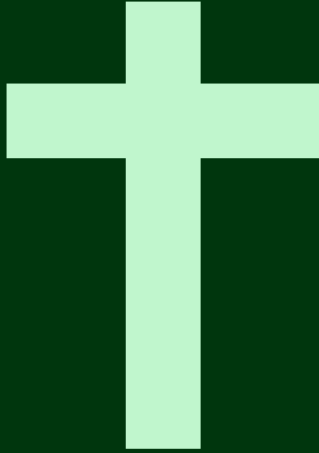

I niuucari ti jejcua, ti ajta jime'en ra'axa

a'ijna i tavastara'a, i Ciriistu'u ti ji'i Jesús

ti tu'irájtuaa

New Testament in Cora, El Nayar Presidio De Los Reyes; crn

(MX:crn:Cora, El Nayar)

**I niuucari ti jejcua, ti ajta jime'en ra'axa a'ijna i
tavastara'a, i Ciriistu'u ti ji'i Jesús ti tu'irájtuaa
New Testament in Cora, El Nayar Presidio De Los Reyes; crn
(MX:crn:Cora, El Nayar)**

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cora, El Nayar

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cora, Presidio de los Reyes [crn], Mexico

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cora, El Nayar

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
10f6cd13-ea38-5c62-beee-25cf942ce3aa

Contents

San Mateo	1
San Marcos	87
San Lucas	142
San Juan	233
Los Hechos	300
Romanos	380
1 Corintios	418
2 Corintios	450
Gálatas	472
Efesios	485
Filipenses	497
Colosenses	505
1 Tesalonicenses	513
2 Tesalonicenses	520
1 Timoteo	524
2 Timoteo	535
Tito	542
Filemón	547
Hebreos	549
Santiago	576
1 San Pedro	586
2 San Pedro	597
1 San Juan	604
2 San Juan	614
3 San Juan	616
San Judás	618
Apocalipsis	621

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Mateo jíme'en í Jesuciristu'u

*A'imej í vaújsimua'aci'istemua'ame'en a'ijna í Jesús
(Lc. 3:23-38)*

¹ A'ii mú a'íin pú'een í vaújsimua'ame'en a'ijna í Jesús, ti ajta i'i Ciríistu'u í ti a'imej jetze airáane a'ijna í David teecan, ajta a'ijna í Abraham teecan.

² Abraham pu rape'eric'a a'ijna í Isaac. Ajta a'ijna í Isaac, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Jacobo. Ajta a'ijna í Jacobo, a'íi pu títi'iríjmu'a a'já'araa a'ijna í Judá, majta seica í mej ihuáamua'ame'en pú'een í Judá. ³ Ajta Judá a'imej pu títi'iríjmu'a a'já'araa, í mej miyen ánte'aruajca'a tijín Fares, ajta a'ijna í seij Zara. Ajta í hua'anáanaci'i, ayée pu ántehuaaca'a tijín Tamar. Ajta a'ijna í Fares, a'íj pu típe'eri já'araa í Esrom. Ajta Esrom pu rape'eric'a a'í Aram.

⁴ Aram pu rape'eric'a a'ijna í Aminadab. Ajta Aminadab pu rape'eric'a a'ijna í Naasón. Tí'ij jí Naasón típe'eri já'araa ti ayén ántehuaaca'a tijín Salmón. ⁵ Ajta a'ijna í Salmón, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Booz. Ayee pu ántehuaaca'a í náánajra'an í Booz tijín Rahab. Ajta a'ijna í Booz, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Obed. Ajta ayén ántehuaaca'a í náánajra'an a'ijna í Obed tijín Rut. Ajta a'ijna í Obed, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Isaí.

⁶ Isaí pu rape'eric'a a'ijna í David, í ti ajta te'enteájrupi í rey jíme'e. A'ijna í David teecan, jamuan a'ijna ti ajta íra'ara'an pú'eene'e a'ijna í Urías, a'íi mú típe'eri muá'araa a'ijna ti ayén ántehuaa já'araa tijín Salomón. ⁷ Salomón pu rape'eric'a a'ijna í Roboam. Ajta a'ijna í Roboam, a'íi pu pé'ericira'an pú'eene'e í Abías. Ajta a'ijna í Abías, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Asa.

⁸ Asa pu rape'eric'a a'í Josafat. Tí'ij jí Josafat típe'eri já'araa ti ayén ántehuaaca'a tijín Joram. Ajta a'ijna í Joram, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Uzías. ⁹ Ajta a'ijna í Uzías, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Jotam. Ajta Jotam pu rape'eric'a a'ijna í Acáz. Ajta á'iyen a'ijna í Acáz típe'eri já'araa a'ijna í Ezequías.

¹⁰ Ezequías pu rape'eric'a a'ijna í Manasés. Ajta Manasés pu rape'eric'a a'ijna í Amón. Ajta a'ijna í Amón, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Josías. ¹¹ Ajta a'ijna í Josías, a'imej pu títi'iríjmu'a a'já'araa í Jeconías, majta a'imej í mej ihuáamua'ame'en pú'eene'e a'ijna í Jeconías.

Tí'ij Josías títi'iríjmu'a a'já'araa, seica mú mú a'uvé'uju'un. Mat'íj mi a'imej a'uví'ití í mej Israél a'uchéjme'ecaa. A'uu mú já'ahua'a huaja'uví'iti seij chuejra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Babilonia. ¹² Mat'íj miyen huaja'uví'iti, aj pu'i Jeconías seij típe'eri já'araa ti ayén ántehuaaca'a tijín Salatiel. Ajta a'ijna í Salatiel, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Zorobabel.

¹³ Zorobabel pu rape'eric'a a'ijna í Abiud. Tí'ijta'í a'íin Abiud rape'eri já'araa a'ijna í Eliaquim. Ajta a'ijna í Eliaquim, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Azor. ¹⁴ Ajta a'ijna í Azor, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Sadoc. Ajta a'ijna í Sadoc, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Aquim. Ajta a'ijna í Aquim, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Eliud.

¹⁵ Ajta a'ijna í Eliud, a'íi pu rape'eric'a a'ijna í Eleazar. Tí'ijta'i a'ijna í Eleazar típe'eri já'araa a'ijna í Matán. Ajta, a'ijna í Matán, a'íi pu

rape'eric'a a'íjna í Jacobo. ¹⁶ Jacobo pu rape'eric'a a'íjna í José, a'íjna ti María tévi'itine'e. A'ii pu a'íjn pú'een ti náánajra'an pú'eene'e a'íjna í Jesús, í mej miyen ratamuá'amua tijín Ciríistu'u.

¹⁷ A'íj mú jín miyen ará'aseca'a a'achú cumu tamuáamuata'a japuan muáacua í mej jetzen airáne a'íjna í Abraham teecan. A'ii pu a'íjn pú'een í tu'uvé'eteajti a'íjna í David. Majta miyen che'atá mena'a ará'axcaa a'íime í mej huá'a jetze airáne a'íjna í David teecan. A'ímej mú a'uví'ití a'ímej í mej Israél jetze ajtémecantaca'a a'ujna já'ahua'a Babilonia. Ayee mú che'atá mena'a ará'axcaa tamuáamuata'a japuan muáacua tí'ij huanú'ihuaca'a a'íjna í Ciríistu'u.

Tí'ij Jesús huanú'ihuaca'a
(Lc. 2:1-7)

¹⁸ Ayee pu éeni'ici'e huanú'ihuaca'a a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u. A'íj pu náánajra'an, a'íjna í María, pu'uri huataúra'acaa í runiuuca jime'e ti ij huatéviche'en a'íjna jamuan í José. Matí'ij caí xi naími'i huaté'eca'a, aj pu i a'utasejre í pa'ari'i jucáara'an jetze. A'íj pu ayén ráaruu jíme'en í muári'eri'ire'ara'an a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹⁹ Ajta nu'u a'íjn ti ratévi'itíné'e a'ame, a'íjna í José, rí'í pu tí'itevistaca'a. Capu raxí'eve'eca'a ti ayén puaíjtzí raatá'an mé jéjre'e huá'a tzajta'a í teite. Mí ajta, a'íj pu ayén raxí'eve'eca'a ti mé rúurieni avíitzi jime'e. ²⁰ Tí'ij raaxí'epi'íntare ti ayén huárini, aj pu'i sejí tevi huatasejre í jemin í cutzí tzajta'a. A'ii pu a'íjn pú'een sejí ti tí'ivaire'e í ta japua. Ayee pu tiraatá'ixaa tijín:

—José, mú'ee pej i'i huácixa'ara'an í David teecan, capej rátziine'e pej rá'anvi'itin a'u pe é'eche a'iné í ti a'utasejre í jucáara'an jetze, a'íj pu jíme'en huanéj í muári'eri'ire'ara'an í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. ²¹ A'íj pu teáatacan tiyaúj a'ame. Ayee xu nu'u raatámua'ati tijín JESUS, a'iné a'ii pu a'íjn pu'éene'e a'ame í ti huá'a japua niuuni í rute'ítestemua'a í mej meri auteájturaa í Dios jemi. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

²² Ayee tiuju'uráj ti ij ayén te'araúrasten a'ij ti ajmí'i tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ja'ati ti tí'ixaxa'ata'a í tavástara'a jetze me'ecan. ²³ Ayen tijín: Pa'ari'i pu nu'u huatasejre'esin í jucaatze'en a'íjna jetze í 'íta'a ti caí xi ja'atí ratévi'itin.

Tiyaúj pu nu'u a'ame teáatacan.

Aj mú mi miyen raatámua'atzi tijín Emanuel.

A'íjna niucarijra'a tijín Emanuel, ayée pu huataújmu'a tijín: Dios pu ta jamuan yé huaca.

²⁴ Tí'ij huáji a'íjna í José, aj pu i ayén huaríj a'ij ti tiraatá'ixaa a'íjna í ja'ati ti ta japua tí'ivaire'e. Tí'ij jí ya'uví'iti í ruche. ²⁵ Mí ajta, capu jamuan huáhuui ajta caí huanú'ihuaca'a a'íjna í pa'ari'i ti teáata'a. Matí'ij mi miyen raatamuá'a tijín JESUS.

2

Matí'ij u yé'emuaareca'a a'íjna í Jesús a'íime í mej jeíhua támua'arejca'a

¹ A'uu pu ja'unú'ihuaca'a a'íjna í Jesús, chajta'a ti ayén téja'arájtehuua tijín Belén. A'uu pu ajtémecan a'íjna í chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuua tijín Judea. A'ájna a'u ti a'íjn ja'unú'ihuaca'a í Jesús, a'íj pu tí'itéveeca'a í rey jime'e a'íjna í Heródes. Matí'ij mi seica Jerusalén e'iré'ene

í mej jeíhua támua'arejca'a. U jetze pújme'en mú e'eráaci a'utí 'eíjninei í xicaj. ² Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'urí'í í Heródes miyen tijín:

—¿A'uné a'ij 'een a'íjna í huá'a rey í mej Israel jetze ajtémecan, a'íjna tí auchén huanú'ihuaca'a? A'ájna já'ahua'a a'utí 'eíjninei í xicaj, a'ujna a'u tej'éche, xu'ura'ave tu huasej tí a'utátzaareajraa a'íjna jime'e tí huanú'ihuaca'a. A'íj tu jín te'uun mú a'uvé'uju'un tej tí r'í'í tiraatéanajche.

³ Tí'ij ráamua'areerí'í a'íjna í rey, a'íjna í Heródes, jé'ecan pu tí'ijmua'astí já'araa a'íjna jime'e. Majta, í teite í mej Jerusalén a'uchéjme'ecaa, naímí'í mú tí'tizíine'eca'a. ⁴ Tí'ij jí Heródes hua'utajé naíjmi'ica í mej tihuá'aíjte'e a'ímej í mej tí'ivaire'e hua'atéyujta'a, majta í mej tihuá'amua'atehua'a í teite a'ij tí té'eyu'usí'í í yu'uxari jetze. Ayee pu tihua'uta'íhua'urí'í tijín:

—¿A'uné nu'u á'anuíhuan a'íjna í Cirístu'u?

⁵ Aj mú mi miyen tiraatá'ixaa tijín:

—A'ujna Belén, í chajta'a tí a'uun ajtémecan a'ujna já'ahua'a u Judea, a'iné ayee pu ajmí'í ra'yúy'uxaca'a a'íjna í ja'atí tí tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. ⁶ Ayen tijín:

Mú'een mi sej Belén a'uchéjme,
a'ujna chuéjra'a japua tí a'uun auucá'a u Judá,
íjii, mú'een xu xaa se'ín pú'een
í sej jaítze'e cálieen jín tí'áijta.

Mí ajta, méjca'í huá'ee,
sej pu a'amua jetze nu'íhuan
tí ve'ecán jín tiu'uta'áijta.

A'íj pu antiújmua'aréere a'ame
huá'a jime'e í neteítestemua'a,
a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan.

⁷ Aj pu í Heródes huaja'utajé avíitzi jime'e a'ímej í mej jeíhua támua'arejca'a. Tí'ij jí ayén tihua'uta'íhua'urí'í tijín:

—¿A'achúni ari á'atee tí huaja'utasejra a'íjna í xu'ura'ave?

⁸ Ajta á'iyen hua'uta'áij mej á'ucíine a'ujna u Belén. Ayen tihua'utá'ixaa tijín:

—Sericu, setá'aj yá'uhuauni temua'a naa se'íjna í pa'arí'í. Setí'ij raateún, aj xu sí mú a'uvé'uju'un setá'aj naatá'ixaate'en, neatá'aj neajta ínee á'ume'en, neatá'aj r'í'í tiraateájtuaani.

⁹ Matí'ij ráanamujri'í me'íjna í rey, aj mú mi a'ucíj. Ajta a'ín xu'ura'ave tí a'utasejre a'ímej jemi a'ujna sej chuéjra'a japua a'u tí 'eíjninei í xica, a'íj pu amuacá huame'ecaa. Tí'ij jí án a'ujcháxi í chí'ij japua a'u tí a'ij'éene'e a'íjna í pa'arí'í. ¹⁰ Jé'ecan mú huataújtemua'ave matí'ij raasej me'íjna í xu'ura'ave. ¹¹ Mua'antenésime'ecaa mú u chí'ita, matí'ij mí raasej í pa'arí'í jamuan í náanajra'an. Aj mú mí títunutaxí. Temua'a mú naa r'í'í tiraatá'a. Matí'ij mí te'entícuunaxi tiu'ujcáaja, a'íj mú raatapuaíjve tí'itíj oro, majta tí'itíj cítzive'eri, majta tí'itíj cuaane'e tí ayén ántehuaa tijín mirra. ¹² Majta á'iyen tíu'umaaraca'a tí nu'u Dios hua'utá'íjmíjri'í mej nu'u cáí huaré'eciine a'íjna jemi í Heródes. A'íj mú jín sej jetze a'ucí í juye mej mí a'uré'enen me'újna chuéjra'a japua a'u mej'échejca'a.

Jíme'en í mej huataúruu me'újna u Egipto

¹³ Matí'ij a'ucíj a'íime í mej jeíhua támua'arejca'a, ja'atí pu huatasejre a'íjna jemi í José tí'ij tí'imaaraca'a. A'íjna í ja'atí, a'íj pu a'ín pú'eene'e sej tí'ivaire'e u ta japua. Ayee pu tiraatá'ixaa tijín:

—Ájchesi. Patá'aj rá'anvilitin pe'íjna í pa'ari'i, pajta í náanajra'an. Á'ura'a patá'aj raaté'avaa mi pa'ari'i, pajta í náanajra'an. Huá'anvilitichi a'ujna Egipto. Setá'aj se'uun a'uté'en ajta nena'a caí neajtahua'a amuaatá'ixaate'en ja'anáj ti huatári'iristari sej yé uvé'enen seyajna. Ayee xu huárini a'iné a'íjna í Heródes, a'í pu rahuauini í pa'ari'i ti í raajé'ica. —Ayee pu tiraatá'ixaa.

¹⁴ Tí'ij jí ájchee í José. Ya'uví'iti a'íjna í pa'ari'i, ajta náanajra'an. Ajta a'íjn huá'a jamuan pu á'uraa a'ájna tíca'ari tzajta'a. A'uu mú a'ará'a a'ujna Egipto. ¹⁵ A'uu mú é'tee ajta caí huamí'i a'íjna í Heródes. Ayee pu a'íjna jín huaríj tí'ij araúrasten í niuucari ti jíme'en ayén ajmí'i tiu'utaxájtaca'a sej ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan tíjín: “U nu ya'utajé í niyauj a'ujna Egipto.”

Heródes pu raata'aíjtaca'a mej huá'ucui'ini í tí'irí

¹⁶ Tí'ij Heródes ráamua'areeri'i mej raatémua'iti a'íime í mej jeíhua támua'arejca'a, jé'ecan pu huataniú'ucaca'a. Tí'ij jí ra'utámua'areeri'i a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'íime, aj pu í Heródes tiu'uta'aíjtaca'a mej nu'u huá'ucui'ini naíjmi'ica í tí'irí mej teteca í mej miyen raacha'íjmee hua'apua nine'ira'a múuci pújme'en. Naíjmi'ica mú huajá'ucuii a'úu mej Belén é'echejca'a, majta í seica í mej a'imuá antachéejme'ecaa. ¹⁷ Ayee pu te'araúraste a'íjna í niuucarijra'a ti jíme'en ayén ajmí'i ra'uyu'uxaca'a a'íjna í ja'ati ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayee pu ántehuaaca'a tíjín Jeremías. ¹⁸ Ayen tíjín:

Ayee pu tiú'unamujri'i a'ujna já'ahua'a u Ramá,
mej ruyeinca'a,
majta jeíhua ruxieemijte'eca'a.

A'íjna í Raquel, a'í pu sej a'íjn pú'een
í mej ruyeinca'a.

Ruyaujmu'a pu jíme'en ruyeinca'a.

Capu raxí'leve'eca'a mej rí'i tiraatéjeeve a'íjna jime'e
í mej caí ché'e mé jé'le já'ahua'a
í yaújmu'a'ame'en.

Ayee pu'u.

¹⁹ Aru tí'ij ari huamí'i a'íjna í Heródes, sej pu ajta huatasejre a'íjna jemi í José tí'ij tí'imaaraca'a. A'í pu a'íjn pú'een sej ti tí'ivaire'e ta japua í tavástara'a jemi. Ayee pu a'íjn tiraatá'ixaa tíjín:

²⁰ —Ájchesi. Ánvi'itichi hui a'íjna í pa'ari'i, pajta í náanajra'an. Setá'aj já'ucíne se'újna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Israél. Pu'uri huamí'i í tí rajé'icatami'ica'a a'íjna í pa'ari'i. —Ayee pu tiraatá'ixaa.

²¹ Tí'ij jí ájchee a'íjna í José. Aj pu'i ya'uví'iti a'íjna í pa'ari'i, ajta náanajra'an. A'uu mú a'ará'a me'újna Israél. ²² Mí ajta a'íjn José, ayee pu ráamua'areeri'i ti nu'u a'íjn Arquelao tí'ajjtaca'a ruyá'upuaci'i jetze me'ecan, a'íjna í Heródes teecan. Ajta pu Dios raatá'ixaa tí'ij tí'imaaraca'a. A'íj pu jín tí'itziíne'eca'a ti a'uun e'ará'asti, a'ujna Judea. Tí'ij jí a'uun a'ará'a ti jetzen ajtémecan a'ujna Galileeye. ²³ Tí'ij a'uun a'ará'a, a'úu pu e'ehuaújchejite, chajta'a jetze ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Nazarét. A'uu pu huayéjxi. Ayee pu tiuju'uríj ti ij ayén araúrasten a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej mejmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Míyen tíjín: “Ayee mú raatámua'atzi tíjín Nazarét ti é'eme'ecan.”

3

Juan pu nu'u huá'amuai'ihuacare'e a'ujna a'u ti caí é'e ti'titj
(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ A'ájná'imua aj pu a'utasejre a'u ti caí é'e ti'titj a'ájna í Juan ti huá'amuai'ihuacare'e. A'uu pu tihua'a'ixaate'eca'a. ² Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj seicié tiú'umua'ati í ru tzajta'a a'iné pu'uri hui tén a'ájna teja'uré'enejsin ti Dios íiyen tiu'uta'aíjta nainjapua í chaanaca.

³ A'ájna í Juan, a'ii pu a'ín pú'eene'e ti jíme'en raataxájtaca'a ajmí'i a'ájna í ja'atí ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Isaías. Ayen tijín:

Ja'atí pu u e'ejíhuá a'ame a'ujna já'ahua'a a'u ti caí é'e ti'titj.

Yee pu tí'ixa tijín:

“Naa xu rí'i huaujjéjcuare'en, mi ru tzajta'a, mú'een, a'iné tavástar'a pu yé uvé'enejsin.

Caxu a'ij yá'unamuajra.”

⁴ Ajta a'ájna í Juan, ayee pu éene'e ti'itéchejca'a cixuri ti itzíjhua, cameeyu'u ju'uxa'a jíme'e. Ajta típuaasica'a, navij tu rumua'atí. Ajta nu'u huátuna'ise cua'acare'e, ajta searate, 'itzitá mej xuaa. ⁵ Majta me'én í mej a'imua' a'uchéjme'ecaa, najmí'i mú e'iré'enineica'a a'u ti a'utéveeca'a í Juan. A'uu mú e'eráci'ica'a tíj na'a a'u ti huatacá'a a'ujna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Judea, majta seica í mej me'uun é'eche a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Jerusalén, majta í seica í mej me'uun é'eme'ecan a'u ti a'atamí'ye í játe'ana ti ayén téja'arájtehuaa tijín Jordán. A'uu mú a'uré'enineica'a mej mi ráanamua. ⁶ Jíme'en mu'u tiu'utétzaahuate í mej jín auteájturaa í Dios jemi, aj pu'i Juan huá'amuai'ihuaca'a í játe'anara'an jetze í Jordán. ⁷ Mí ajta í Juan, tí'ij a'imej huasej í mej miyen ánte'arua tijín fariseos, majta í mej miyen ánte'arua tijín saduceos, tí'ij a'ín hua'usej í mej jeihua e'evé'uju'uca'a mej mi huájmuai'ihua, ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een mi sej tí'ihua'itaca, ¿ni tzaa seri tí'itese'e ti caí Dios puájtzi amuaatá'an? ¿A'ataani amuaatá'ixaa sej si siyen rici? ⁸ Rí'i xu'u se'ájna jíme'e mej mi ráamua'aree í teite sej seri tzáahuatí'ira'a jín tí'imua'atze. ⁹ Caxu siyen tí'imua'ajca í ru tzajta'a yee: “Ayej tí'ayajna ti naa titaatévaire'en a'iné teen tu í'i huácaxa'astemua'ame'en a'ájna í Abraham teecan.” Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Ayej tí'ayajna ti Dios raayí'iti ti rí'i raará'atza í tete matj í huácaxa'astemua'ame'en a'ájna í Abraham teecan. Capu ti'titj a'ij tejámuaatévaire'esin sej siyen tí'imua'ajca rujímua'a sino sej siyen huanén tíj Abraham teecan. ¹⁰ Pu'uri teja'uré'enejsin vejli'i a'ájna xicájra'a jetze ja'anáj ti pua'a amua'ajteá'axí'isin í Dios ca'anín jíme'e. Ayee pu á'amuaruuren cumu tíj ja'atí ciyej té'ijveichixí'in tepuaij jíme'e. Nain í ciyej ti caí tí'itaaca, a'í pu té'ijveichixí'isin. Tí'ij jí ra'anteá'taira. Ayee pu che'atá na'a tejamua'ajteá'axí'isin mú'ejmi. ¹¹ Aru inee, nee nu amuáamua'ihuaca'a jaj jíme'e mej mi ráamua'aree í teite sej seri seicié tiu'umuá'aj í ru tzajta'a. Mí ajta, a'ín ti hui nehuárita'a yé e'evé'eme, a'í pu jaítze'e raayí'iti necaí inee. A'iné nee nu cálieene'en jín ti'itéjvee í jemin, capu ayén tínaavjíte'e ineetzi nej rajta'í'ipi'in í ca'acaira'an. Mí ajtá'i a'ín, seij pu huata'iti ti huateáturan mú'ejmi jemi. Ajta a'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu uté'a'asin mi a'amua tzajta'a. Ajta a'ájna ti hui nehuárita'a yé e'evé'eme,

a'ñi pu rí'i á'amuaruuren. ¹² Ayee pu té'eme. Xiee ti ja'atí ari ru'ite'í i ti jín ra'anáca'atzi í triigu. A'ñi pu ru'irátu'isin í xaiiri pua'acié. Ajta a'ñina í imue'eri, rájseire'esin u chí'ita. Ajta í xaiiri, taij jetze pu án yá'urieexijsin í ti caí ja'anáj á'amí'ini. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ñina í Juan.

Tí'ij Juan ráamuai'ihuaca'a a'ñina í Jesús

(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

¹³ Aj pu i Jesús huataseíjre. A'uu pu a'arájraa a'ujna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Galileeye tí'ij Juan ráamuai'ihuua játe'ana jetze ti ayén ántehuaa tijín Jordán. ¹⁴ Ajta a'ñina í Juan, ayée pu tí'imua'ajca ti raatá'ijmíi. Ayee pu tiraatá'ixaa tijín:

—¿Ni mú'ee piyen yé vé'eme inee jemi? Jaítze'e pu raavíjte'e pej piyen náamuai'ihuua ineetzi.

¹⁵ Mí ajta a'ñin í Jesús, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Ché'e ayén 'eene'en. Ayee pu hui tiraavíjte'e tej tiyen huárini tej ra'ará'astijre'en te'ijna jime'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios.

Aj pu i Juan ráamuai'ihuaca'a í Jesús. ¹⁶ Tí'ij ráamuai'ihuaca'a, aj pu'í Jesús a'itáraa á jaata'a. Jíme'en pu'u a'itáraa, tí'ij jí antácuunareca'a í ta japua ti a'utéjmuua. Tí'ij jí iiraaseíj ti a'icamé'ecaa a'ñina í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ayee pu seijre'ecaa a'ij cucuí'i. Tí'ij jí japuan a'ujyeíjxi. ¹⁷ Ajta á'iyen niuucari huánamuajrí'i ti júte'e uj e'icánamuajre'e. Ayen tijín:

—Niyauj pej pírici í nej muá'ixe'eve'e. Jé'ecan pej hui naa rí'i naatá'a í ne tzajta'a.

4

Tiyaaru'u pu tiu'utése ti raamuá'itin a'ñina í Jesús

(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

¹ Tí'ij jí a'ñin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ñi pu ya'uví'iti a'ñina í Jesús í jirí jetze tí'ij a'ñin tiyaaru'u tiu'utése'en ti raamuá'itin a'ñina í Jesús. ² Ajta a'ñin Jesús, a'úu pu é'etee a'achú cumu hua'apuate xicaj ti caí tí'icua'a. Aj pu i huata'í'icuataca'a. ³ Ajta á'iyen a'ñin tiyaaru'u e'iré'ene a'ñina í Jesús jemi tí'ij raamuá'itin. Ayee pu tiraatá'ixaa tijín:

—Tí pua'a hui yaujra'an pej pú'een í Dios. Patá'aj raata'aíjte'en amíjna mí tetej tí'ij pan huateújtaahua.

⁴ Ajta Jesús, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Capu a'ñi na'a ruxe'eve'e í pan ti jín te'utáviicua'í í tevi, sino ajta pu a'ñin ruxe'eve'e nain í niuucari ti é'eme'ecan í Dios jemi.

⁵ Tí'ij jí a'ñin tiyaaru'u ajtahua'a ya'uví'iti a'ñina í Jesús a'ánna Jerusalén. Teyuu pu japuan ra'antítuaa a'u ti e'evé'epa'atzara'a. ⁶ Ajta ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Tí pua'a hui yaujra'an pej pú'een í Dios, ancájvetzi, a'iné ayée pu té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze tijín:

Dios pu huaja'uta'íti í mej títetateí í jemin mej mí muáacha'in.

Majta mú'etzi memua'atini rumuájca'a jime'e.

A'ñime mú' á muaatéchajta tí'ij caí tí'itíj a'ij muaruure.

⁷ Jesús pu ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Mí ajta, ayée pu che'atá na'a ayén té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze tijín: "Capej piyen tirá'axieehuari'ira tí'itíj jime'e ti Dios ayén tí'itíj jín huárini."

⁸ Ajta a'ñin í tiyaaru'u, ajtahua'a pu ya'uví'iti já'ahua'a yee jirí jetze tí'ij ájtee. Aj pu i raataseíjra nainjapua, tíj na'a seíj chuéjra'a japua a'u mej

a'uchéjme í teite. Raatasejra a'achú ti ve'etí a'uun huatacá'a. ⁹ Ayee pu tiraatá'ixaa tijín:

—Nain nu muatapaíjve'esin ne'íjna ti pua'a piyen huárini pej títunuta, pej pi naateánajche.

¹⁰ Aj pu í Jesús ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Arícu, mú'ee pej í'í tiyaaru'u, a'iné ayée pu té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze tijín: “Setá'aj raateánajche se'íjna í tavástará'a í a'amua Dios. A'íj xu'u huatévaire'en.”

¹¹ Aj pu í á'uraa a'íjna í tiyaaru'u. Capu ché'e a'íj ráaru. Matí'ij mi huatasejre í mej títetate'í ta japua mej mi raatévaire'en me'íjna í Jesús.

Jesús pu a'utéjche ti tiu'umuári'en u Galilea

(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

¹² Tí'ij Jesús ráamua'areerí'í ti aiteánami'ihuaca'a a'íjna í Juan, aj pu'í á'uraa a'ujna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Galilea. ¹³ A'u pu e'erárraa a'ujna Nazarét. Tí'ij jí a'uun a'ucáane a'ujna Capernaúm, chajta'a ti a'utacá'a a'ujna ti e'eve'e'ástime í jaj ti a'utacá'a a'ájna vejli'í se'íj chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Zabulón, ajtahua'a se'íj chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Neftalí. ¹⁴ Ayee pu tiuju'uríj ti íj ayén araúrasten a'íj ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan a'íjna í Isaiás. ¹⁵ Ayen tijín:

Ayee pu té'eme a'ujna chuéjra'a japua a'u mej é'eche í teite í mej caí Israél jetze ajtémecan,

a'ujna ti huatacá'a u Zabulón,

ajta í se'íj chuéjra'a japua u Neftalí,

ajta se'íj í juye ti a'uun e'eténeana a'u ti e'eve'e'ástime í jaj ti ve'ée,

ajta utavén pújme'en í Jordán,

ajta u Galileeye a'u mej a'uchéjme í mej caí Israél jetze ajtémecan.

¹⁶ A'íime í teite, a'iné capu huá'a jemi raateájtuaa í mej seijre'eca'a í tíca'ari tzajta'a, a'íi mú raase'íj ti u ajtáztaca'a, temua'a naa,

majta a'íime í mej a'uchéjme'ecaa a'u mej yé'ejpuaíjtzica'a,

ayée mú'eene'e, xiee mej cuj mí'ichica'a, a'iné ayée pu hua'é'ene'e, xiee ti huatíca'a.

Aj pu'í huá'a jetze huatáztareajraa.

Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

¹⁷ Tí'ij jí a'íin Jesús a'utéjche ti tihuá'amua'aten. Ayee pu tihuá'atixáate'ajraa tijín:

—Setá'aj seicié tiu'umua'ati í ru tzajta'a a'iné pu'uri tín teja'uré'enejsin ti tiu'uta'aíjta í Dios íyen chaanaca japua.

Jesús pu hua'utajé í mej ruhua'itépe'eca'a, í mej muáacua

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

¹⁸ Ajta í Jesús, áa pu 'ejtémecaa a'ájna vejli'í ti e'eve'e'ástime í jaj ti ayén téja'arájtehuaa tijín Galilea. Tí'ij í a'ímej huase'íj í mej hua'apua í mej ru'ihuamua'a pú'een. A'íime mú a'íin pú'een a'íjna í Simón, ajta juutzeájra'an a'íjna í Andrés. Ajta a'íjna í Simón, ayée mú majta ratamuá'amua tijín Pedro. A'íi mú xiéjmua'ari jín hua'ité vivi'iraca'a. Ayee mu'u tí'ijri'irejca'a a'íime. ¹⁹ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú se'utáuru'í'í neetzi jemi. Nee nu tejá'amua'aten sej si caí ché'e sien hua'ité tí'ivi'í'ira'an sino teite xu'u si tíseire'esin ineetzi jemi.

²⁰ Jíme'en pu'u ayén tihua'utá'ixaa, aj mú mi raatapuá'ajtaca'a. Matí'ij mi ateja'upí í xiéjmua'ari, Matí'ij mi a'ucí jamuan. ²¹ Tí'ij íjtá'í á'ayee

a'uré'ene. Ajtahua'a pu hua'apuaca huasej í mej ru'ihuaamua'a pú'een. Sej pu ayén ántehuaa tijín Jacobo. Ajta í juutzeájra'an, ayé pu ántehuaa tijín Juan. A'í pu huá'ape'eri í Zebedeo. A'uun mú a'aráte'eca'a í canuuhua'a jetze. Huá'a jamuan pu arácatii í hua'atáata. Xiéjmu'a'ari mú r'í t'íruurejca'a ti t'ísiujtza'aní. T'íj í Jesús hua'utajé mej mi jamuan á'ujuhua'ane'en. ²² Aj mú mi raatapuá'ajtaca'a. Mat'íj mi aitacj í canuuhua'a jetze. A mú yaúurie í rutáata. Mat'íj mi a'ucj jamuan í Jesús.

Jéihua pu tihuá'amua'ate a'íjna í Jesús í teite

(Lc. 6:17-19)

²³ T'íj a'ín í Jesús a'utéjche ti á'uche'ecane'en nainjapua tíj na'a a'úu ti huatacá'a u Galileeye, a'í pu tihuá'amua'atehua'a í teite tíj na'a ti seijre'e hua'ateyuu tzajta'a. A'í pu jín tihuá'a'ixa'atehua'a í niuucari ti jíme'en raxa í Dios ti t'íajta nainjapua í chaanaca. Ajta Jesús tihuá'uhuaa najmí'ica í mej t'íicucuí'í. Capu t'íiseicaj na'a í cuí'ini'ira'a. A'í pu nain jín tiú'uhuaataca'a. ²⁴ Aj mú mi ráamua'areeri'í tíj na'a a'uun ti huatacá'a sej í chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Siria. A'íj mú huámua'areeri'í a'ij ti t'íitj huáruu a'íjna í Jesús. Mat'íj mi u huaja'aráavi'ti í mej t'íicucuí'í, ti t'íimu'íi í cuí'ini'ira'a. Seica mú huápi'í t'íicucuí'ícaa, ajta seica, capu huá'aca'anisti'iraca'a. Ajta seica, tiyaaru'u pu huá'a tzajta'a seijre'eca'a, majta seica í ti hua'acáteuunéjme'ecaa, majta seica mú ciyáaxavi'í. Najmí'ica pu tihuá'uhuaa. ²⁵ Jéihua mú ajteáxiireca'a í teite, í mej me'uun e'eráaci a'ujna chuéjra'a japua u Galileeye. Majta seica, a'úu mú e'eráaci ti ayén téja'arájtehuaa tijín tamuáamuata'a ti chájta'ajme, majta seica me'újna já'ahua'a u Jerusalén, majta seica tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Judea. Seica mú majta aitacj í mej utavén pújme'en e'echéjme'e u Jordán. Jéihua mú jamuan á'ujuhua'ane'e.

5

Í niuucari ti Jesús hua'utá'ixa í jirí jetze

¹ T'íj hua'usej í teite mej jeihua mu'licáa, aj pu'í antíraa í Jesús í jirí japua. An pu a'ujyejxi. Mat'íj mi a'íme í mej á'ujuhua'ane'e jamuan, a'í mú ajteáxiireca'a. ² Aj pu í a'utéjche ti tihuá'umua'aten.

Í niuucari ti tamuáamuata'a ará'ase í mej jín ráamua'aree ti Dios r'í tihua'atá'aca

(Lc. 6:20-23)

³ Ayeen tijín:

—Miche'e huaújtemua'ave'en jeihua í mej tirú'umua'aree í ru tzajta'a mej caí a'ij t'íjviicua'í í Dios jemi, a'iné a'í mú me'uun huaté'u muá'aju'un í Dios jemi.

⁴ Miche'e huaújtemua'ave'en jeihua í mej ruxieemjite'e me'íjna jíme'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi a'iné Dios pu r'í tihua'utá'asin.

⁵ Miche'e huaújtemua'ave'en jeihua í mej r'í té'umujca'a í ru tzajta'a í Dios jemi, a'iné a'í mú ra'ancuré'asin a'íjna chuéjra'a ti jíme'en Dios te'ateújratziiri'í ti hua'utá'an.

⁶ Miche'e huaújtemua'ave'en jeihua í mej rahuauca, majta í mej jeihua raxí'eve'e, mej mi miyen huá'ini a'ij ti tiraavjite'e í Dios jemi, a'iné Dios pu ayén huá'aruuren mej mi miyen ra'ará'astijre'en.

⁷ Miche'e huaújtemua'ave'en jeihua í mej huá'acu'uve í seica í ru'ihuaamua'a, a'iné Dios pu huá'ancu'uvajxi'isin a'ímej.

⁸ 'Miche'e huaújtemua'ave'en jeíhua í mej urarí'en seijre'e í ruxíejniu'uca jetze, a'iné a'íi mú rasejran í Dios.

⁹ 'Miche'e huaújtemua'ave'en jeíhua í mej rahuauhuau mej caí ne'use'e, a'iné ayéé pu Dios hua'utámua'atzi tijín: "Niyaujmua'a."

¹⁰ 'Miche'e huaújtemua'ave'en jeíhua í mej rajpuaíitzi muá'aye'i me'íjna jime'e mej miyen ríci a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Nain pu xaa tihua'aci'iti a'ujna a'u ti é'eseijre'e í Dios.

¹¹ 'Setá'aj huaújtemua'ave'en setíj sena'a pua'amé mú'een, ti pua'a me'ín í teite miyen a'ij pua'a tejá'amuaxajta, majta a'ij pua'a á'amuaruure na'ari hua'itzi jín tejá'amuaxajtzi'i me'íjna jime'e sej tí'ixaxa'a neetzi jetze me'ecan. ¹² Setá'aj huaújtemua'ave'en. Caxú ruxieemiste'e, a'iné jeíhua pu tejá'amuaci'iti í ta japua Dios ti é'eseijre'e. Ayee mú che'atá mena'a huá'uruu a'ímej í mej mejmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

Mej nu'u miyen me'íjna jín tí'ivaire'e mej mi rí'i huá'aruuren a'ímej í mej yen japuan seijre'e

(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

¹³ 'Ayee xu hui tí'ivaire'e huá'a tzajta'a í teite tíj ajta tí'ivaire'e í unaj í mej jín tí'icacare í cua'ira japua. A'íjna í unaj tí'ivaire'e tí'ij caí huatépete í hua'ira'a. Mí ajta, ti pua'a huateáru'una, aj pu'i ráxi'isin í ti a'ancacá. ¿A'iné auj tí'iri'iri tí'ij ajtahua'a ancacá á'ara'ani? Capu ché'e a'ij tí'iri'iri, a'iné pu'uri ráaxi'i í ti ancacá. Ayee pu'u qui tí'ivaire'e mej mi mé rúurieexin, mej mi majta ratzínajye'ícan í teite. Rí'i xu'u mú'een tí'ij caí ayén che'atá na'a tejamuáaruuren mú'ejmi.

¹⁴ 'Ayee xu seijre'e huá'a tzajta'a í teite tíj tatzari ti ja'atí án yá'ujche ti ij a'imuá a'atáneeri'icij nainjapua íiyen chaanaca japua. Ajta, chajta'a ti a'utáca í jiri jetze, capu rí'iri ti huateúravaa. ¹⁵ Ajta, capu ja'atí ayén cantiira'a antítaiira ti ij a'uun ya'uteárujte'en í utaatzí jete, sino án pu ya'ujchájta animua tí'ij a'imuá a'atáneeri'icij huá'a tzajta'a í mej uráatei u chí'ita. ¹⁶ A'íj pu jín, ti pua'a ti'itíj a'ij seruure mú'een, setá'aj hui siyen ráaruuren mé jéjre'e huá'a tzajta'a í teite mej mi ráamua'aree sej siyen ríci se'íjna jime'e í ti tí'ixi'epi'ín. Aj mú mi xaa rí'i tiraateájtuaani í Dios.

A'íjna í niuucari í mej jíme'en tí'ajta

¹⁷ 'Caxu siyen tí'imua'ajca í ru tzajta'a yee nee nu ra'antipua'ajte'esin ne'íjna í niuucari ti raateájtuaa ítejmi jemi a'íjna í Moisés teecan, ajta í mej raataxájtaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Canu ne'íjna jín mú a'uvé'emej nej ni ra'antipua'ajte'en ne'íjna í niuucari. Canu xaa ne'u. Ayee nu 'een jín mú a'uvé'emej nej ni raanaíjmire'en. ¹⁸ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, tí'ij auj seijre'e ti yen seijre'e íiyen chaanaca japua, ajta í ti é'eseijre'e júte'e u ta japua, capu hui tí'itíj a'uvafjtzi a'íjna jetze í mej ra'uyú'uxaca'a í yu'uxari jetze, capu tí'itíj, ti pua'a leetra na'a, na'ari í ti ra'avé'erarátzajme.

¹⁹ 'A'íj pu jín, ti pua'a ja'atí caí ra'ará'astijre'en seíj í niuucari ti ayén té'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze, ti pua'a ajta a'ín tiráamua'aten seíj í ja'atí ti ayén che'atá na'a caí ra'ará'astijre'en a'íjna, Dios pu jemi ayén ámitieere'e ti caí tí'itíj vaire'e a'íjna í ja'atí a'ujna u ta japua. Capu amín a'ij ti pua'a caí ra'ará'astijre' í niuucari ti jaítze'e caí ruxe'eve'e; aúche'e pu ve'ecán jín auteáturaasin í Dios jemi. Mí ajta, ti pua'a ja'atí ti na'a ti ayén rá'atzaahuate'e a'íjna í niuucari, ajta seica tiú'umua'aten mej mi miyen

che'atá mena'a rijca, Dios pu jemi ámitieere'e ti a'ñin xaa tí'ivaire'e jeihua u ta japua.

²⁰ 'A'ij pu jín, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a secái siyen ti-hua'utémua'itín a'ímej í mej tihuá'umua'aten í yu'uxari jetze, majta a'ímej í fariseos, ti pua'a secái hua'utémua'itín se'íjna jime'e í sej ra'ará'astijre'en a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze, ca xu ja'anáj a'uteáruti a'ájna Dios ti é'eseijre'e u ta japua.

Jíme'en í mej jín níniu'ucacu

(Lc. 12:57-59)

²¹ 'Xu'uri siyen ráanamujri'i mej miyen tihua'utá'ixaa í á'amua'upuaci'istemua'a tijín: “Caxu tí'itecu'íca. Na'ari caí, ti pua'a ja'atí se'í huajé'íca, ruxe'leve'e mej pua'íjtzi raatá'an.”

²² 'Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a ja'atí ayén huataniú'ucan jemin í ruxí'ej tevi, ayée pu tiú'ujxe'leve'e ti Dios ayén pua'íjtzi raatá'an a'íjna í ja'ati. Neajta niyen tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a tiraatájeeve a'íjna í ruxí'ej tevi tijín: “Mú'ee pej caí ti'tíj huayí'iti”, ayée pu tiú'ujxe'leve'e mej rá'anvi'itín a'ímej jemi í jueesi. Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a tiraatájeeve í ruxí'ej tevi tijín: “Mú'ee pej caí ti'tíj mua'aree”, ayée pu Dios ayén tiraatá'ixaate'esin tijín: “Aricu, áa pej a'utevé'e puá'ara'ani í taj tzajta'a ti caí ja'anáj á'amí'ini.”

²³ 'A'ij pu jín, ti pua'a peri ti'tíj tí'imua'i'ivajta a'íjna japua a'u sej yé'ana'amiche í Dios, ti pua'a peri ra'utámua'aree í pej jín auteájturaa jemin í axí'ej tevi, ayée pej huárini. ²⁴ A'uu pej ye'utécán í pej tiu'utámua'i'ivejta a'íjna japua a'u sej yé'ana'amiche í Dios. Patá'aj amuacái u á'lume'en a'íjna jemi í axí'ej tevi patá'aj tiu'utá'uuni'i í pej jín a'uteájturaa í jemin. Aj pu xaa ari rí'irí pej mú a'uvé'eme'en patá'aj tiu'utámua'i'ivejta.

²⁵ Setá'aj ca'anacan raaxí'epi'íntare'en a'íjna jamuan í ti muájcha'íire'e, tí'ij auj muá'anvi'itín huá'a jemi í jueesi. Setá'aj siyen raaxí'epi'íntare'en setí'ij seuj huajú'un í juye jetze. Na'ari ti pua'a pecaí piyen huárini, a'í pu mú'eetzi tiu'utátuiire'esin í juees jemi. Ajta a'íjna mú'eetzi pu tiu'utátuiire'esin jemin a'íjna í ti ravaire'e. Ajta a'íjn ti ravaire'e, a'í pu mua'iteánajsin. ²⁶ Ayee nu hui tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, camu ja'anáj mua'irátuaasin ajta pena'a caí tihua'unájchite'en nai jime'e a'achú mej muá'íjjve'e.

Jíme'en a'ímej í mej tiú'ujxana'acira'ate

²⁷ 'Xu'uri ráanamujri'i í mej mejmí'i miyen tiu'utaxájtaca'a tijín: “Capej 'íita'a jamuan huí'íca í pej caí ratévi'itín.”

²⁸ 'Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e tijín: A'atí ti na'a ti ayén 'íita'a seijra temua'a naa ti ij ayén raatá'asti í ru tzajta'a ti jamuan huáhu'i'ini, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti a'íjna í ja'ati ari tiú'ujxana'acira'ate í ru tzajta'a a'íjna jamuan í 'íita'a ti caí ratévi'itín.

²⁹ 'Neajta nu niyen tejá'amua'ixaate'e tijín: Tí pua'a piyen éene'en pej jetzen rapua'ajte'e mi á'aji'i ti ari'írínta'a pújme'en seijre'e pe'íjna jime'e í pej jín auteájturaa í Dios jemi, aítátichi muá'aji'i ti ari'írínta'a pújme'en seijre'e. Aa pej yaúurieni. Ayee pej huárini, a'íné jaitze'e pu timuaatéva'iri pej ti'tíj á'urieni ti c'lieen caí pej nain e'ehuá'arieni mat'íj án muajá'urieni í taj tzajta'a. ³⁰ Ajta ti pua'a piyen éene'en pej

jetzen rapua'ajte'e mi á'amua'jca'a ari'irínta'a pújme'en seijre'e, patá'aj ra'ajtave'jche am'ijna mi á'a muá'jca'a. Pajta a'imuá yaúurieni a'iné jaítze'e pu timuaatéva'iri pej ti'it'ij á'urieni ti cílieen caí pej nain e'ehua'arieni mat'ij án mú já'urieni í taij tzajta'a.

Jíme'en í mej já'ita'a a'utac'íca
(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

³¹ 'Majta hui mejm'í miyen tí'ixaxa'ata'a tijín: "Ja'atí ti raxí'eve'e ti ru'ij mé úurieni, ché'e a'ín cuapée raatapíjte'en í ru'ij í ti jín mé rúurieni." ³² Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e. Tí pua'a ja'atí ru'ij mé úurieni, caí ayén ti'it'ij jín huarín a'ijna í 'íita'a ti xana'acire'e, ti pua'a caí se'j jamuan huáhui'ini, se'j pu'u í ti jín tiu'utá'a ti ij ja'atí ru'ij mé úurieni. A'ii pu a'ín pú'een ti ilí 'íira'ara'antaca'a tihuaúxana'acira'ate se'j jamuan í teáata'a. Aj pu xaa 'íiri'iri ti mé rúurieni. Ajta a'ijna í teáata'a ti se'j ancuré'evi'itin í 'íita'a ti ja'atí ari mé rúurie, a'ijna í ja'ati ajta pu tihuaúxana'acira'ate.

Jíme'en í mej jín te'ataújratzi'iraca

³³ 'Seajta xu'uri ráanamujri'í se'ijna i niuucari í mej mejm'í ti-hua'utá'ixaa í teite tijín: "Capej yá'u'jípuaan í pej jín te'atá'aratziiira niucajtze'en í Dios."

³⁴ 'Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e tijín: Caxu a'atzu te'ataújratzi'ira'an niucajtze'en í Dios, caxu a'atzu. Caxu seajta te'ataújratzi'ira'an niucajtze'en í ta japua, a'iné a'ii pu japuaan án á'ujca í Dios. ³⁵ Caxu seajta te'ataújratzi'ira'an niucajtze'en i chaanaca a'iné a'ii pu yen ra'íicajme í Dios. Caxu seajta te'ataújratzi'ira'an í niucajtze'en í Jerusalén, a'iné a'ii pu antiújmua'aree íiye chajta'a a'ijna í Rey ti ve'ée. ³⁶ Caxu seajta te'ataújratzi'iracare'en niucajtze'en mi a'amua mu'úu jetze, a'iné caxu ru'ijmua'a sena'a raay'íiti se'j raatéxu'umuare'en na'ari se'j raatécuainare'en se'j mi a'amua cipua.

³⁷ 'Ché'e ayén éene'en, ti pua'a piyen raataxáj yee "¡Jee!", ché'e ayén éene'en tzáahuati'ira'a jíme'e yee "¡Jee!" Ajta, ayén che'atá na'a, ti pua'a piyen yee "¡Capu!", ché'e ayén éene'en tzáahuati'ira'a jíme'e yee "¡Capu!" Tí'it'í ti a'ij seicié 'een, a'ijna jetze pu avé'eme'ecan a'ijna í ti a'ij pua'a 'een.

Jíme'en a'ímej í mej pua'ítzi huataúra'a
(Lc. 6:29-30)

³⁸ 'Xu'uri siyen tiú'unamujri'í í mej mejm'í miyen tí'ixaxa'ata'a tijín: "Tí pua'a ja'atí ra'itátini í jí'iseáara'an í ruxí'ej tevi, ruxe'eve'e ti a'ijna í ja'ati ayén che'atá na'a tiu'unájchita ru'j'í jíme'e." Ajta ayén tijín: "Tí pua'a ja'atí se'j ra'antácuura í tamaara'an, ruxe'eve'e ti a'ijna ja'atí ayén che'atá na'a tiu'unájchita rutamej jíme'e."

³⁹ 'Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e yee: Caxu siyen che'atá sena'a raruure í ti a'ij pua'a 'een a'ij ti a'ín ari ayén amua'aru mú'ejmi. Tí pua'a ja'atí mu'it'éjveeni mua'ipée jetze ari'irínta'a pújme'en, patá'aj pajta raatá'an ti mu'it'éjveeni í se'jta'a í mua'ipée jetze. ⁴⁰ Tí pua'a ja'atí ca'anéeri jín muájhuavii mi á'asiicu'u ti ij a'ín mú'ijchueeni, patá'aj raatá'chuite'en pajta mi pej jíme'en ra'it'évajara mi á'ahuare'etze'e. ⁴¹ Ajta, ti pua'a ja'atí mua'áijte'e pej ti'á'ara'an té'entini se'j vi'ira'a imuá ti huaatée, patá'aj hua'apua vi'ira'a imuá té'entini. ⁴² Pajta, patá'aj raatá'an, ti pua'a ja'atí ti'it'ij muáhuaviira, capej ramuaire'e í ja'ati ti muane'iri'ira a'ame.

Mej nu'u huá'axe'eve'en í mej huá'ajcha'ire'eca

(Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³ 'Ayeé xu seri ráanamujri'li í mej mejmí'li miyen tí'ixaxa'ata'a tíjín: "Patá'aj raxí'eve'e puá'ara'ani pe'íjna í á'amiigu." Ajta ayén tíjín: "Patá'aj rájcha'íre'e puá'ara'ani pe'íjna í ti muájcha'íre'e." ⁴⁴ Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e yee: Patá'aj raxí'eve'e puá'ara'ani a'íjna í ti muájcha'íre'e. Pajta rahuaviira í Dios jemi a'ímej jíme'en í mej a'ij pua'a á'amuaruure sej si siyen ruxí'ej éene'en xá'ara'ani a'ujna, á'amua'upua ti é'eseijre'e u ta japua.

⁴⁵ 'A'í pu hui huatá'aca ti a'íin xica hua'utétatzavi'ite'e huá'a japua í mej a'ij pua'a tí'iteteite, ajta huá'a japua í mej rí'li tí'iteteite. Ajta a'í pu huatá'aca mej mi víjvi'iyej huá'a japua í mej xí'epi'in rici, majta huá'a japua í mej a'ij pua'a rici. ⁴⁶ Tí pua'a siyen huá'axe'eve'e sena'a a'ímej í mej já'amua'xe'eve'e mú'ejmi, ¿ni secaí siyen tí'imua'atze sej si se'íjna jín tí'itíj huamuá'itín í Dios jemi? Mí seajta caí, caxu. Casi'li, ayée mú che'atá mena'a rici a'íime í mej á'ujjuhua'an í mej hua'ujjive'e í mej tí'itici. ⁴⁷ Ajta, ti pua'a siyen hua'utateújte sena'a se'ímej í mej á'amua'ihuaamua'a pú'een, ¿ni qui caí ayén tejamuá'amitiejte'e sej siyen hua'utémua'itín í seica? Mí seajta caí, caxu. ¿Ni qui mecaí miyen rici a'íime í mej caí ramua'ate í Dios tzáahuati'ira'a jíme'e? Ayeé mú rici xaa ne'u.

⁴⁸ 'A'ij pu jín, setá'aj siyen raanaíjmire'en a'achú ti tejamuá'aturaate'e, sej si siyen ruxí'ej 'eene'en temua'a naa a'ujna a'u ti á'amua'upua é'eseijre'e u ta japua.

6

Jíme'en a'ímej í mej ruseijrata mej miyen rici ti xí'epi'in

¹ 'Rí'li xu'u mú'een sej caí siyen huárini í ti xí'epi'in 'een mé jéjre'e huá'a tzajta'a í teite mej mi amuaaséij. Tí pua'a siyen sena'a rijca, capu tí'itíj tejá'amua'ac'iti a'íjna jemi í sej rájya'upua ti a'íin tejámuatapuáijve'en. ² A'íj pu jín, set'íj tihuá'apuáijve'e a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, caxu raxájta mé jéjre'e yee ayée tu huaríj. Ayeé mú xaa rici seica í ruteyujta'a, majta caaye jetze a'íime í mej ra'ará'astijre'e hua'aye'ira jéjre'ecitze'e. A'íj mú miyen rici mej mi a'íin teite rí'li tihuá'utá'ixaate'en. Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tíjín a'íj mú meri nain huamuá'iti me'íjna jíme'e í mej teite rí'li tiu'utá'ixaa. ³ Mí pajta mú'ee, ti pua'a tí'itíj paraatapuaíjve'en í ti caí a'ij tí'ijviicua'i, ayée pej huárini ti ij caí ja'atí ráamua'aree. ⁴ Ayeé pej huárini, ti pua'a petiu'utapuáijve'en avíitzi jíme'e, aj pu xaa, a'íin í pej rájya'upua, a'íj pu raseíj í ti rú'avaa. Ajta, a'íj pu tímuaatá'asin a'íjna í pej raamuá'iti.

Jesús pu tihuá'amua'ate a'ij ti tiraatéjhuauni í Dios jemi

(Lc. 11:2-4)

⁵ 'Ajta, set'íj mú'een téniuusime'en í Dios jemi, caxu siyen jéjre'ecitze'e rijca matíj í seica í mej nu'u ra'ará'astijre'e hua'aye'ira í mej miyen tí'ijri'ire. Yee pu tihua'aráanajche mej uteáru'ipi u teyujta'a mej huatéjniuuni í Dios jemi, na'ari mej miyen e'ejcáaci'ica a'ujna caaye jetze mej mí seica hua'useíj. Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jíme'e, amí mu'u huamuá'iti, xaa ne'u.

⁶ 'Mí pajta mú'ee, pat'íj téniuusime'en í Dios jemi, pauj mi'li uteárutén a'ujna 'achi'tá. Pajta te'iteanán í ta'anténine'li jíme'e. Aj pej xaa pi huatéjniuuni a'íjna jemi í pej rájya'upua í ti caí seijre'e. Ajta á'íyén a'íjna

í pej rájya'upua í ti tí'isise'ij naíjmi'i tíj na'a a'u ti é'eruuri'ihuaca'a avíitzi jime'e, a'íi pu hui muaatá'asin í pej raamuá'iti.

⁷ 'Ajta, patí'ij téníusime'en í Dios jemi, capej piyen á'ateevi'in pej téníusime'en í niucari jime'e ti caí a'ij huataújmu'a. Ayee mú xaa rici a'íime í mej caí ramua'ate í Dios. Ayee pu tihuá'amitiejte'e ti Dios ayén huá'unamua ti pua'a miyen á'ateevi'in mej téníusime'en. ⁸ Caxu siyen che'atá sena'a rijca matíj a'íime, a'iné ayée pu i tí'een sej caí xi huatéeniu jemin í sej rájya'upua, a'íi pu ari rú'umua'aree tí'itíj ti a'ij tejamuá'aturaate'e. ⁹ Ayee xu si tí'ijhuaviira. Siyen tíjín:

Mú'ee, í pej tá'iyá'upua,
a'úu pej é'eseijre'e u ta japua,
miché'e r'íi yá'unamuajra a'ij pej ántehuaa.

¹⁰ Ché'e teja'uré'enen a'ájna xicájra'a jetze
patí'ij nainjapua tiu'uta'aíjta
íiyen chaanaca japua.

Miché'e ra'ará'astijre'en a'ij pej tí'ijxe'eve'e
íiyen chaanaca japua
mej mi miyen che'atá mena'a
ra'ará'astijre'en u ta japua.

¹¹ Patá'aj pajta taatá'an í ti tí'icua'iri'i
í ti ruxe'eve'e nain xicaj tzajta'a.

¹² Titaatá'uuni'iri'i í tej jín auteájturaa mú'etzi jemi
a'iné ayée tu che'atá tena'a
r'íi tihua'utá'uuni'ira a'íimej
í mej auteájturaa itejmi jemi.

¹³ Pajta, capej piyen titaatá'acare'en ti ayén titáaci'iti
í tej jíme'en caí rá'aviiicua'i
sino patá'aj piyen ta japua huániuuni
ti ij caí taatémua'itin a'íjna ti a'ij pua'a 'een.

Ayee tu tí'imuahavii a'iné mú'ee pej tí'ita'ajte'e nainjapua,
mú'ee pej anti'amua'aree nain jime'e,
miché'e naími'i r'íi timuaatatémua'aviste'en
tíj na'a rusén jime'e.

¹⁴ 'A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e. Tí pua'a siyen tihua'utá'uuni'i
í teite í mej jín auteájturaa mú'ejmi jemi, a'íi pu ajta tejámuaatá'uuni'ira
mú'ejmi a'íjna í sej rájya'upua ti a'uun é'eseijre'e u ta japua. ¹⁵ Mí ajta,
ti pua'a secaí siyen tihua'utá'uuni'i í teite í mej jín auteájturaa mú'ejmi
jemi, a'íjna í sej rájya'upua, capu ajta tejámuaatá'uuni'ira mú'ejmi í sej jín
auteájturaa í jemin.

Jíme'en í mej jín rú'itzi'ive'e

¹⁶ 'Tí pua'a seúru'itzi'ive'e, caxu siyen acaújtzaahuate'e í runéerime jetze
matíj a'íime í seica í mej miyen rici jéjre'ecitze'e. A'íime í teitejra'a, ayée
mú acaújtzaahuate'e í runéerime jetze mej mi seica teite ráamua'aree yee
mej rú'itzi'ive'e. ¹⁷⁻¹⁸ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e.
Mu'uri me'íjna jíme'en raamuá'iti nain í ti tihuá'aci'iti. Mí pajta mú'ee,
patí'ij á'itzi'ive'e, patá'aj acá'ajista'ante'en, pajta te'avá'ahuate'en
á'amuuutze'e aceite jíme'e, mej mi caí ráamua'aree í teite yee
pe'á'itzi'ive'e. A'íi pu'u ayá'upua í pej caí rasise'i, a'íi pu ramua'aree.
Ajta a'íjna í ayá'upua ti rasise'i í ti rú'avaa, a'íi pu muaatá'asin í pej
raamuá'iti.

Jíme'en í ti jeíhua huápi'i ruxe'eve'e í Dios jemi

(Lc. 12:33-34)

¹⁹ 'Caxu siyen téuseire'e u ruch'itá jeíhua í ti huápi'i tí'ijnajche sej si se'uun te'urácha'íica. Tí pua'a siyen huárini, aj mú mi tejpuási raatéte'eneajxi'isin í caanari. Ajta í tepúusti'i, temua'a pu tiu'uteújchuitaamua'asin. Majta a'íime í nahua'ari, a'úu mú uteáruti ca'anéri jime'e. Mat'íij mi té'unahua'an. ²⁰ Mí seajta mú'een, setá'aj te'uhuáseire'en u ta japua jeíhua í ti huápi'i ruxe'eve'e í Dios jemi. Capu ti'itíj ruchuitáamua'aca a'ujna, capu ajta ti'itíj a'uvaíjtzí. Camu majta uteáru'lipi í nahua'ari me'újna. ²¹ Ayee pu té'eme: ti'itíj ti na'a ti mú'ejmi tejá'amua'a, ti jaítze'e timuaatéva'iri, mú'een xu tiújmua'atzíte'e xá'aju'un se'íjna jime'e.

Jíme'en í ti jín rutátzavi'ite'e

(Lc. 11:34-36)

²² 'Ajta hui, amíjna mi á'aji'i, a'ii pu a'ín pú'een í pej jín á'uche'ecan. Tí pua'a ri'éene'en puá'ajji'isíjme'eni, temua'a pej naa meteúnee. ²³ Mí ajta, ti pua'a caí ti'itíj vaire'e mua'a jí'i, ayée pu hua'éen cumu tíj huatíca'a. Ajta mua'axiejniu'uca, ti pua'a piyen rí'i raaté'avaa, ayée pu che'atá na'a tí'ivaire'e í pej jín huáye'iven huá'a tzajta'a í teite. Ajta ti pua'a piyen caí rí'i tiraaté'avaa í mua'axiejniu'uca ti ij caí ché'e mú á'ayee mú á'uvi'itijcare'en, ¿ni caí ayén te'iráame cumu tíj huatíca'a? Capu a'atzu huáneeri'i.

Jíme'en í tumin í Dios jemi

(Lc. 16:13)

²⁴ 'Capu ja'atí raayí'iti ti hua'apuaca jemi tiu'utévaire'en. Tí pua'a tiu'utatése'en ti ayén huárini, seíj pu ticha'íire'e a'ame ti tí'ira'aijte'e, ajta í seíj, a'íi pu raxí'eve'e a'ame ti tiraata'aijte'en. Na'ari caí, nain pu jín tiraatévaire'esin í seíj, ajta a'íi pu caí ra'ará'astijre'e í seíj ti tí'ira'aijte'e. Jíme'en a'íjna í Dios, ajta jíme'en a'íjna í tumin, capu ja'atí ayén raayí'iti ti tiu'uta'aijti'ire'en ruxí'ej na'a a'ímej jemi í mej hua'apua.

Dios pu nu'u rí'i tihuá'acha'íi í ruyaujmua'a

(Lc. 12:22-31)

²⁵ 'Aíj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e jíme'en a'íjna yee: Caxu se'íjna jín tí'imujca yee: “¿A'iquí tetí'icua'ani?” nusu yee: “¿A'iquí tetí'iteye'en?” na'ari yee: “¿Tí'ítaqui jín tetiu'utéachejte'esin?” ¿Ni caí jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi sej ruuri xá'ara'ani, caí í cua'ira? ¿Ni caí ayén che'atá na'a jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi á'amuahua'ira'a ti ruuri, caí í sej jín tiu'uteújchejte'en? A ni'íjtá ne'u.

²⁶ 'Casi'i, hui sehua'useíj mi pina'ase í mej júte'e rá'ara'a. Camu a'atzu tí'ihuaste'e, camu majta tí'itza'anaca, camu majta rase'iri í imue'eri í ruch'itá. Mí ajta, a'íi pu tihuá'ami'icua'a a'íjna í á'amua'upua a'uun ti é'eseijre'e u ta japua. Ajta jeíhua xu jaítze'e jetzen ruxe'eve'e mecaí a'íime mi pina'ase. A'íi pu rí'i tejá'amua'acha'íi a'ame. ²⁷ Capu a'atzu tí'ivaire'e ti ja'atí ayén á'uche'ecane'en ayén te'entímua'astí a'íjna jime'e yee a'iquí té'eme. Capu a'atzu raatéva'iri ti jaítze'e á'ateevi'in.

²⁸ 'Ajta, ¿a'íné 'een jín siyen tí'itziíine'e se'íjna jime'e yee tí'itáqui jín tetiu'utéachejte'esin?

'Casi'i mú'een, xaaseíj mi xuuxu'u a'ij ti té'ejvivausi mé já'ahua'a ti huapá'atza. Capu tí'imíjhuaca mi xuuxu'u, capu ajta tí'itza'a. ²⁹ Mí

neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, a'íjna í rey, a'íjna í Salomón teecan, jé'ecan pu huápi'i tí'ijcha'íica'a. Mí ajta, capu ja'anáj naa éene'en tiu'uteújchejte tíj mi xuuxu'u.

³⁰ 'Ayeé pu'u, Dios pu ayén naa éene'en rí'i tí'iruure mi íxaj ti íjii a'uun é'eseijre'e a'úu ti a'upá'atza. Ajta á'iyen, aré'apua'a rasiichen. Tí'ij huatéehuan, aj mú mi raateátaiira chuej tzajta'a tá'ajtaavijhua. Dios pu xaa jaítze'e rí'i á'amuaruure caí a'íjna ti rí'i ráaruu mi íxaj. Mú'een xu hui caí a'atzu té'atzaahuate'e xaa ne'u. ³¹ A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e. Caxu siyen tí'imuaajca se'íjna jime'e yee: “¿Tí'itájqui tecua'ani?”, nusu yee: “¿Tí'itájqui teyé'en?”, na'ari yee: “¿Tí'itájqui jín tetiu'utétachejte'esin?”

³² 'A'íime í mej caí ramua'ate í Dios tzáahuatí'ira'a jime'e, a'íi mú a'íin pú'een í mej jín rahuauca. Mí ajta, a'íin í á'amuya'upua ta japua ti é'eseijre'e, a'íi pu ari ramua'aree nain tíj na'a í ti tejamuá'aturaate'e. ³³ Ayeé pu'u, seuj mi'i raatahuaún ti Dios tejamu'a'ajte'en, seajta sej ra'ará'astijre'en a'íj ti a'íin tí'ijxe'eve'e. Tí pua'a siyen huárini, Dios pu ajta tejamuaatá'asin najmi'i a'íjna í ti tejamuá'aturaate'e.

³⁴ 'Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Caxu tí'imuaajca se'íjna jime'e yee a'iquí té'eme ruijmua'a. Ruijmua'a xu sijta tí'itese'e xá'aju'un se'íjna jime'e í ti tejá'amuaaci'íti a'ájna. Amí pu'u aúche'e í sej jín tí'itese'en íjii.

7

Tej nu'u caí seica jetze tí'ijpua'ajte'e

(Lc. 6:37-38, 41-42)

¹ 'Caxu ché'e sena'a seica jetze tí'ijpua'ajte'e í seij ti i caí Dios ayén mú'ejmi jetze te'ujpuá'ajte'en ca'anín jime'e. ² Ayeé pu'u, setíj siyen tí'ijxajtzi'ira í ruxí'ej teví, ayée pu che'atá na'a Dios mú'ejmi tejá'amuaaxajtzi'i. A'achú sej caj tiraatá'an í seij, ayén che'atá na'a tejá'amuaaci'íti. ³ ¿A'iné 'een jín siyen rasise'i á'amua'ihuaara'a í tí'iri cílieen jín te'utéjturaa í Dios jemi? Mí seajta mú'een caxu rusise'ij í sej ve'ecán jín auteájturaa jemin í Dios. ⁴ Ajta, ti pua'a peri ve'ecán jín auteájturaa í Dios jemi, ¿a'iné tí'iri'iri pej piyen tiraatá'ixaate'en pemíjna ti cílieen jín a'uteájturaa a'íj ti tí'itíj jín te'uteájturaa? ⁵ Mú'ee, í pej caí piyen mé teúúmua'aree, pauj mi'i nain jín tiu'utetzáahuate'en a'ímej jemi í pej jín auteájturaa. Aj pu xaa raavíte'e a'ame pej piyen tiraata'ixaate'en í seij a'íj ti tí'itíj jín te'uteájturaa.

⁶ 'Caxu siyen tihuá'ixaate'e í niuucari ti jíme'en raxa í Dios huá'a tzajta'a a'ímej í mej tiú'uxana'avi'iste'e mej mi caí á'amuaaxiehuari'ira matíj í tzi'íci mej tiú'uche'eveca. Ajta caxu siyen tihuá'ijcate'e í ti Dios jemi é'eme'ecan a'ímej í mej caí tí'iteví'ira'a. Na'ari caí, ayée mú rini matíj í tuixu í xarij tzajta'a a'utí jé'ejmuaa. A'íj mú pua'a tejámuaataxájta, mej nú'u amuaajcha'íire'e mú muá'aju'un huápi'i.

Mej nu'u rahuauca í Dios jemi tí'ij a'íin hua'utá'a

(Lc. 11:9-13; 6:31)

⁷ 'Setá'aj siyen seuj rahuauca í Dios jemi, a'iné a'íi pu tejámuaatá'asin. Tí pua'a siyen rahuauca í jemin, aj xu xaa ráateuni jemin í Dios. Seuche'e seajta te'ejteátu'asixi'in í puéerta jetze. Dios pu xaa te'antácuuna, amuaatá'asin í sej jíme'en rahuauhua. ⁸ Ayeé pu té'eme a'iné ti pua'a ja'atí ayén tí'ijhuauca, a'íi pu ajta ra'ancuré'asin. Tí pua'a ja'atí tí'itíj huauca, a'íi pu ráateuni. Ajta ti pua'a ja'atí ayén te'ejteátu'asixi'in tá'apueerta, Dios pu xaa te'antácuuna.

⁹ '¿A'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? Tí pua'a muá'ayauj ayén tí'imuahuviira í pan pej raata'í'ite'en, ¿ni mi tetej paraatátistejsin? Capej xaa ne'u tetej raatátistejsin sino pan pej raata'í'ite'esin. ¹⁰ Na'ari, ti pua'a ayén tí'imuahuviira pej hua'ité raatá'an, ¿ni qui cu'ucu'u paraat-apíjte'esin? Capej xaa ne'u cu'ucu'u raatapíjte'esin sino hua'ité pej raatá'asin.

¹¹ 'Jee sein, ayej ti'ayajna, mú'een xu caí urarí'en í ru tzajta'a. Mí seajta mú'een, seúche'e xu ramua'aree a'ij sej ye'í huárini sej si hua'utapuaíjve'en í ruyaujmua'a tí'itíj ti i'irí'en. Ajta í á'amua'iyua'upua, jeíhua pu jaítze'e hua'utá'asin í ti tí'irí'een a'ímej í mej rahuaviira muá'ajú'un.

¹² 'A'íj xu jín siyen huárini nain jíme'e. Setá'aj siyen che'atá sena'a huá'uruuren í ruxí'ej teite a'ij sej tí'ijxe'eve'e mej miyen amuáaruuren mú'ejmi. Aye pu huataújmu'a nain ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, ajta í seica jetze í mej ra'uyú'uxaca'a a'íme í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

*Jíme'en í juye ti auuyaúj, ajta í ti cíj auuyaúj
(Lc. 13:24)*

¹³ 'Sej si e'ará'asti a'úu ti Dios é'eseijre'e, ayée xu huárini. A'uun xu a'uteárute í puéerta jetze ti cíj antéeyauj. Jee xaa, seíj pu seijre'e í puéerta ti antéeyauj. A'uu pu pújme'en e'enténine'í í juye ti ajta auuyaúj. Mu'íití mú me'uun a'uteáru'ipí, majta a'íj mú japuan cíne í juye ti auuyaúj. Mat'íj me'uun a'uré'enen a'u ti apuá'ari, naími'í mú jé'e huaújpu'a'arixi'ísin, micu. Miyá'ujisin í ruxíejniu'uca ti auj ruurica'a. ¹⁴ Mí ajta í seíj í puéerta, a'íi pu hui cíj antéeyauj, ajta a'ín í juye ti a'uun e'enténine'í, cíj pu auuyaúj. Ajta jé'ecan pu muári'eri ti ja'atí japuan huamé'en ti ij a'uun e'ará'asti Dios ti é'eseijre'e ti ij ruurican a'uteáturan í Dios jemi. Ajta, camu mu'íi í mej miyen tí'irateuni.

*Mej nu'u ráamua'aree tí'itíj ti cíye'ara'an pírici me'íjna jíme'e ti taaca
(Lc. 6:43-44)*

¹⁵ 'Rí'í xu'u, mú'een, huá'a jemi í mej tí'ihua'itaca. Aye mú tí'ixaxa'a tíjn: "Dios jetze me'ecan tu hui tí'ixaxa'a." Mé mú ve'eré'ene mé muá'acanta. Aye mú á'ujjuhua'an a'amua tzajta'a. Cu xiee mé caí tí'itíj a'ij ruure. Mí ajta, capu ayén ti'ayajna. Jee xaa ne'u ayén ti'ayajna. Aye mú 'een matíj í íra'avete í mej tí'itecui'ica. Jé'ecan mú tihuá'ari'iraca í teite í tihua'áa. Majta huá'acuanamuáj. ¹⁶ Rí'irí sej si siyen tihuá'umua'ati se'íjna jíme'e a'ij mej ye'í ríci. Aye xu che'atá sena'a tihuá'umua'ati setíj tí'ijmu'a'ate seíj í cíyej ti pua'a caí rí'éene'en taca'a. Casi'í, jetzen a'íjna í ti tétzicare'e, capu a'íjna jetze taaca í uuva; capu ajta a'íjna jetze taca'a í huaréj, jetzen a'íjna í cíyej ti tétzicare'e.

¹⁷ 'Aye pu tí'een, nain í cíyej ti tí'irí'een, rí'éene'en pu tí'itaca'a. Ajta, nain í cíyej ti caí tí'irí'een, capu ajta rí'éene'en tí'itaca'a. ¹⁸ Capu a'atzu a'ij tí'irí'iri ti a'ín cíyej ti tí'irí'een, ayén taca'a a'íjna ti caí rí'en. Ajta, jíme'en a'íjna í cíyej ti caí rí'en, capu ajta í'irí'iri ti rí'éene'en tiu'utáca'an. ¹⁹ Mí ajta a'íme í teite, ayée mú 'een tíj í cíyej ti caí tí'irí'een. Dios pu ayén che'atá na'a huá'aruuren matíj í teite miyen tí'iruure í cíyej ti caí rí'en. A'íi mú té'ijveichixi'ísin, majta ra'anteáaira. ²⁰ A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e tíjn: Aye xu 'éeni'ici'e huá'umua'ati se'íjna jíme'e a'ij mej ye'í ríci.

Camu nu'u naíjmi'i a'uun a'uteáturaasin tavástara'a ti é'eseijre'e
(Lc. 13:25-27)

²¹ 'Mí majta me'ín í mej miyen tí'inejee tíjín: “Nevástara'a, casil'i nevástara'a”, camu naími'i me'uun a'uteáruti a'u ti tejé'ajta í Dios. A'ii mu'u me'uun a'uteáruti í mej miyen rici a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. ²² Ayee pu té'eme a'ájna xicájra'a jetze tí'ij Dios ayén huá'axijte'en í teite. Mu'iiti mú miyen tinaatá'ixaate'esin me'íjna jime'e yee: “Nevástara'a, casil'i nevástara'a, teen tu tiu'utaxájtaca'a aniúucajtze'en tetí'ij teuj ruurica. Teajta aniúucajtze'en jín hua'utamuári í tiyaaru'u mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a. Ayee tu che'atá tena'a, jeíhua tiu'umuáriej te'íjna jime'e tej mú'eetzi jetzen arátaca'anejca'a.”

²³ 'Mí neajta inee, ayée nu hui tihua'utá'ixaate'esin tíjín: “Canu ja'anáj amuaamuá'a a'atéenni sej pú'een. Caxu a'atzu netefestemua'a pú'een. Sericu, sej hui iyeecuí inee jemi, mi sej a'ij pua'a rici.”

Jíme'en í mej japuan rá'ajtaahuaca'a í ruchi'i í mej hua'apua
(Mr. 1:22; Lc. 6:47-49)

²⁴ 'A'íj pu jín, ja'atí ti na'a ti ayén nenamua, ajta ti ayén ra'ará'astijre'e a'ij nej tí'ixaxa'a, ayée pu hui che'atá na'a mé teuúmu'aree tíj a'íjna í ja'atí ti huateújchil'ite tetej japua. ²⁵ Aj mú mi huatéviiyeca'a. Ajta cámi'iyixi í jaj. Ajta huatá'ecareca'a. Ajta a'íin í chil'ira'an, capu á'ave a'iné tetej japua pu rá'ajtaahuaca'a. ²⁶ Mí ajta, a'íjna í ja'atí ti ayén nenamua, ajta capu ayén ra'ará'astijre'e a'ij nej tí'ixaxa'a, ayée pu che'atá na'a 'een tíj a'íjna í ja'atí ti caí tí'itíj mua'aree. A'íjna í ja'atí huateújchil'ite a'u ti á'useaata'a. ²⁷ Aj mú mi huatéviiyeca'a. Ajta cámi'iyixi í jaj. Ajta huatá'ecareca'a. Ca'anacan pu á'ave í chil'ira'an. Jé'ecan pu yá'urie a'íjna í ja'atí ti huateújchil'ite a'u ti á'useaata'a. Ayee pu che'atá na'a tí'ijruuren í ja'atí ti caí ra'ará'astijre'e a'ij nej tí'ixaxa'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

²⁸ Tí'ij Jesús ra'antipua'ajte ti tihua'utá'ixaa, jeíhua mú huajíjxica'a me'íjna jime'e a'ij ti tihua'umuá'ate. ²⁹ Capu cha'a na'a tihua'umuá'ate matíj í seica í mej tihua'amua'atehua'a í yu'uxari jetze, sino ayée pu'u cumu sej ti tí'itíjvee tí'itíj jime'e ti ve'ée.

8

Jesús pu sej tiú'uhuaa ti ru jetze cá'atzaca'a
(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

¹ Tí'ij acájraa í Jesús jirí jetze, jeíhua mú teite a'ucíj jamuan. ² Tí'ij jí sej ave'eré'ene í Jesús jemi. Tí'icuil'icaa a'íjna jime'e ti tinéj í 'atzej huá'ire'ara'an jetze. Ayee mú ratamuá'amua tíjín lepra. Tí'ij í a'íin tínutaca'a jemín í Jesús. Ayee pu tiraatá'ixaa tíjín:

—Tí pua'a hui mua'aráanajche pej tináhuuaate'en.

³ Aj pu í Jesús ra'ajtamuaríej. Ayen tíjín:

—Na'aráanajche pej huarún.

Jíme'en pu'u ayén raataxájtaca'a, aj pu í tiraacá'aril'iri'í í ti jíme'en tí'icuil'icaa. Tí'ij jí huarúj. ⁴ Aj pu í Jesús ayén tiraatá'ixaa tíjín:

—Casil'i, capej ja'atí ixaate'e sino aricu, a'íjna jemi ti tí'iva'iri teuyjta'a. Ché'e muaaseíj. Pajta tiu'utamuái'ivejta a'ij ti tiu'uxájtaca'a í Moises teecan. Ayee mú éeni'icí'e ramua'aréeren tíjín pepu'uri huarúj.

Jesús pu tiráahuaa a'íjna ti ravaire'eca'a a'íjna í xantaaru'u ti anxíte tí'ajta

(Lc. 7:1-10)

⁵⁻⁶ Aj pu i Jesús a'uteájrupi a'ujna Capernaúm. Tí'ij a'uun a'uteájrupi, seij pu u a'uvé'emej ti i'í xantaaru'u. A'íi pu a'ín pú'een ti anxíte tí'ajta. Jé'ecan pu rájhuaviiri'i a'íjna í ja'ati. Ayen tijín:

—Nevástara'a, jé'ecan pu tí'icui'i a'íjna ti nevaire'e. An pu a'ujcá'a í utaatzí japua. Ciyáaxara'a. Nainjapua pu racui'i huápi'i.

⁷ Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Née nu xaa a'umé'e na'ame nej ni tiráhuaate'en.

⁸ Aj pu i ayén tiu'utaniú a'íjna ti anxíte tí'ajta tijín:

—Nevásta'ara'a, capu ayén muaavíjte'e pej piyen uteárute u niche, a'iné canu Israel jetze ajtémecan. Ayee pepu'u huárini, patá'aj piyen tiraataxáj í niuucari jime'e. Aj pu xaa rujni a'íjna ti nevaire'e. ⁹ Ayee nu tí'imua'ixaate'e ne'íjna jime'e í mej seica tí'ine'ajte'e ineetzi. Neajta inee, nee nu seica tí'ajte'e. Tí pua'a niyen tiraata'ixaate'en seij tijín: “Aricu, u pá'ume'en”, a'íi pu xaa a'umé'e a'ame. Na'ari, ti pua'a niyen tiraata'ixaate'en í seij tijín: “Yé vé'exijri'i”, a'íi pu ajta yé ve'eré'enejsin. Neajta niyen tiraata'ajte'esin í ti nevaire'e tijín: “Aisí mú'ee, pí huaríchi.” Ajta a'ín, ayée pu rini. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í xantaaru'u.

¹⁰ Tí'ij Jesús ráanamujri'i, jé'ecan pu huataújtemua've. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej rá'ajaahuate'e tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Huá'a tzajta'a í teite ayujna mej huachéjme tíj na'a ti huatacá'a íyuu Israel, canu ja'anáj seij huaté'uu íyuu Israel, ja'atí ti ayén che'atá na'a té'atzaahuate'e tíj a'íjna í teáata'a. ¹¹ Neajta niyen tejá'amua'ixaate'e, a'íjna jime'e yee jeihua mú u a'uvé'eju'u muá'aju'un mej mi a'ujrá'ase me'íjna jamuan í Abraham teecan, majta me'íjna í Isaac teecan, majta me'íjna jamuan í Jacobo teecan. A'uu mú hui a'uvé'eju'u muá'aju'un a'u ti xicaj 'eíjninei, majta a'u ti xicaj e'eteáru'ipi. Aj mú mi tí'icua'ani huá'a jamuan í mé huaíca tí'ij teja'uré'ene a'ájna xicá'ra'a jetze ti Dios nain jín tiu'uta'ajta íyey chaanaca japua. ¹² Mí majta a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan, Dios pu hua'irá'ti á pua'acié a'u ti a'utíca'a. Jéihua mú huateujyéineajra'asin, majta jeihua mú ancuré'ujci'imée muá'aju'un í rutamej jime'e a'íjna jime'e mej jeihua rajpuaítzi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹³ Aj Jesús ayén tiraatá'ixaa a'íjna ti anxíte tí'ajta tijín:

—Aricu, ayée pu té'eme patíj peri té'antzaahua. Jíme'en pu'u ayén tiraatá'ixaa, aj pu i huarúj a'íjna ti tí'ivaire'e a'íjna jemi í xantaaru'u. Tí'ij jí á'uraa a'íjna í Jesús.

Jesús pu tiráahuaa a'íjna mu'uneára'an í Pedro

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

¹⁴ Aj pu i Jesús a'uun a'ará'a Pedro ti é'eche. A'uu pu i a'ín huasej a'íjna í mu'uneára'an í Pedro. An pu já'ujca'atii í utaatzí japua. Tí'icui'icaa. Pistaca'a a'íjna í 'íita'a. ¹⁵ Aj pu i Jesús rajví'i muájca'are'ara'an jetze. Jíme'en pu ayén huaríj, aj pu i huarúj. Ajta a'ín í 'íita'a, a'íi pu ájchee. Ajta á'iyyen a'utéjche ti tiraamí.

Jesús pu jeihua tihua'uhuaa í teite

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

16 Tí'ij huateática'areca'a, jeíhua mú huaje'eráavi'iti Jesús jemi a'ímej í mej tiyaaru'u huá'a tzajta'a seijre'eca'a. A'íí pu hua'uta'aíj a'ímej í tiyáaru'use mej nu'u huiráçine í teite tzajta'a. Ajta naíjmi'ica pu tiú'uhuua í mej tí'icucuí'icaa. 17 Ayee pu tiuju'uríj ti ij araúrasten a'íj ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Isaías, í ti ajmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayen tijín: “A'íí pu titá'ari'iri'i a'íjna í ti jín caí ché'e tú'uca'anisti'iraca'a. Ajta a'íí pu yá'utíi í tej jín tí'icucuí'icaa.”

*A'ííme í mej raxí'eve'eca'a mej jamuan á'ujuhua'ane'en í Jesús
(Lc. 9:57-62)*

18 Tí'ij Jesús hua'usej í teite í mej jeíhua ajteáçireca'a í jemin, aj pu i ayén tíhua'uta'aíjte mej nu'u antáçine antavén pújme'en. 19 Aj pu i seíj ti tiújmua'ate í yu'uxari jetze, a'íí pu ave'eré'ene jemin í Jesús. Ayee pu tirájuaviiri'i tijín:

—Maestru, niché'e á jamuan á'uche'ecane'en a'u ti na'a pej a'umé'e pua'amé.

20 Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Canu mu'u a'umé'e na'ame. A'ííme í arachuíjse, a'úu mú hui u'uche cuunísta'a, majta a'ííme í pina'ase a'úu mú tí'títu'a a'u mej é'e'aseca. Mí neajta inee, i nej neajta teáata'a jetze airáne, canu a'atza huatéechi'i í nej tzajta'an huácuti. —Ayee pu tiraatá'ixaa.

21 Ajta seíj ti á'uche'ecane'e jamuan, a'íí pu ayén rájuaviiri'i tijín:

—Nevástara'a, niché'e yé huácatii íye niche asta na'a caí huám'iini í nitáata. Netí'ij ra'ava'anán, aj nu ni yé ve'eré'enejsin nej ni á'uche'ecane'en á jamuan.

22 Ayee pu tiraatá'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Miche'e mi seica ra'avá'anan í hua'axí'ej mi'ichi a'ííme í mej caí ramua'ate í Dios. Mí pajta mú'ee, patá'aj ca'anacan yé ve'eré'enen.

*Tí'ij Jesús raatépu'a'ajte í eeca
(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)*

23 Aj pu'i Jesús ateájraa í baarcu jetze, majta a'ííme í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. 24 Aj pu i temua'a ca'anín jín tiu'utá'eecareca'a í jaj japua. Jé'ecan pu'i tiújta'ahua'a vivejme'é. Tí'ij jí ateáçire'axi í baarcu jetze. Ajta a'íín í Jesús, a'íí pu í'icujcaa. 25 Majta me'ín í mej á'ujuhua'ane'e jamuan, a'íí mú ave'eré'ene jemin. Aj mú mi raajíste. Míyen tijín:

—¡Maestru, ta japua huániuuchi! ¡Tu'uri hui cui'ini!

26 Aj pu'i ayén tíhua'uta'íhua'uri'i tijín:

—Mí sej caí a'atza té'atzaahuaté'e, ça'iné sej si huápi'i tí'tizíine'e?

Aj pu i ájchee. Tí'ij jí hua'utá'íjmíjri'i í eeca, ajta í jaj. Aj pu i huatéepua'aj í eeca, ajta a'urejú'e'yé já'araa í jaj, temua'a naa. 27 Jé'ecan mú a'íj ra'utasej a'ííme í teteca. Ayee mú tí'iru'íhua'uraca'a tijín:

—¿Tí'ítáani tévira'a pú'een amíjna? Amí pu tíhuá'aíjte'e í eeca, ajta í jaj. Majta mú hui rá'aste.

*A'ííme í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a í tiyaaru'u a'ujna u Gadara
(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)*

28 Tí'ij tá'i Jesús a'uun a'ará'a utavén pújme'en já'ahua'a Gadara ti ajtéme'ecan. Matí'ij mi aítacj í baarcu jetze. Aj mú mi seica hua'antinájcheca'a. Ma hua'apua a'ííme. A'uu mú e'eráaci a'u mej mi'ichite é'enaamuaca. Tiyáaru'use pu huá'a tzajta'a seijre'eca'a. Jéíhua

mú simuáruunica'a. A'íj pu jín caí ri'irístaca'a ti ja'atí a'uré'enen a'ujna juye jetze. ²⁹ Mat'íj mi miyen titeejíjhuaca'a. Miyen tijín:

—¿A'iné hui ti'itíj peteáruuren itejmi jemi, Jesús, pej i'í yaujra'an í Dios? ¿Ni piyen mú a'uvé'emej pej pi puajtzi taatá'an? Aru capu xi teja'uré'ene a'ájna xicájra'a tej jetzen rajpuajtzi tá'aju'un.

³⁰ Majta a'ímuá seica huaté'uu í tuiixute. Mé mu'íi. A mú á'ujjuhua'an mete'enticuáa. ³¹ Mat'íj mi me'ín í tiyáaru'use ti huá'a tzajta'a seijre'eca'a, a'íi mú miyen rájhuaviiri'i me'íjna í Jesús tijín:

—Tí pua'a piyen titaatamuárite'en itejmi, taata'ítechi itejmi a'u mej a'uté'uu mi tuiixu.

³² Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Sericu.

Mat'íj mi huiráaci. Aj mú mi huá'a tzajta'a a'uteájrupi í tuiixute. Majta me'ín í tuiixu, mat'íj mi huataúruu a'uun pújme'en játe'ana ti a'atam'íyie. Mat'íjta mí atévatzi á jaata'a. Aj mú mi aujámí naíjmi'i.

³³ Majta me'ín í mej tuiixu cha'íica'a, a'íi mú huataúruu. Mat'íj mi me'uun a'ucíj chajta'a mej mi tiu'utaxáj. A'íj mú hua'utá'ixa a'íj ti ti'itíj huá'uruu í tuiixu, majta a'íj ti ti'itíj huá'uruu a'ímej í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a. ³⁴ Mat'íj mi a'íime a'uun mej huachéjme'ecaa a'ujna, naími'i mú ave'eré'ene í Jesús jemi mej mi jamuan tiu'uxáj. Mat'íj raaseíj, jeíhua mú rájhuaviiri'i me'íjna í Jesús ti nu'u á'ura'ani u já'ahua'a yee.

9

Jesús pu seíj tiú'uhuaa ti ciyáaxara'aca'a

(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

¹ Aj pu i Jesús ateájraa í baarcu jetze. Aj mú mi anticíj után pújme'en. Ti'íj jí a'uun a'ará'a a'ujna chajta'a a'u ti é'eme'ecan. ² Majta me'ín í seica, a'íi mú ja'atí ave'eré'eneijte í Jesús jemi seíj ti ciyáaxara'aca'a. A'íj pu já'ujca'atíi í utaatzí a'íjna í ja'ati. Tí'íj Jesús hua'useíj a'ímej í teite, aj pu xaa ráamua'areeri'i tijín meté'atzaahuatete a'íime. Aj pu'í ayén tiraatá'ixaa a'íjna ti tí'icui'i tijín:

—Niyauj, uhuaté'aca'ane í á'a tzajta'a. Pu'uri timuaatá'uuni'iri'í í Dios í pej jín auteájturaa í jemin. —Ayee pu tiraatá'ixaa.

³ Majta á vejli'i huíráté'eca'a seica í mej té'eyu'uxaca í ruye'irá jime'e. Mat'íj mi miyen tiu'umuá'aj í ru tzajta'a tijín: “Amí pu a'íj pua'a tiratá'aca í Dios í runiuuca jime'e.”

⁴ Ajta Jesús, a'íi pu ruseíj rú'umua'areereca'a a'íj mej ye'í té'umua'atzejca'a í ru tzajta'a. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿A'iné 'een jín siyen a'íj pua'a té'umua'atze í ru tzajta'a? ⁵ ¿Ti'itáani caí jaítze'e muári'eri, ni nej niyen tiraatá'ixaate'en í ti ciyáaxara'a yee: “Pu'uri timuaatá'uuni'iri'í í Dios í pej jín auteájturaa í jemin”, na'ari yee: “Ájchesi, ajta anchuée mua'a utaatzí?”

⁶ Aru, ayée nu hui rini sej si ráamua'aree í nej neajta í teáata'a jetze airáane, nee nu xaa ne'íjna jín antínmua'aree íyien chaanaca japua nej ni tihua'utá'uuni'í í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

Aj pu i ayén tiraatá'ixaa í ti ciyáaxara'a tijín:

—Ájchesi, tipíi mua'a utaatzí. Aricu á'ura'a a'u pe é'eche.

⁷ Jime'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a í Jesús, aj pu'í ájchee a'íjna ti tí'icui'icaa. Tí'íj í á'uraa u ruche. ⁸ Majta me'ín í teite, mat'íj tiu'uséj a'íj ti

tí'ití huaríj, jé'ecan mú huataújtemua'ave. Rí'i mú tiraatajé í Dios, me'íjna jime'e tí a'íin Dios ari raatá'a a'íjna í muári'eri'ira'a í mej jín miyen ríci í teteca.

Jesús pu raata'ájtaca'a a'íjna í Mateo
(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹ Aj pu í Jesús á'uraa. Tí'íj jí á'ayee a'uré'ene tí'íj a'íin huaseíj a'íjna í ja'atí, Mateo tí ántehuaa. A'uu pu huiracatíi chí'íta mej tzajta'an huá'ajjive'eca'a í mej tí'ití'icica. Aj pu í ayén tiraatá'ixaa tíjín:

—Patá'aj ne jamuan á'uche'ecane'en.

Ajta á'iyen, Mateo ájchee. Tí'íj jí á'uraa jamuan.

¹⁰ Tí'íj jí ayén tiuju'uríj. Mat'í'íj me'uun a'ará'a a'utí Mateo e'echéjme'e. Tí'íj Jesús tí'icua'acaa, mat'í'íj mí u a'uvé'uju'u jeíhua í mej tí'itejive'e, majta seica í mej miyen che'atá mena'a a'íj pua'a tí'iteteite. Naíjmi'í mú tí'icua'acaa í meesa japua jamuan í Jesús, majta jamuan a'ímej í mej á'ujjuhua'ane'e í Jesús jamuan.

¹¹ Majta me'ín í fariseos, a'íime í mej jeíhua huá'pí'i raxí'eve'e í ruye'irá, mat'í'íj miyen raaseíj a'íj tí ríjcaa í Jesús, ayée mú tihua'uta'íhua'urí'í a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Míyen tíjín:

—¿A'íiné 'een jín amín a'amua maestro tí'icua'aca, ajta ye'eca huá'a jamuan í mej huá'ajjive'e í mej tí'ití'icica, ajta jamuan í mej caí xí'epí'ín títetí'íjcha'íí?

¹² Tí'íj ayén tíu'unamuajrí'í í Jesús, aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Aye'e nu tejá'amua'ixaate'e. A'ímej jime'e í teite í mej a'ucí'íca'a jemin tí ya'anaca, capu ruxe'eve'e mej u á'uju'un í mej rí'en a'íjna jemi í tí ya'anaca, sino a'íí mú xaa a'uré'enine'í í tí ya'anaca jemi í mej tí'icucuí'í. ¹³ Sericu, setá'aj tihuaújmu'a'aten se'íjna jime'e sej sí yaú'ítíee xá'ara'ani a'íj tí huataújmu'a'a a'íjna í niuucari a'íjna jime'e mej raxí'eve'e mej mí á'ujcu'uve rujímu'a'a. Mí neajta, canu a'atzu raxí'eve'e mej tíu'utámuaí'ívejta. Aye'e pu che'atá na'a 'een ineetzi jemi, canu ne'íjna jín yé vé'eme nej a'ímej huatá'inen í tí ayén tihua'amítíejte'e mej xí'epí'ín ríci sino a'ímej í mej miyen tírú'umua'aree í ru tzajta'a í mej caí xí'epí'ín ríci.

Jíme'en í mej jín rú'ítzi'íve'eca
(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

¹⁴ Mat'í'íj mí seica ave'eré'ene. A'íime mú a'íin pú'een í mej Juan jamuan á'ujjuhua'ane'e. A'íí mú ave'eré'ene í Jesús jemi. Mat'í'íj mí miyen tiraata'íhua'urí'í tíjín:

—¿A'íiné 'een jín tíyen tí'íta'ítzi'íve'e iteen, majta a'íime í fariseos? Aru í mej mú'eetzi jamuan á'ujjuhua'an, camu hui miyen ríci.

¹⁵ Aye'e pu tíu'utaniú a'íjna í Jesús, tíjín:

—Tí pua'a ja'atí huaténeiche, aj pu í ru'amíigustemua'a huatá'ineesin mej mí tíu'uyesten. Aj pu í tihua'ímin. ¿Ní tzaa miyen tí'íru'ítzi'íve'en tí pua'a huá'a jamuan tí'íyeste í ja'atí? Capu xaa ne'uu. Mí ajta xaa, aj pu teja'uré'enejsin í xicá'jra'a mej jetzen rá'avi'ítin í ja'atí. Aj mú xaa í amíigustemua'ame'en ru'ítzi'íve'en, a'íiné capu ché'e é'e já'ahua'a í hua'amíigu. A'íiné naúche'e nu yé huatéjvee, camu ru'ítzi'íve'en í ne'amíigustemua'a.

¹⁶ Níche'e seíj amuaatá'ixaate'en í niuucari. Tí pua'a ja'atí a'íjna jín tí'ícu'üne'epua cáxuri jime'e tí mí'ime'ecan, capu ayén tí'íjcu'üne'epuan a'íjna jime'e í cáxuri tí caí xí ja'anáj já'usini'í. Na'ari caí, huatétzu'uta pu'uu

a'íjna í cǎxuri ti jéjcuá t'íj huatéja'usini'ihua. Ra'atésiujtza'anaxi'isin í ti mí'ime'ecan. Aj pu i í ti anásiujtza'ani, jaítze'e pu ve'etí a'ame.

¹⁷ 'Ajta, camu miyen raruure mej ru'ucájt'u'ani navij limeetajra'a tza-jta'a ti racua'iríihuajme í viinu ti jéjcuá, a'í pu rajtésiujtza'ana í navij ti racua'iríihuajme. T'íj jí a'uvaíjtzi í navij, ajta í viinu. A'íj pu jín ayén ruxe'leve'e ti iru'ucájt'u'ani navij tzejta'a ti jéjcuá a'íjna í viinu ti ajta jéjcuá. Ayee pu 'éeni'ici'e te'utáviicua'ira ti ruxí'ej ti'ijéjcuá. A'í pu a'íjna jín té'eviicua'í í ti hua'apua.

Jíme'en í yaujra'an a'íjna í Jairo, ajta í ucarij ti t'í'icui'icáa

(Mc. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

¹⁸ Aúche'e pu tihuaú'ixáate'eca'a t'íj sej ave'eré'ene, ti t'í'ajta u huá'a teyujta'a. Aj pu i títunutaca'a jemín a'íjna í Jesús. Ayee pu tiraatá'ixaa tijn: —Niyauj pu hui á'ame'ere. Mu a'utá'iyi'í patá'aj ra'ajtamuarí'en, t'íj a'ín auj ruuri á'ara'ani.

¹⁹ Jesús pu ájchee. T'íj jí a'uun yá'ume jamuan a'íjna í ya'upuáara'an a'íjna ti á'ame'ere. Majta mú á'uju'un a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e. ²⁰ Ajta a'ín 'íita'a a'uun a'utéveeca'a ti ari ayén á'atee ti t'í'icui'í a'achú cumu tamuáamuata'a nine'ira'a japuan hua'apua. T'íj pí na'a pu uvé'exujxure. A'í pu ave'eré'ene í Jesús jemi. Aj pu i ra'ajtamuaríej t'íj na'a te'uvíjpi'í í cǎxure'ara'an jetze. ²¹ A'íj pu jín ayén huaríj, a'íné rusej pu ayén tiu'umuá'aj tijn: “T'í pua'a a'í nena'a caj te'ajtamuarí'en t'íj na'a te'uvíjpi'í í cǎxure'ara'an jetze, aj nu xaa rujní.” ²² Aj pu i Jesús pí a'uré'eve t'íj raasej í 'íita'a. Aj pu i ayén tiraatá'ixaa tijn:

—Niyauj, huaté'aca'ane mua'a tzejta'a. Peté'atzaahuate'e nej timuáahuaate. A'íj pej jín peri huarúj.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu i huarúj a'íjna í 'íita'a.

²³ T'íj jí a'uun a'ará'a a'u ti é'eche í ya'upuáara'an í ti á'ame'erejca'a. T'íj uteájrupi u chí'ita, aj pu i hua'usej í teite, a'ímej í mej t'í'ici'isite'e jamuan í seica í mej jeíhua ruyein. ²⁴ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Sericu, xu'irácini mú'een, a'íné capu mí'ichi mi temuaj, sino cutzú pu'u.

Mí majta, a'í mú raate'atzejraa me'íjna jíme'e a'ij ti tiu'utaxájtaca'a.

²⁵ Aj pu i Jesús hua'irá'iteca'a á pua'acié. A'uu pu uteájrupi a'u ti auucá'a a'íjna í temuaj. Aj pu i ra'ajví'í muájca'are'ara'an jetze. Ajta a'ín í temuaj, t'í'iquí a'ín ájchee. ²⁶ T'íj jí nainjapua a'u ti na'a mej a'uchéjme'ecaa, naími'í mú ráamu'areeri'í a'ij ti t'í'iti huarúj.

Jesús pu tihua'uhuaa hua'apuaca í mej aracúcu'unijme'eca'a

²⁷ T'íj Jesús a'uun a'arájraa, mé hua'apua mú raatavén í mej aracúcu'unijme'eca'a, mua'antijíhua. Miyen tijn:

—Mú'ee pej i'í yaujra'an a'íjna í David teecan, tá'ancu'uvaxi'í.

²⁸ T'íj Jesús uteájrupi u chí'ita, aj mú mi ave'eré'ene í jemín. Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'í tijn:

—¿Ni sená'antzaahuate'esin nej tejá'amuahuaate'en?

Mat'íj mi miyen tijn:

—A'í ne'u tecaí, tavástara'a.

²⁹ Aj pu i hua'arámuari'ejxi í huá'a jí'í jetze. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijn:

—A'íjna jíme'e sej té'antzaahua, ayé pu té'eme. Xu'uri huarúj.

³⁰ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi mé uunéjne'ereca'a a'íime í mej hua'apua. Jéihua pu tihuau'íjca a'íjna í Jesús mej nu'u caí ja'atí ixaate'e. ³¹ Mí majta, mat'íj a'ucíj, aj mú mi autéjhuii mej raataxáj mé jéjre'e nainjapua a'íj ti Jesús huá'uruu.

Jesús pu tiráhuuaa seij ti caí té'anrí'irejca'a

³² Mat'íj huiirajú'uncaa u chi'lita, seica mú ti tí'icui'i á ye'iré'enejti'ire. Capu té'anrí'irejca'a a'íjna í ja'ati. ³³ Aj pu i Jesús raatamuári í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a. Ajta á'iyen a'utéjche ti tiu'utaxáj a'íjna ti tí'icui'ica'a. Majta me'ín í teite, jéihua mú huataújtemua'ave. Miyen tijín:

—Jee xaa ne'u. Catu ja'anáj ti'itíj tiyen tiu'uséj tíj na'a íyen ti huatacá'a Israél, tetíj teuchén teri tiu'uséj íjii ti ja'atí ayén tiraay'íiti.

³⁴ Mí majta a'íime í fariseos, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—A'íjna í Jesús, a'íi pu a'íjna jetze arau'jca'ane ti tihuá'ajte'e í tiyáaru'use tí'ij ayén hua'utamúrite'en í tiyáaru'use í mej teite tzajta'a seijre'e.

Jesús pu huá'ancu'uvajxi í teite

³⁵ Nain japua pu á'uche'ecane'e í Jesús a'u ti na'a mej a'uchéjme'ecaa, chajta'a, ti vivéj nusu ti cíliene'ejmee. Tihuá'amua'atehua'a pu á'aye'i huá'a teyujta'a a'íjna jime'e í niuucari ti jíme'en raxa í Dios ti nainjapua tí'ajta. Ajta najmi'ica pu tiú'uhuaa, nain í mej jín tí'icui'icaa nusu í ti caí huá'aca'anisti'iraca'a. ³⁶ Tí'ij a'íimej huasej í teite, jé'ecan pu huataújxiemiste huá'a jemi a'iné jéihua mú huamuá'itiche me'íjna jime'e í mej rajpuaíjtzica'a. Majta ruxieemíjte'e. Ayee mú éene'e matíj cáne'axi í ti caí ja'atí huá'acujta'a á'uche'ecane'e.

³⁷ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'íimej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e tijín:

—Jee xaa ne'u, ayej ti'ayajna, mu'uri mu'iití í mej meri r'íi huaújrui ti Dios tihua'uta'ajte'en. Mí ajta, í mej tí'imijhuaca huá'a jíme'en, camu mu'íi. ³⁸ A'íj pu jín, ayée pu tiú'ujxe'eve'e. Setá'aj siyen tí'ijhuaviira se'íjna í tavástara'a ti ayén huá'uruuren mej mi teitestemua'ame'en pu'éene'en muá'ara'ani, ti i a'ín tavástara'a hua'uré'e'itixi'ín í mej tí'imijhuaca mej mi huá'ajseire'en í Dios jemi.

10

Jesús pu hua'avé'ejajpuaxi a'íimej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase

(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

¹ Aj pu i Jesús hua'utajé a'íimej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. A'íi pu antiújmua'areereca'a a'íjna jime'e mej mi hua'utamúrite'en í tiyaaru'u mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a í teite, ajta mej mi nain tihuá'uhuaate'en í mej jín tí'icucui'icaa, cu'ini'ira'a jime'e nusu ti caí huá'aca'anisti'iraca'a. ² Ayee mú ánte'arua a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'íimej í ti Jesús hua'uta'íteca'a. Amuacaícan, a'íjna í Simón, í mej majta miyen ratamuá'amua tijín Pedro. A'íi pu ajta huatajé a'íjna í juutzeájra'an í Simón. Ayee pu ántehuaa tijín Andrés. Ajta a'íimej pu huatajé a'íjna í Jacobo, ajta juutzeájra'an ti ayén ántehuaa tijín Juan. A'ii mú me'ín pú'een yaújmua'ame'en í Zebedeo.

³ Ajta seica huatajé, a'íjna í Felipe, ajta a'íjna í Bartolomé, ajta a'íjna í Tomás, ajtahua'a se'íj, ti ayén ántehuaa Mateo, ti tí'itej'i'ivilhua'a a'íimej í mej tí'ití'icica. Se'íj pu ajta huatajé. A'ii pu a'ín pú'een a'íjna í Jacobo, Alfeo ti

rape'eri, ajtahua'a se'ij, a'ijna í Lebeo, í mej majta miyen ratamuá'amua tijín Tadeo. ⁴ A'íi pu ajta huatajé a'ijna í Simón í ti ajtémecan huá'a jetze í mej miyen huataújmu'a tijín cananista, ajta a'ijna í Judás ti ayén te'entímu'utaca tijín Iscariotes. A'íi pu a'ín pú'een í ti avíitzi jín hua'utátui a'ijna í Jesús.

Jesús pu hua'uta'íteca'a í mej jamuan á'ujuhua'ane'e mej nu'u raataxáj a'ij ti 'een í Dios jemi

(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

⁵ A'íi mú a'ín pú'een í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase í ti Jesús hua'uta'íteca'a. Ayee pu a'ijna jín tihua'u'ijca, ayén tihua'ixaate'e yee:

—Caxu se'uun á'uci'ica'an se'újna á mej a'uchéjme í mej se'ij chuéjra'a japua ajtémecan, caxu seajta uteáru'ipiche'en chajta'a a'u mej é'eche a'íime í mej Samaria jetze ajtémecan. ⁶ Mí seajta mú'een, setá'aj se'uun á'uju'un huá'a jemi í mej i'í yaújmu'a'ame'en a'ijna í Israél teecan. Yee mú'een a'íime t'ij cáne'axi í mej á'uvej. ⁷ Setá'aj á'uju'un, sera'antixáata yee pu'uri t'ín teja'uré'enejsin ti Dios ayén tiu'uta'á'ijta íyien chaanaca japua. ⁸ Setá'aj seajta tihua'uhuaate'en í mej tí'icucui'i. Seajta siyen huá'uruuren í mej mauchén huácuii mej mi ruuri muá'ara'ani majtáhu'a mena'a. Setá'aj seajta hua'urújte'en a'ijna jime'e í mej jín tí'icucui'i a'ijna í mej miyen ratamuá'amua tijín “tí tineájxi í ru jetze”. Seajta hua'utamuarite'en a'íimej í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'e í teite. Mú'een, caxu tí'inajchitan a'ijna jime'e sej ra'ancuré'a se'ijna í muári'eril'ira'a í sej jín tihua'umua'aten. A'ij pu jín, caxu huá'ajjive'e.

⁹ Caxu seajta ti'it'ij anú'an tzajta'an í puaasi í sej jín avé'ujj'í'ic'ejme, ti'it'ij tumin, ti pua'a oro na'ari plata nusu cobre. ¹⁰ Caxu ca'aní pijca í sej jín huateújvaire'en í juye jetze. Seajta se'ín ajtáca'acaim'éle í ti anátapi'ihuajme'e, seajta ucaújchejte'axi'in seexu'ijmé'en se'ij jime'e í sa'ahua í sej ra'iteváarajme í ruhuar'é'teze. Caxu seajta itz'ij chueeca. Ayee xu huárini a'iné ayej tí'ixi'epi'in mej tejamuamín me'ijna jime'e í sej tí'imijhuaca.

¹¹ 'A'u ti na'a mej a'uchéjme, set'í'ij a'uteároute se'újna, aj xu si se'ij huahuauni ti caí ti'it'ij jín ateáturaaveca. A'uu xu a'uté'le xá'aju'un u chi'ira'an tzajta'a a'ijna í ja'atí a'achú sej caj á'ateere se'újna chajta'a. ¹² Set'í'ij a'uteároute se'újna u chi'ita, aj xu hua'utateújte'en. ¹³ Tí pua'a miyen amua'ancuré'evi'it'in temua'a naa, ché'le ayén éene'en a'ij sej seri tihua'utateújte. Na'ari caí, setá'aj se'ij jemi raateájtuaani í runiuuca í sej jín seri tihua'utateújte a'íimej í mej mauchén amuaatíite.

¹⁴ 'Ajta ti pua'a ja'atí caí amua'ancuré'evi'it'in, na'ari ti pua'a mecaí ranamuajracu a'ij sej tihua'ú'ixaate'en, set'í'ij huirác'inen se'újna chi'ita, sera'atéca'atzijxi'in í ruca'acai ti i cávatziin í chuej. Aj mú mi ramua'aréeren í mej jín auteájturaa í Dios jemi. ¹⁵ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, a'ájna xicá'jra'a ti jetzen huá'axijte'en í Dios í mej jín auteájturaa í jemin, je'íhua pu pua'íjti hua'utá'asin. Jaítze'e mú rajpua'íjti muá'aju'un a'ujna chajta'a mecaí í mej mejmí'i me'uun é'echejca'a a'ujna ti ayén teja'arájtéhuaaca'a tijín Sodoma, ajta a'ujna u Gomorra.

Seica mú nu'u pua'íjti hua'utá'asin

16 'Casi'i mú'een, ayée nu tejámuaata'ajte'esin sej si á'ujuhua'ane'en huá'a tzajta'a í teite í mej miyen á'amuaruuren tíj ñra'ave í mej tí'iteci'imeca. Setá'aj siyen mé titeumuámua'are'en matíj a'íme í cu'ucu'use í mej jeihua raayí'iti. Setá'aj huamuá'ajcantare sej si caí tiú'itziite'e mé sé'ujuhua'ane'en matíj majta rici a'íme í cucui'ise.

17 'Rí'i xu'u huá'a jemi í teteca. A'íi mú mú'ejmi a'uteátuaasin a'u mej te'ájta huá'a jueesi jemi. Aj mú mi amua'ajvájxi'isin a'amua huari jetze. 18 Majta mú mú'ejmi á'avi'itin í tajtúhuaani jemi na'ari í rey jemi me'íjna jime'e sej siyen tí'ivaire'e ne jetze me'ecan. Ayee mú á'amuaruuren sej si hua'utá'ixaate'en a'íjna jime'e a'ij sej 'een jín ná'astijre'en ineetzi. Ayee xu che'atá sena'a tihua'utá'ixaate'esin a'ímej í mej caí Israél jetze ajtème'ecan. 19 Aru, a'ájna xicá'ra'a jetze matí'ij á'amuvivi'iran, caxu siyen tí'imujca yee a'ii qui ye'í tetiú'utaxá'ja, na'ari yee ti'tajqui niuucarijra'a taataxá'ja. Matí'ij miyen amuáaruuren, aj pu í Dios amuaatá'asin a'ij sej ye'í tiu'utaxá'j. 20 Ayee xu'u, caxu tí'tiziiine'e a'iné í sej hua'utá'ixaate'esin, caxu rujímua'a rájteusin sino a'ín í xié'niu'ucare'ara'an a'íjna í sej rájya'upua, a'íi pu amuaata'ítiira a'ij sej ye'í tiu'utaxá'j.

21 'Ja'atí'pu hui hua'itzi jín tí'ijxajtzi'iran í ru'ihuaara'a mej mi raajé'ica. Ayee pu che'atá na'a té'eme í ya'upuáara'an hua'itzi pu huá'ataaven í ruyaujmua'a. Majta me'ín í yaújmua'ame'en, a'íi mú che'atá mena'a ájhuiixi'ín. Ayee mú tihua'uta'ajta mej huá'ucui'ini. 22 Majta í teite, naími'i mú amuá'ajcha'íire'e muá'aju'un me'íjna jime'e sej ná'astijre'e ineetzi. Ajta a'ín í ti te'utáviicua'i ajta na'a caí nain te'entipúa'are, Dios pu ru'irátuaasin a'íjna. 23 Matí'ij a'ij pua'a á'amuaruure íye chajta'a, setá'aj ca'anacan huirá'ine. Sej si se'ij chajta'a jetze a'uteá'ute. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, setí'ij seuj á'ujuhua'ane'en seij seajta seij jetze í chajta'a a'u mej a'uchéjme a'íme í mej Israél jetze ajtème'ecan, í nej neajta teáata'a jetze airáane, nee nu xaa yé ve'ecánejsin.

24 'A'íjna í ti tihua'amua'ate, jaítze'e pu ruxe'eve'e caí a'ímej í mej tiú'ujmua'ate. Ajta, a'íjna ti tí'ira'ajte'e, jaítze'e pu ruxe'eve'e a'íjna caí a'ín ti ravaire'e. 25 'A'íj pu jín, ayén tiú'ujxe'eve'e. A'íjna ti tihua'amua'aten, ché'e a'ín ayén che'atá na'a éene'en tíj a'íjna ti tiú'ujmua'ate. Ajta a'íjna ti tí'ivaire'e, ché'e a'ín ajta ayén che'atá na'a 'eene'en tíj a'íjna ti tí'ira'ajte'e. Ayee mú che'atá mena'a á'amuaruuren mú'ejmi a'ij mej meri náaruu ineetzi. A'iné ayée mú meri naata-muá'a ti jíme'en yee: "Mú'ee pej í'i Beelzebú a'íjna ti tihua'ajte'e í tiyáaru'use", ayée mú che'atá mena'a á'amuaruuren mú'ejmi, mi sej hui ní'iteitestemua'a. Jee xaa ne'u, majta mú jaítze'e a'ij pua'a á'amuaruuren mú'ejmi.

Jíme'en í tej nu'u xaa rátziine'e

(Lc. 12:2-9)

26 'A'íj xu jín, ca xu huá'atziine'e í teite. Tí'tí'í ti a'ij avíitzi'i í sej jín rajpuaíjti, Dios pu raatasej'rata mé jéjre'e, na'ari tí'tí'í ti a'ij ti rú'avaa í sej jín tí'imuarí'e, Dios pu hua'utá'asin mej mi ráamua'aree. 27 'A'íjna í nej já'amua'ixaate'e avíitzi jime'e, ayée xu huá'ari, setá'aj raataxá'j mé jéjre'e. Ajta í nej já'amua'ixaate'e xahuaani'i jime'e, ayée xu raataxá'j ca'anín jime'e, án xu'u imuá'a'utiúu í a'amuachi'i japua.

28 'Caxu huá'atziine'e a'ímej í mej ruxí'ej teite cui'ica a'iné camu raayí'iti mej á'amuaxiejniu'uca antipúa'ajte'en. Mí seajta mú'een, a'íj

xu xaa tziinne'e a'íjna í Dios ti ayén raayí'iti ti ra'antipua'ajte'en mi sej siyen che'atá ratéhua'ira'a. Ajta a'í pu raayí'iti ti ra'antipua'ajte'en í á'amuaxiejniu'uca í sej jín sej ruurica'a í taij jetze ti caí ja'anáj á'ami'ini.

²⁹ Ayee pu huá'anajche a'ímej mi pina'ase, a'achú cumu sej tumin sej. Ayee pu í een a'íjna í á'amuaya'upua, aúche'e pu huá'acha'í mi pina'ase. Capu sej mi'ini í pina'a ti pua'a a'í caí xi ayén tiu'utaxáj. ³⁰ Dios pu ajta ramua'aree a'achú ti pua'amé cá'uu í á'amuacipua. ³¹ A'íj pu jín, caxu tí'imujca. Jaítze'e xu ruxe'eve'e í Dios jemi mecaí mi pina'ase.

Jíme'en a'ímej í mej te'anxájta jíme'en í Jesús mé jéjre'e
(Lc. 12:8-9)

³² Ja'atí ti na'a ti ayén te'anxájta huá'a jemi í teite a'íjna jime'e yee nej nu'u rá'astijre'e ne'íjna í Jesús, ayée nu hui che'atá nena'a te'anxájta jemin í ti ajta ní'iyá'upua ta japua ti é'esejre'e ti jíme'en yee a'í pu x'í'epi'in huaríj. ³³ Ajta, ja'atí ti ayén huá'a jemi ayén te'anxájta í teite ti nu'u caí nemua'ate, ayée nu che'atá nena'a te'anxájta jemin í ti ajta ní'iyá'upua, ta japua ti é'esejre'e. Ayee nu xáahuí tiraatá'ixaate'esin ti jíme'en yee nej caí ramua'ate ne'íjna í ja'ati.

Teite mú nu'u já'ita'a a'utáciine me'íjna jime'e í Jesús
(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Caxu siyen tí'imujca í nej ne'íjna jín mú a'uvé'emej mej mi r'í'í temua'a naa titeeteáturan íiyen chaanaca japua. Canu ne'íjna jín mú a'uvé'emej mej mi r'í'í titeeteáturan temua'a naa sino mej mi já'ita'a a'utáciine me'íjna jime'e a'ij nej rici. ³⁵ Ayee nu ne'íjna jín a'uvé'emej ti ij ja'atí autéjcheni ti raaténe'usi'ite'en í rutáata. Ajta a'ín ti temuaj í 'íita'a, a'í pu ajta raaténe'usi'ite'esin í runáana. Ayen che'atá na'a tihuá'aruuren, í 'íita'a ti ari timú'un ti 'íita'a; a'í mú huateújne'usi'ite'esin a'ímej rumúunimua'aca. ³⁶ A'íj mú jín, a'í mú rájcha'íire'e muá'aju'un í seica a'ímej í ruxí'ej teitestemua'a.

³⁷ Tí pua'a ja'atí jaítze'e raxí'eve'e í rutáata, ajta í runáana caí ineetzi, capu ayén tiraavíjte'e ti a'ín neetzi jemi huateáturan tíj na'a rusén jime'e. Ajta ti pua'a ja'atí jaítze'e raxí'eve'e í ruyauj ti teáata'a, ajta ti 'íita'a, ti pua'a jaítze'e raxí'eve'e caí ineetzi, capu ajta ayén tiraavíjte'e ti a'ín neetzi jemi seíire'e á'ara'ani tíj na'a rusén jime'e. ³⁸ Ajta, ti pua'a ja'atí raxí'eve'e ti á'uche'ecane'en neetzi jamuan, ché'e a'ín huataúra'an ti rajpuaíjtzí á'ara'ani neniúcajtz'e, capu amín a'ij ti pua'a huámi'ini í cúruu jetze. Na'ari caí, capu ayén teja'uré'enejsin ti a'ín ayén huateáturan neetzi jemi a'utí Dios é'esejre'e. ³⁹ Tí pua'a ja'atí tí'itese'e ti ij caí huámi'ini, aúche'e pu xaa ne'u m'í'ini. A'ij pu á'ujisin í ruxíejniu'uca ti auj ruurica'a. Mí ajta, a'ín ti huataúra'an ti huámi'ini a'íjna jime'e ti tiu'utévai neetzi jetze me'ecan, a'í pu ajtahua'a huatarújsin. Rateuní í ruxíejniu'uca ti auj ruuri tíj na'a rusén jime'e.

Jíme'en í mej raamuá'itin a'ímej í mej rá'astijre'e
(Mr. 9:41)

⁴⁰ A'íjna í ja'atí ti amua'ancuré'evi'iti u ruchí'itá, a'í pu ajta na'ancuré'evi'iti ineetzi. Ajta, a'íjna í ti na'ancuré'evi'iti ineetzi, ayée pu che'atá na'a ra'ancuré'evi'iti a'íjna ti neja'uta'íteca'a. ⁴¹ Ajta a'íjna ti ra'ancuré'evi'iti sejí ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, ayée pu che'atá na'a tí'irací'iti í Dios jemi tíj ajta tí'irací'iti a'íjna ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Na'ari, ti pua'a ja'atí ra'ancuré'evi'itin ja'atí ti x'í'epi'in rici,

ayée pu che'atá na'a tí'iraci'iti í Dios jemi tíj ajta tí'iraci'iti a'íjna í ja'ati ti xí'epi'in ríci. ⁴² Ajta, ti pua'a ja'atí raatá'an cáj caj í jaj, vaasu tzajta'a seíj í tevi ti caí tí'itíj jín antiújmua'aree, ti pua'a ayén tiraatá'an a'íjna jime'e ti a'ín tevi ná'astijre'e, ayej ti'ayajna, tí'itíj pu tí'iraci'iti í Dios jemi.

11

A'íime í ti hua'uta'íteca'a a'íjna í Juan í ti huá'amua'i'ihuacare'e
(Lc. 7:18-35)

¹ Tí'ij Jesús raatapuá'ajtaca'a ti hua'utá'ixa í ti jín tihuau'íjca, aj pu í á'uraa. A'áyee pu a'ará'a chajta'a a'ímuá' a'u mé a'itechéjme ti ij tihuá'umua'aten, ti ij ajta tihua'utá'ixaate'en í teite. ² Ajta a'íjna í Juan, a'úu pu já'ahua'a á'anami'ihuaca'a. Aj pu í yá'umua'areeri'i a'ij ti Jesús rijcaa. Tí'ij jí hua'uta'íteca'a seica í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e mej mí u ya'utéeseij, majta mej mí tiraata'íhua'u me'íjna í Jesús. ³ Ayee mú tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni mú'ee pej pe'ín pírici pe'íjna í pej jee í'í Círístu'u pej mú'ee íiyen ruxe'eve'e, pej nu'u yen ve'ecáanen? Na'ari caí, ¿ni ayén tiú'ujxe'eve'e tej seíj huachú'eve'en?

⁴ Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—Sericu, setá'aj siyen tiraata'ixaate'en se'íjna í Juan a'ij sej ye'í tí'iseij, seajta tí'inamua. ⁵ Setá'aj raatá'ixaate'en yee mu'uri atanéjne'e í mej aracúcu'unijme'eca'a; ajta yee mu'uri á' á'ujjuhua'an a'íime í mej anacyáaxavi'ijme'ecaa ru'íca jetze; majta yee mu'uri huarúj me'íjna jime'e cu'í'ini'ira'a ti tineájxi í huá'ahua'ira'a jetze. Majta hui a'íime í mej nácu'xal'itajme'ecaa, mu'uri huíteájnamua. Majta seica, a'íime í mej huácuii, mu'uri majtáhua'a mena'a huatarúj. Neajta tihua'utá'ixaate'esin a'íme'j í mej caí a'ij tí'íjviicua'í í niuucari ti jín Dios hua'íratúuasin. ⁶ Ché'e hua'újtemua'ave'en a'íjna í ja'ati ti caí ruhuárita'a huaré'eye'ícan ineetzi jemi a'íjna jime'e ti caí ché'e té'eviicua'í neetzi jemi.

⁷ Mat'íj a'ucú'j a'íime í mej Juan jamuan á'ujjuhua'ane'e, Jesús pu a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en í seica jíme'en a'íjna í Juan. Ayen tíjín:

—¿Tí'itáani sena'a u a'utéeseij se'újna u mu'utzitá? ¿Ni qui siyen tiraaseíj í huíini ti eeca raru'uxante'e? Caxu xaa ne'u. ⁸ Tí' pua'a secaí siyen huaríj, ¿tí'itáani sena'a a'utéeseij? ¿Ni ja'atí se'utéeseij ti te'ucáavíj rí'éene'en jíme'e? Caxu xaa ne'u, a'íné xu'uri ramua'aree tíjín a'íime í mej miyen rí'éene'en jín te'ucáavíj, a'úu mú'éche huá'achi'íta í rey. ⁹ Ari ti pua'a secaí siyen huaríj, ¿tí'itájni ne'u? ¿Ni secaí siyen a'ín a'utéeseij ja'atí ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a? Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti a'ín pú'een tzíte'e a'íjna í Juan. Ayej xaa ne'u ti'ayajna, jeíhua pu jaitze'e ve'ecán jín tí'itéjvee a'íjna í Juan caí seíj ti ayée na'a a'íjna jín tí'itéjvee ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. ¹⁰ A'í'í pu a'ín pú'een í ti jíme'en rá'axa í yu'uxari jetze. Tíjín:

Nee nu ja'atí huata'íti

ti amuájca mú'etzi jemi

mej mí rí'í hua'újrúuren í teite.

¹¹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jíme'e, huá'a tzajta'a naíjmi'í í teite í mej huanéj íiyen chaanaca japua, capu ja'atí ja'anáj te'enteájrupi tí'itíj jíme'e ti jaitze'e ve'ée caí í ti jín tí'itéjvee a'íjna í Juan. Mí ajta, a'ín ti jaitze'e c'líeen jín seijre'e jín tí'itéjvee í Dios jemi, jaitze'e pu ve'ée a'íjna í ja'ati caí a'íjna í Juan.

12 'Tíj na'a a'ájná'ímua ti huatasejre a'íjna í Juan, ti yú e'iré'ene, teite mú ca'anéri jín rahuauca mej mi me'uun a'uteárate a'ájna Dios ti é'esejire'e. Majta ca'anéri mú jín tí'tese'e a'íme í tetea í mej ruca'ané mej mi huataúra'an me'íjna jime'e. 13 A'íme í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, ajta a'íjna í yu'uxari jetze ti Moisés teecan ra'uyú'uxaca'a, naími'i mú tiu'utaxájtaca'a a'íjna jime'e í Dios ti nainjapua tí'aijta íyien chaanaca japua. Maúche'e raaxájtaca'a ajta na'a caí yé huatasejre a'íjna í Juan. 14 Ajta, ti pua'a siyen tite'ehuaújca'anen sej rá'antzaahuat'e'en, a'íjna í Juan, a'ii pu a'ín pú'een a'íjna ti nu'u ruxe'ev'e'e ti yé uvé'enen, a'íjna í ti ayén ántehuaa tijín Elías. 15 A'íme í mej huiteánajca'amua, miché'e rí'i tiráanamua.

16 '¿A'íné nena'a tiraataxáj yee a'íné mé'een a'íme í teite í mej a'íjna nine'ira'a jetze yen huachéjme íjii? Ayee mú 'é'en matíj í tí'iríi í mej vejli'i a'ujteí a'u mej tejá'atua. A'íi mú hua'atéjli'ivihua'a í seica. 17 Míyen tijín: "Teti'u'utacísite sej si tiu'utéene'en. Mí seajta caí, caxu tiu'utéenei. Teajta tu tiu'utáchuicaca'a í chuiicari jime'e í mej jín tí'ichuicaca ti pua'a sej huámi'ini, mi seajta, caxu se'íjna jín huataújxeemiste."

18 'Ayee nu hui 'een jín niyen tejá'amua'ihua'u a'íné ayée pu tí'irineca. A'íjna í Juan, ayée pu mú a'uvé'emej. A'íi pu rú'itzi'ive'eca'a. Ajta, capu raye'eca'a í nahuáj. A'íj xu jín siyen tiu'utaxájtaca'a yee tiyaaru'u pu tzajta'an seijre'e amíjna mi teví. 19 Neajta á'yien inee yé uvé'ene, í nej neajta teáata'a jetze airáane. Canu né'itzi'ivi. Neajta raye'eca í nahuáj. Mú'een xu si siyen tí'inexa yee huáp'i nu tí'icua'a, neajta nu'u netahuaive, majta míyen ne'amíigustemua'a pú'een a'íme í mej nu'u jeihua até'itzea'ara í Dios jemi, majta a'íme í huá'ajijve'e í mej tí'iti'icica. Ayee xu ramua'aree tej rí'i mé titeumuámua'aree a'ímej jemi í mej ta'ará'astijre'e itejmi.

A'íme í mej me'uun antachéjmee ti chájta'ajme, í mej caí té'atzaahuat'e'e (Lc. 10:13-15)

20 Aj pu í Jesús a'utéjche ti hua'ajteá'axi'ín a'ímej í mej me'uun antachéjme'ecaa a'u ti ayén teja'uríj í muári'eri'ire'ara'an jime'e mu'icáca í mej jín rí'i te'utasej. A'íi pu hua'ajteá'axi sej ajta sej í teitejra'a í mej me'uun a'uchéjme'ecaa u chajta'a jetze a'íné camu autéjhuii mej seicié tiú'umua'ati. 21 Ayen tijín:

—Ché'e a'ij ti na'a, mú'een mi sej Corazín é'eche. Ché'e a'ij ti na'a, mú'een mi sej Betsáida é'eche. Tí pua'a niyen che'atá nena'a huáriniiche'e nemuári'eri'ira'a jime'e ne'újna u Tiro, neajta ne'újna u Sidón, a'ij nej neri ye'í huaríj nemuári'eri'ira'a jime'e mú'ejmi jemi, mejmí'i mú seicié tiú'umua'atíjche'en. A'íi mú majta mej mí'i raataseíratache'e me'íjna jime'e mej tiu'uteújchejte'en xu'umuavi'ín jime'e, majta mejmí'i nasij avé'ujhua'atehua'anche'e. 22 Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén té'eme a'ájna xicájra'a jetze tí'ij Dios huá'axijte'en matíj mena'a pua'amé teitejra'a. Jaítze'e xu rajpuaítzi xá'aju'un mecaí a'íme í mej a'uun a'uchéjme'ecaa me'újna u Tiro, majta me'újna u Sidón.

23 'Seajta mú'een mi sej Capernaúm a'uchéjme, ¿a'íné tejamuá'amitiejte'e? ¿Ni qui ayén yee tejamuá'amitiejte'e sej nu'u rí'i tiraatá'a í Dios? Caxu xaa ne'u. Dios pu puaíjti amuaatá'asin. A'uu xu a'uteáturaasin mi'ichite jamuan. Tí pua'a niyen che'atá nena'a huáriniiche'e ne'újna Sodoma a'ij nej neri tiú'uruu nemuári'eri'ira'a

jime'e mú'ejmi jemi, a'ujna u chajta'a u Sodoma, a'íi pu auj e'etéeriche'en t'ij na'a a'ájna'imua ti yú e'iré'ene. ²⁴ Mí ajta, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios huá'axijte'en a'íimej í mej japuan a'uchéjme íyien chaanaca japua, mú'een xu jaítze'e rajpuaíitzi xá'aju'un se'ájna, mecaí a'íime í mej me'uun a'uchéjme'ecaa a'ujna t'ij na'a ti Sodoma e'ejtémecan.

Jesús pu raatéjhuau í ruyá'upua jemi

(Lc. 10:21-22)

²⁵ A'ájna xicájra'a jetze ti Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu i ayén raatéjhuau í ruyá'upua jemi t'ijín:

—Mú'ee í pej ní'ia'upua, í pej tí'aijta pe'újna u ta japua, pajta íyien chaanaca japua, rí'í nu timuaatá'aca ne'íjna jime'e pej hua'utá'a mej mi yaú'ítiee muá'ara'ani a'ij ti 'een mú'etzi jemi a'íime í mej caí jeihua tiú'ujmua'ate. Mí pajta, capej piyen hua'utá'a mej mi yaú'ítiee muá'ara'ani a'íime í mej támua'aree, majta a'íime í mej raayí'iti. ²⁶ A'iné pijta, ayée pej tí'ijxe'eve'eca'a mú'ee, í pej ní'ia'upua. —Ayee pu tiraatéjhuau.

²⁷ Aj pu i ajtahua'a ayén tihua'utá'ixaa a'íimej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e t'ijín:

—Nain pu tinaatátui a'íjna ti ní'ia'upua mej mi ráamua'ati tzáahuati'ira'a jime'e. Capu ja'atí nemua'ate nain jime'e a'ij nej 'een sino a'íi pu'u ti ní'ia'upua, a'íi pu xaa nemua'ate. Ajta, capu ja'atí ramua'ate nain jime'e í ti ní'ia'upua sino inee i nej yaujra'an pú'een, nee nu xaa ramua'ate. Majta, a'íi mú ramua'ate a'íime í ti hua'aráanajche nej tihua'utasejrate'en a'ij ti 'een.

Jesús pu hua'utajé mej mi jemin ve'eré'ene

²⁸ 'Setá'aj yé ve'eré'enen neetzi jemi, set'ij sena'a pua'amé mú'een, mi sej cua'ana se'íjna jime'e í sej rahuauca sej rí'í tiraatá'an í Dios, seajta se'íjna jín tí'itese'e í sej ra'ará'astijre'en nain jime'e. Nee nu xaa amuaatá'asin sej hua'újse'upe'en. ²⁹ Setá'aj te'enteárute se'íjna jime'e í nej jín tejá'amua'íjcate'e. Seajta tiú'uri'íren neetzi jemi, a'iné nee nu ne'ín pú'een sej ti mua'acan, canu neajta á'antzaahuat'e. Tí pua'a siyen yé ve'eré'enen neetzi jemi, nee nu amuaatá'asin sej rí'í huárini í ru tzajta'a. ³⁰ Capu muári'eri sej raanaíjmire'en se'íjna jime'e í nej jín amuaatá'asin. Ajta, í nej jín tejá'amua'íjcate'e, capu ajta muári'eri sej siyen huárini a'ij nej tí'ijxe'eve'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

12

Mat'íj a'íime í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e miyen ra'antítzaanaxi í triigu ti antimuáiyujmee

(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

¹ Ajta a'ájna'imua ayée pu tiuju'uríj. A'uu pu aumé'ecaa í Jesús já'ita'a í ví'ira'ajapua. Aj pu pítí'irijca ja'anáj xicájra'a mej jetzen ruse'upi. Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e, a'íi mú meri jeihua tiejcuca'a. Aj mú mi autéjhuu mej ra'antítzaanaxi'in ti'ít'íj jatzi ti triigu jetze me'ecan. Méjcuca'a me'íjna í atzi.

² Majta me'ín í mej jee i'í fariseos, mat'íj hua'useíj mej miyen rijcaa, aj mú mi miyen tiraatá'ixaa me'íjna í Jesús t'ijín:

—Casil'i, ayée mú hui rici a'íime í mej mú'eetzi jamuan á'ujuhua'an. Ayee mú rici a'ij ti caí tiu'utá'aca ti ja'atí ayén rijca í xicá'ra'a ja'anáj mé jetzen ruse'upi.

³ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í fariseos tijín:

—¿Ni secal mú'een ja'anáj ra'ujíjve í yu'uxari jetze a'ij ti ye'í huaríj a'íjna í David teecan t'íj huata'l'ícuataca'a, majta í mej jamuan á'ujuhua'ane'e? ⁴ A'u pu a'uteájrupi u teyujta'a, í ti jee chí'ira'an pú'een í Dios. Ajta á'iyen a'í pu ráacua a'íjna í pan í mej Dios huatámua'ívejte, majta a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, a'í mú majta ráacua. A'íjna í pan, a'í mu'u racua'aca a'íime í mej tí'ivaire'e me'újna teyujta'a. Capu amán a'ij, capu ti'títj jín auteájturaa a'íjna í David.

⁵ ¿Ca'ín ni secal ja'anáj ra'ujíjve a'ij ti ra'uyú'uxaca'a í yu'uxari jetze a'íjna í Moisés teecan mej nu'u a'íime í mej títeté'u'upu'u u teyujta'a, a'í mú tí'ivaire'e a'ájna xicá'ra'a mé jetzen ruse'upi? Mí majta, camu ti'títj jín á'atura í Dios jemi me'íjna jime'e. ⁶ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Inee, i nej yé huaca mú'ejmi jemi, jaítze'e nu ve'ecán jín ti'títéjvee mecaí a'íime í mej títeté'u'upu'u teyujta'a.

⁷ Caxu a'atzu yaú'ítiee xa'araa a'ij ti huataújmu'a a'íjna ti ayén té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti jíme'en yee Dios ti raataxájtaca'a tijín: “Ayee nu tí'ijxe'eve'e mej mi huá'ancu'uvajxi'in í ruxí'ej teite. Canu raxí'eve'e mej tiu'utámua'ívejta.” Na'ari caí, ti pua'a siyen tiyaú'ítiee xá'ara'aníche'en, caxu siyen tihua'uxájtzi'iranche'e a'ímej í mej caí ti'títj jín auteájturaa.

⁸ A'íj pu jín, inee i nej neajta teáata'a jetze airáane, ayée nu 'een jín antínmua'aree neajta ne'íjna xicá'ra'a ja'anáj mej jetzen ruse'upi.

Jíme'en í ja'atí ti aná'ciyaaxara'aca'a í rumuájca'a jetze

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

⁹ Aj pu i Jesús á'uraa. Tí'ij jí a'uun teyujta'a a'uteájrupi. ¹⁰ A'u pu seíj a'utéveeca'a ti aná'ciyaaxara'aca'a í rumuájca'a jetze.

Majta me'ín í fariseos, a'í mú majta a'uté'uuca'a. A'í mú rahuauca'a a'ij mej ye'í tiraaxájtzi'i í Jesús. A'íj mú jín miyen tiraata'íhua'uri'i me'íjna í Jesús. Miyen tijín:

—¿Ni caí rí'irí tej tiyen tiráhuaate'en seíj ti tí'icui'i a'ájna xicá'ra'a tej jetzen tase'upi?

¹¹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a seíj ja'atí cáne'a tíciitzi, ti pua'a a'ín cáne'a atéjveti ta'atécun a'ájna mat'íj pua'a ruse'upi, ¿ni caí ayén rini í ja'atí ti u á'ume'en t'íj ra'ítaján? Jee xaa, ayée xu che'atá sena'a rici, mú'een. ¹² Jé'ecan pu jaítze'e tí'ivaire'e seíj í tevi caí í cáne'a. A'íj pu jín í'iri'iri ti ja'atí ayén ti'títj jín rijca í ti i'í xí'epi'in a'ájna mat'íj pua'a ruse'upi.

¹³ Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa a'íjna ti aná'ciyaaxara'a í rumuájca'a jetze tijín:

—Huatátzeaaara muá'amua'jca'a.

Aj pu i a'í pu raatátzeaaraca'a í rumuájca'a. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj pu i nain jín huarúj. Ayee pu éene'e já'araa rí'éene'en tíj í seíj í muájca'are'ara'an.

¹⁴ Mat'íj mi huiráaci a'íime í fariseos. Aj mú mi autéjhuii mej raaxí'epi'intare'en a'ij mej ye'í huárini mej mi raajé'ica í Jesús.

A'ij ti seíj ajmí'i tiu'utaxájtaca'a jíme'en a'íjna í Jesús

15 Tí'ij a'íin huámua'areeri'i a'íjna í Jesús a'ij mej tiraaxí'epi'íntare, a'í pu huirájraa a'ujna. Jéihua mú teite a'ucíj jamuan. Ajta a'íjna í Jesús, naíjmi'ica pu tiú'uhuaa í mej tí'icucui'icaa. 16 Ajta ayén tíhua'uta'aíj mej mi caí raxája yee ja'atí ti pírici. 17 Ayee pu ráaruu í Jesús ti ij araúrasten a'ij ti ajmí'í tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan, í ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. 18 Ayen tíjín:

A'ii pu a'íin pú'een í ti nevaire'e ineetzi.

Nee nu ra'antíhua'u.

A'ii pu a'íin pú'een í nej raxí'eve'e,

ajta rí'í pu tínetá'aca.

Nexiejniu'uca nu huata'íti

tí á'ume'en a'íjna jamuan.

Ajta a'íi pu tihua'utá'ixaate'esin a'ímej í mej caí Israél jetze ajtémecan ti tíhua'ací'iti nainjapua í ti í'í xí'epi'ín neetzi jemi.

19 Capu ajta a'íin ruhuaví'ira'a a'ame;

capu ajta jíihua a'ame.

Camu ranamujran ti tí'ixáata a'ame a'ájna caaye jetze.

20 Capu hua'utamuarí'eriste'esin a'ímej í mej huápi'í tirajpuaíjtica'a tíj pí'ista mej ra'avé'etzi nainjapua.

Capu huápi'í puaíjtzi hua'utá'asin í mej caí ché'e té'eviicua'í a'ímej í mej miyen 'een tíj taij ti cíj caj á'ata'a.

A'íi pu huá'a japua huatániiusin ajta na'a caí tiu'utému'a'ítin a'íjna jime'e tí naíjmi'ica ruxí'ej tiu'uta'aíjte'en.

21 Majta matíj mena'a pua'amé í teitejra'a í mej yen japuan seijre'e íiyen chaanaca japua, naími'í mú tí'ijchu'eve'en niuucajtze'en.

Ayee pu jíme'en tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan.

A'íi mú Jesús jetze te'ujpuá'ajte ti tiyaaru'u jetze araújca'ane

(Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

22 Matí'ij mí seíj mú a'aráavi'ítí í Jesús jemi tí tiyaaru'u tzajta'an seijre'eca'a. A'íj pu jín caí atáneerica'a, ajta caí té'anrí'irejca'a a'íjna í ja'ati. Tí'ij jí Jesús tiráhuuaa tí'ij te'anrí'irée á'ara'ani, ajta tí'ij huíteánamuáara á'ara'ani. 23 Majta me'ín í teite, naími'í mú rí'í te'utaseíj. Miyen tíjín:

—¿Ni qui amí a'íin pú'een a'íjna í huáacixa'ara'an a'íjna í David teecan?

24 Majta me'ín í fariseos, matí'ij ráanamujri'í, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Amíjna mí ja'atí, Beelzebú pu jetzen araújca'ane tí'ij ayén hua'utamuaríte'en a'ímej í tiyáaru'use, a'íime í tí ajta Beelzebú tíhua'aíjte'e.

25 Ajta a'íjna í Jesús, a'íi pu ramua'areereca'a a'ij mej tí'imua'atzejca'a. Aj pu í ayén tíhua'utá'ixaa tíjín:

—Tí pua'a a'íime í mej me'uun seíj chuéjra'a japua a'uchéjme já'ita'a ma'utácíne, tí pua'a miyen huárini aj mú mí huaténe'use'esin, ajta a'íjna í chuéjra'a, capu ché'e á'ateeri. Ajta tí pua'a miyen che'atá mena'a já'ita'a a'utácíne a'íime í mej seíj japua í chajta'a a'uchéjme, na'ari teitestemua'ame'en seíj í ja'ati, camu ché'e á'ateeri.

26 'Ayee pu che'atá na'a 'een, tí pua'a a'íin Satanás hua'utamuaríte'en í ruteítestemua'a, tí pua'a majta miyen hua'uténe'usi'íte'esin í ruteítestemua'a, a'íi pu ajta caí ché'e á'ateere, sino te'entipua'ari.

27 Ari inee, tí pua'a niyen yee Beelzebú nu jetze aránca'ane nej hua'utamuaríte'en í tiyaaru'u, ¿ni tzaa miyen che'atá mena'a Beelzebú

jetze ruca'ané a'ñime í á'amuaxi'ej teite mej mi miyen che'atá mena'a hua'utamuarite'en? A'ñime í á'amuaxi'ej teite mú miyen raataxáj yee mú'een xu seajta siyen rici se'íjna jime'e a'ij sej tí'inexajtzi'i. ²⁸ Na'ari caí, ti pua'a niyen ne'íjna jetze aránca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, nej ni tiyaaru'u huatamuárite'en, pu'uri a'ájna teja'uré'ene ti Dios tiu'uta'ajta í a'amua tzajta'a.

²⁹ 'Ajta, ti pua'a ja'atí raxi'eve'e ti tiraanáhua'i tí'á'ara'an á tá'ache í ja'ati ti ruca'ané, ayée pu ruxe'eve'e ti amuacaícan ra'atéj'i'ici'en a'íjna ti ruca'ané. Aj pu i xaa rí'irí ti a'uteároute á a'utí é'eché ti ij tiraanáhua'í.

³⁰ 'A'íjna ti caí ne jamuan á'uche'ecan, a'ñ pu néjcha'ñire'e. Ajta, a'ñin ti caí hua'ajsé'iri í teite neetzi jemi, a'ñ pu hua'uré'é'iteca.

³¹ 'A'ij nu jín, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna a'íjna jime'e í teteca. I'irí'iri ti tihua'utá'uuni'í naíjmi'ica í mej jín auteájturaa í Dios jemi, ajta naíjmi'ica jemi í mej a'ij pua'a tí'ixa. Aru ti pua'a a'ij pua'a tí'ixajta a'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, capu xaa ne'u ja'anáj tiraatá'uuni'ira a'íjna.

³² 'Ja'atí ti na'a ti ayén a'ij pua'a tí'inexajta ineetzi i nej neajta teáata'a jetze airáne, a'ñ pu xaa tiraatá'uuni'ira. Mí ajta, ja'atí ti na'a ti a'ij pua'a tí'ixajta a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, capu ja'anáj tiraatá'uuni'ira, sino a'ñ pu ru'ité'aa a'ame nain xicaj tzajta'a ti yú auca'ití a'ame tíj na'a rusén jime'e.

*A'ij mej ye'í nu'u tí'iramua'areere a'ij ti 'een seij í cìyej
(Lc. 6:43-45)*

³³ 'Tí pua'a hui ti rí'en í cìyej, rí'éene'en pu taca'a, ajta ti pua'a caí rí'en í cìyej, capu rí'éene'en taca'a. Ayee xu 'een jín ramua'areere ti pua'a cìyej rí'éene'en nusu caí se'íjna jime'e a'ij ti éene'en taca'a.

³⁴ Mú'een xu se'íjna jetze huanéj a'íjna í cu'ucu'u ti tí'hua'itaca, a'iné huápi'í xu a'ij pua'a tí'iteteite. Capu xaa ne'u a'ij tí'irí'iri sej siyen tí'itíj huataxáj a'ij ti tiraavíjte'e. Ayee pu'u, a'iné seíj pu ayén tí'ixaxa'a a'ij ti ayén tí'imua'atze í ru tzajta'a. ³⁵ Ajta a'ñin ti rí'í tí'itevij, a'ñ pu ayén tí'ixaxa'a í ti lí'í xí'epi'ín jime'e a'iné rú'umua'aree í ru tzajta'a jéihua í ti lí'í xí'epi'ín. Ayen che'atá na'a, í ti a'ij pua'a tí'itevij, a'ñ pu a'ij pua'a tí'ixaxa'a a'iné jéihua pu tirú'umua'aree í ru tzajta'a í ti a'ij pua'a 'een.

³⁶ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén té'eme a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios huá'axijte'en matíj mena'a pua'amé yé a'uchéjme íiyen chaanaca japua. Ayee pu ruxe'eve'e a'ame mej miyen tiu'utetzáahuat'e'en í Dios jemi nain í mej jín tiu'utaxájtaca'a chá'a mena'a, seij majta seij. ³⁷ Dios pu rí'í tí'imuaxi'epi'íntare'e a'íjna jime'e a'ij pej tí'ixaxa'ata'a, na'ari caí, a'ñ pu muá'axijte'en a'íjna jime'e a'ij pej tí'ixaxa'ata'a.

*A'ñime í teite merájhuaviiri'í ti Jesús hua'utaseíjrate'en í mej jín rí'í te'utaseíj
(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)*

³⁸ Aj mú mi me'ín í fariseos, majta a'ñime í mej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, a'ñ mú miyen tiraatá'ixaa tíjín:

—Maeestru, ayée tu tí'ijxe'eve'e pej tí'itíj taataseíjrate'en í tej jín ráamua'aree ti júte'e é'eme'ecan í Dios jemi a'ij pej ye'í rici.

³⁹ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'ñime í teitejra'a í mej a'ij pua'a tí'iteteite, ayée mú tí'inehuavii nej tí'itíj hua'utaseíjrate'en í mej jín rí'í te'utaseíj matá'aj nu'u ráamua'aree nej Dios jetze aránca'ane. Ayee mú che'atá mena'a rici tíj í ja'ati ti ru'íj mé

úurie. Canu ti'títj hua'utasejrate'esin sino a'ii nu'u a'ij ti tiráaru a'íjna í Jonás teecan, a'íjna ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

⁴⁰ Tí'ij a'íjna í Jonás a'uun é'ejve a'u ti aúnee í hua'í, a'í pu hua'í yá'unijcua. A'uu pu u é'etee hua'íca xicaj tzajta'a, ajta hua'íca tíca'ari tzajta'a ti arájca í jucáara'an tzajta'a a'íjna í hua'í ti yá'unijcua. Ayee pu che'atá na'a tí'ineruuren ineetzi i nej neajta teáata'a jetze airáne. A'uu nu araca'ití na'ame chuej tzajta'a hua'íca xicaj tzajta'a, neajta hua'íca tíca'ari tzajta'a.

⁴¹ Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e, a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios amua'axijte'en yee xi'épi'in xu huaríj nusu yee caxu xi'épi'in huaríj, a'íime í mej u Nínive é'echejca'a, a'í m'ú a'uun a'utéhuiixi'isín m'ú'ejmi jamuan, majta tejá'amuaxi'épi'intari'ire'en m'ú'een m'í sej u'uche íjii. Ayee pu té'eme a'íjna jime'e í mej seicié tiu'umuá'aj a'íime í mej Nínive é'echejca'a mat'í'ij ráanamujri'í a'ij ti tiu'utaxájtaca'a me'íjna í Jonás teecan.

'Mí neajta inee, i nej yé huaca m'ú'ejmi jemi, jaítze'e nu ve'ecán jín ti'it'éjvee caí a'íjna í Jonás teecan. Mí seajta m'ú'een, caxu na'ará'astijre'esin ineetzi. ⁴² Ajta hui, a'íjna í 'íita'a teecan ti ajm'í'í tí'ajjtaca'a úute p'újme'en, a'í pu ajta huatéchaxijsin m'ú'ejmi jemi, ajta a'í pu ajta tejá'amuaxi'épi'intari'ire'en m'ú'een, m'í sej u'uche íjii a'ájna xicájra'a jetze mej a'utájeev'í'ihua teite. Ayee pu té'eme a'íjna jime'e ti a'íin a'ímuá a'uvé'emej tí'ij ayén ráanamua a'íjna í Salomón teecan ti nu'u huápi'í r'í'í mé teuúmuá'aree.

'Mí neajta inee, i nej yé huaca m'ú'ejmi jemi, jaítze'e nu ve'ecán jín ti'it'éjvee caí a'íjna í Salomón teecan. Mí seajta m'ú'een, caxu na'ará'astijre'esin ineetzi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

*Jíme'en í xiéjniu'ucari ti tiú'ujxana'acira'ate, ti ajta pí a'ur'é'eveti
(Lc. 11:24-26)*

⁴³ Ajta ayée pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús tijín:

—Tí pua'a se'j xiéjniu'ucari ti tiú'ujxana'acira'ate, ti pua'a huiirájra'ani tzajta'an se'j í teví, a'í pu á'uche'ecane'e a'ame ti rahua'uhua'u a'u ti a'uhuáchi tí'ij huaujse'upe'en. Tí'ij caí rateuve'en, ayée pu tí'imua'ati tijín: ⁴⁴ “Niche'e huaré'ara'ani nehuárita'a u niche a'u nej a'arájraa.” Tí'ij ave'eré'enen, ayée pu éene'en teuni a'íjna í ja'ati, ti naa uhua'é'ene'e a'ame í ru tzajta'a. Cu xiee mej mauchén uhuaré'e'icha'utaca'a u chí'ita, majta naa r'í'í ru'uhuáruu.

⁴⁵ Aj pu i a'íin í xiéjniu'ucari, a'í pu hui huaja'uvé'evi'iti í seica, í mej aráhua'apua ará'ase, a'ímej í mej jaítze'e a'ij pua'a é'en caí í seij. Aj m'ú m'í uteáruti na'ími'í mej m'í me'luun huaté'e muá'ara'ani me'íjna tzajta'a í teví. Ajta á'iyen, ayén te'iráame ti jaítze'e a'ij pua'a é'ene'e á'ara'ani a'íjna í teví caí tíj ajm'í'í é'ene'e. Ayee pu tihua'aci'í'iti a'íimej i mej a'ij pua'a tí'iteteite í mej u'uche íjii.

*Jíme'en í náanajra'an, majta ihuáamua'ame'en a'íjna í Jesús
(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)*

⁴⁶ Aúche'e pu tí'ixajjtaca'a a'íjna í Jesús mat'í'ij me'luun a'ará'a a'íjna í náanajra'an, majta í ihuáamua'ame'en. Aa m'ú a'utéhuiixi pua'acié. Méjxe'eve'eca'a mej tiu'utaxájt jamuan. ⁴⁷ Aj pu i se'j ayén tiraatá'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—A m'ú pua'acié a'uté'uu a'anáana, majta a'ihuáamua'a. Mémuahua'uhua'u mej nu'u tiu'uxájt á jamuan.

48 Aj pu i ayén tiu'utaniú a'íjna í Jesús tijín:

—¿A'ataani mej pú'een í nináàna, nusu í ne'ihuaamua'a?

49 Aj pu i rumuájca'a jín hua'utasejíra í mej aiítecajíme. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ii mú a'íin pú'een í mej jee nináàna pú'een na'ari ne'ihuaamua'a.

50 Ayee pu'u hui tí'een, a'íné a'achú mej pua'amé miyen rici a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, a'ii mú a'íin pú'een í mej jee nináàna nusu a'íime í neja'atzimuá, na'ari necu'utzimuá o nejúutzimua'a. Yee pu'u.

13

Jíme'en a'íjna í ja'ati ti tí'ihuastehua'a

(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

1 A'ájna xicájra'a jetze, Jesús pu huirájraa u chí'ita. A'uu pu a'ará'a a'ájna ti e'eve'e'ástime í jaj. Aa pu a'utayeíjxi. 2 Aj mú mi jeíhua ajteáxiireca'a í teite a'u ti a'ij é'ene'e. Temua'a mú tí'itemu'íicaa í teite. A'íj pu jín ateájraa baarcu jetze ti jaata'a e'ecáve'eca'a. A'uu pu i e'erácatii. Majta me'ín í teite, áa mú a'ucajíme'ecaa ja'apuaíri japua á vejli'i a'u ti í jaj. 3 Ajta á'iyen tihua'ajmuá'ate se'j chuijtari jíme'e. Ayen tijín:

—Ja'atí hui ti tí'ihuastehua'a, u pu á'ume ti tejé'ehuaste'en. 4 Aa pu aumé'ecaa ratáhua'anáa imue'eri. Seica pu i imue'eri juye jetze huavatzíjraa. Aj mú mi pina'ase júte'imua ave'ecáne, meraaré'eje'ipi. 5 Ajta seica pu huavatzíjraa tetej tzajta'a a'u ti caí jeíhua chuej á'uca. Aj pu'i huaré'ehuaa, a'íné capu huatétee í chuej ti a'ucárutixi'ín í naana'ara'an. Tí'ij huaré'epístaca'a í chuej, aj pu i ca'anacan ajnéj í imue'eri. 6 Ajta tí'ij u e'iré'ene í xica, aj pu'i huaré'ehuaa í xicaj jíme'e í ti huanéj. A'íj pu jín jij huaré'ehuaa a'íné capu ajtanána'ajme'eca'a.

7 Ajta seica í imue'eri, a'úu pu a'uvatzíjraa a'u ti a'utzícare'eme. Tí'ij a'íin tzicare'e huavaújse, a'íi pu i ra'avá'ana í ti tí'ihuasti'ihuaca'a. A'íj pu jín caí huáxiireca'a.

8 Aru seica pu huavatzíjraa a'u ti a'urí'en í chuej. A'íi pu xaa i ajnéj. Tí'ij jí huavaújse. Temua'a pu'i tiú'uciireca'a. Seica pu imue'eri, ayén airájraa ti huáxiireca'a seij ajta seij ti ajnéj a'achú cumu anxíte í atzi ti caté'etejme'ecaa. Ajta seica, ayén tiú'uciireca'a a'achú cumu huaícate. Ajta seica, seité japuan tamuáamuata'a pu caté'etejme'ecaa seij ajta seij.

9 Mí seij huiteánajca'amua, xáanamujri'i hui temua'a naa.

A'íné 'een jíme'e Jesús tihua'amua'atehua'a chuijtari jíme'e

(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

10 Aj mú mi ajteáxiireca'a á vejli'i jemin í Jesús a'íime í mej jamuan á'ujjhuane'e. Aj mú mi miyen tiraata'íhua'urí'i tijín:

—¿A'íné 'een jín piyen tihuaú'ixaate'e í teite chuijtari jíme'e ti caí ja'atí yaú'ítie?

11 Aj pu i ayén tiu'utaniú tijín:

—Mú'ejmi pu Dios tejá'amua'ixaate'e e'ehuauritiécan jíme'e a'íjna ti rú'avaa a'íjna jíme'e ti Dios ari tí'ajta nainjapua íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Mí majta a'íime í seica, capu a'atzu rí'írí mej mi yaú'ítiee muá'ara'ani a'íné capu Dios ayén hua'utá'a.

12 Ayee pu tí'een: jíme'en a'íjna í ja'ati ti á'ujca'ane ti ayén cíj caj tiyaú'ítiee á'ara'ani í Dios jemi, Dios pu jeíhua huápi'i raatá'asin a'íjna. Ajta a'íjna í ja'ati ti caí á'ujca'ane ti jaitze'e yaú'ítiee á'ara'ani í Dios jemi,

Dios pu rá'ari'ira a'achú ti caj ari tirú'umua'aree. ¹³ A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e chuijtari jime'e mej mi caí yaú'itiée muá'ara'ani. Ayee pu tí'een a'ímej jemi. A'íj mú mé uunéjne'e, aru camu ti'itíj seij. Majta mú tí'inamua, aru camu ti'itíj namua. Camu majta yaú'itie.

¹⁴ 'Ayee pu ari araúraste huá'a jemi a'ij ti ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Isaías teecan, í ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan tijín:

Mú'een xu xaa ráanamua tíj na'a ti i yú auumé.

Mí seajta mú'een, caxu yaú'itiée xá'aju'un.

Mú'een xu xaa mé uunéjne'eri xá'aju'un.

Mí seajta, caxu ti'itíj seijran.

¹⁵ Ayee tí'een, a'iné a'íj mú jemin antaújnaamua í ru tzajta'an.

Cíj mu'u caj títe'iteánajca'amua.

Camu á'ujca'ane mej a'atanéjne'ere mej raasej tí'itíj ti pírici.

Na'ari caí, a'íj mú yaú'itiée muá'aju'un.

Majta mú mé uunéjne'eri muá'aju'un mej raasej tí'itíj ti pírici.

Majta mi rá'astijre'e muá'aju'un í mej ranamua.

Majta mú neetzi jemi yé ve'eré'eninéica muá'aju'un nej ni tihua'utá'uuni'i.

Ayee pu jíme'en ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Isaías teecan.

¹⁶ 'Mí seajta mú'een i sej á'ujjuhua'an ne jamuan, setá'aj huataújtemua'ave'en se'íjna jime'e í sej huíteánajca'amua sej si ra'ará'astijre'en í sej ranamua, seajta ahuaújca'anen sej a'atanéjne'ere sej si raasej tí'itíj ti pírici.

¹⁷ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, mu'ití í mej r'íj tí'itete'itestaca'a, majta a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, jeihua mú raxí'eve'eca'a mej miyen tiu'uséj a'ij sej seri tí'iseij inee jemi. Mí majta, camu a'atzu raasej. Ayee mú che'atá mena'a tí'ijxe'eve'eca'a mej miyen ráanamua a'ij sej seri tí'inamua inee jemi. Mí majta, camu xaa ne'u ráanamujri'i.

Jesús pu tihuaú'ixaate'e a'ij ti huataújnumua'a í chuijtari ti jíme'en raxa a'íjna ti tí'ihuastehua'a

(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

¹⁸ 'Casi'i, xáanamujri'i a'ij ti huataújnumua'a i chuijtari ti jíme'en raxa a'íjna í ja'ati ti raahuáste í imue'eri. ¹⁹ Tí pua'a ja'atí ráanamua í niuucari ti jíme'en raxa Dios ti tí'aijta nainjapua íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua, ti pua'a a'ín caí yaú'itiee, a'íjna ti a'ij pua'a 'een, a'íj pu tzajta'an huatasej're'esin. Aj pu i rá'ari'ira í niuucari ti rú'umua'areereca'a. A'íjna í ja'ati, ayé pu 'een tíj í imue'eri ti huavatzíjraa a'ájna juye jetze.

²⁰ 'Ajta, a'íjna í imue'eri ti huavatzíjraa í tete tzajta'a, ayé pu 'een tíj í ja'ati ti amuacá ra'aránajcheca'a í ti ráanamujri'i. ²¹ Aru capu ti'itíj japuan ninei a'íjna í ja'ati. Tí pua'a a'atzu rajpuaitzi a'íjna jime'e mej seica rá'axiehuari'ira me'íjna jime'e ti na'ará'astijre'e ineetzi, na'ari ti pua'a seica a'ij pua'a mé'aruure, cíj pu'u te'evícua'ira a'ame. Ca'anacan pu mé nejaúuj'sin.

²² 'A'íjna ti hui huavatzíjraa a'u ti a'utzícare'eme, a'íj pu ayén 'een tíj seij í tevi ti xaa ranamua í niuucari. Aru jeihua pu tí'imujca a'íjna jime'e a'ij ti té'eme íiyen chaanaca tej japuan seijre'e. Ajta, nain ti tí'ijcha'ii, a'íj pu raamuá'iti a'íjna í tevi. A'íj pu jín, caí ché'e ra'utámua'areeri'i a'ij ti tiráanamujri'i. Capu ajta ché'e ri'irí ti a'ín tevi ayén raatévare'en í Dios.

23 'Ajta a'íjna í imue'eri ti huavatzíjraa japuan í chuej ti huarí'en, ayée pu 'een tíj í ja'atí ti yaú'ítie tí'ij ráanamua í niuucari. Jéihua pu tí'ijvaíre'e í Dios. Yee pu tiraatátuúire'esin í Dios jemi tíj a'íjna í imue'eri ti huacíireca'a a'achú cumu anxíte ti caté'etejme'ecaa, na'ari huaícate ca'ín seité japuan tamuáamuata'a í imue'eri.

Jíme'en í íxaj ti huahuásti'ihuaca'a jamuan í triigu

24 Ajtahua'a sejí ayén tihua'utá'ixaa í chuijtari jíme'e a'íjna í Jesús. Ayen tíjín:

—Ayee pu tí'iríneca íjii Dios ti tí'ajta íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Ja'atí pu imue'eri huahuáste japuan í ruchuej ti huarí'en. 25 Ajta a'íyena mat'íj naíjmi'í tícu'utzuca'a, sejí pu hui ave'eré'ene ti rájcha'íire'e a'íjna ti chuej tícha'íi. Ajta a'ín ti rájcha'íire'e, a'í pu íxaj huahuáste tzajta'an a'íjna í triigu. Aj pu í á'uraa.

26 'Aj pu í ajnéj a'íjna í triigu, ajta a'íjna í íxaj. Tí'ij huavaújse, aj pu í huíjmuaiyuxí a'íjna í triigu. Aj mú mi ráamua'areeri'í ti ajta sejí huávivíihuaca'a í imue'eri a'íné capu huíjmuaiyuxí a'íjna í íxaj. 27 Majta me'ín í mej tí'imuari'e, a'úu mú hui á'uju'un mej mi tiraata'ixaate'en a'íjna ti chuej tícha'íi. Miyen tíjín: “Tavastara'a, ti pua'a pe'ín huahuáste imue'eri ti r'én a'ujna á'a chuej japua, ¿a'uné e'ejnéj a'íjna í íxaj?”

28 'Aj pu í a'íjna ti chuej tícha'íi, ayén tihua'utá'ixaa tíjín: “Sejí ti néjcha'íire'e ayée pu náaruu.” Majta miyen tiraata'íhua'uri'í a'íime í mej tí'imuari'e miyen tíjín: “¿Ni mua'aráanajche tej u á'uju'un tej rá'íjcuuxín te'íjna í íxaj?”

29 'Aj pu í ayén tiu'utaniú tíjín: “Capu ruxe'leve'e sej racuta se'íjna í íxaj, a'íné ti pua'a seri rá'íjcuunan a'íjna í íxaj, ajta pu á'íjcuuxísin a'íjna í triigu a'íné ru jetze pu huá'uu. 30 Ché'e ayén éene'en ti naíjmi'í huavaújse'en ajta caí teja'uré'enen ti te'enti'á'asin. Aj nu ni hua'uta'ajte'esin a'ímej í mej tí'imíjhuaca mej mi amuacáí rá'íjcuuxín me'íjna í íxaj, matá'aj raaj'íci'en mej mi rájseire'en matá'aj ra'anteátaira. Majta a'íyena, me'ín meru'uteátuaasin me'íjna í triigu u chí'íta, a'u mej téj'e'eyuuhuaa.”

Jíme'en í játze'ara'an í mostasa

(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

31 Jesús pu ajtahua'a sejí hua'utá'ixa í chuijtari. Ayen tíjín:

—Ayee pu tí'een Dios ti tí'ajta íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Ayee pu 'een tíj tu'upi tí'ítíj ti ayén ántehuaa tíjín mostasa. Ja'atí pu raahuáste í játze'ara'an a'ájna já'ahua'a a'u ti té'atachuej. 32 A'íjna í mostasa, ayée pu 'eene'en téjatz'e ti jaitze'e í'í cíleen caí seica í jatzí. Mí ajta, tí'íjtá huavaújse'en, jaitze'e pu ajt'í'í a'ame caí seica í tu'upi ti íiyen seijre'e chaanaca japua. Yee pu ajt'í'í a'ame tíj cíyey. Aj mú mi ave'eré'enejsin í pina'ase mej rá'ara'a mej mi án téja'uteúru'ítu'ajte'en án cíyey'ara'an jetze.

Jíme'en í mej rajnájchite'en í cuaíjtzí jetze

(Lc. 13:20-21)

33 Ajtahua'a sejí chuijtari hua'utá'ixa. Ayen tíjín:

—Ayee pu ajta tí'een jíme'en Dios ti tí'ajta íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Ayee pu 'een tíj a'íjna í levadura. A'íjna í 'íita'a, a'í pu huaíca medida ru'uteájraa í hariina. Aj pu í rajcuaíjtzitaca'a levadura jamuan. Ajta a'ín í levadura, a'í pu tzajta'an huaneájxi nainjapua í cuaíjtzí.

A'ij ti Jesús tihuá'amua'atehua'a chuijtari jime'e

(Mr. 4:33-34)

³⁴ Tí'itíj ti na'a ti tihuá'a'ixa'atehua'a í teite, Jesús pu nain tihua'utá'ixaa chuijtari jime'e. Capu tí'itíj huá'a'ixaate'eca'a ti é'ehuáuritie sino chuijtari pu'u jíme'en. ³⁵ Ayee pu tíú'uruu ti ij ayén araúrasten a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan tíjín:

Nee nu tihua'utá'ixaate'esin ne'íjna jime'e í chuijtari.

Nee nu ne'íjna huataxájta,

a'íjna ti rú'avaa nain xicaj tzajta'a ti yú e'iré'ene tí'ij Dios raatétaahuaca'a a'íjna í chaanaca tej japuan yen seijre'e.

Jesús pu tihua'ixaate'e a'ij ti huataújmua'a í chuijtari ti jime'en raxa a'íjna í ixaj, ajta a'íjna í triigu

³⁶ Aj pu i Jesús airájraa í teite jemi. Aj pu i uteájrupi u chí'ita. A'uu mú ajteáxiireca'a jemin a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Aj mú mi miyen tíraatá'ixaa tíjín:

—Aisí, taatá'ixaate'e a'ij ti huataújmua'a a'íjna í chuijtari a'íjna ti jíme'en raxa í ixaj ti huavaújse a'u ti e'ejnéj taséehua japua.

³⁷ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'íjna í ti raahuáste í imue'eri ti rí'en, nee nu ne'ín pú'een, inee i nej neajta teáata'a jetze airáne. ³⁸ Ajta a'íjna í taséehua, ayée pu huataújmua'a tíjín í chaanaca í tej japuan yen i'í seijre'e. A'íjna í imue'eri ti rí'en, ayée pu 'een tíj a'íime í mej ahuaújca'ane ti Dios tihua'uta'a'ájte'en. Ajta a'íjna í ixaj, ayée pu 'een matíj a'íime í mej í'iteitestemua'ame'en a'íjna í tiyaaru'u.

³⁹ Ajta hui a'íjna ti rájcha'iire'e, a'íjna ti raahuáste í ixaj, a'íi pu a'íin pú'een a'íjna í tiyaaru'u. Ajta, a'íjna í xicájra'a mé jetzen tí'itzaanan, ayée pu huataújmua'a tíjín a'ájna xicájra'a ti jetzen te'entipúa'ajte i chaanaca japua. Majta me'ín í mej tí'itzaanan, a'íi mú a'íin pú'een í mej tí'ivaire'e u ta japua Dios ti é'eseijre'e.

⁴⁰ Ayee pu che'atá na'a té'eme a'ájna xicájra'a ti jetzen nain te'entipúa'ajte a'ij me'íj titetiújcha'íi matí'ij rá'ijcuuxí me'íjna í ixaj mej mí ra'anteáaira. ⁴¹ Neajta inee, i nej neajta teáata'a jetze airáne, nee nu hua'uta'a'ájte'esin a'ímej í mej tí'ivaire'e u ta japua mej mí á'uciine nainjapua tíj na'a í nej jín antínmua'aree mej mí a'uun hua'irájtuaani a'ímej í mej a'ij pua'a tiratá'aca í Dios, a'ímej í mej a'ij pua'a rici. ⁴² A'uu mú huája'ucáhua'axijsin a'íjna tzajta'a a'u ti anú'utaa. A'uu mú ruyeinixí'in jeíhua, majta ancuré'ujci'ímée muá'aju'un í rutamej jime'e me'íjna jime'e mej huápi'í rajpuaíjtzi.

⁴³ Majta me'ín í mej miyen rici a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, ayée mú me'uun e'eseíire'e muá'aju'un a'ujna huá'aya'upua ti tí'ajta. Ayee mú seíire'e muá'aju'un tíj í xicaj ti aiiráxi'ixire í jaitiri jetze. Ajta, ja'atí ti na'a ti huíteájnamua, ché'e a'íin ráanamua temua'a naa.

Jíme'en a'íjna ti rú'avaataca'a, í ti ajta jeíhua huápi'í tí'ijnajcheca'a

⁴⁴ A'ujna a'u ti Dios te'ájta, íyien chaanaca japua, ajta u ta japua, ayée pu tí'iríni tíj í ja'ati ti tí'itíj huáteu ti rú'avaa, ti ajta huápi'í tí'ijnajche. A'uu pu ráateu taséehua japua. Aj pu i ajtahua'a raaté'avaata a'ujna che'atá miijmu. Jé'ecan pu rutémua'ave'e a'íjna jime'e ti ráateu. A'íj pu jín, nain tuaani a'achú ti caj tí'ijcha'íi. Aj pu i á'iyen, a'íi pu ráananan a'íjna í chuej.

Jíme'en a'íjna í perla ti jeíhua huápi'í tí'ijnajche

⁴⁵ 'Ajta, ayée mú rici a'íime í mej rahuaahuau mej mi me'uun a'uteárute Dios ti é'eseijre'e, ayée mú che'atá mena'a rici tǎj ja'atí ti tí'itu'araca. A'íi pu á'uche'ecan ti a'ín rahuauni ti'tǎj perla ti naa 'een. ⁴⁶ Tǎj seǎj huáteu, ti huápi'i tí'ijnajche, u pu á'uume ti ij nain tiú'utuaani a'achú ti caj tí'ijcha'íi. Aj pu i a'íjna nanan í perla.

Jíme'en í xiéjmu'a'ari í mej hua'ité jín vivi'iraca

⁴⁷ 'Ajtahua'a seǎj í chuijtari: ayée pu 'een Dios ti tí'ajta íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Dios pu ayén rici matǎj a'íime í mej hua'ité vivi'iraca xiéjmu'a'ari jíme'e ti vivéj. Matǎj ra'atéhua'axin á jaata'a, aj pu i cha'a na'a hua'itáseire'esin í hua'ité. ⁴⁸ Matǎj caí ché'e ú'uvejri í xiéjmu'a'ari tzajta'a, aj mú mi ra'itapǎjsin á jaata'a me'íjna í xiéjmu'a'ari. Matǎj mi huáchijte'e á yaupǎjsin a'ímej í mej hua'ité vivi'iraca. A'uu mú a'uráaseijrá'ín. Aj mú mi hua'avé'e'í'ixi'isin í hua'ité í mej r'én. Majta me'ín í hua'ité í mej r'én, sicíri jetze mú hua'ateátuaasin. Majta í mej caí r'én, á mú huaúuhua'axijsin.

⁴⁹ 'Ayee pu che'atá na'a té'eme a'ájna xicájra'a ti jetzen nain te'entipua'ajte íiyen chaanaca japua. A'íime í mej tí'ivaire'e í ta japua Dios ti é'eseijre'e, a'íi mú huiráaju'un mej mi hua'avé'ejajpuaxi'ín rujíme'en í teite í mej a'ij pua'a rici, majta í mej x'epi'ín rici. ⁵⁰ Matǎj tá mí me'uun huauucáhua'axijsin í hoorno tzajta'a a'ímej í mej a'ij pua'a rici mej mi rajpuaíjtzí muá'ara'ani taij jíme'e. A'uu mú ruyeinixi'ín, majta ancuré'ujci'ímée muá'aju'un í rutamej jíme'e a'íjna jíme'e mej rajpuaíjtzí.

Jíme'en í ti huápi'i tí'ir'í'een, ti pua'a jécua na'ari mí'ime'ecan

⁵¹ Aj pu i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni secaí nain au'itiée xa'araa mú'een?

Aj mú mi miyén tiraatá'ixaa tíjín:

—Jee.

⁵² Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'íj pu jín, ti pua'a seǎj ti tiú'ujmu'a'ate í yu'uxari jetze, ti pua'a a'ín ajta autéjcheni a'íjna jetzen ti'íhuaújmu'a'aten a'ij ti tí'ir'í'iri ti Dios tira'áijte'en nain jíme'e, ayée pu éene'e a'ame a'íjna í ja'atí tǎj seǎj ti huatéchi'i. Jéhua pu te'urájcha'íi a'ujna ruchi'itá. Ajta, ja'anáj ti na'a pu te'iráatí'ici a'íjna ti tí'ijécua, ajta ti tí'imí'ime'ecan. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Jesús pu a'uun a'ará'a u Nazarét

(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

⁵³ Tǎj Jesús ra'antipua'ajte ti tihuaú'ixaate'e chuijtari jíme'e, aj pu i á'uraa. ⁵⁴ A'uu pu a'ará'a a'u ti a'uvé'ese. Aj pu i a'utéjche ti tihua'umuá'ate hua'atáyujta'a.

Majta me'ín í mej ráanamujri'i, jé'ecan mú a'ij ra'utasej. Ayee mú tí'iruixaate'eca'a tíjín:

—¿A'uquí ya'ur'í'ire amíjna ti ayén temua'a naa tirú'umua'aree? ¿Tí'itájni muári'erí'ira'a pú'een í ti jín ayén rici a'íjna í tej jíme'en a'ij ya'usej? ⁵⁵ Amíjna, a'íi pu hui yaujra'an a'íjna ti tí'isi'icheca. Ajta náanajra'an, a'íi pu a'ín pú'een a'íjna í María. ¿Ni mecaí me'ín pú'een í júutzimua'ame'en a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í José, ajtahua'a seǎj a'íjna ti ayén ántehuaa tíjín Simón, ajta a'íjna í Judás? ⁵⁶ ¿Ni mecaí majta yé che ta jamuan, a'íime júutzimua'ame'en í mé 'uuca? Tí pua'a ayén tí'ayajna,

¿a'uné é'eme'ecan a'íjna í mua'atzáire'ara'an tí yé raateájtuaa amíjna mí Jesús?

⁵⁷ Matí'íj mí rá'anchueere me'íjna í Jesús. A'íj mú jín, miraatamuári. Ajta, ayéé pu tihua'utá'ixaa í Jesús tíjín:

—Naími'í mú r'íi tiratá'aca a'íjna jemi í tí t'íxaxa'a í Dios jetze me'ecan. Mí majta, a'íime í mej huacáíjme a'u mé é'eche, majta a'íime í teitestemua'ame'en í mej é'eche jamuan, camu r'íi tiratá'aca.

⁵⁸ A'íj pu í jín caí jeíhua ayén tiú'uruu a'íjna jime'e í muári'eri'ire'ara'an a'ujna a'iné camu rá'atzaahuat'e'eca'a.

14

A'íj tí ye'í tiu'umi'í a'íjna í Juan tí huá'amuaí'ihuacare'e
(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

¹ A'ájna xicájra'a jetze, a'íjna í Heródes, í tí i'í rey, a'íi pu ráanamujri'í a'íj tí rijca'a a'íjna í Jesús. ² Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa a'íimej í mej tí'ívaire'eca'a í jemin tíjín:

—A'íi pu a'íin pú'een a'íjna í Juan tí tí'itemuai'ihuacare'e. Pu'uri a'ítá'aa a'u mej ye'avá'ana. A'íj pu jín raay'íiti tí ayén ríci a'íjna jime'e í muári'eri'ira'a í tej jín a'íj ya'useíj.

³ Ajta a'íin í Heródes, a'íi pu ajmí'í raatéevi'í a'íjna í Juan. Ra'amuj'íci'e pu aiteújna. Ayee pu 'een jín ráaruu a'iné Juan pu ra'ajteá'axi a'íjna jime'e tí Heródes ra'ancuré'evi'íti a'íjna í 'íta'a tí Felipe raatévi'ítine'e. A'íjna í Felipe, a'íi pu a'íin pu'éene'e í juutzeájra'an í rey. Ajta a'íjna í 'íta'a, ayéé pu ántehuaaca'a tíjín Herodías. ⁴ Ayee pu te'irájraa tí Juan ayén tiraatá'ixaa a'íjna í Heródes tíjín:

—Capu a'íj tí'iri'iri pej ratévi'ítine'en muá'ihuaara'a tí ratévi'ítine'e.

⁵ Heródes pu rajé'icatami'íca'a a'íjna í Juan. Aru huá'atzi'ine'eca'a í teite, a'iné a'íi pu ramua'areereca'a mej miyen tí'ixaxa'ata'a tí nu'u a'íin pú'een seíj tí tí'ixaxa'a Dios jetze me'ecan. ⁶ Tí'íj teja'uré'ene a'ájna xicájra'a tí jetzen huanú'ihuaca'a a'íjna í Heródes, 'íta'a pu uteájrupi u chí'íta tí ij tiu'utéene'en ruseíj huá'a vejli'ípua. A'íi pu a'íin pú'een yaujra'an a'íjna Herodías. Jé'ecan pu ra'aránajcheca'a a'íjna í rey tí ayén tiu'utéenei. ⁷ A'íj pu jín a'íin te'ataújratziiri'í runiuuca jime'e tí ayén raatá'an a'íjna í 'íta'a a'íj tí tí'ítíj tí'ixe'eve'e. ⁸ Ajta a'íjna í 'íta'a, a'íi pu ayén tiraata'íhua'uri'í í runáana tíjín:

—¿Tí'ítájni neraatáhuavii?

Aj pu í a'íin náanajra'an ayén tíjín:

—Huatahuaviiri'í í mu'úura'an í Juan tí tí'itemuai'ihuaca.

Aj pu í, a'íin 'íta'a ayén tiraatá'ixaa:

—Patá'aj naata'í'ite'en tuxa'a jetze í mu'úura'an a'íjna í Juan tí tí'itemuai'ihuaca.

⁹ A'íj pu pua'a raatá'a a'íjna í rey. Mí ajta, ari ayén te'ataújratziiri'í tí ayén huárini a'íj tí tí'íjxe'eve'e. Majta a'íime tí hua'utá'ínee, a'íi mú majta ráanamujri'í tí tiu'utá'a í runiuuca. A'íj pu jín, a'íin tiu'utá'aíjtaca'a mej mí miyen huárini a'íj tí tiraatáhuaviiri'í. ¹⁰ Ajta á'iyen a'íi pu xantaaru'u huata'áiteca'a tí u á'ume'en a'u tí aiteánami'í a'íjna í Juan tí ij ru'íjveíjche í mu'úura'an. ¹¹ Tí'íj ayén huaríj, aj pu í ye'erá'í'ite a'íjna í mu'úura'an í tuxa'a jetze tí ij Herodías ayén raamuaree tíjín raajé'íca, tzíte'e, a'íjna í Juan. Ajta a'íjna í rey, a'íi pu raata'í'ite a'íjna jemi í yaujra'an í Herodías. Aj pu í a'íjna í 'íta'a raata'í'ite í runáana.

12 Majta me'ín í mej á'ujuhua'ane'e í Juan jamuan, a'íí mú á ve'ere'ené, miyá'utíí me'íjna í mi'íchi. Mat'íj mi ra'avá'ana.

Jesús pu tihua'umí a'ímej í mej anxíj ví'ira'a ará'ase í teteca
(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

13 Ajta a'íjna í Jesús, tí'ij ráamua'areeri'i tíjín meraajé'ica a'íjna í Juan, tí'iquí ateájraa í baarcu jetze. Rusej pu á'uraa. A'uú pu a'ará'a a'u ti cáí jé'e tí'itíj. Majta í teite, a'íí mú ráamua'areeri'i a'u ti a'ij 'eene'e. A'íj mú jín, curé'ecijxi mej a'uchéjme. Aj mú mi ru'icán raatavén. 14 Tí'ij í Jesús a'lítáaa í baarcu jetze. Tí'ij hua'usej í teite í mej mu'íi, a'íí pu huá'ancu'uvajxi. Ajta tihuá'uhuaa í mej tí'icucuí'i. 15 Tí'ij huateáchumua'areca'a, aj mú mi ave'eré'ene jemin í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Aj mú mi miyen tiraatá'ixaa tíjín:

—Pu'uri téchumua'ari, ajta capu ja'atí ye'e é'eche ayajna. Patá'aj hua'aré'e'itixi'ín mej mi a'ucíjxi'ín mé já'ahua'a chajta'a matá'aj tí'itíj huánanan í mej ráacua'ani.

16 Ajta a'íjna í Jesús, ayée pu tiu'utaniú tíjín:

—Capu ruxe'eve'e mej a'ucíjxi'ín. Setá'aj tihua'umín mú'een.

17 Aj mú mi miyen tíjín:

—Ayee tu'u pua'améca tícha'íí anxívica í pan, teajta hua'apuaca í hua'ité.

18 Aj pu í Jesús ayén tíjín:

—Mé seneje'evé'e'í'ipi'íte'e.

19 Aj pu í a'íin hua'uta'aíj mej a'ujrá'ase í tu'upi tzajta'a. Aj pu í Jesús ra'ancuré'e'í'ipi'í pan, ajta í hua'ité. Aj pu í júte'e ájneereca'a. Tí'ij jí r'í'í tiraatá'a í Dios. Aj pu í ra'antútaaraxi í pan. Tí'ij jí hua'uré'e'í'ipi'íte a'ímej í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Majta me'ín, a'ííme mú hua'uré'e'í'ipi'íte í teite. 20 Naíimi'í mú tiú'ucuaa. Jéihua mú huáju'uxai. Ajta jeíhua pu avé'eturaa í pan, majta í hua'ité. Tamuáamuata'a japuan hua'apua mú te'evé'ejiste sicíri jetze me'íjna jime'e í ti te'avá'aturaa. 21 Majta me'ín í mej tiú'ucuaa, ayée mú ará'aseca'a a'achú cumu anxíj ví'ira'a í teteca. Majta í mé 'uuca, majta í tí'iríi, a'íí mú majta tiú'ucuaa.

Jesús pu antáaa í jaj japua
(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

22 Aj pu í hua'uta'aíj a'ímej í mej jamuan á'ujuhua'ane'e mej nu'u até'íine í baarcu jetze mej mi antá'íine után pújme'en, mej mi me'ín amuacáí me'uun e'ará'asti. Ajta a'íin í Jesús, a'úu pu a'uteájturaa tí ij hua'aré'e'itixi'ín í teite. 23 Tí'ij hua'aré'e'itixi, a'úu pu a'uteájraa í jirí jetze rusej tí ij raatéjhuauni í Dios jemi. Tí'ij huateática'areca'a, a'úu pu a'utéveeca'a rusej. 24 Ajta a'íjna í baarcu, pu'uri a'ímuá aumé'ecaa já'ita'a í jaj japua. Aj pu í huatá'eecareca'a ca'anín jime'e. Temua'a pu te'ateáxijrihua'a í jaj í baarcu jetze a'íjna í eeca jime'e tí auj ráruuréjveeca'a. 25 Aré'apua'a, tí'ij tapuá'arijme'eca, Jesús pu ave'eré'ene a'ájna vejli'í huá'a jemi. Jaj japua pu huamé'ecaa. 26 Majta me'ín í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, mat'íj raasej, jé'ecan mú tiu'utátziin. Temua'a mú titeejíjhuaca'a me'íjna jime'e mej tiu'utátziin. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Chéjcan pu pú'een amíjna.

27 Ajta á'iyen, Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Xu'uhuateújca'ane mi ru tzajta'a. Nee nu ne'ín píríci í Jesús. Caxu tí'itziíine'e.

²⁸ Ajta a'íjna í Pedro, a'í pu ayén tiraatajé tijín:

—Tavastara'a, ti pua'a mú'ee pe'ín pú'een, naata'áijte'e nej nemánna urar'ene'en mú'eetzi jemi a'íjna í jaj japua.

²⁹ Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Mú pa'uvé'eme'en.

Aj pu i a'itáara í baarcu jetze. Tí'iguí rájraa í jaj japua. Aa pu vejli'i aumé'ecaa a'u ti a'ij 'eene'e í Jesús. ³⁰ Tí'ij ráamua'areeri'i ti ca'anín jín huatá'eecareca'a, a'í pu tiu'utátziin. Aj pu a'utéjche ti a'ucárute í jaj tzajta'a. Aj pu i ayén huajjúhuaca'a tijín:

—Tavastara'a, ne japua huániuuchi.

³¹ Jíme'en pu ayén tiu'ujjúhuaca'a, aj pu i Jesús ajmeíjca'ataca'a. Rajv'i a'íjna í Pedro. Aj pu i ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Capej a'atzu té'atzaahuat'e mú'ee. ¿A'iné 'een jín pecái ná'atzaahuat'e'e?

³² Mat'íj atéeci í baarcu jetze, aj pu i huatépua'areca'a a'íjna í eeca.

³³ Mat'íj mi me'ín í mej aráatei baarcu jetze, a'í mú títunutaxi í Jesús jemi. Aj mú miyen r'í tiraatajé tijín:

—Mú'ee pej tzíte'e pe'ín pú'een i yaujra'an í Dios.

*Jésus pu tihuá'uhuaa a'ímej í mej tí'icucui'iccaa a'ujna u Genesaret
(Mr. 6:53-56)*

³⁴ Mat'íj antacíj, aj mú mi aitacíj í baarcu jetze ajna'a já'ahua'a, chajta'a ti ayén téja'arájehuaa tijín Genesaret. ³⁵ Majta me'ín í teite, mat'íj raamuá'a me'íjna í Jesús, aj mú mi tihua'aré'e'ití'iraxi nainjapua í mej a'ímuá antachéejme'ecaa. Aj mú mi hua'eráavi'ití naíjmi'ica í mej tí'icucui'í í Jesús jemi. ³⁶ Jéihua mú rájhuaviiri'í ti hua'utá'an mej mi ra'ajtamua'í'en a'ájna cáxure'ara'an jetze tíj na'a ti uvíjpi'í. Majta me'ín í mej miyen ra'ajtamua'íej, naíjmi'í mú huarúj.

15

*Jíme'en í ti tzajta'an ru'uteájtuaa ti a'ij pua'a tiú'umua'ati
(Mr. 7:1-23)*

¹ Mat'íj mi seica ave'eré'ene í Jesús jemi. A'íime mú a'ín pú'een í fariseos, majta a'íime í mej tí'ímua'ata í yu'uxari jetze. A'uu mú e'eráaci u Jerusalén. Aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'í tijín:

² —¿A'iné 'een jín mecaí rá'aste í tavaújsimua'a teeca tihuá'aye'ira a'íime í mé á jamuan á'ujujhua'an? Camu miyen rá'aste me'íjna jime'e í mej caí anaújmuaijte'axi'ín met'íicua'aca.

³ Ajta a'ín í Jesús, ayé pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Seajta mú'een, ¿a'iné 'een jín siyen mé rúujípua í ti tiu'uta'ájtaca'a í Dios sej si se'íjna ará'asten í ruye'irá í sej sena'a rájteu rujímua'a? ⁴ A'iné Dios pu ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna ti jíme'en yee: “Patá'aj rá'atzaahuat'e a'atáata, pajta a'anáana.” Ajta ayén ti jíme'en yee: “Setá'aj raajé'ica a'íjna í ja'atí a'ij pua'a tí'ijteá'axi'í í rutáata na'ari í runáana.” ⁵ Mí seajta mú'een, ayé xu tí'ixaxa'a ti í'í x'íep'i'ín ti pua'a ja'atí ayén tihua'utá'ixaate'en í ruvaújsimua'a tijín: “Nain a'achú nej caj tí'ijcha'íi, a'íj nu neri raatámua'ívejte í Dios. A'íj nu jín caí ché'e tí'ijcha'íi í nej jín amuaat'évaire'en.”

⁶ Tí pua'a ja'atí ayén tihua'utá'ixaate'en í ruvaújsimua'a, ayée che'atá tí'ixaxa'a jíme'en a'íjna í ja'atí yee capu ché'e ruxe'leve'e tí a'ín hua'utévaire'en í ruvaújsimua'a. Ayee xu mé tirúujipua se'íjna tí Dios jín tiu'uta'aíjtaca'a sej sí ra'ará'asten se'íjna jime'e í ye'irá sej siyen rujímua'a sena'a tirájteu.

⁷ Mú'een, mi sej a'ij pua'a tí'iteteite, mi sej siyen rá'aste jéjre'ecitze'e, ayée pu tiu'utaxájtaca'a mú'ejmi jime'e a'íjna í Isaías teecan, í tí Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Ayee pu te'uyú'uxaca'a tíjín:

⁸ Naa pu namuajre'e tí pua'a metí'ixajta neetzi jemi, mi majta, a'íí mú meri mé núurie.

⁹ Capu tí'títj vaire'e tí pua'a menaateánajche a'iné matj mena'a mej tí'imua'ata, í mej jín tihua'áijte'e, rujímua'a mena'a rájteuve.

¹⁰ Aj pu í a'ín hua'utajé í teite. Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Rí'í xu'u temua'a naa tiráanamua mú'een sej sí yaú'ítíe xá'ara'ani.

¹¹ Tí'títj tí na'a tí tí'icua'íri'í, tí pua'a ja'atí ráacua'ani, capu a'atzu raxana'ave'e, sino a'íí pu raxana'ave'e í tí 'aíjninei í téne'etze'e.

¹² Aj mú mi ajteáxiireca'a jemin a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'í tíjín:

—¿Ni tzaa pe caí ramua'aree í tí caí hua'aránajche'ca'a a'íimej í fariseos mat'íj ráanamujri'í a'ij pej tiu'utaxájtaca'a?

¹³ Ajta a'ín í Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee mú 'een tíj tu'upi tí caí ja'atí raahuáste, rusej pu ajnéj. Ayee pu che'atá na'a huá'aruuren í Dios tíj ajta rú'uri'í í tu'upi tí rusej ajnéj a'íjna í ja'atí tí tiu'uhuáste, a'iné a'íí pu rá'íjcuuxijsin, ajta meteúrieexijsin í tu'upi, Dios pu ayén che'atá na'a mé huauhuá'axijsin a'íimej.

¹⁴ Miche'e miyen éene'en. Ayee mú 'een matj a'íime í mej aráacucu'un í mej huá'uví'iti. Tí pua'a sej tá'arácun ayén ra'anaví'ira'a tí ajta arácun mej mi já'ahua'a e'ará'asti naími'í, naími'í mú atévatzijsin a'u tí e'eté'cun.

¹⁵ Aj pu í Pedro ayén tiraatá'ixaa tíjín:

—Taata'íxaate'e a'ij tí huataújmua'a a'íjna í niuucari í pej pauchén raataxájtaca'a.

¹⁶ Ajta Jesús ayée pu tihua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—¿Ni tzaa secaí seajta mú'een yaú'ítie? ¹⁷ ¿Ni tzaa secaí yaú'ítie se'íjna? Tí pua'a ja'atí tí'títj huá'cu'ani tí cuá'íri'í, a'íjna tí racua'ani, pua'acié pu me'ecan. Aj pu í ancajrupi í téne'etze'e, a'úu pu a'aráyeijxa í jucáara'an jetze. Ajta á'iyen í'irachu'ítan í tí tiú'ucuaa.

¹⁸ Mí ajta, a'íjna tí 'aíjninei í téne'etze'en í ja'atí, a'úu pu a'uvé'eye'í í ru tzajta'a. A'íi pu a'ín pú'een í tí raxana'ave'e a'íjna í ja'atí. ¹⁹ Ayee pu'u xaa ne'u a'iné tzajta'an pu a'uvé'eye'í naíjmi'í í mua'atzí'ira'a tí a'ij pua'a 'een, tí ca'aníjra'a ratá'aca tí ja'atí ayén huá'íni í tí a'ij pua'a 'een, tí pua'a tí'itecul'ica na'ari sej jamuan tí'íhuaújxana'acira'aten. Ajta í ru tzajta'a pu ajta tá'siseiri tí ayén ca'aníjra'a ratá'aca tí ayén tiú'umua'atí tí tiu'unáhua'an, nusu tí ráacuanamua na'ari tí a'ij pua'a tiú'ujxajtave'e huá'a jemi í teite.

²⁰ Naíjmi'í tíj na'a tí hui ayén a'ij pua'a 'een, tí tá'siseiri í ta tzajta'a, a'íí pu xaa raxana'ave'e í teví. Ajta a'íjna tí caí anaujmuaíte'en tiú'ucua'ani, capu tí'títj a'ij huataújmua'a í Dios jemi. Capu tí'títj jín auteájturaa í Dios jemi a'íjna í ja'atí tí caí anaujmuaíte'en tiú'ucuaa.

Sej ti caí Israel jetze ajtémecantaca'a ti ajta té'antzaahua

(Mr. 7:24-30)

21 Aj pu i Jesús á'uraa. A'uu pu a'ará'a a'ájna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Tiro, ajtahua'a sej ti ayén tijín Sidón.

22 Ajta, sej pu ave'eré'ene í Jesús jemi. 'Íita'a pu pú'een ti sej chuejra'a japua é'eme'ecan. Ayee mú hua'atamuá'amuaa tijín Sirofenicia a'uun ti huacá'a pu é'echejca'a a'ájna í 'íita'a. A pu e'evé'eme antijíhúa tijín:

—Nevástará'a, mú'ee pej i'í yaujra'an a'ájna í David teecan, patá'aj ná'ancu'uvajxi'ín. Jé'ecan pu rajpuaíjtzi í niyauj ti 'íita'a a'ájna jime'e ti tiyaaru'u tzajta'an seijre'e.

23 Ajta a'ájna í Jesús, capu a'atzu huataniú.

Aj mú mi ave'eré'ene a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayee mú tirájuaviiri'í tijín:

—Patá'aj raata'íte ti á'ura'ani, a'íné ta cujta'an pu e'evé'eme antijíhúa.

24 Aj pu i Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayee pu Dios neja'uta'íteca'a nej á'ura'ani huá'a jemi í mej Israel jetze ajtémecan í mej miyen seijre'e tíj cáne'axi í mej á'uvej. Capu neja'uta'íteca'a a'íimej jemi í seica.

25 Aj pu i a'ín 'íita'a ave'eré'ene á vejli'í jemin. Ajta títunutaca'a. Aj pu i ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Nevástará'a, naatévaire'e.

26 Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Capu ayén tiraavijte'e nej huá'a'í'ipi'iri'ira'acare'en í pan í mej racua'aca í ti'iríí nej ni chiicate huata'í'ipi'íte'en.

27 Aj pu i a'ín 'íita'a ayén tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna, nevástará'a. Aru, casi'í, a'íime í chiicate, ayee mú racua'aca me'ájna í ti te'ení í pan ti acajvitze meesa japua a'u mej tejé'ecua'aca a'íime í mej tihuá'ajjte'e.

28 Aj pu i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Mú'ee 'íita'a, jé'ecan pej té'atzaahuate'e. Pu'uri muaatá'a a'ij pej tí'ijxe'eve'e.

Jíme'en pu'u ayén tiraataxájtaca'a a'ájna í Jesús, aj pu i huarúj a'ájna í yaujra'an í 'íita'a.

Jesús pu tihuá'uhuaa jeíhua í mej tí'icucuí'ica'a

29 Aj pu i Jesús á'uraa. A'uu pu ejtéenee a'u ti e'leve'e'ástime í jaj ti jé'ejmuaa a'ujna já'ahua'a u Galilea. Aj pu i antíraa í jirí jetze. An pu a'ujyeíjxi.

30 Jéíhua mú e'iré'ene í teite. A'ímej mú e'eráavi'iti í mej tzare'e ráatuaatime í ru'íca, majta seica í mej arácucu'un, majta seica í mej caí té'anri'iréjme, majta seica í mej ti'ipuaíjti'ihuaca'a. Majta mu'íicáca mú e'eráavi'iti í seica í mej tí'icucuí'í. Aa mú huá'ajtuaa a'u ti a'utéjvee a'ájna í Jesús. Ajta a'ín, a'í pu nájmi'ica pu tiú'uhuaa.

31 Jé'ecan mú a'ij te'utasej í teite í mej huaje'iré'eneijte mat'íj hua'usej í ti ari rí'iríistaca'a mej tiu'utaxáj a'íime í mej mejmí'í caí te'anri'iréjme'ecaa; majta a'íime í mej ti'ipuaíjti'ihuaca'a, mu'uri rí'éene'en nainjapua; majta a'íime í mej tzare'e ráatuaatime í ru'íca, mu'uri á'ujujhua'ane'e; majta a'íime í mej aracúcu'unijme'eca'a, mu'uri tí'isejracaa'a. Majta me'ín í teite, a'í mú autéjhuii í mej r'í tiraatá'an me'ájna í Dios ti tihuá'ajjte'e a'íimej í mej Israel jetze ajtémecan.

Jesús pu tihua'umí a'ímej í teteca í mej muáacua vi'ira'a ará'axcaa

(Mr. 8:1-10)

³² Aj pu i Jesús hua'utajé a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Naaténxiemiste amímej teitejra'a jemi, a'iné pu'uri huaíca xica teuumé mej á'ujujhua'an nee jamuan. Camu majta ti'itíj tícha'íi mej ráacua'ani. Canu raxí'eve'e mej caí xi tiu'ucua'an nehua'aré'e'itixi'in. Na'ari caí, temua'a mú tí'itemua'itiche'en í juye japua.

³³ Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée mú tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿A'uné jetze é'eri'iri tej ráahuauni í pan tíj na'a ti ruxe'eve'e ti ij tihuá'uci'ti naíjmi'ica í teite? Capu sein i'í ri'irí ayajna a'u ti caí é'e ja'ati.

³⁴ Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'í tijín:

—¿A'achúni pua'améca séjcha'íi í pan, mú'een?

Aj mú mi miyen tiraatá'ixaa tijín:

—Aráhua'apua pu pua'amé í pan. Teajta cǐj caj i hua'ité mej cílieen.

³⁵ Aj pu i hua'uta'áíj í teite mej a'ujrá'ase á chuaata'a.

³⁶ Ra'ancuré'e'í'ipi'í í pan, ajta í hua'ité, aj pu i Jesús rí'í tiraatá'a í Dios. Ajta á'iyen ra'antítaaraxi í pan. Aj pu i hua'uré'e'í'ipi'í í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Majta me'ín, a'íi mú mijta mi hua'uré'e'í'ipi'í'ite í teite. ³⁷ Naími'í mú tiú'ucuaa. Temua'a mú títéju'uxai. Majta á'iyen, a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íi mú raaré'esej me'íjna ti avé'eturaa í pan ti ra'antítaaraxi. Sicíri mú jetze te'evé'ejiste'axi me'íjna jime'e ti avé'eturaa. Aráhua'apua sicíri pu te'ará'a. ³⁸ Majta me'ín í mej tiú'ucuaa, ayée mú ará'aseca'a a'achú cumu muáacua vi'ira'a í teteca. Majta rujúmua'a mú tiú'ucuaa a'íime í 'uuca, majta í ti'irí.

³⁹ Tí'ij Jesús hua'aré'e'itixi í teite, aj pu i ateájraa baarcu jetze. Tí'ij jí á'uraa. A'uu pu a'ará'a a'ujna já'ahua'a a'u ti e'ejtémecan u Magdala.

16

A'íime í fariseos, jamuan í saduceos, a'íi mú tirájhuaaviiri'í ti a'ín Jesús tihua'utasejrate'en í mej jín rí'í te'utasej

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

¹ Majta a'íime í fariseos, majta a'íime í saduceos, a'íi mú á e'iré'ene a'u ti a'utéveeca'a í Jesús, mej mi raatémua'itin hua'itzi jime'e. A'íj mú jín miyen raatáhuaviiri'í ti a'ín hua'utasejrate'en í mej jín ráamua'aree ti júte'e é'eme'ecan í ti jetzen araujca'ane.

² Ajta a'ín Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een xu raayí'iti a'íj sej ye'í tiu'utaxáj a'íj ti ti'itíj rini u júte'e. Tí'ij huatechuúixare, ayée xu tí'ixaxa'a ti nu'u naa hua'é'ene'e a'ame a'iné huaré'epá'uvi'í pu já'araa. ³ Na'ari caí, tí'ij huatapuá'are, ayée xu seajta siyen jíme'en tí'ixaxa'a yee íjii mú huatéviiyi, a'iné huaré'epá'uvi'í pu já'araa, majta nu'u ra'utanáa.

'Mú'een xu xaa raayí'iti a'íj sej ye'í tiu'utaxáj a'íj ti ti'itíj rini u júte'e. Mí seajta mú'een, caxu a'atzu raayí'iti a'íj sej ye'í tiu'utaxáj a'íjna jime'e ti ari teja'uré'enejsin í xicájra'a, ti jetzen Dios ra'antipuá'ajte'en nain.

⁴ 'Mú'een mi sej a'íj pua'a tí'iteteite, mi sej jeíhua jín auté'itzaara, ayée xu rahuauca í sej jín ráamua'aree ti júte'e é'eme'ecan í nej jetzen aránca'ane. Canu xaa ne'u ti'itíj amuaatasejrate'esin sino ayée nu'u, í ti é'esejre'e jíme'en a'íjna í Jonás.

Aj pu i Jesús á huaja'utéhuii. Ti'ij jí iyá'uraa.

Jíme'en í niuucari ti caí jé'iyecan í mej jín tí'imua'atacare'e a'íime í fariseos

(Mr: 8:14-21)

⁵ Matí'ij antacíj utavén pújme'en a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íi mú ya'uhua'axi í mej ye'era'l'ípi'in í pan mej ráacua'ani.

⁶ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Rí'i xu'u mú'een, se'íjna jime'e fariseos mej ru'uteáaratzaca í pan tzajta'a ti ij ájcu'ustaa, seajta se'íjna jime'e saduceos mej majta ru'uteáaratzaca. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁷ Majta a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íi mú tí'iru'ixaate'eca'a rujímua'a. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayee tiu'utaxájtaca'a amíjna, a'íné catu ye'erá'l'ípi í pan.

⁸ Aj pu i Jesús ráamua'areeri'i a'ij mej ye'í tí'ixajtaca'a. Ti'ij jí ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—Mú'een, mi sej caí a'atzu té'atzaahuate'e, ¿a'íné 'een jín siyen tí'iru'ixaate'e yee sej caí pan tícha'íi? ⁹ ¿Ni secaí xi yaú'itie? ¿Ni seri ya'uhua'axi a'achú ti pua'an sicíri te'irájraa í pan ti te'avá'aturaa netí'ij hua'uré'e'l'ípi'ite í mej anxíj ví'ira'a ará'aseca'a í teite ne'íjna jime'e í ta'anxívi í pan?

¹⁰ ¿Ni seajta seri ya'uhua'axi a'achú sej pua'amé caj te'evé'ejiste í sicíri jetze netí'ij hua'uré'e'l'ípi'ite í mej muáacua ví'ira'a ará'aseca'a í teite ne'íjna jime'e í ta'aráhua'apua í pan?

¹¹ ¿A'íné aúj tí'iri'iri sej caí yaú'itie se'íjna, í nej caí já'amua'ixaate'e ne'íjna jime'e í pan sino rí'i xu'u mú'een se'íjna í mej caí jé'iyecan jín tí'ixaxa'a a'íime í fariseos, majta a'íime í saduceos?

¹² Aj mú xaa mi yaú'itiée muá'araa ti ayén tihuá'ixaate'e a'íjna jime'e a'ij mej ye'í tí'imua'ataca a'íime í fariseos, majta a'íime í saduceos. Capu xaa ne'u ayén a'íjna jín tihua'utá'ixaa yee rí'i xu'u mú'een se'íjna jime'e í mej jín ru'uteáaratzaca í pan tzajta'a.

Pedro pu ayén raataxájtaca'a ti Jesús a'ín pú'eene'e ti Dios ra'antíhua'u

(Mr: 8:27-30; Lc: 9:18-21)

¹³ Ti'ij jí Jesús a'uun a'ará'a a'ujna já'ahua'a a'uun ti e'ejtémecan ti ayén téja'arájtehuaa tijín Cesarea de Filipo. Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'i a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tijín:

—¿A'iquí metí'ixa í teite ja'atí nej pú'een i nej neajta teáata'a jetze airáane?

¹⁴ Ayee mú tiraatá'ixaa tijín:

—Seica mú miyen tí'ixa pej nu'u a'ín pú'een a'íjna í Juan teecan ti tí'itemua'íhuacare'e, majta seica miyen tí'ixa pej nu'u a'ín pú'een a'íjna í Elías, majta seica miyen tijín pej nu'u a'ín pú'een a'íjna Jeremías teecan na'ari pej nu'u sej pú'een a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

¹⁵ Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—Ari mú'een, ¿a'íné tejamuá'amitiejte'e a'atani nej pú'een?

¹⁶ Ajta a'íjna í Simón, ti ajta i'li Pedro, a'íi pu ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Mu'ée pej pe'ín pú'een a'íjna í Cirístu'u ti Dios án ya'ujra í ipuari japua, mú'ee pej pe'ín pú'een a'íjna í yaujra'an í Dios ti i'li ruuri.

¹⁷ Jesús pu ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Patá'aj huá'atemua'ave'en mú'ee, Simón, i pej i'i yaujra'a a'íjna í Jonás. Huá'atemua'ave'e a'íjna jime'e, a'iné capu ja'atí ayén timuaatá'ixaa ti íyén seijre'e chaanaca japua, sino a'íjna ti ní'íya'upua ti júte'e é'eseijre'e u ta japua, a'íí pu xaa ayén timuaatá'ixaa.

¹⁸ 'Neajta inee, ayé nu hui tí'imua'ixaate'e pej mú'ee pe'ín pú'een í Pedro, í pej pajta piyén ántehuaa tijín í ti i'i tetej. Neajta inee, ne'íjna japua i tetej, nee nu rá'ajtaahua í neteyuu. Ajta, capu ri'írísta a'ame ti a'ín tiyaaru'u raatémua'ítin a'íjna í ti a'íjna jín antiújmua'aree mej mi huácui'ini í teite.

¹⁹ 'Nee nu muaatá'asin pej pe'íjna jín anti'amua'aréere pej tihua'antácuune'en í teite mej mi a'uteáruute a'ájna Dios ti tejé'ajta. Patíj pena'a pej te'íteanán íyén chaanaca japua, Dios pu ayén che'atá na'a te'íteánajsin u ta japua. Ajta patíj pena'a pej te'antácuuna íyén chaanaca japua, Dios pu ajta ayén che'atá na'a te'antácuuna u ta japua. —Aye pu tiraatá'ixaa a'íjna í Jesús.

²⁰ Aj pu i Jesús ayén tihuau'íjca a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e mej nu'u caí ja'atí ixaate'e ti a'ín pú'een a'íjna ti Dios án yá'ujra í ípuari japua.

Jesús pu raataxájtaca'a ti nu'u mi'ini
(Mr. 8:31–9:1; Lc. 9:22–27)

²¹ A'ájna'imua, Jesús pu a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e ti nu'u ayén ruxe'eve'e ti á'ura'ani a'ánna Jerusalén. A'uu pu nu'u jeíhua rajpuaítzi a'ame. Majta nu'u a'íime í mej hua'avaujsi í mej Israel jetze ajtémecan, majta nu'u a'íime í mej tí'ajta hua'atéyujta'a, majta nu'u a'íime í mej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, naími'i mú a'ij pua'a raruuren. Ruxe'eve'e nu'u mej raajé'ica. Aj pu ijta huatarújsin huaíca xicájr'a jetze.

²² Ajta a'ín í Pedro, a'íí pu ra'iráavi'iti 'á'ayee. Aj pu i a'utéjche ti ra'ajteá'axi'ín a'íjna í Jesús. Aye pu tiraatá'ixaa tijín:

—Ché'e a'ij tí'imua'aire'e ti ij caí ayén tí'imuaruure, nevástara'a.

²³ Aj pu i pí'ancuré'ejvej a'íjna í Jesús. Aye pu tiraatá'ixaa a'íjna í Pedro tijín:

—Aricu á'ura'a, mi pej i'i Satanás. Jé'ecan pej tina'antiú'uuni'i nej ni auteáturan í Dios jemi a'iné capej piyén tí'imua'atze a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, sino a'ij mej tí'ijxe'eve'e í teite.

²⁴ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tijín:

—Tí pua'a ja'atí raxí'eve'e ti nee jamuan á'uche'ecane'en, ruxe'eve'e ti a'ín caí ché'e ayén rijca a'ij ti tí'ijxe'eve'e rusej, sino ayé pu tiú'ujxe'eve'e ti a'ín rajpuaítzi á'ara'ani nee jamuan ruxí'evl'ira'a jime'e.

²⁵ 'Aye pu'u, ja'atí ti na'a ti tí'ítese'e ti caí huámi'ini, a'íí pu xaa ne'u mi'ini. A'íj pu á'ujjisin í ruxéjniu'uca ti auj ruurica'a. Ajta a'ín í ja'atí ti ayén éen'íci'e huámi'ini a'íjna jime'e ti na'ará'astijre ineetzi, a'íí pu xaa ne'u rateuni í ruxéjniu'uca ti auj ruurica'a.

²⁶ 'Ahuii, ti pua'a ja'atí nain huamuá'ítin naíjmi'i ti íyén seijre'e chaanaca japua, ¿ni qui tiraatéva'iri a'íjna ti raamuá'iti ti pua'a yá'uríeeni í ruxéjniu'uca ti auj ruurica'a? Capu xaa ne'u a'atzu tiraatéva'iri. Ari, ¿ti'ítáni jín tí'ípuata'atan a'íjna í ja'ati ti ij Dios ajtahua'a raatátisten í xiéjniu'ucare'ara'an ti auj ruurica'a? Capu ti'ítj jín tí'ípuata'atan xaa ne'u.

27 'Neajta inee, i nej neajta teáata'a jetze airáne, nee nu neajtahua'a yé ve'ecánejsin. Ayee nu che'atá nena'a huatasejre'esin nain jime'e tíj ajta sejre'e í Dios ti ní'ya'upua. Huá'a jamuan nu hui neajta huatasejre'esin a'íme í mej tí'ivaire'e í ta japua. Neajta nu tihua'utá'asin sej neajta sej nájmi'ica a'ij ti tihua'uvjíte'e a'ij mej tí'itj huáruu, sej ajta mí sej.

28 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'lira'a jime'e, seica mej yé huaté'uuca ayajna, a'íí mú caí huácu'ini ajta mena'a caí amuacaícan naasej í nej neajta teáata'a jetze airáne nej ni yé tanén nej ni tiu'uta'ajta íyen chaanaca japua.

17

Tí'ij Jesús seicié tiu'utaújsejrataca'a
(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

1 Teuumé'eca a'achú cumu arájsevi xica, aj pu'i Jesús antíraa jirí japua. A'ímej pu a'uví'ti a'ijna í Pedro, ajta a'ijna í Jacobo, ajta a'ijna í Juan, í ti juutzeájra'an pú'een a'ijna í Jacobo. 2 Mat'íj me'uun a'uté'uuca'a, aj pu'i seicié tiu'utaújsejrataca'a a'ijna í Jesús mej sejraca. Ayee pu temua'a tí'itémastacare'e í néerime'ara'an tíj xicaj. Temua'a pu tiu'utécuainareca'a í cáixure'ara'an. Ayee pu tí'itetáatiye'icaa tíj taj. 3 Majta á'iyen, hua'apua huatasejre huá'a tzajta'a. A'íí mú a'ín pú'eene'e a'ijna í Moisés teecan, ajta a'ijna í Elías í ajmí'í tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. A'íí mú tí'ixajtaca'a í Jesús jamuan.

4 Ajta a'ín í Pedro, a'íí pu ayén tiraatá'ixaa a'ijna í Jesús tíjín:

—Tavastara'a, naa pu xí'epi'in tej yé huaté'uu tiyajna. Tí pua'a mua'aráanajche, tej huaícaca huátaahuaa í inaamua. Sej pu muaci'ti mú'eetzi, ajta sej, amíjna mí Moisés. Ajta sej pu raci'ti amíjna mí Elías.

5 Aúche'e pu tí'ixáataca'a tí'ij jaitiri e'ecávi'irixi huá'a japua. Huá'a tzajta'a pu rájrupi a'ijna í jaitiri ti naa tí'itetáatiye'í. Aj pu i tzajta'an e'icánamuajre ti ja'atí ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—A'íí pu a'ín pú'een í niyauj, í nej raxí'eve'e. Jé'ecan pu rí'í tineetá'aca ineetzi. Xáanamuajri'í se'ijna. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

6 Mat'íj ráanamuajri'í me'ijna, aj mú mí e'eráavatzí á chuaata'a a'íme í mej Jesús jamuan á'ujjhua'ane'e, a'iné temua'a mú tiu'utátziin.

7 Aj pu i Jesús á ve'eré'ene huá'a jemi. Tí'ij jí hua'ajtamuariej. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Xá'ajhuiixi'í mú'een. Caxu tí'itzi'ine'e.

8 Majta me'ín, Mat'íj mé uunéjre'ereca'a, capu ché'e mé'e é'aja'atijca'a. A'íí pu'u án jé'esejre'eca'a a'ijna í Jesús.

9 Mat'íj já'ita'a a'ucajú'uca í jirí japua, Jesús pu ayén tihua'utá'ijmíjri'í tíjín:

—Caxí xu ja'atí ixaate'e a'ij sej tiu'uséj. Seuche'e rachú'eve'e ajta nena'a caí inee, i nej neajta teáata'a jetze airáne, aítára'ani huá'a tzajta'a í mí'ichite.

10 Majta me'ín í mej jamuan á'ujjhua'ane'e, ayée mú tiraata'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'iné 'een jín miyen tí'ixaxa'a a'íme í mej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze miyen tíjín amuacaí pu nu'u ruxe'eve'e ti yé uvé'enen a'ijna í Elías?

11 Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayey tí'ayajna. Elías pu xaa yé uvé'enejsin ti ij nain tiu'ujéjcuare'en mej mí majtáhua'a ra'ará'astijre'en í Dios. 12 Mí neajta inee, ayée nu

tejá'amua'ixaate'e ti a'ín Elías ari yé uvé'ene. Majta me'ín, camu raa-muá'a sino ayée mú ráaruu a'ij mej tí'ijxe'eve'eca'a. Ayee mú majta che'atá mena'a neruuren ineetzi, i nej neajta teáata'a jetze airáane. Puaíjtzí mú majta naatá'asin ineetzi.

¹³ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi ráamua'areeri'i ti a'ín a'íjna jíme'en tiu'utaxájtaca'a í Juan teecan ti huá'amua'i'ihuacare'e.

Jesús pu tiráhuuaa seíj í temuaij ti tzajta'an seijre'eca'a í tiyaaru'u
(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Mat'íj me'uun a'ará'a a'u mej e'etiújseire'eca'a jeíhua í teite, seíj pu ave'eré'ene í Jesús jemi. Aj pu i e'evé'etunutaca'a vejli'ipuan. ¹⁵ Ayee pu tiráhuaviiri'i tíjín:

—Nevástara'a, patá'aj rá'ancu'uvajxi'ín í niyauj. A'í pu rutímua'i. A'íj pu jín rajpuaíjtzí huáp'i. Mu'iití pu anájve taij tzajta'a, ajta á jaata'a. ¹⁶ Nee nu ye'eráavi'ítí a'ímej jemi í mej mú'eetzi jamuan á'ujujhua'an mej mi tiráhuuaate'en. Majta me'ín, camu raayí'ítihua'a muá'araa.

¹⁷ Ajta a'ín í Jesús, ayée pu tiu'utaniú tíjín:

—Mú'een mi sej caí a'atzu té'atzaahuat'e, mi sej caí mé úumua'aree, ¿a'achúni pua'an nine'ira'a aúche'e ruvi'e'eve'e nej niyen huatévée ná'ara'ani mú'ejmi jemi? ¿Ni ayén ruxe'eve'e nej á'ateevi'ín tíj na'a rusén jime'e nej niyen mú'ejmi jemi yé huatévéecca nej ni r'íi amuáaruuren? Mé se'evé'evi'ítichi mi pa'ari'i.

Mat'íj mi á ye'evé'evi'ítí. ¹⁸ Aj pu i Jesús ra'ajté'axi a'íjna í tiyaaru'u ti pa'ari'i tzajta'a seijre'eca'a. Aj pu i huirájraa. Jíme'en pu'u huirájraa, tí'iquí huarúj a'íjna í pa'ari'i. ¹⁹ Mat'íjta mi, a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, rujímua'a mú tiu'uxájtaca'a a'íjna jamuan í Jesús. Ayee mú tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'íné 'een jín tecaí raayí'ítihua'a ta'araa tej raatamuárite'en te'íjna í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a?

²⁰ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee pu'u ti'ayajna, a'íné caxu a'atzu té'atzaahuat'e. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e jé'iyecan jime'e, temua'a pu tí'ivaire'e sej siyen té'atzaahuat'e í ru tzajta'a ti ayén teja'uré'enen a'ij ti tejamuá'amitiejte'e. A'í pu'u ruxe'eve'e sej siyen té'atzaahuat'e cáj caj. Tí pua'a siyen cáj caj té'atzaahuat'e, aj pu xaa ri'irí sej si siyen tiraata'ájte'en amájna mi jirí tíjín: “Tíchesi, ateájra'a á jaata'a já'ahua'a játe'ana jetze ti ve'ée.” Ajta a'ín mi jirí, ayée xaa ne'u rini. Ayee pu'u xaa ne'u, ti pua'a siyen té'atzaahuat'e, nain xu jín raayí'ítihua'a xá'aju'un. ²¹ Ajta, setá'aj siyen raatamuárite'en se'íjna í tiyaaru'u ti ayén 'een tíj amájna, ayée pu tiú'ujxe'eve'e sej raatáhuavii í Díos, seajta huaúru'ítzi'live'en.

Jesús pu ajtahua'a raataxájtaca'a ti nu'u mi'ini
(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

²² Mat'íj mauj naíjmi'i á'ujujhua'ane'e me'újna já'ahua'a ti jetzen e'ejtème'ecantaca'a u Galilea, Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee pu ja'atí tiu'utátuiire'esin ineetzi jime'e i nej neajta teáata'a jetze airáane. A'í pu neetzi jime'e hua'utátuiire'esin a'ímej jemi í teteca. ²³ Majta me'ín, ayée mú neejé'ícatan. Mí neajta ínee, ayée nu hui huatarújsin huaíca xica jetze. Yee pu'u xaa ne'u teja'uré'enejsin.

Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, jeihua mú huataújxieemiste matí'ij ráanamujri'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a.

Jíme'en í mej jín tí'taná'achita'a u teyujta'a

²⁴ Matí'ij mi chajta'a a'ará'a a'ujna Capernaúm. Matí'ij mi seica e'iré'ene jemin a'íjna í Pedro. A'ii mú a'ín pú'een í mej tiú'ujijve'e me'íjna jime'e í hua'apua tumin í ti jín tiu'utévaire'esin huá'a teyujta'a. Ayee mú tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni caí tí'inajchitan a'amua maestro a'íjna í hua'apua tumin í ti tiu'utévaire'esin u tatéyujta'a?

²⁵ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Aa ni'íjtá ne'u.

Aj pu i Pedro uteájrupi u ch'ilita. Capu xi ti'itij a'ij tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro, sino Jesús pu amuacaí ayén tiraatá'ixaa tijín:

—¿A'iné timuá'amitiejte'e, Simón? ¿A'atéenqui mejíjve'e a'ímej í rey í mej tí'aijta íiyen chaanaca japua? ¿A'atéenqui mejíjve'e ca'ín a'íime í mej tí'itua'araca í mej te'iráati'ici, na'ari me'íjna jime'e a'achú ti caj seij tí'ijcha'íi? ¿Ni qui a'ímej mejíjve'e í ruyaujmu'a'a ca'ín qui a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan?

²⁶ Pedro pu ayén tiu'utaniú tijín:

—A'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

Ajta Jesús pu ayén tiraatá'ixaa tijín:

—A'íj pu jín, capu ruxe'eve'e í mej tiu'utanájchita a'íime í huá'ayaujmu'a'a.

²⁷ 'Mí ajta, tetá'aj caí tiyen hua'utaníniu'ucaste'en, ayée pej huárini. Patá'aj hui u á'ume'en a'u ti e'eve'e'ástime í jaj. Pajta ra'ateáhua'axin í cua'itzi'ipua á jaata'a. Pajta, pe'íjna í hua'í, í ta'amuájca pej raatévi'ira, patá'aj ra'acána'axin, án pej pí yé'eteuni í téne'etze'en seij í tumin ti ayén tí'ijnajche a'achú cumu muá'acua tumin. Patá'aj ye'erá'in í tumin patá'aj tihua'unájchite'en, pajta ineetzi jime'e.

18

¿A'ataani jaítze'e ruxe'eve'e?

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

¹ A'ájná'imua, a'íi mú ave'eré'ene í Jesús jemi a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayee mú tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'ataani jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi seij í ti ta jetze ajtéme'ecan?

² Aj pu i Jesús seij huatajé í pa'ari'i. A jál'ita'a ya'utára a'u mej e'eré'etei í seica. ³ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Jee xaa, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna. Tí pua'a secaí seicié tiú'umua'ati, ti pua'a secaí siyen rahuauca sej siyen che'atá sena'a jé'iyecan jín tí'imua'ajca matíj mi tí'iríi, caxu ja'anáj a'uteáruti í ta japua Dios ti é'esejire'e.

⁴ 'A'íj pu jín ayén tí'een, ja'atí ti na'a ti ayén huataújsejirata ti caí ti'itij jín ruxe'eve'e, ayée pu xaa éne'e a'ame tíj a'íjna i pa'ari'i. A'ii pu a'ín pú'een í ti jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi. ⁵ Ajta, ja'atí ti na'a ti ayén ra'ancuré'evi'iti neniúucajtze'e seij í pa'ari'i tíj a'íjna, a'íjna í tevi, a'íi pu ajta na'ancuré'evi'iti ineetzi.

Tí pua'a ja'atí ca'aníjra'a ratá'an seij ti te'uté'itzeen í Dios jemi

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶ 'Ja'atí ti na'a ti a'ij pua'a tiru'uté'an í ru tzajta'a í ruxí'ej pa'ari'i ti ayén ná'atzaahuate'e tǵ a'íjna, ayée pu ti'ijtzú a'ín í ja'atí, amuacaí mej me'uun u ra'acáavi'ire í tete se'uníjra'a ti ve'ée matá'aj ra'ateájríeeni á jaata'a ti ij a'ín a'ujámin.

⁷ 'Cui'i xaa huá'a jemi, a'ímej í mej yen huachéjme íyien chaanaca japua, í mej majta ca'aníjra'a hua'atá'aca í seica mej mi auteáturan í Dios jemi. Ayee pu tiujú'ujxe'eve'e mej mi í seica ayén auteáturan í Dios jemi. Mí ajta, cui'i xaa ne'u a'íjna jemi ti ayén ca'aníjra'a hua'atá'aca mej mi miyen huárini.

⁸ 'Patí'ij auteáturan í Dios jemi, ti pua'a piyen tiru'ujpuá'ajte'en í á jetze, piyen tǵín nemuajca'a pu pú'eene'e, na'ari ne'íica pu pú'eene'e, ayée nu tí'imua'íxaate'e. Para'antiveíjche, pej pi mé rúurieni. Jé'ecan pu jaítze'e timuaatéva'ire pej a'uteáturan seíj jime'e í amuájca'a, na'ari seíj jime'e í a'íca a'ájna Dios ti é'eseijre'e, a'ájna pej e'erúuri pua'amé jemin. Na'ari pecaí piyen huárini, hua'apuaca pej jín í amuájca'a na'ari hua'apuaca jín í a'íca pej a'uteáruti a'ájna já'ahua'a a'u ti caí é'emi'ini í taij.

⁹ 'Ajta, ti pua'a piyen jetzen tiru'ujpuá'ajte'en mua'a jí'i pe'íjna í pej jín auteájturaa í Dios jemi, aítátichí. Mé pej rúuríeeni. Jé'ecan pu timuaatéva'ire pej piyen a'uteárute seíj jime'e í 'ají'i a'ájna Dios ti tejé'ajta. Na'ari caí, ayée pej hua'apuaca jín ájji'isi tí'ij a'ín muajá'ujisin a'u ti caí ja'anáj é'emi'ini í taij.

Jíme'en í cáne'a ti á'uvej
(Lc. 15:3-7)

¹⁰ 'Rí'i xu'u mú'een sej si caí a'ij pua'a huajá'useijra seíj ti auj cáleen. Ayee nu tejá'amua'íxaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, a'íime í mej tí'ivaire'e u ta japua, í mej majta huá'acha'íi muá'ara'ani, ja'anáj ti na'a, a'íi mú huaté'uu jemin í ti ní'íya'upua ti é'eseijre'e u ta japua. ¹¹ Ayee nu 'een jín mú a'uvé'emej inee, i nej neajta teáata'a jetze airáne nej ni huá'a japua huániuuni a'íjna ti á'uvej.

¹² '¿A'íné tejamuá'amitiejte'e a'ij ti huárini í ja'atí ti anxíte huá'ajye'emua í cáne'axi? Tí pua'a seíj á'uveti mé já'ahua'a, ¿ni caí ayén rini? A'íi pu huaja'utéhuiite'esin najími'íca í seica a'ánna jiri jetze. U pu a'umé'e a'ame ti ij raaré'ehuauni a'íjna ti á'uvej. ¹³ Ajta, ayée nu tejá'amua'íxaate'e. Ayee pu ti'ayajna, ti pua'a a'ín mé'e yé'uteuni, jaítze'e pu rí'i tiraatá'ixaa a'íjna jime'e ti ráateu í ti á'uvej, caí mi seica í ti ari huá'j'utéhuiite'eca'a.

¹⁴ 'Ayee pu che'atá na'a 'een a'íjna jemi a'íjna í ti á'amua'íya'upua ti ta japua é'eseijre'e. Capu a'atzu raxí'eve'e ti seíj á'uveti ti cáleen tǵ a'íjna í pa'ari'i.

A'ij tej nu'u ye'í tiraatá'uuni'í í ta'ihuaara'a
(Lc. 17:3)

¹⁵ 'Tí pua'a a'ihuáara'a ti'itǵ jín auté'itzen mú'eetzi jemi, ayée pej huárini. Aricu, u a'utá'íxaate'e avítzi jime'e í ti jín auté'itze mú'eetzi jemi. Tí pua'a a'ín muá'antzaahuate'en, mú'ee pej xaa raamuá'iti í a'ihuáara'a sej si seajtáhua'a ru'íhuamua'a xá'ara'ani temua'a naa. ¹⁶ Mí ajta, ti pua'a caí muá'antzaahuate'en, patá'aj seica ánví'itín a'íjna jemi, hua'apuaca mej mi ráamua'aree ti pua'a muá'antzaahuate'en nusu caí. Tí pua'a a'ihuáara'a caí muá'antzaahuate'en, a'íime í mej hua'apua, ayée mú tiu'utaxáta ti ayén ti'ayajna í pej jín jetzen tí'ijpua'ajte'e a'íjna í a'ihuáara'a. ¹⁷ Ajta á'yien, ti pua'a caí huá'antzaahuate'en í mej

hua'apua, patá'aj hua'utá'ixaate'en naíjmi'ica í mej tiújse'iri. Ajta, ti pua'a a'ihuáara'a caí huá'antzaahuate'en a'ímej, ayé pej che'atá pena'a raruuren patíj huá'aruure a'ímej í mej caí ajtéme'ecan mú'ejmí jetze nusu a'íme í mej tiú'ujjive'e í gobierno jetze me'ecan.

¹⁸ 'Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, setíj sena'a sej tí'ijmíi íyén chaanaca japua, Dios pu ayén che'atá na'a té'ijmí u ta japua. Ajta setíj sena'a sej huatá'aca íyén chaanaca japua, Dios pu ayén che'atá na'a huatá'aca u ta japua.

¹⁹ 'Neajta nu niyén tejá'amua'ixaate'e mi sej íyén chaanaca japua huaté'uu, ti pua'a siyén che'atá sena'a tirú'umua'areere mi sej hua'apua se'íjna jime'e a'íj sej ye'í tí'ijhuaviiran í Dios jemi, a'íjna ti ní'íya'upua, ayéé pu che'atá na'a á'amuaruure a'íj sej tí'ijhuavii. ²⁰ Ayeé pu hui té'eme, a'iné a'u ti na'a mej e'etiújse'iri neniúucajtze'e, a'úu nu a'utevéé na'ame huá'a tzajta'a. Capu amín a'íj ti pua'a mehua'apuj mena'a na'ari mehua'ica mena'a.

²¹ Ajta a'ín í Pedro, a'í pu ave'eré'ene í Jesús jemi. Ajta ayén tiraata'íhua'uri'í tíjn:

—Nevástará'a, ¿a'achúni pua'amé ruxe'eve'e nej tiraatá'uuni'í í ne'ihuaara'a ti pua'a ti'tíj jín auté'itzen neetzi jemi? ¿Ni qui aráhua'apua pua'amé?

²² Jesús pu ayén huataniú tíjn:

—Canu niyén raataxájta yee aráhua'apua, sino aráhua'apujetze huaícate japuan tamuáamuata'a japuan aráhua'apua.

Jíme'en a'íjna ti té'echa'íca'a ti ajta caí tihua'utá'uuni'irami'íca'a

²³ 'Ayeé pu tí'ijxe'eve'e í Dios mej mi ti'ihuaúruuni'í seij majta seij. Na'ari caí, ayéé pu che'atá na'a huá'aruuren tíj a'íjna í rey ti ayén tí'ijxe'eve'eca'a ti raaxí'epi'íntare'en a'achú mej caj té'echa'íca'a a'íme í mej ravaire'eca'a. ²⁴ Pu'uri a'utéjche ti ayén tiraaxí'epi'íntare'en, mat'íj seij a'uré'eneijte jemin ti jeihua té'echa'íca'a, a'achú cumu tamuáamuata'a ví'ira'a tumin. ²⁵ Ajta a'íjna ti té'echa'íca'a, capu tí'ítuaave'eca'a í ti jín tiraanájchite'en. A'íj pu jín, í rey ayén tiu'uta'aíjtaca'a mej nu'u huá'utuaani a'íjna í teáata'a, ajta í íra'ara'an, majta í tí'irí ajta nain ti tí'ijcha'í. Ayeé pu tiu'uta'aíjtaca'a ti íj tiraanájchite'en nain a'achú ti té'echa'í.

²⁶ 'Aj pu i a'ín ti té'echa'í tínutaca'a á vejli'ipua í rey jemi. Jéihua pu rajjé tíjn: “Paúche'e nechueve'e. Nee nu xaa tí'imuanajchite'en nain jime'e a'achú nej timuá'acha'íre'e.”

²⁷ 'Ajta a'íjna ti rajjive'e, a'í pu rá'ancu'uvajxi. Tiraatá'uuni'iri'í nain jime'e í ti té'echa'íca'a. Aj pu i raatátuaa.

²⁸ 'Jíme'en pu'u huirájraa a'íjna ti ravaire'e, aj pu i seíj huáteu ti ayén ajta tirá'acha'íre'eca'a. Anxíte tumin pu'u té'echa'íca'a. A'í pu raatévi'í. Tí'ij jí a'utéjche ti ra'antéevi'í í cijpáara'an jetze. Ca'anín pu jín ayén tiraata'aíjte tíjn: “Tinaanájchite'e a'achú pej tiná'acha'íre'e.”

²⁹ 'Aj pu i tínutaca'a a'íjna ti ajta ayén ravaire'eca'a a'íjna í rey. Ayeé pu tiraatajé tíjn: “Paúche'e nechueve'e. Nee nu tí'imuanajchite'en.”

³⁰ 'Mí ajta a'íjna í seíj, capu raataxí'eve, sino iyá'uraa. Ajta á'iyen tíraata'aíjtaca'a mej nu'u ra'íteáanan ajta na'a caí tiraanájchite'en nain a'achú ti té'echa'íca'a.

³¹ 'Majta me'ín í seica í mej ravaire'e a'íjna í rey, mat'íj tiu'uséj a'íj ti tí'itíj huaríj, mat'íj mi u á'uju'un jemin í ti tihuá'ajjte'e. Nain mú raatá'ixaa a'íj ti tí'itíj huaríj.

³² 'Ajta a'íin í rey, tí'iquí raata'ajjtaca'a a'íjna í ti ravaire'e. Ayee pu tiraatá'ixaa tíjín: "Mú'ee pej nevaire'e, huápi'i pej a'íj pua'a tí'itevij. Nee nu timuaatá'uuni'iri'i nain jime'e a'achú pej tiná'acha'aire'eca'a ne'íjna jime'e í pej piyen tinéjhuaviiri'i. ³³ ¿Ni caí ayén tiraavíjte'eca'a pej piyen che'atá pena'a rá'ancu'uvajxi'in í axí'ej tevi ti nevaire'e netíj neajta inee timuá'ancu'uvajxi mú'eetzi?"

³⁴ 'Ajta a'íin ti tí'ira'ajjte'e, jé'ecan pu huataniú'ucaca'a a'íjna jemi. Aj pu í a'uun tiu'utátui a'ímej jemi í mej huá'anaamuaca mej mi ra'íteáanan ajta na'a caí nain tiraanájchite'en a'achú ti té'echa'íica'a.

³⁵ 'Ajta a'íin ti ní'iya'upua ti ta japua é'esejre'e, ayée pu che'atá na'a á'amuaruuren seij ajta seij ti pua'a pecáí tiraatá'uuni'i í a'ihuáara'a tzáahuati'ira'a jime'e.

19

Jíme'en a'ímej í mej taújtu'aara mej runeiche

(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

¹ Tí'íj Jesús raatapuá'ajjtaca'a ti ayén tihuaú'ixaate'e, tí'iquí a'uun e'erájraa a'uun ti huacacá'a u Galilea. Ajta antáraa után pújme'en í játe'ana jetze u Jordán. A'uun pu a'ará'a tíj na'a a'úu ti huacá'a u Judea. ² Jéihua mú teite a'ucíj jamuan. Ajta a'úu pu tihuá'uhuaa í mej tí'icucui'ica'a.

³ Aj mú mi seica e'iré'ene í Jesús jemi. Fariseos mú pú'een a'íime. A'íime méjhuauca'a mej raatémua'itin ti ij auté'ítzen tí'itíj jime'e. Ayee mú tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni qui a'íj tí'iri'iri ti ja'atí ayén mé rúurieeni í ru'íj tí'itíj jime'e, tí'itíj ti na'a, capu amín a'íj?

⁴ Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—¿Ni qui secaí ja'anáj ra'ujjíve í yu'uxari jetze ti jíme'en yee a'íin ti nu'u amuacáí huá'utaahuaca'a í teite, ayée pu nájmi'i huá'utaahuaca'a í teáata'a, ajta í 'íita'a? ⁵ Ajta ayén tiu'uxájtaca'a a'ájná'imua tíjín: "A'íj pu jín a'íin teáata'a ajtaméj í ruvaújsimua'a jemi. Ru'íj pu nu'u jamuan huateáturaasin. Majta me'ín í mej hua'apua, ayée mú huataújrueejsin cumu seij pu'u í tevi." ⁶ Ayee pu'i tí'een, camu ché'e hua'apua mena'a sino cumu seij pu'u. A'íj pu jín, í ti Dios hua'anténajchi, miché'e caí ajtaújhua'anan í teite.

⁷ Aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—Tí pua'a ayén tí'éene'en, ¿a'íné 'een jín tiu'uta'ajjtaca'a a'íjna í Moisés teecan ti nu'u ja'atí ru'íj a'íin huatapíjte'en í cuapée tí'itíj í ti jín mé rúurieni?

⁸ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee pu 'een jín Moisés ayén amuaatá'a ti ja'atí ru'íj í cuapée huatapíjte'en mej mi ráamu'a'aree ti mé rúurie í ru'íj a'íné capu tí'itíj a'amua jetze tásiseiri se jí rí'í tihuá'ajcha'íi í seica. Ayee pu xaa Moisés amuaatá'a. Mí ajta, capu ayén éene'e í 'ajmí'imua.

⁹ Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e. Capu rí'irí ti ja'atí cha'a na'a mé rúurieni í ru'íj. A'íi pu'u a'íin pú'een í tíjín rí'irí ti ja'atí mé rúurieni í ru'íj. Tí pua'a a'íin íra'ara'an seij jamuan tí'ihuaújxana'acira'aten, aj pu xaa í'iri'iri ti mé rúurieeni. Ajta a'íin cína'ara'an ti ayén cha'a na'a mé rúurie í ru'íj, ti

pua'a á'iyen se'j ancuré'evi'itín í 'íita'a, a'í pu tiú'ujxana'acira'aten a'íjna jemi í ti mé rúurie. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

¹⁰ Majta me'ín í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, ayée mú tiraatá'ixaa tijín: —Tí pua'a ayén 'een a'ímej jemi í mej néjne'iche, ayée pu titá'amitiejte'e itejmi a'íjna jime'e, ayée pu tí'ixi'epi'in mej caí néjne'iche.

¹¹ Ajta Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Camu najmi'i miyen yaú'itiée muá'aju'un, sino a'í mu'u í ti Dios hua'utá'a mej mi miyen te'utáviicua'i ruxí'evi'ira'a jime'e. ¹² Ayee pu'u 'een a'iné ayée pu tihua'ucí'i seica tíj na'a mej huanúnu'ihuaca'a. Majta seica, ayée mú 'een a'iné teteca mú miyen huá'uruu. Majta seica, a'í mú raaxí'epi'intare rujímua'a mej mi te'enteárute í Dios jemi. A'atí ti na'a ti ayén tiraayí'iti, ché'e a'ín ayén huárini.

Jesús pu rí'i tihua'uteájtuaa í tí'irí í mej cílieen

(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

¹³ Majta me'ín í seica, tí'irí mú á e'evé'evi'iti í Jesús jemi ti ij a'ín hua'ajtamuarí'en, ajta ti ij Dios jemi raatéjhuauni a'ímej jime'e. Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujuhua'ane'e, a'í mú autéjhuii mej hua'ajteá'axi'in a'ímej í mej tí'irí avé'evi'itíxi. ¹⁴ Ajta a'ín Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj hua'utá'an mi tí'irí mej yé ve'eré'enen neetzi jemi. Caxu huá'íjmíjra, a'iné a'íme í mej a'uté'uu í Dios jemi, naími'i mú miyen 'een matíj me'ímej mi tí'irí.

¹⁵ Aj pu i huá'amu'uutze'e hua'avé'emuari'ejxi a'íjna í Jesús. Ajta iyá'uraa.

Temuaij ti chíjteaánica'a tiu'utaxájtaca'a jamuan í Jesús

(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

¹⁶ Ajta se'j pu e'iré'ene í Jesús jemi. Teáata'a a'íjna. Aj pu i ayén tiraata'íhua'urí'i tijín:

—MaeSTRU mi pej rí'i mé teuúmua'aree, ¿tí'itáani lí xí'epi'in tí ruxe'eve'e nej ni niyen huárini tí i ayén náaci'ti nej ruuri ná'ara'ani í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e?

¹⁷ Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—¿A'iné 'een jín piyen tí'inejee pe'íjna jime'e nej rí'i mé teuúmua'aree ca'ín qui inee rí'i netí'itevi? Se'j pu'u a'ín pú'een tí rí'i mé teuúmua'aree; a'íi pu a'ín pú'een í Dios. Tí pua'a piyen tí'ijxe'eve'e tí muáaci'ti pej piyen ruuri puá'ara'ani í Dios jemi, patá'aj piyen ra'ará'astijre'en a'íj tí tiu'uta'ájtaca'a í Dios.

¹⁸ Aj pu i ayén tiraata'íhua'urí'i a'íjna í ja'ati tijín:

—¿Tí'itáani niucarijra'a na'ará'astijre'en?

Jesús pu ayén tiraatá'ixaa tijín:

—A'íjna ne'u tí ayén huataújmu'a'a yee “capej tí'itecui'ica”, ajta a'íjna tí jíme'en yee “capej tí'axana'acira'ate”, ajtahua'a se'j tí ayén yee “capej tí'inahua'aj, capej pajta ja'atí hua'itzi jín tí'ixáate'e”. ¹⁹ Ajta pu hui ayén tiu'uta'ájtaca'a í Dios a'íjna jime'e pej nu'u huá'ajtzaahuatí'ire'e í a'atáàa, pajta í anaanaj. Pajta, piyen huárini pej pi piyen rí'i tirájcha'íi í axí'ej tevi patíj ase'j.

²⁰ Ajta a'íjna í temuaij, ayée pu tiraatá'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Nain nu jín te'ará'aste tíj na'a tí'ipua'amé. ¿Tí'itáani auj ná'atúraate'e?

²¹ Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Tí pua'a ayén timua'aráanajche pej nain jín te'ará'asten, ayée pej huárini. Aricu, nain tiu'utuáa í tiá'a. Pajta hua'uré'an í tumin a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Tí pua'a piyen huárini, jé'ecan pepu'u ra'ancuré'asin í ta japua í Dios jemi. Aj pepu'u xaa, mú a'utá'iyi'i patá'aj neetzi jamuan á'uche'ecane'en. —Ayeé pu tiraatá'ixaa a'íjna í Jesús.

²² Tí'ij ayén tiráanamujri'i a'ij ti Jesús tiu'utaxájtaca'a, aj pu i utéevatzi í ru tzajta'a a'íjna í temuaj. Huatáujxeemijte a'iné jéihua pu tí'ijcha'íica'a.

²³ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Temua'a pu tí'imuari'eri mej a'uteárute a'ájna Dios ti é'eseijre'e a'íime í chíjteaani. ²⁴ Neajta niyen tejá'amua'ixaate'e. Jaítze'e pu muári'eri ti chíjteaani a'uteárute a'ájna Dios ti é'eseijre'e caí ti cameeyu'u anaarute ti'ítj p'íise'e jetze ti anacun.

²⁵ Majta a'íime, mat'íj miyen tiráanamujri'i, jé'ecan mú a'ij te'utasej. Majta miyen tí'iru'ihua'u tijín:

—¿Tí pua'a ayén tí'eene'en, aí tá'uj na'a tí'iri'iri ti ja'atí a'uun a'uteáturan a'u ti Dios é'eseijre'e?

²⁶ Aj pu i Jesús hua'usej. Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ímej jemi í tteca, capu xaa a'ij tí'iri'iri. Mí ajta, a'í pu xaa raayí'iti í Dios.

²⁷ Ajta a'íjna í Pedro, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Teajta iteen, nain tu teri mé teuhua'axi í tej tí'ijcha'íica'a tej ti á'ujujhua'ane'en á'a jamuan. ¿Ti'ítáani taci'iti itejmí?

²⁸ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. A'ájna xicájra'a jetze ti Dios nain jín tí'ijjúcare'en, ínee, i nej neajta teáata'a jetze airáane, a'ájna net'íj aujyejxi'isin japuan í ne'ípuá, ayée pu seíre'e a'ame temua'a naa mej mí atanéjne'ere. Seajta mú'een mí sej ne jamuan á'ujujhua'an, ayée xu che'atá sena'a títeujrá'asixi'in japuan í á'amua'ípuá, sej seajta sej. Tamuáamuata'a japuan hua'apua xu ará'ase mú'een, ajta ayén te'ará'ase í á'amua'ípuá. Aj xu si siyen tíhua'ux'epi'íntari'ire'en a'ímej teitejra'a í mej Israél jetze ajtéme'ecan, a'ímej teitejra'a mej miyen tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase.

²⁹ Neajta niyen tejá'amua'ixaate'e, ja'atí ti na'a ti tí'itj á'uríeeni a'íjna jime'e ti á'uche'ecane'en neetzi jamuan, ti pua'a chí'ij, nusu ruja'atzimúá na'ari rucu'utzimúá o rujúutzimua'a, ca'ín rutáata, runáana na'ari ti pua'a yá'uríeeni í chuej ti japuan tí'ihuaste'e, ayée pu tí'ijci'iti. Tí pua'a sej na'a í ti yá'ujisín, ayée pu tí'iraci'iti a'achú cumu anxíte í tí'iti. Ajta, ayén tí'iraci'iti ti ruuri á'ara'ani tíj na'a rusén jime'e a'ájna Dios ti é'eseijre'e.

³⁰ Ajta, ayée pu hui ajta té'eme: mu'íití í mej nu'u ve'ecán jín títetateí í Dios jemi íjii, a'í mú ciliéene'e jín títetateé muá'aju'un jemin í Dios. Majta mu'íití í mej nu'u cílieene'en jín títetateí í Dios jemi íjii, a'í mú ve'ecán jín títetateé muá'aju'un a'ájna xicájra'a jetze ti jetzen Dios tiu'uta'ájta.

20

Jíme'en a'ímej í mej tí'imijhuacare'e í uuva tzajta'a

¹ Ayeé pu ajta tí'ájta í Dios a'íjna ti jín antiújmua'aree. Ayeé pu rici tíj a'íjna í ja'atí ti ráahui í uuva Tapuá'arijme'eca pu nu'u huirájraa ti ij hua'utá'inen a'ímej í mej tiu'umuári'en a'u ti tejé'ehuaste'e. ² Ayeé pu

tihua'uxí'epi'intari'iri'i ti ayén tihua'unájchite'en a'achú cumu seǵ tumin. Aj pu i hua'uta'íteca'a mej a'uc'íne a'u ti e'eré'eeve í uuva.

³ Ajtahua'a pu huirájraa a'íjna í ja'ati t'íj ari já'ita'a huatemé'eca í xica. Seica pu ajta huáteu a'ájna a'u mej á'ujse'upi. Camu t'ítíj muari'eca'a. ⁴ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijn: “Sericu mú'een, seǵ si yeehui teja'uvé'emuari'en a'u nej uuva á'uuhuii, neajta niyen teja-muaanájchite'en a'achú ti raavíjte'e.” Mat'íj mi á'uju'un.

⁵ Ayee pu che'atá na'a huaríj a'íjna í ja'ati. Ajtahua'a pu nu'u huirájraa a'atzaj cumu tacuarixpua. Ajtahua'a, t'íj ari vejli'i cáame í xica, ayej che'atá na'a rijcaa. ⁶ Ajtahua'a pu huirájraa t'íj ari je'incáruti í xica. Ajtahua'a pu seica á'uteu í mej e'etiú'uuca'a. Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'i tijn: “¿A'iné 'een jín siyen huaté'uu tǵ na'a aré'apua'a imuá? ¿Ni secá t'ítíj mej e'ejmuári'e?” ⁷ Ayee mú tiu'utaniú tijn: “Capu yee ja'atí ta'inee.” Ayee pu ij tihua'utá'ixaa tijn: “Sericu seajta mú'een, seǵ si teja'uvé'emuari'en a'u nej uuva á'uuhuii.”

⁸ T'íj huateáchumua'areca'a, aj pu i raatajé í seǵ ti tihua'ajjte'e í mej t'ímíjhuaca. Ayee pu tiraatá'ixaa tijn: “Patá'aj u huája'utájeeve a'ímej í mej t'ímíjhuaca patá'aj tihua'unájchite'en. Pajta, patá'aj yeehui piyen autéjcheni a'ímej jemi í mej cá íiya'ata autéjhuui. Pajta piyen ra'antipua'ajte'en a'ímej jemi í mej amuacá autéjhuui.”

⁹ Aj mú mi e'iré'ene a'íime í mej anteájrupi t'íj ari je'incáruti í xica. A'í pu tihua'unájchi seǵ ajta seǵ nain jime'e í seǵ tumin. ¹⁰ Ajta á'iyen t'íj hua'uc'í ti a'ímej tiu'unájchite'en í mej amuacá anteájrupi, ayéé mú t'íru'ixaate'eca'a tijn: “Jáitze'e pu t'ítaci'iti itejmi.” Mí ajta cá, capu. “A'í pu ajta ayén tihua'unájchi sei tumin che'atá na'a, seǵ ajta seǵ.”

¹¹ Mat'íj ra'ancuré'a, a'í mú autéjhuui mej hua'ájniuuste'en me'íjna jemi í ti tichuej. ¹² Ayee mú tiraatá'ixaa tijn: “A'íime í mej cá íiya'ata anteájrupi, seǵ hora mu'u tiu'umuáriej. Mí pajta mú'ee, ayéé pej che'atá pena'a tihua'unájchi patǵ titaanájchi itejmi. Teajta iteen, nain tu yee jín te'utáviicua'iri'i, teajta t'ímuari'ista, teajta nain tu jín tǵ na'a tiú'uxí'reca'a tǵ na'a aré'apua'a imuá.”

¹³ Ajta a'íin, ayéé pu tiraatá'ixaa seǵ ti amuacá anteájrupi tijn: “Casi'i, ne'amíigu. Canu a'íj pua'a muaruure. ¿Ni qui pecá piyen tiu'utá'a muá'aniyuca jime'e pej piyen tiu'umuári'en seǵ tumin jime'e? ¹⁴ Me'ecui icu, ancuré'a í pej raamuá'iti. Aricu. Ayee nu'u yee raxí'eve'e nej niyen che'atá nena'a timuaanájchite'en mú'etzi netǵ tiraanájchi ne'íjna í ja'ati ti anteájrupi t'íj ari je'incáruti í xica. ¹⁵ ¿Ni cá ayén yee t'í'ineci'iti nej niyen huári'ni a'íj nej t'íjxe'eve'e ne'íjna jime'e í nej t'ítuaave, ca'ín piyen chueere'e pe'íjna jime'e nej r'í tihua'ájcha'í?” —Ayee pu nu'u tiraatá'ixaa.

¹⁶ Aj pu i Jesús ayén tijn:

—A'íj pu jín, a'íime í mej cá amuacá anteájrupi, a'í mú anará'asi, majta me'ín í mej amuacá anteájrupi, a'í mú uvé'eteajtiri.

Huaícaca jetze pu raataxájtaca'a a'íjna í Jesús ti nu'u mi'ini
(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

¹⁷ T'íj ari Jesús án a'ujnéjsin a'ánna Jerusalén, majta a'íime í mej jamuan á'ujjhua'ane'e, aj pu i hua'utajé rujímua'a. ¹⁸ Ayee pu tihua'utá'ixaa tijn:

—Tu'uri a'ujnéjsin a'ánna Jerusalén. Ajta seǵ pu hui neetzi tiu'utátuiire'esin i nej neajta teáata'a jetze airáane. Hua'utatuiire'esin

a'ímej í mej tí'ajta u hua'atáyujta'a, ajta a'ímej í mej té'eyu'uxaca. A'íí mú tiu'utá'asin mej mi naajé'ica. ¹⁹ Majta ná'avi'itín a'ímej jemi í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan mej mi ná'uxieehuari'i. Majta me'ín, ayée mú tinaatévajxi'isín. Majta ná'atatan ineetzi cúruu jetze. Neajta mi'ini, aru hua'íca xíca jetze nu neajta huarújsín. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Jíme'en í ti rájhuaviiri'i hua'anáànaj, a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan
(Mr. 10:35-45)

²⁰ Ajta a'íin hua'anáànaj a'ímej í yaújmua'ame'en a'íjna í Zebedeo, ruyaujmua'a pu jamuan e'iré'ene í Jesús jemi. Aj pu i títunutaca'a á vejlí'í jemin ti i tí'titíj raatáhuavii.

²¹ Jesús pu ayén tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'iné petí'ijxe'eve'e nej niyen huárini mú'eeetzi jíme'e?

Ajta a'íin hua'anáànaj, ayée pu tiraatá'ixaa tíjín:

—Patá'aj piyen hua'utá'an mi niyaujmua'a ti ij sej a'ujyeíjxi'ín ari'irínta'a, ajta í sej ti a'ujyeíjxi'ín a'úutata'a pújme'en a'ájna xicájra'a jetze pat'íj yé uvé'enen pej tiu'uta'ajta íiyen chaanaca japua.

²² Ajta a'íin Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Caxu a'atzu ramua'aree tí'titíj sej nehuavii. ¿Ni siyen rá'aviicua'i sej rajpuaítzi xá'ara'ani netíj inee tirajpuaítzi na'ame?

Ayeé mú tiu'utaniú tíjín:

—A'iné tíjtá ne'u.

²³ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayej xaa ne'u tí'ayajna. Mú'een xu rajpuaítzi xá'ara'ani netíj tirajpuaítzi na'ame inee. Mí ajta, capu ayén tí'ineci'ípua ineetzi nej ja'atí huatá'an ti a'ujyeíjxi'ín neri'irínta'a, na'ari ne'úutata'a. Ayeé pu'u tihuá'aci'ti mej mi uhuará'asixi'ín a'ujna a'ímej ti Dios ari hua'antíhuau.

²⁴ Majta me'ín í seica, í mej tamuáamuata'a ará'ase, mat'íj ráanamujri'i, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a a'ímej jemi í mej hua'apua.

²⁵ Aj pu i Jesús hua'utajé naíjmi'ica. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Xu'uri ramua'aree mú'een a'ij mej ye'í ráj muá'aye'i í mej tí'ajta nain chuéjra'a japua. Ca'anéeri mú jín tihuá'ajte'e í teite. Majta me'ín í mej títetateí, a'íí mú tihuá'ajte'e í seica a'ij mej ye'í me'ín tí'ijxe'eve'e.

²⁶ Mí ajta, capu ayén tiraavíjte'e mú'ejmi jemi. Tí pua'a ja'atí raxí'eve'e ti ve'ecán jín tí'ítevéé á'ara'ani, ayée pu ruxe'eve'e ti a'íin ciliéene'e jín tí'ítevéé á'ara'ani ti i amuaatévaire'en naíjmi'ica mú'ejmi.

²⁷ A'atí ti na'a ti ayén raxí'eve'e ti te'enteárute a'íjna jíme'e ti jaítze'e ve'ée, a'íí pu amuacáí ruxe'eve'e ti te'enteárute a'íjna jíme'e í ti jaítze'e cílién ti ij hua'utévaire'en naíjmi'ica ruxí'evi'ira'a jíme'e. ²⁸ Miché'e miyen huárini netíj rici inee, i nej neajta teáata'a jetze airáne. Canu ne'íjna jín mú iya'uvé'eme mej naatévaire'en ineetzi, sino neatá'aj hua'utévaire'en í seica. Ayeé nu 'een jín mú iya'uvé'eme nej ni huámi'ini huá'a jetze me'ecan, neajta nej ni tiraanájchite'en í Dios í ti jín huá'ajjive'e í mej á'apua'aren mu'iiicáca í teite.

Jesús pu tihuá'uhuaa í mej aracúcu'unijme'eca'a, í mej hua'apua
(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

²⁹ Aj pu i á'urra a'íjna í Jesús, majta a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Mat'íj huiráaci me'újna Jericó, jeíhua mú teite a'ucíj jamuan. ³⁰ Majta me'ín í mej hua'apua í mej aracúcu'unijme'eca'a, a'úu mú e'ejté'eca'a

juye jetze. Mat'íj ráanamujri'i ti nu'u á a'atamé a'íjna í Jesús, ayée mú titeejíjhuaca'a tijín:

—Tavastara'a, mi pej hui i'i huácixa'ara'an a'íjna í David teecan, tá'ancu'uvajxi'i itejmi.

³¹ Majta me'ín teite, a'í mú hua'ajteá'axi. Miyen tihua'a'íjmiira mej mi caí miyen tí'íjijhua. Mí majta a'íime í mej aracúcu'unijme'eca'a, jaítze'e mú ca'anín jín huajíjhuaca'a. Miyen tijín:

—Tavastara'a, mi pej i'i huácixa'ara'an í David teecan, tá'ancu'uvajxi'i itejmi.

³² Aj pu i Jesús huatéechaxi. Ajta hua'utajé. Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné setí'íjxe'eve'e nej ni ti'títj a'ij huáruuren mú'ejmi jemi?

³³ Ayee mú titeetaniú tijín:

—Tavastara'a, ayée tu tí'íjxe'eve'e tej atanéjne'ere.

³⁴ Aj pu'i a'íjn Jesús huá'ancu'uvajxi. Ajta hua'arámuari'ejxi í hua'ají'i jetze. Jíme'en pu'u hua'arámuari'ejxi, aj mú mi huarúj. Mat'íj mi atanéjne'eri muá'araa. Majta a'ucíj jamuan.

21

Jesús pu a'uun a'uteájrapi u Jerusalén

(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Aj mú mi me'uun a'ará'a a'ájna já'ahua'a vejlí'i u Jerusalén a'u ti a'uchájta'ajme ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Betfagé. A'uu pu é'echajta'a jirí jetze mej miyen ratamuá'amua tijín Aceituunajemi.

Aj pu i Jesús hua'apuaca huata'íteca'a. ² Ayen tijín:

—Sericu, setá'aj a'atanén a'ájna vejlí'i chajta'a ti é'eseijre'e. Setí'ij a'uteárute se'újna, a'uun xu hui yé'eteuni í puuru'u ti ajtatápi'i jamuan í yaujra'an. Setá'aj rá'íjxiyta. Seajta mú huáje'erajápuan neetzi jemi.

³ Tí pua'a ja'atí ayén tejá'amua'íhua'ura a'íjna jíme'e, aj xu si siyen tiraata'ixaate'en ti jíme'en yee tavastara'a pu nu'u raxí'eve'e, seajtáhua'a xu ca'anacan raatátuure'esín.

⁴ Ayee pu tiuju'uríj ti ij ayén te'araúrusten a'ij ti ajmí'i tiu'utaxájtaca'a a'íjna ti Díos jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Ayen tijín:

⁵ Patá'aj piyen tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej a'uchéjme a'úu ti huatacá'a a'íjna í chajta'a u Sión ti jíme'en yee:

“Casí'i mú'een, pu'uri mú a'uvé'emej mú'ejmi jemi a'íjna í a'amua Rey.

Capu a'ij tí'íjviicua'i.

Ajta ave'ecaí puuru'u japua ti cílieen ti yaujra'an pú'een seíj í mej japuan tí'iti'icica.”

⁶ Majta me'ín í mej hua'apua, aj mú mi a'ucíj. Majta miyen huaríj a'ij ti Jesús tihua'uta'aíj. ⁷ Aj mú ye'eráaja í Jesús jemi me'íjna í puuru'u, majta í yaujra'an. Mat'íj mi ra'ítéchejte í puuru'u rucíixu jíme'e. Aj pu i Jesús avé'eyeiixi japuan í puuru'u ti cílieen.

⁸ Majta me'ín í teite, jéihua mú ajteáxíireca'a. Majta cíxuri te'epíjraa juye jetze. Majta seica, pí'ista te'entiveíchixí'i, a'í mú majta a'apíjraa me'ájna juye jetze. ⁹ Majta me'ín í mej anáaté'ee huajú'ucaa, majta me'ín í mej cujta'an huajú'ucaa, a'í mú huatajíjhuaxi tijín:

—Ayee tu hui tí'imuahavii pej tu'irájtuaani mi pej i'i huácixa'ara'an a'íjna í rey, í David teecan. Díos pu rí'i tiraateájtuaa temua'a naa a'íjna ti yé

vé'eme niuucajtze'en í tavástará'a. Ché'e a'íin tu'irájtuaani a'íjna ti a'uun é'esejre'e u ta japua.

¹⁰ Aj pu i Jesús a'uteájrupi u Jerusalén. T'íj a'uteájrupi, aj mú mi tíuri'tzii naíjmi'í í mej a'uun a'uchéjme'ecaa. Jéihua mú tí'iru'ixaate'eca'a. Miyen tijín:

—¿A'ataani pú'een amíjna?

¹¹ Majta me'ín í teite, ayée mú tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ii pu a'íin pú'een í Jesús ti Nazarét é'eme'ecan, ti ajta Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

Jesús pu raajéjcuare í teyuu

(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-33)

¹² Ajta á'yien, Jesús a'uteájrupi u teyujta'a ti e'eráyaujta'a. Aj pu i hua'utamuarí naíjmi'íca a'ímej í mej me'uun tí'itu'aracare'e, ajta a'ímej í mej me'uun tí'inanaavecure'e. Tihua'ameesa pí pu té'ejhua'axi a'ímej í mej japuan tumin huá'apuata'atí'iracare'e, ajta tihua'ípua a'ímej í mej cucuí'ise tú'aracare'e. ¹³ Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti Dios ayén tiraataxájtaca'a ti jíme'en yee, ayée pu nu'u teja'arajtehuaá a'ame í chí'lira'an tijín: “Chí'í mej tzajta'an tí'ixaxa'a í Dios jemi.” Mí seajta mú'een, ayée xu seicié raruure í chí'íj tíj teásta'a a'u mej tzajta'an é'eru'ava'ataca í nahua'ari. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁴ Majta seica me'uun e'eré'ete'ecaa a'ujna teyujta'a. Seica mú mua'arácucu'un, majta seica, tzare'e mú hua'íicajme. A'íi mú e'iré'ene í Jesús jemi. Ajta a'íin tihua'uhuaa. ¹⁵ Majta me'ín í mej tí'aijta teyujta'a, majta í mej tíu'ujmua'ate í yu'uxari jetze, mat'íj raaseíj a'íj ti Jesús huaríj mej mi miyen r'í'í te'utaseíj í teite, mat'íj majta hua'useíj í tí'irí'í í mej rujíjhuae'ecaa tijín: “Tiché'e nu'u r'í'í tiraateájtuaani temíjna ti David teecan jetze airáane”, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a.

¹⁶ Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'í me'íjna í Jesús tijín:

—¿Ni tzaa pecái tí'inamua a'íj mej tí'ixa amíme mi tí'irí'í?

Aj pu i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Aa ní'íjtá ne'u. ¿Ni tzaa secái siyen ra'ujíjve í yu'uxari jetze ti ayén té'eyu'usi'í? Ayen tijín:

A'íi mú nu'u majta r'í'í tiratá'aca a'ímej í tí'irí'í, majta a'íime í uneeca'ise.

A'íi mú Dios jetze arájca'ane mej mi miyen huárini.

¹⁷ Aj pu i Jesús hua'utátuaa. Ajta iyá'uraa. A'uu pu a'ará'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Betania. A'uu pu huatáxa'ai.

Jesús pu a'íj pua'a tiraateájtuaa ti caí taca'a a'íjna í huaréj

(Mr. 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Yee ruijmua'a yee tí'íj ajtahua'a pí'ájve, pu'uri í'icuataca'a a'íjna í Jesús. ¹⁹ A'íi pu huaréj huaseíj ti e'etávee a'ájna vejlí'í juye jetze. Aj pu i a'uré'ene a'u ti e'etávee a'íjna í huaréj. Capu a'atzu taca'acaa sino téxamua'ícaa pu'u. Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa a'íjna í huaréj tijín:

—Capej ché'e ja'anáj taca'an.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu i huatéehua a'íjna í huaréj.

²⁰ Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e, mat'íj raaseíj, jé'ecan mú a'íj te'utaseíj. Ayee mú tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿A'íiné tí'irí'irí ti ayén ca'anacan huatéehuan amíjna mi huaréj?

²¹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayej xaa ne'u huaríj. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Tí pua'a siyen té'atzaahuate'e ti ij ayén teja'uré'enen a'ij ti tejamuá'amitíejte'e, ajta ti pua'a caí a'ij á'amua'ase sej caí a'ij huárini ayée xu che'atá sena'a raayí'itihua'a xá'ara'ani sej siyen raruuren semájna mi huaréj netíj nerí ráaruu. Seajta siyen raayí'itihua'a xá'ara'ani sej siyen raata'aíjten semájna mi jirí tíjín: “Tíchesi yee, ateájra'a á jaata'a, já'ahua'a í mar jetze.” Aj pu i xaa ayén teja'uré'enejsin, ti ayén huárini í jirí.

²² 'Setíj sena'a sej siyen tí'ijhuavii í Dios, ti pua'a siyen té'atzaahuate'e, aj xu xaa ra'ancuré'asin.

A'íjna í ti jín antiújmua'aree í Jesús

(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

²³ Aj pu i Jesús a'uteájrupi teyujta'a a'u ti e'eráyaujta'a Tí'ij a'ín ti huá'umua'aten í teite, a'íime í mej tí'aijta u teyujta'a, majta í vaujsi, a'íi mú e'iré'ene í Jesús jemi. Ayee mú tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Tí'itájni hui jín peti'itéjvee pej pi piyen ríci? ¿A'ataani muaatá'a pej piyen huárini?

²⁴ Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—Niche'e seíj tejámuaata'íhua'u. Tí pua'a siyen tinaatá'ixaate'en se'íjna jime'e, aj nu xaa niyen tejámuaatá'ixaate'esin ti'tíj í nej jín ti'itéjvee nej ni niyen ríci. ²⁵ A'íjna í ti jín ti'itéveeca'a a'íjna í Juan ti ij huá'umuai'ihua í teite, ¿a'uné jetze a'uvé'emej? ¿Ni u ta japua, Dios ti é'esejre'e, na'ari íiyen chaanaca japua, huá'a tzajta'a í teite?

Mat'íj mi ti'itíurixaa rujímua'a. Miyen tíjín:

—Tí pua'a tiyen tiraata'ixaate'en yee Dios pu ya'uta'íteca'a, a'íi pu ayén titaatá'ixaate'esin yee a'iné 'een jín tecaí rá'atzaahuate'e te'íjna. ²⁶ Mí teajta iteen, capu huí ri'irí tej tiyen raataxáj yee teteca mú ya'uta'íteca'a a'iné tehuá'atziine'e í teite. Naíjmi'i mú miyen rá'atzaahuate'e ti a'ín Juan tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

²⁷ Aj mú mi miyen tiraatá'ixaa me'íjna í Jesús. Miyen tíjín:

—Catu ramua'aree.

Ajta a'ín í Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Canu neajta inee amuaatá'ixaate'esin ti'tíj í nej jín ti'itéjvee nej ni niyen ríci.

Jíme'en í mej i'iyaujmua'ame'en, í mej hua'apua

²⁸ Ajta Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Casi'i, a'iné tejamuá'amitíejte'e a'íjna jime'e i niuucari. Ja'atí pu hua'apuaca tiyaúumua'a. Aj pu i e'iré'ene í seíj jemi. Ayee pu tiraata'íteca'a tíjín: “Niyauj, aricu patá'aj teja'umuári'en íjii a'u nej uuva á'uuhuii.” ²⁹ Aj pu i a'ín yaujra'an ayén tiraatá'ixaa tíjín: “Canu niyen rini.” Mí ajta a'ín, seicí pu tiu'umuá'aj. Aj pu i xaa u á'ume ti teja'umuári'en. ³⁰ Ajta á'iyen, a'ín ya'upuáara'an e'iré'ene í seíj jemi. Ayee pu che'atá tiraata'aíj a'íjna tíj ajta ari í seíj tiu'uta'aíj í ta'amuájca. Ajta a'ín yaujra'an, ayée pu tiraatá'ixaa tíjín: “Aa ni'íjtá, ayée nu rini.” Mí ajta caí, capu. Capu á'ume ti teja'umuári'en.

³¹ 'Niché'e a'atzu tejámuaata'íhua'u. A'íime í mej hua'apua, ¿a'ataani ayén huaríj a'ij ti tí'ijxe'eve'eca'a í ya'upuáara'an?

Ayee mú tiraatá'ixaa tíjín:

—A'íjna, í ta'amuájca.

Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, a'íime í mej huá'ajijve'e í gobierno jetze me'ecan, majta a'íime í 'uuca í mej huataúra'an tumin jime'e, a'íi mú á'amua'mua'ítin me'íjna jime'e mej mi a'uun a'uteáruete Dios ti'éeseijre'e.

³² 'Ayee pu'u tí'een, a'iné ayée pu hui 'een jín mú a'uvé'emej a'íjna í Juan ti í ayén tejámuaatá'ixaate'en a'ij sej ye'í huárini í Dios jemi. Mí seajta mú'een, caxu rá'antzaahuete. Majta me'ín í mej huá'ajijve'e, majta a'íime í 'uuca í mej huataúra'a tumin jime'e, a'íi mú xaa rá'antzaahuete. Mú'een xu ráamua'areeri'í se'íjna. Capu amín a'ij, aúche'e pu caí tí'itíj a'amua jetze tásiseiiri sej si seicié tiú'umua'ati, sej si rá'antzaahuete'en.

Jíme'en í mej tí'imíjhuacare'e í mej majta a'ij pua'a tí'iteitestecca'a
(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³ 'Xáanamujri'í se'í í niuucari. Ja'atí ti nu'u ayén uuva huáhuui. Ajta raaré'ana tejcuá jime'e. Aj pu 'i tí'itíj até'ijche ti tzajta'an rámi'íye já'ara'ara'an í uuva. Ajta nu'u tí'itíj ájtaahuaca'a mej japuan hua'íxi'ere'en mej mi raase'íj nainjapua a'utí ja'u'ástime mej tí'imíjhuaca.

'Ayee pu a'íjna jín huaríj, aj pu i hua'utáne'ijte í chuej mej mi tiraanájchite'en caj je'icáca. Aj pu i á'urua a'íjna í ja'ati se'íj chuejra'a japua.

³⁴ 'Tí'ij nu'u teja'uré'ene matí'ij pua'a raju'uraca a'íjna í uuva, seica pu huata'íteca'a a'ímej í mej tí'ijvaire'e mej mi hua'utáhuavii a'achú ti caj tí'ijci'iti a'íjna ti tíchuej. ³⁵ Majta me'ín í chuej mej huataújne'ij, a'íi mú hua'uvívi'í a'ímej í mej huata'ítí'ihuaca'a. Se'íj mú huatée'vaxi. Majta se'íj mú huajé'ica, majta í se'íj, meraateátu'asixi tetej jime'e. Camu tí'itíj hua'utá'a.

³⁶ 'Ajta nu'u a'íin í ti tí'ira'a'ijte'eca'a, seica pu ajtahua'a huata'íteca'a. Mu'uri jaítze'e í'í mu'íicáca. Majta me'ín í chuej mej huataújne'ij, ayée mú che'atá mena'a huá'uruu a'ímej í mej huata'ítí'ihuaca'a.

³⁷ 'Yee pu nu'u teuumé'eca. Tí'ij jí, a'íi huata'íteca'a a'íjna í ruyauj. Ayee pu tiu'umuá'aj tíjín: “Merá'antzaahuete'esin sein.”

³⁸ 'Majta me'ín í chuej mej huataújne'ij, matí'ij raase'íj me'íjna í yaujra'an, ayée mú tiraaxí'epi'íntare rujímua'a tíjín: “A'íi pu a'íin pú'een, í ti nain tí'ijci'iti. Che'eré, tíche'e raajé'ica ti ij téjmi ta'áa á'ara'ani.” ³⁹ Aj mú nu'u mi rajví'í me'íjna í yaujra'an. Matí'ij mí ru'irájrie á pua'acíe. Majta raajé'ica.

⁴⁰ 'Me'ecui ari'ícu, ¿a'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? Tí'ij mú a'uvé'eme'en a'íjna í á'ara'an í chuej, ¿a'iné tí'itíj huá'aruuren a'ímej í chuej mej huataújne'ij?

⁴¹ Ayee mú tiraatá'ixaa tíjín:

—A'íi pu caí hua'acu'uvé'e hua'antipua'ajte'esin a'ímej í mej a'ij pua'a tí'iteite. Ajta, a'íi pu hui seica huatani'ijte'esin í chuej. Majta me'ín, ayée mú xaa raatá'asin í ti ráaci'iti tí'ij a'ájna teja'uré'enen matí'ij pua'a tí'ijju'uraca.

⁴² Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿Ní secaí ja'anáj ra'ujíjve í yu'uxari jetze se'íjna i niuucari ti ayén jíme'en yee:

A'íjna i tetej í mej raaté'uu, ájca'í mej ya'uhuá'axi í mej chí'ij ta'ahuaca; ayén pu te'irájraa ti a'íin pú'eene'e já'araa ti í'í esquineero?

Tavástar'a pu ayén ráaruu, ajta rí'í te'utéevatzí í tatzajta'a.

⁴³ 'A'íj pu jín, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, Dios pu amuá'ari'ira a'íjna ti teja'amua'ací'itíche'e júte'e ti'é'eme'ecan í Dios jemi. A'íi pu hua'utá'asin

seica í mej miyen rini a'ij ti tiraavíjite'e. A'íí mú ra'ará'astijre'esin xaa ne'u. ⁴⁴ Ajta a'íin i tetej, ti pua'a ja'atí japuan tíveti, a'íjna í ja'atí huaténa'axijsin a'íjna i tetej japua. Na'ari caí, ti pua'a a'íin tetej án é'ejveti japuan seíj í tevi, aj pu í a'íin ra'íráxayeepe'esin í tevi. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

⁴⁵ Majta me'ín í mej tí'ajta teyujta'a, majta a'íime í fariseos, mat'íj ráanamujri'i a'ij ti Jesús tí'ixajtaca'a niuucari jime'e, aj mú mi ráamua'areeri'i ti a'íin a'íimej téxajta'ajme'e. ⁴⁶ Mat'íj mi ráahuau a'ij mé ye'lí huárini mej mi raatéevi'i. Mí majta, camu miyen huaríj a'iné mehuá'atziine'eca'a a'íimej í teite í mej me'uun e'etiújseire'eca'a. A'íime í teite, naími'i mú miyen ramua'areereca'a ti Jesús a'íin pú'eene'e seíj ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

22

Jíme'en í mej jín tí'iyestehua'a ti pua'a ja'atí huaténeiche
(Lc. 14:15-24)

¹ Ajtahua'a pu Jesús ayén tihua'utá'ixaa niuucari jime'e. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tíjín:

²—Ayeé pu Dios huá'aruure í tetea mej íiyen japuan cíine í chaanaca ti Dios te'ájta. Ayeé pu che'atá na'a huá'aruuren tíj a'íjna í rey ti tiú'uyeste a'íjna jime'e ti yaujra'an huaténe'icheca'a.

³ Ajta a'íin í rey, a'íí pu nu'u hua'uta'íteca'a a'íimej í mej tí'ijvaire'e mej nu'u u hua'utájeeve a'íimej í ti ari hua'utá'ínee. Mí majta a'íimej í mej huatá'iniihuaca'a, camu á'ujca'anejca'a mej á a'ire'enen.

⁴ Ajtahua'a, seica huata'íteca'a mej mi majta hua'utájeeve. Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íimej í mej tí'ijvaire'e tíjín: “Ayeé xu yeehui ti-hua'utá'ixaate'en a'íimej nej neri hua'utá'ínee tíjín pu'uri tiu'uté'atíime í cua'ira, pu'uri ajta tiu'uta'ájtaca'a mej huá'ucuí'ini í ye'emuaate ti tihua'ucuí'imate, huáacasi, majta puuyesi. Nain pu yeehui ari huaxí'epi'in tej ti tiú'uyesten.”

⁵ Majta me'ín í mej huatá'iniihuaca'a, camu a'atzu huá'utzaahua. Ma'ucíjxi micu. Seíj pu a'uun á'ume a'u ti tejé'ehuaste'e. Ajta seíj, a'úu pu á'ume a'u ti tejá'atua. ⁶ Majta í seica, a'íí mú nu'u hua'uvívi'i í mej tí'ijvaire'e me'íjna í rey. Majta a'ij pua'a huá'uruu. Majta huá'ucuí seica.

⁷ Jé'ecan pu nu'u huataniú'ucaca'a a'íjna rey. A'íí pu hua'uta'íteca'a a'íimej í xantaaru'u. Mat'íj mi huá'ucuí naíjmi'ica í teite. Majta raaré'atai í huá'achi'i.

⁸ Aj pu í a'íin í rey ayén tihua'utá'ixaa a'íimej í mej tí'ijvaire'e tíjín: “Pu'uri huaxí'epi'in tej tí'iyesten. Mí ajta, a'íimej í nej neri hua'utá'ínee, capu ayén hua'ucuí'í mej mú mú a'uvé'uju'un. ⁹ Sericu mú'een, tíj na'a ti cure'enéjme í caaye, setá'aj hua'utá'ínen mat'íj mena'a í teite a'achú seíj pua'améca jé'eteuni.”

¹⁰ Mat'íj mi huíráaci caaye jetze a'íime í mej tí'ijvaire'e. Jéihua mú huá'ajseij í teite a'achú mej pua'améca á'uteu, í mej a'ij pua'a tí'iteteite, majta í mej rí'í tí'iteteite. Ayeé mu'u pua'amé a'uteájrupi u chí'ita a'achú mej ú'uve.

¹¹ Aj pu nu'u i a'íin rey, a'uteájrupi a'ujna tí'ij a'íimej huaseíj í ti hua'utá'ínee. Aj pu i ja'atí huaseíj ti caí ayén tí'itéechen a'ij ti tiraavíjite'e ti pua'a seíj huaténeiche. ¹² Ayeé pu tiraata'íhua'uri'i tíjín: “Casi'i, ne'amiigu, ¿a'íiné tiu'utári'iristareca'a pej caí piyen éene'e tí'itéechen a'ij

ti tiraavíjite'e, pej uteárute peyujna?" Ajta a'ín í ja'atí, capu nu'u a'atzu huataniú.

¹³ 'Aj pu i a'ín rey ayén tihua'uta'áj a'ímej í mej tí'ijvaire'e tijín: "Setá'aj yeehui ra'amúájí'ici'en muájca'are'ara'an jetze, seajta xicájra'an jetze. Seajta, mé pua'acíe ya'urájrieeni a'u ti a'utíca'a. A'uu mú yeehui ruyéine muá'aju'un, majta rutamej jín ancuré'ujci'imée muá'aju'un me'íjna jime'e í mej rajpuaíjtzi."

¹⁴ 'Majta me'ín ti Dios huá'ajee, a'íí mú mu'íi. Mí majta, me'ín ti Dios hua'avé'ehua, camu mu'íi, sino c'íj mu'u, micu.

Jíme'en í mej jín tí'ina'achitaca í í gobierno jemi

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

¹⁵ Majta me'ín í fariseos, a'íí mú a'ucíj. Majta miyen raaxí'epi'íntare mej mí raatémua'ítin me'íjna í Jesús ti íj a'ín ayén auté'itzen mej mí me'íjna jín jetzen te'ujpuá'ajte'en. ¹⁶ Mat'í'ij mí seica huata'áiteca'a mej mí tiu'uxáj jamuan í Jesús. Aj mú mí a'ucíj, majta seica jamuan í mej jamuan á'ujujhua'ane'e a'íjna í Heródes.

Ayee mú tiraatá'ixaa tijín:

—Maeestru, a'ij tu mua'aree ti caí tí'itíj timuá'aturaate'e, pajta hui piyen tzáahuati'ira'a jín tí'imua'ata a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Mú'ee pej caí tí'ajaahuate'e í teite jemi a'iné capu mú'etzi jetze ruxe'eve'e ja'atén mej pú'een. ¹⁷ Patá'aj piyen titaatá'ixaaate'en yee: ¿Ni qui xí'epi'ín tej te'ín tiu'unájchi a'íjna jime'e í mej huá'ajjive'e í gobierno jetze me'ecan nusu tecaí? ¿Ni qui tiyen tiraanájchite'en te'íjna ti tí'ita'aíjite'e ti ayén ántehuaa tijín César?

¹⁸ Ajta a'ín í Jesús, pu'uri ramua'areereca'a mej caí miyen tí'ira'íhua'u jé'iyecan jime'e sino ayéé mú raxí'eve'eca'a mej a'ij pua'a ráaruuren. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een xu caí siyen tí'ijri'ire jé'iyecan jime'e. ¿A'iné 'een jín siyen tí'ítese'e sej naatevi'í? ¹⁹ Tumin senaataseíjrate'e í mej jín tí'inajchita me'íjna í mej jín huá'ajjive'e.

Aj mú mí seíj ye'evé'e'í'ite, í tumin. ²⁰ Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'í tijín:

—¿A'ataani í néerime'ara'an a'aseijre'e? ¿A'iné ántehuaa yéj ti á'ayu'usi'í?

²¹ Ayee mú tiraatá'ixaa tijín:

—Amíjna ne'u í tej tiyen ratamuá'amua tijín César.

Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj siyen huárini. Seraatá'an se'íjna í César a'achú ti caj tí'iraci'íti, seajta raatá'an í Dios a'achú ti caj tí'iraci'íti a'íjna.

²² Mat'í'ij miyen tiráanamujri'í, jé'ecan mú naa r'í'í tira'utasej. Mat'í'ij mí á yaúurie. Majta a'ucíj.

Jíme'en a'íjna xicájra'a mej jetzen majtáhua'a huatarújsin í mí'ichite

(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

²³ A'ájna xicájra'a jetze, a'íí mú majta á e'iré'ene a'íime í saduceos. Ayee mú tí'ixaxa'a a'íime ti jíme'en yee camu ché'e huatarújsin í mej huácuii. Mat'í'ij mí miyen tiraata'íhua'uri'í me'íjna í Jesús tijín:

²⁴ —Maeestru, ayéé pu ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan. Tí pua'a nu'u ja'atí ti neiche, ti pua'a a'ín caí tí'í'iríjmu'a'a huámi'ini, ruxe'eve'e

nu'u ti a'ñin ihuáare'ara'an ra'ancuré'evi'itín a'ñna ti ratévi'itíne'e í ti huamí'i ti ij títi'irijmu'a'a á'ara'ani a'ñna jetze me'ecan.

²⁵ Ayee pu hui ja'anáj tiuju'uríj téjmi tzajta'a. Mua'aráhua'apuaca'a me'ñna í ru'ihuaamua'a. Ajta a'ñin ti i'ivasta'a, a'ñi pu huaténe'icheca'a. Ajta á'iyen huamí'i. Aru capu títi'irijmuá'a já'araa a'ñna ti ratévi'itíne'e. A'ñi pu jemi huatéájturaa a'ñna ti ra'ité'ase. ²⁶ Ayee pu che'atá na'a tiráaruu a'ñna í juutzeájra'an í ti ra'ité'ase í ti vásta'a me'ecan, a'ñi pu ajta caí títi'irijmuá'a já'araa, huamí'i. Ajta á'iyen í seij, í ti i'í huaíca, a'ñi pu ra'anténexaca'a. Ajta, ayée pu che'atá na'a tiráaruu. Ajta á'iyen, ayén te'irájraa ti ayén tihuá'uruu naíjmi'lica í mej aráhua'apua. Capu ja'atí títi'irijmuá'a já'araa. ²⁷ Tí'ij jí, a'ñin 'íita'a ajta huamí'i.

²⁸ 'Ari íjii, ¿a'ataani hui íra'ara'an pú'éene'e a'ame, a'ájna xicájra'a mej jetzen majtáhua'a huatarújsin? Naími'i mú xaa ratévi'itíne'e, a'ñime í mej aráhua'apua.

²⁹ Aj pu i Jesús ayén tiu'utaniú tíjín:

—Sete'uteúxua mú'een a'iné caxu ramua'aree a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. Caxu seajta ramua'aree a'ij ti 'een í muári'eri'ire'ara'an í Dios. ³⁰ A'ájna xicájra'a mej jetzen huatarújsin í mi'ichite, camu miyen néjne'ichen í teteca. Majta í 'uuca, camu majta viichen, sino ayée mú éene'e muá'aju'un matíj a'ñime í mej tí'ivaire'e u ta japua Dios ti é'eseijre'e.

³¹⁻³² 'Mí seajta mú'een, jíme'en a'ájna xicájra'a mej jetzen huatarújsin a'ñime í mej huácuii, ¿ni tzaa secaí ja'anáj ra'ujjij í yu'uxari jetze a'ij ti Dios tejá'amua'ixaate'e tíjín: “Nee nu nauj huá'a Dios pú'een a'ñimej í á'amuyaa'upua, a'ñna í Abraham, ajta a'ñna í Isaac, ajta a'ñna í Jacobo?” Dios pu tihuaú'ixaa cumu mej mauj ruurica'a. A'ij pu jín, a'ñi pu a'ñin pú'een í huá'a Dios a'ñimej í mej ruuri. Capu huá'a Dios pú'een a'ñimej í mej mi'ichite. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

³³ Majta me'ñn í teite í mej e'etiújseij í jemin, jé'ecan mú naa rí'i tira'utaseij me'ñna jime'e a'ij ti a'ñin tihuá'amua'atejca'a.

*Jíme'en í niuucari í mej jín tí'ajta, í ti jaítze'e ruxe'eve'e
(Mr. 12:28-34)*

³⁴ Majta me'ñn í fariseos, matí'ij ráamua'areeri'i ti Jesús ayén hua'utému'a'iti a'ñimej í saduceos, aj mú mi tiújseij. ³⁵ Ajta seíj ti huá'a jetze ajtème'ecantaca'a, temua'a pu tiraay'í'itihua'a a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. A'ñi pu ayén tiraata'íhua'uri'i tíjín:

³⁶ —Maeestru, ¿tí'itájni niuucarijra'a jaítze'e ruxe'eve'e í ti ra'uyú'uxaca'a a'ñna í Moisés teecan?

³⁷⁻³⁸ Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tíjín:

—A'íi pu a'ñin pú'een í niuucarijra'a í ta'amujca, ti jaítze'e ruxe'eve'e caí máaj seíj niuucarijra'a, ti ayén tíjín: “Patá'aj piyen rí'i te'utá'amua'ati í á'a tzajta'a í Dios jemi, nain í pej jín rí'i te'utá'amua'ati, a'achú pej caj té'aca'ane í á'axiejni'uca jetze, pajta nain jín á'axe'evi'ira'a jime'e, ajta á'amua'atziira'a jime'e.”

³⁹ Ajta, ayée pu hui che'atá na'a 'een í ti ra'ité'ase tíjín: “Patá'aj nu'u piyen che'atá pena'a rí'i tirájcha'ñi í axí'ej tevi patíj aseíj tí'ití'á'acha'ñi.”

⁴⁰ Nain a'ij ti ra'uyú'uxaca'a a'ñna í Moisés teecan, ajta nain a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'ñime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, nain pu jín ayén tirájteusin a'ñna jime'e í ti tí'ihua'apua i niuucari. —Ayee pu Jesús tiraatá'ixaa.

¿A'ataani yaujra'an pú'een a'íjna í ti Dios ra'antíhua'u?

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

⁴¹ Maúche'e mú e'eré'ete'ecaa a'íime í fariseos. Tí'ij jí Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

⁴²—¿A'íné tejamuá'amtiejte'e mú'ejmi jíme'en a'íjna í Ciríistu'u, ti Dios án yá'ujra í ipuari japua? ¿A'ataani yaujra'an pú'een?

Ayee mú titeetaniú tijín:

—A'í pu hui rayauj a'íjna í David teecan.

⁴³ Aj pu i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—Tí pua'a ayén ti'ayajna, tí'ij a'ín xíéjniu'ucare'ara'an í Dios raatá'a ti David tiu'utaxáj a'íjna jime'e í Ciríistu'u, ¿a'íné 'een jime'e David ayén raatamuá'a tijín nevástara'a? Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í David teecan tijín:

⁴⁴ Tavástara'a pu ayén tiraatá'ixaa a'íjna i nevástara'a ti jíme'en yee:

“A'ujyeíjxi'í ipuari japua íye nerí'iríinta'a.

Paúche'e huatéjcatii ajta nena'a caí hua'utémua'ítin í mej muájcha'íire'e.”

⁴⁵ 'A'ij pu jín, ti pua'a David ayén raatamuá'a tijín nevástara'a, ¿a'íné tí'irí'iri ti a'ín Ciríistu'u ayén a'ín pu'éene'e á'ara'ani í yaujra'an? Capu a'ij tí'irí'iri xaa ne'u, a'íné Ciríistu'u pu jaitze'e ve'ecán jín tí'itéjvee caí David teecan ayén tí'itéveeca'a.

⁴⁶ Majta me'ín í mej ráanamujri'i, camu a'atzu a'ij tirájteu a'ij mej tiu'utániuuni. Tíj na'a a'ájna'ímua, capu ché'e ja'atí á'uca'anejca'a ti ayén tiraata'íhua'u.

23

Jesús pu huá'a jetze te'ujpuá'ajte a'ímej í fariseos, majta a'ímej í mej tí'imua'atacare'e í yu'uxari jetze

(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

¹ Aj pu i Jesús hua'utá'ixa a'ímej í teite mej jemin e'etiújseire'eca'a, ajta a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayen tijín:

² —A'íime, í mej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, majta a'íime í fariseos, a'í mú títé'té'u'upu'u teyujta'a mej mi miyen che'atá mena'a tihuá'umua'aten í teite í yu'uxari jetze a'ij ti rijca'a a'íjna í Moisés teecan.

³ A'íj pu jín ayén ruxe'eve'e sej si hua'ará'astijre'en, seajta siyen huárini nain jime'e a'ij mej tejá'amua'ixaate'e.

'Mí seajta mú'een, caxu siyen che'atá sena'a rijca a'ij mej ye'í rici a'íné camu miyen jé'iyecan jín tí'ijri'íire a'ij mej tejá'amua'ixaate'e. ⁴ Ayee mú ve'ecán jín tihua'a'íjcate'e í teite a'íjna jime'e ti ayén huápi'í muá'ri'eri ti caí ja'atí raay'í'iti ti ayén huárini. Majta á'iyen, a'í mú hua'uta'aíjte'esin í teite mej nu'u mi me'íjna jín ra'ará'astijre'en. Mí majta me'ín, camu a'atzu taúra'aca ti ij ayén che'atá na'a tihuá'uci'iti.

⁵ 'Matíj mena'a mej miyen rici, ayée mu'u rici jéjre'ecitze'e mej mi teite hua'useíj. Antajíya'ujme'en mú ratá'ahuaca me'íjna í mej jín antéujj'í'icí'ejme í rumu'úu jetze, majta tí'tí'ijm'é'en te'ejvi'íjxi a'utí ti aucástimee í hua'asiicu'u. ⁶ Jé'ecan mú raxí'eve'e ti tihuá'uci'iti mej a'ujrá'ase ipuari japua jamuan a'íjna í ti antiújmua'aree a'íjna jime'e í mej jín tí'yeste. Ajta hua'atáyujta'a, ayée mú raxí'eve'e mej a'ujrá'ase í ta'amujca í ipuari japua a'uj mej á'araraase í huá'avaujsimua'a. ⁷ Jé'ecan pu hua'ará'anaajche me'ín teite hua'utateújte a'ájna a'u mej

tí'itu'araca. Ajta, ayée pu hua'aráanajche mej teite miyen tihuá'ajeeve tijín nevástara'a.

⁸Mí seajta mú'een, caxu siyen rahuauca ti ij ja'atí ayén tejamuaatájeeve tijín nevástara'a. Caxu xaa ne'u, a'iné naíjmi'i xu ru'ihuaamua'a, ajta seíj pu'u pú'een í á'amuavastara'a. A'ii pu a'ín pú'een í Dios. ⁹Seajta mú'een, caxu siyen ja'atí huatámua'ati tijín niyá'upua, a'iné seíj pu'u pú'een í sej seri rájya'upua. An pu é'eseijre'e u ta japua.

¹⁰Caxu seajta rahuauca mej miyen tejá'amuajeeve tijín nemaestro. Caxu a'atzu, a'iné seíj pu'u pú'een í ti i'i á'amuamaestru, inee i nej i'i Círíistu'u, ti Dios án neja'ujyeíjza í ipuari japua.

¹¹Ajta, a'íjna ti jaítze'e ve'ecán jín ti'itéjvee a'amua tzajta'a, a'í pu hui amuaatévaire'esin naíjmi'ica mú'ejmi. ¹²Ayee pu'u, a'iné ja'atí ti na'a ti á'ujtzaahuat'e ti nu'u ve'ecán jín ti'itéjvee, Dios pu raatá'asin ti ciliéene'e jín te'enteárute. Mí ajta, ja'atí ti na'a ti jé'iyecan jín ruseijrata ti ciliéene'e jín ti'itéjvee, Dios pu ayén raatá'asin ti te'enteárute ti'itíj jime'e ti ve'ée.

¹³Setá'aj huataújxieemiste'en mú'een mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, seajta mú'een mi sej i'i fariseos. Caxu siyen tí'ijri'ire tzáahuati'ira'a jime'e a'iné caxu araúraste rujímua'a. Ayee xu tihua'atenaamua í teite mej mi caí a'uteárute a'u ti Dios é'eseijre'e u ta japua. Caxu á'ujca'ane sej siyen huárini a'ij ti tí'ixje'eve'e í Dios. Caxu seajta hua'atá'aca mej mi miyen huárini mi seica í mej tí'itese'e mej mi me'uun a'uteárute.

¹⁴'Seajta, setá'aj siyen huataújxieemiste'en, mú'een mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, seajta mú'een mi sej i'i fariseos. Caxu siyen tí'ijri'ire tzáahuati'ira'a jime'e a'iné caxu araúraste rujímua'a. Ayee xu tihuá'ari'ira í huá'a chí'ij a'ímej í mej 'uuca, mi mej majta rujímua'atajme. Seajta á'iyen, a'uun xu a'uteáru'ipi u teyujta'a; seajta a'ateevi'i jín rahuavíiraca í Dios jemi. Mú'een xu siyen ruseijrata sej nu'u caí ti'itíj jín auteájturaa. A'íj pu jín jaítze'e xu rajpuaíitzi xá'aju'un.

'Seajta, setá'aj siyen che'atá sena'a huataújxieemiste'en mú'een mi sej caí r'í mé titeumuámua'aree. Capu ti'itíj tásiseiri á'amuatzajta'a.

¹⁵Setá'aj huataújxieemiste'en, mú'een, mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, seajta mú'een mi sej i'i fariseos. Caxu siyen tí'ijri'ire tzáahuati'ira'a jime'e a'iné caxu araúraste rujímua'a. Ayee xu íyén cñne nainjapua í chaanaca, seajta yen cñne í jaj japua sej si seíj huatémua'itin ti ij a'ín ayén ti'itiújcha'íi setíj mú'een. Seajta, set'íj raatémua'itin, ayée xu tihuá'umua'aten ti ij á'iyen jaítze'e amuaatémuat'itin jeihua a'íjna jime'e ti a'ij pua'a tí'itevistan, ajta tí'ij a'ín jeihua pu jaítze'e rajpuaíitzi a'ame secáí mú'een.

¹⁶Ayee xu si'éene'e seuj tihuá'amua'ate. Ayee xu tí'ixaxa'a mú'een tijín: “Capu ti'itíj vaire'e ti pua'a ja'atí ayén te'ataújratzii niuucajtze'en í teyuu, sino ti jíme'en yee ti pua'a ja'atí ayén te'ataújratzii niuucajtze'en a'íjna í oro ti teyuu jetze seijre'e, aj pu xaa ayén ruxe'eve'e ti a'ín ja'atí ayén araúrasten a'íjna jime'e ti te'ataújratzii.”

¹⁷Mú'een xu caí ti'itíj ú'umua'aree, mi sej caí tivejáu'itie. ¿Ti'itáani jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi? ¿Ni a'íjna í oro ti teyuu jetze seijre'e na'ari í teyuu ti tzajta'an Dios huateúra'ate'en a'íjna í oro? ¹⁸Jee xaa ne'u, jaítze'e pu ruxe'eve'e í teyuu. Ayee xu seajta tí'ixaxa'a mú'een tijín: “Tí pua'a ja'atí ayén te'ataújratzii niuucajtze'en a'íjna ti japan tiu'utámua'i'vejta, capu ti'itíj a'ij tí'ivaire'e.” Mí seajta siyen tí'ixaxa'a tijín: “Tí pua'a ja'atí ayén te'ataújratzii niuucajtze'en í muai'ivéjri ti án yá'ujra japan

a'íjna ti japuan tiu'utámua'i'vejta, aj pu xaa ayén a'íjna jín ruxe'eve'e ti araúrasten.” Capu ti'itíj a'amua tzajta'a tásiseiiri.

¹⁹ 'Mú'een, mi sej caí r'í mé titeumuámua'aree, ¿ti'itáani jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi? ¿Ni a'íjna í muai'ivéjri na'ari a'íjna ti japuan raatámua'i'ivajtac'a, a'íjna ti japuan Dios huateúra'ate'en a'íjna í muai'ivéjri? ²⁰ Jee xaa ne'u, jaítze'e pu ruxe'eve'e a'íjna sej japuan án yá'ujra í tiu'utámua'i'vejta.

'Aye pu'u tí'een, a'íjna ti te'ateújratiira niuucajtze'en a'íjna ti japuan tiu'utámua'i'vejta, ayée pu 'een jín te'ateújratiira niuucajtze'en a'íjna í ti'itíj, ajta niuucajtze'en naíjmi'i tíj na'a ti án japuan yá'ujra. ²¹ Ajta a'íjna í ja'ati ti ayén te'ateújratiira niuucajtze'en í teyuu, a'í pu te'ateújratiira niuucajtze'en a'íjna í teyuu, ajta niuucajtze'en Dios ti ari huiirájca a'ujna.

²² 'Ajta, ti pua'a ja'atí ayén te'ateújratiira niuucajtze'en u ta japua, ayée pu che'atá na'a te'ateújratiira niuucajtze'en a'íjna í ipuari Dios ti án japuan 'éle yé'ixaca. A'íj pu jín, ayée pu che'atá na'a te'ateújratiira niuucajtze'en a'íjna í Dios ti án 'éle yé'ixaca japuan a'íjna í ipuari.

²³ 'Setá'aj huataújxiemiste'en, mú'een, mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, seajta mú'een mi sej i'í fariseos. Caxu siyen tí'ijri'ire jé'iyecan jime'e a'iné caxu siyen ra'ará'astijre'en nain jime'e a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. Mú'een xu xaa raatá'an ja'icáj ti ruxe'eve'e a'íjna jime'e í sej jín rá'ancacare'en í sej racua'aca se'íjna í menta, seajta se'íjna ti naa teáarí'e, anis ti'itíj, seajta se'íjna í cumiinu.

'Mí seajta, caxu a'atzu ra'ará'astijre'en se'íjna jime'e í ti jaítze'e ruxe'eve'e ti ayén ti jime'en yee: “setá'aj siyen raaxí'epi'intari'ire'en a'ij ti tiraavíjte'e”, ajtahua'a seíj ti ayén yee: “setá'aj huá'ancu'uvajxi'in í ruxí'ej teite”, ajtahua'a i'í ti jime'en yee: “setá'aj caí te'uté'itze'aa'an seíj jemi.” Aye pu xí'epi'in éene'e á'ame'enche'e sej caí yá'uhua'anan se'íjna ti jaítze'e ruxe'eve'e, mú'een xu seajta siyen huá'iniiche'e í ti ciliéene'e seijre'e. ²⁴ Capu hui ti'itíj a'amua japua nine'i, mú'ejmi, mi sej tihuá'amua'aten í seica. Jé'ecan xu tí'itese'eca'a sej si siyen ra'ará'astijre'en se'íjna jime'e í niuucari ti caí jeíhua ruxe'eve'e. Mí seajta mú'een, xu'uri mé rúurie se'íjna í Dios ti raaxájtaca'a a'íjna í niuucari.

²⁵ 'Setá'aj huataújxiemiste'en mú'een, mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze. Caxu siyen tí'ijri'ire jé'iyecan jime'e. Aye xu tí'ite'i'ihuaca, seajta naa éene'en tiu'uteujchéete'en sej si naa éene'en xá'ara'ani mé jéjre'e. Mí seajta, í ru tzajta'a, jé'ecan xu a'ij pua'a tí'iteteite, a'íjna jime'e sej seri tihuá'uriiri'i í tihuá'áa í seica, seajta sej caí á'ujcu'uvejca'a í sej jín tiu'utémua'iti. ²⁶ Mí pej i'í fariseo ti caí ti'itíj a'at'ajta'a tásiseiiri, pauj mí'í r'í uhuá'aruuren í ti ú'useijre'e í á'a tzajta'a. Aj pu xaa, naa seíre'e a'ame í ti é'eseijre'e mé jéjre'e.

²⁷⁻²⁸ 'Setá'aj huataújxiemiste'en mú'een, mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze. Caxu siyen tí'ijri'ire tzáahuati'ira'a jime'e. Mú'een xu siyen naa seijre'e mé jéjre'e. Seajta mú'een, a'ij xu pua'a tí'iteteite í ru tzajta'a. Aye xu 'een tíj huá'achi'i í mej tzajta'an huajé'enaamuaca í mej meri huácuui. A'iné ayée mú racácuainare'en mé jéjre'e, a'íj pu jín naa seijre'e a'íjna í huá'achi'i. Mí ajta, u tzajta'an, jeíhua pu te'urá'a í tihuá'acari, ajta í tihuá'ahua'ira'a ti ari tí'ipeti. Aye xu che'atá sena'a a'ij pua'a 'een í ru tzajta'a a'íjna jime'e í sej caí siyen tí'ijri'ire tzáahuati'ira'a jime'e, seajta a'ij pua'a rici.

29 'Setá'aj huataújxieemiste'en, mú'een mi sej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze, seajta mú'een mi sej i'i fariseos. A'iné caxu siyen tí'ljri'ire tzáahuati'ira'a jime'e. Ayee xu rá'ajta'ahuaca í huá'achi'i í mej tzajta'an hua'ateájtuaani í mej meri huácuii, í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Seajta siyen tiracámeijra mé jéjre'e temua'a naa a'íjna huá'achi'i mej tzajta'an hua'ateájtuaani a'ímej í mej rí'i tí'iteteitestaca'a.

30 'Seajta siyen tí'ixaxa'a tijín: "Tí' pua'a tiyen ruuri tá'ara'aniche'e a'ájná'imua matí'ij yé chejca'a a'íme tavaújsimua'a teeca, catu xaa ne'u tiyen che'atá tena'a hua'ucui'iníche'e a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a matí'ij tihuá'ucuii í tavaújsimua'a teeca." 31 A'íj xu jín siyen té'antzaahuate'en í ru jetze í sej se'ín pú'een huá'ahuaacixa'astemua'a a'ímej í mej huá'ucuii a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. 32 Ayee xu'u i, setá'aj raanaíjmire'en a'íjna í mej jín auteájturaa í Dios jemi a'íme í ruvaújsimua'a teeca.

33 'Mú'een xu a'ij pua'a tí'iteteite, mi sej a'íjna jetze airáane í cu'ucu'u ti tí'hua'itaca, ¿a'iné tejamuá'amitiejte'e? ¿Ni qui ayén yee mú'een xu huateújvare'esin ti ij caí Dios amuaatá'an í puaíjtzi? Ayej xaa ne'u ti'ayajna, puaíjtzi pu á'amuaaci'ti tíj na'a rusén jime'e. 34 A'íj nu jín niyen tejámuata'íti'ira a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, neajta seica í mej rí'i mé titeumuá'mua'aree, neajtahua'a seica í mej tí'imua'ata. Mí seajta mú'een, seica xu cui'ini, seajta seica siyen huá'atatan í cúruu jetze, seajta seica, ayée xu tihua'uté'vaxi'isin u á'amuateyujta'a. Seajta seica, ayée xu hua'utamuá'rite'esin a'u ti é'echajta'a, seajta méyee.

35 'Ayee pu'i'éen jín tejá'amuaaci'ti nain jín í puaíjtzi í mej jín titéecui íiyen chaanaca japua tíj na'a mej raajé'ica a'íjna í Abel teecan ti yú e'iré'ene matí'ij raajé'ica me'íjna í Zacarías í ti yaujra'an pú'eene'e a'íjna í Berequías. A'uu mú ya'ujé'ica já'íta'a ti a'utéjvee í hua'ateyuu, ajta a'íjna í mej japuan tiu'utámuai'ivejta.

36 'Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna. Naíjmi'i jime'e í mej miyen a'ij pua'a rijca'a, puaíjtzi pu tihuá'aci'ti a'ímej íjii mej yéchej a'íjna jime'e.

Jesús pu nu'u huaújyeineca'a jíme'en a'ímej í mej Jerusalén e'echéjme'e
(Lc. 13:34-35)

37 'Seajta mú'een, mi sej Jerusalén huachéjme, naími'i mú'een mi sej Jerusalén jetze ajtéme'ecan, jé'ecan nu huatánxieemijte'e mú'ejmi jemi, a'iné ayée xu huá'acui'ica a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Seajta mú'een, siyen hua'uteátu'asixi a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tejá'amua'ajjte'e mú'ejmi. Mu'íi nu niyen tí'ijxe'eve'eca'a nej niyen rí'i tejamuá'acha'íin, nej ni amua'irájtuaani. Néjxe'eve'eca'a nej niyen amuaáruuren tíj tecuaara'i ti hua'antéseire'e í chí'pili'ise ti hua'ava'ana í ru'ana jime'e. Mí seajta mú'een, caxu siyen tí'ijxe'eve'eca'a.

38 'Casi'i mú'een, pu'uri tén nej yé rúurieeni a'íjna xicá'jra'a nej jetzen raatátuaani í a'amua'achi'i. Muá'avi'ín pu a'utéchaxijsin. 39 Ayee pu'u, a'iné caxu ché'e ja'anáj neseijran ajta sena'a caí siyen raataxáj yee: "Ché'e huaújtemua'ave'en a'íjna ti ye'evé'eme niuucajtze'en a'íjna í tavástar'a."

24

Jesús pu raataxájtaca'a mej nu'u raaté'uuna í teyuu
(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Aj pu i Jesús huirá'raa teyujta'a. Tí'ij huiiramé'eca, a'íí mú á e'iré'ene a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Aj mú mi raatajé ti nu'u raasej í seica í chí'ij ti huá'uu jetzen í teyuu. ² Ajta a'íin Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Casi'i mú'een, ¿ni seri nain tí'iseij ti huá'uu iyecuí? Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén tí'ayajna. A'ájna xicá'ra'a mej jetzen nain huaté'uuna í chí'ij ti yé curé'eevee, capu ché'e seíire'e a'ame jaxu'u jetze tetej ti ru japua ticaíjme. Nain mú huaté'uuna temua'a naa.

Jíme'en í ti huatasej're'en tí'ij caí xi te'entipua'ajte'en nain

(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Aj mú mi a'ucij. A'uu mú a'ará'a jiri jetze ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Aceituunajemi. A'uu pu a'utacaíca a'íjna í Jesús. Matí'ij mí á e'iré'ene jemin a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e mej mi tiu'uta'íhua'u avíitzi jíme'e. Míyen tíjín:

—Patá'aj taatá'ixaate'en ja'anáj ti ayén tí'irini. ¿Tí'itáani a'ij tí'iseij're'e a'ame tí'ij teja'uré'enen a'ájna xicá'ra'a pej jetzen pajtáhua'a áve'ecánesin, ajta tí'ij a'ájna pí tí'irijca ti te'entipua'ari nain í ti tí'iseij're'e íiyen chaanaca japua?

⁴ Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—Rí'í xu'u mú'een, ti ij caí ja'atí amuaacuanaman. ⁵ Mu'ití mú hui huatasej're'esin neniúucajtze'e, míyen tíjín: “Nee nu ne'ín pú'een í Ciríistu'u, ti Dios á ne'ujyej'tza í ipuari japua.” Ayee mú hua'utémua'ítí muá'aju'un jeíhua teite hua'ítzi jíme'e.

⁶ Seajta siyen tí'inamuajran mej nu'u meri tiné'use'esin á já'ahua'a na'ari mej nu'u meri tímua'a autéhuijsin mej tiné'use'en. Rí'í xu'u mú'een, sej si caí tí'itziíne'e, a'íné ruxe'eeve'e ti ayén tiú'urini. Mí ajta, caxí pu a'ájna teja'uré'enejsin a'ájna xicá'ra'a ti jetzen nain te'entipua'ari.

⁷ Seica mú hui teitejra'a, majtáhua'a seica teitejra'a, a'íí mú náimi'í huateújne'usi'ite'esin. Majta í mej seica chuéjra'a japua a'uchéjme, majtáhua'a í mej majta seica chuéjra'a japua a'uchéjme, a'íí mú náimi'í huateújne'usi'ite'esin. Mu'icacíe mú majta huatatiéjcu. Ajta huateújca'atzixi'isín í chuej mu'icacíe íiyen chaanaca japua. ⁸ A'íi pu a'íin pú'een í ta'amúajca í mej jín rajpuaíitzi muá'aju'un.

⁹ Aj mú mi míyen amuaaví'íiran seica jemi mej mi me'ín a'ij pua'a amuaáruuren, majta mej mi amuaacuí'ini. Matíj mena'a mej a'uchéjme íiyen chaanaca japua, a'íí mú amuaajcha'íire'e muá'aju'un me'íjna jíme'e sej mú'een na'ará'astij're'e ineetzi.

¹⁰ A'ájna xicá'ra'a jetze, mu'ití mú mé nejaúujjsin, majta seica maujtze'ira'amua'a muá'aju'un sej ajta sej. Majta tiú'ujcha'íire'e muá'aju'un.

¹¹ Majta mu'ití mú huatasej're'esin a'íime í mej tí'ihua'ítaca me'íjna jíme'e mej nu'u Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Mehuá'acuanaman jeíhua í teite. ¹² A'íné mu'uri jaítze'e a'ij pua'a rici í teite, camu ché'e ru'ihuaamua'a temua'a naa mú muá'aju'un. Mu'ití mú muári'erista muá'aju'un.

¹³ Mí ajta, Dios pu japuan niuuni a'íjna ti ayén té'eviicua'i ajta na'a caí huámi'íni. ¹⁴ Ajta, ayée pu amuaacá ruxe'eeve'e sej si a'ucíjxi'ín nainjapua sej chuéjra'a japua sej si hua'utá'ixaate'en í teite í niuucari ti jíme'en raxa í Dios ti nainjapua tí'ajta. Aj pu xaa te'entipua'ari nain.

¹⁵ Ayee pu ajmí'í ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Daniel teecan mej nu'u tí'itíj huatéchajta a'u ti Dios huatéúra'ate nain. A'íi pu nu'u a'íin pú'een a'íjna

í t'itíj ti a'ij pua'a 'een, ti xána'avi'ire'e, ti tziñni'ire'e. Ajta a'ijna ti rá'ajjve'e, ché'e a'ñin yaú'itiée á'ara'ani a'ijna.

¹⁶ Set'ij raasej, ayée xu huárini mú'een. Me'ñin í mej Judea a'uchéjme, miché'e a'uc'ijxi'in ca'anacan a'u ti á'ujírime. ¹⁷ Ajta, a'ájna xicájra'a jetze, ti pua'a ja'atí án á'ujcatii í ruchi'i japua ta'avé'enam'i, ché'e a'ñin ca'anacan acájra'ani. Ché'e caí t'itíj huiirá'an í ruchi'itá, sino ché'e á'ura'ani ca'anacan. ¹⁸ Na'ari ti pua'a ja'atí tejé'emuari'e u ruví'ira'ata'a, ché'e caí a'uré'enine'ica'an í ruche ti ij rucixu huiráapin, sino ché'e á'ura'ani ca'anacan.

¹⁹ Cui'i xaa ne'u, jé'ecan mú rajpuaítzi muá'aju'un a'ájna xicájra'a jetze í uuca mej a'utájucájme, majta a'ñime í mej huá'atzi'itéjmee í ruyaujmua'a.

²⁰ Setá'aj siyen tiraatáhuavii í Dios jemi ti ij caí ayén ruxe'leve'e sej a'uc'ijxi'in t'ij huáseevi'in, na'ari a'ájna xicájra'a mej jetzen ruse'upi.

²¹ A'ájna xicájra'a jetze, jaítze'e mú rajpuaítzi muá'aju'un mej caí ja'anáj miyen tirajpuaítzica'a t'ij na'a ti Dios raatétaahuaca'a í chaanaca. Capu ajta ché'e huá'aci'iti í puaítzi a'ij ti tihuá'aci'iti a'ájna xicájra'a jetze.

²² Ajta, ti pua'a a'ñin tavástar'a í Dios caí ayén ráaruurénche'e ti ij caí ché'e ayén ira'atéevi'i ti teuum'en a'achú pua'an xica, capu ja'atí ruuri á'ame'enche'e. Mí ajta, huá'a jime'e í teite ti Dios ari hua'uré'eseire'e í jéjcu'a, a'ñi pu xaa ari ayén ráaruurée t'ij caí ché'e ayén irá'ateevi'in.

²³ 'Seajta mú'een, caxu siyen rá'atzaahuat'e ti pua'a ja'atí ayén tejámuaatá'ixaate'en a'ájna xicájra'a jetze t'ijn: "Casi'i, iyye pu já'ita'a é'en a'ijna í Ciríistu'u." Caxu seajta rá'atzaahuat'e ti pua'a sej ayén t'ixajta yee: "Me'ecu'i, amée pu já'ita'a é'en."

²⁴ 'Mu'iití mú hui huatasej're'esin a'ñime í mej nu'u i'i Ciríistu'u, majta a'ñime í mej nu'u Dios jetze me'ecan t'ixaxa'a. Mí majta, camu. Metí'ihua'itaca mu'u. Ayee mú me'ijna jín a'ij mej tiraay'i'iti mej mi seica a'ij te'utasej í teite. Ayee mú majta tiu'utasej'rata ti júte'e é'eme'ecan Dios jemi a'ij mej ye'í rici. Ayee pu naa seíre'e a'ame mej mi hua'utémua'iti hua'itzi jime'e a'imej í ti Dios hua'uré'esej, ti pua'a ayén t'iri'iristan mej hua'utémua'itin.

²⁵ 'Casi'i mú'een, nu'uri amuacá amuá'ixaa. ²⁶ A'ij pu jín, caxu siyen rá'atzaahuat'e ti pua'a ja'atí ayén tejámuaatá'ixaate'en ti jime'en yee: "Amée pu nu'u á'uye'i 'itizitá a'u ti caí mé'e ja'atí", na'ari ayén yee: "Iiyu pu huiirájca avítzi jime'e yú chi'ita."

²⁷ 'Mí ajta, ayée pu té'eme a'ájna xicájra'a nej jetzen neajtahua'a yé ve'ecáanen í nej neajta teáata'a jetze airáne. Ayee nu jéjre'ecitze'e seíre'e na'ame t'ij mej témaxcava'ara'an. Amuacá pu u e'ijnéeri'icí a'ame a'u ti e'ijnineí í xica, ajta á'iyen ayén che'atá na'a huanéeri'icí a'ame a'u ti e'eteáru'ipi. ²⁸ Ajta ayée pu che'atá na'a té'eme t'ij t'itíj ti huam'i. T'ij t'itíj huámi'ini, aj mú curé'ecijxi'isin a'ñime í muá'ara'ica.

Jime'en a'ijna xicájra'a ti jetzen ajtahua'a uvé'enejsin í ti ajta teáata'a jetze airáne

(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹ Jime'en pu'u te'entipua'ari nain í mej jín rajpuaítzi muá'aju'un a'ájna xicájra'a jetze, aj pu xaa ayén seíre'e a'ame u júte'e ti jime'en yee: Anaaruti í xica, capu huanéeri'icí a'ame í máxcira'i jime'e.

Majta me'ñin í xu'ura'ave, a'ñi mú u e'ecávatzijxi'isin u júte'e.

Muaateúvivájra'asin a'ñime í mej t'iajta í mej majta é'esejre'e u ta japua, matíj mena'a pua'amé.

³⁰ 'A'ájna xicájra'a jetze, a'íj pu huatasej're'esin u júte'e í mej jín ramua'aréeren tíjín nee nu neajtahua'a yé ve'ecánejsin inee, i nej neajta teáata'a jetze airáne.

'Majta me'ín í teitejra'a mej íiyen seijre'e chaanaca japua, matíj mena'a pua'amé huataújxieemiste'esin naími'i í ru jetze. Ayeé mú ti'ineséira muá'aju'un netí'íj ave'ecáanen í jaitiri jetze. Ayeé pu seíre'e a'ame temua'a naa mej mi miyen huateújtzaahuat'e'en. Aj mú xaa ramua'aréeren í nej nain jín antínmua'aree. ³¹ Neajta nu te'ucáci'isite'esin ca'anín jime'e, neajta hua'uta'ájte'esin a'íme'í í mej nevaire'e u ta japua mej a'ucíjxi'ín nainjapua í chaanaca mej mi hua'uré'eseire'en a'íme'í í nej neri hua'avé'ehua'u. A'u ti ja'u'ástimee í chaanaca, a'úu mú hua'úuvi'itín.

³² 'Setá'aj siyen yaú'itiéé xá'ara'ani se'íjna jime'e a'íj ti ye'í ráj á'aye'í a'íjna í huaréj. Tí'íj antineájxi'ín ti cua'ati a'íjna í cíye'ara'an jetze, ti pua'a ajta ari huataxúta'an, aj xu si siyen ramua'aréeren ti ari vejlí'í í víita'ari. ³³ A'iné ayéé xu ramua'aree ja'anáj ti pua'a pí'tí'irici se'íjna jime'e í sej rasise'í, ayéé xu che'atá sena'a tiráamua'aree ti ari vejlí'í ja'anáj ti jetzen antipúa'ari nain se'íjna jime'e sej raseijran nain a'íj nej neri tejámuaatá'ixaa.

³⁴ 'Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, majta mauj ruuri naími'i í teite í mej íiyen seijre'e íjii, nain pu xaa ara'úratejsin. ³⁵ Ayej xaa ti'ayajna, a'íi pu antipúa'ari naíjmi'i tíj na'a ti'ípua'amé ti íiyen seijre'e chaanaca japua, ajta u ta japua. Ajta a'ín í niuucari a'íj nej neri tejamuá'ixaa, capu ja'anáj antipúa'ari xaa ne'u.

³⁶ 'Capu ja'atí ramua'aree ja'anáj ti te'entipúa'ajte na'ari a'atzaj ti ayén tí'irini. Camu ramua'aree a'íime'í í mej tí'ivaire'e u ta japua. Canu neajta ramua'aree inee sino, a'íi pu xaa ramua'aree a'íjna í nej rájya'upua.

³⁷ 'A'ájna xicájra'a nej jetzen neajtahua'a yé ve'ecánejsin inee, i nej neajta teáata'a jetze airáne, ayéé pu té'eme. Ayeé mú che'atá mena'a tí'íjri'iréé muá'aju'un í teite matíj tí'íjri'irejca'a a'ájna tí'íj auj ruurica a'íjna í Noé teecan. ³⁸ Ayeé mú rijcaa, tí'íj caí xi antipúa'areca'a í chaanaca jaj jime'e, metí'icua'acare'e í teite, majta yé'ecare'e. A'íi mú néjne'iche, majta viiche'ecare'e. Maúche'e mú miyen rijcaa ajta caí a'ín Noé ateájraa í baarcu jetze ti ve'ée. ³⁹ Majta me'ín í teite, camu a'atzu ramua'areereca'a a'íj ti tí'iti riníche'en. Aj mú xaa ráamua'areeri'í tí'íj huatámi'iyeca'a. Huaja'ujaújte naíjmi'ica í teite. Ayeé pu che'atá na'a tihuá'aruuren a'ájna xicájra'a nej jetzen yé ve'ecánejsin, i nej teáata'a jetze airáne.

⁴⁰ 'A'ájna a'úu mú huaté'uu muá'aju'un ví'ira'ata'a, mé hua'apua í teteca. Sej pu á'avi'itichi'ihuan tí'íj te'entipúa'are. Ajta í sej, a'úu pu a'uteáturaasin. ⁴¹ Majta me'ín í 'uuca, a'úu mú a'uté'uu muá'aju'un, mé hua'apua. Meté'ati'ixíj mú muá'aju'un. Sej pu ajta á'avi'itichi'ihuan tí'íj te'entipúa'are, ajta í sej, a'úu pu a'uteáturaasin.

⁴² 'A'íj pu jín, ayéé nu tejá'amua'ixaate'e, setá'aj atanéjne'ere temua'a naa, a'iné caxu ramua'aree ja'anáj ti xicájra'a jetze uvé'enejsin í á'amuvastara'a.

⁴³ 'Setá'aj siyen yaú'itiéé xá'ara'ani se'íjna. A'íjna jime'e í ja'ati ti huatéechi'í, ti pua'a a'ín ramua'areere a'atzaj ti pua'a í tíca'ari tzajta'a a'uteáruti a'íjna í nahua'ari, ayéé pu rini a'íjna ti huatéechi'í. A'íi pu atanéeri a'ame, ajta capu raatá'asin ti a'ín nahua'ari ra'antána'aca í puéerta, tí'íj uteárute u chí'ita. ⁴⁴ Ayeé pu hui che'atá na'a ruxe'leve'e sej

siyen atanéjne'eri a'iné inee, i nej neajta teáata'a jetze airáane, ayée nu uvé'enejsin a'atzaj sej caí pua'a nechueve'e mú'een.

Jíme'en a'íjna ti xaa nain jín rá'astijre'e, ajta a'íjna ti caí a'atzu rá'astijre'e

(Lc. 12:41-48)

⁴⁵ A'íj nu jín niyen tejá'amua'ihua'uran. ¿A'ataani tévira'a ayén caí ja'anáj á'itzee, ti ajta rí'í mé teuúmua'aree ti pua'a a'íin vástare'ara'an ayén tíraa'íjcate'en a'íjna jime'e ti tihua'áijte'e í seica í mej tí'ijvaire'e ti ij a'íin tihua'umín a'atzaj ti pua'a ari huaxí'epi'intari'ihuaca'a? ⁴⁶ Ajta a'íjna í tevi, naa pu tíraatévaire'esin ti pua'a ayén rijca a'íj ti tíraata'aíj tí'ij ajtahua'a uvé'enen a'íjna ti tí'ira'áijte'e.

⁴⁷ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, tzáahuati'ira'a jime'e ti pua'a auj ayén rijca tí'ij uvé'enen í vástare'ara'an, a'í pu xaa ayén tí'ira'áijcate'en nain jime'e a'achú ti caj tí'ijcha'íi.

⁴⁸ Mí ajta, ti pua'a a'íj pua'a tí'itevistan a'íjna í ja'ati, ayée pu rini. Ayee pu tí'imua'atze í ru tzajta'a tíjín: “Jé'ecan pu á'ateeri mé já'ahua'a í nevástara'a.” ⁴⁹ Aj pu i autéchesin ti a'íj pua'a tihua'uté'axi'in í ruxí'ej teite í mej tí'ijvaire'e. Ajta huá'a jamuan tí'icua'ani, ajta ye'en a'ímej jamuan í mej rutá'aruaijve'e.

⁵⁰ Ajta a'íin vástare'ara'an uvé'enejsin a'ájna xicájra'a ti jetzen caí rachú'eve'e a'íjna ti tí'ijvaire'e, ajta a'atzaj ti pua'a caí ramua'aree ti ari uvé'ene. ⁵¹ Aj pu i vástare'ara'an jeíhua puaíjtzí raatá'asin. Ajta raata'áijte'esin ti a'uun a'utéveeca a'u mej a'uteáturaasin a'íime í mej caí tzáahuati'ira'a jín miyen tí'ijr'íire. Jé'ecan pu ruyeinixi'in a'ujna, ajta rutamej pu jín ancuré'ujci'imée a'ame a'íjna jime'e ti rajpuaíjtzí.

25

Jíme'en í teemua mé 'uuca, í mej tamuáamuata'a ará'aseca'a

¹ A'ájna xicájra'a jetze, ayée pu Dios hua'utá'asin í teite mej mi me'uun a'uteárute a'u ti a'íin é'eseijre'e u ta japua. Ayee pu che'atá na'a tí-huá'aruuren a'íj ti tihua'uruu í teemua mé 'uuca, tamuáamuata'a mej nu'u ará'aseca'a. A'í mú tejá'uti'í í tiú'ujlaampara mej mi me'uun ra'antinájche a'íjna ti huaténeichi. ² Camu rí'í mé titeumuámua'are'eca'a seica, í mej anxívi. Majta me'ín í seica, í mej majta anxívi, a'í mú nu'u xaa rí'í mé titeumuámua'are'eca'a. ³ Majta me'ín í mej caí rí'í mé titeumuámua'are'eca'a, a'í mú tejá'uti'í í tiú'ujlaampara. Aru camu ya'ujáj me'íjna í aceite í mej jín rá'ajtaira.

⁴ Majta me'ín í mej rí'í mé titeumuámua'are'eca'a, a'í mú xaa limeeta tzajta'a ru'ucájtuaa í aceite. A'íj mú a'ujáj, jamuan í tiú'ujlaampara. ⁵ A'iné jeíhua pu nu'u é'etee a'íjna ti huaténeichi, temua'a pu cutzi tihua'umuá'iti a'ímej í teemua. Muaatácu'utzuca'a micu.

⁶ 'Pu'uri nu'u teumé'eca a'atzaj já'ita'a tíca'a, tí'ij seíj ayén huajíjhuaca'a tíjín: “Pu'uri yé vé'eme a'íjna ti huaténeichi. Xu'iráciiníchi sej si ra'antinájche.” ⁷ Mat'íj mi huajíjxica'a a'íime í teemua. Á'iyen mú rí'í tiú'uruu í tiú'ujlaampara.

⁸ Aj mú mi a'íime í mej caí rí'í huaújruu, ayée mú tihua'utajé í seica tíjín: “Aísí, c'íj caj setitaatá'a í aceite a'iné pu'uri huitáxi'isin téjmi í ta'áa.”

⁹ Majta me'ín í mej rí'í mé titeumuámua'are'eca'a, ayée mú tihua'utá'ixaa tíjín: “Catu xaa ne'u, a'iné ayej ne'ase capu ci'iti tíj na'a

itejmi. Capu ajta ci'ipe t'ij na'a mú'ejmi. Mí seajta mú'een, setá'aj á'uciine huá'a jemi í mej aceite tu'araca sej si ráananan t'ij na'a mú'ejmi.”

¹⁰ 'Aj mú mi miyen huaríj. U mú nu'u mi á'uju'un. Maúche'e mú huajú'ucaa, t'í'ij a'áin a'ará'a a'ájna ti huaténeichi. Majta me'ín í teemua í mé rí'i huaú'ruu, a'áí mú a'ucíj jamuan a'u mej tejé'eyeste me'ájna jime'e ti huaténeichi. Aj pu i te'iteánami'ihuaca'a í puéerta jetze.

¹¹ 'A'atzu nu'u á'ateevi'lica, majta í seica a'ará'a í teemua. Aj mú mi miyen tiraatá'ixaa t'í'ijn: “Tavastara'a, mú'ee í pej i'i tavastara'a, tita'antácuune'e.” ¹² Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa t'í'ijn: “Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, ayej ti'ayajna. Canu a'atzu á'amuaumajte.”

¹³ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa t'í'ijn:

—Setá'aj siyen atanéjne'eri a'íné caxu ramua'aree ja'anáj ti xicá'jra'a jetze nej inee uvé'enejsin.

Jíme'en í tumin ti jín í ti tihua'áijte'e tihua'u'íjca a'ímej í mej ravaire'eca'a (Lc. 19:11-27)

¹⁴ 'Ajta, ayée pu che'atá na'a Dios huá'aruuren a'ájna xicá'jra'a jetze t'ij í ja'ati ayén tihua'uruu í mej tí'ivaire'eca'a. Tí'ij nu'u ari a'uye'imúca mé já'ahua'a yee, amuacáí pu hua'utajé a'ímej í mej tí'ivaire'eca'a. Tihua'u'íjca a'ájna jime'e í ti a'áin tí'ijcha'íica'a.

¹⁵ 'Ayee pu tiraatá'a seíj a'achú cumu anxíj vi'ira'a í tumin. Ajta í seíj, ayée pu tiraatá'a a'achú cumu hua'apua vi'ira'a. Ajtahua'a í seíj, seíj vi'ira'a pu tiraatá'a. Ayee pu tihua'utá'a a'íj mé tiraayí'iti. Tí'ij jí á'uraa.

¹⁶ 'Ajta nu'u a'áin ti anxíj vi'ira'a ancuré'a, a'áí pu a'utéjche ti tiu'umuári'en tumin jime'e. Ajta á'iyeen, raamuá'iti anxíj vi'ira'a a'ájna jime'e ti ajmí'i ra'ancuré'a. ¹⁷ Ayee pu che'atá na'a huaríj a'ájna í ja'ati ti ra'ancuré'a a'achú cumu hua'apua vi'ira'a. Raamuá'iti hua'apua vi'ira'a, ícu.

¹⁸ 'Ajta nu'u a'áin ti ra'ancuré'a a'ájna í seíj vi'ira'a, capu tiraamuári'iste. A'áa pu já'ahua'a a'ará'a. Ra'ateíchajraa á chuaata'a. A'uu pu ra'avá'ana í tumin ti raatánijte í í ti tihua'áijte'e.

¹⁹ 'Pu'uri nu'u á'ateevi'lica'a, ajta a'áin í ti tihua'áijte'e, uvé'ene. Ajta a'utéjche ti raaxí'epi'intare'en í tumin jime'e.

²⁰ 'Ajta a'áin ti anxíj vi'ira'a ancuré'a, a'áí pu ajta a'ará'a í seica í anxíj vi'ira'a. Ayee pu tiraatá'ixaa t'í'ijn: “Nevástara'a. Ayee pepu'u caj tinaatá'a anxíj vi'ira'a jime'e. Casi'i, a'íj nu jín raamuá'iti seica ti ayén che'atá na'a te'ará'ase anxíj vi'ira'a.”

²¹ 'Ayee pu tiraatá'ixaa a'ájna í vástare'ara'an t'í'ijn: “Xí'epi'in pej huaríj, mú'ee í pej cáí ja'anáj á'ítzee. Rí'i pej tí'itevij. A'íj pej jín te'ará'aste. A'íj nu jín niyen tí'ímua'íjcate'en jeíhua jime'e, íiye ineetzi jemi tetá'aj huátatemua'ave'en naími'i.”

²² 'Ajta a'áin ti hua'apua vi'ira'a ancuré'a, a'áí pu ajta yé ra'áa. Ayee pu ajta tiraatá'ixaa t'í'ijn: “Nevástara'a, mú'ee pej piyen tinaa'íjca pe'ájna jime'e hua'apua vi'ira'a í tumin. Casi'i, a'íj nu jín raamuá'iti seica ti ayén che'atá na'a te'ará'ase hua'apua vi'ira'a.”

²³ 'Ajta a'áin í vástare'ara'an, ayée pu tiraatá'ixaa t'í'ijn: “Xí'epi'in pej huaríj, mú'ee í pej cáí ja'anáj á'ítzee. Rí'i pej tí'itevij. A'íj pej jín ra'ará'aste. A'íj nu jín niyen tí'ímua'íjcate'en jeíhua jime'e, íiye ineetzi jemi tetá'aj huátatemua'ave'en naími'i.”

²⁴ 'Ajta nu'u a'áin ti seíj vi'ira'a ancuré'a, a'áí pu ajta yé ra'áa. Ayee pu tiraatá'ixaa t'í'ijn: “Nevástara'a. Nee nu niyen ráamua'areeri'i

pej piyen té'jaaxiejve'e. Ayee pej tihuá'ajjte'e mi seica mej mi tiu'uhuáste'en, matá'aj tiu'tuzaana. Aru nain pu t'ímuaci'iti mú'eetzi. Ayee pej tihuau'ajjte'en mej mi ráahuastira'ani í imue'eri, matá'aj raaré'eseire'en t'í'ij t'í'iciire. Ajta á'iyen nain timuáaci'iti mú'eetzi. ²⁵ A'íj nu jín t'ítziine'eca'a inee. Aj nu jín ne'uun á já'ahua'a a'ará'a. Nera'ateíchejraa. Net'í'ij ni ra'avá'ana á chuaata'a. Ye'ecui ne'u, mú'eetzi ti a'aa."

²⁶ Ajta a'ín vástare'ara'an, ayée pu tiraatá'ixaa tijín: "Mú'ee, mi pej a'ij pua'a t'í'itevij, jé'ecan pej huá'ína'ase'e. Capej ti'it'íj jín nevaire'e. Tí pua'a piyen ramua'aree nej niyen tihua'a'ajjte'en mej mi tiu'uhuáste'en ti í ayén nain tináaci'iti ineetzi, ¿ni tzaa pajta piyen ramua'areere nej neajta niyen tihua'a'ajjte'en mej mi raaré'eseire'en ti ij ajta nain tináaci'iti ineetzi? ²⁷ Tí pua'a piyen ti'ijmua'aréere, ¿a'íné 'een jín pecaí piyen huar'íj pej pi caí pe'uun yaúutuaa í tumin huá'a jemi í mej tumin t'í'ine'ijte nej ni a'atzu raamuá'itin? Tí pua'a piyen huáriniiche'e, aj nu xaa ra'ancuré'aniiche'en í ti neetzi ne'áa net'í'ij yé uvé'enen. Pe'uté'itzee huáp'i."

²⁸ Aj pu nu'u í ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í seica í mej vejli'i huaté'uu tijín: "Setá'aj yeehui rá'ari'í se'íjna í seij vi'ira'a, seajta raatá'an se'íjna ti tamuáamuata'a vi'ira'a t'ítuaave. ²⁹ Mat'íj mena'a pua'amé í mej jeíhua t'í'ijcha'í, jaítze'e pu tihuá'aci'iti. Ayee pu té'eme mej miyen t'í'ijcha'í muá'ara'ani nain a'achú ti caj ruxe'eve'e. Majta me'ín í mej caí ti'it'íj t'í'icha'í, a'íj mú tihuá'ari'ira a'ímej í mej c'íj mena'a t'í'ijcha'í mej mi caí ché'e t'í'ijcha'í muá'ara'ani. ³⁰ Seajta mú'een, setá'aj mé ya'urájrieni se'íjna í ti caí ti'it'íj vaire'e mé pua'acié a'u ti a'utíca'a. A'uu pu ruyeinixi'ín, ajta ancuré'ujci'ixijsin a'íjna jime'e ti rajpua'íjtzí." Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í vástare'ara'an.

T'í'ij Dios huá'axijte'en a'ímej teitejra'a í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua

³¹ A'ájna xicá'jra'a nej jetzen yéve'ecánejsin inee, í nej neajta teáata'a jetze airáne, net'í'ijtáhua'a huataseíjre'en a'ímej jamuan í mej t'í'ivaire'e u ta japua, naa pu seíre'e a'ame mej mi r'í'í te'utaseíj í teite, temua'a naa. Nee nu huatéyeijxa í ípuari japua mej mi ráamu'a'aree í nej inee nain jín antínmua'aree íyen chaanaca japua.

³² Mat'í'ij mi neetzi jemi huá'ajseire'esin naíjmi'lica í teitejra'a í mej íyen seijre'e í chaanaca japua. Neajta inee, ayée nu che'atá nena'a hua'apuacié huá'ajseire'esin t'íj ajta ja'atí ayén hua'apuacié tihuá'ajsei í ruye'emua. A'uu pu huá'ajseij í cáne'axi seíjta'a, ajta a'íime í caurasi, ajta seíjta'a.

³³ Majta me'ín í mej r'í'í t'íteteite, ayée mú 'een mat'íj í cáne'axi. Neri'írínta'a nu huá'ajseire'esin. Majta a'íime í mej a'ij pua'a t'íteteite, ayée mú 'een mat'íj í caurasi. Ne'úutata'a nu huá'ajseire'esin ne'ímej.

³⁴ Neajta inee, í nej i'í Rey, ayée nu tihua'utá'ixaate'esin ne'ímej í mej e'ejteí neri'írínta'a tijín: "Íye'e xu'u ij mú'een, mi sej r'í'í tiraatá'a í niyá'upua, setá'aj siyen ra'ancuré'an í ti ayén tejá'amuaci'iti, a'ij ti tiú'uxi'epi'íntari'ihuaca'a t'íj na'a ti Dios raatétaahuaca'a í chaanaca, sej si se'uun a'uteárute a'u ti Dios é'eseijre'e. ³⁵ Ayee pu té'eme a'íné mú'een xu tinaamí net'í'ij huata'í'icuataca'a. Mú'een xu seajta jaj naatá'a net'í'ij huata'í'imi. Mú'een xu seajta na'ancuré'evi'iti í ruchi'itá t'í'ij caí ja'atí nexí'eve'eca'a. ³⁶ Ayee xu tinaatéchejte net'í'ij caí ti'it'échejca'a. Net'í'ij

tijcuí'ineca'a, mú'een xu seajta naatéeseij. Ajta, netí'ij aiteánami'ihuaca'a, mú'een xu seajta náamuaareca'a."

³⁷ 'Majta me'ín í mej rí'i tí'teteite, ayée mú tinaatá'ixaate'esin tijín: "Tavastara'a, ¿a'anajni tiyen timuaamí tetí'ij muaasej í pej í'icuataca'a? ¿A'anajni tiyen jaj timuaatá'a tetí'ij muaasej pej í'imi'ica'a? ³⁸ ¿A'anajni tiyen timua'ancuré'eví'iti í tachi'itá iteen tetí'ij ráamua'areeri'í pej caí a'ij tamuari? Ari i'i, ¿a'anajni tej tiyen huaríj tej timuaatéchejte patí'ij caí tí'itíj jín tí'itéchejca'a? ³⁹ ¿A'anajni tiyen muáamuaareca'a patí'ij aiteánami'ihuaca'a na'ari tej tiyen muaatéeseij patí'ij tí'icuí'ica'a?"

⁴⁰ 'Neajta inee, i nej i'i Rey, ayée nu tihua'utá'ixaate'esin tijín: "Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna, setíj sena'a sej siyen huá'uruu a'ímej í ne'ihuaamua'a, ayée xu che'atá sena'a náaruu ineetzi. Capu amín a'ij ti pua'a siyen raatévai sejí í ne'ihuaara'a ti caí tí'itíj jín tí'itéjvee, ti caí a'atzu ruxe'eve'e."

⁴¹ 'Aj nu ni niyen tihua'utá'ixaate'esin a'ímej í mej e'ejteí ne'úutata'a tijín: "Sericu mú'een, mi ti Dios a'ij pua'a tejámuatá'asin. Sej hui ineetzi jemi sej si se'uun a'uteárate taij tzajta'a ti Dios ayén rí'i ráaruurijtze a'íjna í tiyaaru'u, majta a'ímej í mej tí'ijvairé'e, a'íme í xiéjniu'ucari í mej a'ij pua'a 'een. ⁴² Sericu mú'een, a'iné caxu tinaamí netí'ij huata'í'icuataca'a. Mú'een xu seajta caí jaj naatá'a netí'ij í'imi'ica'a. ⁴³ Capu ja'ati naamuá'a. Ayee pu i'eene'e, caxu ná'anvi'iti á ruchi'itá. Canu tí'itéchejca'a. Mí seajta mú'een, caxu tinaatéchejte. Netí'ij tijcuí'ineca'a, caxu seajta naatéeseij, caxu seajta náamuaareca'a netí'ij aiteánami'ihuaca'a."

⁴⁴ 'A'íjí mú majta miyen tinaatá'ixaate'esin tijín: "Tavastara'a, ¿a'anajni tiyen timuaasej pej huata'í'icuataca'a, nusu pej í'imi'ica'a, na'ari pej caí ja'atí mua'atejca'a, na'ari pej tí'icuí'ica'a, ca'ín pej aiteánami'ihuaca'a, teajta caí muaatévai iteen?"

⁴⁵ 'Aj nu ni niyen tiu'utániuusín tijín: "A'iné caxu siyen raatévai sejí í ne'ihuaara'a ti caí tí'itíj jín tí'itéjvee, sejí ti caí ruxe'eve'e, caxu seajta naatévai ineetzi."

⁴⁶ 'Majta me'ín, a'úu mú á'uju'un ti ij puaíjtzí huá'uci'iti tíj na'a rusén jime'e. Majta me'ín í mej rí'i tí'teteite, a'úu mú á'uju'un a'u ti Dios é'esejre'e mej mi ruuri muá'ara'ani jemin tíj na'a rusén jime'e.

26

Metí'ihuau'ixa a'íjna jime'e í mej raax'í'epi'í'intare'en mej nu'u Jesús huatéevi'í

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Tí'ij Jesús raatapua'ájtaca'a ti nain tiu'utaxájtaca'a a'íjna i niuucari, aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. ² Ayen tijín:

—Xu'uri ramua'aree ti ari vejli'í a'ájna mej tí'iyesten me'íjna jime'e ti Dios tihua'utá'uuni'í. A'atura aúche'e hua'apua xica. Ja'atí pu ajta tiu'utátuuiresin í nejime'e i nej neajta teáata'a jetze airáne mej mi ná'utatan cúruu jetze. —Yee pu'u tihua'utá'ixaa.

³ Majta me'ín í mej tihua'áijte'e teyujta'a, majta a'íme í mej tiú'ujmua'ate í niuucari jime'e ti tí'áijta, majta í hua'avaujsi í mej Israél jetze ajtémecan, a'úu mú e'etiújseij u chi'ira'an jetze a'íjna ti nain jín antíujmua'aree u hua'atáyujta'a. Ayee pu ántehuaa a'íjna tijín Caifás.

⁴ A'íjí mú tiú'ujmua'atziite'eca'a a'ij mej ye'í huárini mej mi hua'itzi jín

raatévi'i me'íjna í Jesús mej mi raajé'íca. ⁵ Majta miyen tí'iru'íxaate'eca'a tijín:

—Catu raatévi'ira mat'íj tí'iyeste í teite mej mi caí huataníniu'ucacu. Tí pua'a tiyen huárini, a'íí mú taaténe'usi'ite'esin.

'Fita'a pu án yé'ajtuaa mu'úutze'en í Jesús a'íjna ti naa teáar'e

(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶ Ajta a'íjna í Jesús, a'úu pu a'utéveeca'a u Betania a'u ti é'eche a'íjna í ja'ati ti ayén ántehuaa tijín Simón. A'íi pu a'íin pú'een í mej majta miyen ratamuá'amua tijín Tí Cá'atzaj.

⁷ Aj pu i seíj á e'iré'ene jemin a'íjna í Jesús. 'Fita'a pu pírici ti limeeta huátisime'eca'a. Tetej limeetajra'a pu pú'eene'e. Naa pu te'evé'ejística'a ti naa teáar'e, ti ajta huápi'i tí'íjnajche. Tí'íj Jesús huatecaíca meesa jetze, a'íin 'íita'a án pu yé'ajtuaa án mu'úutze'en.

⁸ Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'uujjhua'ane'e, mat'íj raaseíj a'íj ti huaríj, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a í 'íita'a jemi. Aj mú mi miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—¿A'íné 'een jín á'uvej amíjna í aceite? ⁹ Ri'írístaca'anche'e pu mej ráatuaanijche'en mej mi raamuá'itínche'e jeíhua í tumin mej mi hua'utá'an a'ímej í mej caí a'íj tí'íjviicua'i.

¹⁰ Ajta a'íin í Jesús, a'íí pu ráamua'areeri'i a'íj mej ye'í tí'ixajtaca'a. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿A'íné 'een jín siyen rájaaxiejvi'i se'íjna i 'íita'a? A'íj ti náaruu, temua'a pu naa i'í xí'epi'in. ¹¹ Ayee nu tejá'amua'íxaate'e. A'íime í mej caí a'íj tí'íjviicua'i, maúche'e mú mú'ejmi jemi seíre'e muá'aju'un tój na'a rusén jime'e. Ja'anáj ti na'a pu i 'íiri'íríista a'ame sej siyen tihua'utévaire'en. Mí neajta inee, canu ché'e mú'ejmi jemi seíre'e na'ame.

¹² 'Ayee pu'u, tí'íj a'íin 'íita'a na'avé'emeijri'i ineetzi, ayée pu 'een jín ayén náaruu a'íjna jime'e ti na'avá'anan. ¹³ Ayee nu tejá'amua'íxaate'e ti ayén tí'ayajna, íiyen chaanaca japua, a'u ti na'a mej tihua'utá'íxaate'en í teite a'íj ti Dios tihua'írájtuaani a'íí mú majta hua'utá'íxaate'esin a'íj ti huaríj a'íjna i 'íita'a mej mí jeíhua ra'utámua'aree.

Judás pu tiu'utátui avítzi jime'e a'íjna í Jesús

(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

¹⁴ Ajta seíj ti huá'a jetze ajtéme'ecan í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'íjna ti ayén ántehuaa tijín Judás Iscariotes, a'íí pu ajtáaraa huá'a jemi. A'uu pu á'uraa ti ij tiu'uxáj huá'a jamuan í mej tí'ajta teyujta'a. ¹⁵ Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'achúni setí'ineanajchite'en ti pua'a nejamuaatátuiire'en ne'íjna í Jesús?

Maraaté'itíee í tumin. Majta raatá'a a'achú cumu seité japuan tamuáamuata'a í tumin, rumua'atí plata. ¹⁶ Ajta iyá'uraa a'íjna í Judás. Tíj na'a a'ájná'imua, a'íí pu a'utéjche ti ráahuauni ja'anáj ti i'í xí'epi'in ti ij hua'utátuiire'en.

Tí'íj tavástar'a tihua'umí a'ímej í mej jamuan á'uujjhua'ane'e

(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; I Cor. 11:23-26)

¹⁷ Tí'íj teja'uré'ene a'ájna xicájra'a í ta'amujca mej jetzen tí'iyestehua'a mat'íj pan cua'acare'e ti caí cujchira'a, aj mú mí á e'iré'ene í Jesús jemi a'íime í mej jamuan á'uujjhua'ane'e. Ayee mú tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'uné jetze mua'aráanajche tej á'uju'un tej ti rí'i tejá'uruuren í pej ráacua'ani í pan tej jín ra'utámua'aree a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'i í tayaujmua'a í mej anáaté'ee muaanúnu'ihuaca'a?

¹⁸ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Sericu mú'een se'ájna chajta'a. Aa xu ja'atí é'eteuni. Setá'aj siyen tiraata'ixaate'en yee: “Yee pu ti'ixa í maestro tijín pu'uri a'ájna teja'uré'ene nej nain jín raanaíjmire'en, neajta nej ra'utámua'aree a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'i í tayaujmua'a mej anáaté'ee muaanúnu'ihuaca'a.”

¹⁹ Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e, ayéé mú'huaríj a'ij ti Jesús tiu'uta'aíjtaca'a. Nain mú' rí'i tiú'uruu í mej tí'icua'ani.

²⁰ Tí'ij huachúmua'ancaa, Jesús pu huatecaíca í meesa jetze huá'a jamuan í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua mua'ará'axcaa. ²¹ Mu'uri tí'icua'acáa, tí'ij ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna, seíj ti a'amua jetze ajtéme'ecan, a'íi pu nejíme'e tiu'utátuiire'esin huá'a jemi í mej tí'aijta teyujta'a.

²² Aj mú' mi huataújxiemiste í ru tzajta'a. Ma'utéjhuii mej raata'íhua'u me'íjna í Jesús, seij ajta seij. Míyen tijín:

—¿A'ataani a'íin pú'een? ¿Ni qui inee?

Ajtahua'a seíj ayén tijín:

—¿A'ataani a'íin pú'een? ¿Ni qui inee?

²³ Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—A'ijna ti pan cua'a a'íjna jetze i tuxa'a nee jamuan, a'ii pu a'íin pú'een í ti nejíme'e tiu'utátuiire'esin. ²⁴ Ayee pu teja'uré'enejsin ineetzi jemi i nej neajta teáata'a jetze airáane a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. Mí ajta, a'íjna jemi ti nejíme'e tiu'utátuiire'esin, jaítze'e pu raatévaire'enche'e ti caí huanú'ihuanche'e a'iné rajpuaíitzi pu a'ame huápi'i. Ché'e a'íin huataújxiemiste'en.

²⁵ Ajta a'íin í Judás, í ti hua'utátuiire'emí'ica'a, ayéé pu tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Maestru, canu xaa ne'ín pú'een, ¿ni qui necaí?

Jesús pu ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Mu'ée pej aseíj piyen tiraataxájtaca'a.

²⁶ Maúche'e mú' tí'icua'a tí'ij Jesús pan tí'ij. Rí'i pu tiraatá'a í Dios, ajta ra'antítaaraxi. Aj pu i hua'uré'e'í'ipi'i. Ayen tihuá'ixaate'e tijín:

—Xa'ancuré'e'í'ipi'i. Xáacua'a. A'ii pu a'íin pú'een i nehuá'ira'a.

²⁷ Ajta á'iyen, vaasu tijáj. Tí'ijta'i rí'i tiraatá'a í Dios, a'íi pu hua'uré'i'ite. Ayen tí'ixáata tijín:

—Xa'anti'í, najmí'i mú'een. ²⁸ A'íjna ti urajmuaa, a'ii pu a'íin pú'een i nexuure'e nej ra'íráxire'esin ne'íjna jime'e nej ni raanaíjmire'en a'íjna ti jín Dios ruseíj ayén te'ataújratziiri'i í jécua ímuá. A'íj nu jín huá'a japua niuuni mu'íicáca ti ij Dios ayén tihua'utá'uuni'i.

²⁹ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Ayej xaa ne'u ayén ti'ayajna, íjii tíj na'a ti yú auca'ítí a'ame, canu ché'e ra'antí'isin ne'íjna i já'ara'a uuva jetze ti me'ecan sino a'ájna xicájra'a ti Dios jetzen huateúra'ate'esin nainjapua í chaanaca. Aj nu xaa a'amua jamuan ra'antí'isin neajtahua'a rujéjcuatze'en.

Jesús pu raataxájtaca'a ti a'íin Pedro ra'avé'avaata ti nu'u caí ramua'ate (Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

³⁰ Aj mú mi seǵ tiu'utáchuiicaca'a í mej jín rí'i tiraatá'a í Dios. Aj mú mi a'ucǵj.

A'uu mú a'ará'a Aceituunajemi, jiri ti á'utaaca.

³¹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Íjii, ti tíca'aren, mé xu núujisin. Setiu'utatévi'ira'ata neetzi jemi. Ayee pu té'eme tǵj té'eyu'usi'i ti Dios ayén tiu'utaxájtaca'a tijín: “Nee nu i nej í'i Dios, a'ǵj nu jé'ícatan cáne'axi ti tiseǵj. Majta me'ín a'ucǵjxi'isin í cáne'axi.” ³² Mí neajta inee, netí'ij huatarún, áa nu a'um'é na'ame u Galilea. Amuacaí nu ará'aiixa, seajta á'iyen mú'een.

³³ Ajta a'ín í Pedro, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Capu amín a'ǵj ti pua'a naǵmi'i metiu'utatévi'ira'ata mi seica mú'etzi jemi. Canu ja'anáj niyen rini inee.

³⁴ Aj pu i Jesús ayén tiraatá'ixaa tijín:

—Ayee nu tí'imua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna, íjii tíca'a, tí'ij caí xi huajǵjhuana í gallo, huaíca pej piyen tína'avé'avaata yee pej nú'u caí nemua'ate.

³⁵ Mí ajta a'ín Pedro, ayée pu tiraatá'ixaa ca'anín jime'e tijín:

—Tí pua'a ayén tiú'ujxe'eve'e nej á jamuan huámi'ini, capu amín a'ǵj. Canu ja'anáj niyen tímua'avé'avaata yee nej caí muamua'ate.

Majta me'ín í seica, ayée mú che'atá mena'a tiu'utaxájtaca'a.

Jesús pu raatéjhuaa í Dios jemi a'ujna u Getsemaní

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

³⁶ Aj pu i á'uraa a'ǵjna í Jesús, majta me'ín í mej jamuan á'ujjhuane'e. A'uu mú a'ará'a, huastari jemi, ciyey ti e'eré'eeve ti ayén téja'arájtehuaa tijín Getsemaní. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Yé xu'u tité'en mú'een, iiyecuí. Neajta inee, mé nu'u vejli'i a'atanéjsin nej ni raatéjhuauni í Dios jemi.

³⁷ Aj pu i á'uraa. Huaja'uví'iti a'ímej, a'ǵjna í Pedro, ajta a'ímej í mej hua'apua, í mej yaújmua'ame'en pú'een a'ǵjna í Zebedeo. Ajta á'iyen a'ǵj pua'a raatá'a í ru tzajta'a. Jé'ecan pu huataújxieemiste. ³⁸ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Jé'ecan pu caí nú'uca'anisti'i yú ne tzajta'a. Huápi'i nu nexieemiste'e. Cu xiee nej cuj mi'ini. Yé xu huateáturan mú'een íiye. Seuche'e xu atanéjne'ere nee jamuan.

³⁹ A'atzu pu a'ímuá ájca'i yee a'uré'ene. Tí'ij i é'ejtunutaca'a á chuaata'a. Aj pu i ayén tirájhuaaviiri'i í Dios tijín:

—Dios pej ní'iyapua, naǵmi'i pu rí'irí mú'etzi jemi. Tí pua'a peti'itá'acare'en ti caí ayén tí'ineci'iti a'ǵjna ti a'ǵj pua'a 'een, í nej jín rajpuaíitzi na'ame. Na'ari caí, ché'e caí ayén 'eene'en netǵj tí'ijxe'eve'e inee, sino patǵj mú'ee tí'ijxe'eve'e.

⁴⁰ Aj pu i á e'iré'ene a'u mej a'uté'uuca'a í mej jamuan á'ujjhuane'e. Mu'uri í'icu'utzuca'a. Tí'ij hua'ujiste, aj pu i ayén tiraata'ihua'uri'i a'ǵjna í Pedro tijín:

—¿Ni tzaa pecaí té'eviicua'i pej atáneere nee jamuan a'achú cumu sei hora? ⁴¹ Seuche'e xu atanéjne'ere, seajta setá'aj raatéjhuauni í Dios jemi tí'ij caí tejamuáaci'iti tí'itǵj í sej jín auteáturan í Dios jemi. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Mú'een xu xaa huateújca'anen í ru tzajta'a. Mí ajta caí, capu á'amuaca'anisti'i.

⁴² Ajta á'uraa. Ajtahua'a ayén tirájhuaaviiri'i í Dios tijín:

—Dios pej ní'ya'upua, ti pua'a caí a'ij tí'iri'iri ti i caí ayén tí'ineci'ti a'ájna í nej jín rajpuaíitzi na'lame, ché'e ayén 'eene'en patíj tí'ijxe'eve'e mú'ee.

⁴³ Tí'ijáhua'a á e'iré'ene. Ajtahua'a pu huá'uteu, mecu'utzúca'a, a'iné jeíhua pu huá'amua'itijca'a í cutzi. ⁴⁴ Aa mú a'uteájturaa a'ímej í mej cu'utzuca'a. Huaícacajetze pu ajtahua'a u á'ume í Jesús. Ajtahua'a pu raatájhuau í Dios jemi. Ayee pu che'atá na'a tirájhuaaviiri'i a'ij ti amuacaícan tiraatáhuaviiri'i.

⁴⁵ Tí'ij ajtahua'a á e'iré'ene a'u mej a'uté'uuca'a a'íme í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Pu'uri íjii, sej huápi'i rucu'utzive'e. Pu'uri íjii sej huácu'utzu, seajta huaújse'upe'en. Casi'i, pu'uri aúche'e. Pu'uri a'ájna teja'uré'ene ti ij a'ín hua'utátuiire'esin í ne jíme'en, í nej neajta teáata'a jetze airáane mej mi naateevi'i a'íme í mej a'ij pua'a rici.

⁴⁶ 'Xá'ajhuiixi'i. Che'eré ticu. Pu'uri e'evé'eme a'ájna ti ne jíme'en tiu'utátuiire'esin.

Mat'ij raatéevi'i me'ájna í Jesús

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Aúche'e pu tí'ixajtaca'a tí'ij a'ín Judás á e'iré'ene. A'ájna í Judás, a'í pu huá'a jetze ajtémecan a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua mua'ará'axcaa. Jéihua mú teite jamuan huajú'ucaa. Seica mú tiu'í'isime'e í nahuaa ti ruxí'ejta'a te'ejcamíimijmee, majta seica c'ijey tiu'í'í í mej jín huá'ucui'ini. Naijmi'lica mú huata'áijtaca'a a'íme í mej tí'aijta teyujta'a, majta í huá'avaujsimua'a í teite.

⁴⁸ Ajta a'ín ti hua'utátuii a'ájna í Jesús, amuacaí pu tí'ihuaújmuat'atzi a'ij ti ye'í huárini mej mi ráamua'aree ja'atí ti a'ín pú'een í Jesús. Ayen tíjín:

—A'ájna ne'u, í nej ru'itépí'itze'esin netí'ij raatateújte'en, a'íi pu a'ín pírici. Setá'aj hui raatéevi'i.

⁴⁹ Jíme'en pu'u a'arát'a, aj pu i ajteáxiireca'a a'u ti a'utéveeca'a a'ájna í Jesús. Ayee pu tiraatateújte tíjín:

—¿A'iné pena'a, Maeestru?

Ajta ru'itépí'itze.

⁵⁰ Aj pu i ayén tiraatá'ixaa a'ájna í Jesús tíjín:

—Ne'amiigu, ¿ni pe'ájna jín piyen yé vé'eme? —Yee pu'u tiraata'íhua'uri'i.

Majta me'ín í seica, a'í mú ajteáxiireca'a jemin. Mat'ij mi raatéevi'i.

⁵¹ Mat'ij raatéevi'i, aj pu i sej ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'í pu rú'ijcupi í runahuaa ti ruxí'ejta'a te'ejcamíimijmee. Aj pu i ru'itéjtze a'ájna í ti ravaire'e a'ájna ti tihua'áijte'e u teyujta'a. Tí'ij jí ra'ajtavéijcheca'a í naxaira'an.

⁵² Ajta Jesús ayén tiraata'a'áj a'ájna í ja'ati tíjín:

—Ucárujte'e mua'anáhuua, a'iné ti pua'a piyen ruíjcuta mua'anáhuua, a'í mú majta muaajé'icatan nahuaa jíme'e. ⁵³ ¿Ni ayén timuá'amitiejte'e mú'eetzi ti ayén ruxe'eve'e pej piyen huárini?

'Casi'i, ti pua'a niyen raatáhuavii í ti ní'ya'upua, a'í pu raayí'iti ti hua'uta'áijte'en a'ímej í mej tí'ivaire'e u ta japua mej mi ave'ecanén menaatévaire'en. Majta me'ín, a'í mú miyen a'ará'axcan a'achú cumu huaícate ví'ira'a.

⁵⁴ 'Aru ti pua'a hui niyen huárini, capu ché'e huatári'iristari ti ij ayén araúrasten a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti nu'u ayén ruxe'eve'e mej miyen náaruuren.

55 Aj pu i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i í teite tijín:

—¿Ni siyen yé vé'ēju'un se'íjna jíme'e í nej niyen hua'uré'eseire'esin í teite mej mi huaténe'use'en í gobierno jemi? ¿Ni se'íjna jín tiu'í'isin í nahuaa ti rux'íejta'a te'ejcamámijmee, seajta ciyej tiu'í'isin sej si naateevi'i?

7 Nain tújca'ari tzajta'a ti yú e'iré'ene, a'úu nu a'utéveeca'a teyujta'a. Netejá'amua'atehua'a nu ná'aye'i. Mí seajta mú'een, caxu ja'anáj naateevi'i se'íjna. ¿A'iné 'een jín siyen rici íjii? 56 Ayee pu nain tiuju'umé'e a'ame ti i ayén araúrasten a'ij mej mejmí'i tira'uyú'uxaca'a í yu'uxari jetze a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'axcaa, naími'i mu'u mi á yaúurie. Mat'íj mi huataúruu.

A'í mú ya'uví'iti í Jesús huá'a jemi í jueesi

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

57 Majta me'ín í mej raateevi'i me'íjna í Jesús, a'úu mú ya'uví'iti me'íjna jemi í Caifás, a'íjna ti nain jín antiújmua'aree teyujta'a. Majta me'ín í mej tiú'ujmua'ate í niuucari ti tí'ajta, majta me'ín í huá'avaujsimua'a, a'úu mú majta e'etiújseire'eca'a a'utí a'utéveeca'a a'íjna í Caifás.

58 Ajta a'íjna í Pedro, a'atzu pu a'ímuá raavárajme'e a'íjna í Jesús. A'uu pu vejli'i a'ará'a a'u ti já'ita'a e'eráyaujta'a, a'u ti e'irájca a'íjna ti nain jín antiújmua'aree teyujta'a. A'uu pu ajta a'uteájrupi. Aj pu i huá'a jamuan a'ujyeíjxi a'ímej í mej tí'icha'íi ti ij ráamu'a'aree a'ij ti tejauumé'e a'ame.

59 Majta me'ín mej tí'ajta teyujta'a jamuan naími'i í hua'ajueesi, a'í mú rahuauca'a í hua'itzi í mej jín Jesús jetze te'ujpuá'ajte'en ti ayén hua'utá'an mej mi raajé'ica. 60 Mu'íití mú á'ujca'anejca'a mej hua'itzi jín té'antzaahuat'e'en. Capu amín a'ij. Camu tí'itíj huá'eu í mej jín jetzen te'ujpuá'ajte'en.

A'atzu á'ateevi'ica ti ayén tí'irici. Aj mú xaa me'ín í mej hua'apua mú á e'iré'ene. 61 Ayee mú tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu yeehui tiu'utaxájtaca'a amíjna mi tevi a'íjna jíme'en yee: “Nee nu raay'í'iti nej raaté'uuna a'íjna i teyuu ti chí'ira'an pú'een í Dios, ajta nu'u ajta rá'ajtaahua huaíca xicaj tzajta'a.”

62 Aj pu i seíj ájchee. A'ii pu a'íin pú'eene'e í ti nain jín antiújmua'aree u teyujta'a. Ayee pu a'íin tiu'uta'íhua'uri'i í Jesús tijín:

—¿Ni pecai a'ij pena'a tiu'utániusín? ¿Tí'itájni pú'een a'íjna í mej jín té'antzaahuat'e'e mú'ee'tzi jemi?

63 Ajta a'íin í Jesús, capu tí'itíj a'ij tiu'utaxájtaca'a. Ajta a'íin ti nain jín antiújmua'aree í teyujta'a, ayée pu tiraatá'ixaa tijín:

—Ayee nu tí'imua'ajte'e niuucajtze'en í Dios patá'aj taatá'ixaate'en ja'atí pej pú'een. ¿Ni mú'ee pe'ín píríci a'íjna í tí'iyaujra'an í Dios?

64 Jesús pu ayén tiu'utataniú tijín:

—Mu'ée pej piyen raataxájtaca'a. Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén tejauumé'e a'ame. Mú'een xu neseíra'a xá'aju'un ineetzi í nej neajta teáata'a jetze airáane net'íj án huatéyeijxa rí'irínta'an a'íjna í ti nain jín antiújmua'aree u ta japua, seajta neseíra'a xá'aju'un net'íjítahua'a yé ve'ecáanen í jaitiri jetze.

65 Ajta a'íin í ti nain jín antiújmua'aree í teyujta'a, a'í pu ra'antisiújtza'an í rusiicu'u mej mi ráamu'a'aree ti a'íin huataniú'ucaca'a. Ayen tijín:

—A'ij pu pua'a ti'ixa í Dios jemi. Capu ché'e ruxe'leve'e mej mi seica té'antzaahuate'en jemin. ¿Ni caí ayén ti'ayajna? Casi'i, xu'uri ráanamujri'i ti ayén a'ij pua'a ti'ixa í Dios jemi.

⁶⁶ ¿A'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi?

Majta me'ín í seica, miyen tijín:

—Ayee pu tiraavíjte'e ti huámi'ini a'íjna jime'e.

⁶⁷ Aj mú mi ra'arátzijmua'axi á néerime'ara'an jetze, majta ra'itéevajxi í rumuájca'a jime'e. Seica mú majta ru'itéva'ara'a. ⁶⁸ Majta miyen tiraatá'ixaa tijín:

—Taata'íxaate'e mú'ee mi pej nu'u i'i Cirístu'u, ¿a'ataani mu'iitějvee?

Pedro pu ra'avé'avaataca'a ti nu'u caí ramua'ate í Jesús

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-57)

⁶⁹ Ajta a'ín í Pedro, a'úu pu anu'uhuatácattii já'ita'a ti e'eráyaujta'a í chi'ita. Ajta se'ij uteájrupi, í ti ravaire'e a'íjna í teyujta'a ti antiújmua'aree. 'Íita'a a'íjna. Aj pu i á e'iré'ene jemin. Ayee pu tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Mú'ee pej pajta á'uche'ecane'e pe'íjna jamuan, ti Galilea é'eme'ecan.

⁷⁰ Ajta a'ín Pedro, seicé pu tiraatá'ixaa mej seíraca'a í seica, ayén tijín:

—Canu ramua'aree a'ij pej ye'í ti'ixa.

⁷¹ Aj pu i ájchee. Pu'uri huuiramé'eca tá'apueerta. Aa pu a'utéechaxi.

Ajtahua'a se'ij raase'ij 'íita'a. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa í teite í mej a'uun a'uráte'eca'a tijín:

—Amíjna mi tevi, a'í pu xaa á'uche'ecane'e jamuan a'íjna í Jesús, Nazarét ti é'eme'ecan.

⁷² Ajtahua'a pu seicé tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro. Niuucajtze'en pu jín ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Canu ramua'ate ne'íjna í tevi.

⁷³ A'atzu á'ateevi'ica, majta me'ín í mej e'eré'ete'ecaa, a'í mú á e'iré'ene vejli'i jemin. Ayee mú tiraatá'ixaa tijín:

—Mú'ee pej xaa huá'a jetze ajtéme'ecan. Tu'uri ramua'aree te'íjna jime'e a'ij pej ye'í te'enrú'u.

⁷⁴ Ajta á'iyen Pedro ayén a'utéjche ti ayén rájhuavii í Dios ti nu'u Dios ayén puajtzi raatá'an ti pua'a caí ayén ti'ayajna. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa niuucajtze'en í Dios tijín:

—Canu ramua'ate nemíjna mi tevi.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu i huajíjhuaca'a a'íjna í tecuaara'i. ⁷⁵ Tí'ij jí á'iyen Pedro ra'utámua'areeri'i a'ij ti Jesús amuacaí tiraatá'ixaa ti jíme'en yee: “Tí'ij nu'u caí xi huajíjhuaca'a í gallo, ayée pej nu'u huaíca piyen tina'avé'avaata yee capej nemua'ate.”

Aj pu'i huirájraa. Jé'ecan pu a'ij pua'a raatá'a. Tiujyeínejraa huápi'i.

27

Metiu'utátuii me'íjna í Jesús í Pilato jemi

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

¹ Yee ruijmua'a yee, aré'apua'a, a'íime í mej tí'ajjta teyujta'a, majta huá'a vaújsimua'a í teite, a'í mú raaxí'epi'íntare rujímua'a a'ij mej ye'í huárini mej mi raajé'ica í Jesús. ² Mara'anájji'icé'e í muájca'are'ara'an jetze, matí'ij mi ya'uví'iti. Aj mú mi raatátui a'íjna í tajtuhuan, ti ayén ántehuaa tijín Pilato.

Judás pu nu'u e'ecaújcu'a'imín

³ Ajta a'íjna í Judás, tí'ij ráamua'areeri'í tijn puaíjtzi mú raatá'asin í Jesús, jé'ecan pu a'ij pua'a raatá'a. Ajta, yaúutuaa huá'a jemi a'íjna í tumin tí seité japuan tamuáamuata'a ará'ase. Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ímej í mej tí'ajta, ajta a'ímej í huá'a vaújsimua'a tijn:

⁴—Nee nu auteájturaa í Dios jemi a'iné nejámuatátui ja'atí ti caí tí'itj jín até'itzea'ara sej si raajé'ica.

Majta miyen tiraatá'ixaa tijn:

—Capu a'atzu ta jetze ruxe'leve'e itejmi. Mú'ee pej pú'eene'e.

⁵ Aj pu í Judás á ye'ejhuá'axi í tumin á chuaata'a a'ujna teyujta'a. Tí'ij jí á'uraa. Tí'ij í mé já'ahua'a e'ecaújcua'imín.

⁶ Majta me'ín í mej tí'ajta teyujta'a, a'íí mú raaré'ejepi me'íjna í tumin. Majta miyen tiu'utaxájtaca'a tijn:

—Capu a'ij tiu'utá'aca tej yeúutuaani a'íjna í tumin a'u tí á'ujseire'e í tumin teyujta'a tí me'ecan, a'iné a'íi pu a'ín pú'een í tej jín tiu'unájchitaca'a tej tí yá'uríeeni í xúure'e.

⁷ Matí'ij mi miyen raaxí'epi'intare a'ij mej ye'í huárini me'íjna jime'e í tumin. Ayee mú me'íjna jín chuej huánanai mej miyen ratamuá'amua tijn chuej tí japuan tí'imíjhuaca a'íjna tí xa'ari tí'ita'ahuaca. Ayee mú raxí'leve'eca'a mej mi me'uun hua'avá'anaamuan a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. ⁸ Ayee mú majta ratamuá'amua tíj na'a a'ájná'imua tí yú e'iré'ene tijn chuej mej japuan ra'uré'exire í xúure'e.

⁹ A'ájná'imua pu araúraste a'ij tí ajmí'í tiraataxájtaca'a a'íjna í Jeremías tecan tí Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a tijn: “A'íime í mej Israél jetze ajtéme'ecan, ayéé mú raaxí'epi'intare mej tiraanájchite'en a'achú cumu seité japuan tamuáamuata'a tumin tí i'í plata tí ij a'ín hua'utátuiire'en a'íjna í ja'ati. Majta á'iyen raaré'ejepi me'íjna í tumin. ¹⁰ Ayee mú majta huaríj tíj tinaata'áíj í tavástara'a. Chuej mú huánanai a'u tí tí'imíjhuacare'e a'íjna tí xa'ari tí'ita'ahuaca.”

Tí'ij Jesús a'uun a'utéveeca'a a'íjna jemi í Pilato

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

¹¹ Ajta a'ín í Jesús, a'úu pu a'utéveeca'a jemin a'íjna í tajtuhuan. Aj pu í a'ín tajtuhuan ayén tiraata'íhua'uri'í tijn:

—¿Ni mú'ee pe'ín pú'een í pej hua'arey a'ímej í mej Israél jetze ajtéme'ecan?

Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Jesús:

—Aa ní'ijta ne'u, a'ij pej ye'í tí'ixa mú'ee.

¹² Mí ajta a'ín Jesús, matí'ij jetzen te'ujpuá'ajte a'íime í mej tí'ajta teyujta'a, majta huá'avaujsimua'a, capu tí'itj xajtaca'a.

¹³ Aj pu í Pilato ayén tiraata'íhua'uri'í tijn:

—¿Ni pecaí piyen huá'unamuajri'í í mej jeíhua mú'eetzi jetze te'ujpuá'ajte?

¹⁴ Ajta a'ín Jesús, capu tí'itj xajtaca'a. Capu ajta seicié tiu'utaxájtaca'a, ní seij jime'e í mej jín jetzen te'ujpuá'ajte. A'íj pu jín, jé'ecan pu a'ij yá'usejiraca'a a'íjna í tajtuhuan.

Matí'ij me'íjna jín ra'uxíjte í Jesús tí ij huámí'ini

(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

¹⁵ Ajta a'ájn matí'ij tí'iyestejca'a í teite, ayéé pu tí'ijri'írejca'a a'íjna í tajtuhuan tí ayén seij huatátuaani tí aiteánami'í, ja'atí tí na'a mej raatáhuavii.

16 Ajta seǵ aiteánami'ihuaca'a ti ayén ántehuaa tǵjín Barrabás. Naími'i mú ramua'atejca'a me'ǵjna í Barrabás, ti a'ij pua'a tí'tevistaca'a.

17 Mat'ǵj ajteáxi'reca'a jeíhua í teite, Pilato pu ayén tihua'uta'íhua'uri'i tǵjín:

—¿A'iné setí'ijxe'eve'e mú'een? ¿Ni qui neraatátuaani ne'ǵjna í Barrabás, na'ari nemǵjna mi Jesús, í ti jee i'i Ciríistu'u?

18 Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'i a'iné ayée pu ráamua'areeri'i tǵjín mará'achueere'eca'a í Jesús. A'ǵj mú jín raatátuiiri'i í tajtuhuan. 19 Aúche'e pu huatecaíca í ipuari japua a'ǵjna í Pilato t'ǵj íra'ara'an ayén tiraata'ti'iri'i tǵjín: “A'ij nu pua'a tiú'umaaraca'a ne'ǵjna jime'e í tevi ti caí ja'anáj ti'itǵj jín auteájturaa. Jéíhua nu rajpuajtzica'a íjii ne'ǵjna jime'e. Capej ti'itǵj jín jetzen ti'ijpua'ajte'e.”

20 Majta me'ín í mej tí'ajta u teyujta'a, majta a'íme í huá'avaujsimua'a, a'ǵj mú ca'anǵjra'a hua'utá'a í teite mej mi miyen rájhuavii í tajtuhuan ti ij a'ín huatátuaani a'ǵjna í Barrabás. Ayee mú majta tirájhuaviiri'i ti ij a'ín tiu'utá'an mej mi raajé'ica me'ǵjna í Jesús.

21 Ajtahua'a pu ayén tihua'uta'íhua'uri'i tǵjín:

—¿A'iné setí'ijxe'eve'e mú'een? ¿A'atajni naatátuaani a'ímej í mej hua'apua?

Ayee mú tiu'utaniú tǵjín:

—Barrabás.

22 Aj pu i Pilato ayén tihua'uta'íhua'uri'i tǵjín:

—¿Ari mi Jesús, a'iné ti'itǵj jín neráaruuren?

Naími'i mú miyen tiu'utaniú tǵjín:

—Patá'aj rá'utatan cúruu jetze.

23 Pilato pu ajtahua'a ayén tihua'uta'íhua'uri'i tǵjín:

—¿A'iné 'een jime'e? ¿Ti'itájni jín auteájturaa tej ti tiyen ráaruuren?

Aj mú mi jaítze'e ca'anín jín huajǵjhuaca'a tǵjín:

—Patá'aj rá'utatan cúruu jetze.

24 Pilato pu rú'umua'areereca'a ti caí a'ij tí'iri'iri huá'a jemi, sino mu'uri tǵn autéhuijsime'e mej tiú'ujne'usite'esin chá'a mena'a. A'ǵj pu jín anaújmuaije jaj jime'e mej seíraca'a í teite. Ayee pu tihua'utá'ixaa tǵjín:

—Canu ne'ín pú'een í ti raajé'icatan amǵjna mi teáata'a, sino mú'een xu'u pú'een.

25 Naími'i mú miyen tiu'utaniú tǵjín:

—Ché'e ayén éne'en ti titáaci'iti itejmi, ajta ti tihuá'uci'iti í tayaujmua'a a'ǵjna jime'e í tej raajé'ica.

26 Aj pu i Pilato raatátuaa a'ǵjna í Barrabás huá'a jemi. Ajta raata'aíjtaca'a mej ra'itévajxi'ín me'ǵjna í Jesús. Aj pu i hua'utátuii mej mi rá'utatan.

27 Aj mú mi me'ín xantaaru'u ya'ujáj a'ájna ti tajtuhuan e'irájca. Majta hua'utajé naǵjmi'ica í rux'ǵj xantaaru'u mej mi tiújseire'en jemin í Jesús.

28 Mat'ǵj mi tiraacá'ari'iri'i nain í ti ti'itéchejca'a. Majta sícu'uri mú ru'ucáachejte ti pá'uvi'i, ti neána jime'e. 29 Majta curuun mú raateátaave ti tzicare'e jime'e cistǵjhuaca'a. A'ǵj mú ra'avé'erujti'iri'i. Majta, itzǵj mú ru'itécheuite ri'irínta'an.

Aj mú mi títunutaxi jemin. Ayee mú tirá'uxieehuari'iri'i tǵjín:

—¿A'iné pena'a, mú'ee pej tihuá'ajte'e a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan?

30 Majta ra'atétzijmua'axi, majta rajví'i me'íjna í itz'íj. Mu'íi mú ra'avé'evajxi án mu'úutze'en me'íjna jime'e. 31 Mat'í'ij rá'uxieehuari'ira, aj mú mi rú'íjchuiiri'i me'íjna í síicu'uri ti pá'uvi'i, ti neána jime'e. Majta ru'ucáachejte í síicu'ure'ara'an. Mat'í'ij mi ya'ujáj mej mi rá'utatan í cúruu jetze.

Merá'utatai me'íjna í Jesús í cúruu jetze
(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

32 Mat'í'ij aujú'ucaa, sej mú antinájcheca'a ti sej chuéjra'a japua é'eme'ecan ti ayén téja'arájtehuaa tijín Cirene. Ajta a'ín í teáata'a, ayée pu ántehuaa tijín Simón. Aj mú mi raata'ájte ti a'ín rá'anchueeni cúrujra'an í Jesús.

33 Mat'í'ij mi me'uun a'ará'a a'u ti ayén téja'arájtehuaa hua'aniuuca jime'e tijín Gólgota. Gólgota, ayée pu huataújmu'a'a tijín Mi'ichí Mu'uta. 34 A'uu mú raatá'a til'it'íj ti raayé'en, viinu ti antzináj ti ranaxca. T'í'ij ra'ajtamuá'a, capu ra'l'imi'i já'araa.

35 Mat'í'ij mi rá'utatai í cúruu jetze. Majta, huáhuajcaca'a mej ti'ihuaújmu'a'itín tetej jime'e mej mi ráamu'a'aree ti'it'íj ti a'ij raci'iti sej ajta sej í c'ixure'ara'an í Jesús. Ayee mú titeeré'ujpijte. 36 Majta a'ujrá'aseca'a mej mi ráacha'ín.

37 Majta taabla c'lieene'en aúutatai a'utí' á'ujmu'u í Jesús. Ayee mú amuacá' ra'uyú'uxaca'a í taabla jetze a'íjna í mej jín jetzen te'ujpuá'ajte tijín: "A'ii pu a'ín pú'een i Jesús, í ti hua'arey a'ímej í mej Israél jetze ajtém'e'ecan." 38 Majta jamuan huá'utatai hua'apuaca í nahua'ari. Sej mú aúutatai ri'iriinta'an í Jesús, majta í sej, úutata'an.

39 Majta me'ín í mej a'uré'enineica'a, mat'í'ij raasej, a'íi mú aicámu'uvajra mej caí rá'acu'uvejca'a. A'ij mú pua'a tí'ijjeeveca'a. 40 Miyen tijín:

—Mú'ee, mi pej nu'u raaté'uuna í teyuu, pajta nu'u huaíca xica jín pajtáhua'a rá'ajtaahua, aísí ne'u, patá'aj asej ajapua huániuuni. Tí pua'a mú'ee pe pe'ín pú'een í yaujra'an í Dios, acájra'a hui amíjna jetze mi cúruu.

41 Ayee mú che'atá mena'a tirá'uxieehuari'iri'i a'íime í mej tí'aijta teyujta'a, majta a'íime í mej tiú'ujmu'a'ate í niuucari jime'e ti tí'aijta, majta huá'avaujsimua'a. 42 Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Amí pu ari huá'a japua huaniú í seica. Mí ajta amín, capu raay'íiti ti rujapua huániuuni. Amí pu nu'u tarey itejmi i tej Israél jetze ajtém'e'ecan; ché'e amín acájra'ani mi cúruu jetze. Aj tu xaa rá'antzaahuate'esin.

43 A'íi pu hui nu'u rá'atzaahuate'e í Dios. Ché'e Dios japuan huániuuni íjii ti pua'a ayén raxí'eve'e a'iné ayée pu amín tiu'utaxájtaca'a ti jímelen yee: "Nee nu ne'ín pú'een í yaujra'an Dios."

44 Majta me'ín í mej jamuan huajú'ucaa, a'íi mú miyen che'atá rá'uxieehuari'iri'i.

Jesús pu huam'i
(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

45 T'í'ij a'ájna teja'uré'ene a'atzaj tacuarixpua, aj pu'i huateática'areca'a nainjapua í chuej. 46 T'í'ij teja'uré'ene a'ájna já'íta'a tacuarixpua, aj pu i Jesús ca'anín jín huajíjhuaca'a í runiuuca jime'e tijín:

—Eloi, eloi, ¿lama sabactani?

A'íjna i niuucari, ayée pu huataújmu'a'a tijín: "Mí pej ni'i Dios, mi pej ni'i Dios, ¿a'iné 'een jín pi nejaúurie?"

47 Seica mej me'uun huaté'uuca'a meráanamujri'i. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—A'íi pu hui huatajé a'íjna í Elías ti ajmí'i Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

48 Jíme'en mu'u miyen tiu'utaxájtaca'a, aj pu i seij a'utiéchejraa. Tí'itij pu u a'uvé'etii ti urá'jta'ati. Ajta raateáru'une nahuáj jíme'e ta'antzíjvi'i. Ra'antij'ici'e cijej jetze, aj pu i rá'ajchui ti ij Jesús huayé'en a'íjna jetze.

49 Majta seica, ayée mú tiraatá'ixaa tijín:

—Ché'e ayén éene'en. Aisí ti pua'a yé tanén a'íjna í Elías ti ij a'ín ra'acájtuaani.

50 Ajta a'íjna í Jesús, ajtahua'a pu ca'anín jín huajíjhua'a. Aj pu i huamí'i.

51 Ajta a'íjna í cixuri ti itzíjhua, a'uun ti huatáviviijme'eca teyujta'a, jíme'en pu'u huamí'i a'íjna í Jesús, aj pu i já'ita'a acásijtza'an. Ajta hu-ateújca'atzijxi í chuej, ajta já'ita'a a'utátapuj í tete. 52 Ajta te'entaújcuunaxi a'u mej e'leve'enámi'ihuajme'ecaa í mej huácuii.

Dios pu ajtahua'a hua'utatíste í huá'axiejni'uuca mu'licáca í mej huácuii, a'ímej í mej mejmí'i ra'ará'astijre. Majtahua'a mú i'irúuri muá'araa. 53 Majta aitacíj a'u mej e'leve'enámi'ihuajme'ecaa. Majta me'ín, tí'ij huatarúj a'íjna í Jesús, a'íi mú a'uteájrupi u chajta'a. A'uu mú a'utasejre jemin í teite í mej mu'íi.

54 Ajta a'íjna hua'acapítan í xantaaru'u í mej anxíte ará'axcaa, majta í mej jamuan tí'icha'íica'a, nain mú tiu'uséj a'ij ti tiu'uríj, ajta ti huateújca'atzijxi í chuej. Jé'ecan mú tiu'utáatziin. Majta miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Tar'íi pu a'ín pú'ee'e yaujra'an í Dios.

55 Majta seica, á mu'u imuá a'uté'uu meti'iseíiraca'a í mej 'uuca. Mí'i mu'íi. A'íi mú á'ujuhua'ane'e me'íjna í Jesús jamuan tíj na'a ti u a'arájraa u Galilea, majta í mej ravaire'eca'a tíj na'a ti ayén ruxe'leve'e. 56 A'íi mú a'ín pú'een: a'íjna í María, Magdala ti é'eme'ecan, ajta seij ti ayén che'atá ántehuaa tijín María. Hua'anaana pu pú'een a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í José. Seij pu ajta huá'a jamuan a'utéveeca'a, a'íjna ti hua'aná'anj a'ímej yaujmua'ame'en a'íjna í Zebedeo.

Mera'avá'ana me'íjna í Jesús

(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

57 Tí'ij ari huachúmua'anca, seij pu á e'iré'ene ti Arimatea é'eme'ecan. Chíjteaani pu pírici a'íjna. Ayee pu ántehuaa tijín José. A'íi pu ajta rá'atzaahuate'eca'a a'íjna í Jesús. 58 A'íi pu á e'iré'ene jemin a'íjna í Pilato. Ajta rájhuaviiri'i ti a'ín raatátuiire'en tévira'an í Jesús teecan. Ajta a'ín Pilato tiu'uta'aíjtaca'a mej nu'u raatátuiire'en.

59 Ajta José, tí'iquí ra'acájtí ti tévira'an. Ajta ra'iré'e'ijcataka'a saavana jíme'e ti jéjca. 60 A'íi pu auchén ruuré'ijche u tete'e í tete tzajta'a. A'íi pu í'a'ara'an mej mí me'uun ra'avá'anan tí'ij huámí'ini. Mí ajta, a'úu pu ru'utéete tévira'an í Jesús teecan. Ayee pu a'íjna jín huaríj, aj pu i ru'ujná tetej jíme'e ti sicírara'a. Ajta á'uraa.

61 Ajta a'íjna í María, Magdala ti é'eme'ecan, ajta í seij, í María, a'úu mú a'uté'uuca'a a'ájna vejli'i ta'iráninei a'u mej ya'utéete.

A'íime mej tí'icha'íca'a a'utí Jesús e'evé'enami'ihuaca'a

62 Yee ruijmua'a yee, matí'ij meri rí'i huaújrúu mej mi huaújse'upe'en, a'íime í mej tí'ajta teyujta'a, majta me'ín í fariseo, a'íi mú á e'iré'ene jemin a'íjna í Pilato. 63 Ayeé mú tiraatá'ixaa tijín:

—Tavastara'a, ayée tu ra'utámua'areeri'í ti ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ti tí'ihua'itacare'e. Tí'ij auj ruurica, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín: “Huaíca xicaj nu jetze huatarújsin.”

64 'A'ij pu jín, ayée tu tí'ijxe'eve'e pej raata'ajta mej mi tiú'ucha'íin a'u ti e'evé'enami'í ajta caí mú á'ume'en huaíca xica. Na'ari caí, í'iri'íri mej e'ire'enén, meraanáhua'an í tévira'an a'íime í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e. Aj mú xaa miyen hua'itzi jín tihua'utá'ixaate'esin í teite tijín pu'uri huatarúj. Ajta jaitze'e pu a'ij pua'a té'eme caí tí'ij amuacáí ayén tiu'uhua'itaca'a a'íjna jime'e ti ayén nu'u yaujra'an pú'een í Dios.

65 Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Pilato tijín:

—Ayeé pu té'eme. Metí'icha'íj mú muá'aju'un. Sericu mú'een, seajta ru'ujjáxu'umua'an xarij jime'e, ajta júmi'inari jime'e, a'ij sej tiraay'íiti ti ij caí ja'atí ramuari'e í tévira'an.

66 Matí'ij mi a'ucíj. Majta rí'i ráaruu xarij jime'e, majta júmi'inari jime'e ti ij caí ja'atí ra'antácuuna. Majta u hua'utehuii a'ímej í mej tí'icha'íi.

28

Tí'ij Jesús a'itáraa huá'a tzajta'a í mi'ichite
(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

1 Tí'ij mú á'ume a'íjna í xica mej jetzen ruse'upi, tapuá'arijme'eca, a'íjna í María, Magdala ti é'eme'ecan, ajta í seíj ti ajta María, u mú á'uju'un mej mi ya'utéseej a'u mej ye'avá'ana. 2 Ca'anín pu jín huateújca'atzíjxi í chuej a'iné seíj ti tí'ivaire'e u ta japua, a'íi pu e'icaanej u júte'e. Aa pu e'iré'ene a'u mej ye'avá'ana. Antárii'ihuaca'a a'íjna í tete ti jín ujnámi'ihuaca'a ti únú'ujcun. Ajta japuan a'ujyeíjxi. 3 Jé'ecan pu tétaave'e cuaiínavi'in jime'e í ti jín tí'itéechen temua'a naa a'íjna í ja'ati.

4 Majta me'ín í mej tí'icha'íica'a, huápi'í mú ruviveeca'a, majta a'itavátzi me'íjna jime'e mej huápi'í tiu'utátziin. Cu xíee mej cuj huácuii. 5 Ajta a'íin ti tí'ivaire'e u ta japua, ayée pu tihua'utá'ixaa a'ímej í 'uuca tijín:

—Caxu tí'itzi'íne'e, a'iné néjmua'aree sej u ye'evé'ehuaú se'íjna í Jesús í mej rá'utatai. 6 Capu hui ye'e já'ahua'a a'iné pu'uri huatarúj tíj ajm'íi tiu'utaxájtaca'a. Casi'í, mú sé'uju'un setá'aj ya'usej a'u mej ye'etéete.

7 'Seajta, setá'aj á'ucíne jíye'itzi jime'e sej si huaja'utá'ixaate'en a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e ti jíme'en yee: “A'íi pu ari huatarúj, ajta amuacáí pu nu'u a'umé'e a'ame a'ujna Galilea ti ij a'íin huajá'uchu'eve'en a'ujna. A'uu xu nu'u yé'esejran.” Nu'uri amuaatá'ixaa.

8 Majta me'ín í 'uuca, ca'anacan mú a'ucíj. Maúche'e mú tí'itzi'íne'eca'a. Mí majta, muaataújtemua'ave jeihua. A'uu mú a'uruáachejraa mej mi tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e.

9 Ajta, jíye'itzi jín, Jesús huá'uteu. Ayeé pu tihua'utateújte tijín:

—¿A'iné sena'a?

Majta me'ín, á mú e'iré'ene jemin. Majta ra'avé'evi'iraxi íicájra'an jetze. Majta rí'i tiraatá'a.

10 Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Caxu tí'itzi'íne'e. Sericu mú'een, setá'aj tihua'utá'ixaate'en í ne'ihuaamua'a mej á'ucíne me'újna Galilea. A'uu mú hui ne'jé'esejran.

A'ij mej tiu'utaxájtaca'a í xantaaru'u

¹¹ Maúche'e mú huajú'ucaa a'íime í 'uuca, seica mú a'uun á'uju'un u chajta'a. A'ii mú a'íin pú'een seica í mej tí'icha'íica'a. Majta miyen tihua'utá'ixaa a'íimej í mej tí'aijta teyujta'a nain a'ij ti tí'ití huaríj.

¹² Majta me'ín í mej tí'aijta teyujta'a, a'íi mú tíújseij huá'a jamuan í vaujsi mej mi raaxí'epi'íntare'en a'ij mej ye'í huárini. Aj mú mi tumin hua'utá'a í xantaaru'u, jeíhua. ¹³ Ayee mú tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee xu huárini mú'een. Setá'aj siyen tihua'utá'ixaate'en yee: “Seica mú mú a'uvé'uju'un tíca'ímua a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e tetí'ij cu'utzuca'a iteen. A'íi mú yá'utíi í tévira'an avíitzi jime'e.”

¹⁴ Ajta ti pua'a ráamua'aree í tajtuhuan a'ij ti tí'ití huaríj, teen tu tiyen tiraatá'ixaate'esin ti ij caí tí'itíj jín a'ij amuáaruuren mú'ejmi.

¹⁵ Majta tumin mú á'utíi a'íime í xantaaru'u. Majta miyen che'atá mena'a huaríj matíj me'ín seica hua'uta'íteca'a. Tíj na'a ti yú e'iré'ene, ayée mú tí'ixaxa'a nainjapua a'íime í mej Israel jetze ajtémecan ti ayén tí'ayajna.

Jesús pu tí'itíj jín tihuau'íjca í mej jamuan á'ujujhua'ane'e

(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶ Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan seíj mua'ará'axcaa, a'úu mú á'uju'un a'ujna Galilea. A'uu mú a'ará'a jirí jetze tíj amuacáí tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús mej nu'u me'uun a'atanén. ¹⁷ Matí'ij raaseíj, aj mú mi r'íi tiraatá'a. Mí majta me'ín, camu r'íi rá'atzaahuate'eca'a ti a'íin pú'eene'e.

¹⁸ Aj pu í Jesús e'iré'ene vejli'i huá'a jemi. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín: —Pu'uri naatá'a nej niyen nain jín antínmua'aree tíj na'a ti a'uun é'eseijre'e u ta japua, ajta tíj na'a ti íiyen seijre'e chaanaca japua.

¹⁹ 'A'íj xu jín a'ucíjxi'ín nainjapua seíj chuéjra'a japua sej si hua'utémua'itín í teite mej mi na'ará'astijre'en. Seajta huá'umua'íihuan niuucajtze'en í ti ní'iyá'upua, seajta niuucajtze'en í nej í'i yaujra'an, seajta niuucajtze'en í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

²⁰ 'Seajta mú'een, setihuá'amua'atehua'an mej mi nain jín na'ará'astijre'en a'ij nej neri tejamuaata'áj mú'ejmi. Neajta inee, r'íi nu'u yé huatevéé na'ame a'amua jemi tíj na'a ti yú auca'ití a'ame asta na'a caí nain te'entipúa'are. Ayee pu'u.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Marcos jíme'en í Jesuciristu'u

*Juan pu tihuá'a'ixaate'e a'ujna a'u ti caí é'e ti'ití
(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)*

¹ Yee pu éeni'ici'e a'utéjche í niuucari ti jíme'en rá'axa a'íjna í Jesús í Ciristu'u ti ajta yaujra'an pírici í Dios.

² Ayeé pu te'uyú'uxaca'a í ja'ati ti ajmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayeé pu ántehuaaca'a tijín Isaías. Ayeé pu tira'uyú'uxaca'a ayén tijín:

Yee pu Dios ti'ixa a'íjna jime'e

ti án yá'ujra í ipuari japua ayén tijín:

“Me'ecui xaa ne'u, nu'uri ja'atí huata'ítí

t'íj amuacá huatasejre'en pecáí mú'ee.

A'í pu a'ín pú'een ti amuacá tihua'utá'ixaate'esin
í teite mej nu'u mua'íjchú'eve'e.”

³ Ajta nu'u í Dios ayén tijín:

“A'íjna í ti amuacá tihua'utá'ixaate'esin,

a'í pu nu'u u e'ejíhuá a'ame já'ahua'a itzitá.”

Ayen tijín: “Naa xu rí'i huaújruuren mú'een,

a'iné a'í pu yé uvé'enejsin í tavástar'a.

Caxu ra'antánaamuan í juyáara'an jetze.”

⁴ A'íjna í ti nu'u amuacá huatasejre'esin, a'í pu a'ín pú'een a'íjna í Juan í ti huá'amua'i'ihuacare'e. Aa pu a'utéveeca'a a'u ti caí ti'ití é'e já'ahua'aca'a. Ayeé pu tihuá'a'ixaate'eca'a ti ayén tiú'ujxe'eve'e mej seicié tiú'umua'ati mej mi miyen huárini a'ij ti ye'í tí'ijxe'eve'e í Dios. T'íj jí a'ín huá'amua'i'ihuan í Juan ti ij Dios tihua'utá'uuni'í í mej jín auteájturaa í jemin.

⁵ Mat'íj mi naíjmi'i e'iré'ene a'u ti a'utéveeca'a í Juan. A'uu mú e'eráci'ica'a tíj na'a a'u ti huatacá'a a'ujna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Judea, majta a'íime í mej a'uun a'uchéjme a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Jerusalén. A'uu pu e'ejtème'ecan u Judea. Jíme'en mu'u raataxájtaca'a í mej jín auteájturaa í Dios jemi, aj pu i a'íjna í Juan huá'amua'i'ihuaca'a í játe'ana jetze ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Jordán.

⁶ Ajta Juan, ayée pu é'ene'e ti'itéchejca'a cáxuri jime'e ti itzíjhua ti'itíj cameeyu'u ju'uxa'a ti pú'een. Ajta navij típuaasica'a. A'í pu jín avá'ují'icie'eca'a. Ajta huátuna'ise pu cua'acare'e, ajta searate 'itzitá mej huáxuaavi.

⁷ Ayeé pu tihuá'ihua'ixáate'e tijín:

—Seíj pu yé é'e vé'eme aúche'e. Jaítze'e pu hui ve'ecán jín ti'itéjvee a'íjna necáí inee. A'íj pu jín caí naavíjte'e ineetzi nej ti'ití jín ti'itévée ná'ara'ani ti cálieen jín seijre'e jemin a'íjna ti yé é'e vé'eme, capu xaa ne'u naavíjte'e ineetzi nej ni yejta'í'ipi'in í ca'acaira'an. ⁸ Ayeé nu xaa ne'u neri amuáamua'i'ihuaca'a jaj jime'e. Mí ajtá'í a'ín, seij pu huata'ítí ti huateáturan mú'ejmí jemi. Xiéjniu'ucare'ara'an í Dios pu uteá'asin mi a'amua tzajta'a.

Tí'ij Juan ráamuai'ihuaca'a í Jesús

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ Yee pu tiuju'uráj a'ájna t'í'ij huá'amuai'ihuaca'a í Juan. Tí'ij jí í á e'iré'ene í Jesús. A'uu pu e'erájraa u Nazarét, chajta'a ti e'ejtème'ecan a'ujna já'ahua'a Galilea. Aj pu í a'í'í Juan ráamuai'ihuaca'a í Jesús u játe'ana jetze ti ayén téja'arájtehuaa tijín Jordán. ¹⁰ Jíme'en pu'u Jesús a'ítáaraa á jaata'a, aj pu í raasej ti antaújcu í ta japua ti a'utéjmuaa. Ajta á'iyen Xiéjniu'ucare'ara'an huasej í Dios ti e'icáme'eca'a. Yee pu seijre'eca'a tíj cucui'i. Aj pu'í mu'úutze'en japua a'ujyejxi. ¹¹ Ajta á'iyen niuucari huánamuajri'í ti uj e'icánamuajre u ta japua. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Niyauj pej pírici í nej muaxe'eve'e. Jé'ecan pej rí'í tinaatá'aca.

Tí'ij a'í'ín tiyaaru'u tiu'utése ti ij raatémua'itin a'ájna í Jesús

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹² Tí'ij jí a'í'ín Xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ca'anéri jín ya'uv'í'iti í Jesús áa já'ahua'a itzitá a'u ti caí t'í'ití e'eré'evee. ¹³ A'ujna itzitá, ayée pu u é'etee sei máxcira'í japuan tamuáamuata'a xica. A'uu pu a'utéveeca'a a'u mej t'í'itén a'uc'í'ica mej simuáruuni. Tí'ij jí a'í'ín í tiyaaru'u ti'íhuaújtesil'ijre ti 'ij ca'aníjra'a raatá'an a'ájna í Jesús t'í'ij t'í'ití jín auté'itzen í Dios jemi. Aru capu ayén teja'uré'ene. A'í'í mú raatévai í Jesús í mej títetateí u ta japua í Dios jemi.

Jesús pu a'utéjche ti tiu'umuári'en a'ájna u Galilea

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴ Tí'ij aiteánami'ihuaca'a í Juan, aj pu'í Jesús u a'utánéj u Galilea. A'í'í pu hua'utá'ixa jíme'en a'ájna ti jín Dios tiraajca í Juan, a'ájna í Dios ti te'áijta nain japua í chaanaca. ¹⁵ Ayen tijín:

—Pu'uri araúraste ti a'ájna teja'uré'enejsin ti tiu'uta'áijta í Dios naíjmi'ic'e chaanaca japua. Setá'aj hui seicié huárini, setá'aj siyen seicié tiú'umua'ati se'í'jna jime'e a'ij ti t'í'ijxe'eve'e í Dios. Setá'aj seajta rá'antzaahuat'e'en í niuucari ti jín Dios amua'í'rájtuaani.

Jesús pu hua'utajé a'í'imej í mej ruhua'itépe'eca'a í mej muáacua

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶ Tí'ijjtá'í í Jesús a'ujna e'ejtème'ecaa a'ujna vejli'í a'u ti e'eve'e'ástime í jaj ti ayén téja'arájtehuaa tijín Galilea. Aj pu'í a'í'imej huasej í Simón, ajta í Andrés ti juutzeájra'an pú'een í Simón. A'í'í mú xiéjmua'ari áuuhua'anaa á jaata'a. Ayee mú t'í'ijri'irejca'a a'í'ime í mej hua'ité huavivi'í.

¹⁷ Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa í Jesús tijín:

—Mú se'utáuruyi'í ineetzi jemi setá'aj nej jamuan á'ujjuhua'ane'en. Nee nu tejá'amua'aten sej si caí ché'e siyen hua'ité t'í'ivivi'ira'a, sino a'í'imej xu'u si ca'aníjra'a hua'utá'asin í teite mej mi neetzi ná'antzaahuat'e'en.

¹⁸ Aj mú mi raatapuá'ajtaca'a. Mat'í'ij mi á téjaupí í xiéjmua'ari me'ájna. Mat'í'ij mi a'ucíj jamuan í Jesús.

¹⁹ Aj pu íjtá'í á'ayee a'uré'ene. Tí'iquí seij huasej í ja'ati ti ayén ántehuaa tijín Jacobo. Yaujra'an í Zebedeo. A'í'í pu ajta raasej a'ájna í Juan, í ti juutzeájra'an pú'een í Jacobo. A'uu mú baarcu jetze e'eráate'eca. Majta rí'í t'í'iruurejca'a í xiéjmua'ari ti t'í'isiujtza'ani. ²⁰ Ajta á'iyen Jesús hua'utajé. Aj mú mi raatapuá'ajtaca'a í mej xiéjmua'ari rí'í t'í'iruurejca'a. Aa mu'u yaúurie í rutáata í baarcu jetze, ajta ti jemin t'í'imuari'eca'a. Mat'í'ij mi Jesús jamuan a'ucíj.

Jíme'en í teáata'a ti tiyaaru'u tzajta'an seijre'eca'a
(Lc. 4:31-37)

²¹ Aj mú mi me'uun chajta'a a'uteájrupi, ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Capernaúm. Tí'ij te'ará'a a'atzaj ti pua'a e'ire'enén a'íjna xicájra'a jetze í mej jetzen rusé'upihua'a, aj pu'í Jesús teyujta'a a'uteájrupi. A'uu pu tihua'uhuaamú'ate.

²² A'íjna í Jesús, capu chá'ana'a na'a tihuá'amua'atehua'a matí'í seica í mej majta a'uun tihuá'amua'atehua'a í mej té'eyu'uxaca, sino ayée pu tíj seij ti tí'téjvee tí'tíj jíme'e ti ve'ée. A'íj mú jín a'íj te'utaseíj matí'íj ráanamujri'í. ²³ Ajta pu seij a'utevéeca'a u teyujta'a, tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a. A'íj pu pua'a teja'uxáataye'icaa a'íjna í tiyaaru'u. ²⁴ Ayen tíjín:

—Aa qui carai jé'ecan, ¿a'iné hui tí'tíj peté'umua'aree itejmi jemi, Jesús pej piyen ántehuaa tíjín í pej Nazarét é'eme'ecan? ¿Ni piyen mú a'uvé'emej pej ta'antipua'ajte'en? Némuamua'ate ja'atí pej hui pírici. A'uu pej a'uvé'emej Dios jemi, í pej yaujra'an pú'een.

²⁵ Aj pu'í Jesús ra'ajté'axi í tiyaaru'u. Ayen tíjín:

—Pecáj yee tí'tíj xajta. Huirájra'a mi tevi jetze. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

²⁶ Aj a'íjn í tiyaaru'u raatéca'atzijxi í tevi ca'anín jíme'e. Tí'ij jí huajíjhuaca'a a'íjna í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a a'íjna í tevi. Aj pu'í huirájraa í tevi jetze. ²⁷ Aj a'íj te'utaseíj a'íime í mej e'etiújseire'eca'a. Jé'ecan mú tíj'ixaate'eca'a seij ajta seij. Míyen tíjín:

—¿Tí'tíjní pú'een ti jéjcuacan jín tí'téjvee? ¿A'uquí é'eme'ecan? Xíee tí cuj tí'téjvee tí'tíj jíme'e ti ve'ée. Amí pu tihuá'ajte'e í tiyáaru'use. Majta me'ín rá'atzaahuat'e a'íj ti ye'í tihua'utá'ixaate'esin. —Yee mú tíj'ixaate'eca'a í teite.

²⁸ Majta mú á'iyyen nain japua ráamua'areeri'í tíj na'a u Galilea a'íj ti tí'tíj jín huaríj í Jesús.

Jesús pu tiráhuuaa í mu'uneára'an a'íjna í Simón
(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹ Aj mú mi huiráaci u teyujta'a. Matí'íj mi me'uun a'ará'a Simón ti é'eche, ajta í Andrés. Majta a'íime í Jacobo, ajta í Juan, a'íj mú huá'a jamuan á'ujuhua'ane'e. ³⁰ A'íj pu án já'ujca'atíi í mu'uneára'an í Simón. A'íj pu tí'icuí'icaa. Pístaca'a. Matí'íj mi míyen tiraata'ixaa í Jesús tíjín:

—Tí'icuí'í.

³¹ Aj pu'í ajteáxüreca'a í jemin a'íjna í Jesús. Tí'ij i rajví'í muájca'are'ara'an jetze. Tí'ij jí ra'ajjáj. Aj pu'í ca'anacan huarúj. Ajta á'iyyen a'íjn ti tí'icuí'ica'a tihua'umí.

Jesús pu tihuá'uhuaa jéihua í mej tí'icucuí'ica'a
(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³² Chumua'an, tí'ij ari u e'eteárutij í xica, naíjmi'ica mú curé'evi'titixi í mej tí'icucuí'í, majta í mej tiyaaru'u huá'a tzajta'a seijre'e. ³³ Naími'í mú e'etiújseire'eca'a á pua'acié ta'iténinei, matíj mena'a mej me'uun e'echéjme'e, majta u á'ahua'ayee. ³⁴ A'íj tihuá'uhuaa mu'iicáca í mej tí'icucuí'ica'a. Capu seica na'a í cuí'ini'ira'a. Tí'ij í Jesús hua'utamúári í tiyaaru'u í mej seijre'eca'a seica í teite tzajta'a. Jesús pu ajta caí hua'atá'acare'e a'íimej í tiyaaru'u mej tiu'utaxáj, a'iné méjmu'a'atejca'a ja'atí ti pú'eene'e.

Jesús pu tihua'utá'ixaa í teite u Galilea

(Lc. 4:42-44)

³⁵ Tapuá'arijme'eca, t'í'ij auj huachuújxa, Jesús pu ájchee. Aj pu'i mú a'ij huárupi. Aa pu a'ará'a já'ahua'a itzitá, a'utí caí ti'ití e'eré'eevee. A'uu pu huaténiu í Dios jemi. ³⁶ Ajta í Simón, ajta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'í mú ra'avé'ehuau í Jesús. ³⁷ Matí'ij ráateu, aj mú mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Naíjmi'i mú muahuauhuau.

³⁸ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa í Jesús tijín:

—Che'eré, tiché'e á'ucí'ine a'uun ti huatacá'a í seica chajta'ara'a jetze. A'uu nu neajta hua'utá'ixaate'esin í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin. Aye'e nu een jín u e'erá'raa u Capernaúm. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa í Jesús.

³⁹ Tí'ij hua'atáyujta'a tihua'ihuá'ixaa nainjapua tíj na'a u Galilea. Ajta a'ímej í tiyáaru'use, Jesús pu hua'utamuári í mej huá'a tzajta'a ú'useijre'eca'a í teite.

Jesús pu seij tiú'uhuaa seij ti lepra tineá'xi í jetzen

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ Tí'ij jí seij ajteá'xi'reca'a í Jesús jemi. Tí'icui'ica'a a'íjna í ja'ati. Xána'avi'ire'eca'a a'íjna jime'e í cu'ini'ira'a jime'e ti tineá'xi í huá'ire'ara'an jetze tí'ij huatépete í huá'ire'ara'an. Aye'e mú ratamuá'amua tijín lepra. Tí'ij í a'ín títunutaca'a. Rájhuaviiri'í í Jesús ti tiráahuaate'en. Aye'e pu tiraata'ixaa tijín:

—Tí'í pua'a mua'aráanajche, pej tináahuaate'en. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a í ja'ati ti títunutaca'a.

⁴¹ Aj pu'i Jesús huataújxiemiste a'íjna jemi tí'ij raaseíj. Tí'ij jí ra'ajtamuariej. Ayen tijín:

—Na'aráanajche pej huarún.

⁴² Aye'e pu teja'uré'ene. Jíme'en pu'u raataxájtaca'a í Jesús, tiraacá'ari'iri'í í ti jín tí'icui'ica'a. Aj pu'i huarúj. ⁴³ Tí'ij í a'ín Jesús jeíhua ra'íjca ti nu'u caí raxájta a'ij ti ti'ití huaríj. Aj pu'i á'uraa í Jesús.

⁴⁴ Aru amuacá'í pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Casi'i, pecá'í ja'atí í'ixaate'e ni c'íj caj, sino aricu, u pá'ume'en jamuan í ti tí'ivaire'e teyujta'a, tá'aj muaaseíj, pajta tiu'utámuai'ivejta a'ij ti tiu'uxájtaca'a í Moisés teecan. A'í mú jín ramua'aréeren mej tí'ivaire'e teyujta'a tijín pepu'uri huarúj.

⁴⁵ Mí ajta a'íjna í tevi, tí'ij á'uraa, a'í pu a'utéjche ti raataxá'í jeíhua a'ij ti ti'ití huaríj. Nainjapua pu hua'uré'ixaa seij ajta seij. A'íj pu jín caí ché'e huatá'iristareca'a ti Jesús a'uteárute í chajta'a, sino itzitá pu'u jí huáye'icaa a'utí caí ti'ití e'eré'eevee. Aru ja'anáj ti na'a, a'í mú teite é'eci'ica'a a'utí a'ij é'ene'e í Jesús. A'uu mú e'erá'í'ica'a a'u ti na'a mej huachéjme.

2

Jesús pu seij tiú'uhuaa seij ti c'iyáaxara'aca'a

(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

¹ Teuumé'eca hua'apua xicaj, huá'ica xicaj, ajtahua'a pu a'ín Jesús a'uteá'irupi u Capernaúm. Matí'ij mí ráamua'areeri'í í teite tijín: “U pu nu'u já'ahua'a e'irá'jca ruche.” ² Aj mú mi ca'anacan tiújseij jeíhua í teite, matíj mena'a caí ché'e tité'uve u chí'ita. Camu majta á'avejrica'a

ta'iténinei. Ajta a'áin í Jesús, u pu ánu'uhuatéveeca'a u chi'ita. A'á pu tihuá'a'ixaate'eca'a a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios.

³ A'á mú ja'atí a'uré'eneijte í Jesús jemi seij ti tí'icui'i. Ciyáaxara'acaa nainjapua í ja'ati. Memuáacua mú mé ráachuisime'e.

⁴ Aru capu huatári'iristareca'a mej ru'uteárujte'en u téte'e a'utí Jesús ánu'uhuatéveeca'a, a'iné temua'a mú tí'itemu'íicua í teite. A'á mú jín, anticíj án imuá í chi'ij japua, mat'íj mi ra'anáacu í chi'ij. Aj mú mi ru'ucájtuaa í ti tí'icui'i a'utí ánu'uhuatéveeca'a í Jesús. ⁵ Aj pu'i hua'usej, ajta ayén tiu'umuá'aj tíjín: “Meté'atzaahuatete, micu.” A'á pu jín ayén tiraata'ixaa í ti tí'icui'i tíjín:

—Niyauj, pu'uri hui timuaatá'uuni'iri'i í Dios í pej jín auteájturaa í jemin.

⁶⁻⁷ Majta á vejlí'i seica me'uun e'irá'uu í mej té'eyu'uxaca í ruye'irá jime'e. Mat'íj me'íjna huánamujri'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í Jesús, mat'íj mi miyen tiu'umuá'aj í ru tzajta'a tíjín: “¿A'íqui een jín ayén tí'ixa amíjna mi tevi? A'ij pu pua'a, xaa ne'u, tí'ixa. Capu hui a'íjna jín antiújmua'aree amíjna ti seij tiu'utá'uuni'i í ti jín auteájturaa í Dios jemi. A'á pu'u í Dios antiújmua'aree ti ayén seij tiu'utá'uuni'i.” Yee mú té'umua'atzejca'a a'íme í mej té'eyu'uxaca í ruye'irá jime'e.

⁸ Ajta a'áin Jesús, a'á pu ru tzajta'a rú'umua'areereca'a a'ij mej ye'í tí'imua'atzejca'a í ru tzajta'a. T'íj í ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'íne een jín siyen té'umua'atze í ru tzajta'a? ⁹ ¿Tí'itájni caí muári'eri? ¿Ni qui nej niyen tiraata'ixaate'en í ti ciyáaxara'a yee: “Pu'uri timuaatá'uuni'iri'i í pej jín auteájturaa í Dios jemi”, na'ari yee: “Ájchesi, patá'aj rá'anchueni muá'utaatzi; pajta yee á'ura'ani”? ¹⁰⁻¹¹ Ayee nu xaa ne'u rini tíj í nevástara'a, í ti jí'i Dios, setá'aj ráamua'aree, í nej neajta teáata'a jetze airáane, neajta nu ne'íjna jín antínmua'aree íiyen chaanaca japua nej ni tihua'utá'uuni'i í mej jín ateáturaaveca í Dios jemi. —Yee pu tihua'utá'ixaa í Jesús.

Aj pu'i ayén tiraata'ixaa í ti ciyáaxara'a tíjín:

—Ayee nu tí'imua'ixaate'e. Ájchesi, pajta rá'anchueeni muá'utaatzi. Aricu a'u pej é'eche.

¹² Ajta á'iyen a'áin ti tí'icui'ica'a, a'á pu ájchee. Rá'ajchui í rú'utaatzi. T'íj í á'uraa, metí'iseíracaa í teite. A'á mú jín naími'i a'ij te'utasej. R'í mú tiraatá'a í Dios. Miyen tíjín:

—Catu ja'anáj tí'itíj huasej tetíj íjii. Yee mú tiu'utaxájtaca'a í teite.

Jesús pu raatajé í Leví

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³ T'íj jí ajtahua'a Jesús a'uun á'ume a'u ti e'eve'e'ástime í jaj. Aa mú a'uré'eneiceca'a naími'i í teite jemin í Jesús. Ajta a'áin Jesús, a'á pu huá'a'ixaate'eca'a í niuucari ti jín Dios hua'irájtuaani. ¹⁴ Aj pu'i ayée a'uré'ene. T'íj jí a'uun í Leví huasej, í ti i'i yaujra'an a'íjna í Alfeo. A'uu pu anú'ujcatii chi'ita mej tzajta'an tí'itejil'ivi í mej tí'ití'icica. Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Patá'aj nee jamuan á'uche'ecane'en.

Aj pu'i a'áin ájchee í Leví. T'íj jí á'ume jamuan.

¹⁵ T'íj jí ayén tiuju'uríj mat'íj a'ará'a í Leví ti é'eche. Jesús pu a'ímej jamuan tí'icua'acaa í mej a'ij pua'a tí'teteite. A'á mú a'áin pírici í mej huá'ajjive'e í mej tí'ití'icica, majta í mej caí x'epi'in rijca.

A'íi mú tí'icua'acaa meesa japua jamuan í Jesús, majta seica í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Naíjmi'í mú tí'icua'acaa a'íné memu'icáa í mej á'ujujhua'ane'e í Jesús jamuan.

¹⁶ Majta seica á'a vejli'i cíneca'a. A'íi mú a'ín pú'een í mej tiú'ujmua'ate a'ij ti tiú'uxájtaca'a í Moisés teecan. Jeíhua mú nu'u raxí'eve'e í ruye'irá. Ayee mú ánte'arua a'íime tíjín fariseo. A'íi mú miyen tiú'uséj ja'atén mej jamuan tí'icua'acaa í Jesús. Aj mú mi miyen a'íimej tiú'utá'ixaa í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tíjín:

—¿A'íné een jín a'ín á'amua maestru tí'icua'aca, ajta ye'eca huá'a jamuan í mej tí'itejli'ivi, ajta huá'a jamuan í mej caí xí'epi'ín rici? Ayee mú tiú'utaxájtaca'a a'íime í mej tiú'ujmua'ate yú'uxare'ara'an jetze í Moisés, a'íime í mej huá'a jetze ajtémecantaca'a í fariseo.

¹⁷ Tí'ij a'ín huá'unamuajri'í í Jesús, ayé pu tiú'utaxájtaca'a tíjín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Ayee pu tí'een jíme'en í teite í mej me'uun a'uré'enine'í jemin í ti ya'anaca. Capu ruxe'leve'e mej me'ín a'uré'enine'íca'an í jemin a'íime í mej rí'en, sino a'íi mú xaa a'uré'enine'í í ti ya'anaca jemi í mej tí'icucui'í. Ayee pu che'atá na'a een ineetzi jemi. Canu ne'íjna jín yevé'eme nej ne'íjme huatá'inen í mej miyen tiú'ujsejrata yee mej xí'epi'ín rici, sino a'íimej nu jemi yé vé'eme í mej miyen tirú'umua'aree í ru tzajta'a mej caí xí'epi'ín rici.

*A'íi mú raata'íhua'uri'í í Jesús jíme'en í mej rú'itzi'ívi
(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)*

¹⁸ Tí'ij jí ayén tiuju'uríj. A'íi mú rú'itzi'íve'eca'a í mej Juan jamuan á'ujujhua'ane'e, majta í fariseo. Mat'íj mi seica e'iré'ene í Jesús jemi. Ayee mú tiraata'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'íné een jín maúriitzi'ívi í mej Juan jamuan á'ujujhua'an, majta a'íime í fariseo? Mi majta, í mej mú'eetzi jamuan á'ujujhua'an, camu miyen rici. —Yee mú tiraata'ixaa.

¹⁹ Aj pu'í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Tí pua'a ja'atí huaténeiche, aj pu'í a'íimej huatá'ineesin í mej rá'ajaahuat'e mej mi tiú'uyesten. Aj pu'í a'ín tihua'amin. ¿Ni qui rí'irí mej rú'itzi'íve'eca ti pua'a huá'a jamuan auj tí'iyeste í ja'ati? Capu xaa ne'u. ²⁰ Aru jee, aj pu teja'uré'enejsin í xica í mej jetzen rá'avi'itin í ja'ati. Aj mú xaa me'ín í mej rá'ajaahuat'e ru'itzi'íve'en a'íné capu ché'e huá'a jamuan a'utéjvee í mej rá'ajaahuat'e. A'íné inee, naúche'e nu yé huatéjvee, camu ru'itzi'íve'en í mej ná'ajaahuat'e.

²¹ 'Niche'e seij amuaatá'ixaate'en í chuijtari. Tí pua'a ja'atí a'íjna huaújcu'une'epe'en í cixuri ti mí'ime'ecan, capu a'íjna jamuan rucú'une'epe'en í cixuri jíme'e ti caí xi ja'anáj já'usini'í. Huatétzu'uta a'íjna í cixuri ti jécua tí'ij huatéja'usini'íhua. Tí'ij i rasiújtza'anan í ti mí'ime'ecan. Aj pu'í a'íjna ti anásiujtza'ani, jaítze'e pu ve'etí anásiujtza'ani a'ame.

²² 'Ajta, capu tilítí vaire'e ti pua'a ja'atí ru'ucájtua'ani navij limeeta-jra'a tzajta'a ti racua'iríihuajme nahuáj í mej mauchén ráataahuaca'a. Tí pua'a miyen ráaruuren a'íjna í nahuáj ti jécua, a'íi pu huatéve'eri, ajta ra'anasiújtza'ana í navij ti racua'iríihuajme. Tí'ij jí a'uvaájtzi í navij, ajta í nahuáj. A'íj pu jín ayén tiú'ujxe'leve'e ti ru'ucájtua'ani í navij tzajta'a ti jécua a'íjna í nahuáj ti ajta jécua.

A'ñ mú rú'ijtzaanaxi í teuuri ja'anáj mat'ij ruse'upi a'íime í mej Jesús jamuan á'ujuhua'ane'e

(Mt. 12:1-8, Lc. 6:1-5)

²³ Tí'ij jí ayén tiuju'urij. A'ijna xicá'ra'a jetze mej rusé'upihua'a, a'úu pu aum'éecaa já'ita'a í vi'ira'a japua í Jesús. Majta me'ín í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, a'íime mú auté'jhuii mej rú'ijtzaanaxi'in tí'ití teuuri jatze'e a'iné jeíhua mú tiejcuca'a. A'uu mú a'atajú'uca'a meru'ijtzá'ana. ²⁴ Majta me'ín í fariseo, mat'ij hua'usej mej miyen rijca'a, aj mú mi miyen tiraata'ixaa í Jesús. Miyen tijín:

—Casi'i, ¿a'iné een jín miyen rici a'íime í mej mú'eetzi jamuan á'ujuhua'an? Capu hui a'ij tí'iri'iri ti ja'ati ayén rijca a'ijna í xicá'ra'a jetze mej jetzen ruse'upi.

²⁵ Aj pu'i hua'utá'ixa í Jesús. Ayen tijín:

—Niche'e a'atzu tejamuá'ixaate'en. ¿Ni secaí mú'een ja'anáj ra'ujjve í yu'uxari jetze a'ij ti ye'í huarj í David teecan tí'ij huatá'icuataca'a, majta í mej jamuan á'ujuhua'ane'e? Tí'ij nu'u tí'iteveeca'a í Abiatar teecan a'ijna jime'e ti tihuá'ajte'e í mej tí'ivaire'eca'a teyujta'a, a'úu pu a'uteá'rupi í David. Ajta a'ñn í pan í mej Dios huatá'muai'ivejte u teyujta'a, a'ñ mu'u nu'u racua'aca í mej tí'ivaire'e a'ujna teyujta'a. Capu máa ja'ati racua'aca.

²⁶ Mí ajta a'ñn í David, a'ii pu caí teyujta'a tí'ivaire'eca'a. Capu a'ij tí'ití huarj. A'ñ pu nu'u ráacua a'ijna í pan í mej Dios huatá'muai'ivejte. Ajta tihua'umí í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Capu a'atzu auteá'jturaa í David teecan í Dios jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa í Jesús.

²⁷⁻²⁸ Ajta Jesús ayén tihua'utá'ixaa. Ayen tijín:

—A'ijna xicá'ra'a jetze í mej jetzen ruse'upi, ayée pu Dios tiraaxi'epi'intare tí'ij hua'utévaire'en í teite. Capu ayée na'a ayén tiraaxi'epi'intare í Dios mej mi araúrusten mena'a a'ijna xicá'ra'a í mej jetzen ruse'upi. A'ij nu jín, inee í nej neajta teáata'a jetze airáane, ayée nu een jín antínmua'aree neajta ne'ijna xicá'ra'a jetze mat'ij ruse'upi.

3

Jíme'en a'ijna í ja'ati ti ciyáaxara'aca'a í rumuájca'a jetze

(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

¹ Tí'ij jí ajtahua'a a'uteá'rupi teyujta'a í Jesús. Sej pu únu'uhuatéveeca'a. Tí'icui'í a'ijna, ciyáaxara'a í rumuájca'a jetze. ² Majta mú me'ín unu'uhuaté'uuca'a í fariseo. A'ñ mú rá'eeve'eca'a í Jesús, aísí ti pua'a a'ñn caí tiráahuaate'en í ti tí'icui'í. Aj pu ajtahua'a pítí'irijca í xicá'ra'a í mej jetzen ruse'upi. A'ñ mú fariseo rumua'atzíte'eca'a í mej jín jetzen te'ujpuá'ajte'en.

³ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa í ti ciyáaxara'a í rumuájca'a jetze, tijín:

—Ájchesi. Huatéechaxi íye já'ita'a. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a.

⁴ Ajta á'iyen hua'utá'ixa í seica. Ayen tijín:

—¿Tí'itáni í'iri'iri ti ja'ati ayén huárini tí'ij a'ájna teja'uré'enen, a'ijna xicá'ra'a mej jetzen ruse'upi? ¿Ni ayén tiraavjíte'e ti ja'ati ayén huárini í ti xí'epi'in jín seijre'e, na'ari í ti tiraacuí'inte'en? Ajta, ¿ni qui í'í xí'epi'in nej niyen huárini a'ijna xicá'ra'a jetze mej jetzen ruse'upi nej ni iráarujte'en nemjna mi ja'ati tí'ij caí huámí'ini, na'ari nej ni raatá'an ti huámí'ini? —Yee pu tiu'utaxájtaca'a í Jesús.

Mí majta me'ín í seica, camu a'ij tiu'utaxájtaca'a a'íime.

⁵ Aj pu'i Jesús hua'useírajraa. Acaujtzáahuat'e yee cumu t'ij niu'ucami'i. Ajta huataújxieemiste huá'a jemi a'iné camu raxí'eve'eca'a mej ráanamua. Aj pu'i a'ín ayén tiu'utá'ixaa a'íjna ti t'í'icui'i tijín:

—Huatátzeaaara mi á'amua'jca'a.

Aj pu'i a'ín í teáata'a, raatátzeaaraca'a í rumuájca'a. Jíme'en pu'u raatátzeaaraca'a, aj pu'i huarúj í ja'ati í rumuájca'a jetze. ⁶ Aj mú mi huíráaci a'íime í fariseo. Mat'í'ij mi autéjhuii mej raaxí'epi'íntare'en seica jamuan a'ij mej ye'í huárini mej mi raajé'ica í Jesús. A'íime í seica, a'ii mú a'ín pú'een í mej á'ujuhua'an jamuan í tajtuhuan ti ve'ée. Ayee pu ántehuaa a'íjna tijín Heródes.

Jeíhua mú teite ajteáxiireca'a a'u ti e'eve'e'ástime í jaj

⁷ T'í'ij jí á'uraa í Jesús. Aa pu a'ará'a a'u ti e'eve'e'ástime í jaj. Majta mú jamuan a'uc'íj í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Jeíhua mú majta teite a'uc'íj jamuan í mej me'uun a'uchéjme'ecaa u Galilea. ⁸ Mat'í'ij ráamua'areeri'i a'ij ti ti'it'í huáruu í Jesús, ti ayén jaitze'e raayí'itihua'a caí máa ja'atí, jeíhua mú majta me'uun a'ará'í'ica'a a'ujna u Judea, majta a'ujna u Jerusalén. A'uu mú majta a'ará'í'ica'a u Idumea. Majta seica mej a'uchéjme'ecaa u Tiro, majta u Sidón. Seica mú majta a'itac'í'ica'a utavén pújme'en í Jordán.

⁹⁻¹⁰ A'iné pu'uri tihua'uhua'ate'eca'a jeíhua í mej t'í'icucui'ica'a, jeíhua mú í mej t'í'icucui'ijme ajteáxiireca'a a'u ti a'utéveeca'a í Jesús. Mua'itávatzijxi á'ájna vejli'i jemin. Jeíhua mú ra'ajtam'íjhua'a a'íjna í Jesús. A'í'ij pu jín a'ín hua'uta'a'íj mej jamuan á'ujuhua'ane'e mej baarcu ráahuaviitze'en ti jetzen atéeyei'ixi'ín mej mi caí ratzínajye'ican í teite. ¹¹ Majta me'ín tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a, mat'í'ij raase'íj í Jesús, aj mú mi títunutaxi vejli'i jemin. Ayee mú titeejíhuaca'a tijín:

—Mú'ee pej hui i'i yaujra'an í Dios. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a a'íime.

¹² Aru Jesús, t'í'ij hua'ajté'axi, aj pu'i ayén tihua'uta'a'íj mej caí miyen rijca, mej raxájta ja'atí ti pírici.

Jesús pu hua'avé'ejajpuaxi a'íme'í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase

(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

¹³ Aj pu'i án a'ujnéj í jiri jetze, a'iné pu'uri rú'umua'areereca'a a'achú mej pua'amé í ti tihua'uta'a'íjtesin. Aj pu'i hua'utajé. Mat'í'ij mi á ve'eré'ene í ti hua'avé'ejajpuaxi. ¹⁴ Tamuáamuata'a japuan hua'apua mú a'ará'axcan í ti hua'avé'ejajpuaxi. Aj pu'i a'ín tihua'u'íjca a'íjna jime'e mej á'ujuhua'ane'en jamuan, majta hua'utá'ixaaate'en í teite í Dios jetze me'ecan. ¹⁵ A'í'ij pu ajta huau'íjca a'íjna jime'e mej antiújmua'areere mej mi miyen tihua'uhuaate'en í mej t'í'icucui'i, ajta mej majta hua'utamuarite'en í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'e í teite.

¹⁶ A'ii mú a'ín pú'een í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Jesús pu a'ín huatajé í Simón. T'í'ij jí ayén raatamuá'a tijín Pedro. ¹⁷ Ajta pu a'ín í Jacobo, ajta juutzeájra'an í Juan. A'ii mú me'ín pírici yaújmua'ame'en í Zebedeo. T'í'ij jí a'íjna í Jesús ayén hua'utamua'a í runiuuca jime'e tijín Boanerges. Ayee pu huataújmua'a a'íjna tijín Yaújmua'ame'en í mej Téjniuue.

¹⁸ Seica pu ajta huatajé. A'ii mú a'ín pú'een í Andrés, ajta a'ín í Felipe, ajta í ja'ati ti ayén ántehuaa tijín Bartolomé, ajtahua'a seij í Mateo, ajta í Tomás, ajta a'íjna í Santiago, í ti yaujra'an pú'een a'íjna í Alfeo, ajta í ja'ati ti ayén ántehuaa tijín Tadeo. A'í'ij pu ajta huatajé a'íjna í Simón í

ti á'uche'ecane'e huá'a jamuan mej miyen huataújmu'a tijín cananista. ¹⁹ A'íj pu ajta huatajé í Judás ti ayén te'entímu'utaca tijín Iscariotes. A'íjna í Judás, a'íj pu a'ín pu'een ti avítzi jín hua'utátuire a'íjna í Jesús.

A'íj mú Jesús jetze te'ujpuá'ajte ti a'ín tiyaaru'u ca'aníjra'a raatá'acare'e ti ayén huárini

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

²⁰ Tí'ij jí á'uraa í Jesús. Aj pu'i chí'ita á'a a'uteájrupi, majta í mej jamuan á'ujjhu'a'ane'e. Majtahua'a mú jeíhua ajteáxireca'a í teite, ca ché'e huatári'iristareca'a mej tiú'ucua'ani a'íjna jime'e mej jeíhua teite. ²¹ Aj mú mi ráamua'areerí'í í ihuáamua'ame'en í Jesús a'u ti a'ín a'ij é'ene'e. Aj mú mi a'uré'ene mej mi rá'anví'itin. Aye'e mú een jín huaríj a'íjna jime'e ti nu'u huateújtimua'irí'í í Jesús.

²² Majta me'ín í mej té'eyu'uxaca teyujta'a, í mej me'uun e'eráaci u Jerusalén, ayé'e mú tí'ixajtaca'a a'íjme. Míyen tijín:

—Beelzebú pu hui jetze arájca'ane amíjna mi tevi. Beelzebú í ti tihuá'aijte'e naíjmi'ica í tiyáaru'use, a'íjna Beelzebú pu ca'aníjra'a ratá'aca amíjna ti hua'utamuarite'en í tiyáaru'use. —Aye'e mú tiu'utaxájtaca'a a'íjme.

²³ Ajta a'ín í Jesús, a'íj pu hua'utajé a'íjme í mej té'eyu'uxaca mej mi ráanamua í niuucari ti jín tihuá'amua'aten. Aye'e tijín:

—¿A'íné tí'irí'iri ti Satanás rusej hua'utamuarite'en í ruteítestemua'a? Capu a'ij tí'irí'iri. ²⁴ Ayej che'atá na'a, ti pua'a chajta'ara'a já'ita'a ma'utáciine, ti pua'a miyen huárini, aj mú mi tiújne'usi'ite'esin. Mat'íj a'utáciine já'ita'a a'íjna í chajta'ara'a, capu ché'e á'ateere. ²⁵ Ajta, ti pua'a teitestemua'ame'en í ja'ati, miyen che'atá mena'a já'ita'a a'utáciine, camu ché'e á'ateere í teitestemua'ame'en a'ájna a'u ti é'eche í ja'ati.

²⁶ Ayej che'atá na'a, ti pua'a Satanás ayén huárini a'utí'é'eche, ti pua'a a'ín hua'uténe'usi'ite'en í ruteítestemua'a, a'íj pu ajta caí ché'e á'ateere, sino a'íj pu te'entipué'ajte'esin.

²⁷ Seij nu neajtahua'a huataxájta í niuucari. Tí pua'a ja'atí raxí'leve'e ti tiraanáhua'í tí'á'ara'an ti á'é'eche í ti ruca'ané, amuacaí pu ruxe'leve'e ti ra'atéj'ici'en í ti ruca'ané. Aj pu xaa rí'irí ti uteároute a'u ti é'eche tí'ij tiraanáhua'í.

²⁸ Ayej xaa ne'u ti'ayajna, a'íjmej jime'e í teteca, rí'irí ti tihua'utá'uuni'í naíjmi'ica í mej jín auteájturaa í Dios jemi, ajta naíjmi'ica í mej a'ij pua'a tí'ixaxa'a. ²⁹ Aru, ti pua'a ja'atí a'ij pua'a tí'ixajta a'íjna jetze í Xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, capu xaa ne'u ja'anáj tiraatá'uuni'ira a'íjna. A'íj pu ru'ité'aa a'ame tíj na'a rusén jime'e. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a í Jesús.

³⁰ Aye'e pu Jesús tihuaú'ixaa a'íjna jime'e mej miyen tí'ixajtaca'a ti nu'u tiyaaru'u tzajta'an seijre'eca'a, mej mi miyen tiraamua'aree ti a'ín Jesús a'íjna jetze arájca'anejca'a í Xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, tí'ij ayén huárini tí'itíj jime'e.

A'íjme í mej pu'een í ná'anjra'an í Jesús, majta í ihuáamua'ame'en

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

³¹ Ajta a'ín ná'anjra'an, majta a'íjme í júutzimua'ame'en, a'íj mú u a'ará'a. Aa mú a'utéhuiixi mena'a pua'acié. Aj mú mi raatachú'leve.

³² Majta me'ín í mej huiráte'eca'a jamuan í Jesús, a'íj mú raatá'ixaa, miyen tijín:

—Mé mú a'uté'uu pua'acíe anaanaj, majta á'ajuutzimua'a. Mémuahuahuau, micu. —Ayee mú tiraata'ixaa.

³³ Aj pu'i ayén tiu'utaniú í Jesús. Ayen tijín:

—¿A'ataani me'ín pú'een í mej nináana nusu ne'ihuaamua'a? —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

³⁴ Tí'ij jí hua'useírajraa í teite í mej a'itecaíjme'eca í jemin. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ii mú a'ín pú'een í mej nináana, majta í nejúutzimua'a. ³⁵ A'achú mej pua'amé miyen tirá'aste a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, a'ii mú a'ín pú'een í mej nináana, majta a'íime í nejúutzimua'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

Tí'ij jí á'uraa.

4

Jíme'en a'íjna í ja'ati ti nu'u teja'uhuáste

(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Aj pu'i Jesús aj a'ucáane a'u ti e'leve'e'ástime í jaj tí'ij ajtahua'a tihua'umua'aten. Aj mú mi jeíhua ajteáxiireca'a í teite a'u ti a'utéveeca'a. Temua'a mú tí'itemu'iicaa í teite. A'íj pu jín ateájraa í baarcu jetze ti jaata'a e'ecáve'eca'a. Majta me'ín í teite, áa mú a'ucaíjme'ecaa ja'apuaíri japua. ²⁻³ Jéíhua pu tihua'a'ixaate'eca'a a'íjna jíme'e í chuijtari. Ayee pu tihua'ú'ixaa seij jíme'e í niuucari.

Ayen tijín:

—Xaanamuajri'i mú'een. Ja'atí ti nu'u tí'ihuastehua'a, u pu á'ume ti tejé'ehuaste'e. ⁴ Aa pu aumé'ecaa ratáhua'anáa í imue'eri. Seica pu juye jetze a'uvatzíjraa. Aj mú mi pina'ase júte'e imúa ave'ecáne, meraaré'je'ipi.

⁵ 'Ajta nu'u seica huavatzíjraa tetej tzajta'a a'u ti caí jeíhua chuej á'uca. Yee pu'i teja'uré'ene, a'iné capu huatétee í chuej ti tzajta'an iru'ucárutixi'ín í jíine'ara'an, ca'anacan pu huaré'epistaca'a í chuej. Aj pu'i ca'anacan ajneájxi í imue'eri. ⁶ Ajta tí'ij u e'iré'ene í xicaj, tí'ijí huaré'ehuaa xicaj jíme'e í ti tiu'unéj. A'iné capu ajtanáana'ajme'eca'a, a'íj pu jín huaré'ehuaa.

⁷ 'Ajta seica í imue'eri, a'úu pu a'uvatzíjraa a'u ti tzicare'e a'uvéjme'ecaa. Tí'ij a'ín tzicare'e huavaújse, tí'ijí a'ín tzicare'e ra'avá'ana a'íjna ti tiu'unéj. A'íj pu jín caí huáxiireca'a.

⁸ 'Aru seica pu nu'u a'uun a'uvatzíjraa a'u ti a'ur'én í chuej. A'íi pu huanéj. Tí'ij huavaújse, aj pu'i temua'a tiú'uciireca'a. Seica í imue'eri, ayee pu caté'etejme'ecaa í cuuxa'a jetze seij ti ajtanéj í 'icári a'achú cumu seité japuan tamuáamuata'a í jatzi. Ajta seica ayén caté'etejme'ecaa a'achú cumu huaícate. Ajta seica, anxíte pu caté'etejme'ecaa seij ajta seij. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a í Jesús.

⁹ Ajta ayén tihua'ú'ixaa tijín:

—Tí pua'a ja'atí rar'íirejmi'i, ché'e a'ín huaruitiejte'en temua'a naa.

A'iné een chuijtari jín tihua'ú'itíiri'i

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Mat'íj mi a'ucíj í teite. Aru camu naíjmi'i. A pu a'uteájturaa í Jesús, ma jta seica í mej naími'i á'ujujhua'ane'e huá'a jamuan í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i a'ij ti huataújmua'a a'íjna í niuucari ti raaxájtaca'a.

¹¹ Ajta a'ín Jesús, ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'ejmi pu Dios tiú'ixaa e'ehuaruitiéecan jime'e a'íjna í ti hu-ateú'avaataca'a í Dios jemi a'iquí tí'iseijre'e a'ame a'íjna xicájra'a jetze tí'ij Dios tí'ita'aíite'e a'ame íyen chaanaca japua. Aru amímej mej mé a'uté'uu pua'acíe pua'acíe, nain pu tihua'ítiiiran chuijtari jime'e. ¹² Ayee pu tihua'aruure. Tí'ij tihua'íxaate'e í niuucari jetze, seica mú miyen tiú'umua'ati tíjín: “Cu xíee teyaú'ítie iteen.” Ajta mat'íj ranamuajran, miyen tíjín: “Tu'íteájnamua iteen.” Aru capu xaa ne'u. Camu yaú'ítie, camu majta tanamuaj. Dios pu tihua'ítii chuijtari jime'e mej mi caí yaú'ítiee muá'ara'ani, mej mi caí ráanamua, a'iné camu xaa ne'u raxí'eve'e mej seicié tirájteuni a'ij mej ye'í huárini, t'íj a'ín caí tihua'utá'uuni'í í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

A'ij ti huataújmua'a a'íjna í niuucari ti jíme'en raxa a'íjna í ja'ati ti teja'uhuáste

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³ Ajta Jesús pu ayén tihua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—¿Ni tzaa secaí yaú'ítiee xa'araa a'íjna í niuucari? Tí pua'a secaí yaú'ítiee xa'araa, ¿a'iné tí'iri'iri sej si siyen yaú'ítiee xá'ara'ani í seica í niuucari? Nu'uri íjii amuaatá'íxaate'esin amitiéere'ecan jime'e a'ij ti huataújmua'a í niuucari ti jíme'en raxa a'íjna í ja'ati ti nu'u tí'ihuastehua'a imue'eri jime'e.

¹⁴ 'A'íjna í imue'eri ti huasti'i, ayée pu seijre'e tíj í ja'ati ti á e'etéche'ecane'e huá'a'íxaate'e í niúucare'ara'an jime'e ti Dios jemi a'uvé'emej. ¹⁵ Ajta seica í teite, yee mú e'en cumu í imue'eri ti a'uun a'uvatzíjraa juye jetze. A'íj mú naa tí'ijnamua í niúucare'ara'an ti raaxájtaca'a í ja'ati. Aru, mat'íj ráanamujri'í, a'íj pu tiyaaru'u hua'irá'a'ari'iracare'e í niuucari í mej rú'umua'areereca'a í ru tzajta'a. ¹⁶ Majta seica, yee mú e'en tíj a'íjna í imue'eri ti huahuásti'ihuaca'a í tetej tzajta'a. Amuacaí pu hua'aránajcheca'a í niuucari í mej ráanamujri'í. ¹⁷ Aru cumu caí jeíhua ajtanána'ajme, a'íj mú jín rajpuaítizí muá'aye'í me'íjna jime'e mej seica huá'axieehuasti í niuucari, na'ari ti pua'a seica a'ij pua'a mehuá'aruure, c'íj mu'u té'eviicua'í. Ca'anacan mú mé rúujisin.

¹⁸ 'Majta seica í teite, ayée mú 'een tíj í imue'eri ti huahuásti'ihuaca'a a'u ti a'utzícare'eme. A'íj mú ranamua í niuucari. ¹⁹ Aru jeíhua pu huá'a jetze ruxe'eve'e a'ij mej rujímua'a mena'a tirájteuve íyen chaanaca japua tej japuan seijre'e. Ayee mú huaujmua'amua mej tí'ituaave'en. Majta miyen tí'inecua'atze mej chíjteani pú'eenen. A'iné tí'ij pí na'a mú miyen tí'imua'atze a'iné ayée mú tí'ixe'eve'e, capu ché'e té'uve í huá'a tzajta'a mej japuan tiú'umua'ati í niuucari. A'íj pu jín caí ché'e ri'iri'í ti hua'utévaire'en í niuucari í huá'a tzajta'a.

²⁰ 'Majta seica, ayée mú 'een cumu a'íjna í imue'eri ti huavatzíjraa japuan í chuej ti a'urí'en. A'íj mú xaa ranamua í niuucari, majta í ru tzajta'a raateátuaasin í rumua'atzíira'a jime'e. Ayee pu 'een tíj 'een í imue'eri ti huá'ireca'a jeíhua. Seica mú tiu'utévaire'esin jeíhua. Seica mú tiu'utévaire'esin cumu í imue'eri ti huá'ireca'a a'achú cumu seité japanu tamáamuata'a ti caté'etejme, seij ajta seij. Majta seica cumu í ti huá'ireca'a a'achú cumu huaícate ti caté'etejme, majta seica miyen 'een cumu í ti huá'ireca'a a'achú cumu anxíte, seij ajta seij.

Jíme'en í lámpara ti a'imua' a'atáneeri'icij

(Lc. 8:16-18)

²¹ Ajta ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿A'liné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? Tí pua'a ja'atí yé vé'eme'en, lámpara ti tijájna, ¿a'uné jetze yá'aruuren a'íjna í lámpara? ¿Ni sicu'uj jetze ru'uteéyeijtza, na'ari utaatzí jete ye'iráchajtza? Capu xaa ne'au áa ya'uté'avaata, sino án pu jéjre'e ya'ujchájtza, án imuá t'íj a'imuá a'atáneeri'icij. ²² Tí'títí ti a'ij t'í'aviitzi'i, capu ayén éne'en a'ame tíj na'a rusén jime'e, sino huataújsejrata á jéjre'e. Na'ari títítí ti a'ij avítzi jín t'í'imuari'ihua, aj pu'i muá'areeri'ihuan. ²³ Mú'een, mi sej rarí'irejve, xáanamujri'i. —Aye pu tihuaú'ixaa í Jesús.

²⁴ Ajta ayén tihuaú'ixaa tijín:

—Rí'i xu'u tiráanamua i sej t'ínamua. A'achú sej caj t'í'ijnamua í niuucari, ayé pu che'atá na'a Dios tejámuaatá'asin mú'ejmi sej si jaítze'e yaú'itiéé xá'ara'ani. Ajta a'íin, aúche'e pu jaítze'e tejámuaatá'asin i sej ranamua. ²⁵ Aye pu té'eme. Tí pua'a ja'atí r'í'i t'í'ijnamuajrave'en, Dios pu raatá'asin ti jaítze'e yaú'itiéé á'ara'ani. Ajta, ti pua'a ja'atí caí r'í'i t'í'ijnamuajrave'en, Dios pu rá'ari'ira a'achú ti caj ari tiyaú'itiéé já'araa.

Jíme'en í imue'eri ti huavaújse'en

²⁶ Ajta ayén tijín:

—Aye pu t'í'irineca mat'í'ij miyen rijca a'ij ti t'í'ijxe'eve'e í Dios. Yee mu'u huatámu'iireca tíj huavaújse'en í imue'eri ti ja'ati raahuáste. A'íjna í ja'ati ratáhua'anáa pu aumé'ecaa í imue'eri. ²⁷ T'í'ij jí huatácutzi a'íjna í ja'ati. Aj pu ijtá'i í'ijjstín, t'í'ijtá'í ájchesin. A'ateeri ti huaté'a a'ame. Aj pu'i ajnéjsin, t'í'ij i vaujse'en. Aru a'íjna í ja'ati, a'í pu caí ramua'aree a'ij ti ye'í te'ejnéj í imue'eri. ²⁸ A'íjna í chuej pu hui rusej r'í'i raruuren ti huavaújse'en í imue'eri. Amuacaí pu ajnéjsin í huáacixa'a. Aj pu'i í huíjmuaiyu. Tí pua'a ari huíjmuaiyuren, t'í'ijí ajtanéjsin ti jetzen caté'ete a'ame í jatzi. ²⁹ T'í'ij a'íin huáca'anáan í jatzi, aj mú mi u yá'atzaanan. Pu'uri íjii teja'uré'ene a'ájna xicájra'a jetze mej jetzen t'í'tza'anaca.

Jíme'en í mostaasa ti rajatze'e

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ Ajta ayén tiu'utaxájtaca'a í Jesús tijín:

—¿A'liné ye'í t'í'iri'iri tej ti tiyen raataxáj a'ij ti ye'í tejé'ajjta í Dios? ¿Tí'itájqui niuucarijra'a ruxe'eve'e tej raataxáj a'ij ti ye'í t'í'irineca Dios ti é'eseijre'e?

³¹ Aye pu 'een cumu títítí tu'upi ti ayén ántehuaa tijín mostaasa. Aye pu 'een ti jaítze'e cílieen caí máàj seica jatzíjra'a ti yen seijre'e íyen chaanaca japua. ³² T'í'ij huasti'ihua a'íjna í jatzi, aj pu'i vaujse'en. T'í'ij huavaújse'en, jaítze'e pu uratí'tí'ij á'aye'í caí í pí'ista ti yen seijre'e íyen chaanaca japua. Temua'a pu t'í'ipuápua'amee í cíye'ara'an. Ajta í xamua'ira'an, temua'a pu te'antajíya'ume. A'íj pu jín rí'iri mej pina'ase jetzen tihuaúritu'ate'en ti huácien tzajta'a. —Aye pu tihuaú'ixa í Jesús.

A'ij ti ye'í Jesús tihuaú'iti'iri'ni niuucari jime'e

(Mt. 13:34-35)

³³ Aye pu tihuaú'amua'atehua'a í niúucare'ara'an jime'e ti Dios jemi é'eme'ecan. Jeíhua pu tihuaú'a'ixa'atehua'a niuucari jime'e a'achú mej caj té'eviicua'iraca'a mej ráanamua. ³⁴ Tí'títí ti a'ij ti tihuaú'a'ixa'atehua'a í teite, Jesús pu ayén tihuaú'a'ixa'atehua'a niuucari jime'e ti caí e'ehuáuriti'iriici. Aru a'íj pu tihuaú'a'ixa'atehua'a a'íme'j í mej jamuan á'ujjhuane'e a'ij ti huataújmuua'a naíjmi'í í niuucari amitiéere'ecan jime'e.

Jesús pu raatépu'a'ajte í eeca, ajta í jaj tí vivejme'e tiújta'ahua'a
(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ A'íjna xicájra'a jetze, tí'ij ari téchumua'arijme'e, Jesús pu hua'utá'ixa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayen tijín:

—Tiché'e antáciine után pújme'en.

³⁶ Matí'ij mi á huajauhua'axi í teite. Aj mú mi yá'utií í Jesús jetzen í baarcu a'uun tí a'utéveeca'a. Majta seica a'ucíj seij jetze í baarcu. ³⁷ Aj pu'i huatá'ecareca'a temua'a ca'anín jime'e. Japuutzari pu temua'a té'uxijve'e. Ajta vivejme'en tiújta'ahua'a í jaj. Tí'ij í ateáxiire'axi í baarcu jetze. Pu'uri tén avé'ejistijme'e í jaj.

³⁸ Ajta a'íin Jesús, a'úu pu é'ecujcaa cítzata'an pújme'en í baarcu. Timu'utzi pu huamé'ecaa. Aj mú mi raajiste. Miyen tijín:

—Maeestru, ¿ni caí á jetze ruxe'eve'e tej teri tén cui'ini?

³⁹ Aj pu 'i ca'anacan ájchee í Jesus. Tí'ij jí raatépu'a'ajte í eeca. Ajta ayén tiraata'ixaa í jaj, tijín:

—Pecaj ché'e sihuájna. Xaatapuá'ajta. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a.

Aj pu'i huateápu'a'reca'a í eeca. Ajta a'uréujé'iyerecaj í jaj temua'a naa.

⁴⁰ Aj pu íjtá'í Jesús hua'utá'ixa í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, ayén tijín:

—¿A'iné een jín huápi'i setiu'utátziin? ¿A'iné een jín secaí té'atzaahuat'e? —Yee pu tiu'utaxájtaca'a.

⁴¹ Temua'a mú mi jeíhua tiu'utátziin. Majta miyen tiúj'ixaate'eca'a me'íjna jime'e mej tiu'utátziin. Miyen tijín:

—¿Tí'itájni tévira'a pú'een? Amí pu hui tihuá'ajjte'e í eeca, ajta í jaj. Naími'i mú rá'astijre'e. —Yee mú tiúj'ixaate'eca'a.

5

A'íjna í ja'ati tí Gadara é'eme'ecan
(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ Aj mú mi antací antavén pújme'en. Ayee pu téja'arájtehuaa tijín Gadara. ² Aj pu'i Jesús a'itá'aa í baarcu jetze. Tí'ij jí á'iyen seij ave'eré'ene tiyaaru'u tí tzajta'an seijre'eca'a. A'uu pu huirá'jraa a'íjna í ja'ati a'u mej mi'ichite e'evé'enaamuaca.

³ A'uu pu é'echejca'a a'íjna í ja'ati. Jé'ecan pu simuárun. Capu ri'iríistaca'a tí ja'ati ra'amuáji'ici'en caujnari jime'e, ni alaambre jime'e.

⁴ Mu'íi mú raatatése. Mara'amuaj'í'ici'ihua'a muájca'are'ara'an jetze, majta íicá'jra'an jetze alaambre jime'e. Aru a'íin, tí'ij pí na'a pu tijtzá'ana'a cílieene'en, ajta méjca'í iyaúhua'axijsin. Capu huatá'ri'ristareca'a tí ja'ati a'íj ráaruuren tí raamuá'acante'en. ⁵ Nain tújca'ari tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a, a'íi pu á'uche'ecane'e, anjiihua a'ájna jiri jetze. Ajta a'ájna a'u mej mi'ichite e'evé'enaamuaca, á pu íj ayén hua'uteátu'asixi tetej jime'e.

⁶ Tí'ij raasej í Jesús, á'iyen púu a'utatíej. Aj pu'i tínutaca'a a'ájna vejli'i a'utí a'utéveeca'a í Jesús. ⁷ Ajta huajíjhuaca'a ca'anín jime'e. Ayen tiraata'ixaa tijín:

—¿A'iné tí'itá'í peteáruuren neetzi jemi, Jesús í pej í'í yaujra'an í Dios tí nainjapua tí'ajta? A'íj nu muahuavii í Dios jemi pej caí puaíjzti neetá'acare'en.

⁸ Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ja'ati, a'iné ayée pu tiraatá'ixaate'eca'a í Jesús tijín:

—Tiyaaru'u pej tzajta'an seijre'e mi tevi, pej a'ij pua'a meteúumua'aree, huirá'ra'a mi tevi jetze. —Yee pu tiraata'ixaa í Jesús.

⁹ Ajta ayén tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿A'iné pua'antehuaa mú'ee?

Ajta ayén tiu'utaniú tijín:

—Ayee nu ántehuaa tijín I tej arájsevi vi'lira'a ta'ará'ase. Ayee tu ti'ítamuá'amua a'íjna jime'e tej i'í mu'íi. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

¹⁰ Aj pu'í a'íjna í ja'ati jeíhua rájhuaviiri'í í Jesús ti a'ín hua'uta'íte mej á'ucíine mé á'ahua'ayee í mej tzajta'an seijre'eca'a.

¹¹ Majta me'ín tuiixute, á vejli'í te'ántacua'atiye'icaa jirí jetze, memui'icáa í tuiixute a'achú mú ará'axca hua'apua vi'lira'a. ¹² Aj mú mi me'ín tiyáaru'use miyen tirájhuaviiri'í tijín:

—Taata'á itejmi tej a'uteárute mi tuiixute tzajta'a.

¹³ Tí'ij jí a'ín hua'utá'a. Matí'ij mi huiráaci me'íjna í tiyáaru'use í mej tzajta'an seijre'eca'a a'íjna í tevi. Aj mú mi tiyáaru'use huatasejre í tuiixute tzajta'a. Majta me'ín í tuiixute, muaatauruj a'uun pújme'en u jate'e. Aj mú mi atéevatzi á jaata'a. Matí'ij mi aujamí, naíjmi'í.

¹⁴ Majta me'ín í mej tuiixute cha'íca'a, a'í mú temua'a tiu'utátziin. Matí'ij mi a'ucíj mej hua'utá'ixaate'en mej chajta'a a'uchéjme'e, majta matíj mena'a mej a'uchéjme'e a'imuá.

Aj mú mi e'iré'ene í teite mej mi ráamua'aree a'ij ti ti'ítí huaríj. ¹⁵ Matí'ij mi ave'eré'ene a'u ti a'ij é'ene'e í Jesús. Aj mú mi me'ín huasej í tevi í mej tiyáaru'use tzajta'an seijre'eca'a. A pu a'utácacii. Capu ché'e mua'avi'í. Capu ché'e rutímua'í. Pu'uri huarúj a'íjna í tevi. Aj mú mi tiu'utátziin.

¹⁶ Majta me'ín í mej raasej a'ij ti ti'ítíj huarí, nain mú hua'utá'ixa í teite a'ij ti tiráaru'í tevi í tiyáaru'use mej tzajta'an seijre'eca'a, a'ij ti tihuá'uruu í tuiixute. ¹⁷ Aj mú mi a'uteájhui í teite mej rahuavii í Jesús ti á'ura'ani u á'ahua'ayee. ¹⁸ Tí'ij jí á'uraa í Jesús. A'uun pu ateá'raa í baarcu jetze. Tí'ij í a'íjna í ti tzajta'an seijre'eca'a í tiyaaru'u, a'í pu rájhuaviiri'í ti Jesús raatá'an ti á'ura'ani jamuan. ¹⁹ Ajta a'ín í Jesús, capu raatá'a a'íjna í tevi ti á'ura'ani jamuan. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Aricu a'u pej é'eche huá'a jamuan a'ihuáamua'a. Patá'aj hua'utá'ixaate'en nain a'ij ti timuáaru'í í tavástara'a jemi, a'ij ti ye'í rí'í timuájcha'í.

²⁰ Aj pu í iyá'uraa í ja'ati. Ajta á'iyen a'ín a'utéjche ti hua'utá'ixaate'en í mej me'uun a'uchéjme'á'jna ti ayén téja'arájtehuaa tijín Tamuáamuata'a ti Chájta'ajme. Nain pu hua'utá'ixa a'ij ti tiú'uruu a'íjna í Jesús. A'u ti na'a rí'í mú tiráanamujraca'a í teite a'iné jécua me'ecan í niuucari.

Jíme'en Jairo ti rape'eri, ajta, ajta í 'íta'a ti ra'ajtamuariej í c'ixure'ara'an í Jesús

(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

²¹ Aj pu í jítá'í huaré'araa í Jesús í baarcu jetze. Tí'ij íi a'uun a'ará'a a'uun jetze pújme'en vejli'í a'u ti e'leve'ástime í jaj. Matí'ij mi ave'eré'ene jeíhua í teite a'u ti a'utéveeca'a í Jesús. ²² Aj pu'í seij a'ará'a ja'atí ti tí'ivaire'eca'a hua'atéyujta'a. Ve'ecán pu jín ti'ítéveeca'a. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Jairo. Tiyaúj, íitacan. Tí'icui'ica'a a'íjna í yaujra'an. Tí'ij a'ín Jairo raasej í Jesús, aj pu'í titunutaca'a á chuaata'a Jesús ti jé'ejvee. ²³ Jeíhua pu rájhuaviiri'í, ayén tijín:

—Niyauj pu á'ame'ere. Mu a'utá'iyi'li patá'aj ra'ajtamuarí'en, tá'aj huarún, tá'aj auj ruuri á'ara'ani. —Ayeé pu tiraata'ixaa.

²⁴ Aj pu'i Jesús u á'ume jamuan. Majta jeíhua teite a'ucj huá'a jamuan a'ímej í mej hua'apua. Mat'íj mi ajteáxiireca'a í teite. Temua'a mú huápi'í títé'ucataca'a.

²⁵ Ajta huá'a tzajta'a a'utéveeca'a í 'íita'a ti tí'icui'li. Pu'uri a'ateevi'li a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua nine'ira'a ti tí'icui'li a'íjna í 'íita'a. Tí'ij pí'na'a pu uvé'emi'iyeca'a. Jeíhua pu xuureca'a. ²⁶ Pu'uri jeíhua huaú'ajtacaca'a í mej tí'ihua'ataca jemi. Pu'uri téje'ehuáujrie nain tíj na'a tíj caj tí'ituaave'eca'a. Ajtá'í, capu tí'itíj a'ij tiraatévai. Mí ajtá'í, ayée pu í éene'e ajtahua'a jaítze'e tijcu'íneca'a. A'íj pu jín, rajpuafjtzica'a jeíhua a'íjna í 'íita'a.

²⁷⁻²⁸ Tí'ij jí tiú'unamuajri'í a'ij ti tí'itíj huáruu í Jesús. Ayen tíjín: “A'ij nu jín niyen rini nej ra'ajtamuarí'en cáxure'ara'an jetze, aj nu run.” Yee pu tiu'umuá'aj a'íjna ti tí'icui'li. A'íj pu jín á aúurupi teite tzajta'a a'íjna í 'íita'a. Tí'ij í á e'iré'ene huarita'an í Jesús. Aj pu'í ra'ajtamuaríej cáxure'ara'an jetze. ²⁹ Jíme'en pu'u ra'ajtamuaríej, aj pu'í huatépuaa ti uvé'exuurica'a. Tí'ij í ayén raatá'a í tzajta'an cumu pu'uri huarúj. ³⁰ Aj pu í ráamua'areeri'í í Jesús í ru tzajta'a ti ja'atí tiú'uhuaa cumu ti caí ché'e racá'anisti'í. Aj pu í píh a'uré'eve, hua'useírajraa í teite. Ayen tíjín:

—¿A'ataani na'ajtamuaríej i necáxu jetze? —Ayeé pu tihua'uta'íhua'uri'í.

³¹ Aj mú mi miyen tiraata'ixaa í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Miyen tíjín:

—Mú'ee pej huá'aseij í teite mej á'acata. ¿A'iné een jín piyen tiu'uta'íhua'u? yee: “¿A'ataani na'ajtamuaríej?” —Yee mú tiraata'ixaa.

³² Mí ajtá'í a'íjn Jesús, a'íj pu hua'useírajy'e'icaa matíj mena'a tite'anavéejme'eca. Ayeé pu a'íjn rijcaa tí'ij raasej ja'atí ti ra'ajtamuaríej.

³³ Aj pu í a'íjn í 'íita'a, temua'a tiu'utátziin. Temua'a pu tiú'ujviveeca'a í ru tzajta'a a'iné rú'umua'areereca'a tí'ití ti a'ij huáruu. Aj pu í ajteáxiireca'a a'u ti a'ij e'en a'íjna í Jesús. Títunutaca'a á vejli'í jemin. Tí'ij jí nain raatá'ixaa a'ij ti tí'ití ráaruu tzáahuati'ira'a jime'e. ³⁴ Aj pu í Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Niyauj, peté'antzaahua nej timuáahuaate'enche'e. A'íj pej jín peri huarúj. Aricu, rí'íi pej te'amua'astí. Paúche'e pej ri'éene'e pua'amé.

³⁵ Aúche'e pu tí'ixajtacaca'a a'íjna matí'ij seica a'ará'a. A'íi mú a'íjn pú'een í mej é'eche jamuan í ti ve'ecán jín tí'itéjvee hua'atéyujta'a. Aj mú mi miyen tiraata'ixaa í ya'upuáara'an í temuajj ti tí'icui'li. Miyen tíjín:

—Pu'uri huam'í'í a'ayauj. ¿A'iné een jín péra'itziite'e mi maestro? —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

³⁶ Mí ajtá'í a'íjn Jesús, capu huá'antzaahua a'ij mej ye'í tí'ixajtacaca'a. Ayeé pu tiraata'ixaa í ya'upuáara'an tíjín:

—Pecaj tí'itziine'e. A'íi pu'u ruxe'eve'e pej té'atzaahuate'e. —Yee pu tiraata'ixaa í Jesús.

³⁷ Aj pu í huaja'uvilití a'u ti é'eche í ya'upuáara'an. Aru Jesús capu hua'utá'a naíjmi'lica í teite mej á'uju'un jamuan. A'ímej pu'u, í Pedro, ajta í Jacobo, ajta a'íjna í Juan, ti í'íi juutzeájra'an í Jacobo. ³⁸ Aa mú a'ará'a a'u ti é'eche í ya'upuáara'an í ti huam'í'í. Aj mú mi hua'usej í teite mej chí'ita huiráatei. Jeíhua mú u'uteújyeiniime'e. Maújyeineca'a. Ca'anín mú

jín u'uteújyeinijme'e me'íjna jime'e í ti huamí'i. ³⁹ Aj pu'i chi'lita a'uteájrupi. Tí'ij jí hua'utá'ixa í Jesús. Ayen tijín:

—¿A'iné sej si ca'anín jín jijhua? ¿A'iné sej si ruyein? Capu mi'ichi mi temuaij, sino cutzú pu'u.

⁴⁰ Mat'í'ij ráanamujri'i a'ij ti ye'í tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi ra'utéxiehhuataca'a a'iné méjmu'a'areereca'a ti a'ín pa'ari'i huamí'i. Aj pu'i a'ín hua'uta'a'ij mej huirácine. Aj mú mi huiráaci.

Ti'iquí ya'uví'iti í ya'upuáara'an, ajta í náanajra'an, ajta a'ímej í mej á'ujujhua'ane'e jamuan. A'uu mú uteájrupi a'u ti auucá'a í temuaij. ⁴¹ Aj pu'i rajví'i muájca'are'ara'an jetze. Ayee pu tiraatajé runiuuca jime'e tijín:

—Taliita, cuumi.

Taliita, cuumi, ayee pu huataújmu'a'a tijín: Temuaij, ayée nu tí'imua'ixaate'e, ájchesi.

⁴² Jíme'en pu'u ayén huaríj í Jesús, aj pu i xaa ájchee í temuaij. Tí'ij jí a'utéjche ti á á'uche'ecane'en. Majta me'ín í teite, jé'ecan mú u huateújtzaahuate. Ajta a'ín í pa'ari'i, ayée pu rájcha'íica'a a'achú cumu tamuáamuata'a nine'íra'a japuan hua'apua. ⁴³ Ajta a'ín Jesús, jeíhua pu hua'u'íjca mej cai ja'atíj ixaate'e, ajta mej nu'u tiraamín í temuaij.

6

Jesús ti Nazarét é'eme'ecan

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

¹ A'uu pu á'uraa í Jesús, majta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Mat'í'ij mi a'ucí a'uun pújme'en a'u ti a'uvé'ese a'íjna í Jesús. ² Tí'ij teja'uré'ene a'íjna xicájra'a mej jetzen ruse'upi, tí'ijí a'utéjche ti tihuá'umua'aten hua'atéyujta'a. Jéihua mú teite ráanamujri'i. Jé'ecan mú a'ij te'utasej. Ayee mú tí'íra'ihua'uraca'a tijín:

—¿A'uné ya'urí'ire amín niuucarijra'a? ¿Ti'titáni mua'atzíire'ara'an pú'een a'íjna ti raateájtuaa amíjna jemi mi Jesús tej cai xi ja'anáj mé'e yá'unamuajri'i? ³ Amí pu yeehui a'ín pú'een í yaujra'an í ti tí'isi'icheca. A'í pu náanajra'an ayén ántehuaa tijín María. A'í mú júutzimua'ame'en pú'een a'íme í Jacobo, ajta í José, ajta í Judás, ajta a'íjna í Simón. Majta seica í júutzimua'ame'en í mé 'uuca, a'íí mú yéchej ta jamuan. —Ayee mú tiúj'ixaate'eca'a.

A'íj mú jín rá'achueere'ecaa me'íjna í Jesús. A'íj mú jín cai raxí'eve'eca'a. ⁴ Ajta, ayée pu Jesús tihua'utá'ixaa tijín:

—Naíimi'i mú rí'i tira'utasej temua'a naa í ti tí'ixa í niuucari ti Dios jemi me'ecan. Mí ajtá'í, í mej huacájme ruche, majta í mej í'ivaujsimua'ame'en, majta í mej jamuan é'eche, camu tén rí'i tira'utasej a'íme.

⁵ Ayee pu'u cai tiu'utári'íristareca'a ti a'ín Jesús tí'tí a'ij huáruuren í mej jín a'ij ra'utasej tíj ari tiú'uruu pua'amecié. Ayee pu'u huaríj; hua'ajtamuarí'exi seica í teite. Tí'ij i xaa tihuá'uhuaa. ⁶ A'íj pu'i jín a'ij tira'utasej í tzajta'an mej cai rá'atzaahuate'eca'a. Tí'ij jí á'uraa í Jesús. A'uu pu á'uye'icaa a'ímuá a'u ti a'uchájta'ajmee. Ajta tihuá'amua'atejca'a.

Jesús pu tihua'uta'a'ij a'íme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e mej nu'u tihuá'ixaate'e í teite

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

7 Tí'ij jí Jesús pu hua'utajé a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Aj pu'i hua'aré'e'itixi hua'apuacajmé'en. Ajta tihua'u'íjca a'íjna jime'e mej mi hua'utamuarite'en í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a í teite. 8 Ajta ayén tihua'u'íjca mej caí ti'ití antiá'a í mej jín huateújvaire'en í juye jetze. A'í mu'u nu'u a'achueeni ti'ití itzj í mej jín raújca'aníhua'a. Capu nu'u a'ij tí'iri'iri mej ti'ití antiá'a ca'aní na'ari ti'ití ínie'e nusu tumin. 9 Majta, ajtaújca'acai'te'axi'in. Majta seexu'ijmé'en te'ucaujchéte'axi'in sej ajta sej. Capu nu'u a'ij tí'iri'iri mej hua'apuacajmé'en te'entipí í tiú'ujsiicu'u. 10 Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a hui chi'ita xu'uteárute mé já'ahua'a chajta'a, a'úu xu hu-ateáturaasin tíj na'a a'achú sej á'ateere a'ájna chajta'a.

11 'Ajta ti pua'a mé já'ahua'a mecaí amuaatá'acare'en sej uteárute, na'ari ti pua'a mecaí ranamuajracu í sej tihua'a'ixaate'en, ayée xu huárini, sej huirácine se'újna. Sera'atéca'atzixi'in í ruca'acai tí'ij cáaxin í chuej. Ayee xu huárini mej mi ráamua'aree í teite tijín ma'uteájturaa í Dios jemi. Miché'e ráamua'aree mej auteájturaa í Dios jemi a'achú mej pua'amé mej caí á'amuanamuajracuca'a.

'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, a'íjna xicájra'a ti jetzen hua'uxj'te'en í Dios í mej jín auteájturaa í jemin, jeíhua pu puaíj'ti hua'utá'asin. Jáitze'e mú rajpuaí'ti muá'aju'un a'ujna chajta'a mecaí í mej me'uun é'echejca'a a'ujna ti ayén teja'arájtehuaaca'a tijín Sodoma, ajta tijín Gomorra. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

12 Mat'íj mi a'ucj. Metihuá'ihua'ixaate'e í teite ti nu'u ayén tiú'ujxe'eve'e mej nu'u seicié tiú'umua'ati í ru tzajta'a. 13 Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'í mú jeíhua hua'utamuarí í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a í teite. Majta jeíhua tihua'avé'ehuaate'axi aceite jime'e huá'a mu'úutze'en í mej tí'icucui'i. Naíjmi'ica mú tiú'uhuaate.

Mat'íj raajé'ica me'íjna í Juan ti huá'amua'ihuaacare'e
(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

14 Ira'atéevi'i, mat'íj ráanamujri'i nain japua, tíj na'a a'uun mej a'uchéjme'ecaa í teite a'ij ti tiú'uruu í Jesús. Ajta a'íjna í tajtuhuan ti ve'ée, a'í pu ajta ráamua'areeri'i. Ayee pu ántehuaaca'a í tajtuhuan tijín Heródes. Aj pu'i ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Heródes tijín:

—A'íjna í Juan teecan, í ti huá'amua'ihuaacare'e, a'í pu hui huatarúj. A'itá'aa a'u mej ye'avá'ana. A'í pu jín raayí'ti ti ayén tiú'uruuren. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í tajtuhuan.

15 Majta seica, miyen tijín:

—A'í pu a'ín pú'een í Elías í ti a'íjna jín tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

Majta seica miyen tijín:

—A'í pu a'ín pírici ja'atí ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayee pu che'atá na'a tí'itéjvee í Dios jemi mat'íj í seica í mej mejmí'i miyen tí'ixaxa'ata'a.

16 Mí ajta a'ín Heródes, tí'ij ráamua'areeri'i, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—A'í pu a'ín pú'een a'íjna teecan í Juan í nej raata'ájtaca'a mej ru'ijveíjche í mu'úura'an. A'í pu hui huatarúj huá'a tzajta'a í mí'ichite. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Heródes.

17 Aru seǵ pu pú'eene'e, 'íita'a ti ayén ántehuaaca'a tǵjn Herodías. A'í pu íra'ara'an pul'eene'e í Felipe. Ajta a'ín Felipe, a'í pu juutzeájra'an pú'eene'e í tajtuhuan í Heródes. T'íj jí Heródes a'ín ancure'evi'iti a'íjna í 'íita'a, a'ín ti Felipe raatévi'itine'e. 18 Aj pu'í a'ín í Juan ayén tiraata'ixaa a'íjna í Heródes tǵjn:

—Capu a'ij t'í'iri'iri pej ratévi'itine'en muá'ihuara'a ti yá'uvl'itine'e. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Juan.

19 T'íj jí huataniú'ucaca'a a'íjna í 'íita'a. A'íj pu jín a'ín Heródes, raata'aíjtaca'a mej ra'anján a'íjna í Juan. Majta ra'amuaáji'icie alaambre jime'e a'u ti aiteánami'ihuaca'a. Jé'ecan pu rájcha'íire'eca'a a'íjna í 'íita'a. A'í pu jín rajé'icatami'ica'a.

20 Mí ajtá'í a'ín í Heródes, a'í pu ráamua'areeraca'a ti r'íi t'í'tevistaca'a a'íjna í Juan, ajta ti ayén rijca a'ij ti t'í'ijxe'eve'eca'a í Dios. Ajta a'í pu t'í'imua'ajca a'íjna jemi í Juan. Aúche'e pu ra'aránajcheca'a a'íjna í Heródes ti ráanamua a'ij ti tiu'uxájtaca'a a'íjna í Juan. Capu a'ij í'irini ti caí temua'a tiyaú'ítieeca'a a'ij ti t'í'ixajtaca'a. A'íj pu jín Heródes caí raatá'acare'e a'íjna í 'íita'a ti raajé'ica.

21 T'íj a'ájna te'ará'a í xicáara'an ja'anáj ti me'ecan a'íjna í Heródes, aj pu xaa a'ín 'íita'a rá'amitíejte'eca'a a'ij ti ye'í huá'irini ti raajé'ica í Juan. T'íj jí Heródes, a'íjna ti t'í'yesten ti te'ará'a í xicáara'an ja'anáj ti me'ecan, jeíhua pu teite huatá'ínee, xantaaru'u, matíj mena'a huá'a capitanme, majta mej títeté'u'upu'u me'íjna jime'e mej tihuá'ájte'e í teite, majta í mej me'uun a'uchéjme a'ujna Galilea, í mej jeíhua ruxe'eve'e.

22 Aj pu'í yaujra'an a'íjna í Herodías, a'í pu a'uteájrupi u chí'ita a'u mej tejanú'ucua'aca'a. A'íjna í yaujra'an, 'íita'a pu pírici. Aj pu'í a'ín tiu'uténei rusej huá'a vejli'ípua. Temua'a pu jeíhua tira'aránajcheca'a a'íjna í Heródes í ti tiu'uténei, majta a'ímej í mej jamuan t'í'icua'acaa. Aj pu'í ayén tiraata'ixaa a'íjna í tajtuhuan tǵjn:

—Naatáhuaviiri'í t'í'itíj pej a'ij t'í'ixe'eve'e. Nemuaatá'asin.

23 Jeíhua pu te'ataújratziiri'í rusej ti ayén tiraatá'an t'í'itíj ti raatáhuaviira. Capu nu'u a'ij rini ti pua'a raatáhuavii já'ita'a a'u ti tihuajé'ájte'e. 24 Aj pu'í á'uraa a'íjna í 'íita'a. T'íj jí ayén tíya'uta'íhua'uri'í a'íjna í runáana tǵjn:

—¿T'í'itájni neraatáhuavii í tajtuhuan? —Yee pu tiraata'íhua'uri'í.

Aj pu í ayén tiu'utaniú' a'íjna í náanajra'an tǵjn:

—Huatáhuaviiri'í hui í mu'úura'an a'íjna í Juan ti huá'amua'íhuaca.

25 Aj pu í ajtahua'a ca'anacan uteájrupi a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í tajtuhuan ti ve'ée. Aj pu í ayén tiraata'ixaa tǵjn:

—Aye nu t'í'ijxe'eve'e pej naata'í'ite'en tuxa'a jetze í mu'úura'an í Juan ti huá'amua'íhuaca tej ti ramua'areere tǵjn pu'uri huam'íi. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í yaujra'an í Herodías.

26 Temua'a pu a'ij pua'a tiraatá'a a'íjna í tajtuhuan ti rusej ayén te'ataújratziiri'í ti ayén nu'u huá'irini a'ij ti t'í'ijxe'eve'e a'íjna í 'íita'a í yaujra'an í Herodías. Majta a'íme ti huaú'ínee, a'í mú majta ráanamujri'í t'í'ij raatá'a í runiuuca. A'íj pu jín rutévi'ira'aca'a huá'a jemi a'íjna í tajtuhuan. A'íj pu jín, a'ín ra'ará'aste í runiuuca.

27 Ajta á'iyen xantaaru'u huata'áiteca'a ti raajé'icatan, ajta nu'u á'iyen ye'ará'í'ite'en í mu'úura'an í Juan. 28 Ajta á'uraa í xantaaru'u. T'íj jí a'uun a'ará'a áa ti aiteánami'ihuaca'a a'íjna í Juan. Aj pu'í ru'íjvejícheca'a í mu'úura'an í Juan. T'íj jí ya'ará'í'ite í tuxa'a jetze. Ajta a'ín í tajtuhuan, a'í pu raatá'í'ite a'íjna í yaujra'an í Herodías. T'í'itá'í a'ín raatá'í'ite í runáana.

29 Majta me'ín í mej á'ujjuhua'ane'e jamuan í Juan, mat'íj ráamua'areeri'i, aj mú mi a'uré'ene jemin Heródes, meya'utí a'íjna í mí'ichi. Mat'íj mi ra'avá'ana. Yee pu éeni'ici'en huam'í a'íjna í Juan.

Jesús pu tihua'umí í mej anxíj vi'ira'a ará'axca

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

30 Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'íi mú tiújseij a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í Jesús. Aj mú mi raatá'ixaa nain a'ij mej ti'itíj huáruu, nain a'ij mej ye'í tihua'umuá'ate. 31 Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús tijn:

—Mú se'utáuru'í. Tiché'e huátase'upe'en mé já'ahua'a a'u ti caí ti'ití e'eré'evee. —Aye pu tiu'utaxájtaca'a.

Aru jeihua mú a'uré'enineica'a í teite a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í Jesús. Majta a'uc'íca'a jemin mé mu'iití í teite. A'íj pu jín camu huatá'íipejca'a mej tiú'ucua'ani a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. 32 Aj mú mi a'uc'íj rujímua'a baarcu jetze. Mat'íj mi me'uun a'ará'a a'u ti caí é'e ja'atí. 33 Majta me'ín í teite, a'íi mú hua'aseíiraca'a mat'íj a'uc'íj. Jeihua mú raamuá'a í Jesus. A'íj mú jín ru'icán a'iré'eneajxi a'u ti na'a mej a'uchéjme. A'í mú mi amuacaí a'ará'a a'u ti e'erá'astíche'e a'íjna í Jesús, majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. 34 Ajta, tí'ij a'íin a'ítamé'eca'a í baarcu jetze, jeihua pu teite huaséjiraca'a. Tí'ij jí ii huataújxieemiste tí'ij hua'useíj. Yee mú titeja'uvátzij cumu cáne'axi ti caí ja'atí huá'a cujta'a huamé'ecaa. A'íj pu'í jín a'utéjche a'íjna í Jesús ti tihuá'umua'aten jeihua. 35 Tí'ij huateá'chumua'areca'a, aj mú mi ave'eré'ene jemin í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tijn:

—Pu'uri téchumua'ari. Ajta caí ja'atí ye'eche ayajna vejli'i. 36 Teajta caí ti'itíj tícha'íi mej ráacua'ani mi teite. Patá'aj hua'uré'itixi'in, mej mi a'uc'íjxi'in mé já'ahua'a chajta'a, a'u mej a'uchéjme teite mej mi pan huá'anan.

37 Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús, tijn:

—Mú'een xu tihuá'amin rujímua'a sena'a.

Aj mú mi miyen tiraata'ixaa tijn:

—¿Ni rí'irí tej á'uju'un tej pan a'uvé'enanen tej ti tihua'umín? Tí pua'a tiyen tí'ituaave'e a'achú ti caj ja'atí tí'ijmua'itici ti pua'a tiu'umuári'en a'achú cumu hua'apua ciento xica jime'e, capu ajta ti'ici'ípée a'ame í tumín tej ti tiyen huá'ini.

38 Aj pu'í a'íin í Jesús, ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Sericu, xaaré'ixi'ere'e a'achúni caj mé tirájcha'íi í pan.

Mat'íj mi ráamua'areeri'i. Aj mú mi miyen tiraata'ixaa tijn:

—A'í pu'u caj tí'ixuaavi. Anxívi í pan. Majta hua'ité, caj mú tí'itehua'apua. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

39 Tí'ij jí hua'uta'aíjtaca'a mej a'ujrá'ase áa ti á'utu'upi mé mu'iití mé'e. 40 Aj mú mi a'ujrá'aseca'a, seica anxíte mé arástiméj, majta seica hua'apuate japuan tamuáamuata'a mú arástiméj. 41 Aj pu'í a'íin í Jesús, ra'ancuré'e'í'ipi'í í pan, ajta a'íme'í hua'ité. Tí'ijta'li ra'antítaaraxi í pan, aj mú mi hua'uré'e'í'ipi'íte í teite. Majta í hua'ité, a'íi mú huatámu'íireca'a. Aj pu'í hua'utá'í'ipi'í a'íjna í Jesús í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e mej mi hua'uré'e'í'ipi'íte'en í teite.

42 Najmi'í mú tiú'ucuaa í teite. Temua'a mú jeihua titéje'u'uxai. 43 Ajta jeihua pu avá'aturaa í pan, majta í hua'ité. Tamuáamuata'a japuan hua'apua mú te'evé'ejiste ti'ití sicíri jetze a'íjna jime'e í ti avá'aturaa.

44 Majta me'ín í mej tiú'ucuaa í teteca, ayée mú ará'axcaa a'achú cumu anxíj vi'ira'a.

*Jesús pu á e'iré'ene í jaj japua
(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)*

45 Tí'ij jí Jesús pu hua'uta'aj mej atéciine í baarcu jetze mej antáciine utavén pújme'en, mej nu'u amuáatée e'ará'asti a'ájna Betsaída. Mí ajta a'ín Jesús, a'í pu a'uun a'uteájturaa tí'ij hua'aré'e'itixi'ín í teite. 46 Tí'ij hua'uré'itixi, aj pu'í á'uraa a'ájna í Jesús. Tí'ij jí a'uun a'ará'a a'u ti á'ujríme tí'ij raatéjhuauni í Dios jemi. 47 Tí'ij huateática'areca'a, áa mú meri a'uju'ucuaa já'íta'a í jaj japua, jetzen mua'araaté'ee í baarcu. Ajta a'ín í Jesús, a'í pu rusej a'utácati jiri jetze. 48 Tí'ij jí raasej ti huá'amuar'eriste'eca'a mej antáciine jaj japua a'iné á pu e'evé'ecaca'a. Tí'ij tapuá'arijme'eca, a'í pu á e'iré'ene a'ájna vejli'í mej huajú'ucuaa baarcu jetze. A'í pu huamé'ecaa í jaj japua. Pu'uri hua'antinájchijme'e. 49-50 Majta me'ín, matí'ij raasej, metiu'utátziin. Muaajíjhua'a naíjmi'í a'iné naíjmi'í mú raasej ti huamé'ecaa í jaj japua. Ayee mú tiu'umuá'aj tijín: “Chéjcan pu pú'een.”

Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús tijín:

—Xaateújca'ane í ru tzajta'a. Caxu tí'itziine'e. Nee nu ne'ín pírici í Jesús.

51 Aj pu'í ateájraa í baarcu jetze a'u mej a'arát'e'eca'a. Tí'ij jí hu-ateápua'areca'a ti huá'ee'eca'a. Aj mú mi a'ij te'utasej. Tí'ij jí utéevatzí í huá'a tzajta'a í mej tí'imua'ajca. 52 Jé'ecan mú tí'imua'ajca a'iné camu yaú'itíee muá'araa a'ij ti 'éen jín raay'í'iti ti a'ín raatámu'liiren í pan, a'iné rujímua'a mua'anteújnaamua í ru tzajta'a.

*Jesús pu tihuá'uhuaa a'ímej í mej tí'icucui'ícaa a'ujna u Genesaret
(Mt. 14:34-36)*

53 Matí'ij mi anticíj jaj japua. A'uu mú mi a'ará'a a'ájna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Genesaret. Aa ti e'eve'e'ástime í jaj, áa mú ra'íjtápe í baarcu. 54 Jíme'en mu'u aítacíj í baarcu jetze, á'iyen mú raamuá'a a'ájna í Jesús í teite. 55 A'íj mú mi jín ca'anacan meruaachijm'e, á mé ve'eré'ene í jemin. Matí'ij mi autéjhuii mej huá'ajseire'en utaatzí japua í mej tí'icucui'í a'ájna a'u mej yé'emua'areereca'a ti a'utéveeca'a a'ájna í Jesús. 56 Ajta a'u ti na'a ti a'uré'enineica'a raanchu tzajta'a ti huachájta'ajme na'ari ti chajta'a ti vivéjme, a'u ti na'a ne'u, mehua'uráatzajye'ícaa caaye jetze. Aj mú mi rájhuaviiri'í a'ájna ti hua'utá'an mej ra'ajtamúári'en cáxure'ara'an jetze, a'ájna jetze ti uvíjpi'í í sícu'ure'ara'an tí'ij a'achú mej pu'amé ra'ajtamúári'en, mej mi huarún. Ayee pu'u xaa ne'u tiú'uruu a'ájna u Genesaret.

7

*A'ájna í ti 'uráchueemuara'a í teáata'a í ru tzajta'a
(Mt. 15:1-20)*

1-2 Matí'ij mi me'ín í fariseo, jamuan majta seica í mej té'eyu'uxaca teyu-ja'a mej mi me'ájna huaruitéjte'en a'ij mej ye'í ráj muá'aye'i, a'úu mú e'eráaci u Jerusalén, majta me'uun a'ará'a a'utí a'utéveeca'a í Jesús mej mi rájjaahuate. Matí'ij mi hua'usej a'ímej í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e mej caí amuaújmuaijtea'axi mej tiú'ucuaa a'ij mej tí'ijri'irejca'a í mej Israél

jetze ajtéme'ecan. ³⁻⁴ Majta a'íme í mej Israél jetze ajtéme'ecan, í mej majta miyen ánte'arua tijín fariseo, a'íí mú rá'atzaahuat'e í ruvaújsimua'a teecan tí'iy'e'ira. Ayee mú che'atá mena'a rijca naíjmi'í í mej Israél jetze ajtéme'ecan.

Capu tí'iseicaj na'a í tihuá'aye'ira í mej jín amuaújmuaijte'axi'in. Tí pua'a ja'atí tiú'ucua'ani, amuacáí pu nu'u ruxe'eve'e ti a'ín ja'atí jeíhua amuaújmuaijte'en, na'ari caí, ayée mu'u tí'ixaxa'a tijín xána'avisí'í pu seijre'e a'íjna í ja'atí í taye'irá jemi. Ajta, ti pua'a ja'atí teja'uvé'enanán a'ujna a'u mej tejá'atua a'íí pu caí tí'icua'ani ti pua'a caí amuacáí amuaújmuaijte'en.

Ajta tí'imuí'í ti ayén jín te'avá'ujmua'aree í ruvaújsimua'a teeca tihuá'aye'ira. Ayee mú rijca: metí'ija'usica í vaasu í mej jín ye'eca. A'íj mú majta tí'ija'usica í tí'tí'í xa'ari, majta í casueela. ⁵ Mat'í'ij mí me'ín fariseo, majta a'íme í mej té'eyu'uxaca teyujta'a, a'íí mú miyen tiraata'íhua'urí'í me'íjna í Jesús tijín:

—¿A'íné 'éen jín mecaí rá'aste í tavaújsimua'a teeca tí'iy'e'ira í mej ajamuan á'ujjuhua'an? Ayee mu'u ríci mej xána'avisí'í tí'icua'a í rumuájca'a jime'e. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a a'íme í fariseo.

⁶ Tí'íj jí ayén tiu'utaniú a'íjna í Jesús tijín:

—Temua'a pu tejámuaavíjte'e í ti ayén ajm'í'í tira'uyú'uxaca'a a'íjna í Isaías teecan, a'íjna ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. A'í pu ra'uyú'uxaca'a temua'a a'íj sej 'een mí sej caí huataújci'ípuáacan jín tihuá'ajjte'e í teite sino ayée xu tiú'ujseijrata í teite jemi sej nain jín rá'astijre'e. Ayee pu ra'uyú'uxaca'a a'íjna tijín:

R'í'í mú tineeate'araca
ti pua'a metí'ixajta ineetzi jime'e.

Mí ajtá'í, mu'uri ajtacíj ineetzi jemi
rumua'atzíira'a jime'e.

⁷ Capu tí'tí'íj vaire'e
ti pua'a metiu'uteánajche ineetzi jemi.

Ayee mú tí'ihuá'amua'atehua tijín:

“Dios pu raateájtuaa í taye'irá itejmi jemi.”

Mí ajtá'í caí, capu,
rujímua'a mena'a mú rájteu í ru tzajta'a.

Yee pu hui ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Isaías teecan.

⁸ Ayee xu'u ríci. Mú'een sej seri ya'uhua'axi a'íj ti ajm'í'í tiu'uta'ájtaca'a í Dios, sej si siyen huárini a'íj mej tí'íjxe'eve'e í teite. A'í pu amua'aráanajche í tihuá'aye'ira, ti ayén tiú'ujxe'eve'e ti xa'ari tiu'ujá'usin na'ari ti tiu'ujá'usin í vaasu í sej jín ye'eca. Jeíhua pu ajta tiú'ujxe'eve'e ti ayén tí'een. Ayee pu ne'u.

⁹ Temua'a xu seri ya'uhua'axi a'íj ti tiu'uta'ájtaca'a í Dios, setá'aj ra'ará'asten í hua'aye'ira í teite. ¹⁰ Ayee pu tí'een, a'íné ayej tiraataxájtaca'a a'íjna í Moisés teecan, tijín: “Patá'aj rá'atzaahuat'e a'atáàta, ajta a'anáàna.” Ajta ayén tijín: “Setá'aj raajé'íca a'íjna í ja'atí ti a'íj pua'a tí'ixaxa'a í rutáàta jemi na'ari í runáàna jemi.”

¹¹ Mí seajta mú'een, ayée xu tiratá'aca ti ja'atí ayén tihua'utá'ixaate'en í ruvaújsimua'a í runiuuca jime'e tijín Corbán. (Ayee pu huataújmua'a a'íjna í niuucari tijín muai'ívéjri pu pírci.) Ajta ayén tijín: “Naíjmi'í, a'achú nej caj tí'íjcha'íí, a'íj nu neri raatámuaí'ívejte í Dios. A'íj nu jín necaí ché'e tí'íjcha'íí í nej jín amuaatévaire'en.” ¹² Tí pua'a hui ja'atí

ayén tihua'utá'ixaate'en tijín: “Corbán”, ca xu ché'e raatá'acare'en ti a'ñn hua'utévaire'en í ruvaújsimua'a. ¹³ A'íj xu jín, siyen á tirúurieeni í ti jín tiu'uta'ajtaca'a í Dios a'íjna jime'e í á'amuaये'ira sej seica huatátu'ire'en. Jeíhua xu siyen tí'ijrí'ire. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

¹⁴ Tí'ij jí ajtahua'a hua'utajé í teite. Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa. Tijín:

—Mú'een xu ráanamua naíjmi'i, sej si yaú'itiée xá'ara'ani: ¹⁵ Tí'ití ti a'ij í ti tí'icua'iri'i, ti pua'a ja'atí ráacua'ani, capu a'atzu raxana'ave'e. Capu raxana'ave'e a'iné mé pua'acié pu me'ecan. Mí ajta í ti tzajta'an me'ecan, a'íj pu xaa raxana'ave'e. ¹⁶ Mú'een xu rarí'irejve, rí'i xu tiráanamua.

¹⁷ Tí'ij caí ché'e mé'e a'atíjca'a, aj pu í a'ñn a'uteájrupi u chi'ita. Aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'i a'ij ti huataújmua'a a'íjna í niuucari ti jíme'en a'íjna ti nu'u raxana'ave'e í ja'ati. ¹⁸⁻¹⁹ Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿Ni tzaa secaí seajta yaú'itiée xa'araa? ¿Ni tzaa secaí yaú'itie se'íjna? Tí pua'a ja'atí tí'tíj huácua'ani ti tí'icua'iri'i, a'íjna ti ráacua'ani, mé pua'acié pu é'eme'ecan. Aj pu í ucáruti í jucáara'an jetze. Ajta á'iyen huiráame í chuitireáara'an jetze. A'íj pu jín caí raxana'ave'e a'iné capu rájrupi í tzajta'an, í xiéjniu'ucare'ara'an jetze. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Ajta ayén tihua'utá'ixaa ti i'i r'én naíjmi'i tíj na'a ti tí'icua'iri'i. ²⁰ Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'íjna ti tzajta'an airáninei, amí pu xaa raxana'ave'e í tevi. ²¹ A'uu pu huiráaye'i í tzajta'an í tevi naíjmi'i í mua'atzíira'a ti a'ij pua'a e'en, ti ajta ca'aníjra'a ratá'aca í tevi tí'ij a'ij pua'a tiú'umua'ati, tí'ij tiú'ujxana'acira'aten sej jamuan ti caí ratévi'itin, na'ari 'íita'a ayén huaújxana'acira'aten sej jamuan ti caí cína'ara'an pú'een.

'A'uu pu hui tzajta'an ajta huiráaye'i í mua'atzíira'a ti ca'aníjra'a ratá'aca í tevi ti tiu'unáhua'an na'ari ti tiu'ujé'ica na'ari ti ché'e na'a tiú'uxana'acira'aten huá'a jamuan í tí'iríi.

²²⁻²³ 'Ajta a'úu pu huiráaye'i í tzajta'an a'íjna ti ca'aníjra'a ratá'aca ti ja'ati ti ayén tí'tíj tí'ijmuaire'e í ti tí'ijcha'íi í sej na'arí ti ja'ati a'ij pua'a rijca, nusu ti sej huácuanamuan. Aye'e pu che'atá na'a een ti pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a tiú'ujepe'eve'en, na'ari ti pua'a ja'atí sej ánchueere'en, nusu ti pua'a ja'atí a'ij pua'a tiu'utájeeve, na'ari á'ujtzaahuate'e, ca'ñn a'ñn ayén rici í ti caí xí'epi'ín. Naíjmi'i tíj na'a ti ayén een, a'úu pu huiráaye'i í tzajta'an í tevi. Aye'e nu hui tejá'amua'ixaate'e, a'íj pu xaa a'ñn pú'een í ti ru'uráchueemuare'e í tevi í ru tzajta'a. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

'Íita'a ti sej chuéjra'a japua é'eme'ecan, ti ajta rá'antzaahua í Jesús (Mt. 15:21-28)

²⁴ Aj pu í Jesús á'uraa a'ájna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Tiro, amájna vejli'i u Sidón. A pu já'ahua'a chi'ita a'uteájrupi, a'iné capu raxí'eve'eca'a ti ja'ati ráamua'aree ti a'uun a'utéveeca'a. Mí'ajtá'í caí, capu huatári'iristareca'a ti huateuravajtáa. ²⁵⁻²⁶ Capu xaa ne'u, a'iné sej pu ca'anacan ráamua'areeri'i. 'Íita'a pu pu'eene'e a'íjna ti sej chuéjra'a japua é'eme'ecan. Sej pu tévira'a pu'eene'e. Aye'e mú hua'atamuá'amua tijín Sirofenicia, í mej nu'u chiicte pú'een.

Ajta a'ñn í 'íita'a, a'íj pu tiyáujca'a, íitacan ti tiyaaru'u tzajta'an sejre'e. Aj pu í e'iré'ene a'íjna í náánajra'an. Títunutaca'a a'ájna vejli'i a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í Jesús. Aj pu í ayén tirájhuaviri'i ti ru'irámuarite'en í

tíyaaru'u ti tzajta'an seijre'e í yaujra'an. ²⁷ Aj pu i ayén seij niuucari jín tiraata'ixaa a'íjna í Jesús, ayén tijín:

—Miche'e amuacáí tiú'ucua'ani mi tí'iríi. Capu ayén tiraavíjte'e ti hua'a'í'ipui'í í pan tí'íj chiicate huata'í'ipi'íte'en.

²⁸ Aj pu'í ayén tiu'utaniú a'íjna í 'íta'a tijín:

—Ayej xaa ne'u tí'ayajna, nevástara'a. Aru casi'í, ti pua'a me'ín tí'iríi ra'acáhua'anan ti te'ení í pan í meesa japua, ¿ni qui mecaí racua'ani í chiicate í mej meesa jete e'írá'uu? —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í 'íta'a.

²⁹ Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Ayej xaa ne'u tiraavíjte'e patíj peri tiraataxájtaca'a. Patá'aj á'ura'ani. Pu'uri huirájraa í tíyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a muá'ayauj.

³⁰ Aj pu i á'uraa a'íjna í 'íta'a. Tí'íj jí a'ará'a í ruche. Tí'íj a'íin raaseíj a'íjna í ruyauj, ti án a'ujcá'a utaatzí japua. Aj pu i a'íin 'íta'a ráamua'areerí'í ti ari huirájraa í tíyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a.

Jesús pu seij tiú'uhuaa ti caí huiteájnamura, ti ajta caí té'anrí'ire

³¹ Ajtaha'a pu huirájraa a'íjna í Jesús a'ájna já'ahua'a Tiro. Aj pu i u a'uré'ene a'ájna já'ahua'a Sidón. A'uu pu já'íta'a a'atanéj a'ájna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Tamuáamuata'a ti Chájta'ajme. Tí'íj jí a'uun a'ará'a a'ájna jaj ti jéjmuaa, í mej miyen ratamuá'amua tijín Galilea. ³² Aj mú mi seij a'arájti ti tí'icui'í. Capu huiteájnamura a'íjna í ja'ati. Ajta capu té'anrí'ire. Aj mú mi rájhuaviiri'í a'íjna í Jesús, ti ra'ajtamuarí'en í ti tí'icui'í tí'íj tiráhuuate'en. ³³ Aj pu i a'atzu a'ímuá ra'íráavi'íti a'ájna teite tzajta'a. Tí'íj jí a'íin Jesús, í ruxité urújte'axi'í í naxaita'a í ti tí'icui'í. Tí'íj jí ajta a'íin á chuaata'a á é'ejtitzte. Aj pu'í ra'antiméjri'í neanureáara'an jetze a'íjna jime'e í ru'íjci'e. ³⁴ Tí'íj jí júte'e á'ujneereca'a. Ajta ucayáatíraa. Aj pu'í ayén tiu'utaxájtaca'a í runiuuca jime'e tijín:

—íEfata! —Yee pu tiu'utaxájtaca'a. (A'íjna i niuucari, ayée pu huataújmua'a tijín: “Te'antácuuna.” Ayeé pu huataújmua'a a'íjna tijín: “Efata.”)

³⁵ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús, aj pu i a'íin huarúj í ti tí'icui'íca'a. Pu'uri xaa a'ájna huitenamuaáara'a já'araa. Ajta, ari té'anrí'irejca'a. Capu ché'e cá'achira'aca'a í neanureáara'an. ³⁶ Ajta Jesús raatá'íjmíjri'í ti caí ja'atí huatá'ixaate'en.

Mí majta, camu miyen huaríj. A'achú ti caj ayén tíhua'uta'aíte'enche'e, ayée mú che'atá caj tíhua'uta'ixáate'enche'e í seica. ³⁷ Matí'íj mi temua'a a'íj te'utaseíj í teite. Miyen tijín:

—Rí'í pu tí'íjri'ire a'íjna í Jesús nain jime'e. A'í pu hui raayí'íti ti tihuá'uhuaate'en mej mi huitenamuaáara'a muá'ara'ani, ajta mej mi te'anrí'irée muá'ara'ani í mej caí té'anrí'iréjme. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

8

Jesús pu tíhua'umí a'íime í mej muáacua ví'ira ará'axcaa

(Mt. 15:32-39)

¹ Tí'íj á'aja'a a'uun a'utéveeca'a a'ujna Galilea í Jesús, jeíhua mú teite tíjseij. Camu tí'itíj tícha'íca'a mej ráacua'ani. Tí'íj jí a'íin Jesús hua'utajé a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e.

² Ayeé pu tíhua'utá'ixaa tijín:

—Neánxieemiste'e amíime jemi mi teite, a'íné pu'uri huaíca xica teumé mej á'ujjuhua'an nee jamuan. Camu majta tí'itíj tícha'íí í

mej ráacua'ani. ³ Seica mú imuá cur'éeci'xi. A'ij pu jín ti pua'a ne-hua'uré'itixi'ín í ruche mecaí xi tiu'ucuá'an, camu te'utáviicua'ira í juye japua.

⁴ Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i, tijín:

—¿A'iné tí'iri'iri pej tihua'umín ayajna a'u ti caí ja'atí é'eche? —Ayeé mú tiraata'íhua'uri'i.

⁵ Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'achúni pua'améca xa'í'ipi'isin í pan?

Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Arahua'apuáca. —Yee mú tiraata'ixaa a'íime.

⁶ Aj pu i raata'aíjtaca'a mej a'ujrá'asen í teite á chuaata'a. Tí'ij jí raati'íipií í pan júte'e a'íjna í Jesús. Aj pu i r'íi tiraatá'a í Dios jemi, ajta ra'antítaraxi. A'ij pu i hua'uré'e'í'ipi'ite í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Majta me'ín, a'íime mú hua'uré'e'í'ipi'ite í teite. ⁷ Majta mú, seica huájcha'íica'a í hua'ité. Ajta pu raatáhuau í Dios jemi. Tí'ij jí hua'uta'aj mej hua'uré'ata'are'en. ⁸ Naíjmi'i mú tiú'ucuaa. Majta temua'a titéeju'uxai. Ajta avá'aturaa í pan ti ra'antítaraxi. Sicíri mú jetze ra'avé'ejiste'axi a'íjna ti avá'aturaa. Aráhua'apua sicí pu te'ará'a. ⁹ Majta me'ín í teite í mej tiú'ucuaa, maaará'aseca'a cumu muáacua ví'ira'a.

Aj pu i a'ín Jesús hua'aré'e'itixi í teite. ¹⁰ Tí'ij jí ateájraa baarcu jetze, majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Matí'ij mi a'ucíj. A'uu mú a'ará'a a'ájna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuua tijín Dalmanuta.

A'í í fariseo mej tirájuhuaviiri'i ti a'ín Jesús tihua'utasejrate'en í mej jín a'ij te'utasejra

(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

¹¹ Matí'ij mi fariseo á e'iré'ene, majta á'iyen autéjhuii mej tí'ira'íhua'un me'íjna í Jesús. Meraatatése mej ca'aníjra'a raatá'an ti ij a'ín auté'itzen. Meraatáhuaviiri'i ti hua'utasejrate'en í mej jín a'ij te'utasej mej nu'u mi jín ráamua'aree a'íjna ti jetzen araújca'ane a'íjna í Jesús, ti pua'a a'uun pa'uvé'emej a'íjna jemi ti júte'e é'eseijre'e ti ij ayén huárini. ¹² Aj pu i a'ín caí ch'é e a'ij te'anrí'ree já'araa. Tí'ij jí ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—¿A'iné een jín ménehuavii a'íimej teitejra'a nej tí'ití hua'utasejrate'en í mej jín ráamua'aree a'u ti é'eme'ecan í nej jín tí'imíjhuaca?

Ajta ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayeé nu xaa ne'u tejá'amua'ixaate'e mú'ejmi, canu tí'itíj amuaatasejrate'esin.

¹³ Aj pu i huajauhuá'axi í teite. Tí'ij jí ajtahua'a ateájraa í baarcu jetze. Aj mú mi a'ucíj utavén pújme'en pújme'en.

Jíme'en hua'aníuuca í fariseo í mej jín huá'acuanamua í teite

(Mt. 16:5-12)

¹⁴ Majta me'ín í mej á'ujjuhua'ane'e jamuan í Jesús, a'íi mú ya'uhuá'axi mej ya'ara'í'ipín í pan mej ráacua'ani. Seij mu'u caj tiu'í'isime'e a'íjna í baarcu jetze. ¹⁵ Aj pu i ayén tíhua'uta'aj tijín:

—Xaanamuajri'i mú'een. Rí'í xu'u se'íjna jíme'e í fariseo mej rajnájchi í pan jetze tí'ij huacú'usta, seajta se'íjna jíme'e mej majta rajnájchi í mej Heródes jamuan á'ujjuhua'ane'e.

¹⁶ Matí'ij mi autéjhuii mej tí'ití'urixaate'en í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Míyen tijín:

—Yee pu a'íjna jín tiu'utaxájtaca'a a'iné catu pan tícha'íi.

17 Aj pu i ráamua'areeri'i a'ij mej ye'í tí'ixajtaca'a. Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿A'íné een jín siyen tí'ixa yee se'caí pan tí'cha'íi? ¿Ni tzaa se'caí xí yaú'ítíéé, ca'ín se'caí xí tihuáurítíejte? ¿Ni ca'í tí'tí'í a'amua jetze tá'siseiri? 18 ¿Ni tzaa se'caí tí'iseij, ca'ín se'caí tí'inamua? ¿Ni se'caí ramua'aree? 19 ¿A'achúni pua'an sic'íri avá'aturaa í pan ti te'avá'aturaa netí'ij hua'uré'e'í'ipi'i í mej anxíj vi'ira'a ará'axcaa í teite a'íjna jime'e ti anxívi ará'axcaa í pan? —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Aj mú mi miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Tamuáamuata'a japuan hua'apua pu avá'aturaa.

20 Aj pu i a'ín Jesús, ayén ajtahua'a tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—Ajta ¿a'achúni pua'an sic'íri sété'leve'ejíste'axi se'íjna mé tí'ive'aa ta'aráhua'apua ti ará'axcaa netí'ij tihua'umí í mej muáacua vi'ira'a ará'axcaa?

Aj mú mi miyen titeetaniú tíjín:

—Arahua'apua sic'íri.

21 Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús tíjín:

—¿Ni tzaa se'caí xí yaú'ítíéé, mú'een?

Jesús pu tiráahuaa seij ti arácuunica'a a'ujna u Betsáida

22 Matí'ijta mí me'uun a'ará'a a'ájna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Betsáida. Matí'ij mí seij je'iré'eneijte ti arácuunica'a. Aj mú mi rájhuaviiri'i a'íjna í Jesús ti ra'ajtamuarí'en. 23 Tí'ij jí a'ín Jesús rajví'i muájca'are'ara'an jetze a'íjna í ti arácun. Ya'uvi'ítí'í á pua'acié imuá a'ujna a'u ti é'echajta'a. A'í pu ru'íjci'e ra'arámeijraxi á jí'iseáara'an jetze. Ajta ra'avé'emuarije. Tí'ij jí raata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni hui peri mé únee?

24 Aj pu i a'ín í ta'arácun, antanéereje'ícaa, ayén tíjín:

—Ahuii, teteca nu seij. Ci xiee ciyej mena'a pú'een mej mú á'ujjuhua'an. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ti arácun.

25 Ajta a'ín Jesús, ajtahua'a pu ra'aráamuarije á jí'iseáara'an jetze í ta'arácun. Ajtahua'a pu rí'i meteúuneereca'a. Pu'uri xaa a'ájna icu huarúj. Naíjmi'i pu tí'iseíjraca'a temua'a naa. 26 Aj pu i a'ín Jesús raata'íteca'a a'íjna ti arácuunica'a ti nu'u á'ura'ani í ruche. Ajta ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Pecaj uteáru'ípiche'en u chajta'a. Ni pecáj pajta ja'atí'íxaate'e a'íjna jime'e a'ij nej timuáahuaa.

Pedro pu raataxájtaca'a ti nu'u Jesús a'ín pú'een í ti Dios án ya'ujyeíjtza í ipuari japua

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

27 Tí'ij ayén tiuju'uríj, aj pu'í Jesús, majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, a'úu mú a'ará'a a'u ti a'uchájtajmee, a'ájna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Cesarea de Filipo. Juye jetze mú aujú'ucaa. Tí'ij í ayén tihua'uta'íhua'uri'i a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e tíjín:

—¿A'iquí metí'ixa í teite yee a'atani nej pírici inee?

28 Aj mú mi miyen tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Seica mú miyen tí'ixa tíjín mú'ee pej pe'ín pírici a'íjna í Juan ti huá'amua'íhuaca'a, majta seica miyen tíjín pej a'ín pírici í Elías. Majta seica, miyen tí'ixa tíjín pej nu'u a'ín píjírírici seij í ti tí'ítéjvee í Dios jemi. —Yee mú tiraata'ixaa.

29 Tí'ijta'í a'ín ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—Ari mú'een, ¿a'íné tejamuá'amítíejte'e a'atani nej pú'een inee?

Tí'ij jí ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro, tijín:

—Mú'ee pej a'ín píj'íríci a'íjna í mej miyen ratamuá'amua tijín í Cirístu'u, í ti Dios án ya'ujyeíjtza í ipuari japua. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro.

Jesús pu raataxájtaca'a ti nu'u huámi'ini
(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³⁰ Aj pu i a'ín hua'utá'ijmíjri'i mej caí ja'atí ixaate'e. ³¹ Tí'ij jí a'utéjche ti tihuá'umua'aten. Ayee pu tihua'utá'ixaa ti a'ín rusej, í ti ajta teáata'a jetze airáne, a'í pu nu'u jeíhua rajpuaíjtzi a'ame. Ajta ti nu'u ayén ruxe'eve'e a'ame mej caí raxí'eve'e muá'aju'un í mej Israél jetze ajtémecan, majta í mej ve'ecán jín títetateí u teyujta'a, majta a'íime í mej té'eyu'uxaca. Najmi'i mú nu'u caí raxí'eve'e muá'aju'un. Ajta ayén tihua'utá'ixaa mej nu'u raajé'icatan. Tí'ij nu'u huamí'ín, aj pu íjtá'i huatarújsin huaíca xicaj tzajta'a. ³² Temua'a pu tihua'utá'ixaa e'ehauritéecan jime'e.

Ajta a'ín í Pedro, a'í pu ra'iráavi'iti ayée. Aj pu'i tiraatixáate'ajraa ti nu'u caí ayén tí'itau'a'acare'en. ³³ Mí ajta a'ín Jesús, a'í pu ruhuárita'a ca'acheecajraa. Hua'useírajraa a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Aj pu i a'ín í Pedro títé'axi. Ayen tijín:

—Aricu. Ajtára'a ineetzi jemi, mi pej piyen tí'ixaxa'a tíj a'íjna í tiyaaru'u. Mú'ee pej caí piyen tí'imua'atze a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios sino a'ij mej tí'ijxe'eve'e í teite.

³⁴ Tí'ij jí Jesús hua'utajé a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, ajta í teite. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a ja'atí raxí'eve'e ti ne jamuan á'uche'ecane'en, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti caí ché'e ayén rijca a'ij ti rusej tí'ijxe'eve'e. Mí ajta, ti pua'a ja'atí á'uche'ecane'en ne jamuan, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti rajpuaíjtzi á'ara'ani ruxí'evi'ira'a jime'e. Ajta ti pua'a a'ín huámi'ini, capu a'ij í'irini.

³⁵ Ayee nu tejámuaatá'ixaate'esin. Tí pua'a ja'atí tiú'ujtesi'ire'e ti caí huámi'ini, aúche'e pu mí'ini a'íjna í ja'ati. A'ij pu á'ujisin í ruxéjniu'uca ti auj ruuri. Mí ajta, ti pua'a ja'atí huámi'ini a'íjna jime'e ti á'uche'ecane'en neetzi jamuan, na'ari a'íjna jime'e í níucare'ara'an í Dios, a'í pu ajtahua'a huatarújsin. Ajtahua'a pu rateuni í ruxéjniu'uca ti auj ruuri.

³⁶ Ajta, ti pua'a ja'atí tiu'umuá'itin najmi'i tíj na'a ti íyen tí'iseijre'e chaanaca japua, ¿a'íquí tiraatéva'ire a'íjna ti raamuá'iti ti pua'a a'ín yá'uríeeni í ruxéjniu'uca ti auj ruuri? Capu tí'ítí a'ij tiraatéva'ire, ¿ni caí?

³⁷ ¿Ni caí a'ij tí'írí'iri ti hua'únanai í ruxéjniu'uca ti ari yá'urie a'íjna jime'e í ti tí'ijcha'íca'a? Capu a'atzu a'ij tí'írí'iri, icu.

³⁸ Ayee nu neajta tejá'amua'ixaate'e. A'íjna i teitejra'a, jeíhua mú auteájturaa í Dios jemi. Ayee mú e'en í Dios jemi matíj a'íime í mej tiú'ujxana'acira'ate 'íita'a jamuan.

Tí pua'a setí'ítevi'ira'a se'íjna jime'e mej ráamua'aree í teite sej ne jamuan á'ujujhua'an, na'ari mej ráamua'aree ti a'amuaráanajche i neniucua, ti pua'a siyen tí'ítevi'ira'a huá'a jemi, aj nu neajta inee i nej neajta teáata'a jetze airáne, nee nu niyen che'atá nena'a tí'ítevi'ira'a na'ame mú'ejmi jemi. Netí'ítevi'ira'a nu na'ame mú'ejmi jemi a'íjna xicá'ra'a jetze netí'ij neajtahua'a yatanéjsin íyen chaanaca japua. Ve'ecán nu jín tí'ítevé'e na'ame jemín í Dios ti niyá'upua a'ájna netí'ij yatanéjsin huá'a jamuan í mej tí'ívaire'e ta japua í Dios jemi.

9

Tí'ij Jesús seicié huataújsejrataca'a huá'a jemi í mej huaíca
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

¹ Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna, ayée nu tejá'amua'ixaate'e. Seica í mej yé huaté'uu ayajna, a'íí mú caí xí cui'ini a'ajtá mena'a caí amuacá raasej'ij tí'ij yatanéjsin í Dios tí'ij tiu'uta'ajta íyien chaanaca japua a'íjna jime'e í rumuári'eri'ire'ara'an.

² Teuumé'eca a'achú cumu arájsevi xica, aj pu'í a'íin Jesús án a'ujnéj jirí japua. A'ímej pu a'uví'ití a'íjna í Pedro, ajta í Jacobo, ajta í seij, a'íjna í Juan.

Ajta á'yien seicié huaújruu a'íjna í Jesús, á mú a'unéjne'eric'a'a. ³ Tatzari pu jín seijre'eca'a a'íjna. Temua'a pu tiu'utécuainareca'a í cíxure'ara'an. Yee pu éne'e seijre'eca'a tíj seeri. Íyien chaanaca japua capu má'a ja'atí ti raay'í'ti ti cíxuri tiu'ujá'usin tí'ij ayén ti'icuínavi'í á'ara'ani.

⁴ Majta a'ímej huasej'ij a'íjna í Elías ti ajm'í'í tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, majta me'íjna í Moisés teecan. A'í mú tí'ixajtaca'a me'íjna jamuan í Jesús.

⁵ Aj pu í a'íin Pedro, ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús. Ayen tijín:

—Maeestru, xí'epi'in pu naa tej yé huaté'uu tiyajna. Tiché'e huaícaca huátaahuaa inaamua. Seij ti mú'eetzi huáci'iti, ajta seij a'íjna í Moisés, ajta seij a'íjna í Elías. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro.

⁶ A'iné a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e í Jesús metiu'utátziin huáp'i. Ajta a'íin Pedro, capu a'ij rá'amitiejte'eca'a a'ij ti ye'í tiu'utaxáj. ⁷ Tí'ij jí jaitiri e'ecávi'irixi huá'a japua. Huá'a tzejta'a pu rájrupi. Aj mú mi ráanamujri'í ti ja'ati ayén tiu'utaxájtaca'a, tijín:

—A'í pu Niyauj pírici í nej rachú'eve'e. Xáanamujri'í se'íjna. —Aye pu tiu'utánamujre.

⁸ Matí'ij huanéereajraa nain japua, capu ché'e é'e a'atíjca'a. A'í pu'u a'utéveeca'a huá'a jamuan a'íjna í Jesús. Aj mú mi a'ucj.

⁹ Matí'ij e'íicájú'ucuaa, a'íí pu tihua'u'íjca a'íjna jime'e mej caí ja'atí ixaate'e a'ij mej tiu'uséj, a'iné seica mú nu'u raajé'ícatan a'íjna ti ajta teáata'a jetze ajtéme'ecan. Tí'ij nu'u huamí'in, aj pu nu'u ijtá'í huatarújsin. Aj pu nu'u i huatári'iristari mej raataxáj.

¹⁰ A'íj mú jín, avíitzi'í jín tí'ixajtaca'a a'ij mej tiu'uséj. Aye mú tiú'urihua'uraca'a a'ij ti huataújmua'a a'íjna ti nu'u ajtahua'a nu'u huatarún í ti mi'ini. ¹¹ Aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'í í Jesús tijín:

—A'íime í mej té'eyu'uxaca, ¿a'iné een jín miyen tí'ixaxa'a ti amuacá yé nu'u uvé'enejsin a'íjna í Elías?

¹² Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna. A'íjna Elías amuacá pu a'íin yé uvé'enejsin. A'í pu nain tí'ijécuare'en. Neajta inee, niché'e a'atzu tejámuaata'íhua'u. ¿A'iné té'axa í yu'uxari jetze a'íjna jime'e í nej neajta teáata'a jetze airáane? Aye pu té'axa nej nu'u jeíhua rajpuaíjtzí na'ame. Majta nu'u na'axiéhuari'ira muá'aju'un.

¹³ Aye nu tejá'amua'ixaate'e. Pu'uri yé uvé'ene a'íjna í Elías. Pu'uri ayén te'araúrate a'ij ti ye'í té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna yu'uxari jetze. Seica mú miyen a'ij pua'a ráaruuren a'ij mej ye'í tí'ijxe'eve'e. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Ajta á'urua a'íime jamuan, a'íjna í Pedro, ajta í Jacobo, ajta a'íjna í Juan.

Jesús pu tiráhuua í pa'ari'i ti tiyaaru'u tzajta'an seijre'eca'a

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Mat'ij u e'iré'ene a'u mé é'aj é'ene'e í seica í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e, mat'ij mi hua'usej mej jeíhua e'etiújseire'eca'a í teite huá'a jamuan me'ijna í seica. A'íme mú majta huasej í mej té'eyu'uxaca teyujta'a. A'í mú miyen tiú'urihua'uraca'a. Majta mú t'n níniu'ucacuca'a. ¹⁵ Majta me'ín í teite, mat'ij raasej a'ijna í Jesús, jeíhua mú hu-ataújtemua'ave. Mat'ij mi a'uruáachejraa jemin mej mi raatateújte'en. ¹⁶ T'ij jí a'ín ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Tí'itájni jín setiú'urihua'u?

¹⁷ Aj pu í sej ti a'utéveca'a huá'a tzajta'a, a'í pu ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Maeestru, yee nu rav'é'evi'iti í niyauj, tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'e. A'ijna í tiyaaru'u, a'í pu caí ratá'aca ti huatáaniuni. ¹⁸ A'iné ja'anáj ti na'a ti a'ín tiyaaru'u rájviivi'i, ajta á ya'arájrieesin á chuaata'a. Ajta jeíhua áijjaamixcue'ire'e á'aye'i a'ijna í pa'ari'i. Ajta ancuré'ujci'imee í rutamej jime'e. Ajta huatéciyaaxari nain japua í ru tzajta'a. Nu'uri hua'utáhuaviiri'i í mej mú'etzi jamuan á'ujjuhua'an mej raatamuárite'en me'ijna í tiyaaru'u. Mí majta me'ín, camu raay'í'tihua'a muá'araa. —Yee pu tiraata'ixaa a'ijna í ja'ati.

¹⁹ Aj pu'í ayén tiu'utaniú a'ijna í Jesús, tijín:

—¿Ni tzaa secaí raay'í'ti mú'een? ¿Ni secaí xí té'atzaahuat'e? ¿A'achúni pua'an nine'ira'a ruxe'eve'e nej a'amua jime'e huáviicua'ire'en sej si huaruitiejte'en? —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Jesús.

Aj pu í ayén tihua'uta'ájte tijín:

—Mé se'evé'evi'tichi mi pa'ari'i.

²⁰ Aj mú mi áa ye'evé'evi'iti. Ajta a'ín í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a í pa'ari'i, tí'ij a'ín huasej í Jesús, a'í pu raatéca'atzixi í pa'ari'i. Aj pu í aítave á chuaata'a. Tí'ij jí pí tavaájtixi, áijjaamixcue'ire'e.

²¹ Aj pu í Jesús ayén tiraata'íhua'uri'i a'ijna í táatajra'an í pa'ari'i tijín:

—¿A'achúni ari á'atee ti ayén tí'iruure?

Ajta a'ín táatajra'an, ayén tiu'utaniú tijín:

—Tíj na'a ti pá'ari'istaca'a. ²² Ajta a'ijna í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a, jeíhua pu hui án yá'ujjipuaa taj tzajta'a, ajta á jaata'a tí'ij raajé'ica. Tí pua'a peraay'í'tihua'an pej tiráhuuaate'en, tá'ancu'uvajxi'i, pajta taatévaire'en. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ijna táatajra'an.

²³ Aj pu í Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Náijmi'i pu tí'iri'iri jemin í ti té'atzaahuat'e.

²⁴ Aj pu í a'ín táatajra'an í pa'ari'i ayén tí'ihuaújyeineca'a tijín:

—Neté'atzaahuat'e inee. Naatévaire'e neatá'aj jaítze'e té'antzaahuat'e'en. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a.

²⁵ Aj mú mi ajtéaxireca'a jeíhua í teite meruaachijmé'e. Tí'ij a'ín Jesús hua'usej, aj pu'í ra'ajté'axi í tiyaaru'u ti pa'ari'i tzajta'a seijre'eca'a. Ayen tijín:

—Mú'ee tiyaaru'u, pej caí huiteájnmuua, pej caí atániuuve, ayé nu tí'imua'ajte'e, pej raatáuuaani mi pa'ari'i. Pecaj ché'e tzajta'an uteáru'ipiche'en.

²⁶ Aj pu í huajjhuaca'a a'ijna í tiyaaru'u. Temua'a pu tiraatéca'atzixi a'ijna í pa'ari'i ca'anín jime'e. Aj pu'í huirájraa í tzajta'an. Ajta a'ín í pa'ari'i, áa pu'u auca'ití já'araa. Xíee ti cuj huam'í. A'íj mú jín miyen

tí'imua'atzejca'a í teite ti nu'u huamí'i. ²⁷ Mí ajtá'i caí capu. Jesús pu ra'ajví'i muájca'are'ara'an jetze. Aj pu'i ra'ajjáj. Tí'ij jí huatéechaxi a'íjna í pa'ari'i. Aj mú mi a'ucíjxi najími'i.

²⁸ Tí'ij jí Jesús chí'ita uteájrupi, majta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Mat'í'ij mí aviítzi jín tira'íhua'uri'i a'íjna í Jesús, miyen tijín:

—¿A'liné een jín tecaí raayí'títhua'a ta'araa tej tiyen tiraatamuárite'en a'íjna í tiyaaru'u ti tzajta'an seijre'eca'a?

²⁹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Se'ej raatamuárite'en se'íjna tiyaaru'ujra'a, ayée pu tiú'ujxe'eve'e sej raatéjhuauni í Dios jemi, seajta rú'itzi'ive'e.

Jesús pu ajtahua'a raataxájtaca'a ti nu'u huámí'ini

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

³⁰⁻³¹ Mat'í'ij mí a'ucíj. A'uu mú a'ará'a a'ájna já'ahua'a u Galilea. Ajta a'íjn í Jesús, a'íi pu tihua'amua'atehua'a aviítzi jime'e í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayee pu a'íjna jín huaríj a'liné capu raxí'eve'eca'a mej ráamua'aree í teite a'u ti a'ij jee'ín. Ayee pu tihua'a'ixaate'eca'a ti nu'u ja'atí jíme'en tiu'utátuiire'esin a'íjna ti ajta teáata'a jetze airáane a'íime jemi í teteca. Aj mú nu'u mi raajé'icatan. Aru huaíca xica jetze pu huatarújsin, ruuri pu nu'u ajtahua'a a'ame.

³² Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'en, camu yaú'itiée muá'araa a'ij ti tihua'a'ixaate'eca'a. Majta tí'itzi'ine'eca'a. Camu á'ujca'anejca'a mej raatáhuavii ti hua'utá'ixaate'en temua'a naa e'ehuauritiéecan jime'e. Mat'í'ij mí a'ucíj.

Jíme'en í ja'ati ti nu'u jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³ A'uu mú a'ará'a já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Capernaúm. Mat'í'ij mí chí'ita a'uteájrupi. Aj pu i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Tí'itájni a'ij setiú'urihua'uraca'a a'ájna juye jetze?

³⁴ Camu huataniú, a'liné metí'itevi'ira'aca'a a'íjna jime'e mej tiú'urihua'uraca'a me'íjna jime'e tijín a'atani jaítze'e ruxe'eve'e a'ame.

³⁵ Aj pu i a'ujyeíjxi a'íjna í Jesús. Tí'ij jí hua'utajé í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a ja'atí ayén tira'aráanajche ti a'íjn pu'éene'en ti jaítze'e ve'ecán jín tí'téveeca'a, a'íi pu ruxe'eve'e ti a'íjn pu'éene'en ti jaítze'e cílieene'ecan jín tí'téveeca'a. Ruxe'eve'e ti hua'utévaire'en najími'ica í teite.

³⁶ Aj pu i pa'ari'i aj auví'iti. A já'ita'a ya'utára a'u mej e'eré'etei í seica. Aj pu i ra'avé'evii í mu'úutze'en. Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tijín:

³⁷ —Ayee pu tí'een, ja'atí ti na'a ti pa'ari'i jamuan huayéjxi'ín, ajta ráacha'íjn neetzi jetze me'ecan seij í pa'ari'i tíj a'íjna, a'íjna tévira'a ajta pu necha'ij ineetzi. Ajta a'íjn í tévira'a, capu ineetzi na'a ancuré'evi'ti sino ajta pu ra'ancuré'evi'ti í Dios, í ti neja'uta'íteca'a nej yé tanén.

Jíme'en a'íjna ti caí ta jemin niuu, a'íi pu nu'u ajta téjmi jetze ajtémecan

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ Ajta a'íjna í Juan, a'íi pu ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Maeestru, seij tu huasej ti huá'amuarite'eca'a aniúcajtze'en jime'e í tiyaaru'u í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a í teite. A'liné capu á'uche'ecane'e ta jamuan, a'íj tu jín raatá'ijmíjri'i ti caí ayén ríjca. —Yee pu tiraata'ixaa a'íjna í Juan.

³⁹ Aj pu i a'ñin Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Caxu siyen tí'ira'ijmijra. Tí pua'a ja'atí ayén rijca í mej jín a'ij tira'utasejra, a'ijna í ja'atí pu xaa á'uche'ecane'e a'ame ne jamuan. Ajta a'ñin, capu ja'anáj a'ij pua'a ti'inexáata a'ame. ⁴⁰ Tí pua'a a'ijna í ja'atí caí ta jemi niuu, a'ñi pu xaa tavaire'e itejmí. ⁴¹ Ayee nu xaa ne'u tejá'amua'ixaate'e, ja'atí ti na'a, ti pua'a a'ñin cáj caj tejamuaatá'an í jaj sej huayé'en a'ijna jime'e sej ne jamuan á'ujujhua'an, Dios pu xaa tiraatanájchite'esin a'ijna í ja'atí.

Jime'en í ti caj a'ñi japua cájveti ti pua'a auté'itzen í Dios jemi
(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² Ajta ayén tijín:

—Na'ari pua'a ja'atí ti na'a, ti pua'a a'ñin í ja'atí a'ij pua'a tiru'utériira í pa'ari'i ti cñleen, ti ajta ná'atzaahuate'e ineetzi tíj a'ijna, jé'ecan pu pua'ijtzi tíchesin a'ijna í ja'atí japua. Capu ayén tirajpua'ijtzi á'ame'enche'e a'ijna í ja'atí ti pua'a amuacáí mú ra'acávi'ire'en í tetej se'unjra'a ti ve'éé, majta á'iyen ra'ateájrieni á jaata'a.

⁴³ Matí'ij auteáturan í Dios jemi, seica mú miyen ru jetze te'ujpuá'ajte'e. Ayee nu tí'imua'ixaate'e, ti pua'a piyen jetzen tiru'ujpuá'ajte'en í amujca'a pe'ijna jime'e í pej jín auteájturaa í Dios jemi, ayée pej huárini. Para'antivejche í amujca'a, pej pi sej pana'a jín a'uteáturan í amujca'a a'ájna ti é'esejre'e í Dios, a'ájna pej e'erúuri pua'amé jemin. Na'ari pecáj piyen huárini, hua'apuaca pej jín a'uteáruti í á'amujca'a a'ájna já'ahua'a a'u pej antipua'ari, a'u ti caí é'eri'iri ti ra'ujé'ica í taij. ⁴⁴ A'uu mej caí é'ecui'ini í chu'inute í mej muaatéci'imee muá'aju'un. Capu ajta ja'anáj á'amí'ini í taij.

⁴⁵⁻⁴⁶ Na'ari ti pua'a piyen mua'a jetze tiru'ujpuá'ajte'en pe'ijna jime'e í muá'ica í pej auteájturaa í Dios jemi, a'ñi pu ajta muaatéva'ire pej ra'atavejche pemijna muá'ica. Jé'ecan pu muaatéva'ire pej mú'ee a'uteáturan sej jime'e í a'ñica a'ájna ti é'esejre'e í Dios. Na'ari ti pua'a pecáj piyen huárini, amée pepu'u a'umé a'u ti Dios áa muajá'ujisin a'u ti á'ataa. Capu timuaatéva'ire pej hua'apuaca jín á'ume'en a'ujna a'u ti caí ja'anáj é'eri'iri pej ra'ujé'ica í taij, a'ájna a'u mej caí ja'anáj é'ecui'ini í chu'inute í mej muaatéci'imee. Capu ajta ja'anáj á'amí'ini í taij.

⁴⁷⁻⁴⁸ Na'ari ti pua'a mú'ee á jetze paru'ujpuá'ajte'en mua'a jí'i pe'ijna jime'e í pej jín auteájturaa í Dios jemi, aítátichi. Jé'ecan pu timuaatéva'ire pej pi piyen a'uteárute sej jime'e mua'a jí'i a'ájna chajta'a a'u ti te'ájta í Dios. Mí ajta, capu tí'ití a'ij timuaatéva'ire pej hua'apuaca á'ijisijmé'e pe'uun a'uteárute ti pua'a piyen éene'en a'ñi pu muajá'ujisin a'ujna ti á'ataa, a'u mej caí ja'anáj é'ecui'ini í chu'inute mej muaatéci'imee, ajta capu ja'anáj á'amí'ini í taij.

⁴⁹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Naími'i xu rajpua'ijtzi xá'aju'un, mú'een, mi sej ne jamuan á'ujujhua'an sej sí siyen titeeteáturan temua'a naa í ru tzajta'a. ⁵⁰ Ayee pu tí'ivaire'e a'ijna í unaj ti tí'tí tícacaren. Mí ajta, ti pua'a huateáru'una a'ijna í unaj tí'ij rajxí'ini í ta'ancacá, a'iné auj tí'iri'iri tí'ij ajtahua'a ancacáa á'ara'ani. Capu ché'e a'ij tí'iri'iri. A'ijna i niuucari í nej já'amua'ixaate'e, ayée pu che'atá tí'ivaire'e mú'ejmi tzajta'a tíj í unaj. Ché'e a'ñin amujcacaren a'amua tzajta'a ti ij rí'i amuáaruuren. Rí'i xu'u tité'ujmuajte í ru tzajta'a. Rí'i xu'u seajta e'ehua'újmu'araa rujímua'a sena'a.

10

Jíme'en í mej huataújtuaa í mej naími'i á'ujujhua'ane'e
(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

¹ Jesús pu huirájraa a'ujna u Capernaúm. Tí'ij jí a'uun a'ará'a a'ájna já'ahua'a Jerusalén. Ayuú pu pújme'en á'uche'ecane'e a'u ti í játe'ana ayée huataújmua'a tíjn í Jordán. Majtahua'a mú tiújsej í teite a'u ti a'utéveeca'a í Jesús. Ajta a'í pu á'iyen a'utéjche ti tihua'umua'aten a'ij ti ari tí'ijri'irejca'a. ² Aj mú mi seica e'iré'ene. Fariseo mú pírici a'íme. A'í mú tí'itese'eca'a mej miyen ca'aníjra'a tiraatá'an ti ij auté'itzen a'ájna í Jesús. A'ij mú jín miyen tiraata'íhua'uri'i ti pua'a nu'u a'ín ayén tí'itá'aca ti ja'ati mé rúurieni í ru'íj. ³ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—¿Tí'itáni amuaata'aíj a'ájna í Moisés teecan?

⁴ Aj mú mi miyen tiraata'ixaa tíjn:

—A'í pu hui Moisés tiu'utá'a ti cuapée raatapíjte'en í ti jín ja'atí mé rúurieni í ru'íj. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

⁵ Tí'ij jí Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—A'ij xu pua'a tirájteu í ru tzajta'a. Moisés pu tiu'utá'a ti ja'ati mé rúurieni í ru'íj. A'í pu xaa ayén cuapée tiraatapíjte'en aru capu ayén tiraatá'a ruxí'evi'ira'a jime'e. A'ii pu'u een jín ayén huaríj a'ájna a'iné ayée xu tí'ijxe'eve'eca'a sena'a rujámua'a.

⁶ 'Mí ajta, tí'ij Dios raatétaahuaca'a í chaanaca te japuan yen seijre'e, “a'í pu nu'u a'íme huátaahuaca'a í teáata'a jamuan í 'íita'a.” ⁷ “A'ij pu jín a'ín teáata'a mé huauuhuá'axijsin í ruvaújsimua'a. Ru'íj pu nu'u jamuan a'utevée a'ame. ⁸ Matí'ij mi miyen éene'e muá'aju'un í mej hua'apua, cumu sej pu'u í tevi.” Camu ché'e hua'apua, sino sej pu'u.

⁹ 'Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e. Dios pu ayén tiraataxájtaca'a ti sej na'a í tevi. A'íj pu jín, capu ayén tiraavíjte'e sej siyen mé tihuaúuhua'anan í ru'íjta'amua'a, cuapée sehua'utapíite'en í rucín'astemua'a. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Jesús.

Tí'ij jí á'uraa, majta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. ¹⁰ Matí'ijtáhua'a mi chí'ita a'a'uteájrupi, majtáhua'a mú miyen tiraata'íhua'uri'i a'ájna jime'e í cuapée ti jín ja'atí ru'íj mé úurieeni. ¹¹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—Tí pua'a ja'atí ru'íj mé úurieeni, a'í pu tí'ijxana'acira'a ti pua'a á'iyen sej te'encuré'evi'iti í 'íita'a. A'íj pu jín auteáturaasin jemín í ru'íj í ti mé rúujisin. ¹² Na'ari ti pua'a 'íita'a rucín mé úurieeni, a'í pu ajta tí'ijxana'acira'a ti pua'a ajta á'iyen sej antéénaxca í teáata'a. A'í pu ajta auteáturaasin jemín í rucín í ti mé rúujisin.

Jesús pu rí'í hua'uteájtuaa í tí'irí
(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ Matí'ij mi tí'irí ayauví'tíche í Jesús tí'ij hua'ajtamuarí'en. Aj mú mi me'ín í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, a'í mú hua'utá'íjmíjri'i í tí'irí mej nu'u caí huaja'uvé'evi'itíjcare'en.

¹⁴ Tí'ij Jesús hua'usej a'ij mej ye'í rijca, a'í pu huataniú'ucaca'a. Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—Miche'e yéj huave'eré'eneijte'en mi tí'irí ineetzi jemi. Matíj mena'a pua'amé í mej á'ujca'ane ti Dios tíhua'uta'aíjte'en, naíjmi'i mú miyen e'en matíj í tí'irí. A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e. Caxu huá'íjmíjra. ¹⁵ Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Naa pu hua'ase mi tí'irí ti tíhua'uta'aíjte'en í

Dios. Tí pua'a ja'atí raxí'eve'e ti a'uteároute a'ujna a'u ti Dios tel'áijta, ayé pu tiú'ujxe'eve'e ti ayén che'atá na'a tí'iraxe'eve'e ti tiraata'ajte'en í Dios tíj seij pa'ari'i, mi ti yee seijre'e. Na'ari caí, capu ja'anáj a'uteáruti a'ujna a'íjna í ja'ati.

¹⁶ Aj pu i a'áin Jesús hua'ancuré'evi'iti í tí'ríi. Seexu'ijmé'en pu ancáu'tisteajxi í ru jetze. Ajta hua'avé'emuari'exi, aj pu'i raatéjhuau í Dios jemi tí'ij a'áin huá'ucha'áin. Tí'ij jí á'uraa a'íjna í Jesús.

Temuaij ti chíjteaani pu tiu'utaxájtaca'a jamuan í Jesús
(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

¹⁷ Tí'ij Jesús ari huiiramé'eca, seij pu ave'eré'ene, temua'a tí'éechijra'a. Aj pu i tínutaca'a vejli'ípuan í Jesús. Tí'ij jí ayén tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—Maeestru, nee nu ramua'aree pej rí'i tí'itevij. ¿Tí'itájni a'ij tiú'ujxe'eve'e ti ayén tináaci'iti nej ruuri ná'ara'ani í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e matí'ij a'itáciine á chuaata'a í mej meri huácuii?

¹⁸ Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—¿A'iné een jín piyen tí'inexa yee nej rí'i tí'itevij? Seij pu'u seijre'e ti rí'i tí'itevij. A'ii pu a'áin pú'een í Dios. ¹⁹ Mú'ee pej peri rú'umua'aree a'ij ti tiu'uta'ájtaca'a í Dios. Ayee pej éene'en: “Pecaj tí'ixana'acire'e.” Ajtahua'a seij, ayén tíjín: “Pecaj tí'itecui'ica.” Ajtahua'a a'íjna ti ayén tíjín: “Pecaj tí'inahua'aj.” Ajta seij ti ayén tíjín: “Pecaj ja'atí hua'itzi jín tí'ixáate'e.” Ajta ayén tíjín: “Pecaj ja'atí tzeíjrajmua'a.” Ajta ayén tíjín: “Perá'atzaahuate'en a'atáata, pajta a'anáana.” A'ii pu a'áin pú'een í ti raata'ájtaca'a í Dios.

²⁰ Aj pu a'áin ja'atí ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Maeestru, jime'en í mej pauchén raataxájtaca'a, nain nu jín té'aste i niuucari netíj nena'a tiu'uvé'ese.

²¹ Tí'ij raasej, rí'i pu te'utaújmu'a'a í ru tzajta'a a'íjna í Jesús. Aj pu i ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Tí'ití pu auj muá'aturaate'e pej caí xi jín te'ará'aste. Aricu. Nain tiu'utuáa í mej tí'ijcha'í. Patá'aj hua'uré'e'a'ate'en í tumin í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Tí pua'a piyen huá'arini, jeíhua pej ra'ancuré'asin a'ujna já'ahua'a u ta japua. Chíjteaani pej pu'éene'e pua'amé a'ujna ti é'eseijre'e í Dios. Ajta patá'aj mú a'arájra'ani pej pi neetzi jamuan á'uche'ecane'en.

²² Tí'ij ráanamujri'i a'íjna í niuucari, tí'ij i utéevatzí í tzajta'an. Huataújxiemiste a'iné jeíhua pu tí'ijcha'íca'a. Tí'ij jí á'uraa a'íjna í ja'ati.

²³ Aj pu i Jesús ruhuá'rita'a a'anéereajraa. Ajta ayén tihua'utá'ixaa í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tíjín:

—Temua'a pu tihua'amuári'eriste'e mej a'uteároute a'ujna ti é'eseijre'e í Dios í chíjteaani. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

²⁴ Aj pu i utéevatzí í huá'a tzajta'a a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e a'íjna jime'e a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús. Ajtahua'a ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Niyaujmua'a, temua'a pu tihua'amuári'eriste'e í mej jeíhua tí'ijcha'í. Jeíhua pu huá'a jetze ruxe'eve'e í mej caj tí'ijcha'í. A'ij pu jín muári'eri mej me'aun a'uteároute a'ujna ti é'eseijre'e í Dios. ²⁵ Capu xaa ne'u ayén tí'imuari'ese ti amujra'ani cameeyu'u tí'ití pí'ise'e jetze, tíj ti pua'a chíjteaani tiu'utá'ixaa en ti rusej a'uteároute a'ájna ti é'eseijre'e í Dios.

²⁶ Matí'ij ráanamujri'i, jé'ecan mú a'ij tira'utánamujri'i. Aj mú mi tí'ití'uríhua'uri'i rujámua'a. Míyen tíjín:

—Tí pua'a ayén ti'ayajna, ¿a'ii tá'uj na'a tí'iri'iri ti ja'ati a'uun a'uteáturan í Dios jemi? —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

27 Ajtahua'a Jesús hua'usej. Ayen tihua'utá'ixaa tijín:

—A'íime jemi í teteca, capu xaa a'ij tí'iri'iri. Mí ajta, a'í pu raayí'iti í Dios. Nain jime'e pu jemin tí'iri'iri.

28 Aj pu i a'ín Pedro a'utéjche ti raatá'ixaate'en. Ayen tijín:

—¡Tavástara'a, me'ecui xaa!, nain tu teri tejá'urie í tej tí'ijcha'íica'a tej ti á'ujjuhua'ane'en á'a jamuan. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro.

29-30 Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Aye nu tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a ja'atí tí'tíj já'urieeni ineetzi jemi, na'ari jemin í niuucari ti jín huaujjéjcuare'en í Dios jemi, tí'tí ti na'a ti yá'urieeni, a'í pu che'atá na'a ancuré'asin tí'ij auj ruuri íiyen chaanaca japua. Tí pua'a sej na'a í ti yá'urie, ayee pu che'atá na'a ra'ancuré'asin a'achú cumu anxíte tí'tí ti a'ij, ti pua'a chí'ij, na'ari ruja'atzimú na'ari rucu'utzimú na'ari rujúutzimua'a. Ajta ayén hua'ancuré'evi'iti í ruteítestemua'a, a'íime rutáàta na'ari runààna nusu ru'íj, na'ari ruyaujmua'a. Ajta pu ra'ancuré'asin í chuej mej japuan vaujse í teite. Nain pu te'ancuré'asin. Ajta rajpuajtzi a'ame. Aru capu amín a'ij. Tí'ij a'ín a'uteáruite a'ujna Dios ti é'esejre'e, Dios pu raatá'asin ti ruuri á'ara'ani jemin tíj na'a rusén jime'e.

31 Ajta ayén ti jime'en yee:

—Memu'íi í mej vivejme'en jín títetateí íjii, a'í mú cílieene'en jín títetate'e muá'aju'un. Majta mu'íiti í mej cílieene'en jín títetateí íjii, a'í mú vivejme'en jín títetate'e muá'aju'un. Ayej xaa ne'u té'eme. —Aye pu tihua'utá'ixaa.

Jesús pu ajtahua'a raataxájtaca'a ti nu'u huámi'ini

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

32 Tí'ij jí á'urraa í Jesús, majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. An mú a'ucí já'ahua'a Jerusalén. Ajta a'ín í Jesús, a'í pu amuacái huamé'ecaa. Jeíhua mú rutemua'ave'eca í seica. Majta tí'tíziíine'eca'a í mej huá'a cujta'a huajú'ucaa.

Tí'ij jí ajtahua'a Jesús hua'utajé rujímua'a. Aj pu i a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en a'ij ti tí'tíj raruuren. 33 Aye pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Casi'i, xáanamujri'í mú'een. Tu'uri á'uju'un a'ánna Jerusalén. Sej pu tiu'utátuiire'esin í nejíme'e, i nej neajta teáata'a jetze airáane a'ímej jemi í mej tihua'u'ájte'e teyujta'a, ajta a'ímej jemi í mej té'eyu'uxaca. A'í mú tiu'utá'asin mej neejé'ica. Aj mú mi me'ín tiu'utátuiire'esin a'ímej jemi í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan. 34 Matí'ij mi na'axiehuásti'ira muá'aju'un, majta naatévajxi'isin. Majta naatetzí'ijmua'axi'isin í ne jetze. Majta neejé'icatan. Netí'ij hui huámi'ini, huaíca xicaj tzajta'a nu neajtahua'a á'itaméj huá'a tzajta'a í mi'ichite.

A'í mú raatéjhuau a'ij mej tí'ijxe'eve'e a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan

(Mt. 20:20-28)

35 Aj mú mi ajteáxíreca'a Jesús jemi a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan. A'íi mú me'ín pú'een yaújmua'ame'en a'íjna í Zebedeo. Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Maeestru, ayee tu tí'ijxe'eve'e pej piyen huárini a'ij tej ye'í timuaatáhuaviira. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

36 Aj pu i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'í tijín:

—¿A'iné setí'ijxe'eve'e nej niyen huárini mú'ejmi jime'e? —Yee pu tiu'utaxájtaca'a.

³⁷ Aj mú mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Ahuui, ayée tu tí'ijxe'eve'e a'íjna xicájra'a jetze patí'ij yatanéjsin pej titaata'ájte'en iyen chaanaca japua. Patá'aj taatá'an tej uhuará'asixi'in sej a'ari'irínta'a, ajta sej á'utata'a. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

³⁸ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een, caxu ramua'aree a'ij sei ti'itíj éene'e huauhuau. ¿Ni siyen rá'aviicua'i sej rajpuaíjtzi xá'ara'ani netíj inee tirajpuaíjtzi na'ame? ¿Na'ari secáí rá'aviicua'i í teite mej a'ij pua'a amuáaruuren mú'ejmi matíj majta a'ij pua'a tí'ineruure ineetzi? —Yee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í í Jesús.

³⁹ Aj mú mi miyen tijín:

—Néti'ijta ne'u, ayée tu tirá'aviicua'iran.

Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Mú'een xu rajpuaíjtzi xá'aju'un netíj tira-jpuaíjtzi na'ame inee. Ajta, mú'ejmi, aítze'e mú a'ij pua'a amuáaruuren matíj a'ij pua'a tí'ineruuren ineetzi. ⁴⁰ Mí ajta, canu ne'íjna jín antínmua'aree nej amuaatá'an sej uhuará'asixi'in sej nejri'irínta'a, ajta sej ne'úutata'a. A'ímej pu'u ci'ti í mej ayén huaújxi'epi'intari'ira'a.

⁴¹ Matí'ij mi ráamua'areeri'i í seica í mej tamuáamuata'a mej ará'ase a'ij mej ye'í tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan. Aj mú mi tiníniu'ucacuca'a a'ímej jemi í mej hua'apua.

⁴² Aj pu i Jesús hua'utajé naíjmi'ica. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Xu'uri ramua'aree, mú'een, a'ij mej ye'í rici í mej tí'ita'ajte'e nain chuéjra'a japua. Ca'anín mú jín tihua'u'ájte'e í teite. A'íme í mej vivéjme jín títetateí, a'íí mú hua'u'ájte'e a'ij mej ye'í huárini í seica.

⁴³ 'Mí ajta, capu ayén té'eme mú'ejmi jemi. Tí pua'a ja'atí raxí'eve'e ti ve'ecán jín ti'itevéé á'ara'ani, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti a'ín ciliéene'e jín ti'itevéé á'ara'ani. ⁴⁴ Ajta ti pua'a ja'atí raxí'eve'e ti a'ín pu'éene'en í ti jaítze'e ruxe'eve'e, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti a'ín hua'utévaire'en naíjmi'ica í seica.

⁴⁵ 'Ayej che'atá na'a tí'een ineetzi jemi, inee i nej neajta teáata'a jetze airáane. Canu ne'íjna jín yé uv'éene mej mi naatévaire'en ineetzi, sino neatá'aj hua'utévaire'en mu'licáca í teite. Ayee nu xaa een jín yé uv'éene nexí'evi'ira'a jime'e neatá'aj huá'a japua huániuuni, ne'a'íjna jime'e nej huámi'ini huá'a jetze me'ecan. Netiraatanájchite'en í Dios í ti jín a'ín huá'ajjive'e í mej jín á'apua'aren í teite.

Jesús pu tiráahuaa a'íjna í Bartimeo ti arácuunica'a

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

⁴⁶ Matí'ij mi me'uun a'ará'a a'ájna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Jericó. Matí'ij mi huiráaci me'újna. Pu'uri huiiramé'eca a'íjna í Jesús, majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, majta mu'iití í teite. A'uú pu sej je'itécatii vejli'i juye jetze. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Bartimeo. Yaujra'an pu pú'eeene'en a'íjna í Timeo. Ajta arácuunica'a a'íjna í Bartimeo. A'íj pu vaírí'ira huá'ahuaviiraca'a.

⁴⁷ Tí'ij í huá'unamuajri'i mej á vejli'i e'evé'uju'uca'a. Jíme'en pu'u huá'unamuajri'i, tí'ij jí a'ín ta'arácun a'utéjche ti huajíjhua. Ayen tijín:

—Jesús, mi pej í'ihuacixa'ara'an a'íjna í tajtuhuan teecan í David, ná'ancu'uvajxi'i ineetzi. —Ayee pu tiraatajé.

48 Majta me'ín í teite, temua'a mú tira'ajteá'ajxi. Meraatá'ijmáijri'i t'íj caí ayén t'íjijhua. Ajta a'ín, jaítze'e pu ca'anín jín huajíjhuaca'a, ayén tijín: —Mí pej í'ihuacaxa'ara'an a'íjna í David teecan, ná'ancu'uvajxi'i in-eetzi.

49 Aj pu i Jesús a'utéechaxi. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Sericu, se'utájé.

Aj mú mi ya'utajé. Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—Huaté'aca'ane í á'a tzajta'a. Ájchesi. A'í pu muachu'eve'e í Jesús. —Yee mú tiraata'ixaa.

50 Aj pu i a'ín aireújchuirí'i í rucíxu ca'anín jime'e. T'íj jí ájtzucu. Aj pu i e'iré'ene í Jesús jemi. 51 Aj pu i a'ín Jesús ayén tiraata'íhua'urí'i tijín:

—¿A'iné petí'ijxe'eve'e nej ti'ití a'ij huáruuren mú'eetzi jemi?

T'íj jí ayén tiraata'ixaa a'íjna í ti arácun tijín:

—Maeestru, ayée nu tí'ijxe'eve'e nej atáneere.

52 Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Pu'uri pejá'ura'ani mú'ee. Peté'atzaahuate'e nej inee timuáahuate'en. A'íj pej jín peri huarúj.

Jíme'en pu'u ayén tiraata'ixaa í Jesús, a'íjna í ti arácun, aj pu i atáneereca'a. T'íj jí, a'í pu í Jesús jamuan á'uche'ecane'e já'araa, a'u ti na'a ti huáyel'icaa.

11

Jesús pu a'uun a'uteájrupi u Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

1 Mat'íj meri vejli'i me'ánna autenésime'ecaa u Jerusalén, a'úu mú a'atanéj a'u ti chájta'ajme ti ayén téja'arájtehuaa tijín Betfagé, ajta Betania. A'uu pu é'echajta'a jirí jetze ti ayén téja'arájtehuaa tijín Aceituunajemi. T'íj jí Jesús hua'apuaca huata'áiteca'a. 2 Ayen tijín:

—Sericu, setá'aj se'uun a'atanén a'ájna vejli'i chajta'a ti é'eseijre'e. Tí pua'a seri e'ará'asti, a'úu xu puuru'u é'eteuni ti caí xi ja'anáj ja'atí japuan avé'eca. A'uu pu a'ijtápi'íhuá a'ame. Setá'aj rá'ijxijta, seajta mú ye'eráajan. 3 Tí pua'a ja'atí ayén tejámuaata'íhua'u yee: “¿A'iné een jín será'ijxijta mi puuru'u?”, ayée xu tiraata'ixaate'en yee: “A'í pu ra'ucupadu í tavástara'a”, seajta siyen tiraata'ixaate'en yee: “Seajtahuá'a xu ca'anacan seraatátuuiresin í ti rací.”

4 Mat'íj mi u á'uju'u. A mú pua'ací caaye jetze yá'uteu me'íjna í puuru'u. A'uu pu a'ijtápi'íhuaca'a puéerta jetze. Mat'íj mi ra'ijxíjtaca'a.

5 Seica mú me'uun a'uté'uuca'a a'ujna. A'í mú tihua'uta'íhua'urí'i tijín:

—¿Tí'itájni a'ij seruure? ¿A'iné een jín será'ijxijta mi puuru'u?

6 Ayee mú tihua'utá'ixaa a'ij ti ye'í Jesús tihua'utá'ixaa. Majta me'ín í seica, a'í mú hua'utá'a mej ra'anján. 7 Mat'íj mi ya'ujáj í Jesús jemi a'íjna í puuru'u. Metira'it'éitajte rucíxu jime'e. T'íj jí avé'eyéijxi í Jesús í puuru'u japua. 8 Majta me'ín í teite, jeíhua mú cáxuri te'epíjraa juye jetze. Majta seica pi'ista te'entiveíchixi'i, a'íj mú majta a'upíjraa a'ájna juye jetze.

9 Majta me'ín mej amuaaté'ee muaajú'ucaa, a'í mú autéjhuii mej huajíjhua, majta me'ín í mej huajú'ucaa cujta'an a'íjna í Jesús. Yee mú t'íjijhuaca'a tijín:

—Pu'uri i'í xí'epi'ín. Ché'e Dios ráave'esi a'íjna ti yevé'eme niuucajtze'en í tavástara'a. 10 Pu'uri i'í xí'epi'ín. Ché'e Dios ráave'esi temua'a naa,

a'íjna ti á yevé'eme tí'ij tiu'uta'ájta tíj ajmí'i tiu'uta'ájtaca'a í tahuáacixa'a, a'íjna í David teecan. Ajta hui me'ín í mej tí'ivaire'e u ta japua, miché'le miyen tiraataxáj yee temua'a pu í'ixi'epi'ín. —Yee mú mi tiu'utaxájtaca'a, a'ujna caaye jetze.

¹¹ Tí'ij í Jesús a'uteájrupi a'ánna Jerusalén. Ajta á'yen a'a'uteájrupi a'ujna teyujta'a. Tí'ij tiu'uséj nainjapua, tí'ijí á'uraa, majta í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Pu'uri téchuijxarijme'eca, matí'ij mi me'uun a'ará'a a'ájna Betania.

Jesús pu a'ij pua'a tiraateájtuaa í huaréj ti caí taca'a
(Mt. 21:18-19)

¹² Yee ruijmua'a yee majta u e'eráaci a'ujna Betania. Pu'uri í'icuataca'a a'íjna í Jesús. ¹³ Tí'ij í a'ín huaréj pí'ista huasej ti a'ímuá a'atáveeca'a. Jeihua pu téxamua'i. Tí'ij jí u á'ume tí'ij raasej ti pua'a taca'a. Mí ajtá'i caí, capu taca'aaa. A'í pu'u, xamua'ira'an seijre'eca'a a'iné capu a'ájna pí'tí'irijcaa tíj pua'a taaca. ¹⁴ Aj pu í Jesús ayén tiraata'ixaa a'íjna í huaréj, tíjín:

—Capu ché'le ja'atí mú a'uvé'emé'le a'ame ti ráacua'ani mi á'ataca'i. —Yee pu tiraata'ixaa.

Majta me'ín í mej á'ujujhua'ane'e í Jesús jamuan, a'íj mú ráanajmuajri'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a. Matí'ijtá mi a'ucíj.

Jesús pu raajéjcuare í teyuu ti seijre'eca'a
(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵ A'uun mú a'ará'a a'ánna Jerusalén. Tí'ijta'i a'ín Jesús a'a'uteájrupi a'ujna teyujta'a. Ajta a'utéjche ti hua'irámuarite'en í mej me'uun te'utu'aca, ajta í mej me'uun tite'unanáave. Temua'a pu te'ijhuá'axixi í tihuá'ameesa í mej tumin jetzen tihuá'apuata'atí'iraca, ajta a'u mej cucuí'ise e'etu'aracare'e. ¹⁶ Ajta caí hua'utá'a ti ja'ati tí'tí'í aútisime'en á já'ita'a teyujta'a. ¹⁷ Ajta á'yen tihuá'amua'ateajraa, ayén tíjín:

—¿Ni caí ayén té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti ayén tiraataxájtaca'a í Dios tíjín: “Ayee pu nu'u teja'arajtehuaá a'ame í chí'ira'an tíjín chí'ij mej tzajta'an rí'i tiratá'aca í Dios í mej curé'eci'ica nain japua í chuej ti seijre'e”? Mí ajta, capu a'íjna jín tí'ivaire'e. Ayee xu ráaruu í chí'ij tíj teásta'a a'u mej a'iráatei í nahua'ari. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

¹⁸ Majta me'ín í teite, naijmi'i mú a'ij tira'utasej a'íjna jime'e a'ij ti ye'í tihuá'amua'ate. Majta me'ín í mej te'áijta teyujta'a, majta a'íime í mej té'eyu'uxaca, a'íi mú rátziiine'eca'a matí'ij ráanamujri'i a'ij ti ye'í tihua'umuá'ate. Aj mú mi ráahuau a'ij mej ye'í huáriní mej mi raajé'ica me'íjna í Jesús. ¹⁹ Ajta a'ín í Jesús, tí'ij huatética'are'eca'a, aj pu'í huirájraa a'ujna chajta'a, majta í mej jamuan á'ujujhua'ane'en.

Huateáhuua a'íjna í huaréj
(Mt. 21:20-22)

²⁰ Yee ruijmua'ate'e yee, tí'ij huateapuá'areca'a, a'úu mú a'uré'ene a'utí a'atáveeca'a a'íjna í huaréj. Pu'uri temua'a tí'ihuachica'a nainjapua, ajta téte'imua í runána'a jetze huateáhuua. ²¹ Tí'ij jí a'ín í Pedro ra'utámua'areeri'i a'ij ti een jín huateáhuua. Aj pu í ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tíjín:

—Maeestru, casi'i. Pu'uri temua'a tí'ihuáchi mi huaréj pej a'ij pua'a tiraateájtuaa.

²² Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee pu tiú'ujxe'eve'e sej rá'atzaahuat'e'en í Dios.

²³ Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee nu xaa ne'u tejá'amua'ixaate'e. Ayej ti'ayajna ti pua'a ja'atí té'atzaahuat'e'e í ru tzajta'a ti ayén te'ará'asti a'ij ti a'ín tirá'amitiejte'e, ayée pu té'eme. Na'ari, ti pua'a a'íjna í ja'ati ayén tiraata'ajjte'en a'íjna í jirí tijín: “Tíchesi, ateáruti mé jaata'a a'ájna já'ahua'a el mar”, ayée pu'i rini, ri'irí. Na'ari caí, ti pua'a utévatziiin í tzajta'an a'íjna i muá'ariira'a tijín: “Ayej ne'ase capu a'ij tí'iri'iri”, capu ayén té'eme ti ayén huárini.

²⁴ A'íj nu jín, niyen tejá'amua'ixaate'e. A'íj sej ye'í tiraatáhuauco í Dios jemi, ti pua'a siyen té'atzaahuat'e'e sej si ra'ancuré'asin, ayée pu té'eme, ti'ití sej a'ij tiu'utáhuausin. ²⁵ Ajta, patí'ij raatéjhuauni í Dios jemi, ti pua'a ja'atí auteáturan mú'eetzi jemi, ayée pu tiú'ujxe'eve'e pej tiraatá'uuni'i. Tí pua'a piyen huárini, a'ín í ayá'upua ti a'uun é'eseijre'e u ta japua, a'íj pu timuaatá'uuni'ira mú'eetzi nain jime'e í pej jín auteájturaa í jemin. ²⁶ Na'ari ti pua'a pej caí tiraatá'uuni'i í ti á jemin auteájturaa, capu ajta timuaatá'uuni'ira í Dios í pej jín auteájturaa í jemin. —Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Matí'ij mi a'ucíj.

Jíme'en í ti jín antiújmua'aree a'íjna í Jesús

(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷ Aj mú mi majtáhua'a u Jerusalén á'uju'un. Aj pu i Jesús a'uun vejli'í á'uche'ecane'eca'a teyujta'a matí'ij seica á e'iré'ene. A'í mú pú'een í mej te'ájta teyujta'a, majta í mej té'eyu'uxaca, majta seica vaujsi. ²⁸ Aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Tí'itájni jín peti'itéjvee pej pi piyen rici? ¿A'ataani ayén tímuaata'ái'j pej pi piyen ríjca?

²⁹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Neajta nu inee sej tejámuaata'íhua'ura. Tí pua'a senaatá'ixaate'en se'íjna, aj nu ni amuaatá'ixaate'esin ti'ití í nej jín ti'itéjvee nej ni niyen rici. ³⁰ ¿A'ataani raatá'a a'íjna í Juan tí'ij huá'umuai'íhua í teite? ¿Ni Dios, ca'ín mi teteca? Xaatániuuchi.

³¹ Matí'ij mi a'uteájhui mej rujímua'a ti'íhuaúrihua'u. Miyen tijín:

—Tí pua'a tiyen tiraata'ixaate'en yee: “Dios pu ya'uta'íteca'a”, ayée pu titaatá'ixaate'esin yee: “¿A'iné een jín tecaí rá'atzaahuat'e'e a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna?” ³² Mí ajta, capu hui ri'irí tej tiyen tiraata'ixaate'en yee: “Teteca mú ya'uta'íteca'a.”

Yee mú tiu'utaxájtaca'a a'íjme, a'iné mu'uri ramua'areereca'a mej naíjmi'i miyen rá'atzaahuat'e'eca'a ti a'ín í Juan tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. A'íj mú jín huá'atziíne'eca'a í teite. ³³ A'íj mú mi jín miyen tiraata'ixaa me'íjna í Jesús tijín:

—Catu hui ramua'aree.

Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Canu neajta nee tejámuaatá'ixaate'esin í nej jín ti'itéjvee nej ni niyen rici. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

12

Jíme'en í mej tí'imijhuaca, í mej majta a'ij pua'a huaríj

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

¹ Ajta á'iyen a'utéjche í Jesús ti tihua'utá'ixaate'en sej jime'e í niuucari. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—A'atí ti yee ráahuii í uuva ciye'e. Tejcuáa pu nu'u jín raaré'ana. Aj pu i tí'ití huatétaahuaca'a ti jín raajá'ara'ape'en í uuva. Ajta tí'ití ájtaahuaca'a ájteevi'i, í mej japuan utí'ua hua'íxi'ere'en í mej tí'imijhuaca.

² Tí'ij jí ayén huaríj, seica pu huatánijte í chuej mej mi tiraanájchite'en cíf caj. Aj pu í á'uraa a'íjna í ja'atí seica chuejra'a japua.

² Tí'ij nu'u a'ájna teja'uré'ene ja'anáj mej pua'a raju'uraca a'íjna í uuva, seij pu huata'áiteca'a ti í hua'utáhuavii a'achú ti rací'icipua a'íjna í ja'ati. ³ Majta me'ín í mej tí'imijhuaca, a'íj mú yeehui rajví'i a'íjna ti tiu'uta'ájtí'ire. Temua'a mú tiraatéevajxi. Ayeé mu'u tiraata'íteca'a. Camu tí'ití raatá'a.

⁴ Ajta a'ín ti á'are'ara'an pú'een í chuej, ajtahua'a pu seij huata'áiteca'a. Majta mú me'ín huatáu'tasixi tetej jime'e. Matí'ij mi temua'a tira'avá'atu'a í mu'úura'an jetze. Majta temua'a a'ij pua'a tira'ajteá'ajxi.

⁵ Ajtahua'a nu'u seij huata'áiteca'a. Majta mú amín temua'a tiu'ujé'ica. A'atzu ayéé teuumé'eca. Ajtahua'a seica huata'áiteca'a. Seica mú huatéevajxi, majta seica huácuii. Ayeé mú huá'uruu a'íime í mej tí'imijhuaca.

⁶ Aúche'e pu yeehui seíj turaaca'a. Yaujra'an nu'u a'íjna í ja'ati. Jéihua pu huápi'i raxí'eve'eca'a. Ayeé pu tí'imua'atzejca'a ayén tijín: “Ayej ne'ase yeehui merá'antzaahuat'esin, me'íjna.” Tí'ij jí a'ín huata'íteca'a.

⁷ Mí ajta, capu ayén te'irájraa. Ayeé mú tí'ihua'úixaa a'íime í mej tí'imijhuaca. Míyen tijín: “A'í pu a'ín pú'een í ti nain tí'ijci'iti. Che'eré, tiché'e yeehui raajé'ica, tí'ij téjmi ta'áa á'ara'ani.” Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a. ⁸ Aj mú mi rajví'i a'íjna í yaujra'an. Matí'ij mi raajé'ica. Aj mú mi ru'irájrie á pua'acié a'íjna í mej raajé'ica. Yee pu tihuá'uruu. Antipúa'areca'a icu.

⁹ Aj pu í Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i a'íjna i niuucarijra'a jetze tijín:

—¿A'iné tejamuá'amitiejte'e? ¿A'iné tí'ití ruuren a'íjna í ja'ati ti á'are'ara'an pu'eene'e í uuva? Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e. A'í pu mú a'uvé'emé'e a'ame. Tí'ij jí huá'acuí'ini í mej tí'imijhuacare'e a'ájna. Ajta a'ín í chuej, a'íj pu seica huatapuaíjve'esin. Ayej xaa ne'u té'eme.

¹⁰ ¿Ni secaí ja'anáj ra'ujíjve í yu'uxari jetze se'íjna i niuucari ti ayén a'íjna jín rá'axa? Ayen tijín:

A'íjna í tetej í mej ayaúuhua'axi

í mej chí'ij ta'ahuaca,

ayéé pu te'irájraa ti a'ín pu'éene'e já'araa

ti í'í esquineero.

¹¹ Ayeé pu ráaruu í tavástar'a,

í ti jaítze'e í'ixi'epí'in.

Rí'í pu te'utéevatzi í tatzajta'a.

¹² Majta me'ín í teite í mej te'áijta u teyujta'a, majta í seica, a'ij pu pua'a huá'uruu a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús ti ayén hua'aj jime'e tiu'utaxájtaca'a a'íjna jime'e í niuucari. Aj mú mi raatatése mej raatéevi'i, mej mi ra'iteáanan. Mí majta, camu miyen ráaruu. Mehuá'atzi'ine'eca'a í teite. A'íj mú jín raatátuaa. Matí'ij mi a'ucíj.

Jíme'en í mej huá'aji'ive'ecaa

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

¹³ Matí'ij mi seica huata'áiteca'a mej mi tiu'uxáj jamuan a'íjna í Jesús. Fariseo mú pírici, majta seica í mej jetzen ajtéme'ecan a'íjna í Heródes. A'í mú raatatése mej ca'aníjra'a raatá'an tí'ij a'ín auté'itzen niuucari jime'e ti

tiu'utaxáj, mej mi raatéehua'ita. ¹⁴ Mat'íj mi e'iré'ene, miyen tiraata'ixaa tijín:

—Maeestru, a'ij tu mua'aree pej tzáahuati'ira'a jime'e tí'ixaxa'a. Capu á jetze ruxe'eve'e a'ij mej ye'í tí'ixaxa'a í teite. Mú'ee pej caí tite'ajáahuat'e sino ayée pej tí'imua'ata puá'aye'í tzáahuati'ira'a jime'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Tiché'e seij muaata'íhua'u. ¿Ni qui x'í'epi'in tej tiu'unajchitáa a'ij ti ye'í tí'itajijve'e a'íjna ti tí'ita'ajte'e ti ayén ántehuaa tijín César? ¿Ni qui tetiu'unajchitáa ca'ín tecai? —Yee mú tiraata'íhua'uri'i.

¹⁵ Mí ajta, a'íjna í Jesús, a'í pu ramua'areereca'a mej caí jé'iyecan jín tí'ira'íhua'uraca'a. A'ij pu jín ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿A'iné se j si siyen tí'inetese'e se j naateevi'i niuucari jime'e? Seij mi tumín mé seneje'eve'í'ite'e. Niché'e ra'usej.

¹⁶ Mat'íj mi ye'eve'í'ite. T'íj ra'usej, t'íj jí ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—¿A'ataani néerime'ara'an a'asejre'e? ¿A'iné ántehuaa í ti á'ayu'usi'i?

Aj mú mi miyen tiu'utaniú tijín:

—A'íjna í ti tí'ita'ajte'e, a'íjna ti ayén ántehuaa tijín César.

¹⁷ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Aye xú se'íjna jín huárini. Setá'aj raatá'an se'íjna ti tí'ita'ajte'e ti'it'íj ti rac'ícipua. Seajta siyen tiraatá'an í Dios ti'it'íj ti ajta ayén tí'ijcipua. —Aye pu tihua'utá'ixaa.

Majta me'ín, temua'a mú titeeteújtzaahua me'íjna jime'e a'ij ti ye'í tiu'utaxájtaca'a.

Jíme'en a'íjna xicájra'a mej jetzen huatarún í mi'ichite

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸ Mat'íj mi seica á e'iré'ene í mej miyen ánte'arua tijín Saduceo. A'ii mú miyen tí'ixaxa'a mej nu'u caí ché'e huatarújsin í mej meri huácuii. Seij mú jín niuucari tiraata'íhua'uri'i me'íjna í Jesus. ¹⁹ Miyen tijín:

—Maeestru, ayée pu tira'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés. Tí pua'a nu'u ja'at'í neiche, ti pua'a a'í caí tí'tí'iríjmua'a huám'íni, ruxe'eve'e nu'u ti íhuáare'ara'an ra'ancuré'evi'iti a'íjna ti ratévi'itine'e í ti huam'íi. Ajta ayén ruxe'eve'e ti a'ín tiyaúmua'a á'ara'ani a'íjna jetze me'ecan í ti huam'íi.

²⁰ 'Aye pu nu'u nu'u tiuju'uríj. Mua'aráhua'apua mú ará'aseca'a a'íime í mej ru'íhuaamua'a. T'íj jí a'ín ti vástaa huaténe'icheca'a. Capúu xi tí'tí'iríjmua'a huam'íi a'íjna ti i'ivasta'a. ²¹ T'íj jí a'ín ti ralité'ase, a'í pu ra'ancuré'evi'iti a'íjna ti ratévi'itíné'e a'íjna ti huam'íi. Ajta a'íjna juutzeájra'an ajta pu huam'íi. Capu ajta tí'tí'iríjmua'a já'araa. Ajtahua'a se'í juutzeájra'an ra'ancuré'evi'iti a'íjna í 'íita'a. Aye pu che'atá na'a huaríj. Ajta pu huam'íi. Capu ajta tí'tí'iríjmua'a já'araa.

²² 'Aye pu che'atá na'a tihuá'uruu najmi'lica í mej aráhua'apua ará'aseca'a í ru'íhuaamua'a. Capu ja'at'í tí'tí'iríjmua'a já'araa. T'íjta'i nu'u huam'íi í 'íita'a. ²³ ¿A'iquí té'eme mat'íj a'itá'íine a'u mej e'evé'enamí'i í mej huácuii? Najmi'i mú huácuii í mej ratévi'itine'e. ¿A'ataani íra'ara'an pu'éene'e a'ame a'íjna xicájra'a jetze mat'íj huatarún?

²⁴ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een xú caí ramua'aree a'ij ti té'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze. Seajta caí ramua'aree a'ij ti rici í Dios í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e. A'ij xú jín, mú'een sete'uteújxua je'íhua huáp'íi.

²⁵ 'Aye nu tejá'amua'ixaa'e. Mat'íj huatarún í mej huácuii, camu ché'e néjne'iche muá'aju'u. Majta í 'uucca, camu majta ví'iche muá'aju'u.

Ayee mu'u éene'e muá'aju'u matíj e'en í xiéjniu'ucari í mej tí'ivaire'e a'ujna ta japua.

²⁶ 'A'íjna jetze í xicá'jra'a mej jetzen a'itajú'un í mej huácuii, ayée nu a'atzu tejá'amua'ixaate'e. ¿Ni secaí ja'anáj ra'ujíjve a'íjna yu'uxari jetze ti ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan a'ij ti té'axa í niuucari tí'ij a'íjn Moisés tu'lupi huaseíj ti vivéj, ti ajta teátaasime'e? A'í pu jetzen Dios raatajé. Ayen tíjín: “Nee nu naúche'e huá'a Dios pú'een í mej á'amua'axustemua'a, a'íjna í Abraham, ajta a'íjna í Isaac, ajta a'íjna í Jacobo.”

²⁷ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a í Dios a'íme'j jime'e í mej meri huácuii. Tihuaú'ixaa cumu mej mauj ruuri. Tí pua'a mecaí ché'e rúuricajche'e jemin í Dios, capu huá'a Dios á'ame'enche'e. —Ayee pu Jesús tihua'utá'ixaa.

Jíme'en í niuucari í mej jíjn te'áijta ti jaítze'e ruxe'eve'e
(Mt. 22:34-40)

²⁸ Seíj pu ajta a'ará'a í ti té'eyu'uxaca yu'uxari jetze. Hua'unamuajri'í a'ij mej ye'í tí'iruixaate'eca'a. Ra'aranájcheca'a a'ij ti ye'í tiu'uxájtaca'a í Jesús. Aj pu í ayén tiraata'íhua'uri'í tíjín:

—¿Tí'ítáani niuucarijra'a jaítze'e ruxe'eve'e í ti raaxájtaca'a a'íjna í Moisés teecan? —Yee pu'u tiu'utaxájtaca'a a'íjna ti té'eyu'uxaca í yu'uxari jetze.

²⁹ Aj pu í Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—A'í pu a'íjn pú'een í niuucari ti jaítze'e ruxe'eve'e caí méèj seíj í niuucari, ti ayén een: “Xaanamuajri'í mi seíj íyén huachéjme a'íjna chuéjra'a japua yú Israel. A'íjna ti ta'ivástar'a, í Dios, a'íi pu seíj na'a pú'een. ³⁰ Ayee pu nu'u tiú'ujxe'eve'e pej r'í'í tiraateájtuaani a'atzajta'a í Dios jemi, nain pej jíjn r'í'í tiraateájtuaani, á'axe'evi'ira'a jime'e, pajta á'amua'areere'e jime'e, pajta nain í a'aca'aníjra'a, pajta í á'axiejniú'uca jime'e.” A'íi pu a'íjn pú'een í niuucari ti jaítze'e ruxe'eve'e. ³¹ Ajta í niuucari ti ra'it'é'ase, ayej che'atá na'a tén een. A'íi pu a'íjn pírici ti jíme'en raxa yee: “Patá'aj piyén che'atá pena'a r'í'í tirájcha'íí í axí'ej teví patíj aseíj.” Capu méèj niuucari ti ayén jaítze'e tiú'ujxe'eve'e caí a'íjna í niuucari í ti tí'íhua'apua.

³² Aj pu í a'íjn í ti té'eyu'uxaca ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Maeestru, temua'a pej naa xí'epi'ín tiraataxájtaca'a. Ayej xaa ne'u tí'ayajna patíj pauchén tiraataxájtaca'a. Seíj pu'u í Dios. Camu mu'íi. ³³ Ajta pu tí'ivaire'e ti pua'a r'í'í petiraateájtuaani í Dios jemi nain jime'e í a'atzajta'a, pajta í á'axe'evi'ira'a jime'e, pajta á'amua'areere'e jíme'en.

'Ayen che'atá na'a tí'ivaire'e pej r'í'í tirájcha'íí axí'ej teví patíj aseíj. Jeíhua pu hui tí'ivaire'e í Dios jemi ti pua'a ja'atí te'ará'asten a'íjna jime'e í niuucari ti tí'íhua'apua. Jaítze'e pu tí'ivaire'e í Dios jemi a'íjna caí ti ja'atí te'ará'asten nain jime'e í muai'ivéjri mej tí'itecui'ica na'ari nain jime'e a'u mej huaja'ata'írac'a í ye'emuaate.

³⁴ Tí'ij Jesús ráamua'areeri'í a'ij ti ye'í tiu'utaniú a'íjna í ti té'eyu'uxaca, a'ij ti a'íjn tiu'utaxájtaca'a ehuauritíecan jime'e, aj pu í ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Pepu'uri tímua'a á'aca'ane ti huataseíjre'en mi a'atzajta'a nain a'ij ti tí'íjxe'eve'e í Dios. —Ayee pu tiraata'ixaa.

Aj pu xaa caí ché'e ja'atí a'ujca'anée já'araa ti ayén tiraa'íhua'u.

¿A'ataani yaujra'an pú'een í Ciríistu'u?

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Ajtahua'a pu a'a'uteájrupi í Jesús a'ujna teyujta'a. Ti-hua'uhuamuá'ate. Ayen tijín:

—Ayeé mú tí'ixaxa'a í mej té'eyu'uxaca ti a'ín í Ciríistu'u ti nu'u a'ín pú'een í huácaxa'ara'an a'íjna í David teecan. ³⁶ Mí ajta, a'ín Xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu ca'aníjra'a raatá'a a'íjna í David teecan ti ayén tiu'utaxáj tijín:

Tavástara'a pu ayén tiraata'ixaa

a'íjna i nevástara'a tijín:

“Antiyeíjxi'i i ipuari japua, íye neri'irínta'a.

Paúche'e anticatii a'ajtá necaí hua'utémua'ítin

í mej muájcha'íire'e.”

Ayeé pu'u tiu'utaxájtaca'a a'íjna í David teecan.

³⁷ A'íjna í mej miyen ratamuá'amua tijín Ciríistu'u, a'í pu a'ín pú'een ti avá'ujya'upuate'eca'a í David teecan ayén tijín: “Nevástara'a.” Hua'apua pu jín raatámua'atzi David teecan a'íjna í Ciríistu'u. A'íj nu jín niyen tejá'amua'ihua'u, ¿a'iquí ti ayén hua'apuaca jín raatamuá'a a'íjna í David teecan? ¿A'iquí huataújmu'a ti a'ín Ciríistu'u ti jetzen airáane a'íjna í David teecan, ayéé pu ajta tijí'ivastare'ara'an?

Majta me'ín teite í mej ráanamujri'i, jeíhua mú a'uté'uuca'a. Hua'aránajchecha'a jeíhua a'íj ti ye'í tiu'utaxájtaca'a.

Jesús pu huá'a jetze te'ujpuá'ajte a'íme í mej tí'imua'atacare'e í niuucari í mej jín te'áijta

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Ajta Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Rí'í xu'u a'ímej jemi í mej té'eyu'uxaca. Hua'aránajche mej tí'ítechejca í síicu'uri jime'e ti títi'ijme mej mi huataújsejrata mé jéjre'e. Ajta hua'aránajche mej huá'ajtzaahuati'ire'e í teite jeíhua mej mi me'ín teite hua'utateújte'en a'u ti na'a caaye jetze.

³⁹ Majta me'íjna í mej té'eyu'uxaca, mat'íj teyujta'a uteáru'ipiche'e, aj mú mi rahuau a'u mej je'ecáara'ase í mej ve'ecán jín títetateí. Na'ari ti pua'a metí'iyeste já'ahua'a chí'ita, a'í mú rahuau a'u ti a'ín a'ujcá'a í ti tihua'amicua mej mi tiú'ucua'ani meesa japua á vejli'i jemin.

⁴⁰ A'í mú hui majta tihua'ari'iracare'e nain a'achú mej caj tí'ijcha'íi í mej antiujsejttacare'e í ucarijse. Ayeé mú me'íjna jín huárini, majta me'uun a'uteáru'ipiche'e u teyujta'a. Majta á'ateeren mej téniuusime'e muá'aju'un í Dios jemi. Ayeé mú tiú'ujsejrata mej caí ti'ítíj jín auté'ítzen. Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e, jaítze'e mú rajpuajtzi muá'aju'u a'íme í mej té'eyu'uxaca caí meéj ja'atí. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Tí'ij jí á'uraa.

Jíme'en í ti raatámua'í'ivajtaca'a a'íjna í ucarij ti caí a'íj tí'ijviicua'iraca'a

(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Ajtahua'a, Jesús pu a'uun a'utéveeca'a teyujta'a, a'ájna vejli'i cajun jetze a'u mej tumin tzajta'an aucájhua'anaa muá'aye'i. Jesús pu huá'asejracaa í teite mej ru'ucáhua'anaa í tumin í cajun jetze. Majta me'ín chíjteaani mej mu'íicáa, jeíhua mú tumin ucahua'anáa. ⁴² Mat'íj tumin ucahua'anáa, aj pu'í ucarij e'iré'ene ti rusejttaca'a. Tí'ij jí a'ín hua'apuaca ucáhua'axi í tumin ti cíj arástime.

43 Tí'ij raasej í Jesús, a'í pu hua'utajé a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Ayej tí'ayajna. Jaítze'e pu tí'ivaire'e í Dios jemi a'achú ti caj tiu'utá'a amíjna mi ucarij caí nain í mej caj tiu'utá'a í seica mi chíjteaani.

44 'Amíme chíjteaani, a'í mu'u u'ucájhua'anáa í tumin ti hua'avé'eturaate. Mí ajta amíjna mi ucarij, ayée pu caj éene'e ti caí a'ij tí'ijviicua'i, nain pu caj te'ucáahua'axi tíj na'a ti caj tí'tituaave'eca'a.

13

Jesús pu tiu'utaxájtaca'a ti nu'u teyuu huaté'uuni'ihua'a

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

1 Mat'ij mi huiráaci a'ujna teyujta'a. Pu'uri huiramé'eca a'íjna í Jesús, tí'ij jí seij ti jamuan á'uche'ecane'e ayén tiraata'ixaa tijín:

—Maeestru, casi'i. Huasej. Temua'a pu tí'vivéjme mi tetej ti ticaíjme íyey jaxu'u jetze. Ajta mi chí'ij, naa pu een.

2 Aj pu i ayén tiu'utaniú a'íjna í Jesús tijín:

—Casi'i, mú'een. Xaasej. Naíjmi'i ti vívejme'e huavéjme í chí'ij, nain pu huaté'uuni'ihua'a ti aré'vee í chí'ij. Capu ché'e seíre'e a'ame í jaxu'u jetze í tetej ti rujapua ticaíjme.

Jíme'en í mej jín ráamua'aree ti ari tímua'a nain te'entipua'ari

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

3 Mat'ij mi a'ucj. A'uun mú a'ará'a a'ájna teyuu ti jé'ejnee jiri jetze ti ayén tejá'arájtehuuaa tijín Aceituunajemi. Tí'ij jí á a'ujyeíjxi a'íjna í Jesús, majta seica, a'íjna í Pedro, ajta í Jacobo, ajta í Juan, ajta í Andrés. A'ii mú avíitzi jín miyen tirájhuaviiri'i tijín:

4 —Patá'aj titaatá'ixaate'en ja'anáj ti ayén tí'irini. ¿Tí'itájni a'ij tí'iseijre'en tí'ij a'ájna pí teja'uré'enen ti te'ará'asten nain patíj peri tiu'utaxájtaca'a?

5 Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Rí'í xu'u mú'een, tí'ij caí ja'atí amuaacuanamuan. 6 Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Mu'ití mú huataseíjre'esin mej nu'u neniucua jime'e tí'ixáata muá'aju'un. Míyen tijín: “Nee nu Círíistu'u pírici.” Jeíhua mú huá'acuanamuan í teite.

7 Tí'í pua'a seri siyen títamujra mej nu'u ne'use'en á já'ahua'a, na'ari mej nu'u meri tímua'a autéhuisin mej ne'use'en, caxu tí'tizíine'e. Capu amín a'ij. Ayee pu tiú'ujxe've'e ti ayén teja'uré'enen. Caxí pu a'ájna teja'uré'enejsin a'íjna xicájra'a jetze ti jetzen te'ará'asti nain jime'e.

8 'Ayee pu té'eme. Seica mú teitejra'a, majta seica teitejra'a, a'í mú naíjmi'i huateújne'usi'ite'esin. Majta í mej seica chuéjra'a japua a'uchéjme, majta mej seij chuéjra'a japua a'uchéjme, a'í mú naíjmi'i huateújne'usi'ite'esin. Ajta huateújca'atzíjxi'isin í chuej pua'amecié íyey chaanaca japua. Mu'ití mú majta huatatiéjcu. A'ii pu a'ín pú'een í ta'amua'ajca í mej jín rajpuaíjzi muá'aju'u.

9 'Sehuaújcha'in mú'een, a'iné mejamuá'anví'itín huá'a jemi í mej te'áijta. Majta teyujta'a mú amua'atévajxi'isin. Mejamuaatájeevi sej si tiu'uxáj jamuan í tajtuhuan, seajta jamuan í rey. Mejamuaatájeevi me'íjna jime'e í neniúucajtze'e ineetzi. Ayee mú me'íjna jín rini, mú'een xu neetzi jetze me'ecan tihua'utá'ixaate'esin. 10 Amuacá, a'ii pu ruxe've'e sej tihua'utá'ixaate'en nainjapua í chuéjra'a a'ij ti een jín Dios

tíhua'utá'uuni'ira. Ayee xu se'íjna jín huarín, aj pu xaa te'entipua'ari nain.

¹¹ Tí pua'a seica mejamuá'anvi'itín a'ímej jemi í mej tí'ita'aijte'e, caxu siyen tí'imua'ajca a'ij sej ye'í tíhua'utá'ixaate'esin. Ayee xu'u huárini a'íjna xicájra'a jetze. A'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu amuaatá'asin a'ij sej ye'í tiu'utaxáj. A'íj pu jín, a'ij ti tejamuaatámitiejte'esin, a'íj xu'u hua'utá'ixaate'en. A'ii pu a'ín pú'een ti tí'ixa a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹² Ayee pu ajta té'eme a'íjna xicájra'a jetze. Seica mú rujúutzimua'a á'avi'itín a'íjme jemi í mej te'ájta mej mi huá'ucui'ini. Ayee mú che'atá mena'a huá'aruuren í ruja'atzimua. Majta seica ayén che'atá mena'a huá'aruuren í ruyaujmua'a. Majta me'ín yaújmu'a'ame'en, a'í mú hua'uténe'usi'ite'esin í ruvaújsimua'a. A'í mú majta tiu'utá'asin mej seica huá'ucui'ini. ¹³ Najmi'i í teite, mú'ejmi jemi camu já'amua'xe'eve'e muá'aju'u a'íjna jime'e sej ineetzi jetze ajtéme'ecan; a'í mú naími'i amuaajcha'íre'e muá'aju'u. Ajta a'ín í ja'ati ti ayén te'utáviicua'ira a'ajtá caí huámi'ini, Dios pu ra'ancuré'evi'iti a'ájna ti tejé'ajta.

¹⁴ A'íjna xicájra'a jetze tí'itíj xu seijran ti a'ij pua'a een, ti xána'avi'ire'e, ti tzi'ni'ire'e. A'uu mú raatéchajtza a'u ti caí ayén tiraavíjte'e. (A'í pu yaú'itíe a'ame ti ra'ajíjve'en a'íjna jetze i yu'uxari.)

'Set'íj raseijran, ayée xu huárini. A'í í mej Judea huachéjme, miché'e me'ín a'ucíjxi'ín ca'anacan a'u ti á'ujrime. ¹⁵ Tí pua'a a'íjna xicájra'a jetze, ja'atí án á'ujcatii í ruchi'i japua ta'avé'enami'i, ché'e a'ín ca'anacan acájra'ani. Ajta caí ayén ríjca, ti tí'itíj huirá'vecare'en í ruchi'itá. ¹⁶ Na'ari ti pua'a se'í tejé'emuari'e í ruví'ira'ata'a, ché'e caí a'uré'enine'lica'an í ruche tí'ij rucíxu huirápin.

¹⁷ Cui'i xaa a'íjme, í mej rajpuaíjtzí muá'aju'u a'íjna xicájra'a jetze a'íjme í 'uuca í mej a'utájucájme, majta a'íjme í mej huá'atzi'ite í ruyaujmua'a. ¹⁸ Mú'een xu siyen tí'ijhuaviira í Dios tí'ij caí ayén a'ájna teja'uré'enen tí'ij huáseev'ín.

¹⁹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén té'eme a'íjna xicájra'a jetze. Jaitze'e mú rajpuaíjtzí muá'aju'u mecaí í mej meri rajpuaíjtzí muá'araa ti yú e'iré'ene. Capu ajta ché'e ayén teja'uré'enejsin sej xicájra'a jetze tíj a'ájna. ²⁰ Ajta ti pua'a a'ín tavástar'a caí a'ín ayén raruuren tí'ij caí ché'e ayén á'ateevi'ín ti teuumé'en a'achú pua'an xica, capu ja'atí ruuri á'ame'enche'e. Mí ajta, huá'a jime'e í teite ti Dios ari hua'antíhuau í jéjcuá imuá, a'í pu ari ayén raruure tí'ij caí ché'e ayén á'ateevi'ín.

²¹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, a'íjna xicájra'a jetze, ayée pu té'eme. A'atí pu ayén tejámuaatá'ixaate'esin yee: "Casí'i, íiye pu já'ita'a een a'íjna í Círíistu'u", na'ari sej ayén yee: "A'acuí, áa pu já'ita'a een." Tí pua'a miyen tejámuaatá'ixaate'en a'íjna xicájra'a jetze, caxu rá'atzaahuat'e. ²² Seica mú yé uvé'enejsin í mej tí'ihua'itaca. Miyen tíjín: "Nee nu ne'ín pú'een í Círíistu'u." Majta seica miyen tíjín: "Neti'itéjvee ne'íjna jime'e niuucajtze'en í Dios." A'ii mú hua'utasejírate'esin í teite a'ij mej ye'í tí'itíj tiu'uyí'iti mej mi huá'ucuanamuan, ti pua'a huatári'iristare mej huá'ucuanamuan í teite ti Dios ari hua'antíhuau rusej.

²³ Aru, xáanamujri'i temua'a naa. Caxu xaa ne'u yá'uhua'anan nej amuacá' neri amuá'ixaa nain jime'e í niuucari.

A'í pu ajtahua'a yé ve'ecánejsin a'íjna ti ajta jetzen airáne í teáata'a (Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

24 'Ajta hui a'íjna xicájra'a jetze, a'ájna mej rajpuaíjtzí muá'aju'un, capu ché'e airáxiri í xicaj. Ajta í máxcira'i jime'e, capu ché'e ajta huanéeri'icí a'ame. 25 Majta í mej tátatzavi'i í ta japua, a'íi mú huateújca'atzijsin. Aj mú mi cávatzíjxi'isin í xu'ura've a'ujna í ta japua. 26 Aj xu xaa si neseijran ineetzi, í nej neajta jetzen airáane í teáata'a. Yé nu ve'ecánejsin jaitiri tza-jta'a. Naa pu temua'a tiu'unéeri'icij a'ame. Nain nu jín antínmua'areere na'ame a'íjna xicájra'a jetze.

27 'Matí'ij mi hua'aré'e'itixi'isin í mej nevaire'e mej mi huá'ajseire'en naíjmi'ica í teite ti Dios ari hua'antíhuau í jécua imuá. A'u ti na'a mú hua'uré'eseire'esin íyien chaanaca japua a'u mej a'ucaíjme'e í teite.

28 'Sej si jaitze'e yaú'itíe'e xá'ara'ani a'ij nej tejá'amua'ixaate'e, a'ij xu jetze huaruitiejte'en í pi'ista a'íjna í huaréj. Tí'ij antícu'a'atíjme'eni ánimua ti antipí'istáre'ejmee, ajta tí'ij ajtaxámua'ítaxi'in, ayée xu éeni'ici'e ramua'aréeren ti ari vejli'i í víita'ari. 29 Ayee pu che'atá na'a tí'iseijre'en ti ari tí'irici a'ij nej neuchén tejamuá'ixaa. Ayee xu éeni'ici'e ramua'aréeren ti ari vejli'i a'íjna xicájra'a jetze ti jetzen te'entipua'ari naíjmi'i. Pu'uri xaa ne'u vejli'i tímua'a.

30 'Ayee xaa ne'u ti'ayajna, ayée nu tejá'amua'ixaate'e í mej mauj ruuri í teite mej íyien seijre'e chaanaca japua, a'íi mú caí cui'ini asta caí naíjmi'i ayén tiú'urini. 31 Naíjmi'i pu te'entipua'ari a'íjna í chaanaca japua, ajta í ta japua. Mí ajta, aúche'e te'araúastejsin a'íjna í nej neri tejamuá'ixaa.

32 'Jime'en a'íjna xicájra'a ti jetzen te'entipua'ari naíjmi'i, capu ja'atí ramua'aree ja'anáj ti ayén té'eme. Capu ajta ja'atí ramua'aree a'atzaj ti pua'a ayén té'eme. A'íi í mej tí'ivaire'e u ta japua, camu majta ramua'aree. Neajta inee, í nej í'yaujra'an í Dios, canu neajta ramua'aree. A'í pu'u ramua'aree í niyá'upua í Dios.

33 'Mú'een, caxu seajta ramua'aree ja'anáj ti a'ájna teja'uré'enejsin. A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e. Rí'i xu'u huaújruren mú'een. Seuche'e xu atanéjne'ere. Seajta nejchú'eve'e.

34 'A'atí ti huápuaseaaruve'en á já'ahua'a imuá. Amuacá pu ruchí'i hua'íjcate'en í mej tí'imijhuaca a'ujna chí'ta. A'í pu hua'íjcate'e seij ajta seij mej tiu'umuári'en tí'itíj ti seíj huayí'ti. Ajta seíj pu tí'ijcate'en a'íjna jime'e ti tí'icha'ica'a á ta'iténineí. 35 Ayee nu che'atá nena'a tejá'amua'íjcate'e mú'ejmi, setá'aj atanéjne'ere a'iné caxu ramua'aree ja'anáj nej uvé'enejsin, inee yé nej í'ichej. Capu a'ij ámuatámítiejte'esin ja'anáj nej uvé'enejsin, ti pua'a huatechuúixaren, na'ari ti já'ita'a tíca'a nusu matí'ij huajíjhan í tecuaara'ise, na'ari a'atzaj tapuá'arijme'eca.

36 'Tí'ij pua'a ca'anacan ne'uvé'enen, caxu taúra'acare'en nej amuáateuni secu'utzúca'a. 37 A'íjna í nej'áj amua'ixaate'e, a'ij nu neajta huá'a'ixaate'e naíjmi'ica í seica niyen tíjín: Seuche'e xu atanéjne'eri. —Ayee pu tí-hua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

14

*Jíme'en í mej huaújmua'areereca'a mej mí raatéevi'i me'íjna í Jesús
(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)*

1 Pu'uri tén a'ájna teja'uré'enejsime'eca matí'ij pua'a tí'yestehua'a me'íjna jime'e cáne'axi mej huá'acuí'ini, majta mej pan cua'aca ti caí levadura ranaxca. Ayee pu té'aturaaca'a hua'apua xicaj. Majta me'ín í mej tíhua'u'aíjte'e teyujta'a, majta a'íime í mej té'eyu'uxaca, a'íi mú

tihuaúrixaa a'ij mej ye'í avíitzi jín tiraatéevi'í í Jesús mej mi raajé'ica.
 2 Ayeé mú tí'iruixaate'eca'a tíjín:

—Íjii catu raatévi'ira. Aj tu ti tiyen rini mat'íj tiú'uyesten í teite. Tí pua'a tiyen huárini íjii, ayéé tu hua'utájaaxiejte'esin í teite. Aj mú mi huataníniu'ucacu téjmi jemi. A'íj pu jín tamuári'eriste'e a'ame ti pua'a teraatéevi'í te'a'ájna. —Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a.

*'Fita'a pu aceite án yá'ajtuaa í mu'úutze'en í Jesús
 (Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)*

3 Meenti a'íin í Jesús, a'ujna a'utéveeca'a u Betania. A'uu pu a'utéveeca'a a'u ti é'eche a'íjna í ja'ati ti ayén ántehuaa tíjín Simón. A'ii pu a'íin pú'een í mej miyen ratamuá'amua tíjín Tí tineájxi huá'ire'ara'an jetze í atzaj.

Tí'ij a'íin Jesús huatecaíca meesa jetze, seij pu ave'eré'ene. 'Fita'a pu pú'een a'íjna. A'í pu limeeta huajáasime'e rumuájca'a jetze. Huíjpitica'a a'íjna í tí'tí. Tetej limeetajra'a pu pu'eene'e. Ajta aceite pu avé'ejisti, nardu jetze ti me'ecan, tí'tí tu'upi. Naa pu teáar'e a'íjna í aceite, ajta jeíhua tí'ijnajche.

Aj pu i a'íin í 'fita'a, ra'antítapua a'íjna í limeeta. Tí'ij jí án yá'ajtuaa a'íjna í aceite mu'úutze'en a'íjna í Jesús. 4 Aj mú mi seica í mej a'uté'uuca'a a'ujna, a'íi mú huataníniu'ucacuca'a me'íjna jemi í 'fita'a. Ayeé mú tí'iruixaate'eca'a tíjín:

—¿A'íné een jín huaújuajcaca'a amájna í aceite ti i'icáujmeijra?
 5 Í'iri'iriistaca'a pu mej ráatuuanijche'en mej mi raamuá'itinche'e a'achú caj huaíca cientos tumin na'ari jaítze'e, tí'ij ii tiu'utévaire'enche'e í tumin mej hua'utévaire'en í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. —Yee mú tiu'utaxájtaca'a.

Aj mú mi raatájaaxiejví'iri'í a'íjna í 'fita'a.

6 Tí'ij jí Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Xaatapuá'ajta sej níniu'ucacu. ¿A'íné een jín já'ita'a xu'uráninei? A'íjna ti jíme'en ayén náaruu mi 'fita'a, temua'a pu naa x'épi'in huaríj. 7 Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e. A'íime í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, a'íi mú mú'ejmi jemi seíre'e muá'aju'u tíj na'a rusén jime'e. Ja'anáj ti na'a pul'í í'iri'iriista a'ame sej hua'utévaire'en ti pua'a siyen tí'ijxe'leve'e. Mí ajta inee, canu ché'e mú'ejmi jemi seíre'e na'ame.

8 'A'ijna i 'fita'a, ayéé pu huaríj a'achú ti caj tiu'utári'iristareca'a í jemin. Nej caí xi huam'íi, a'íi pu amuacáí necámeijri'í ineetzi mat'íj tí'ijri'ire ti pua'a ja'atí huam'íini. 9 Ayej xaa ne'u tí'ayajna, ayéé nu tejá'amua'ixaate'e, a'u ti na'a mej tihua'utá'ixaaate'en í teite niuucajtze'en í Dios, naíjmi'ici'e íiyen chaanaca japua, a'íi mú majta huataxájta a'ij ti huaríj a'íjna i 'fita'a mej mi jeíhua ra'utámua'aree.

*Judás pu raaxájtaca'a a'ij ti ye'í tiraatéevi'í a'íjna í Jesús
 (Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)*

10 Ajta seíj ajtáaraa a'u mej a'uté'uuca'a í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Ayeé pu ántehuaa tíjín Judás Iscariotes. A'í pu a'íin pú'een a'íjna ti Jesús jetze ajtéme'ecan. Ayeé pu een jín ajtáaraa ti i avíitzi jín tejá'uxa huá'a jamuan í mej te'ájta teyujta'a. Raxí'leve'eca'a mej naíjmi'í raaxí'epi'intare'en a'ij mej ye'í huárini ti i a'íin hua'utátuuiire'en í Jesús. 11 Mat'íj me'ín huánamuajri'í, jé'ecan pu r'íi hua'utá'a. Aj mú mi te'atáu'ratziiri'í mej mi tiraanájchite'en a'íjna í Judás. Tí'ij jí á'uraa. Tí'ij jí raachú'leve ja'anáj ti í'iri'iri tí'ij hua'utátuuiire'en a'íjna í Jesús.

Tavástar'a pu tihua'umí a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e
(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹² Tí'ij jí teja'uré'ene a'íjna xicájra'a jetze, í mej jetzen pan cua'aca ti caí cu'usti, ajta a'íjna xicájra'a mej jetzen mehuá'amua'i'vajtacare'e í cáne'axi. A'ii pu a'íin pú'een í ti á'amua'jca'a í mej tí'iyeste. Majta me'ín í mej jamuan á'ujuhua'ane'en, a'íi mú mi miyen tiraata'íhua'uri'í í í Jesus tíjín:

—¿A'uné jetze mua'aránanajche tej á'uju'un tej ti rí'í tejá'uruuren te'íjna jime'e í pan tej ráacua'ani, tej ti ra'utámua'aree a'íj ti titáacha'íi í Dios, a'íjna xicájra'a jetze ti huá'ucuii í huá'ayaujmu'a í mej amuáatée huanúnu'íhuaca'a?

¹³ Tí'ij jí hua'apuaca huata'íteca'a mej jamuan á'ujuhua'ane'en. Ayen tihua'a'íxaate'e tíjín:

—Sericu a'ájna chajta'a. Aa xu ja'atí é'eteuni ti xa'ari huátisin, jaj tu'urájmu'a. Aj xu si jamuan á'uju'un. ¹⁴ A'u ti a'íin a'uteáruti, a'ájna xu ráahuauni chí'lira'an jetze í ja'ati. Aj xu si siyen tiraata'íxaate'en ayén tíjín: “Yee pu ti'íxa a'íjna í Maeestru yee: ¿A'uné ne'atá'aca nej tzajta'an tiú'ucua'ani huá'a jamuan í nete'ítestemua'a?” Seajta siyen: “Teta'aj ra'utámua'aree a'íjna xicájra'a jetze matí'ij huá'ucuii í huá'ayaujmu'a í mej amuáatée huanúnu'íhuaca'a.” Ayee xu tiraatá'íxaate'esin. ¹⁵ Tí'ij jí a'íin hui amuaatase'íjrate'esin ánimua ti rujapua tive'éjme cuartu ti ve'é. Pu'uri rí'í tiú'uruu temua'a naa. A'uu xu si rí'í te'uhuaruuren í tej ráacua'ani í pan. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

¹⁶ Matí'ij mi u á'uju'u í mej hua'apua. Ayee pu teja'uré'ene na'íjmi'í ti tihua'utá'ixaa í Jesús. Aj mú mi rí'í ráaru í mej ráacua'ani mej mi ra'utámua'aree a'íjna xicájra'a jetze ti Dios huá'ucha'íj.

¹⁷ Tí'ij ari huachúmua'ancaa, aj pu i a'uteájrupi u chí'íta í Jesús, majta í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. ¹⁸ Matí'ij meri tí'ícu'a'acaa meesa japua, aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee nu xaa ne'u tejá'amua'íxaate'e. Sej ti a'amua jetze ajtém'e'ecan mú'een mi sej tí'ícu'a'a ne jamuan, a'íjna í ja'ati, a'íi pu neetzi jime'e tiu'utátuiire'esin huá'a jemi í mej te'áijta teyujta'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁹ Tí'ij jí utéevatzí í huá'a tzajta'a. Aj mú mi autéjhuii mej raata'íhua'u me'íjna í Jesús, sej ajta sej. Miyen tíjín:

—¿A'ataani pú'een? ¿Ni qui inee?

Ajtahua'a sej ayén tíjín:

—¿A'ataani, ca'ín inee?

²⁰ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'ii pu a'íin pú'een, í sej í sej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. A'ii pu pan cua'a a'íjna jetze i tuxa'a ne jamuan. ²¹ Ayej xaa ne'u tí'ayajna. Ayee pu teja'uré'ene'sin ineetzi jemi nej neajta í teáata'a jetze airáne a'íj ti ye'í te'yuu'usi'í í yu'uxari jetze.

’Mí ajta, a'íjna ti ne'íjme'en tiu'utátuiire'esin huá'a jemi, ayée nu tejá'amua'íxaate'e, a'ii pu huá'pi'í rajpua'íjti a'ame. Jaitze'e pu raatévaire'enche'e ti caí nú'íhuache'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

²² Maúche'e mú tí'ícu'a'acaa. Aj pu i Jesús pan tí'ij. Aj pu i rí'í tiu'utá'a í Dios jemi, ajta ra'antítaaraxi, a'íi pu hua'uré'e'í'ipi'í. Ayen tíjín:

—Xáacua'a. A'ii pu a'íin pú'een i nehuá'ira'a.

²³ Ajta á'iyen vaasu tijáj. Ajta rí'i tiu'utá'a í Dios jemi, a'íi pu ajta hua'uré'ijte. Naíjmi'i mú ra'antí'í í jaj í vaasu jetze. ²⁴ Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'íjna ti urajmuuaa i vaasu tzajta'a, a'ii pu a'íin pú'een i nexuure'e í nej ra'iráxire'esin nej ni hua'utévaire'en mu'icáca jemi, ajta ti ij Dios ra'antipúa'ajte'en í ti jéjcuacan jín te'ataújratziiri'i ruseíj a'ímej jemi ti a'íin tihua'utá'uuni'i.

²⁵ Aye'e nu tejá'amua'ixaate'e. Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Ijii, canu ché'e ra'antí'isin a'íjna i uuva já'ara'a. Mí ajta, a'íjna xicájra'a jetze t'íj Dios avéura'ate'e nainjapua í chaanaca, a'ájna xicájra'a jetze nu xaa ra'antí'isin jéjcuacan jime'e í já'ara'ara'an í uuva. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa.

Jesús pu raataxájtaca'a ti nu'u a'íin Pedro ti'ihua'itáa a'ame, ti nu'u caí ramua'ate

(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Mat'íj mi seij tiu'utáchuiicaca'a chuiicari í mej jín rí'i tiraatá'an í Dios. Mat'íj mi a'ucíj. Aj mú me'uun a'ará'a Aceituunajemi, jirí ti a'utacá'a.

²⁷ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Aye'e pu té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti Dios ayén tiu'utaxájtaca'a tijín: “Nee nu i nej i'í Dios, a'íj nu jé'icatan í ti cáne'axi tiseíj. Majta a'ucíjxi'isin í cáne'axi.” Yee pu'u té'eyu'usi'í. Aye'e pu ti'ineruuren ineetzi. Seajta mú'een, setiu'utatévi'ira'ata ineetzi jemi. Aj xu si a'ucíjxi'isin cumu í cáne'axi ti caí ja'atí huá'ajje'emua. ²⁸ Mí neajta inee, net'íj huatarún, áa nu a'umé'e na'ame a'ájna Galilea. Amuacáí nu ne'uun ará'aiixa. Seajta á'iyen mú'een. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

²⁹ Aj pu i a'íin Pedro ayén tiraata'ixaa tijín:

—Capu amín ti pua'a metiu'utatévi'ira'ata mi seica mú'eetzi jemi. Canu niyen rini inee.

³⁰ Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Aye'e nu tí'imua'ixaate'e. Aye'e pu té'eme íjii tíca'a, ti caí xi huajíjhua'a í tecuaara'i, huaíca pej piyen tiu'itéhua'íta tijín pecáj nemua'ate.

³¹ Mí ajta a'íin Pedro, ca'anín pu jín ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a ayén tiú'ujxe'eve'e nej huámi'ini á jamuan, canu cui'i niyen tihua'utá'ixaate'esin yee canu muamua'ate. —Yee pu'u tiu'utaxájtaca'a.

Majta í seica, ayée mú che'atá tí'ixajtaca'a seij ajta seij a'íj ti Pedro tí'ixajtaca'a.

Jesús pu huatéjniu u'ujna u Getsemaní

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Mat'íj mi a'ucíj. Aa mú a'ará'a huastari tzajta'a, ciyep ti e'eré'eevee ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Getsemaní. Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Xa'ujrá'asi mú'een iye'cuí, meenti nee, neraatéhuauusin í Dios jemi.

³³ T'íj i á aúurupi. A'ímej pu a'uví'ití a'íjna í Pedro, ajta í Jacobo, ajta a'íjna í Juan. T'íj jí a'íj pua'a ru'uhuatá'a í tzajta'an. Jé'ecan pu uhuateújxiemiste í ru tzajta'a. ³⁴ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'íj pu pua'a ne'ase, huápi'i. Xíee nej cuj mi'ini. Yee xu huatéaturan mú'een íyee. Seuche'e atanéjne'eri. —Aye'e pu'u tihua'utá'ixaa.

³⁵ T'íj jí a'irájraa a'atzu á'ayee. Aj pu i aicaújtutzi á chuaata'a. Rájhuaviiri'í í Dios ti pua'a nu'u í'iri'iristan ti caí ayén teja'uré'enen a'íjna xicájra'a ti nu'u jetzen tirajpuaitzi á'ara'ani. ³⁶ Aye'e pu a'íin tirájhuaviiri'í tijín:

—Dios, í pej niyá'upua pú'een. Naíjmi'i pu í'iri'iri mú'eetzi jemi. Tí pua'a peti'itá'acare'en ti caí náaci'iti a'íjna ti a'ij pua'a een nej jín rajpuaíntzi na'ame. Aru ti pua'a í'iri'iristan, ché'e caí ayén teja'uré'enineica'an netj t'í'ijxe'eve'e inee, sino patj mú'ee t'í'ijxe'eve'e. —Yee pu'u.

³⁷ Aj pu ijtá'i u ya'uvé'eme. Aa pu a'ará'a a'u mej a'uté'uuca'a í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Mu'uri í'icu'utzuca'a. Aj pu i hua'ujiste a'íime. T'í'ij jí ayén tiraata'ixaa í Pedro tíjín:

—Simón, ¿ni pecáj té'eviicua'i pej atáneere a'atzu caj sei hora?
³⁸ Seuche'e atanéjne'eri. Seajta raatéjhuauni í Dios jemi ti ij caí tejamuáaci'iti t'í'it'í í sej jín auteáturan í Dios jemi. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Rí'i xu tite'uhuateújca'anen í ru tzajta'a. Mí ajta caí, capu á'amua'canisti'i sej atanéjne'eri. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

³⁹ Ajtahua'a pu á'ume. Ayee pu che'atá na'a tirájhuaaviiri'i í Dios ti caí rajpuaíntzi á'ara'ani. ⁴⁰ T'í'ij jí u a'uvé'emej. Ajtahua'a pu huá'uteu mecu'utzúca'a a'iné cutzi pu hua'amua'itj'cica'a jeihua. Aj pu i Jesús hua'utajé. Capu a'ij huá'amitje'te'eca'a a'ij mej ye'í tiraata'ixaate'en. ⁴¹ Huaí'caca tzajta'a, ajtahua'a pu á'ume. Ajtahua'a pí a'uré'eve ti pua'a meri'ijtáhua'a í'icu'utzúca'a.

Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿Ni seuj í'icu'utzúca'a? ¿Ni seújse'upe'e? Pu'uri aúche'e. Pu'uri a'ájna teja'uré'ene mej meri nejíme'en tiu'utátuiire'esin, i nej neajta í teáata'a jetze airáane, a'ímej jemi í mej a'ij pua'a t'í'iteteite. ⁴² Xá'ajhuiixi'i. Che'eré ticu. Pu'uri e'evé'eme a'íjna ti tiu'utátuiire'esin ineetzi jíme'en a'ímej jemi í mej te'áajta.

*Mat'ij raatéevi'i í Jesús, majta ya'ujáj
(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)*

⁴³ Aúche'e pu ti'ixáataca'a a'íjna í Jesús, t'í'ij sej é'iré'ene ti a'ímej jetze ajtéme'ecan í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Judás pu ántehuaa. Jeihua mú teite e'evé'eju'uca'a jamuan a'íjna í Judás. Huá'aniucajtze'e mú jín huajú'ucaa me'íjna í mej te'áajta teyujta'a, majta me'íjna í mej té'eyu'uxaca, majta me'íjna í vaujsi. ⁴⁴ A'íjna í Judás, ti hua'utátuiire'esin í Jesús, a'í pu te'ataújratziiri'i a'íjna jime'e ti ayén huárini mej mi ráamu'a'aree ja'atí ti pírici a'íjna í Jesús. Ayen tíjín:

—A'íjna í nej ru'itép'i'itze'e, ajta í nej raatateújte'esin, a'ii pu a'íin pírici. Setá'aj raatéevi'i, seajta ra'anján, amua'í'ici'ihuacan temua'a naa. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Judás.

⁴⁵ Jíme'en pu'u a'ará'a, aj pu i ajteáxiireca'a a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í Jesús. T'í'ij jí ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Maeestru.

A'í pu ayén huataújseijrataka'a t'íj í ti rajaahua a'íjna í Jesús. Ayen tíjín:

—Maeestru.

Ajta ru'itép'i'itze'e. ⁴⁶ Majta me'ín í teite, a'í mú raatéevi'i.

⁴⁷ Sej pu ajta a'ájna huatéveeca'a. A'í pu ruchun huíjcupi. Aj pu i ra'ajtaveíjcheca'a í naxaira'an jetze í ti ravaíre'e a'íjna ti tihua'u'ajte'e í mej t'í'imijhuaca teyujta'a. A'í pu tiraapuaíj.

⁴⁸ T'í'ij jí Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i a'ímej í teite tíjín:

—¿A'iné een jín yé sevé'eju'u? ¿A'iné sej si yé cıyej t'í'ivé'í'isin, seajta tepúusti'í chuumira'a? ¿Ni qui nahua'ari nej pú'een sej si siyen tinaat-eví'ira? ⁴⁹ Nain tújca'ari tzajta'a nu tejá'amua'atehua'a ná'aye'í

a'ujna teyujta'a. Caxu ja'anáj naateevi'i a'ujna, a'iné ayée xu neru-uren ti ij araúrasten a'ij ti ye'í té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'ijna í Jesús.

⁵⁰ Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íí mú huataúruu. Aa mú yaúurie naími'i.

Jíme'en í temuaij ti huataúruu

⁵¹ Ajta se'ij pu raavájrjajme'e cujta'an í Jesús. Temuaij pu pú'een ti saavana jín a'iré'echejca'a ti jetzen a'iré'eca'ití'í cú'ucutzú. Seica í teite mú raatéevi'i a'ijna í temuaij. ⁵² Ajta a'ín, a'íí pu a'iréujchui. A yaúuhua'axi a'ijna í rucixu. Aj pu i mú a'ij huárupi. A'utiéechjraa mua'aví'i.

Meya'uví'iti í Jesús huá'a jemi í hua'ajueesi.

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³ Mat'íj mi ya'uví'ití a'ijna í Jesús a'ijna jemi í ti tihua'u'ajte'e naíjmi'ica í mej tí'imijhuaca u teyujta'a. Naíjmi'i mú tiújseij, í mej tí'imijhuaca u teyujta'a, majta í mej té'eyu'uxaca, majta í huá'avaujsimua'a.

⁵⁴ Ajta a'ín í Pedro, á pu aumé'ecaa a'atzu imuá huá'acujta'an a'íime í mej ya'uví'ití í Jesús. Aa pu a'ará'a a'u ti é'eché a'ijna ti tihua'u'ajte'e í mej tí'imijhuaca teyujta'a. A'uu pu a'uteájrupi já'ita'a ti e'eráyajta'a. Aj pu i a'ujyeíjxi huá'a jamuan í xantaaru'u. A pu a'utacáí já'araa. A'ujpíste'e pu já'araa í taij jíme'e.

⁵⁵ Majta me'ín í mej tihua'u'ajte'e í mej tí'imijhuaca teyujta'a, majta hua'ajueesi, a'íí mú tí'ihua'uca'a mej mi ráateuni tí'itíj í mej jín jetzen te'ujpuá'ajte'en, tí'itíj í mej jín raajé'ica a'ijna í Jesús. Camu tí'itíj huáteu. ⁵⁶ A'íi mu'u huáteu: Mej jeíhua raahuá'itaca'a í teite. Mí ajta, camu ramua'areereca'a í seica, majta í seica, tí'itíj í mej xajtaca'a.

⁵⁷ Seica mú huatéhuiixi. Hua'itzi mú jín tiu'utaxájtaca'a a'ijna jetze í Jesús. Miyen tíjín:

⁵⁸ —Ayeé tu tiráanamujri'i ti ayén tí'ixa ti jíme'en yee: “Nee nu raaté'uuna a'ijna í teyuu teteca mej rá'ajtaahuaca'a. Huaica xicaj tzajta'a nu seij ájtaahua teyuu mej nu'u caí rá'ajtaahua í teteca.” Ayeé pu yeehui tiu'utaxájtaca'a amíjna mi Jesús. —Ayeé mú tí'ixajtaca'a me'íjna.

⁵⁹ Mí ajta me'ín, camu ramua'areereca'a í seica, majta í seica, tí'itíj í mej xajtaca'a.

⁶⁰ Aj pu i seij ájchee huá'a tzajta'a. A'íi pu a'ín pú'een í ti tihua'u'ajte'e naíjmi'ica í mej tí'imijhuaca teyujta'a. Aj pu i a'ín ayén tiraata'íhua'uri'i a'ijna í Jesús tíjín:

—¿Ni pecáj huatániiusin a'ijna jíme'e í mej mú'eetzi jetze tí'ijpu'a'ajte'e? ¿Tí'itájni jín pa'uteájturaa í Dios jemi mej mi miyen tí'imuhua'ita?

⁶¹ Ajta a'ín Jesús, capu tí'ití huataxájtaca'a. Á'atee a'atzu ti ayén caí te'evé'eniucua'a. Aj pu ijta a'ín ti tihua'u'ajte'e í mej tí'imijhuaca teyujta'a, ajtahua'a pu ayén tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni mú'ee pe'ín pú'een í Ciríistu'u, í ti yaujra'an pú'een í tej rí'í tiraatá'an iteen? —Yee pu tiraata'íhua'uri'i.

⁶² Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Nee nu ne'ín pú'een. Ajta xu neseij i nej neajta teáata'a jetze airáne. An nu e'ecacáí na'ame rí'irínta'a í ti nain jín antiújmua'aree. Seajta, mú'een xu neseijan net'íj a'icaamé'en jaitiri tzajta'a. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a.

⁶³ Tí'ij jí a'ín ti tihua'u'aíjte'e í mej tí'imijhuaca teyujta'a, a'í pu ra'antisiújtza'an í rusiicu'u mej mi ráamua'aree tíjín a'í pu huataniú'ucaca'a. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Me'ecui xaa ne'u. ¿Ni caí ne'u icu? Capu ché'e ruxe'leve'e ti ja'ati jíme'en te'anxájta. ⁶⁴ Mú'een xu seri ráanamujri'i ti a'ij pua'a tiu'uxájtaca'a í Dios jemi. ¿A'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? ¿Tí'itájni ayén tiraavíjte'e? —Aye pu tihua'utá'ixaa.

Aj mú mi naíjmi'i tiu'utá'a ti huámi'ini a'íjna í Jesús.

⁶⁵ Mat'íj mi seica autéjhuii mej ra'atétzizmua'axi'ín, majta ra'utanan. Majta ru'itéva'ara'a rumuájca'an jíme'e. Miyen tíjín:

—Huataxáj, ¿a'atani mu'itéjvee? —Yee mú tiraata'ixaa.

Majta me'ín í xantaaru'u, a'í mú majta ru'itéevajxi.

*Pedro pu tiu'utéhua'itaca'a ti nu'u caí raamuá'a í Jesús
(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)*

⁶⁶ Ajta a'ín Pedro, a'í pu u a'utéveeca'a a'ujna já'ita'a ti e'eráyaujta'a u chí'ita. Aj pu i seij a'uteájrupi ti ravaíre'e í ti tihua'u'aíjte'e mej tí'imijhuaca u teyujta'a. 'Íita'a pu pírici a'íjna. ⁶⁷ A'í pu a'uteájrupi a'u ti anú'ujcatii a'íjna í Pedro a'u ti á'ujpiste'eca'a í taij jetze. Tí'ij a'ín raaseíj, áa pu'u a'utéechaxi rajséira'ajraa. Aj pu i ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Peajtá pej mú'ee á'uche'ecane'e jamuan Jesús ti Nazarét é'eme'ecan. —Aye pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í 'íita'a.

⁶⁸ Aj pu i seicié tiraataxájtaca'a a'íjna í Pedro tíjín:

—Canu ramua'ate. Canu neajta ramua'aree a'ij pej ye'í tí'ine'ixaate'e mú'ee.

Aj pu i a'ín huirájraa. Aa pu a'itéechaxi á ti e'iténine'i. Aj pu i tecuaara'i huajíjhuaca'a.

⁶⁹ Tí'ij í ajtahua'a a'ín 'íita'a raaseíj. Aj pu i ayén tihua'itixaa a'ímej í mej e'eré'ete'ecaa a'ujna. Ayen tíjín:

—Amíjna mi ja'ati, a'ii pu seíj pú'een ti huá'a jetze ajtéme'ecan í mej jamuan á'ujjhuane'e.

⁷⁰ Ajtahua'a seicié tiraata'ixaa a'íjna í Pedro. A'atzu á'ateevi'ica mat'íj e'eré'ete'ecaa, majtáhua'a miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna, mú'ee pe a'ín pú'een í Galilea pej é'eme'ecan. Ayej pej tí'ixaxa'a mat'íj a'íime í mej a'uun a'uhuachéjme. —Yee mú tiraata'ixaa.

⁷¹ Aj pu i Pedro a'utéjche ti niuucajtze'en í Dios ayén tihua'ixaate'en tíjín capu ramua'ate. Ajta, ti pua'a nu'u caí ayén ti'ayájnaca'a, ché'e nu'u Dios raatá'an í puaíjtzí. Ayej pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Canu a'atzu ramua'ate a'íjna í ja'ati sej raxa. —Ayej pu tihua'utá'ixaa.

⁷² Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu i hua'apuaca jetze huajíjhuaca'a í tecuaara'i. Tí'ij jí Pedro ra'utamua'areeri'i a'ij ti tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tíjín: “Tí caí xi hua'apuaca jetze huajíjhuaca í tecuaara'i, mú'ee pe huaícacajetze piyen tiraataxáj yee pecáj nemua'ate.” Ayej pu tiraatá'ixaate'eca'a a'íjna. Aj pu i a'ij pua'a raatá'a, tiujyeínejraa huáp'i a'íjna í Pedro.

15

*Meraatátui me'íjna í Jesús í Pilato jemi
(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)*

¹ Yee ruijmua'ate'e yee, tí'ij huatapuá'are, naíjmi'i mú tiújseij í mej tíhua'u'áijte'e u teyujta'a, majta huá'avaujsimua'a, majta í mej té'eyu'uxaca, majta í seica í mej majta i'ijuéesi. Naíjmi'i mú tí'iruixaate'eca'a a'ij mej ye'í huárini. Aj mú mi ra'amuáaji'icie me'íjna í Jesús. Meye'ujáj. Matí'ij mi raatátui a'íjna í ja'ati ti ayén ántehuaa tíjín Pilato.

² Aj pu i Pilato ayén tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni mú'ee pe'ín pú'een í hua'atajtuhuan í mej Israél jetze ajtémecan?

Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Nee nu ne'ín pú'een a'ij pej ye'í tí'ixa mú'ee. —Yee pu'u tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

³ Majta me'ín í mej tíhua'u'áijte'e u teyujta'a, jeíhua mú tiraaxájtzi'iri'i.

⁴ Ajta a'ín Pilato, ajtahua'a pu ayén tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni pecáj naatá'ixaate'e pe'íjna jime'e? Pepu'uri huá'unamuajri'i mej jeíhua tí'imuaxájtzi'i. —Aye pu tiraata'ixaa a'íjna í Pilato.

⁵ Mí ajta a'ín Jesús, capu tí'itíj xajtaca'a. A'íj pu jín, caí a'ij rá'amitiejte'eca'a a'íjna í Pilato.

Pilato raatá'a a'íjna í Jesús ti huámi'ini

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

⁶ Aye pu tí'ijri'irejca'a a'íjna í Pilato matí'ij me'ín tí'iyestehua'a. Tí pua'a meraatáhuavii í teite ti a'ín raatátuaani seij ti aiteánami'i, ja'atí ti na'a í mej raatáhuavii, aj pu i raateátuaasin. ⁷ A'ájna já'ahua'a seica mú aiteánami'ihuaca'a í mej né'use'eca'a í u'uviernu jemi. A'ii mú huá'ucuii í teite. Ajta seij a'ujna aiteánami'ihuaca'a ti ayén ántehuaa tíjín Barrabás. ⁸ Aj mú mi e'iré'ene í teite í Pilato jemi. A'í mú autéjhuii mej raatáhuavii ti a'ín ayén huárini a'ímej jemi a'ij ti ye'í tí'ijri'ire.

⁹ Aj pu i ayén tíhua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'iné setí'ijxe'eve'e mú'een? ¿Ni qui neraatátuaani ne'íjna ti á'amuatajtuhuan pú'een, mú'een mi sej Israél jetze ajtémecan?

¹⁰ Aye pu tíhua'uta'íhua'uri'i a'iné a'í pu ráamua'areeri'i mej rá'achueere'ecaa í Jesús a'íme í mej tíhua'u'áijte'e u teyujta'a. A'íj mú jín raatátui me'íjna í Pilato. ¹¹ Mí majta me'ín í mej tíhua'u'áijte'e u teyujta'a, a'í mú raatá'a í ca'aníjra'a jeíhua í teite mej mi raatáhuavii a'íjna í Pilato ti a'ín huatátuaani a'íjna í Barrabás jetzen me'ecan í Jesús.

¹² Ajtahua'a ayén tíhua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'iné náarini nemíjna jemi, mi ti á'amuatajtuhuan pú'een, mi sej Israél jetze ajtémecan?

¹³ Aj mú mi ca'anín jín huajíjhuaca'a. Miyen tíjín:

—Patá'aj rá'utatan cúruu jetze.

¹⁴ Aj pu i Pilato ayén tíjín:

—¿A'iné een jime'e? ¿Tí'itájni a'ij pua'a huáruu?

Matí'ij ráanamujri'i, jaítze'e mú ca'anín jín huajíjhuaca'a. Miyen tíjín:

—Aútataichi cúruu jetze. —Yee mu'u titeejíjhuaca'a.

¹⁵ Ajta a'ín Pilato, a'í pu raxí'eve'eca'a ti rí'i tíhua'utá'an í teite. A'íj pu jín raatátuaa a'íjna í Barrabás. Ajta raata'ájtaca'a mej ra'iré'avajxi'ín a'íjna í Jesús. Aj pu ijtá'i hua'utátuii mej mi rá'utatan í cúruu jetze.

¹⁶ Matí'ij mi me'ín xantaaru'u ya'ujáj a'ájna ti te'ájta ti é'echce. A'uu mú ya'uteárujte já'ita'a ti u e'eráyaujta'a. Aj mú mi naíjmi'ica tiseij í seica, xantaaru'u. ¹⁷ Síicu'uri mú ru'ucáachejte ti pá'uvi'in jín,

raxú'umuavi'ime'ecaa. Majta curuun raateátaave ti tzicare'e jime'e cistíjhuaca'a. A'íj mú ra'avé'erujti'iri'i. ¹⁸ Mat'íj mi autéjhuii mej raatejívajra, yee cumu r'íi mú tiraatá'a. Miyen tijín:

—Ayajna ne'u. Temua'a pu í'ixi'epi'in. Ché'e a'ateevi'i ti ruuri amíjna ti hua'atajtuhuan pú'een í mej Israél jetze ajtémecan. —Ayee mú tirá'uxieehuari'iri'i.

¹⁹ Majta ra'avé'evajxi án mu'úutze'en itz'íj jime'e. Majta ra'atétzjmua'axi. Majta mú títunutaxi. Ayee cumu r'íi mú tiratá'acare'e. ²⁰ Mat'íj rá'uxieehuari'ira'a, aj mú mi rú'íjchuiiri'i a'íjna í sícu'uri ti pá'uvi'in jín, raxú'umuavi'ime'ecaa. Mat'íjtá mi ru'ucáachejte í sícu'ure'ara'an. Aj mú mi ya'ujáj mej mi rá'utatan í cúruu jetze.

Mat'íj rá'utatai í Jesús í cúruu jetze

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ A'ájna, seij pu hua'antinájcheca'a a'ujna a'u mej ye'evé'ejajsime'e a'íjna í Jesús. Ayee pu ántehuaa a'íjna í ja'ati tijín Simón. A'uu pu é'eme'ecan ti ayén téja'arájtehuaa tijín Cirene. A'ii pu ya'upuáara'an a'íjna í Alejandro, ajtahua'a seij í Rufo. A'uu pu e'erájraa a'ájna já'ahua'a a'u ti caí ja'atí á'a é'eche. T'íj a'ín Simón hua'antinájcheca'a, a'íi mú huata'áj ti a'ín rá'anchueni cúrujra'an í Jesús.

²² A'uu mú ya'ujáj a'íjna í Jesús, a'ájna já'ahua'a, jírí jetze ti ayén téja'arájtehuaa hua'aniuuca jime'e tijín Gólgota. Gólgota, ayée pu hua'atájmu'a tijín M'íichí na'a jemi. ²³ Mat'íj mi raatanéste ti'ití nahuáj, cuaane'e ti ranaxca. Ayee mú ratamuá'amua a'íjna í cuaane'e tijín mirra. Ajta a'ín Jesús, capu ra'anti'i a'íjna í nahuáj.

²⁴ Mat'íj mi rú'íjchuiiri'i í sícu'ure'ara'an. Majta tiraacá'ari'iri'i í tí'icixure'ara'an. Mat'íjtá mi rá'utatai í cúruu jetze. Aj mú mi ti'ihua'ájmu'a'ití tetej jime'e mej mi ráamua'aree ja'atí ti raci'iti í cixure'ara'an í Jesús seij ajta seij. Ayee mú titeeré'ujpijte a'íjna í tí'icixure'ara'an.

²⁵ Pu'uri já'ita'a ujmé'eca í xica mat'íj rá'utatai í cúruu jetze. ²⁶ Majta ti'ití taabla aúutatai cúruu japua. Ayee pu té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna jetze í taabla í mej ti'ití jín jetzen te'ujpuá'ajte tijín: “Hua'atajtuhuan í mej Israél jetze ajtémecan.”

²⁷ Majta jamuan í Jesús, mehuá'utátaixi cúruu jetze hua'apuaca í nahua'ari mej pú'een. Seij mú a'utéjche í cúruu ri'iríinta'a pújme'en, majta seij á'utata'a pújme'en. ²⁸ Ayee pu'u éene'ecan jín araúrate a'íjna í niuucari ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. Ayen tijín: “Yee mú yá'umua'arejca'a t'íj a'ij pua'a tí'itevijca'a.”

²⁹ Majta me'ín í mej á a'atánineica'a, mat'íj raasej, a'íi mú aicámu'uvajra mej caí rá'acu'uvejca'a. Ayee mú a'ij pua'a tí'ixajtacaa tijín:

—¿Ni caí icu, mú'ee pe a'ín pú'een í pej nu'u raaté'uuna í teyuu, pajta nu'u hua'íca xica jetze rá'ajtaahua? ³⁰ Íjii mú'ee asej á japua huániuuchi pej pi caí huámi'ini. Acájra'a yeehui amíjna jetze mi cúruu. —Ayee mú tirá'axieehuasti'iraca'a.

³¹ A'í majta í mej tíhua'u'ájte'e u teyujta'a, majta í mej té'eyu'uxaca, a'íi mú naíjmi'i rá'axieehuasti'iraca'a. Miyen tí'iruixaate'eca'a rujímua'a tijín:

—Amí pu ari huá'a japua huaniú í seica. Mí ajta, capu raay'iti ti rusej rujapua huániuuni. ³² Amíjna ti nu'u i'i Cirístu'u ti nu'u tatajtuhuan i tej

Israél jetze ajtème'ecan, ché'e amín acájra'ani amíjna jetze mi cúruu tej ti raasej, tetá'aj té'antzaahuat'e'en. —Aye'e mú tí'iruixaate'eca'a.

Majta me'ín í mej jamuan huá'utatai í cúruu jetze, a'íi mú majta rá'uxieehuasti'iraca'a.

Jíme'en tí'ij Jesús huamí'i

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Tí'ij a'ájna teja'uré'ene a'atzaj tacuarixpua, aj pu i huateática'areca'a nainjapua í chuej a'uun ti huatacá'a u Israél. Ajta á'atee ti ayén huatíca'a já'ita'a tacuarixpua. ³⁴ Jíme'en pu'u teja'uré'ene a'ájna já'ita'a tacuarixpua, aj pu i Jesús ca'anín jín huajíhuaca'a runiúcajtze'en. Ayen tíjn:

—¿Eloi, eloi, lama sabactani? —Aye'e pu tiu'ujíhuaca'a.

A'íjna i niuucari, ayée pu huataújmu'a a tíjn: “Niya'upua, ¿a'iné een jín peneja'uhuá'axi mú'ee, pej ní'iya'upua?” Aye'e pu huataújmu'a a'íjna i niuucari.

³⁵ Seica í mej me'uun a'uté'uuca'a meráanamujri'i. Matí'ij mi miyen tiu'utaxájtaca'a tíjn:

—Xaanamujri'i, a'íj pu huatajé a'íjna í Elías ti ajmí'i ti'itéveeca'a í Dios jemi.

³⁶ Aj pu i seij e'iré'ene rutiéchijmé'en. Ti'títj pu autíi ti u'urájta'ati. A'íj pu huateáru'une nahuáj jíme'e ti antzíjvi'i. Tí'ij jí ra'antij'ic'i'e ciyej jetze. Aj pu i a'ín rá'ajchui tí'ij Jesús ra'antiyé'en a'íjna jetze í ti'tí. Tí'ij ayén huaríj, aj pu í ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í ja'ati tíjn:

—Xaachú'eve'e. Tí pua'a yatanéjsin a'íjna í Elías ti ij ra'acájtuaani. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa.

³⁷ Aj pu i Jesús ca'anín jín huajíhuaca'a. Tí'ij jí huamí'i.

³⁸ A'ájna teyujta'a, ti'títj pu huatáviviijme'eca cáxuri ti itzjhua. Jíme'en pu'u huamí'i í Jesús, aj pu i já'ita'a acásijtza'an a'íjna í cáxuri. ³⁹ Ajta a'ín í hua'acapítan í xantaaru'u í mej anxíte ará'ase, áa pu a'utéveeca'a a'ájna vejli'i ta'avé'enee a'íjna í Jesús. A'í pu ráanamujri'i a'íj ti ye'í tiu'ujíhuaca'a í Jesús. Ajta raasej a'íj ti ye'í tiu'umí'i. Aj pu i ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í capítan tíjn:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna. A'íi pu a'ín pú'eene'en í yaujra'an í Dios.

⁴⁰ Majta seica, á mu'u imuá a'uté'uu mejseíiraca'a a'íime mej 'uuca. Seij pu ayén ántehuaaca'a tíjn María, ti Magdala é'eme'ecan. Ajta, seij ti ajta ayén ántehuaaca'a tíjn María. Hua'anaana a'íjna í Jacobo ti cálieen, ajta a'íjna í José. Ajtahua'a seij 'íta'a huá'a jamuan pu a'utéveeca'a ti ayén ántehuaaca'a tíjn Salomé. ⁴¹ A'íi mú á'ujjhuane'eca'a í Jesús jamuan. Majta raatévaire'eca'a tí'ij a'ín a'utéveeca'a a'ujna já'ahua'a Galilea. Mé mu'ití mú majta a'uté'uuca'a í mej jamuan a'ujnéj a'ánna Jerusalén.

Mara'avá'ana me'íjna í Jesús

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Tí'ij huateáchumua'areca'a, pu'uri teja'uré'ene a'íjna xicájra'a jetze matí'ij rí'i huaúruuren. Yee ruijmua'a yee pu teja'uré'enejsin a'íjna xicájra'a mej jetzen ruse'upi.

⁴³ Aj pu i ja'atí a'uré'ene jemin a'íjna í Pilato. Aye'e pu ántehuaaca'a a'íjna í ja'ati tíjn José. A'uu pu já'ahua'a é'eme'ecantaca'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjn Arimatea. A'í pu ajta huá'a jetze ajtème'ecan a'íime í mej i'íjuési. Jé'ecan pu ve'ecán jín ti'itéveeca'a a'íjna í José. A'í pu ajta rachú'eve'eca'a a'íjna xicájra'a jetze tí'ij Dios autéjcheni ti tiu'uta'ajta nainjapua íyen

chaanaca japua. A'í pu uhuateújca'ane í ru tzajta'a. A'uu pu a a'uteájrupi a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í Pilato. Aj pu i rájhuaviiri'i ti a'íin raatá'an ti ra'acájtini í Jesús, ti ari m'íichi.

⁴⁴ Ajta a'íin í Pilato, jé'ecan pu a'ij te'utasej ti Jesús ari huam'íi. Aj pu i raatajé í hua'acapitan í mej rá'utatai í cúruu jetze. Raata'íhua'uri'i ti pua'a ayén ti'ayájnaca'a ti ari huam'íi. ⁴⁵ Aj pu'i a'íin hua'acapitan ayén tiraata'ixaa ti ayén ti'ayájnaca'a. Tí'ij jí Pilato raatá'a a'íjna í José ti a'íin ra'acájtini.

⁴⁶ Tí'ij jí á'uraa a'íjna í José ti c'íxuri á'unanan ti r'íen, ti naa tí'icuaína. Aj pu i ra'acájchuii a'íjna í m'íichi. Tí'ij jí ra'iré'e'ijcataca'a a'íjna jime'e í c'íxuri. Ajta á'iyen a'uun ya'utéete a'ujna a'u mej ru'uré'ijche u tete'e í tetej tzajta'a. Ayee pu huaríj, tí'ij jí tetej aitéjmuaa ti sic'írrara'a. ⁴⁷ Majta me'ín í 'uuca, í María ti Magdala é'eme'ecan, ajta a'íjna María ti i'ináanajra'an a'íjna í José, a'íi mú raasej a'u ti ye'etéete.

16

Jesús pu huatarúj huá'a tzajta'a í mi'íichite
(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Tí'ij mú á'ume a'íjna xicá'jra'a mé jetzen ruse'upi, a'íime í 'uuca, a'íjna í María ti Magdala é'eme'ecan, ajta a'íin María ti i'ináanajra'an a'íjna í Jacobo, ajta a'íin Salomé, a'íi mú ti'itj huánanai ti naa teárí'e, tu'upi a'ará'a. Mat'íj me'ín huánanai, aj mú mi á'uju'un mej mi ra'acáamejra a'íjna í m'íichi. ² Yee ruijmua'ate'e yee, tí'ij auchén e'iré'eneesime'eca í xica, a'úu mú a'ará'a a'u ti e'evé'enami'ihuaca'a. A'ij pu jetze pí'tí'irici í xica ta'amujca í itieeri. ³ Ayee mú tiú'urihua'uraca'a tijín:

—¿A'ataqui sejta'a ya'anx'íra í tetej ti jín ujnámi'i í ti úucun tej ti uteárute?

⁴ Mat'íj mauj imuá e'evé'uju'uca'a meraasej ti pua'a a'íin tetej caí ché'e aitéjmuaa. Temua'a pu ti'ive'ecaa a'íjna ti a'itémuaaca'a. ⁵ Aj mú mi a a'uteájrupi a'ájna ti a'úucun mat'íj mi sej huasej ti anú'ujcatii ri'íriinta'a. Temuaij pu pí'rici a'íjna. Tí'ti'ican pu te'ucáviiijcaa unú'ujcatii. Naa pu ti'icuaínavi'i te'ucáviiijcaa a'íjna í temuaij. Mat'íj mi temua'a jeihoa tiu'utátziin. ⁶ Aj pu i a'íin ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Caxu tí'tziine'e. Mú'een xu yá'uhuaunen se'íjna í Jesús ti Nazarét é'eme'ecan, í ti á'utataihuaca'a í cúruu jetze. Capu yu'u já'ahua'a. Pu'uri huatarúj. Casi'i. Xaasej íyen mej ya'ujté. ⁷ Sericu, setá'aj hua'utá'ixaate'en í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, seajta a'íjna í Pedro. Mú'een xu hua'utá'ixaate'en yee: “Tí nu'u a'íin amuacá a'um'é e'ame a'ánna Galilea tí'ij hua'uchú'eve'en. Ayen che'atá na'a té'eme tíj a'íin ari tihua'utá'ixaa mej nu'u a'uun yé'esejran.” —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í temuaij.

⁸ Majta me'ín í 'uuca, temua'a mú tiú'ujviveeca'a, majta mej a'ij tité'ujmuajca. Aj mú mi huiráruáachejraa. Camu majta ja'atí huatá'ixaa, a'iné metí'tziine'eca'a.

Jesús pu huatasejre a'íjna jemi María ti Magdala é'eme'ecan
(Jn. 20:11-18)

⁹ Ayee pu tiuju'urj a'íjna xicá'jra'a jetze í ta'amujca í itieeri tí'ij a'íin Jesús huatarúj ti tapuá'arijme'eca a'íjna xicaj jetze ti amujca. Amuacá pu huatasejre a'íjna jemi í María ti Magdala é'eme'ecan. A'ii pu a'íin

pú'eene'en í mej tzajta'an seijre'eca'a í tiyáaru'use í mej aráhua'apua ará'axca tí hua'utamuarí í Jesús.

¹⁰ Ajta a'ín María, a'í pu u á'ume tí tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'eca'a í Jesús, í mej ruxieemijte'eca'a a'íjna jime'e tí Jesús huam'í. Majta ruyeineca'a. ¹¹ Majta a'íme, mat'íj ráamua'areerí'í tí ari nu'u a'ín María raasej'í a'íjna í Jesús, camu rá'atzaahuate'eca'a.

Jesús huatasej're huá'a jemi í mej hua'apua, í mej jamuan á'ujujhua'ane'e (Lc. 24:13-35)

¹² T'íj jí Jesús ajtahua'a huatasej're hua'apuaca jemi mat'íj me'uun aujú'ucaa a'ájna já'ahua'a a'u tí caí á'uchajta'a. Capu ché'e a'í pú'eene'en í mej amuacá' ramua'ajcaa. Mí ajta, a'í pu pú'eene'en. ¹³ Mat'íj mí a'uc'íj mej mí hua'utá'ixaate'en í seica. Camu majta huá'antzaahuate a'ímej í mej hua'apua.

Jíme'en í tí jín Jesús tihua'ujca a'ímej í mej tiu'uta'ájtí're (Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ T'íj ari jaítze'e huachúmua'ancaa, mat'íj huatéte'eca'a í meesa jetze í mej tamuáamuata'a japuan seij ará'ase, ajtahua'a pu huatasej're a'íjna í Jesús. T'íj jí hua'ajté'axi a'íjna jime'e mej ra'antánaamua í ruxiejniu'uca, ajta a'íjna jime'e mej caí té'atzaahuate'eca'a. Ajta hua'ajté'axi a'íjna jime'e mej caí huá'atzaahuate'eca'a í mej raasej'í t'íj ari huatarúj.

¹⁵ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Sericu mú'een. Se'uc'íjxi'ín nain japua í chaanaca. Seti-hua'utá'ixaate'e naijmi'ica í teite a'íjna i niuucari tí jín hua'irátuaasin. ¹⁶ A'atí tí rá'atzaahuate'e a'íjna i niuucari, ajta huámuai'ivijhua, Dios pu ru'irátuaasin. Mí ajta, tí pua'a ja'atí caí rá'atzaahuate'e í niuucari, a'í pu rajpuaíjtzi a'ame. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

¹⁷ Ajta ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayeé mú tiu'uy'í'tihua'a muá'aju'u í mej té'atzaahuate'e. Neniúucajtze'e mú hua'utamuaríte'esin í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'e í teite. Majta tí'ixaxa'ata'a muá'aju'u seica jime'e í niuucari í mej caí xi raay'í'ti. ¹⁸ Cu'ucu'use mú muarí'en í mej tiú'uche'evaca í rumuájca'a jime'e; me'ín cu'ucu'use camu a'ij huá'aruuren. Na'ari tí pua'a huá'ave'eri mua'antiyé'en, capu ajta a'ij huá'aruuren. Ajta tí pua'a me'ín hua'ajtamuarí'en a'ímej mej tí'icucui'í, majta mú rujní. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Jesús pu antí'raa í júte'e, u ta japua (Lc. 24:50-53)

¹⁹ Jíme'en pu'u ayén tihua'utá'ixaa í tavástar'a, a'íjna í Jesús, aj pu i Dios ya'uví'iti u ta japua. An pu a'ujy'ejxi ri'irínta'a a'íjna í Dios. ²⁰ Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'eca'a, mat'íj mí a'uc'íjxi nain japua í chaanaca. Metihuá'a'ixaa nain jime'e í niuucari tí jín Dios hua'irátuaasin. Ajta a'ín í tavástar'a, a'í pu hua'atéva'irihua'a. Ayeé pu'u a'ín hua'atá'acare'e mej jaítze'e raay'í'tihua'an caí méej ja'atí. A'íj mú jín ráamua'areerí'í í teite tí ayén tí'ayájnaca'a a'ij mej ye'í tí'ixajta'a a'íjna í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'eca'a. Ayeé pu upuá'araca'a í yu'uxari tí ayén ántehuaa tíjín Marcos.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Lucas jíme'en í Jesuciristu'u

I ti jín a'utéjche ti tiu'utaxáj

¹⁻² Mu'liití mú meri me'íjna jín autéjhuii mej rá'usiimua'an temua'a naa ti'itíj ti a'ij huaríj itejmi jemi, mej mi miyen titaatá'ixaate'en a'ij ti éene'e ja'araa. A'ii mú a'íin pú'een í mej ruji'i jín raasej, a'ii mú majta me'ín pú'een í mej tiu'utévai mej hua'utá'ixaate'en í teite í niuucari ti Dios jemi é'eme'ecan. A'íi mú majta me'uun a'uté'uuca'a tí'ij huatasejre a'íjna í Jesús tíj na'a yú ti e'iré'ene. ³⁻⁴ A'íi mú majta raateájtuua itejmi jemi me'íjna í niuucari.

Mí neajta inee, a'iné nu'uri á'atee nej niyen tí'inemua'ate temua'a naa ne'íjna jime'e, ayée pu tiná'amitiejte'eca'a ineetzi ti í'ixi'epi'in nej timuaata'ítí'i yu'uxari jetze naíjmi'i tíj na'a ti'itíj ti a'ij huaríj pej pi ráamua'aree, mú'ee Teófilo, mi pej ve'ecán jín ti'itíjvee, pej pi piyen tiráamua'aree ti ayén ti'ayajna a'ij mej meri timuaatá'ixaa.

Tí'ij nu'u a'íin ti tí'ivaire'e, a'íi pu nu'u raataxájtaca'a ti nu'u nu'ihuan a'íjna í Juan ti tí'itemuai'ihuan

⁵ Tí'ij a'íin Heródes auj ti'itéveeca'a rey jime'e tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Judea, áa pu já'ahua'a e'echéjme'e sej ti tí'ivaire'e teyujta'a. Ayee pu ántehuaaca'a tíjín Zacarías. A'íimej jetze pu ajtéme'ecan Abiatar mej jetzen huanéj. Ajta a'íin íra'ara'an, ayée pu ántehuaaca'a tíjín Elizabét. Ajta, a'íin, a'íimej jetze pu ajtéme'ecan Aaron mej jetzen huanéj.

⁶ Rí'i mú tí'iteteitestaca'a í Dios jemi a'íime í mej hua'apua. Nain mú jín te'araúrate í ti tiu'uta'aíjtaca'a í tavástar'a, ajta í ti jín tíhua'íjca. Capu ti'itíj a'ij huá'aturaate'eca'a. ⁷ Mí majta, camu sej tiyáujca'a a'iné capu ché'e rí'irístaca'a ti Elizabét tiyáuj á'ara'ani, a'iné mu'uri jeihua váujsicira'icaa a'íime í mej hua'apua.

⁸ Ayee pu'u ja'anáj tiráaruu a'íjna tí'ij auj ve'ecán jín tí'ivaire'eca'a í Dios jemi a'íjna í Zacarías, tí'ij raac'i ti tiu'utévaire'en u teyujta'a seica jamuan mej tiraatámua'i'ivejte'en í Dios. ⁹ Mat'íj mi ra'antíhua'u me'íjna í Zacarías ti ij a'íin uteárute u teyujta'a tí'ij a'uun cuaane'e huátaira í tavástar'a jemi a'ij mej tí'ijr'i'irejca'a. ¹⁰ Tí'ij ari teja'uré'ene a'atzaj mej pua'a ratá'iraca í cuaane'e, áa mú e'etiú'uuca'a í teite á pua'acíe, meténiuusime'e í Dios jemi.

¹¹ Aj pu i sej huatasejre í Zacarías jemi tí'ij a'uun teyujta'a unú'ujveeca'a. A'uu pu rí'iríinta'a pújme'en a'utéveeca'a a'íjna jetze mej japuan ratá'iraca í cuaane'e a'íjna í tevi ti huatasejre í Zacarías jemi. ¹² Tí'ij raasej, temua'a pu tiu'utátziin a'íjna í Zacarías. Jé'ecan pu rátziine'eca'a.

¹³ Ajta a'íin ti huatasejre, a'úu pu ta japua tí'ivaire'eca'a í tavástar'a jemi. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Zacarías, capej tí'itziine'e. Dios pu ráanamujri'i a'ij pej tiu'utéjniuu í jemin. Ayee pu hui té'eme íjii, mi sej naíjmi'i, a'íjna í Elizabét, a'íi pu tiyáuj a'ame mú'eetzi jemi. Ayee pu nu'u ruxe'eve'e pej nu'u piyen tiraatámua'ati tíjín Juan.

¹⁴⁻¹⁵ Jé'ecan rí'i timuaatá'asin, pajta huatá'atemua'ave'esin pe'íjna jime'e í pa'arí'i. Majta í teite, jeihua mú huataújtemua'ave'esin me'íjna

jime'e tí'ij huanú'ihuan í pa'ari'i, a'iné ve'ecán pu jín tí'itevé'e a'ame í tavástar'a jemi. Ché'le nu'u caí nahuáj ye'e nusu tejuin. Tí'ij hui huanú'ihuan ti yú auca'ití a'ame, a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu jetzen ru'uté'aa. ¹⁶ Aye'e pu ca'aníjra'a hua'utá'asin mu'licáca a'ímej í mej Israél jetze ajtéme'ecan mej mi majtáhua'a raataxí'eve'en í ruvástara'a í Dios í mej mejmí'í mé rúurie.

¹⁷ 'A'í pu hui amuacaí huamé'e a'ame caí í tavástar'a. Aye'e pu che'atá na'a a'íjna jetze pu araujca'anée a'ame í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tíj a'ín te'araujca'anejca'a í Elías a'íjna ti ajmí'í tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ajta ayée pu che'atá na'a te'entiújmua'aréere a'ame tíj te'entiújmua'areereca'a í Elías. A'í pu rí'í huá'aruuren a'ímej í mej huá'avaujsimua'a pú'een í tí'irí'í mej mi majtáhua'a hua'utaxí'eve'en í ruyaujmua'a. Majta a'íme í mej caí huá'atzaahuat'e í ruvaújsimua'a, a'í pu rí'í huá'aruuren mej mi miyen rí'í mé titeumuámua'aree muá'ara'ani matíj a'íme í mej rí'í tí'iteteite. Aye'e pu huárini tí'ij rí'í huá'uruuren í teite mej mi ra'ancuré'evi'itin í tavástar'a. —Aye'e pu'u tiraata'ixaa.

¹⁸ Aj pu í Zacarías ayén tiraata'íhua'uri'í a'íjna ti jemin huatasej're tíjín: —A'iné ye'í tí'irí'irí nej ráamua'aree ti pua'a ayén tí'ayajna nusu caí, a'iné nu'uri vástacira'í inee. Ajta, a'ín ti nee jamuan, pu'uri ajta ucarij.

¹⁹ Aj pu í a'ín ti tí'ivaire'e í tavástar'a jemi, ayée pu tiraata'ixaa tíjín: —Aye'e nu ántehuaa inee tíjín Gabriel. A'u'u nu a'utej'vee Dios ti é'esej're'e. A'í pu neja'uta'íteca'a nej yetanén, nej ni timuá'ixaate'en ne'íjna jime'e í niuucari í pej jín huatá'atemua'ave'esin.

²⁰ Tí'ij íjii, í pej caí té'antzaahua a'ij nej timuaatá'ixaa, capej ché'le ataniúuve'le pua'amé. Ni capu ché'le rí'irí'ista a'ame pej tiu'utaxáj ti yú auca'ití a'ame ajta na'a caí huanú'ihuan í pa'ari'í. Aj pu arau'rastejsin a'ij nej timuaatá'ixaa. —Aye'e pu tiraata'ixaa a'íjna í Gabriel.

²¹ Majta me'ín í teite, méjchu'eve'eca'a me'íjna í Zacarías a'atzaj ti huiráame u teyujta'a. Aye'e mú tí'iru'íhua'uraca'a a'iquí 'een jín ari á'atee ti mú anú'ujvee. ²² Tí'ij jí xaa huirájraa. Tí'ij huirájraa, capu ché'le rí'irí'istaca'a ti tiu'utaxáj. Aye'e pu'u rumuájca'a jín tihuá'a'ixaate'eca'a a'iné capu ché'le rí'irí'istaca'a ti huatániuni. A'íj mú jín ráamua'areeri'í ti tí'itíj huatasej're í jemin u teyujta'a.

²³ Tí'ij ra'antipúa'ajte ti raací'í ti tiu'utévaire'en u teyujta'a, tí'iquí á'uraa í ruhe. ²⁴ Tí'ij jí autájucataca'a a'íjna í íra'ara'an í Elizabét. Aj pu í huateúravaataca'a a'ujna u ruhe. Aye'e pu á'atee ti caí huiráaye'icaa í ruchi'itá a'achú cumu anxíj máxcira'í jime'e. ²⁵ Aye'e pu tí'imua'ajca tíjín:

—Tavastara'a pu hui ayén náaruu ineetzi. Pu'uri ayén tira'aránajche'ca'a ayén náaruuren nej ni caí ché'le tí'itevi'ira'a í teite jemi ne'íjna jime'e nej caí tiyaúj ná'ara'ani.

Tí'ij nu'u a'ín ti tí'ivaire'e u ta japua, a'í pu nu'u raataxájtaca'a ti nu'u nu'ihuan í Jesús

²⁶ Tí'ijta tejauumé'eca arájsevi máxcira'í, Dios pu raata'íteca'a a'íjna í Gabriel ti u a'atanén a'ujna Nazarét, chajta'a ti jetzen ajtéme'ecan a'úu ti huatacá'a Galilea. ²⁷ Raata'íteca'a ti u a'atanén áa ti é'eche a'íjna í María í ti ari tímua'a huatéviche'esin a'íjna jamuan í José, a'íj ti jetzen huanéj í David teecan. Capu xi ja'ati jamuan huáhuui a'íjna í María.

²⁸ Tí'ij jí a'uun a'uteájrupi a'u ti é'eche. Aj pu í a'ín ti tí'ivaire'e í tavástar'a jemi, ayée pu tiraatatej'te tíjín:

—Aja'imí, María, mi pej Dios jemi te'ancuré'asin. Tavástar'a pu á jemi huatéjvee.

²⁹ Jé'ecan pu utéevatzí í tzajta'an tí'ij ayén tiraata'ixaa. Jéihua pu tí'imua'ajca a'iquí huataújmua'a í niuucari ti raataxájtaca'a.

³⁰ Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa a'íjna í ja'ati tijín:

—Capej tí'itziine'e, María. Mú'ee pe rí'i raatá'a í Dios. ³¹ Mú'ee pe a'utájucata. Mú'ee pe tiyaúj pua'amé, teáatacan. Ayee pej raatámua'ati tijín Jesús. ³² Ajta, a'í pu ve'ecán jín tí'itevé'e a'ame. Ayee mú hui majta raatamuá'amuate'e muá'aju'un tijín Yaujra'an í Dios ti nain jín antiújmua'aree. Ajta, Dios ti ta'ivástar'a, a'í pu raatá'asin ti te'enteároute a'íjna jime'e ti David teecan jín tí'itevéeca'a. ³³ Ajta a'íjn pu tíhua'uta'ájte'esin tíj na'a rusén jime'e a'ímej jemi í mej Jacobo jetze huanéj. Ajta capu ja'anáj íra'antipúa'ari ti a'íjn tihuaite'e a'ame. —Ayee pu'u tiraata'ixaa.

³⁴ Tí'ij jí ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna í María tijín:

—A'iné tí'iri'iri ti ayén teja'uré'enen a'iné canu ja'anáj teáata'a jamuan huáhuí.

³⁵ Ajta a'íjn ti tí'ivaire'e í ta japua, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—A'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu á jetze rávaijtzí. Ajta a'íjna jime'e ti muaacánajsin, a'íj pu jín, a'íjna í pa'ari'í ti nu'ihuan, tavástar'a pu huateúra'ate'esin. Ayee mú majta raatamuá'amuate'e muá'aju'un tijín Yaujra'an í Dios.

³⁶ 'Ajta a'íjn a'ihuára'a, a'íjna í Elizabét, a'í pu hui tiyaúj a'ame tíj ajta ari ucarij. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín yee ti caí ch'é'e rí'irí tiyaúj á'ara'ani. Mí ajta, pu'uri á'atee arájsevi máxcira'i ti autájuca.

³⁷ 'Ayee pu'u, a'iné nain pu tí'iri'iri í Dios jemi. Capu mé'e é'e tí'it'íj ti muári'eri í jemin.

³⁸ Tí'ij jí María ayée tiu'utaniú tijín:

—Nain nu jín tiraatévaire'esin í nevástar'a. Ch'é'e ayén teja'uré'ene a'íj pej peri tinaatá'ixaa. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í María.

Tí'ij jí á'uraa a'íjna í ti tí'ivaire'e í ta japua.

María pu nu'u rúumuaarin í Elizabét

³⁹ A'ájná'imua, ca'anacan pu á'ume í María já'ahua'a chajta'a jetze jirí ti e'evé'eca a'úu ti huatacá'a u Judea. ⁴⁰ Tí'ij jí a'uun a'ará'a a'u ti é'eché a'íjna í Zacarías. Tí'ij jí a'uteájrupi u chí'íta, aj pu í raatateújte a'íjna í Elizabét.

⁴¹ Ajta a'íjn í Elizabét, tí'ij ráanamujri'í ti raatateújte í María, tí'iquí huataújrureajxi í pa'ari'í í jucaatze'en. Tí'ij jí a'íjn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, jemin pu huateájturaa í Elizabét jemi. ⁴² Tí'ij ayén huaráj, Elizabét pu a'ujca'anéecan jín raatá'ixaa a'íjna í María. Ayen tijín:

—Dios pu rí'i timuaatá'a mú'etzi mecaí í seica í 'uuca. Ajta pu rí'i tiraatá'a í pa'ari'í ti arájca í muá'ajucaatze'e.

⁴³ 'A'iné ti í Dios ayén rí'i tinaatá'a ti ayén mú a'uvé'emej neetzi jemi í náanajra'an í nevástar'a? ⁴⁴ Jíme'en nu'u ráanamujri'í pej naatateújte, aj pu í huataújrureajxi í pa'ari'í ti arájca í nejucáatze'e. A'í pu huataújtemua'ave.

⁴⁵ 'Rí'i pu timuaatá'a a'iné mú'ee pe rá'atzaahuat'e ti ayén araúrasten a'íj ti tavástar'a timuaatá'ixaa. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Elizabét.

⁴⁶ Ajta a'íjn í María, ayée pu tiu'utaniú tijín:

Jé'ecan pu rí'i tinaateájtuaa í ne tzajta'a í nevástar'a.

47-48 Ajta nexiejniu'uca pu rutémua'ave'e í Dios jemi ti nu'irájtuaa a'iné a'íi pu ramua'areereca'a í nej caí a'ij tí'ijviicua'i, inee í nej ravaire'e. Ijii ti yú auca'ití a'ame, naíjmi'í í mej teemua, ayée mú tiu'utaxájta neetzi jime'e yee Dios pu rí'í tinaatá'a.

49 Ayee mú tí'ixáata muá'aju'u me'íjna jime'e tijín pu'uri Dios jeíhua ayén tí'títj jín náaruu ti i'irí'en a'íjna jime'e í ti raayí'ti í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e.

Ché'e rí'í mé'e tejuuá'a á'ara'ani í ti jín ántehuaa.

50 A'íi pu huá'acu'uve naíjmi'íca í teite a'achú mej caj pua'amé í mej rá'aste.

Tíj mena'a mej amuacaí huataseíjre, ti yú auca'ití a'ame, a'íi pu huá'ancu'uvajxi'isin.

51 Ve'ecán pu jín tiu'umuáriej í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e.

A'íi pu hua'antimuá'iti a'íimej í mej á'ujtzaahuat'e' í rutevij jime'e.

52 Ajta a'íime í mej tí'aijta, a'íi pu huá'ari'iri'í í mej jín títetat'éca'a.

Mí majta a'íime í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, a'íi pu tihua'anteárujte ve'ecán jime'e.

53 Ajta a'íime í mej tiejcuca'a, a'íi pu rí'í tihua'utá'a tí'títj jime'e ti rí'en.

Majta a'íime í mej chíjteaani pú'een, a'íi pu hua'uta'íteca'a mej á'uciine mecaí tí'títj anú'a'in.

54 A'íi pu hua'utévai a'íimej í mej Israel jetze é'eme'ecan, a'íime í mej ravaire'e.

A'íi pu ra'utámua'areeri'í í ti jín te'ataújratziiri'í nu'u huá'ancu'uvajxi'in tíj na'a rusén jime'e a'íimej í mej Abraham jetze airáane.

55 Ayee pu tiuju'uríj a'ij ti ajmí'í tihua'utá'ixaa a'íimej í tavaújsimua'a teecan.

Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í María.

56 Ajta, a'íin í María, a'úu pu á a'uteájturaa a'achú cumu huaíca máxcira'í jamuan í Elizabét. Tí'ij jí á'uraa í ruche.

Tí'ij nu'u ari huanú'ihuaca'a a'íjna í Juan

57 Tí'ijta teja'uré'ene ti tiyaúj á'ara'ani í Elizabét, teáatacan pu tiyaúj já'araa. 58 Majta í teite í mej vejlí'í antachéejme'ecaa, majta ihuáamua'ame'en í pa'ari'í vaújsimua'a, a'íi mú cur'é'ecijxi matí'ij ráamua'areeri'í ti rá'ancu'uvajxi í tavástara'a. Aj mú mi huataújtemua'ave í jemin.

59 Tí'ij tejauumé'eca aráhuaica xica jetze ti huanú'ihuaca'a, a'íi mú á'uju'un mej mi ra'antisíjche í naviira'an í pa'ari'í. Majta, ayée mú raatamuá'amuacujca'a tíj ántehuaaca'a í táátajra'an í pa'ari'í. 60 Ajta a'íin náánajra'an, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu ayén ántehuaa a'ame tijín Zacarías, ayée pu'u ántehuaa a'ame tijín Juan.

61 Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—A'iné ti i. Capu mé'e ja'ati ti ayén ántehuaa ti ajtém'e'ecan mú'ejmi jemi.

62 Matí'ij mi rumuájca'a jín raata'íhua'uri'í í táátajra'an mej mi ráamua'aree a'ij ti ye'í tí'ijxe'eve'e ti ayén ántehuaa á'ara'ani.

63 Ajta a'íin táátajra'an, a'íi pu tí'títj taabla hua'utáhuaviiri'í ti jetzen ra'uyú'uxan a'ij ti ántehuaa a'ame. Aj pu í ayén tira'utéyu'uxaca'a tijín: “Ayee pu ántehuaa tijín Juan.” Jé'ecan mú naa rí'í tira'utaseíj í teite.

⁶⁴ Jíme'en pu'u ayén tira'utéyu'uxaca'a, aj pu i huatá'ri'ristareca'a ti tiu'utaxáj. Tí'ij i a'utéjche ti huatéjniuuni í Dios jemi; rí'i pu tiraatá'aca. ⁶⁵ Tí'ij ayén tiuju'uríj, jé'ecan pu utéevatzí í huá'a tzajta'a a'ímej í mej á vejli'í antachéjme. Ajta nainjapua a'uun ti jiri'í a'ucaíjme, Judea ti jetzen ajtème'ecan, jeíhua mú tí'iru'ixaate'eca'a a'íj ti ti'tí' huaríj. ⁶⁶ Ja'ati ti na'a ti ráamua'areeri'í, ayée pu tí'ihua'uca'a tíjín:

—¿Tí'itaqui pu'éene'e a'ame a'íjna í pa'ari'í?

Ayee mú tí'ihua'uca'a, a'iné tavástara'a pu ravaire'eca'a í pa'ari'í.

Chuícare'ara'an í Zacarías

⁶⁷ Ajta a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, Zacarías pu jemin huateájturaa, í ti táatajra'an pu'een í pa'ari'í. Tí'ij jí ayén tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan. ⁶⁸ Ayen tíjín:

Miche'e rí'í tiraatá'an í tavástara'a, í huá'a Dios a'íime í mej Israél jetze ajtème'ecan,

a'íjna jime'e ti ari huataseíjre, ajta ari hua'irájtuaa í ruteítestemua'a.

⁶⁹ A'íi pu hui seíj te'enteároute, seíj ti huá'a jetze ajtème'ecan í teítestemua'ame'en í David teecan.

A'íi pu tu'irátuaasin ítejmi í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e.

⁷⁰ Ayee pu Dios ajmí'í te'ataújratziiri'í.

Ayee mú tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, a'íime í ti Dios huateúra'ate.

⁷¹ Ayee pu hui huaríj ti ij tu'irájtuaani, mej mi caí taamuá'itin a'ímej í mej tájcha'íire'e, naijmi'í a'achú mej pua'amé í mej caí taseíjracu.

⁷² Ayee pu ajta huaríj ti ij hua'acu'uvée í tavaújsimua'a teecan,

ajta ti ij ra'utámua'aree í niuucari ti hua'utá'a tzáahuati'ira'a jime'e, ti mé'le jauu'á'a í ti jín tí'ihuaúrijca.

⁷³⁻⁷⁵ Ayee pu te'ataújratziiri'í tzáahuati'ira'a jime'e a'íjna jemi í tayá'upuaci'í, a'íjna í Abraham teecan,

ti ij tu'irájtuaani a'ímej jemi í mej tájcha'íire'e, mej mi caí ta'antipua'ajte'en,

tej tij raatévaire'en tej caí tí'itziíine'e,

tej ti tiyen urarí'ene'e tá'ara'ani í tatzajta'a,

teté'aj tiyen xí'epi'ín rijcaa í Dios jemi nain xicaj tzajta'a, a'achú tej pua'a á'ateeri.

⁷⁶ Pajta mú'ee niyauj, ayée mú muaatámua'atzi tíjín Tí'í'ixaxa'a a'íjna jetze me'ecan í ti nain jín antiújmua'aree.

A'iné mú'ee pe amuacá huamé'e pua'amé caí í tavástara'a patá'aj rí'í huá'uruuren í teite.

⁷⁷ Mú'ee pe tihua'utá'ixaate'esin a'ímej í teíttestemua'ame'en í tavástara'a a'íj ti a'íin tihua'irátuaasin,

a'íjna jime'e ti tíhua'utá'uuni'ira í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

⁷⁸⁻⁷⁹ Ayee pej rini a'iné jé'ecan pu tá'acu'uve í taDioj.

Amí pu yé ve'ecánejsin íiyen chaanaca japua tí'ij táamuaree ítejmi.

A'uu pu hui nain xicaj tzajta'a tátzave'e a'ame ti ij huanéeri'icí á'ara'ani temua'a naa a'ímej jemi í mej huachéjme tíca'amiste'e,

a'ímej jemi í mej tí'itziíine'e a'ájna xicájra'a mej jetzen cui'ini, mej yee cumu tíca'amiste'e mú seíjre'e.

A'íi pu ajta taatá'itíira tej ti rí'í tí'ítechejca.

Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Zacarías.

⁸⁰ Ajta a'ñin í pa'ari'i, a'ñi pu huavé'ese. Ajta ru tzajta'a huateújca'ane. A'u'u pu é'echejca'a a'u ti caí mé'e é'e ti'itíj ajta na'a caí huatasej're'en jéj're'e a'ñimej jemi í mej Israél jetze ajtémecan.

2

T'ij nu'u ari huanú'ihuaca'a a'ñina í Jesús

(Mt. 1:18-25)

¹ A'ájnámua, t'ij a'ñin ti'itéveeca'a í rey jime'e a'ñina í Augusto ti ajta ayéé ántehuaaca'a tijín César, a'ñi pu tíraata'ájtaca'a mej mi ahuaújyu'uxan mej mi hua'uté'itien naíjmi'ica mej a'uun a'uchéjme tíj na'a a'u ti tejé'ajta.

² Ayee pu tiu'uríj t'ij auj Cirenio ti'itéveeca'a tajtuhuan jime'e a'ájna u Siria. A'ñi pu a'ñin pú'een'e ti hua'uta'íteca'a í mej amuacá hua'uté'itíe.

³ Majta me'ñin í teite, naímli mú a'ucíjxi a'u mej é'eme'ecan mej mi a'ahuaújyu'uxa.

⁴ A'ij pu jín, a'ñin José pu huirájraa a'ujna Nazarét, Galilea jetze ti ajtémecan. A'u'u pu a'ará'a u Judea, chajta'a ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Belén. A'u'u pu ja'unú'ihuaca'a a'ñina í David teecan, a'ñina ti ajmí'i ti'itéveeca'a í rey jime'e. A'íné a'ij pu jetze huanéj a'ñina í José, a'ij pu jín a'uun á'uraa. ⁵ Ajta pu a'ñin á'uraa í María a'ñina jamuan í José ti ra'ancuré'evi'iti. Ajta a'ñina í María, pu'uri autájucaca'a.

⁶ A'u'u mú a'uté'uuca'a t'ij teja'uré'ene í xica ti jetzen huanú'ihuaca'a í pa'ari'i. ⁷ A'ij pu jín tiyaúj já'araa amuacaícan jime'e. Teáataca'a í pa'ari'i. Cíxuri pu jín racá'ijcataca'a t'ij huanú'ihuaca'a. A'ij pu jetze ra'atéete ti'itíj jetze cıyej ti atécun a'u mej ye'emuaate tejé'ecua'aca a'íné camuché'e ú'uvejricica'a cuaartu tzajta'a mej me'uun a'uteárute.

I mej nu'u cáne'axi tisej'racaa

⁸ A'ujna vejli'i u Belén, seica mú a'uté'uuca'a cáne'axi mej tisej'racaa. A'u'u mú e'etáxa'iirihua'a huá'a jamuan. ⁹ T'ij jí sej pu huatasej're ti ta japua tí'ivaire'e tavástar'a jemi. Jíme'en pu'u huatasej're, aj pu i a'ñin tavástar'a á e'etatátzavajraa huá'a jemi í mej e'ejteí. Majta me'ñin cáne'axi mej seire'e, temua'a mú jeíhua tiu'utátziin. ¹⁰ Ajta ayén tihua'utá'ixaa a'ñina ti ta japua tí'ivaire'e tijín:

—Caxu tí'itziíne'e. Ayee nu 'een jín mú a'uvé'emej neatá'aj niuucari amuaatá'ixaate'en í sej jín huataújtemua'ave'esin jeíhua, ti tí'ivaire'e a'ame para naíjmi'ica jemi.

¹¹ Jíi, a'ájna chajta'a David teecan ti jetzen é'eme'ecan, mú'ejmi jime'e pu hui ja'unú'ihuaca'a a'ñina ti amua'irátuaasin. A'ii pu a'ñin pú'een í Círístu'u, í tavástar'a, a'ñina ti Dios ra'antíhua'u.

¹² Ayee xu éeni'icí'e ramua'aréeren a'ij ti éene'e a'ñin pú'een. A'uun xu yé'eteuni í pa'ari'i, cíxuri jín caícatzi'ihua. A'u'u pu araca'ití a'ame cıyej jetze ta'atécun, ye'emuaate mej jetzen té'ecua'aca.

¹³ Jíye'itzi mú jín jeíhua huatasej're a'ñime í mej ta japua tí'ivaire'e me'ñina jemi í sej. Mat'ij mi naíjmi'i r'í tiraateájtuua í tavástar'a. Ayee mú tiu'uxájtaca'a. ¹⁴ Miyen tijín:

Tiché'e r'í tiraatá'an í Dios ti huápi'i naa seijre'e í ta japua.

Ajta íyen chaanaca japua, miché'e r'í tí'itechéjme'eni í teite í ti Dios r'í tihua'utá'asin.

Ayee mu'u tiu'utaxájtaca'a.

¹⁵ Mat'ij mi a'ucíj a'ñime í mej ta japua tí'ivaire'e. Majta me'ñin í mej cáne'axi tisej'racaa, ayéé mú tiu'utaú'ixaa tijín:

—Tiché'e u á'uju'un a'ujna Belén tetá'aj ya'useíj a'íjna a'íj ti huaríj í ti taata'ixaa í tavástar'a.

¹⁶ Matí'íj mi ca'anacan u á'uju'un. A'uu mú yá'uteu me'íjna í José, majta María, majta í uneeca'i. A'uu pu ciyej jetze aráca'atii, ye'emuaate mej jetzen té'ecua'aca. ¹⁷ Matí'íj raaseíj í pa'ari'i, aj mú mi hua'utá'ixaa í teite a'íj ti a'íin tihua'utá'ixaa ti huá'a jemi huataseíjre, a'íj ti tihua'utá'ixaa a'íjna jime'e í pa'ari'i ti huanú'ihuaca'a.

¹⁸ Majta me'ín í mej huá'unamuajri'i a'íj mej tí'ixajtaca'a a'íime cáne'axi mej tiseíjraca'a, naími'i mú rí'i naa tihua'utaseíj.

¹⁹ Ajta a'íin í María, a'íi pu rú'avaataca'a í ru tzajta'a. Jéihua pu tí'imua'ajca a'íj ti tí'tí huaríj huá'a jemi. ²⁰ Matí'íj mi a'ucíj a'íime cáne'axi mej tiseíjraca'a. Jé'ecan maújtemua'ave'e í Dios jemi, majta rí'i tiraatá'a niuucari jime'e a'íjna jime'e í mej ráanamujri'i, majta í mej raaseíj. Naími'i pu ayén teja'uré'ene a'íj ti tihua'utá'ixaa í tavástar'a.

Mej nu'u u ye'utaseíjrataca'a í Jesús u teyujta'a

²¹ Tí'íjta tejauumé'eca aráhuaica xica jetze, tí'íj í teja'uré'ene í xica mej jetzen ra'antisíjchi í naviira'an í ti jetzen te'evi'i í pa'ari'i. Matí'íj mi miyen raatamuá'a tíjín Jesús, tíj ayén amuacaícan tiraata'ixaa a'íjna í seíj ti ta japua tí'ivaire'e.

²² Tí'íjta ari teja'uré'ene ja'anáj matíj pua'a íihuaca a'íj ti ye'í té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, matí'íj mi me'ájna ya'uví'iti me'ájna Jerusalén mej mi u ya'utaseíjrata í pa'ari'i u teyujta'a í tavástar'a jemi. ²³ Ayee mú huaríj, a'íne ayée pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tíjín: “Ayee pu tíú'ujxe'eve'e mej ya'utaseíjrata í tavástar'a jemi naíjmi'íca a'achú mej pua'améca í mej amuaaté'ee muaanúnu'ihuaca'a í tí'íríi í mej teteca.”

²⁴ Majta tiu'utámuaí'ivejtan a'íj ti ajta té'eyu'usi'i a'íjna jetze ti jín tihuá'u'itíiri'i í tavástar'a. Ayen tíjín: “Miche'e hua'apuaca huatámuaí'ivejta í cucuí'ise na'ari hua'apuaca í jáamua'ise.”

²⁵ A'ájna'ímua, seíj pu a'uun e'echéjme'e a'ájna Jerusalén. Ayee pu ántehuaaca'a tíjín Simeón. Rí'i pu tí'itíjcha'íica'a í Dios jemi. Ajta jéihua pu rá'astejca'a í ruye'irá. A'íj pu tí'íjchu'eve'eca'a a'ájna xicájra'an jetze ti jetzen Dios huá'ancu'uvajxi'isin a'ímej í mej Israel jetze ajtéme'ecan. Ajta a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu jemin huateájturaa.

²⁶ A'íin xiéjniu'ucare'ara'an ayén tiraata'ixaa ti nu'u caí mi'ini caí xi huataseíjre'en í Ciríistu'u, ti tavástar'a ye'uta'ítí'i. A'íi pu nu'u Simeón raseíjran. ²⁷ Tí'íj jí í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ca'aníjra'a raatá'a a'íjna í Simeón ti a'uun a'atanén u teyujta'a a'u ti e'eráyaujta'a. Majta me'ín í vaújsimua'ame'en í pa'ari'i, a'úu mú majta a'ará'a u teyujta'a mej mi miyen ráaruuren í pa'ari'i a'íj ti tíú'ujxe'eve'e mej mi ra'ará'asten í ruye'irá. ²⁸ Aj pu í a'íin Simeón ra'ancuré'echui a'íjna í pa'ari'i. Tí'íj jí rí'i tiraatá'a í Dios tíjín:

²⁹ Nevástar'a, pu'uri rí'íríi pej naatá'an nej nexiéehua huámi'ini, a'íne pepu'uri ra'ará'aste a'íjna í pej jín te'atá'aratzíiri'i ineetzi jemi í nej muavaire'e.

³⁰⁻³¹ A'íne nej'íi nu jín raaseíj a'íjna í pej jín tu'irátuaasin, a'íjna í pej yen raateájtuaa metí'iseíjraca'a naíjmi'í í teite a'achú mej pua'amé yen huachéjme íiyen chaanaca japua.

³² A'í pu hua'atátzavi'ira a'ame temua'a naa a'ímej í mej caí Israél jetze ajtème'ecan mej mi caí ché'e miyen 'eene'en matíj a'íme í mej huachéjme tíca'amiste'e.

Ajta a'í pu hui ve'ecán jín tihua'uta'ájte'esin í á'ateitestemua'a, a'íme í mej Israél jetze ajtème'ecan.

Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Simeón.

³³ Jé'ecan mú naa rí'i tira'utasej í vaújsimua'ame'en í pa'ari'i a'íjna jime'e a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í pa'ari'i jime'e. ³⁴ Tí'ij jí Simeón rí'i tihua'uteájtuaa. Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa í María, í náànajra'an í pa'ari'i tíjn:

—Casi'i, ayée pu tiú'uxi'epi'íntari'ihuaca'a ti a'íjna pa'ari'i jime'e. Mu'ití'í mú ve'ecán jín tite'enteárutixi'ísin a'íme í mej Israél jetze ajtème'ecan, ajta mu'íicáca pu té'ari'ira í mej jín títetateí. A'íj xu jín siyen tiráamua'aree ti ayén té'eme a'iné jéihua mú ratíti.

³⁵ 'Ayee pu té'eme tí'ij mé jéjre'e seijre'e a'ij mej tí'imua'atze í teite mému'ití. Ajta mú'eetzi, ayée pu che'atá na'a tímu'uhuatacu'íni í á'a tza-jta'a cumu ti ja'ati mua'antéjtzeti nahuaa jime'e. —Ayee pu tiraata'ixaa.

³⁶ Sej pu ajta vejli'i huatéveeca'a ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. 'Íta'a pu pú'een ti ayén ántehuaa tíjn Ana. Pu'uri ucarij. A'í pu yaujra'an pú'een a'íjna í Fanuel, í ti Aser jetze ajtème'ecan. A'íjna í 'íta'a, ayée pu á'atee ti víche'e a'achú cumu aráhua'apua nine'ira'a. Tí'ij jí huam'í í cína'ara'an. ³⁷ Tí'ij jí ruséjta já'araa. Jéihua pu ari á'atee ti ayén rusej. Ajta pu'uri ayén ucarij na'a cumu muáacuate japuan muáacuaa nine'ira'a. Capu ajta ja'anáj huiráaye'icaa u teyujta'a sino a'úu pu rí'i tiratá'acare'e í Dios jemi nain xicaj tzejta'a, ajta nain tíca'ari tzejta'a. Ajta pu rú'itzi'live'eca'a, ajta téniúuve'e í Dios jemi.

³⁸ Jíme'en pu'u raatapuá'ajjtaca'a í Simeón ti tiu'utaxájtaca'a, aj pu i a'ín a'uré'ene a'ímej jemi. Tí'ij jí rí'i tiraatá'a í Dios. Tí'ij jí a'utéjche ti hua'utá'ixaate'en í teite a'íjna jime'e í pa'ari'i. A'íme í teite, a'í mú a'ín pú'een í mej rachú'eve'eca'a ti Dios hua'irájtuaani náimi'i a'uun mej Jerusalén huachéjme.

Mej nu'u huaré'aci u Nazarét

³⁹ Majta me'ín í vaújsimua'ame'en í pa'ari'i, matí'ij nain jín te'ará'aste a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze ti jetzen tihua'ú'itíiri'í í tavástar'a, matí'ij mi a'ucíj a'ájna já'ahua'a Galilea. A'uun mú a'utanéj u Nazarét, a'u mej é'eme'ecan. ⁴⁰ Ajta a'ín í pa'ari'i, a'í pu huavé'ese, ajta huateújca'ane. Jé'ecan pu rí'i mé teúumua'arejca'a. Ajta pu Dios rí'i tiratá'acare'e.

Pa'ari'i ti nu'u a'uun e'irácati u teyujta'a

⁴¹ Majta a'íme í vaújsimua'ame'en í pa'ari'i, tí'ij pí na'a nine'ira'a jetze, a'úu mú a'atánineica'a a'ánna Jerusalén mej mi ra'utámua'aree a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'í í huá'a yaujmua'a mej anáaté'ee muaanúnu'ihuaca'a.

⁴² Tí'ij ari rájcha'íica'a a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua nine'ira'a a'íjna í pa'ari'i, a'íme vaújsimua'ame'en, a'úu mú á'uju'un mej mi tiú'uyesten í ruye'irá jime'e. ⁴³ Tí'ij te'upuá'areca'a í mej tiu'uyé'este, matí'ij mi huaré'aci para a'ujna mé é'eché. Ajta a'ín í pa'ari'i, a'úu pu a'uteájturaa a'ájna Jerusalén.

Majta me'ín í vaújsimua'ame'en, camu ramua'areereca'a. ⁴⁴ Ayee mú tí'imua'ajca tíjn: Huá'a jamuan pu huaméj í seica í mej ta jamuan huajú'ucaa. Mu'uri sej xicaj á'atee mej miyen titeejú'ucaa. Matí'ij mi

autéjhuii mej ráahuauni huá'a tzajta'a í teite, ajta a'ímej jemi í mej huá'a jamuan huajú'ucaa. ⁴⁵ Matí'ij caí ráateu, matí'ij a'uun huaré'aci a'ájna Jerusalén mej mi ráahuauni.

⁴⁶ Mirá'atee a'achú cumu huaíca xicaj mej rahuauhuau. Matí'ij mi xaa ráateu. A'u pu unú'ujcatii u teyujta'a a'u ti e'eráyaujta'a. A'u pu a'utácattii huá'a jamuan í mej tí'imua'ata. A'ímej pu namuajraca'a, ajta tihua'íhua'ura. ⁴⁷ Majta me'ín í mej ráanamujri'i, naími'i mú naa rí'i tira'utaseíj me'íjna jime'e ti temua'a naa tiyaú'itíée já'araa a'ij mej tiraata'ixaa, majta me'íjna jime'e a'ij ti a'ín tiu'utaxájtaca'a.

⁴⁸ Majta me'ín í vaújsimua'ame'en matí'ij raaseíj ti huá'a tzajta'a jé'ejvee, jeíhua mú a'ij ra'utaseíj. Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa í náànajra'an tíjn:

—Niyauj, ¿a'íné 'een jín piyen taruure? Tu'uri á'atee tej muahuaahuau inee, ajta a'atáata. Jé'ecan tu a'ij pua'a te'etamua'ate mú'eetzi jime'e.

⁴⁹ Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—¿A'íné 'een jín siyen tí'inehuauhuau? ¿Ni qui secaí ramua'aree ti ayén tiú'ujxe'eve'e nej niyen te'evé'enmua'areere íiyu niTáata chí'ij jetze?

⁵⁰ Majta me'ín, camu a'atzu me'ín yaú'itíée muá'araa a'ij ti tihua'utá'ixaa.

⁵¹ Tí'ij jí á'uraa huá'a jamuan í ruvaújsimua'a. Matí'ij mi me'uun a'ucáane u Nazarét. Ajta a'ín, a'í pu huá'antzaahua í ruvaújsimua'a. Ajta a'ín náànajra'an, a'í pu nain teú'avaataca'a í ru tzajta'a. ⁵² Ajta a'ín í Jesús, a'í pu huavé'ese, ajta jaítze'e ari tiú'umua'areereca'a. Dios pu rí'i tiraatá'a, majta í teite.

3

Tí'ij nu'u u tihua'a'ixaate'eca'a a'íjna í Juan a'ájna já'ahua'a a'u ti caí é'e tí'itíj

(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

¹ Ayee pu nu'u tiuju'uríj tí'ij teuumé'eca a'achú cumu tamuáamuata'a japuan anxíj nine'ira'a ti tí'aíjtaca'a a'íjna í César, í mej majta miyen ratamuá'amua tíjn Tiberio. A'ájná'imua, tí'ij auj tí'itíveeca'a tajtuhuan jime'e a'íjna í Póncio Pilato a'ujna Judea, ajtahua'a seíj pu tí'itíveeca'a tajtuhuan jime'e a'ujna Galilea. Ayee pu ántehuaaca'a tíjn Heródes. Ajta juutzeájra'an a'íjna í Heródes, a'í pu tí'itíveeca'a tajtuhuan jime'e a'ujna Iturea, ajta a'ujna Traconite. Ayee pu ántehuaaca'a a'íjna tíjn Felipe. Ajta a'ín í Lisánias, a'í pu tajtuhuan jime'e tí'itíveeca'a a'ujna Abilene.

² A'ájná'imua, matí'ij mauj ve'ecán jín titetaté'acaa u teyujta'a a'íjna í Anás, ajta a'íjna í Caifás, a'úu pu á'ucatii a'íjna í Juan, já'ahua'a a'u ti caí jé'e tí'itíj. A'íjna í Juan, a'í pu rayauj a'íjna í Zacarías. A'u pu a'ucaíca tí'ij Dios raatajé. ³ Nainjapua pu yé'ivejca'a tíj na'a a'uun ti huatacá'a í játe'ana jetze, í Jordán. Ayee pu tihua'a'ixaate'eca'a ti nu'u ayén tiú'ujxe'eve'e mej nu'u seicié tiú'umua'ati ti ij nu'u Dios tihua'utá'uuni'i í mej jín auteájturaa í jemin. Aj pu i Juan huá'umuai'ihuaca'a.

⁴ Ayee pu che'atá na'a rijcaa a'ij ti te'uyú'uxaca'a í yu'uxari jetze a'íjna í Isaías, í ti ajmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayen tíjn:

Ja'ati pu u e'ejíjhua a'ujna já'ahua'a a'u ti caí é'e tí'itíj.

Ayee pu tejé'examua'íjna í ja'ati tíjn:

“Naa xu rí'i huaújcaten mú'een sej si rí'i tira'ancuré'evi'itin í tavástara'a, sej si caí raatamuári'eriste'en se'íjna ti yen huataseíjre'esin tí'ij amua'irájtuaani.

⁵ Miché'e miyen rí'i huaújcaten matíj a'ñme í mej juyeta.

Miché'e te'evé'ejíste'axi'in a'u ti e'etécúcu'unijmee.

Miché'e majta raaté'uunaxi'in nain í jirí í tí'itacaíjme.

Ajta í juye ti tiújtutájme, miché'e raatajé'iyite'axi'in.

Ajta a'u ti caí a'upá'atza, miché'e ra'uré'epa'atzare'en.

⁶ Ajta, tí'ij uvé'enenen í tavástara'a, naími'í í teite í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua, a'ñi mú rasejran í ti jín Dios hua'irátuaasin."

Aii pu'u.

⁷ Ajta a'íjna í Juan, ayée pu tihua'utá'ixaa a'ñmej í teite í mej a'uré'enineíca'a. Ayen tíjín:

—Mí sej siyen seijre'e. Cu xíee sej a'uruáachejye'i matíj í cu'ucu'use ti ij caí huá'utaiixi'í í taij. ¿Ni tzaa seri tí'itese'e sicu, ti ij caí Dios amua'uxíjte'en? ¿A'ataani ca'aníjra'a amuaatá'a sej si siyen huárini?

⁸ Na'ari caí, ti pua'a mú'een rujúmua'a yé seve'eré'enen tzáahuati'ira'a jime'e, ayée xu huárini a'ij ti ye'í tiraavíjte'e se'íjna jime'e sej seri seicié tiu'umuá'aj. Caxu siyen tí'imua'atze mi ru tzajta'a yee ayée pu tí'ayajna ti naa tejámuaatévaire'en í Dios jemi a'iné mú'een xu í'i huácixaa'astemua'ame'en a'íjna í Abraham teecan.

'Aye nu hui tejá'amua'ixaate'e a'iné ayée pu tí'ayajna ti Dios ayén tiraay'íiti ti ayén ráaruuren í tetej ti ij seicié huaújruuren tíj ti ayén seíre'e á'ara'ani matíj teite, matíj a'ñme í mej Abraham teecan jetze huanéj. Capu tí'itíj a'ij tejamuatévaire í Dios jemi sej í'i huácixaa'astemua'ame'en a'íjna í Abraham teecan.

⁹ 'Pu'uri hui vejli'í a'ájna xicájra'an jetze ja'anáj ti pua'a Dios amua'axijte'en ca'anín jime'e. Aye pu á'amuaruuren cumu ja'ati ti ciyej á'ijveichixi'ísin tepuaij jime'e. Naími'í í ciyej ti caí tí'itaaca, a'ñi pu tiu'uré'evejchi, ajta tí'itairan. Aye pu che'atá na'a amua'axijte'en.

¹⁰ Matí'ij me'ín teite miyen tiraata'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'iné tena'aquí rini?

¹¹ Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Tí pua'a ja'ati hua'apuaca tísiicu'u, ché'e seíj raatapíjte'en a'íjna ti caí tísiicu'u. Ayen cha'a tana'a, ti pua'a ja'ati tí'ijcha'íca í ti tí'icua'iri'í, cha'a a'ñn raatá'an í ti caí tí'itíj tícha'íi.

¹² Majta mú e'iré'ene seica í mej huá'ajijve'eca'a í mej tí'itici ti ij a'ñn huá'umuai'íhua. Aye mú tiraata'íhua'uri'í tíjín:

—Maestro, ¿a'iné táarini iteen?

¹³ Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'ij xu ancuré'an a'achú ti caj tiraaxí'epi'íntare. Caxu hui jaítze'e huá'ajijve'e.

¹⁴ Majta me'ín í xantaaru'u, ayée mú majta tiraata'íhua'uri'í tíjín:

—Carij iteen, ¿a'iné táarini?

Tí'ij jí ayén tiu'utaniú tíjín:

—Caxu huá'anahua'ira í hua'atúmin. Caxu hua'itzi jín tihuá'axajtzi'ira í teite. Seajta, se'íjna jín rí'í tité'ujmuajte a'achú mej caj tejá'amuanajchite'en. —Aye tihua'utá'ixaa a'íjna í Juan.

¹⁵ Majta me'ín í teite, ayée mú tí'imua'ajca í ru tzajta'a yee tíj caí a'ñi pírici í Ciríistu'u a'íjna í Juan, í mej rachú'eve'eca'a.

¹⁶ Tí'ij jí Juan ayén tihua'utá'ixaa naími'íca tíjín:

—Aru inee, jaj nu jín á'amua'umuai'íhua. Mí ajta, seíj pu a'úu mé e'evé'eme ti jaítze'e raay'íiti necaí inee. A'iné nee nu ciliéene'e jín tí'itéjvee,

ineetzi, capu ayén tiraavíjte'e nej ra'ajta'í'ipi'in í ca'acaira'an. Mí ajtá'í amín, xiéjniu'ucari pu huata'íti ti huateáturan mú'ejmi jemi. A'í'í pu pírici Dios ti raxíejniu'uca. Ajta a'í'jna ti mé e'evé'eme, a'í'í pu pírici ti rí'í á'amuaruuren mi a'amua tzajta'a.

¹⁷ 'Ayee pu té'eme a'ájna ti a'ín yé uvé'enen, cu xíee ti cu ja'ati ru'íté'hueeca í ti jín jetzen ra'anáaca'atze í játze'ara'an í triigu. Ajta a'ín ru'irátu'isin í xai'ri á pua'acíe. Ajta a'í'jna í imue'eri, rájseire'esin u chi'ita. Ajta í xai'ri, á pua'acíe pu yé'etairan í taij jetze ti caí ja'anáj é'emi'íca. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'í'jna í Juan.

¹⁸ A'í'jna jime'e í niuucari, ajta seica jime'e, a'í'j pu jíme'en tihuá'u'iti'iri'í mej mi ráamua'aree a'í'j ti 'een í Dios jemi.

¹⁹ Tí'ij jí Juan ra'ajté'axi a'í'jna í Heródes, a'í'jna jime'e ti yá'uvi'itin a'í'jna í Herodías, ti amuacá ví'iche'eca'a a'í'jna jemi í juutzeájra'an í Heródes. Ajta pu a'í'jna jín ra'ajté'axi a'í'j ti ti'ití huáruu. ²⁰ Tí'ij jí Heródes a'í'j pua'a huarí'j ti'ití jime'e ti caí xí'epi'in 'een, a'í'í pu ra'íteána a'í'jna í Juan.

Tí'ij nu'u Jesús huámua'i'ivijhuaca'a

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

²¹ Tí'ij a'ín Juan huá'amua'i'ihuaca'a í teite, a'í'í pu ajta a'í'j huámua'i'ihuaca'a a'í'jna í Jesús. Tí'ij Jesús téniuusime'e í Dios jemi, tí'ij í antaújcuunareca'a u ta japua ti a'uteájmuua. ²² Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í'í pu ave'ecáme'ecaa. Ayee pu seijre'eca'a tí'j cucuí'í. Aj pu í japan 'ujyé'ixi án mu'útze'en. Ajta á'iyen niuucari huánamuajri'í ti uj e'icánamuajre'e júte'e. Ayen tí'j'n:

—Niyauj pej hui pírici í nej jé'hua muá'ixe'eve'e. Jé'ecan pej rí'í naatá'a í ne tzajta'a. Ayee pu teje'ijcánamuajre.

Í huácixa'astemua'ame'en teeca í Jesús

(Mt. 1:1-17)

²³ Ajta a'ín í Jesús, ayée pu rájcha'í'ica'a a'achú cumu seité japan tamuáamuata'a nine'ira'a tí'ij a'ute'jche ti tihua'utá'ixaate'en í teite. Ajta a'ín, a'í'í pu nu'u jetze airaújnejjte í José. Ajta a'ín José, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Elí. ²⁴ Ajta a'ín í Elí, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Matat. Ajta a'ín í Matat, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Leví, ajta a'ín Leví a'í'í pu jetze airaújnejjte í Melquí. Ajta a'ín Melquí, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Jana. Ajta a'í'jna í Jana, a'í'í pu jetze airaújnejjte í José.

²⁵ Ajta a'í'jna í José, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Matatías. Ajta a'ín í Matatías, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Amós. Ajta a'í'jna í Amós, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Nahum. Ajta a'í'jna í Nahum, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Eslí. Ajta a'í'jna í Eslí, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Nagai.

²⁶ Ajta a'ín Nagai, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Maat. Ajta a'í'jna Maat, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Matatías. Ajta a'ín í Matatías, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Semei. Ajta a'ín í Semei, a'í'í pu jetze airaújnejjte í José. Ajta a'ín í José, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Judá.

²⁷ Ajta a'ín Judá, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Jonán. Ajta a'ín í Jonán, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Resa. Ajta a'ín í Resa, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Zorobabel. Ajta a'ín í Zorobabel, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Salatiel. Ajta a'ín í Salatiel, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Neri.

²⁸ Ajta a'ín í Neri, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Melquí. Ajta a'ín í Melquí, a'í'í pu jetze airaújnejjte í Adi. Ajta a'ín í Adi, a'í'í pu jetze airaújnejjte í

Cosam. Ajta a'ñin í Cosam, a'ñi pu jetze airaújneijte í Elmodam. Ajta a'ñin í Elmodam, a'ñi pu jetze airaújneijte í Er.

²⁹ Ajta a'ñin Er, a'ñi pu jetze airaújneijte í Josué. Ajta a'ñin í Josué, a'ñi pu jetze airaújneijte í Eliezer. Ajta a'ñin í Eliezer, a'ñi pu jetze airaújneijte í Jorim. Ajta a'ñin í Jorim, a'ñi pu jetze airaújneijte í Matat. Ajta a'ñin Matat, a'ñi pu jetze airaújneijte í Leví.

³⁰ Ajta a'ñin Leví, a'ñi pu jetze airaújneijte í Simeón. Ajta a'ñin Simeón, a'ñi pu jetze airaújneijte í Judá. Ajta a'ñin í Judá, a'ñi pu jetze airaújneijte í José. Ajta a'ñin í José, a'ñi pu jetze airaújneijte í Jonán. Ajta a'ñin í Jonán, a'ñi pu jetze airaújneijte í Eliaquim.

³¹ Ajta a'ñin í Eliaquim, a'ñi pu jetze airaújneijte í Melea. Ajta a'ñin í Melea, a'ñi pu jetze airaújneijte í Mainán. Ajta Mainán, a'ñi pu jetze airaújneijte í Matata. Ajta a'ñin í Matata, a'ñi pu jetze airaújneijte í Natán. Ajta a'ñin í Natán, a'ñi pu jetze airaújneijte í David.

³² Ajta a'ñin í David, a'ñi pu jetze airaújneijte í Isaí. Ajta a'ñin í Isaí, a'ñi pu jetze airaújneijte í Obed. Ajta a'ñin í Obed, a'ñi pu jetze airaújneijte í Booz. Ajta a'ñin í Booz, a'ñi pu jetze airaújneijte í Salmón. Ajta a'ñin í Salmón, a'ñi pu jetze airaújneijte í Naasón.

³³ Ajta a'ñin í Naasón, a'ñi pu jetze airaújneijte í Aminadab. Ajta a'ñin Aminadab, a'ñi pu jetze airaújneijte í Aram. Ajta a'ñin í Aram, a'ñi pu jetze airaújneijte í Esrom. Ajta a'ñin í Esrom, a'ñi pu jetze airaújneijte í Fares. Ajta a'ñin Fares, a'ñi pu jetze airaújneijte í Judá.

³⁴ Ajta a'ñin í Judá, a'ñi pu jetze airaújneijte í Jacobo. Ajta a'ñin í Jacobo, a'ñi pu jetze airaújneijte í Isaac. Ajta a'ñin í Isaac, a'ñi pu jetze airaújneijte í Abraham. Ajta a'ñin í Abraham, a'ñi pu jetze airaújneijte í Taré. Ajta a'ñin í Taré, a'ñi pu jetze airaújneijte í Nacor.

³⁵ Ajta a'ñin í Nacor, a'ñi pu jetze airaújneijte í Serug. Ajta a'ñin í Serug, a'ñi pu jetze airaújneijte í Ragau. Ajta a'ñin í Ragau, a'ñi pu jetze airaújneijte í Peleg. Ajta a'ñin Peleg, a'ñi pu jetze airaújneijte í Heber. Ajta a'ñin í Heber, a'ñi pu jetze airaújneijte í Sala.

³⁶ Ajta a'ñin í Sala, a'ñi pu jetze airaújneijte Cainán. Ajta a'ñin í Cainán, a'ñi pu jetze airaújneijte í Arfaxad. Ajta a'ñin Arfaxad, a'ñi pu jetze airaújneijte í Sem. Ajta a'ñin í í Sem, a'ñi pu jetze airaújneijte í Noé. Ajta a'ñin í Noé, a'ñi pu jetze airaújneijte í Lamec.

³⁷ Ajta a'ñin í í Lamec, a'ñi pu jetze airaújneijte í Musalén. Ajta a'ñin í Musalén, a'ñi pu jetze airaújneijte í Enóc. Ajta a'ñin í Enóc, a'ñi pu jetze airaújneijte í Jared. Ajta a'ñin í Jared, a'ñi pu jetze airaújneijte í Mahalaleel. Ajta a'ñin í Mahalaleel, a'ñi pu jetze airaújneijte í Cainán.

³⁸ Ajta a'ñin í Cainán, a'ñi pu jetze airaújneijte í Enós. Ajta a'ñin í Enós, a'ñi pu jetze airaújneijte í Set. Ajta a'ñin í Set, a'ñi pu jetze airaújneijte í Adán. Ajta a'ñin í Adán, Dios pu jetzen airáne.

4

T'ij nu'u tiyaaru'u tiu'utatése ti nu'u raatémua'itín í Jesús

(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

¹ T'ijí Jesús jemi huateájturaa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. T'ijí jí a'uun u e'erárraa u Jordán. T'ijí jí xiéjniu'ucare'ara'an pu ya'uví'iti a'u ti caí é'e ti'itíj. ² A'uu pu é'etee a'achú cumu hua'apuate xicaj. Ajta a'ñin tiyaaru'u, a'ñi pu í tiú'ujtesi'ire'eca'a ti raamuá'itín t'ij auté'itzen í Dios jemi. Ajta a'ñin Jesús, capu tí'icua'acáa t'ij na'a ti a'uun

é'ete. Tí'ij jí te'era'astéesime'eca í hua'apuate xicaj, temua'a pu jeihua tiu'utá'icuataca'a.

³ Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa í tiyaaru'u tijín:

—Tí' pua'a hui yaujra'an pej pú'eene'en í Dios, patá'aj raata'aíjte'en mi tetej ti pan huateújtaahua.

⁴ Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Aye pu té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze tijín: “Í teáata'a, capu pan na'a jín ruuri a'ame.”

⁵ Tí'ij jí tiyaaru'u pu ya'uví'iti í jírí japua. Tí'ij í tiraatasejra nainjapua tíj na'a ve'etí yen huatacá'a í chaanaca japua, matíj mena'a pua'amecié yen huachéjme i chaanaca japua. ⁶⁻⁷ Aj pu í ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tí' pua'a piyen huárini pej títunuta ineetzi jemi, pajta naateánajche, nain nu muaatapuajve'esin pej mú'ee tíhua'uta'aíjte'en, ti ij timuáaci'iti naíjmi'í tíj na'a ti naa seijre'e ti huá'a jetze seijre'e. Aye nu hui rini a'iné a'íj nu jín antínmua'aree, nej niyen raatapuajve'en í ja'ati nej á'apuajve'e.

⁸ Aj pu í Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Aye pu té'eyu'usi'í tijín yee: “Setá'aj siyen sena'a rateánajche í tavástar'a í Dios. A'íj xu'u huatévaire'en.”

⁹⁻¹⁰ Tí'ij jí ajtahua'a a'ín í tiyaaru'u ya'uví'iti já'ahua'a yee, a'ájna Jerusalén. An pu ra'antiví'iti japuan u teyujta'a, japuan í ti jaítze'e antípiti. Aye pu tiraata'ixaa tijín:

—Tí' pua'a hui pe yaujra'an pepú'eene'en í Dios, ancájvetzi múuci, a'iné ayée pu té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze tijín:

Dios pu á huaja'uta'íti í mej jemin tí'ivaire'e mej mi muáacha'in.

¹¹ Memua'ancuré'evi'ira mú'etzi pej pi caí á e'ejvá'itzi'in.

Aj mú mi muatétatza ti ij caí tí'itíj a'íj muáaruure.

¹² Tí'ij jí Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Aye pu té'eyu'usi'í tijín: “Capej tí'itíj jín a'íj tí'ira'ihua'ura í á'a Dios aísí ti pua'a ayén huárini a'íj pej tí'ijxe'eve'e mú'ee.” —Aye pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

¹³ Tí'ij nain antipúa'ari í tiyaaru'u, ti tí'ihuaújtesi'íjre, aj pu í á'uraa. Capu cha'a a'uré'enineica'a jemin ajta caí teja'ure'enén ja'anáj ti pua'a raaxí'epi'intare ti ajtahua'a huataújtese'en.

Tí'ij nu'u Jesús a'utéjche ti tiu'umuári'en a'ujna u Galilea

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴ Tí'ij jí Jesús á'uraa a'ujna Galilea. Ajta í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios jemin pu huateájturaa. Ajta nainjapua ti a'uun huatacá'a, jeihua mú teite ráamua'areeri'í a'íj ti huaríj. ¹⁵ A'íj pu tíhua'umuá'ate a'ujna hua'atéyujta'a. Majta me'ín í teite, a'íj mú r'í'í tiraatá'a me'íjna.

Tí'ij nu'u Jesús a'uun a'utéveeca'a u Nazarét

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

¹⁶ Tí'ij jí a'uun a'ará'a u Nazarét, a'u ti a'uvé'ese. Tí'ij teja'uré'ene a'ájna xicájra'an jetze mej pua'a ruse'upi, a'úu pu teyujta'a a'uteájrupi tíj tí'ijrí'rejca'a. Tí'ij jí a'utéchaxi ti ij hua'utánamujriste'en. ¹⁷ Mat'íj mi raatapíj í yu'uxari ti jírí'í ti Isaías teecan ra'uyú'uxaca'a, a'íjna ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Tí'ij jí raatáxijtaca'a, aj pu rá'uteu a'íj ti té'eyu'usi'í ti ayén ti jíme'en yee:

¹⁸ Í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'úu pu hui huateáturaasin neetzi jemi, a'iné a'íj pu na'antíhuau,

nej ni tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'í í niuucari jime'e í mej jín huataújtemua'ave'esin.

A'uu pu hui nej'uta'iteca'a nej nu'u tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej námi'í tijín yee nu'uri amua'irátuaasin.

Ajta nej nu'u tihuá'uhuaate'en í mej aracúcu'unijmee mej mi majtáhua'a mé uunéjne'eri,

ajta nej nu'u huá'a japua huániuuni a'ímej í mej rajpuaíjtzi.

¹⁹ Ajta nej nu'u hua'utá'ixaate'en tijín: “Íjii pu'uri xaa teja'uré'ene a'íjna í nine'ira'a jetze í ti hui tavástara'a rí'í tihua'utá'asin.”

Ayee pu tira'ujjve í yu'uxari jetze.

²⁰ Tí'ij jí ratéejire í yu'uxari, tí'ij í raatapíj í ti tí'ivaire'e u teyujta'a. Ajta a'ujjeíjxi. Námi'í matíj mena'a a'úu mej huiiráte'eca'a, a'íí mú rasejíraca'a.

²¹ Aj pu í a'utéjche ti ayén tihua'utá'ixaate'en tijín:

—Íjii pu hui ayén te'araúraste mú'ejmi jemi a'ij ti té'eyu'usi'í a'íjna jetze í sej seri ráanamujri'í. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

²² Náijmi'íca pu hua'aránajcheca'a. A'ííj mú jín naa rí'í tira'utaseíj a'íjna jime'e ti naa namuajre'e í niuucari ti raataxájtaca'a. Ayee mú tiú'urihua'uraca'a tijín:

—¿Ni caí a'íin pú'een í yaujra'an í José? ¿A'íiné hui auj tí'iri'iri?

²³ Tí'ij jí Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Jee tzíte'e, ayée pu hui tiná'amitiejte'e ineetzi sej siyen tinaatá'ixaate'esin a'íjna í niuucari ti ayén namuajre'e tijín: “Mí pej tí'ihua'ataca, patá'aj tihuá'ahuaate'en aseíj. Patá'aj piyen che'atá pena'a huárini ayajna pej é'eme'ecan a'ij pej nu'u peri tiú'uruu a'ujna já'ahua'a Capernaúm í tej teri ráamua'areeri'í.”

²⁴ 'Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, camu ja'anáj ra'ancuré'evi'iti ja'ati ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a a'íime í mej me'uun huachéjme a'ujna ti é'eme'ecan a'íjna í ja'ati.

²⁵ 'Jee tzíte'e, ayén ti'ayajna, ajmí'í ti auj seijre'eca'a a'íjna í Elías, mu'iití mú hui seijre'eca'a íye Israél a'íime í 'uuca mej ruséjta muá'araa. A'ájná'imua, pu'uri mú aumé'e a'achú cumu hua'íca nine'ira'a japuan já'íta'a mej caí ché'e viiye. Ajta, jeíhua pu huatájri'ihuaca'a nainjapua tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Israél.

²⁶ 'Mí ajta, a'íin Dios capu hui raata'iteca'a a'íjna í Elías ti huá'a jemi á'ume'en a'ímej jemi í 'uuca í mej Israél jetze é'eme'ecan sino ayée pu tiraata'aj ti a'uun á'ume'en a'íjna jemi í 'íita'a ti ruséjta já'araa, a'íjna ti a'uun é'echejca'a u Sarepta, chajta'a ti a'uun seíj chuéjra'a japua e'ejtémecantaca'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Sidón.

²⁷ 'Ajta tí'ij auj tí'itéveeca'a a'íjna í Eliseo ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, mu'iití mú hui tí'icucui'íca'a í teite a'íjna jime'e í ti tineájxi huá'ahua'ira'a jetze. Mu'iití mú seijre'eca'a íyen Israél. Mí ajta, capu ja'ati tihuá'uhuaa sino a'íí pu'u, a'íjna í Naamán, Siria ti é'eme'ecan. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

²⁸ Jíime'en mu'u ráanamujri'í í teite mej teyujta'a huiráatei, matí'ij mi námi'í huataníniu'ucacuca'a. ²⁹ Ca'anacan mú ájhuiixi. Matí'ij mí ya'uví'iti ca'anéeri jime'e, mej á pua'acé ru'irájtuaani u chajta'a jetze. An mú ya'uré'eneijte a'u ti e'encátee í jirí jetze í ti japuan huachájta'a. An mú ra'ancariéniche'e a'u ti e'encátee. ³⁰ Mí ajta a'íin Jesús, já'íta'a pu huá'a jetze tanéj. Tí'ij jí á'uraa.

Tí'ij nu'u tiyaaru'u pu tevi tzajta'a seijre'eca'a

(Mr. 1:21-28)

³¹ Tí'iquí a'uun a'ucáane u Capernaúm, chajta'a ti a'uun jetze ajtème'ecan u Galilea. Tí'ij teja'uré'ene a'ájna xicájra'a mé jetzen ruse'upi, a'íi pu tihua'umuá'ate. ³² Jéihua pu huá'a jetze ráavatzi í niuucari a'iné tj ayén tihua'utá'ixaa, yee pu tihua'utámítieje'e tijín:

—Xíee ti cu ve'ecán jín tí'it'éjvee.

³³ Meenti seij í teáata'a, a'úu pu a'utéveeca'a u teyujta'a. Tiyaaru'u pu tzajta'an seijre'eca'a, ti a'íj pua'a 'een. Ca'anín pu jín raatajé a'íjna í ja'ati a'íjna í Jesús.

³⁴ Ayen tijín:

—Mú'ee, ¿a'iné tí'it'íj pej té'umua'aree itejmi jemi, mú'ee Jesús, mi pej hui Nazarét é'eme'ecan? ¿Ni piyen een jín yé taméj pej pi téjmi antipua'ajte'en? Némuamua'ate inee, ja'ati pej pírici, mi pej Dios jemi r'íi tí'iseijre'e.

³⁵ Aj pu i Jesús jeíhua ra'ajté'axi í tiyaaru'u tijín:

—Capej tí'it'íj xajta. Huirájraa hui mi tevi jetze.

Ajta a'íin tiyaaru'u, a'íi pu rá'arie á chuaata'a mejséiraca'a í teite. Tí'ij jí, caí a'íj ráaruu í tevi, aj pu i huirájraa. ³⁶ Naími'i mú r'íi tira'utasej í teite. Mat'íj mi miyen tiu'utaú'ixaa tijín:

—¿Tí'it'áani niuucarijra'a jín tí'ixa? A'íi pu hui tihua'áajte'e í tiyáaru'use. Xíee ti cu a'íjna jín antiújmua'areere, a'iné rumuári'eri'ire'ara'an pu jín tí'imuari'e mej mi huiráciine í tiyáaru'use í teite tzajta'a. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

³⁷ Ajta nainjapua ti a'uun huatacá'a, naími'i mú ráamua'areeri'i a'íj ti Jesús tí'it'íj huáruu.

Tí'ij nu'u Jesús tiráahuaa í mu'üneára'an í Simón

(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸ Tí'ij jí huirájraa a'íjna í Jesús a'ujna u teyujta'a. Tí'ij jí a'uun a'ará'a í Simón ti é'eeche. Ajta a'íin í mu'üneára'an í Simón, a'íi pu tí'icuí'lica'a. Pístacare'e a'íjna í 'íita'a. Mat'íj mi raatáhuaviiri'i me'íjna í Jesús ti nu'u tiráahuaate'en. ³⁹ Tí'ij jí Jesús aicaújtutzi a'íjna jemi. Tí'ij jí ra'ajté'axi í tí' jín tí'icuí'i. Aj pu i huateápua'areca'a í cuí'ini'ira'a. Jíme'en pu'u huateápua'areca'a í cuí'ini'ira'a, aj pu i ájchee a'íjna ti tí'icuí'lica'a. Tí'ij jí a'íin tihua'umí.

Tí'ij nu'u Jesús tihua'uhuaa jeíhua í teite

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰ Tí'ij huaré'eciéenareca'a í xicaj, a'íime í teite hua'uré'eneje'axi í Jesús jemi naíjmi'lica í mej tí'icuí'ijme. Capu tí'iseicaj na'a í cuí'ini'ira'a. A'íi pu hua'ajtamuarí'exi seij ajta seij. Tí'ij jí naíjmi'lica tiú'uhuaa. ⁴¹ Majta me'ín í tiyáaru'use í mej teite tzajta'a seijre'eca'a, naíjmi'i mú huiráaci. Mat'íj mi miyen ca'anín jín tiraatajé tijín:

—Mú'ee pe yaujra'an pú'een í Dios.

Mí ajta a'íin í Jesús, a'íi pu hua'ajté'axi. Capu hua'utá'a mej tiu'utaxáj a'iné méjmua'areereca'a tijín a'íi pu a'íin pírici Dios ti án yá'ujra í ipuari japua.

Tí'ij nu'u Jesús tihua'utá'ixaa a'ujna Galilea

(Mr. 1:35-39)

⁴² Tí'ij tapuá'arijme'eca, aj pu i huirájraa u chi'ita í Jesús. A'u u pu a'ará'a a'u ti cai é'e t'íti. Majta me'ín í teite, a'íí mú ráahuasime'e. Mat'í'ij mi me'uun a'ará'a a'u ti a'í'ij éene'e. Méjxe'eve'eca'a ti cai á'ura'ani, ti a'uun a'uteáturan a'í'imej jemi.

⁴³ Mí ajta a'í'ín Jesús, ayéé pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu ajta tiú'ujxe'eve'e nej tihua'utá'ixaaate'en í seica í teite mej méyee huachéjme ne'í'jna jime'e í niuucari ti r'í'í tihua'utá'asin, í ti ajta jíme'en raxájta ti a'í'ín Dios yen huataseíjre'esin íiyen chaanaca japua ti i yen tiu'uta'aíjta tíj na'a ve'etí yen seijre'e. Ayee nu hui 'een jín mú a'uvé'emej. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁴⁴ Ajta a'í'ín Jesús, aúche'e pu tihua'a'ixaaate'eca'a u tihua'atéyujta'a jetze tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Judea.

5

Mat'í'ij nu'u huatámu'iireca'a í hua'ité

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

¹ Ja'anáj ti ayén tiuju'urj ti a'í'ín Jesús a'uun a'utéveeca'a a'u ti jaj e'eve'e'ástime ti ayén téja'arájtehuaa tijín: Genesaret. Jéihua mú teite ajteáxiireca'a a'í'jna jemi. A'íí mú ranamuájraca'a í niuucari ti jíme'en raxa í Dios. ² Tí'ij jí Jesús hua'apuaca huaseíj í baarcu mé e'ecáviviíjme'eca'a í mej hua'ité jetze vivi'í. Majta a'í'ime, mu'uri tí'íja'usica'a í tiú'ujxiejmua'a.

³ Tí'ij jí Jesús ateájraa í seíj jetze í baarcu, a'í'jna Simón ti racií. Tí'ij jí ayén tiraatáhuaviiri'í a'í'jna í Simón ti a'atzu imuá huatéchaxin á jaata'a. Tí'ij jí a'ujyeíjxi. A pu aracai tihua'amua'ate í teite. ⁴ Tí'ij raatapuá'ajtaca'a ti tihua'ixaaate'e, aj pu i ayén tiraata'ixaa a'í'jna í Simón tijín:

—Patá'aj jaitze'e a'imuá huatéchaxin a'u ti jaitze'e auut'í í jaj. Pajta ra'atéhua'axin mi á'axiejmua'a patá'aj hua'ité huavívi'í.

⁵ Simón pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Maestro, tu'uri huatáxa'ai tej tí'imuarí'e. Catu tí'itíj huatéevi'í. Capu amín a'íj, a'íné mú'ee pe hui piyen tinaatá'ixaa, ayéé nu rini.

⁶ Mat'í'ij mi ra'atéhua'axi í ruxiejmua'a. Ayee mú jín huarj, jéihua mú huápí'í hua'ítatíí. Tín pu huatésiujtza'anixi í huá'axiejmua'a í hua'ité jime'e. ⁷ Mat'í'ij mi hua'utajé í ru'amiigustemua'a í mej aráatei í seíj jetze í baarcu, mej mi mú a'ur'énen matá'aj hua'utévaire'en. Mat'í'ij mi a'ur'éene. Mat'í'ij mi hua'avé'ejiste'axi í hua'ité í baarcu jetze. Tín mú ateárutixi a'í'jna jime'e mej avé'ejisteca'a. ⁸ Ajta a'í'ín Simón, jíme'en pu'u raaseíj, aj pu i tínutaca'a í Jesús jemi. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Á'ura'a ineetzi jemi, nevástara'a, a'íné jéihua nu auteájturaa mú'eeetzi jemi.

⁹ Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íné jéihua pu naa r'í'í tira'utaseíj a'í'jna jime'e mej huápí'í jéihua hua'uvívi'í í hua'ité. ¹⁰ Ayee mú che'atá mena'a naa r'í'í tira'utaseíj a'í'jna í Jacobo, ajta a'í'jna í Juan. A'íí pu hua'atáata a'í'jna í Zebedeo. Majta a'í'ime, a'íí mú jemin tí'imuarí'e jamuan í Simón. Tí'ij jí a'í'ín Jesús, ayén tiraata'ixaa a'í'jna í Simón tijín:

—Capej tí'itziíine'e. Ijii ti yú auca'ítí a'ame, neetzi jemi pepu'u hui teite tíseire'esin. —Ayee pu tiraata'ixaa.

¹¹ Mat'í'ij mi hua'ítajápuaxi í baarcu a'u ti a'uhuáchi. Mat'í'ij mi nain teje'etiá'a. Mat'í'ij mi a'ucíj jamuan í Jesús.

I ja'ati ti nu'u tineájxi aj jetzen í lepra

(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

¹² A'ájná'imua, tí'ij Jesús a'uun a'utéveeca'a a'ájna já'ahua'a chajta'a, sejí pu e'iré'ene jemin. Temua'a pu jeíhua tí'icá'atza a'ájna jime'e ti tineájxi í huá'ire'ara'an jetze. Tí'ij raasejí, aj pu i títunutaca'a jemin í Jesús. Aa pu chuáata'imua é'etia runéerime jime'e. Ayee pu tí'ijree tijín:

—Nevástara'a, ti pua'a hui mua'aráanajche pej tináhuaate'en.

¹³ Tí'ij jí Jesús huatamuájca'ataca'a. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—A ni'ijtá ne'u, na'aráanajche nej timuáahuaate'en. Pepu'uri hui huarúj. Jíme'en pu'u ayén tiraata'ixaa, aj pu i xaa huarúj icu. ¹⁴ Tí'ij jí Jesús ayén tiraata'aj tijín:

—Capej ja'ati ixaate'e sino a'uun pej á'ume'en jemin í ti tí'ivaire'e u teyujta'a. Patá'aj ja'utá'aseijrata jemin a'ájna. Pajta piyen tiu'utámua'i'vejta a'ij ti tiu'uta'ajtaca'a a'ájna í Moisés teecan mej mi ráamua'aree tijín pepu'uri huarúj. —Ayee pu tiraata'ixaa.

¹⁵ Majta me'ín í teite, nainjapua mú ráamua'areeri'i a'ij ti Jesús huaríj. Tíj na'a tí'itápuapua'are, jaítze'e mú ranamuájraca'a. A'ij mú jín, jeíhua mú ajteáxi'reca'a í teite í Jesús jemi ti a'áin tihuá'uhuaate'en a'ájna jime'e í mej tí'icucui'i. ¹⁶ Ajta a'áin Jesús, ja'anáj ti na'a pu a'uun e'etánineica'a a'u ti caí é'e tí'itajca'a tí'ij rusejí huatéjniuuni.

I ja'ati ti nu'u nainjapua ciyáaxara'a

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷ Ayee pu tiuju'uríj a'ájná'imua. Mu'iití mú á e'iré'ene í teite tíj na'a a'uun mej a'uchéjme a'ujna u Galilea, ajta a'ujna u Judea, ajta a'ujna u Jerusalén. A'ii mú a'áin pú'een í fariseos, majta a'áime í mej tí'imua'ata a'ij ti té'eyu'usi'i jetzen í yu'uxari jetze í Moisés teecan ti ra'uyú'uxaca'a. A'íi mú huiráte'eca'a í Jesús jamuan. Ajta í muári'eri'ire'ara'an í tavástara'a, a'íi pu jemin huateájturaa tí'ij tihuá'uhuaate'en í teite.

¹⁸ Majta seica a'uun e'iré'ene. Tevij mú huáchuisime'e, itari japua mera'ujtéca. Nainjapua pu ciyáaxara'aca'a í ru jetze a'ájna í ja'ati. A'íi mú huataújtese mej ru'uteájtuaani u chí'ita mej mi yenu'uhuaré'eten í Jesús jemi. ¹⁹ Mí ajta caí capu huatári'iristareca'a a'íné jeíhua mú teite aitéujseire'eca'a tá'apueerta.

Matí'ij mi anticíj japuan í chí'ij. Matí'ij mi ra'anáacu. A'íi mú jín ayén huaríj, matí'ij ru'ucájtuaa japuan meru'ujtéca í itari. A'uu mú ru'ucájtuaa huá'a tzajta'a í teite a'u ti Jesús a'utéjvee. ²⁰ Tí'ij Jesús hua'usejí a'ímej, aj pu i xaa ráamua'areeri'i tijín meté'atzaahuate'e, tzíte'e. Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa a'ájna ti ciyáaxara'a tijín:

—Ne'amiiigu, nu'uri timuaatá'uuni'iri'i í pej hui jín auteájturaa í Dios jemi.

²¹ Majta me'ín í fariseos, majta me'ín í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze, a'íi mú autéjhuii mej miyen tí'imua'atze í ru tzajta'a tijín:

—¿A'ataqui hui pírici amájna mi ja'ati ti ayén a'ij pua'a tí'ixa í Dios jemi? Sejí pu'u na'a a'áin pú'een ti tihua'utá'uuni'i í teite í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Dios pu a'áin pú'een ti ayén tihua'utá'uuni'i. Ajta amán, capu hui a'ájna jín antiújmua'aree.

²² Ajta a'áin í Jesús, a'íi pu rusejí rú'umua'areereca'a a'ij mej tí'imua'ajca. Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'íné hui 'een jín siyen tí'imua'atze í ru tzajta'a? ²³ ¿Tí'itáni jaítze'e muári'eri? ¿Ni jaítze'e muári'eri nej niyen tiraata'ixaate'en

ne'íjna ti ciyáaxara'a yee: “Nu'uri timuaatá'uuni'iri'i í pej jín auteájturaa í Dios jemi”, na'ari yee: “Ájchesi, mé pej tamé'en”? Jee xaa ne'u, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ne'íjna jime'e ti jaítze'e muári'eri nej niyen tiraata'ixaate'en yee: “Ájchesi, mé pej tamé'en.”

²⁴ Aru sej si ráamua'aree í nej hui xaa ne'íjna jín antínmua'aree íyen chaanaca japua nej ni tihua'utá'auuni'i í mej jín auteájturaa í Dios jemi, ayée nu huárini inee í nej neajta huá'a jetze airáane í teite.

Aj pu í ayén tiraata'ixaa a'íjna ti ciyáaxara'a tijín:

—Ne'amiigu, ayée nu tí'imua'ixaate'e tijín, ajchesi hui, pajta ra'anachuén mi á'utaatzi. Aricu á'uraa u á'ache.

²⁵ Jíme'en pu'u ayén tiraata'ixaa, aj pu í a'ín ti ciyáaxara'a, ájchee, yá'uchuii í rú'utaatzi. Tí'ij jí rí'í tiraatajé í tavástara'a. Tí'ij í á'uraa í ruche.

²⁶ Naími'i mú naa rí'í tira'utasej. Jé'ecan mú rí'í tiraatá'a í Dios jemi. Majta caí cha'a a'ij tirájteuve'e. Ayee mu'u tijín:

—Íjii tu xaa tí'itj huasej ti huápi'í ruxe'eve'e.

Tí'ij nu'u Jesús raatajé í Leví

(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

²⁷ A'atzu a'ateevi'i, aj pu í Jesús áa a'uré'ene. Sej pu ja'ati huasej ti tí'iteji'ivi. Ayee pu ántehuaa tijín Leví. A'uu pu e'irájca u chí'ita a'u mej titejé'ejí'ivi. Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Patá'aj hui nee jamuan á'uche'ecane'en.

²⁸ Tí'ij jí a'ín Leví ájchee. Naími'i pu teje'etiá'a. Tí'iquí jamuan á'uraa.

²⁹ Tí'iquí a'ín Leví tiu'uyé'este í ruche a'íjna jime'e ti ari Jesús jamuan á'uche'ecan. Majta me'ín í mej tí'iteji'ivi, majta seica, a'í mú huá'a jamuan tí'icua'aca. ³⁰ Majta a'íme í fariseos, majta a'íme í mej tí'imua'ataca í yu'uxari jetze ti Moisés ra'uyú'uxaca'a, a'í mú autéjhuii mej tihua'uxájtzi'í a'ímej jemi í mej Jesús jamuan á'ujuhua'ane'e. Ayee mú tihua'utá'ixaa tijín:

—¿A'iné 'een jín siyen huá'a jamuan tí'icua'aca, seajta hui ye'eca jamuan í mej tí'iteji'ivi, seajta huá'a jamuan í mej a'ij pua'a rijcaa?

³¹ Ajta a'ín Jesús, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Ayee pu hui 'een jíme'en í teite í mej á'uci'ica'an jemin í ti ya'anaca. Capu ruxe'eve'e mej á'uci'ica'an jemin í mej rí'en sino a'íme mu'u hui í mej tí'icucui'í. ³² Mí neajta inee, canu hui ne'íjna jín mú a'uvé'emej nej ni ne'ímej huatájeeve a'ímej í ti ayén tihua'amitiejte'e yee xí'epi'in mú rici sino a'ímej nu'u í mej rú'umua'aree í ru tzajta'a í mej caí xí'epi'in rici.

I mej nu'u rú'itzi'ivi

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³ Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'í í Jesús tijín:

—A'íme í mej hui Juan jamuan á'ujuhua'an, jeíhua mú rú'itzi'ivi, majta huatéjniuuve í Dios jemi. Ayee mú che'atá mena'a rici a'íme í fariseos. Mí majta, a'íme hui í mej á jamuan á'ujuhua'an, metijí'icua'aca, majta ye'eca, micu.

³⁴ Ajta a'ín Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a ja'ati huaténe'iche, a'í pu ajta ru'amiigustemua'a huatá'inen mej mi tiú'yesten. Aj pu í tihua'amicuan. ¿Ni qui miyen tiú'uritzilive'e tí'ij auj huá'a jamuan a'utéveeca? Camu xaa ne'u.

³⁵ 'Mi ajta, aúche'e pu hui teja'uré'enejsin a'ájna xicá'ra'a ti jetzen ra'ajján a'ájna ti huaténe'iche. Aj mú xaa amiigustemua'ame'en ru'ítzi'ive'en a'iné capu ché'e mé'e já'ahua'a í hua'amiigu. A'iné naúche'e nu yé huatéjvee, camu hui ru'ítzi'ive'en í ne'amiigustemua'a.

³⁶ Se'j pu tihua'utá'ixaa í niuucari tijín:

—Tí pua'a ja'ati rá'acu'une'epua í cǎxuri ti mí'ime'ecan, capu a'ájna jín rá'acu'une'epua cǎxuri jime'e ti caí xi ja'anáj já'usini'i. Tí pua'a ayén a'ájna jín rá'acu'une'epua, a'í pu huatéztu'uta a'ájna í cǎxuri ti jéjcua tí'ij huatéja'usini'ihua. Tí'ij jí ra'atésiujtza'anaxi'isin í ti mí'ime'ecan. Aj pu i, í ti anásiujtza'ani, jaitze'e pu hui ve'etí a'ame.

³⁷ 'Ajta camu miyen rijcaa mej ru'ucá'jtu'ani navij limeetajra'a tzajta'a ti cára'ajchira'a viinu tí'itj mej mauchén ráataahuaca'a. Tí pua'a miyen ráaruuren, a'ájna í viinu ti jéjcua, a'í pu jetze huiitaxjisin í eeca, ajta autasiújtza'ani í navij ti cára'ajchira'a. Aj pu i a'uva'jtzí í navij, ajta hui í viinu. ³⁸ A'í pu hui jín ayén tiú'ujxe'eve'e ti iru'ucá'jtu'ani navij tzajta'a ti jéjcua a'ájna í viinu ti ajta jéjcua, ícu.

³⁹ 'Ajta, mat'í'ij ra'anti'í í viinu ti mí'ime'ecan, capu ja'ati ayén raxí'eve'e ti ra'antiyé'en í ti jéjcua a'iné ayée pu tirá'amitiejte'e ti jíme'en yee jaitze'e pu hui ajme'ira'a í ti mí'ime'ecan caí í ti jéjcua. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

6

Mej nu'u muaiyu huaré'acupi

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

¹ Ayee pu ajta tiuju'urí'j a'ájna í xicá'ra'a mej jetzen ruse'upi. Aa pu aumé'ecaa já'lita'a u ví'ira'ata'a í Jesús. Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'í mú autéjhuii mej rú'ijtzaanaxi'ín tí'itj atzi ti triigu jetze huijneá'xi. Mat'í'ij mi raatémuati'isixi í rumuájca'a jetze. Majta autéjhuii mej ráacua'ani.

² Majta a'í'ime í fariseos, seica mú á vejli'i a'uté'uuca'a. Mat'í'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i a'ájna í Jesús. Miyen tijín:

—¿A'iné hui 'een jín piyen tí'imuari'e tí'itj ti nu'u caí ri'irí ti ayén tí'itj ú'uruuren a'ájna xicá'ra'a mej jetzen pua'a ruse'upi?

³ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿Ni secaí mú'een ja'anáj ra'ujjive í yu'uxari jetze a'í'j ti huarí'j a'ájna í David teecan tí'ij huata'l'icuataca'a, majta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e? ⁴ A'uu pu hui a'uteá'jrupi u teyujta'a, í ti jee chí'ira'an pú'een í Dios. Ajta á'iyen, a'í pu ru'irá'j'ipi í pan mej Dios huatámuai'ivejte. Tí'ij jí ráacua. Ajta a'í'imej tiu'umí í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. A'ájna í pan, a'í mu'u racua'aca a'í'ime í mej tí'ivaire'e a'ujna teyujta'a. Capu hui tí'itj a'í'j huarí'j a'ájna jemi í David teecan.

⁵ Ajta ayén tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e inee, i nej neajta huá'a jetze airáne í teite, ayée nu hui 'een jín antínmua'aree neajta ne'ájna xicá'ra'an mej jetzen ruse'upi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa í Jesús.

I ja'ati ti nu'u ciyáaxara'a í rumuájca'a jetze

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶ Ajtahua'a, se'j jetze í xicá'ara'an mej jetzen ruse'upi, a'úu pu a'uteá'jrupi u teyujta'a. A'uu pu tihua'amua'atejca'a. Ajta se'j a'úu pu unú'ujveeca'a ti ciyáaxara'a í rumuájca'a jetze, ruri'irínta'an pújme'en.

⁷ Majta me'ín í fariseos, majta me'ín í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze tí ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan, a'íí mú rajeeveca'a tí'itíj mej jíme'en jetzen te'ujpuá'ajte'en. Ayeé mú tí'imua'ajca yee aísí tí pua'a cáí sejí tiú'uhuaate'en, a'íjna xicájra'a tej jetzen tase'upí.

⁸ Mí ajta Jesús, a'íí pu rú'umua'areereca'a a'íj mej tí'imua'ajca. Aj pu í ayén tiraata'ixaa a'íjna tí rumuájca'a jetze ciyáaxara'a tíjín:

—Ájchesi. Mé huatéchaxi mé já'íta'a.

Aj pu í ájchee. Aa pu a'utéechaxi. ⁹ Tí'íj jí Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayeé nu tejámuaata'íhua'ura tí'itíj tí í'irí'irí a'íjna xicájra'a tej jetzen tase'upí. ¿Ni qui í'irí'irí tí ja'atí ayén ráaruuren í tí í'ixí'epí'ín na'arí í tí a'íj pua'a 'een? ¿Ni qui ajta í'irí'irí tí sejí huíirájtuaa tí íj a'íín cáí huámí'íní na'arí hui tí raajé'íca?

¹⁰ Tí'íj jí Jesús hua'useírajraa a'íme'j í mej áa e'envéjme'ecaa. Aj pu í ayén tiraata'ixaa a'íjna tí ciyáaxara'a í rumuájca'a jetze tíjín:

—Huatátzeaaara hui mua'a muájca'a.

Aj pu í raatátzeaaraca'a. Jíme'en pu'u ayén huará'j, aj pu í huarú'j. ¹¹ Majta me'ín í fariseos, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a me'íjna jíme'e mej cáí a'íj tirájteu a'íj mej ye'í jíme'en jetzen te'ujpuá'ajte'en. Mat'íj mí autéjhuii mej tí'tiú'urixaaate'en yee a'íj mej ye'í ráaruuren me'íjna í Jesús.

Tí'íj nu'u Jesús hua'antíhuau a'íme'j í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase

(Mt. 10:2; Mk. 3:16-19; Hch. 1:13)

¹² A'ájná'imua, Jesús pu á'ume jí'irí tzejta'a tí'íj huatéjniuuni í Dios jemi. Huatáxa'íi tí huatéeniu. ¹³ Tí'íj tapuá'arijme'eca, a'íí pu hua'utajé a'íme'j í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Tí'íj jí hua'avé'ejajpuaxí a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua mej ará'ase. Ayeé pu hua'utamúa'a tíjín apóstoles, tí ayén huataújmua'a tíjín sejí tí tiu'uta'a'íjti'íre.

Ayeé mú huataújmua'a a'íime í mej tiu'uta'a'íjti'íre. ¹⁴⁻¹⁵ A'íi mú a'íín pú'een í tí hua'avé'ejajpuaxí. Amuacaícan, a'íj pu huatajé a'íjna í Simón, í mej majta miyen raatamuá'a tíjín Pedro. Aj pu íjtá'í a'íjna huatajé í Andrés. Juutzejra'an pu pú'een a'íjna í Simón. Seica pu ajta huatajé. A'íime mú a'íín pú'een a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan, ajta a'íjna í Felipe. A'íj pu ajta huatajé a'íjna í Bartolomé, ajta a'íjna í Mateo, ajta a'íjna í Tomás, ajta a'íjna í Jacobo. A'íí pu yaujra'an pú'een í Alfeo.

Jesús pu ajta a'íjna huatajé í Simón. A'íme'j pu jetze ajtémecan a'íime í mej miyen hua'atamuá'amuaa tíjín í mej raay'í'ti mej huané'use'en.

¹⁶ A'íme'j pu ajta huatajé a'íjna í Judás tí yaujra'an pú'een í Jacobo, ajta a'íjna í Judás tí ayén te'entímu'utaca tíjín Iscariotes. A'íi pu a'íín pú'een tí tiu'utátui í Jesús. A'íme'j pu'u avé'ejajpuaxí.

Jesús pu nu'u tihuá'amua'ate jéihua í teite

(Mt. 4:23-25)

¹⁷ Tí'íj jí Jesús acájraa í jí'irí japua, majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. A'uu pu a'ará'a a'u tí a'upá'atza. A'uu mú jéihua ajteáxiireca'a í teite, í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, majta seica. Jéihua mú majta ajteáxiireca'a í mej a'uchéjme a'úu tí huatacá'a u Judea, majta me'ín í mej a'uun a'uchéjme u Jerusalén. A'íí mú majta ajteáxiireca'a í mej a'uun a'uchéjme a'ujna la coosta, a'ájna já'ahua'a u Tiro, ajta a'ájna já'ahua'a u Sidón.

¹⁸ Ayeé mú 'een jín mú é'iré'ene mej mí ráanamua, tí íj a'íín tí-huá'uhuaate'en í mej jín tí'icú'cui'íjme. Majta me'ín í mej rajpuajtzica'a

a'íjna jime'e í tiyáaru'use ti huá'a tzajta'a seijre'e, Jesús pu ajta ti-huá'uhuaa. ¹⁹ Naíjmi'i matíj mena'a me'uun a'uté'uuca'a, ayée mú tí'itese'eca'a mej ra'ajtamuári'en a'íjna jime'e ti a'ín jetze e'iraaye'i í muári'eri'ire'ara'an ti jín tihuá'uhuaate'en naíjmi'ica.

Mej nu'u jíme'en huataújtemua'ave'esin

(Mt. 5:1-12)

²⁰ Tí'ij jí hua'antaseírajraa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Tí'ij jí Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Setá'aj hui huataújtemua'ave'en, mú'een mi sej caí a'ij tí'ijviicua'i, a'iné mú'ejmi pu ari tiu'uc'í ti Dios tejá'amua'ajjte'e sej si jamuan tiu'uta'aijta tíj na'a rusén jime'e.

²¹ 'Setá'aj hui huataújtemua'ave'en, mú'een mi sej tiejcu. Dios pu tejámuaatá'asin í sej jín huateújvaire'en.

'Setá'aj huataújtemua'ave'en mi sej ruyein se'íjna jime'e ti a'ij pua'a tí'iseijre'e íyen chaanaca japua. Mú'een xu na'anaa xá'aju'un se'íjna jime'e ti Dios ari amuá'ancu'uvajxi.

²² 'Setá'aj hui huataújtemua'ave'en ti pua'a seica teite mejamájcha'üre'e, na'ari ti pua'a mejamuaatamuárite'en, na'ari ti pua'a mej a'ij pua'a á'amuaruuren nusu ti pua'a metejá'amuaaxajtzi'ira me'íjna jime'e sej ná'astijre'e ineetzi, i nej neajta huá'a jetze airáane í teite. ²³ Tí'ij teja'uré'enen a'ájna mej miyen a'ij pua'a á'amuaruuren í teite, setá'aj hui huataújtemua'ave'en a'iné jeíhua pu huápi'i tejá'amua'aci'iti a'íjna jime'e ti a'uun tejé'eme'ecan a'u ti Dios é'eseijre'e. Setá'aj tiu'utéene'en se'íjna jime'e sej rutémua'ave'e, a'iné huá'avaujsimua'aci'i, ayée mú hui che'atá mena'a a'ij pua'a huá'uruu a'ímej í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

²⁴ 'Seajta mú'een, mi sej chíjteaani, setá'aj hui huataújxieemiste'en a'iné xu'uri ra'ancuré'a íyen chaanaca japua í ti rí'i tejámuaatá'asin.

²⁵ 'Setá'aj huataújxieemiste'en, mú'een mi sej nain tí'ijcha'ü, a'iné capu hui tí'itíj huateáturaasin mú'ejmi jemi tíj na'a rusén jime'e.

'Setá'aj huataújxieemiste'en, mú'een mi sej na'ana, cha'a sena'a, a'iné mú'een xu ruyeinixi'in, seajta huataújxieemiste'esin.

²⁶ 'Setá'aj hui huataújxieemiste'en ti pua'a naími'i miyen tejá'amua'ixaate'e yee xí'epi'in xu huaríj, a'iné huá'avaujsimua'aci'i, ayée mú che'atá mena'a tihua'utá'ixaa a'ímej í mej caí tzáahuati'ira'a jime'e tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

"Tej nu'u huá'uxe'eve'en í mej tájcha'üre'e"

(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷ 'Mi neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e mi sej ní'inamua: Setá'aj hui huá'uxe'eve'en se'ímej í mej amuájcha'üre'e, setá'aj seajta rí'i huá'uruuren se'ímej í mej a'ij pua'a á'amuaruure.

²⁸ 'Setá'aj rí'i tihua'utá'an a'ímej í mej a'ij pua'a tejá'amua'axa. Setá'aj hui seajta í Dios jemi huá'a jíme'en huatéjnuuni a'ímej í mej a'ij pua'a á'amuaruure.

²⁹ 'Tí pua'a ja'ati mu'itéjveeni a'ipée jetze, patá'aj hui pajta u jetze pújme'en raatániijte'en tí'ij ajtahua'a mu'itéjveeni a'uun jetze. Tí pua'a ja'ati muá'achuirá mi a'achamaara, patá'aj pajta mi asiicu'u raat-apíjte'en.

30 'Patá'aj pajta tihua'utá'an naíjmi'lica a'achú mej hui pua'amé ti'títj mahuavií. Ajta ti pua'a ja'ati ti'títj ántini í ti mú'eetzi a'aa, capej hui rahuaviira ca'anéeri jime'e ti muaatátuiire'en.

31 'Patá'aj pajta hui piyen huá'uruuren í seica a'ij pej tí'ijxe'eve'e mej miyen muáaruuren mú'eetzi.

32 'Niche'e seíj tejámuaata'íhua'u. Tí pua'a siyen huá'ixe'eve'e sena'a a'ímej í mej amua'ixe'eve'e mú'ejmi, ¿a'íné hui tejamuá'amitiejte'e a'íjna jime'e í niuucari? ¿Ni qui ti'títj semuá'itin í Dios jemi? Caxu xaa ne'u ti'títj huamuá'itin a'íné a'íime í mej a'ij pua'a rici, a'íí mú majta hui huá'ixe'eve'e a'ímej í seica í mej majta huá'ixe'eve'e.

33 'Ajta, ti pua'a siyen rí'í tihua'atá'acare'en sena'a a'ímej í mej rí'í tejaamuaatá'aca, ¿ni tzaa ayén tejamuá'amitiejte'e sej se'íjna jín ti'títj huamuá'itin í Dios jemi? Ayee nu tejá'amua'ixaate'e yee caxu hui a'atzu ti'títj huamuá'itin a'íné ayée mú che'atá mena'a rici a'íime í mej a'ij pua'a rici.

34 'Ajta, ti pua'a hui siyen tihua'utániijte'en ti'títj ti na'a se'íjna jime'e mej mi á'iyen amuaatátuiire'en, ¿ni ayén tejamuá'amitiejte'e sej se'íjna jín ti'títj huamuá'itin í Dios jemi? Capu ayén té'eme. Caxu hui a'atzu ti'títj huamuá'itin a'íné a'íime í mej a'ij pua'a rici, a'íí mú hua'utániijte í seica, majta miyen rachú'eve'en mej mi á'iyen tihua'utátuiire'en nain í mej caj tihua'utániijte.

35 'Ayee xu'u huárini. Setá'aj hui huá'axe'eve'e a'ímej í mej amua'ajcha'íire'e. Setá'aj rí'í tihua'ajcha'íí. Setá'aj seajta ti'títj ti na'a hua'utániijte'en. Caxu huá'ahuaviira ca'anéeri jime'e mej mi amuaatátuiire'en. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti pua'a siyen huárini, jeíhua pu hui tejá'amua'aci'iti. Seajta xu yaújmu'ame'en pú'eene'e xá'aju'un a'íjna í Dios í ta japua ti'éeseijre'e, a'íné a'íí pu rí'í tihua'ajcha'íí a'ímej í mej caí rí'í tihua'atá'aca, ajta a'ímej í mej a'ij pua'a rici.

36 'Setá'aj siyen huá'ancu'uvajxi'ín, a'íné a'íín í ti á'amua'íya'upua, a'íí pu hui ajta huá'ancu'uvajxi'ísin.

"Teta'aj nu'u caí huá'axijte'e í seica"

(Mt. 7:1-5)

37 'Caxu a'ij tihua'ajeeve í seica; ti ij caí Dios a'ij tejá'amuajeeve mú'ejmi. Caxu seajta huá'axijte'e í seica, ti ij caí Dios ama'uxíjte'en mú'ejmi. Setá'aj hui tihua'utá'uuni'í í seica. Tí pua'a siyen huárini, Dios pu ajta tejámuaatá'uuni'íra.

38 'Setá'aj tihua'utapuaíjve'en í seica. Tí pua'a siyen huárini, jeíhua pu ajta mú'ejmi tejámuaatapuaíjve'esin. Ayee pu té'eme tíj ja'ati ra'avé'ejiste'en í medida jetze. A'íjna í ja'ati, mi'í pu rí'í ra'ure'uruén, ajta raatéruureajxi'ín tí'ij rí'í huaújra'atza. Temua'a pu naa tira'avé'ejiste'esin ti ij caí avé'evitzen. Aj pu i, amua'ancára'atzi'íra í á'amuaasiicu'u jetze. Ayee pu á'amuaruuren a'íné a'achú sej hui caj tiu'utapuaíjve'e, ayée pu che'atá na'a Dios pu amuaatapuaíjve'esin mú'ejmi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

39 Ajtahua'a seíj niuucari pu jín tihua'u'itíiri'í. Ayen tíjín:

—A'íné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi a'íjna jime'en í ti arácun. ¿Ni rí'írí ti a'íín ti arácun rá'anvi'itin í juye jetze seíj ti ajta arácun? Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Capu a'atzu rí'írí, ti a'íín rá'anvi'itin, a'íné ti pua'a a'íín rá'anvi'itin, naími'í mú hui atévatzijsin a'u ti e'etécun.

⁴⁰ 'Ajta ayée pu hui 'een a'íjna jime'e í mej nee jamuan á'ujujhua'an. A'ín í ja'ati ti ayén tiú'ujmua'ate capu ayén che'atá na'a ruxe'eve'e t'íj a'ín ti tí'ijmua'ate, sino t'íj ari ra'antipua'arite'en í ti tiú'ujmua'ate, aj pu hui xaa ayén éene'e a'ame t'íj a'íjna í ti tiraamuá'ate.

⁴¹ 'Pajta mú'ee, a'iné hui 'een jín piyen rasej í a'ihuáara'a a'íjna ti c'íj caj te'uteájturaa í Dios jemi. Mí pajta mú'ee, capej asej í pej hui jín jeihua á'atura í Dios jemi. ⁴² Tí pua'a peri jeihua jín auteájturaa í Dios jemi, ¿a'iné hui tí'iri'iri pej piyen tiraata'ixaate'en pe'íjna í a'ihuáara'a ti c'íj caj te'uteájturaa a'ij ti tí'tíj jín te'uteájturaa í Dios jemi? Capu a'atzu a'ij tí'iri'iri, a'iné capej hui asej mú'ee asej a'ij pej tí'tíj jín te'uteájturaa í Dios jemi.

'Mú'ee mi pej a'ij pua'a tí'ijri'ire mé jéjre'e, pauj mi'í seicié tiú'umua'ati, pajta nain jín tihua'utá'ixaate'en í teite í pej hui jín auteájturaa í Dios jemi. Aj pu hui xaa ayén tiraavíjte'e í pej piyen tiraata'ixaate'en í sej a'ij ti tí'tíj jín te'uteájturaa í Dios jemi.

*Tej nu'u jime'en ráamua'ati tí'tíj ti nu'u ciyéjra'a pú'een
(Mt. 7:17-20; 12:34-35)*

⁴³ 'Aye pu'u ajta 'een, t'íj í ciyej, nain ti tí'iri'een, ri'éene'en pu tí'itaaca. Ajta nain í ciyej ti caí tí'iri'een, capu ajta ri'éene'en tí'itaaca. ⁴⁴ Ajta naijmi'í í ciyej ti tí'itaaca, ayée mú hui tí'imua'amua me'íjna í ti tí'itaaca, a'iné a'íjna í huaréj taca'í, capu a'ín rataca'í í ciyej ti tétzicare'e sino a'ij pu jetze me'ecan í ruciye'e. Ajta a'íjna í uuva taca'í, capu ajta a'ín rataca'í í jí'tzija'ixa'a jetze sino a'ij pu ajta jetze me'ecan í ruciye'e. Aye xu che'atá sena'a seajta tí'ijmua'areeren ja'ati ti tévira'a pú'een tij r'í'í tí'itevij nusu caí se'íjna jime'e a'ij ti rici.

⁴⁵ 'A'íjna í ja'ati ti r'í'í tí'itevij, a'í pu hui r'í'í tí'ixaxa'a, ajta a'íjna ti r'í'í tí'ixaxa'a, a'úu pu me'ecan tzajta'an a'u ti jeihua yá'avaa ti x'í'epi'ín 'een. Ajta a'ín ti a'ij pua'a tí'itevij, a'í pu a'ij pua'a tí'ixaxa'a, ajta a'íjna ti a'ij pua'a tí'ixaxa'a, a'úu pu hui me'ecan tzajta'an a'u ti jeihua yá'avaa ti a'ij pua'a 'een. Aye nu tejá'amua'ixaate'e. Ja'ati ti na'a, a'í pu hui tí'ixaxa'a a'íjna jime'e í ti rá'avaa í ru tzajta'a.

*A'ij ti nu'u sej tí'ijri'ire, ajta í sej
(Mt. 7:24-27)*

⁴⁶ 'Seajta mú'een, mi sej hui caí siyen tí'iruure a'ij nej tejá'amua'ixaate'e, a'iné 'een jín siyen tí'inejee tíjín: "Nevástara'a, nevástara'a."

⁴⁷ 'Aye nu hui tejámuaatá'ixaate'esin a'iné 'een a'íjna í ja'ati ti neetzi jemi mú a'uvé'emej ti ij neetzi huanamua, ajta ayén tiú'uruuren a'ij nej tí'ixa. ⁴⁸ Aye pu hui 'een t'íj a'íjna í ja'ati ti chí'í ájtaahuaca'a. A'íjna í ja'ati, jé'ecan pu ru'ucá'ijche tété'imua. Tí'ij jí rá'ajtaahuaca'a í jaxu'u í tete japua. Mat'íj mi huatéviiyeca'a. Ajta huatámi'yeca'a í játe'ana. Aj pu i jetzen ajté'a í játe'ana í chí'ij. Ajta a'ín í chí'ij, capu hui á'ave a'iné temua'a pu naa r'í'í tirá'ajtaahuaca'a í ja'ati.

⁴⁹ 'Mí ajta, a'íjna í ja'ati ti ayén tí'inenamua, ti pua'a caí ayén tiú'uruuren a'ij nej tí'ixa, ayée pu hui 'een t'íj í sej ti ajta chí'ij ájtaahuaca'a. Capu ru'ucá'ijche tété'imua a'íjna í ja'ati. Mat'íj tá mi huatéviiyeca'a. Ajta huatámi'yeca'a í játe'ana. Tí'ij jetzen ajté'a, aj pu i rá'arie. Nain pu hui tejá'urie a'íjna í ja'ati.

7

Tí'ij nu'u Jesús tiráahuua a'íjna í ti ravaire'e a'íjna ti anxíte tí'aijta
(Mt. 8:5-13)

¹ Tí'ij Jesús raatapuá'ajtaca'a ti tihuá'a'ixaate'eca'a í teite, aj pu i a'uun á'uraa u Capernaúm. ² A'uu pu se'ij a'utéveeca'a xantaaru'u ti anxíte tí'aijta. A'íjna jemi, se'ij pu tí'icui'i ti jemin tí'ivaire'e. Pu'uri á'ame'erejca'a. Ajta í xantaaru'u, jeíhua pu raxí'eve'eca'a a'íjna ti jemin tí'ivaire'e. ³ Tí'ij jí a'ín anxíte ti tí'aijta, a'í pu ráamua'areeri'i a'ij ti tí'ití ruurejca'a í Jesús. Aj pu i teite huata'áij mej mi ya'utájeeve. A'íime í teite, a'íi mú a'ín pu'éene'e í mej Israél jetze ajtème'ecantaca'a, majta í mej tí'aijtaca'a u teyujta'a.

⁴ Matí'ij mi a'uun e'iré'ene a'u ti Jesús a'utéveeca'a. Jéihua mú raatéje. Ayeé mú tiraata'ixaa tíjín:

—Jé'ecan pu raavíjte'e pej á'ume'en jemin a'u ti é'eche pej pi piyen huárini a'ij ti tímuaatáhuaviira.

⁵ Jé'ecan pu hui rí'i titájcha'íi a'íjna. Ajta a'í pu rá'ajtaahuaca'a í teyuu. —Ayeé mú tiraata'ixaa.

⁶ Tí'ij jí Jesús u á'ume huá'a jamuan. Aa pu vejli'i aumé'ecaa, tí'ij a'ín ti anxíte tí'aijta, ajta pu ru'amigustemua'a huata'áij mej mi miyen tiraata'ixaa ti nu'u caí a'uun e'ará'asti a'ujna ti é'eche. Ayeé mú tiraata'ixaa tíjín:

—Nevástara'a, capu hui rí'i tiraavíjte'e pej anú'asti. ⁷ A'íj pu jín, capu ayén tiná'amitíejte'eca'a ti raavíjte'e nej ne'uun a'atanén a'u pej a'utéveeca'a. Tí ij caí muamuári'eriste'e, ayéé pepu'u hui huárini pej raataxáj yee pu'uri huarúj í ti ajemi tí'ivaire'e. Tí pua'a piyen tiu'utaxáj, aj pu a'ín rujni í ti ne jemi tí'ivaire'e.

⁸ A'íj nu hui jín niyen tí'imua'ixaate'e a'iné se'ij pu tí'ine'ajjte'e ineetzi. Nee nu neajta tí'itíj jín antínmu'a'aree; neajta tihuá'ajjte'e í xantaaru'u. Tí pua'a se'ij netiu'uta'áijte'en yee aricu, a'í pu ayén rini ti á'ume'en. Na'ari ti pua'a se'ij niyen tiu'utá'ixaate'en yee mú a'utá'iyi'i, ayéé pu rini ti mú a'uvé'eme'en. Ayeé nu hui tiraata'ixaate'en a'íjna ti nej jemi tí'ivaire'e yee ayéé pej huárini. Ajta a'ín, ayéé pu rini. —Ayeé pu tiraata'ixaa a'íjna í xantaaru'u a'íjna í Jesús.

⁹ Ajta a'ín Jesús, tí'ij ayén tiráanamujri'i, jé'ecan pu naa rí'i tira'utase'ij a'íjna jemi. Tí'ij jí píí a'uré'eve ti ij hua'useírajra'ani í teite í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e, a'u ti huatacá'a íye Israél, canu hui ja'anáj ja'ati huáteu ti ayén che'atá na'a té'atzaahuate'e tíj a'íjna í xantaaru'u. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

¹⁰ Majta me'ín í mej tiu'uta'ajti'ire, a'í mú a'uré'aci a'u ti é'eche a'íjna í xantaaru'u. Matí'ij a'uré'ene, pu'uri huarújcaa a'íjna ti jemin tí'ivaire'e.

Tí'ij nu'u Jesús ajtahua'a raata'aj ti huatarún í tí'irí huamí'i

¹¹ A'atzu a'ateevi'i, Jesús pu a'uun a'ará'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Naín. Majta mú a'ucíj jamuan a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Majta seica í teite, mu'íití mú a'ucíj jamuan. ¹² Mu'uri vejli'i aujú'ucaa ta'anténine'i chajta'a jetze matí'ij seica antinájcheca'a mej mí'ichi huáchuisime'e. A'íjna í mí'ichi, a'í pu pú'ene'e'e yaujra'an í 'íita'a ti ruse'ij. A'í pu'u caj píti'yaujra'antaca'a ti teáatan. Jéihua mú teite jamuan huajú'ucaa.

13 Tí'ij Jesús raaseíj, jeíhua pu huataújxieemiste jemin í 'íita'a. Aj pu í ayén tiraata'ixaa tijín:

—Capej ayeine.

14 Tí'ij jí ajteáxxireca'a. Aj pu í ra'ajtamuariej í ciyey ti japuan 'ujcá'a a'íjna ti huamí'i. Majta me'ín í mej ráachuisime'e, a'íí mú huatéhuiixi. Aj pu í Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee, temuaj, ayée nu tí'imua'ixaate'e yee: Ájchesi. —Ayeé pu tiraata'ixaa.

15 Ajta a'íin ti huamí'i, a'íí pu a'ujyeíjxi. Aj pu í a'utéjche ti tiu'utaxáj. Tí'ij jí Jesús raatátui í naánajra'an. 16 Matí'ij mi naími'i naa rí'i tira'utaseíj a'ij ti tí'itíj huáruu í Jesús. Jé'ecan pu utéevatzí í huá'a tzajta'a. Matí'ij mi rí'i tiu'utá'a í Dios jemi. Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ja'ati pu hui huataseíjre itejmi jemi ti ve'ecán jín tí'itíjvee, ajta ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Pu'uri mú a'uvé'emej í Dios ti ij hua'utévaire'en í ruteítestemua'a.

17 Nainjapua mú ráamua'areeri'i a'ij ti tí'tí huaríj a'íjna í Jesús. Nainjapua tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Judea, ajta 'á'ayee ti huacá'a, naími'i mú ráamua'areeri'i.

*Tí'ij nu'u Juan hua'uta'íteca'a í Jesús jemi
(Mt. 11:2-19)*

18 Majta me'ín í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e a'íjna í Juan ti huá'amuai'ihuaca, a'íí mú raatá'ixaa a'ij ti Jesús rijcaa. Tí'ij jí hua'apuaa huatajé a'íjna í Juan. 19 Aj pu í hua'uta'íteca'a mej mi raata'íhua'u a'íjna í Jesús yee ni qui mú'ee pe'ín pú'een a'íjna ti nu'u mé'e vé'eme, na'ari ayén tiú'ujxe'eve'e tej seíj huachú'eve'en. Matí'ij mi a'ucíj. 20 Matí'ij mi me'uun e'iré'ene a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í Jesús. Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—A'íjna í Juan ti huá'amuai'ihuaca, a'íí pu hui taja'uta'íteca'a tej ti tiyen timuaata'íhua'u yee: “¿Ni qui mú'ee pe'ín pú'een a'íjna ti mé'e vé'eme na'ari teuj seíj chu'eve'e?” —Ayeé mú tiraata'ixaa.

21 Ajta a'íin í Jesús, auchén pu mu'licáca tiú'uhuaa í mej tí'icucui'ica'a, ajta seica í mej caí rí'éene'e í ru jetze, ajta í mej tiyaaru'u huá'a tzajta'a seijre'eca'a. Ajta a'íime í mej aracúcu'unijmee, a'íí pu tihua'uhuaa mej mi majtáhua'a atanéjne'ere.

22 Tí'ij jí Jesús ayén tiha'utá'ixaa a'íimej í ti Juan hua'uta'íteca'a tijín:

—Sericu mú'een. Setá'aj á'uju'un í Juan jemi, setá'aj tiraata'ixaate'en a'ij sej seri tiu'uséij, a'ij sej seri tiú'unamuajri'i yee a'íime í mej aracúcu'unijmee, a'íí mú hui meri majtáhua'a mé uunéjne'e. Majta a'íime í mej anacyáaxavi'ijmee, a'íí mú meri'ijtáhua'a á'ujjuhua'an. Majta a'íime í mej tijcúcu'i'ineca'a me'íjna jime'e ti tíneájxi huá'ahua'ira'a jetze, ti ayén ántehuaa tijín lepra, mu'uri huarúj. Majta a'íime, í mej nácu'axa'itaca'a, mu'uri'itáhua'a huíteánajca'amua. Majta a'íime í mej meri huácuii, mu'uri majtáhua'a mena'a huatarúj. Neajta hui tihua'utá'ixaate'esin a'íime í mej caí a'ij té'eviicua'i a'íjna jime'e í niuucari í mej jín huataújtemua'ave'en.

23 'Rí'i pu hui tiraatá'asin a'íjna í ja'ati ti caí a'ij pua'a tiraatá'an mé núurieeni, a'íjna jime'e ti caí ché'e té'eviicua'i neetzi jemi. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

24 Matí'ij mi a'ucíj a'íime í mej Juan jamuan á'ujjuhua'ane'e. Tí'ij jí Jesús a'utéjche ti tihua'ítíi í teite a'íjna jime'e í Juan. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tijín:

—¿Tí'itájni sej a'utéseej se'újna í 'itzitá? ¿Ni qui huiini xámua'ij u se'usej ti eeca raru'uxante'e? Caxu xaa ne'u. ²⁵ Ca'ín, ¿tí'itájni sena'a hui a'utéseej? ¿Ca'ín ja'ati sena'a u a'utéseej ti ri'éene'en te'ucáaviij? Caxu xaa ne'u, a'iné xu'uri ramua'aree tiján a'íime í mej miyen ri'éene'en te'ucaviíjme, majta a'íime ti hua'aránajeche naíjmi'í t'íj na'a ti tí'ijnajche, a'úu mú'éeche a'u mej rey'éeche.

²⁶ 'Ari ti pua'a secaí se'ájna a'utéseej, ¿tí'itájni sena'a a'utéseej? ¿Ni qui hui sej ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a? Jee tzíte'e, ayée nu tejá'amua'ixaate'e yee a'íi pu pírici. Ajta a'ín, jaítze'e pu ve'ecán jín tí'itéjvee. ²⁷ A'ii pu hui a'ín pú'een í ti jíme'en rá'axa í yu'uxari jetze tiján: Nee nu hui sej amuacaí huata'íti ti huatasejre'esin pecaí mú'ee. A'íi pu r'íi huá'aruuren í teite mej mi mua'ancuré'evi'itín mú'eetzi.

²⁸ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e yee a'íime tzajta'a naíjmi'í í teite í mej huatasejre íiyen chaanaca japua, capu ja'ati ja'anáj te'enteájrupi tí'it'íj jime'e í ti jaítze'e ve'éé caí í ti jín tí'itéjvee a'ájna í Juan. Mí ajta, a'ín ti jaítze'e ciliéene'e jín tí'itéjvee í Dios jemi, jaítze'e pu hui ve'ecán jín tí'itevéé a'ame a'ájna í ja'ati caí a'ájna í Juan a'ájna xicájra'a jetze ti Dios ayén autéchesin ti tiu'uta'ájta nainjapua.

²⁹ 'Majta naími'í í mej ráanamujari'í a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Juan, a'íi mú hui ra'ancuré'a a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios me'ájna jime'e ti Juan huá'umua'íhua. Ayee mú che'atá mena'a ra'ancuré'a a'íime mej tí'íteji'ívi.

³⁰ 'Majta hui a'íime í fariseos, majta a'íime í mej tiú'ujmua'ate í yu'uxari jetze ti Moisés ra'uyú'uxaca'a, a'íi mú hui ratíteca'a a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios a'iné camu huaújmuai'íhuaca'a í Juan jemi. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Jesús.

³¹ Ajtahua'a seicié pu ayén tihua'uta'íhua'uri'í í Jesús tiján:

—¿A'iné nena'a tiraataxáj yee ayée mú 'een a'íime í teite íjii mej huáteemua? ¿Ni caí mé'e tí'it'íj ti ayén 'een cumu a'íime?

³² 'Ayee mú hui e'en mat'íj í tí'iríi mej á vejli'í a'ujteí a'u mej tejá'atua. A'íi mú miyen tihua'ataj'ívi í seica tiján: “Teti'utac'ísite sej si tiu'utéene'en, mi seajta caí, caxu tiu'utéenei. Teajta tu tiu'utáchuicaca'a ti tiú'uxieemiste'e jime'e, mi seajta caí, caxu huaújyeineca'a.”

³³ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e a'iné a'ájna í Juan, tí'ij a'ín yé uvé'ene, capu hui pan cua'aca, capu ajta viinu ye'eca. Seajta mú'een, ayée xu e'en mat'íj a'íime í tí'iríi se'ájna jime'e sej siyen tí'ixa se'ájna jime'en í Juan tiján: “Tiyaaru'u pu tzajta'an seijre'e.”

³⁴ 'Neajta inee, í nej neajta huá'a jetze airáne í teite, nee nu tí'icua'a, neajta ye'eca. Seajta mú'een, ayée xu tí'ixa neetzi jime'en yee huápi'í nu tí'icua'a, neajta netahuaive. Ayee xu seajta tí'ixa tiján yee ye'ecui huatéjvee hua'amiiigu a'íime mej tí'íteji'ívi, ajta a'íime í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi. ³⁵ A'ájna ti Dios jemi r'íi meteúumua'aree, a'íi mú hui ramua'aréeren í yaújmuame'en í mej r'íi metíteumuámua'aree í Dios jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

T'íj nu'u Jesús a'utéveeca'a a'u ti'éeche í Simón ti fariseo pú'eene'e

³⁶ Ayee pu ja'anáj tiuju'ur'íj. Sej pu raatá'ínee a'ájna í Jesús ti jamuan tiú'ucua'ani. A'ájna í ja'ati, fariseo pu pú'een. Ayee pu ántehuaa tiján Simón. Aj pu í Jesús á a'ur'éhui'ixi a'u ti meesa vejli'í a'utéjvee a'ij mej tiraax'íepi'íntari'íri'í a'ájna ti raatá'ínee.

37 Ajta a'ñin 'íita'a, a'úu pu a'utéveeca'a. Jéihua pu a'ij pua'a ti'itiújcha'íica'a a'íjna í Dios jemi. Ti'ij jí a'íí ráamua'areeri'i tíjn a'úu pu te'jé'ecua'a fariseo ti é'eche a'íjna í Jesús. Aj pu i tetej limeetajra'a pu e'évé'ejaj. Ti'ití pu urajmuua ti naa teáarí'e. 38 Ti'ij jí á vejlí'i a'utéechaxi a'u ti Jesús anu'uhuaré'eca'a í meesa a'utéjvee. Ruyeineca'a a'íjna í 'íita'a. Ti'ij jí Jesús íca jetze títzutixi í ti a'itajá'ara'atajye'ícaa a'íjna í 'íita'a. Ti'ij jí rucipúa' jín racáhuatzi'iri'i, ajta ra'anáapi'itze. Ti'ij jí íicájra'an jetze racáaxire a'íjna ti naa teáarí'e.

39 Ajta a'ñin fariseo ti Jesús huatá'inee, tí'ij raasej a'ij ti rijcaa a'íjna í 'íita'a, ayée pu tí'imua'ajca í ru tzajta'a tíjn: “Tí pua'a amín pú'eene'en teví sejí ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, a'íí pu hui ramua'aréeren ti'itíj ti tévira'an pírici a'íjna í 'íita'a ti a'ij pua'a ti'itiújcha'íí í Dios jemi.”

40 Ajta a'ñin Jesús, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tíjn:

—Simón, ti'itíj nu muaatá'ixaate'esin.

Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Simón tíjn:

—Maeestru, patá'aj naatá'ixaate'en.

41 Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjn:

—Seica mú nu'u hui tirá'acha'íire'eca'a me'íjna í ja'ati ti tumin hua'utániíjte, a'ímej mej hua'apua. Sejí pu nu'u ayén tirá'acha'íire'eca'a a'achú cumu anxíj ciento í tumin. Ajta í sejí, ayée pu nu'u tirá'acha'íire'eca'a a'achú cumu muáacua jetze í tumin.

42 'Ja'iné camu a'atzu tí'ituaave'e í mej jín tiraanájchite'en, a'íí pu nu'u hui tihua'utá'uuni'iri'i a'ímej í mej hua'apua a'achú mej caj tirá'acha'íire'eca'a. Me'ecui xaa, ¿a'iné timuá'amitiejte'e? ¿A'ataani hui jaítze'e raxí'eve'e a'ame a'íjna í ti hua'utá'uuni'iri'i? —Ayee pu Jesús tiraata'íhua'uri'i.

43 Ajta a'ñin í Simón, ayée pu tiu'utaniú tíjn:

—Ayee pu tiná'amitiejte'e ineetzi a'íjna jime'e ti tihua'utá'uuni'iri'i, a'íí pu hui jaítze'e raxí'eve'e a'ame a'íjna ti jaítze'e tirá'acha'íire'eca'a a'iné jaítze'e pu tiraatá'uuni'iri'i.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tíjn:

—Xí'epi'ín pej hui tiu'utaxájtaca'a.

44 Aj pu i píí a'uré'eve ti ij raasej a'íjna í 'íita'a. Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Simón tíjn:

—¿Ni pecáí rasej pe'íjna í 'íita'a? Nee nu uteájrupi íyiu pe é'eche. Capej racáaxire í jaj í ne'íca jetze. Mí ajtá'í amín í 'íita'a, a'íí pu hui na'ana'íri'í ne'íca jetze a'íjna jime'e ti a'itajá'ara'atajye'ícaa. Ajta na'anáhuatzi'iri'í í rucipúa' jime'e.

45 'Mú'ee pej hui caí nu'itépi'itze. Mí ajtá'í amín mí 'íita'a, tíj na'a ti huiiteájrupi yú chí'ita, a'íí pu na'anáapi'itze í ne'íca jetze. 46 Mú'ee pej caí na'avé'exiri'iri'í ti'itíj aceite yen nemu'uutze'e. Mí ajtá'í amín, a'íí pu hui na'anáxiri'iri'í í ne'íca jetze ti'itíj ti naa teáarí'e.

47 'A'íj nu jín niyen tí'imua'ixaate'e. A'íí pu jeihua auteájturaa í Dios jemi. Neajta nu nain tiraatá'uuni'iri'í a'iné jeihua pu nexí'eve'e já'araa. Mí pajta mú'ee, mí nej c'íj caj timuaatá'uuni'iri'í, mú'ee pej hui c'íj caj tí'inexe'eve'e. — Ayee pu tiraata'ixaa.

48 Ajta Jesús pu ayén tiraata'ixaa a'íjna í 'íita'a tíjn:

—Nu'uri hui timuaatá'uuni'iri'í í pej jín auteájturaa í Dios jemi.

49 Majta me'ín í seica í ti hua'utá'inee, mat'íj miyen tiráanamujri'í, mat'íj mí autéjhui mej ti'íhuaúrihua'u, tíjn:

—¿A'ataani pú'een amíjna mi ti tihua'utá'uuni'ira a'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi? —Ayee mú tiu'uteáurihua'uraca'a.

⁵⁰ Ajta Jesús ayén tiraata'ixaa a'íjna í 'íita'a tíjn:

—Pu'uri Dios mua'irájtuaa a'iné peté'atzaahuat'e mú'ee. Aricu hui á'ura'a axiéehua. —Ayee pu tiraata'ixaa.

8

Majta nu'u a'íime í uuca í mej ravaire'eca'a me'íjna í Jesús

¹ Tí'ij ayén tiuju'uríj, a'úu pu á'uche'ecane'e tíj na'a a'uun mej a'uchéjme í chajta'a jetze, ajta a'ímuá mej a'uchéjme. Jesús pu tihua'ú'itíiri'í a'íjna í niuucari í mej jín huataújtemua'ave'esin, ti jime'en raxa í Dios ti nainjapua tí'ajta. Majta mú á'ujujhua'ane'e a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. ² Majta seica jamuan á'ujujhua'ane'e mé 'uuca, í ti Jesús tihua'uhuaa, ajta a'íime í ti huá'a jetze tiyáaru'use huatamuári. A'ii mú a'ín pú'een a'íjna í María, mej miyen ratamuá'amua tíjn Magdala ti é'eme'ecan. A'íjna jetze í 'íita'a, a'íj mú jetze huiráaci í tiyáaru'use í mej aráhua'apua ará'ase.

³ Seíj pu ajta á'uche'ecane'e ti ayén ántehuaa tíjn Juana, íra'ara'an pu pú'een a'íjna í Chuza, í ti ti'it'éjvee í Heródes jemi. Ajtahua'a seíj, a'íjna í Susana, majta jehua, mé mu'ití mej jamuan á'ujujhua'ane'e. A'íi mú majta ravaire'eca'a me'íjna í Jesús, majta a'ímej í seica í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase me'íjna jime'e í mej tí'ijcha'íica'a a'ímej í 'uuca.

A'íjna í ja'ati ti nu'u tí'ihuaste'eca'a
(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

⁴ Majta í teite mej a'ímuá a'uchéjme, maúche'e mú ajteáxirijme'ecaa. A'uu mú a'aráci'ica'a seíj chajta'a jetze, ajtahua'a seíj, ajtahua'a seíj. Mat'íj mauj e'levé'eci'ica'a, Jesús pu ayén tiu'utámuaritaca'a tíjn:

⁵ —Ja'ati ti nu'u hui tí'ihuastehua'a, u pu nu'u á'ume ti tejé'ehuaste'en. Aa pu aumé'ecaa ratáhua'anáa í imue'eri. Seica pu nu'u juye jetze huavatzíjraa. Mat'íj mi japuan huachéecajraa a'íime í teite. Majta pina'ase, júte'imua mú a'ícara'arave'e. Aa ma'uráaseajrá'a meráacuaa.

⁶ Ajta seica í imue'eri, a'úu pu nu'u hui huavatzíjraa tetej tzajta'a. Tí'ij ajneájxi, aj pu i huaré'ataa í xicaj jime'e a'iné capu huariéenajye'icaa.

⁷ Ajta seica í imue'eri, a'úu pu nu'u huavatzíjraa a'u ti a'utzícare'eme. Ajta a'ín í tzicare'e, a'íi pu nu'u huavaújse jamuan í imue'eri. Capu tiu'utá'a í imue'eri ti te'ejneájxi'in.

⁸ Ajta seica í imue'eri, áa pu nu'u huavatzíjraa a'u ti a'urí'en í chuej. Naími'í pu hui huanéj. Jéihua pu nu'u tiú'ucíreca'a. Jéihua pu jaítze'e airájraa caí í seica ti raahuáste. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí'ij raatapuá'ajtaca'a ti tiu'utaxájtaca'a, aj pu i ayén tihua'utá'ixaa ca'anín jime'e, tíjn:

—Mí sej huíteánajca'amua, xáanamujri'í hui temua'a naa. Yee pu'u.

Tí nu'u a'íjna jín tihua'ú'itíiri'í í niuucari
(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

⁹ Majta a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íi mú raata'íhua'urí'í a'íj ti huataújmua'a a'íjna í niuucari ti raatamuáritaca'a. ¹⁰ Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjn:

—Dios pu amuaatá'a sej yaú'itiée xa'araa í ti rú'avaa í Dios jemi a'íjna jime'e a'ij ti a'ín tí'aijta. Mí ajta í seica, canu hui e'ehuauritiéecan jín tihua'utá'ixaate'esin, sino chuijtari nu'u jime'en tihua'utá'ixaate'esin ti ij ayén tihua'uruuren a'ij ti té'eyu'usi'i tijn:

Mú'een xu nu'u xaa mé uunéjne'eri xá'aju'un.

Aru, caxu ti'itij seijran.

Mú'een xu xaa ranamua.

Aru caxu hui yaú'itiée xá'aju'un.

Jesús pu ayén tihua'ixaate'e a'ij ti huataújmua'a í niuucari

(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹ 'A'íjna í niuucari nej raataxájtaca'a, ayée pu hui huataújmua'a. Í imue'eri, ayée pu 'een tíj í niuucari ti Dios jemi é'eme'ecan.

¹² 'Ajta í imue'eri ti huavatzíjraa juye jetze, ayée pu 'een matíj a'íime í mej ranamua í niuucari ti Dios jemi é'eme'ecan. Ajta a'ín tiyaaru'u, a'íi pu hui a'ure'enén, tihua'ari'ira í niuucari ti huá'a tzajta'a huateájturaa. Ayee pu rici mej mi caí rá'antzaahuat'e'en, ti ij caí Dios hua'irájtuaani.

¹³ 'Ajta a'íjna í ti tetej tzajta'a huavatzíjraa, ayée pu hui 'een matíj a'íime í mej huataújtemua'ave mat'ij amuacáí ráanamujri'i. Mí majta a'íime, camu a'atzu té'eviicua'i. A'atzu mú á'atee mej té'atzaahuat'e. Aru tí'ijta teja'ure'enén a'ájna xicájra'a mej jetzen tirajpuaítzi, camu cha'a te'utáviicua'i. Ca'anacan mú mé rúujisín.

¹⁴ 'Ajta a'íjna í imue'eri ti a'uun huavatzíjraa tziicare'e tzajta'a, ayée pu hui 'een matíj a'íime í mej ranamua í niuucari. Aru a'íime, í mej mauj yen huaté'uu íyén chaanaca japua, jé'ecan mú a'ij té'ujmua'ate me'íjna jime'e í ti huá'amar'iste'e na'ari a'íjna jime'e í mej jeihua tí'ijcha'íi ca'ín a'íjna jime'e í ti hua'aráanajche ti naa seijre'e. A'íj pu jín camu araúraste mej jeihua r'íi tiu'utátuiire'en í Dios jemi.

¹⁵ 'Ajta a'íjna í imue'eri ti a'uun nu'u huavatzíjraa í chuej japua a'utí a'urí'en, ayée pu 'een tíj a'íime í mej urar'íene'ejme í ru tzajta'a, majta á'ujca'ane ruxí'evi'ira'a jime'e ti Dios hua'uta'aíj nain jime'e. A'íi mú hui ranamua í niuucari, majta ru'uté'an í ru tzajta'a. Majta te'utáviicua'i. Ayee mú 'een jín huarín, jeihua mú r'íi tiu'utátuiire'esin í Dios jemi.

A'íj nu'u jín tí'ivaire'e a'íjna í aparaatu

(Mr. 4:21-25)

¹⁶ '¿A'íné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi a'íjna jime'en í ja'ati ti hui aparaatu ti'itij tícha'íi? Tí'ij rá'ajtaira, ¿a'uné jetze iyé'eruuren? ¿Ni qui xa'ari tzajta'a ruutéchajta na'ari caama jete ye'iráchajta? Capu xaa ne'u. Ja'ati ti na'a án pu imuá ya'ujchájta mej mi atáneere í taij jime'e í mej a'uteáru'ipi. ¹⁷ Ajta, naíjmi'i tíj na'a mej avíitzi'i jín miyen rici í teite, capu hui ayén éene'e a'ame. A'íi mú xaa hui ramua'aréeren tí'ij Dios mé jéjre'e raatasejrata.

¹⁸ 'Rí'í xu'u mú'een sej si temua'a naa tiráanamua, a'íné ti pua'a ja'ati ti'itij tícha'íi í Dios jemi, Dios pu jaítze'e tiraatá'asin. Ajta a'ín ti caí ti'itij tícha'íi í Dios jemi, Dios pu hui rá'ari'ira a'íjna í ti ayén tirá'amitiejte'e ti nu'u tí'ijcha'íi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Í mej nu'u teitestemua'ame'en pú'een í Jesús

(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹ Ajta a'ín náanajra'an í Jesús, majta ihuáamua'ame'en, a'íi mú e'iré'ene mej mi raaseíj. Aru, capu huatá'irí'iristareca'a mej ajteáxiire á vejli'i jemin

a'liné jehua mú teite aité'uuca'a tá'apueerta. ²⁰Ja'ati pu ayén tiraata'ixaa a'ijna í Jesús tijín:

—Mé pua'acéi mú a'uté'uu a'anáàna, majta a'ihuáamua'a. Méjxe'eve'e mej muaasej.

²¹Ajta a'ín Jesús, ayéé pu tiu'utaniú tijín:

—A'ii mú hui a'ín pú'een í nináàna, majta í ne'ihuaamua'a, a'íime í mej ranamua í niuucari ti Dios jemi é'eme'ecan, majta miyen rí'í tirá'astijre'e a'ij ti tiú'ujxe'eve'e. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'ijna í Jesús.

Tí'ij nu'u Jesús raaté'pua'ajte í eeca

(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²²Ja'anáj ti ayén tiuju'uríj. Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujuhua'ane'e tijín:

—Tiché'e antáçine u jetze pújme'en a'u ti a'alaguun.

Matí'ij mi atéeci í baarcu jetze. Matí'ij mi a'ucíj. ²³Maúche'e mú jaj japua huajú'ucaa, tí'iquí huatácu a'ijna í Jesús. Tí'ij jí huatá'eecareca'a, ajta jehua pu ateáxijrihua'a í jaj í baarcu jetze. Mu'uri tñ a'ucárutijme'e.

²⁴Majta a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, a'íi mú ya'ujíste a'ijna í Jesús. Ayeé mú tiraata'ixaa tijín:

—Maeestru, Tu'uri hui tñ á'ajamin.

Ajta a'ín Jesús, a'íi pu ájchee. Tí'ij jí raatá'ijmíjri'i í eeca, ajta japuutzari ti tíujta'ahua'a. Jíme'en pu'u raatá'ijmíjri'i, aj pu i huatá'pua'areca'a. Tí'ij jí naa hua'é'ene'e já'araa.

²⁵Tí'ij jí ayén tihua'uta'íhua'uri'i a'ímej í mej jamuan á'ujuhua'ane'e tijín:

—¿A'liné 'een jín secaí té'atzaahuat'e'e?

Ajta a'ímej jemi, jé'ecan utéevatzi í huá'a tzajta'a. Jé'ecan mú majta a'ij pua'a tira'utasej. Ayeé mú tí'iru'íhua'uraca'a tijín:

—¿Tí'itáani tévira'a pú'een amíjna? A'íi pu hui tihua'áijte'e í eeca, ajta í jaj, majta hui rá'antzaahua.

I ja'ati ti nu'u Gadara é'eme'ecan

(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶Matí'ij antacíj, a'úu mú a'ará'a a'úu ti huatacá'a u Gadara. U jetze pújme'en ti é'esejre'e u Galilea. ²⁷Tí'ij jí Jesús a'itáaa í baarcu jetze. Aj pu i sej ra'antinájchea'a. A'uu pu é'eme'ecan í chajta'a jetze a'ijna í ja'ati. Tiyáaru'use pu tzajta'an sejre'e. Pu'uri á'atee ti caí tí'it'échejca'a a'ijna í ja'ati. Capu ajta chí'ij jetze chejca'a. A'uu pu'u e'echéjme'e a'u mej mí'ichite e'evé'enaamuaca.

²⁸Tí'ij raasej a'ijna í Jesús, án pu e'eráje hí'icá'ra'an jetze í Jesús. Jé'ecan pu huajíhuaca'a a'ijna í ja'ati. Aj pu i ayén tiraatajé ca'anín jíme'e tijín:

—¿A'liné tí'it'ij peteáruuren ineetzi jemi, Jesús, í pej yaujra'an pírici í Dios ti ta japua é'esejre'e? Ayeé nu hui tí'imuhavii. Capej hui puaíjzi neetá'acare'en.

²⁹Ayeé pu a'ín ja'ati tiraatáhuaviiri'i a'ijna í Jesús a'ijna jíme'e ti a'ín Jesús ari tiraata'áj a'ijna í tiyaaru'u ti nu'u huirá'jra'ani í tevi jetze. Mu'íi pu tiyaaru'u raatéevi'i a'ijna í ja'ati. Majta a'íime í teite í mej a'uun e'echéjme'e, a'íi mú ra'amuájí'iquihua'a muájca'are'ara'an jetze, majta ru'íca jetze alaambre jíme'e. Matí'ij mi raaté'avaata.

Ajta a'ín í tevi, tí'ij pí'na'a pu rajtá'ana'a í'alaambre, ajta mé iyaúuruti a'u ti caí é'e tí'it'ij a'liné tiyaaru'u pu tzajta'an sejre'eca'a.

³⁰Tí'ij jí Jesús ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné pua'antehuaa mú'ee?

Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í ja'ati tijín:

—I tej sei vi'ira'a ará'ase.

Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna jime'e í mej mu'ití tzajta'an seijre'e í tiyáaru'use. ³¹ Majta a'íme í tiyáaru'use, jeíhua mú rájhuaviiri'i a'íjna í Jesús ti 'ij a'ín caí hua'uta'íte mej á'ucüne ti e'etécun a'u mej á'anami'í í tiyáaru'use.

³² Majta á vejli'i, í tuiixu é'ecüne, áa mú tejá'ucua'anen jiri jetze. Majta a'íme tiyáaru'use, ayée mú tiraatáhuaviiri'i me'íjna í Jesús ti hua'utá'an mej mi í tuiixu tzajta'a a'uteárute. Aj pu i hua'utá'a. ³³ Mat'íj huiráaci í tevi jetze, mat'íj mi a'uruáchejraa ca'anín jime'e. Mat'íj mi a'uteájrupi í í tuiixu tzajta'a. Majta me'ín í tuiixu a'uruáchejraa. Mat'íj mi ancáavatzí a'u ti e'encátee. Mat'íj mi áata'a atéevatzí. Mat'íj mi a'ujámi.

³⁴ Majta a'íme í mej huá'acha'üca'a í tuiixu, mat'íj raasej a'ij ti ti'itíj huaríj, a'í mú a'uruáchejraa. Mat'íj mi hua'utá'ixa í teite chajta'a mé é'eché, majta a'ímuá mej a'uchéjme a'ij ti ti'itíj huaríj.

³⁵ Mat'íj mi a'íme í teite, a'úu mú e'iré'ene mej mi raasej. Mat'íj a'uun e'iré'ene a'u ti Jesús a'utéveeca'a, a'úu mú yá'uteu a'íjna í ja'ati í mej jetzen huiráaci a'íme í tiyáaru'use. A'u pu a'utacatí í Jesús jemi. Pu'uri ti'itíchejca'a. Capu ché'e rutímua'iraca'a. Mat'íj mi tiu'utátziin temua'a jeíhua.

³⁶ Majta a'íme í mej raasej, a'í mú tihua'utá'ixaa í teite a'ij ti Jesús tiráhuua a'íjna í ja'ati tiyáaru'use mej tzajta'an seijre'eca'a. ³⁷ Mat'íj mi naími'í í mej a'uun a'uchéjme tíj na'a ti a'uun huatacá'a u Gadara, a'í mú rájhuaviiri'i a'íjna í Jesús, ti nu'u á'ura'ani a'iné jeíhua mú tiu'utátziin. A'íj pu jín Jesús ateájraa í baarcu jetze. Tí'ij jí á'uraa.

³⁸ Ajta a'ín í ja'ati tiyáaru'use mej jetzen huiráaci, jeíhua pu rájhuaviiri'i a'íjna í Jesús ti raatá'an ti jamuan á'ura'ani. Mí ajta i caí, capu raatá'a ti jamuan á'ura'ani.

³⁹ Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj hui huaré'ara'ani a'u pej é'eché patá'aj hua'utá'ixaate'en a'ij ti muáaruú í Dios, a'íjna jime'e ti huápi'i ruxe'eve'e.

Aj pu i á'uraa a'íjna í ja'ati. Tí'ij jí nainjapua tíj na'a a'uun ti huatacá'a í chajta'a jetze, a'í pu hua'utá'ixa a'ij ti ti'ití ráaruú ti huápi'i ruxe'eve'e a'íjna í Jesús.

Tí nu'u yaujra'an pu'éne'e í Jairo, ajta nu'u a'íjna í 'íta'a ti tí'icui'ica'a (Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

⁴⁰ Tí'ij Jesús a'uré'araa yú jetze pújme'en, jeíhua mú teite ra'ancuré'evi'iti. Muaateújtemua'ave a'iné a'í mú rachú'eve'eca'a. ⁴¹⁻⁴² Jíme'en pu'u Jesús a'uun a'ará'a, aj pu i seij í ja'ati é'ejtunutaca'a á vejli'i jemin í Jesús. Ayee pu ántehuaa tijín Jairo. A'í pu tí'ajta u teyujta'a. Tí'ij jí a'ín raatáhuaviiri'i ti Jesús a'uré'enen jemin chajnan a'iné pu'uri nu'u á'ame'ere í yaujra'an. Ajta, a'í pu'u caj pí'tí'ijyauj, úitacan. Ajta a'íjna í yaujra'an, ayée pu rájcha'í a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua nine'ira'a. Tí'ij jí Jesús á'uraa jamuan. Majta í teite, jeíhua mú ajteáxüreca'a jemin. Temua'a mú tité'ecataca'a.

⁴³ Ajta a'ín 'íta'a, áa pu ajta a'utéveeca'a. Pu'uri á'atee a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua nine'ira'a ti ayén a'íjna jín tí'icui'í a'íjna jime'e ti tí'ira'asecare'e í xúure'e. Capu mé'e a'atájca'a ti raayí'itihua'a ti tiráhuuate'en. ⁴⁴ Tí'ij jí a'ín 'íta'a, huarita'an a'uré'ene. Aj pu i

ra'ajtamuaríej í c'ixure'ara'an jetze. Jíme'en pu'u ra'ajtamuaríej, aj pu i huateápu'a'areca'a ti uvé'emi'íye í xúure'e.

⁴⁵ Tí'ij jí Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'í tijín:

—¿A'ataani hui na'ajtamuaríej?

Naími'i mú miyen tiu'utaniú tijín:

—Canu nee.

Matí'ij miyen tiu'utaxájtaca'a, a'íjna í Pedro, a'í pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Maeestru, jeíhua mú ajteáxiiri í teite mú'eetzi jemi. Majta á'ujtajche.

⁴⁶ Mí ajta a'íin Jesús, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ja'ati pu xaa na'ajtamuaríej. Nee nu hui ráamua'areeri'í tí'ij ne-muarí'eri'íra'a huirájraa. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

⁴⁷ Ajta a'íin í 'íita'a, a'í pu ráamua'areeri'í ti caí ri'íri ti huateúravaa. Tí'ij jí e'iré'ene. Ruvivé. Aj pu i é'ejtunutaca'a jemin í Jesús. Tí'ij jí ayén tiu'utaxájtaca'a a'íin éen jín ra'ajtamuaríej mé jéjre'e mejséiraca'a í teite. Ajta ayée pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna jime'e ti huarúj.

⁴⁸ Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Niyauj, pepu'uri hui huarúj pe'íjna jime'e pej té'atzaahuate'e. Aricu, á'ura'a axiéehua.

⁴⁹ Aúche'e pu ti'ixáataca'a tí'ij seíj e'iré'ene ti huá'a jetze ajtémecan í mej a'uun é'eche í Jairo jemi, a'íjna ti tí'aijta u teyujta'a. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Pu'uri huamí'i ayauj. A'íj pej hui jín caí cha'a tira'antiú'uuni'íra'an mí maestro.

⁵⁰ Tí'ij Jesús ayén tiráanamujri'í, ayée pu tiraata'ixaa a'íjna í Jairo tijín:

—Capej tí'itziine'e. Patá'aj té'antzaahuate'en pena'a. Aúche'e pu hui rujni. —Ayee pu tiraata'ixaa.

⁵¹ Matí'ij mí a'uc'íj. Matí'ij me'uun a'ará'a Jairo ti é'eche. Matí'ij me'uun a'uré'ene, capu hua'utá'a í teite mej a'uun a'uteárute u chí'ita. A'ímej pu'u huatá'a a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan, ajta a'íjna í Jacobo. Ajta a'íime í vaújsimua'ame'en í ti huamí'i, a'ímej pu ajta huatá'a. ⁵² Majta me'ín í teite á pu'a'acié mej a'uté'uuca'a, naími'í mú ca'anín jín ruyeyeca'a. Máujxiemiste'ecaa micu.

Ajta a'íin Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Caxu ruyeyine. Capu hui mi'ichi. Cutzú pu'u.

⁵³ Matí'ij mí raate'atzeájraa a'íin méjmu'a'areerca'a tijín huamí'i. ⁵⁴ Tí'ij jí Jesús ra'ajtamuaríej í pa'ari'í í muájca'are'ara'an jetze. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Niyauj, ájchesi.

⁵⁵ Tí'ij jí xiéjniu'ucare'ara'an huaré'araa í jemin. Jíme'en pu'u huaré'araa í jemin, aj pu i ájchee. Tí'ij jí Jesús ayén tihua'uta'a'íj í vaújsimua'ame'en mej nu'u tiraamín. ⁵⁶ Jé'ecan mú naa ri'í tira'utaseíj í vaújsimua'ame'en. Ajta a'íin Jesús, a'í pu hua'utá'íjmíjri'í mej caí ja'ati ixaate'e a'íj ti tí'it'íj huaríj.

9

Tí'ij nu'u Jesús hua'aré'e'itixi a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase

(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

¹ Ja'anáj pu nú'u ayén huaríj a'íjna í Jesús. A'í pu hua'utajé a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Aj pu tihua'u'íjca a'íjna jime'e

mej mi hua'utamuárite'en a'ímej í tiyáaru'use í mej teite tzajta'a seijre'e, majta mej nu'u tihuá'uhuaate'en tǵ na'a ti'ipua'amé í cu'ini'ira'a í mej jín tí'icucui'í í teite. Jesús pu ajta hua'utá'a í muári'eri'ire'ara'an í mej jín miyen tiú'uruuren. ² Tǵ jǵ hua'uta'íteca'a mej mi a'ucǵxi'in mej mi tihua'utá'ixaate'en í teite a'ǵna jime'e í niuucari ti jíme'en raxa í Dios ti nainjapua tí'ajta. Ajta pu hua'uta'íteca'a mej mi tihuá'uhuaate'en í mej tí'icucui'í. ³ Ayee pu tihua'utá'ixaa tǵjǵn:

—Caxu ti'tǵ anú'an í sej jín huateújvairé'en í juye jetze, ni ti'tǵ itzǵ, ca'ǵn ti'tǵ ca'aní na'ari ti'tǵ pan o tumin. Seajta hui, seǵ xu'u anpiín í sícu'uri. Caxu hua'apuaca té'epiin.

⁴ A'uu ti na'a sej ará'aíixa a'ǵna a'u ti chi'ij a'utéjvee, a'úu xu u á'ateere ajta sena'a caí á'ucǵine a'ujna u chajta'a. ⁵ Ajta, ayée xu hui huárini ti pua'a mecaí amua'ancuré'evi'itin. Setǵíj á'ucǵine se'újna u chajta'a, xajtaúrǵi'ipi'in í sej ajtáca'acaimé'e, seajta raatéca'atzǵxi'in ti ij cáaxin í chuej. Ayee xu a'ǵna jín huarín, aj mú mi ramua'aréeren mej auteájturaa í Dios jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ǵna í Jesús.

⁶ Matǵíj mi a'ucǵxi nainjapua tǵ na'a a'uun ti huatacá'a. Nainjapua mú hua'utá'ixa í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin. Majta tihuá'uhuaa í teite.

Tǵíj nu'u huamǵí a'ǵna í Juan í ti huá'amuai'ihuaca'a í teite

(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷ Ajta a'ǵn í Heródes, a'ǵna ti tajtuhuan jín ti'itéveeca'a, a'ǵn pu ráamua'areeri'í a'ij mej ti'tǵ ruurejca'a. Capu a'ij tirá'amitǵe'eca'a a'íné seica mú miyen tí'ixajtaca'a tǵjǵn:

—Pu'uri ajtahua'a a'itáraa a'ǵna í Juan a'ujna mej ye'avá'ana.

⁸ Majta seica miyen tǵjǵn:

—Pu'uri ajtahua'a huataséjre a'ǵna í Elías.

Majta seica miyen tí'ixajtaca'a ti nu'u seǵ pu a'itáraa huá'a tzajta'a í mi'ichite ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. ⁹ Ajta a'ǵn Heródes, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tǵjǵn:

—Teajta hui ra'antiveíjcheca'a í mu'úura'an ne'ǵna í Juan. A'ǵn pu jín caí a'ǵn pú'een. ¿A'atajqui na'a pú'een a'ǵna í nej jíme'en niyen tí'inamua? —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

Ajta huataújtese ti raaseíj.

Tǵíj nu'u Jesús tihua'umí a'ímej í teteca anxǵvi'ira'a mej ta'ará'ase

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰ Majta me'ǵn í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, matǵíj mu'u pǵja'uré'avatzi, matǵíj mi miyen tiraata'ixaa me'ǵna í Jesús a'ij mej ti'tǵ huáruu. Tǵíj jǵ a'ǵn huá'uvi'iti a'ímej. Matǵíj mi a'ucǵ rujǵmua'a a'ujna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtéhuaa tǵjǵn Betsáida.

¹¹ Majta me'ǵn í teite, matǵíj ráamua'areeri'í, a'úu mú e'iré'ene a'u ti a'utéveeca'a í Jesús. A'ǵn pu hua'ancuré'evi'iti. Ajta tihua'utá'ixaa a'ij ti 'een a'ǵna jime'e ti Dios tí'ajta nainjapua. Ajta tihuá'uhuaa í mej tí'icucui'ime'ecaa.

¹² Tǵíj huaré'echuijxareca'a, a'ǵme í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'ǵn mú e'iré'ene í Jesús jemi. Ayee mú tiraata'ixaa tǵjǵn:

—Patá'aj hua'aré'e'itixi'in í teite mej mi a'ucǵxi'in tǵ na'a a'uun mej huachéjme u chajta'a, ajtahua'a ayée imuá mej a'uchéjme, mej mi me'uun tiú'unanan ti'tǵ mej ráacua'ani, mej mi majta me'uun a'ucu'utzu a'íné capu hui ye'e ti'tǵ ayajna a'u tej a'uté'uu.

13 Ajta a'ñin Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj mú'een tihua'umín.

Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Aii tu'u tícha'íi a'achú cumu anxívica í pan, teajta hua'apuaca í hua'ité, ca'ñ te'j teja'uvé'enanán í mej jín tiú'ucua'ani naíjmi'i. —Ayee mú tiraata'ixaa.

14 Majta a'ñime í teteca, ayée mú ará'ase a'achú cumu anxíj vi'ira'a.

Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ñimej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tijín:

—Miche'e a'ujrá'ase í teite, muáacua jetze mua'arástímé'e, méyee majta méyee.

15 Matí'ij mi miyen huaríj. Majta í teite, naími'i mú a'ujrá'aseca'a. 16 Aj pu í Jesús, ra'ancuré'e'í'ipi í pan, ajta í hua'ité. Aj pu í júte'e á'ujneereca'a. Rí'í pu tiraatá'a í Dios. Ajta, a'utéjche tí ra'antítaaraxi'ñin í pan, ajta í hua'ité. Aj pu í hua'utá'í'ipi'í a'ñimej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Matí'ij mi autéjhuii mej ha'uré'e'í'ipiite'en í teite. A'atzu mú á'atee mej hua'uré'e'í'ipiite'esin í pan, majta í hua'ité.

17 Naími'i mú tiú'ucuaa. Temua'a mú títeju'uxai. Majta a'ñime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, maúche'e majta te'evé'ejiste'axi sicíri jetze me'íjna tí te'avá'aturaa. Ajta a'ñin í sicíri, ayée pu te'ará'aseca'a a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua.

Tí'ij nu'u a'ñin í Pedro ayée pu raatamuá'a ja'ati tí nu'u Círístu'u pú'een (Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29)

18 Ja'anáj pu ayén tiuju'uríj. A'uu pu já'ahua'a Jesús téniiusime'e rusej. A'ñi mú rasejracaa í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'í tijín:

—¿A'íné metí'ixa í teite ja'atá nú'u ne pú'een inee?

19 Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—Seica mú miyen tí'ixa tijín mú'ee pe nu'u pe'ñ pú'een a'íjna í Juan tí huá'amua'íhuacare'e. Majta seica miyen tijín mú'ee pe nu'u pe'ñ pú'een a'íjna í Elías tí ajmí'í seijre'eca'a. Majta seica miyen tijín sej pe'ñ nu'u a'ítá'raa huá'a jemi í mi'ichite tí Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

20 Aj pu í ayén tihua'uta'íhua'uri'í tijín:

—Ari mú'een, ¿a'íné setí'imua'atze ja'atá ne pú'een?

Ajta a'ñin í Pedro, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pe hui pe'ñ pú'een í Círístu'u tí Dios án mú já'ujra í ipuari japua.

21 Ajta a'ñin í Jesús, jeíhua pu huau'íjca mej nu'u caí ja'ati ixaate'e ja'ati tí pú'een.

Tí'ij nu'u Jesús raataxájtaca'a tijín: “Nu'uri mi'ini inee” (Mt. 16:20-28; Mr. 8:30-9:1)

22 Ajta Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu tiú'ujxe'eve'e ineetzi jemi, í nej neajta huá'a jetze airáane í teite nej ní inee jeíhua rajpuaítzi ná'ara'ani. Majta a'ñime í hua'avaujsi, majta a'ñime í mej tí'ajta u teyujta'a, majta a'ñime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze tí Moisés ra'uyú'uxaca'a, naími'i mú hui netíti. Majta neejé'icatan. Ajta, tí'ij teuumé'eca huaíca xicaj, na'ítaméj huá'a tzajta'a í mi'ichite nej ní ruuri ná'ara'ani. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

23 Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a ja'ati raxí'eve'e ti á'uche'ecane'en nee jamuan, ayée pu ruxe'eve'e ti a'ín amuacaán mé rúurieni a'ij ti tí'ijxe'eve'e í ru tzajta'a. Ajta á'iyen cha'a a'ín huataúra'an tǐj na'a ti yú auca'ití a'ame ti ayén che'atá na'a tirajpuaítzi á'ara'ani netǐj hui inee tirajpuaítzi na'ame. Ché'e a'ín ajta ayén huárini a'ij nej tí'iraxe'eve'e inee, tǐj na'a ti yú auca'ití a'ame.

²⁴ 'Ayee pu'u, ti pua'a ja'ati a'ǐjna jǐn tí'itese'e ti nain tí'ijseire'en tǐj na'a pua'amé yen tí'iseijre'e tí'ij ruxiéehua chée á'ara'ani, aru ti pua'a ari huámí'ini, capu cha'a a'ij tiraatévaire'esin a'ǐjna ti tí'ijcha'ii. Ajta ti pua'a ja'ati huámí'ini a'ǐjna jime'e ti na'ará'astijre inee'tzi, a'ǐ pu xaa hui aúche'e rateuni í ruxéjniu'uca ti auj ruurica'a.

²⁵ 'Ahuii, ¿a'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? ¿A'iné tí'itǐj tiraatévairi í ja'ati ti nain huamuá'itín ti ayén seijre'e íiyen chaanaca japua ti pua'a á'iyen yá'urieeni a'ǐjna í ja'ati í ruxéjniu'uca ti aúche'e ruurica'a? Capu hui a'atzu tí'itǐj a'ij tiraatévairi, tzíte'e.

²⁶ 'Tí pua'a ja'ati tí'iteví'ira'a inee'tzi jemi na'ari tí'iteví'ira'a a'ij nej tí'ixa, inee í nej neajta huá'a jetze airáane í teite, ayée nu hui che'atá nena'a tiu'utatévi'ira'ata í jemin a'ǐjna xicá'ra'a nej jetzen yé ve'ecánejsin.

'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. A'ǐjna nu xaa yé ve'ecánejsin, netí'itevé'e nu na'ame tí'itǐj Rey jime'e. Ayee nu che'atá nain jǐn te'entínmu'a'aréere na'ame tǐj í niyá'upua. Neajta nu huataseijre'esin huá'a jamuan í mej tí'ivaire'e í ta japua. Huá'pí'í pu hui naa seíre'e a'ame mej mí naa rǐ'í tǐna'utaseíj í teite.

²⁷ 'Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, seica mej yé huaté'uu ayajna, camúu xi cui'ini sino matǐ'ij amuacaícan raseijran ti Díos tiu'uta'a'ǐjta íiyen chaanaca japua. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ǐjna í Jesús.

Tǐ'ij nu'u seicié huataújrui í Jesús

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸ Teuumé'eca a'achú cumu aráhuai'a xicaj ti Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu i a'íme'ij a'uví'ití, a'ǐjna í Pedro, ajta a'ǐjna í Juan, ajta a'ǐjna í Jacobo. Matǐ'ij mí anticíj í jǐrǐ japua.

Tí'ij jí Jesús a'utéjche ti huatéjniuuni. ²⁹ Tǐ'ij auj téniusime'e, aj pu i seicié huaújrui a'ǐjna í Jesús í runéerime jetze. Temua'a pu naa tiu'utécuainareca'a í cíxure'ara'an. Ayee pu tí'itétaave'e cumu metémaxcava'ara.

³⁰ Matǐ'ij mí hua'apua huataseijre jamuan í Jesús. A'íi mú me'ín pú'een, a'ǐjna í Moisés teecan, ajta a'ǐjna í Elías. ³¹ Huá'pí'í mú naa seijre'eca'a. Majta jamuan tí'ixájtaca'a a'ǐjna í Jesús. A'íj mú jǐn tiú'urixaate'eca a'ǐjna í tí jǐn aráurastejsin a'ǐjna Jerusalén, ti a'ín huámí'ini a'ǐjna.

³² Ajta a'ín í Pedro, majta í mej hua'apua í mej a'uté'uuca'a jamuan, jeíhua mú cu'utzícuca'a. Matǐ'ij huá'jǐ, matǐ'ij mí hua'useíj a'íme'ij í teteca í mej áa huaté'uuca'a jamuan í Jesús. Majta raaseíj a'ij ti éene'e í Jesús ti jeíhua huá'pí'í naa seijre'eca'a. ³³ Matǐ'ij meri á'ucánicu a'ujna ti a'utéjvee í Jesús a'íime mej hua'apua í teteca, aj pu i ayén Pedro tiraata'ixaa tǐjǐn:

—Maestro, naa pu xǐ'epí'ín tej yé huaté'uu. Tiché'e hui huaí'caca huátaahuaa, í inaamua, seíj ti mú'leetzi a'áa a'ame, ajta seíj, Moisés ti ra'áa á'ara'ani, ajta seíj, Elías ti ra'áa á'ara'ani. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ǐjna í Pedro a'íné capu a'ij rá'amitiejte'eca'a.

³⁴ Tǐ'ij auj tí'ixáataca'a, aj pu i jaitiri huataseijre. Aj pu i huá'a jetze rájrupi. Tǐ'ij huá'a jetze rájrupi, matǐ'ij mí tiu'utátziin a'íime í mej Jesús

jamuan á'ujujhua'ane'e. ³⁵ Ti'ij jí niuucari e'icánamuajre í jaitiri tzajta'a, ayén tijín:

—A'íi pu hui a'íin pú'een í niyauj, í nej ra'antíhua'u. Setá'aj ráanamua. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a.

³⁶ Ti'ij ayén tiu'utaxájtaca'a, án pu a'utevéé já'araa rusej a'íjna í Jesús. Majta a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íi mú ru'uté'aa í ru tzajta'a. Camu ja'ati huatá'ixaa a'ij mej tiu'uséij.

I temuaj ti nu'u tiyaaru'u tzajta'an seijre'eca'a
(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷ Yee ruijmua'a yee, mat'íj meri acáaci í jiri japua, jeihua mú teite ra'antinájcheca'a. ³⁸ Ajta seij pu a'utéveeca'a huá'a tzajta'a í teite. A'íi pu raatajé tijín:

—Maeestru, jeihua nu hui muahuavii pej ya'utéeseij í niyauj, a'iné a'íi nu'u caj ti'ijyaúj. ³⁹ Xíejniu'ucari ti a'ij pua'a 'een, a'íi pu hui rájviivi'i. A'íj pu jín, jeihua rujíhuave'e í pa'ari'i. Ajta jeihua pu huá'aruri ratá'aca í jetzen. A'íj pu jín, áijjaamixcue'ire'e í rutene'e jetze. Cíj pu'u tiratá'aca ti ruxiéehua rí'i mé tejá'uche'ecane'en. Pu'uri rá'apua'ajte'esin. ⁴⁰ Nehuá'uhuaviiri'i hui ne'ímej í mej á jamuan á'ujujhua'an mej raata-muárite'en ti tzajta'an seijre'e. Majta caí raay'íitihua'a. —Ayeé pu tiraata'ixaa a'íjna í ja'ati.

⁴¹ Ajta a'íin Jesús, ayéé pu tiu'utaniú:

—Mú'een mi sej iiji huáteemua, caxu hui té'atzaahuate'e, mi sej a'ij pua'a tí'iteteite. ¿A'achúni ruxe'eve'e nej a'ateevi'i mú'ejmi jemi nej ni rí'i amuáaruuren? Mé je'evé'evi'itichi mi pa'ari'i.

⁴² Ti'ij auj e'evé'eme'ecaa, a'íi pu tiyaaru'u ra'itárie á chuaata'a, ajta huá'aruri raatá'a. Aru a'íin Jesús, a'íi pu ra'ajté'axi í tiyaaru'u. Aj pu i tiráhuua í pa'ari'i. Ajta raatátui í táatajra'an.

Ti'ij nu'u ajtahua'a Jesús raataxájtaca'a tijín: “Nu'uri mi'ini”
(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

⁴³ Majta naími'i mú naa rí'i tira'utaseij a'íjna jime'e ti Dios ayén ráaruu a'íjna ti huápi'i ruxe'eve'e.

Mat'íj mauj a'ij tejá'useijraca'a í teite me'íjna jime'e a'ij ti Jesús huaríj, ayéé pu tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e.

⁴⁴ Ayen tijín:

—Rí'i xu'u mú'een tiráanamua. Ayeé pu hui tí'ineruuren ineetzi, i nej neajta huá'a jetze airáane í teite. Avíitzi mú jín neetzi tiu'utátuiire'esin huá'a jemi í teite. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

⁴⁵ Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, camu yaú'itiéé muá'araa a'ij ti huataújmua'a í niuucari ti raataxájtaca'a a'íjna í Jesús, sino huateúravaataca'a mej mi caí yaú'itiéé muá'ara'ani. Majta mú tí'itziine'eca'a. A'íj mú jín caí raata'íhua'uri'i me'íjna jime'e a'ij ti huataújmua'a.

I ja'ati ti nu'u jaítze'e ruxe'eve'e
(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶ Ja'anáj pu ayén tiuju'urj. A'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íi mú autéjhuui mej tiú'ujeeve a'íjna jime'e yee a'atani jaítze'e ve'ecán jín tí'itévee iteen tej tamuáamuata'a japan hua'apua ará'ase.

47 Ajta a'ín Jesús, a'í pu ramua'areereca'a a'ij mej tí'imua'ajca í ru tzajta'a. Aj pu í pa'ari'í avé'eví'iti. Tí'ij í á vejli'í raatéjche a'u ti a'utéjvee.
48 Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ja'ati ti na'a ti ra'ancuré'eví'itin a'íjna í pa'ari'í neniúucajtze'e, a'í pu hui ajta na'ancuré'eví'itin ineetzi. Ajta a'ín ti na'ancuré'eví'itin ineetzi, a'í pu ajta ra'ancuré'eví'itin a'íjna ti tinaata'a'áj. Ayee pu'u tí'een a'iné a'íjna ti jaítze'e cálieene'en jín ti'itéjvee mú'ejmi mí sej nee jamuan á'ujuhua'an, í Dios jemi, a'í pu hui jaítze'e ve'ecán jín ti'itéjvee caí máàj ja'ati. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

I ja'ati ti nu'u itejmi jemi seijre'e

(Mr. 9:38-40)

49 Ajta a'ín í Juan, ayée pu tiraata'ixaa tíjín:

—Maeestru, ja'ati tu a'uséj ti huá'amuarite'eca'a í tiyáaru'use mej huá'a tzajta'a seijre'e í teite. Aniúucajtze'e pu jín huá'amuarite'eca'a. Teajta iteen, teen tu hui raatá'ijmáijri'í ti caí ayén ríjcaa, a'iné capu téjmi jetze ajtéme'ecan.

50 Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tíjín:

—Caxu rá'ijmáijra, a'iné ja'ati ti na'a ti caí a'ij á'amuaruure, a'í pu xaa á'amuaaire'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

Tí'ij Jesús hua'ajté'axi a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan

51 Tí'ij ari vejli'ítaca'a ti teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios rá'avi'itin í ta japua, Jesús pu raaxí'epi'intare nain jime'e ti a'uun a'ujnén ánti Jerusalén. 52 Seica pu huata'íteca'a mej mí amuacá a'ujnén. Aa mú a'ará'a chajta'a a'u mej a'uchéjme a'íme í Samaria ti é'eme'ecan. A'u mú a'atanéj mej mí rí'í tiú'uruuren a'u mej ará'aíixa.

53 Majta a'íme í mej a'uun é'echejca'a, camu ra'ancuré'eví'iti me'íjna í Jesús, a'iné mú'uri ramua'areereca'a tíjín Jerusalén pu a'ujnéjsin.

54 Majta a'íme í mej hua'apua, a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan, matí'ij ráamua'areeri'í, ayée mú tiraata'íhua'uri'í me'íjna í Jesús tíjín:

—Tavastara'a, ¿a'iné hui petí'ijxe'eve'e tej ti tiyen huárini? ¿Ni teraata'ájte'en í Dios ti júte'e ye'icáxire'en í taij ti jín huá'ucui'ini náijmi'ica, matíj mena'a ayén mej huachéjme? —Ayee mú tiraata'íhua'uri'í.

55 Aj pu í Jesús pí a'uré'eve. Aj pu í hua'ajté'axi. Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ca xu hui ramua'aree ti'ítaj ti xiéjniu'ucare'ara'an ayén ca'aníjra'a tejamuaatá'aca sej si siyen tiu'utaxáj. 56 A'iné inee, í nej neajta huá'a jetze airáne í teite, canu hui ne'íjna jín mú a'uvé'emej nej ni hua'antipua'ajte'en í teite, sino a'ij nu jín mú a'uvé'emej nej ni hua'irájtuaani. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

Majta a'ucíj. Majta seíj chajta'a jetze a'atanéj.

I mej nu'u raxí'eve'eca'a mej jamuan á'ujuhua'ane'en a'íjna í Jesús

(Mt. 8:19-22)

57 Matí'ij mauj huajú'ucaa í juye jetze, seíj pu ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Nee nu hui á jamuan a'umé'e na'ame a'u ti na'a pe á'ume.

58 Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—A'íme í arachuíjse, a'úu mú hui u'uche a'u ti aucúcu'unijmee. Majta a'íme í pina'ase, pí'ista jetze mú tiú'uritu'aate. Mí neajta inee, í nej neajta huá'a jetze airáne í teite, canu huatéechi'í a'u nej a'utácuti.

59 Jesús pu seíj huata'áij í teví tíjín:

—Patá'aj á'uche'ecane'en nee jamuan.

Ajta a'ín teáata'a, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Niche'e ne'u yé huatácati ajta caí huám'i'ini í nitáàta nej ni ra'avá'anan a'ij tej tí'ljiri'ire iteen. Aj nu xaa á jamuan á'uche'ecane'e na'ame.

⁶⁰ Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Miche'e me'ín ra'avá'anan í mi'ichi a'íime í hua'axi'ej mi'ichite me'ijna jime'e í mej caí ramua'ate í Dios. Pajta mú'ee, aricu á'ura'a pej pi í niuucari hua'utá'ixaate'en ti jíme'en raxa í Dios ti nainjapua tí'ajjta. —Ayee pu tiraata'ixaa a'ijna í Jesús.

⁶¹ Ajtahua'a sejí pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástar'a, nee nu hui á jamuan á'uche'ecane'e na'ame, aru nauj mi'i u a'atanén ne é'eche nej ni hua'utateújte'en í ne'ihuaamua'a, neajta í nevaúsimua'a.

⁶² Ayee pu tiu'utaniú a'ijna í Jesús tijín:

—A'ijna í ja'ati ti a'utéjche ti tí'imuarí'e, ti pua'a ari já'ita'a umé'eca ajta raatéxi'eehua, a'íi pu hui caí tí'itíj vaire'e jemin í Dios ti nainjapua tí'ajjta.

10

Tí'ij nu'u hua'aré'e'itixi a'ímej í mej huaícate jamuan tamuáamuata'a ará'ase

¹ A'atzu a'ateevi'i, Jesús pu ajtahua'a seica avé'ejajpuaxi í mej ayén pua'améca a'achú cumu huaícate japuan tamuáamuata'a ará'ase. A'íi pu hua'uta'íteca'a hua'apuacajmé'en mej mi anáaté'ee u e'ará'asti nainjapua a'u ti na'a mej a'uchéjme, a'u ti Jesús huáje'emuáarenche'e.

² Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mu'íiti mu'uri tén á'ujca'ane ti Dios tíhua'uta'ajte'en, aru camu mu'íi a'íime í mej a'ijna jín tí'ivaire'e mej tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jín Dios hua'irájtuaani. A'íj xu hui siyen tiraatáhuavii í tavástar'a í ti jemin tiu'utátiire'esin naijmi'ica jime'e í mej té'atzaahuate'e, ti a'íin tejámuaata'áijte'en sej a'ucíjxi'ín nainjapua a'u mej é'eseijre'e.

³ 'Sericu mú'een. Ayee nu hui tejámuaata'áijte'esin sej si huá'a tzajta'a á'ujjuhua'ane'en í teite. Ayee xu seíire'e xá'aju'un matíj cáne'axi mej huá'a tzajta'a á'ujjuhua'an í j'íra'ave. ⁴ Caxu hui ca'aní té'epiin sej tumin tzajta'a ucá'an, caxu seajta ca'aní té'epiin sej tiú'ujcixu te'ucá'an, caxu seajta tiú'uca'acái té'í'ipi'ín. Caxu ja'ati teujte'e í juye jetze. ⁵ Setí'ij chí'ita uteárute, mi'i sej siyen tiraatateújte'en yee: “Rí'i xu yee tí'itechejca.”

⁶ 'Seajta ti pua'a a'uun é'eseijre'e sejí í tevi ti xaa r'íi tí'iche, a'íi xu hui huateáturaasin jemin í sej jín raatateújte. Na'ari caí, ajtahua'a huateáturaasin mú'ejmi jemi í sej jín raatateújte.

⁷ A'uu xu á'ateere a'ájna chí'ij jetze a'u sej ará'aiixa. Tí'itíj ti na'a mej tejá'amuamin, a'íj xu hui huácua'ani, seajta raayé'en. Ayee xu huárini a'iné ayée pu tiraavíjte'e mej tiraanájchite'en a'ijna í ti tí'imijhuaca. Caxu á'ujjuhua'ane'en méyee seajta méyee huá'ache.

⁸ 'Setí'ij se'uun a'uteárute sejí jetze í chajta'a, ti pua'a a'íime amua'ancuré'eví'itín, ayée xu huárini. Tí'itíj mej án amuaajá'ujmuniira, a'íj xu huácua'ani. ⁹ Setá'aj seajta tihua'uhuaate'en a'ímej í mej tí'icúcu'íjme. Seajta hui siyen hua'utá'ixaate'en yee pu'uri támua'a teja'uré'enejsin ti Dios nainjapua tiu'uta'ájta íiyen chaanaca japua.

10-11 'Na'ari, ti pua'a mecaí amua'ancuré'evl'itín setí'ij e'ará'asti sej jetze í chajta'a, ayée xu caaye jetze á'ujujhua'ane'en. Ayee xu hui tihua'utá'ixaate'en yee: "A'íjna í chuej, ti muini ti ajtávi'itaxi í taca'acai jetze, íye ti chajta'a me'ecan, a'íj tu huatéca'atzijxi'ísin sej si ráamua'aree sej ve'ecán jín auteájturaa í Dios jemi. Capu amín a'ij sej seri tiú'uruu. Aúche'e pu yerá'aiixa ja'anáj ti teja'uré'enejsin ti Dios tiu'uta'aíjta nain-japua íyen chaanaca japua." Ayee xu hui tihua'utá'ixaate'en.

12 'Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. A'ájna xicájra'a jetze tí'ij yerá'aiixa í Dios ti ij a'ín huá'axijte'en, jaítze'e mú hui rajpuaítzi muá'aju'un a'íime í mej caí amua'ancuré'evl'iti a'ujna chajta'a mej caí a'íime í mej Sodoma e'echéjme'e.

I teite mej nu'u caí té'atzaahuat'e

(Mt. 11:20-24)

13 'Mi sej hui Corazín é'eme'ecan, setá'aj huataújxieemiste'en. Seajta mú'een, mi sej Betsáida é'eme'ecan, setá'aj seajta huataújxieemiste'en, a'iné mú'ejmi tzajta'a, jeihua nu niyen huaríj ti huápi'í ruxe'leve'e. Mí seajta mú'een, caxu na'ancuré'evl'iti.

'Aru ti pua'a niyen huáriniiche'e huá'a tzajta'a a'íime í mej mejmí'i Tiro a'uchéjme'ecaa o huá'a tzajta'a a'íime í mej mejmí'i Sidón é'echejca'a a'ij nej neri huaríj mú'ejmi jemi, a'íi mú hui mejmí'i seicié tiu'umuá'aj á'ame'enche'e. A'íi mú miyen ucaújchejte'axi'ínche'e me'íjna jime'e í mej jín custaa tí'ita'ahuaca. A'íi mú hui majta nasij cáujhuaate'enche'e, majta miyen éene'e mej a'ujrá'aseche'e mej mi ráamua'aree í seica í teite mej meri seicié tiu'umuá'aj.

14 'Silu mú'een, jaítze'e xu hui rajpuaítzi xá'aju'un mecaí a'íimej a'ájna xicájra'a jetze ti Dios ayén tihua'axijte'en.

15 'Ari mú'een, mi sej Capernaúm é'eme'ecan. ¿A'iné tejamuá'amitíejte'e mú'ejmi? ¿Ni qui Dios pu amuá'avi'itín u júte'e? Capu hui tzíte'e, sino Dios pu amuaja'ucáhua'axijsin téte'imua í chaanaca jete a'íjna jime'e sej caí na'ancuré'evl'iti. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

16 Ajtahua'a pu ayén tihua'utá'ixaa a'íimej í ti hua'uta'íteca'a tíjín:

—A'íjna í ja'ati ti ayén á'amuanamua, a'íi pu hui ajta nenamua ineetzi. Ajta a'íjna í ja'ati ti amuaata'íti, a'íi pu ajta neta'íti ineetzi, ajta, a'íi pu hui raata'íti a'íjna ti tinaata'aíj ineetzi.

Mat'íjta nu'u mi curé'ecijxi í mej huaícate japuan tamuáamuata'a ará'ase

17 Mat'íj mi a'ucíjxi a'íime í mé huaícate japuan tamuáamuata'a ará'ase. Mat'íj uvé'eneajxi, jeihua mú rútemua'ave'eca'a. Ayee mú tiraata'ixaa tíjín:

—Tavastara'a, majta a'íime í tiyaaru'u, a'íi mú majta te'ará'astijre tetí'ij iteen tihua'uta'aíj aniúucajtze'e.

18 Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Jesús tíjín:

—Nee nu raasej ne'íjna í Satanás tí'ij a'ín u e'icájve u júte'e. Ayee pu hui teje'icájve cumu mej témaxcava'ara'an.

19 'Neajta inee, nu'uri tejámua'íjca ne'íjna jime'e sej hua'avé'etziinaxi'ín se'ímej í cu'ucu'use, ajta se'ímej í teaxcáte sej si tiu'utémua'itín. Neajta nu hui tejámua'íjca sej si tiu'utémua'itín nain jime'e í huá'amuari'eri'ira'a a'íimej í mej amuájcha'íire'e. Capu tí'itíj a'ij á'amuaruren.

20 'Mi seajta mú'een, caxu hui se'íjna jín huataújtemua'ave'en í mej amua'ará'astijre'esin í tiyáaru'use sino ayée xu se'íjna jín titeetáujtemua'ave'en, jee xaa ne'u, ti ari á'ayu'usi'i í ta japua a'ij sej hui ante'aruá sej si se'uun auteáturan tíj na'a rusén jime'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí'ij nu'u Jesús rí'i tiraatá'a í rutáata í Dios
(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

21 A'ájná'imua, jeíhua pu huataújtemua'ave a'íjna í Jesús a'íjna jime'e ti huateájturaa jemín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ayee pu tiu'utéjniuu tíjín:

—Jeíhua nu rí'i timuaatá'asin, mi pej niyá'upua, mi pej tí'aijta u ta japua, pajta íyen chaanaca japua. Ayee nu hui 'een jín rí'i timuaatá'asin a'íné mú'ee pe raaté'avaata a'íjna í niuucari mej mi cá'í yaú'itiée muá'araa a'íime í mej jeíhua raay'íiti, majta a'íime í mej jeíhua tiú'ujmua'ate. Pajta mú'ee tihua'utasejrate'e a'ímej í mej cá'í a'ij tí'ijviicua'i. Jee xaa ne'u, mi pej niyá'upua, ayée pu hui mua'aránajcheca'a.

22 'Nain pu jín tinaa'íjca í niyá'upua. Capu ja'ati ramua'aree ja'ati nej yaujra'an pú'een. A'íi pu'u ramua'aree í niyá'upua. Capu ja'ati ajta ramua'aree ja'ati ti pú'een í niyá'upua. Nee nu'u hui ramua'aree í nej yaujra'an pú'een. Majta a'íime ramua'aréeren í nej hua'utasejrate'esin nexí'evi'ira'a jime'e. —Ayee pu tiu'utéjniuu.

23 Tí'ij jí hua'antaseírajraa í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Rujíme'e pu hua'utá'ixaa tíjín:

—Jé'ecan pu hui rí'i tejamuaatá'a a'íjna jime'e í sej seri tí'iseij. 24 Ayee nu tejá'amua'ixaa'e. A'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, majta a'íime í mej títetaté'eca'a rey jime'e, mu'íiti mú raxí'eve'eca'a mej raaseíj a'ij sej tí'iseij mú'een. Majta jeíhua mú raxí'eve'eca'a mej ráanamua a'ij sej seri tí'inamua. Aru capu hui ayén tihua'uci'i. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

I ja'ati ti nu'u í Samaria é'eme'ecan ti rí'i tí'itevij

25 Ja'anáj pu ayén huaríj. Seíj pu ájchee, ti tí'imua'ata í yu'uxari jetze ti Moisés ra'uyú'uxaca'a. Ayee pu tí'itese'eca'a a'íjna í ja'ati ti ayén tiráacuanaman ti ij a'íin Jesús tí'itíj jín auté'ítzen. Ayen tíjín:

—Maeestru, ¿tí'itáni ruxe'eve'e nej niyen huárini ti ij náaci'iti ineetzi nej ruuri ná'ara'ani rusén jime'e a'ujna a'u ti Dios é'eseijre'e?

26 Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Jesús tíjín:

—¿A'íné té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze? ¿Tí'itáni pa'ujíjve'e pe'íjna jetze í yu'uxari?

27 Aj pu í ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Patá'aj nu'u piyen rí'i tirájcha'íi a'íjna í tavástar'a í taDioj nain jime'e í á'a tzejta'a, pajta nain jime'e a'achú pej caj té'aca'ane í á'axiejniuu'uca jetze, pajta nain á'axe'evi'ira'a jime'e, ajta á'amuari'eri'ira'a jime'e. Aj-tahua'a pu seíj seijre'e ti jín ayén yee patá'aj nu'u hui piyen che'atá pena'a rí'i tirájcha'íi í axí'ej tevi patíj mú'ee aseíj tí'ti'á'acha'íi.

28 Jesús pu ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Xí'epi'in pej tiraataxájtaca'a. Tí pua'a piyen huárini, a'ij pej hui tiraataxájtaca'a, peruuri pej pua'amé rusén jime'e a'u ti Dios é'eseijre'e.

29 Ajta a'íin ti tí'imua'ataca, a'íi pu raxí'eve'eca'a mej mi ráamua'aree í teite ti cá'í ja'anáj auteájturaa í Dios jemi. A'íj pu jín, ayén tiraata'íhua'uri'í a'íjna í Jesús tíjín:

—¿A'ataani pú'een í nexí'ej tevi?

³⁰ Ajta a'ñin Jesús, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Ja'ati pu nu'u Jerusalén e'erá'raa. A'u'u pu nu'u hui a'ucamé'eca u Jericó. Matí'ij nu'u mi nahua'ari ra'antinájcheca'a. Metirá'ari'iri'í í cixure'ara'an. Majta raatéevajxi. Matí'ij nu'u mi yautej í juye jetze. Pu'uri á'ame'erejca'a. Majta nu'u me'ñ nahua'ari a'ucíj.

³¹ A'atzu a'ateevi'i, tí'ij nu'u i sejí a'ucamé'eca juye jetze. Puaarij pu hui pú'een a'ñna. Tí'ij jí raasejí ti á'ame'erejca'a. Aa pu nu'u imuá a'atanéj í juye. Ajta nu'u mú á'ume.

³² 'Ajtahua'a pu nu'u sejí a'ájna a'ucamé'eca. A'ñi pu nu'u a'ñin pú'een sejí ti Leví teecan jetze ajtéme'ecan. A'ñi pu ajta tí'ivaire'eca'a hua'atéyujta'a. Tí'ij a'uun a'ucáane a'u ti auucá'a í ti á'ame'erejca'a, a'ñi pu ajta nu'u hui raasejí. Ayee pu che'atá na'a huaríj. Aa pu nu'u imuá a'atanéj. Ajta nu'u mú á'ume.

³³ 'Ajtahua'a pu nu'u sejí a'ucamé'eca. A'ii pu nu'u a'ñin pú'een sejí ti sejí chuéjra'a japua é'eme'ecan ti ayén téja'arájtehuaa tijín í Samaria. Tí'ij aj a'ucamé'eca, a'ñi pu nu'u a'ucáane a'u ti auucá'a a'ájna ti á'ame'ere. Tí'ij raasejí, a'ñi pu nu'u rá'ancu'uvajxi.

³⁴ 'Tí'ij nu'u i jemin á e'iré'ene. Aj pu i racá'ajusi á jetzen a'u ti tejé'epuaijti'ihuaca'a a'ájna jime'e í aceite, ajta u viinu. Ajta nu'u raacá'ijcataxi a'u ti tejé'epuaijti'ihuaca'a. Aj pu nu'u i ra'avá'ara rucíj japua í puuru'u. Tí'ij nu'u i ya'uví'iti, a'ájna já'ahua'a a'u mej é'e'aseca í mej puasearuve'e. A'u'u pu nu'u yaúutuaa. Temua'a pu nu'u hui rí'í tiraaxá'apuairi'i.

³⁵ 'Yee ruijmua'a yee, a'ñi pu nu'u hui ru'ita'í'ipi hua'apuaca í tumin. Ajta raata'í'ipii a'ájna ti antiújmua'aree a'ájna jime'e í chí'ij. Ayee pu nu'u tiraata'ixaa tijín: “Patá'aj rí'í tiraaxá'apuai. Neajta inee, netí'ij uvé'enen, aj nu yeehui muaatá'asin nain a'achú pej caj tiraaxíjte huaatari jime'e, ajta tí'itíj ti huácuaa.” Ayee pu nu'u hui tiraata'ixaa, a'ájna í Samaria ti é'eme'ecan.

³⁶ Ajta a'ñin Jesús, ayée pu tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné timuá'amitiejte'e, a'íime í mej huaíca, a'atani éene'e a'ñin pírici ti rí'í tí'itevistáa já'araa amíjna jemi í ruxí'ej tevi í mej tiraanáhua'iri'í í nahua'ari?

³⁷ Ajta a'ñin ti tí'imua'ataca í yu'uxari jetze ti Moisés ra'uyú'uxaca'a, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Ayej ne'ase ti a'ñin ti rá'ancu'uvajxi, a'ii pu a'ñin pú'een í ti xí'epi'in tí'itevíj a'ájna jemi í ruxí'ej tevi.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Aricu hui, patá'aj piyen huárini a'ij ti a'ñin huaríj.

Tí'ij nu'u Jesús á a'uré'ene Marta ti é'eche

³⁸ Ajta a'ñin Jesús, majta a'ñime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, matí'ij mauj huajú'ucaa, a'úu pu a'ará'a a'u ti ja'ati e'echéjme'e. Ayee pu ántehuaa a'ájna í íita'a tijín Marta. Tí'ij i a'ñin ra'ancuré'evi'iti í ruche. ³⁹ Sejí pu tí'íhuaara'a, íitacan. Ayee pu ántehuaa tijín María. Ajta a'ñin María, án pu vejli'i a'ujyéjxi jamuan í Jesús. Ranamuá'jraca'a a'ij ti tí'ixajta'a. ⁴⁰ Ajta a'ñin í Marta, capu a'ij tirá'ateuve'e a'ij ti huárini a'iné jeíhua pu tí'imuari'eca'a ti ij ihua'umín. Tí'ij i e'iré'ene jemin í Jesús. Ayee pu tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Nevástarala, ¿ni caí á jetze ruxe'eve'e ti ne'ihuaara'a ruséjtcacan yé naatéjtuaa nej ni nesej tí'imuari'e? Patá'aj hui raatá'ixaate'en ti naatévair'e'en.

⁴¹ Tavástarala pu ayén tiu'utaniú tijn:

—Marta, Marta, jeihua pej tí'imua'atze, pajta jeihua a'ij té'amua'ate.
⁴² Sej pu'u hui ruxe'eve'e pej piyen huárini. A'ijna í María, a'í pu ra'avé'ehuau í ti jaítze'e rí'en. Neajta inee, canu hui rá'a'ari'ira nemijna. —Aye pu tiraata'ixaa a'ijna í Jesús.

11

T'ij nu'u Jesús huá'amua'atejca'a a'ij mej ye'í titeeténjuuni í teite
 (Mt. 6:9-15; 7:7-11)

¹ Ja'anáj pu ayén tiuju'urij. Aa pu já'ahua'a a'utéveeca'a a'ijna í Jesús. Téniusime'e í Dios jemi. T'ij raatapuá'ajtaca'a ti huatéeniu, sej mej jamuan á'ujuhua'ane'e, ayé pu tiraata'ixaa tijn:

—Tavastara'a, patá'aj piyen titáamua'aten tej huatéjniuuni í Dios jemi tí Juan tihua'umuá'ate a'imej í mej jamuan á'ujuhua'ane'e.

² T'ij i ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Setí'ij huatéjniuuni, ayé xu hui tiu'utaxá yee:

Mú'ee í pej tá'ia'upua,

Miché'e rí'í mé'e tiyau'á'an í pej jín ántehuaa.

Ché'e ayén teja'uré'enen a'ájna xicá'jra'a pej jetzen tiu'uta'aíjta íyen chaanaca japua.

Miché'e miyen che'atá mena'a tira'ará'asten a'ij pej tí'ijxe'eve'e a'íme í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua matíj a'íme tira'ará'aste í mej ta japua a'uté'uu.

³ Patá'aj titaatá'an í ti tí'icua'iri'í í tej jín te'utáviicua'í íjii tíj na'a yú ti auca'ití a'ame.

⁴ Patá'aj titaatá'uuni'í í tej jín auteájturaa mú'eetzi jemi a'iné ayé tu che'atá tiraatá'uuni'ira ja'ati ti na'a ti auteájturaa itejmi jemi.

Patá'aj pajta caí raatá'acare'en í tiyaaru'u ti a'ín ca'aníjra'a taatá'acare'en tej ti caí tiyen huárini tí'itíj jime'e ti a'ij pu'a'a 'een. Yee pu'u.

⁵⁻⁶ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Tiché'e tiyen raataxá yee sej xu mú'een tí'amigo. Ajta á'iyen a'ijna í ja'ati, tí'ij ari já'ita'a tíca'a pí'tí'irici, a'úu pu hui a'umé a'u ti é'eche í amiigura'an. Aj pu i ayén tiraatá'ixaate'esin tijn: “ne'amiigu, huaícaca naatanijte'e í pan, a'iné auchén pu yeehui uvé'ene sej í ne'amiigu ti mu'u a'atamé'ecaa. Mí neajta inee, canu tí'itíj tícha'íi í nej raamín.”

⁷ T'í'iqui ayén hui tiu'utániusín a'ijna ti huiírájca tijn: “Capej né'itziite'e. Pu'uri yeehui aiteánami'í í puéerta, majta me'ín í tí'irí, mu'uri huatéje'e. Neajta inee, nu'uri huatéeca'a. Capu cha'a rí'irí nej ájcheni nej tí'itíj jamuaatá'an.” Aye pu tiraatá'ixaate'esin.

⁸ Mí neajta inee, ayé nu hui tejá'amua'ixaate'e. Capu xaa ájchesin ti tí'itíj raatá'an a'ijna jime'e tí amiigura'an pú'een, sino, a'í pu ájchesin a'ijna jime'e tí i caí mé'e rá'itziite'e í amiigura'an. Aj pu i raatá'asin, tzíte'e, a'achú tí caj tí'itíj tiraatáhuaviira.

⁹ A'ij nu hui nien tejá'amua'ixaate'e yee setá'aj seuj rahuaviira í Dios jemi a'iné a'í pu xaa tejámuaatá'asin. Seajta, seuj rahuauca í jemin.

A'í xú jemi rateuni í Dios. Seajta seuj te'ejteátu'asixi'ín tá'apueerta. Aj pu í xaa Dios te'antácuuna. Tí'ij jí amuaatá'asin í sej rahuauhuau.

¹⁰ 'Ayee xú hui huárini a'iné ti pua'a ja'ati ayén ti'títj tí'ijhuaviira, a'í pu ra'ancuré'asin. Tí pua'a ja'ati ti'títj huauca, a'í pu hui rateuni. Ajta ti pua'a ja'ati ayén te'ejteátu'asixi'ín tá'apueerta, Dios pu xaa tira'antácuune'essin.

¹¹ 'Casí'í mú'een, ¿ni qui sej ayén huárini mú'een, mi sej huayaujmua'a? Tí pua'a ayauj ayén hua'ité muáhuaviira, ¿ni qui cu'ucu'u paraat-apíjite'essin? Capej xaa ne'u. Hua'ité pepu'u hui raatá'asin. ¹² Na'ari ti pua'a tá'u muáhuaviira, ¿ni qui teáxca paratáchuite'essin? Capej xaa ne'u. Tá'u pepu'u raatá'asin.

¹³ 'Ayee xú mú'een, mi sej a'ij pua'a 'een í ru tzajta'a, xu'uri ramua'aree sej hua'utapuaíjve'en í ruyaujmua'a ti'títj ti r'én. Ajta a'ín í ti á'amuaaya'upua í ta japua ti é'eseijre'e, jeíhua pu hui jaítze'e raayí'ti ti hua'utá'an ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an a'uun a'uteáturan a'ímej jemi í mej rahuauhuau. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

A'íjna í Jesús, Dios jetze pu arájca'ane

(Mt. 12:22-30; Mr. 3:19-27)

¹⁴ Ja'anáj pu ayén tiuju'uríj. Jesús pu tiyaaru'u huatamuárite'eca'a ti tevi tzajta'a seijre'eca'a. Ajta a'ín í tiyaaru'u, capu raatá'acare'e ti a'ín tevi tiu'utaxáj. Jíme'en pu'u Jesús raatamuári, aj pu í tiu'utaxájtaca'a a'íjna í tevi. Majta me'ín í teite, jeíhua mú naa r'í'í tira'utaseíj. ¹⁵ Majta seica miyen tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Amíjna mi tevi, mi Jesús, Beelzebú pu hui jetze arájca'ane ti ij ayén tihua'utamúárite'en í tiyáaru'use, a'iné a'íjna í Beelzebú, a'í pu tihuá'ajjte'e í seica í tiyáaru'use. Beelzebú pu ca'aníjra'a ratá'aca ti ij ayén amín tihua'uta'ajjte'en í tiyáaru'use. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

¹⁶ Majta seica, ayée mú r'í'í tí'ira'ihua'u me'íjna jíme'e ti a'ín hua'utaseíjrate'en ti'títj ti huáp'í'í ruxe'eve'e, ti ajta í ta japua é'eme'ecan.

¹⁷ Ajta a'ín Jesús, a'í pu rú'umua'areereca'a a'ij mej tí'imua'ajca. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Matíj mena'a í mej seíj chuéjra'a japua tí'ajta, ti pua'a já'ita'a ma'utáciine, aj mú mi huateújne'usi'ite'essin. Majta hui, camu cha'a á'ateeri mej tiaíta muá'aju'un. Ajta ti pua'a miyen che'atá mena'a já'ita'a a'utáciine a'íme í mej seicié mena'a á'éche, camu majta cha'a á'ateeri á mechée me'ájna.

¹⁸ 'Ajta a'ín Satanás, ti pua'a miyen já'ita'a a'utáciine a'íme í ti tihuá'ajjte'e, ¿a'iné tí'irí'irí ti a'ín á'ateere ti tihuá'ajjte'e naíjmi'ica? Capu hui a'atzu a'ij tí'irí'irí. Ayee nu ti'ixa ne'íjna jíme'e sej siyen tí'inexa yee nej nu'u Beelzebú jetze aránca'ane nej ni hua'utamúárite'en í tiyáaru'use.

¹⁹ 'Niche'e a'atzu tejámuaata'íhua'u. Tí pua'a hui niyen Beelzebú jetze aránca'ane nej ni hua'utamúárite'en í tiyáaru'use, majta a'íme í mej a'amua jamuan á'ujjhu'an, a'í mú majta hua'utamúárite'en í tiyáaru'use. ¿A'ataani jetze mua'arájca'ane? A'í mú hui miijmu raataxájta yee mú'een xu auté'itze.

²⁰ 'Na'ari caí, ti pua'a nee xiéjniu'ucare'ara'an jetze na'aránca'ane í Dios, ayée pu huataújmua'a ti ari hui xaa a'ájna teja'uré'ene mú'ejmi jemi ti a'ín Dios nainjapua tiu'uta'ajta íyen chaanaca japua.

²¹ 'Ajta a'ñin í ja'ati ti ruca'ané, ti jeíhua tí'ijcha'íi í ti jín huaténe'use'en, tí'ij auj jíme'en rájcha'íi í ruch'i, naa pu temua'a tí'aviitzi'tí t'ij na'a ti te'ír'a. Capu ja'ati tí'ijnahua'íran.

²² 'Mí ajta, ti pua'a se'ij mú a'uvé'eme'en ti jaítze'e ruca'ané caí a'íjna, ti pua'a raaténe'usi'ite'en, ajta raatáviicua'í, ayée pu rini a'íjna ti mú a'uvé'eme'e a'ame. Nain pu hui tirá'ari'íra í ti jín né'use'eca'a. Aj pu i tihua'uré'a'asin t'ij na'a ti tí'ijcha'íca'a í ti tihua'unáhua'íri'í.

²³ 'Ayee nu tejá'amua'íxaate'e. Ja'ati ti na'a ti caí nevaire'e ineetzi, a'íi pu hui néjcha'íre'e ineetzi. Ajta ja'ati ti na'a ti caí teite tíse'íri ineetzi jemi, a'íi pu hui hua'uré'e'iteca.

I xiéniu'ucari ti nu'u a'ij pua'a 'een, ajtahua'a pu nu'u huaré'araa
(Mt. 12:43-45)

²⁴ Ajta ayén tíjín:

—Ayee pu rici í xiéniu'ucari ti a'ij pua'a 'een. Tí'ij a'uun huirájraa tzajta'an se'ij í tevi, a'íi pu á'uche'ecane'en ti rahuauhuau a'u ti e'ehuaújse'upe'en, a'u ti a'uhuáchi. Aru capu hui rateuve. Ayee pu tí'imua'atze tíjín: “Niche'e yeehui huaré'ara'ani u niche a'u nej e'erájraa.”

²⁵ Tí'ij uvé'enen, ayée pu hui 'een a'íjna í ja'ati. Naa pu 'een í ru tzajta'a. Cu xiee mej mauchén uhuaré'e'ícha'utaca'a. Nain pu r'íi huáruu. ²⁶ Aj pu i a'ñin xiéniu'ucari huaúuvi'itín í seica í mej aráhua'apua ará'ase. A'íi mú majta jaítze'e a'ij pua'a 'een caí í se'ij. Mat'íij mí a'uteároute naími'í mej mí huaté'e muá'ara'ani me'íjna tzajta'a í tevi. Ajta a'íyen, ayée pu hui te'ír'aame ti jaítze'e a'ij pua'a éene'e a'ame a'íjna í tevi caí ti ajm'íi éene'e. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

I ti nu'u tzáahuati'íra'a jín r'íi tí'itá'aca

²⁷ Tí'ij Jesús auj tí'ixajtaca'a, ajta se'ij 'íita'a a'ujna a'utéveeca'a huá'a tzajta'a í teite. Aj pu i ayén tiu'utaxájtaca'a ca'anín jíme'e tíjín:

—R'íi pu tiraatá'a a'íjna í 'íita'a pej jetzen huanú'ihuaca'a, pej pajta jetzen huátzii.

²⁸ Aj pu i Jesús ayén tiu'utaniú tíjín:

—Mí ajta a'íime, jaítze'e pu hui r'íi tihua'atá'aca a'íimej í mej ranamua í niuucari ti jíme'en raxa í Dios, majta miyen ra'ará'astijre'en.

Teite mú nu'u rax'íeve'eca'a mej nu'u tí'it'ij huase'ij ti huápi'íi ruxe'eve'e
(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹ Majta a'íime í teite, maúche'e mú máàj ajteáxiirijme'e í Jesús jemi. Ajta a'ñin, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Jeíhua mú a'ij pua'a tí'iteteite í mej íjii huáteemua. Ayee mú hui rax'íeve'e nej tihua'utase'írate'en tí'it'ij ti huápi'íi ruxe'eve'e. Aru canu tí'it'ij hua'utase'írate'esin. A'ij nu'u hua'utá'íxaate'esin ti jíme'en raxa í Jonás teecan ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

³⁰ 'Ja'íné a'íi pu hui a'ñin pú'eene'e í ti huápi'íi ruxe'eve'e í mej raase'ij a'íime mej Nínive e'echéjme'e, ayée nu che'atá nena'a nej a'ñin pú'een í ti huápi'íi ruxe'eve'e í mej rase'ij a'íime íjii mej huáteemua.

³¹ 'Ayee nu tejá'amua'íxaate'e, a'ájna xicájra'a jetze ti jetzen Dios huá'axijte'en í teite, a'íjna ti ajm'íi tí'itéveeca'a reyna jíme'e a'ujna antánimua huarita'an í jaj ti ve'éé, a'íi pu hui a'ánna a'utéchaxijsin huá'a jamuan a'íimej íjii mej huáteemua. A'íi pu ajta huá'a jetze te'ujpuá'arite'esin tí'it'ij jíme'e. A'uu pu imuá a'uvé'emej ti ij ráanamua a'íjna í Salomón teecan ti r'íi mé teúumua'arejca'a. Neajta inee, i nej yee

huatéjvee í teite tzajta'a, jaítze'e nu hui ve'ecán jín ti'itéjvee caí a'íjna í Salomón. A'íj pu jín, a'íjna í reyna huá'a jetze te'ujpuá'ajte'esin a'íné camu nenamua ineetzi.

³² 'Majta a'íime í mej Nínive e'echéjme'e, ayée mú rini a'ájna xicájra'an í Dios ti jetzen huá'axijte'en í teite. A'í mú huatéhuiixi'isin a'ímej jamuan í mej íjii huáteemua. Mat'íj mi te'ujpuá'ajte'esin ti'itíj jime'e. Seicié mú hui tiu'umuá'aj mat'íj ráanamujri'i a'íj ti tihua'utá'ixaa a'íjna í Jonás teecan. Neajta inee, jaítze'e nu hui ve'ecán jín ti'itéjvee caí a'íjna í Jonás. A'íj pu jín, a'íime í teteca Nínive mej e'echéjme'e, a'í mú te'ujpuá'ajte'esin ti'itíj jime'e í mej íjii huáteemua a'íné camu seicié tiu'umuá'aj net'íj tihua'utá'ixaa inee.

I ti nu'u ú'utatzave'e í huá'a tzajta'a í teite

(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ 'Jíme'en hui a'íjna í aparatu ti'iti í mej rá'ajtaira, capu ja'ati a'ájna ye'uté'avaata. Capu ajta xa'ari tzajta'a ru'utéchajta. Capu xaa ne'u, sino án pu imuá'ujchájta mej mi raasej í mej me'uun a'uteáruti.

³⁴ 'Ayee pu hui tí'ivaire'e á'aji'í t'í tajj ti á'ataa í á'ajetze. A'íj pu jín, ti pua'a rí'en á'aji'í, ayée pu 'een, cu xiee ti huanéeri'icí nainjapua í á'ajetze. Na'ari caí, ti pua'a pecáí rí'éene'en á'aji'í jetze, ayée pu 'een, cu xiee ti huatíca'a í á'ajetze.

³⁵ 'Setá'aj siyen huárini ti ij caí aúumi'ini ti á'ataa í á'ajetze. ³⁶ Tí pua'a naa pu á'ataa í á'ajetze, ajta caí a'atzu á'amí'ica, nainjapua pu hui huanéeri'icí a'ame. Ayee pu té'eme, cu xiee aparatu á jetze ráatatza. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Tí'ij nu'u Jesús huá'a jetze te'ujpuá'ajte'e a'íime í fariseos

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

³⁷ 'Jíme'en pu'u raatapuá'ajtaca'a ti tihua'utá'ixaa, aj pu i sej pu raatá'ínee ti tejá'ucua'ani áa ti é'eche. A'íjna í ja'ati, fariseo pu pírici. A'uu pu a'uteájrupi. Tí'ij í á vejli'i a'ur'éhui'ixi a'u ti meesa a'utéjvee. ³⁸ Ajta a'ín fariseo, a'í pu raasej ti caí Jesús amuacáí anaújmuajte a'íj mej tí'ijrí'ire í mej rá'astijre'eca'a me'íjna í Moisés teecan. Jé'ecan pu a'íj pua'a tira'utasej.

³⁹ Aj pu i tavástara'a ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Mú'een mí sej fariseos pú'een. Ayee xu'u tí'itetei sej anaújmuajte'axi'in mí rumuájca'a jetze. Mí ajta caí a'atzu a'íj amuá'amítiejte'e sej rí'í huaújruuren mí ru tzajta'a. Ayee xu 'een, cu xiee tíj ja'ati raacája'usin mé jéjre'e mí vaasu, ajta amíjna mí xa'ari. Ayee xu'u rusejrata huá'a tzajta'a mí teite sej rí'í tí'iteteite. Mí seajta mú'een, ayée xu 'een mí ru tzajta'a. A'íj xu pua'a tí'iteteite se'íjna jime'e sej tihua'unáhua'iri'i, seajta a'íj pua'a huá'uruu.

⁴⁰ 'Mí sej hui caí ti'itíj ú'umuaree. A'íjna ti raatétaahuaca'a í sej mé jéjre'e ratéhua'ira'a, ¿ní caí a'ín ajta raatétaahuaca'a í á'amuatza'ia ti seijre'e? ⁴¹ Setá'aj siyen hua'utá'an í mej caí a'íj tí'ijviicua'í se'íjna ti urá'aa í á'amuatza'ia. Ayee xu a'íjna jín huárini, ti ij temua'a te'irájra'ani mú'ejmi jemi.

⁴² 'Setá'aj huataújxiemiste'en, mú'een, mí sej fariseos pú'een. Ayee xu tí'itetei sej raatátuure'en í Dios jemi, se'íj tamuáamuata'a anxíte jetze ti ajtème'ecan a'íjna í tu'upi, tí'itíj menta, seajta se'íjna í tu'upi, tí'itíj í ti ayén huataújmu'a'a tíjín ruda, seajta nain tíj na'a pua'amé tí'ixuaavi í tu'upi. Mú'een xu hui ra'utámua'aree nájmi'í tíj na'a tí'ipua'amé.

‘Mi seajta mú’een, seya’uhua’axi í ti jaitze’e ruxe’eve’e í Dios jemi, sej si siyen rí’i huá’uruuren í á’amuaxi’ej teite a’ij ti tiraavíjete’e, seajta sej si rí’i tirájcha’íi í Dios. Sena’atzi caí yé’uhua’anancache’e sej siyen araúrasten se’íjna jime’e í ti jaitze’e ruxe’eve’e. Ajta, ayén tiú’ujxe’eve’e sej tiu’utá’an se’íjna jime’e ti cij na’a caj tí’ivaire’e.

43 ‘Setá’aj huataújxieemiste’en, mú’een, mi sej fariseos pú’een. Jé’ecan xu hui raxí’eve’e ti ti’itíj amuáaci’iti sej a’ujrá’asen ipuari japua a’u mej á’ujraarase í á’amuavaujsi u teyujta’a. Jé’ecan pu amua’aránanajche mej me’ín teite amuaatateujte’en aj mej tejá’atua.

44 ‘Setá’aj huataújxieemiste’en a’iné ayée xu ‘een cumu a’u mej hua’ava’ana í mi’ichite. Majta hui a’íime í teite, í mej japuan á’ujjhuane’e, camu hui ramua’aree a’ij ti ‘een tété’e a’iné capu á é’e ti’itíj í mej jín ráamua’aree mej me’ájna hua’avá’anaxi. —Ayee pu tihua’utá’ixaa a’íjna í Jesús.

45 Tí’ij i sej ti tí’imua’ata í yu’uxari jetze, Moisés teecan ti ra’uyú’uxaca’a, ayée pu tiraata’ixaa tíjín:

—Maeestru, pej piyen tí’ixa, a’íj pej jín a’ij pua’a tí’itajep’e itejmi.

46 Jesús pu ayén tiraata’ixaa tíjín:

—Seajta mú’een, mi sej tí’imua’ata í yu’uxari jetze ti Moisés ra’uyú’uxaca’a, setá’aj huataújxieemiste’en. Ayee xu hui ve’ecán jín tihua’íjcate’en í teite a’íjna jime’e ti ayén huápi’i muári’eri, ti caí ja’ati raayí’iti ti ayén huárini. Seajta á’iyen, mú’een xu tihua’uta’áijte’en í teite mej nu’u mi me’íjna jín ra’ará’astijre’en. Mí seajta mú’een, caxu a’atzu huataúra’asin sej si ti’itíj jín hua’utévair’e’en.

47 ‘Setá’aj huataújxieemiste’en a’iné mú’een xu rá’ajta’ahuaca í mej tzajta’an hua’uteátu’asin a’ímej í mej Dios jetze me’ecan tí’ixaxa’ata’a. Majta a’íime a’amuahuáacixa’astemua’aci’i, a’íi mú hui huá’ucuii.

48 ‘A’íj xu jín siyen mú’een tiu’utaxájta yee amua’aránanajcheca’a a’ij mej huá’uruu í a’amuahuáacixa’astemua’aci’i. A’íi mú hui huá’ucuii a’ímej í mej Dios jetze me’ecan tí’ixaxa’ata’a. Seajta mú’een, xu’uri ramua’aree temua’a naa a’ij mej huá’uruu. Ayee pu ajta tejámua’aránanajcheca’a. Seajta, ayée xu rá’ajtaahuaca’a a’u mej huaje’eteátu’asin. Seajta, ayée xu che’atá sena’a neruuren ineetzi.

49 ‘A’íj pu jín ayén Dios rumua’atzíira’a pu jín tiraataxájtaca’a tíjín: “Ne-hua’uta’íti’ira huá’a jemi í teite seica mej neetzi jetze me’ecan tí’ixaxa’a, neajta seica í nej hua’antíhuau mej mi nevair’e. Je’icáca mú cui’ini a’íime í teite. A’íi mú huá’acui’ini. Majta seica, a’ij pua’a mú huá’aruuren.”

50-51 ‘A’íj pu jín, ayée pu hui tirá’amitiejte’e í Dios jemi, a’íi mú pu’éene’e a’íime íjii mej huáteemua me’íjna jime’e matíj mena’a pua’amé huácuii a’ímej í mej Dios jetze me’ecan tí’ixaxa’ata’a, najjmi’i matíj pua’amé huácuii tíj na’a tiú’useijre í chaanaca, najjmi’i tíj na’a Abel ti huamí’i ajta a’íjna í Zacarías, a’íjna mej ra’upuá’ajte já’ita’a a’u ti a’utéjvee a’íjna í mej japuan tí’imua’ívajtaca, a’u ti teyuu á’ijnee. Jee xaa ne’u, ayée nu tejá’amua’ixaate’e, xaa ne’u. Ayee pu hui tirá’amitiejte’e í Dios jemi, a’íi mú pu’éene’e nain jime’e a’íime íjii mej huáteemua.

52 ‘Setá’aj huataújxieemiste’en mi sej tí’imua’ata í yu’uxari jetze Moisés teecan ti ra’uyú’uxaca’a. Mú’een xu rujámua’a sena’a antiújmua’areereca’a se’íjna jime’e í mej jín ráamua’aree a’ij ti tí’ijxe’eve’e í Dios. Seajta mú’een, caxu hui huataúra’a ti Dios tejá’amua’áijte’en.

Seajta huá'ijmii a'ímej í seica mej mi caí miyen huataúra'an ti Dios tihuau'ajte'en. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

⁵³⁻⁵⁴ Tí'ij Jesús a'uun huirá'jraa, a'íime í fariseos, majta a'íime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, a'íi mú autéjhui mej a'ij pua'a tirájeeve ca'anín jime'e. Jé'ecan mú jeíhua tira'íhua'uri'í mej mi ráateuni í mej jín jetzen te'ujpuá'ajte'en me'íjna jime'e a'ij ti a'íin tiu'utaxájtaca'a.

12

Tí'pua'a nu'u ja'ati ayén hua'itzi jín tiú'ujsejrata

¹ Majta me'ín í teite, jeíhua mú ajteáxiireca'a. Ayee mú ará'axcaa a'achú hua'apua vi'ira'a, huaíca vi'ira'a, a'achú mej mena'a pua'amé. A'íj mú jín á'acataca'a jeíhua. Ajta a'íin í Jesús, a'íi pu amuacá tihua'atixáate'ajraa a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Ayen tijín:

—Rí'í xu'u hui mú'een a'íjna jime'e fariseos mej ranájchite'e í pan jetze. Ayee pu huataújmua'a a'íjna í niuucari tijín í ti huá'a tzajta'a uraninei, í ti caí jé'iyecan jín seijre'e.

² 'Ayee pu'u, ti'ítij ti na'a ti rú'avaa avíitzi'í jime'e, a'íi pu hui hu- atasejre'esin mé jéjre'e mej mi raasej í teite. Ajta ti'ítij mej rá'avaataca'a, a'íi pu antícuuni'íhua mej mi ráamua'aree a'ij ti 'een.

³ 'A'íjna í pej raataxájtaca'a tíca'amiste'e, Dios pu raataxájta tújca'ari tzajta'a. Ajta a'íin í pej raataxájtaca'a xahuaanin jime'e u chí'ita u tété'e, Dios pu hui raataxájta ca'anín jime'e a'ánna í chí'ij japua ta'avé'epa'atza.

A'ataani ayén tiú'ujxe'eve'e tej rátzii'ne'e

(Mt. 10:28-31)

⁴ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e mi sej ne'amiiugstemua'a pú'een, caxu huá'atziine'e a'ímej í mej mena'a raayí'iti mej raajé'ica í sej ratéhua'ira'a, sino camu raayí'iti mej ra'upuá'ajte'en í a'amua tzajta'a ti seijre'e.

⁵ 'Mi neajta inee, ayée nu tejámuaatá'ixaate'esin ja'ati sej xaa tziine'e. Setá'aj rátzii'ne'e a'íjna ti ayén raayí'iti ti raajé'ica í sej ratéhua'ira'a, ti ajta raayí'iti ti yá'uríeeni í a'amua tzajta'a ti seijre'e a'ujna taij jetze ti caí ja'anáj á'amí'ini. Jee tzíte'e, ayée nu hui tejá'amua'ixaate'e tijín: Setá'aj rátzii'ne'e se'íjna.

⁶ 'Aru, caxu a'ij tité'ujmuajca. ¿Ni secaí siyen tiu'utanájchita a'achú cumu hua'apua centaavo anxívica jime'e í pina'ase í mej cálieen? Camu jeíhua tí'ijnajche. Mí ajta a'íin Dios, a'íi pu najmí'ica autámua'areeri'í. ⁷ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna. Dios pu hui ari raaté'itieexi mi á'amua'apua a'achú ti pua'améjme. Caxu tí'itziine'e a'íné mú'een xu jeíhua jaítze'e jetzen ruxe'eve'e í Dios mecaí í pina'ase, a'íné a'íi pu xaa amua'ancu'uvajxi'isin.

I mej nu'u ramua'ate me'íjna í Jesús í teite jemi

(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, ja'ati ti na'a ti ayén tiu'utaxájta a'ímej jemi í teite yee na'ará'astijre'en ineetzi, inee i nej neajta huá'a jetze airáne í teite, ayée nu neajta raataxájta a'ímej jemi í mej ta japua tí'ivaire'e í Dios jemi yee naatévai ineetzi. ⁹ Ajta a'íin ti tí'ixa a'ímej jemi í teite yee capu nemua'ate, ayée nu hui che'atá raataxájta a'ímej jemi mej ta japua tí'ivaire'e í Dios jemi yee canu ramua'ate.

10 'Neajta nu tihua'utá'uuni'ira a'ímej, a'achú mej mena'a pua'amé a'ij pua'a tí'inexa ineetzi i nej neajta huá'a jetze airáane í teite. Aru a'íme, a'achú mej mena'a pua'amé a'ij pua'a tí'ijxa a'íjna í xiéjnui'ucare'ara'an í Dios, canu ja'anáj tihua'utá'uuni'ira a'ímej.

11-12 'Seajta mú'een, mat'íj u amua'arávi'itin a'ímej jemi í mej teyujta'a tí'ajta, nusu a'ímej jemi í mej ti'itíj jín antiújmua'aree, ayée xu huárini. Caxu hui a'ij tité'ujmua'jca a'ij sej ye'í titeeteújnán na'ari a'ij sej ye'í tiu'utaxáj, a'iné a'ájna xicá'jra'an jetze, a'ín xiéjnui'ucare'ara'an í Dios, a'í pu tejá'amua'aten a'ij sej ye'í tiu'utaxá. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

A'íjna jime'e í ti nu'u tí'ijcha'í a'íjna í chíjteaani

13 Ajta sej huá'a tzajta'a a'utéveeca'a. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Maeestru, patá'aj piyen tiraata'ixaate'en í nejá'a yee ti já'ita'a tinaatá'an a'íjna ti titaac'í a'íjna jime'e ti sej huam'í, a'iné capu tinaatá'asin í neetzi ti ne'áa.

14 Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Hoombi xaa, ¿a'ataani tinaa'íjca juees jime'e? ¿A'ataani naatá'a nej niyen tiu'ux'ep'í intare'en mú'ejmi jemi? —Ayee pu'u tiraata'ixaa.

15 Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Rí'í xu'u mú'een, setá'aj á'ujcu'uvée sena'a temua'a naa. Ché'e secá huápi'í sena'a tí'inecua'atze sej jeihua tiu'ucha'íme'eni, ti'itíj ti na'a, a'iné ti pua'a ja'ati jeihua ti'itíj tícha'í, capu hui ti'itíj a'ij tiraatévaire'esin ti ij caí ché'e ti'itíj a'ij ráaruuren.

16 Tí'ij i sej niuucari jín tihuá'u'itíiri'í tijín:

—Aa pu nu'u já'ahua'a chíjteaani é'eche. Chuej pu nu'u tícha'í ti japuan tiu'uhuáste. Temua'a pu nu'u hui jeihua tiú'ucíreca'a.

17 Tí'ij i ayén tiu'umuá'aj a'íjna í chíjteaani tijín: “¿A'iné yeehui náarini? Capu ché'e mé'e é'eri'iri a'u nee yeehui yá'aruuren í ti huá'íreca'a.”

18 Tí'ij nu'u i ayén tiu'umuá'aj tijín: “Ayee nu rini. Neraaté'uuna í nech'í mé ti huavéjme. Neajta seica nu ájtaahuax'ísin ti jaítze'e vivejmé'e á'ara'ani. Net'íj ní ne'uun ru'uté'aasin í ti tiú'ucíreca'a, ajta nain i nej tí'ijcha'í. 19 Neajta nu yeehui niyen tiu'utaxájta í ne tzajta'a yee nu'uri ne'uun r'í'í tiú'uruu u chí'ita. J'écan pu á'ateeri ti r'í'í tinaatévaire'esin. Nu'uri yeehui nesé'upe'en. Niché'e tí'icua'aca, neajta ye'eca, neajta netémua'ave'e.” —Ayee pu nu'u tiu'umuá'aj a'íjna í ja'ati.

20 Ajta a'ín í Dios, ayée pu hui tiraata'ixaa tijín: “Mú'ee, mi pej caí ti'itíj mua'aree. Ijii, tíca'a pej mi'ini. Pat'íj huam'ín, ¿a'ataani tí'ijci'iti a'íjna í pej mú'ee r'í'í ráaruu pej pi asej huatá'atemua'ave'enche'e?” —Ayee pu Dios tiraata'ixaa.

21 Neajta niyen tejá'amua'ixaate'e. Ayee pu hui té'eme a'ímej jemi mat'íj mena'a pua'amé í mej rujímua'a rajsé'iri ti'itíj ti na'a mej mi jeihua tí'ijcha'í, majta, camu ti'itíj tícha'í í Dios jemi.

Tí nu'u Dios huá'acha'í í ruyaujmu'a

(Mt. 6:25-34)

22 Tí'ij i Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e tijín:

—A'íj nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e. Caxu se'íjna jín tí'imua'ajca yee a'iquí ye'í tetí'icua'ani nusu yee a'iquí ye'í tetí'iyee'en na'ari yee a'iquí ye'í tetiu'utétachejte'esin.

23 '¿Ni caí jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi sej ruuri xá'ara'ani caí í ti sej ráacua'ani? ¿Ni caí ayén che'atá na'a jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi ti ruuri a'ame í sej ratéhua'ira'a caí ti naa seíre'e a'ame í sej jín tiu'uteújchejten? Aa ni'íjtá xaa ne'u.

24 'Casi'i, xaasej amímej cua'atza í mej júte'e rá'ara'a. Camu hui a'atzu tí'ihuaste'e, camu majta tí'titza'anaca. Camu majta huatéechi'i í mej tzajta'an rí'i yé'uruuren í mej meri rájseij. Capu amín a'ij, aúche'e pu Dios tihuá'amicua. Mí seajta mú'een, jaítze'e xu jemin ruxe'eve'e í Dios mecaí a'íime í cua'atza.

25 '¿A'ataani raayí'iti ti á'ateeren ti jaítze'e ruuri a'ame a'íjna jime'e í ti tí'iramua'atziite'e? Capu ja'ati xaa ne'u. 26 Tí pua'a secá raayí'itihua'an sej si siyen huárini se'íjna jime'e í ti caí muári'eri, ¿a'iné hui 'een jín siyen tí'imua'ajca se'íjna jime'e í ti tí'ijturaa?

27 'Casi'i, xaasej amíjna mi caiipi'i, a'ij ti ye'í tí'ivaujse'e. Capu tí'imíjhuaca amíjna mi caiipi'i, capu ajta tí'itzaca. Capu amín a'ij. Dios pu hui ayén ráaruu ti jaítze'e naa seijre'e caí Salomón ti naa seijre'eca'a tí'ij auj tí'iteveeca'a rey jime'e. Capu ja'anáj ayén tiu'uteújchejten tí'itíj jime'e ti ayén naa seijre'e tíj mi caiipi'i.

28 'Casi'i, mú'een, Dios pu ayén rí'i tirájcha'íi mi tu'upi ti a'uun é'evaujse'e a'u mej á'atase'ehuaca. Ajta a'ín tu'upi, capu á'ateeri sino yee ruijmua'a yee, a'íi mú raaré'eviejchi, mat'íj mi ratairan. Tí pua'a hui Dios ayén rí'i tirájcha'íi mi tu'upi, ¿ni caí jaítze'e amuaatá'asin í sej jín tiu'uteújchejten, mú'ejmi mi sej caí a'atzu té'atzaahuat'e?

29-30 'Caxu a'ij tí'ixajta yee a'iquí ye'í tetí'icua'ani nusu a'iquí ye'í tetí'iteye'en. Ayee xu'u, caxu tí'imujca se'íjna jime'e, a'iné naími'i mat'íj mena'a pua'amé yen mej a'uchéjme íyén chaanaca japua, ayée mú me'íjna jín rahuauhuau. Mí ajta a'ín á'amuaya'upua, ta japua ti é'eseijre'e, a'íi pu hui ari rú'umua'aree tí'itíj ti amua'aturaate'e.

31 'Setá'aj mi'i rájhuauuni ti Dios tejá'amua'ajte'en, seajta ra'ará'stijre'en a'ij ti a'ín tí'ijxe'eve'e. Tí pua'a siyen huárini, Dios pu hui tejámuaatá'asin tíj na'a ti tejamuá'aturaate'e.

32 'Caxu tí'itziine'e mú'een, mi sej siyen mé á'ujujhua'an. Cu xiee cáne'axi sena'a í mej rujímua'a mena'a mé á'ujujhua'an. Ayee pu tira'aránajcheca'a í sej rájya'upua ti ij a'ín amuaatá'an sej se'uun a'uteáru'e a'u ti a'ín tejé'ajta.

*Tí nu'u jé'huua án tejé'eseijre'e u ta japua ti huápi'i tí'ivaire'e
(Mt. 6:19-21)*

33 'Setá'aj tiú'utuaani nain a'achú sej caj tí'ijcha'íi, seajta tihua'uré'an a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Ayee xu a'íjna jín huárini, ti 'ij a'íjna téjé'eseire'en í Dios jemi í ti tejá'amuaci'iti. Ayee pu éene'e a'ame tíj tí'itíj ca'aní ti caí ja'anáj huataújtuaasin. A'u pu e'etiá'a a'ame mú'ejmi jemi tí'itíj ti huápi'i tí'ijnajche. Ajta capu hui ja'anáj huatéxijsin, a'iné camu a'uun a'uteáru'ipi í nahua'ari. Camu majta rací'in a'íime í tejpuási.

34 'Ayee xu éene'e xá'aju'un a'iné a'ij xu jetzen tí'imua'astí xá'aju'un se'íjna jetze ti jaítze'e amua'aránanajche, ti jaítze'e a'amua jetze ruxe'eve'e.

Tej nu'u rí'i huátaruuren iteen, teajta rí'i atanéjne'ere temua'a naa

35 'Rí'i xu'u titehuaújcaten sej si tiu'utévaire'en. Seuche'e xu hui atanéjne'eri tíj ja'ati ti taij huitéchueeca'a tá'ataa.

³⁶ 'Ayee xu éene'e xá'aju'un matíj a'íime í mej tí'ivaire'e ja'ati jemi ti a'uun á'ume a'u mej tejé'eye'este a'íjna jime'e ti seíj huaténe'iche. Majta a'íime í mej tí'ivaire'e, maúche'e mú tí'ijchu'eve'en a'atzaj ti pua'a uvé'enejsin a'íjna ti tihuá'ajjte'e mej mi ca'anacan tira'antácuune'en tí'ij a'ín te'ejteátu'asixi'in í puéerta jetze.

³⁷ 'Rí'i pu tihua'utévaire'esin a'ímej í mej tí'ivaire'e tí'ij a'ín hua'useíj mej rachú'eve'e a'atzaj ti pua'a uvé'ene a'íjna ti tihuá'ajjte'e. Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ayée pu rini a'íjna ti tihuá'ajjte'e. A'íi pu rucaten ti ij hua'utévaire'en. Ajta tihua'uta'ajjte'esin mej aúhuhiiixi'in í meesa jetze. Ajta tihuá'amin.

³⁸ 'Capu amín a'íj a'atzaj ti pua'a uvé'enejsin a'íjna ti tihuá'ajjte'e, ti pua'a já'ita'a tica'a uvé'ene nusu tapuá'arijme'eca. Rí'i pu hui tihua'utévaire'esin a'ímej í mej ravaire'e ti pua'a mauj rachú'eve'e.

³⁹ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. A'íjna í ja'ati ti huatéchi'i, ti pua'a a'íi ramua'areere a'atzaj ti pua'a ánú'aiixa í nahua'ari, capu raatá'asin ti anú'asti ti tiu'unáhua'an. ⁴⁰ Seajta hui mú'een, rí'i xu'u sej si rí'i huaújcaten a'iné inee, i nej neajta huá'a jetze airáne í teite, nee nu uvé'enejsin a'atzaj sej pua'a caí nechueve'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

*I mej nu'u tí'ivaire'e me'íjna í mej hua'apua
(Mt. 24:45-51)*

⁴¹ Pedro pu ayén tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—Tavastara'a, ¿ni téjmi pena'a huatá'ixaa í niuucari ca'ín naíjmi'ica puaatá'ixaa?

⁴² Ajta a'ín tavástara'a, a'íi pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—¿A'ataani pú'een, a'íjna ti tí'ivaire'e, ti ajta rí'i mé teuúmua'aree, ti ajta caí ja'anáj tí'tíj jín auté'itze? Ajta a'ín ti tí'ira'ajjte'e, a'íi pu hui tiraal'íjcate'en ti ij a'ín a'íjna jín antiújmua'areere a'ímej í seica í mej majta tí'ivaire'e. A'íi pu tihuá'amin a'atzaj mej pua'a raax'epi'intare'en mej tíú'ucua'ani.

⁴³⁻⁴⁴ 'Tí pua'a ayén rijcaa tí'ij uvé'enen a'íjna ti tí'ira'ajjte'e, rí'i pu tiraatévaire'esin a'íjna ti tí'ivaire'e a'iné nain pu tiraata'íjcate'esin a'achú tíj tí'tíj tícha'íi a'íjna ti tí'ira'ajjte'e. Ayee pu té'eme. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e.

⁴⁵ 'Mi ajta, a'ín ti hui tí'ivaire'e, ti pua'a ayén tí'imua'ajca yee jé'ecan pu u á'ateere a'íjna ti tinaa'íjca, ayée pu ajta tirá'amitiejte'e a'ame ti caí íiya'ata uvé'enejsin. Tí'ij í autéjcheni ti hua'utévajxi'in a'ímej í mej tí'ivaire'e, í mej teteca, ajta í mé 'uuca. Ajta pu hui autéchesin ti tíú'ucua'ani, ajta ti nahuáj antiyé'en. Tí'ij í huatétahuaisin.

⁴⁶ 'Ajta a'ín ti tí'ira'ajjte'e, a'íi pu uvé'enejsin ja'anáj ti pua'a caí rachú'eve'e. A'íi pu xaa uvé'enejsin a'atzaj ti pua'a caí pítéjmua'aree. A'íi pu hui ajta puajtzi'ira'a raatá'asin, jeíhua huáp'i. Ayee pu che'atá tí'ijci'iti a'íj ti tihuá'aci'iti í seica í mej majta auté'itzaara í Dios jemi.

⁴⁷ 'A'íjna ti tí'ivaire'e, ti ajta tirú'umua'aree a'íj ti tí'ijxe'eve'e a'íjna ti tí'ira'ajjte'e, jeíhua pu ra'iré'evejsin navij cuaartara'a jime'e ti pua'a caí rí'i huaújruuren na'ari caí ayén huárini a'íj ti tí'ijxe'eve'e a'íjna ti tí'ira'ajjte'e. ⁴⁸ Ajta a'ín ti tí'ivaire'e ti ajta caí rú'umua'areereca'a a'íj ti tí'ijxe'eve'eca'a a'íjna ti tí'ira'ajjte'e, cáj pu'u ra'iré'evejsin navij cuaartara'a jime'e ti pua'a ayén huárini ti a'íj pua'a 'een jime'e a'iné

capu rú'umua'areereca'a a'ij ti ye'í huárini. Capu ayén tí'ijci'iti a'ij ti tiraavjíte'e.

'Ayee pu'u xaa ne'u, ja'ati ti na'a mej miyen tiraatá'a ti ve'ecán jín antiújmua'areere á'ara'ani, ti pua'a ayén ve'ecán jín tí'té'ijcati'ihua, ayée pu hui tiú'ujxe'eve'e ti jaítze'e tiu'utátuiire'en me'íjna jemi í mej tíraa'íjcate. Ajta, ja'ati ti na'a mej miyen tiraatá'a ti ciliéene'e jín antiújmua'areere á'ara'ani, ti pua'a ayén ciliéene'e jín tí'té'ijcati'ihua, ayée pu che'atá na'a tiú'ujxe'eve'e ti cíj tiu'utátuiire'en me'íjna jemi í mej tíraa'íjcate.

*Mej nu'u já'ita'a autajú'un me'íjna jime'e í Jesús
(Mt. 10:34-36)*

⁴⁹ 'Ayee nu 'een jín mú a'uvé'emej nej ni puaijtzi hua'utá'an ne'ímej í mej a'ij pua'a 'een í ru tzajta'a matij mena'a pua'amé yen mé seijre'e íiyen chaanaca japua. Ajta ayée pu tina'aráanajche ineetzi ti ari autéjcheni. ⁵⁰ Ayee pu ajta tí'ineci'iti ineetzi, í nej jín rajpuaijtzi na'ame. Jéihua pu hui a'ij pua'a ne'ase, ajta jeíhua pu a'ij pua'a ne'astí a'ame ajta na'a caí nain te'entipúa'are.

⁵¹ '¿A'iné tejamuá'amitíejte'e mú'ejmi? ¿Ni qui ne'íjna jín mú a'uvé'emej mej mi r'íi tí'itechejca í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua? Canu a'atzu. Ayee nu tejá'amua'íxaate'e yee canu ne'íjna jín mú a'uvé'emej sino mej mí já'ita'a a'utáciine. ⁵² Ajta íjii ti yú auca'ítí a'ame, ayée pu hui té'eme. A'ímej jime'e í mej anxívi í teite, í mej seicié mena'a che, ayée pu té'eme a'íi mú já'ita'a a'utajú'un. Majta á'iyen í mej huaíca, a'íi mú huá'ajaaxiéevi'ira muá'aju'un a'ímej í mej hua'apua. Majta a'íime í mej hua'apua, ayée mú che'atá mena'a tihúa'ajaaxiejvi'ira muá'aju'un í mej huaíca.

⁵³ 'Ayee mú já'ita'a a'utajú'un. A'íi pu ya'upuáara'an rájaaxiéevi'ira a'ame a'íjna í ruyauj, ajta a'ín yaujra'an ayée pu che'atá na'a tí'ijjaaxiéevi'ira a'ame í rutáata. Ajta a'ín í náanajra'an, ayée pu che'atá na'a tí'ijjaaxiéevi'ira a'ame a'íjna í ruyauj ti 'íita'a. Ajta a'ín yaujra'an ti 'íita'a, ayée pu che'atá na'a tí'ijjaaxiéevi'ira a'ame a'íjna í runáana. Ajta a'íjna í mu'uneára'an í ti 'íita'a í ti ucarij, a'íi pu ajta rájaaxiéevi'ira a'ame í rumu'un í ti 'íita'a ti temuaij. Ajta a'íjna í mu'uneára'an ti temuaij, a'íi pu hui ajta rájaaxiéevi'ira a'ame í rumu'un ti ucarij.

*I mej nu'u jín ráamua'aree tí'itíj ti nu'u xicájra'a jetze pí'tí'irici
(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)*

⁵⁴ Tí'ij í ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í teite í mej a'uun ajteáxiireca'a tíjín: —Jíme'en xu'u jaitiri huasej ti a'íjnéj, yénci pújme'en, setí'ij si siyen tí'ixaxa'a yee mu'uri huatéviiyi. Ajta, ayée pu tí'irineca. ⁵⁵ Na'ari ti pua'a huatá'eecare ti yeete pújme'en e'ítáninei, ayée xu hui tí'ixaxa'a tíjín teájxica'j pu a'ame. Ajta, ayée pu tí'irineca.

⁵⁶ 'Mú'een, mi sej caí mé uumuámua'aree, mú'een xu siyen raayí'iti a'ij sej ye'í tiu'utaxáj a'ij ti tí'tí rini í júte'e nusu íiyen chaanaca japua. Mí sea'jta mú'een, caxu hui a'atzu raayí'iti a'ij sej ye'í tiu'utaxáj a'íjna jíme'e a'ij ti tí'tí rini itejmi jemi a'íjna xicájra'a jetze nej yé huatéjvee ínee mú'ejmi jemi.

*Sej nu'u ráahuauni sej r'íi éene'en a'ímej jemi í mej amuájcha'íre'e
(Mt. 5:25-26)*

57 'Niche'e sej tejámuaata'íhua'u. ¿A'iné 'een jín secaí raaxí'epi'intare'en rujimua'a a'ij ti tiraavíjite'e? 58-59 Patí'ij pauj huamé'en juye jetze jamuan a'íjna ti muájcha'íire'e sej raaxí'epi'intare'en a'íjna jemi í juees, patá'aj raatáhuavii temua'a naa sej seuj juye jetze raaxí'epi'intare'en. Na'ari ti pua'a pecaí piyen huárini, a'í pu hui muá'avi'itín í jueesi jemi. Ti'íiquí a'ín juees, a'í pu tiu'utátuiire'esin mú'etzi a'íjna jemi í polisiya. Ajta a'ín polisiya, a'í pu mua'iteánajsin. Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'íra'a jime'e, camu hui íiya'ata mua'irátuaasin ajta pena'a caí tiu'unájchita nain jime'e a'achú mej muájjve'en. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

13

Tí'í'í ayén tiú'ujxe'eve'e ti nu'u ja'ati seicié tiú'umua'ati

1 A'ajná'imua, seica mú e'iré'ene í Jesús jemi. Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa me'íjna jime'e í mej Galilea e'echéjme'e, Pilato ti nu'u huá'ucuii matí'ij mauj cáne'axi mua'ívejtaca'a. 2 Jesús pu ayén tihua'uta'íhua'url'i tijín:

—¿A'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? ¿Ni qui mecaí jaítze'e a'ij pua'a tí'iteteitesta'a sej caí mú'een a'íjna jime'e mej miyen tirajpuaijtzica'a?

3 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Capu ayén ti'ayajna. Mí ajta, ti pua'a secaí seicié tiú'umua'ati í Dios jemi, mú'een xu hui seajta antipua'ari.

4 'Ari a'íime í mej tamuáamuata'a japuan aráhuai'a ará'ase, í ti huá'a japua rájve ti'itíj ti ájtee ti a'uun a'uteveeca'a a'ájna já'ahua'a Siloé, ¿a'iné tejamuá'amitiejte'e? ¿Ni qui jaítze'e a'ij pua'a metí'iteteij mecaí a'íime í seica í mej Jerusalén a'uchéjme?

5 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tijín: capu hui ayén ti'ayajna. Mí ajta, ti pua'a secaí seicié tiú'umua'ati í Dios jemi, mú'een xu seajta antipua'ari. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

I huaréj ti nu'u caí ja'anáj taca'a

6 Tí'ij í sej niuucari pu jín tihuá'u'itiiri'i tijín:

—Ja'ati pu nu'u hui huaréj ta'íte'a'ica'a. Aa pu nu'u ye'ateáhuii a'u ti uuva a'uvéjme. Tí'ij jí u ya'utéeseij avée si ari taca'a. Capu nu'u a'atzu taca'aca'a. 7 Tí'ij jí ayén tiraata'ixaa a'íjna ti a'uun tí'icha'ica'a tijín: “Pu'uri yeehui á'atee a'achú cumu huaíca nine'ira'a ne yee raatésise'ij á vee si ari taca'a. Aru, capu a'atzu taca'a. Patá'aj ra'ijveijche, a'iné amín mé tí'itávee, capu tí'itíj vaire'e.”

8 'Ajta a'ín ti tí'icha'ica'a, ayée pu nu'u tiraata'ixaa tijín: “Nevástara'a, ché'e auj mé táveeca sej nine'ira'a. Nee nu yeehui raaté'ijche'esin, neajta tí'itíj ataréjra'asin chuej jamuan. 9 Tí pua'a huatáca'an ru'usí, cha'a ayén mé tí'itávee. Na'ari ti pua'a caí huatáca'an, aj pej xaa yeehui pi ra'ijveijche.”

A'íjna í 'íta'a ti nu'u á'ajtipu u teyujta'a

10 Ayee pu ja'anáj tiuju'uríj ti a'ájna pí'tí'irijca'a ja'anáj xicájra'an mej jetzen ruse'upi. Jesús pu tihuá'amua'atejca'a u teyujta'a. 11 Ajta sej 'íta'a, a'úu pu ánu'uhuatéveeca'a. Pu'uri teuumé'eca tamuáamuata'a japuan aráhuai'a nine'ira'a ti tí'icui'ica'a a'íjna jime'e tiyaaru'u ti tza-jta'an seijre'e. A'íjna í 'íta'a, jé'ecan pu á'ajtipu. Capu a'atzu rí'iríistaca'a ti huataújsiuraren.

¹² Tí'ij Jesús raasej, aj pu i raatajé ti jemin á ve'eré'enen. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—'Íita'a, nu'uri timuá'ari'iri'i í pej jín tí'icui'i.

¹³ Tí'ij i ra'ajtamuariej. Jíme'en pu'u ra'ajtamuariej, aj pu i a'ín 'íita'a huataújsiurare. Aj pu i rí'i tiraatá'a í Dios.

¹⁴ Ajta a'ín ti tí'ajta u teyujta'a, jé'ecan huataniú'ucaca'a a'iné Jesús pu tiráhuua a'ájna xicájra'an jetze matí'ij pua'a ruse'upi. Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ímej í teite tijín:

—Ayee pu hui te'ará'ase í mej jetzen tí'imijhuaca arájsevi xicaj. Setá'aj mú a'uvé'eju'un setá'aj se'ájna tihuaújhuaate'en. Caxu mú a'uvé'eci'ica'an se'ájna xicájra'a mej jetzen ruse'upi.

¹⁵ Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Mí sej caí jé'iyecan jín tí'ivaire'e í Dios jemi, jíme'en a'ájna xicájra'a mé jetzen ruse'upi, ¿ni secaí siyen tí'imijhuaca naíjmi'i mú'een? ¿Ni secaí huá'ixixi í ruye'emua, ti pua'a ti'tíj pu'éene'en puuya na'ari puuru'u sej si huaja'uvé'ite'en a'ájna xicájra'a mej jetzen ruse'upi? Ni'íjtá xaa ne'u. Ayee xu tí'imijhuaca.

¹⁶ 'Ari amájna mi 'íita'a, a'í pu hui jetzen huanéj a'ájna í Abraham teecan. Ajta pu'uri tejauume a'achú cumu tamuáamuata'a japuan aráhuaca nine'ira'a ti Satanás ra'atéji'icie cuí'ini'ira'a jíme'e. ¿Ni caí ayén tiraavjíte'e nej tiráhuuaate'en nej ni ru'irájtuaani a'ájna jíme'e ti tí'icui'i? —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

¹⁷ Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a, a'ímej í mej rájcha'íire'eca'a me'ájna í Jesús, jé'ecan mú tiu'utatévi'iri'i í jemin. Majta a'ímej í seica í teite, jé'ecan pu rí'i hua'utá'a nain jíme'e a'íj ti ti'tí huarj ti huápi'i ruxe'eve'e.

A'ájna jíme'e í jatzi, mustaaza ti rajatze'e
(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸ Aj pu i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné tí'irineca íyen chaanaca japua ti Dios tí'ajta? ¿A'iné tí'iseijre'e ti jíme'en Dios tí'ajta?

¹⁹ Ayee pu seijre'e tíj mustaaza ti'iti, ti ayén ti'itéjatze'e tíj jícan. Ja'ati pu nu'u hui yá'uti'í a'ájna í jatzi. Tí'ij nu'u i raahuáste a'u ti teje'eré'ana. Tí'ij jí huanéj a'ájna í jatzi. Aj pu nu'u i huavaújse. Tí'ij jí ayén á'ajtiti'íj já'araa tíj cíyey. Majta me'ín pina'ase í mej rá'ara'a, a'í mú nu'u e'ire'enée, án mú nu'u a'ujrá'aseca'a í pi'istáare'ara'an jetze.

A'ájna jíme'e mej nu'u rajnájchi í hariina jetze í levadura
(Mt. 13:33)

²⁰ Ajtahua'a sej hua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné seijre'e ti jíme'en Dios tí'ajta?

²¹ Ayee pu hui 'een tíj a'ájna í levadura tí'ij a'ín 'íita'a ru'íteájtici, ajta nu'u rajnájchi cuaíjtzi jetze ti huaíca medida ará'ase. Jéhua pu nu'u rajcuaíjtzitaca'a. Ajta a'ín í levadura, a'í pu nu'u tzajta'a huaneájxi nainjapua í cuaíjtzi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

A'ájna jíme'e á tá'apueerta ti cij antéeyauj
(Mt. 7:13-14, 21-23)

²² Tí'ij jí Jesús a'uun a'ume'eca í juye jetze ti Jerusalén á'uye'iri. A'u ti na'a ti a'uré'enineica'a, ti huachájtajme, na'ari a'ímuá mé antachéjme, a'ú pu tihua'ámu'atehua'a í teite.

²³ Ja'ati pu ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Tavastara'a, ¿ni cǎj mena'a tite'erá'ase í ti Dios hua'irátuaasin?

Ajta a'ǎn Jesús, ayée pu tiraata'ixaa tijǎn:

²⁴ —Setá'aj huateújca'anen sej si se'ǎjna jetze a'uteáruti tá'apueerta ti cǎj antéeyauj. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tijǎn mu'ití mú miyen huataújca'anejsin mej mi me'uun a'uteárute. Mí ajta caí, capu hua'utá'asin.

²⁵ Tǎ'iqui a'ǎjna ti á é'leche, tǎ'ij í ájchesin, ajta te'íteánajsin tá'apueerta. Seajta mú'een, amée xu pua'acié huaté'uu xá'aju'un. Seajta te'lejteátu'asixi'isin í puéerta jetze. Ayee xu ca'anín jǎn tiraatájeeve a'ǎjna ti huatéechi'í. Ayee xu tijǎn: “Tavastara'a, tita'antácuune'e.” Ajta a'ǎn ayée pu tejámuaatá'ixaate'esin tijǎn: “Canu hui á'amuumuajte a'ateén sej píríci. Canu neajta ramua'aree a'u sej e'eráaci.”

²⁶ Seajta mú'een, ayée xu tiu'utaxájta tijǎn: “Teen tu tiú'ucuaa á jamuan, teajta á jamuan hua'í. Pajta mú'ee ti'tamuá'atehua'a a'u ti juye a'uré'enine'í.” ²⁷ Ajta a'ǎn, ayée pu tejámuaatá'ixaate'esin tijǎn: “Canu hui ramua'aree inee a'u sej é'eme'ecan. Sericu mú'een, mi sej a'ij pua'a tí'teteite.”

²⁸⁻²⁹ Ayee pu té'eme a'ǎjna xicájra'an jetze. Mú'een xu huá'asejran a'ímej í mej me'uun a'uráaté'a muá'aju'un a'ujna Dios ti é'esejire'e. A'ímej xu hui seijran se'ímej í mej mejmí'í e'echéjme'e, se'ǎjna í Abraham, seajta se'ǎjna í Isaac, seajta se'ǎjna í Jacobo. Majta seica mú á a'ire'enejsin mej mi a'ujrá'ase a'utí meesa a'utéjvee mej mi tiú'ucua'ani a'ujna Dios ti é'esejire'e. Seajta mú'een, áa xu pua'acié a'uté'uu xá'aju'un. Jéihua xu ruyeine xá'aju'un, seajta ancurá'ujci'ime ye'icáa xá'aju'un mi rutamej jime'e se'ǎjna jime'e sej seri rajpuaítzi xá'aju'un.

³⁰ Ee xaa ne'u, ayée pu hui ti'ayajna. Seica í mej nu'u vivejmé'en jǎn títetateí íjii, a'ǎn mú ciliéene'e jǎn títetate'á muá'aju'un a'ájna xicájra'a jetze. Majta seica í mej nu'u ciliéene'e jǎn títetateí íjii, a'ǎn mú vivejmé'en jǎn títetate'á muá'aju'un a'ájna xicájra'a jetze. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ǎjna í Jesús.

Tǎ'ij nu'u Jesús huaújyeineca'a tǎ'ij u a'aráneerca'a u Jerusalén

(Mt. 23:37-39)

³¹ Tǎ'ij Jesús auchén raatapuá'ajtaca'a ti tihua'á'ixaate'eca'a í teite, matǎ'ij mi seica jemín á e'iré'ene. A'ǎn mú pú'eene'e í fariseos. Ayee mú tiraata'ixaa tijǎn:

—Patá'aj tícheni peyajna a'iné amí pu nu'u Heródes muajé'icatami'í mú'eetzi.

³² Aj pu i Jesús ayén tiu'utaniú tijǎn:

—Setá'aj hui se'uun á'uju'un se'ǎjna jemi í Heródes ti avíitzi jǎn netzejra'ajmua'a ineetzi. Setá'aj seajta siyen tiraata'ixaate'en se'ǎjna yee pu'uri íjii nehua'utamúárite'esin ne'ímej í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'e í teite, neajta yee tihua'ahuaate'en í teite íjii, neajta ruijmua'a. Neajta yee, aaruíjmua'a nu aráneastejre'esin ne'ǎjna jime'e í nej jǎn antínmua'aree.

³³ Capu amǎn a'ij. Ayee pu hui tiú'ujxe'eve'e nej nauj huamé'en íjii, neajta ruijmua'a, neajta aaruíjmua'a, a'iné capu ayén tiraavíjte'e ti huámí'ini ayajna pua'acié u Jerusalén seíj ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

³⁴ Mú'een mi sej Jerusalén é'leche, mi sej Jerusalén é'eme'ecan, mú'een xu huá'acui'ica a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Seajta huá'atu'axaca tetej jime'e a'ímej ti Dios huaja'uta'íteca'a mú'ejmi jemi. Mu'íi nu hui niyen raxí'eve'eca'a nej huá'aseire'en í a'amuyaujmua'a

nej ni huá'ucha'íin cumu í tecuaara'i ti huá'acha'íi í ruyaujmua'a, ti hua'icánaamua í ru'ana jime'e. Seajta mú'een, caxu siyen ra'utéeca'ane.

³⁵ 'Casi'í, xaaseíj. Nu'uri hui mé amuuhuá'axi mú'ejmi mi sej Jerusalén é'eche. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Caxu cha'a neseijran ajta na'a caí teja'ure'enén a'ájna xicájra'an jetze sej pua'a siyen tiu'utaxájta yee cha'a r'í tiraateájtuaani a'ájna í ti mé e'evé'eme niúucare'ara'an í tavástarala. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Jesús.

14

Tí'ij nu'u Jesús tiráahuaa a'ájna í ja'ati ti ajtéjiaa

¹ Ayee pu ja'anáj tiuju'uríj ti a'ájna pítí'irijcaa a'ájna xicájra'an mej jetzen ruse'upi. A'u pu a'ará'a a'u ti é'eche í sej í fariseo ti ve'ecán jín ti'itéjvee, ti ij tiú'ucua'ani jemin. Majta a'íime í teite, jeíhua mú rá'eeve'eca'a me'ájna í Jesús. ² Ajta sej á vejli'í úuveeca'a jemin í Jesús. Tí'icui'í a'ájna í ja'ati. Nainjapua pu cajaa í ru jetze.

³ Ajta a'íin í Jesús, ayée pu tihua'uta'íhua'uri'í a'ímej í fariseos, ajta a'ímej í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze Moisés ti ra'utéyu'uxaca'a. Ayen tíjín:

—¿Ni caí a'ij tí'iri'iri nej tiráahuaate'en a'ájna xicájra'an tej jetzen tase'upi nusu caí?

⁴ Majta a'íime, camu ti'itíj a'ij tiu'utaxájtaca'a. Ajta a'íin Jesús, a'íi pu ra'ajtamuariej a'ájna ti tí'icui'í. Ajta tiráahuaa. Aj pu i raata'íteca'a ti á'ura'ani ruxiéehua.

⁵ Tí'ij í Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—¿Ni caí rí'irí ti ja'ati ayén huárini a'ájna xicájra'an jetze mej jetzen ruse'upi? Tí pua'a puuru'u atéjveti a'u ti e'etéecun, na'ari puuya atéjveti, ¿ni pecaí hui piyen ca'anacan rini pej ra'itátuaani a'u ti e'etéjve?

⁶ Majta a'ímej jemi, capu ú'u anú'u'a'ahua'aca'a huá'a tzajta'a a'ij ti tiu'utaxáj.

A'ájna jime'e, mej nu'u hua'utajé mej nu'u tejá'umua'ariive'en a'u ti ja'ati a'uténe'íchi

⁷ Tí'ij í Jesús raaseíj a'ij mej rijcaa a'íime í ti huá'a'ínee mej tiú'ucua'ani. A'íi mú rahuauca'a vejli'í mej a'ujrá'ase jemin í ti tihua'amicua. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

⁸⁻⁹ —Tí pua'a hui ja'ati muá'íneen pej tiú'ucua'ani huá'a jamuan í mej tí'yeste a'ájna jime'e ti sej huaténe'íchecha'a, capej pe'ánna a'ujyé'íxa'an a'ájna vejli'í jemin í ti muaatá'ínee pej tiú'ucua'ani, sino a'atzu pe a'ímuá a'utayejíxi'in. Na'ari caí, ti pua'a sej uvé'enen ti jaítze'e ruxe'eve'e pecaí mú'ee ti ajta raatá'ínee, aj pu i a'íin muaatá'íxaate'esin yee ájchesi, tá'aj amanna a'ujyeyíxi'in a'ájna í ja'ati. Aj pej pi tiu'utatévi'ira'ata, a'ánna pej a'ujyeyíxi'in pe'ájna japua í ti jaítze'e caí ruxe'eve'e.

¹⁰ 'Mi pajta mú'ee, ayée pepu'u hui huárini ti pua'a ja'ati muaatá'íneen, án pej a'ujyeyíxi'in japuan í ti jaítze'e caí ruxe'eve'e ti i ayén a'íin ti muaatá'ínee tímuaatá'íxaate'en tí'ij uvé'enen a'u pej a'ujyeyíxi'in. Ayee pu tímuaatá'íxaate'esin tíjín: “Ne'amiigu, patá'aj ájcheni peyajna patá'aj a'ujyeyíxi'in yé vejli'í a'u ti jaítze'e á'ujxe'eve'e.” Ayee pej pe'ájna jín huarín, ayée pej hui r'í tira'ancuré'asin huá'a jemi í teite mej á jamuan a'ujteí.

¹¹ 'Ja'iné ja'ati ti na'a ti á'ujtzaahuate'e, aj pu i a'ij pua'a raatá'ixaa ti caí jeíhua ruxe'eve'e. Ajta a'íin ti caí á'ujca'ane ti tí'itíj jín te'enteárute ti ve'ée,

aj pu i tiraatá'asin ti ayén te'enteárate ti'itíj jime'e ti jaítze'e ve'ée. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

¹² Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna ti raatá'inee ti tiú'ucua'ani tijín:

—Ayeé pej hui huárini patí'ij hua'utá'inen mej tiú'ucua'ani a'atzaj chumua'an nusu tíca'a. Capej huá'inen a'ímej í á'a amiigustemua'a, ca'ín a'ihuáamua'a nusu á'ajuutzimua'a, o a'ímej í chíjteaani mej á'éche vejli'i á jemi. Tí pua'a piyen hua'utá'inen a'ímej, matí'ij mi majta me'ín muaatá'ineesin mú'leetzi. Ayeé mú huarín, a'íj mú hui tí'imuanajchite'en.

¹³ 'Mi pajta mú'ee, patí'ij hua'utá'inen mej tiú'ucua'ani, a'ímej pepu'u huatá'inen í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, pajta a'ímej í mej jeihua rajpuaíjtzí cu'í'ini'ira'a jime'e, pajta a'íime í mej a'ij pua'a titéeci'ica, pajta a'íime í mej aracúcu'unijmee. ¹⁴ Ayeé pej huarín, rí'i mú tímuaatá'asin, a'íne camu tí'ituaave í mej jín tímuaanájchite'en. Mí ajta, a'íj pu Dios hui tímuaatanájchite'esin a'ájna xicájra'an jetze mé jetzen a'itajú'un huá'a tzajta'a í mi'ichite. —Ayeé pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

A'íjna jime'e ti nu'u ja'ati hua'utá'inee mej nu'u tiú'ucua'ani

¹⁵ Ajta seíj ti ajta a'uun huatéjca huá'a jamuan, tí'ij ráanamujri'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Rí'i pu tiraatá'asin a'íjna ti tiú'ucua'ani a'ájna xicájra'an jetze ti jetzen Dios huatasej're'esin ti ij tiu'uta'ájta íiyen chaanaca japua.

¹⁶ Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Ja'ati pu nu'u hui rí'i huaújrurejca'a ti ij tihua'umín. Mu'iicáca pu nu'u huatá'inee. ¹⁷ Tí'ij a'ájna teja'uré'ene ti tihua'umín, tí'iquí a'ín raata'íteca'a í ti jemin tí'ivaire'e ti ij hua'utájeeve a'ímej í mej huatá'iniihuaca'a. Ayen tijín: “Setá'aj yeehui a'uré'enen a'íne pu'uri huaxí'epi'ín.”

¹⁸ 'Majta a'íime, naími'i mú nu'u miyen autéjhui mej tiu'utaúruuni'i. Ajta a'ín í ti amuacá raatá'inee, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín: “Neuchén nu chuej huánanai nej japuan tiu'umuári'en. Ruxe'eve'e nej ye'utéeseij. Ayeé nu tí'imuahuvii mú'leetzi pej tinaatá'uuni'i.”

¹⁹ 'Ajta seíj, ayée pu nu'u tiu'utaxájtaca'a tijín: “Neuchén nu puuyesi huánanai. Anxíj paari mú ará'ase. Nu'uri á'uraa nej ni huá'ucalaadu. Patá'aj tinaatá'uuni'i pajta ineetzi.”

²⁰ 'Ajtahua'a í seij, ayée pu nu'u tiraata'ixaa tijín: “Neuchén nu huaténe'icheca'a. A'íj pu jín caí rí'irí nej ne'uun á'ume'en.”

²¹ 'Ajta a'ín ti tí'ivaire'e ti huaja'utajé, tí'iquí a'uré'araa. Ajta nu'u ayén tiraata'ixaa a'íjna ti tí'ira'ájte'e a'ij mej tiu'utaxájtaca'a. Ajta, a'ín ti huatéchi'i, jeihua pu nu'u hui huataniú'ucaca'a. Tí'ij i raata'íteca'a a'íjna ti tí'ivaire'e tijín: “Patá'aj yeehui ca'anacan pe'uun á'ume'en caaye jetze, ajta juye jetze ti c'íj antayaúj, tíj na'a ta'uténinei u chajta'a. Patá'aj hua'erávi'itín a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, pajta a'ímej í mej rajpuaíjtzí cu'í'ini'ira'a jime'e, pajta a'ímej í mej aracúcu'unijmee, pajta a'ímej í mej ná'achijmee í ru'íca jetze.”

²² 'Ajta a'ín ti tí'ivaire'e, ayée pu nu'u tiraata'ixaa tijín: “Nevástara'a, nu'uri niyen huaríj a'ij pej tinaata'áj. Aru maúche'e mú ú'uve mej seica mú a'uvé'uju'un.”

²³ 'Ajta a'ín ti huatéchi'i, a'íj pu nú'u hui ayén tiraata'ixaa a'íjna ti jemin tí'ivaire'e tijín: “Patá'aj yeehui pe'uun á'ume'en í juye jetze a'ímuá ti

a'ataneáatimee, pajta méyee a'imuá mej huachéjme. Patá'aj ca'anéeri jín hua'utájeeve mej mú a'uvé'ēju'un, mej mi u huájiste yú nechi'ita. ²⁴ Ayee nu tí'imua'ixaate'e. A'íme í nej amuacaí hua'utá'ínee, a'íme, capu sejí yé tí'ícua'ani íiyu í nej tihuá'amin." Ayee pu hui tiu'utaxájtaca'a a'íjna ti huatéechi'i.

Mej nu'u raxí'eve'eca'a í teite mej nu'u á'ujuhua'ane'en me'íjna jamuan í Cirístu'u

²⁵ Jéihua mú teite á'ujuhua'ane'e me'íjna jamuan í Jesús. Tí'ij jí a'ín hua'useírajraa a'ímej í teite. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

²⁶ —Ja'ati ti na'a ti mú a'uvé'eme'en ineetzi jemi, ayée pu hui tiú'ujxe'eve'e ti a'ín jaítze'e rí'í tinájcha'íica ineetzi caí rí'í tirájcha'íica í rutáata, ajta í runáana nusu í ru'íj, ajta í ruyaujmua'a nusu í ru'ihuaamua'a, ajta í rucu'utzimuá nusu í rujúutzimua'a. Na'ari caí, canu raatá'asin ti nee jamuan á'uche'ecane'en.

'Ee xaa ne'u, canu ja'ati huatá'asin ti neetzi jamuan á'uche'ecane'en ti pua'a caí ja'ati á'ujca'ane ti na'ará'astijre'en, ti a'ín ja'ati huámi'ini neetzi jetze me'ecan, ti ayén te'ehuaújca'anen ruxí'evi'ira'a jime'e.

²⁷ 'Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e ti ayén tí'ayajna nej caí ja'ati huatá'an ti neetzi jamuan á'uche'ecane'en ti pua'a a'íjna í ja'ati caí ruxí'evi'ira'a jín na'ará'asten, ti pua'a caí ayén che'atá na'a tirajpuaíjtzi á'ara'ani netíj ínee tirajpuaíitzi na'ame.

²⁸ 'Tí pua'a sejí mú'een ayén tirá'ajtaahuami'í ch'ilij ti ájtee, ni caí ja'ati ayén rini ti autéjcheni ti rá'ajtaahuan. Amuacaícan a'í pu a'ujyeíjxa tí'ij raaté'itien a'achú ti tí'itíj huataújxe'eve'esin ti ij ráamuua'aree ti pua'a cí'ipée í tumin ti ij rá'ajcí'íiti, nusu caí.

²⁹ 'Ee xaa, ayée pu rini. Na'ari caí, ti pua'a auchén autéechen, ajta huaxín í tumin, capu ché'e ra'antíci'itzi. Majta me'ín í teite, matí'ij rasejira, a'í mú autéhuisin mej ra'utéxieehuari'ira.

³⁰ 'Ayee mú tiu'utaxájta tíjín: "Amíjna mi teáata'a, a'í pu yeehui a'utéjche ti rá'ajtaahua mi ch'ilij, aru capu cha'a tí'ítuaave'e í tí jín ra'antíci'íiti."

³¹ 'Na'ari sejí ti tí'itéjvee rey jime'e, ti pua'a meri á'uju'un mej hu-ateújne'usi'ite'en, ¿a'iné rini a'íjna? ¿Ní caí amuacaí a'ujyeíjxa ti ij tiú'umuua'ati aisi ti pua'a caí rí'irí ti hua'utémuua'itin a'ímej jime'e í mej tamuáamuata'a ví'ira'a ará'ase? Ajta a'ín í sejí ti tí'itéjvee rey jime'e, ayée pu hua'itéví'itici a'achú cumu seité ví'ira'a í xantaaru'u. Aa ní'ijta xaa ne'u, ayée pu hui rini.

³² 'Ajta ti pua'a ayén tira'atámítiejte'en ti caí huatári'iristare ti hua'utémuua'itin, ayée pu rini. Tí'ij auj a'imuá e'evé'evee í sejí, a'í pu seica huata'íti mej mi á'uju'un í sejí jemi í rey mej mi raatáhuavii mej raaxí'epi'íntare'en mej mi caí runé'usi'ite'e.

³³ 'Ayee pu hui che'atá na'a 'een mú'ejmi jemi. Ja'ati ti na'a ti ayén tí'ijxe'eve'e ti nee jamuan á'uche'ecane'en, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti nain mé teuúhua'axin a'achú ti tí'ijcha'íi. Na'ari caí, canu raatá'asin ti nee jamuan á'uche'ecane'en.

Tí pua'a nu'u tixín í tí jín ancacá í unaj

(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴ 'Seajta mú'een, ayée xu hui tí'ivaire'e sej rí'í huá'uruuren í seica í teite í niucari jime'e mej mi rí'í rí'éene'e muá'ara'ani í ru tzajta'a. Seajta, ayée xu che'atá sena'a tí'ivaire'e tíj unaj mej ra'ur'é'eviváara'a muá'aye'í í teite

í hua'ira'a japua a'iné naa pu ta'ancacá í unaj. Aru ti pua'a huatáu'una, tí'iquí ráxi'isin í ta'ancacá, ¿a'iné tejamuá'amitiejte'e? ¿Niqui ajtahua'a ri'iri tí ancacá á'ara'ani? Capu hui xaa ne'u a'atzu. ³⁵ Capu ché'e tí'itíj vaire'e, ní í chuej japua, capu ajta tí'ivaire'e tí rajnájchite'en í ye'emuaate chuita japua. Ayee mu'u raru'ujca mé mú rúurieexijsin.

'Ayee pu'u hui, jíme'en í ja'ati ti huiteájnamua, ché'e a'ín ráanamua temua'a naa.

15

A'ijna jíme'e ti nu'u cáne'a á'uvej
(Mt. 18:10-14)

¹ Majta a'íime í mej huá'ajjive'eca'a í teite mej tí'itici, majta a'íime í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi, a'íi mú ajteáxiireca'a mej mi ráanamua. ² Mí ajta a'íime í fariseos, ajta a'íime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze Moisés tí ra'utéyu'uxaca'a, a'íi mú miyen tí'ixajtaca'a tíjín:

—Amíjna mi teáata'a, amí pu hui r'íi tihua'ancuré'evi'iti í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi, ajta huá'a jamuan tí'icua'a.

³ Aj pu i Jesús ayén seíj niuucari jín tihua'utá'ixaa tíjín:

⁴ —Tiché'e tiyen tiraataxáj. Tí pua'a seíj mú'een cáne'axi tíye'emua a'achú cumu anxíte mej ará'ase. ¿Ni caí ayén rini ti pua'a seíj á'uveti? Aa pu hua'utéhuiite'esin í seica 'ítzitá. Ajta raaré'ehuausin í seíj ti á'uvej ajta na'a caí ráateuni.

⁵ Tí'ij ráateuni, aj pu i huataújtemua'ave'esin. Tí'ij jí uhuateújratziira.

⁶ Tí'ij jí u a'umé í ruche. Aj pu i ru'amiigustemua'a huatájeevi. Majta me'ín, ajteáxiiri, aj pu i ayén tihua'utá'ixaate'esin tíjín: “Setá'aj huataújtemua'ave'en. Nu'uri yeehui ráateu í cáne'a ti á'uvej.” —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ijna í Jesús.

⁷ Ajta ayén tíjín:

—Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e tí ayén tí'een a'uun ta japua tí Dios é'esejre'e, tí pua'a ja'ati seicié tiú'umua'ati tí ij caí cha'a a'ij pua'a tí'itíjcha'íi, tí ij ajta ayén huárini a'ij tí Dios tí'ijxe'eve'e, a'íi mú í mej me'uun é'esejre'e jemín í Dios, jaítze'e mú rutémua'ave'e me'ijna jíme'e tí a'ín ja'ati ayén seicié tiu'umuá'aj í Dios jemi mecaí a'ímej jíme'e í seica, í mej mu'íi, í mej r'íi tí'iteteite, í tí caí huá'aturaate'e mej seicié tiú'umua'ati.

A'ijna jíme'e ti nu'u tumín á'uvej

⁸ Tiché'e tiyen tiraataxáj. Tí pua'a hui 'íita'a ayén tí'ituaave'e a'achú cumu tamuáamuata'a tumín. ¿Ni qui caí ayén rini ti pua'a seíj á'urieni? A'íi pu tí'itíj aparaatu ájtairan. Tí'ij jí uhuaré'e'icha'uta u ruchi'ítá. R'íi pu tí'ihuauuni ajta na'a caí ráateuni. ⁹ Tí'ij raateún, ru'amiigustemua'a pu huatájeevi, a'ímej í mej vejli'i antachéjme. Majta me'ín ajteáxiiri. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaate'esin tíjín: “Setá'aj huataújtemua'ave'en neetzi jemi, a'iné nu'uri ráateu yeehui í tumín nej yá'urie.”

¹⁰ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tí ayén tí'irineca u ta japua í Dios jemi, ajta a'ímej jemi í mej ravaire'e. A'uu mú hui rutémua'ave'e me'ijna jíme'e tí seíj tí a'ij pua'a tí'itíjcha'íica'a í jécua imuá, aj pu i a'utéjche tí seicié tiú'umua'ati í Dios jemi.

A'ijna jíme'e ti nu'u yaujra'an mú a'ij huárupi

¹¹ Jesús pu ajtahua'a seíj niuucari jín tihua'utá'ixaa tíjín:

—Aa pu nu'u já'ahua'a ja'ati e'echéjme'e. Hua'apuaca pu nu'u tiyaúumua'a. ¹² Ajta a'ñin yaujra'an ti pa'ari'i, ayée pu nu'u tiraata'ixaa í rutáata tijín: “Patá'aj yee tinaatá'an ineetzi í ti tináaci'iti patí'ij caí cha'a mé'ehua'atan mú'ee.” Ajta a'ñin táatajra'an, a'ñi pu nu'u já'ita'a tihua'utá'a nain a'achú ti tí'ijcha'ñica'a.

¹³ 'A'atzu pu'u á'ateví'lica a'ñina ti pa'ari'i. Tí'ij jí nu'u tí'ijsej í ti tí'ijcha'ñica'a í táatajra'an. Ajta á'uraa a'ñina í yaujra'an. Aa pu nu'u a'ímuá a'ará'a sejí chuéjra'a japua. A'u'u pu nu'u ca'anacan tiu'uxíjte nain tíj na'a ti tiraaci'í a'ñina jime'e ti a'ij pua'a tí'tiújcha'ñica'a.

¹⁴ 'Tí'ij nain tiu'uxíjte, aj pu nu'u i jeíhua huatatújritze a'ujna sejí chuéjra'a japua. Aj pu i tira'utéturaate tí'tíj ti huácua'ani. ¹⁵ Aj pu í á'uraa. Aj pu nu'u i sejí jemi a'uré'ene ti ij a'ñin í ja'ati raatá'an ti tiu'umuári'en. Ajta a'ñin í ja'ati, ayée pu nu'u hui tiraamuáriste ti a'uun á'ume'en a'u mej tuiixu a'urá'uu ti ij tihua'umín.

¹⁶ 'Jé'ecan pu nu'u huata'lí'icuataca'a a'ñina ti pa'ari'i. Ayee pu nu'u tirajpuaíjtzica'a. Ruxí'evi'ira'a jime'e tiú'ucua'aní'iche'e a'ñina í cutzape'e tí'tíj, tuiixu mej racua'aca. Mí ajta i caí, capu ja'ati raatá'acare'e ti tí'tíj huácua'ani.

¹⁷ 'Aj pu nu'u i u huaújmuatzi. Ayee pu nu'u tiu'umuá'aj tijín: “Majta a'ñime yeehui í mej ravaire'e í nitáata, matíj mena'a pua'amé ruxí'ehua mú tí'icua'a. Ajta te'avá'aturaave huá'a jemi. Mí neajta inee, íiye nu hu-atéjvee ne'licuata. Ayej ne'ase nemí'ini tujri jime'e.” ¹⁸ Ayej ne'ase yeehui ná'uraa neyajna. A nu a'umé í nitáata jemi. Ayee nu tiraatá'ixaate'esin yee: Táata, jeíhua nu auteájturaa í Dios jemi, neajta mú'etzi jemi. ¹⁹ Capu cha'a ayén tiraavíjte'e pej piyen naatámua'ati yee niyauj. Patá'aj piyen náaruuren ineetzi patíj huá'aruure í mej á'a jemi tí'imuari'e.”

²⁰ 'Tí'iqui á'uraa. Aj pu i a'uun e'iré'ene í rutáata jemi. Tí'ij a'ímuá aumé'eca, a'ñi pu nu'u hui táatajra'an raasej. Jé'ecan pu rá'ancu'uvajxi. Tí'ij i a'utiéchejraa a'u ti e'evé'eme í yaujra'an. Aj pu nu'u i ru'iré'echuixi, ajta ru'itépí'itze.

²¹ 'Ajta a'ñin yaujra'an, ayée pu tiraata'ixaa tijín: “Táata, jeíhua nu yeehui auteájturaa í Dios jemi, neajta mú'etzi jemi. Capu ché'e yeehui ayée tiraavíjte'e pej piyen tinaatájeeve yee niyauj.”

²² 'Mí ajta a'ñin táatajra'an, ayée pu nu'u tihua'utá'ixaa í mej jemin tí'imuari'e tijín: “Ca'anacan mé se'avé'echui í síicu'uri ti jaítze'e naa 'een sej si se'ñina ru'ucáhejte'en. Seajta í aniira setá'aj ru'ucárujtí'i í xiteáara'an jetze, seajta ra'ajtáca'acaite'en.” ²³ Setá'aj seajta yeehui siyen huárini, sej se'ñina í viseáaru'u í tej teri rajrújte, setá'aj u ya'uvé'ejan, setá'aj ráame'eni.

'Tiché'e yeehui tiú'uyesten, teajta tiú'ucua'ani taxiéehua. ²⁴ A'iné i niyauj, pu'uri ajtahua'a mu'u e'ejnéj. Pueere yee ari mu'u a'umí'i. Ajta á'uvej, aru tu'uri teajtáhua'a ráateu.” Ayee pu tihua'utá'ixaa. A'ij mú nu'u hui jín ma'utéhuii mej tiú'uyesten.

²⁵ 'Ajta a'ñin yaujra'an ti vástá'a, áa pu já'ahua'a tejé'emuari'eca'a a'u ti a'upá'atza. Tí'ij ari á e'evé'eme'ecaa á vejlí'i a'u ti a'utéjvee í chí'ij, a'ñi pu ráanamujri'i mej tí'icuiina, majta tí'ine'e. ²⁶ Tí'ij nu'u i sejí huatajé í ti ravaire'e í táatajra'an. Aj pu nu'u i ayén tiraata'íhua'uri'i a'ij mej ríci.

²⁷ 'Ajta a'ñin ti tí'ivaire'e, ayée pu hui tiraata'ixaa tijín: “Pu'uri yeehui uvé'ene í á'ajuu. Ajta a'atáata, a'ñi pu ráame'iri'i í viseáaru'u í tej rajrújte

a'íjna jime'e ti ajtahua'a uvé'ene jemin í rutáata. Capu yehui a'ij éene'e. Rí'í pu naa te'uvé'ene." Ayee pu nu'u tiraata'ixaa.

²⁸ 'Ajta a'íin ti vástala, tí'ij ayén tiráanamuajri'i, tí'ij nu'u i huataniú'ucaca'a. Capu raxí'eve'eca'a ti uteárute u chí'ita. Ajta a'íin táatajra'an, a'íi pu nu'u huirájraraa ti ij ya'utajé. Jéihua pu raatéje ti uteárute u chí'ita.

²⁹ 'Ajta a'íin ti vástala, ayée pu nu'u tiraata'ixaa í rutáata tijín: "Casi'i. Tíj na'a nej yé huaca mú'etzi jemi, jeíhua nu tí'imuari'e. Canu yehui ja'anáj ti'itíj jín auteájturaraa mú'etzi jemi. Nain nu yehui jín te'ará'aste a'ij pej tinaata'áj. Pajta mú'ee, capej yehui ja'anáj ti'itíj naatá'a í nej jín tiú'uyesten huá'a jamuan í ne'amiigustemua'a, ni ti'itíj caura. ³⁰ Mí pajta mú'ee, ayée pu huaríj, amíjna muá'ayauj, a'íi pu 'uuca jamuan raaxíjte nain í pej tiraatá'a. Ajta tí'ij uvé'ene, mú'ee pej raajé'icatze í viseáaru'u í tej rajrújte."

³¹ 'Ajta a'íin táatajra'an, ayée pu nu'u tiraata'ixaa tijín: "Niyauj, tíj pena'a peri pua'an xicaj yé huaca ineetzi jemi. Ajta tíj na'a tí'ipua'amé í nej tí'ijcha'íi, mú'etzi pu ti'a'áa. ³² Aru amíjna muá'ajuu, ayée pu éene'e cumu ti mí'ichica'a a'iné capu mé'e já'ahua'aca'a. Ayee pu 'een íjii cumu ti ajtahua'a huatarún. A'íi pu yehui á'uvejca, aru pu'uri ajtahua'a huataséjre. A'íj pu jín ayén tiú'ujxe'eve'e tej huatátatemua'ave'en, teajta tiú'uyesten."

16

A'íjna í ti tí'ivaire'e ti nu'u aujteájturaraa huápi'i a'íjna jemi í ti jemin tí'ivaire'e

¹ Jesús pu ajta ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujuhua'ane'e tijín:

—Aa pu nu'u hui já'ahua'a chíjteaani é'echejca'a. Seíj pu ravaire'eca'a a'íjna jime'e ti antiújmua'areereca'a nain a'achú ti tí'ijcha'íica'a í chíjteaani. Mat'íj nu'u mi seica jetzen te'ujpuá'ajte a'íjna ti antiújmua'aree a'íjna jime'e ti ca'anacan raaxíjte'e cha'a na'a ti tí'isejre'eca'a.

² 'Tí'ij i chíjteaani raatajé. Ayee pu nu'u tiraata'íhua'uri'i tijín: "¿A'iné na'a qui nej neri tiú'unamuajri'i a'ij pej rici mú'ee? Patá'aj yehui ra'uyú'uxan nain a'achú pej jín anti'amua'aréere nej ni ráamua'aree a'achú ti caj te'ará'ase, í pej caí yehui ché'e piyen anti'amua'aréere pua'amé."

³ 'Ajta a'íin ti ravaire'eca'a, ayée pu tiu'umuá'aj tijín: "¿A'iquí nerini? A'íjna ti tí'ine'ajte'e, a'íi pu nu'u tiná'ari'ira í nej jín antínmua'aree. Mí neajta inee, canu neca'ane nej te'até'ijche'en. Ajta netí'itevi'ira'a nej yehui va'ri'ira huatáhuani. ⁴ Nu'uri yehui ramua'aree a'ij nej rini, mej mi teite na'ancuré'eví'itín temua'a naa a'ujna huá'ache netí'ij caí cha'a tí'imuari'e neyajna."

⁵ 'Tí'ij nu'u i hua'utajé seij ajta seij í mej tirá'acha'íire'eca'a a'íjna í chíjteaani. Ayee pu nu'u tiraata'íhua'uri'i í seij ti amuacáí ve'eré'ene tijín: "¿A'achúni yehui petirá'acha'íire'e í ti tí'ine'ajte'e?"

⁶ 'Aj pu j ayén tiu'utaniú a'íjna í ja'ati tijín: "Anxíte pua'améca í taampu a'íjna í aceite ti aceituani jetze me'ecan."

'Ajta a'íin ti antiújmua'aree, ayée pu nu'u hui tiraata'ixaa tijín: "Ye'ecui i cuapée ti jetzen té'eyu'usi'i a'achú pej caj tirá'acha'íire'e. A'ujyeíjxi

mú'ee, ca'anacan. Patá'aj seǵ auyú'uxa ti jetzen á'ayu'usi'i a'achú cumu anxǵ tamuáamuata'a taampu ti ará'ase.”

⁷ 'Tǵ'ij nu'u i ajta seǵ ayén tiu'uta'íhua'uri'i tijǵn: “Carij mú'ee, ¿a'achúni yeehui petirá'acha'íire'e?”

'Ajta a'íin, ayée pu hui tiraata'ixaa tijǵn: “Anxíte pua'améca medida í triigu.”

'Ayeé pu tiraata'ixaa tijǵn: “Ye'ecui, i cuapéé. Patá'aj seǵ auyú'uxa ti jetzen á'ayu'usi'i tijǵn: muáacuate pej nu'u rá'acha'ire'e.”

⁸ 'Ajta nu'u a'íin ti tí'ira'aijte'e, a'íi pu hui rǵ'i tiraatá'a a'liné rǵ'i pu tiu'umuá'aj a'íjna jime'e a'ij ti ye'í huárini. Majta a'íime í mej a'uchéjme seǵ chuéjra'a japua íiyen chaanaca japua, jaítze'e mú raay'íiti a'ij mej ye'í huárini í seica í ruxí'ej teite mecaí a'íime í mej me'íjna jetze ajtéme'ecan í ti hua'atátzavi'ijte'e í tavástara'a.

⁹ 'Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e. Caxu ché'e sena'a raaxǵte'e í tumín íiyen ti me'ecan chaanaca japua. Ché'e ayén tejámuaatévaire'en méjca'í huáyee sej si ru'amigustemua'a jǵn antimuá'itin mej mi me'ín amua'ancuré'evl'itin temua'a naa a'ájna xicájra'an jetze tí'ij caí cha'a mé'e á'a túmintan. A'uu mú hui amua'ancuré'evl'itin a'u ti caí ja'anáj é'evatzǵsin í huá'achi'i.

¹⁰ 'A'íjna ti xǵ'epi'ín rici a'íjna jime'e ti ciliéene'e jǵn ti'itéjvee, a'íi pu ajta xǵ'epi'ín rini ti pua'a ti'ítevéé á'ara'ani ve'ecán jime'e. Ajta a'íin ti hui caí xǵ'epi'ín rici a'íjna jime'e ti ciliéene'e jǵn ti'itéjvee, a'íin capu ajta xǵ'epi'ín rini ti pua'a ti'ítevéé á'ara'ani ve'ecán jime'e.

¹¹ 'A'íj pu jǵn, ti pua'a secaí té'aste í sej jǵn antiújmua'aree sej rajmuári'e í tumin ti yen seǵre'e íiyen chaanaca japua, ¿ni qui siyen tí'imua'atze ti ja'ati ayén tejamua'íjcate'esin sej raamuári'en ti huápi'í tí'ijnajche tíj na'a rusén jime'e? Capu xaa ne'u ayén té'eme.

¹² 'Tǵ' pua'a secaí té'aste sej rajmuári'en se'íjna jime'e ti Dios amuaat-apuaíjve, capu ja'anáj amuaatá'asin ti mú'ejmi áa'amua'áa pu'éene'e á'ara'ani.

¹³ 'Capu hui rǵ'irí ti ja'ati hua'apuaca huávaire'en a'ímej jemi í mej tí'aijta. Tǵ' pua'a ayén huárini, ayée pu té'eme. Jéihua pu rájcha'íire'e a'ame í seǵ, ajta jéihua pu rǵ'í tirájcha'íi a'ame í seǵ. Na'ari, a'íi pu rǵ'í tirá'atzaahuaté'e a'ame í seǵ. Ajta í seǵ, a'íi pu rá'axieehuari'ira a'ame. Capu a'atzu rǵ'irí sej huataúra'an ti Dios tejámuaata'aíjte'en, ti pua'a hui se'íjna jǵn huataúra'an sej tumin tíseire'en. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

¹⁴ Majta a'íime í fariseos, jéihua mú ranecua'atzeca'a í tumin. Matǵ'ij miyen tiráanamujri'í, jéihua mú ra'utéxieehuari'iri'i me'íjna í Jesús.

¹⁵ Ayeé pu tihua'utá'ixaa tijǵn:

—Mú'een xu a'íin pírici í sej siyen tiú'ujseǵrata sej si rǵ'í títetéturaave í teite jemi. Mǵ' ajta Dios, a'íi pu tirú'umua'aree a'ij sej 'een mú ru tzajta'a. A'íjna ti nu'u ayén naa seǵre'e í teite jemi, a'íi pu hui a'ij pua'a seǵre'e í Dios jemi.

A'íjna í ti Moisés ra'utéyu'uxaca'a, ajta a'íjna í ti Dios tiu'uta'aíjta

¹⁶ 'Tǵ' na'a hui a'ajná'imua ajta caí huataseǵre í Juan, a'íi pu'u ti-huá'a'ixaate'eca'a a'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan, ajta a'ij mej tira'uyú'uxaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Tǵ' na'a tiu'utaseǵre í Juan, a'íj mú tihuá'a'ixaate'e í niuucari jime'e í mej

jín huaújtemua'ave'en a'ij ti 'een í Dios jemi a'u ti tejé'aijta. Majta naími'i tí'iteese'e mej me'uun a'uteároute ca'anéri jime'e.

¹⁷ 'Ajta a'ín yu'uxari, Moisés teecan ti ra'uyú'uxaca'a, aúche'e pu hui nain jín te'ará'astejsin. Jaítze'e pu á'ateere mej ra'ará'asten caí nain tíj na'a ti tí'seijre'e íyen chaanaca japua, ajta í ta japua ti tejé'eseijre'e.

Tí pua'a nu'u ja'ati ru'íj mé úurieeni

(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸ Ajtahua'a se'ij niuucari hua'utá'ixa tíjín:

—Ja'ati ti mé rúurieni í ru'íj, ti pua'a á'iyen se'ij ancuré'evli'tin, a'í pu raxána'acira'aten a'íjna jemi í 'íta'a. Ajta, ti pua'a ja'ati ra'ancuré'evli'tin se'ij í 'íta'a ti amuacaí mé rúurie í rucín, a'íjna í ja'ati, a'í pu hui ajta raxána'acira'aten.

A'íjna í chíjteaani, ajta a'íjna í Lázaro

¹⁹ Ajtahua'a pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Aa pu nu'u já'ahua'a chíjteaani e'echéjme'e, ti naa éene'en tí'iteújche'etehua'a, cáxuri jime'e ti tí'inacamua, ajta ti tí'irí'een. Tí'ij pí na'a pu tí'iyestehua'a. Jéihua pu hui tí'ina'achita'a a'íjna jime'e ti ruxiéehua é'echejca'a.

²⁰ 'Ajta nu'u a'ín ti caí a'ij tí'ijviicua'i, áa pu a'itéjca tá'apueerta a'u ti é'eche í chíjteaani. Ayee pu nu'u ántehuaaca'a a'íjna í ja'ati ti caí a'ij tí'ijviicua'i tíjín Lázaro. A'í pu tí'icui'i. Nainjapua nu'u hui cá'atza í ru jetze.

²¹ 'Jé'ecan pu raxí'eve'eca'a ti ráacua'ani í cua'ira ti tí'ite'eni ti te'ecájvitze meesa japua a'u ti tejé'ecua'a í chíjteaani. Majta a'íime í tzi'ici, a'í mi a'uré'enineica'a, majta raacána'ijxi í ti hui cá'atza japua.

²² 'Tí'iqui a'ájna xicá'jra'an ti jetzen huamí'i a'íjna í Lázaro, matí'ij nu'u mi a'íime í mej tí'ivaire'e í ta japua, a'í mú ya'uví'iti í Abraham jemi a'u ti Dios é'eseijre'e. Ajta a'ín í chíjteaani, tí'ij nu'u i a'ín huamí'i. Majta hui ra'avá'ana.

²³ 'A'u pu a'uteájturaa a'u ti á'ataa í taij. Jéihua pu rajpuaíjtza'a a'íjna í chíjteaani teecan. Tí'ij í ájneereca'a. Aj pu i raase'ij a'íjna í Abraham, ajta a'íjna í Lázaro ti a'utéveeca'a í Abraham jamuan.

²⁴ 'Aj pu i raatajé tíjín: “Abraham, mi pej ní'iyá'upua, ná'ancu'uvajxi'i. Patá'aj mú ye'uta'íte pemíjna mi Lázaro ti ij amín ra'antíru'unen í ruxité ti ij naatécimujte'en í neneanú jetze, a'iné jéihua nu rajpuaíjtzi íye taij tzajta'a.”

²⁵ 'Ajta a'ín Abraham, ayée pu nu'u hui tiu'utaniú tíjín: “Niyauj, ni pecáí ramua'aree a'ij ti timuáavaj patí'ij pauj ruurica í chaanaca japua. Jéihua pu yeehui rí'í timuáavaj. Ajta amíjna mi Lázaro, jéihua pu a'ij pua'a tirajpuaíjtza'a. Mí ajta íjii, a'í mú yeehui rá'ancu'uvajxi'isin meyajna. Pajta mú'ee, íjii parajpuaíjtzi pej pua'amé. ²⁶ Ajta íjii, ayée pu yeehui 'een, pu'uri ayén huaújruu ti ayén te'atácuuni'in. A'í pu jín caí rí'irí mej antá'cine amun pújme'en mú'ejmi jemi a'íime í mej miyen raxí'eve'e. Ajta caí rí'irí mej a'u ti pújme'en a'itá'cine téjmi jemi a'íime í mej majta miyen raxí'eve'e.” Ayee pu nu'u tiraata'ixaa a'íjna í Abraham.

²⁷⁻²⁸ 'Tí'ij í ayén tiu'utaniú tíjín: “Tí pua'a ayén tí'eene'en, niyá'upua, ayée nu yeehui muahuavii, pej amíjna Lázaro huata'íte ti a'uun a'atanén nitá'ata ti é'eche, a'iné anxí'vica nu tí'ihuaamua'a. Ché'e yeehui amín rí'í tihua'a'utá'ixaate'en mej mi caí miyun pújme'en a'uvé'eci'ica'an mej mi caí rajpuaíjtzi muá'ara'ani meyajna.”

29 'Abraham pu nu'u ayén tiraata'ixaa tijín: "A'íi pu a'uteájturaa a'íime jemi a'íjna Moisés teecan ti ra'uyú'uxaca'a, ajta í mej ra'uyú'uxaca'a a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Mich'é yeehui a'íjna huanamua."

30 'Ajta a'íin chíjteaani teecan, ayée pu tiraata'ixaa tijín: "Niyá'upua, mi pej Abraham pú'een. Capu ti'titíj vaire'e. Aru ti pua'a yeehui ja'ati ti ari huam'íi aj pu huataseíjre'esin a'ímej jemi, aj mú mi seicié tí'imua'ati í Dios jemi."

31 'Aj pu nu'u i ayén tiraata'ixaa tijín: "Tí pua'a mecaí ráanamua a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Moisés teecan, ajta a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, camu yeehui majta rá'antzaahuat'e'esin ti pua'a huataseíjre'en huá'a jemi í ja'ati ti a'itáaraa í mi'ichite tzajta'a." —Aye pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

17

Tí pua'a nu'u a'ihuáara'a ti'itíj jín auteáturan mú'etzi jemi

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

1 Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tijín: —Aye pu té'eme ti ti'itíj huataseíjre'en í mej jín auteáturan í Dios jemi. Ch'é a'ij ti na'a jé'ecan jemin a'íjna í ja'ati ti ayén ca'aníjra'a hua'utá'an mej mi ti'itíj jín auté'itzen í Dios jemi.

2 'Na'ajtzí a'íjna í ja'ati mej amuacaícan ra'acátapi'iran cijpáara'an jetze í tetej se'uníjra'a ti ve'ée mej mi ra'ateájríeeni á jaata'a ti ij án aujámín a'u ti aut'íj. Jaítze'e pu hui tiraatéva'irihua'an caí ayén tiraatéva'irihua'an ti pua'a a'íin ca'aníjra'a tihua'utá'an a'ímej í mej cálieen mej mi me'ín auteáturan í Dios jemi.

3 'A'íj pu jín, r'íi xu'u mú'een. Tí pua'a a'íin a'ihuáara'a auteáturan mú'etzi jemi, patá'aj ra'ajteá'axi'ín. Tí pua'a seicié tiú'umua'ati mú'etzi jemi, aj pej xaa tiraatá'uuni'ira.

4 'Tí pua'a sej xicaj, ja'ati auteáturan mú'etzi jemi arahua'apuáca jetze, ajta ti pua'a a'íin á a'uré'enen mú'etzi jemi ayén pua'amé arahua'apuáca jetze t'íj ajtahua'a ayén timuaatáhuavii yee tinaatá'uuni'iri'í í nej jín auteájturaa mú'etzi jemi, ayée pej hui huárini pej tiraatá'uuni'í. —Aye pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí pua'a nu'u ja'ati té'atzaahuat'e

5 Majta a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, ayée mú tiraata'ixaa me'íjna í tavástara'a tijín:

—Taatévaire'e tetá'aj té'antzaahuat'e'en jaítze'e.

6 Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'íi pu tiú'ujxe'eve'e sej cij caj té'antzaahuat'e'en. Tí pua'a siyen cij caj sena'a té'antzaahuat'e'en, ayée pu tiu'utári'iriístari sej siyen tiraata'ájte'en se'íjna í huaréj ti a'itíújcuta, ti á já'ita'a jaata'a e'etejúhuiite'en ruseíj. Ajta a'íin huaréj, ayée pu rini a'ij sej tiraata'ájte'esin.

A'ij ti nu'u ye'í ja'ati huatévaire'en

7-8 'Tich'é tiyen tiraataxáj. Tí pua'a ja'ati tí'imuari'e mú'ejmi jemi a'íjna jime'e ti taséehua na'ari cáne'axi cha'íi, ¿a'íné ye'í setiraatájeevi t'íj a'íin uvé'enen a'u ti tejé'emuari'e? ¿Ni qui hui siyen tiraatájeevi yee: "Mu a'utá'iyi'í, a'ujyeíjxi'í patá'aj tiú'ucua'ani?" Caxu xaa ne'u siyen

tiraatájeevi, sino ayée xu'u tiraatájeevi tijín: “Patá'aj yee rí'i tiú'uruuren í tej tiú'ucua'ani. Pajta, patá'aj rí'i huá'aruuren pej pi titaamín, aj pu yee xaa huatári'iristari pej tiú'ucua'ani, pajta pej huayé'en.”

⁹ Ajta a'íin, tí'ijta ari ayén tiú'uruuren a'ij sej tiraata'aíj, ¿ni secaí cha'a a'ij tiraatá'ixaate'esin yee cha'a Dios timuaatanájchite'en? Caxu xaa ne'u a'atzu, a'iné ayée pu tiú'uruu a'ij sej tiraata'aíj.

¹⁰ Ayee xu che'atá sena'a huárini. Setí'ij seri raac'íi nain jime'e í ti jín Dios tejámua'íjca, ayée xu'u tiu'utaxájta yee catu hui ti'itíj vaire'e iteen. Ayee tu'u huaríj a'ii ti tiú'ujxe'eve'eca'a itejmi jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí'ij nu'u Jesús tihua'uhuaa a'ímej í mej tamuáamuata'a ará'ase

¹¹ Aúche'e pu huamé'ecaa í juye jetze Jerusalén ti a'urénine'i. A'uu pu a'ume'eca a'u ti e'eve'e'ástime a'uun ti huatacá'a u í Samaria, ajta u Galilea. ¹² Tí'ij a'uun a'uterutíjme'ecaa, a'úu mú ra'antinájchecha'a í tetecca í mej tamuáamuata'a ará'ase. A'íime metí'icucui'i me'íjna jime'e í ti tineájxi huá'ahua'ira'a jetze, í mej miyen ratamuá'amua tijín: lepra. A'atzu mú imuá a'utéhuiixi.

¹³ Matí'ij mí ca'anín jín raatajé tijín:

—Jesús, mí pej maestro pú'een. Patá'aj tá'ancu'uvajxi'in.

¹⁴ Tí'ij Jesús hua'useíj, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj u á'uju'un huá'a jemi í mej tí'ivaire'e u teyujta'a sej si huataújsejrata mej me'ín ráamua'aree tijín xu'uri huarúj.

Matí'ij mí u á'uju'un. Mu'uri á aujú'ucaa, aj mú mí huarúj. ¹⁵ Tí'ij í seíj huaré'araa tí'ij ráamua'areeri'i tijín pu'uri huarúj. Aj pu í a'atzu ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a í Dios jemi tijín:

—Rí'i nu timuaatá'asin nevástara'a.

¹⁶ Aj pu í e'erájve á chuaata'a á vejli'i jemin í Jesús. Aj pu í ayén tiraata'ixaa tijín:

—Ché'e Dios timuaatanájchite'en.

A'íjna í ja'ati, í Samaria pu é'eme'ecan.

¹⁷ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿Ni mecaí ará'ase a'achú cumu tamuáamuata'a a'íime í mej huarúj? ¿A'uné a'ij mé'een í seica í mej aramuáacua? ¹⁸ ¿Ni amí na'a ruseíj huaré'araa ti ij rí'i tiraatá'an í Dios jemi, amíjna ti seij chuéjra'a japua é'eme'ecan?

¹⁹ Aj pu í ayén tiraata'ixaa a'íjna ti tí'icui'ica'a tijín:

—Ájchesi. Pepu'uri huarúj, a'iné peté'antzaahua. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

A'ij ti nu'u éene'e a'ame a'ájna xicájra'a jetze í ti nu'u jetzen tiu'uta'aíjta í Dios

(Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰ Ja'anáj pu ayén tiuju'uríj. A'íi mú fariseos miyen tiraata'íhua'uri'i me'íjna í Jesús tijín:

—¿A'anajni rí'i teja'uré'enejsin ti Dios tiu'uta'aíjta íiyen chaanaca japua?

Aj pu í Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Ja'anáj ti teja'uré'enejsin ti Dios tiu'uta'aíjta íiyen chaanaca japua, capu ayén huataseíjre'esin a'íjna jime'e í sej jín ráamua'aree, ajta í sej jín raaseíj yee pu'uri yen huataseíjre.

²¹ 'Camu hui miyen tiraataxájta í teite yee: "Ye'ecui seijre'e", na'ari yee "A'acuí seijre'e." Camu a'atzu, a'iné pu'uri yé seijre'e a'íjna jime'e nej nee yé huatéjvee mú'ejmi tzajta'a. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

²² Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tíjn: —Pu'uri a'ájna teja'uré'enejsin í xicájra'a sej jetzen siyen raxí'eve'e xá'aju'un huápi'í sej raaseíj netí'ij amuacaí te'enteárute ne'íjna jime'e nej nain jín antínmua'areere. Aru, caxu hui raseijran.

²³ 'Teteca mú miyen tejámuaatá'ixaate'esin ti jíme'en yee pu'uri a'ájna teja'uré'ene ti Dios tiu'uta'aíjta íiyen chaanaca japua a'iné yé pu nu'u huatéjvee na'ari yee mé pu nu'u huatéjvee na'ari yee áa pu nu'u é'eseijre'e. Caxu hui u á'uci'ica'an huá'a jamuan. ²⁴ A'iné, ayéé nu hui seíire'e na'ame ne'ájna xicájra'an nej jetzen amuacaícan te'enteárute ne'íjna jime'e nej nain jín antínmua'areere na'ame. Ayeé nu che'atá nena'a seíire'e na'ame matíj í mej témaxcava'ara'a u júte'e. Tí'ij huatátaaxí'in, ca'anacan pu huanéeri'icirej ye'icáa a'ame.

²⁵ 'Aru mí'i pu hui ayén tiú'ujxe'eve'e nej jeíhua rajpuaítzi ná'ara'ani inee. Ayeé pu ajta tiú'ujxe'eve'e mej netíte a'íime iiji mej huáteemua.

²⁶ 'Ayajna tíj tiu'uríj ajca'ihuá'imua tí'ij auj ruurica'a a'íjna í Noé teecan, ayéé pu che'atá na'a té'eme a'ájna xicájra'an jetze nej jetzen yé uvé'enejsin inee, i nej neajta huá'a jetze airáane í teite.

²⁷ 'Metí'icua'acare'e í teite, majta yé'ecare'e. Seica mú néjne'ijche'ecare'e, majta seica víjvii'iche'ecare'e. Camu a'ij mena'a. Ayeé mú rijcaa ajta na'a caí Noé a'uun pu a'uteájrupi í baarcu jetze. Ajta pu i jeíhua tíjsteca'a í jaj. A'íi pu hui naíjmi'ica antipua'ari.

²⁸ 'Ayeé pu che'atá tiráaruu ajca'ihuá'imua tí'ij auj ruurica'a a'íjna í Lot teecan. A'íi mú tí'icua'acare'e í teite. Majta yé'ecare'e. Majta tí'inanaavecare'e. Majta tí'ituaacare'e. Majta tí'ihuiitehua'a mú mí, majta chí'ij tá'ahuacare'e.

²⁹ 'Aru a'ájna xicájra'an jetze tí'ij Lot huirájraa a'ujna u Sodoma, tajj pu hui u je'icáaxire, ti azufre jín á'ataaca'a. Naíjmi'ica pu antipua'ajte.

³⁰ Ayeé pu che'atá na'a tihua'aruuren a'ájna xicájra'an jetze nej huataseíjre'esin inee, i nej neajta huá'a jetze airáane í teite.

³¹ 'Ayeé xu hui huárini a'ájna xicájra'an jetze. Tí pua'a ja'ati án á'ujveeca í ruchí'i japua ti avé'jaxu'umua'í, ti pua'a a'uun te'urá'aca í tí'á'ara'an u chí'ita, cha'a caí a'uun uteáru'ipiche'en ti ij te'irá'in. Ajta a'íin ti tejé'emuari'e í ruví'ira'ata'a, cha'a ajta a'íin caí u á'uye'ican u ruche ti ij tí'ítíj a'uvé'a'an.

³² 'Setá'aj hui ra'utámua'aree a'ij ti tiráaruu í íra'ara'an í Lot teecan.

³³ Ja'ati ti na'a, ti pua'a a'íin ayén huárini a'ij ti tirájteu ruseíj tíj na'a nain xicaj tzajta'a, a'íi pu xaa a'uvaijtzí. Ajta a'íin ti taúra'aca ti huámi'ini ineetzi jetze me'ecan, a'íi pu xaa huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e.

³⁴ 'Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e, a'ájna tíca'ari tzajta'a, mé hua'apua mú huatéje'ití muá'aju'un í utaatzí japua. Dios pu hui seíj á'avi'itín. Ajta í seíj, áa pu a'uteáturaasin.

³⁵ 'Majta hua'apua 'uucca, mé naími'i mú te'á'ati'ixín mú muá'aju'un. Dios pu seíj á'avi'itín. Ajta í seíj, áa pu a'uteáturaasin.

³⁶ 'Majta hua'apua teteca, mé naími'i mú tejé'emuari'e muá'aju'un u ví'ira'ata'a. Dios pu hui ajta seíj á'avi'itín. Ajta í seíj, áa pu a'uteáturaasin. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

37 Majta me'ín í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée mú tiraata'íhua'uri'í tijín:

—Tavastara'a, ¿a'uné jetze rá'avi'itin í Dios?

Ayee pu tiu'utaniú tijín:

—A'uu mej e'etiújseire'esin í muá'ara'ica a'u ti ti'itíj auucá'a ti m'íichi.

18

A'íjna 'íta'a ti nu'u rusej'taca'a, a'í pu nu'u raatéemua'iti a'íjna í juees

¹ Aj pu í Jesús sejí niuucari jín tihua'utá'ixaa mej mi ráamua'aree ti ayén nu'u tiú'ujxe'eve'e mej téniuuca'an ja'anáj ti na'a. Ajta ayén tiú'ujxe'eve'e mej nu'u caí ruxieemj'te. ² Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Aa pu nu'u já'ahua'a sejí chajta'a jetze ja'ati pu é'echejca'a ti juees jín ti'itéveeca'a. Capu nu'u hui rá'atese'eca'a í Dios a'íjna í juees, capu ajta jetzen ruxe'eve'eca'a a'ij ti ti'ití huá'aruure í teite.

³ Ajta nu'u sejí a'uun a'utéveeca'a 'íta'a ti huaújseistareca'a. Ajta a'íjn í 'íta'a, ja'anáj ti na'a pu a'ur'éenineica'a í juees jemi. Ayee pu nu'u hui tí'ijhuaviiraca'a tijín: “Patá'aj yeehui piyen náaruuren pej ne'uxj'te'en pe'íjna jime'e ti ja'ati néjcha'íire'e.” ⁴ Ajta a'íjn í juees, a'í pu nu'u rá'íjmíjracaa. Pu'uri a'ateevi'í ti ayén raruurejca'a. Aj pu í ayén tiu'umuá'aj tijín: “Jee xaa ne'u, canu yeehui rá'atese'e í Dios, capu ajta neetzi jetze ruxe'eve'e a'ij ti ti'itíj huá'aruure í teite. ⁵ Aru am'íjna mí 'íta'a, tí'ij pí na'a pu yeehui yé táninei. J'éecan pu nejaaxiejte'e. Tij caí nee nu yeehui rá'axijte'en ne'íjna jime'e ti ja'ati rájcha'íire'e. Na'ari caí, ajtahua'a pu yeehui yé táninéica'a a'ame ajta nena'a caí tácu'a'anaxi'ín ne'íjna jime'e.” Ayee pu nu'u tiu'umuá'aj.

⁶ Ajta tavastara'a pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Xaanamuajri'í mú'een a'ij ti tí'ixa a'íjna í juees ti a'ij pua'a tí'tiújcha'íi. ⁷ Ajta a'íjn í Dios í sej rájya'upua, ¿a'íné tejamuá'amítiejte'e a'ij ti huárini mú'ejmi jime'e í ti amua'antíhua'u? ¿Ni caí amuá'axijte'en a'íjna jime'e í mej amuájcha'íire'e í á'amuaxi'ej teite, í ti Dios amua'antíhua'u? A'ii ne'u caí. Nain xicaj tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a, mú'een xu rahuauhuau ti ayén huárini. ¿Ni qui á'ateere ti á'amua'íjmí'íra a'ame? Capu xaa ne'u a'atzu.

⁸ Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e. Dios pu ayén té'ujca'ane ti ama'uxj'ten a'íjna jime'e í mej amuájcha'íire'e. Ajta ca'anacan pu ayén rini. Mí ajta, netí'ij uvé'enen inee, í nej neajta huá'a jetze airáane í teite, ¿ni qui mecaí cha'a té'atzaahuat'e a'íime í mej yen chaanaca japua a'uchéjme? Camu a'atzu, tzíte'e.

A'íjna ti fariseo pú'eene'e, ajta a'íjna ti huá'ajijve'eca'a í mej tí'tici

⁹ Jesús pu ajtahua'a sejí niuucari jín tihua'utá'ixaa a'ímej jime'en í mej miyen tiu'umuá'aj í ru tzajta'a tijín r'íi mú nu'u tí'iteteite, í mej majta huá'axieehuata í seica í ruxí'ej teite. Tijín:

¹⁰ —A'íime í teite, í mej hua'apua, a'úu mú nu'u a'uteájrupi teyujta'a mej mí me'uun huatéjniuuni. Sejí pu fariseo pú'eene'e. Ajta í sejí, a'í pu hui pírici ti huá'ajijve'eca'a í mej tí'tici.

¹¹ Ajta a'íjn í fariseo, a'í pu nu'u huatéechaxi. A'í pu í a'utéjche ti ayén tiu'utéjniuuni í ru tzajta'a tijín: “Dios, j'éecan nu huatántemua'ave'e mú'etzi jemi, a'íné canu yeehui niyen 'een matj 'een í seica í teite. A'í mú yeehui tí'inahua'aj na'ari a'ij mú pua'a titetiújcha'íi, majta

metíu'uxana'acira'ate 'úucate jamuan. Canu yehui neajta niyen 'een tǵ amǵjna ti huá'ajjive'e a'ǵmej í mej tí'itici. ¹² Hua'apuaca jetze nu yehui né'itzi'ivi seǵ itieeri jime'e. Neajta niyen tiraatá'aca seǵ tamuáamuata'a ti anxíte me'ecan í ti tinaac'íi.”

¹³ 'Ajta a'ǵn ti huá'ajjive'e í mej tí'itici, áa pu nu'u hui a'atzu ímuá a'utevéé. Capu nu'u ajta á'ujca'anejca'a ti jǵte'e á'ujneere, sino anteújtu'asixi í rútvaviitze'e í rumuájca'a jime'e. Ayee pu nu'u tiu'utéjniuú tǵjǵn: “Dios, patá'aj yehui ná'ancu'uvaxi'ín ineetzi, a'iné a'ij nu pua'a tí'itíncha'ii.” Ayee pu'u hui tiu'utaxájtaca'a.

¹⁴ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e a'ǵjna í ja'ati ti huá'ajjive'e í mej tí'itici, a'ǵi pu xaa rí'éene'ecán jǵn huateájturaa í ru tzajta'a í Dios jemi tǵ'ij a'ará'a í ruche. Ajta í seǵ í fariseo, capu hui a'atzu xǵ'epi'ín tiu'uteájturaa í Dios jemi. Ayee pu'u tieene'e já'araa, a'iné ti pua'a ja'ati ti na'a á'ujtzaahuat'e, a'ǵi pu tiu'utatévi'ira'ata. Ajta ti pua'a ja'ati tǵ na'a caí ayén té'ujtzaahuat'e, Dios pu ve'ecán jǵn tí'ira'íjcate'en. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ǵjna í Jesús.

Tǵ nu'u Jesús rǵ'í tihua'utá'asin a'ǵmej í tí'iríi

(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

¹⁵ Majta seica í teite, tí'iríi mú á je'evé'evi'itixi í Jesús jemi ti ij a'ǵn hue'iré'echuixi'ín ti ij Dios ayén a'ǵjna jǵn rǵ'í tihua'utá'an. Matǵ'ij me'ǵn hua'useǵ a'ǵme í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, matǵ'ij mí hua'ajtéa'axi í teite.

¹⁶ Mí ajta a'ǵna í Jesús, a'ǵi pu hua'utajé í tí'iríi mej mí a'ire'enen í jemin. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tǵjǵn:

—Miche'e memǵn mé huaje'evé'evi'itǵn ineetzi jemi mí tí'iríi. Caxu huá'íjmiijra, a'iné amǵmej pu hui tí'ici'itǵi mej mí me'luun a'uteárute a'ujna Dios ti é'eseijre'e.

¹⁷ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ja'ati ti na'a ti hui caí ayén che'atá na'a á'ujca'ane ti Dios tiraata'ájte'en a'ij mej tité'ujca'ane mí tí'iríi, capu xaa ne'u a'ájna a'uteáruti a'u ti Dios é'eseijre'e. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ǵjna í Jesús.

A'ǵjna í temuaj ti nu'u chíjteaani pú'een

(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

¹⁸ Ajta a'ǵn í ja'ati, a'úu pu a'utevéeca'a. A'ii pu a'ǵn pú'een seǵ ti tí'aijta. Ayee pu tiraata'íhua'uri'í a'ǵjna í Jesús tǵjǵn:

—Maeestru, mí pej urarǵ'en í á'a tzajta'a, a'iné tiú'ujxe'leve'e nej niyen huárini ti ij tináaci'itǵi nej ruuri ná'ara'ani tǵ na'a rusén jime'e.

¹⁹ Jesús pu ayén tiu'utaniú tǵjǵn:

—¿A'iné 'een jǵn piyen tí'inexa yee nej urarǵ'en yú ne tzajta'a? ¿Ni pecái ramua'aree ti seǵ na'a a'ǵn pú'een ti urarǵ'en í ru tzajta'a? A'ii pu a'ǵn pú'een í Dios.

²⁰ 'Pepu'uri hui tirú'umua'aree a'ij ti Dios tiu'uta'ájtaca'a yé capej tí'axana'acira'ate, capej yee tí'itecui'ica, capej ajta yee tí'inahua'aj, capej ajta yee tí'ihua'itacare'en. Pajta yee rǵ'í tihua'ucha'ín a'atáata, pajta a'anáana.

²¹ Ajta a'ǵn ti tí'aijta, ayée pu tiraata'ixaa tǵjǵn:

—Nain nu jǵn tira'ará'astijre tǵ na'a nej naúche'e pá'ari'ista.

²² Tǵ'ij Jesús ráanamujri'í a'ij ti tiu'utaxájtaca'a, aj pu í ayén tiraata'ixaa tǵjǵn:

—Sej pu'u hui muá'aturaate'e. Patá'aj nain tiú'utuaani a'achú pej caj tí'ijcha'í. Aj pej pi hua'uré'an í tumin a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'í. Tí pua'a piyen huárini, aj pej xaa ra'ancuré'asin í ti ta japua é'esejire'e a'íjna ti huápi'í tí'ijnajche. Aj pej hui pijtá'í mú a'arájra'ani neetzi jamuan. —Aye pu tiraata'ixaa.

²³ Ajta a'ín ti tí'ajta, tí'ij ráanamujri'í a'ij ti Jesús tiu'utaxájtaca'a, jé'ecan pu huataújxeemiste, a'íné jeíhua pu tí'ijcha'íica'a.

²⁴ Aj pu i Jesús ra'arásej. Tí'ij i ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Jé'ecan pu huápi'í huá'amuari'eriste'e a'ímej chíjteaani mej mi me'uun a'uteárute u ta japua Dios ti é'esejire'e.

²⁵ 'Ee xaa ne'u, ayé nu hui tejá'amua'ixaate'e ti ayén ti'ayajna, jaítze'e pu muári'eri ti chíjteaani a'uun a'uteárute u ta japua Dios ti é'esejire'e caí ti cameeyu'u ti'itij anaarute í pí'ise'e jetze. —Aye pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

²⁶ Majta me'ín í mej ráanamujri'í, ayé mú tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿A'íné ye'í tí'iri'íri ti ja'ati a'uun huateáturan Dios ti é'esejire'e?

²⁷ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ímej jemi í teteca, capu xaa a'ij tí'iri'íri. Mí ajta Dios, a'í pu xaa raayí'iti.

²⁸ Ajta a'ín í Pedro, ayé pu tiraata'ixaa tijín:

—MaeSTRU, nain tu hui teri teja'uhuá'axi í tej tí'ijcha'íica'a tej ti á'ujjhuane'en á jamuan.

²⁹⁻³⁰ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Aye nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ayé pu hui ti-huá'aci'iti ja'ati ti na'a ti ari jaítze'e rí'í tinájcha'í ineezi caí máaj ja'ati a'íjna jime'e ti nee jamuan á'uche'ecan. Tí pua'a hui ja'ati ayén jaítze'e tí'ijxe'eve'e ti nee jamuan á'uche'ecane'en caí ayén tí'ijxe'eve'e ti a'uun huateáturan í ruch'i'tá, nusu ti pua'a jaítze'e rí'í tinájcha'í ineezi caí í ru'íj nusu í ruja'atzimuá nusu í rucu'utzimuá nusu í rujúutzimua'a nusu í ruvaújsimua'a, jeíhua pu jaítze'e ra'ancuré'asin íjii ti yú aumé a'íjna jetze i chaanaca, ajta, a'í pu hui ruuri a'ame tíj na'a rusén jime'e tí'ij méjca'í huáye ti yé e'evé'eme. —Aye pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Jesús pu nu'u ajtahua'a ayén tiraataxájtaca'a tijín nu'uri mi'ini inee
(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

³¹ Tí'ij i rujímua'a hua'utajé a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Aye pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tu'uri hui tímua'a á a'ujnéjsin ántivi Jerusalén. Ajta naíjmi'í pu te'araúastejsin a'ij mej ye'í tira'uyú'uxaca'a a'íme í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan ineezi jime'e, i nej neajta huá'a jetze airáne í teite.

³²⁻³³ 'A'í mú tiu'utátuiire'esin ineezi a'ímej jemi í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan. Majta a'íme, a'í mú na'axiéhuarí'ira muá'aju'un, majta a'ij pua'a tí'inexajtan. A'í mú hui majta naatetzí'ijmua'axi'isin, majta naatévajxi'isin. Mat'íj mi nejé'icatan. Tí'ij hui ari hua'íca xicaj jetze teuumé'en, aj nu ni aitamé huá'a tzajta'a í mi'ichite. —Aye pu tihua'utá'ixaa.

³⁴ Majta me'ín í mej jamuan á'ujjhuane'e, camu a'atzu yaú'itiéé muá'araa. A'í pu rá'avaataca'a a'ij ti huataújmua'a. A'í pu jín caí a'ij tihua'íamitiejte'eca'a a'ij ti huataújmua'a í ti raataxájtaca'a.

Tí'ij nu'u Jesús tiráhuuaa a'íjna ta'arácun a'ujna u Jericó

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵ Aa mú vejli'i a'ucajú'uca a'ájna já'ahua'a u Jericó. Ajta se'ij, áa pu a'utácatii juye ti a'atánine'i, ti va'iri'ira huauca'a. Arácun a'íjna í ja'ati.

³⁶ Tí'ij a'íjn huá'unamuajri'i í mej je'ihua teite u á'uci'ica'an, tí'ij í a'íi tiu'uta'íhua'u ti'itíj ti a'ij rijcaá.

³⁷ Mat'í'ij mi miyén tiraata'ixaa tíjín:

—Yé pu e'icáame a'íjna í Jesús, Nazarét ti é'eme'ecan.

³⁸ Tí'ij í ayén tiraatajé tíjín:

—Jesús, mi pej i'i huácixa'ara'an a'íjna í David teecan, patá'aj hui ná'ancu'uvajxi'in.

³⁹ Majta me'ín í mej amuaaté'ee muaajú'ucaa, a'íi mú ra'ajté'axi, majta raatá'ijmíjri'i ti nu'u caí tí'ixajta. Mí ajta a'íjn caí, capu raatapuá'ajtaca'a. Jaítze'e pu ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Mí pej huácixa'ara'an a'íjna í David teecan, patá'aj ná'ancu'uvajxi'in ineetzi.

⁴⁰⁻⁴¹ Ajta a'íjn í Jesús, áa pu a'utéechaxi. Ajta hua'uta'a'áj mej ye'evé'evi'itín jemin. Tí'ij á vejli'i e'evé'eme'ecaa, Jesús pu ayén tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'iné ti'itíj petí'ijxe'eve'e nej niyén muáruuren mú'ee'tzi?

Aj pu í a'íjn ta'arácun, ayén tiu'utaniú tíjín:

—Nevástara'a, ayée nu hui tí'ijxe'eve'e nej nejta atáneere.

⁴² Aj pu í Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Nee nu muaatá'asin pej pajtáhua'a atáneere. Pepu'uri huarúj a'iné peté'atzaahuate'e mú'ee.

⁴³ Jíme'en pu'u ayén tiraata'ixaa, aj pu í a'íjn ta'arácunica'a, atáneereca'a. Ajta á'uraa jamuan í Jesús. Ajta rí'i pu tiraatá'acare'e í Dios. Majta a'íime í teite, mat'í'ij raase'ij, a'íi mú majta rí'i tiraatá'a í Dios.

19

A'íjna í Jesús, ajta a'íjna í Zaqueo

¹ Tí'ij í Jesús a'uun pu a'uteájrupi u Jericó. A'uun pu já'ita'a aumé'ecaa.

² Ajta se'ij a'uun a'utéveeca'a ti ayén ántehuaa tíjín Zaqueo. A'íi pu a'íjn pú'een í ti tihuá'ajte'e a'íimej í mej huá'ajil'ivi í mej tí'itíci. Chíjteaani pu pú'een a'íjna í Zaqueo. ³ A'íi pu raseijramí'ica'a ja'ati ti pírici a'íjna í Jesús. Aru capu rí'iríistaca'a a'iné je'ihua mú teite, ajta i'itzapuátuun a'íjna í Zaqueo. ⁴ A'íj pu jín anayeíxi'i a'utiéechejraa. Aj pu í antíraa í mejchí jetze ti ij raase'ij temua'a naa a'iné pu'uri ramua'areereca'a tíjín áa pu a'ire'enejsin.

⁵ Tí'ij Jesús a'uun e'iré'ene. Aj pu í ájneereca'a í ciyej jetze. Aj pu í ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Zaqueo, patá'aj ca'anacan acájra'ani. Ayee pu hui tiú'ujxe'eve'e nej ne'uun anú'asti íjii ne'ájna a'u pe é'eche.

⁶ Tí'ij í ca'anacan acájraa. Aj pu í ra'ancuré'evi'iti temua'a naa a'íjna í Jesús.

⁷ Majta a'íime í teite, mat'í'ij raase'ij, mat'í'ij mi autéjhuii mej miyén a'ij pua'a tí'ixajta tíjín:

—A'uun pu a'umé ti a'uun anú'asti a'u ti é'eche se'ij ti a'ij pua'a ti'itíjcha'íi.

⁸ Ajta a'ñin Zaqueo, á pu a'utéechaxi. Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'ñina í Jesús tijín:

—Casi'i, nevástar'a, nu'uri já'ita'a hua'utapuaíjve'esin a'ñimej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, já'ita'a í nej tí'ijcha'ii. Ayee nu hui neajta rini. Tí pua'a necaí ja'anáj ja'ati tiu'unáhua'iri'i, ayée nu muáacuaca pua'améca raatá'asin.

⁹ Aj pu i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Ijii pu xaa Dios hua'irájtuaa a'ñimej íyie mej che a'iné a'ñina í ja'ati, a'ii pu ajta a'ñin pú'een huáacixa'ara'an a'ñina í Abraham teecan.

¹⁰ Ayee pu tí'een a'iné inee, i nej neajta huá'a jetze airáne í teite, ayée nu hui 'een jín mú a'uvé'emej nej ni hua'avé'ehuauni, neajta hua'irájtuaani a'ñimej í mej miyen á'ujujhua'an cu xiee mej meri á'uveti. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ñina í Jesús.

Ajta a'ñina í tumin í ti tamuáamuata'a ará'ase

¹¹ Maúche'e mú tí'inamuajraca'a í teite, tí'ij Jesús seij niuucari jín tihua'utá'ixaa a'iné pu'uri vejli'i antenésime'eca ánti Jerusalén. Majta a'ñime í teite, ayée mú tí'imujca tijín pu'uri tímua'a huatasej're'esin ti Dios autéjcheni ti tiu'uta'ájta íyien chaanaca japua. ¹² A'íj pu jín ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu nu'u hui ja'anáj tiuju'uríj a'ñina í ja'ati ti huá'a jetze airáne í teite í mej tí'ajjtaca'a. Tí'ij jí u a'umé'e a'ame seij chuéjra'a japua mej mi me'uun ye'entíhuauni rey jime'e. Tí'ijta'i nu'u uvé'enejsin.

¹³ Tí'ij caí xi u á'ume, amuacaícan pu nu'u a'ñimej huatajé í mej tí'imuari'e í jemin. Tamuáamuata'a mú hui ará'aseca'a. Aj pu i tumin hua'utá'a seij ajta seij, ti ayén tí'ijnajche ayén pua'amé a'achú mej ramuá'itici huaíca máxcira'i jime'e. Ayee pu nu'u tihua'utá'ixaa tijín: “Setá'aj se'ñina jín tiraamuáriste'en ti jaítze'e raamuá'itín, ajta nena'a caí uvé'enen.”

¹⁴ Mí majta me'ñn í ti tihuá'ajjte'e, a'ñi mú nu'u hui rájcha'ñire'eca'a. Matí'ij mi seica huata'íteca'a mej mi miyen tiraata'ixaate'en yee mej caí raxí'eve'e ti a'ñin te'enteároute í rey jime'e.

¹⁵ Mí ajta a'ñin tira'anteájrupi rey jime'e. Ajta nu'u uvé'ene a'ájna ti é'eche. Aj pu i hua'utajé a'ñimej í ti hua'utá'a í tumin ti ij ráamuaree a'achú mej caj raamuá'iti seij ajta seij.

¹⁶ Ajta a'ñin ti amuacaí á e'iré'ene, ayée pu nu'u hui tiraata'ixaa tijín: “Nevástar'a, a'ñina í tumin mú'eetzi ti a'áa, ayée pu yeehui tamuáamuata'a pua'améca huamuá'iti.”

¹⁷ Ayee pu nu'u tiu'utaniú a'ñina ti tí'ira'ajjte'e tijín: “Xí'epi'ñin pej huaríj mi pej rí'i nevaire'e. A'iné capej tí'itíj jín a'uté'itzee pe'ñina jime'e ti caí ve'ée, nee nu yeehui tí'imua'ijcate'en patá'aj tiu'uta'ájta tamuáamuata'a pua'amecié í chajta'a jetze.”

¹⁸ Ajta a'ñin ti tí'ivaire'e ti ra'ité'asi, a'ñi pu ajta á e'iré'ene. Ayee pu nu'u tiraata'ixaa tijín: “Nevástar'a, a'ñina í tumin, mú'eetzi ti a'áa, anxí'vica pua'améca huamuá'iti.”

¹⁹ Ajta a'ñin ti tí'ira'ajjte'e, ayée pu nu'u tiraata'ixaa tijín: “Ayee nu yeehui tí'imua'ijcate'en patá'aj tiu'uta'ájta anxí'vica pua'amecié í chajta'a.”

²⁰ Tí'ij jí seij á e'iré'ene ti tí'ivaire'e í jemin. Ayee pu nu'u tiraata'ixaa tijín: “Nevástar'a, ye'ecui yeehui mú'eetzi ti a'áa í tumin. Ayuu nu jetze ra'ancáaji'icie cixuri jetze. Netí'ij ni yeehui raaté'avaata. ²¹ Ayee nu yeehui huaríj a'iné nemuaatátzin. Muári'eri ti ja'ati rí'i tiu'uteáuran

mú'etzi jemi. Mú'ee pej raaré'ese'iri í pej caí tiu'utá'a. Pajta mú'ee tí'itza'anaca a'u pej yeehui caí tejé'ehuaste'e."

²² 'Aj pu nu'u i ayén tiu'utaniú a'íjna ti tí'ira'ajjte'e tijín: "Nee nu yeehui puajtzi muaatá'asin ne'íjna jime'e a'ij pej tiu'utaxájtaca'a, mi pej a'ij pua'a tí'ivaire'e. Mú'ee pe rú'umua'areereca'a tijín neti'áijtaca ca'anéeri jime'e. Neajta raaré'ese'iri í nej caí tiu'utá'a. Pajta piyen tí'inexa yee netí'itza'anaca a'u nej caí tejé'ehuaste'e.

²³ 'Tí' pua'a yeehui piyen tí'imujca, ¿a'iné 'een jín pecaí piyen huaríj pej á yaúutuaa í tumin huá'a jemi í mej tí'ine'ijte ti i a'atzu raamuá'itin? Ayee pepu'u jín huáriniiche'e, nee nu ra'ancuré'aniiche'en neetzi ti ne'áa, neajta í ti raamuá'ti netí'ij uvé'ene."

²⁴ 'Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej á vejli'i a'uté'uuca'a tijín: "Setá'aj yeehui rá'ari'i í tumin ti ru'ité'aa, sej si raatá'an se'íjna ti tamuáamuata'a ru'ité'aa."

²⁵ 'Majta a'íme, ayéé mú nu'u tiraata'ixaa tijín: "Tavastara'a, ¿a'iné ti i? Amí pu yeehui ari ru'ité'aa tamuáamuata'a pua'améca í tumin."

²⁶ 'Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín: "Ayee nu yeehui tejá'amua'ixaate'e. Ja'ati ti na'a ti jeíhua tí'ijcha'íi a'íjna jime'e ti rí'i tiu'utévai, jaítze'e pu yeehui tí'ijci'iti a'íjna. Ajta ja'ati ti na'a ti caí tí'itíj tícha'íi a'íjna jime'e ti a'ij pua'a tiu'utévai, Dios pu rá'ari'ira í ti cíj caj tí'ijcha'íi. ²⁷ Majta a'íme í mej néjcha'íire'e, majta mej caí raxí'eve'eca'a nej rey jín te'enteároute nej ní tihua'uta'áijte'en, mé xu yeehui huaje'evé'evi'itín, seajta huá'ucui'ini líye vejli'i ne jemi." Ayee pu nu'u hui tiu'utaxájtaca'a a'íjna í rey.

Tí'ij nu'u Jesús a'uteáruti u Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

²⁸ Tí'ij Jesús raatapuá'ajtaca'a ti tihuá'a'ixaate'en, aj pu i anayeíxi'í á'uraa. Aj pu a'ujnéesime'eca ánti Jerusalén. ²⁹⁻³⁰ Tí'ij jí a'uun vejli'i a'uré'ene a'ujna já'ahua'a Betfagé, ajta a'ujna já'ahua'a Betania, chajta'a ti a'uun a'utacá'a ájca'i jirí jetze ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Aceituunajemi. A'uun pu hua'apuaca huata'íteca'a í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj se'uun a'uteároute a'ájna chajta'a, a'ín ti é'eseijre'e í juye jetze. A'ájna vejli'i a'u sej a'uteáruti, áa xu puuru'u é'eteuni ti a'íjtápi'i, ti caí xi ja'anáj ja'ati japun avé'eyeijxi. Setá'aj rá'íjxijta. Seajta ye'eráajan. ³¹ Tí' pua'a hui ja'ati ayén tejá'amua'ihua'ura yee a'iné 'een jín será'íjxijta, setá'aj siyen tiraata'ixaate'en yee tavástara'a pu nu'u hui raxí'eve'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

³² Matí'ij mi me'uun u á'uju'un í ti hua'uta'íteca'a. Ayee pu te'irájraa tíj tihua'utá'ixaa. ³³ Matí'ij mauj rá'íjxijtajme'eca'a í puuru'u, matí'ij mi hua'useíj a'íme í ti huá'acii. Aj mú mi tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné 'een jín será'íjxijta mi puuru'u?

³⁴ Matí'ij mi miyen tiu'utaniú tijín:

—Tavastara'a pu nu'u hui raxí'eve'e.

³⁵ Matí'ij mi ya'ujáj í Jesús jemi. Matí'ij mi tiú'ujcixu tira'ité'itate. Aj mú mi ra'antítuaa me'íjna í Jesús í puuru'u jetze. ³⁶ Tíj na'a tiu'umé'eca'a í Jesús, teite mú cíxuri tiu'uteváarajye'ícaa í juye jetze a'u ti aumé'eca'a.

³⁷ Tí'ij i aj aumé'eca'a a'ájna Aceituunajemi, a'u ti a'ucaújcijme'en. Naími'i í mej jamuan huajú'uccaa, a'íi mú autéjhuii mej rí'i tiraatá'an í Dios me'íjna jime'e man huataújtemua'ave a'iné jeíhua mú tiu'uséij ti huápí'i tiú'ujxe'eve'e. ³⁸ Ayee mú tí'ixajjtaca'a tijín:

Rí'i pu tiraatá'a a'íjna ti rey jime'e ti'itéjvee ti ajta mé'e vé'eme niuucatzze'en í tavástará'a, amíjna ti Dios ra'antíhua'u.

Miché'e rí'i hui ti'itechée muá'ara'ani a'íime í mej ta japua é'eseijre'e. Miché'e majta rí'i tiraatá'an a'íjna ti a'uun á'ujca anti'ímua.

³⁹ Majta seica í fariseos, mat'íj ráanamujri'i, ayée mú tiraata'ixaa me'íjna í Jesús tijín:

—Maeestru, hua'utá'íjmíjri'i mej mi caí cha'a miyen tí'ixajta a'íime í mej á jamuan á'ujjuhua'an.

⁴⁰ Aj pu i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Tí'pua'a a'íime mecaí miyen tí'ixajta, a'í hui tetej ayén che'atá na'a ti'ixáata a'ame ca'aníjra'a jime'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁴¹ Tí'ij á vejli'i aum'éca u Jerusalén, aj pu i raasej í chajta'ana. Tí'ij i huaújyeineca'a a'íjna jime'e. ⁴² Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Tí'pua'a mú'een séjmua'areere, íjii, a'íjna xicájra'a jetze ti'itíj ti pú'een ti rí'i tejámuaatá'asin sej si rí'i ti'itechée xá'ara'ani í Dios jemi. Aru caxu raamuá'a. A'íj pu hui jín ari rú'avaa sej si caí raasej.

⁴³ Pu'uri teja'uré'enejsin mú'ejmi jemi a'ájna xicájra'an jetze mej jetzen amuaaténe'usi'ite'esin a'íime í mej amuájcha'íire'e. A'í mú hui ra'atanájsin í jaxu'u jetze me'íjna jime'e í inaamua mej rá'ajtaahuaca'a. Majta amua'iteánajsin. Majta nainjapua te'iteánaxi'isin í sej jetze huiráaci'ica.

⁴⁴ Majta, naíjmi'ica mú hui a'antipua'arite'e mú'ejmi, majta í a'amuyaujmua'a, í mej me'uun a'uchéjme a'u ti jaxu'u jín teje'eré'anami'i. Nain mú huaté'uuna í tetej ti rujapua ticaíjme, me'íjna jime'e sej hui caí ramua'areereca'a ja'anáj ti Dios huatasejre mú'ejmi jemi.

Tí'ij nu'u Jesús hua'utamuari í teite u teyujta'a
(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵ Aj pu i a'uun a'uteájrupi u teyujta'a. Tí'ij i a'utéjche ti hua'irámuarite'en a'ímej í mej me'uun tí'ituaá muá'aye'i. ⁴⁶ Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze yee: “Ayee pu tí'ivaire'e í nechilí mej mi me'uun huatéjniuuni í Dios jemi.” Mí seajta mú'een, ayée xu hui raruure ti tí'ivaire'e tíj teásta'a a'u mej tzajta'an é'eru'ava'ataca í nahua'ari. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁴⁷ Nain xicaj tzajta'a pu tihua'amua'atehua'a í teite u teyujta'a. Majta a'íime í mej tí'ajta u teyujta'a, majta a'íime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, majta í mej jaítze'e vivejmé'en jín títatef huá'a tzajta'a í teite, a'í mú tí'itese'eca'a í ru tzajta'a a'íj mej ye'í huárini mej mi raajé'ica. ⁴⁸ Aru camu a'íj tirájteu a'íj mej ye'í huárini a'iné naími'í í teite, a'í mú rí'i tí'íjnamujracaa.

20

Tí'ij nu'u ja'ati tira'íjca a'íjna í Jesús

¹ A'ájna'ímua pu ayén tiuju'uríj. A'u u tihua'amua'atejca'a u teyujta'a a'u ti e'eráyujta'a. Ajta pu huá'a'ixaate'eca'a í teite í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin. Mat'íj mi seica á e'iré'ene, a'íime í mej teyujta'a tí'ajta, majta a'íime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, majta í huá'avaujsimua'a. ² Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—¿Tí'itáni jín peti'itéjvee pej pi piyen ríci? ¿A'ataani hui a'íjna jín timua'íjca?

³ Aj pu i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Nee nu neajta tejámuaata'íhua'ura sej si seajta mú'een siyen tinaatá'ixaate'en. ⁴ A'íjna ti jín huá'umuai'ihuaca'a í Juan teecan, ¿a'ataani hui tira'íjca a'íjna? ¿Ni í Dios ca'ín í teite?

⁵ Mat'íj mi miyen tí'itíuríhua'urí'í tijín:

—Tí pua'a tiyen tiraata'ixaate'en yee Dios ti júte'e é'esejire'e, a'í pu tira'íjca, aj pu xaa ayén titaatá'ixaate'esin yee a'iné tej tij caí rá'atzaahuat'e. ⁶ Na'ari, ti pua'a hui tiyen raataxáj yee teteca mú tira'íjca, aj mú mi teite taateátu'asixi'isin tetej jime'e, a'iné ayé pu tihua'amítiejte'e ti Juan a'ín pú'eene'e sej ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

⁷ A'íj mú jín miyen tiraata'ixaa tijín:

—Catu ramua'aree ja'ati ti jemin tí'itéveeca'a a'íjna í Juan.

⁸ Ajta a'ín Jesús, ayé pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Canu neajta nee amuaatá'ixaate'esin ja'ati nej jemin tí'itéjvee nej ni niyen ríci.

*Mej nu'u tí'imíjhuaca me'íjna í mej majta a'íj pua'a tí'iteteite
(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)*

⁹ Ajta á'iyen, Jesús pu sej níuucari jín hua'utá'ixa í teite ayén tijín:

—Ja'ati pu nu'u hui jeíhua uuva huáhuí. Tí'íj jí, seica huatá'a í teite mej me'uun tiu'umuári'en í huastari tzajta'a. Aj pu nu'u i á'uraa a'íjna í ja'ati. Jéíhua pu mu'u é'tee.

¹⁰ 'Tí'íj a'ájna teja'ur'éene mat'íj pua'a rajú'uraca, sej pu nu'u u a'uta'íteca'a huá'a jemi í ti hua'utániíjte mej mi raatátuiire'en je'icáca ti tiú'ucíreca'a. Majta a'íime í teite, a'í mú nu'u raatévajxi me'íjna ti tí'ívaire'e. Majta nu'u caí tí'itíj raatá'a, ayé mu'u tiraata'íteca'a.

¹¹ 'Ajtahua'a nu'u sej huata'íteca'a ti jemin tí'ívaire'e. Majta a'íime ti hua'utániíjte, majta mú nu'u raatévajxi. A'íj mú pua'a ráaru. Majta caí tí'itíj raatá'a, ayé mu'u nu'u tiraata'íteca'a. ¹² Huaícaca jetze, a'í pu nu'u hui sej ajtahua'a huata'íteca'a. Majta nu'u me'ín ti tihua'utániíjte, a'í mú tiraapuaíj. Majta raaré'íteca'a.

¹³ 'Tí'íqui nu'u ayén tiu'umuá'aj a'íjna í ja'ati ti á'are'ara'an pú'een í chuej, tijín: “¿A'íquí yeehui náarini inee? Niyauj nu hui huata'íti í nej huápi'í raxí'eve'e. Ayej ne'ase, a'í mú xaa arátese'esin me'íjna.”

¹⁴ 'Mí majta a'íime, mat'íj nu'u raaseíj, aj mú mi tiu'uta'íxaaa. Ayeé mú tiraaxí'epí'intare tijín: “A'í pu yeehui a'ín pú'een í ti tí'íjci'iti. Tiché'e raajé'ica ti ij téjmi huáci'iti.”

¹⁵ 'A'íj mú nu'u jín raaré'íteca'a. Mat'íj nu'u mi raajé'ica.

'¿A'iné hui tejamuá'amítiejte'e mú'ejmi? ¿A'íquí huá'aruuren a'íjna ti á'are'ara'an pú'een a'u ti uuva é'ehuíti'i? ¹⁶ Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e. A'í pu a'uun a'ur'éenejsin. Ajta á'iyen, a'ín huá'acuí'ini a'ímej í ti hua'utániíjte. Aj pu i xaa seica huatapuaíjve'esin mej mi me'uun hui teja'umuári'en.

Mat'íj miyen tí'iráanamua'jri'í í teite, ayé mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ché'e caí ja'anáj ayén tí'iríjca.

¹⁷ Aj pu i Jesús hua'useírajraa. Tí'íj jí ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Na'ari caí ayén tí'ayajna a'íj nej tejámuaatá'ixaaa, ¿a'iné 'een jín ayén té'esiímua'í í yu'uxari jetze? Ayeé pu, tijín:

A'íjna í tetej í mej méjca'i rúurie a'íime í mej chi'ij ta'ahuaca, ayée pu tel'irájraa ti a'ín a'ín pú'een í mej ra'atéchajtza u esquiina a'u mej yé'ejtaahua í chi'ij.

18 Ja'ati ti na'a ti pua'a sejí í ja'ati a'íjna japua rájveti í tetej í mej meri ra'atéjche u isquiina,

a'íi pu huaténa'axijsin nainjapua u ru jetze.

Na'ari, ja'ati ti na'a í mej tí'imuari'e, ti pua'a sejí japua rájveti a'íjna í tetej, a'íi pu tira'iráxayeepe'esin.

—Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

A'íjna jime'e mej nu'u huá'ajijve'eca'a í mej tí'itici

(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

19 Majta a'íime í mej tí'imua'ataca'a í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, majta a'íime í mej tí'ajjtaca'a u teyujta'a, jeíhua mú tiu'umuá'aj a'ij mej ye'í huárini mej mi ca'anacan raatéevi'i, a'iné ayée mú tirú'umua'areereca'a ti huá'a jemi huatéeniu a'íjna jime'e í niuucari ti raataxájtaca'a. Aru a'íime, a'íi mú huá'atzi'ine'eca'a í teite.

20 Jeíhua mú rá'eeve'eca'a. A'íj mú jín seica huata'íteca'a í mej miyen rusejrataca'a mej miyen tí'ixaxa'a tzáahuati'ira'a jime'e. Ayee mú tí'ijxe'eve'eca'a mej tiraata'íhua'u tí'itíj jime'e ti i a'ín a'íjna jín auté'itzen mej mi tiu'utátuiire'n í tajtuhuan jemi.

21 Majta a'íime í mej rá'eeve'eca'a, ayée mú tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Maeestru, teen tu ramua'aree tijín pej piyen tí'ixaxa'a tzáahuati'ira'a jime'e, pajta tihuá'amua'ate a'ij ti tiraavíjte'e. Ayee pepu'u che'atá huá'aruuren í teite. Mú'ee pej tzáahuati'ira'a jime'e tihuá'amua'ate a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. 22 ¿Ni qui x'epi'in tej tiyen tiu'unájchita a'íjna jemi ti tí'ita'ajjte'e, a'íjna ti ayén ántehuaa tijín César?

23 Ajta a'ín Jesús, a'íi pu rú'umua'areereca'a mej caí miyen tí'ira'íhua'uraca'a tzáahuati'ira'a jime'e. Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

24 —Seij senaatasejrate'e í tumin. ¿A'ataani néerime'ara'an pírici ti jetzen acájvee? ¿A'iné té'axa ti jetzen é'esejre'e? ¿A'iné hui ántehuaa?

25 Mat'íj mi miyen tiu'utaniú tijín:

—A'íi pu pírici í César.

Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj siyen raatá'an se'íjna í César, tí'itíj ti á'are'ara'an pú'een. Setá'aj seajta raatá'an í Dios tí'itíj ti á'are'ara'an pú'een.

26 Majta a'íime, camu a'ij tirájteuve'eca'a a'ij mej ye'í huárini mej raatému'a'itín me'íjna jime'e a'ij ti a'ín tihua'utá'ixaa á jéjre'e huá'a tzajta'a í teite. Majta a'íime í teite, naa mú r'íi tira'utasej' a'ij ti a'ín tiu'utaxájtaca'a. Aj mú mi raatapuá'ajjtaca'a mej tí'ixajjtaca'a a'íime í seica.

A'íjna jime'e mej nu'u huatarújsin í teite huá'a tzajta'a í mi'ichite

(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

27 A'atzu á'ateevi'ica, seica mú e'iré'ene. A'íime mú pírici í saduceos. Ayee mú tí'ixaxa'a a'íime yee camu cha'a huatarújsin í mej meri huácuii. Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

28 —Maeestru, ayée pu ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan ti ayén té'eme itejmi jemi. Tí pua'a nu'u ja'ati ti neiche, ti pua'a a'ín caí tí'ti'iríjmu'a'a huámi'ini, ruxe'eve'e nu'u ti a'ín ihuáare'ara'an

ra'ancuré'evli'tin a'íjna ti ratévi'itine'e í ti huamí'i ti ij a'íjna jetze me'ecan tiyaúj á'ara'ani.

²⁹ 'Aye pu hui ja'anáj tiuju'uríj itejmi jemi. Aye mú ará'axcaa a'achú cumu aráhua'apua í teite í mej ru'ihuaamua'ataca'a. Ti'ij jí a'íin ti vásta'a, a'íi pu huaténe'icheca'a. Ajta á'yen huamí'i. Capu xi tiyaúuca. Aye pu hui che'atá na'a tiráaruu í seíj ti ra'ité'asi. Mu'uri i'i hua'apua.

³⁰ 'Ajta a'íin í seíj ti ra'ité'asi, a'íi pu ra'ancuré'evli'ti a'íjna í 'íita'a ti raatévi'itine'e a'íjna ihuáare'ara'an teecan. Mu'uri i'i hua'íca. ³¹ Ajtahua'a seíj ti ra'ité'asi, a'íi pu ajta ra'ancuré'evli'ti. Aye pu che'atá na'a ti-huá'uruu naíjmi'ica í mej aráhua'apua, mej caí jetzen tiyaúj muá'araa, naími'i mú huácuii. ³² Ajta á'yen, a'íin í 'íita'a pu huamí'i.

³³ 'Me'ecui xaa, matí'ij a'itácíine huá'a tzajta'a í mi'ichite, ¿a'ataani íra'ara'an pu'éene'e a'ame?, a'iné naíjmi'i mú ra'ancuré'evli'ti.

³⁴ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'íime í teite í mej íjii huáteemua, a'íi mú néjne'iche, majta víviiche. ³⁵ Majta a'íime ti ayén tihua'uvíjte'e mej a'ájna e'ará'asti mej a'itácíine huá'a tzajta'a í mi'ichite, majta me'ájna e'ará'asti a'ájna xicá'ra'an jetze ti Dios nainjapua tiu'uta'áíjta, a'íi mú caí cha'a néjne'ichen, camu majta víviichen. ³⁶ Camu majta ché'e cui'ini, a'iné ayé mú 'een matíj a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e. A'íi mú yaújmua'ame'en pú'een í Dios a'iné mu'uri huanéj huá'a tzajta'a í mi'ichite.

³⁷ 'Ajta a'íin í Moisés, a'íi pu hui titaatá'ixaa a'íjna jime'e tí'ij ra'uyú'uxaca'a a'ij ti ja'anáj seíj a'uteájtaa tu'upi ti ajtít'i. A'íj pu jín, Moisés ayén raatamuá'a í tavástar'a tijín: “Í ti Diojra'an pú'een a'íjna í Abraham, ajta ayén che'atá na'a Diojra'an pú'een a'íjna í Isaac, ajta Diojra'an pú'een í Jacobo.”

³⁸ 'Moisés pu hui tihua'utá'ixaa cumu mej maúche'e ruuricaa. A'íj pu jín, a'ii pu a'íin pú'een í huá'a Dios a'íime í mej ruuri. Capu huá'a Dios pú'een a'íime í mej mi'ichíjta muaateájturaa tíj na'a rusén jime'e. —Aye pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

³⁹ Majta seica í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, ayé mú tiu'utaniú tijín:

—Maeestru, xí'epi'ín pej tiu'utaxájtaca'a.

⁴⁰ Tij na'a a'ajná'imua, capu ché'e ja'ati ahuaújca'ane ti tí'itíj raata'íhua'u.

¿A'ataani rayauj í Ciri'istu'u?

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹ Ajta Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿A'iné 'een jime'e miyen tí'ixaxa'a me'íjna jime'e í Ciri'istu'u Dios ti ra'antíhua'u yee yaujra'an pú'een í David teecan? ⁴² Ajta a'íin í David, ayé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna jime'en ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti ayén ántehuaa tijín Chuiicari. Ayen tijín:

Dios pu ayén tiraata'ixaa í nevástar'a í ti ra'antíhua'u ti jime'en yee:

“Acáayeijxi'i ipuari japua, íiye neri'irínta'a.

⁴³ Paúche'e pej hui mej cájcatii ajta necaí hua'utému'alitín í mej muájcha'íire'e.”

⁴⁴ 'Ajta a'íin í David, a'íi pu hui ayén raatamuá'a a'íjna ti Dios ra'antíhua'u tijín nevástar'a. Tí pua'a ayén ti'ayajna, ¿a'iné tí'iri'iri ti a'íin Ciri'istu'u ayén a'íin pú'eene'e a'íjna ti David jetze airaújnejte? Capu a'ij tí'iri'iri tzíte'e. —Aye pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí'ij Jesús huá'a jetze te'ujpuá'ari a'ímej í jueesi

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

⁴⁵ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Majta teite tí'inamuajraca'a. ⁴⁶ Ayen tijín:

—Rí'í xu'u mú'een, a'ímej jemi í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a. Jé'ecan pu hua'aráanajche mej tí'tí'ijmé'en tí'itechéjmé'e mé mé'ujujhua'ane'en a'ájna mej tejé'etu'araca, majta a'íme í teite, a'íí mú majta tihua'aseíira'a muá'aye'í.

'Ayee mú me'íjna jín tite'ujtzáahuate'e muá'aju'un a'íme í puarijse me'íjna jime'e mej ve'ecán jín títeetaté'ete í Dios jemi. Majta, ayée mú tí'ijxe'leve'e mej me'uun a'ujrá'asen í ipuari japua ti jaítze'e ruxe'leve'e a'ujna teyujta'a, ajta hua'aráanajche mej mi á vejli'í a'ujrá'ase jemin ti tihuá'amin matí'ij tí'iyeste.

⁴⁷ A'íí mú hui majta huá'arí'iraca í huá'achi'í a'ímej í 'uuca mej huataújseístareca'a. Ayee mú jín huarín, aj mú mi a'uun a'uteáruti u teyujta'a. Matí'ijta' mi a'ateví'í mú muá'aju'un mej téniusime'e muá'aju'un mej mi seica teite hua'use'íj. Majta me'ín í mej miyen 'een, jeíhua mú huápi'í rajpuaiítzi muá'aju'un. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

21

Tí'ij nu'u 'íita'a ti ruse'jtaca'a, a'íí pu nu'u tiu'utámuai'ivejtaca'a tumín jime'e

(Mr. 12:41-44)

¹ Aj pu í Jesús antanéerajraa. A'ímej pu huase'íj í mej chíjteaani pú'een. A'uu mú tumín ú'useire'eca'a, tí ij a'uun tiu'utévaire'esin u teyujta'a a'íjna í tumín. ² A'íí pu ajta 'íita'a huase'íj tí caí a'ij tí'ijviicua'í. Ajta a'íjna í 'íita'a, a'íí pu hua'apuaca ucáahua'axi í tumín tí caí a'ij tí'ijnajche. ³ Aj pu í Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ayée pu tí'een í Dios jemi. Amíjna mi 'íita'a, jaítze'e pu ru'ucáahua'axi mecaí naími'í í seica.

⁴ A'ííme í seica, naími'í mu'u hui miyen ru'ucáahua'axi me'íjna jime'e tí avé'eturaa í mej jeíhua tí'ijcha'íí. Aru amíjna, capu a'ij tí'ijviicua'í. Mí ajta amín, nain u'ucáahua'axi a'íjna í tí jín huateújvaire'esin. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

Ajta, mej nu'u raaté'uuna maúche'e í teyuu

(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

⁵ Majta seica miyen tíuj'ixaate'eca'a me'íjna jime'e tí naa seijre'eca'a í teyuu, ajta í tetej tí curé'ete'ete nainjapua, ajta a'íín í muai'ívéjri í mej teuhuaré'evíí tí naa tí'een.

Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

⁶ —Naíjmi'í tíj na'a sej yen tí'iseij, aj pu teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'an mej jetzen nain huaté'uuna temua'a naa. Capu ché'e seíire'e a'amejaxu'u jetze í tetej tí rujapua ticaíjme.

A'ij tí nu'u té'eme tí'ij nu'u ari te'entipúa'arijme'en

(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

⁷ Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'í tijín:

—Maeestru, ¿a'anajquí ayén té'eme? ¿Tí'ítájni jín téjmua'areeren tí ari tí'mua'a ayén teja'uré'enejsin?

⁸ Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Rí'i xu'u mú'een ti ij caí ja'ati amuáacuanamua. Mu'iití mú uvé'enejsin neniúucajtze'e. Ayee mú tejámuaatá'ixaate'esin yee: “Nee nu yeehui ne'ín pú'een í Ciriístu'u.” Majta miyen tí'ixáata muá'aju'un tíjín: “Pu'uri hui tén teja'uré'enejsin.” Caxu hui á'ujjuhua'ane'en huá'a jamuan a'íime.

⁹ 'Setá'ij siyen tiú'unamua tíjín: “Muaateújne'usi'ite'esin á já'ahua'a seica jamuan í teite, majta seica meri autéhuijsin mej tiújne'usi'ite'en”, caxu tí'itziine'e. Ayee pu hui tiú'ujxe'eve'e ti amuacaí ayén té'ara'ani. Mí ajta caí capu xi ca'anacan te'entipúa'ari nainjapua.

¹⁰ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Seica mú teitejra'a, majtáhua'a seica teitejra'a, a'íi mú naími'i hu-ateújne'usi'ite'esin. Majta í mej seica chuéjra'a japua a'uchéjme, majtáhua'a í mej majta seíj chuéjra'a japua a'uchéjme, a'íi mú naími'i hu-ateújne'usi'ite'esin.

¹¹ 'Pua'amecié pu huateújca'atzixi'isin jeíhua huáp'i í chaanaca japua, ajta huatúuri'ihua a'ame. Ajta jeíhua pu tiu'ucuí'ini'ira'a a'ame. Ayee pu tí'tíj rini tí tiú'utziini'ire'e a'ame. Ajta júte'e, tí'tíj pu huatasejre'esin tí huáp'i ruxe'eve'e.

¹² 'Aru tí caí xi ayén tiú'urini, a'íi mú hui amuacaícan á'amuavivi'iran, majta a'ij pua'a á'amuaruuren. A'uu mú tiu'utátuiire'esin mú'ejmi u teyujta'a na'ari a'u mej amua'iteáanan. A'uu mú amuá'avi'itin a'íimej jemi í tajtúhuuani, majta a'íimej jemi í mej rey jín antiújmua'aree. Ayee mú 'een jín á'amuaruuren me'íjna jime'e sej na'ará'astijre ineetzi. ¹³ Ayee pu hui ajta te'iráame sej si siyen tihua'utá'ixaate'en a'ij tí Dios amuáaruu mú'ejmi.

¹⁴⁻¹⁵ 'Seajta mú'een, setá'aj siyen huárini. Caxu amuacaícan se'íjna jín tiú'umua'ati a'ij sej titeeteújnan, a'iné nee nu amuaatá'asin a'ij sej tiu'utaxáj, seajta sej raay'í'tihua'an, sej si hua'utémua'itin a'íimej. Camu a'ij tirájteuvé muá'aju'un a'ij mej tejámuaatíte, ní camu hua'itzi jín amuaatémua'itin.

¹⁶ 'Majta a'íime í ruvaújsimua'a, majta í á'amua'ihuaamua'a, majta a'íime á'amuaneusimua'a, majta á'amigustemua'a, a'íi mú avíitzi jín tiu'utátuiire'esin mú'ejmi. Majta je'icáca mú'ejmi cui'ini. ¹⁷ Naími'i í teite, a'íi mú amujcha'íire'e muá'aju'un mú'ejmi me'íjna jime'e sej na'ará'astijre ineetzi.

¹⁸ 'Camu a'atzu a'ij á'amuaruuren tí pua'a caí Dios hua'utá'acare'en, sino a'íi pu Dios á'amuacha'íj a'ame tíj na'a rusén jime'e. ¹⁹ Setá'aj hui huateújca'anen í ru tzajta'a sej si te'utáviicua'i. Tí pua'a siyen huárini, mú'een xu raamuá'itin sej si ruuri huateáuran í Dios jemi.

²⁰ 'Ayee xu 'een jín ráamua'aree tí ari tímua'a a'ájna teja'uré'enejsin ja'anáj mej pua'a tiu'uté'uuna u Jerusalén. A'íimej xu seijran mej antevéjme muá'aju'un í xantaaru'u a'ujna u Jerusalén.

²¹ 'Majta a'íime í mej Judea a'uté'uu, miché'e a'íime jíye'itzi jín á'ucúine a'utí á'ujíime. Majta a'íime í mej Jerusalén a'uté'uu, miché'e a'íime huirácúine á pua'acié u chajta'ana jetze. Majta a'íime í mej itzítá a'uté'uu, miché'e caí me'uun a'uteáru'ípiche'en u chajta'ana jetze.

²² 'Ché'e ayén té'ara'ani a'iné pu'uri hui teja'uré'ene a'ájna xicájra'an tí jetzen araúastejsin nain a'ij tí té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. Jeíhua mú rajpuaítzi muá'aju'un me'íjna jime'e tí Dios ayén puajtzi hua'utá'asin.

²³ 'Jé'ecan pu a'ij pua'a huá'aruuren a'ájna xicájra'an jetze a'íime í 'uuca í mej autájucájme, ajta a'íime í í mej mauj huá'atzi'ite í ruyaujmua'a.

Jéihua mú hui huápi'i rajpuaítzi muá'aju'un a'íme í mej Israél a'uchéjme. Jé'ecan pu puajítzi hua'utá'asin í Dios.

²⁴ Xantaaru'u mú jéihua teite cui'ini í tiu'ujchún jime'e. Majta mu'iicáca mú á'avi'itín nainjapua í chuej ti yen seijre'e íyen chaanaca japua. Majta a'íme í mej caí Israél é'eme'ecan, a'íí mú raté'uuna í Jerusalén ajta na'a caí araúrasten a'ájna xicájra'an mej jetzen tiu'uta'ájta a'íme í mej caí Israél é'eme'ecan.

A'ij ti nu'u ye'í yé ti'ivecánejsin a'ájna ti ajta huá'a jetze airáane í teite (Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

²⁵ Ajta jéihua pu tiu'utasejre'esin u júte'e í xicaj jetze, ajta í máxcira'i jetze, ajta xu'ura'ave tzajta'a. Ajta íyen chaanaca japua, jéihua pu tiújta'ahua'a a'ame á jaata'a jetze ti ve'ée. Jé'ecan pu ti'iráana a'ame. A'ij pu jín utévatzijsin í huá'a tzajta'a í teite a'ájna jime'e mej tí'tziine'e. Capu a'ij tihuá'amitiejte'e a'ame ²⁶ Jéihua mú huateújtimua'ira í teteca me'ájna jime'e mej a'ij pua'a tité'ujmua'ate a'ij ti huá'a japua yen tí'aiixa íyen chaanaca japua, a'íné tí'tíj tíj na'a ti júte'e tejé'eseijre'e, a'íí pu hui huateújca'atzijxi'sin.

²⁷ A'ájna xicájra'an jetze, a'íí mú neseijran inee, i nej neajta huá'a jetze airáane í teite, nej a'icáamé'e na'ame jaitiri tzajta'a. Huápi'i pu naa seíire'e a'ame mej mí naa r'íi tira'utasej í teite. Nemuári'eri'ira'a jín nu yé ve'ecánejsin.

²⁸ T'íij autéjcheni ti ayén tiú'urini, r'íi xu'u huaúruuren. Setá'aj ajnéjne'erixi'in a'íné pu'uri hui vejli'i a'ájna xicájra'an Dios ti jetzen amua'irájtuaani. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

²⁹ Ajta sej niuucari hua'utá'ixa tijín:

—Casi'i, xaasej se'ájna í huaréj, ajta najjmi'i í ciyej ti tí'iseijre'e. ³⁰ T'íij antineájxi'in í xamua'ira'an, mú'een xu rujímua'a sena'a raseijran, sea-jta siyen ramua'aréeren ti ari vejli'i pí tí'irici í víita'ari tzajta'a. ³¹ Ayee pu che'atá na'a tí'een. Set'íij seri raasejra a'ij nej tejámuaatá'ixaa, sea-jta siyen ramua'aréeren ti ari tímua'a a'ájna pítejá'arici ti Dios tiu'uta'ájta.

³² Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, a'íimej jime'en íjii mej huáteemua, maúche'e mú miyen seíire'e muá'aju'un tí'ij najjmi'i te'araúrasten a'ij nej neri tejámuaatá'ixaa. Camu me'ín anáté'ee mú á'apua'aren. ³³ A'íí pu xaa á'apua'aren í ta japua ti é'eseijre'e. Ajta í chaanaca, a'íí pu ajta á'apua'aren. Mí ajta hui a'ín í niuucari nej raataxájtaca'a, capu ja'anáj á'apua'aren.

³⁴ R'íi xu'u, temua'a naa, mú'een. Caxu a'ij pua'a ruruure í ru tzajta'a se'ájna jime'e sej jéihua rutá'aruaijve'e, ajta ayén tejámuaata'asée á'aye'i mí a'amua tzajta'a tí'tíj ti a'ij pua'a 'een. R'íi xu'u sea-jta mú'een ti ij caí a'ij pua'a amuáaruuren mí a'amua tzajta'a se'ájna jime'e sej jéihua huápi'i a'ij pua'a tité'ujmuajte a'ij ti ye'í té'eme. Na'ari caí, a'ájna xicájra'an jetze pu hui ca'anacan mú'ejmi japuan rávaijtzi set'íij pua'a caí ché'e hui rachú'eve'e. ³⁵ A'íné a'íí pu huá'a japua rávaijtzi najjmi'ica japua í mej yen japuan huachéjme í chaanaca.

³⁶ T'íij pí na'a xu atanéjne'eri. Setá'aj siyen rahuaviira í Dios jemi ti ij amuaatévaire'en ti ij caí tí'tíj a'ij amuáaruuren a'ij ti tí'tíj rini. Setá'aj sea-jta rahuaviira sej si siyen ne jemi seíire'e xá'ara'ani, neetzi jemi, i nej neajta huá'a jetze airáane í teite. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

³⁷ Nain tújca'ari tzajta'a, a'íí pu tihuá'amua'atehua'a u teyujta'a. Ajta tí'ij pí na'a ti huaré'ecieenacare'e, a'úu pu á'uye'icaa á'aye'i a'ujna jirí

jetze ti ayén téja'arájtehuaa tijín Aceituunajemi. A'uu pu e'etáxa'iirihua'a. ³⁸ Majta a'íime í teite, a'íi mú íiye'e mena'a a'ur'é'enineica'a jemin a'ujna teyujta'a mej mi ráanamua.

22

Mat'íj nu'u mi raax'epi'íntare mej nu'u avítzi jín raatéevi'í í Jesús
(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

¹ Pu'uri a'ájna vejli'í pítí'irijcaa mat'íj pua'a me'íjna jín tí'yieste í mej pan cua'aca í mej caí levadura ranájchite'e. Ayee mú majta miyen ratamuá'amua tijín Tí'ij Dios tihua'utá'uuni'iri'í í huá'ayaujmu'a í mej anáaté'ee muanúnu'ihuaca'a, a'ujna já'ahua'a u Egipto. ² Majta a'íime í mej tí'aijta teyujta'a, majta a'íime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, jéihua mú tí'imua'ajca a'ij mej ye'í tiraajé'ica í Jesús. Caxíi mú a'ij tirájteuve'e a'iné huá'atziíine'eca'a í teite.

³ Tí'ij jí, a'íin tiyaaru'u, í ti ayén ántehuaa Satanás, a'íi pu tzajta'an uteájrupi a'ájna jetze í Judás, í mej miyen ratamuá'amua tijín Iscariotes. A'íi pu ajta huá'a jetze ajtéme'ecan í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. ⁴ Tí'ij jí a'íin Judás a'íimej jemi a'ur'é'ene a'íime í mej tí'aijta teyujta'a, ajta í mej tihuá'aijte'e a'íimej í mej tí'icha'íi a'ujna teyujta'a. Ayee mú tíuj'ixaate'eca'a me'íjna jime'e a'ij ti ye'í huá'arini a'ájna í Judás tí'ij avítzi jín tiu'utátuiire'en a'ájna í Jesús.

⁵ Majta a'íime, jé'ecan mú huataújtemua'ave. Majta te'ataújratziiri'í mej tumin raatá'an. ⁶ A'íi pu ra'ancuré'a í hua'aniuuca. Aj pu í a'utéjche ti tiu'uchú'eve'en ja'anáj ti ri'irí ti hua'utátuiire'en í Jesús mej caí raseíreca'a í teite.

Tí'ij nu'u tavástar'a tihua'umí a'íimej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e
(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

⁷ Tí'ij í a'ájna teja'ur'é'ene í xicájra'a mé jetzen racua'aca í pan mej caí levadura ranájchite'e. A'ájna xicájra'an jetze, a'íi mú majta ramua'íivajta a'ájna í cáne'a í mej jín ra'utámua'aree a'ájna xicájra'an ti Dios jetzen tihua'utá'uuni'iri'í í huá'ayaujmu'a í mej anáaté'ee muanúnu'ihuaca'a.

⁸ Aj pu í Jesús hua'uta'íteca'a a'ájna í Pedro, ajta a'ájna í Juan mej u á'uju'un. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj á'uju'un sej si rí'í tejá'uruuren tej ti ráacua'ani te'íjna í tej jín ra'utámua'aree ti Dios tihua'utá'uuni'iri'í í huá'ayaujmu'a í mej anáaté'ee muanúnu'ihuaca'a.

⁹ Ajta a'íime, ayée mú tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿A'uné jetze piyen tí'ijxe'eve'e tej rí'í tejá'uruuren?

¹⁰ Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Set'íj se'uun a'uteároute u chajta'ana, teáata'a pu amua'antinájchi ti xa'ari huátisin, jaj ti urajmuua. Setá'aj cujta'an u á'uju'un. Seajta jamuan a'uteáruti u chí'íta a'u ti a'íin ará'aiixa.

¹¹ 'Setá'aj siyen tiraata'ixaate'en a'ájna ti a'ánna é'eche yee: “Ayee pu tí'ixa í maestro, yee: ¿A'uné jetze é'eri'iri ti tzajta'an tiu'ucua'ani í ti jín ra'utámua'aree ti Dios tihua'utá'uuni'iri'í í huá'ayaujmu'a í mej anáaté'ee muanúnu'ihuaca'a? A'íj pu yee tiu'ucua'ani a'íimej jamuan í ti hua'antíhuau.”

¹² 'A'íi pu hui amuaatasejrate'esin í cuaartu, ti ve'éé, ti án imuá á'ujvee. Pu'uri ra'avé'ejaj. Setá'aj se'újna rí'í te'uhuáruuren. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Jesús.

13 Aj mú mi a'ucfj. Matí'ij me'uun a'ará'a, ayée pu te'irájraa a'ij ti tihua'utá'ixaa í Jesús. A'íj mú jín rí'í tiú'uruu í mej jín ra'utámua'aree a'ij ti Dios tihua'utá'uuni'iri'í.

14 Tí'ij teja'uré'ene a'atzaj mej pua'a racua'ani, naími'í mú ja'utéejí á ve-jli'í meesa jetze, a'íjna í Jesús, majta a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e.

15 Tí'ij í ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Jeíhua nu huápi'í raxí'eve'eca'a nej mú'ejmi jamuan amuacaícan tiú'ucua'ani, nej caí xi rajpuaíjtzí, tej ti naími'í ra'utámua'aree te'íjna jime'e í ti Dios tihua'utá'uuni'iri'í í huá'ayaujmua'a í mej anáaté'ee muanúnu'ihuaca'a.

16 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, canu hui ché'e ja'anáj ráacua'ani í pan ajta caí nain araúrusten a'ájna xicájra'a Dios ti jetzen nain jín hu-ateúra'ate'esin íyien chaanaca japua.

17-18 Aj pu í rájti í taasa. Tí'ij í rí'í tiraatá'a í Dios jemi, aj pu í hua'utajájni. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ye'ecui, setá'aj huará'ujaanten, a'iné ayée nu tejá'amua'ixaate'e nej caí ché'e ja'anáj ra'antí'isin í já'ara'a ti uuva jetze airámí'yeca'a, ajta caí yen huatasejre'en ja'anáj ti Dios tiu'uta'áijta íyien chaanaca japua.

19 Tí'ij í raati'í í pan. Tí'ij í ajtahua'a pu rí'í tiraatá'a í Dios. Aj pu í ra'antí'itaaraxi í pan. Aj pu í hua'utá'í'ipí'í. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee pu huataújmua'a í pan. A'íi pu a'íin pú'een í netévira'a í nej jín á'amua'japua huaniú. Ayee xu huárini sej sí ra'utámua'aree a'ij nej huárini.

20 Matí'ij meri tiu'ucuá'a, ayée pu che'atá na'a huaríj. A'íi pu ra'ajjáj í taasa. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'íjna í taasa tzajta'a tu'urájmuua, ayée pu huataújmua'a í niuucari ti jíme'en Dios jécua jín te'ataújratziiri'í ti amua'irájtuaani. Neajta inee, nu'uri raatasejrataca'a ti ayén ti'ayajna a'íjna jime'e í nexuure'e nej ra'iráxire'esin mú'ejmi jetze me'ecan.

21 'Ajta a'íin í ja'ati ti avíitzi jín tiu'utátuure'esin ineetzi, a'íi pu hui ajta yé seijre'e neetzi jamuan íyencuí meesa japua. 22 Ayee pu tí'ineruuren ineetzi, í nej neajta huá'a jetze airáane í teite, a'ij ti tiú'uxi'epí'íntari'ihuaca'a. Aru ché'e huataújxieemiste'en a'íjna ti neetzi jíme'en tiu'utátuure'esin avíitzi jime'e.

23 Majta a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée mú te'utéjhui mej huataúrihua'u me'íjna jime'e ja'ati ti a'íin pú'een ti ayén rini.

A'ataqui máàj a'íin pú'een í ti ruxe'eve'e

24 Matí'ij mi majta miyen autéjhui mej huataúrihua'u maújjaaxiéevi'ira me'íjna jime'e ja'ati ti nu'u jaítze'e ruxe'eve'e. 25 Ajta a'íin í Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'íime í mej rey jín títeté'u'upu'u huá'a tzajta'a í mej caí Israel é'eme'ecan, a'íi mú ca'anéjri jín tihuá'ajjte'e. Ajta a'íime í mej miyen tihuá'ajjte'e, ayée mú tiú'ujxaa yee rí'í mú tí'itexá'apuai.

26 'Aru mú'een, caxu siyen éene'e xá'aju'un matíj a'íime, sino ayée xu'u éene'e xá'ara'ani. A'íin í ja'ati ti jaítze'e ruxe'eve'e mú'ejmi jemi, ché'e a'íin ayén éene'e á'ara'ani tíj ti jaítze'e pa'arí'í. Ajta a'íin hui ti tí'ajta, ché'e ayén éene'e tíj a'íjna ti tí'ivaire'e.

27 'Casi'í, ¿a'ataani jaítze'e ve'ecán jín tí'itéjvee? ¿Ni a'íjna ti á vejli'í a'uré'ehuiixi a'utí meesa a'utéjvee, na'ari a'íjna í tí'íjmin? ¿Ni necaí ne'íin pú'een inee í nej jaítze'e ve'ecán jín, í nej yé vejli'í huaré'eca'a íye

í meesa a'utéjvee? Mí neajta inee, yé nu seijre'e a'amua jamuan nej ni tejamuaamín mú'ejmi.

²⁸ 'Seajta mú'een, mú'een xu se'ín pú'een í sej tí'ij pí na'la yé huaté'uu neetzi jemi í nej rajpuajítzi. ²⁹ Neajta nu tejá'amua'íjcate'e mú'ejmi, sej si tiu'uta'aíjta a'íné a'íjna í niyá'upua pu'uri ayén tinaa'íjca ineetzi nej ni tiu'uta'aíjta.

³⁰ 'Ayeé nu hui tejá'amua'íjcate'e sej si siyen tiú'ucua'ani, seajta huayé'en í meesa a'utéjvee neetzi jamuan a'ájna xicájra'an ne jetzen yé ve'ecánejsin nej ni tiu'uta'aíjta íiyen chaanaca japua. Mú'een xu a'ujrá'ase japuan í ipuari sej si huá'axijte'en a'ímej í teitejra'a í mej majta Israél jetze huanéj, í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí'ij nu'u Jesús ayén tiraata'ixaa í Pedro tijín: “Huaíca pej naatéhua'íta” (Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹ Aj pu i a'íjna í Jesús ayén tiraata'ixaa í Pedro tijín:

—Simón, Simón, a'íjna í tiyaaru'u ti i'í Satanás, a'í pu raatáhua'u ti Dios raatá'an ti i tiu'utése'en ti muaatémua'itin pej pi mé núuríeeni.

³² 'Aru inee, ayéé nu hui raatáhua'u mú'eeetzi jime'e í Dios jemi pej pi caí auté'itzen pe'íjna jime'e pej ná'astijre'e ineetzi. Neajta niyen tí'imua'ajjte'e. Patí'ij rí'í huarín mua'a tzajta'a, patá'aj pajtáhua'a na'ará'astijre'en. Ayeé pej huárini. Patá'aj ca'aníjra'a hua'utá'an a'íhuáamu'a.

³³ Ajta a'íjn í Pedro, ayéé pu tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, nu'uri niyen ahuánca'ane nej mú'eeetzi jamuan aiteánami'ihua na'ari nej huámi'ini mú'eeetzi jamuan.

³⁴ Ajta Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Pedro, ayéé nu hui tí'imua'ixaate'e, tí'ij caí xi huajíjhua í tecuaara'i, huaíca pej piyen tina'avé'avaata tijín capej nemua'ate.

Pu'uri nu'u ajteáxiireca'a í ti nu'u puajítzi raatá'asin a'íjna í Jesús

³⁵ Aj pu i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'í tijín:

—¿Ni caí tí'itíj tejamuá'aturaate'eca'a netí'ij amuaata'íteca'a sej siyen a'ucíjxi'in, sej caí ca'aní anpiín, seajta caí tí'itíj anú'a'in, sej tumin tza-jta'an ucá'an, sej seajta caí ajtáca'acaimé'e?

Ayeé mú tiu'utaniú tijín:

—Capu tí'itíj auteájturaa.

³⁶ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ari íjii, ti pua'a piyen rájcha'íi a'íjna í ca'aní, patá'aj ra'anpiín, na'ari pajta pe'íjna í pej tzajta'an tumin ucá'an. Tí pua'a pecaí sejí tícha'íi í chun, xantaaru'u mej rájcha'íi, ayéé pej huárini. Patá'aj ráatuaani í á'aciixu pej pi sejí chun huánanan í tumin jime'e.

³⁷ 'Ayeé pu té'eyu'usi'í tijín: “Ayeé pu hui tihua'amitiejte'eca'a tijín a'ii pu a'íjn pú'een sejí ti a'ij pua'a tí'itevij.” Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e ti ruxe'eve'e ti ayén che'atá na'la te'araúrasten ineetzi jemi. Jee xaa ne'u, a'íjna ti ayén té'eyu'usi'í ineetzi jime'e, pu'uri tímua'a araúrastejsin. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

³⁸ Majta a'íme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, ayéé mú tiraata'ixaa tijín:

—Casí'í, tavástara'a, hua'apua pu yee tí'iseijre'e í chun.

Ayeé pu i ayén tiu'utaniú tijín:

—Amí pu'u tí'ici'ípe.

Tí'ij nu'u Jesús huatéeniu a'ujna já'ahua'a Getsemaní

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹ Aj pu i huirájraa í Jesús. Tí'ij i a'uun a'ará'a a'ájna a'u ti é'e'aseca í jirí jetze ti ayén teja'arájtehuaa tijín Aceituunajemi. Majta a'íme í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, a'íí mú majta a'ucíj jamuan. ⁴⁰ Tí'ij a'uun a'ará'a, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj siyen huatéjniuuni sej si caí auté'itzen ti'tíj jime'e.

⁴¹ Tí'ij i a'uun huaja'uteájtuaa, a'atzu pu ímuá á a'ure'enée a'achú cumu a'atzu ímuá pu e'eráava'ítzi í tetej ti pua'a ja'ati raatárieni. A'uu pu títunutaca'a. Tí'ij i raatáhuauu í Dios jemí. ⁴² Ayen tijín:

—Niyá'upua, ayée nu tí'imuahuvii, ti pua'a mua'aráanajche pej naatá'an nej ni caí niyen tirajpuaíitzi ná'ara'ani. Aru ché'e ayén tiú'urini a'ij pej mú'ee tí'ijxe'eve'e. Ché'e hui caí ayén teja'uré'enineica'a a'ij nej nee tí'ijxe'eve'e. —Ayee pu tiraatáhuaviiri'i.

⁴³ Aj pu i sej jemin huataseíjre ti ta japua tí'ivaire'e. A'íí pu ca'aníjra'a raatá'a. ⁴⁴ Ajta a'íin í Jesús, jeíhua pu tí'itese'eca'a. A'íj pu jín, jaítze'e huatéeniu. Jé'ecan pu taíxi'eca'a. Ayee pu seijre'eca'a xíee tíj xúure'e á e'erájtzone á chuaata'a.

⁴⁵ Tí'ij i ájchee a'u ti e'eténiiusime'e, tí'ij i a'uré'ene a'u mej a'ij é'ene'e a'íme í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Mu'uri cu'utzuca'a a'iné jeíhua mú cua'anaca'a me'íjna jime'e mej ruxieemájte'e. ⁴⁶ Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—¿A'iné sej si cu'utzu? Xá'ajhuiixi'i, seajta huatéjniuuni ti ij caí ti'tíj a'amua japua rájveti, sej si caí auteáturan í Dios jemí.

Mat'ij nu'u ya'ujáj me'íjna í Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Aúche'e pu tixájtaca'a í Jesús, mat'ij jeíhua teite e'iré'ene. Ajta a'íin ti ayén ántehuaa tijín Judás, ti ajta huá'a jetze ajtémecantaca'a í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'íí pu amuacaí huamé'ecaa. Aj pu i ajteáxiireca'a ti ij ru'ítépi'itzen a'íjna í Jesús. ⁴⁸ Ajta a'íin í Jesús, ayée pu tiraata'íhua'uril'i tijín:

—Judás, ni piyen tinu'ítépi'itze'esin pej pi neetzi jime'e tiu'utátuiire'en ineetzi, i nej neajta huá'a jetze airáane í teite.

⁴⁹ Majta a'íme í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e, mat'ij raaseíj a'ij ti tí'ití rijcaa, mat'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Tavastara'a, ¿ni tiyen huárini tej hua'utévajxi'in te'íjna jime'e í tí'itachun?

⁵⁰ Ajta seíj ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'íí pu ra'ajtéevajxi a'íjna ti ravaire'e a'íjna ti tí'ajta u teyujta'a. Ra'ajtasíjcheca'a í naxaira'an, rurí'irínta'an ti ra'ajtánaxaiica'a.

⁵¹ Aj pu i Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Caxu ché'e siyen raruure.

Aj pu i Jesús ra'ajtamuáriej a'íjna í naxaira'an jetze. Ajta tiráhuua. ⁵² Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej tí'ajta u teyujta'a, ajta í mej tihuá'ajjte'e í mej tí'icha'íi u teyujta'a, ajta a'ímej í huá'a vaujsi, naíjmi'i matíj mena'a mej jemin e'iré'ene. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—¿Ni qui nahua'ari ne'ín pú'een sej si siyen mú'een mú a'uvé'uju'un sej chun tiu'íisime'en, seajta ciyej? ⁵³ Tí'ij pí na'a nain xicaj tzajta'a, a'úu nu hui a'utevé'e ná'aye'i a'u ti e'eráyajta'a u teyujta'a mú'ejmi jemí. Seajta mú'een, caxu ja'anáj naateevi'i. Ari íjii xu xaa siyen neruure a'iné

ayée pu tejamuaací'i ti a'amua jetze huá'raa a'íjna ti tí'ajta tíca'amiste'e.
—Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

Tí'ij nu'u Pedro raavé'avaataca'a a'íjna í Jesús

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Matí'ij mi raatéevi'i. Aj mú mi ya'uví'iti. A'uu mú ya'uré'eneijte a'u ti é'eche a'íjna ti nain jín antiújmua'aree u teyujta'a. Ajta a'íjn Pedro, a'atzu pu imuá rá'asijme'e. ⁵⁵ Matí'ij mi a'unai a'ájna já'íta'a ti e'eráyaujta'a u teyujta'a. Aj mú mi atéráaseajraa. Ajta a'íjna í Pedro, a'íi pu huá'a jamuan a'ujyejxi. ⁵⁶ Tí'ij a'íjn í'íta'a ti tí'ivaire'e, a'íi pu raasej ti a'uun á'ajcatii a'u ti á'ataa. Tí'ij temua'a raasej, aj pu í ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Amíjna mi teáata'a, amíi pu ajta jamuan á'uche'ecane'e.

⁵⁷ Ajta a'íjn Pedro, ayée pu tiu'utéhua'itaca'a tijín:

—'íta'a, canu ramua'ate.

⁵⁸ A'atzu a'ateevi'i, ajtahua'a sej raasej. Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna tijín:

—Mú'ee pe pajta huá'a jetze ajtéme'ecan.

Ajta a'íjn í Pedro, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Hoombi xaa, canu xaa ne'u.

⁵⁹ Tí'ij sej hora teuumé'eca, ajtahua'a sej ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna ti amín a'íjn pú'een sej ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'iné Galilea pu é'eme'ecan.

⁶⁰ Ajta a'íjn í Pedro, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Hoombi xaa, capu a'ij tiná'amitiejte'e a'ij pej ti'ixa.

Tí'ij auj ayén tí'ixajta'a, tí'ij í huajjhuaca'a í tecuaara'i.

⁶¹ Ajta a'íjn í tavástar'a, a'íi pu pí'a'uré'eve. Aj pu í ra'arásej a'íjna í Pedro. Ajta a'íi pu ra'utámua'areeri'i a'ij ti tavástar'a tiraata'ixaa yee tí'ij caí xi huajjjuan í tecuaara'i, huaíca pej piyen tina'avé'avaata tijín capej nemua'ate.

⁶² Tí'ij í Pedro huirá'raa á pua'acé. Aj pu í tiujyeínejraa huápi'i. A'ij pu pua'a té'ujmua'ajcaa.

Matí'ij nu'u mi ra'utéxieehuari'iri'i me'íjna í Jesús

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³ Majta a'íime í mej racha'íica'a, a'íi mú autéjhuii mej ra'utéxieehuari'i, majta raatéevajxi me'íjna í Jesús. ⁶⁴ Matí'ij mi ra'utaj'icie á jí'iseáara'an jetze. Aj mú mi ca'anéri jín raata'íhua'uri'i tijín:

—Huataxáj yee a'atani muaatéevajxi.

⁶⁵ Majta jéhua mú ra'utéxieehuari'iri'i me'íjna jime'e ti a'ij pua'a 'een.

Matí'ij nu'u mi á ya'uré'eneijte a'ímej jemi í rujuéesistemua'a

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶ Tí'ij huateapuá'areca'a, naími'i mú tiújsej, í huá'avaujsimua'a, majta í mej tí'ajta u teyujta'a, majta a'íime í mej tí'imua'ataca í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a. Majta á ya'uví'iti huá'a jemi í rujuési.

⁶⁷ Ayeé mú tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj taatá'ixaate'en ti pua'a mú'ee pe pe'ín pú'een í ti Dios án muaja'ujyéjta í ipuari japua nusu pecá.

Tí'ij í Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Tí'ij pua'a niyen tejamuaatá'ixaate'en yee: “Nee nu ne'ín pú'een”, caxu mú'een ná'antzaahuatesin. ⁶⁸ Ajta ti pua'a niyen tejamuaata'íhua'u yee: “¿A'ataani nej pírici inee?, caxu mú'een, a'atzu huatániiusín.”

69 'Silu íjii ti yú auca'ití a'ame, inee nej neajta huá'a jetze airáane í teite, a'úu nu hui a'ujcaí na'ame a'ujna rí'irínta'an í Dios ti nain jín antiújmua'aree.

70 Naími'i mú miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni pe'ín pú'een yaujra'an í Dios?

Ajta a'íin í Jesús, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Ayee pu ti'ayajna, nee nu ne'ín pú'een a'ij sej tiu'utaxájtaca'a.

71 Mat'íj mi miyen tiu'utaú'ixaa tijín:

—¿Tí'itáani máâj a'ij tetí'ixe'eve'e í tej jín jetzen te'ujpuá'ajte'en tí'itíj jime'e? Tu'uri ne'u hui ráanamujri'i a'ij ti amín tiu'utaxájtaca'a.

23

A'íjna í Jesús, ajta a'íjna í Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

1 Mat'íj mi naími'i ájhuiixi í mej me'uun e'etiújseire'eca'a. Mat'íj mi ya'uví'iti me'íjna í Jesús a'íjna jemi í Pilato. 2 Mat'íj mi autéjhuii mej tí'itíj jín jetzen te'ujpuá'ajte'en. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayee tu hui ráamua'areeri'i ti amín ca'aníjra'a hua'atá'aca í teite mej mi huaténe'use'en í gobierno jemi. Capu hua'utá'asin a'íjna í Jesús mej tiraanáchite'en í César í ti huá'ajijve'e. A'íj pu hui ajta ayén tihua'íxaate'e tijín amí pu a'íin pú'een í ti Dios án ye'ujyeíjta í ipuari japua, ti ajta rey jime'e tí'itéjvee. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a í teite.

3 Tí'ij í Pilato ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni pe'ín pú'een í pej Rey jime'e tí'itéjvee a'ímej jemi í mej Israél jetze ajtáme'ecan?

Ajta a'íin í Jesús, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Jee, nee nu ne'ín pú'een í pej raxa.

4 Tí'ij í Pilato ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej tí'aijta u teyujta'a, ajta a'ímej í mej me'uun ajteáxiireca'a tijín:

—Capu a'ij ná'amítiejte'e tí'itíj ti jín auteájturaa í nej jín ra'uxíjite'en.

5 Majta a'íime, ca'anín mú jín miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Jeíhua pu hui ca'aníjra'a hua'atá'aca í teite mej mi já'ita'a a'utáciine. A'uu pu hui a'utéjche ti ayén rijca ájtepua Galilea. Ajta á'iyen, a'u ti hui ve'eráane ayujna.

A'íjna í Jesús, ajta a'íjna í Heródes

6 Ajta a'íin Pilato, tí'ij ayén tiráanamujri'i, ayée pu tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni qui a'íin Jesús a'únna é'eme'ecan u Galilea?

7 Tí'ij Pilato ayén ráamua'areeri'i tijín a'íj pu Heródes a'uun tejé'ajjta a'u ti Jesús é'eme'ecan, aj pu i hua'uta'ajj mej rá'anví'itin jemin a'íjna í Heródes, í ti rey jín tí'itéjvee. A'íj pu ajta a'ajná'imua a'uun a'utéveeca'a u Jerusalén.

8 Ajta a'íin Heródes, jeíhua pu huataújtemua'ave tí'ij raaseíj a'íjna í Jesús, a'íné pu'uri a'ateevi'i ti raseijramí'ica'a. Ayee pu tí'ijxe'eve'eca'a ti a'íin Jesús tí'itíj jín ayén huárini ti huápi'i ruxe'eve'e a'íné pu'uri jeíhua ramua'areereca'a a'ij ti a'íin tí'itíj huáruu a'íjna í Jesús.

9 Jeíhua pu tí'ira'íhua'uraca'a. Ajta a'íin Jesús, capu a'atzu hu-ataniú. 10 Majta a'íime í mej tí'aijta teyujta'a, majta a'íime í mej tí'imua'ata í yu'uxari jetze, Moisés ti ra'uyú'uxaca'a, a'úu mú vejli'i

jemin huaté'uuca'a. Ca'anín mú jín tí'ijxajtzi'iraca'a. ¹¹ Ajta a'ín í Heródes, majta a'íme í xantaaru'u í ti tihua'ajte'e, mat'ij miyen tíhuá'unamujri'i, mat'ij mi autéjhuii mej miyen tiraatze'írajmua'an. Majta ra'utéxiehuari'iri me'íjna í Jesús. Mat'ij mi cáxuri ru'ucáachejte, huá'a cáxu í mej jamuan tí'ajta í Heródes. Mat'ij mi hua'uta'áj mej mi majtáhua'a rá'anvi'itin í Pilato jemi.

¹² A'ájna xicájra'a jetze, a'í mú ru'amiigustemua'a muá'araa a'ájna í Pilato, ajta a'ájna í Heródes. T'í'ij cáí xí ayén tiuju'uríj, maúche'e mú tiújcha'íre'eca'a.

Mat'ij nu'u mi ra'uxajte me'íjna Jesús me'íjna jime'e ti nu'u huámi'ini
(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

¹³ Ajta a'ín Pilato hua'utajé a'ímej í mej tí'ajta u teyujta'a, ajta a'ímej í mej tíhuá'ajte'e í teite, ajta a'ímej í teite. ¹⁴ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Set'ij siyen yee ru'uvé'eneijte semájna ineetzi jemi, ayée xu se'ájna jín jetzen tí'ijpua'ajte'e yee a'í pu ca'aníjra'a hua'atá'aca í teite mej mi já'ita'a a'utáciine. Nu'uri tiraata'íhua'uri'i, mú'een xu nese'iraca'a. Mi ajta, capu a'ij ná'amitiejte'e tí'títí ti jín auteájturaa í sej jín jetzen tí'ijpua'ajte'e. ¹⁵ Capu ajta a'ij tirá'amitiejte'e a'ájna í Heródes a'íné a'í pu ajtahua'a mú ye'uta'íteca'a itejmi jemi.

A'áj xu hui jín seri ramua'aree ti cáí ayén tiraavíjte'e ti amín huámi'ini, a'íné capu tí'títí jín auteájturaa. ¹⁶ A'áj nu hui jín inee puajtzi raatá'asin nemájna. Neajta rá'axijte'en. Net'ij ni raateátuaasin nicu. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Pilato.

¹⁷ Ayee mú tí'ijri'irejca'a mej se'ij huatátuaani í mej aiteánami'i a'ájna mat'ij tí'iyestehua'a. ¹⁸ Majta a'íme í teite, naími'i mú miyen titeetejíhuajraa tíjín:

—Miche'e hui rá'anvi'itin amájna mi teáata'a, pej pi Barrabás huatátuaani itejmi jemi.

¹⁹ (A'ájna í Barrabás, ayée mú 'éen jín ra'íteáana a'íné ca'aníjra'a pu hua'utá'a í teite Jerusalén mej é'echejca'a mej mi huateújne'usi'ite'en. A'í pu ajta a'ín pú'een se'ij í ti tí'itecu'íca.)

²⁰ Ajta a'ín Pilato, aúche'e pu raxí'eve'eca'a ti raatátuaani a'ájna í Jesús. A'áj pu jín, ajtahua'a pu ayén tíhuá'ajee ti ij ráamua'aree a'ij mej tí'ijxe'eve'eca'a í teite. ²¹ Majta a'íme í teite, majtáhua'a mú miyen titeetejíhuajraa tíjín:

—Patá'aj hui rá'utatan, patá'aj rá'utatan.

²² Huaíca pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿A'íné 'een jime'e? ¿Tí'títájni a'ij huáruu ti a'ij pua'a 'een? Capu hui a'ij ná'amitiejte'e tí'títí ti jín auteájturaa ti ij ayén raavíjte'e ti huámi'ini amájna. A'áj nu hui jín niyen nena'a rini. Puajtzi nu'u raatá'asin. Neajta raateátuaasin.

²³ Majta a'íme í teite mááj mú jaítze'e ca'anín jín huajíjhuaca'a. Majtahua'a miyen tiraata'áj ti rá'utatan. Mat'ij mi tiu'umuá'iti me'íjna jime'e í mej jeíhua tejíjhuajme'eca'a. ²⁴ Aj pu i Pilato raaxí'epi'intare ti ayén huaríj a'ij mej tí'ijxe'eve'eca'a í teite. ²⁵ T'í'ij i raatátuaa a'ájna í mej ra'íteáana a'ájna jime'e ti ca'aníjra'a hua'utá'a mej mi huateújne'usi'ite'en, ti ajta tí'itecu'íca. A'í pu a'ín pú'een í mej rájhuaviiri'i í teite. Ajta a'ín í Pilato, a'í pu tiu'utátui í Jesús mej mi miyen ráaruuren a'ij mej tí'ijxe'eve'eca'a í teite.

Mat'ij nu'u mi rá'utatai me'ijna í Jesús
(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

²⁶ Mat'ij mi ya'ujáj. Aa mú ya'ujáasime'eca, mat'ij seij huatéevi'i ti ayén ántehuaa tijín Simón ti Cirene é'eme'ecan. A'uu pu 'itzitá e'eráará'a ti i a'uun Jerusalén a'uteárute. Mat'ij mi ru'uhuatéechuite í cúruu ti ij rá'anchueni. Meraata'ajj ti ráachuisime'en cujta'an í Jesús.

²⁷ Jéihua mú teite huajú'ucaa huá'a cujta'a. Mu'ití í 'uuca, jeihua mú ruxieemijte'eca'a, mua'antiujyeíne'e mú muaajú'ucaa a'ijna jemi.

²⁸⁻²⁹ Aj pu i Jesús pí a'uré'eve. Ayee pu tihua'ixaa tijín:

—Mú'een 'uuca, mi sej huá'ayaujmaa'a pú'een a'íime í mej Jerusalén a'uchéjme, caxu neetzi jín ruyeíne, sino rujímua'a sehuaújyeinixi'i mú'ejmi jime'e, seajta se'imej jime'e í ruyaujmaa'a a'iné aj pu hui teja'uré'enejsin a'ijna í xicájra'a sej jetzen siyen tiu'utaxájta yee: “Dios pu r'í'i tihua'utá'a a'ímej í mej caí ja'anáj tiyaúumua'a muá'araa, majta a'ímej í mej caí ja'anáj ti'iríi huá'a jetze huataseíjre, majta a'ímej í mej caí ja'anáj huá'utzii í huá'ayaujmaa'a.”

³⁰ 'A'ájna xicájra'an jetze, ayée mú hui rini í teite. A'íi mú tiraatá'ixaate'esin í jiri tijín: “Patá'aj téjmi japua rájveti.” Majta miyen che'atá mena'a tiraatá'ixaate'esin a'ijna í jiri áa ti huacáijme tijín: “Patá'aj taaté'avaa.”

³¹ T'í pua'a niyen tirajpuaíjtzí ne'ijna jime'e nej caí ti'itíj jín auteájturaa, ¿a'iné tejamaú'amitiejte'e mej miyen tirajpuaíitzi muá'aju'un a'íime í mej xaa ti'itíj jín auteájturaa? Huáp'i mú hui rajpuaíitzi muá'aju'un xaa ne'u. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

³² Majta seica mú huajájpuajme'e mej mi me'uun huá'utatan jamuan í Jesús. A'íime í mej hua'apua, a'íi mú a'ín pú'een í mej xaa a'ij pua'a tí'irujca.

³³ Mat'ij mi me'uun a'ará'a a'u ti ayén téja'arájtehuaa tijín Mi'ichímu'uta. A'íi mú rá'utatai jamuan í mej a'ij pua'a tí'irujca. Seij mú aúutatai r'iríinta'an pújme'en í Jesús. Majta í seij, a'íi mú rá'utatai úutata'an pújme'en.

³⁴ T'íj i Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Niyá'upua, patá'aj hui tihua'utá'uuni'i a'iné camu ramua'aree a'ij mej rici.

Majta a'íime í xantaaru'u, a'íi mú huáhuajcaca'a mej tetej a'ucáahua'axin mej mi ráamua'aree ja'ati ti raci'iti í cixure'ara'an í Jesús. ³⁵ Majta a'íime í teite, a'úu mú a'uté'uu mejseíraca'a. Majta a'íime í mej tihua'ajjte'e, a'íi mú majta ra'utéxieehuari'iri'i. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Amí pu seica japua huaniú. Ché'e hui amín rujapua huániuuni, ti pua'a hui ayén ti'ayajna ti amín a'ín pú'een Dios ti ra'antíhua'u, a'ijna Dios ti án ya'ujyeíjtzá í ipuari japua.

³⁶ Majta a'íime í xantaaru'u mua'ajteáxiireca'a, majta ra'utéxieehuari'iri'i. A'íi mú majta raatanéste í viinu ti antzináj ti ra'antiyé'en. ³⁷ Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—T'í pua'a Rey jime'e pej ti'itéveeca'a a'ímej jemi í mej Israél jetze ajtéme'ecan, patá'aj á japua huániuuni.

³⁸ Majta taabla ti'itíj mú aúutatai a'u ti á'ujmu'u í Jesús. Ayee pu té'eyu'usi'ihuaca'a a'ijna jetze á taabla tijín: “A'íi pu a'ín pú'een í hua'aRey a'íime í mej Israél jetze ajtéme'ecan”.

³⁹ Ajta seǵ í mej hua'apua í ti a'ij pua'a tí'ijri'irejca'a, aj pu á'atataihuaca'a. A'í pu ayén a'ij pua'a tiraataxájtaca'a. Ayen tijín:

—¿Ni pecaí pe'ín pú'een a'ijna ti Dios án mua'uýjeǵtza í ipuari japua? Patá'aj á japua huániuuni, pajta téjmi japua.

⁴⁰ Ajta í seǵ ti a'ij pua'a tí'ijri'irejca'a, ti ajta á'atataihuaca'a, a'í pu ra'ajté'axi tijín:

—¿Ni hui pecaí rá'atese'e í Dios? Casi'i, ayée pej che'atá pena'a tira-jpuaíntzi tǵ amíjna. ⁴¹ Ayee pu hui tiraavíjte'e tej tiyen tirajpuaíntzi a'iné pu'uri taac'í a'ij ti tiraavíjte'e a'ijna jime'e a'ij tej ti'itǵ huáruu. Ajta amín, capu ti'itǵ jín auteájturaa.

⁴² Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'ijna í Jesús tijín:

—Jesús, patá'aj na'utámua'aree a'ájna xicáara'an pej jetzen autéchesin pej tiu'uta'áǵta.

⁴³ Ajta a'ín í Jesús, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Ayee nu hui tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, íjii, mú'ee pe pe'uun a'utevée pua'amé neetzi jamuan a'u ti Dios r'í timuaatá'asin. —Ayee pu tiraata'ixaa a'ijna í Jesús.

T'íj nu'u cui'i huam'í a'ijna í Jesús

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ T'íj ari teumé'eca a'atzaj tacuarixpua, aj pu i nainjapua hu-ateática'areca'a í chuej japua. Ayee pu á'atee a'achú cumu huaíca hora ti ayén 'eene'e, a'iné a'ijna xicaj a'um'í. Capu i ché'e huáneeri'icicaa. Ajta a'ín í cáxuri ti itzǵhua, ti ajta a'uun a'utavivíjme'ecaa u teyujta'a, a'í pu já'ita'a acasiújtza'anixi. ⁴⁶ Ca'anín pu jín huajǵhuaca'a a'ijna í Jesús. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Mí pej niyá'upua, mú'eetzi nu huatátuiire'esin í nexiejniu'uca.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu i raatapúa'ajtaca'a ti tíyee'e.

⁴⁷ Ajta a'ín í xantaaru'u, ti anxíte tí'ajta, t'íj raaseǵ a'ij ti huarǵ, aj pu i r'í tiraatá'a í Dios. Ajta ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna. A'í pu r'í tí'itevistaca'a.

⁴⁸ Majta a'íime í teite í mej ajteáxürec'a me'újna mej mi tiú'umua'ariive'en, mat'íj raaseǵ a'ij ti ti'itǵ huarǵ, a'í mú'anteújtu'asixi án rú'taviitze'e me'íjna jime'e mej huataújxieemiste. Majta a'ucǵ. ⁴⁹ Majta a'íime í mej ramua'ajcaa, majta a'íime í 'uuca í mej e'eráaci jamuan a'ujna u Galilea, a'í mú'aimuá a'uté'uu mej seijraca'a a'ij ti ti'itǵ rici.

Mat'íj nu'u mi u ye'avá'ana

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

⁵⁰ Meenti seǵ a'uun jé'eseijre'eca'a ti ayén ántehuaa tijín José. A'ii pu a'ín pú'een seǵ ti huá'a jetze ajtéme'ecan í huá'a jueesi í mej huaícate japuan tamuáamuata'a mej ará'ase. R'í pu tí'itevistaca'a a'ijna. Capu ti'itǵ jín auteájturaa. ⁵¹ Ajta a'ín, capu ra'aránajcheca'a a'ij mej tiraax'epi'intare, capu ajta r'í raatá'a a'ij mej huarǵ í seica í jueesi. A'uu pu é'eme'ecan a'ijna í José, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Arimatea, ti ajta a'uun huatacá'a u Judea. Ajta a'ín José, a'í pu rachú'eve'eca'a ja'anáj xicáara'an jetze Dios ti tiu'uta'áǵta íyey chaanaca japua.

⁵² T'íj i a'uun á'ume í Pilato jemi. Ayee pu tiraatáhuaviiri'i ti a'ín Pilato raatátuiire'en í Jesús ti mi'íchi. ⁵³ T'íj jí ra'acáǵti í cúruu jetze í tévira'a. Aj pu i saavana jín racá'ijcataca'a. T'íj jí a'uun a'uteájrui a'u ti aúucun. T'íj jí yenu'uhuaré'etee a'u mej mauchén yauucú í jaij. Caxí mú'ja'anáj ja'ati

me'uun utétuara'a. ⁵⁴ Pu'uri a'ájna pítí'irijcaa a'ájna xicájra'a mej jetzen rí'i ruruuren. Ajta pu'uri tén teja'uré'enejsime'e a'ájna xicájra'an mej jetzen ruse'upi.

⁵⁵ Majta a'íime í 'uuca, í mej me'uun e'eráaci u Galilea jamuan í Jesús, a'íi mú cujta'an huajú'ucaa a'ájna í José. Mat'íij mi raasej a'u ti aúucun, majta a'u ti yá'uruu í mi'ichi. ⁵⁶ Mat'íij mi a'uci í ruche. Aj mú mi rí'i ráaruu í tu'upi ti naa teáari'e, majta í mej jín racápitijsra. Majta á'iyen huaújs'eupe a'ájna xicájra'an jetze a'ij ti tiú'ujxe'eve'e.

24

Tí'ij nu'u ajtahua'a a'itáraa a'ájna í Jesús huá'a tzajta'a í mi'ichite
(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

¹ Tí'ijta a'ájna teja'uré'ene í tújca'ari ta'amuájca i itieeri jetze. Íyee mu'u u á'uju'un me'íjna í 'uuca mej tejá'uti í mej rí'i tiú'uruu í tu'upi ti naa teáari'e. Mat'íij mi u á'uju'un a'u ti aúucun.

² Mat'íij mi me'uun a'ará'a. Aj mú mi raasej a'ujna ti aúucun ti pua'a ari te'entácuuni'i. Ajta a'íin í tetej í mej ra'itéjmua, pu'uri ja'ati u yé'enxiraca'a. ³ Mat'íij mi a'uun a'uteájrupi a'u ti aúucun. Aru camu ráateu í tévira'an í Jesús.

⁴ Majta mauj me'íjna jín tí'imua'ajca a'ij ti ti'tí huarj a'íjna jime'e í mi'ichi, jíye'itzi jín mú hua'apua huatasejre í tetecca a'ímej jemi í 'uuca. Ayee mú cuaiínavi'in ti'itéchejca'a. Ayee pu ti'itemastájye'icaa cumu mej témexcava'ara'an. ⁵ Jé'ecan mú tiu'utátziin í 'uuca. A'íj mú jín títunutaxi, majta aicaújtuxi. Majta a'íime í tetecca, ayée mú tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿A'íné sej si 'een jín siyen rahuahuau huá'a tzajta'a í mi'ichite sej ti ari ruuri? ⁶⁻⁷ Capu hui ye'e já'ahua'a, a'íné pu'uri ajtahua'a huatarúj. ¿Ni hui secai ramua'aree a'ij ti tejámuaatá'ixaa tí'ij auj a'utéveeca'a mú'ejmi jemi a'ujna u Galilea yee ti ayén tiú'ujxe'eve'e mej tiu'utátuiire'en a'íjna ti huá'a jetze airáne í teite huá'a jemi í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi mej mi rá'utatan? Ajta yee huaíca xicaj tzajta'a pu ajtahua'a nu'u huatarújsin. —A'íj mú tetecca miyen tihua'utá'ixaa.

⁸ Majta a'íime í 'uuca, aj mú mi ra'utámua'areeri'i a'ij ti tihua'utá'ixaa. ⁹ Mat'íij mi huiráaci a'u ti aúucun. Mat'íij mi a'ucj ruche. Aj mú hua'utá'ixa a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan sej ará'ase, ajta í seica. Nain mú hua'utá'ixa a'ij mej ti'itj tiu'uséj.

¹⁰ A'íime í 'uuca, a'íi mú a'íin pú'een, í María, Magdala ti é'eme'ecan, ajta a'íin í Juana, ajtahua'a sej í María ti náànajra'an pú'een a'íjna í Jacobo, majta seica í 'uuca. A'íi mú miyen tihua'utá'ixaa a'ímej í mej Jesús hua'antíhuau.

¹¹ Mí ajta cai a'íime, camu huá'antzaahua í 'uuca a'íné capu a'ij ti huá'amtiejte'eca'a a'ij mej tiu'utaxájtaca'a.

¹² Ajta a'íin Pedro, a'íi pu ájchee Tí'ij jí a'utiéchejraa a'ájna a'u ti aúucun. Tí'ij í a'uteájrupi. Tí'ij jí aicaújtutzi, tí'ij cixuri tiu'uséj. Aa pu rujímua'a tí'ijpiica'a á chuaata'a. Tí'ij jí á'uraa. Jéihua pu tí'imua'ajca í ru tzajta'a a'ij ti ti'tí huarj.

A'ájna nu'u já'ahua'a juye jetze Emaús ti a'uré'enine'i
(Mt. 16:12-13)

¹³ A'ájna xicájra'a jetze, mé hua'apua í mej huá'a jetze ajtémecan a'íime í mej Jesús jamuan á'ujuhua'ane'e, a'úu mú aujú'ucaa cha-jta'a ti ayén téja'arájtéhuaa tíjín Emaús. A'atzu pu a'imua' pítejá'arici

a'ujna u Jerusalén, a'achú cumu tamuáamuata'a kilómetros. ¹⁴ Ayee mú tiu'uxájtajme'e nain a'ij ti ti'itíj huaríj. ¹⁵ Maúche'e mú tiu'uxáatajme'eca, majta ti'ihuaúrihuaurájme'e rujímua'a, t'íj a'ín Jesús ajteáxiireca'a ti 'ij huá'a jamuan huamé'en. ¹⁶ Aru capu hua'utá'a mej ráamua'ati.

¹⁷ T'íj i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Ti'itájni a'ij setiú'urixaate'e siyen huajú'un?

Mat'íj mi huatéhuiixi, mua'icaujtutájme'e. ¹⁸ Ajta seíj ti ayén ántehuaa tijín Cleofas, a'í pu ayén tiu'utaniú tijín:

—¿Ni pecaí ramua'aree a'ij ti ti'ití huaríj íjji itejmi jemi? ¿Ni pecaí mú'ee pe'ín pú'een í pej huayé'i pena'a pej caí ti'itíj mua'aree a'ij ti ti'ití taruure itejmi?

¹⁹ Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Ti'itáani a'ij huaríj?

Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—A'íjna jime'e í Jesús, Nazarét ti é'eme'ecan. A'í pu hui tí'ixaxa'ata'a í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e í Dios jetze me'ecan. Ajta jeíhua pu ayén tiú'uruu ti huáp'i ruxe'eve'e, mejseíracaa í teite. ²⁰ Majta a'íme í mej tí'ajta u teyujta'a, majta a'íme í mej tí'ita'ajte'e, a'í mú hui Jesús tiu'utátui mej mi tiu'utá'an mej raajé'ica. Mat'íj mi rá'utatai.

²¹ 'Mí teajta iteen, ayée tu hui tí'ijxe'eve'eca'a ti a'ín pu'éene'e á'ame'enche'e ti tu'irájtuaani itejmi i tej Israél jetze ajtémecan. Pu'uri huaíca xicaj tejauume í mej rá'utatai.

²² 'Majta seica juuca í mej téjmi jetze ajtémecan, jeíhua mú a'ij pua'a te'utaseíjra. Ííye'e mú u a'atanéj a'u mej ye'avá'ana me'íjna í Jesús. ²³ Aru camu ráateu í mí'ichi. Mat'íj mi huaré'aci. Aj mú mi taata'ixaa tijín seica mú huataseíjre a'ímej jemi. A'í mú nu'u me'ín pú'een í mej ta japua tí'ivaire'e. Ayee mú eerli'í tihua'utá'ixaa ti nu'u ari ajtahua'a huatarúj a'íjna í Jesús. ²⁴ Majta seica í mej ta jamuan á'ujjuhua'an, a'í mú majta u a'atanéj a'u mej ye'avá'ana. Ayee pu éene'e a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'íme í 'uuca. Aru camu hui á'a ya'useíj me'íjna í Jesús. —Ayee mú tiraata'ixaa a'íme í mej hua'apua.

²⁵ Ajta a'ín, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—A'ij xu pua'a tité'ujmuajte mú'een. Caxu a'ij tirájteuve mí ru tzajta'a sej si ca'anacan tirá'antzaahuate'en nain tíj na'a a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'íme í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

²⁶ '¿Ni caí ayén tiú'ujxe'eve'eca'a ti ij amuacá ayén tirajpuaíltzi á'ara'ani a'íjna í ti ajta Dios a'án ya'ujyeíjtza í ipuari japua, ti ij á'iyen te'enteároute a'íjna jime'e ti tiu'uta'ájta íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua, ajta nainjapua?

²⁷ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús temua'a naa nain tíj na'a ti té'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze a'íjna jime'e, tíj na'a ti a'ín ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan, ajta matíj mena'a í mej tiu'utaxájtaca'a a'íme í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

²⁸ Mat'íj meri á vejli'í aujú'ucaa a'ájna chajta'a a'u mej ará'aíixa, aúche'e pu huamé'ecaa a'íjna í Jesús, ayée pu cumu mú pu á'ayee a'umé'e a'ame. ²⁹ Ajta a'íme, jeíhua mú ca'aníjra'a raatá'a ti a'uun huateáturan. Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj yé huateáturan téjmi jemi, a'iné pu'uri téchuijxari, ajta ari t'n tética'ari.

Tí'ij i a'uun a'uteájrupi ti ij huá'a jamuan a'uun a'uteáturan. ³⁰Tí'ij i Jesús ayén huaríj tí'ij a'ín aúuca'atíi huá'a jamuan á vejlí'i meesa jetze. Tí'ij i raatí'ipíi í pan, ajta rí'í tiraatá'a í Dios. Aj pu i ra'antítaaraxi í pan. Tí'ij i a'utéjche ti hua'uta'í'ipí'ite'en. ³¹Jíme'en pu'u hua'utá'í'ipí'i, aj mú mi raamuá'a. Aj pu i e'ehuaújpua'arixi mejseíraca'a.

³²Mat'í'ij mí miyen tí'itíuríhua'urí'í tíjín:

—¿Ni caí ú'utzunajca'a í taxiejniu'uca í ta tzajta'a, ajta ca'aníjra'a yú huatasejre u ta tzajta'a tí'ij a'ín tiu'uxájtajme'e ta jamuan í juye jetze, ti ayén tí'ita'ixaate'ecaa a'ij ti huataújmua'a í ti té'eyu'usí'í í yu'uxari jetze?

³³Mat'í'ij mí ájhuiixi. Ca'anacan mú huaré'aci u Jerusalén. A'uu mú huá'uteu a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan seíj mej ará'ase, majta í seica í mej huá'a jamuan á'ujujhua'ane'e. Naími'í mú tíj'jsej me'újna. ³⁴Majta me'íjna í mej me'uun a'uté'uuca'a u Jerusalén, ayée mú tihua'utá'ixaa í mej hua'apua tíjín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Tavástara'a pu ajtahua'a a'itáraa huá'a tzajta'a í mí'ichite. Ajta huatasejre jemin a'íjna í Simón.

³⁵Majta a'íme í mej hua'apua, a'í'í mú tihua'utá'ixaa a'ij ti tí'ití huaríj mat'í'ij me'uun aujú'ucaa í juye jetze, ajta a'ij mej ye'í tiraamuá'a tí'ij a'ín ra'antítaaraxi í pan.

Tí'ij nu'u Jesús huatasejre a'ímej jemi í mej nu'u mauj jamuan á'ujujhua'ane'e ti auj ruurica'a amuacaícan
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

³⁶Maúche'e mú tí'ixáataca'a me'íjna jime'e tí'ij a'ín Jesús huatasejre huá'a jemi. A'uu pu já'ita'a huatéechaxi. Aj pu i ayén tihua'utateújte tíjín:

—Ché'e huatéepua'are í a'amua tzajta'a.

³⁷Jé'ecan mú huajíxica'a. Majta tiu'utátziin a'iné ayée pu huá'asejrate'ecaa. Cu xíee mej cu mí'ichi seijra. ³⁸Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿A'iné 'een jín a'ij pua'a amuaatá'a? ¿A'iné sej si caí xí té'atzaahuat'e? ³⁹Casí'í, i nemuajca'a jetze, ajta i ne'íca jetze. Nee nu ne'ín pú'een. Setá'aj na'ajtamuári'en sej si siyen raasej. Sej ti mí'ichi, capu ayén nexí'ej tí'itéhua'ira'a, capu ajta ayén nexí'ej tí'itécari. Xu'uri neseij nej xaa téhua'ira'a, neajta téjcarí. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

⁴⁰Tí'ij ayén tihua'utá'ixaa, aj pu i ayén tihua'utasejra í rumuájca'a jetze, ajta ru'íca jetze. ⁴¹Majta a'íme, camu xí rá'antzaahuat'e a'iné jeíhua mú a'ij pua'a yá'usejiraca'a, majta rútemua'ave'eca'a. Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'urí'í tíjín:

—¿Ni secaí tí'itíj tícha'íi í nej ráacua'ani?

⁴²Mat'í'ij mí seíj raatá'a í hua'í ti huá'íjchi'í. ⁴³Tí'ij i ra'ancuré'echui. Aj pu i ráacua mejseíraca'a a'íme. ⁴⁴Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee nu tejámuatá'ixaa net'í'ij a'amua jemi huácatíi ti ayén ruxe'eve'eca'a ti nain jín te'araúrasten a'ij ti te'uyú'uxaca'a neetzi jime'e a'íjna í Moisés, majta a'íme í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, ajta jetzen í tihuá'achuíca.

⁴⁵Aj pu i hua'utá'a mej mí yaú'itíeé muá'ara'ani a'ij ti té'eyu'usí'í í yu'uxari jetze. ⁴⁶Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee pu té'eyu'usí'í í yu'uxari jetze nej nu'u niyen tirajpuaítzi ná'ara'ani inee, í nej ne'ín pú'een í Círístu'u ti Dios án neja'ujyeíjta í

ipuari japua. Ajta nu'u huaíca xícaj tzajta'a nu neajtahua'a aitára'ani huá'a tzajta'a í mí'ichite.

⁴⁷ 'Majta nu'u, nainjapua tihua'utá'ixaate'esin neniúucajtze'e mej mi seicié tiú'umua'ati í Dios jemi ti ij a'ín tihua'utá'uuni'i. Ma'utéjhuisin nu'u mej miyen tihua'utá'ixaate'en íye mej Jerusalén a'uchéjme, majta méyee í mej a'ímuá antachéjme, majta méyee í mej seij chuéjra'a japua huachéjme, tíj na'a í ti yen seijre'e íyen chaanaca japua nainjapua.

⁴⁸ 'Mú'een xu tihua'utá'ixaate'esin a'ij sej seri se'íjna jín tiu'uséj. ⁴⁹ Nee nu u ya'uta'ítí mú'ejmi jemi a'íjna ti niyá'upua jín te'ataújratziiri'i. Seajta mú'een, setá'aj siyen yen huaté'en íyen chajta'a ajta na'a caí huateáturan mú'ejmi jemi a'íjna ti júte'e e'icánejsin. A'íj xu jetzen araújca'anejsin. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

T'íj nu'u i a'ín Jesús tíraa u ta japua

(Mr. 16:19-20)

⁵⁰ T'íj i a'íjna í Jesús huaja'uví'ítí u já'ahua'a u Betania. T'íj i ajméjca'ataxi. Aj pu i r'í tihua'utá'a í huá'a tzajta'a. ⁵¹ T'íj auj r'í tihua'utá'asime'eca, a'úu pu huaja'uhuá'axi. Aj pu i júte'e tíraa. ⁵² Majta a'íime, a'úu mú raateánajcheca'a. Jéihua mú huataújtemua'ave. Mat'íj mi a'ucíj u Jerusalén. ⁵³ T'íj pí na'a, mú me'uun a'uté'uuca'a u teyujta'a mej mi r'í tíraatá'an í Dios.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Juan jime'en í Jesuciristu'u

I ti jín a'utéjche i yu'uxari

¹ Ajmí'imua pu seijre'eca'a a'ijna í ti í niuucari. Ajta, a'ijna í niuucari, a'í pu seijre'eca'a í Dios jemi. Ajta a'í pu Dios pú'een'e a'ijna í niuucari. ² A'í pu 'ajmí'imua seijre'eca'a í Dios jemi tí'ij caí xi mé'le já'ahua'aca'a í chaanaca. ³ Nain tíj na'a ti tí'iseijre'e, a'ijna niuucari jetze pu ayén tiu'utaseijre. A'í pu í Dios, ajta a'ijna í niuucari, a'í mú naíjmi'i tiú'utaahuaca'a tíj pua'amé yen tí'iseijre'e. Ajta, capu ti'tíj ayén tí'iseire'e á'ame'enche'e ti pua'a caí a'ín niuucari ayén raatétaahuaca'a.

⁴ Tíj na'a 'ajmí'imua ti yú e'iré'ene, a'íj pu jetze airáme'ecan a'ijna ti i'irúuri rusén jime'e. Ajta a'íj pu jín ayén tiú'uneeri'icica'a huá'a tzajta'a í teite a'ijna jime'e ti jín i'irúuri mej mi miyen tiráamua'aree a'ij ti 'een í Dios jemi. ⁵ Ajta a'ijna tej tiyen teajta ratamuá'amua tíjín tatzari, a'í pu huanéeri'icí já'araa a'ímej tzajta'a í teite í mej á'ujjuhua'ane'e tíca'amiste'e. Majta a'íme í mej miyen tíca'amiste'e á'ujjuhua'ane'e, camu raay'í'tihua'a mej ra'ujé'ica í tatzari ti huá'a tzajta'a huáneeri'icicaa.

⁶ Seij pu ayén u a'uvé'emej ti Dios ayén ya'uta'íteca'a. Ayece pu ántehuaaca'a tíjín Juan. ⁷ Ayece pu 'een jín u a'uvé'emej ti ij ayén a'ijna jín te'anxájta a'ij ti ari tí'ijmua'areereca'a a'ijna jime'e í ti i'í tatzari, mej mi naími'i miyen té'antzaahuate'en a'ij ti a'ín ayén tihuá'ixaate'e.

⁸ Ajta a'ijna í Juan, capu a'ín pú'een'e í tatzari sino ayée pu'u 'een jín a'uvé'emej ti ij a'ijna jín tihua'utá'ixaate'en a'ijna jetze me'ecan a'ijna í tatzari. ⁹ Ajta a'ín ti tzáahuati'ira'a jín tatzari pú'een, ti ajta huanéeri'icí á'aye'i huá'a tzajta'a í teite, a'achú mej pua'amé yen seijre'e, a'í pu mú a'uvé'eme'eca'a íiyen chaanaca japua.

¹⁰ A'í pu ayén huateájturaa íiyen chaanaca japua. Ajta, a'í pu nain tiú'utaahuaca'a tíj na'a ti yen chaanaca japuan tí'iseijre'e. Mí majta me'ín, í mej yen huachéejme'ecaa íiyen chaanaca japua, camu raamuá'a. ¹¹ A'í pu mú a'uvé'eme'eca'a, ajta a'íme jemi í ruteítistemua'a huateájturaa. Majta a'íme, camu xaa ra'ancuré'evi'iti. ¹² Mí majta, seica mú xaa ra'ancuré'evi'iti a'íme í teitistemua'ame'en. Ajta a'ín, ayej tihua'utá'a a'ímej í mej rá'astijre ti 'ij ayén tihuá'uci'iti mej mi yaújmu'ame'en pu'éne'e muá'ara'ani í Dios, a'achú mej pua'améca. ¹³ Majta a'íme, camu miyen teteca jetze airáme'ecan me'ijna jime'e ti teáata'a ayén tí'ijxe'eve'eca'a. Camu a'atzu xaa ne'u, sino ayée mu'u me'ijna jetze ajtémecan í Dios.

A'í pu huateújtevistaca'a í niuucari

¹⁴ Ajta a'ín í niuucari a'í pu ayén huateújtevistaca'a. A'í pu ajta itejmi jemi huateájturaa. Teen tu teajta tiyen raasej te'ijna í ti jín rí'i tiraatá'a í Dios. Teen tu raasej í ti jín Dios rí'i tiu'utá'a a'ijna jime'e ti a'í na'a caj tí'yaujra'an í Dios. A'í pu é'eme'ecan í ruyá'upua jemi. Nain pu jín rí'i titájcha'íica'a ruxí'evi'ira'a jime'e. Ajta, nain pu ayén tzáahuati'ira'a jín tiu'utaxájtaca'a. ¹⁵ Ajta a'ín í Juan, ayée pu a'ijna jín tiu'utaxájtaca'a, ayén tí'ixáata tíjín:

—A'ii pu a'ñin pú'een í nej jín neri tejamuá'ixaa yee a'ñina ti ye'evé'eme nee cujta'a, jaítze'e pu ve'ecán jín til'itéjvee necai inee, a'liné a'ñi pu amuacái seijre'eca'a necai inee. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

¹⁶ Najimi'i iteen, tu'uri tiyen te'ñina jín ra'ancuré'a te'ñina jime'e í ti nain jín rí'i naa titatá'aca. Ruxí'eví'ira'a pu jín rí'i titatá'aca tñj na'a ti yú auca'ití a'ame. ¹⁷ A'liné ayée pu'u, a'ñina í niuucari í mej jín tí'ajta, Dios pu ayén raateájtuaa í Moisés jemi. Dios pu ajta ayén tira'íjca a'ñina í Jesús, ti ajta Ciríistu'u pú'een, ti ij a'ñin ruxí'eví'ira'a jín rí'i titaatá'an, ti ij ajta tzáahuatí'ira'a jín titaatasejrate'en a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. ¹⁸ Capu ja'atí ja'anáj raasej í Dios, sino a'ñi pu'u ti a'ñi na'a caj tí'yaujra'an. Ruxí'eví'ira'a pu jín rí'i titatá'aca tñj na'a ti yú auca'ití a'ame. Capu ja'atí ja'anáj raasej í Dios, sino a'ñi pu'u ti sej na'a yaujra'an pú'een, ti ajta Dios jemi seijre'e, a'ñi pu ayén taatamuá'ate a'ij ti 'een.

Í Juan ti huá'amuai'ihuacare'e pu te'anxájta jíme'en í Jesus ti í'i Ciríistu'u (Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹ Majta a'ñime í mej Israél jetze ajtème'ecan, mej majta tejé'ajta me'újna Jerusalén, a'ñi mú huaja'uta'íteca'a í Juan jemi seica í mej tí'ivaire'eca'a u hua'atéyujta'a, majta seica í mej me'ñina jetze airáane a'ñina í Leví teecan mej mi miyen tiraata'íhua'u ti jíme'en yee: “¿A'ataani pej píricii?” ²⁰ Ajta a'ñina í Juan, capu hua'utá'ijmijri'i mej ráamua'ati sino ruxí'eví'ira'a pu jín ayén tihua'utá'ixaa mejseíraca'a najimi'i í teite. Ayen tijín:

—Canu nee ne'ñin pú'een í Ciríistu'u ti Dios ra'antíhua'u.

²¹ Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'ataani pej pú'een? ¿Ni pe'ñin pú'een a'ñina í Elías?

Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Canu ne'ñin pú'een.

Majta miyen tijín:

—¿Ni pe'ñin pú'een í tej rachú'eve'e, a'ñina ti Dios jetze me'ecan titaatá'ixaate'esin?

Ayee pu tiu'utaniú tijín:

—Canu ne'ñin pú'een.

²² Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—¿A'ataani ne'u pej pú'een mú'ee? Patá'aj taatá'ixaate'en á'a jime'e tej ti teajta tiyen tihua'utá'ixaate'en a'ñime í mej taja'uta'íteca'a. ¿A'liné petí'ixa á'a jime'e?

²³ Aj pu'i ayén Juan tiu'utaniú tijín:

—Nee nu ne'ñin pú'een a'ñina ti ayén jíme'en tiu'utaxájtaca'a a'ñina í Isaías teecan ti nu'u ayén ja'atí pu á e'evé'ejijhua a'ujna já'ahua'a 'itzitá. Ayen tijín: “Rí'i xu huaújruren sej si siyen temua'a naa ra'ancuré'evi'itín se'ñina í tavástar'a.”

²⁴⁻²⁵ Majta seica í fariseos, í mej tiu'uta'aíjti'ire, ayée mú tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Tí pu'a'a piyen mú'ee caí a'ñin pú'een a'ñina í Ciríistu'u, pajta caí mú'ee a'ñin pú'een í Elías, pajta caí mú'ee a'ñin pú'een a'ñina í tej rachú'eve'e ti Dios jetze me'ecan titaatá'ixaate'esin, ¿a'liné 'een jín piyen huá'amuai'ihua í teite?

²⁶ Ayee pu tiu'utaniú a'ñina í Juan tijín:

—Nee nu á'amuamuai'ihua jaj jime'e. Mí ajta, sej pu ayén mú'ejmi jemi seijre'e í sej caí ramua'ate. ²⁷ A'ii pu a'ñin pú'een í ti auj mé e'evé'eme.

A'liné inee ciliéene'e nu jín ti'itéjvee í jemin, capu ayén tiraavíjite'e nej ra'ajta'í'ipi'in í ca'acaira'an.

²⁸ Ayeé pu tiú'uruu a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Betábara, u jetze pújme'en, í játe'anara'an jetze í Jordán, a'u ti a'ín Juan huajé'emuai'ihuaca'a.

Jíme'en í cáne'a ti Dios raatámuai'ivajta

²⁹ Yee ruijmua'a yee, a'í pu raasej a'íjna í Jesús ti e'evé'eme'ecaa a'ájna jemin. Aj pu í ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Juan tijín:

—Casi'í xaasej mú'een, mi cáne'a Dios ti raatámuai'ivajta. A'ii pu a'ín pú'een ti ruxí'evi'ira'a jín ra'uré'uuna nain jime'e a'ij mej tite'uteájturaa í Dios jemi a'achú mej pua'amé yen seijre'e íiyen chaanaca japua. ³⁰ A'ii pu a'ín pú'een í nej jíme'en niyen tiu'utaxájtaca'a netí'ij niyen tejámuaatá'ixaa yee: “Sej pu yé 'e'evé'eme'e a'ame nehuárita'a mejca'ihuáyee, ti ajta jaítze'e ve'ecán jín ti'itéjvee necaí inee, a'iné a'í pu amuacá huatasejre necaí inee.” ³¹ Canu neajta inee nesej ramua'atejca'a. Aru ayéé nu en jín mú a'uvé'emej nej ni niyen huá'umuai'ihua í jaj jime'e ti ij a'ín ayén huatasejre'en a'imej jemi í mej Israél jetze ajtémecan.

³² Aj pu'í Juan ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayeé nu raasej ne'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti júte'e 'e'icáme'ecaa. Yee pu seijre'eca'a tíj cucui'í. Aj pu í án mu'úutze'en a'ujyejxi. ³³ Canu a'atzu ramua'atíche'e ti pua'a caí ayén tinaatá'ixaate'enche'e a'íjna ti neja'uta'íteca'a ayén tijín: “Tí pua'a hui piyen raasej ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén e'icáanen ti ij seij japuan huateáturan, aj pej ramua'ati ti a'ín pú'een ti ayén tiraata'ájte'esin a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti mú'ejmi tzajta'a huateáturan sej si se'íjna jetze araújca'anen.”

³⁴ Nee nu niyen raasej. Neajta nu niyen tejámuaatá'ixaate'esin ti a'ín pú'een í yaujra'an í Dios. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

Jíme'en í mej amuacá á'ujjhua'ane'e jamuan í Jesús

³⁵ Yee ruijmua'a yee, ajtahua'a pu a'uun a'utéveeca'a a'íjna í Juan. Ajta a'íime í ti huá'uvi'itijme'e, hua'apua mú jamuan á'ujjhua'ane'e. ³⁶ Tí'ij raasej ti a'uun a'atamé'ecaa a'íjna í Jesús, ayéé pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Xaasej mú'een, í cáne'a Dios ti raatámuai'ivajta.

³⁷ Matí'ij miyen tiráanamujri'í a'íime í mej hua'apua, matí'ij mi Jesús huatavén. ³⁸ Ajta a'ín Jesús, tí'ij pí a'uré'eve, aj pu'í hua'usej mej raavárajme'e. Aj pu'í ayén tihua'uta'íhua'uri'í tijín:

—¿A'liné setí'ijxe'eve'e mú'een?

Aj mú miyen tiu'utaniú tijín:

—Rabí, ¿a'uné pe'eche mú'ee?

A'íjna í niuucari tijín Rabí, ayéé pu huataújmu'a'a tijín: Tevij ti Tihua'amua'ate.

³⁹ Aj pu í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj yú a'uvé'uju'un setá'aj ya'usej.

Matí'ij mi a'ucj jamuan. Majta u ya'usej a'utí é'echejca'a. Majta mú jamuan a'uun a'uteájturaa a'achú pua'an hora tí'tituraaca'a a'íjna xicá'ra'a jetze. Yee pu teumé'eca te'ecá'ra'a tacuarixpua. ⁴⁰ Ajta, sej ti huá'a jetze ajtémecantaca'a í mej hua'apua í mej Jesús jamuan a'ucj, ayéé pu

ántehuaaca'a tijín Andrés. A'í pu juutzeájra'an pírici a'íjna í Simón, ti ajta í'í Pedro.

⁴¹ Aj pu'í a'íin Andrés amuacá ra'antinájcheca'a a'íjna í ruja'a, í Simón. Aj pu'í ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tu'uri ráateu te'íjna í Mesías. (Mesías, ayée pu huataújmu'a a'íjna í niuucari tijín: Ciriístu'u ti Dios Ra'antihuau.)

⁴² Tí'ij jí ye'eráavi'iti a'íjna í Simón í Jesús jemi. Ajta a'íin Jesús, temua'a pu tira'aráaseij. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pej a'íin pú'een í yaujra'an í Jonás. Ayee pej ántehuaa pua'amé tijín: Cefas.

(Cefas, ayée pu huataújmu'a tijín: Pedro, ti ajta tetej pú'een.)

Jíme'en a'íjna í Felipe, ajta í Natanael

⁴³ Yee ruijmua'a yee, Jesús pu a'uun á'uye'imijca'a. Ayee pu tiraaxí'epi'intare ti a'uun á'ume'en a'ujna ájtepua, Galilea já'ahua'a. Tí'ij í a'íin ra'antinájcheca'a a'íjna í Felipe. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj ne jamuan á'uche'ecane'en.

⁴⁴ A'íjna í Felipe, a'úu pu é'eme'ecantaca'a, a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájehuaa tijín Betsáida. A'uu mú majta é'eme'ecan a'íjna í Andrés, ajta a'íjna í Pedro. ⁴⁵ Aj pu'í a'íin Felipe a'íin huáteu í Natanael. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Tu'uri ráateu te'íjna ti jíme'en Moisés teecan ayén tira'uyú'uxaca'a a'íjna jetze í yu'uxari, í niuucari í mej jín tí'ajta. A'íi pu hui ajta a'íin pú'een í mej majta jíme'en ra'uyú'uxaca'a a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. A'íi pu a'íin pú'een a'íjna í Jesús, Nazarét ti é'eme'ecan. A'íi pu yaujra'an pú'een í José.

⁴⁶ Ajta a'íjna í Natanael, ayée pu tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿Ni qui Nazarét é'eme'ecan? ¿Ni ayén tí'iri'iri ti a'uun Nazarét tí'tíj airaanen ti tí'irí'een?

Aj pu'í ayén tiraata'ixaa a'íjna í Felipe tijín:

—Che'eré, patá'aj ya'useij.

⁴⁷ Tí'ij Jesús raaseij ti e'evé'eme'ecaa a'íjna í Natanael, ayée pu tiu'utaxájtaca'a jíme'en a'íjna tijín:

—Xaaseij, pu'uri e'evé'eme seij ti tzíte'e Israél jetze ajtème'ecan. Capu tí'ihua'ítzi a'íjna jemi. Capu ja'anáj tí'ihua'itaca.

⁴⁸ Aj pu'í a'íin Natanael ayén tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿A'úné peneja'umuá'a? ¿A'iné pej pi'een jín nemua'ate?

Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Nee nu ne'uun muaja'useij patí'ij pe'uun e'irácatii jeten a'íjna í huaréj, tí'ij caí xi muaatajéeve a'íjna í Felipe.

⁴⁹ Aj pu'í ayén tiraata'ixaa a'íjna í Natanael tijín:

—Rabí, mú'ee pej pe'ín pú'een pej í'í yaujra'an í Dios. Mú'ee pej a'íin pú'een í pej titaata'ajte'esin itejmí, í tej Israél jetze ajtème'ecan.

⁵⁰ Aj pu'í Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pej piyen té'atzaahuatete pe'íjna jíme'e nej niyen tímuaatá'ixaa yee nej ne'uun muaja'useij patí'ij pe'uun e'irácatii í huaréj jete. Ayee nu tí'imua'ixaate'e pej pauj piyen tí'iseijran tí'tíj jíme'e tí jaítze'e ruxe'eve'e caí a'íjna.

⁵¹ Ajta ayén tiraata'ixaa tijín:

—Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jíme'e pej piyen raseijran ti ayén antacúuni'íhua a'ame u ta japua. Majta a'íime í mej me'uun

tí'ivaire'e Dios ti é'esejre'e, a'íi mú yéve'ecánineíca'a muá'aju'u ineetzi jemi, i nej neajta teáata'a jetze airáane. Majta mú a'uun á'ujnineíca'a muá'aju'u me'újna u ta japua.

2

Jíme'en í ti amuacáí Jesús huaríj í mej jín rí'í tira'utasej

¹ Tí'ij huaíca xica jetze teuumé'eca, seíj pu huaténe'icheca'a a'ájna já'ahua'a Galilea, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Caná. Ajta a'íin náinajra'an í Jesús, a'uun a'utéveeca'a. ² Majta a'íime í mej tí'iyeste, a'íi mú raatá'inee me'íjna í Jesús, majta hua'utá'inee a'ímej í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, mej mi huá'a jamuan tiú'uyesten. ³ Tí'ij huaxíj a'íjna í viinu, aj pu'í a'íin náinajra'an í Jesús ayén tiraata'ixaa a'íjna tijín:

—Capu ché'e urajmuua í viinu.

⁴ Tí'ij jí Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Náànaj, ¿a'liné petí'ijxe'leve'e ineetzi jemi? Capúu xi a'ájna teja'uré'ene í nej jetzen a'ímej jemi huatasejre'en meneseíracca a'íime í teite.

⁵ Aj pu'í a'íin náinajra'an ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej tí'ivaire'e tijín:

—Setá'aj siyen huárini a'íj ti a'íin tejámuuatá'ixaaate'esin.

⁶ Ajta a'uun vejli'i teja'uvéjme'ecaa í xa'ari. Ayee pu tí'ipua'ameca'a a'achú cumu arájsevi ti tetej jíme'e taavíjhuaca'a. A'íi pu a'íin pú'een í mej me'íjna jín tiu'ujá'usi na'ari me'íjna jetze hua'íhúa a'íime í mej Israel jetze ajtémecan mej mi miyen me'íjna jín araúrasten í ruye'irá. Ayee pu té'uvejrica'a a'achú cumu seité liitro, na'ari seité liitro japuan tamuámuata'a. ⁷ Aj pu'í Jesús ayén tihua'uta'áj a'ímej í mej tí'ivaire'e. Ayen tijín:

—Setá'aj ra'avé'ejiste'axi'in í jaj í xa'ari tzajta'a.

Mat'íj mi te'evé'ejiste'axi temua'a naa

⁸ Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj ru'itajáni'in cáj caj í jaj tu'urájmuua mi xa'ari tzajta'a. Setá'aj seajta raatá'an se'íjna ti a'íjna jín antiújmua'aree mej yé tí'iyeste.

Aj mú mi miyen raatá'a. ⁹ Ajta a'íin ti antiújmua'aree, a'íi pu ra'anti'í a'íjna í jaj ti huatéúviinutaca'a. A'íi pu caí ramua'areereca'a a'u ti é'eme'ecan a'íjna í viinu. Mí majta a'íime í mej tí'ivaire'e, a'íi mú xaa ramua'areereca'a. A'íj pu jín, a'íi pu raatajé a'íjna í ja'ati ti huaténe'icheca'a. ¹⁰ Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Ja'atí ti na'a, ayée tu tí'ijri'ire. Amuacáí pu hui hua'atá'aca a'íjna í viinu ti jaítze'e rí'en. Tí pua'a meri tá'aruaj, aj pu'í a'íin hua'utá'asin í ti caí rí'en. Mí pajta mú'ee, mé'e pu a'ayeúche í ti jaítze'e rí'en tíj na'a tej autéjhuii tej tíj íjii ra'antiyé'en. —Ayee pu tiraata'ixaa.

¹¹ A'íi pu a'íin pú'een'e'e í ti amuacáí ayén tí'itíj jín huaríj a'íjna í Jesús, í mej jín rí'í tira'utasej. Ayee pu huaríj a'ujna u Caná, chajta'a ti a'uun a'utacá'a u Galilea. Ayee pu huá'a jemi huatasejre í tí'imuarí'eri'ire'ara'an í ti jín rí'í tihua'utá'a. Majta a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, a'íi mú jaítze'e rá'antzaahua.

Jesús pu a'uun a'utéveeca'a u Capernaúm

¹² Tí'ijta'í, a'uun a'ucáane a'ujna Capernaúm a'ímej jamuan í náinajra'an, ajta ihuáamu'a'ame'en. A'uu mú é'tee a'achú pua'an xicaj.

Jesús pu hua'irámuari a'ujna teyujta'a a'imej í mej tí'itetu'araca

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

¹³ Tí'ij ari vejli'itaca'a a'ájna mej jetzen miyen ra'utámua'aree a'ájna xicá'jra'an ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'i a'imej í mej Israél jetze ajtème'ecantaca'a, ti'iquí Jesús án a'ujnéj a'ujna Jerusalén. ¹⁴ A'uu pu a'uteájrupi ta'anténine'i í teyuu ti a'utéjvee. Aj pu'i a'uun huá'uteu a'imej í mej tí'itetu'araca ti'iteén huáacasi nusu cáne'axi ca'ín cucui'ise. Ajta seica pu huá'uteu í mej án e'ijtéjcaa meesa jetze mej mi tumin huapuáta'ata. ¹⁵ Aj pu'i cuarta huatétaahuaca'a caujnari jime'e. Tí'ij jí a'ájna jín hua'irámuari najmi'ica. A'imej pu ajta huiiramuari í cáne'axi, ajta í huáacasi. Ajta pu pí té'ejhua'axixi í tihuá'ameesa a'imej í mej japuan tumin tí'ipuata'atí'iraca'a. Ajta nainjapua ráahua'astíraa í tumin. ¹⁶ Ayee pu tihua'utá'ixaa a'imej í mej cucui'ise tu'araca tijín:

—Setá'aj te'irá'an nain í ti ayun tí'isejre'e. Caxu ché'e siyen raruure niyá'upua ti raatéechi'i. Ché'e caí ayén tí'itéva'irihua'an tíj chi'i í mej tzajta'an tumin mua'titici. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁷ Majta a'ime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, aj mú mi miyen ra'utámua'areeri'i ti ayén té'eyu'usi'i tijín: “Na'anca'anécan nu yeehui jín niyen yé á'aseca a'u pej a'utéchi'i nej ni muaateánajche.”

¹⁸ Majta a'ime í mej tihuá'ajte'e í mej Israél jetze ajtème'ecan, ayée mú tirá'jhuaviiri'i ti ij a'ín ca'anéeri jín tí'tíj hua'utasejrate'en í mej jín r'íi tiraasej. Miyen tijín:

—Patá'aj taatasejrate'en tí'tíj í tej jín a'ij tímua'utaséj tej ti tel'jna jín ráamua'aree pej pe'íjna jín anti'amua'aree pej piyen rici.

¹⁹ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a siyen raaté'uuna se'íjna i teyuu, nee nu hua'íca xicaj tzajta'a neajtahua'a ra'ajjásin.

²⁰ Ajta a'ime í Israél mej jetze ajtème'ecan, ayée mú titeetaniú tijín:

—Ayee pu hui á'atee a'achú cumu hua'apuate nine'ira'a japuan ará'jsevi mej rá'ajtaahuaca'a. ¿Ni qui mú'ee piyen hua'íca xicaj tzajta'a pajtáhua'a rá'ajtaahua? —Ayee mú tiraata'íhua'uri'i.

²¹ Mí ajta a'ín Jesús, a'í pu a'ájna jín tí'ixajtaca'a í teyuu ti jetzen seijre'e. A'í pu a'ín pú'eene'e í tévira'an. ²² Tí'ij Dios ra'ajjáj í Jesús huá'a tzajta'a í mej meri huácui, a'ime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, aj mú mi ra'utámua'areeri'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'ájna jime'e. Ajta, ayén tihuá'amítiejte'eca'a ti ayén tí'ayájnaca'a a'ij ti té'eyu'usi'ihuaca'a í huá'ayu'uxa jetze. Majta rá'antzaahua a'ij ti Jesús tiu'utaxájtaca'a.

A'ime í mej amuacáí té'antzaahua a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í Jesús

²³ Tí'ij a'uun a'utéveeca'a u Jerusalén a'ájna xicá'jra'an jetze mat'íj tí'yestejca'a a'ájna jime'e ti Dios tihua'utá'uuni'iri'i, jeihua mú teite raasej a'ij ti Jesús rijcaa a'ájna jime'e ti huá'p'i naa tihuá'asejrate'e. A'íj mú jín mu'íití rá'antzaahua ti nu'u a'ín pú'eene'e í mej rachú'eve'eca'a. ²⁴ Mí ajta Jesús, capu huataúra'a ti huataújtuiire'en a'imej jemi, a'íné a'í pu najmi'ica mua'atejca'a. ²⁵ Capu ayén ruxe'eve'eca'a ti ja'atí ayén raatá'ixaate'en a'ij ti een í teáata'a, a'íné a'í pu rusej rú'umua'areereca'a a'ij ti'éene'e mua'atzíire'ara'an í tzajta'an í tevi.

3

Nicodemo pu tí'ira'ihua'uraca'a í Jesús

¹ A'uun pu seǵ a'utéveeca'a ti a'ímej jetze ajtème'ecantaca'a í fariseos. Ayeé pu ántehuaaca'a tǵjn Nicodemo. A'í pu seǵ a'ín pú'eene'e í hua'avaujsi í mej Israél jetze ajtème'ecan. ² A'í pu tǵca'ímua á e'iré'ene í Jesús jemi. Ayeé pu tiraata'ixaa tǵjn:

—Vásta'a, teen tu ramua'aree pej pe'uun a'uvé'emej í Dios jemi a'ǵjna jime'e a'ij pej titaatá'ixaate'en. Ayeé tu tǵ'ijmua'aree ti caí a'ij tǵ'iri'iri ti ja'atǵ ayén rǵjca patǵ mú'ee, a'ǵjna jime'e í tej jǵn a'ij tǵmua'utaséj ti pua'a caí Dios ayén jemin seǵre'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa ti nu'u ayén ruxe'eve'e ti a'ín jéjcuacan jǵn huanú'ihua

³ Ajta Jesús ayén tiu'utaniú tǵjn:

—Jee xaa ne'u, ayée nu tǵ'imua'ixaate'e tzáahuatǵ'ira'a jime'e, ti pua'a ja'atǵ caí ajtahua'a huanú'ihua, capu rǵ'iri'iri ti a'ín a'uun a'uteárute a'ujna Dios ti é'eseǵre'e.

⁴ Aj pu'ǵ Nicodemo ayén tiraata'ihua'uri'ǵ tǵjn:

—¿A'íné tǵ'iri'iri ti ja'atǵ ayén ajtahua'a huanú'ihua ti pua'a a'ín ari vásta'a pú'eene'en? Capu xaa ne'u a'ij tǵ'iri'iri ti ajtahua'a atéhu'ixǵn í jucáara'an jetze í runáana ti ij ajtahua'a huanú'ihua. —Ayeé pu tiraata'ixaa a'ǵjna í Nicodemo.

⁵ Tǵ'ij jí Jesús ayén tiraata'ixaa tǵjn:

—Ayeé nu tǵ'imua'ixaate'e tzáahuatǵ'ira'a jime'e, ti pua'a caí ayén huau-jéjcuare'en a'ǵjna jime'e ti ayén huaujmuai'ihua jaj jime'e, ajta ti pua'a caí ayén ajtahua'a huanú'ihua a'ǵjna jime'e ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén huateáturan í jemin, capu a'ij tǵ'iri'iri ti a'ín ja'atǵ a'uun a'uteárute a'ujna Dios ti é'eseǵre'e. ⁶ Seicié pu 'een a'ǵjna ti a'ǵjna jetze airáninei ti ayén ratéhua'ira'a. Ayeé pu che'atá na'a seicié 'een a'ǵjna ti a'ǵjna jetze airaújnejte í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁷ Capej a'ij té'amujca nej niyen tǵ'imua'ixaate'e yee ruxe'eve'e pej pa-jtáhua'a huanú'ihua. ⁸ Casi'ǵ, ayée pu rǵci í eeca. Nain japua pu huá'eecaj. Pajta ranamua ti jújhua'ana. Mǵ ajta, capu a'ij timuá'amitiejte'e a'u ti pújme'en a'uvé'eye'ǵ na'ari a'u ti pújme'en huarú'ipi. Ayeé pu che'atá na'a tihuá'aruure matǵ mena'a pua'amé í mej miyen airaújnejte me'ǵjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. —Ayeé pu tiraata'ixaa a'ǵjna í Jesús.

⁹ Ajta a'ín Nicodemo ayén tiraata'ihua'uri'ǵ tǵjn:

—¿A'íné tǵ'iri'iri ti ayén teja'uré'enen?

¹⁰ Tǵ'ij jí Jesús ayén tiraata'ixaa tǵjn:

—Mǵ pej tihuá'amua'ate a'ímej í mej Israél teecan jetze ajtème'ecan, ¿ni tzaa ayén tǵ'ayajna pej caí yaú'itie a'ij nej tǵ'imua'ixaate'e? ¹¹ Ayeé nu tǵ'imua'ixaate'e tzáahuatǵ'ira'a jime'e, ayée tu te'ǵjna jǵn tǵ'ixaxa'a í tej tiyen ramua'aree, teajta te'ǵjna jǵn tiu'utaxájta í tej taj'ǵ jǵn tiu'uséj.

'Mǵ seajta mú'een, caxuu xi ra'ancuré'a a'ij tej tejá'amua'ixaate'e. ¹² Ayeé nu ne'ǵjna jǵn timuaatá'ixaa a'ij ti tǵ'irineca íyen chaanaca japua. Mǵ pajta mú'ee, capej jime'en té'atzaahuatée. ¿A'íné tǵ'iri'iri pej piyen té'antzaahuatée'en ti pua'a niyen ne'ǵjna jǵn timuaatá'ixaate'en a'ij ti tǵ'irineca u ta japua Dios ti é'eseǵre'e? Capu xaa ne'u a'ij tǵ'iri'iri.

¹³ Capu ja'atǵ ja'anáj u a'ujnéj u ta japua sino a'í pu'u í ti yé ve'ecáane íyen chaanaca japua. Nee nu ne'ín pú'een í nej neajta teáata'a jetze airáne. ¹⁴⁻¹⁵ Ajta, tǵ a'ín Moisés ajmǵ'ǵ ra'ajpǵ a'ǵjna í cu'ucu'u a'ujna já'ahua'a ti caí é'e tǵ'itacala, ayée pu che'atá na'a tiú'ujxe'eve'e ti Dios ayén na'ajján ineetzi í nej neajta teáata'a jetze airáne, ti ij ayén

tihuá'aci'iti a'achú mej pua'amé ná'antzaahuaté'esin mej mi miyen ruuri huatéaturan tǵ na'a rusén jime'e.

Dios pu nu'u huá'axe'eve'e matǵ mena'a pua'amé yen huachéjme íyen chaanaca japua

¹⁶ 'Aye pu Dios ayén hua'utaxí'eve a'ímej í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua ti í ayén neja'uta'íteca'a ineetzi, nej nee nena'a caj tí'iyaujra'an, nej ni niyen huámi'ini huá'a jetze me'ecan mej mi caí antipúa'are sino ti ayén tihuá'aci'iti mej mi miyen ruuri huatéaturan tǵ na'a rusén jime'e, a'achú mej pua'amé miyen na'ará'astjire'esin ineetzi.

¹⁷ 'Aye pu xaa ne'u ti'ayajna. Capu Dios ayén neja'uta'íteca'a nej yé ve'ecáanen íyen chaanaca japua nej ni niyen hua'uxǵte'en ne'ímej í mej yen huachéjme ne'íjna jime'e nej ni puáǵtzi hua'utá'an sino ayé pu neja'uta'íteca'a nej ni huá'a japua huániuuni ne'íjna jime'e nej naǵmi'ica tiu'utá'uuni'í.

¹⁸ 'Aye pu tí'ijci'iti ja'atí ti na'a ti ayén ná'astjire'e ineetzi, nej ni caí ra'uxǵte'en, neajta caí puáǵtzi raatá'an. Mí ajta a'ín, ja'atí ti na'a ti caí ná'astjire'e ineetzi, Dios pu ari ra'uxǵte ti ij ayén puáǵtzi raatá'an a'íjna jime'e ti a'ín caí ná'astjire'e ineetzi nej nee nena'a caj tí'iyaujra'an í Dios.

¹⁹ 'Aye pu ari huá'a jime'en ra'uxǵte í Dios nej neri huá'a jemi huataseǵre a'ímej jemi í mej yen huachéjme chaanaca japua nej ni niyen tihua'utétazavi'í. Mí majta me'ín í teite, ayé mú jaǵze'e raataxí'eve mej me'uun a'uteaturan a'u ti a'utíca'a mej caí raataxí'eve mej me'uun a'uteaturan a'u ti á'uneeri'í. Aye mú 'een jín raataxí'eve a'iné a'ij mú pua'a titetiújcha'íca'a.

²⁰ 'Aye xaa ne'u ti'ayajna, ja'atí ti na'a ti ayén a'ij pua'a tí'itiújcha'í, capu a'atzu ra'aránanjche ti ayén huárini ti a'ij pua'a 'een jime'e a'u ti á'uneeri'í. Capu xaa ne'u ayén á'ujca'ane ti ayén a'ij pua'a huárini a'u ti á'uneeri'í a'íjna jime'e ti ráziine'e ti ij ayén huatámitieere'en a'ij ti 'een a'íjna ti jín ayén rici.

²¹ 'Mí ajta, ja'atí ti na'a ti hui tzáahuati'ira'a jín rǵi tí'itiújcha'í, a'í pu xaa ayén á'ujca'ane ti ayén rijca a'u ti á'uneeri'í ti ij ayén huatámitieere'en temua'a naa ti ayén rici a'íjna jime'e ti rá'astjire'e í Dios. —Aye pu tiu'utaxǵtaca'a í Jesús.

Jesús pu tihuá'ixaate'e a'ímej í mej a'uun huachéjme u Judea

²² Tǵíj í Jesús a'uun á'ume a'ájna já'ahua'a, a'uun ti a'utacá'a u Judea. Majta mú jamuan a'ucǵ a'íme í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. A'uu pu huá'a jamuan a'utéveeca'a a'achú pua'an xicaj. Ajta huá'umuai'ihuaca'a í teite.

A'íjna í Juan, í ti huá'amuai'ihuaca, a'í pu jaǵze'e tihuá'ixaate'e jime'en í Jesús

²³ A'ajná'imua, a'í pu Juan ajta huá'amuai'ihuaca'a a'ájna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arǵtehuaa tǵjín Enón. A'uu pu vejli'í a'utacá'a u chajta'a ti ayén téja'arǵtehuaa Salim. Ayej tí'iruurejca'a a'iné jeǵhua pu jájmuaaca'a a'ujna. Majta mú jeǵhua teite e'iré'enineica'a í jemin ti ij huá'umuai'ihua. ²⁴ 'Aye pu tí'iruurejca'a a'iné camúu xi ra'iténajca'a me'íjna í Juan.

²⁵ Mat'íj mi autéjhuii a'íme í mej Juan jamuan á'ujjuhua'ane'e mej tíjtea'axi'ín a'ímej jamuan í seica í mej Israél jetze ajtème'ecan me'íjna

jime'e í hua'aye'ira, í ti nu'u ayén ruxe'eve'e mej nu'u 'é'eti'ihuáxi'ín.
 26 Mat'íj mi e'iré'ene í Juan jemi. Aj mú mi miyen tiraata'ixaa t'íjín:

—Rabí, casi'í a'íj ti ríci a'íjna ti a'uun a'utéveeca'a mú'eetzi jemi pat'íj pe'uun u jetze pújme'en u Jordán. A'í pu hui a'ín pú'een í pej jíme'en tiu'utaxájtaca'a. Ajta íjii, a'í pu huá'amua'íhua í teite. Majta naími'í mú e'iré'eninei í jemin.

27 Ajta a'ín Juan, ayée pu tiu'utaniú t'íjín:

—T'íj na'a ti ja'atí ayén ra'ancuré'asin, ayée pu t'íjci'íti a'íjna jime'e ti Dios ayén tiraatá'asin. 28 Mú'een xu hui seajta seri náanamujri'í nej niyen tejámuaatá'ixaa yee nej caí ne'ín pú'een í Círístu'u ti Dios ra'antíhua'u, sino Dios pu ayén neja'uta'íteca'a nej ni amuacá huatase'íre'en mú'ejmi jemi.

29 'Ayee pu t'í'irineca t'íj ja'atí huaténe'iche. A'íjna í 'íta'a, a'í pu huateáturaasin a'íjna jemi ti ra'ancuré'evi'íti. Ajta a'ín amiigura'an í ja'atí, a'í pu á vejli'í a'utéveeca ti íj ayén rá'anv'ítin a'íjna í 'íta'a a'íjna jemi í teáata'a. A'í pu ajta ayén rutémua'ave'e a'íjna jime'e ti ayén ranamua a'íj ti a'ín ja'atí tiu'utaxájta a'íjna jime'e ti ari ra'ancuré'evi'íti a'íjna í 'íta'a. Ayee nu hui che'atá nena'a netémua'ave'e inee, a'íné pu'uri antipúa'ari í nej jín antínmua'aree.

30 'Ayee pu tiú'ujxe'eve'e ti a'ín jaítze'e ve'ecán jín te'enteárute. Ajta in-eetzi jemi, ayée pu ajta ruxe'eve'e nej jaítze'e ciliéene'e jín tiu'utévaire'en. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Juan.

A'í ti u e'ícaanej u júte'e

31 A'íjna ti hui u e'ícaanej u júte'e, a'í pu nain jín antiújmua'aree. Neajta inee, í nej íyey chaanaca japua me'ecan, íyey nu hui me'ecan, neajta niyen t'í'ixaxa'a a'íj ti t'í'it'íj ríj á'aye'í íyey chaanaca japua. Ajta a'ín ti júte'e e'ícaanej, a'í pu nain jín antiújmua'aree. 32 A'í pu ayén a'íjna jín t'í'ixaxa'a a'íj ti a'ín tiu'uséj, ajta a'íj ti a'ín tiú'unamujri'í í Dios jemi. Mí ajta, capu ja'atí rá'atzaahuat'e'e a'íj ti t'í'ixa. 33 Ajta a'ín ti ayén rá'antzaahuat'e, a'í pu ayén raatá'ítira ti ayén t'í'ayajna ti Dios ayén t'záahuat'í'ira'a jín t'í'ixaxa'a.

34 A'íjna ti Dios ya'uta'íteca'a, ayée pu hui che'atá na'a a'íjna jín t'í'ixa a'íj ti tiu'utaxájtaca'a í Dios. Ayee pu a'íjna jín ríci a'íné Dios pu ayén raatá'a ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios nain jín huateáturan í jemin. 35 Ajta, a'ín ya'upuáara'an raxí'eve'e í ruyauj, ajta ayén raatá'a ti a'ín yaujra'an nain jín antiújmua'aréere á'ara'aní.

36 A'íjna ti rá'astijre'e a'íjna í yaujra'an, a'í pu ruuri huateáturaasin í Dios jemi t'íj na'a rusén jime'e. Ajta a'ín ti caí ayén tira'ará'astijre'e, capu raci'íti ti ruuri huateáturan í Dios jemi sino Dios pu puaíjzi raatá'asin.

4

Jíme'en í 'íta'a ti Samaria é'eme'ecan

1 Majta me'ín í fariseos, ayée mú ráamua'areeri'í t'íjín jaítze'e pu nu'u huá'amua'ítijci í teite a'íjna í Jesús caí a'íjna í Juan. Ajta nu'u huá'amua'íhua. 2 Mí ajta a'ín Jesús, capu ayén tihuá'amua'íhuaca'a, sino a'íme mu'u í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. 3 Ajta a'ín Jesús, t'í'íj ayén tiú'unamujri'í mej nu'u miyen tirámua'areeri'í a'íme í fariseos, aj pu'í a'uun e'erá'jraa u Judea. T'í'íj jí ajtahua'a a'uun a'utamé ájtepua u Galilea.

⁴ Ayee pu tiú'ujxe'eve'eca'a ti a'uun já'íta'a a'uré'enen u Samaria.
⁵ Tí'ij jí a'uun a'ará'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Sicar, ti a'uun ajtémecan u Samaria. A'uu pu vejl'i a'utacá'a a'ijna chuér'a'a ti a'ín nu'u Jacobo teecan raatapuaíjve í ruyauj í José teecan. ⁶ A'uu pu ye'etéecu a'ijna í Jacobo. Ajta a'ín Jesús, a'úu pu a'ujyejxi á vejl'i a'utí e'etéecun a'íné temua'a pu tí'icua'anaca'a a'ijna jime'e ti á'atee ti huaméj í juye jetze. A'atzaj a'ájna pí'tí'irijcaa á tacuarixpua. ⁷ Tí'ij jí seíj á e'iré'ene, 'íta'a ti Samaria é'eme'ecan. Ayee pu a'ijna jín e'iré'ene ti ij jaj aiitajáni'ín. Aj pu'i Jesús ayén tiraatajé tijín:

—Cíj caj jaj tinaatá'a.

⁸ Majta a'íime, í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'úu mú á'uju'un u chajta'a mej mi cua'ira tiú'unanan.

⁹ Ajta a'ín 'íta'a ayén tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pej hui Israél jetze ajtémecan. Neajta inee, inee i'í 'íta'a íyee nej Samaria me'ecan. ¿A'íné 'een jime'e piyen jaj nehuavii nej cíj caj timuaatá'an?

(Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ijna í 'íta'a a'íné, a'íime í mej Israél jetze ajtémecan, camu a'ij á'ujmua'ara a'íimej jemi, í mej Samaria é'eche.)

¹⁰ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a pej mua'areere ti'itíj ti jín Dios ruxí'evi'ira'a jín muaat-apuaíjve'esin, pajta ramua'areere ja'atí nej pú'een inee, i nej niyen muahuavii, ayée pej naatahuavíiranche'e. Neajta nu niyen ne'ijna muaatá'aniche'en ne'ijna í jaj í pej jín rusén jín ruuri.

¹¹ Ajta a'ín í 'íta'a, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, capej ti'itíj tícha'íi í pej jín ra'itajáni'ín í jaj, ajta jeíhua pu hui ucátee í ti atécun. ¿A'uné jetze péye'ejáni'isin pe'ijna í jaj? ¹² ¿Ni piyen jaítze'e ti'itíj jín antí'amua'aree mú'ee caí a'ijna í tayá'upuaci'í, a'ijna í Jacobo teecan ti ayén taatá'a tej tiyen a'uyé'en iyecuí? A'íi pu ajta ayajna yé'ecare'e, majta a'íime í yaújmua'ame'en, majta í tihuá'aye'emuaaca'a.

¹³ Ayee pu tiu'utaniú a'ijna í Jesús tijín:

—Ayee nu ti'imua'ixaate'e ti ayén tihuá'aruuren a'achú mej pua'amé miyen raye'e me'ijna í jaj ti aiitá'ineí mi ta'atécun jetze. Matí'ij huayé'en, majtáhua'a mú huata'í'icu méjca'í huáyee. ¹⁴ Mí ajta, ja'atí ti na'a ti a'ijna huayé'en í jaj nej hui niyen raatá'asin, capu ché'e ja'anáj huata'í'imi. Jee xaa ne'u, ayée pu seíre'e a'ame í jemin ti a'ijna í jaj nej niyen tiraatá'asin ti ayén aiitáninéica'a a'ame ti ij a'ín ja'atí rusén jín ruuri á'ara'ani. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Jesús.

¹⁵ Aj pu'i a'ín 'íta'a ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, patá'aj piyen cíj caj tinaatá'an pe'ijna í jaj nej ni caí ché'e huata'í'imín, ti ij ajta caí ché'e ayén tiú'ujxe'eve'e nej niyen yeraajéin neyajna.

¹⁶ Aj pu'i í Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Aricu, u a'utájee í ti muajá'uvi'itin. Pajta mú a'uvé'eme'en.

¹⁷ Aj pu'i a'ín 'íta'a ayén tiraata'ixaa tijín:

—Capu ja'atí nejá'uvi'itin.

Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'ijna í Jesús tijín:

—Xí'epi'ín pej tiu'utaxájtaca'a ti nu'u caí ja'atí muajá'uvi'itin. ¹⁸ Ayee pu ti'ayajna í mej meri anxíu ará'ase muá'araa a'íime í mej muatévi'itine'e. Ajta a'ín í pej jamuan á'luca íjii, capu muajá'uvi'itin a'ijna. Ayee pej tzáahuati'ira'a jín tiu'utaxájtaca'a.

19 Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í 'íita'a tijín:

—Nevástarala, ayée pu hui tiná'amitiejte'e pej piyen Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. ²⁰ Tavaújsimua'aci'i mú raná'amiche'e í Dios a'íjna jetze í jirí. Mí seajta mú'een, mí sej Israél jetze ajtème'ecan, ayée xu tí'ixaxa'a ti ayén ruxe'eve'e tej te'uun yé'ana'amiche'en a'ujna já'ahua'a u Jerusalén. —Aye pu tiraata'ixaa.

21 Ajta a'íin Jesús, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—'Íita'a, ayée nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, pu'uri tén teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'an jetze sej caí ché'e raná'amiche'e xá'aju'un í tayá'upua íyen jirí japua, camu majta ché'e raná'amiche'e muá'aju'u u Jerusalén.

22 'Mú'een, mí sej Samaria é'eme'ecan, ayée xu hui caí ramua'ate se'íjna í sej rana'amiche. Mí teajta iteen, teen tu ramua'ate te'íjna í tej rana'amiche a'iné a'íjna ti ayén ta japua niuuni, a'ímej jetze pu huataseíjre'esin í mej Israél jetze ajtème'ecan.

23 'Mí ajta, pu'uri tén teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'an jetze mej miyen me'íjna jetze araujca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios mej mí miyen tzáahuati'ira'a jín raná'amiche'en í tayá'upua. Jee xaa ne'u, pu'uri a'ájna teja'uré'ene mej miyen rici a'íime í mej tzáahuati'ira'a jín rana'amiche a'iné tayá'upua pu ayén huá'ahuauhuau a'ímej í mej miyen rana'amiche.

24 'Dios pu xiéjniu'ucari pú'een, majta a'íime í mej rana'amiche, ayée pu ruxe'eve'e mej me'íjna jetze araujca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios mej mí tzáahuati'ira'a jín raná'amiche'en. —Aye pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

25 Ajta a'íin 'íita'a, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu hui ramua'aree ti a'íin téjmi jemi huataseíjre'esin a'íjna í ti jee Mesías pú'een, í mej miyen ratamuá'amua tijín Ciríistu'u ti Dios ra'antíhua'u. Tí'ij a'íin ayén huataseíjre'en, a'í pu nain jín titaatá'ixaate'esin.

26 Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Inee, i nej á jamuan tí'ixa, nee nu ne'ín pú'een.

27 Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mí uvé'ene a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Jé'ecan mú a'ij ra'utaseíj me'íjna jime'e ti a'íin 'íita'a jamuan tí'ixajtaca'a. Mí ajta, capu ja'atí ayén tiraata'íhua'uri'í tijín: “¿A'iné péjruuren pemíjna mí 'íita'a?” Ni camu miyen yee: “¿A'iné 'een jime'e piyen jamuan tí'ixa?”

28-29 Ajta a'íin 'íita'a, á pu ya'utára a'íjna í ruxa'ari. Tí'ij jí u á'ume u chajta'a. Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa í teite. Ayen tijín:

—Mú se'utáuruyi'í sej si ya'usej ja'atí ti ayén tinaatá'ixaa nain jime'e a'ij nej tí'itíncha'íi. ¿Ni qui caí a'íin pú'een í Ciríistu'u? —Aye pu tihua'utá'ixaa.

30 Mat'íij miyen tiráanamujri'í, aj mú mí me'ín í teite huiráaci u chajta'a. Mat'íij mí me'uun u á'uju'un í Jesús jemi.

31 Meenti mauj a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée mú ca'anéjri ratá'acare'e ti tiú'ucua'ani. Aye mú tiraata'ixaa tijín:

—Rabí, patá'aj tiú'ucua'ani.

32 Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nee nu ne'íjna jín huaténvaire'esin ne'íjna jime'e í cua'ira í sej caí ramua'ate.

33 Majta me'ín, ayée mú tiú'j'ixaate'eca'a tijín:

—Tij ja'atí ari tiraavé'etuiri'í í cua'ira.

³⁴ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'íj nu jín niyen huaténvaire'esin ne'íjna jime'e nej ni niyen ra'ará'asten í ti jín Dios ayén neja'uta'íteca'a, neajta nej nain jín ra'antíci'iti ne'íjna í ti jín tinaa'íjca.

³⁵ 'Caxu siyen tiu'utaxájta yee aúche'e te'á'atura a'achú cumu muáacua máxcira'i, sej si tiu'uré'atzaana. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, xaaseíj, seajta nainjapua huanéereajra'ani a'ujna mej a'uté'uu í mej tí'ihuaste'e. Jéihua mú huacuaínavi'ijmee. Pu'uri huaxí'epi'in sej huá'ajseire'en sej si tiu'utátuui're'en í Dios jemi. ³⁶ Ajta íjii, pu'uri ra'ancuré'asin ja'atí a'íjna ti raci'iti, a'íi pu huá'ajseire'esin mej mi miyen ruuri huateáuran tíj na'a rusén jime'e mej mi naíjmi'i miyen huataújtemua'ave'en, a'íjna í ti tiu'uhuáste a'íj ti Dios tiraa'íjca, ajta a'íjna ti ayén tiu'uré'atza a'íj ti ajta Dios tiraa'íjca.

³⁷ 'A'íj pu jín ayén ti'ayajna a'íj ti té'eyu'usi'i ti ayén tijín: “A'íi pu raayí'iti ti tiu'uhuáste'en. Ajta a'íin í seíj ayée pu raayí'iti ti tiu'uré'atzaana.” ³⁸ Ayee nu hui ne'íjna jín amuaata'íteca'a sej si siyen se'íjna huaré'atzaana a'u sej caí teja'uhuáste. Seica mú jeíhua huápi'i tiu'umuáriej. Seajta mú'een, a'íj xu siyen ancuré'a í mej raamuá'iti me'íjna jime'e í mej tiu'umuáriej. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

³⁹ Majta a'íime í mej Samaria é'eme'ecan, mu'íiti mú rá'antzaahua me'íjna jime'e ti ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í 'íta'a ti jín Jesús nain tiraata'ixaa a'íj ti tí'itíujcha'íica'a. ⁴⁰ A'íj pu jín, me'ín u e'iré'ene í jemin, mat'íj mi jeíhua rájhuaviiri'i ti í a'íin a'uun a'uteáuran huá'a jamuan. A'íj pu jín, a'uun ayén é'etee huá'a jamuan a'achú cumu hua'apua xicaj.

⁴¹ Majta jeíhua mú jaítze'e rá'antzaahua í Jesús me'íjna jime'e a'íj ti tihua'utá'ixaa. ⁴² Ayee mú tiraata'ixaa me'íjna í 'íta'a tijín:

—Amuacá tu hui te'íjna jín té'antzaahua te'íjna jime'e a'íj pej pena'a peri titaatá'ixaa. Teajta íjii, catu ché'e tiyen te'íjna jín tena'a té'antzaahuaste'e sino tu'uri tiyen ráanamuaajri'i tajímua'a. Teajta hui tiyen ramua'aree tzáahuati'ira'a jime'e ti a'íin pú'een a'íjna ti ayén téjmi japua niuuni tetíj tena'a pua'amé yen seíjre'e chaanaca japua.

Jesús pu nu'u tiráhuua yaujra'an seíj ti ti'itíj jín ti'itéveeca'a

⁴³ Tí'ij teuumé'eca a'achú cumu hua'apua xicaj, aj pu'i a'íin Jesús huirájrara a'ujna. Aj pu'i a'uun á'ume ájtepua u Galilea. ⁴⁴ Jesús pu ayén huataújxajta'ca'a ruseíj mej nu'u caí rí'i tirájcha'íi a'íime í mej a'uun é'eche a'u ti ajta é'eche seíj ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. A'íj pu jín, huirájrara a'ujna u Judea. ⁴⁵ Mí ajta a'íime í mej Galilea é'eme'ecan, temua'a mú naa tira'ancuré'evi'iti tí'ij a'íin huá'a jemi a'ará'a. Ayee mu'u meri nain tiu'uséjra'ca'a a'íj ti huaríj a'íjna í Jesús tí'ij a'uun a'utéveeca'a a'ujna Jerusalén mat'íj tí'iyestejca'a a'ájna xicájrara'an ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'i. Majta a'íime í mej Galilea é'eme'ecan, a'íi mú majta a'uté'uuca'a me'újna.

⁴⁶ Ajta a'íin Jesús, a'íi pu ajtahua'a huá'umuaareca'a a'íimej jemi í mej me'uun e'echéjme'e me'újna Caná, a'u ti í jaj a'uteújviinutaca'a. A'íi pu seicié ayén ráaruu, ne'u.

Ajta pu seíj a'uun a'utéveeca'a ti ti'itíj jín ti'itéveeca'a a'íjna jemi í rey. Ajta a'íin, seíj pu tiyáujca'a ti a'uun á'ucatii a'ujna Capernaúm. Tí'icui'ica'a a'íjna í yaujra'an. ⁴⁷ Tí'ij a'íin ja'atí ayén ráamua'areeri'i ti Jesús a'uun a'arájrara a'ujna Judea, ajta nú'u ari a'uun a'ará'a u Galilea,

ti'iquí a'íjna í ja'ati u á'ume í jemin. Jéihua pu tirájhuaaviiri'i ti a'íjn Jesús a'uun á'ume'en a'íjna jemi ti tí'icui'i ti ij raarújte'en a'iné pu'uri nu'u tímua'a m'i'ini. ⁴⁸ Ayee pu Jesús tiraata'ixaa, tijín:

—Caxu ja'anáj té'antzaahuate'esin ti pua'a necaí niyen ti'itj tejamuaatasejrate'en í sej jín r'i tina'utasej na'ari ti'itj í sej jín ráamua'aree ti Dios ayén naatá'a nej niyen huárini.

⁴⁹ Ajta a'íjn ti ti'itj jín ti'itëveeca'a í rey jemi, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, patá'aj piyen u á'ume'en neetzi jamuan, na'ari caí, a'í pu hui m'i'ini í niyauj.

⁵⁰ Ajta Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Aricu a'u pej é'leche. Pu'uri run í ayauj.

Ajta a'íjn ja'atí, a'í pu rá'antzaahua a'ij ti tiraata'ixaa a'íjna í Jesús. Tí'ij jí á'uraa. ⁵¹ Tí'ij ari á vejlí'i aumé'ecaa a'íjna í ja'ati, a'í mú ra'antínájcheca'a í mej ravaire'e. Ayee mú tiraata'ixaa ti nu'u ari huarúj a'íjna í yaujra'an. ⁵² Aj pu'i ayén tihua'uta'íhua'uri'i a'atzaj ti pua'a ayén huatéepua'aj a'íjna ti jín pístaca'a a'íjna í yaujra'an. Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—A'atzaj pu hui huatéepua'aj í tajcaí a'atzaj te'ecáara'a í tacuarixpua.

⁵³ Jíme'en mu'u miyen tiraata'ixaa, aj pu'i ráamua'areeri'i a'íjna í ya'upuáara'an ti ayén pua'a pí'tí'irijcaa a'atzaj ti pua'a Jesús ayén tiraata'ixaa ti nu'u a'íjn yaujra'an ari run. A'í pu jín, huataújtuiitze í tavástara'a jemi. Majta a'íime í teitestemua'ame'en, a'í mú majta miyen huarj.

⁵⁴ A'í pu a'íjn pú'een í ti hua'apua ti ayén huápi'i ruxe'eve'e ti ayén tiú'uruu a'íjna í Jesús a'ujna já'ahua'a u Galilea tí'ij a'uun huirájraa u Judea.

5

Tí'ij Jesús tiráhuaa sej ti ciyáaxara'aca'a í ru'icán jetze

¹ Pu'uri a'atzu á'ateeví'lica mat'íj tiu'uyé'este a'íime í mej Israél jetze ajtéme'ecan. Ajta a'íjn Jesús, a'uun pu a'ujnéj a'ánna Jerusalén. ²⁻³ A'uun pu jéjmuaa a'ájna vejlí'i ta'áa puéerta a'u mej jetzen a'uteáru'ípi í cáne'axi. Ayee pu téja'arájtehuaa tijín Betesda. Anxívi pu á'aportaalijme'ecaa a'u mej e'etiújse'irihua'a jéihua teite í mej tí'icucuí'lica'a. Seica mú miyen aracúcu'unijme'eca'a, majta seica, a'ij pua'a mú huatzúna'iche'e, majta seica ciyáaxavi'ícaa í huá'íica.

⁴ A'í mú miyen rachú'eve'eca'a ti ij ja'atí ayén ra'utáruureajxi'in í jaj, a'iné ja'anáj ti na'a, ayée pu rijcaa sej ti júte'e tí'ivaire'e Dios ti é'esejre'e. A'í pu ave'ecánineica'a a'ájna ti jéjmuaa, ti ij a'íjn ra'utáruureajxi'in. Ajta a'íjn ja'atí ti amuacá ateájra'ani í jaj tzajta'a, a'í pu ayén run tíj na'a ti jín tí'icuí'i.

⁵ Meenti sej a'uun a'utéveeca'a ti ayén ari á'atee a'achú cumu seité japuan tamúáamuata'a japuan aráhuaica nine'ira'a ti ayén tí'icuí'i. ⁶ Tí'ij í Jesús ayén raasej ti a'uun aúuca'atii, ayée pu ráamua'areeri'i ti a'íjn nu'u ja'atí ari á'atee ti ayén 'een. Aj pu'i ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni piyen tí'ijxe'eve'e pej huarún?

⁷ Ajta a'íjn ti tí'icuí'i, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Nevástara'a, tí'ij ayén ra'utáruureajxi'in í jaj, capu hui mé'e ja'atí ti naatévaire'en nej ní ateájra'ani í jaj tzajta'a. Ajta, net'íj nauj á á'ume'en,

sej pu hui ca'anacan a'uun ateeme nej caí inee. —Ayee pu tiraata'ixaa a'ijna ti tí'icui'i.

⁸ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Ajchesi. Anchuée mi á'utaatzi. Pajta hui á'ura'ani.

⁹ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i a'ín ja'atí huarúj. Ajta yá'uchuii í rú'utaatzi. Tí'ij jí á'uraa. Ajta a'ájna pítí'irijcaa a'ájna xicájra'a mej jetzen ruse'upi tí'ij huarúj.

A'í mú ra'uxijte me'ijna í Jesús me'ijna jime'e ti a'ín raarújte a'ájna mat'íj ruse'upi

¹⁰ Ajta a'íime í mej Israél jetze ajtémecan, ayée mú tiraata'ixaa me'ijna í ja'ati ti ayén huarúj tijín:

—Pu'uri hui a'ájna pítí'irici í xicájra'an tej jetzen tase'upi. Ajta ayée pu té'eyu'usi'i a'ájna jetze í yu'uxari ti ayén tí'ta'aijte'e ti nu'u caí a'ij tí'iri'iri pej piyen ráachuisime'en mi á'utaatzi íjii.

¹¹ Ajta a'ín ti ciyáaxara'aca'a, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu tinaatá'ixaa a'ájna ti naarújte tijín yee nej nu'u rá'anchueeni í ne'utaatzi, neajta nu'u u á'ura'ani.

¹² Aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'ataani pú'een a'ájna í ja'ati ti ayén timuaatá'ixaa pej nu'u piyen rá'anchueeni, pajta nu'u á'ura'ani?

¹³ Ajta a'ín í ja'atí ti ayén huarúj, capu a'atzu ramua'atejca'a ja'atí ti pu'eene'e, a'íné a'ájna í Jesús pu'uri á aúuruteca'a huá'a tzajta'a í teite í mej me'uun e'etiúseire'eca'a. ¹⁴ Tí'ij jí Jesús a'uun yá'uteu a'ujna teyujta'a. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Me'ecui xaa, pepu'uri huarúj. Pecáj ché'e tí'tíj jín a'aturáa í Dios jemi. Na'ari caí, ayée pu teja'uré'enejsin ti jaítze'e puaájtzi muáci'ti caí ajmí'i.

¹⁵ Aj pu'i á'uraa a'ájna í ja'ati. Ajta ayée pu tihua'utá'ixaa a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan ti a'ín Jesús a'ín pú'eene'e ti ayén raarújte.

¹⁶ Majta a'íime í mej Israél jetze ajtémecan, ayée mú 'een jín a'ij pua'a raruurejca'a me'ijna í Jesús me'ijna jime'e ti a'ín ayén rijcaa a'ájna xicájra'a mej jetzen rusé'upihua'a.

¹⁷ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tíj na'a ti yú auca'ití a'ame, a'í pu auj tí'imuari'e í niyá'upua. Ayee nu che'atá nena'a inee tí'imuari'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁸ Ayee mú 'een jín jaítze'e miyen tí'itese'eca'a mej mi raajé'ica me'ijna jime'e ti nu'u ayén Jesús raatéxieehuataca'a ti ayén huárini a'ij mej tí'ijri'ire a'ájna xicájra'an jetze mej rusé'upihua'a. A'í pu ajta nu'u ayén ratamuá'amua'ate'e í Dios ti nu'u ya'upuáara'an pú'een. A'íj pu nu'u jín ayén tiú'ujseijrataca'a ti ayén che'atá na'a 'een tíj í Dios.

Jíme'en í mej jín rux'ej mena'a 'een í ya'upuáara'an, ajta í yaujra'an

¹⁹ Ayee pu tiu'utaniú a'ájna í Jesús tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, capu ri'irí nej niyen tí'tíj huáruuren nesej, i nej neajta teáata'a jetze airáane. Ayee nu che'atá nena'a tí'iruure a'ij nej tí'isise'ij ti ayén tí'iruure í niyá'upua. ²⁰ Ayee pu í niyá'upua nexí'eve'e ineetzi i nej yaujra'an pú'een. A'í pu ajta tí'ineseijrate'e nain a'ij ti a'ín tí'iruure.

Jee xaa ne'u, ayée pu tinaatasejrate'esin tí'tíj ti jaítze'e huápi'i ruxe'eve'e caí a'ij nej nerí tiú'uruu sej si temua'a naa tira'utasej. ²¹ Ayee

pu hui niyá'upua hua'ajjá'puaxi'isin í teite huá'a tzajta'a í mej meri huácuii. A'í pu ajta hua'utá'asin mej mi majtáhua'a ruuri muá'ara'ani. Ayee nu che'atá nena'a hua'utá'asin a'achú pua'amé a'íme ti ayén na'aránanajche nej niyén hua'utá'an mej mi majtáhua'a ruuri muá'ara'ani.

22 'Ajta yeehú a'íin niyá'upua, capu ja'atí á'axijte'e sino pu'uri ayén nain jín tinaa'íjca ineetzi, í nej yaujra'an pú'een nej ní naíjmi'ica a'uxíjte'en. 23 Ayee pu 'een jín huaríj í niyá'upua mej mi miyen che'atá mena'a rí'í tinaatá'an ineetzi matíj majta rí'í tiratá'aca me'íjna í niyá'upua. Ajta, a'íin ti cáí rí'í tinaatá'aca ineetzi, í nej yaujra'an pú'een, a'í pu ajta cáí rí'í tiraatá'aca í niyá'upua ti íiyen neja'uta'íteca'a.

24 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ja'atí ti na'a ti ayén ranamua a'íj nej ti'íxa, ajta ti ayén ra'ará'astijre'en a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a, a'íjna í ja'ati, ayée pu ruurican jín huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e. Capu ja'anáj puaíjtzí raci'iti a'iné a'í pu ari huirájraa a'u ti ayén tiye'eci'tí'íche'e ti huámi'ini. A'í pu ajta ari a'uun a'uteájrupi a'u ti ayén yé'eci'iti ti ruuri á'ara'ani.

25 'Ayee nu tzáahuati'ira'a jín tejá'amua'ixaate'e. Ayee pu teja'uré'enejsin, jee xaa ne'u. Ayee pu ari teja'uré'ene a'ájna xicájra'an ti jetzen ayén tihuá'aci'iti a'ímej í mej meri huácuii mej mi miyen ráanamua a'íj nej ti'íxa inee, í nej yaujra'an pú'een í Dios. Majta a'íme í mej miyen ra'ancuré'asin a'íj mej tí'ijnamuajran, a'í mú rusén jime'e ruuri muá'aju'u.

26 'A'iné ru jetze pu ayén rusén jín ruuri í Dios, a'í pu ayén naatá'a ineetzi í nej yaujra'an pú'een nej ní niyen che'atá nena'a ne jetze rusén jín ruuri. 27 A'í pu hui ajta naatá'a nej ní ne'íjna jín antínmua'aréere ná'ara'ani nej ní hua'uxíjte'en í teite a'iné nee nu neajta teáata'a jetze airánnejte.

28 'Caxu se'íjna jín rí'í tiyé'useijra, a'iné aj pu teja'uré'enejsin matíj mena'a pua'amé í mej meri huácuii, ayée mú ranamuajran netí'íj hua'utájeeve. 29 A'uú mú e'itajú'un a'u mej e'evé'enámi'ihuajmee. Majta a'íme, í mej rí'í titetiújcha'íica'a, a'í mú e'itajú'un mej mi ruuri muá'ara'ani. Mí majta a'íme í mej a'íj pua'a titetiújcha'íica'a, a'í mú e'itajú'un nej ní niyen hua'uxíjte'en ti íj ayén puaíjtzí tihuá'aci'iti.

A'íj ti te'anxájta í ya'upuáara'an, ajta a'íj ti huataújmua'a a'íj ti rici í yaujra'an

30 'Capu rí'irí nej niyen tí'tíj huáruuren nesej nena'a, sino ayée nu che'atá nena'a huá'axijte'e a'íj nej tí'ijnamua í niyá'upua jemi. Ajta, ayée pu tiraavíjte'e a'íj nej tihuá'axijte'e a'iné canu niyen rahuauca nej niyen rici a'íj ti tina'aránanajche sino ayée nu rici nej ní niyen rí'í tiraatá'an a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a.

31 'Tí'í pua'a nesej nena'a niyen tiu'utánxaj, canu niyen tzáahuati'ira'a jín niyen tiu'utánxajta. 32 Mí ajta, se'í pu ayén tineetéxajta ineetzi, neajta inee, ayée nu ramua'aree tíj na'a a'íj ti tí'inexa ineetzi, ayée pu tzáahuati'ira'a jín tí'inexa a'íjna.

33 'Mú'een xu seica huata'áiteca'a í Juan jemi. A'í pu ajta tzáahuati'ira'a jín tejámuaatá'íxaa ineetzi jime'e. 34 Capu hui ayén ruxe'eve'e ti ja'atí ayén tí'inexajta ineetzi.

'Mí neajta, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ne'íjna jime'e í Juan ti íj Dios ayén tejámuaatá'uuni'í. 35 Ayee pu a'atzu tiu'utévai a'íjna í Juan tíj tatzari ti

á'ataa, ti ajta nain japua huatátzave'ejye'i. Seajta mú'een, ayée xu a'atzu huataúra'a sej siyen huataújtemua'ave'en se'íjna jime'e sej ra'ancuré'a a'íj ti a'ín tiu'utaxájtaca'a.

³⁶ 'Tí'tí' pu jaítze' ruxe'eve'e caí a'íj ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Juan. A'íjna ti Dios ayén jín tinaa'íjca nej ni niyen ne'íjna jín te'ará'asten í nej neri niyen ne'íjna jín rici, a'í' pu ajta tí'ivaire'e sej si siyen ráamua'aree ti ayén neja'uta'íteca'a a'íjna í niyá'upua. ³⁷ Ajta a'ín í niyá'upua ti ayén neja'uta'íteca'a, a'í' pu ajta naatéxajtaca'a ineetzi jime'e. Mú'een xu caí ja'anáj ráanamujri'i ti tiu'uxájtaca'a. Caxu seajta ja'anáj rují'i jín raasej a'íj ti 'een. ³⁸ Caxu seajta ra'ancuré'asin a'íj ti a'ín tiu'utaxájtaca'a a'íné caxu na'ará'astijre'esin ineetzi, Dios ti neja'uta'íteca'a.

³⁹ 'Mú'een xu aujca'aneecan jín tiu'ujmua'ate se'íjna jetze í yu'uxari a'íné ayée pu tejamuá'amitieje'e sej se'íjna jetze yaú'itiee xá'aju'un a'íj sej ye'í huárini sej si rusén jín ruuri xá'ara'ani. A'í' pu hui a'ín pú'een í yu'uxari ti jetzen té'eyu'usi'í a'íj mej tiu'utaxájtaca'a ineetzi jime'e.

⁴⁰ 'Mí seajta mú'een, caxu á'ujca'ane sej siyen na'ará'astijre'en ineetzi nej ni amuaatá'an sej si rusén jín ruuri xá'ara'ani.

⁴¹ 'Capu ne jetze ruxe'eve'e ti pua'a teví ayén rí'í tinaatá'an. ⁴² Mí seajta mú'een seicié xu tí'imua'atze. Nee nu niyen ramua'aree sej caí hui raxí'eve'e í Dios í a'amua tzajta'a.

⁴³ 'Ayee nu 'een jín ave'ecáane niyá'upua jetze me'ecan. Mí seajta mú'een, caxu na'ancuré'evi'iti. Aru ti pua'a ja'atí runiúucajtze'en jín mú a'uvé'eme'en, mú'een xu xaa ra'ancuré'evi'iti se'íjna.

⁴⁴ '¿A'íné tí'iri'iri sej tzáahuati'ira'a jín té'antzaahuat'e'en tí pua'a siyen rí'í tiu'utúra'an rujíimua'a sena'a, seajta caí tí'itese'e sej ráahuauni ti Dios rí'í tejamuatá'an? Capu xaa ne'u a'íj tí'iri'iri. ⁴⁵ Caxu siyen mú'een tí'imua'atze nej tejá'amuaxajtzi'iran í niyá'upua jemi. A'í' pu a'ín pú'een í ti tejá'amuaxajtzi'iran a'íjna í Moisés teecan, í sej siyen rachú'eve'e ti a'ín a'amua japua niuuni.

⁴⁶ 'Tí pua'a siyen té'atzaahuat'e se'íjna jemi í Moisés, ayée xu seajta ná'antzaahuat'enche'e ineetzi se'íjna jime'e ti a'ín ayén neetzi jime'e ra'utéyu'uxaca'a. ⁴⁷ ¿A'íné sej si caí rá'atzaahuat'e a'íj ti a'ín tí'ira'utéyu'uxaca'a? ¿A'íné tí'iri'iri sej siyen rá'antzaahuat'e'en a'íj nej inee tejámuatá'ixaate'esin? Capu xaa ne'u a'íj tí'iri'iri. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

6

Jesús pu tihua'umí a'ímej í mej anxíj ví'ira'a ará'axcaa

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

¹ A'atzu a'ateevi'í, tí'iquí Jesús a'uun u jetze pújme'en antá'aa í jaj japua ti ayén téja'arájtéhuaa tíjín Galilea. Ayee pu ajta téja'arájtéhuaa tíjín Tiberias. ² Jéihua mú teite a'ucíj jamuan a'íné mu'uri raasej me'íjna ti huápi'í ruxe'eve'e ti ayén tihua'uhuaa a'ímej í mej tí'icucuí'ica'a. ³ Aj pu'í Jesús a'ánna a'ujnéj jiri japua. An pu a'utayéijxi, majta a'íime í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e.

⁴ Pu'uri vejlí'itaca'a a'ájna xicájra'an mej jetzen tí'iyestehua'a me'íjna jime'e ti Dios hua'irájtuaa a'ímej í mej Israel jetze ajtémecantaca'a. ⁵ Tí'ij jí Jesús ayén huanéereajraa. Tí'ij í hua'usej mej e'evé'uju'uca'a í teite. Aj pu'í Jesús a'ín Felipe ayén tiu'uta'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'uné teyé'enanan í pan í mej racua'aní a'íime í teite?

6 Pu'uri ramua'areereca'a í Jesús a'ij ti rini. Mí ajta, ayée pu 'een jín raata'íhua'uril'í í Felipe ti ij ayén raasej' a'ij ti rini. 7 Felipe pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Tí pua'a tiyen tí'ituaave'e a'achú mej ramuá'itijca aráhuaica máxcira'í jime'e, capu a'íi na'a ci'ipe tej ti pan huánanan tej ti naíjmi'lica tiu'umín.

8-9 Aj pu'í seij ti jamuan á'uche'ecane'e, a'íjna í Andrés ti juutzeájra'an pú'een í Simón, a'íi pu ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Yé pu pa'ari'í huatéjvee. Anxívica pu hui pan tícha'íi, ajta hua'apuaca í hua'ité. Mí ajta, capu a'atzu ci'ipe mej mi naími'í tiú'ucua'ani.

10 Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj hua'uta'aíjte'en í teite mej a'ujrá'asixi'in.

Ayee pu 'een jín ayén raataxájtaca'a a'íné jéihua pu huá'ixaata'aca'a a'ujna. Majta a'íime í teteca, a'úu mú a'uráaseajraa. Ayee mú ará'asijme'e a'achú cumu anxíj vi'ira'a méyee majta méyee.

11 Aj pu'í Jesús ra'ancuré'e'í'ipi í pan. Ajta rí'í tiraatateújtzi'ire í Dios jemi. Ajta hua'uré'e'í'ipi'í a'íme'í í mej a'ucaíjme'ecaa a'achú tí seij raxí'eve'ecaa. Ayee pu che'atá na'a hua'uré'e'í'ipi'í í hua'ité.

12 Mat'íj ruxíéhua tiú'ucuaa, ayée pu tihua'utá'ixaa a'íme'í í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e tijín:

—Setá'aj raaré'e'í'ipi'in í ti avé'eturaa. Ché'e caí tí'it'íj a'uvá'itzi'in.

13 Mat'íj mi raaré'e'í'ipi'í. Ayee mú te'evé'ejiste'axi í sicíri jetze a'íjna í pan ti avé'eturaa mej tiú'ucuaa.

14 Majta a'íime í teite, mat'íj miyen raasej' me'íjna í Jesús ti ayén huaríj, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayej xaa ne'u tí'ayajna, amí pu hui a'ín pú'een a'íjna ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, ti ayén yé nu'u uvé'enejsin íiyen chaanaca japua.

15 Ajta a'ín Jesús, ayée pu rú'umua'areereca'a í ru tzajta'a mej miyen raax'epi'intare mej a'íre'enejsin mej mi ca'anéeri jín tiraa'íjcate'en tí a'ín te'entéarute í rey jime'e. A'íj pu jín, ayén ajtáraa. A'u'u pu jirí japua a'ujnéj ruseij.

Jesús pu antamé japuan í jaj ti ve'éé

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

16 Tí'ij huaré'eciéenajme'eca, a'úu mú a'ucáane a'utí e'eve'e'ástime í jaj a'íime í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e. 17 A'u'u mú baarcu jetze atéeci. Mat'íj mi antacíj u jetze pújme'en u Capernaúm. Pu'uri huaré'etica'arijme'e. Ajta a'ín Jesús, capu mé'e já'ahua'aca'a. 18 Ca'anín pu jín huá'ecaca'a. Ajta pu'uri á'ujruurejca'a í jaj. 19 Mat'íj aujú'ucua a'achú anxíj, o arájsevi kilómetros, mat'íj mi raasej' ti e'evé'eme'ecaa a'íjna í Jesús. Jaj japua pu huamé'ecaa. Jé'ecan mú tiu'utátziin.

20 Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nee nu a'ín pú'een. Caxu tí'itzi'íne'e.

21 Mat'íj mi miyen huatéjca'ane mej mi miyen ra'ateájtauani í baarcu jetze. Camu a'achú a'ateevi'í me'uun a'utanéj a'ájna a'u mej a'uju'ucua.

A'íi mú nu'u rúuhuaumen me'íjna í Jesús

22 Majta a'íime í teite í mej a'uun u jetze pújme'en e'etiújseij í Jesús jemi, a'íi mú a'uun a'uteájturaa.

Yee ruijmua'a yee, ayée pu tihua'ámitiejte'eca'a tí seij na'a e'ecáve'eca'a í baarcu, ajta tí a'ín Jesús caí a'íjna jetze ateájraa huá'a jamuan í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, sino rujímua'a mu'u antacíj. 23 Mat'íj mi

seica me'uun újhuiixi í baarcu a'ájna vejli'i a'u mej tejá'ucuaa í teite tí'ij Jesús rí'i tiraatá'a í Dios. A'u pu é'eme'ecan í baarcu, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Tiberias. ²⁴ Mat'íj mi a'íme teite miyen ráamua'areeri'i ti nu'u caí ajta a'uun á'ucatii u Tiberias a'íjna í Jesús, majta a'íme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Mat'íj mi me'íjna jetze atéecijxi a'íjna jetze í baarcu ti ti'ímu'íi. Seica mú atéecijxi se'íj jetze, majtáhua'a í seica, se'íj jetze mú mijta atéeci, mej mi me'uun a'atanén u Capernaúm, mej mi me'uun ráahuauni me'íjna í Jesús.

Jesús pu a'íin pú'een í pan í mej jín ruuri muá'ara'ani

²⁵ Mat'íj ráateu me'újna u jetze pújme'en a'alaguun jetze, aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—Rabí, ¿a'anajni yé perá'a peyujna?

²⁶ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Aye nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Caxu se'íjna jín nehuauhua u se'íjna jín sej tiu'uséij a'íj nej huaríj í sej jín a'íj te'utase'íj sino ayée xu 'een jín nehuauhua u se'íjna jime'e sej ráacua se'íjna í pan, seajta sej temua'a naa titéju'uxai. ²⁷ Caxu siyen sena'a tiu'umuári'en sej si se'íjna huamuá'itin í cua'ira ti a'uva'íjtzí sino setá'aj siyen tiu'umuári'en sej si se'íjna huamuá'itin í sej jín huateújvairé'en tíj na'a rusén jime'e. Neajta inee, i nej neajta teáata'a jetze airánnejjte, nee nu ne'íjna amuaatá'asin a'iné a'íin Dios ti niyá'upua pú'een, a'íi pu a'íjna jín tinaa'íjca.

²⁸ Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Tí'itájni hui ruxe'eve'e tej tiyen te'íjna jín huárini a'íj ti tí'ijxe'eve'e í Dios?

²⁹ Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—Aye pu tí'ijxe'eve'e í Dios sej siyen ná'antzaahuate'en ineetzi ti Dios neja'uta'íteca'a.

³⁰ Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Tí'itájni jín piyen ríci ti huápi'i ruxe'eve'e tej ti tiyen raase'íj, tej ti te'íjna jín muá'antzaahuate'eni í A'iné pe'í pi piyen ríci? ³¹ Tavaújsimua'aci'i mú miyen ráacua me'íjna ti nu'u maná pú'een me'újna a'u ti caí é'eti'itájca'a. Aye pu té'eyu'usi'i tíjín: “A'íi pu nu'u hua'utá'a mej me'íjna huá'ua'ani í cua'ira ti nu'u júte'e é'eme'ecan.”

³² Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Aye nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti caí a'íin pú'een í Moisés teecan ti ayén hua'utá'a a'íime á'amua'upua'ac'i'istemua'a mej ráacua'ani í cua'ira ti júte'e é'eme'ecan. Capu xaa ne'u, sino niyá'upua pu ayén amuaatá'asin sej si huateújvairé'en se'íjna jime'e í cua'ira ti tzáahuati'ira'a jín júte'e é'eme'ecan.

³³ A'iné nee nu a'íin pú'een í cua'ira ti Dios jemi é'eme'ecan, neetzi pu jemi ajta é'eme'ecan. Nee nu júte'e e'ícaanej nej ni hua'utá'an mej ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e matíj mena'a pua'amé yen huachéjme íiyen chaanaca japua.

³⁴ Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Tavastara'a, patá'aj piyen taatá'an pe'íjna í cua'ira tíj na'a ti yú auca'ití a'ame.

³⁵ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nee nu a'íin pú'een í ti jetzen é'eme'ecan í cua'ira í mej jín huateújvairé'en mej mi ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e. Ja'atí ti na'a

ti neetzi jemi ve'eré'enen, capu ja'anáj i'licuatá a'ame. Ajta, ja'atí ti na'a ti ayén na'ará'astijre'en ineetzi, capu ajta ja'anáj huata'l'imi, sino Dios pu rusén jín raatá'asin.

³⁶ Neajta inee, ayée nu neri tejámuaatá'ixaa sej seri neseij ineetzi. Mí seajta mú'een, caxu té'atzaahuate'e. ³⁷ Matíj mena'a pua'amé í ti Dios naatátuiire'esin, a'ñime mú ve'eré'enejsin ineetzi jemi. Ajta ti pua'a ja'atí ayén neetzi jemi ve'eré'enen, canu ja'anáj raaré'íti.

³⁸ Canu ne'íjna jín mú a'uvé'emej nej ni niyen huárini a'ij nej neseíj nena'a tí'ijxe'eve'e sino nej ni niyen huárini a'ij ti tí'ijxe'eve'e a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a. ³⁹ Ajta, ayée pu tí'ijxe'eve'e a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a ti caí seíj á'uveti a'ñime í mej ve'eré'ene ineetzi jemi sino nej ni najmí'ica japua huániuuni a'ájna xicájra'an ti jetzen nain jín te'entipua'ajte.

⁴⁰ Jee xaa ne'u, ayée pu tí'ijxe'eve'e í niyá'upua ti ayén tiráaci'íti ti ruurican jín huateáturan tíj na'a rusén jime'e ja'atí ti na'a ti ayén tirá'amítiejte'e ja'atí nej pírici, ajta ayén tiná'astijre'e ineetzi. Neajta inee, ayée nu ra'ajjásin huá'a tzajta'a í mej meri huácuii a'ájna xicájra'an ti jetzen nain jín te'entipua'ajte.

Muaújniuste a'ñime í mej Israél jetze ajtéme'ecan

⁴¹ Majta a'ñime í mej Israél jetze ajtéme'ecan, matí'ij mi autéjhuii mej runiúuste'e rujímua'a me'íjna jime'e ti Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a ti nu'u a'ñin pú'een í cua'ira ti júte'e e'icaanej. ⁴² Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—¿Ni caí a'ñin pú'een í Jesús ti ajta yaujra'an pú'een a'íjna í José? ¿Ni qui tecaí huá'amuahte í taátajra'an, ajta í náánajra'an? A'ine tíjtá ne'u. A'íj pu jín, ¿a'iné tí'iri'iri ti a'ñin ayén tí'ixajta ti nu'u júte'e e'icaanej?

⁴³ Aj pu'i Jesús ayén tiu'utaniú tíjín:

—Caxu hui siyen ché'e runiúuste'e. ⁴⁴ Capu ri'irí ti ja'atí ayén ve'eré'enen ineetzi jemi ti pua'a caí Dios amuacaí ca'aníjra'a raatá'an ti ij ayén huárini. Neajta nu niyen ra'ajjásin huá'a tzajta'a í mej meri huácuii a'ájna xicájra'a ti jetzen nain jín te'entipua'ajte.

⁴⁵ Ayee mú tira'uyú'uxaca'a a'ñime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan tíjín: “Dios pu nu'u ayén tihua'umua'aten najmí'ica.” Ja'atí ti na'a ti ayén ranamua í ru tzajta'a a'ij ti tí'ixa í niyá'upua, ajta ti ayén ráaruuren a'ij ti a'ñin tí'ijxe'eve'e, a'ñi pu ve'eré'enejsin ineetzi jemi.

⁴⁶ Capu ayén huataújmua'a ti ja'atí ari raaseíj a'íjna í niyá'upua sino inee, i nej ne'uun a'uvé'emej a'u ti a'ñin é'eseijre'e, nee nu neri raaseíj í niyá'upua.

⁴⁷ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti ja'atí ti na'a ti ayén té'antzaahuate'en a'ij nej tí'ixa, a'ñi pu ruurican jín huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e. ⁴⁸ Nee nu ne'ñ pú'een í cua'ira ti jetzen airáninei í mej jín ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e.

⁴⁹ A'amua'huácixa'astemua'aci'i mú ráacua me'íjna í maná a'ujna já'ahua'a a'u ti caí é'eti'itíjca'a. Majta á'iyen mú huácuii. ⁵⁰ Mí ajta, yé pu seijre'e a'íjna í cua'ira ti júte'e e'icaanej. Tí pua'a ja'atí ráacua'ani a'íjna, capu ja'anáj mi'ini.

⁵¹ Nee nu ne'ñ pú'een a'íjna í cua'ira ti júte'e e'icaanej, ti jetzen airáninei í mej jín ruuri muá'ara'ani. Tí pua'a ja'atí ayén ráacua'ani a'íjna í cua'ira, a'ñi pu ruurican jín huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e. Ajta, a'íjna í cua'ira, a'ñi pu a'ñin pú'een í nej ratéhua'ira'a, í nej neajta ratámua'ívajta huá'a jetze me'ecan matíj mena'a mej yen huachéjme'íyen

chaanaca japua mej mi ruuri muá'ara'ani tǐj na'a rusén jime'e. —Aye pu tihua'utá'ixaa a'ǐjna í Jesús.

⁵² Majta a'ǐme í mej Israél jetze ajtème'ecan, ca'anín mú jín autéjhui mej ti'ihuaúrixaate'en. Miyen tǐjín:

—¿A'iné tí'iri'iri ti a'ǐn ja'atí ayén nu'u ruhuá'ira'a taamín?

⁵³ Aj pu í Jesús, ayén tihua'utá'ixaa tǐjín:

—Aye nu tejámuaatá'ixaate'esin. Tí pua'a secaí ráacua'ani i nehuá'ira'a, i nej neajta teáata'a jetze airánnejte, ajta ti pua'a secaí raayé'en i nexuure'e, caxu rusén jín ruuri xá'aju'un. ⁵⁴ A'atí ti na'a ti ayén ráacua'ani i nehuá'ira'a, ajta ayén raayé'en i nexuure'e, a'ǐ pu ayén ruurican jín huateáturaasin tǐj na'a rusén jime'e. Neajta nu niyen ra'ajjásin a'ǐjna xicá'ra'an ti jetzen nain jín te'entipúa'ajte.

⁵⁵ 'Ayej ti'ayajna xaa ne'u. A'ǐ pu nehuá'ira'a, a'ǐn pú'een í ti cua'ira jetzen airáninei í mej tzáahuati'ira'a jín ruuri muá'ara'ani í Dios jemi. Ajta a'ǐjna, a'ǐ pu xaa ne'u a'ǐn pú'een í jaj í mej tzáahuati'ira'a jín iraayé'en mej mi caí ché'e ruxiéemiste'e í Dios jemi. ⁵⁶ A'atí ti na'a ti ayén ráacua'ani i nehuá'ira'a, ajta ti ayén raayé'en i nexuure'e, a'ǐ pu huateáturaasin ineetzi jemi. Neajta nu niyen che'atá nena'a huateáturaasin í jemin.

⁵⁷ A'ǐ pu ayanna neja'uta'íteca'a í niyá'upua ti i'irúuri. Neajta nu ne'ǐjna jetze aránca'ane nej ni ruuri ná'ara'ani í niyá'upua jemi. Ajta a'ǐn í ja'atí ti ayén tí'icua'a ineetzi jemi, a'ǐ pu ayén che'atá na'a neetzi jetze araujca'ane ti ij a'ǐn ruuri á'ara'ani í Dios jemi. ⁵⁸ A'ǐ pu a'ǐn pú'een í cua'ira ti júte'e e'icaanej. Tahuáacixa'astemua'aci'í mú miyen ráacua me'ǐjna í maná. Majta huácuii. Mí ajta, a'ǐn ti ayén racua'aca a'ǐjna í cua'ira ti neetzi jetze airáninei, a'ǐ pu ruurican jín huateáturaasin tǐj na'a rusén jime'e.

⁵⁹ Aye pu tihua'utá'ixaa a'ǐjna í Jesús tí'ij a'uun tihua'amua'atejca'a a'u mej e'etiújse'irihua'a a'ujna u Capernaúm.

A'ij mej tiu'umuá'aj a'ǐme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e

⁶⁰ Mat'ǐj me'ǐjna huánamuajri'í, ayée mú mu'iití tiu'utaxájtaca'a a'ǐme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tǐjín:

—A'ij pu pua'a taatá'a ti ayén tí'ixa. Jé'ecan pu hui muári'eri tej tiyen yaú'ítiee tá'ara'ani.

⁶¹ Ajta a'ǐn Jesús, ayée pu rú'umua'areereca'a mej miyen runiúuste'ecaa. Aj pu'í ayén tihua'uta'íhua'uri'í tǐjín:

—¿Ni a'ij pua'a amuaatá'a nej niyen tejámuaatá'ixaa? ⁶² Ari ti pua'a siyen naaseíj ineetzi, i nej teáata'a jetze airánnejte, nej ni a'uun a'ujnéen júte'imua a'u nej amuacáí á'ucatií. ⁶³ A'ǐjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ǐ pu jetzen airáninei í sej jín ruuri xá'ara'ani. Mí ajta, capu a'ǐjna jín tí'livaire'e a'ǐjna ti jetzen airáninei í sej ratéhua'ira'a. Capu a'atzu xaa ne'u. Mí ajta, a'ǐjna í niuucari í nej niyen tejá'amua'ixaate'e, a'ǐjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ǐ pu ca'aní'ra'a naatá'a nej niyen tiu'utaxáj. Ajta, a'ǐ pu jetze airáninei í sej jín ruuri xá'ara'ani. ⁶⁴ Mí seajta mú'een, mu'iití xu caí té'atzaahuat'e.

Aye pu tihua'utá'ixaa a'iné tǐj na'a 'ajmí'imua ti yú e'iré'ene, a'ǐ pu rú'umua'areereca'a ja'atí ti pírici ti caí rá'atzaahuat'e'eca'a, ajta ja'atí ti pú'een ti Jesús jime'e tiu'utátuiire'esin. ⁶⁵ Ajta, ayée pu tihua'utá'ixaa tǐjín:

—Aye nu 'een jín tejámuaatá'ixaa ti caí ri'irí ti ja'atí ayén huataújtuiire'en ineetzi jemi ti pua'a caí Dios amuacáí ca'aní'ra'a raatá'an ti ayén huáriní. —Aye pu tihua'utá'ixaa.

⁶⁶ A'ajná'imua mu'íi mú miyen titeecáujxíeehuataca'a mej mi caí ché'e jamuan á'ujuhua'ane'en. ⁶⁷ Aj pu'i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'í a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase tijín:

—Ari mú'een, ¿ni seahta seri ajtácínicu ineetzi jemi?

⁶⁸ Ajta a'íin í Simón, ti ajta í'i Pedro, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, ¿a'atajni máaj jemin té'uju'un? Mú'etzi pu'u jemi seijre'e í niuucari í tej jín ruuri tá'ara'ani, tíj na'a rusén jime'e. ⁶⁹ Ayee tu hui rá'atzaahuata'e, teajta tiyen ramua'aree pej pe'ín pú'een í pej Dios jemi e'icaanej, ti Dios ajta muaja'utétuaasin í ruri'irínta'a.

⁷⁰ Aj pu'i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—¿Ni qui necaí niyen amua'antíhua'u mú'ejmi mi sej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase? A'iné nijta ne'u. Mí ajta, seíj ti mú'ejmi jetze ajtémecan, tiyaaru'u pu jetzen seijre'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁷¹ A'íjna ti nu'u tiyaaru'u jetzen seijre'e, a'í pu ayén huatamuá'a í Judás. A'í pu yaujra'an pú'eene'e a'íjna í Simón ti ayén te'entímu'utaca tijín Iscariotes. Ajta a'íin Judás, huá'a jetze pu ajtémecantaca'a í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. A'í pu a'íin pú'een ti avítzi jín tiu'utátuiire'esin a'íjna jime'e í Jesús.

7

Mat'íj tiu'uyé'este me'íjna jime'e mej avé'ínaamua'asin

¹ Tij na'a a'ájna'imua, a'úu pu a'uteájturaa í Jesús a'ujna u Galilea. Capu ché'e a'uun á'uche'ecane'e u Judea a'iné a'íime í mej Israél jetze ajtémecantaca'a í mej a'uun é'echejca'a, ayée mú raxí'eve'eca'a mej raajé'ica. ² Pu'uri ajta vejli'itaca'a a'ájna mat'íj miyen tí'iyestehua'a me'íjna jime'e mej avé'uj'ínaamua'asin, í mej Israél jetze ajtémecan. ³ Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa í ihuáamua'ame'en í Jesús tijín:

—Patá'aj hui piyen huirájra'ani peyujna pej pe'uun á'ura'ani a'ujna u Judea, mej mi a'íime í mej mú'etzi jamuan á'ujuhua'an miyen raaseíj a'íj pej rici pe'íjna jime'e ti hui huápi'í ruxe'eve'e, í mej jín a'íj te'utaseíj. ⁴ Tí pua'a hui ja'atí ayén raxí'eve'e mej mi mé jéjre'e miyen ráamua'ati, capu ayén avítzi jín tí'imuari'e. A'iné ayée pej hui rici pe'íjna jime'e ti huápi'í ruxe'eve'e, naa pu xí'epi'ín pej piyen á jéjre'e huatá'aseijrata huá'a jemi, mat'íj mena'a pua'amé mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua. —Ayee mú tiraata'ixaa.

⁵ Majta a'íime í mej ihuáamua'ame'en pú'eene'e, camu majta rá'antzaahua me'íjna í Jesús. ⁶ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Capúu xi a'ájna teja'uré'ene ti huaxí'epi'ín ineetzi jemi nej ni ne'uun a'utananén. Aru mú'ejmi jemi, ja'anáj ti na'a pu ayén í'ixi'epi'ín. ⁷ Capu hui a'atzu rí'irí mej amuájcha'íire'e í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua. Mí majta xaa ineetzi menéjcha'íire'e me'íjna jime'e nej caí niyen a'íj pua'a tihuá'axajta mej miyen a'íj pua'a titetiújcha'íi. ⁸ Setá'aj se'uun a'ujnéen a'ánna a'u mej tejé'eyeste. Caxí nu a'umé'e na'ame inee nej ni ne'uun íjii teja'uvé'emua'ariive'en a'iné capu xi ayén teja'uré'ene ti ari huaxí'epi'ín.

⁹ Tí'íj ayén tihua'utá'ixaa, aj pu'i a'uun a'uteájturaa a'ujna u Galilea.

Jesús pu avítzi jín a'uun a'ujnéj

¹⁰ Mí ajta a'ín, ayée pu huaríj. Matí'ij a'ucíj í ihuáamua'ame'en mej mi me'uun tejá'uyesten, a'íi pu ajta u á'ume. Capu ruseírata u á'ume, sino avítzi pu'u jín u á'ume.

A'íi mú rahuaahuau í Jesús a'íime í mej Israél jetze ajtémecan

¹¹ Majta me'ín í mej me'uun tejé'eyestehua'a, a'íi mú rá'ixi'eeri'ireca'a me'íjna í í Jesus. Miyen tí'ixáata tíjín:

—¿A'uné a'ij 'een a'íjna í ja'atí?

¹² Jéhua mú a'ij pua'a tí'ixajtaca'a a'íjna jime'e í Jesús huá'a tzajta'a í teite í mej me'uun e'etiújseire'eca'a. Seica mú miyen tí'ixajtaca'a tíjín: “Rí'í pu tí'ítevij.” Majta seica miyen tí'ixajtaca'a tíjín: “Capu a'atzu. A'íi pu hui huá'acuanamua í teite.”

¹³ Majta, capu ja'atí ayén á'ujca'anejca'a ti ayén ruseírata tiu'utaxájta a'íjna jime'e í Jesús a'iné mehuá'atziñne'eca'a a'ímej í mej tí'itíj jín antiújmua'areerca'a a'íime jemi í mej Israél jetze ajtémecan.

Jesús pu tihua'umuá'ate matí'ij tí'iyestehua'a

¹⁴ Matí'ij meri já'ita'a ujú'uncaa í mej tí'iyestehua'a, aj pu'i Jesús a'uun a'uteájrupi teyujta'a. Tí'ij jí a'utéjche tí tihuá'umua'aten í teite. ¹⁵ Jé'ecan mú rí'í tira'utasej a'íime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a. Ayee mú tíú'ixaate'eca'a tíjín:

—¿A'iné tí'irí'irí ti a'ín caí ja'anáj tí'ihuaújmuá'ate, a'íi pu raayí'ti ti ayén tihuá'umua'aten?

¹⁶ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Canu a'ij tirájteu nesej a'ij nej tihuá'amua'aten sino a'íi pu ayén tinaatá'a a'íjna ti yé neja'uta'íteca'a. ¹⁷ Tí pua'a hui ja'atí ayén á'ujca'ane ti ayén huárini a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, a'íi pu xaa ayén ramua'aréeren ti pua'a Dios ayén naatá'a nej niyen tí'imua'ataca ca'ín nesej nena'a a'ij tirájteu. ¹⁸ A'íjna ti ayén tí'ixaxa'a a'ij ti a'ín na'a tirájteu rusej, ayée pu 'een jín ayén rici ti ij rí'í tiu'utaúra'an rusej.

'Mí neajta inee, ayée nu ne'íjna jín tí'imuari'e nej ni niyen rí'í tiraatá'an ne'íjna ti yen neja'uta'íteca'a. Tí pua'a hui ja'atí ayén á'ujca'ane ti ayén huárini a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, a'íi pu xaa ayén ramua'aréeren ti pua'a Dios ayén tinaatá'a nej niyen tí'imua'ata ca'ín nesej nena'a a'ij tirájteu.

¹⁹ '¿Ni caí a'ín Moisés teecan ayén amuaatátui a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta? Aa ni'íjtá ne'u. Mí seajta mú'een, capu ja'atí ti mú'ejmi jetze ajtémecan ayén araúrasten a'ij ti a'ín niuucari tí'ixa. ¿A'iné 'een jime'e siyen tí'ijxe'eve'e sej naajé'ica?

²⁰ Majta a'íime í mej me'uun ajteáxi'reca'a, ayée mú titeetaniú tíjín:

—Tiyaaru'u pu mú'etzi tzajta'a seijre'e. ¿A'ataani hui ayén tí'ijxe'eve'e tí'ij muáaje'ica?

²¹ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Seij nu'u jín niyen huaríj ti ayén huápi'i ruxe'eve'eca'a. Ajta a'ín amuaatájteu naíjmi'ica. Jé'ecan xu avé'ejí'istaxi. ²² Mí seajta mú'een, ayée xu tí'ijr'i'ire se'íjna jime'e ti Moisés teecan ayén amuaata'aíj sej nu'u ra'antisíjchixi'ín í naviira'an. Jee xaa, capu Moisés teecan jetze huanéj, sino Dios pu ayén raateájtuaa a'ímej jemi í á'amuyaya'upuaci'istemua'a. A'íj xu jín siyen ra'antisí'iche í naviira'an í uneeca'i tí teáata'a se'ájna xicá'ra'an sej jetzen ruse'upi. ²³ Ayee xu 'een jín tí'ijr'i'ire sej si caí auté'itzen se'íjna jemi í niuucari ti Moisés teecan raateájtuaa. Tí pua'a

ayén 'een, ¿a'iné 'een jín si níniu'ucacu ineetzi jemi se'íjna jime'e nej niyen nain jín raarújte sejí í ja'ati ne'ájna xicájra'a sej jetzen ruse'upii?

²⁴ 'Xaatapuá'ajta sej siyen tihuá'axijte'e a'ij ti tejamuá'amitíejte'e. Mí seajta mú'een, ayée xu huárini sej si siyen tihua'uxíjte'en a'ij ti tiraavíjte'e tzaahuati'ira'a jime'e.

Jesús pu jíme'en tí'ixa a'utí é'eme'ecan

²⁵ Jíme'en pu'u ayén tiraataxájtaca'a, aj mú mi seica miyen autéjhuii mej tí'ihuaúrihua'u. Miyen tíjín:

—¿Ni caí a'ín pu'een í mej miyen jíme'en tí'itese'e mej raajé'ica? ²⁶ Yee pu hui jéjre'e huatéjvee tihuá'ixaate'e. Mí majta, camu a'ij tí'íjee. ¿Ni qui meri miyen raamuá'a tíjín: “A'ii pu a'ín pú'een í Ciríistu'u”? ²⁷ Mí teajta iteen, teen tu hui ramua'aree a'u ti é'eme'ecan te'íjna í ja'ati. Mí ajta a'ín í Ciríistu'u, tí'ij a'ín yé uvé'enen, capu ja'atí ramua'aréeren a'u ti é'eme'ecan a'íjna. —Ayee mú tí'ixajtaca'a.

²⁸ Ajta a'ín Jesús, aúche'e pu tihuá'amua'atejca'a u teyujta'a. Aj pu'í ayén ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Jee xaa ne'u, ayée pu hui tí'ayajna sej nemua'ate, seajta siyen ramua'aree a'u nej é'eme'ecan. Canu nesej nena'a yé ve'ecáane sino ti yé neja'uta'íteca'a, a'í pu nain jín ayén tí'ijri'ire. Capu tí'ihua'itzi í jemin. Mí seajta mú'een, caxu ramua'ate a'iné caxu rá'astijre'e. ²⁹ Mí neajta inee, nee nu xaa ramua'ate a'iné a'úu nu é'eme'ecan í jemin. A'í pu hui ajta yen neja'uta'íteca'a.

³⁰ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi miyen tiu'utatése mej raatéevi'i. Mí ajta, capu ja'atí ayén raatéevi'i a'iné capúu xi a'ájna teja'uré'ene, a'ájna ti jetzen huax'epi'íntari'ihuaca'a ti ayén huámi'ini. ³¹ Majta a'íime í mej jemin e'etiújseij, mu'íití mú miyen rá'antzaahua. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Tí'ij yé uvé'enen a'íjna í Ciríistu'u Dios ti ra'antíhua'u, ¿ni qui jaítze'e ayén a'íjna jín rini ti huápi'i ruxe'eve'e caí amíjna mi ja'atí?

A'íime fariseos mú nu'u xantaaru'u huata'áiteca'a mej raatéevi'i me'íjna í Jesús

³² Majta a'íime í fariseos, ayée mú tíu'unamuajri'i a'ímej í teite mej miyen xahuaani'i mú jín tíu'íixaate'e. Mat'íj mi a'íime í mej tí'ajta u teyujta'a, majta a'íime í fariseos, a'í mú seica huata'áiteca'a a'ímej í mej me'uun tí'icha'í mej mi raatéevi'i.

³³ Aj pu'í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Canu ché'e á'ateeri mú'ejmi jemi a'iné pu'uri vejli'i nej ni ne'uun a'ujnén ne'íjna jemi ti yen neja'uta'íteca'a. ³⁴ Mú'een xu nehuauni, aru caxu mé'e nejé'eteuni. Ajta, capu ri'íríista a'ame sej se'uun a'ujnén a'u nej a'ij éene'e na'ame.

³⁵ Majta a'íime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, ayée mú tíu'íihua'uraca'a tíjín:

—¿A'uquí hui a'umé a'u ti caí ri'írí tej tiyen yé'uteuni? ¿Ni qui a'uun sejí chuéjra'a japua a'umé huá'a jemi í teite í mej a'ucíjxi huá'a tzajta'a a'íime í mej Grecia é'eme'ecan? ¿Ni qui hui ajta ayén tihuá'amua'aten a'ímej í mej Grecia é'eme'ecan? ³⁶ ¿A'iquí huataújmua'a a'íjna í niuucari ti jín tej nu'u rahuauni, teajta nu'u caí rateuni, ti ajta nu'u caí ri'írí tej a'uun á'uju'un a'u ti a'ij éene'e a'ame? —Ayee mú tíujihua'uraca'a.

Jesús pu hua'utá'ineesin mej mi jemin ve'eré'enen

³⁷ Tí'ij ari te'entipua'arijme'eca í mej tí'iyeste, a'ájna xicájra'an ti jaítze'e ruxe'eve'eca'a í mej me'ájna jetze tí'iyestehua'a, aj pu'í Jesús ayén hu-atéechaxi huá'a tzajta'a. Aj pu'í ayén ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Tí' pua'a hui ja'atí ayén ruxiéemiste'e a'ájna jime'e ti caí urarí'ene'e jín huateájturaa í Dios jemi, ché'e a'ájna ayén ve'eré'enen ineetzi jemi nej ni niyen ca'aníjra'a tiraatá'an. ³⁸ Ayee pu che'atá na'a raruuren a'ájna í ja'atí ti ayén na'ará'astijre'esin ineetzi a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tijín: “A'íj pu jetzen airáninei í tzajta'an temua'a naa a'ájna í jaj ti jetzen araujca'anen a'ájna í ti jín ruuri a'ame. Ayej seíre'e a'ame tíj jetzen airáami'íye í jaj.” —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

³⁹ A'ájna í niuucari tijín “jaj”, ayée pu huataújmu'a tijín: í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, í ti Dios raateájtuaaniiche'e huá'a tzajta'a a'ímej í mej rá'antzaahua. Ayee pu a'ájna jín tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Jesús a'iné capu xi'é'e já'ahua'aca'a a'ájna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ájna jime'e ti a'ájna Jesús caí xi a'ujnéj u júte'e ti ij Dios ayén án ye'ecájrati í ipuari japua.

Capu xi huá'amitiejte'eca'a í teite ja'atí ti pírici a'ájna í Jesús

⁴⁰ Jíme'en mu'u miyen ráanamujri'i ti ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi miyen tiu'utaxájtaca'a seica í teite tijín:

—Ayej hui xaa ne'u ti'ayajna ti a'ájna pú'een ti ayén tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan, í tej tiyen rachú'eve'e.

⁴¹ Majta seica mú miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—A'ii pu hui a'ájna í pírici ti í'í Ciríistu'u.

Majta seica miyen tiú'íhua'uraca'a tijín:

—¿A'iné hui tí'iri'iri ti a'ájna Ciríistu'u ayén a'uun é'eme'ecanta u Galilea?

⁴² ¿Ni caí ayén té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti nu'u a'ájna Ciríistu'u ayén airaújnejte'esin a'ájna jetze í teitestemua'ame'en í David teecan? Ajta nu'u ti a'uun é'eme'ecanta a'ame a'ujna u Belén, a'u ti a'ájna David teecan e'echéjme'e. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

⁴³ A'íj mú jín já'íta'a a'utacíj í teite me'ájna jime'e í Jesús. Seica mú seicié tí'ixajta'a. Majta seica seicié. ⁴⁴ Seica mú miyen raxí'eve'eca'a mej miyen raatéevi'i. Mí ajta, capu ja'atí ahuaújca'ane ti rajví'i.

Camu nu'u rá'atzaahuate'eca'a í Jesús a'ájme í mej tí'tetate'eca'a

⁴⁵ Mat'íj mi a'ájme í mej tí'icha'íi u teyujta'a, a'úu mú a'uré'ene huá'a jemi í mej me'uun tí'ajta u teyujta'a, majta í fariseos jemi. Mat'íj miyen tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné 'een jín secaí ye'eráavi'iti?

⁴⁶ Majta a'ájme í mej tí'icha'íve, ayée mú tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu hui ja'atí ayén tí'ixaxa'a tíj amín tí'ixaxa'a.

⁴⁷ Ayee mú tiu'utaniú a'ájme í fariseos tijín:

—¿Ni ajta ari ayén amuáacuanamua mú'ejmi? ⁴⁸ ¿Ni caí seíj ti tí'íta'ajte'e ari rá'antzaahua a'ájna, na'ari seíj ti téjmi jetze ajtémecan í tej fariseos pú'een? ⁴⁹ Majta í teite í mej me'uun e'etíjseire'eca'a, camu a'atzu yaú'itie a'ij ti té'eyu'usi'i a'ájna jetze í niuucari Moisés teecan ti raateájtuaa. Dios pu ari hua'uxíjte amájme. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a a'ájme í fariseos.

⁵⁰ Ajta a'ájna Nicodemo, a'ájna ti ari í Jesús jemi a'atánejca'a, tíj ajta seíj pú'eene'e ti huá'a jetze ajtémecan, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

51 —Capu ayén tiraavíjite'e tej tiyen ra'uxíjite'en tí'ij puaíjtzí ráací'iti. Ayeé pu té'axa í yu'uxari jetze í tej jín tí'ajta ti ayén nu'u ruxe'eve'e tej nu'u tíraa'íhua'u amuacaícan jín te'íjna í ja'atí tej ti ráamua'aree a'ij ti tí'itíj jín ricí. ¿Ni caí ayén tí'ayajna?

52 Mat'í'ij mí miyen tiraata'ixaa tíjín:

—¿Ni hui mú'ee pe pajta pe'uun é'eme'ecan u Galilea? Aúuhuauchi í yu'uxari jetze pej pí piyen ráamua'aree ti caí ja'atí a'uun é'eme'ecan u Galilea ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

53 Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a. Mat'í'ij mí a'ucíjxi a'u ti seíj é'eche.

8

A'íjna í 'íita'a ti huaíjxana'acire

1 Ajta Jesús pu a'uun á'ume jirí ti a'utacá'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Aceituunajemí. 2 Tapuá'arijme'eca pu a'uun a'ujnéj teyujta'a. Majta mú jéihua teite ajteáxiireca'a í jemin. Aj pu'í a'ujyelíjxi ti í tihua'umua'aten. 3 Majta a'íime í mej jetzen tiú'ujmua'ate í niuucari í mej jín tí'ajta, majta a'íime í fariseos, a'íi mú seíj e'eráavi'ití í 'íita'a. Ayeé mú tiraatéevi'í tí'ij auj ayén rijcaá í 'íita'a ti ruxána'acira'ate'eca'a. Mat'í'ij mí raata'aíj ti a'uun já'ita'a a'utéchaxin mej mí raaseíj í teite. 4 Mat'í'ij mí miyen tiraata'ixaa me'íjna í Jesús tíjín:

—Maeestru, ayéé mú yeehui tiraatéevi'í amíjna mí 'íita'a tí'ij auj xana'acira'ate'eca'a. 5 Ajta a'ín Moisés, ayéé pu yeehui titaata'aíj a'íjna jetze í niuucari ti raateájtuaa ti ayén ruxe'eve'e tej nu'u tetej jín raajé'ica. Ari mú'ee, ¿a'íné yeehuí pajta tí'ixa?

6 Ayeé mú me'íjna jín tiraata'íhua'urí'í mej mí me'íjna jín ra'antimuá'itín a'íj ti a'ín tí'itíj jín tihua'utá'ixaate'esin. Ayeé mú rahuauca'a me'íjna í mej jín tiraaxájtzi'í.

Ajta a'ín Jesús, a'íi pu aicaújtutzi. Aj pu'í a'utéjche ti ruxité jín ra'uyú'uxa á chuaata'a. 7 Maúche'e mú tí'ira'íhua'uraca'a. Aj pu'í Jesús ayén huatéechaxi. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Tí pua'a hui seíj mú'een ja'anáj caí a'íjna jín ayén auté'ítze í á'amuamua'atziira'a jime'e, ché'e a'ín ja'atí amuacaí raatatú'a í tetej jime'e. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

8 Ajtahua'a pu aicaújtutzi. Ajta ra'uyú'uxaca'a á chuaata'a. 9 Majta a'íime, jíme'en mu'u miyen ráanamujri'í a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús, mat'í'ij mí me'uun tíhuu, seíj majta seíj, amuacaícan a'íjna ti jaítze'e vásta'a. Tí'ij jí a'íi na'a í Jesús a'uun a'uteájturaa jamuan a'íjna í 'íita'a ti a'uun já'ita'a a'utéveeca'a. 10 Aj pu'í Jesús huatéechaxi. Aj pu'í ayén tiraata'íhua'urí'í tíjín:

—'íita'a, ¿a'uné hui a'ij mé'een a'íime? ¿Ni caí mé'e ja'atí ti ayén tí'itíj jín mú'eetzi jetze tí'ijpua'ajte'e?

11 Aj pu'í ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Nevástara'a, capu yeehui ja'atí ayén neetzi jetze tí'itíj jín tí'ijpua'ajte'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Canu neajta inee tí'itíj jín mú'eetzi jetze te'ujpuá'ajte'esin. Patá'aj á'ura'ani. Capej hui ché'e piyen pe'íjna jín te'uté'ítzeaaara'an. —Ayeé pu tiraata'ixaa.

Jesús pu hua'atátzavi'í a'íime í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua

¹² Tí'ij ajtahua'a ayén tihua'utá'ixaa í teite í Jesús, ayej tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Nee nu yehui ne'ín pú'een í tatzari ti jín huáneeri'i huá'a japua najimi'ica í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua. A'atí ti na'a hui ti nee jamuan á'uche'ecane'en, capu ja'anáj ayén tíca'amiste'e á'uche'ecane'e a'ame, sino ayée nu yehui raateájtuaani í jemin ne'íjna í tatzari í ti jín ruuri á'ara'ani.

¹³ Mat'íj mi a'íime fariseos miyen tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pej piyen asej títé'axajta. A'íj pu yehui jín caí ti'itj vaire'e a'ij pej títé'axajta asej.

¹⁴ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Tí pua'a niyen nesej tí'inxajta, á'uche'e pu yehui tí'ivaire'e nej niyen tí'inxajta nesej a'íjna jime'e nej niyen ramua'aree a'u nej a'arájraa, neajta niyen che'atá nena'a ramua'aree a'uj nej a'umé. Mí seajta mú'een, capu yehui a'ij tejamuá'amitiejte'e, a'u nej a'arájraa, na'ari a'u nej a'umé. ¹⁵ Ayeé xu siyen sena'a huá'axijte'e a'ij sej rujímua'a tirájteuve. Mí neajta inee, canu ja'atí íjii á'axijte'en. ¹⁶ Aru, ti pua'a hui niyen ja'atí á'axijte'e, á'uche'e pu ayén tiraavíjte'e nej niyen rici a'iné canu nesej niyen a'ij tirájteu, sino a'í pu ayén naatá'a a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a.

¹⁷ 'Ayeé pu yehui té'eyu'usi'i a'íjna jetze í niuucari í sej jín tí'aijta ti ayén nu'u tí'ivaire'e ti pua'a mehuá'apua miyen tí'itj jín tí'íteúxajtajme'en. ¹⁸ Nee nu yehui ne'ín pú'een sejí í nej niyen tí'inxajta nesej. Ajta yehui í sejí ti ayén tineteáxajta, a'í pu a'íjn pú'een í niyá'upua ti íyen neja'uta'íteca'a.

¹⁹ Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'uné yehui a'ij 'een ti ayá'upua pú'een?

Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Caxu yehui nemua'ate ja'atí nej pú'een. Caxu seajta ramua'ate í niyá'upua. Tí pua'a siyen nemua'ajcaa, ayée xu yehui seajta tí'ijmua'ate í niyá'upua.

²⁰ Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús tí'ij auj tihua'amua'atejca'a a'ujna teyujta'a, a'ájna vejli'i a'u mej yé'ese'iri í tumin. Mí majta í teite, capu ja'atí ayén tiraatéevi'i a'iné capúu xi a'ájna teja'uré'ene a'íjna xicájra'a jetze ti jetzen Jesús huámi'ini.

“A'u nej a'umé, capu ri'irí sej se'uun á'uju'un”

²¹ Ajtahua'a pu Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nee nu yehui ne'uun a'ujnéjsin, seajta mú'een xu nehuauni ineetzi. Ajta, caí Dios tejámuaatá'uuni'ira. Mú'een xu cui'ini se'íjna jime'e sej auteájturaa í Dios jemi. Capu ri'irí sej se'uun a'ujnéjn a'u nej a'ujnéjsin inee.

²² Mat'íj mi miyen tí'itíurihua'uri'i a'íime í mej me'uun tí'aijta teyujta'a tijín:

—¿A'iné yehui huataújmua'a a'íjna í niuucari ti nu'u caí ri'irí tej te'uun a'ujnéjn a'u ti nu'u a'ujnéjsin? ¿Ni qui ayén huataújmua'a ti a'íjn huaújje'ica?

²³ Á'uche'e pu ayén tihua'a'ixaate'eca'a tijín:

—Mú'een xu hui yúuci pújme'en é'eme'ecan. Neajta inee, júte'e nu é'eme'ecan. Mú'een xu yehui huá'a jetze ajtéme'ecan a'ímej í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua. Neajta inee, canu niyen huá'a jetze ajtéme'ecan. ²⁴ Ayeé nu hui niyen amuaatá'ixaa ti pua'a caí ayén Dios

tejámuuatá'uuni'ira, mú'een xu cui'ini se'íjna jime'e sej auteájturaa í Dios jemi. Tí pua'a yeehui secaí siyen té'antzaahuat'e'en nej ne'ín pírici a'ij nej ti'ixa, mú'een xu xaa cui'ini se'íjna jime'e sej auteájturaa í Dios jemi.

²⁵ Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿A'ataani yeehui pej pú'een?

Ajta Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nee nu ne'ín pú'een í nej niyen jíme'en tejá'amua'ixaate'ecaa tíj na'a jécua imuá ti yú e'iré'ene. ²⁶ Jéihua nu neri tí'ixajtamí'í mú'ejmi jime'e, neajta niyen ne'íjna jín amua'uxíjte'en. Mí ajta a'ín ti yen neja'uta'íteca'a, a'í pu tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a. Neajta nu hui niyen tihuá'ixaate'e a'ímej í mej yen japuan seijre'e íiyen í chaanaca japua a'ij nej niyen tiráanamujri'í ne'íjna jemi ti yen neja'uta'íteca'a. —Aye pu tihua'utá'ixaa.

²⁷ Majta a'íime, camu yaú'itíee muá'araa a'ij ti tihuá'a'ixaate'eca'a, ti ayén jíme'en raxa ti ya'upuáara'an pú'een. ²⁸ A'íj pu jín, Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Set'íj yeehui aj neja'utavén ineetzi i nej teáata'a jetze airáme'ecan, aj xu si ramua'aréeren ja'atí nej pú'een, seajta xu ramua'aréeren nej caí nesej nena'a a'ij tirájteu a'ij nej tejámuuatá'ixaa sino ayée nu che'atá nena'a tí'ixaxa'a a'ij ti niyá'upua ayén tinaamuá'ate. ²⁹ A'íjna ti hui yen neja'uta'íteca'a, a'í pu neetzi jemi seijre'e. Capu ayén ruséntacan naatéjtuaa a'íné ayée nu yeehui tí'íj pína'a niyen tí'ijri'íre a'ij ti tira'aráanajche.

³⁰ Majta a'íime í teite, tí'íj Jesús auj ayén tihuá'a'ixaate'eca'a, mu'ití mú miyen rá'antzaahua.

Jíme'en í mej yaújmu'a'ame'en pú'een í Dios, majta a'íime í mej ravaire'e a'íjna ti a'ij pua'a 'een

³¹ Aj pu'í Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej Israel jetze ajtème'ecan í mej majta rá'antzaahua tijín:

—Tí pua'a hui siyen te'utáviicua'i sej si siyen tira'ará'astijre'en a'ij nej tejá'amua'ixaate'e, aj xu xaa siyen tité'ujujhua'ane'e xá'aju'un ineetzi jamuan. ³² Mú'een xu seajta yeehui ramua'aréeren se'íjna ti nain jín ayén tí'iyajna. A'íj xu jín ruxiéehua á'ujujhua'ane'en xá'aju'un.

³³ Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Teen tu yeehui Abraham teecan jetze airáne. Catu yeehui ja'anáj seica jemi ca'anéeri jín tiu'utévai. A'íj pu yeehui jín, ¿a'íné auj tí'irí'iri pej piyen tí'ita'ixaate'e tej nu'u taxiéehua á'ujujhua'ane'e tá'ara'ani?

³⁴ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Aye nu yeehui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti ja'atí ti na'a ti ayén te'uteáturaave'en í Dios jemi, a'í pu ca'anéeri jín tí'imuarí'e a'íjna jemi ti a'ij pua'a 'een. ³⁵ Ajta a'ín ti ca'anéeri jín tejé'emuarí'e a'u mej é'eche í teitestemua'ame'en a'íjna ti tí'ira'ajite'e, a'í pu caí a'uun rusén jín huateáturaasin a'ujna. Majta a'ín ti yaujra'an pú'een, a'úu pu yeehui huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e.

³⁶ A'íj pu jín, ti pua'a niyen huárini inee, i nej neajta yaujra'an pú'een, nej ni amua'irájtuaani sej si ruxiéehua á'ujujhua'ane'en, ayée xu xaa ne'u ruxiéehua á'ujujhua'ane'e xá'aju'un, tzíte'e. ³⁷ Nee nu hui niyen ramua'aree sej se'íjna jetze airáne se'íjna í Abraham teecan. Mí seajta mú'een, xu'uri siyen á'ujca'ane sej siyen naajé'ica se'íjna jime'e sej caí ché'e ranamuajracu a'ij nej tejá'amua'ixaate'e. ³⁸ Aye nu ne'íjna jín

tejá'amua'ixaate'e a'ij nej yeehui neri ne'uun tejá'useij í niyá'upua jemi. Seajta mú'een, ayée xu che'atá sena'a t'íjri'ire a'ij sej seajta tiráanamujri'í í ruyá'upua.

³⁹ Mat'íj mi miyen tiu'utaniú tijín:

—Teen tu yeehui rájya'upuaca'a te'íjna í Abraham teecan.

Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a yeehui siyen yaújmua'ame'en pú'eene'en a'íjna í Abraham teecan, ayée xu che'atá sena'a r'í'i titetíújcha'íi a'ij ti a'ín ajta r'í'i t'í'itíújcha'íica'a. ⁴⁰ Ayee pu i éene'e, xu'uri siyen tiraaxí'epi'intare sej naajé'íca. Neajta inee, nee nu ne'ín pú'een seij ti ayén tejámuaatá'ixaa a'íjna ti ayén ti'ayajna, í nej neajta niyen ráanamujri'í ne'íjna jemi í Dios. Capu yeehui ayén t'í'ijri'irejca'a a'íjna í Abraham teecan. ⁴¹ Ayee xu siyen a'ij pua'a titetíújcha'íi a'ij ti ajta rici í á'amuaya'upua.

Mat'íj mi miyen tiu'utaniú tijín:

—Catu yeehui huanú'ihuaca'a huá'a jetze í mej ruse'íjtajmee patíj mú'ee. Seij pu'u yeehui a'ín pú'een í tej rájya'upua. A'íi pu yeehui a'ín pú'een í Dios.

⁴² Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a yeehui a'ín Dios á'amuaya'upua pú'eene'en, mú'een xu nexí'eve'e xá'aju'un a'iné a'úu nu a'uvé'emej í jemin. Canu yeehui nesej nena'a niyen a'uvé'emej sino a'íi pu yen neja'uta'íteca'a.

⁴³ ¿A'iné 'een jín secái nejaú'ítie a'ij nej tejá'amua'ixaate'e? Caxu xaa ne'u yaú'ítie a'iné secái ahuaújca'ane sej ra'ancuré'an a'ij nej t'í'ixa.

⁴⁴ Mú'een xu yeehui se'íjna jetze ajtémecan í tiyaaru'u. A'íi pu a'ín pú'een í á'amuaya'upua. Seajta mú'een, ayée xu'u sena'a se'íjna jín siyen rá'astijre'e a'ij ti t'í'ijxe'eve'e í á'amuaya'upua. Tíj na'a ti huatase'íjre í teáata'a ti yú e'iré'ene, a'íi pu yeehui t'í'itecui'íca. Capu ja'anáj tzáahuati'íra'a jín tiu'utaxájtaca'a. A'íi pu yeehui nain jín t'í'ihua'ítaca. Tíj na'a ti ayén t'í'ihua'í, a'íi pu jetzen airáninei í tzajta'an a'íjna ti hua'ítzi pú'een. Ayej xaa ne'u, a'íi pu a'ín pú'een ti t'í'ihua'ítaca. Ajta tíj na'a ti hua'ítzi pú'een, a'íj pu jetzen airáninei.

⁴⁵ M'í neajta inee, ayée nu tzáahuati'íra'a jín t'í'ixaxa'a. A'íj xu jín, caxu yeehui ná'atzaahuat'e. ⁴⁶ ¿Ni seij mú'ejmi jetze ti ajtémecan ayén t'í'itíj jín ná'axijte'e a'íjna jime'e nej t'í'itíj jín auteájturaa í Dios jemi? A'iné capu r'í'irí sej siyen huárini, ayée pu huataújmua'a nej niyen tzáahuati'íra'a jín tejá'amua'ixaate'e. Tí pua'a ayén, ¿a'iné yeehui 'een jime'e secái ná'atzaahuat'e? ⁴⁷ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. A'íjna ti Dios jetze ajtémecan ayén rá'astijre'e a'ij ti t'í'ixa í Dios. Seajta mú'een, ayée xu 'een jín caí siyen rá'astijre'e se'íjna jime'e sej caí Dios jetze ajtémecan.

Cirístu'u pu amuacá huatase'íjre caí a'íjna í Abraham teecan

⁴⁸ Majta a'íime í mej t'í'aijta teyujta'a, ayée mú tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni yeehui caí ayén ti'ayajna a'ij tej t'í'ixa pej piyen Samaria é'eme'ecan, ajta tiyaaru'u pu mú'etzi tzajta'a seijre'e?

⁴⁹ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu tiyaaru'u neetzi tzajta'a seijre'e sino nee nu r'í'i tiratá'aca í niyá'upua. Seajta mú'een, ayée xu méjca'í tinúutache ineetzi. ⁵⁰ M'í neajta inee, canu yeehui nesej nena'a niyen rahuauhuau ti ja'atí r'í'i tinaatá'an, sino seij pu'u xaa ayén rahuauhuau. A'íi pu yeehui a'ín pú'een ti tzáahuati'íra'a jín ayén tiraaxí'epi'intare'en. ⁵¹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e

tzáahuati'ira'a jime'e. Tí pua'a ja'atí ayén tirá'astijre'e a'ij nej tí'ixaxa'a, capu yeehui ja'anáj raci'iti ti huámi'ini.

⁵² Jíme'en mu'u miyen ráanamujri'i, aj mú mi miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Tu'uri yeehui ramua'aree ti ayén ti'ayajna ti tiyaaru'u pu mú'eetzi tzajta'a seijre'e. A'íi pu yeehui Abraham huamí'i, majta a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Mí pajta mú'ee, ayée pepu'u yeehui tí'ixa ti ayén nu'u, ti pua'a ja'atí ayén tirá'astijre'e a'ij pej tí'ixa, ti nu'u caí ja'anáj mi'ini.

⁵³ ¿Ni tzaa yeehui piyen jaítze'e ve'ecán jín ti'itéjvee caí í ti'itíj ti jín ti'itéveeca'a í tayá'upua í Abraham? A'íi pu yeehui xaa huamí'i. Majta a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, a'íi mú majta huácuii. Ari mú'ee, ¿a'iné petí'ixa a'atani pej p'irici?

⁵⁴ Ajta a'íin Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu yeehui ti'itíj vaire'e ti pua'a niyen nesej té'antzaahuate'e. A'ii pu a'íin pú'een ti ayén rí'i tinaatá'aca í niyá'upua, a'íjna í sej jíme'en siyen tí'ixa yee a'íi pu a'amua Dios pú'een. ⁵⁵ Seajta mú'een, caxu yeehui ramua'ate. Mí neajta inee, nee nu xaa ramua'ate. Tí pua'a niyen tejá'amua'ixaate'e yee canu ramua'ate, ayée nu tí'ihua'itaca setíj mú'een. Mí neajta inee, nee nu xaa ramua'ate, neajta niyen rá'astijre'e a'ij ti tí'ixaxa'a. ⁵⁶ Ajta yeehui a'íjna í Abraham ti á'amua'upua pú'een, a'íi pu huataújtemua'ave a'íjna jime'e ti ayén tirá'amitiejte'eca'a ti ayén raasej ja'anáj xicá'ra'an nej jetzen nain jín antínmua'areere. A'íi pu xaa raasej, ajta a'íjna jín huataújtemua'ave.

⁵⁷ Majta a'íime í mej Israel jetze ajtémecan, ayée mú tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni tzaa yeehui piyen raasej pe'íjna í Abraham teecan? Capu a'ij tí'iri'iri, a'iné capej xi piyen hua'apuate japuan tamuáamuata'a nine'ira'a rájcha'ii.

⁵⁸ Ajta ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Aye nu tzáahuati'ira'a jín tejá'amua'ixaate'e. Tí'ij caí xi Abraham huasejre, nee nu neri seijre'eca'a.

⁵⁹ Jíme'en mu'u miyen tiráanamujri'i, aj mú mi tetej titú'utu í mej jín raateátu'asixi'in. Ajta a'íin Jesús huateú'avaataca'a. Aj pu'i a'uun huirá'raa a'ujna teyujta'a.

9

Jesús pu raarújje ja'atí ti aracúuni'i huanú'ihuaca'a

¹ Tí'ij a'uun a'atamé'ecaa, Jesús pu ja'atí huasej ti aracúuni'i pu huanú'ihuaca'a. ² Majta a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée mú tiraata'ihua'uri'i tijín:

—Maeestru, ¿a'atani yeehui ayén auteájturaa í Dios jemi ti ij a'íin ayén te'aracúuni'i huanú'ihua? ¿Ni qui a'íin auteájturaa ca'ín í vaújsimua'ame'en?

³ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu yeehui ja'atí auteájturaa í Dios jemi. Capu amíjna ja'atí ayén auteájturaa, camu majta í vaújsimua'ame'en. Aye pu yeehui tiráaruu ti ij ayén huatasejre'en í jemin a'ij ti Dios tiraayí'iti a'íjna jime'e í ru-muári'eri'ire'ara'an. ⁴ Aye pu ruxe'eve'e tí'ij auj tújca'ari tzajta'a pítí'irici tej tiyen te'íjna jetze tiu'umuári'en Dios ti jín ayén yen neja'uta'iteca'a. Pu'uri yeehui a'ájna teja'uré'enejsin ti huatética'ari. Capu ché'e ri'iríista

a'ame a'ájna ti ja'atí ayén tiu'umuári'en. ⁵ Ijii, netí'ij nauj niyen huaca íyen chaanaca japua, ayée nu tí'ivaire'e huá'a tzajta'a í teite tíj tatzari ti jín huá'a japua huáneeri'í mej mi miyen tí'ítj huaseíj matíj mena'a pua'amé í mej yen japan huachéjme í chaanaca japua. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁶ Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i, a'ín á chuaata'a e'erájtztizee. Ajta, ru'íjci'e jín rajrú'une í xarij. Aj pu i ra'arápitijri'í á j'iseáara'an jetze a'íjna ti arácun. ⁷ Ajta ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Aricu yeehui, u pá'ume'en pe'újna a'u ti jé'ejmuaa ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Siloé.

(Ayee pu huataújmua'a a'íjna í niuucari tíjín: ti huata'íti'ihuaca'a.)

Aj pu'i u á'ume a'íjna í ja'ati, ajta acáujista'ante. Tí'ij jí mú a'uvé'emej. Pu'uri ayén atáneerica'a. ⁸ Majta a'íime í mej á vejli'í a'uchéejme'ecaa a'u ti é'echejca'a a'íjna í ja'ati, majta a'íime, í mej mejmí'í miyen raseíjraca'a tí'ij a'ín auj limojna huaucá'a, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—¿Ni caí yeehui a'ín pú'een ti ayén a'uun a'utacáí á'aye'í ti ij limojna hua'utáhuavii í teite?

⁹ Seica mú miyen tiu'utaxájtaca'a ti nu'u a'ín pú'een. Majta seica miyen tíjín:

—Capu yee a'ín pú'een, sino ayée pu'u na'a seijre'e tíj a'íjna.

Ajta a'ín, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Nee nu yeehui ne'ín pú'een.

¹⁰ Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'iné ye'í pete'atáneereca'a?

¹¹ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'íjna yeehui í mej miyen ratamuá'amuaa tíjín: Jesús, a'í pu xarij huateáru'une, tí'iquí yeehui na'arápitijri'í yé nej'í jetze. Aj pu'i ayén tinaata'áj nej nu'u ne'uun u á'ume'en ne'újna Siloé, a'u ti jé'ejmuaa nej nu'u ni aránja'usixi'ín. Netí'ij yeehui ni u á'ume, neajta aránja'usixi. Aj nu ni niyen mé úneereca'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹² Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'uné a'ij 'é'en a'íjna í ja'ati?

Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Canu yeehui mé'e yé'emua'aree.

A'íime í mej tí'ajta teyujta'a, a'í mú chueere'e, majta camu a'ij tirájteuve a'ij mej rici

¹³ Matí'ij mi ya'uví'ití me'íjna ti aracúuni'í a'ímej jemi í fariseos. ¹⁴ Ajta, ayée pu a'ájna pí'tí'irijcaa a'ájna xicájra'an jetze mej jetzen ruse'upi tí'ij Jesús ayén raateáru'une í xarij, ajta tiráhuuaa. ¹⁵ A'íj mú jín, a'íime í fariseos majta miyen tiraata'íhua'uri'í a'ij ti a'ín te'atáneereca'a. Ajta a'ín ja'atí ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'í pu yeehui na'arápitijri'í yé nej'í jetze. Neajta niyen aránja'usixi. Ajta íjii, nee nu yeehui neri mé úneee.

¹⁶ Majta í mej huá'a jetze ajtéme'ecan í fariseos, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Capu yeehui a'uun é'eme'ecan í Dios jemi a'íjna a'iné capu ayén rá'astijre'e a'íjna jime'e í xicaj tej jetzen tase'upi.

Majta seica miyen tíjín:

—¿A'iné yeehui tí'iri'iri ti ja'atí ayén huárini ti huápi'í ruxe'eve'e ti pua'a ayén nu'u te'uteáturaavcare'en í Dios jemi?

A'íj pu jín, seica mú seicié tí'ixajtaca'a. Majta í seica, seicié mú majta tí'ixajtaca'a. Camu naími'í ruxí'ej mena'a miyen tí'ixajtaca'a. ¹⁷ Mat'íj miyén majtáhua'a tiraata'íhua'uri'í tijín:

—Pajta mú'ee, ¿a'íné yeehui petí'imua'atze ja'atí ti pírici?, a'íné a'íj pu timuáahuaa pej pi atáneereca'a.

Ajta a'ín ja'atí ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'íj pu yeehui Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

¹⁸ Majta a'íjme í mej a'uun tí'ajta teyujta'a, camu rá'antzaahua ti ayén aracúuni'í huanú'ihuaca'a, ti ari huarúj ti i ari atanee íjii, icu. Mat'íj miyén hua'uta'ájtaca'a mej mi u a'uvé'uju'un í vaújsimua'ame'en. ¹⁹ Ayee mú tihua'uta'íhua'uri'í tijín:

—¿Ni tzaa yeehui a'ín pú'een á'amuayauj? ¿Ni a'ín pú'een sej siyen tí'ixa yee aracúuni'í pu huanú'ihuaca'a? ¿A'íné yeehui auj tí'iri'iri ti ari mé úneee?

²⁰ Majta a'íjme í vaújsimua'ame'en, ayée mú tiu'utaniú tijín:

—Ayee tu xaa ramua'aree ti a'ín tayauj pírici, teajta yeehui ramua'aree ti aracúuni'í huanú'ihuaca'a. ²¹ Mí teajta iteen, catu xaa ne'u ramua'aree a'íj ti 'een jime'e ti ayén ari mé úneee nusu ja'atí ti ayén raarújte. Setá'aj yeehui siyen tiraata'íhua'u a'íné, pu'uri vástaa. A'íj pu ajta rusej tiu'utaxájta.

²² Ayee mú 'een jín tiu'utaxájtaca'a í vaújsimua'ame'en a'íné mehuá'atziine'eca'a a'íjme í mej a'uun teyujta'a tí'ajta, í mej majta meri miyén tiraaxí'epí'intare mej mi ru'irá'íte me'újna teyujta'a ja'atí ti na'a ti ayén tiu'utaxáj yee Jesús pu nu'u a'ín pú'een í Círístu'u ti Dios ra'antíhua'u. ²³ A'íj mú jín miyén tiu'utaxájtaca'a í vaújsimua'ame'en yee matá'aj raata'íhua'u me'íjna a'íné a'íjna í hua'ayauj pu'uri vástaca'a.

²⁴ Majtahua'a mú miyén raatajé me'íjna ti aracúuni'í huanú'ihuaca'a. Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj piyén pena'a rí'í tiraatá'an í Dios. Pajta caí yeehui piyén rí'í tiraatá'acare'en pe'íjna í ja'atí a'íné a'íj pu ateáturaave í Dios jemi.

²⁵ Ajta a'ín, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a yeehui ayén ateáturaave í Dios jemi nusu caí, canu xáahuí a'atzu ramua'aree, sino ayée nu xaa ramua'aree nej amuacaí aracúuni'í. Mí neajta íjii, nee nu hui mé úneee.

²⁶ Mat'íj mi miyén tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿A'íné ye'í muáaruu? ¿A'íné ye'í timuáahuaa pej pi yeehui atáneere?

²⁷ Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nu'uri amuaatá'ixaa. Seajta mú'een, caxu náanamujri'í. ¿A'íné 'een jime'e siyen raxí'eve'e nej neajtahua'a amuaatá'ixaate'en? Tij seajta mú'een siyen raxí'eve'e sej seajta jamuan á'ujuhua'ane'en.

²⁸ Majta miyén jeíhua mú a'íj pua'a tiraata'ixaa tijín:

—Aa neti'íjtá ne'u. Mú'ee pej yeehui pe'íjna jamuan á'uche'ecan, tzíte'e. Teajta iteen, teen tu tiyen rá'astijre'e te'íjna í Moisés teecan.

²⁹ Teen tu yeehui tiyen ramua'aree ti Dios ayén jamuan tiu'uxájtaca'a í Moisés. Ajta, jíme'en a'íjna í ja'atí, catu yeehui a'atzu ramua'aree a'u ti é'eme'ecan.

³⁰ Aj pu'í ayén tiu'utaniú a'íjna í ja'atí tijín:

—¿Ni caí ne'u icu? Mú'een xu caí ramua'aree a'u ti é'eme'ecan. Mí ajta, a'ín ayén naarújte nej ni niyén atáneere. ³¹ Ayee tu yeehui ramua'aree ti Dios caí ayén ranamua ja'atí ti ayén ateáturaave í jemin. Dios pu xaa

ayén ranamua a'íjna í ja'atí ti ayén rana'amiche, ajta ti ayén rá'astijre'e a'íj ti Dios tí'ijxe'eve'e. ³² Capu yehui ja'anáj ja'atí ayén tiráanamujri'i ti seij ayén raarújte a'íjna ti aracúuni'i huanú'ihuaca'a ti ij ayén atáneerica'a á'ara'ani. ³³ Tí pua'a hui caí Dios jemi é'eme'ecantacache'e, capu a'íj riníche'en ti naarújte'enche'e ineetzi. —Aye pu tihua'utá'ixaa.

³⁴ Majta a'íime miyen tiraata'ixaa tijín:

—Nain pej jín auteájturaa í Dios jemi mú'ee, tíj na'a pej yehui piyen huanú'ihuaca'a ti yú e'iré'ene. ¿Ni tzaa mú'ee piyen auté'aca'ane pej piyen titáamua'aten? —Aye mú tiraata'ixaa.

Majta ru'irá'iteca'a.

Jesús pu nu'u hua'ajté'axi a'ímej í mej teyujta'a tí'ajta

³⁵ Ajta a'íin Jesús, ayej ráamua'areeri'i mej miyen ru'irá'iteca'a. Tí'ij ayén yá'uteu a'íjna í ja'atí, ayé pu tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni piyen rá'atzaahuatete'pe'íjna ti teáata'a jetze airaújnejte?

³⁶ Aj pu'i a'íin ja'atí ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Nevástara'a yehui, ¿a'atani a'íin pírici nej ni niyen rá'antzaahuatete'en?

³⁷ Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Pepu'uri yehui raasej. Jee xaa ne'u ayén ti'ayajna, a'í pu á jamuan ayén tí'ixa.

³⁸ Ajta a'íin tevi ayej tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, nee nu yehui muá'atzaahuatete'e.

Aj pu'i raateánajcheca'a. ³⁹ Ajta a'íin Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Aye nu yehui ne'íjna jín a'uvé'emej íiyen chaanaca japua nej ni hua'uxíjete'en najmi'ica í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, mej mi miyen atanéjne'ere a'íime í mej aracúcu'unijmee, mej mi majta yehui miyen aracúcu'unijme'é muá'ara'ani a'íime í mej nu'u miyen atanéjne'e.

⁴⁰ Majta seica í fariseos, a'úu mú vejli'i a'uté'uuca'a. Mat'íj miyen ráanamujri'i a'íj ti tiu'utaxájtaca'a, mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'íi nu'u ye'í? ¿Ni tzaa yehui teajta iteen aracúcu'unijmee?

⁴¹ Aye pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a yehui siyen aracúcu'unijme'eni ti ij caí tí'itíj a'íj tejamuá'amitiejte'e, capu ri'iríista á'ame'enche'e ti ja'atí tí'itíj jín mú'ejmi jetze te'ujpuá'ajte'en. Mí seajta mú'een, ayé xu yehui tí'ixa sej nu'u siyen atanéjne'e ti ij nain jín tejamuá'amitiejte'e. A'íj xu jín, seúche'e xu á'aturaave í Dios jemi.

10

A'íjna ti huá'ajye'emua, ajta a'u ti e'iténine'i

¹ Aye nu yehui tejá'amua'ixaate'e tzaahuatí'ira'a jime'e. Tí pua'a ja'atí a'uun a'uteároute cáne'axi tihua'acúraa, ti pua'a caí a'uun a'uteároute a'utí e'iténine'i sino ti pua'a ancuré'ara'ani í tejúcuá jetze, a'í pu nahua'ari pú'een, ajta ti tí'itecu'íica.

² Mí ajta, a'íin ti yehui a'uun a'uteároute a'u ti é'epueerta, a'íi pu a'íin pú'een ti huá'ajye'emua í cáne'axi. ³ Ajta a'íin ti tí'icha'íi a'u ti é'epueerta, a'íi pu tira'antácuune'esin tí'ij a'uun a'uteároute a'íjna ti huá'ajye'emua. Majta a'íime í cáne'axi, a'íi mú yehui ranamua i niúucare'ara'an. Ajta a'íin ja'atí ayén huá'ajee a'íj mej ántea'arua seij ajta seij. A'íi pu ajta hua'irájajpua.

4 'Tí'ij ari najmi'ica huirajáapuan í ruye'emua, a'í pu huá'a cujta'a aumé'e a'ame. Majta a'íme amuacáí mú huajú'un muá'aju'un í jemin a'iné a'í mú rá'aste a'ij ti a'ín tihua'ixaate'e. 5 Camu ja'anáj miyen huajú'u muá'aju'u jemin seí í mej caí ramua'ate. Camu xaa ne'u, sino muataúuruuna í jemin a'iné camu yeehui ramua'ate í niúucare'ara'an a'íjna í ja'atí í mej caí ramua'ate.

6 Ayee pu tihua'utá'ixaa í Jesús a'íjna jime'e í niuucari. Majta a'íme, camu yaú'ítiee muá'araa a'ij ti a'ín tihua'utá'ixaa.

Jesús pu a'ín p'írici í ta'anténine'i a'u mej a'uteárute cúrajta'a

7 A'í pu jín, Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e. Nee nu yeehui ne'ín pú'een í ta'anténine'i í mej jetzen uteárute í cáne'axi u cúrajta'a. 8 Matíj mena'a mej miyen amuacáí huataseíjre necaí inee, a'í mú nahua'ari pú'een'e, majta mej tí'itecui'ica. Mí ajta, a'íme í cáne'axi, camu yeehui huá'unamuajri'i a'ij mej tiu'utaxájtaca'a.

9 'Nee nu yeehui ne'ín pú'een í ta'anténine'i. A'atí ti na'a ti ayén a'uun a'uteárute a'íjna jime'e ti ná'antzaahuat'e'en ineetzi, a'í pu ruuri huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e. A'í pu yeehui ruxiéehua huiráaye'icaa a'ame, ajta uteáru'ipiche'e a'ame. Ruxiéehua pu rateuni í ti jín hu-ateújvaire'en.

10 'Ajta a'ín nahua'ari, ayée pu'u yeehui 'een jín u a'uvé'emej ti ij tiu'unáhua'an, ti ij ajta titéecui'íni, ti ij ajta najmi'ica antipúa'ajte'en. Mí neajta inee, ayée nu yeehui 'een jín mú a'uvé'emej mej mi ruuri muá'ara'ani, ti ij ayén tihua'aci'íti nain a'ij ti tí'iseijre'e í mej jín hu-ataújtemua'ave tíj na'a rusén jime'e.

Jesús pu ayén tihua'amua'ate a'íjna jime'e í ti huá'ajye'emua

11 'Nee nu yeehui ne'ín pú'een i nej xí'epi'ín jín seijre'e, i nej neajta niyen huá'ajye'emua í cáne'axi. Neajta nu niyen huámi'íni huá'a jetze me'ecan. 12 Ajta a'ín í mej raatá'a ti tiu'umuári'en, capu yeehui a'ín pú'een í ti huá'ajye'emua í cáne'axi. A'í pu jín, ti pua'a raaseíj ti 'íira'ave e'evé'eme, a'í pu án huajaúhuhua'axij'sin, ajta huataúuruuna. Aj pu'i, a'ín 'íira'ave huá'a tzajta'a a'uun a'uteáruti, ajta huaja'ucujxi'isin í cáne'axi. 13 Ajta a'ín í ja'atí ayén huataúuruuna a'iné ayée mu'u raatá'a ti tiu'umuári'en na'a, ajta capu yeehui a'atzu jetzen ruxe'eve'e a'ij ti tihua'aruuren í cáne'axi, ícu.

14 'Mí neajta inee, nee nu yeehui ne'ín pú'een i nej rí'i tí'itevij, i nej neajta huá'ajye'emua í cáne'axi. Nee nu huá'amujte ne'ímej í cáne'axi. Majta a'íme í cáne'axi, a'í mú yeehui nemua'ate ineetzi. 15 Ayee pu che'atá na'a nemua'ate í niyá'upua. Neajta inee, ayée nu che'atá nena'a ramua'ate í niyá'upua. Neajta nu huámi'íni huá'a jetze me'ecan í cáne'axi.

16 'Nee nu yeehui neajta huá'a cujta'a huaméj seica í cáne'axi í mej caí huá'a jetze ajtéme'ecan a'ímej í mej íyu seijre'e cúrajta'a. Ayee pu yeehui ruxe'eve'e nej ni niyen huaja'uvé'ejajpuan. A'í mú majta ra'ancuré'asin í neniucca. Najmi'lí mú í cáne'axi, matíj mena'a pua'amé, a'úu mú seíre'e muá'aju'u seíj tzajta'a í cúraa. Ajta, seíj pu'u yeehui huá'a cujta'a a'umé'e a'ame.

17 'Ayee pu yeehui 'een jín niyá'upua neetzi xe'eve'e a'iné nee nu huámi'íni nej ni neajtahua'a huatarún. 18 Capu ja'atí ná'ari'iraj ineetzi sino nexí'evi'ira'a nu jín mi'íni. Nee nu yeehui ne'íjna jín antínmua'aree

nej ni niyen ahuánca'ane nej huámi'ini. Neajta ne'íjna jín antínmu'aree nej ni neajtahua'a huatarún. Ayee pu a'íjna jín tinaa'íjca í niyá'upua. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁹ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a í Jesús, aj mú mi já'ita'a a'utacáj a'íime í mej a'uun tí'ajta huá'a teyujta'a í mej Israél jetze ajtème'ecan.
²⁰ Mu'ití mú miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Tiyaaru'u pu yeehui tzajta'an seijre'e, ajta rutámua'i. Caxu siyen rá'atzaahuat'e.

²¹ Majta seica miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Capu yeehui ri'íri ti ja'atí ayén tí'ixajta ti pua'a ayén tiyaaru'u tzajta'an seijre'e. ¿Ni tzaa tiyaaru'u ayén raay'íiti ti ayén yeehui raarújte'en ja'atí ti ayén aráacun? Capu xaa ne'u. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

Jesús pu ayén tihua'ixaate'e ja'atí ti pírici

²² Pu'uri a'atzu á'ateevi'ica tí'ij ari vejli'i pí'tí'irijcaa mat'íij miyen me'íjna jín tí'iyeste ja'anáj mej miyen tiu'utátui í teyuu. Pu'uri ajta a'ájna pí'tí'irijcaa ti huáseevi'i á'aye'i. ²³ Ajta a'íjn Jesús, a'úu pu á'u'che'ecane'e a'ujna teyujta'a, a'u ti te'ejtetaavij ti Salomón rá'ajtaahuaca'a. ²⁴ Majta miyen ajteáxxireca'a í jemin a'íime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a. Mat'íij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Capej yeehui piyen tá'aviitze'e. Patá'aj piyen tzaahuatí'ira'a jín taatá'ixaate'en ti pua'a pe'ín pú'een í Ciríistu'u nusu pecaí.

²⁵ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nee nu hui xaa neri amuaatá'ixaa. Seajta mú'een, caxu ná'antzaahua. A'íjna í nej jín niyen rici ti huápi'i ruxe'eve'e, ayée nu yeehui ne'íjna jín niyen rici niuucajtze'en í niyá'upua. Ajta, a'íi pu a'íjna jín ayén tí'inexa. ²⁶ Mí seajta mú'een, caxu yeehui ná'atzaahuat'e'e a'iné caxu huá'a jetze ajtème'ecan í cáne'axi í nej huá'ajye'emua.

²⁷ Ajta a'íime í cáne'axi, ayée mú nenamua a'íj nej tihua'ixaate'e. Nee nu yeehui huá'amujte, majta miyen ná'astijre'e ineetzi. ²⁸ Ayee nu yeehui hua'atá'aca mej miyen ruurican huateaturan tíj na'a rusén jíme'e. Camu ja'anáj antipua'ari; capu yeehui ri'íri ti ja'atí ayén ná'ajajpuani'i. ²⁹ Ajta niyá'upua, í ti ayén naatátui a'íimej í cáne'axi, a'íi pu nain jín antiújmua'aree. Capu yeehui ajta ri'íri ti ja'atí ayén rá'ajajpuani'i.

Jesús pu tihua'ixaate'e a'íimej í mej níniu'ucacu

³⁰ Teen tu najjmi'i, seíj tu tena'a pírici í niyá'upua, neajta inee. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

³¹ Majta a'íime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, majtáhua'a mú tetej titú'utu mej mi me'íjna jín raateátu'asixi'in. ³² Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nee nu neri jeíhua tejamuaataseíjrate a'íj nej rici ti i'i xí'epi'in. ¿Tí'itájni si jín pí tinaateátu'asixi'isin? ¿Ni qui a'íjna jíme'e nej raarújte, na'arí tí'itáj jín, ne'u?

³³ Mat'íij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Catu yeehui te'íjna jín muaateátu'asixi'isin pej piyen tí'itáj jín rici ti i'i xí'epi'in, sino ayée tu 'een jín muaateátu'asixi'isin pej piyen a'íj pua'a tí'ixa í Dios jemi, a'iné mú'ee pepu'u, tevi pena'a pírici. Pajta piyen tí'aseijrata pej nu'u Dios pú'een. —Ayee mú tiraata'ixaa.

³⁴ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—¿Ni caí ayén té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti nu'u Dios ayén ti-hua'utá'ixaa a'ímej í mej a'ímej jemi raateájtuaa í runiuuca? Ayen tijín: “Ayeé pu nu'u yeehui ayén tihua'utá'ixaa ti nu'u ayén hua'utamua'a tijín: Diosi mej nu'u pú'een.” ³⁵ Dios pu ayén hua'utamua'a a'íjna jime'e mej nu'u dioosi pú'een. Ajta capu yeehui rí'irí tej tiyen ra'uré'uuna te'íjna ti ari té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze.

³⁶ Tí pua'a Dios ayén hua'utamua'a, ¿a'iné tej tiyen raatámua'ati te'íjna ti niyá'upua huateúra'ate, ajta yen ya'uta'íteca'a íiyen chaanaca japua? ¿Ni qui tiyen che'atá tena'a raatámua'ati a'ij ti Dios ari hua'utamua'a í seica? A ni'ijta ne'u. A'íj pu yeehui jín, ¿a'iné siyen se'íjna jín t'í'inxajtzí'i se'íjna jime'e nej niyen tejámuaatá'ixaa yee nee nu ne'ín pú'een í yau-jra'an í Dios?

³⁷ Setá'aj ná'atzaahuat'e ti pua'a yeehui niyen che'atá nena'a rijca a'ij ti ajta rici í niyá'upua, na'ari ti pua'a necaí nena'a, setá'aj caí ná'atzaahuat'e. ³⁸ Jee xaa, ti pua'a niyen nena'a rijca a'ij ti ajta a'íin rici, seajta secaí siyen ahuaújca'anen sej yeehui ná'antzaahuat'en, ayée nu tejámuaatá'ixaate'en setá'aj siyen sena'a té'atzaahuat'e se'íjna jime'e a'ij nej rici sej sí siyen yeehui ráamua'aree, seajta yaú'itíee xá'ara'ani tej tiyen naími'i seíj tena'a pírici, í niyá'upua, neajta inee. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

³⁹ Majtahua'a mú miyen tí'itese'eca'a mej mi raatéevi'i. Mí ajta a'íin, huá'a jetze ajtá'aa.

Jesús pu antá'aa u jetze pújme'en játe'ana jetze í Jordán

⁴⁰ Aj pu'i a'uun antá'aa í Jesús u jetze pújme'en í játe'anara'an jetze a'ujna u Jordán. A'uu pu a'ará'a a'utí amuacaí a'íin huámua'í'ivijhuaca'a a'íjna í Juan. A'uu pu a'uteájturaa. ⁴¹ Majta mu'íití mú u e'iré'ene í jemin. Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Capu yeehui ja'anáj ayén huaríj a'íjna í Juan ti'itíj mej jín a'ij tira'utaseíj a'íjna jime'e mej rí'í tiraateájtuaani í Dios. Mí ajta, tíj na'a mej miyen tiu'utaxájtaca'a me'íjna jime'e í Jesús, ayée pu yeehui ayén tí'ayajna. —Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a.

⁴² Majta mu'íití mú me'uun huataújtuaa í Jesús jemi.

11

Jesús pu tiu'unamuajri'i a'íjna jime'e í Lázaro

¹ Ajta seíj pu tí'icuí'ica'a ti ayén ántehuaaca'a tijín Lázaro. A'uu pu e'echéjme'e chajta'a ti ayén téja'arájtehuua tijín Betania. A'uu mú majta e'echéjme'e í juutzeájra'an, a'íjna í María, ajta í Marta í ti i'í cu'utzeá'ara'an.

² Ajta a'íjna í María, a'íi pu a'íin pú'een ti ra'avé'exíri'irí'í í tavá'stara'a a'íjna jime'e ti naa teá'arí'e. A'íi pu ajta ra'anáhuatzi'irí'í í rucipúa' jime'e í íicá'ra'an jetze. Ajta a'íin ihuá'are'ara'an tí'icuí'icaa, a'íjna í Lázaro. ³ Mat'í'ij mí me'ín júutzimua'ame'en miyen tiraatániuucajte í Jesús tijín:

—Tavastara'a, a'íi pu yeehui tí'icuí'í a'íjna í pej raxí'eve'e.

⁴ Ajta a'íin Jesús, tí'íj ayén ráamua'areeri'i, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Capu yeehui a'íjna jín tijcu'í'ineca'a ti i huá'mi'ini sino mej mí rí'í tiraatá'an í Dios. Ayeé pu ajta a'íjna jín Dios ayén rí'í tinaatá'asin ineetzi, i nej yaujra'an pú'een.

Jesús pu jime'en tí'ixa a'íjna jime'e ti Lázaro huam'í

⁵ Jesús pu huá'axe'eve'eca'a a'íjna í Marta, ajta í juutzeá'ra'an, ajta a'íjna í Lázaro. ⁶ Mí ajta a'íin, tí'ij ayén ráamua'areeri'i ti nu'u tí'icui'i a'íjna í Lázaro, aúche'e pu a'uun a'uteájturaa hua'apua xicaj a'u ti a'ij éene'e á'aye'i. ⁷ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e ayén tijín:

—Tiché'e yeehui teajtáhua'a te'uun a'atanén u Judea.

⁸ Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Maeestru, capu xi yeehui a'achú á'atee mej miyen tiu'utése mej muaateátu'asixi'in tetej jime'e. ¿Ni tzaa pajtáhua'a pe'uun a'atanéjsin?

⁹ Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Jesús tijín:

—¿Ni yeehui caí ayén á'atijti'i ti ayén huáneeri'i í xicaj jime'e a'achú cumu tamuáamuata'a hora japuan hua'apua? Capu ja'atí ayén te'ijcá'acata' a'ame ti pua'a auj néeriste'e á'uche'ecane'en a'iné a'íi pu jín mé úneee a'íjna jime'e ti huáneeri'i íiyen chaanaca japua. ¹⁰ Tí pua'a yeehui a'íin ja'atí ayén tíca'ari tzajta'a á'uche'ecane'en, a'íi pu xaa a'ijcá'acata' a'ame a'iné capu huáneeri'i. A'íj pu jín huatáci'ipe tej te'uun a'atanén.

¹¹ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'íi pu yeehui huatácu í ta'amiiigu a'íjna í Lázaro. A'u u a'atanéjsin nej ni ráajisten.

¹² Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tijín:

—Tavastara'a, ti pua'a yeehui ayén cutzú, a'íi pu rí'i rujni.

¹³ Ayee pu tihua'amitiejte'eca'a a'ímej ti Jesús a'íjna jín ayén tí'ixajtaca'a ti ayén Lázaro cujcaa ti ij huaújse'upe'en na'a. Mí ajta, a'íjna í ti Jesús ayén tí'ixajtaca'a, ayée pu huataújmua'a ti ayén huam'íi. ¹⁴ Aj pu'i ayén e'ehauritiéecan jín tihua'utá'ixaa tijín:

—Pu'uri yeehui huam'íi a'íjna í Lázaro. ¹⁵ Neajta nu niyen huatántemua'ave nej caí ne'uun a'utéveeca'a a'iné a'íi pu tejámuaatéva'iri sej si siyen rá'antzaahuate'en set'íj raaseiiran a'ij nej huá'irini. Tiché'e yeehui te'uun á'uju'un a'u ti a'ij'é'en. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁶ Ajta a'íin Tomás í mej majta miyen ratamuá'amua tijín í mej hua'apua pú'een, a'íi pu ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í seica tijín:

—Tiché'e yeehui teajta te'uun á'uju'un tej ti tiyen jamuan huá'cui'ini.

Jesús pu ayén tihuaú'ixaa mej nu'u majtáhua'a huatarújsin í mej meri huá'cuii

¹⁷ Tí'ij Jesús a'uun a'ará'a u Betania, ayée pu ráamua'areeri'i tijín pu'uri ayén á'atee a'achú cumu muá'acua xicaj mej ra'avá'ana a'íjna í Lázaro. ¹⁸ A'u pu vejli'i píjá'arici a'ujna u Jerusalén a'achú cumu hua'íca kilómetros. ¹⁹ Mu'íití mú a'uun e'iré'ene a'íime í mej Israél jetze ajtéme'ecan a'u mej'é'eche a'íjna í Marta, ajta a'íjna í María mej mi miyen hua'utéjpua'ajte'en í mej jín ruxieem'ijte'e ti a'íin huá'ihuara'a huam'íi. ²⁰ Tí'ij a'íin Marta ayén ráamua'areeri'i ti nu'u Jesús e'evé'eme'ecaa, aj pu'i u á'ume ti ij ra'antinájche. Ajta a'íin María, a'úu pu a'uteájturaa u chí'ita. ²¹ Aj pu'i Marta ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevá'astara'a, ti pua'a yeehui piyen yé huá'catijche'e, capu mi'iníche'e í nejá'a. ²² Mí neajta inee, ayée nu yeehui ramua'aree ti Dios aúche'e ayén muaatá'asin tíj na'a a'ij pej tiraatáhuaviira.

²³ Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—A'íi pu yeehui ajtáhua'a huatarújsin a'íjna í a'ihuá'ara'a.

24 Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Marta tijín:

—Nee nu yehui niyen ramua'aree ti ajtahua'a huatarújsin a'ájna xicájra'an ti jetzen nain te'entipua'ajte, ti ajta Dios jetzen hua'ajjájpu naíjmi'ica í mej meri huácuii.

25 Ajta a'ín Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu yehui ne'ín pírici i nej hua'ajjá'apuana ná'aye'i í mej meri huácuii, neajta nu niyen hua'atá'aca mej mi ruuri muá'ara'ani. A'atí ti na'a ti ayén ná'atzaahuat'e ineetzi, ti pua'a a'ín ayén huámi'ini, aúche'e pu ayén ruuri a'ame. 26 Ajta ja'atí ti na'a ti ayén rí'i ti'itíújcha'íi, ti ajta ná'atzaahuat'e ineetzi, a'íi pu caí ja'anáj mi'ini. ¿Ni qui piyen té'atzaahuat'e pe'íjna jime'e?

27 Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Marta tijín:

—Jee xaa ne'u, nevástara'a. Ayee nu yehui té'atzaahuat'e pe'íjna pú'een í Círíistu'u, pajta pe'íjna yaujra'an pú'een í Dios, pe'íjna yen chaanaca japua e'icánejsin.

Jesús pu nu'u huaúyjeineca'a a'u mej ye'avá'ana me'íjna í Lázaro

28 Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i u á'ume u chi'ita. Tí'ij i avíitzi jín ya'utajé í rujuu. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Pu'uri mé e'evé'eme í maestro. A'íi pu yehui muajé'echu'eve'e a'ujna.

29 Jíme'en pu'u ayén tiu'unamuajri'i a'íjna í María, aj pu'i ca'anacan ájchee, ajta u á'ume í jemin. 30 Ajta a'ín Jesús, capúu xi a'uun a'uteáruteca'a u chajta'a sino a'úu pu'u aúche'e a'utéveeca'a a'utí Marta ye'entinájcheca'a. 31 Majta í mej Israel jetze ajtème'ecantaca'a, a'úu mú e'eré'ete'ecaa u chi'ita jamuan í María mej mi miyen ra'anpuá'ajte'en í mej jín ruxieemijte'eca'a. Matí'ij miyen raase'íj ti a'ín María ca'anacan ájchee, ti'iqui huirájraa u chi'ita, matí'ij mi me'ín raatavén. Ayee mú tiu'umuá'aj ti nu'u a'uun á'ume a'u mej ye'avá'ana í ihuáare'ara'an ti ij a'uun e'ehuaúyjeinixi'ín.

32 Tí'ij María a'uun a'ará'a a'utí a'utéveeca'a a'íjna í Jesús, aj pu'i raase'íj, ajta aítave a'u ti e'era'íicajme. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, ti pua'a yehui piyen yé huatéveecache'en, capu ayén mi'iníche'e í nejá'a.

33 Tí'ij í Jesús ayén raase'íj ti ruyeineca'a. A'íi mú majta ruyeineca'a a'íime í mej Israel jetze ajtème'ecantaca'a, í mej majta jamuan huajú'ucaa. A'íj pu jín jeíhua pu utéene í tzajta'an. Ajta jeíhua pu a'íj pua'a raatá'a.

34 Aj pu'i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'uné jetze seye'avá'ana?

Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Mú a'utá'iyi'i, tavástara'a; patá'aj yehui ya'utéese'íj.

35 Aj pu'i huaúyjeineca'a í Jesús. 36 Matí'ij mi miyen tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej Israel jetze ajtème'ecantaca'a tijín:

—Casi'i yehui, jeíhua pu raxí'eve'eca'a.

37 Majta seica miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—A'íi pu yehui se'íj huarújte ti aracúuni'i. ¿Ni caí ayén tiraayí'tihua'a ti ij ayén raatá'an a'íjna í Lázaro ti caí huámi'ini?

Lázaro pu ajtahua'a huatarúj huá'a tzajta'a í mi'ichite

³⁸ Ajtahua'a pu utéene í tzajta'an í Jesús. Aj pu'i a'uun a'ará'a a'u mej ye'avá'ana, a'u ti é'eteasta'a. Tetej pu a'itémuaca'a a'ujna a'u ti a'utécun.

³⁹ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj yeehui ra'antá'in mi tetej.

Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Marta, ti juutzeá'ra'an pú'een a'íjna ti huamí'i, tijín:

—Aru tavá'stara'a, a'ij pu pua'a yeehui teáarí'e, a'iné pu'uri ayén á'atee muá'acua xicaj ti a'uun avé'enami'ihuaca'a.

⁴⁰ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni caí yeehui niyen timuaatá'ixaa pej piyen raseijran í pej jín rí'i tiraatá'an í Dios ti pua'a piyen ná'antzaahuat'en? A'iné ni'ijta'ne'u.

⁴¹ Matí'ij mi miyen ra'antá'íj í tetej. Aj pu'i Jesús júte'e á'ujneerca'a, ajta ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Dios pej neya'upua. Ayee nu yeehui ne'íjna jín rí'i timuaatá'asin ne'íjna jime'e pej peri náanamujri'i. ⁴² Nee nu yeehui ramua'aree pej piyen ja'anáj ti na'a nenamua. Mí neajta niyen tiu'utaxájtaca'a ne'íjna jime'e mej jeíhua yeré'evee í teite mej mi miyen rá'antzaahuat'en pej yeehui yen neja'uta'íteca'a.

⁴³ Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús, aj pu'i ca'anín jín raatajé. Ayen tijín:

—Lázaro yeehui, patá'aj huirájra'ani íye pua'acié.

⁴⁴ Aj pu'i huirájraa a'íjna í ti huamí'icaa. Aúche'e pu cá'ijcatzi'ihuaca'a í íicájra'an jetze, ajta í muájca'are'ara'an jetze, a'íjna jime'e í cixuri í mej jín hua'acaícata muá'aye'i í mi'ichite. Ajta paaiu jín aránami'ihuaca'a í néerime'ara'an. Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj yeehui tiracá'ari'i, seajta ra'utáxijta.

A'íime í mej teyujta'a tí'ivaire'e, maújchueere, majta mú rajé'icacacu me'íjna í Jesús

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵ Matí'ij miyen raasej'aj í ti huaríj í Jesús, mu'ití mú miyen huataújtuaa í jemin a'íime í mej Israel jetze ajtéme'ecantaca'a, a'íime í mej majta e'iré'ene mej ramuaare me'íjna í María. ⁴⁶ Mí majta seica, a'íimej jemi mú á'uju'un í fariseos. Majta mú hua'utá'ixa a'ij ti huaríj a'íjna í Jesús.

⁴⁷ Matí'ij mi a'íime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, majta a'íime í fariseos, ayé mú hua'utajé í jueesi mej mi naími'i tíújseire'en. Ayee mú tíújihua'u tijín:

—¿A'iné yeehui terini? A'iné a'íi pu tí'ij pí na'a ayén tí'itíj jín rici ti ayén huápi'i ruxe'eve'e, í mej jín a'ij teja'useíra'a muá'ara'ani í teite. ⁴⁸ Tí pua'a yeehui tiyen raatá'acare'en ti ayén rijca, naími'i mú miyen huataújtuaasin í jemin. Majta a'íime í mej Roma ajtéme'ecan, matí'ij miyen ráamua'aree, aj mú mi yeehui yé uvé'enejsin, mej mi titá'ari'i nain í tej jín títetateí, íiyu teyujta'a, ajta íiyen chuéjra'a japua, íye Israel.

⁴⁹ Aj pu'i seij ayén tiu'utaxájtaca'a, ti a'ájná'imua a'íjna jín tí'itéveeca'a tí'itíj jime'e ti jaítze'e ve'ée í mej jín tí'ivaire'e u teyujta'a. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Caifás. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een xu yeehui caí tí'itíj mua'aree. ⁵⁰ Capu yeehui ayén teja-mua'amitiejte'e ti ayén jaítze'e títaatéva'iri ti seij na'a ayén huámi'ini huá'a jetze me'ecan í teite caí tej naími'i antipua'are. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁵¹ Capu rusej'aj na'a a'ij tirájteu a'ij ti tiu'utaxájtaca'a sino a'íi pu Dios jetze me'ecan raataxájtaca'a ti Jesús ayén nu'u huá'a jetze me'ecan mi'ini matíj

mena'a Israél jetze mej ajtème'ecan. ⁵² Ajta nu'u, capu a'ñme na'a sino a'ñ pu nu'u ajta huá'a jetze me'ecan huámi'ini í yaújmua'ame'en í Dios í mej nu'u a'imuá a'ucaíjme, ti ij a'ñ nu'u ajta hua'uré'eseire'en mej mi seáj mena'a teitejra'a pu'éne'e muá'ara'ani. ⁵³ Tíj na'a a'ájna'imua ti ayén tiu'utaxájtaca'a, a'ñ mú miyen tiraaxí'epi'intare a'ij mej ye'í huárini mej mi raajé'ica.

⁵⁴ A'íj pu jín, Jesús caí ché'e rusejirata á'uche'ecane'e huá'a tzajta'a a'ímej í mej Israél jetze ajtème'ecantaca'a. Tí'ij jí huirájraa a'ujna Judea. Aj pu'i a'uun a'ará'a a'ájna já'ahua'a ti á vejlí'i a'utacá'a a'u ti caí é'e tí'tijca'a. Aj pu'i chajta'a a'uteájrupi ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Efraín. A'uu pu a'uteájturaa, majta a'ñme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e.

A'ñ mú rahuauhuau a'ñme í mej tí'ivaire'e teyujta'a me'ijna jime'e méjchueere

⁵⁵ Tí'ijta ari vejlí'i pí'tí'irijcaa matí'ij a'ñme í mej Israél jetze ajtème'ecantaca'a miyen me'ijna jín tí'iyestehua'a í xicájra'an ti Dios jetzen tihua'utá'uuni'iri'i, mu'iití mú me'uun curé'ecijxi mej mi me'uun a'ujnén ánti Jerusalén mej mi amuacá atí'ihuaxi'in a'ij ti ayén tiú'ujxe'eve'e mej mi miyen tiú'uyesten. ⁵⁶ A'ñ mú maúche'e rahuauca'a. Matí'ij me'uun a'uté'uuca'a me'újna teyujta'a, ayée mú tiú'j'ihua'uraca'a tijín:

—¿A'íné yeehui timuá'amitiejte'e mú'leetzi? ¿Ni caí yé uvé'enejsin ti yé tí'irámua'ariive'esin í mej tí'iyesten?

⁵⁷ Majta a'ñme í mej me'uun tí'aijta teyujta'a, majta í fariseos, ayée mú tiu'uta'ájtaca'a ti nu'u ayén huárini ti pua'a ja'atí mé'e yé'emua'areere a'úu ti a'ij 'é'en í Jesús, ti a'ñ nu'u ayén tihua'utá'ixaate'en mej nu'u mi raateevi'i.

12

María pu nu'u ra'anáxiri'iri'i ñicájra'an jetze í Jesús

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

¹ Tí'ij auj te'á'aturaaca a'achú cumu arájsevi xicaj mej mi miyen me'ijna jín tiú'uyesten í xicájra'an ti Dios tihua'utá'uuni'iri'i, a'úu pu á'ume u Betania a'ijna í Jesús. A'uu pu e'echéjme'e a'ijna í Lázaro ti Jesús ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mej meri huácuii. ² Matí'ij mi té'ucua'iraataca'a me'ijna jime'e a'ij ti Jesús huaráj. Matí'ij mi tiraamí. Ajta a'ñ Marta, ayée pu tí'ivaire'eca'a ti tihua'ateá'axi'in. Ajta a'ñ Lázaro, a'ñ pu huatécatii í meesa jetze jamuan a'ijna í Jesús.

³ Aj pu'i María ayén á yejjáj a'achú cumu já'ita'a liitro a'ijna í a'aseiite ti naa teáarí'e, ti ajta huápi'i jeihua tí'ijnajche. Naardu pu raja'ara'a ti rumua'atí. María pu ra'anáxiri'iri'i í ñicájra'an jetze í Jesús. Aj pu'i rucipúa jín ra'anáhuatzi'iri'i. Ajta temua'a pu naa te'uteáarieca'a nainjapua u chí'ita a'ijna jime'e í a'aseiite ti naa teáarí'e.

⁴ Mí ajta seáj ti jamuan á'uche'ecane'e, ayée pu tí'ihuaújniuuste tí'ij raaseíj. A'ii pu a'ñ pú'een a'ijna í Judás, ti ayén te'entímu'utaca tijín Iscariotes. A'ñ pu ajta á'yien avíitzi jín tiu'utátuiire'esin í Jesús. ⁵ Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—¿A'íné yeehui 'een jín mecaí ráatuaa me'ijna í aceite a'iné ayée pu tí'ijnajche a'achú cumu huaíca ciento í tumin? Aj pu'i yeehui ri'iríista á'ame'enche'e mej miyen hua'utá'an í tumin a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Judás.

⁶ Capu ayén raataxájtaca'a a'íjna jime'e ti jetzen ruxe'eve'eca'a a'ij ti tihuá'aruure a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, sino ayée pu a'íjna jín ayén tiu'utaxájtaca'a a'iné a'íí pu nahua'ari pú'eene'e. A'iné a'íí pu racha'íica'a í mej tzajta'an ru'ucá'ave í tumin, a'íí pu ajta ruvaire'eca'a a'íjna jime'e í tumin.

⁷ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Capej yehui rá'itziite'e. Ché'e ayén huárini, a'iné a'íí pu ayén raateájtuaa a'íjna í aceite ti ij ayén ra'utámua'aree í xicájra'an jetze mej jetzen na'avá'anajsín. ⁸ A'íí mú yehui mú'ejmi jemi seíre'e muá'aju'u tíj na'a rusén jime'e a'íime í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Mí neajta inee, canu niyen rusén jín mú'ejmi jemi seíre'e na'ame. A'íj pu jín, xí'epi'ín huaríj amíjna mi'íita'a. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

A'íime í mej Israel jetze ajtémecan, ayée mú nu'u méje'icatacu me'íjna í Lázaro

⁹ Majta a'íime í mej Israel jetze ajtémecantaca'a, mu'iití mú miyen ráamua'areeri'i ti Jesús a'uun a'utéveeca'a. Mat'íj mi me'uun e'iré'ene mej mi raaseíj, majta mej raaseíj me'íjna í Lázaro ti Jesús ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mej meri huácuii. ¹⁰⁻¹¹ A'íj mú jín miyen tiraaxí'epi'intare a'íime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a mej mi majta raajé'ica me'íjna í Lázaro, a'iné mu'íi mú miyen rá'ajaahuat'e'eca'a í Jesús me'íjna jime'e ti ayén Lázaro huarújte. Majta a'íime í mej Israel jetze ajtémecantaca'a, a'íí mú miyen huataújtuaaca'a í Jesús jemi.

*Ij pu icu, Jesús pu a'uun a'ujnéj u Jerusalén
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)*

¹² Yee ruijmua'a yee, a'íime í mej me'íjna jín ajteáxíreca'a mej mi me'uun tiú'uyesten, ayée mú ráamua'areeri'i ti nu'u a'íin Jesús e'evé'eme'ecaa a'ujna Jerusalén. ¹³ Mat'íj mi tacíj xámua'ij antíveichixi, majta ya'upí. Mat'íj mi á'uju'un mej mi ye'entinájche. Ayeé mú tí'ijjhuaca'a tijín:

—Temua'a pu tí'ixi'epi'ín. Tiché'e yehui r'íi tiraatá'an te'íjna ti ye'evé'eme niucajtzelen í tavástara'a. Tiché'e yehui r'íi tiraatá'an te'íjna í Rey ti titaata'ájte'esin itejmi tej Israel jetze ajtémecan. —Ayeé mú e'eve'ejíjhuajme'e.

¹⁴ Aj pu'i Jesús puuru'u huáteu ti caí xi ja'atí japuan avé'eyeijxi. Aj pu'i japuan avé'eyeijxi ti ij ayén huárini a'ij ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze tijín:

¹⁵ Caxu yehui tí'itziíne'e mi sej se'uun huachéjme u Sión.

Casi'i yehui mú'een, a'íí pu mé'e ve'emej í ti tejámuaata'ájte'esin. A'íí pu ajta yehui avé'eca japuan í puuru'u ti rayauj.

¹⁶ Majta a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, amuacaícan, camu yaú'itíee muá'araa a'ij ti huataújmua'a tíj na'a ti ayén té'eyu'usi'íhuaca'a. Mí ajta, tí'ij ari Dios ayén ra'ajjáj í Jesús, ajta ayén nain jín tira'íjca, aj mú mi xaa ra'utámua'areeri'i ti ayén jime'en té'eyu'usi'íhuaca'a a'íjna jime'e í Jesús. Majta miyen ra'utámua'areeri'i mej miyen ráaruu.

¹⁷ Majta a'íime í mej mu'íi í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íí mú majta Jesús jamuan seijre'eca'a tí'ij Jesús ayén tiraatajé a'íjna í Lázaro ti nu'u ayén huírájra'ani a'utí e'evé'enamí'ihuaca'a. Tí'ij Jesús ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mej meri huácuii, a'íí mú á'iyen miyen tiu'utaxájtaca'a a'íj ti huaríj. ¹⁸ Majta a'íime í seica í teite, mat'íj ráamua'areeri'i ti Jesús ayén tí'itíj jín huaríj ti huápi'í ruxe'eve'e, mat'íj mi miyen u á'uju'un mej mi ye'entinájche. ¹⁹ Majta a'íime í fariseos, ayée mú tiúj'ixaate'eca'a tijín:

—Ayej xaa ne'u té'eme; capu tí'itíj a'ij tejamuatévaire'esin sej siyen raatá'ijmí. Casí'i, matíj mena'a yeehui pua'amé mej yen huachéjme íyen chaanaca japua, naími'i mú rá'ajaahuat'e.

A'íi mú miyen tí'ijxe'eve'e a'íime í mej Grecia é'eme'ecan mej raaseíj me'íjna í Jesús

²⁰ Majta seica me'uun a'uté'uuca'a huá'a tzajta'a a'ímej í mej a'uun a'ujnéj mej mi raateánajche í Dios a'ájna matí'ij tí'iyeste. A'uu mú é'eme'ecan a'íime u Grecia. ²¹ A'íi mú e'iré'ene í Felipe jemi, a'íjna ti a'uun é'eme'ecan u Betania, chajta'a ti a'uun a'utacá'a u Galilea. Ayeé mú tírajhuaviiri'i tíjín:

—Mú'ee vásta'a, ayée tu yeehui tí'ijxe'eve'e tej tiu'uxáj jamuan í Jesús.

²² Ajta a'ín Felipe, á pu a'uré'ene ti ij ayén tiraata'ixaate'en a'íjna í Andrés. Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa me'íjna í Jesús.

Jíme'en í niuucari ti tí'ita'aijte'e a'ij teje'í huárini

²³ Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—Pu'uri yeehui a'ájna teja'uré'ene ti Dios ayén r'í'i tinaatá'an ineetzi, i nej neajta teáata'a jetze airánnejte. ²⁴ Ayeé nu yeehui tejá'amua'ixaate'e tzaáhuatí'ira'a jíme'e ti pua'a caí é'ejveti á chuaata'a ti ij a'uun huámi'ini a'íjna í játze'ara'an í tríigu, ayée pu ruseíj na'a huateáturaasin a'íjna í játze'ara'an. Na'ari ti pua'a ayén huámi'ini, jeíhua pu yeehui jetzen a'iránejsin seica í jatzi.

²⁵ Ayej che'atá na'a 'een huá'a jíme'e í teite. Tí pua'a ayén jaítze'e jetzen ruxe'eve'e ja'atí ti na'a a'íjna ti íyen tí'iseijre'e íyen chaanaca japua caí ayén jetzen ruxe'eve'e ti ra'ará'astijre'en í Dios, a'íi pu yeehui yá'ujisin í ruxiéjniu'uca ti auj ruurica'a. Na'ari caí, ti pua'a caí ayén a'atzu jetzen tiu'ujxe'eve'e tíj na'a ti íyen tí'iseijre'e íyen chaanaca japua sino ayée pu huataúra'an ti nain á'urieni ti íyen rájcha'íi, ti ij ayén ra'ará'astijre'en í Dios, ayée pu yeehui ruurican jín huataúra'asin tíj na'a rusén jíme'e.

²⁶ Tí pua'a ja'atí ayén nevaire'e pu a'ame ineetzi, ayée pu ruxe'eve'e ti a'ín ayén che'atá na'a ríjca a'ij nej ríci inee. Ajta, a'u ti na'a nej niyen a'utevé'e na'ame, a'íi pu ajta ineetzi jamuan a'utevé'e a'ame a'íjna ti nevaire'e. Tí pua'a yeehui ja'atí ayén nevaire'e, a'íi pu í niyá'upua ayén r'í'i tiraatá'asin.

²⁷ 'Pu'uri a'ij pua'a ne'ase yú ne tzajta'a. ¿A'iné nena'a nij niyen tiu'utaxájta? ¿Ni qui niyen tiu'utaxájta ne'íjna ti jíme'en yee: “Niyá'upua, patá'aj yeehui piyen nu'irájtuaani ti ij caí ayén tináaci'iti a'ij ti ari teja'uré'enejsin”? Mí neajta caí, canu. Canu niyen tiu'utaxájta a'iné ayée nu yeehui 'een jín yú a'uvé'emej nej niyen yé huácattí íjii.

A'íi mú teite miyen ráanamujri'i tí'ij Dios tiu'utaxájtaca'a

²⁸ 'Mí pej ní'iyá'upua, patá'aj tihua'utaseíjrate'en í nej jín r'í'i tímuaatá'asin. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Aj pu'i júte'e e'icánamujre ti ja'atí ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Nu'uri yeehui niyen tihua'utaseíjrate. Neajtahua'a nu niyen tihua'utaseíjrate'esin.

²⁹ Majta a'íime í teite í mej a'uun ajteáxiireca'a, a'íi mú majta ráanamujri'i. Seica mú miyen raataxájtaca'a mej nu'u huatéeniu. Majta seica miyen tiu'utaxájtaca'a ti seíj nu'u ayén jamuan tiu'utaxájtaca'a ti júte'e tí'ivaire'e í Dios ti é'eseijre'e.

³⁰ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Capu ayén yeehui tiu'utaxájtaca'a a'íjna jime'e ti ca'aníjra'a naatá'an ineetzi sino ti ayén ca'aníjra'a amuaatá'an mú'ejmi.

Jesús pu ayén tihua'ixaate'e a'ij ti tí'imi'ini

³¹ 'Pu'uri yeehui ayén teja'uré'ene a'ájna xicájra'an jetze ti Dios jetzen hua'uxíjte'en matíj mena'a pua'amé yen huachéjme. Pu'uri ajta a'ájna teja'uré'ene í xicájra'an jetze í nej jetzen raatamuárite'esin ne'íjna ti yen tí'aijta íyén chaanaca japua. ³² Neajta inee, mat'íj meri aj neja'utavén, aj nu ni niyén naíjmi'ica huatájeevi í teite mej mi curé'eci'ixi'in ineetzi jemi. —Aye pu tihua'utá'ixaa.

³³ Aye pu 'een jín ayén tiu'utaxájtaca'a mej mi miyén ráamua'aree a'ij ti ye'í tí'imi'ini. ³⁴ Mat'íj miyén tiraata'ixaa a'íime í mej me'uun ajteáxiireca'a tíjín:

—Aye tu yeehui tiyén ráanamujri'i te'íjna jetze í niuucari í mej jín tí'aijta ti a'íin Ciríistu'u nu'u ayén rusén jín ruuri huateáturaasin. A'íj pu yeehui jín, ¿a'íné tí'irí'iri pej piyén tí'ixa yee ti nu'u ayén ruxe'eve'e mej nu'u á ya'utavén me'íjna ti teáata'a jetze airaújnejte? ¿A'ataani yeehui pírici a'íjna ti nu'u teáata'a jetze airaújnejte?

³⁵ Aj pu'í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Aúche'e pu a'atzu á'ateere mú'ejmi jemi í tatzari ti jín huanéeri'icí a'ame. Setá'aj yeehui siyén á'ujjuhua'ane'en a'ij ti tiraavíjte'e ajta auj mú'ejmi tzajta'a ayén seijre'e í tatzari ti jín huáneeri'i, ti ij yeehui caí a'amua japua rájveti í ti huatíca'a. A'íjna ti yeehui ayén tíca'amiste'e á'uche'ecan, capu ramua'aree a'u ti á'ume. ³⁶ Setá'aj siyén huataújtuaani a'íjna jemi ti jetzen airánineí í tatzari ti jín huáneeri'i sej si siyén se'íjna jetze ajtéme'ecanta a'íjna ti huáneeri'i.

Tí'ij raatapuá'ajta'a ti ayén tihua'utá'ixaa, aj pu'í á'uraa a'íjna í Jesús, ajta huateúravaataca'a huá'a jemi.

Camu té'atzaahuate'e í teite

³⁷ A'í pu ari jeíhua tiu'umuáriej huá'a jemi tí'itíj ti ayén huápí'i ruxe'eve'e. Mí majta a'íime, camúu xi jirá'ujca'anejca'a mej miyén huataújtuaani í jemin. ³⁸ Ayej tiu'uríj tí'ij ayén araúrasten a'ij ti tiraataxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan ti ajmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, ti ayén tíjín:

Nevástara'a, capu ja'atí yeehui ayén rá'antzaahua
a'ij tej tihua'utá'ixaa.

Capu yeehui ja'atí ayén yaú'itiéé já'araa a'ij ti huataújmua'a
a'íjna ti Dios rumuári'eri'ire'ara'an jín ayén huaríj.

³⁹⁻⁴⁰ A'íj mú jín caí rá'antzaahua a'íjna jime'e, a'ij ti pua'amecié ayén raataxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan tíjín:

A'í pu nu'u yeehui ayén huá'uruu mej miyén aracúcu'unijme'eni
mej mi caí atanéjne'ere.

A'í pu yeehui ayén huá'uruu mej mi antaújnaamuan í ru tzajta'a
mej mi caí yaú'itiéé muá'ara'ani.

Na'ari ti pua'a pí mena'a, a'íj mú seicié tiú'umua'atíjche'en,
nej nu'u niyén hua'urújte'enche'e.

⁴¹ Aye pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan a'íjna ti ayén raasej í ti Dios jín rí'i tiraatá'aniche'en. A'í pu ajta ayén tiraataxájtaca'a a'íjna jime'e í Jesús.

⁴² Jee xaa ne'u, mu'iití í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, a'íime mú miyen rá'antzaahua. Mí majta a'íime, camu raxájtacuca'a huá'a tzajta'a í teite me'íjna jime'e mej huá'atziine'eca'a í fariseos, majta mej mí caí seica miyen huiirá'ite me'újna u teyujta'a. ⁴³ Jaítze'e pu hua'aránajcheca'a mej mí teite miyen rí'i tihua'utá'an caí í Dios.

A'í mú runáijmi'i í ya'upuáara'an, ajta í yaujra'an

⁴⁴ Aj pu'í Jesús ayén ruseírata tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Tí pua'a yeehui ja'atí ayén ná'antzaahuat'e'en ineetzi, capu neetzi na'a á'atzaahuat'e'e sino ajta pu rá'atzaahuat'e'e a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a. ⁴⁵ Tí'ij a'íin ayén neseij ineetzi, a'íi pu ajta rasej a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a.

⁴⁶ 'Aye nu yeehui 'een jín mú a'uvé'emej íiyen chaanaca japua nej ni niyen huá'uruuren í teite tíj tatzari í ti jín huá'a tzajta'a huáneeri'i mej mí caí ché'e miyen tíca'amiste'en á'ujujhua'ane'en a'íime í mej miyen ná'astijre'e ineetzi. ⁴⁷ Tí pua'a ja'atí nenamua a'ij nej tí'ixa, ajta caí ná'astijre'e, canu yeehui rá'axijte'en inee, a'iné canu ne'íjna jín mú a'uvé'emej nej ni niyen hua'uxíjte'en a'ímej í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua sino nej ni hua'irájtuaani.

⁴⁸ 'Jee xaa ne'u, tí'itíj pu yeehui pú'een ti ayén rá'axijte'en a'íjna í ja'ati ti ayén naaré'iti, ti ajta caí rá'astijre'e a'ij nej tí'ixa. A'íjna ne'u yeehui, í nej jín tiu'utaxájtaca'a, ayée pu rá'axijte'en a'ájna xicájra'an jetze ti jetzen nain te'entipúa'ajte.

⁴⁹ 'Aye pu'u na'a, a'iné canu yeehui nesej a'ij tirájteu a'ij nej tiu'uxájtaca'a sino a'íin ti niyá'upua pú'een, a'íi pu ayén tinaata'a'ij a'ij nej ye'í tiu'utaxáj, ajta í nej jime'en niyen tiu'utaxájta. ⁵⁰ Nee nu yeehui niyen ramua'aree ti ayén tinaata'a'ij ti ij ayén tejá'amuaci'iti sej siyen ruurican huatasejre íiyen chaanaca japua, a'íi pu ayén huá'axe'eve'eca'a a'íimej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ajta íjii, pu'uri ayén hua'utasejratata'a ti nain jín huá'axe'eve'eca'a.

13

Jesús pu hua'anája'usixi í huá'íica jetze a'íimej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e

¹ Pu'uri tímua'a a'ájna teja'uré'enejsime'e í mej jín ra'utámua'aree ja'anáj ti Dios ayén tihua'utá'uuni'iri'i. Pu'uri ramua'areereca'a í Jesús ti ari a'ájna teja'uré'ene í xicájra'an jetze ti jetzen á'ura'ani íiyen chaanaca japua ti ij a'uun a'ujnéen u júte'e, ya'upuáara'an ti é'eseijre'e. Tíj na'a ti yen huatasejre íiyen chaanaca japua, a'íi pu ayén huá'axe'eve'eca'a a'íimej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ajta íjii, pu'uri ayén hua'utasejratata'a ti nain jín huá'axe'eve'eca'a.

² Matí'ij tí'icua'aca í chumua'an, a'íi pu ajta a'uun a'utéveca'a a'íjna í Judás, ti yaujra'an pú'een í Simón, ti ajta ayén te'entímu'utaca tíjín Iscariotes. Pu'uri a'íin Satanás ca'aníjra'a raatá'aca ti tiu'utátuui're'en í Jesús. ³ Jesús pu ajta ramua'areereca'a ti a'íin ya'upuáara'an ayén nain jín tira'íjca, ti ajta ruyá'upua jemi a'uvé'emej, ajta a'úu pu ajta a'ujnéjsin í jemin.

⁴ Aj pu'í ájchee a'u mej tejé'ecua'aca, ajta huiiré'uchuiiri'í í rutasi ti ru'iré'evii'jca'a. Aj pu'í avá'ujji'icie cixuri jime'e í mej jín huá'acá'iimua. ⁵ Tí'ij jí a'uun atéejei í caasu jetze. Aj pu'í a'utéjche ti hua'anája'usixi'in

í huá'achepuaatze'en seij ajta seij í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ajta hua'anáhuatzi'iraxi a'íjna jime'e í chíxuri ti jín avá'ujji'ici'eca'a.

Capu raxí'eve'e a'íjna í Pedro ti Jesús ayén ra'anája'usixi'in

⁶ Aj pu'i a'uun e'iré'ene a'íjna jemi í Simón ti ajta i'i Pedro. Aj pu i a'ín Pedro ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, ¿ni yehui pajta piyen na'anája'usixi'isin nechepuá jetze?

⁷ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa í Jesús tijín:

—Capúu xi a'ij timuá'amitieje'e a'ij nej 'éen jín niyen rici, sino mejca'íhuáyee pej xaa yehui yaú'itiée pua'amé.

⁸ Aj pu'i Pedro ayén tiraata'ixaa tijín:

—Capej xaa ne'u, ja'anáj piyen na'anája'usixi'isin í nechepuaatze'e.

Ajta a'ín Jesús, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a yehui necaí niyen mua'anája'usixi'in á'achepuaatze'e, capej ché'e huá'a jetze ajtémecanta pua'amé í mej neetzi jemi seíire'e muá'aju'u.

⁹ Aj pu'i ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro tijín:

—Nevástara'a, ti pua'a yehui ayén ruxe'leve'e, capej ayée pena'a na'anája'usixi'in í nechepuaatze'e, sino pajta pej piyen na'anája'usixi'in í nemuajca'a jetze, pajta na'avé'ēja'usixi'in í nemu'utze'e.

¹⁰ Aj pu'i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Tí pua'a yehui ja'atí ari ayén hua'íhuaca'a, ayée pu'u ruxe'leve'e ti ayée na'a ra'anája'usixi'in í chepuaatze'en, a'iné capu ché'e chueemuara'a nain japua ti ratéhua'ira'a. Seajta mú'een, caxu ché'e chueemua, sino seij pu yehui xaa ayén chueemuara'a.

¹¹ Ayee pu 'een jín ayén tiu'utaxájtaca'a ti nu'u seij na'a chueemuara'a, a'iné a'í pu ari ramua'areereca'a ja'atí ti a'ín pú'een'e ti ayén tiu'utátuiire'esin í jíme'en í Jesús.

Jesús pu tihua'ixaate'e a'ij ti 'een jime'e hua'anája'usixi

¹² Tí'ij raatapuá'ajtaca'a ti ayén hua'anája'usixi, ajta pu huiré'ujviijri'í í rutasí. Aj pu'i a'ujjeíjxi á vejlí'í a'utí í meesa a'utéjvee. Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'í tijín:

—¿Ni yehui séjmua'aree a'ij nej 'een jín niyen amuáaruu? Nee nu tejámuaatá'ixaate'esin. ¹³ Ayee xu yehui mú'een neetamuá'amua yee Maeestru, seajta siyen tijín Tavástara'a. Ayee pu yehui tiraavíjte'e a'iné nee nu ne'ín pú'een.

¹⁴ 'Ajta íjii, nej á'amuavastara'a pú'een, neajta a'amua maestro, ayée nu amua'anája'usixi í á'amuachepuaatze'e. Setá'aj yehui siyen che'atá sena'a anaúja'usixi'in ruchepuáatze'e rujímua'a. ¹⁵ Ayee nu ámuatá'ítiiiri'í seij si siyen huárini a'ij nej neri amuáaruu mú'ejmi.

¹⁶ 'Ayee nu yehui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti jaítze'e ruxe'leve'e a'íjna ti tí'ajta caí a'íjna ti ravaire'e. Ajta yehui, jaítze'e pu ruxe'leve'e a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a caí i nej a'uta'ítí'ihuaca'a. ¹⁷ Ajta íjii, setíj seri tí'ijmua'aree se'íjna, Dios pu yehui rí'í tejámuaatá'asin ti pua'a siyen che'atá sena'a huárini.

¹⁸ 'Canu najmi'íca mú'ejmi jime'e niyen ti'ixa. Nee nu ramua'aree a'ij mej e'en í nej hua'avé'ehuau. Neajta nu niyen ra'avé'ehuau ti ij aráurasten a'ij ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti ayén tijín: "A'í pu nu'u

yeehui í nej raatá'inee ti tiú'ucua'ani ineetzi jamuan, a'íí pu nu'u yeehui a'utéjche ti nájcha'íre'e á'ara'ani.”

¹⁹ 'Ayeé nu amuacáí niyen tejá'amua'ixaate'e íjii tí'ij caí xi ayén tiú'urini sej si siyen té'antzaahuat'e en nej ne'ín pú'een a'ij nej neri tejámuaatá'ixaa, sej si seuj té'atzaahuat'e e a'ájna ti ayén tí'ineruuren.

²⁰ 'Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e, ti pua'a yeehui ja'atí ayén ra'ancuré'evi'itín a'ájna nej raata'íteca'a, a'íí pu ajta na'ancuré'evi'iti ineetzi. Ajta ja'atí ti na'a ti ayén na'ancuré'evi'iti ineetzi, ayée pu che'atá na'a ra'ancuré'evi'iti a'ájna ti yen neja'utá'íteca'a. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

I tí'jín ra'antipua'ájte í Jesús ti huá'a jamuan tiú'ucuaa

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹ Tí'ij ayén tihua'utá'ixaa, jeíhua pu a'ij pua'a raatá'a í tzajta'an í Jesús. Aj pu'í ayén e'ehauritiéecan jín tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ayeé nu yeehui tzáahuatí'ira'a jín niyen tejá'amua'ixaate'e, seíj ti mú'ejmi jetze ajtém'e'ecan ayén tiu'utátuiire'esin ineetzi.

²² Majta a'íime í mej jamuan á'ujjhuá'ane'e, mua'araújseijraxi seij ajta seij. Camu a'ij tirájeuve'e a'ij ti huataújmu'a a'ájna ti Jesús ayén tiraataxájtaca'a. ²³ Ajta seíj ti a'íimej jetze ajtém'e'ecan, a'íí pu aicaújtutzi í Jesús jemi. A'íi pu a'ín pú'een Jesús ti raxí'eve'eca'a. ²⁴ Ajta a'ín Simón, ti ajta í'í Pedro, a'íí pu rumuájca'a jín raatajé a'ájna ti Jesús raxí'eve'eca'a. Aj pu'í ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Patá'aj yeehui raata'íhua'u ja'atí ti pú'een ti jíme'en raataxájtaca'a.

²⁵ Ajtahua'a pu ayén aicaújtutzi í Jesús jemi. Aj pu'í ayén tiraata'íhua'urí'í tíjín:

—Nevástara'a, ¿a'atani a'ín pú'een?

²⁶ Aj pu'í ayén tiraata'ixaa í Jesús tíjín:

—Tí pua'a yeehui neri ra'ateáaru'unen i tuxa'a jetze í pan, aj nu ni raata'í'ite'esin ne'ájna í ja'atí ti a'ín pú'een.

Aj pu'í Jesús ayén ra'ateáaru'unej í pan í tuxa'a jetze. Aj pu'í a'ájna huata'í'ite í Judás, ti yaujra'an pú'een í Simón, ti ayén te'entímu'utaca tíjín Iscariotes. ²⁷ Jíme'en pu'u ayén ra'ancuré'í í pan a'ájna í Judás, aj pu'í Satanás ayén huataseíje í tzajta'an. Ajta a'ín Jesús, ayée pu tiraata'ixaa tíjín:

—Patá'aj yeehui ca'anacan piyen huárini a'ij pej peri tiu'umuá'aj.

²⁸ Majta í seica, camu a'atzu yaú'itíeé muá'araa a'ij ti 'een jín ayén tiraata'ixaa. ²⁹ Seica mú miyen tiraamuá'a ti Jesús ayén tiraata'ixaa ti tí'itíj huánanan í mej jín tiú'uyesten na'ari tí'itíj ti hua'utapuaíjve'en í mej caí a'ij tí'ijviicua'í. ³⁰ Jíme'en pu'u ayén ra'ancuré'í í pan, aj pu'í huirájraa a'ájna í Judás. Ajta pu'uri huatíca'acaa.

I niuucari ti jaítze'e ruxe'eve'e tej nu'u huátaxe'eve'en seij teajta seij

³¹ Tí'ij huirájraa a'ájna í Judás, aj pu'í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Pu'uri yeehui Dios ayén rí'í tinaatá'a i nej neajta teáata'a jetze airánnejte. Neajta inee, ayée nu neri ne'ájna jín rí'í tiraatá'a í Dios ne'ájna jime'e a'ij nej huaríj. ³² Tí pua'a yeehui niyen rí'í tiraatá'an í Dios ne'ájna jime'e nej niyen huámí'íni, Dios pu ajta, ruseíj ayén rí'í tinaatá'asin a'ájna jime'e ti ayén na'ajjásin. Ajta a'íí pu ca'anacan rí'í tinaatá'asin.

³³ 'Niyaujmua'a, a'atzu nu'u niyen yé á'ateeri mú'ejmi jemi. Mú'een xu nehuauni. Mí neajta inee, ayée nu che'atá nena'a tejá'amua'ixaate'e

a'ij nej neri tihua'utá'ixaa a'ímej í mej Israel jetze ajtème'ecan. Capu xaa ne'u rí'irí sej yeehui a'uun a'ujnéen a'u nej a'ujnéjsin.

³⁴ Neajta nu niyen jéjcuacan jín tejá'amua'íjcate'en sej siyen huaújxe'eve'en. Ayee pu ruxe'eve'e sej siyen che'atá sena'a huaújxe'eve'en a'ij nej neri tejámuaaxí'eve mú'ejmi. ³⁵ Tí pua'a yeehui siyen huaújxe'eve'en, aj mú mi naími'i miyen ramua'aréeren sej siyen ná'astjire'e.

Jesús pu tihua'ixaate'e ti nu'u Pedro tiu'utéhua'ita í jemin

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶ Aj pu'i ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna í Simón ti ajta i'i Pedro tijín:

—Tavastara'a, ¿a'uné yeehui pá'ume'e pua'amé?

Ajta Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Capúu xi yeehui rí'irí pej pe'uun á'ume'en neetzi cujta'a a'u nej á'ume sino méjca'i huáyee xaa pej piyen pe'uun nej cujta'a pá'ume'e pua'amé.

³⁷ Aj pu'i Pedro ayén tiraata'ixaa tijín:

—¿A'iné 'een jín caí rí'irí íjii nej yeehui ne'uun á'ume'en á'a cujta'a mú'eetzi? Nee nu yeehui á'anca'ane nej huámi'ini á jetze me'ecan.

³⁸ Aj pu'i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—¿Ni tzaa yeehui piyen ahuá'aca'ane pej nu'u piyen huámi'ini neetzi jetze me'ecan? Ayee nu yeehui tzáahuati'ira'a jín tí'imua'ixaate'e a'ij pej pi rini. Tí'ij caí xi huajíjhuana í gallo, huaíca pej piyen tína'avé'avaata pej nu'u caí nemua'ate.

14

Jesús pu rí'í huá'aruure a'íme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e

¹ Caxu a'ij tité'ujmujca. Seuche'e xu yeehui rá'atzaahuate'e í Dios, seúche'e xu seajta ná'atzaahuate'e ineetzi. ² Jéhua pu chí'i a'uun tejé'esejire'e a'u ti niyá'upua huatéechi'i í júte'e. Tí pua'a caí ayén tí'ayájnache'e, nee nu yeehui seicié tejámuaata'ixáate'enche'e. A'uu nu a'umé'e na'ame nej ni ne'uun rí'í tejá'uruuren a'u sej se'uun a'uté'e xá'aju'un. ³ Ajta, ti pua'a niyen ne'uun á'ura'ani nej ni niyen rí'í tejá'uruuren a'u sej a'uté'e xá'aju'un, aj nu ni yen ve'ecánejsin neajtahua'a nej ni niyen amuá'anvilitin sej si seajta se'uun a'uté'e xá'ara'ani a'u nej neajta a'ucaí na'ame. ⁴ Seajta mú'een, xu'uri yeehui huamuájte í juye jetze ti a'uun a'uré'enine'i a'u nej a'umé'e na'ame. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

⁵ Aj pu'i Tomás ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tavastara'a, catu yeehui ramua'aree a'u pej a'umé'e pua'amé. A'íj tu jín catu a'atzu huamuájte í juye jetze ti a'uun a'uré'enine'i.

⁶ Tí'ij jí Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu ne'ín pú'een í ti amuá'avi'itin a'íjna jetze í juye, nee nu neajta ne'ín pú'een í ti tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a, neajta nu yeehui ne'ín pú'een í ti jetzen airánine'i í sej jín ruuri xá'ara'ani. A'atí ti na'a ti ayén huataújtuaani í Dios jemi, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti a'íin amuacaícan huataújtuaani ineetzi jemi. ⁷ Tí pua'a rí'í setináamua'ati, ayée xu seajta tí'iramua'ati se'íjna í niyá'upua. Tíj na'a ti yú auca'ití a'ame, mú'een xu xaa ramua'ate, seajta seri raasej.

A'í mu'u naími'i í ya'upuáara'an, ajta í yaujra'an

⁸ Aj pu'i a'ñin Felipe ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tavastara'a, patá'aj yeehui taatasejrate'en pe'ijna í ayá'upua. A'ij tu'u xe'leve'e iteen.

⁹ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nu'uri xaa yeehui á'atee nej mú'ejmi jemi huaca. ¿Ni tzaa pecaí xi nemua'ate, mú'ee Felipe? Ayee nu tí'imua'ixaate'e. Ja'atí ti na'a ti ayén naasej ineetzi, a'ñi pu ajta ari raasej í niyá'upua. ¿A'iné 'een jín piyen tinaatá'ixaa yee nej nu'u amuaataséjrate'en í niyá'upua?

¹⁰ ¿Ni tzaa pecaí piyen té'atzaahuate'e ti a'ñin niyá'upua ne jemi seijre'e, neajta nu yeehui che'atá nena'a niyá'upua jemi seijre'e? Canu nesej a'ij tirájteu a'ij nej tí'imua'ixaate'e, sino a'ñin niyá'upua ti ayén nej jemi seijre'e, a'ñi pu rumuári'eri'ire'ara'an jín ayén rici. ¹¹ Patá'aj piyen ná'antzaahuate'en ti pua'a yeehui niyen tímuaatá'ixaate'en yee niyá'upua pu nu'u ne jemi seijre'e, neajta nu jemin seijre'e í niyá'upua jemi. Na'ari caí, patá'aj pe'ijna jín pena'a té'antzaahuate'en a'ij nej yeehui huarj ti huápi'i ruxe'leve'e.

¹² Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. A'atí ti na'a ti ayén ná'astijre'e ineetzi, ayée pu che'atá na'a huárini a'ij nej rijcaa inee. Jee xaa ne'u, a'ñi pu yeehui ayén huárini ti jaitze'e ruxe'leve'e caí í nej jín niyen rijcaa. Ayee pu 'een jín rini a'ijna jime'e nej ne'uun a'umé'e na'ame í niyá'upua jemi. ¹³ Neajta niyen huárini a'ij sejiyen tiraatáhuaviira neetzi jetze me'ecan, nej ni r'íi tiraatá'an í niyá'upua.

¹⁴ Ti'itj ti na'a sej yeehui siyen tiraatáhuaviira neetzi jetze me'ecan, ayée nu xaa rini.

Jesús pu ayén te'atajratziire ti a'ñin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén nu'u huateáturaasin huá'a jemi

¹⁵ Tí'pua'a yeehui siyen nexí'leve'e ineetzi, ayée xu se'ijna ará'astijre'en í nej jín tejámuaata'aíjte'esin. ¹⁶ Neajta nu niyen tiraatáhuaviira í niyá'upua jemi ti i a'ñin yen amujá'uta'íti'i seji ti a'amua japua huániuuni, ti i a'ñin mú'ejmi jemi huateáturan tíj na'a rusén jime'e.

¹⁷ A'ii pu a'ñin pú'een í xiéjniu'ucari ti jetzen airáninei tíj na'a ti ayén ti'ayajna. Capu ri'irí mej miyen ra'ancuré'an a'ñime í mej yen japuan huachéjme í chaanaca japua, a'iné capu a'ij huá'amitiejte'e a'ij ti rici a'ijna í xiéjniu'ucari. Camu yeehui majta ramua'ate. Mí seajta mú'een, ayée xu 'een jín ramua'ate a'iné a'ñi pu a'amua jemi seijre'e, ajta pu mú'ejmi jemi huateáturaasin.

Jesús pu ajtahua'a tihua'ixaate'e ti nu'u mi'ini

¹⁸ Canu yeehui ruséntacan amuaateátuaasin, ti caí ja'atí ayén á'amuaaire'e sino nee nu neajtahua'a mú'ejmi jemi uvé'enejsin. ¹⁹ Capu ché'e á'ateere mej yeehui caí ché'e yé nesejran a'ñime í mej yen japuan huachéjme í chaanaca japua. Mí seajta mú'een, mú'een xu xaa nesejran. Nee nu huatarújsin nej ni neajtahua'a ruuri ná'ara'ani, a'ij xu jín seajtáhua'a ruuri xá'aju'un. ²⁰ A'ájna xicájra'an jetze nej jetzen huatarújsin, aj xu si siyen ramua'aréeren nej niyen jemin seijre'e í niyá'upua jemi, ajta yeehui a'ñin, a'ñi pu ajta neetzi jemi seijre'e.

²¹ Ja'atí ti na'a ti ayén ra'ancuré'a a'ij nej tiu'uta'aíjtaca'a, ti ajta ayén nain ra'ará'astijre'en, a'ñi pu a'ñin pú'een ti xaa nexí'leve'e. Niyá'upua pu yeehui ajta raxí'leve'e a'ame a'ijna ti ayén nexí'leve'e. Neajta inee,

nee nu raxí'eve'e na'ame, neajta jemin huatasej're'esin. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

²² Aj pu'i se'ij tiu'utaxájtaca'a ti ayén ántehuaaca'a tijín Judás. Capu a'íjna í Judás ti ayén te'entímu'utaca tijín Iscariotes, sino se'ij. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Tavastara'a, ¿a'íné auj tí'irí'iri pej pi piyen pena'a téjmi jemi huatasej're'esin, pajta caí a'ímej jemi í mej yen huachéjme í chaanaca japua?

²³ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a ja'atí ayén tí'inexe'eve'e, a'í pu ayén ra'ará'astejsin a'ij nej tí'imua'ata. Niyá'upua pu ajta raxí'eve'e a'ame. Teen tu hui teajta huatasej're'esin í jemin. Teajta tiyen huateáturaasin í jemin. ²⁴ Ajta a'íjn ti caí ayén tí'inexe'eve'e, a'í pu ajta caí ra'ará'astejsin a'ij nej tí'imua'ata. Canu hui nese'ij a'ij tirájteu a'ij nej tejá'amua'ixaate'e sino a'íjna í niuucari, a'í pu jetze airáninei a'íjna í niyá'upua ti yen neja'uta'íteca'a.

²⁵ Ayee nu tejámuaatá'ixaa íjii nej nauj a'amua jemi yen huaca. ²⁶ Ajta a'íjn ti yeehui a'amua japua huániuuni, a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, í ti ayén tiraavíjte'e sej si raná'amiche'en, a'í pu í niyá'upua ayén ya'uta'ítí neetzi jetze me'ecan, ti i a'íjn nain jín tejamuáamua'aten. A'í pu yeehui ajta ayén amuaatá'asin sej si siyen ra'utámua'aree nain jín a'ij nej tejámuaatá'ixaa.

Jesús pu tí'itíj jín hua'anpuá'ajte'e a'ímej í mej jamuan á'ujuhua'ane'e

²⁷ Ayee nu niyen amuaatá'asin ti ij nain jín amua'anpuá'ajte'en. A'íjna í nej jín amua'anpuá'ajte'esin, neetzi pu jetze airáninei. Capu yeehui ayén 'een a'ij ti a'íjn 'een í ti huá'a jetze na'a airáninei a'ímej í mej yen japuan huachéjme íyen chaanaca japua í mej me'íjna jín hua'anpuá'ajte'en í ruxí'ej teite. Caxu a'ij pua'a tí'té'ujmujca. Caxu seajta tí'itziíine'e.

²⁸ Xu'uri yee siyen ráanamujri'i nej niyen tejámuaatá'ixaa nej nu'u a'umé'e na'ame, neajta nu'u mú'ejmi jemi uvé'enejsin. Tí pua'a yeehui siyen tí'inexe'eve'ecache'e, ayéé xu 'een jín rutémua'ave'ecache'e se'íjna jime'e nej ne'uun a'umé í niyá'upua jemi a'íné niyá'upua pu jaítze'e ruxe'eve'e necaíínee. ²⁹ Ayee nu amuacaí tejá'amua'ixaate'e ti caí xi tí'itíj a'ij huaríj sej si siyen té'antzaahuat'e'en nej ne'ín pú'een a'ájna xicá'jra'an jetze ti jetzen ayén teja'uré'enejsin nej ne'uun a'umé.

³⁰ Canu yeehui ché'e jeíhua tejámuaatá'ixaate'esin a'íné pu'uri tén yé uvé'enejsin a'íjna ti a'ij pua'a 'een, ti ajta yen japuan tí'aijta í chaanaca. Mí ajta a'íjn, capu a'atzu rí'irí ti ayén tí'itíj jín na'antimuá'ítin. ³¹ Che'eré yeehui, tiché'e huirá'cine teyujna mej mí me'ín í mej yen chaanaca japua huachéjme, miyen ráamua'aree nej niyen raxí'eve'e í niyá'upua, neajta niyen che'atá nena'a ríci a'ij ti a'íjn ayén tinaata'aíj.

15

I cíyey tí huastí'i, ajta í pí'istáare'ara'an

¹ Nee nu ne'ín pú'een í cíyey tí xaa rí'en. Ajta niyá'upua pu a'íjn pú'een í tí rí'i raruure í pí'ista. ² A'í pu ra'antivé'iche tíj na'a í pí'ista ti neetzi jetze airáninei ti ajta caí taaca. Ajta tíj na'a í pí'ista ti xaa taaca, a'í pu cíj caj tira'antivé'iche ti ij jaítze'e huatáca'an. ³ Xu'uri yeehui urarí'en mú'een, a'íjna jime'e í niuucari í nej jín neri tejámuaatá'ixaa. ⁴ Setá'aj seuj siyen neetzi jemi seijre'e. Aj nu ní niyen che'atá nena'a mú'ejmi jemi seí're'e na'ame.

'Capu a'atzu a'ij tí'iri'iri ti se'ij pi'ista ayén ruse'ij huatáca'an sino ayé pu tiú'ujxe'eve'e ti auj ajtáveeca í ciyej jetze. Ayee pu che'atá na'a 'een mú'ejmi jemi. Capu yeelui a'atzu a'ij tí'iri'iri sej tí'it'ij huamuá'itín í sej jín tiu'utátuuiire'en í Dios jemi ti pua'a secaí neetzi jemi seijre'e.

⁵ 'Nee nu ne'ín pú'een í ciyej. Mí seajta mú'een, mú'een xu pi'ista pú'een ti neetzi jetze ajta'ú'upu'u. Tí pua'a ja'atí ayén neetzi jemi seijre'e, ti pua'a neajta inee jemin seijre'e, a'í pu yeelui ayén jeíhua tí'imua'itín í ti jín tiu'utátuuiire'esin í Dios jemi.

'Seajta mú'een, ti pua'a secaí neetzi jemi seijre'e, caxu tí'it'ij a'ij ruuren. ⁶ Ayee pu 'een tíj na'a ti caí ché'e ayén neetzi jemi seijre'e. Ayee pu 'een tíj a'íjna í pi'ista, í ti antíveichi'ihuaca'a, ti ajta ja'atí á ya'uhua'axi ti ij huatéehuan. Ayee mú raruuren najmi'ica í pi'ista mej miyen raaré'eseire'en, majta án ya'uhua'axin í taij japua ti ij huatéajtaani.

⁷ 'Tí pua'a siyen neetzi jemi seijre'e, ti pua'a seajta siyen ra'ará'asten í niuucari í nej ámuamuá'ate, ayé pu yeelui Dios ayén amuaatá'asin tí'it'ij sej a'ij tiraatáhuaviira. ⁸ Tí pua'a siyen jeíhua raamuá'itín í sej jín tiu'utátuuiire'en í Dios jemi, a'í pu a'íjna jín ámitieere'e a'ame sej siyen tina'ará'astijre'e ineetzi. Ayee xu se'íjna jín rí'í tiraatá'asin í niyá'upua. ⁹ Ayee nu che'atá nena'a neri tejamuataaxí'eve a'ij ti ajta ari tinaataxí'eve í niyá'upua. Setá'aj seuj neetzi jemi seijre'e nej ni amuaaxí'eve'en.

¹⁰ 'Tí pua'a yeelui siyen ra'ará'asten a'ij nej neri tejamuataa'a'íj, aj xu si siyen neetzi jemi se'íre'e xá'aju'un nej ni amuaaxí'eve'en. Neajta inee, ayé nu che'atá nena'a tirá'aste a'ij ti tinaata'a'íj í niyá'upua. A'íj nu yeelui jín niyen jemin se'íre'e na'ame ti ij ajta niyá'upua ayén naataxí'eve'en. ¹¹ Ayee nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e ti ij mú'ejmi jemi se'íre'e á'ara'ani í nej jín netémua'ave'e, sej si seajta nain jín huataújtemua'ave'en.

Mej nu'u huaújxe'eve'en seij ajta seij í mej té'atzaahuate'e

¹² 'Ayee nu yeelui ne'íjna jín tejá'amua'íjcate'e sej si siyen che'atá sena'a huaújxe'eve'en a'ij nej neri tejamuataaxí'eve mú'ejmi. ¹³ A'íi pu a'íin pú'een í ti jaítze'e muári'eri í ti jín ja'atí ayén raataxí'eve'en í ruxí'ej tevi ti i ayén jetzen me'ecan huámí'ini.

¹⁴ 'Mú'een xu yeelui se'ín pú'een í nete'ítestemua'a ti pua'a siyen huárini a'ij nej tejá'amua'ajte'e. ¹⁵ Canu ché'e niyen amuaatámua'atzi yee mí sej yeelui tí'ivaire'e ineetzi jemi, a'iné se'ij ti ayén tí'ivaire'e, capu ramua'aree a'ij ti rici a'íjna ti tí'ira'ajte'e. Mí neajta inee, ayé nu amuaatámua'atzi yee mí sej nete'ítestemua'a, a'iné nu'uri niyen tejámuatá'ixaa nain a'achú nej nena'a niyen ráanamujri'í í niyá'upua jemi.

¹⁶ 'Caxu mú'een siyen na'avé'ehuaui ineetzi, sino nee nu yeelui niyen amua'antíhua'u, neajta nu niyen ne'íjna jín tejámuajca sej si u á'uju'un sej si siyen tí'it'ij huamuá'itín í sej tiu'utátuuiire'en í Dios jemi. Neajta niyen raxí'eve'e ti i ayén rusén jín huatéáturan í sej raamuá'iti. Aj pu xaa, a'íin niyá'upua ayén amuaatá'asin tí'it'ij sej raatáhuaviira ineetzi jetze me'ecan. ¹⁷ Ayee nu tejá'amua'ajte'e, sej hui huaújxe'eve'en seij seajta seij.

A'íime í mej té'atzaahuate'e miyen mú se'íre'e muá'aju'un a'ímej jemi í mej íyen chaanaca japua huachéjme

¹⁸ 'Caxu se'íjna á'uhua'an. Tí pua'a yeelui me'ín amuájcha'íire'e í mej yen japan huachéjme í chaanaca, a'í mú amuacá neetzi tícha'íire'eca'a.

¹⁹ A'íime í mej yen japuan huachéjme í chaanaca a'íime mú miyen che'atá mena'a te'á'amuaxe'ev'e'ecache'e tíj í ruteítistemua'a ti pua'a siyen huá'a jetze ajtémecantache'e. Mí seajta mú'een, caxu huá'a jetze ajtémecan, sino nee nu yeehui amua'antíhua'u a'íimej tzajta'a. A'íj mú jín miyen amuájcha'íire'e a'íime í mej yen huachéjme í chaanaca japua.

²⁰ Caxu yá'uhua'anan a'íj nej tejámuaatá'ixaa yee jaítze'e pu ruxe'ev'e'e a'íjna ti tí'ajta caí a'íjna ti ravaire'e. Tí pua'a a'íj pua'a mena'a náaruu ineetzi, a'íj mú che'atá mena'a a'íj pua'a á'amuaruuren mú'ejmi. Na'ari ti pua'a miyen ra'ará'asten a'íj nej tihua'umuá'ate, a'íj mú majta ra'ará'astijre'esin a'íj sej tihuá'amua'aten. ²¹ Ayee mú yeehui á'amuaruuren me'íjna jime'e sej siyen naará'aste ineetzi, a'iné camu ramua'ate a'íjna ti yen nej'uta'íteca'a.

²² 'Tí pua'a necaí yéve'ecánejniche'e, neajta caí a'íj tihua'uta'ixáate'enche'e, capu huá'aci'itíche'e ti Dios puaíjtzí hua'utá'an a'íjna jime'e mej natéxieehuaa. Ajta, íjii, capu yeehui ché'e mé'e tí'itíj í mej jín jetzen tí'íj pua'ajte'e me'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi. ²³ Ja'atí ti néjcha'íire'e ineetzi, a'íj pu ajta tícha'íire'e í niyá'upua.

²⁴ 'Tí pua'a necaí niyen huáriniiche'e tí'itíj ti caí maáj ja'atí ayén raay'íitíhua'a, capu ayén tiraavíjte'ecache'en ti Dios ayén puaíjtzí hua'utá'an a'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í jemin. Mí majta a'íime, mu'uri naaseíj, majta néjcha'íire'eca'a ineetzi, majta miyen che'atá mena'a ráaruu í niyá'upua. ²⁵ Ayee mú yeehui miyen huaríj ti ij araúrasten a'íj ti té'eyu'usi'í a'íjna jetze í niuucari í mej jín tí'ajta tíjín: "A'íj pu caí raavíite'e já'araa mej mena'a miyen tinéjcha'íire'e muá'araa."

²⁶ 'Tí'íj a'íin yeehui yen uvé'enen a'íjna ti a'amua japua huániuuni, í nej yen ya'uta'ítí mú'ejmi jemi, ti ajta Dios jemi é'eme'ecan, a'íj pu ayén tineteaxáatajme'e a'ame ineetzi. A'íj pu a'íin pú'een í xíéjniu'ucari ti tzáahuatí'ira'a jín tí'imua'ata, ti ajta a'uun a'uvé'emej í Dios jemi. ²⁷ Seajta mú'een, ayée pu ajta ruxe'ev'e'e sej siyen tinaatéaxajta ineetzi a'iné netíj nena'a yen huataseíjre ti yú e'iré'ene, mú'een xu á'ujujhua'ane'e ineetzi jamuan.

16

Jesús pu tihuá'ixaate'e ti caí hua'utamuarí'eriste'en a'íimej í mej jamuan á'ujujhua'an

¹ 'Ayee nu ne'íjna jín tejá'amua'ixaate'e sej si caí tí'itíj jín hua-muá'itichen. ² A'íime mú amu'irá'ítí í teyujta'a. Jee xaa ne'u, ayée pu á'ájna tejá'uré'enejsin í xicá'jra'an jetze ti jetzen ayén té'eme. Ayee pu tiraatámítíejte'esin í ja'atí ti ayén tiu'utévai í Dios jemi a'íjna jime'e ti amuáacuii mú'ejmi. ³ Ayee mú me'íjna jín tí'iruuren a'iné camu nemua'ate ineetzi, camu majta ramua'ate í niyá'upua.

⁴ 'Ayee nu yeehui tejá'amua'ixaate'e sej si siyen ra'utamua'aree nej niyen tejámuaatá'ixaa ti pua'a ari ayén teja'uré'enen. Canu niyen tejámuaatá'ixaa 'ajmí'imua a'iné naúche'e nu yeehui seijre'eca'a mú'ejmi jemi. ⁵ Neajta inee, íjii nu ne'uun á'ume'e na'ame ne'íjna jemi ti yen nej'uta'íteca'a. Mí seajta mú'een, caxu a'atzu ne'íhua'u a'u nej a'umé.

I ti tí'imuari'ihua í ti huaíca í ti jín tí'imuari'e í xíéjniu'ucare'ara'an í Dios

⁶ 'Jé'ecan xu huataúxíeemiste se'íjna jime'e nej niyen neri tejámuaatá'ixaa. ⁷ Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e

tzáahuati'ira'a jime'e ti ayén tejámuaatéva'iri nej niyen á'ura'ani. A'iné ti pua'a necaí á'ura'ani, capu yé ve'ecánejsin, mú'ejmi jemi a'íjna ti yehui a'amua japua huániuuni.

⁷Mí neajta inee, ti pua'a niyen á'ura'ani, aj nu ya'uta'íti ne'íjna ti a'íin yé ve'ecáanen íiyen mú'ejmi jemi. ⁸T'íij a'íin yé ve'ecáanen, aj pu'i ayén a'íjna jín huá'axijte'en a'ímej í mej yen japua huachéjme í chaanaca japua, a'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi, ajta a'íjna jime'e nej niyen rí'éene'ecán jín seijre'e. A'íi pu ajta a'íjna jín huá'axijte'en a'íjna jime'e ti Dios puaíjtzi hua'utá'asin.

⁹Ayee pu 'een jín a'íjna jín huá'axijte'en a'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi a'iné camu ná'atzaahuat'e ineezi. ¹⁰Ayee pu ajta 'een jín huá'axijte'en a'íjna jime'e nej niyen urarí'ene'acan jín seijre'e a'iné a'úu nu á'ume'e na'ame a'u ti é'eseijre'e í niyá'upua, a'u ti yehui caí ché'e é'eri'iri sej naaseíj. ¹¹Jíme'en pu'u a'íjna í niuucari ti Dios puaíjtzi ayén tiu'utá'asin, ayée pu huá'axijte'en a'iné pu'uri raaxí'epi'intare í Dios ti ayén puaíjtzi raatá'asin a'íjna ti tí'aijta íiyen chaanaca japua.

A'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu r'íi tiraateátuaasin í yaujra'an

¹²Ayee pu na'aráanajche nej jeíhua huápi'i niyen tejámuaatá'ixaate'en. Mí seajta mú'een, caxuu xi nain au'itíeé xá'aju'un íjii. ¹³Mí ajta a'íin yehui í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a, t'íij uvé'enen, a'íi pu nain jín tejá'amua'aten ti ayén ti'ayajna. Capu ayén a'íjna jín tejámuaatá'ixaate'esin a'ij ti ruseíj na'a a'ij tirájteu sino ayée pu'u na'a ayén tejámuaatá'ixaate'esin a'ij ti na'a tí'inamua. A'íi pu ajta tejámuaatá'ixaate'esin a'ij ti auj teja'uré'enejsin.

¹⁴A'íi pu yehui ayén ra'ancuré'asin neetzi ti ne'á'a, ajta ayée pu che'atá na'a e'ehuauritiécan jín tejámuaatá'ixaate'esin. Ayee pu a'íjna jín huarín, a'íi pu ayén r'íi tinaateátuaasin. ¹⁵Tíj na'a ti ayén niyá'upua jemi tí'iseijre'e, a'íi pu ajta neetzi tí'ine'a'a. A'íj nu jín niyen raataxájtaca'a yee a'íin xiéjniu'ucari pu nu'u ayén ra'ancuré'an neetzi ti ne'á'a ti íj ajta nu'u tejámuaatá'ixaate'en e'ehuauritiécan jime'e mú'ejmi jemi.

Jesús pu ayén tihua'ixaate'e ti nu'u ca'anacan mí'ini

¹⁶Capu a'achú á'ateeri sej caí ché'e siyen mé'e nejé'eseijran. T'íij ajta capu ajta ché'e á'ateeri, sej rujéjcuatze'en seajtáhua'a neseijran. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁷Majta seica í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée mú tí'iru'ihua'uraca'a tíjín:

—¿A'iné yehui huataújmua'a a'íjna í niuucari ti nu'u caí a'achú á'ateeri tej caí ché'e mé'e yé'eseijran, ajta nu'u caí ché'e á'ateeri tej teajtáhua'a tajéjcuatze'en raseijran? ¿A'iné yehui ajta huataújmua'a í seíj ti ayén nu'u a'íi pu ajta a'um'é'e a'ame í ruyá'upua jemi?

¹⁸Maúche'e mu'u miyen tí'iru'ihua'uraca'a tíjín:

—¿A'iné yehui huataújmua'a a'íjna í niuucari ti jíme'en yee ti nu'u caí a'achú á'ateeri? Catu a'atzu yaú'itie a'ij ti 'een jín ayén tiu'utaxájtaca'a.

¹⁹T'íij jí Jesús ayén ráamua'areeri'i mej miyen raxí'eve'eca'a mej me'íjna jín miyen tiraata'íhua'u. Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿Ni siyen se'íjna jín tí'iru'ihua'u a'ij ti huataújmua'a a'íjna í nej niyen tiu'utaxájtaca'a yee ti nu'u caí a'achú á'ateeri sej caí ché'e mé'e nejé'eseijran, ajta ti caí nu'u ajta a'achú á'ateeri sej rujéjcuatze'en seajtáhua'a neseijran?

²⁰ 'Aye nu yeehui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Mú'een xu ruyeinixi'in, seajta huataújxieemiste'esin, majta a'íime miyen huataújtemua'ave'esin a'íime í mej yen chaanaca japua huachéjme. Mú'een xu xaa huataújxieemiste'esin. Mí ajta, a'ín í sej jín huataújxieemiste'esin, a'íj pu ajta jetzen ayén a'iránejsin í sej seajta jín huataújtemua'ave'esin.

²¹ 'Aye pu tejá'amuaruuren tíj ajta tí'ijruuren í 'íita'a ti ayén ti'ijcu'íine ti tiyaúj a'ame. Tí'ij a'ájna teja'uré'enen ti jetzen tiyaúj á'ara'ani, ayée pu jeíhua tirajpuaítzi a'ame. Mí ajta a'ín, ti pua'a ari huanú'ihua í pa'ari'i, aj pu'i yá'uhua'axijsin í ti jín rajpuaíjtzica'a a'íjna jime'e ti jeíhua huáp'i rutémua'ave'e a'íné í pa'ari'i pu'uri huanú'ihuaca'a íyen chaanaca japua.

²² 'Aye pu che'atá na'a tejá'amuaruuren mú'ejmí. Pu'uri ayén a'ájna teja'uré'ene í xicá'ra'an jetze sej jetzen huataújxieemiste'esin. Mí neajta inee, neajtahua'a nu á'amuasejran. Seajta mú'een, a'ájna xu huataújtemua'ave'esin. Ajta capu ché'e rí'iríista a'ame ti ja'atí amúa'a'ari í sej jín rutémua'ave'e.

Mata'aj mauj raatáhuavii mej mi majta ra'ancuré'an

²³ 'Aye pu yeehui té'eme a'ájna xicá'ra'an jetze, sej caí ché'e tí'tíj néhuaviira ineetzi. Aye nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, a'ájna xicá'ra'an jetze ti a'ín niyá'upua ayén amuaatá'asin tíj na'a í sej tiraatáhuaviira ineetzi jetze me'ecan. ²⁴ Tíj na'a 'ajmí'imua ti yú e'iré'ene, caxu yeehui xi tí'tíj raatáhuaviiri'i ineetzi jetze me'ecan. Setá'aj siyen raatáhuavii a'íné ayée xu se'íjna jín huarín, aj xu si siyen ra'ancuré'asin, aj xu si seajta siyen nain jín huataújtemua'ave'esin.

A'í pu Jesús nu'u hua'utémua'iti a'ímej í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua

²⁵ 'Tíj na'a 'ajmí'imua ti yú e'iré'ene, ayée nu ne'íjna jín tejámuaatá'ixaa niuucari jime'e ti seicié namuajre'e. Mí ajta, a'ájna teja'uré'enejsin í xicá'ra'an jetze nej caí ché'e niyen seicié tejá'amua'ixaate'e na'ame, sino nee nu amitiéere'ecan jín tejámuaatá'ixaate'esin ne'íjna jime'e a'ij ti 'een niyá'upua ti é'eséjre'e.

²⁶ 'Aye xu yeehui huárini se'ájna xicá'ra'an jetze sej siyen tiraatáhuavii ineetzi jetze me'ecan. Canu niyen tejá'amua'ixaate'e ti ayén ruxe'eve'e a'ame nej niyen raatáhuavii í niyá'upua nej ni mú'ejmí jetze me'ecan huatáaniuni. ²⁷ Capu xaa ne'u. Niyá'upua pu rusej já'amuaxe'eve'e a'íjna jime'e sej yeehui naataxi'eve ineetzi, seajta siyen rá'antzaahua nej ne'uun u airáne í niyá'upua jemi.

Jesús pu ayén tihua'ixaate'e ti nu'u a'uun a'ujnén í ruyá'upua jemi

²⁸ 'A'u nu airáne í niyá'upua jemi, neajta nu niyen mú a'uvé'emej íyen chaanaca japua. Neajta íjii, ayée nu yeehui tíchesin íyen chaanaca japua nej ni ne'uun a'ujnén í niyá'upua jemi. —Aye pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

²⁹ Majta a'íime, í mej jamuan á'ujjhua'ane'e, ayée mú tiraata'ixaa tíjín: —Pepu'uri íjii xaa ne'u piyen e'ehauritiéecan jín tí'ixa. Capej ché'e seicié tí'ixa, pe'íjna jime'e ti caí é'ehuáuritie. ³⁰ Tu'uri xaa tiyen ramua'aree pej nain té'umua'aree, ajta yeehui ti caí ayén ruxe'eve'e ti ja'atí ayén tí'tíj jín tí'imua'ihua'ura. A'íj tu jín tiyen rá'atzaahuat'e pej pe'uun airáne í Dios jemi.

³¹ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿Ni tzaa siyen seri sicu tiná'atzaahuate'e? ³² Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti a'ájna teja'uré'enejsin í xicá'jra'an jetze mej jetzen amuaatamuarite'esin. A'uu xu a'ucá'jxi'isin a'u ti se'j é'eche, se'j seajta se'j. Mú'een xu yeehui mé nú'jisin nej ni nese'j nena'a huateáturan. Mí neajta, canu nese'j yú huateáturaasin a'iné niyá'upua pu neetzi jemi se'jre'e. ³³ Ayee nu yeehui 'een jín tejá'amua'ixaate'e se'j si siyen rí'i tí'itese'jre'e í ru tzajta'a se'j'jna jime'e se'j neetzi jetze ajtémecan. Jéihua mú puajtzi amuaatá'asin a'íime í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua. Capu amín a'ij. Setá'aj siyen huataútemua'ave'en se'j'jna jime'e nej neri hua'antimua'íti.

17

Jesús pu rujapua niuuni ruse'j

¹⁻² Tí'ij Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i júte'e á'ujneereca'a ayén tí'ixáata, tíj'ín:

—Mí pej ní'iyá'upua, pu'uri hui a'ájna teja'uré'ene pej peri raaxí'epi'intare. Patá'aj tihua'utase'jrate'en í teite pej peri rí'i tinaatá'a í nej ayauj pú'een, nej ni neajta rí'i timuaatá'an mú'eetzi, a'iné mú'ee pej pe'j'jna jín piyen tinaa'íjca nej ni nain jín antínmua'areere huá'a jemi í teite, nej ni niyen hua'utá'an mej ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e, matíj mena'a pua'amé í pej naatátui ineetzi.

³ Ayee mú 'een jín ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e me'j'jna jime'e mej miyen muáamua'ati mi pej mú'ee pena'a ase'j pe'ín pú'een tzáahuati'ira'a jime'e í Dios, majta me'j'jna jime'e mej miyen náamua'ati, nej Jesús pú'een, í nej neajta a'ín pú'een í Ciríistu'u í pej neja'uta'íteca'a.

⁴ Ayee nu 'een jín rí'i timuaatá'a huá'a jemi í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua, a'iné nu'uri ra'antipua'ajte í pej jín piyen tinaa'íjca.

⁵ Ari íjii, mi pej ní'iyá'upua, patá'aj hui piyen che'atá pena'a rí'i tinaateájtuuaani mú'eetzi jemi a'ij pej rí'i tineetá'acare'e netí'ij ne'uun á'ucatii mú'eetzi jemi tí'ij caí xi se'jre'eca'a í chaanaca.

Jesús pu huá'a japua huatánuiusin a'íimej í mej jamuan á'ujuhua'an

⁶ Nu'uri niyen hua'utase'jrate a'ij pej 'een ne'íime jemi í pej piyen naatátuiiri'i a'íimej í mej huá'a jetze ajtémecantaca'a í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua. A'íi mú ate'ítestemua'a mú pú'een'e. Pajta mú'ee, mú'ee pej naatátuiiri'i. Majta a'íime, a'íi mú miyen ra'ará'astijre a'ij pej tiu'uta'ájtaca'a.

⁷⁻⁸ Mu'uri ramua'aree tí mú'eetzi jetze te'iráane nain patíj pena'a pe'j'jna jín tinaa'íjca, a'iné ayée nu che'atá nena'a tihua'utá'ixaa a'ij pej peri tinaatá'ixaa ineetzi. Majta a'íime, ayée mú ra'ancuré'a í nej hua'utá'ixa. Ayee mú tzáahuati'ira'a jín ramua'areereca'a nej mú'eetzi jemi a'uvé'emej, majta miyen rá'antzaahua pej piyen yen neja'uta'íteca'a.

⁹ Ayee nu huá'a jíme'en muahuavii. Canu niyen muahuavii huá'a jíme'en matíj mena'a pua'amé miyen yen se'jre'e í chaanaca japua, sino huá'a jíme'en í pej pena'a peri naatávi'itiste, a'iné ate'ítestemua'a mú pú'een. ¹⁰ Matíj mena'a pua'amé í mej nete'ítestemua'a pú'een, a'íi mú majta ate'ítestemua'a pú'een mú'eetzi. Majta a'íime í mej ate'ítestemua'a pú'een mú'eetzi, ayée mú che'atá mena'a nete'ítestemua'a pú'een ineetzi.

Ayee mú rí'i tinaatá'aca ineetzi me'íjna jime'e mej miyen rí'i ti'ti'újcha'íi netíj inee.

¹¹ 'Canu hui ché'e yen huateáturaasin íiyen chaanaca japua. Mí majta a'íime, a'íi mú xaa miyen huateáturaasin. Neajta inee, mú'etzi jemi nu a'umé'e na'ame. Ayee nu tí'imuahuvii patá'aj rí'i tihuá'ucha'in amuári'eril'ira'a jime'e, a'íimej í pej naatávi'itiste mej mi miyen che'atá mena'a naíjmi'lí seíire'e mej seíj mena'a pú'eene'en tetíj iteen. ¹² Netí'ij huá'a jemi huácatii, nee nu rí'i tihuá'acha'íica'a mú'etzi jetze me'ecan. Capu ja'atí á'uvej ti huá'a jetze ajtémecan sino a'íjna ti ayén tiraavíjite'e ti ayén puaíjtzí ráaci'iti. Ayee pu 'een jín huaríj ti ij ayén araúrasten a'ij ti té'eyu'usi'í i yu'uxari jetze.

¹³ 'Neajta íjii nu a'umé'e na'ame mú'etzi jemi. Mí neajta inee, ayée nu niyen tí'ixa netí'ij nauj huá'a jemi yé huaca mej mi nain jín miyen che'atá mena'a huataújtemua'ave'en netíj inee tí'inetemua'ave'e. ¹⁴ Nee nu tihua'utá'ixaa í niuucari í pej jín piyen tinaa'íjca. Majta a'íime í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, a'íi mú huá'ajcha'ire'e í neteítestemua'a a'íné camu huá'a jetze ajtémecan í mej íiyen seíjre'e. Neajta inee, canu neajta huá'a jetze ajtémecan.

¹⁵ 'Canu ne'íjna jín niyen muahuavii pej pi hua'irájtuaani íiyen chaanaca japua sino patá'aj rí'i tihuá'ucha'in ti ij caí a'ín ti a'ij pua'a tí'itevij hua'antimuá'ítin í neteítestemua'a. ¹⁶ Camu huá'a jetze ajtémecan í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua. Neajta inee, ayée nu che'atá nena'a caí huá'a jetze ajtémecan. ¹⁷ Patá'aj rí'i tihua'uteájtuaani mú'etzi jemi pe'íjna jime'e í niuucari ti ayén tí'ayajna. Tíj na'a pej piyen tiu'utaxájtaca'a, a'íi pu ayén tí'ayajna.

¹⁸ 'Ayee nu che'atá nena'a tihua'uta'aíteca'a mej a'ucíjxi'in nainjapua í chaanaca patíj mú'ee yen tineja'uta'íteca'a. ¹⁹ Neajta inee, ayée nu huatánne'a mú'etzi jemi huá'a jetze me'ecan mej mí majta tzáahuati'ira'a jín huataúra'an majta mú'etzi jemi.

Jesús pu ayén tí'ijhuahuau huá'a japua, matíj mena'a í mej té'atzaahuat'e

²⁰⁻²¹ 'Canu ne'íimej nena'a jíme'en muahuavii, sino neajta niyen tí'imuahuvii ne'íime jime'e í mej miyen té'antzaahuat'esin me'íjna jime'e a'ij mej tihua'utá'ixaate'esin, mej mí naími'lí miyen seíj mena'a pu'éene'e muá'ara'ani, patíj piyen neetzi jemi seíjre'e, mí pej ní'iya'upua, netíj neajta inee mú'etzi jemi seíjre'e. Miché'e hui majta miyen téjmi jemi seíire'e muá'ara'ani mej mí a'íime í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, miyen té'antzaahuat'en pej yen neja'uta'íteca'a.

²²⁻²³ 'A'íjna ti huápi'í naa seíjre'e í pej jín rí'i tinaatá'a, ayée nu che'atá nena'a ne'íjna jín rí'i tihua'utá'a mej mí miyen seíj mena'a pu'éene'e muá'ara'ani tetíj iteen, netíj neajta huá'a jemi seíjre'e, patíj pajta mú'ee neetzi jemi seíjre'e. Neajta nu ne'íjna jín rí'i tihua'utá'a mej mí nain jín seíj mena'a pu'éene'e muá'ara'ani, mej mí a'íime í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, miyen ráamua'aree pej piyen yen neja'uta'íteca'a, pajta piyen che'atá pena'a hua'utaxí'íeve patíj pajta tinaataxí'íeve ineetzi.

²⁴ 'Ayee nu tí'ijxe'íeve'e, mí pej ní'iya'upua a'íimej jime'e í pej piyen naatávi'itiste, mej mí me'uun a'uteáturan a'u nej a'utevé'e na'ame, mej mí majta miyen raaseíj me'íjna ti huápi'í naa seíjre'e í pej jín rí'i tinaatá'a, a'íjna í pej jín rí'i tinaatá'a pe'íjna jime'e pej piyen nexí'íeve'eca'a 'ajmí'imua tí'ij caí xi seíjre'eca'a í chaanaca.

25 'Niya'upua, mi pej nain jín urarí'en, camu hui miyen muamua'ate a'ñime í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua. Mí neajta inee, nee nu xaa muamua'ate. Majta í neteítestemua'a, a'ñi mú miyen ramua'aree pej piyen yen neja'uta'íteca'a. 26 Nu'uri niyen hua'utaseíjrate a'ij pej 'een. Neajta nu hui nauj niyen hua'utaseíjrate'esin mej mi miyen che'atá mena'a huaújxe'eve'en seij majta seij patíj mú'ee tí'inexe'eve'e, nej ni neajta huá'a jemi seíre'e ná'ara'ani. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

18

A'ñi mú raatéevi'i me'íjna í Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

1 Tí'ij Jesús ayén raatapua'ájtaca'a ti tiu'uxájtaca'a, aj pu'i á'uraa, majta a'ñime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Matí'ij mi antacíj jachi japua ti ayén téja'arájtenua'a tíjín Cedrón. A'uu pu u jetze pújme'en jeíhua tiu'uvéejme'ecaa í ciyej, aseituuna ciyej. 2 Ajta a'ñin í Judás ti ayén tiu'utátuiire'esin í Jesús jime'e, a'ñi pu é'lemua'atejca'a a'ujna a'íné mu'íi mú me'uun e'etiújseij, a'íjna í Jesús, majta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e.

3 Majta a'ñime í mej me'uun tí'aijta teyujta'a, majta a'ñime í fariseos, ayée mú hua'avé'ehuaú a'ñime í xantaaru'u í mej me'uun tí'icha'ñi u teyujta'a. Ayeé mú ará'aseca'a a'achú cumu huaícate. Naími'i mú tatzari tiú'isime'e, majta ti'tíj lámpara, majta í mej jín huaténe'use'en. Ajta a'ñin í Judás, a'ñi pu huá'uvi'itijme'e. Matí'ij mi me'uun a'ará'a a'utí Jesús a'utéveeca'a. 4 Ajta a'ñin Jesús, a'ñi pu ari ramua'areereca'a a'ij ti ti'tíj raruuren. Aj pu'í hua'antinájcheca'a. Ayeé pu tihua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'ataani seúuhuaunen?

5 Ayeé mú tiraata'ixaa tíjín:

—Jesús, ti Nazarét é'eme'ecan.

Aj pu'í Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nee nu ne'ñin pú'een.

Ajta a'ñin Judás, ti ayén tiu'utátuiire'esin, a'úu pu huá'a jamuan a'utéveeca'a í xantaaru'u. 6 Tí'ij Jesús ayén tihua'utá'ixaa yee ti nu'u a'ñin pú'een, a'ñi mú ruhuárita'a cáacij. Majta e'eráavatzi á chuaata'a. 7 Ajta hua'a pu ayén tihua'uta'íhua'uri'í tíjín:

—¿A'ataani seúuhuaunen?

Majta miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Jesús ti Nazarét é'eme'ecan.

8 Aj pu'í ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nu'uri hui niyen tejámuaatá'ixaa yee nej ne'ñin pú'een. Tí pua'a siyen neetzi huauca, setá'aj siyen hua'utá'an mej á'uciñe amáime í mej nee jamuan á'ujujhua'an. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

9 Ayeé pu tiuju'uríj ti ij ayén araúrasten a'ij ti a'ñin ari tiu'utaxájtaca'a tíjín: “Capu nu'u ja'atí á'uvej ti huá'a jetze ajtéme'ecan a'ñimej pej nu'u naatátuiiri'í.”

10 Ajta a'ñin Simón, ti ajta i'í Pedro, a'ñi pu chun huitéhueeca'a. A'ñi pu rú'ijcupi. Aj pu'í a'íjna jín tiraapuaíj ti ravaire'eca'a a'íjna í ti nain jín antiújmua'areereca'a u teyujta'a. Pedro pu ayén ra'ajtaveijcheca'a í naxaira'an í ja'ati. Ayeé pu ántehuaaca'a a'íjna ti tí'ivaire'e tíjín Malco.

11 Aj pu'í Jesús ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pedro tíjín:

—Ucárujte'e mi a'achun. ¿Ni caí ayén ruxe'eve'e nej ne'íjna jín ra'ará'astijre'en í ti niyá'upua ayén jín tinaa'íjca?

A'u u mú yé'evi'itín í Jesús me'íjna jemi í Anás
(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

¹² Mat'íj mi a'íime í xantaaru'u, ajta a'ín í ti huá'a capitán pú'een, majta a'íime í mej me'uun tí'icha'íi u teyujta'a, a'íi mú raateví'i me'íjna í Jesús. Mat'íj mi ra'amuáaji'icie.

¹³ Amuacaí mú me'uun ya'uví'iti me'íjna jemi í Anás, a'íné a'íi pu a'ín pú'eene'e í mu'uneára'an a'íjna í Caifás ti a'ájná'imua nain jín antiújmua'areereca'a u teyujta'a. ¹⁴ Ajta a'ín Caifás, a'íi pu a'ín pú'eene'e ti ayén tihua'utá'ixaa í mej Israel jetze ajtémecan ti ayén nu'u tihua'atéva'irihua'an ti seíj na'a í teví ayén huámi'ini huá'a jetze me'ecan í teite.

Pedro pu ayén tí'ixa ti nu'u caí ramua'ate a'íjna í Jesús
(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵ Ajta a'ín Pedro, a'íi pu ímuá huamé'ecaa cujta'an í Jesús. Ajta jamuan huamé'ecaa seíj ti ajta Jesús jamuan á'uche'ecane'e. Ajta a'ín í seíj ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'íi pu ramua'atejca'a a'íjna ti nain jín antiújmua'areereca'a u teyujta'a. A'íj pu jín, jamuan í Jesús a'uun a'uteájrapi a'u ti e'eráyajta'a a'ájna ti é'eche a'íjna í ti tí'ajta.

¹⁶ Ajta a'ín Pedro, pua'acíe pu a'uteájturaa tá'apueerta. Aj pu'i í seíj ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'íi pu a'ur'éene tá'apueerta. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í 'íita'a ti a'uun tí'icha'íi tá'apueerta. Aj pu'i a'uun ya'uví'iti a'íjna í Pedro. ¹⁷ Aj pu'i a'ín 'íita'a ti a'uun tí'icha'íi tá'apueerta, ayé pu a'ín í Pedro tiu'utá'ixaa tíjín:

—¿Ni hui pecaí pajta mú'ee huá'a jetze ajtémecan a'íime í mej me'íjna jamuan á'ujujhua'ane'e?

Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Canu hui a'atzu.

¹⁸ Jé'ecan pu huáseeví'i a'ájná'imua. Majta a'íime í mej tí'ivaire'e u teyujta'a, majta a'íime í mej me'uun tí'icha'íi, a'íi mú a'unai. Majta a'úu mú atavéjme'ecaa a'u ti á'ataa mej mi ahúaupiste'en. Ajta a'ín Pedro, a'íi pu huá'a jamuan a'utéveeca'a, ajta pu a'ín á'ujpiste'eca'a.

A'u u mú rá'avi'itín í Jesús a'íjna jemi í Caifás
(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹ Ajta a'ín ti nain jín antiújmua'areereca'a, a'íi pu ayén tiraata'íhua'uri'í a'íjna í Jesús a'íjna jime'e í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, ajta a'íjna jime'e a'íj ti a'ín tí'imua'ataca'a. ²⁰ Jesús pu ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Nee nu hui jéjre'e tihua'utá'ixaa í teite í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua. Tí'ij pí na'a nu tihua'amua'atejca'a huá'a teyujta'a, neajta ne'újna teyujta'a a'u mej e'etiújse'iri a'íime í mej Israel jetze ajtémecan. Canu hui tí'itíj avíitzi jín tiu'utaxájtaca'a. ²¹ ¿A'íné 'een jín piyen tí'ine'íhua'u? Patá'aj piyen tihua'uta'íhua'u pe'ímej í mej náanamujari'í. Casí'i, a'íi mú xaa ne'u miyen ramua'aree a'íj nej tiu'utaxájtaca'a. —Ayee pu Jesús tiraata'ixaa.

²² Ajta seíj ti huá'a jetze ajtémecan í mej me'uun tí'icha'íi teyujta'a, áa pu vejli'í a'utéveeca'a. Jíme'en pu'u ayén ráanamujari'í a'íj ti Jesús tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i ra'arájvee. Ajta ayén tira'ajteá'ajxi tíjín:

—¿Ni tzaa ayén tiraavíjite'e pej piyen tí'ira'ixaate'e pe'íjna ti nain jín antiújmua'aree u teyujta'a?

²³ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a necai tí'itíj jín xí'epi'in huaríj netí'ij niyen tiraata'ixaa, patá'aj hui piyen a'ij tiu'utaxáj. Na'ari caí, ti pua'a niyen xí'epi'in tiu'utaxájtaca'a, ¿a'liné 'een jín piyen na'arájvee?

²⁴ Aj pu'i a'ín Anás ayén tíhua'uta'aíj mej rá'anvilitin me'íjna jemi í Caifás. Ajta, a'ín Jesús, a'í pu'aj anáji'ici'ihuaca'a.

*Pedro pu'ajtahua'a ra'avé'avaataca'a ti nu'u caí ramua'ate í Jesús
(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)*

²⁵ Aúche'e pu' a'uun rupísteleca'a a'íjna í Simón ti ajta i'í Pedro. Aj pu'i ja'atí ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni tzaa ayén tí'ayajna pej huá'a jetze ajtémecan í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e?

Aj pu'i Pedro ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Canu.

²⁶ Ajta sej ti ayén ravaire'eca'a í ti nain jín antiújmua'areereca'a, a'uun pu' a'uteveeca'a. A'í pu'ajta ihuáare'ara'an pú'eene'e a'íjna í ja'ati ti Pedro ayén ra'ajtavéjchecha'a í naxaira'an. Aj pu'i ayén a'ín í Pedro tiu'utá'ixaa tijín:

—Ayej ne'ase nee nu'ne'uun muajé'eseij amíjna jamuan a'u ti a'uvéjme í aceituuna cye'e.

²⁷ Ajtahua'a pu' seicié tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro ti nu'u caí ramua'ate a'íjna í Jesús. Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i ayén huajíjhua'a í gallo.

*A'uu mú ya'uví'ití í Jesús a'íjna jemi í Pilato
(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)*

²⁸ Matí'ij mi a'íime í mej tí'ajta u teyujta'a, a'úu mú ru'iráavi'iti me'újna a'u ti Caifás huiracáí á'aye'i. Matí'ij mi me'uun ya'uví'iti u chí'ita a'u ti á'ucatií í tajtuhuan ti tí'ivaire'e huá'a jetze me'ecan í Roma mej é'eche. Pu'uri t'n tapuá'arijme'eca, ajta mu'uri t'n autéhuijsime'e mej tiú'uyesten. A'íj mú jín caí a'uun a'uteájrupi a'u ti a'ín tajtuhuan á'ucatií mej mi caí tí'itíj jín auteáturan í ruye'irá jime'e a'liné capu huá'a jetze ajtémecantaca'a a'íjna í tajtuhuan. Ayeé mú raxí'eve'eca'a mej miyen ráacua'ani í cua'ira í mej jín ra'utamua'aree me'ájna xicájra'an ti jetzen Dios tíhua'utá'uuni'iri'i.

²⁹ A'íj pu' jín a'ín Pilato ayén huirájrara á pua'acé huá'a jemi. Aj pu'i ayén tíhua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Tí'itájni yeehui jín siyen tí'ijxajtzi'i semíjna mi ja'atí?

³⁰ Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a yeehui caí ayén tí'itíj jín auteáturanche'e ti a'ij pua'a 'een, catu tiyen muaatáuiire'enche'e.

³¹ Aj pu'i Pilato ayén tíhua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj siyen rá'anvilitin setá'aj rujímua'a siyen ra'uxíjite'en se'íjna jime'e a'ij ti tejamuaatá'aca í a'amua ye'irá.

Matí'ij mi miyen tiu'utaniú a'íime í mej tí'ajta u teyujta'a tijín:

—Capu hui ayén titatá'aca tej ti tiyen ja'atí huajé'ica.

³² Ayeé pu' tiu'uríj ti ij ayén araúrasten a'íjna í niuucari í ti jín Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a a'ij ti nu'u ayén tí'imí'ini. ³³ Aj pu'i Pilato ajtahua'a a'uun a'uteájrupi u chí'ita. Tí'ij jí u ya'utajé í Jesús. Ayeé pu' tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni hui pe'ín pú'een í ti tihuá'ajjte'e a'ímej í mej Israél jetze ajtème'ecan?

³⁴ Jesús pu ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni yeehui asej pena'a piyen a'ij tirájteu nusu sej ayén tinaatéxajtac'a mú'eetzi jemi?

³⁵ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pilato tijín:

—¿Ni tzaa niyen Israél jetze ajtème'ecan? Canu xaa ne'u yeehui. A'íme í mej ateítestemua'a pú'een, majta a'íme í mej me'uun tí'ajta u teyujta'a, a'í mú a'ín pú'een í mej mú'eetzi yé vé'etua ineetzi jemi. ¿Tí'ítájni hui a'ij puáaru?

³⁶ Ajta a'ín Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—A'íjna í nej jín tí'ajta, capu hui yen me'ecan í chaanaca japua. Tí pua'a ayén éene'en á'ame'enche'e, ayée mú me'íjna jín tiu'utatése'enche'e í mej nevaire'e mej mi caí miyen ná'ateevi'in a'íme í mej me'uun tí'ajta u teyujta'a. Mí ajta, seicié pu éene'e seijre'e í nej jín tí'ajta.

³⁷ Aj pu'i Pilato ayén tiraata'ixaa tijín:

—Aa ni'íjtá ne'u, mú'ee pej xaa hui ti'ítáj jín tihuá'ajjte'e a'ímej í teite.

Ajta a'ín Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Xí'epi'in pej piyen tiu'utaxájtaca'a nej nu'u ti'ítáj jín tihuá'ajjte'e. Jee xaa ne'u ayén ti'ayajna nej ne'íjna jín huanú'ihuaca'a. Ayee nu'een jín yen huatasejre íyen chaanaca japua nej ni niyen ne'íjna jín tiu'utaxá ne'íjna jime'e ti ayén ti'ayajna. Matíj mena'a pua'amé í mej miyen ra'ancuré'a me'íjna ti ayén ti'ayajna, naími'i mú hui nenamua.

³⁸ Aj pu'i Pilato ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Tí'ítájni a'ín yeehui pú'een a'íjna ti ayén ti'ayajna?

Sej pu'u huiráme, ti pua'a Jesús nusu Barrabás

(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25)

Tí'ij ayén tiu'utaxáataj, aj pu'i huirájraa, ajta a'uun a'uré'ene huá'a jemi í mej Israél jetze ajtème'ecan. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu hui ti'ítáj a'ij ayén tiná'amitiejte'e í nej jín ti'ítáj jín jetze te'ujpuá'ajte'en. ³⁹ Mí seajta mú'een, ayée xu tí'ijri'ire nej niyen amua'irátuiitze'en sej ti aiteánami'i setí'ij seri siyen ra'utámua'areeri'i í xicá'ra'an jetze ti Dios jetzen tihua'utá'uuni'iri'i í á'amuavaujsimua'aci'i. ¿Ni siyen hui raxí'leve'e nej niyen amua'irátuiitze'en nemájna ti ayén nu'u tejá'amua'ajjte'e mi sej Israél jetze ajtème'ecan? —Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'i.

⁴⁰ Matí'ij mi miyen ca'anín jín titeejíhuaca'a tijín:

—Catu. Catu raxí'leve'e temájna. Patá'aj yeehui tu'irátuiitze'en pe'íjna í Barrabás.

Ajta a'ín Barrabás, a'í pu huá'a jetze ajtème'ecantaca'a a'ímej í mej hua'uténe'usi'i mej mi huá'ari'i í mej jín tí'ajta a'íme í mej Roma é'eme'ecan.

19

I curuun ti tzicare'e jín cistíhuaca'a

¹ Aj pu'i Pilato ya'uví'iti a'íjna í Jesús mej mi ra'itévaxi'in me'íjna jime'e í cuaarta. ² Matí'ij mi a'íme í xantaaru'u, tzicare'e mú huatécistaca'a mej mi curuun huatétaahua. Matí'ij mi ra'avé'emuanii'iri. Matí'ij mi cixuri ru'ucávijri'i ti jáamua'ara ti neána. ³ Mu'ití mú ajteáxi'reca'a vejlí'í í jemin. Ayee mú tí'ira'ixaate'eca'a tijín:

—Aja'í, mi pej nu'u yeehui tihua'ajjte'e í mej Israél jetze ajtème'ecan.

Matí'ij mi ra'aráavajxi.

⁴ Aj pu'i ajtahua'a huirájraa a'íjna í Pilato. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Casi'í mú'een, nu'uri hui niyen amuaatatuire'esin sej si siyen ráamua'aree ti caí ti'itíj a'ij tiná'amitiejte'e í nej jín ti'itíj jín jetze te'ujpuá'ajte'en.

⁵ Aj pu'í Jesús ajta huirájraa. Aúche'e pu ayén tíra'avé'emuájcaa a'íjna í curuun ti tzicare'e jín cistíjhuaca'a, ajta ru'ucaviíi a'íjna í cáxuri ti jáamua'ara ti neána. Tí'ij Jesús huirájraa, aj pu'í Pilato ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ye'ecui, pu'uri yé huatéjvee i teáata'a.

Pilato pu ayén tí'itese'e ti raatátuaani í Jesús

⁶ Majta a'íime í mej miyen tí'ajta u teyujta'a, majta a'íime í mej me'uun tí'icha'íi, jíme'en mu'u miyen raaseíj, aj mú mi ca'anín jín huatejíhuajraa tijín:

—Aúutatai í cúruu jetze. Aúutatai pepu'u.

Aj pu'í Pilato ayén tiu'utaniú tijín:

—Mú'een xu hui rá'anví'tin sej si rujímua'a sena'a rá'utatan. Mí neajta nee, capu hui a'ij ayén tiná'amitiejte'e í nej jín ti'itíj jín jetzen te'ujpuá'ajte'en.

⁷ Majta a'íime í mej me'uun tí'ajta u teyujta'a, jeíhua mú miyen tí'ira'ixaate'eca'a tijín:

—Ayee tu yeehui tirájye'ira ti jíme'en ayén tiraavíjte'e ti a'ín a'íjna jín huámí'ini a'íjna jime'e ti ayén huataújsejratata'a ti a'í pu nu'u a'ín pú'een í yaujra'an í Dios.

⁸ Tí'ij ayén ráanamujri'í a'íjna í Pilato, jaítze'e pu tiu'utáziin.

⁹ Ajtahua'a a'uun uteájrupi u chí'ita. Ajta ya'uví'iti í Jesús. Aj pu'í ayén tiraata'íhua'uri'í tijín:

—¿A'uné yeehui imuá pé'eme'ecan mú'ee?

Ajta a'ín Jesús, capu a'atzu huataniú.

¹⁰ Aj pu'í Pilato ayén tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni tzaa pecá piyen ahuá'aca'ane pej yeehui tinaatá'ixaate'en? ¿Ni caí ayén timuá'amitiejte'e nej ne'íjna jín antínmua'aree nej ni mu'irájtuaani, nusu nej ni neajta muá'utatan í cúruu jetze?

¹¹ Ajta Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a caí amuacaí Dios ayén tímuaatá'acare'enche'e pej piyen te'entí'amua'areere, capej ti'itíj jín anti'amua'areereche'e ineetzi jemi. A'íj pu jín, a'íime í mej neetzi jime'e tiu'utátui mú'leetzi jemi, jaítze'e mú ti'itíj jín auteájturaa í Dios jemi.

¹² Tíj na'a ti Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a, a'íjna í Pilato a'íi pu a'ij tí'ijhuauca'a a'ij ti huárini ti ij ru'irájtuaani a'íjna í Jesús. Mí majta a'íime, í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, majtáhua'a mú miyen titeetejíhuajraa tijín:

—Tí pua'a hui piyen ru'irájtuaani pemíjna mi teáata'a, capej ché'e tí'itíj jín tí'itevée pua'amé pe'íjna jemi í César ti tí'ita'ajjte'e a'íné ja'atí ti na'a ti ayén huataújsejrata ti a'ín pú'een ti tí'ita'ajjte'e, a'í pu hui ayén rájcha'íire'e a'íjna í César. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

¹³ Tí'ij Pilato ayén tíhua'unamujri'í, aj pu'í ru'iráavi'iti a'íjna í Jesús. Aj pu'í Pilato án a'ujyeíjxi japuan í ipuari a'u mej tejé'exi'epi'intare'e. Ayee pu téja'arájtéhuaa a'ujna tijín: A'uu ti tetej a'umuáanijmee ti pa'atza. Ajta, ayée pu téja'arájtéhuaa hua'aníuuca jime'e í hebreo tijín Gabata.

14 Pu'uri a'ájna pítí'irijcaa í xicájra'an mej jetzen rí'i huaújruren mej mi miyen me'íjna jín ra'utámua'aree a'ájna xicájra'an jetze ti Dios jetzen tihua'utá'uuni'iri'i. Pu'uri ayén pítí'irijcaa a'atzaj cumu tacuarixpua. Aj pu'i Pilato ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ye'ecui ari'icu, mi ti hui tejá'amua'ajjte'e.

15 Majta me'ín, ayée mú titeetejíhuajraa tijín:

—Huirávi'itichi.

Majta miyen tijín:

—Huirávi'itichi, patá'aj rá'utatan í cúruu jetze.

Aj pu'i Pilato tihua'uta'íhuauri'i tijín:

—¿Ni tzaa siyen tí'ijxe'eve'e nej ni hui niyen rá'utatan nemíjna ti tejá'amua'ajjte'e?

Majta a'íime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, ayée mú tiraata'ixaa tijín:

—Capu hui ja'atí tí'ita'ajjte'e sino a'íi pu'u ti César jín tí'itéjvee.

16 Tí'ijta'i Pilato ayén hua'utátuii a'íjna í Jesús mej mi miyen rá'utatan í cúruu jetze.

A'íi mú rá'utatai í Jesús í cúruu jetze

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

17 Mat'íj mi a'íime í xantaaru'u miyen ya'uví'iti. Ajta a'íin Jesús, a'íi pu yá'uchuii í cúruu. Mat'íj mi me'újna a'ará'a a'u ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Mi'ichímu'uta. Ayee pu téja'arájtehuuaa hua'aniuuca jime'e í Hebreo tijín Gólgota. 18 A'uu mú rá'utatai jamuan hua'apuaca, seíjta'a mú rá'utatai í seíj, majta seíjta'a í seíj. Ajta a'íin Jesús, a'úu pu já'ita'a á'utataihuaca'a. 19 Pilato pu ayén tiraata'ájtaca'a mej miyen tira'uyú'uxa jetzen í taabla ti ayén té'axajtaca'a tijín: “Jesús Nazarét ti nu'u é'eme'ecan, ti ajta nu'u tihua'ajjte'e a'íimej í mej Israél jetze ajtème'ecan.” Mat'íj mi rá'utatai í cúruu jetze a'u ti á'ujmu'u í Jesús.

20 Majta a'íime í mej Israél jetze ajtème'ecan, mu'iiti mú miyen ra'ujíjve a'iné a'úu pu vejlí'i píjé'erijcaa u chajta'a jetze a'u mej yá'utatai. Ajta a'íin ti á'asiimua'ihuaca'a, huaíca niuucari pu jín é'eyu'usi'ihuaca'a, í huá'a niuuca í Hebreo, ajta hua'aniuuca í mej Roma é'eme'ecan, ajta hua'aniuuca í Griego.

21 Majta a'íime í mej me'uun tí'ajjtaca'a u teyujta'a, ayée mú huaújniuste me'íjna jemi í Pilato. Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—Capej piyen hui tirá'ayu'uxa yee a'íi pu nu'u tí'ita'ajjte'e itejmi i tej Israél jetze ajtème'ecan sino ayée pepu'u yee a'íi pu ayén ruseijrata ti a'íin pú'een í ti tí'ita'ajjte'e.

22 Aj pu'i Pilato ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ché'e yeehui ayén éene'en a'iné nu'uri niyen tira'utéyu'uxaca'a a'ij nej tiraaxí'epi'intare.

A'íi mú tí'ijpí í tí'icixure'ara'an í Jesús

23 Majta a'íime í xantaaru'u, mat'íj meri rá'utatai í Jesús, mat'íj mi tí'ijpí í tí'icixure'ara'an. Mat'íj mi muáacuací'e tí'ijseire'axi me'íjna í tí'icixure'ara'an. Tíj na'a ti seicéi tí'ijcatíi, seíj pu raací'i í xantaaru'u. Ajta a'íi pu avé'eturaa í síicu'ure'ara'an ti ru'ucaviíi á'aye'i. Seíj pu jín 'ítzihuaca'a nainjapua. 24 A'íj mú jín miyen tiu'utaú'ixaa tijín:

—Tiché'e caí yeehui rasiújtza'ana sino tiché'e tiyen tí'ihuátamua'itin tetej jime'e tej ti tiyen ráamua'aree ja'atí ti ayén rací'iti.

Ayee pu ayén tiu'uríj ti ij ayén araúrasten a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti ayén tijín: “A'íi mú yeehui seexu'ijmé'en huaré'upijte í tí'inecixu. Majta mú me'ín tí'ihuaujmuá'ití tetej jime'e mej mi yeehui ráamua'aree ja'atí ti raci'ití í nesiicu'u.” Ayee mú xaa ne'u huaríj a'íime í xantaaru'u.

I'uuca, í mej me'uun a'uté'uuca'a vejlí'i í cúruu jetze

²⁵ Majta seica, á mú vejlí'i a'uté'uuca'a a'u ti a'uvéjme'ecaa í cúruu. A'ii mú a'íin pú'eene'e í náànajra'an í Jesús, ajta í juutzeájra'an í náinajra'an, ajta a'íjna í María ti íra'ara'an pú'eene'e a'íjna í Cleofas, ajtahua'a seíj, a'íjna í María, Magdala ti é'eme'ecan.

²⁶ Aj pu'i Jesús raaseíj í runáana ti a'uun a'utéveeca'a. Ajta pu a'uun vejlí'i a'utéveeca'a a'íjna Jesús ti raxí'eve'eca'a, ti ajta jamuan á'uche'ecane'e. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa í runáina tijín:

—Casi'i, mú'ee ííta'a, mé pu huatéjvee amíjna ti ayauj pú'een.

²⁷ Ajta ayén tiraata'ixaa a'íjna ti jamuan á'uche'ecane'e tijín:

—Ye'ecui yeehui, ari huatéjvee a'íjna ti anáànaj pú'een.

Tíj na'a ti ayén tiu'utaxájtaca'a, ti yú e'iré'ene, a'íin ti jamuan á'uche'ecane'e ayén ya'uví'ití í náànajra'an í Jesús ti ij a'uun huateáturan u ruche.

Tí'ij Jesús huamí'i

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

²⁸ Tí'ij jí ayén huaríj a'íjna í Jesús. Pu'uri ramua'areereca'a ti ari nain te'entipua'ajte. Tí'ij ayén araúrastejsin a'ij ti té'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze, ayéé pu i tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ne'í'imi'i.

²⁹ Aa pu vejlí'i xa'ari a'utácatii ti avé'ejistica'a a'íjna í viinu ti antzináj. Mat'íj mi tí'tíj huateáru'one ti ta'achira'a í viinu jime'e. Mat'íj mi jisopo cíye'ara'an jetze ru'ucáaxu'i, aj mú mi ra'ajteáxiireca'a vejlí'i í tene'ara'an jetze.

³⁰ Tí'ij a'íin ra'anti'í, aj pu'i ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Pu'uri icu. Nu'uri ra'antipua'ajte.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i a'icámu'uvajxi. Aj pu'i huamí'i a'íjna í Jesús, icu.

Xantaaru'u pu ra'ajtéjtze í ítza'apuare'ara'an jetze a'íjna í Jesús

³¹ Pu'uri a'ájna pítí'irijcaa í xicájra'an jetze, í mej jetzen rí'i huaújruuren. Ajta a'íin xicájra'an jetze ti ra'ité'ase, a'ájna pítí'irijcaa mat'íj ra'utéhuijsin mej miyen tíu'uyesten me'íjna jime'e í xicájra'an jetze ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'irí'i.

A'íj mú jín, camu raxí'eve'eca'a a'íime í mej me'uun tí'ajjtaca'a u teyu-jta'a mej mi a'íime mí'ichite miyen huateáturan me'ájna cúruu jetze tí'ij ari teja'uré'enen a'ájna saabado jetze. A'íj mú jín rájhuaviiri'i me'íjna í Pilato ti a'íin ayén tiu'uta'ajta mej mi a'íime xantaaru'u miyen hua'antína'axin í huá'íica jetze a'ímej í mej huá'utatai, mej mi ca'anacan huá'cu'ini. Tí pua'a miyen huárini, aj pu'i rí'iríista a'ame mej hua'acájtuaani í mí'ichite.

³² A'íj mú jín u a'uvé'uju'un a'íime í xantaaru'u. Mat'íj mi ra'antiná'axi í ru'icán jetze í seíj í mej rá'utatai í Jesús jamuan. Majta miyen che'atá mena'a huaríj í seíj jemi. ³³ Mí ajta, mat'íj Jesús jemi á e'iré'ene, mat'íj mí raaseíj ti a'íin ari mí'ichica'a. A'íj mú jín caí ra'antiná'axi í ru'icán.

³⁴ Mí ajta seíj í xantaaru'u, a'íi pu ra'ajtéjtze í ítza'apuare'ara'an jetze cíyey jime'e ti antípiti. Aj pu'i airáaxire jeíhua í jaj, ajta í xúure'e.

³⁵ Neajta inee, i nej niyen raasej, nee nu niyen ti'itéxajta. Ajta ayé pu ayén ti'ayajna a'ij nej ti'itéxajta. Nee nu ramua'aree nej niyen tzáahuati'ira'a jín ti'ixa. Neajta niyen ne'ijna jín ti'itéxajta sej si seajta rá'antzaahuate'en.

³⁶ Ayee pu 'leen jín tiu'urj ti ij ayén araúrasten a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti ayén té'axa tijín: "Camu nu'u seij antína'aca í cariira'an." ³⁷ Ajta seica jetze ti ayén té'axa tijín: "A'íi mú nu'u raseijran me'ijna í mej ra'ajtétze."

A'u mej ye'etéete me'ijna í Jesús

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

³⁸ Tí'ij jí a'íin José, ti Arimatea é'eme'ecan, a'íi pu tirájhuaviiri'i a'ijna í Pilato ti a'íin raatátuure'en í tévira'an í Jesús. Ajta a'íin José, a'íi pu ajta rá'astijre'eca'a a'ijna í Jesús. Mí ajta, a'íin ayén avíitzi jín huarj a'iné a'íi pu huá'atziine'eca'a í mej me'uun tí'ajtaca'a u teyujta'a. Aj pu'i Pilato ayén raatá'a. A'ij pu jín, u a'uvé'emej. Aj pu'i ra'acájtuaa í tévira'an í Jesús. Tí'ij jí yá'uchuii.

³⁹ Nicodemo pu ajta jamuan u a'uvé'emej. A'ii pu a'íin pú'eene'e ti tíca'amiste'e ráamuareca'a í Jesús. Ti'ití pu a'arájti, a'ijna í mirra ti muáti'isi ranaxca ti áloes me'ecan, ti'itj tu'upi. Ayee pu tíjetejca'a a'achú cumu seité kiilu japuan tamuáamuata'a.

⁴⁰ Mat'ij mi yá'uchuii í tévira'an í Jesús. Mat'ij mi racáhuua me'ijna jime'e ti naa teáar'e. Majta racá'ijcataca'a cixuri jime'e ti me'esti. Ayee mú me'ijna jín huarj a'ij mej tirájye'irajca'a mej hua'avé'enan í mí'ichite a'íime í mej Israél jetze ajtémecan.

⁴¹ Huastari pu teje'eré'eeve a'ájna vejli'i a'u mej rá'utatai me'ijna í Jesús. Ajta a'ujna, a'úu pu teásta'a seijre'eca'a ti ja'atí a'uun ya'ujcú ti ij a'uun ja'atí avá'anan. Ajta, capu xi ja'atí a'uun avá'anami'ihuaca'a.

⁴² A'uun mú ye'etéete me'ijna í Jesús a'iné a'úu pu vejli'i a'utacá'a, ajta pu'uri a'ájna píti'irijcaa í xicájra'an jetze mej jetzen rí'i huaújruren a'íime í mej Israél jetze ajtémecan.

20

Jesús pu a'itaméj a'u mej ye'avá'ana

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

¹ Tí'ij ari píti'irijcaa í ti jín te'uté'itieesin i itieeri, íiya'ata pu'u a'uun pu á'ume a'ijna í María, Magdala ti é'eme'ecan a'ujna a'u mej ye'avá'ana. Aúche'e pu huachuixxavi'ícaa. Tí'ij a'uun a'ará'a, aj pu'i raasej ti ja'atí ra'antá'ij í tetej ti a'itémuaaca'a a'u ti a'utécun. ² Aj pu'i a'uun huaré'araa. Tí'ij í a'utiéchejraa a'u mej a'uté'uuca'a a'ijna í Simón ti ajta ilí Pedro, ajta í seij ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e. A'ii pu a'íin pú'een í ti Jesús raxí'eve'eca'a. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mu'uri hui yá'uchuii í tavástar'a, me'újna a'u mej yauutéj. Teajta iteen, catu ramua'aree a'u mej yaúutuua.

³ Ajta a'íin í Pedro, ajta í seij ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'úu mú á'uju'un a'u mej ye'avá'ana me'ijna í Jesús. ⁴ Naími'i mú me'uun a'uruáachejraa. Ajta í seij, a'íi pu jaítze'e ca'anín a'utiéchejraa. A'ij pu jín ayén ra'umuá'iti a'ijna í Pedro. A'ij pu jín, amuacá pu a'uun a'ará'a. ⁵ Tí'ij a'uun a'ará'a, aj pu'i aicaújtutzi. Ajta a'uun uténeereca'a. Tí'ij i raasej ti án á'ujpiica'a a'ijna í cixuri ti me'esti í mej jín racá'ijcataca'a. Ajta a'íin, capu a'uun uteájrupi.

⁶ Ajta a'ñin Pedro, ti cujta'an huatiéejme'e, ajta pu a'uun a'ará'a. A'uu pu uteájrupi. Aj pu'i raasej í cixuri ti me'esti ti a'uun á'ujpiica'a. ⁷ A'ñi pu ajta raasej í cixuri í mej jín ra'avá'ana í mu'útze'en. Naa pu tí'ijiri'ihuaca'a. Ajta rujímua'a pu án á'ujpiica'a.

⁸ Ti'ij jí í seij ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, ti amuacái a'uun a'ará'a, a'ñi pu ajta a'uun a'uteájrupi. Jíme'en pu'u raasej, aj pu'i té'antzaahua. ⁹ Majta a'ñime, camúu xi yaú'itiée muá'araa a'ij ti huataujmuajcaa me'ijna ti ayén té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti nu'u ayén ruxe'eve'eca'a ti a'ñin Jesús ayén a'itára'ani huá'a tzajta'a í mej meri huácuii ti ij ajtahua'a huatarún. ¹⁰ Majta a'ñime í mej Jesús jamuan á'ujjhuane'e, matí'ij mi me'uun a'ucíjxi u ruche.

Jesús pu nu'u huatasejre a'ijna jemi í María, Magdala ti é'eme'ecan
(Mr. 16:9-11)

¹¹ Ajta a'ñin María, a'uun pu a'uteájturaa á pua'acié, a'ájna vejli'i a'u mej ye'avá'ana. A'ñi pu ruyeineca'a. Tí'ij auj ruyeineca'a, a'ñi pu aicaújtutzi, a'uun pu a'uténeereca'a. ¹² Aj pu'i hua'apuaca huasej í mej júte'e tí'ivaire'e. Cuainavi'in mú tí'techejca'a. An mú e'ejté'eca'a a'u mej ya'ujté. Seij pu án á'ujcatii a'u ti á'ujmu'ucaa. Ajta í seij, a'u ti a'ucá'ñicajme'ecaa. ¹³ Matí'ij mi miyen tiraata'ihua'uri'i tíjín:

—Mú'ee, 'ñita'a, ¿a'iné yeehui 'een jín piyen ayein?

Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'ñi mú yeehui yá'uchuii í nevástara'a. Neajta inee, canu ramua'aree a'u mej yaúutuaa.

¹⁴ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i pí a'uré'eve. Tí'ij i raasej ti a'ñin Jesús a'uun a'utéveeca'a. Mí ajta a'ñin María, capu raamuá'a ti a'ñin pú'ene'e í Jesús.

¹⁵ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Mú'ee 'ñita'a, ¿a'iné 'een jín piyen ayein? ¿A'atajni pehuauhuau?

A'ñi pu ayén tí'imua'atzejca'a ti a'ñin pú'ene'e ti rí'i a'uun te'uruurée á'aye'i a'ujna í huastari. A'ij pu jín ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Nevástara'a, ti pua'a mú'ee piyen yá'uchuii, patá'aj piyen yeehui tinaatá'ixaate'en a'u pej yá'uruu nej ni ne'uun u á'ume'en nej ni rá'anchueeni.

¹⁶ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Mú'ee, María.

Aj pu'i pí a'uré'eve í jemin. Ajta ayén tiraata'ixaa a'ijna jime'e í huá'a niuuca a'ñime í Hebreo tíjín:

—Raboni.

(Raboni, ayée pu huataújmua'a a'ijna í niuucari tíjín Mí Pej Tí'imua'ata.)

¹⁷ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Capej xí nemuari'e a'iné naúche'e a'atzu a'amua jamuan seíre'e na'ame. Aj nu ni hui ne'uun a'ujnéjsin í niyá'upua jemi. Patá'aj pe'uun á'ura'ani huá'a jemi í ne'ihuamua'a. Patá'aj piyen tihua'utá'ixaate'en yee nej nu'u neajtahua'a ne'uun a'ujnéjsin jemin a'ijna ti niyá'upua pú'een, ti ajta á'amua'upua pú'een, jemin í ti ni'íDioj, ti ajta a'amua Dios pú'een. —Ayee pu tiraata'ixaa.

¹⁸ Ajta a'ñin María ti Magdala é'eme'ecan, a'úu pu á'ume huá'a jemi í mej Jesús jamuan á'ujjhuane'e. Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nee nu hui neri raasej í tavástara'a.

Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa a'ij ti a'ñin Jesús ayén tiraata'ixaa.

*A'ñi mû rasej me'ijna í Jesús, í mej tamuáamuata'a japuan sej ará'ase
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)*

¹⁹ A'ajná'imua, tí'ij ari a'ájna pí'tí'irijcaa í sej jetze i itieeri, tí'ij ari huachúmua'ancaa, a'úu mú e'eré'ete'ecaa a'ñime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e. Majta miyen aiteújna u chi'lita a'u mej anú'ujte'eca'a me'ijna jime'e mej huá'atzi'ine'eca'a a'imej í mej me'uun tí'ajitaca'a u teyujta'a. Aj pu'i Jesús ayén e'iré'ene huá'a jemi. A'u pu huá'a tzajta'a a'utéechaxi. Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ché'e hui amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a.

²⁰ Tí'ij ayén tihua'utá'ixaa, aj pu'i ayén hua'utasejrate í rumúajca'a, ajta í ru'ítza'apua a'u mej tíya'upuají a'ñime í mej rá'utatai í cúuu jetze. Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, huá'í'í mú huataújtemua'ave mat'í'ij raasej í tavástara'a.

*Jesús pu ayén tihua'a'íjcate'e a'imej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e mej mi
tihua'utá'ixaate'en a'imej í teite*

²¹ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ché'e hui amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a. A'iné niyá'upua pu yen neja'uta'íteca'a ineezi, ayé nu che'atá nena'a tejámuaata'ítii ínee.

²² Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i ayén hua'utají'itze. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj hui ra'ancuré'an se'ijna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. ²³ Tí pua'a hui a'ñin xiéjniu'ucare'ara'an ayén ca'aníjra'a amuaatá'an sej si siyen tiraatá'uuni'í ja'atí ti na'a í ti jín auteájturaa í Dios jemi, Dios pu xaa ayén tiraatá'uuni'íra, na'ari caí, ti pua'a a'ñin xiéjniu'ucare'ara'an caí ca'aníjra'a amuaatá'an sej si caí siyen tiraatá'uuni'í, capu xaa Dios ayén tiraatá'uuni'íra. —Ayee pu Jesús tihua'utá'ixaa.

*Capu té'atzaahuate'e a'ijna í Tomás ti Jesús a'itáraa huá'a tzajta'a í
mí'ichite*

²⁴ Ajta a'ñin Tomás í mej miyen ratamuá'amua tijín í mej hua'apua, a'ñi pu huá'a jetze ajtémecantaca'a í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'aseca'a. A'ñi pu ajta caí a'uun huá'a jemi a'utéveeca'a tí'ij Jesús ayén huá'a jemi huatasejre. ²⁵ Mat'í'ij miyen tiraata'ixaa me'ijna í Tomás mej nu'u miyen raasej í tavástara'a, aj pu'i ayén tiu'utaniú tijín:

—Canu yeehui ja'anáj té'antzaahuate'esin ti pua'a necaí raasej í muájca'are'ara'an jetze a'u mej yé'enajtze, ti pua'a neajta caí anáxiteta a'u ti claavu a'aná'upu'ujme'ecaa, ti pua'a neajta caí ajtėjmeini í itza'apuare'ara'an jetze.

Majtahua'a mú raasej me'ijna í Jesús

²⁶ Tí'ij ari teuumé'eca a'achú cumu sei itieeri, majtáhua'a mú me'uun e'eré'ete'ecaa u chi'lita. Ajta a'ñin Tomás, a'úu pu huá'a jamuan a'utéveeca'a. Ajta te'iteánami'ihuaca'a í puéerta jetze. Aj pu'i Jesús a'uun e'iré'ene. Ajta a'utéechaxi huá'a tzajta'a. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Ché'e yeehui amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a.

²⁷ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'ijna í Tomás tijín:

—Casí'i, huasej i nemuajca'a. Patá'aj piyen anáxiteta. Patá'aj pajta mé vé'emeini muá'amujca'a jime'e pej pi ajtėjmeini íyey ne'ítza'apua jetze. Pecáj ché'e piyen seicé tí'imujca sino patá'aj té'atzaahuate'e.

²⁸ Aj pu'i Tomás ayén tiu'utaniú tijín:

—Mú'ee pej pe'ín pú'een í nevástara'a, pajta í neDioj.

29 Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pepu'u piyen té'atzaahuat'e pe'íjna jime'e pej yeehui piyen neseij. Miché'e huaújtemua'ave'en í mej caí naaseij, í mej majta maúche'e miyen té'atzaahuat'e. —Ayeé pu tiraata'ixaa.

A'iné'een jime'e té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna jetze i yu'uxari

30 Jéihua pu máaj ayén huaríj í Jesús ti ayén huápi'i ruxe'eve'e, mejseíraca'a a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, í ti caí á'ayu'usi'i a'íjna jetze i yu'uxari. 31 Mí ajta a'íjna jetze i yu'uxari, ayéé pu 'een jín té'eyu'usi'i sej si siyen rá'antzaahuat'en ti Jesús a'íin pú'een í Círíistu'u ti Dios ra'antíhua'u, ti ajta a'íin pú'een í yaujra'an í Dios. Ayeé pu ajta 'een jín pí té'eyu'usi'i sej si siyen ruurican jín huateáturan tíj na'a rusén jime'e se'íjna jime'e sej siyen rá'astijre'e.

21

T'íj ari ajtahua'a huatarúu, Círíistu'u pu tihua'ixaate'e a'ímej í mej jamuan á'ujuhua'ane'e

1 Tí'íjta'i, Jesús ajtahua'a huatasejre a'ímej jemi í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Ayeé pu tiu'uríj. 2 A'uu mú a'uté'uuca'a a'íjna í Simón ti ajta i'i Pedro, ajta a'íjna í Tomás í mej miyen ratamuá'amua tijín í mej hua'apua. A'uu mú majta a'uté'uuca'a a'íjna í Natanael ti a'uun é'eme'ecan u Caná, chajta'a ti a'uun huatacá'a u Galilea, majta a'íime í yaújmu'a'ame'en pú'eene'en í Zebedeo, majta seica í mej hua'apua í mej majta jamuan á'ujuhua'ane'e. 3 Ajta a'íin Simón ti ajta i'i Pedro, ayéé pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Naúche'e nu hui u nehua'itépe'en.

Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Teen tu yeehui teajta á'uju'un tá'aju'un.

Mat'íj mi u á'uju'un. Majta me'uun atéeci í baarcu jetze. Muaatáxa'ai mej rúhua'ítepe'e. Majta, camu ti'itíj huatéevi'i.

4 Iíya'ata pu'u, t'íj ari tapuá'arijme'eca, Jesús pu a'uun a'utéveeca'a á saata'aj. Majta a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, camu raamuá'a ti a'íin pú'eene'e. 5 Aj pu'i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—Mí sej ne'íhua'amua'a, ¿ni seri hui hua'uvívi'i í hua'ité?

Mat'íj mi miyen tiu'utaniú tijín:

—Catu. Catu yeehui a'atzu.

6 Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj hui ra'atéhua'axin í ruxiejmua'a ruri'írínta'an pújme'en í baarcu jetze. Améé xu yee seica teuni.

Mat'íj mi miyen huaríj. Jíme'en mu'u miyen huaríj, aj mú mi avé'ejsteca'a í hua'ité í xiéjmua'ari tzajta'a. Ajta, capu huatári'iristareca'a mej ra'ítapín a'íjna jime'e í mej mu'íicáa í hua'ité. 7 Ajta a'íin í ti Jesús raxí'eve'eca'a, ayéé pu tiraata'ixaa í Pedro tijín:

—Tavastara'a pu pú'een amájna.

Ajta a'íin Pedro, a'íi pu tel'ijvihuáni a'utéveeca'a ti ij ruxiéehua tiu'umuári'en. Jíme'en pu'u ayén ráanamujri'i ti amiigura'an ayén tiu'utaxájtaca'a yee a'íin ja'atí pu tavastara'a pú'een, aj pu'i ucaújchejte í rusiicu'u. Aj pu'i atéjve á jaata'a. 8 Majta a'íime í seica, cujta'an mú huajú'ucaa. Méraajápuajmé'e í xiéjmua'ari, mua'avé'ejstican í hua'ité. Capu a'achú áuteevi'i a'utí'e'eve'e'ástime í jaj, a'achú cumu anxíte meetro.

⁹ Mat'ij meri me'uun a'ará'a a'u ti a'uhuáchi, aj mú mi miyen tiraasej ti a'uun á'ataaca'a, ajta ari á'ati'ixcuare'eca'a. Hua'ité mú án á'uje'etii í ti'ixcuá japua. Ajta pan pu án á'umuaanica'a.

¹⁰ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj hui mé huaje'evé'i'in seica í hua'ité í sej seuchén hua'uvívi'i.

¹¹ Aj pu'i Simón ti ajta i'i Pedro, a'úu pu ateájraa í baarcu jetze. Ajta ra'itajájpua'a í xiéjmua'ari a'u ti a'uhuáchi. Temua'a mú tite'evé'ejistica'a í hua'ité mej vivéjme. Ayee mú ará'aseca'a a'achú cumu anxíte japuan hua'apuate japuan tamuáamuata'a japuan huaíca. Ajta a'ín xiéjmua'ari, capu huasiújtza'an, capu amín a'ij mej miyen avé'ejistica'a.

¹² Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Iye'ej sétiú'ucuá'a.

Capu ja'atí ahuaújca'ane ti ayén raata'íhua'u yee ja'atí ti pírici a'iné mu'uri ramua'arereca'a ti a'ín pú'een'e í tavástar'a. ¹³ Aj pu'i Jesús a'uun e'iré'ene í huá'a jemi, ajta ra'anti'í'ipi'i í pan. Aj pu'i hua'uré'e'í'ipi'ite. Ayee pu che'atá na'a huar'ij a'ijna jime'e í hua'ité.

¹⁴ Pu'uri i'i huaíca ti Jesús ayén huatasejre a'ímej jemi í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e t'ij ari a'itáraa huá'a tzajta'a í mej meri huácuii.

Jesús pu jamuan ti'ixa í Pedro

¹⁵ Mat'ij meri tiú'ucuaa, Jesús pu ayén tiraata'ixaa í Simón ti ajta i'i Pedro tijín:

—Simón, mi pej yaujra'an pú'een í Juan, ¿ni tzaa piyen jaítze'e nexí'eve'e mej nu'u caí amíme?

Ajta a'ín Pedro, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Jee xaa ne'u, nevástar'a. Mú'ee pe yehui ramua'aree nej muaxe'eve'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj yehui rí'i tihuá'ucha'in í neti'iríjmua'a.

¹⁶ Ajtahua'a pu Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Simón, mi pej yaujra'an pú'een í Juan, ¿ni qui pénexe'eve'e?

Ayee pu tiu'utaniú tijín:

—Jee xaa ne'u, nevástar'a. Mú'ee pej ramua'aree nej muaxe'eve'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj rí'i huá'uruuren pe'íime í mej neetzi jemi tiújse'irihua'a muá'aye'i.

¹⁷ Ajtahua'a pu ayén che'atá na'a tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Simón, mi pej yaujra'an pú'een í Juan, ¿ni qui piyen tzáhuati'ira'a jín nexí'eve'e?

Ajta a'ín Pedro, a'ij pu pua'a raatá'a ti Jesús ayén che'atá na'a huaíca tiraata'íhua'uri'i ti pua'a nu'u ayén raxí'eve'eca'a. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástar'a, mú'ee pej yehui nain jín tirú'umua'aree. Mú'ee pej piyen ramua'aree nej xaa muaxe'eve'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj rí'i tihuá'ucha'in í mej neetzi jemi tiújse'irihua'a muá'aye'i.

¹⁸ 'Ayee nu hui tí'imua'ixaate'e tzáhuati'ira'a jime'e. Patí'ij pauj pá'ari'istaca'a, ayée pepu'u ti'ité'ache'etehua'a pej pi axiéehua á'uche'ecane'en a'ij ti timua'aránajcheca'a.

‘Mí ajta, méjca’i huáyee, patí’ij peri vástacira’itan, ayée pepu’u hui ajméjca’ataxi’isin ti ij ja’atí ayén mu’ucáchejte’en. A’í pu muá’avi’itin a’u pej caí á’uye’imi’i. —Ayee pu tiraata’ixaa a’íjna í Jesús.

¹⁹ Ayee pu ‘een jín tiu’utaxájtaca’a í Jesús mej mi miyen ráamua’aree a’ij ti ye’í tí’imi’ini a’íjna í Pedro, ti ajta jín r’í’i tiraatá’asin í Dios. Aj pu’i Jesús ayén tiraata’ixaa a’íjna í Pedro tijín:

—Paúche’e ná’astijre’e ajta pena’a caí huámi’ini.

Jíme’en a’íjna ti Jesús jamuan á’uche’ecane’e, ti ajta Jesús raataxi’eve

²⁰ Aj pu’i Pedro pí a’uré’eve tí’ij raasej ti cujta’an huamé’ecaa a’íjna ti Jesús raxí’eve’eca’a. A’í pu a’ín pú’eene’e ti aicaújtutzi án taviitze’en í Jesús matí’ij tí’icua’acaa, ti ajta tiraata’íhua’uri’i a’íjna í Jesús tijín: “Tavastara’a, ¿a’atani hui muaatátuiire’esin a’íime jemi?” ²¹ Tí’ij Pedro ayén raasej, ayée pu tiraata’íhua’uri’i tijín:

—Ari amíjna, nevástara’a, ¿a’iquí tí’itíj raruuren?

²² Aj pu’i Jesús ayén tiraata’ixaa tijín:

—Capu hui mú’etzi jetze ruxe’eve’e ti pua’a ayén na’aráanajche ti a’ín ayén ruuri huateáturan ajta nena’a caí yen uvé’enen. Patá’aj piyen ná’astijre’e ineetzi. —Ayee pu tiraata’ixaa.

²³ A’íj mú’ jín miyen te’utánamuajri’i yee ti nu’u caí ja’anáj mi’ini a’íjna í ja’ati ti Jesús jamuan á’uche’ecane’e. Mí ajta, capu ayén tiu’utaxájtaca’a a’íjna í Jesús ti nu’u caí mi’ini sino capu jetzen ruxe’eve’eca’a ti pua’a a’ín ja’atí ayén ruuri huateáturan ajta na’a caí uvé’enen í Jesús.

Ayee pu ra’antipú’ajte í Juan

²⁴ Nee nu ne’ín pú’een í nej Jesús jamuan á’uche’ecane’e. Neajta nu niyen ne’íjna jín tí’itéxajta. Neajta niyen tira’utéyu’uxaca’a. Teajta iteen, ayée tu ramua’aree ti ayén tí’ayajna a’ij nej tí’itéxajta.

²⁵ Capu tí’iseicaj na’a í seica ti Jesús ayén tiú’uruu. Tí pua’a miyen nain a’uyú’uxanche’e, ayée pu tiná’amitiejte’e ti caí yen japuan á’avejri í chaanaca japua nain í yu’uxari ti ayén tiú’ujxe’eve’eca’a mej te’uyú’uxanche’e.

A'ij mej ye'í huaríj a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase

Dios pu nu'u te'ataújratziiri'í ti huá'a jamuan huateáturan í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios

¹ Nineuusi Teófilo, seij jetze í yu'uxari í ti amuájca, a'íj nu jetze neri ra'uyú'uxaca'a nain a'ij ti huaríj a'íjna í Jesús, neajta nain jime'e a'ij ti tihua'utá'ixaa í teite. ² Ajta, a'íin í Jesús, hua'ajtávi'iti a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan seij mej ará'ase. T'íj tihua'uta'ájte'esime'e nain jime'e, a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu raatá'a ti Jesús tihua'uta'ájte'en a'ij mej ti'iti huáruuren tíj na'a ti yú auca'ití a'ame. Tí'iquí xaa á'uvi'itichi'ihuaca'a a'íjna í Jesús u ta japua.

³ Amuacaícan, tí'ij huam'íi í Jesús ajta á'iyen huatarúj huá'a tzajta'a í mi'ichite, tí'iqui a'ímej jemi huataseíjre í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. Hua'apuate xicaj pu á'atee ti ayén ti'tásiseiríhua'a a'ímej jemi. Jéihua pu tihua'utaseíjrate tí'ti jime'e í mej jín ráamua'aree tíjín ayén ti'ayajna ti ari ajtahua'a huatarúj huá'a tzajta'a í mi'ichite. Ajta ayén tihua'utá'ixaate'eca'a a'íjna jime'e í Dios ti nainjapua tí'ajta.

⁴ A'íjna ti a'uun a'utéveeca'a huá'a jamuan, ajta auj tí'icua'acare'e huá'a jamuan. Ayee pu tihua'utá'íjmíjri'í mej nu'u caí huiráci'ica'an me'újna u Jerusalén. Ayee pu tihua'utá'ixaa mej raachú'eve'en ti mí'í araúrasten í ti jín ari amuacaícan te'ataújratziiri'í í huá'aya'upua í ti ta japua é'eseijre'e. Ayen tíjín:

—A'íi pu a'íin pú'een í nej neri amuá'ixaa. ⁵ A'íjna í Juan, a'í pu hui huá'amuai'ihuacare'e jaj jime'e. Mí ajtá'í ruijmua'a, aaruijmua'a, a'í pu yé ve'ecánejsin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'í pu hui huateáturaasin mú'etzi jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

⁶ Mat'íj mí tíújseij. Mat'íj mí miyen tiraata'íhua'uri'í tíjín:

—Tavastara'a, ¿ni qui ari teja'uré'ene a'íjna xicájra'a jetze pej taatá'asin tej títetaté'en íyen Israel? A'í pu a'íin pú'een í ti amuacaícan jín ari te'ataújratziiri'í í tej rájya'upua ti ta japua é'eseijre'e.

⁷ Aj pu i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Capu a'amua jetze ruxe'eve'e sej ráamua'aree ja'anáj ti ayén tiraaxí'epi'intare í tej rájya'upua. Capu ajta a'amua jetze ruxe'eve'e ja'anáj ti teja'uré'enejsin. ⁸ Mí seajta mú'een, tí'ij yé ve'ecáanen a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu hui amuaatá'asin í ti jín amú'uca'anísti'iraj a'ame. Aj xu si ne jetze me'ecan tihua'utá'ixaate'esin a'ímej í mej yen a'uchéjme íyen Jerusalén, seajta a'ímej í mej me'uun a'uchéjme u Samaaria. Aj xu sijta a'ímej í mej a'ímuá antachéjme seij chuéjra'a japua, tíj na'a ve'etí yen seijre'e íyen í chaanaca.

⁹ Jíme'en pu'u ayén tihua'utá'ixaa, aj pu'í á'uvi'itichi'ihuaca'a u ta japua, mej seíraca'a í teite. Aj pu i jaitiri raaté'avaata. ¹⁰ Maúche'e mú júte'e a'unéjne'eric'a'a mat'íj mí jíye'itzi jín hua'apua huataseíjre í teteca a'ímej jemi. Naa mú cuaiínavi'in te'ucaviítimé'eca. ¹¹ Ayee mú tihua'utá'ixaa tíjín:

—Mí sej Galilea é'eché, ¿a'iné 'een jín júte'e sé'ujneje'e? A'íjna í Jesús, í ti á'uvi'itichi'ihuaca'a u ta japua, a'í pu hui che'atá na'a ayén yé

ve'ecánejsin ayajna setí'ij seri tiraasej a'ij ti ye'í tejá'uvi'itichi'ihuaca'a. —Ayeé mú tihua'utá'ixaa.

¹² A'uú mú a'uté'uuca'a a'ujna Aceituunajemi, jirí jete ti á vejli'i a'utacá'a u Jerusalén. Ayeé pu huatátee a'achú mej caj tihua'atá'acare'e ti ja'ati mé tanén a'ájna xicá'jra'a mej jetzen ruse'upí. Aj mú mi u e'eráaci me'újna Aceituunajemi.

¹³ Aj mú mi me'ánna a'ujnéj u Jerusalén. Matí'ij mi a'uteájrupi u chi'ita ti rujapua tivéeme. An mú anticíj ta'antiteájtí japua í chi'ij. A'uun mú a'uteájrupi cuaartu tzajta'a, a'u mej e'iráaté'e muá'aye'i.

A'íi mú me'uun e'iráte'eca'a a'ájna í Pedro, ajta í Juan, ajta a'ájna í Santiago, ajta a'ájna í Andrés. A'íi pu ajta a'íin a'utéveeca'a a'ájna í Felipe, ajta í Tomás, ajtahua'a a'ájna í Bartolomé, ajta í Mateo, ajta seij ti ayén ántehuaa tíjín Santiago, yaujra'an a'ájna í Alfeo. A'íi pu ajta a'uun a'utéveeca'a a'ájna í Simón mej miyen ratamuá'amua tíjín ti a'ujca'anécan jín ayén rini. Ajta a'ájna í Judás ti yaujra'an pú'een a'ájna í Santiago.

¹⁴ Seica mú majta me'uun a'uté'uuca'a í ihuáamua'ame'en í Jesús. Majta seica mej 'uuca pú'een. Ajta a'ájna í María, náanajra'an a'ájna í Jesús. Naíjmi'i mú tiújseij mej mi raatéjhuauni í Dios jemi. Naíjmi'i mú ramua'areereca'a mej rá'uviicua'i me'ájna jime'e mej ra'ará'astijre'en í tavástar'a.

¹⁵ Yee pu ja'anáj tiuju'uríj matí'ij naíjmi'i tiújseire'eca'a a'achú cumu anxíte japuan seité í mej ru'ihuamua'a mej huaújmuajteca'a me'ájna. Aj pu i a'íin Pedro, á a'utéechaxi ti i tihua'utá'ixaate'en. Ayen tíjín:

¹⁶ —Ne'ihuamua'a, ruxe'eve'eca'a ti a'íin araúrasten a'ij ti ye'í té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze a'ájna jime'e í Judás. A'íi pu ayén tiu'utaúra'a ti hua'utátuiire'en avíitzi'í jime'e a'íimej í teite í Jesús mej mi raatéevi'i. A'ijna jetze í yu'uxari, ajta a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu raatévai a'ájna í David teecan tí'ij a'íin amuacaícan raataxá'j a'ij ti ye'í ti'tíj raruuren a'ájna í Judás.

¹⁷ Judás pu hui ajta ta jetze ajtémecan. Ayeé pu che'atá na'a ti'tíj jín ti'itéveeca'a tetíj iteen. ¹⁸ Ayeé pu xaa ne'u tiráaru. A'ijna í Judás, a'íi pu hui chuej huánanai a'ájna jime'e í tumin mej raatá'a me'ájna jime'e ti hua'utátuii a'ájna í Jesús. Ajta á'iyen caújcua'imi'in. Ti'iquí nu'u acáatza í caujnari. Aj pu i á chuaata'a á é'ejve. Temua'a pu'i te'utasiújtza'an, ayée pu éene'eca'a te'iráacua í tí'ixayaara'an. ¹⁹ Majta me'ín í mej me'uun huachéjme a'ánna u Jerusalén, naíjmi'i mú tiú'unamuajri'i a'ij ti ti'tíj ráaru a'ájna í Judás. A'íj mú jín miyen raatamuá'a me'ájna í chuej tíjín Acéldama. Ayeé pu huataújmua'a a'ájna í niuucari tíjín Chuej ti nu'u Xúre'eme'e.

²⁰ Ayeé pu'u xaa ne'u ti'ayajna. Me'ecui xaa, pu'uri ayén teja'uré'ene a'ij tíj té'eyu'usi'í a'ájna jetze í yu'uxari ti ayén huataújmua'a tíjín í Tí'ichuiccare'ara'an ti jíme'en yee:

Ché'e nu'u huatéaturan í chi'lira'an.

Ché'e nu'u caí ja'ati utéeme'en.

Ajta ayén tíjín:

Ché'e seij te'enteároute a'ájna jime'e í ti jín ti'itéveeca'a a'ájna í ja'ati.

²¹ A'íj pu jín ruxe'eve'e tej seíj avé'evi'itín, í ti ta jamuan á'uche'ecane'e, seij ti nain xicaj tzajta'a yé huatéveeca'a tí'ij auj Jesús ta jamuan seire'eca'a.

²² Ja'atí ti ta jamuan á'uche'ecane'e tíj na'a ti Juan ráamuai'ihuaca'a í Jesús, ajta tíj na'a ti a'íin Jesús á'uvi'itichi'ihuaca'a u ta japua. Ruxe'eve'e

ti seij ti ta jamuan á'uche'ecane'e ti i ajta ayén tihua'utá'ixaate'en í teite ti ari huatarúj a'ájna í Jesús. —Aye pu tihua'utá'ixaa a'ájna í Pedro.

²³ Aj mú mi hua'apuaca avé'evi'iti: a'ájna í José Justo, mej majta miyen ratamuá'amua tijín Barsabás, majta me'ájna í Mateo. ²⁴⁻²⁵ Aj mú mi raatáhuaviiri'í í Dios. Aj mú mi miyen tijín:

—Tavastara'a, mú'ee pej rú'umua'aree a'ij ti ye'í tí'imua'atze í ru tzajta'a seij ajta í seij. Taatasejrate'e a'ájna í mej hua'apua'a mú'ee pej seij avé'evi'itín t'í'ij a'áin te'enteárute a'ájna jime'e í ti jín ti'itéveeca'a a'ájna í Judás teecan. A'á pu hui airájraa t'í'ij á'ura'ani a'u ti ayén tiye'uvjite'e.

²⁶ Aj mú mi raatáruureajxi me'ájna í xa'ari í mej tzajta'an ru'utéehua'axi í tetej. Aj pu í seij huiitáavej a'ájna jime'e ti huataniú a'ájna í Mateo. Aj mú mi raatá'a ti tiu'utévaire'en huá'a jamuan í mej tamuáamuata'a japuan seij ará'ase.

2

T'í'ij huá'a jemi yé ve'ecáne

¹ T'í'ij a'ájna teja'uré'enen a'ájna xicájra'a mej jetzen tí'iyestehua'a me'ájna jime'e ta'aráhua'apua í itieeri. Aye mú ratamuá'amua tijín Pentecostés. Aj mú mi naími'í tiújseij a'ájna xicájra'a jetze a'ujna u chi'íta.

² Mat'ij mi ráanamujri'í ti ca'anín jín huatajújhua'anaca'a u júte'e. Jéihua pu té'usihujnaca'a a'ujna u chi'íta a'u mej e'iráte'eca'a. ³ Aj mú mi ti'itij huasej ayé cumu neanuri ti á'ataa. Ajta a'usiújtza'anixi cilié'ene'ejmé'e a'ájna í neanuri. T'í'iquí a'áin huá'a mu'útze'en e'erávatzijxi í ti ajtasiújtza'anixi.

⁴ T'í'iquí huateájturaa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios huá'a jemi í teite. Mat'ij mi autéjhuii mej tiu'uxáj seica jime'e í niuucari mé caí xi ja'anáj jín mé'e tejá'axa. A'á pu hua'utá'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios mej miyen tiu'utaxáj.

⁵ Majta seica í teite me'uun a'uté'uuca'a í mej nainjapua curé'ecijxi í chuej japua. An mú a'uté'uuca'a a'ánna Jerusalén. Jéihua mú raxí'eve'eca'a a'áime í mej me'ánna é'echajca'a, í mej Israel jetze ajtéme'ecan mej miyen rijca a'ij ti tí'ixxe'eve'e í Dios. ⁶ Mat'ij ráanamujri'í ti huatajújhua'anaca'a, naíjmi'í í mej tiújseij, capu a'ij huá'amitíejte'eca'a í huá'a tzajta'a. Jé'ecan mú a'ij pua'a te'utasej a'iné mehuá'anamujraca'a mej tí'ixajta'a a'ájna jime'e í hua'aniyuca seij ajta seij. ⁷ Jéihua mú a'ij pua'a tejá'usejraca'a. Aye mú tiú'urihua'uraca'a tijín:

—A'iime i tetea i mej ti'ixa, a'úu mú hui Galilea é'eme'ecan. ⁸ ¿A'iné tiu'utári'ristareca'a mej miyen tí'ixajta tetj iteen ti'itamuá'amua? Taniyuca mú jín ti'ixa memájna. ⁹ Seica tu te'uun é'eme'ecan a'ujna já'ahua'a Partia, teajta seica a'ujna Media, teajta seica a'ujna Elam; teajta seica a'ujna já'ahua'a Mesopotamia. Teajta seica te'uun é'eme'ecan a'ujna Judea. Teajta seica a'ujna já'ahua'a Capadocia, teajta seica a'ujna u Ponto. Teajta seica a'ujna já'ahua'a Asia é'eme'ecan.

¹⁰⁻¹¹ Seica tu teajta te'uun é'eme'ecan a'ujna já'ahua'a Frigia, teajta seica a'ujna Panfilia. Teajta seica a'ujna já'ahua'a Egipto, teajta pua'amecié a'ujna u Africa, teajta naíjmi'ici'e a'uun mej imuá te'eránamua u Cirene, teajta a'ujna u Creta, teajta a'ujna Arabia. Seica mú Roma é'eme'ecan; a'á mú majta yé tamuaare, a'áime í mej Israel jetze ajtéme'ecan, majta í mej huateújjuriyustaca'a. Teen tu huá'anamua a'ij mej ti'ixa í taniyuca jime'e.

A'íj mú jín ti'ixa ti naa namuajre'e a'ij ti ye'í rij á'aye'i í Dios. —Ayee mú tihuaúrixaa.

¹² Seica mú a'ij te'utase'ij. Majta seica, a'ij pua'a tite'utaújmuajteca'a. A'íj mú mi tiu'utaú'ihua'uri'i tijín:

—¿Ti'itaqui a'ij rini?

¹³ Majta seica hua'utéxieehuari'iri'i, í mej miyen tijín:

—Nahuáj mú anti'í ti ru'i. A'íj mú jín tá'aruaj. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

I niuucari ti amuacaícan jín raataxájtaca'a í Pedro

¹⁴ Ajta a'íin Pedro, a'íj pu á a'utéechaxi, majta í mej tamuáamuata'a japuan sej ará'ase. Aj pu i hua'utajé ca'anín jime'e a'ímej í teite. Ayen tijín:

—Xáanamujri'i temua'a naa, mi sej Israél jetze ajtéme'ecan, seajta mi sej íyen a'uchéjme Jerusalén. Niché'e a'atzu tejámuaatá'ixaate'en. ¹⁵ Ayee xu ti'ixa tijín: “Meta'aruá a'íime í teteca.” Camu xaa ne'u. Capu hui ayén ti'ayajna a'liné auchén pu a'ire'enejsin í xicaj. ¹⁶ Mi ajta, a'íj pu a'íin pú'een í ti raaxájtaca'a a'íjna í ja'ati teecan ti ayén ántehuaaca'a tijín Joel. A'íj pu hui a'íjna jín ti'itéveeca'a í Dios jemi ti ij Dios jetze me'ecan tihua'utá'ixaate'en í teite.

¹⁷ Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna tijín:

Ayee pu nu'u ti'ixa í Dios.

Ayee pu té'eme a'ájna xicájra'a jetze
t'íj jetzen te'entipúa'ari naíjmi'i.

Nexiejniu'uca nu u a'uta'íti'i

t'íj huá'a tzajta'a huateáturan

í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua.

Á'amuayaujmuua'a, í mej teteca, majta í mej 'uuca,

a'íj mú neniúucajtze'e tihua'utá'ixaate'esin í teite.

Ajta á'amuavaujsimua'a meti'imáara mú muá'aju'un

a'ájna xicájra'a jetze.

¹⁸ Neajta nexiejniu'uca u a'uta'íti'i

t'íj huateáturan huá'a jamuan

í mej tí'ivaire'e ineetzi jetze me'ecan.

Capu amín a'ij ti pua'a méteteca nusu méjuuca.

A'íj mú majta neniúuca jín tihua'utá'ixaate'esin.

¹⁹ Nee nu ti'it'ij amuaatase'ijrate'esin u ta japua

í sej jín ramua'aréeren a'ij ti ti'it'ij rini.

Seajta raseijran ti'it'ij sej jín a'ij te'utase'ij

ve'ecán japua tíj na'a ve'ée i chuej.

Ti'it'ij xu seijran tíj xúure'e,

seajta taij, seajta í tá'ajcitziu.

²⁰ Ajta í xicaj, capu ché'e airáxiri.

Ajta í máxcira'i, ayée pu huataújruurejsin tíj xúure'e.

Aj pu xaa teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'a jetze

t'íj a'íin tavástar'a yé ve'ecáanen

íyen chaanaca japua.

A'íj pu nu'u ajtahua'a raajécuare'en naíjmi'i

t'íj pua'amé tí'iseijre'e íyen chaanaca japua.

Naa pu nu'u ti'iseiire'e a'ame a'ájna xicájra'a jetze.

Ajta, a'ájna tiú'utziini'ire'e pu a'ame.

21 Mi ajta, ja'ati ti na'a ti pua'a Dios huatáhuavii,
a'íjna í Dios japuan pu niuuni a'íjna í ja'ati.
Ayeé pu hui tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Joel.

22 'Mí sej Israél jetze ajtémecan, xáanamuajri'i se'íjna: Xu'uri ra-
mua'aree ti Dios ra'antíhua'u a'íjna í Jesús ti Nazarét é'eme'ecan. Ayeé
pu ti'ayajna a'iné a'íjna í Jesús, jeíhua pu ti'iti jín ayén huaríj ti huápi'i
ruxe'leve'e, a'íjna jime'e ti tihua'utaseíjrate'en í teite. A'í pu ajta ru-
muári'eri'ire'ara'an jime'e ayén huaríj mú'ejmi jemi sej si ráamua'aree ti
Dios ra'antíhua'u.

23 'Ayeé pu tiraaxi'epi'intare í Dios ti sej amuaatátuiire'en í teáata'a. Ajta
amuacaí pu a'íjn Dios ráamua'areeri'i sej ye'í huaríj, mú'een xu rá'utatai
í cúruu jetze. Majta seica í mej a'ij pua'a tí'teteite, a'í mú amuaatévai.

24 Ajta Dios pu raatatíste í xiéjniu'ucare'ara'an. A'í pu ajta japuan huaniú
í ti jín rajpuaíjti tí'ij huamí'i a'íjna í Jesús. Ayeé pu huaríj, a'iné capu
huatári'iristareca'a ti á'ateevi'in ti a'uun é'eseijre'e mi'ichite tzajta'a.

25 'A'íj pu jín ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í David teecan a'íjna jime'e í
Jesús tíjn:

Ja'anáj ti na'a nu raseíj ne'íjna í tavástara'a
ti yé vejlí'i seijre'e ne vejlí'ipua neri'irínta'a.

A'íj pu jín caí ti'itíj né'itziite'e.

26 A'íj nu jín netémua'ave'e yú ne tzajta'a.

Jé'ecan nu rí'i tiratá'aca í Dios.

Neajta inee, canu rí'i a'ij

a'iné naúche'e rachú'eve'en tí'ij a'íjn
ajtahua'a naatátisten i nexiejniu'uca.

27 Néntemua'ave'e a'iné mú'ee Dios

pej caí mé nejaúujisin a'ujna
mej a'uteáru'ipi í mi'ichite.

Capej pajta raatá'asin ti huatépete

i nehuá'ira'a ineetzi pej jeíhua nexí'eve'e.

28 Pajta pajtáhua'a pena'a naatátisten i nexiejniu'uca

neatá'aj ruuri ná'ara'ani rusén jime'e.

Ayeé pej naa tinaatá'asin nej huatántemua'ave'en

a'ujna pej a'utéveeca.

Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í David teecan.

29 'Ne'ihuáamua'a, ayéé nu hui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e
ti a'íjn David ari huamí'i, majta ra'avá'ana. Aúche'e pu yé seijre'e íiyen
Jerusalén a'u mej ye'avá'ana. 30 Mi ajta tí'tíj pu jín tí'títeveeca'a a'íjna í
David teecan. A'í pu rú'umua'areereca'a ti a'íjn Dios ayén huaríj a'íjna
jime'e ti Dios sej a'ujyeíjtzta í ruhuáacixa'a a'íjna í David teecan a'íjna
japua í ipuari. 31 A'iné a'íj pu David teecan rú'umua'areereca'a a'ij ti tí'ti
a'ame ja'anáj, a'í pu a'íjna jín raataxájtaca'a ti a'íjn Cirístu'u huatarújsin.
Ajta ti caí Dios mé rú'ujisin a'ujna a'u mej a'uteáru'ipi í mi'ichite, capu nu'u
ajta huatejpetzi í ruhuá'ira'a jetze.

32 'Pu'uri hui Dios raatatíste í xiéjniu'ucare'ara'an a'íjna í Jesús tí'ij
ajtahua'a ruuri á'ara'ani. Teen tu tiu'uséj telíjna jime'e. 33 Pu'uri
a'ujyeíjxi rí'irínta'a í Dios u ta japua. Ajta pu'uri ra'ancuré'a a'íjna í
xiéjniu'ucare'ara'an í ti Dios jín ayén te'ataújratiiri'i. Ayeé pu 'i cuj, i sej
tí'iseij íjii, ajta nain jime'e sej tí'inamua, a'úu pu hui é'eme'ecan u ta japua
í Dios jemi.

³⁴ Me'ecui xaa, capu tíraa u ta japua a'íjna í David teecan. Majta ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

Ayee pu a'íjn tavástara'a tiraata'ixaa a'íjna í nevástara'a tijín:

“Paúche'e yen újcatii íyee nerí'irínta'a
ajta nena'a caí hua'utémuat'itin
í mej muájcha'iire'e.

³⁵ Aj mú mi muaatévaire'esin mú'eetzi.”

Ayee pu tiraata'ixaa í Dios.

³⁶ A'íj mú jín, matá'aj seica naími'i í mej íyeyen a'uchéjme Israél, matá'aj ráamuá'aree tí ayén tí'ayajna a'íjna í niuucari a'íjna í Jesús sej rá'utatai, a'íi pu a'íjn pú'een í tí Dios ayén raatamuá'a tijín Tavástara'a, ajta Círístu'u. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro.

A'íj mej ye'í tiu'umuá'aj me'íjna í teite mej ráanamujri'i me'íjna í Pedro

³⁷ Matí'íj ráanamujri'i í teite, a'íj pu pua'a hua'utá'a í huá'a tzajta'a. Aj mú mi miyen tiraata'ihua'uri'i me'íjna í Pedro, majta í seica í mej tamuáamuata'a japuan sej ará'ase. Ayee mú tijín:

—Casi'i, ta'ihuaamua'a, ¿a'íné terini íjii?

³⁸ Aj pu í ayén tiu'utaniú a'íjna í Pedro tijín:

—Setá'aj naíjmi'i seicié tihuaújmuat'atziite'en se'íjna jime'e í tí ruxe'eve'e í Dios jemi, setá'aj huámuai'íviyhua niuucajtze'en í tavástara'a a'íjna í Jesús. Ayee xu se'íjna jín huárini, aj pu'í tejámuatá'uuni'ira í Dios, ajta a'íi pu raata'íti tí xiéjniu'ucare'ara'an huatéaturan mú'ejmi jemi.

³⁹ A'íjna í niuucari á'amuaci'ti mú'ejmi, ajta ruyaujmuat'atziite'en se'íjna jime'e í tí ruxe'eve'e í Dios jemi. Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro.

⁴⁰ Seica niuucari pu jín tihua'utá'ixaa. Jéihua pu hua'utá'ijmáijri'i mej mi caí miyen a'íj pua'a titetiújcha'íi matí'í seica í teite.

⁴¹ A'íime í mej ráanamujri'i, a'íi mú huámuai'íhuaca'a í mej miyen ará'ase a'achú cumu hua'íca vi'ira'a. Aj mú mi a'íimej jemi antéujseij í seica í mej té'antzaahua. ⁴² Majta naíjmi'i mú miyen tiú'ujmuat'atziite'eca'a, a'íi mú tihua'amuá'atejca'a a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Rí'i mú naa tí'it'échejca'a. Majta rujímua'a huaréuri'ipi'itehua'a í pan sej majtáhua'a mí sej. Majta mú ratéhuacare'e í Dios jemi.

Rí'i mú tiú'uríhuamua'acaa a'íime í mej amuaaté'ee mé té'antzaahua

⁴³ Jé'ecan mú rí'i titeújmuat'atejca'a í mej té'antzaahua. Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, Dios pu hua'utévai mej mi miyen tiu'uyí'itíhuat'atziite'eca'a mecaí máaj seica. ⁴⁴ Naíjmi'i mú rí'i tí'it'échejca'a í mej té'antzaahua. Majta mú naíjmi'i tiu'uré'ura'a tíj na'a a'achú tí caj tí'ípua'amé sej ajta í sej tí'iti cua'ira, ajta tí'iti cáxuri.

⁴⁵ Ayee mú ríjcaa, tí pua'a caí ja'ati a'íj tí'ijviicua'ira, sej pu tí'it'íj tuani tí á'are'ara'an pú'een, aj pu í xaa raatá'asin í tumín a'íjna í tí caí a'íj tí'ijviicua'i. ⁴⁶ Ja'anáj tí na'a nain tújca'ari tzajta'a mú tíújse'irihua'a u teyujta'a. Majta mú me'uun tíújse'irihua'a a'u mej é'eche mej mi huaréuri'ipi'ite'en seexu'ijmé'en sej majta sej. Naíjmi'i mú tí'icua'acaa. Jé'ecan mú rútemua'ave'eca'a í ru tzajta'a. ⁴⁷ Rí'i mú tiratá'acare'e a'íjna í tavástara'a. Majta seica naa mú tiyaú'itíeé muá'araa. Tíj na'a nain xicaj tzajta'a, Dios pu ca'aníjra'a hua'utá'acare'e a'íimej í teite mej mí jéjcuacan jín té'antzaahuat'atziite'en. A'íj mú jín jaítze'e huatámu'íireca'a.

3

Mat'ij nu'u mi tiráhuua seij ti ciyáaxara'aca'a í ru'úca jetze

¹ Seij xicaj jetze pu ayén tiuju'uríj a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan. Naíimi'i mú á a'ujnéj a'ánna já'ahua'a teyuu ti a'utéjvee. Ayee mú huaríj, a'iné pu'uri teja'uré'enejca'a a'atzaj mej pua'a téniúuve'e muá'aye'i í Dios jemi. A'atzaj pu píti'irijca cumu ayée a'ucamé'eca í xicaj.

² Seica mú ja'ati á á'utu'ara'a muá'aye'i mej mi me'ín ye'itéjcheti a'ujna já'ahua'a tá'apueerta a'u mej miyen taja'atamuá'amua tijín ti naa seijre'e. Ayee mú tí'ijri'irejca'a tíj na'na nain xicaj tzajta'a, tí'ij a'ín tumin huá'ahuaviira í mej me'uun a'uteáru'ipi u teyujta'a. Capu ráye'ivejca'a a'íjna í ja'ati. Ayee pu éene'e huanú'ihuaca'a, capu ráye'ivejca'a, a'iné ciyáaxara'aca'a í ru'úca jetze.

³ Tí'ij a'ímej huasej a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan í mej me'uun a'uteárutijme'e u teyujta'a, tí'iqui tumin hua'utáhuaviiri'i. ⁴ Aj pu i a'ín Pedro ra'arásej temua'a naa. Ajta a'íjna í Juan, ayée pu che'atá na'a naa tira'arásej. Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pedro tijín:

—Patá'aj hui taasej.

⁵ Tí'iquí anpuá'areca'a a'íjna í teáata'a. Ayee pu tí'imujca a'íjna tijín tumin mú raatá'asin. ⁶ Ajta a'ín Pedro ayén tiraata'ixaa tijín:

—Canu plata tícha'íi, canu neajta oro tícha'íi í nej muaatapuaíjve'en. Aru ti'tíj nu tícha'íi, a'íj nu'u hui muaatá'asin. Ayee nu tí'imua'ixaaate'e a'íjna jetze me'ecan í Jesús ti Nazarét é'eme'ecan, ajchesi, patá'aj hui rájra'ani.

⁷ Tí'iquí ra'anáavi'i í muájca'are'ara'an jetze. Ajta ra'ajjáj. Jíme'en pu'u ra'ajjáj, aj pu i huarúj í ru'úca jetze ajta nainjapua í ruchepuá jetze. ⁸ A'íjna ti ciyáaxara'aca'a tí'iqui ájtzucu. Ajta á a'utéechaxi. Aj pu i a'utéjche tí á'uche'ecane'en. Tí'iquí huá'a jamuan u a'uteájrupi u teyujta'a í Pedro, ajta í Juan. Titzúna'iche'e pu huamé'ecaa. Rí'í pu tiratá'acare'e í Dios.

⁹ Naíimi'i mú raasej í teite ti ari á'uche'ecane'e a'íjna í ti ciyáaxara'aca'a, majta ráanamujri'i tí rí'í tiratá'aca'a í Dios. ¹⁰ Maraamuá'a tijín a'íi pu pírici í ti aj je'itécatii a'u ti é'epueerta ti ayén téja'arájtehuua tijín ti naa seijre'e, ajta í ti vaírí'ira huá'ahuavi'iraca'a í teite. Mat'ij mi naa rí'í tira'utasej, majta tén tí'itziine'eca'a.

Tí'ij nu'u ajtahua'a tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro

¹¹ Ajta a'ín í ti ciyáaxara'aca'a, a'íi pu huá'ahuavi'iraca'a a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan. Aa mú a'uté'uuca'a tá'apueerta ti ayén téja'arájtehuua tijín a'u ti Salomón e'evé'echi'ive'e. Naíimi'i mú a'utéarua a'íime í teite a'u mej a'uté'uuca'a. Jé'ecan mú naa tite'utaújmujteca'a a'ímej jemi.

¹² Tí'ij a'ín Pedro hua'usej, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—¿A'iné 'een jín siyen a'íj tejá'usej mi ru tzajta'a mú'een, mi sej Israel jetze ajtéme'ecan? ¿A'iné sej si jé'ecan tasej? ¿Ni siyen tí'imua'atze tej iteen tajímua'a tiráhuua a'íjna i ja'ati? ¿Ni ayén tejamuá'amitiejte'e tej iteen raarújte te'íjna ti ayén mé tejá'uche'ecane'en te'íjna jime'e í tej raayí'iti na'ari te'íjna jime'e í tej caí ja'anáj auteájturaa í Dios jemi? Capu xaa ne'u ayén ti'ayajna.

¹³ Ajta a'íjna í Dios, a'íi pu rí'í tihua'atá'acare'e í á'amuvaujsimua'a teeca a'íjna í Abraham teecan, ajta a'íjna í Isaac teecan, ajta a'íjna í Jacobo teecan. A'íi pu hua'aDioj raarújte a'íjna i ja'ati, a'iné a'íj pu té'antzaahua a'íjna jemi í Jesús ti Nazarét é'eme'ecan. Dios pu ayén tiraatá'a a'íjna ti ravaire'e ti a'ín tí'itéveeca'a tí'itij jime'e ti jaítze'e ve'éé,

a'íjna sej mú'een tiu'utátui a'íjna í Jesús huá'a jemi í mej tí'ajta. Ajta a'íjn Pilato, raxí'eve'eca'a ti raatátuaani. Mi seajta mú'een, caxu raataxí'eve, sino ayée xu tí'ijxe'eve'eca'a ti huámi'ini.

¹⁴ Caxu raatátuaa se'íjna í ja'ati ti caí ja'anáj tí'tij jín auteájturaa í Dios jemi, ajta í ti rí'í tí'itevistaca'a sino ayée xu tiraata'ixaa ti a'íjna huatátuaani í sej tí a'ij pua'a tí'itevistaca'a. ¹⁵ Mú'een xu hui seajta raajé'lica se'íjna í ja'ati ti hua'atá'acare'e mej ruuri muá'ara'ani í teite. Ajta Dios pu ajtahua'a raatatíste í xiéjniu'ucare'ara'an ti í ajtahua'a ruuri á'ara'ani. A'íj tu xaa huasej, iteen. ¹⁶ A'íj pu jetze araújca'ane í Jesús a'íjna í ti ciyáaxara'aca'a. Í sej raasej, sej seajta seri ramua'ate, a'íj pu rá'antzaahua í Jesús ajta tiráahuaate'e. A'íj pu jín ari huarúj.

¹⁷ Me'ecui xaa ne'u, ne'ihuaamua'a, nee nu ramua'aree a'ij sej tí'tij huáruu sej caí ramua'areereca'a, majta í mej tejá'amua'ijte'e, camu majta ramua'areereca'a. ¹⁸ Ajta Dios pu ra'ará'aste a'ij mej amuacaícan tiu'utaxájtaca'a a'ímej í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a ti nu'u a'íjn Círístu'u rajpuaítzi a'ame, a'íjna jime'e ti nu'u Dios án yá'ujra ipuari japua.

¹⁹ Setá'aj seicié tiú'umua'ati í Dios jemi. Seajta huataújtuiire'en í Dios jemi ti ij a'íjn tejamuaata'áijte'en, ti ij ajta a'íjn tejámuaatá'uuni'í í sej jín auteájturaa í jemin. Aj pu hui teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'a jetze tí'ij jetzen tavástará'a ta japua niuuni. ²⁰ Aj pu í Dios u ye'uta'í'ti'í mú'ejmi jemi a'íjna í Círístu'u ti ari raatá'a ti a'íjna jín antiújmua'aree ti tiu'uta'ájta nainjapua. A'ii pu a'íjn pú'een í Círístu'u a'íjna í Jesús.

²¹ Ruxe'eve'e ti a'íjn Jesús u a'utevéé á'ara'ani a'ujna u ta japua ajta na'a caí Dios tiu'ujéjcuare'en nain tíj na'a í ti íyey tí'iseijre'e í chaanaca japua. Ayee pu a'íjn Dios ajmí'í te'ataújratziiri'í matí'ij tiu'utaxájtaca'a a'íme í mej jetzen me'ecan tí'ixaxa'ata'a í Dios. ²² Ayee pu a'íjn Moisés ti-hua'utá'ixaa a'ímej í tavaújsimua'a teeca tíjín: “Dios pu nu'u sejí avé'evi'iti í ja'ati ti ayén che'atá na'a jetzen me'ecan tiu'utaxájta netíj inee. A'íj pu mú'ejmi jetze ajtémecanta a'ame. Xáanamujri'í naijmi'í a'ij ti a'íjn tiu'utaxájta, setá'aj seajta rá'antzaahuate'en. ²³ Tí pua'a nu'u caí ja'ati rá'antzaahuate'en, miché'e raatamuárite'en. Ché'e caí ché'e a'íjn huá'a jemi seijre'e í teite.” Ayee pu nu'u hui tihua'utá'ixaa a'íjna í Moisés.

²⁴ Ayej xaa ne'u ti'ayajna naími'í í mej tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan, tíj na'a a'íjna tí'ij a'íjn Samuel seijre'eca'a, ajta tíj na'a ti yú e'iré'ene, a'íj mú amuaaté'ee tiu'utaxájtaca'a a'ájna xicájra'a jetze tí'ij Dios tiraata'ájte'en a'íjna í Círístu'u. ²⁵ A'íjna í ti Dios jín te'ataújratziiri'í, a'íj pu hui ajta mú'ejmi jemi huateáturaasin a'íné mú'een xu naími'í huayaujmu'a'a pú'een í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Dios pu ajta te'ataújratziiri'í í runiuuca jime'e a'ímej jemi í ruvaújsimua'a teeca. Ayee pu a'íjna jín tiraata'ixaa í Abraham teecan tíjín: “Naími'í í teite í mej me'uun huachéjme'e muá'aju'un í chaanaca japua, a'íj mú ra'ancuré'asin í ti í'í xí'epi'in tíj na'a í ti hua'utévaire'esin a'ímej í mej á jetze a'iránejsin.” ²⁶ Tí'ij í Dios ra'antíhua'u a'íjna í Jesús ti ravaire'e. A'íj pu u ye'uta'íteca'a mú'ejmi jemi tí'ij a'íjn rí'í tejamuaatá'an sej si naijmi'í raatapuá'ajta se'íjna í ti a'ij pua'a een. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro.

4

Matí'ij nu'u hua'uvívi'í me'íjna í Pedro, majta me'íjna í Juan

¹ Maúche'e mú tihuá'a'ixaate'eca'a í teite. Matí'ij mi seica áa e'iré'ene a'u mej a'uté'uuca'a a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan. A'ii mú me'ín pú'eene'e í mej tí'icha'íi u teyujta'a, majta a'íime í Saduceos. ² Capu hua'aránájchecha'a í teite í mej miyen tihuá'amua'atejca'a a'íjna í Pedro, ajta í Juan. Majta miyen tihuá'a'ixaate'eca'a ti jín Dios pu ajtahua'a raatatíste í xiéjniu'ucare'ara'an a'íjna í Jesús. ³ Aj mú mi hua'uvívi'i. Matí'ij mi hua'íteáana a'ujna já'ahua'a carcel. Camu tihua'uta'íhua'uri'í a'iné pu'uri téchuijxarijme'eca. ⁴ Majta í teite, jeíhua mú tiú'unamuajri'í a'ij mej tiu'uxájtaca'a. Majta rá'antzaahua. A'ij mú jín meri miyen ará'axcaa a'achú cumu anxíj ví'ira'a a'íime í mej té'atzaahuate'eca'a.

Mat'ij me'uun a'uté'uuca'a huá'a jemi í jueesi

⁵ Yee ruijmua'a yee, a'íi mú tiújseij a'ánna Jerusalén a'íime í mej antiújmua'aree a'ánna chajta'a, majta a'íime í huá'avaujsimua'a, majta a'íime í mej tihuá'amua'atehua'a í yu'uxari jetze. ⁶ A'uu pu a'utéveeca'a a'íjna í Anás í ti hua'avastara'a, ajta a'íjna Caifás, ajta a'íjna í Juan, ajta a'íjna í Alejandro. Mu'íit'í mú ma'án na'a a'uté'uuca'a a'íime í mej teitestemua'ame'en pú'een a'íjna í hua'avastara'a.

⁷ A'íi mú mi miyen tiu'uta'ájtaca'a mej hue'irávi'itín a'íjna í Pedro, majta a'íjna í Juan mej mi tihua'u'íhua'u. Aj mú mi á já'ita'a huaja'utéhuii. Matí'ij mi tihua'uta'íhua'uri'í. Miyen tijín:

—¿A'ataani jetze xa'aráujca'ane sej si siyen rici, na'ari a'atani jetze me'ecan siyen tí'iruure se'íjna jime'e?

⁸ Aj pu i a'íin Pedro a'íjna jetze aráujca'ane a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een mi sej antiújmua'aree íiye chajta'a, seajta mú'een mi sej huá'avaujsimua'a a'íime í mej yen huachéjme íiye Israel. ⁹ Cunqui íjii sej seri tí'ita'íhua'u se'íjna jime'e í ti i'í x'epi'ín í ti tíraac'íi a'íjna i teáata'a i ti ciyáaxara'aca'a, setá'aj ráamua'aree a'ij ti 'een jín huarúj.

¹⁰ 'Ayee tu tejá'amua'ixaate'e mú'ejmi, teajta a'achú pua'améca sej yen huachéjme íiye Israel: A'íjna i teáata'a íiye ti huatéjvee, a'ij pu jín ari huarúj a'íjna jime'e tí'irí rá'antzaahua a'íjna í Jesús í Ciríistu'u ti Nazarét é'eme'ecan, a'íjna í sej rá'utatai í cúruu jetze. Dios pu ajtahua'a raatatíste í xiéjniu'ucare'ara'an tí'ij ajtahua'a ruurí á'ara'ani.

¹¹ 'A'íjna í Jesús, a'ii pu a'íin pú'een “í tetej sej méjca'í ya'uhuá'axi mi sej chí'ij ájtaahuaca'a. Ayee pu te'irájraa ti a'íin pu'eene'e já'araa í tetej ti anájca.” ¹² Capu hui mé'e ja'ati seijre'e tej jetzen arátaca'anen tí'ij Dios ta japua huániuuni. A'íi pu'u na'a Dios ayén raateájtuaa í Jesús itejmi jemi íiyen tej seijre'e íiyen chaanaca japua tej ti Jesús jetze arátaca'anen tí'ij Dios ta japua huániuuni. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro.

Mehuá'anechejca'a, majta xaa hua'utátuaa me'íjna í Pedro, majta me'íjna í Juan

¹³ Jé'ecan mú a'ij hua'utasej a'íime í toteca. Ayee mú tihuá'axajtaca'a tijín:

—Huá'uca'anisti'í í huá'a tzajta'a amijna mi Pedro, ajta amijna mi Juan.

Majta ráamua'areeri'í tijín mej caí ja'anáj tí'íhuaújmua'ate, majta miyen tijín:

—Camu tí'itij jín titeeté'uuca.

Aj mú mi hua'umuájteca'a tijín a'íi mú jamuan á'ujuhua'ane'e a'íjna í Jesús. ¹⁴ Majta me'íjna huasej í ja'ati ti huarúj. A'uu pu a'utéveeca'a

jamuan a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan. A'íj mú jín caí a'ij tiu'utaxájtaca'a yee capu ayén ti'ayajna. ¹⁵ Aj mú mi hua'uta'a'áj mej huirácine a'ujna mej a'iráatei me'íjna í jueesi. Mat'íj mi ti'itíurixáate'ajraa.

¹⁶ Majta miyen tijín:

—¿A'íquí tehuá'aruuren temáime mi teteca? —Ayee mu'u tiú'urihua'uraca'a.

Majta miyen tijín:

—Capu hui ri'irí tej tiyen tiraataxáj yee capu ayén ti'ayajna a'iné naími'i í mej íiyen a'uchéjme íiyen Jerusalén, a'íi mú ramua'aree a'ij ti ti'itij huáruu a'íjna í tevi a'íjna jime'e í ti tí'icui'lica'a. ¹⁷ Peru, tej ti caí jaítze'e méjca'i huáyee huá'anamuajra í teite tzajta'a, tiché'e hua'utá'ijmáí íjii mej caí ché'e tihuá'a'ixaate'e í teite me'íjna jime'e niuucajtze'en a'íjna í Jesús. —Ayee mú tiu'utaú'ixaa.

¹⁸ Aj mú mi hua'utajé. Majta hua'utá'ijmáijri'i mej nu'u caí ché'e tihuá'a'ixaate'e í teite me'íjna jime'e niuucajtze'en í Jesús. Majta nu'u caí ché'e miyen tihua'amua'atée í teite. ¹⁹ Ajta a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan, ayée mú tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een xu raaxí'epi'intaren rujímua'a ti pua'a ayén tiraavíjte'e tej amua'antzaahuate'en mú'ejmi nusu tej rá'antzaahuate'en a'íjna í Dios. ²⁰ A'iné ayée pu hui tiú'ujxe'eve'e tej raataxáj a'íjna tej teri raaseíj, ajta í tej teri ráanamujri'i.

²¹ Majta me'íjna í jueesi, a'íi mú mauj hua'utá'ijmáijri'i, majta hua'utáneche. Mat'íj mi hua'utá'a mej huirácine me'íjna jime'e mej caí a'ij tirájteuve'eca'a a'ij mej ye'í tihua'ajteá'axi'in a'íjna jime'e a'iné naími'i í teite, a'íi mú rí'i tiraatá'acare'e í Dios me'íjna jime'e a'ij ti ti'itij huaríj.

²² Ajta a'íin í teáata'a ti Jesús jetze arájca'ane a'íjna í ti huarúj, ayée pu tirájcha'íica'a a'achú cumu hua'apuate nine'ira'a japuan já'ita'a.

Í mej miyen tí'ijhuacare'e í Dios jemi

²³ Mat'íj mi hua'utátuaa me'íjna í Pedro, majta me'íjna í Juan. Aj mú mi a'ucíj a'íime í mej huanámi'ihuaca'a. Mat'íj mi a'uun a'ará'a a'u mej a'uté'uuca'a a'íime í huá'a'amigustemua'a. Aj mú mi hua'utá'ixa nain a'ij mej ye'í tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej ve'ecán jín títetateí, majta í hua'avaujsi. ²⁴ Mat'íj me'ín huá'unamuajri'i, aj mú mi naími'i miyen tiraatáhuaviiri'i í Dios. Miyen tijín:

—Tavastara'a, mú'ee pej pe'ín pú'een í pej raatétaahuaca'a a'íjna í ta japua, pajta pe'íjna í chaanaca tej yen japuan seijre'e, pajta mú'ee raateájtuaa í jaj í ti ve'ée. Naími'i tíj na'a a'achú tíj pua'amé yen tí'iseijre'e, mú'ee pej nain tiú'utahuaca'a. ²⁵ Mú'ee pej hui piyen tiu'utaxájtaca'a ajca'ihuá'imua pe'íjna jime'e ti ayén axiejni'u'uca jetze arájca'ane a'íjna í David teecan, a'íjna ti muavaire'eca'a. Ayee pu ra'uyú'uxaca'a tijín: ¿A'iné mej mi níniu'ucacu a'íime

í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan?

Majta í teite, a'íi mú tí'imua'ajca me'íjna jime'e ti caí ayén te'irájra'ani.

²⁶ Rí'i mú u á'uruuren mej mi huateújne'usi'ite'en a'íime í hua'arey íiyen mej seijre'e chaanaca japua.

Majta a'íime í mej tihuá'ajte'e í teite,

a'íi mú tiújseire'esin,

naími'i í mej rájcha'íire'e a'íjna í tavástara'a,

majta a'íjna ti án yá'ujra í ípuari japua.

Ayee pu ra'uyú'uxaca'a a'íjna í David teecan.

²⁷ 'Ayej xaa ne'u ti'ayajna, a'íjna í Heródes, ajta a'íjna í Póncio Pilato, a'í mi hui tiújsej íye chajta'a huá'a jamuan í teite mej sej chuejra'a japua é'eme'ecan, majta huá'a jamuan í mej yéchej íye Israél. Maújmua'atziite'eca'a a'íj mej tiraatémua'ítin a'íjna ti muavaire'e, a'íjna í Jesús, a'íjna ti caí ja'anáj ti'ítij jín auteájturaa mú'etzi jemi. A'íi pu a'ín pú'een pej mú'ee án yá'ujra í ípuari japua. ²⁸ Ayee mú che'atá mena'a rijcu a'íj pej ye'í amuacaícan tiraaxí'epi'íntare ti ayén tiú'ujxe've'e á'ara'ani, t'íj ayén tiú'urini.

²⁹ 'Me'ecui xaa ne'u, mú'ee pej ta'ivástara'a, casi'i, pí mi tí'itaneeche. Taatá'a í ca'aníjra'a í tatzajta'a itejmi i tej muavaire'e tetá'aj hui caí tí'ítziine'e tej tihua'utá'ixaate'en mú'etzi jetze me'ecan. ³⁰ Patá'aj pajta ahua'aca'anen pej pí tihuá'uhuaate'en í mej tí'icucui'i. Pajta hua'utasejrate'en a'íjna í pej jín peri hua'utá'a mej raayí'ítihua'an a'íjna jetze me'ecan i Jesús ti muavaire'e, ti caí ja'anáj ti'ítij jín auteájturaa mú'etzi jemi. —Yee mú tiraatáhuaviiri'í í Dios.

³¹ Mat'íj me'íjna jín miyen huaríj, aj pu'í huateújca'atzijxi í chí'ij mej tzajta'an huíráté'eca'a. Aj pu'í i huateájturaa í huá'a tzajta'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'íjna jetze mú a'ujca'anéecan jín miyen tihua'utá'ixaa í Dios jetze me'ecan. Camu tí'ítziine'eca'a.

A'í mú nain tiu'uré'ura'a sej majta sej í mej tí'ijcha'íca'a

³² Naími'í í mej rá'atzaahuate'eca'a, a'í mú r'í tiú'urixaate'ecaa. Camu a'íj tihuá'axajtaca'a sej majta sej. Majta tiu'uré'ura'a sej majta sej í mej tí'ijcha'íca'a. Capu ja'ati a'atzu ayén tí'ixa me'íjna jime'e yee neetzi pu tí'ine'aa. Metiu'uré'ura'ate micu, a'íime.

³³ Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, maúche'e mú tihuá'a'ixaate'eca'a me'íjna jime'e ti Dios ajtahua'a raatatíste í xiéjniu'ucare'ara'an a'íjna í Jesús. A'íj mú jetze arájca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios huápi'í mej mi tihuá'a'ixaate'eca'a. R'í mú tihuá'ajcha'íca'a, sej majta sej. ³⁴ Ajta ayén éene'e, capu ja'anáj ja'ati caí a'íj tí'íjviicua'iraca'a a'íjna jime'e naími'í mú tiú'utuaxi a'achú mej caj tí'ijcha'íjme'eca'a, tí'ítij chuej, na'ari chí'ij. Aj mú mi miyen huaríj, u mú ye'erájtí í tumin mej ra'ancuré'a me'íjna jime'e mej tiu'utuáa. ³⁵ Aj mú mi tiu'utátui a'ímej jemi í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Majta me'ín, a'íime mú huaré'a í tumin í mej caí a'íj tí'íjviicua'í.

³⁶ A'íj pu jín ayén tiuju'uríj a'íjna í José, a'íjna ti tí'ívaire'eca'a a'ímej jamuan huácaxa'astemua'ame'en í Leví teecan. A'uu pu é'eme'ecan a'íjna í José, a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Chípre. Ayee mú majta raatamuá'a tíjín Bernabé. A'íjna i niuucari tíjín Bernabé, ayée pu huataújmua'a a'íjna tíjín Ti r'í tihua'atá'aca a'ímej í mej ruxieemíjte'e. ³⁷ Sej pu chuej tícha'íca'a a'íjna í José. Aj pu 'í ráatuaa. Ajta u ye'erájtí a'íjna í tumin. Tí'íquí a'ímej huatátui í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase.

5

T'íj nu'u Dios puájtzi hua'utá'a a'íjna í Ananias, ajta a'íjna í Safira

¹ Ajta a'ín í ja'ati ti ayén ántehuaa tíjín Ananias, a'í pu sej chuej huátua a'íjna jamuan í ru'íj ti ayén ántehuaa tíjín Safira. ² Ajta a'íjna í Ananias, ayée pu tiu'utaújsejrataca'a ti nain e'erájtí í tumin. Mi ajta caí, capu.

Je'icáca pu huateájtuaa í tumin í ru jemi. Ajta ti títuraaveca'a, a'íj pu huatátui a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Ajta nain pu aumua'areereca'a a'íjna í 'íita'a.

³ Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pedro tijín:

—Ananias, ¿a'íné 'een jime'e paraatá'a ti a'ín tiyaaru'u timuaata'ájte'en í muá'a tzajta'a? Mú'ee pej hui ráacuanamua í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios pe'íjna jime'e í pej je'icáca huateájtuaa í tumin í pej raamuá'iti pe'íjna jime'e í chuej í pej ráatuaa. ⁴ ¿Ni caí mú'etzi a'aaca'a pat'íj caí xi ráatuaa? Ajta, pat'íj raatuá, ¿ni caí a'íj tí'iri'iristaca'a pej tiu'unájchi nain jime'e, capej a'íj pena'a? ¿A'íné pej pi tiu'umuá'aj pe'íjna jime'e? Capej a'ímej pítiú'ucuanamua í teteca, sino a'íj pej pítiú'ucuanamua í Dios. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Pedro.

⁵ Tí'ij ráanamujri'i a'íjna í niuucari, aj pu 'i á e'erájve á vejli'i a'u ti e'era'ícajme a'íjna í Pedro. Tí'iquí huamí'i a'íjna í Ananias. Majta naími'i í mej ráanamujri'i a'íj ti tí'tij huaríj, jé'ecan mú tiu'utátziin. ⁶ Aj mú mi seica á e'iré'ene mej teteca mej teemua. Mat'íj mi ra'iré'e'íjcataca'a tí'tij jime'e, cíxuri. Mat'íj mi yá'uti. Mat'íj mi ra'avá'ana.

⁷ Teumé'eca a'achú cumu huaíca hora, Aj pu 'i a'ín u a'atanéj a'íjna í íra'ara'an a'íjna ti huamí'i. Capu tí'tij mua'areereca'a a'íjna a'íj ti tí'tij huaríj. ⁸ Aj pu 'i ayén tiraata'íhua'urli'i a'íjna í Pedro tijín:

—Patá'aj hui naatá'ixaate'en, ¿ni qui seráatuaa se'íjna í chuej? ¿Ni qui siyen tira'ancuré'a í tumin se'íjna jime'e í chuej sej ráatuaa?

Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í 'íita'a tijín:

—¡Jee! Teráatuaa.

⁹ Aj pu 'i a'ín Pedro ayén tiraata'ixaa tijín:

—¿A'íné 'een jín naími'i siyen tirú'umua'areereca'a sej si siyen ráaruu í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si siyen tiráacuanamuan? Casi'i, á mú e'evé'eca'arajna a'íime í mej meri á e'evé'uju'un. A'íi mú u ye'avá'ana í á'acin. A'íi mú hui majta muá'atini mú'etzi, micu.

¹⁰ Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro, aj pu 'i á e'erájve a'uti e'era'ícajme. Ajta pu a'ín huamí'i a'íjna í 'íita'a. Aj mú mi uteájrupi a'ujna chí'ita a'íime í teemua, mat'íj raasej tijín pu'uri mi'ichi. Aj mú mi ru'irájchui. Majta á'iyen u ye'avá'ana a'u mej ye'etéete í cína'ara'an.

¹¹ Majta naími'i í mej rá'atzaahuate'eca'a, majta í seica a'achú mej pua'amé í mej ráamua'areeri'i, naími'i mú tiu'utátziin temua'a naa.

Mej nu'u miyen jeíhua tiú'uruu me'íjna jime'e ti huápi'i ruxe'eve'e í Dios jemi

¹² Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, jeíhua mú miyen tiú'uruu mej mi hua'utasejrate'en í teite mej Dios jetze arajúca'ane. Majta í mej té'atzaahuate'eca'a, a'íi mú tíjsej a'ujna já'ahua'a mej miyen tejé'emua'amua tijín ti Salomón e'evé'echi'ive'e.

¹³ Ajta capu ja'ati á'uca'anejca'a ti ajteáxiire a'ímej jamuan a'ujna ti e'ejtéchilivi'i. Capu amín a'íj, a'íime í seica, rí'i mú tihuá'ajcha'íica'a a'ímej í mej té'atzaahuate'eca'a. ¹⁴ A'íj mú jín, té'antzaahua jeíhua í teite, teteca, majta 'uuca. Mu'uri jaítze'e mu'icáa í mej rá'atzaahuate'eca'a me'íjna í tavástara'a.

¹⁵ Majta mi autéjhui mej hua'irájtini í mej tí'icucui'i í caaye jetze. Caama japua mú huá'ujtuaa, majta itari japua. Ayee mú huá'uruu. Ayee mú tí'imua'astí tijín ti pua'a nu'u ciéenime'ara'an a'íjna í Pedro huá'a japua tanén a'ímej í mej tí'icucui'i. ¹⁶ Jéihua mú majta curé'ecijxi í teite

mej a'imuá antachéjme. A'ímej mú u e'eráavi'iti í mej tí'icucui'i, majta í mej huá'a tzajta'a seijre'e í tiyaaru'u. Naími'i mú huarúj.

Mej nu'u huanámi'ihuaca'a, majtáhua'a mú nu'u hua'utátuaa

¹⁷ Matí'ij mi huá'anchueere jeíhua a'íjna ti tihua'áihte'e u teyujta'a, majta a'íime í mej huá'a jamuan á'ujujhua'ane'e a'íime í Saduceos. ¹⁸ A'íj mú jín hua'uvívi'i a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Matí'ij mi hua'íteána u carcel.

¹⁹ Tí'iquí tíca'imua seij á e'iré'ene. Tí'iquí te'entacú a'íjna a'u ti é'epueerta. A'í pu a'íin pú'een í ti tí'ivaire'e u ta japua Dios ti é'eseijre'e. Aj pu 'i a'íin hua'iráavi'iti. ²⁰ Tí'iquí ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Sericu, setá'aj se'uun a'utéhuiixi'in a'u ti e'eráyajta'a já'ita'a u teyujta'a. Setá'aj hui hua'utá'ixaate'en í teite nain jime'e a'íjna i niuucari ti jime'en Dios tihua'utá'uuni'i. —Aye pu tihua'utá'ixaa a'íjna í ja'ati.

²¹ Matí'ij mi miyen huaríj. Tapuá'arijme'eca mú u a'uteájrupi u teyujta'a. Aj mú mi autéjhuii mej tihua'utá'ixaate'en í teite.

Majta a'íime í mej tihua'áihte'e u teyujta'a, majta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, matí'ij me'uun a'ará'a, mehua'uta'ájtaca'a mej tíujseire'en í hua'ajueesi, majta naíjmi'i í huá'avaujsimua'a, í mej me'uun a'uchéjme a'ujna Israel. Matí'ij mi hua'uta'ájtaca'a mej hue'irávi'itin me'újna a'u mej nu'u aiteánami'ihuaca'a a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase.

²² Matí'ij mi a'ucíj seica í hua'axantaarustemua'a. Aj mú mi me'uun a'uré'ene a'ujna carcel. Mí ajta caí capu anú'ujajé'ej ja'atitaca'a, majta a'uré'aci mej mi miyen tihua'utá'ixaate'en. ²³ Miyen tíjín:

—Aye tu éeni'ici'e tena'a ráateu í carcel, temua'a pu naa te'íteánami'ihuaca'a. Majta mú racha'íica'a temua'a naa í xantaaru'u. Tetí'ij te'entacú, capu anú'ujé'ej ja'atitaca'a. —Yee mu'u tiu'utaxájtaca'a.

²⁴ Tí'ij ráanamujri'i a'íjna í capitán ti jín tí'ivaire'e u teyujta'a, majta í mej vivejmé'en jín títetaté'eca'a u teyujta'a, capu a'ij tihua'ari'iriste'eca'a a'ij mej ye'í tiu'utaxáj. Jéihua mú tíu'urihua'uraca'a a'ij ti té'ara'ani.

²⁵ Aj pu 'i seij á e'iré'ene. Aj pu 'i hua'utá'ixa tíjín:

—Casí'i, a'íime í teteca í sej hui mú'een hua'íteána, a'úu mú anú'uhuaté'uu u teyujta'a. Metihua'amua'ate í teite.

²⁶ Ajtá'i á'iyen a'íin á'uraa a'íjna í capitán, seica jamuan í mej ravaire'e. Matí'ij mi huaja'uvé'evi'iti. Camu ca'anéeri jín a'iné mehuá'uteátu'asixi'in tetej jime'e. ²⁷ Matí'ij huaja'uvé'evi'iti, aj mú mi hua'uta'ájtaca'a mej huataújseijrata a'ímej jemi í mej títetateí jueesi jime'e mej mi me'ín tihua'uta'íhua'u í mej tí'ajta u teyujta'a.

²⁸ Aj pu 'i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna tíjín:

—Teen tu amuaatá'ijmíjri'i sej caí ché'e siyen tihua'amua'ate í teite se'íjna jetze me'ecan í Jesús. ¿Ni siyen huaríj mú'een? Caxu xaa ne'u siyen huaríj. Seuche'e xu tihua'amua'ate nainjapua íyen Jerusalén. Seajta siyen ta jetze tí'ijpua'ajte'e ítejmi tíjín teen tu te'íin pú'een í tej raajé'ica te'íjna í teví. —Aye mú tihua'utá'ixaa.

²⁹ Aye pu 'i tiu'utaniú a'íjna í Pedro, majta í seica. Miyen tíjín:

—Ruxe'eve'e tej rá'antzaahuat'e'en í Dios. Capu ayén tíu'ujxe'eve'e tej mú'eetzi ántzaahuat'e'en mi sej i'í teteca. ³⁰ A'íjna ti hua'aDioj í

tavaújsimua'a teeca, a'í pu hui ajtahua'a raatatáste í ruxéjniu'uca a'íjna í Jesús ti ij ruuri á'ara'aní.

'Mí seajta mú'een, seraajé'ica. Ayeé xu hui tirá'utatai ciyej jetze. ³¹ Dios pu a'án yá'ujra ipuari japua ruri'irínta'a pújme'en. Ajta a'íjna jín antiújmua'areere já'araa ti amuacaí á'ara'aní, ajta ti huá'a japua huániuuni í teite. Ayeé pu ráaruu í Dios tí'ij a'ín hua'utá'an a'ímej í mej Israél jetze ajtéme'ecan í mej ahuaújca'anen mej mi seicié tiú'umua'ati í Dios jemi, ajta tí'ij a'ín tihua'utá'uuni'í í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

³² 'A'ij tu huasej iteen, ajta ayén che'atá na'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu raatéxajtan. A'ii pu a'ín pú'een í ti Dios raata'íteca'a ti huateáturan a'ímej tzajta'a í mej rá'atzaahuate'e í Dios. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

Gamaliel pu nu'u rá'ixaa a'ij ti ye'í huárini

³³ Matí'ij ráanamujri'í a'íjna, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a. A'ij mú jín miyen tí'ijxe'eve'eca'a mej huá'ucui'ini.

³⁴ Aj pu 'i seij á a'utéechaxi ti ayén ántehuaa tíjn Gamaliel. Fariseo pu pú'eene'e a'íjna. A'í pu tihuá'amua'atehua'a í yu'uxari jetze. Naími'í mú rí'í tirájcha'íca'a me'íjna í Gamaliel. Aj pu 'i a'ín tiu'uta'ajtacaa'a mej hue'irávi'itin a'ímej í teteca. ³⁵ Aj pu 'i ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej tí'ajta:

—Mú'een teteca sej íiyen a'uchéjme Israél, rí'í xu'u a'ij sej ye'í huá'uruuren a'ímej i teteca. ³⁶ Xu'uri hui ra'utámua'areeri'í, ti ari á'atee ti seij huanéj ti ayén ántehuaaca'a tíjn Teudas. Ayeé pu hui té'ujtzaahuate'eca'a tíjn jé'ecan pu ruxe'eve'e. Seica mú majta jamuan á'ujjuhua'ane'e. Ayeé mú ará'axcaa a'achú cumu muáacua ciento í teteca. Aru meraajé'ica me'íjna í ja'ati. Majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, seica mú curé'itixi. Capu tí'itij a'ij tiraatévai a'íjna í Teudas.

³⁷ Ajtahua'a hui seij huanéj, a'íjna í Judás ti Galilea é'eme'ecan. Aj pu 'i huatasejre a'íjna matí'ij hua'uté'ítiee í teite. A'í pu huaja'uví'iti mu'íicáca mej mi jamuan á'ujjuhua'ane'en. Majta mú hui raajé'ica. Majta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, a'í mú a'ucíjxi.

³⁸ 'A'ij nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e ne'íjna jime'e a'ij mej ye'í rici. Caxu hui huá'ajevee se'íime i teteca. Míché'e huirácíine, a'íné ti pu'a'a rujámua'a mena'a miyen tirájteu, naími'í pu tejá'uvajtzi. ³⁹ Na'ari caí ti pu'a'a me'íjna jetze aráu'jca'ane í Dios mej miyen rici, capu ra'antipua'ajte'esin. Rí'í xu'u hui sej si caí se'íjna ne'usi'ite'e í Dios, setá'aj caí huáapua'a rátese'e se'íjna í Dios. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Gamaliel.

⁴⁰ Naími'í mú rá'antzaahua. Aj mú mi a'ímej huatajé í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Majta hua'utéevajxi. Majta hua'utá'íjmíjri'í mej nu'u caí ché'e tihuá'a'ixaate'e í teite Jesús jetze me'ecan. Aj mú mi hua'utátuaa.

⁴¹ Majta me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, matí'ij mi huiráci a'ujna a'u mej e'iráte'eca'a a'íime í hua'ajueesi. Jé'ecan mú huataújtemua'ave me'íjna jime'e ti a'ín Dios ayén tihua'utá'a mej miyen rajpuaítzi muá'araa me'íjna jetze me'ecan í Jesús. ⁴² Mi majta, camu xaa ne'u raatapuá'ajtacaa'a mej caí ché'e miyen rijca. Nain tújca'ari tzajta'a, a'í mú tihuá'amua'atehua'a í teite. A'í mú tihuá'a'ixa'atehua'a ti a'ín Dios án yá'ujra í ipuari japua a'íjna í Jesús. Ayeé mú tihuá'a'ixa'atehua'a me'újna teyujta'a, majta me'újna huá'aache.

6

¹ Majta, mu'uri jaítze'e mu'icáa a'ñime í mej té'atzaahuat'e'eca'a. Majta seica í mej raay'íitihua'a í hua'aniuuca a'ñime í griego, a'ñi mú autéjhui mej tiníniu'ucacun. Mehuá'ajaaxiejvi'iraca'a a'ñimej í mej raay'íitihua'a í hua'aniuuca í mej Israel jetze ajtémecan. Miyen tijín:

—Mat'íj tiu'urá'ura'asin í ti tílicua'iriri'í tij na'a nain xicaj tzajta'a, camu hui tihua'uré'a'aca í ucarijse mej ruséxu'ijmé'e á'ujujhua'an, í mej raay'íiti í hua'aniuuca a'ñime í griego. —Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a.

² Aj mú mi huá'ajseij a'ñime í mej té'atzaahuat'e. Mat'íj mi miyen tihua'utá'ixaa a'ñimej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase tijín:

—Capu hui raavíjte'e tej tiyen tiyá'uhua'anán tej tihua'utá'ixaate'en í teite Jesús jetze me'ecan tej ti tihua'umín í meesa japua.

³ Casi'í ta'ihuaamua'a, setá'aj hui arahua'apuáca avé'ehuauuni í teteca mú'ejmi mej jetze ajtémecan. Setá'aj hua'avé'ejajpuaxi'in í mej rí'í mé tite'umuámua'aree í teite. Ayeé pu hui tiú'ujxe'eve'e ti a'ñin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios huatéaturan a'ñimej jemi seij ajta seij temua'a naa. Ajta ayén tiú'ujxe'eve'e mej rú'umua'areere. Ten tu tiyen ti-huá'ijcate'en te'ñna jime'e.

⁴ Teajta iteen, teuche'e tu tiyen rí'í titeejú'u tá'aju'un te'ñna jime'e tej raatáhuavii í Dios, teajta tihua'utá'ixaate'esin í teite í niuucari jime'e. —Ayeé mú tihua'utá'ixaa.

⁵ A'ii pu hua'aránajcheca'a naíjmi'ica í teite. Mat'íj mi hua'avé'ehuau a'ñimej í Esteban, a'ñna ti jeíhua rá'atzaahuat'e'eca'a í Dios. Ajta a'ñin xiéjniu'ucare'ara'an huatéajturaa jemin huáp'i. Majta mú me'ñna avé'ehuau me'ñna í Felipe, majta me'ñna í Prócoro, majta me'ñna í Nicanor.

Seica mú majta avé'ehuau. Ayeé mú ánte'arua tijín Timón, ajta a'ñna í Parmenas, ajta a'ñna í Nicolás. A'ii pu a'ñin pú'een í ti Antioquía é'eme'ecan. Ajta, a'ñi pu amuacáí rá'antzaahua í hua'aye'ira a'ñime í mej Israel jetze ajtémecan.

⁶ Mat'íj mi huaja'uví'iti a'u mej a'uté'uuca'a a'ñime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Aj mú mi me'ñn raatáhuaviiri'í í Dios. Mat'íj mi antiújmua'aréere muá'araa me'ñna jime'e mej nu'u hua'utévaire'en a'ñimej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase.

⁷ Jeíhua mú ráanamujri'í í niuucari a'ñime áa mej vejli'í antachéejmee, majta ajca'ihuaá'ímua mej antachéejmee, majta a'ímua'í mej a'uchéjme, naími'í mú ráanamujri'í. Majta í teite í mej huá'a jamuan á'ujujhua'ane'e a'ánna Jerusalén, jeíhua mú huatámu'íireca'a. Majta me'ñn í mej títetaté'eca'a u teyujta'a, mu'íiti'í mú rá'antzaahua í niuucari.

Mat'íj nu'u raatéevi'í me'ñna í Esteban

⁸ Ajta a'ñna í Esteban, jeíhua pu rá'atzaahuat'e'eca'a í Dios, ajta jeíhua pu Dios jetze arájca'anejca'a. A'íj pu jín hua'utasejira í teite a'íj mej ye'í rí'í tiraatá'an í Dios.

⁹ Majta mú seica á e'iré'ene mej mi raataxáj ti'itíj ti caí xí'epi'in. A'ii mú a'ñin pú'een í mej seij jetze é'eme'ecan u teyujta'a, mej miyen ratamuá'amua tijín hua'ateyuu í mej huatétuihuaca'a. A'ñi mú a'ñin pú'een í mej Israel jetze huanéj. A'uu mú é'eme'ecan a'ujna já'ahua'a Cirene, majta seica a'ujna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Alejandria. Seica mú majta me'uun é'eme'ecan a'ujna já'ahua'a Cilicia, majta seica u Asia.

Mat'ij mi autéjhui mej tirá'ixaate'en me'ijna í Esteban. ¹⁰ Aru camu a'atzu raateemua'iti a'iné a'ij pu jetze arájca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ajta jaítze'e pu rú'umua'areereca'a a'ijna í Esteban mecaí a'íme.

¹¹ Mat'ij mi miyen huaríj avíitzi'i jime'e. Seica mú huatajé. Aj mú mi hua'uta'a'ij mej tiraaxájtzi'i tijín: “Tu'uri ráanamujri'i ti a'ín a'ij pua'a tiraataxájtaca'a a'ijna í Moisés, ajta í Dios.”

¹² Ayeé mú huá'uruu mej huá'aniniu'ucaste í teite, majta í hua'avaujsi, majta í mej tihuá'amua'atehua'a í yu'uxari jetze. Mat'ij mi raateevi'i í Esteban. Mat'ij me'uun ya'uví'iti a'ímej jemi í rujuéesi. ¹³ Majta seica mú avé'ehuau í mej miyen tí'ihua'itaca'a tijín:

—Tí'ij pí na'a nain xica tzajta'a, a'ii pu hui a'ij pua'a tí'ixa a'ijna í teyuu, ajta í yu'uxari. ¹⁴ Tu'uri tiyen tiráanamujri'i ti a'ín ayén tiu'utaxájtaca'a ti nu'u tiraatá'uuna a'ijna í teyuu a'ijna í Jesús ti Nazarét é'eme'ecan, ajta ti nu'u tá'ari'i í taye'irá í ti taatá'a a'ijna í Moisés teecan ti raateájtuaa. —Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a.

¹⁵ Aj mú mi ca'anín jín ra'arásej naími'i í hua'ajueesi. Ayeé mú ra'utasej cumu ti tétaave'en í néerime'ara'an a'ijna í Esteban. Yee pu éene'e tíj néerime'ara'an í seij í xiéjniu'ucari ti tí'ivaire'e u ta japua í Dios jemi.

7

Ti nu'u ayén tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Esteban

¹ Aj pu 'i ayén tiraata'íhua'uri'i a'ijna ti tí'ajta u teyujta'a tijín:

—¿Ni ayén tí'ayajna?

² Aj pu 'i ayén tiu'utaniú a'ijna í Esteban. Ayen tijín:

—Xáanamujri'i, ne'íhuaamua'a, seajta mú'een, nevaújsimua'a. Tí'ij caí xi a'ín Abraham u a'ará'a a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Harán, tí'ij auj a'uun a'utéveeca'a a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Mesopotamia, Dios pu hui huatasejre í jemin í Abraham. A'ijna í Dios, ayéé pu seijre'eca'a cumu mej témaxcava'ara'an. ³ Ayeé pu a'ín Dios tiraata'ixaa tijín: “Huirá'jra'a ayujna aché. Majta muá'ateitestemua'a, capej huá'aví'iti sino miché'e miyen 'eene'en ayujna. Sej nu muaatasejrate'esin í chuej pej japuan seíre'e pua'amé. Patá'aj á'ura'ani pe'újna.” Ayeé pu tiraata'ixaa.

⁴ Aj pu 'i a'ín Abraham huirá'jraa a'ujna Mesopotamia. Ayeé pu ajta téja'arájtehuaa tijín Caldea. Tí'iquí a'uun a'ará'a a'ujna u Harán. A'atzu hui á'ateevi'lica, tí'iquí a'ín huamí'i í táatajra'an a'ijna í Abraham. Aj pu 'i Dios raata'aj a'ijna í Abraham ti nu'u huirá'jra'ani a'ujna u Harán tí'ij á'ura'ani a'ijna chuéjra'a japua sej yen japuan a'uchéjme íjii. ⁵ Capu seij chuej raací'i a'ijna í Abraham, ní c'ij caj a'u ti e'ehuaújchejte'en tí'ij a'ín ayén tiraataxá'j a'ijna jime'e yee neetzi pu ne'áa í chuej. Ajta a'ín te'ataújratziiri'i í Dios ti chuej raatá'an. Ajta ayén tiraata'ixaa tijín: “Tí'ij nu'u huámi'ini a'ijna í Abraham, a'ímej pu ci'iti í yaújmua'ame'en.” Capu hui amín a'ij ti ajta caí tí'ti'iríjmua'a a'ijna í Abraham a'ájna xicá'jra'a jetze tí'ij Dios jetzen ayén te'ataújratziiri'i.

⁶ Ayeé pu ajta tiraata'ixaa tijín: “Muá'ahuaacixa'astemua'a mú me'uun a'uté'e muá'aju'un se'j chuéjra'a japua a'u mej caí é'eme'ecan. Majta a'íme í mej tí'ajta a'ujna, a'íi mú tihua'uta'ajte'esin mej tiu'umuári'en puaíjtzi jime'e. Majta a'ij pua'a tihua'ajéve muá'aju'un.

Muá'ateeri a'achú cumu muáacua ciento nine'ira'a mej rajpuaítzi muá'aju'un.

⁷ 'Nee nu hui neajta niyen huá'aruuren mej mi miyen che'atá mena'a tirajpuaítzi muá'ara'ani a'ñime í mej a'lj pua'a tihua'ajéeve muá'aju'un, ché'e ti'itij jime'e nicu. Aj mú mǐjtá'i huiráaju'un a'ñime í a'ahuáacixa'astemua'a me'újna. Majta me'ñn miijmu naatévaire'e líye a'u pej á'uca." Ayee pu hui tiraata'ixaa í Dios a'ljna í Abraham teecan.

⁸ 'Aj pu 'i Dios raatá'a a'ljna í Abraham ti'itij ti jín ráamua'aree ti Dios rusej te'ataújratziiri'i ti nu'u chuej ráaci'iti. A'ñi pu a'ñn pú'een í mej ra'antisí'iche í runavij í ta'antiújvi'i í mej jetzen sea'araca. A'lj pu jín ti'ij teuumé'eca a'achú cumu aráhuaica xicaj ti huanú'ihuaca'a í yaujra'an í Abraham, ayée pu ráaruu í ruyauj ti ayén ántehua'aca'a tijín Isaac. Ajta a'ljna í Isaac, ayée pu che'atá na'a ráaruu a'ljna í ruyauj ti ayén ántehua'aca'a tijín Jacobo. Ajta a'ñn í Jacobo, ayée che'atá na'a huá'uruu a'ñmej í ruyaujmu'a, í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'axcaa, í mej jee tavaújsimua'a pú'een.

⁹ 'Majta a'ñime í tavaújsimua'a, jé'ecan mú rá'anchueere sej í ru'ihuaara'a ti ayén ántehua'aca'a tijín José. A'ñi mú ráatuaa í ru'ihuaara'a. Aj mú mi seica ya'uví'iti sej chuejra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Egipto. Ajta Dios pu raatévai a'ljna í José. ¹⁰ Dios pu nu'u raatévai ti ij caí ché'e rajpuaítzi á'ara'ani. Dios pu jetze arájuca'anejca'a a'ljna í José ti ij a'ñn rú'umua'areere temua'a naa. Ajta Dios pu raatá'a a'ljna í José ti a'ñn jeíhua rí'i rá'asejrate'e a'ljna í rey, í mej miyen raatamuá'a tijín Faraón. A'lj pu jín antiújmu'a'areereca'a a'ljna í José a'ljna jime'e ti tiu'uta'ájta tj na'a nainjapua a'uun ti huatacá'a u Egipto, ajta a'ujna a'u ti é'echejca'a a'ljna í rey.

¹¹ 'Aj pu 'i jeíhua tujri huatéxuaavireca'a a'ujna u Egipto, ajta líye a'u mej é'echejca'a a'ñmej í tavaújsimua'aci'i. Ayee pu téja'arájtehuaa tijín Canaán ayajna, a'ljna chuejra'a japua líye a'utejé'esejre'e. Jeíhua mú hui rajpuaítzi muá'araa í teite. Capu xuaavi'ica'a ti'itij mej huácu'a'ani.

¹² 'Ti'iquí ayén tiú'unamuajri'i a'ljna í Jacobo tijín a'úu pu nu'u é'exuaavi í ti'itij ti iráacua'ani a'ujna u Egipto. Aj pu 'i hua'uta'íteca'a mej á'uju'un me'újna í tavaújsimua'aci'i. Amuacaícan mú huaja'uvé'emuaareca'a. ¹³ Matí'ijtáhua'a huaja'uvé'emuaareca'a me'újna u Egipto. Aj pu 'i a'ñn í José hua'utá'ixa a'ñmej í ru'ihuaamua'a ja'ati ti pú'een a'ljna. Ajta í José a'lj pu huatá'ixaa a'ljna í Faraón ja'atén mej pú'een a'ñime í'ihuaamua'ame'en, majta ja'atén mej teitestemua'ame'en pú'een. ¹⁴ Ajta á'iyen tiu'uta'ájtaca'a a'ljna í José ti ij a'uun a'uré'enen í táatajra'an, majta í mej jamuan é'echejca'a. Ayee mú ará'axcaa a'achú cumu huaícate japuan tamuáamuata'a japuan anxívi.

¹⁵ 'Ti'iquí Jacobo, a'uun á'uraa a'ujna u Egipto. A'uu pu imuá a'um'í'i a'ljna, majta a'ñime í tavaújsimua'a, a'ñi mú majta me'uun á'ucuii. ¹⁶ Aj mú mi me'uun imuá huajá'uti í mi'ichite a'ujna u Canaán. Ayee pu téja'arájtehuaa tijín Siquem. A'uu mú huaje'evá'ana a'ljna tzajta'a í ti huá'anairi'i a'ljna í Abraham a'ñime í yaújmu'a'ame'en a'ljna í Hamor, ti Siquem é'echejca'a. A'achú pu tihua'unájchi a'ljna í Abraham.

¹⁷ 'Ti'ij a'ájna teja'uré'ene í xicaj ti jetzen araúrate a'ljna ti jime'en í Dios ayén te'ataújratziiri'i í Abraham jemi tzáahuati'ira'a jime'e, jeíhua mú

huatámu'iiireca'a a'áime í tavaújsimua'aci'i í mej jetzen airáane. Mu'uri mu'licáa a'áime í teite mej me'uun a'uté'eca'a a'ujna u Egipto.

¹⁸ 'Aj pu nu'u i seij te'enteájrupi rey jime'e. A'í pu caí raamuá'a a'ájna í José teecan. ¹⁹ Ajta á'iyen a'íj pua'a tihuá'ajcha'íica'a í teite í tej huá'a jetze airáane iteen. A'í pu a'íj pua'a huá'uruu í tavaújsimua'aci'i. Ayeé pu hui tiu'uta'ájtaca'a a'ájna í rey mej hua'iráhua'axin a'áimej í huá'ayaujmua'a í mej mauj uneeca'i mej mi huácu'i'ini.

²⁰ 'A'ájna xicájra'a jetze pu huanú'ihuaca'a a'ájna í Moisés. Dios pu r'i'í yá'usejiraca'a í pa'ari'i. Majta me'ín vaújsimua'ame'en a'ájna í pa'ari'i, a'í mú ráave'esjiri'i me'újna ruche a'achú cumu hua'íca máxcira'i. ²¹ T'íj hui a'ájna teja'uré'ene a'ájna xicájra'a jetze í mej jetzen huá'acui'ini a'áime í ti'iríi, seij pu japuan huaniú. 'Íita'a a'ájna ti rá'ancu'uvajxi. A'í pu a'áin pú'ene'e í yaujra'an a'ájna í rey. A'í pu ráave'esjiri'i t'j ruyauj. ²² Mat'íj mi nain tiraamuá'ate í huá'amua'atziira'a a'áime Egipto mej é'eme'ecan. Jé'ecan pu raay'íitihua'a a'ájna í Moisés a'ájna jime'e ti tiu'utaxáj, ajta a'ájna jime'e a'íj ti ti'it'íj huáruuren.

²³ 'Ayeé pu ari tirájcha'íica'a a'achú cumu hua'apuate nine'ira'a a'ájna í Moisés, ajta ayén tí'ijxe'eve'eca'a a'ájna ti u huaja'uvé'emuaare í ru'ihuaamua'a, í mej miyen hua'atamuá'amua t'íj yaujmua'ame'en a'ájna í Israél. Aj pu'í á'uraa.

²⁴ 'T'í'iquí a'uun a'ará'a. T'í'iquí se'j huase'j ti Egipto é'eme'ecan. A'í pu a'íj pua'a raruurejca'a í'ihuaare'ara'an a'ájna í Moisés. T'í'iquí a'uun á'ume a'ájna í Moisés t'í'ij japuan huániuuni a'ájna í ru'ihuaara'a. A'íj pu jín a'áin Moisés a'ájna huajé'íca í ja'ati ti Egipto é'eme'ecan. ²⁵ Ayeé pu hui tí'imua'ajca a'ájna jime'e mej ráamua'aree a'áime í ihuáamua'ame'en ti a'áin Moisés Dios jetze araújca'ane t'í'ij hua'irájtuaani. Mi majta'i caí, camu.

²⁶ 'Yee ruijmua'ate'e yee pu huá'uteu hua'apuaca í ru'ihuaamua'a. Maújne'usi'ite'eca'a a'áime. Ayeé pu tí'ijxe'eve'eca'a a'ájna í Moisés ti hua'utá'ijmi. T'í'iquí ayén tihua'utá'ixaa t'íjín: "Mú'een teteca, mi se'j ru'ihuaamua'a, ¿a'íné se'j si siyen a'íj pua'a ruruure mú'een rujímua'a?"

²⁷ Aj pu nu'u i a'áin ti a'íj pua'a raruurejca'a í se'j í ru'ihuaara'a, t'í'iquí nu'u a'áin raatátajcheca'a í Moisés. Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa t'íjín: "¿A'ataani mua'antíhuau mú'eetzi ti'it'íj jime'e cumu juees, pe'j pi titaata'ájte'en itejmi?" ²⁸ T'íj pajta ineetzi jé'ícatan pat'íj tiraajé'íca pe'ájna mi ti Egipto é'eme'ecan í tajcaí." Ayeé pu tiraata'ixaa.

²⁹ 'T'í'ij a'áin ráanamujri'i a'ájna í Moisés, aj pu 'i huataúruu. A'uraa se'j chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa t'íjín Madián. A'uu pu hui á'ucatii yee cumu ja'ati ti caí a'uun é'eme'ecan. A'uu pu huaténe'icheca'a. Ajta hua'apuaca tí't'irijmua'aca'a a'ájna í Moisés.

³⁰ 'Teuume'eca a'achú cumu hua'apuate nine'ira'a, t'í'iquí se'j huatase'jre a'ájna í Moisés jemi já'ahua'a itzítá á vejli'i í jiri'í jetze ti ayén ántehuaa t'íjín Sinaí. A'uu pu hui a'utéveeca'a ti'it'íj tzejta'a tu'upi ti tétaasime'eca'a a'ájna í ja'ati. A'íj pu p'írici se'j ti tí'ivaire'e u ta japua. ³¹ T'í'ij a'ájna huase'j a'ájna í Moisés, jé'ecan pu a'íj ra'utase'j. Aj pu'í ya'utéese'j temua'a naa. T'í'iquí ráanamujri'i a'ájna í tavástara'a. ³² Ayen t'íjín: "Nee nu ne'ín pú'een í hua'aDioj a'áimej í á'amua'avausimua'aci'i, i nej Diojra'an pú'een a'ájna í Abraham, neajta a'ájna í Isaac, neajta a'ájna í Jacobo." Ayeé pu tiraata'ixaa a'ájna í Dios.

'Ajta a'áin í Moisés, jehua pu ruviveeca'a. Capu ché'e á'ujca'anejca'a ti raase'j.

33 'Ajta ayén tiraata'ixaa í tavástarala tijín: "Patá'aj ajtá'íipi'in mi pej rajtaca'acai a'iné neetzi pu ne'áa mi chuej pej japuan á'uche'ecan. Nu'uri huaténe'aate. 34 Nee nu hui neri hua'usej a'ij mej ye'í a'ij pua'a huá'aruure í neteítestemua'a í mej me'uun a'utéj u Egipto. Nee nu ráanamua'jri'i a'ijna í mej jín á'upuaapua'are'e. Neajta nu'uri yé ve'ecánejsin nej ni huá'a japua huániuuni mej mi huiráciine a'ujna u Egipto. A'ij nu jín inee muaata'áijte'esin patá'aj á'ura'ani patá'aj pe'uun á'ume'en pe'újna Egipto." Ayee pu hui tiraata'ixaa a'ijna í Dios.

35 'A'ijna í Moisés, a'í pu a'ín pú'een í mej raatíteca'a me'ijna jime'e mej miyen tiraata'ixaa tijín: "¿A'ataani mua'antíhuau mú'eeetzi cumu ti'tij jime'e juees pej pi nu'u titaata'áijte'en itejmi?"

'Dios pu jetze rucá'anejca'a a'ijna í Moisés ti i a'ín tíhua'uta'áijte'en, ajta hua'irájtuaani. Dios pu rusej raata'íteca'a a'ijna í ja'ati tí'ij a'ín huatasejre'en í tu'upi tzajta'a ti'tij ti tétaasime'eca'a.

36 'A'ijna í Moisés, a'í pu a'ín pú'een í ti hua'irájtuaa a'ujna u Egipto a'ímej í tayaaxújmua'aci'i. Ajta jeihua pu ti'tij hua'utasejra mej mi me'ijna jín ráamua'aree ti Dios jetze arájca'anejca'a a'ijna í Moisés a'ujna u Egipto, ajta a'ujna já'ahua'a jaj ti ve'éé ti é'esejre'e ti ayén téja'arájtehuaa tijín jaj ti pa'u, ajta a'ujna já'ahua'a itzitá. Á'atee a'achú cumu hua'apuate nine'ira'a ti ayén rijca'a a'ijna í Moisés.

37 'A'ijna í Moisés, a'í pu hui ajta a'ín pú'een'e í ti ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í yaújmua'ame'en a'ijna í Israél teecan tijín: "Dios pu nu'u sejí avé'evl'iti ti a'ín ve'ecán jín ti'tevée á'ara'ani í jemin. A'í pu nu'u ajtéme'ecan mú'ejmi jemi. Ajta nu'u ayén che'atá na'a tiu'utévaire'esin netj nu'u inee. Setá'aj nu'u rá'antzaahuat'e'en."

38 'Mat'ij me'ín teite tiújsej a'ujna já'ahua'a itzitá, a'í pu ajta á a'utéveeca'a huá'a jamuan. A'í pu xaa tahuáacixa'astemua'a japua huaniú jemin a'ijna í ja'ati ti tí'ivaire'e í ta japua, a'ijna ti tiraata'ixaa a'ánna jirí japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Sinaí. Moisés pu ra'ancuré'a í niuucari mé jetzen ruuri muá'ara'ani tí'ij á'iyen a'ín taata'í'iten itejmi.

39 'Mí majta, camu á'ujca'anejca'a mej rá'antzaahuat'e'en sino ayée mú tí'ijxe'eve'eca'a í ru tzajta'a mej huaré'eciine a'uun pújme'en u Egipto. 40 Ayee mú tiraata'ixaa me'ijna í Aarón. Míyen tijín: "Patá'aj santute taatétaaven mej mi me'ín amuaaté'ee muá'ara'ani, a'iné, catu xaa ne'u ramua'aree a'ij ti ti'tij ráaru a'ijna í Moisés, í ti tu'irájtuaa a'ujna u Egipto."

41 'Aj mú mi me'ín santu ti'tij huatétaahuaca'a, ti ayén seijre'eca'a tíj viseáaru'u. Mat'ij mi tiraatámua'i'vejte me'ijna í viseáaru'u. Jé'ecan mú huataújemua'ave me'ijna jime'e í mej raatétaahuaca'a rujímua'a me'ijna í santu.

42 'Ajta, a'ín í Dios, a'í pu hui mé hua'uhuá'axi. A'ij pu jín ajtáaa a'ímej jemi mej mi sejí jemi tiu'utévaire'en, a'ímej jemi í mej me'uun é'esejre'e u ta japua, xu'ura'ave, máxcira'l, xicaj, ti'tij ti a'ij tí'isejre'e u júte'e. Ayee pu té'eyu'usi'i a'ijna jetze í yu'uxari mej ra'uyú'uxaca'a a'ímej í mej títetaté'eca'a ti'tij jime'e í Dios jemi. Ayen tijín:

Mú'een yaújmua'ame'en a'ijna í Israél,

¿ni qui siyen tinaatámua'i'vejte

set'ij á'ucünicu se'újna itzitá?

Caxu xaa ne'u.

Sira'atee hua'apuate nine'ira'a

se'újna u mu'utzitá.

Caxu xaa ne'u tinaatámua'i'vejte.

⁴³ Mi seahta, ayée xu tiráatisime'e í chí'ira'an
se'újna í santu ti ayén ántehuaa tijín Moloc,
seajta ráachuisime'e í ti jetzen seijre'eca'a
xu'ura'ave'era'an í seij í santu
ti ayén ántehuaa tijín Renfán.

A'ii mú nu'u hui a'ín pú'eene'e santute
í sej rujímua'a siyen tihuá'utaahuaca'a
sej si r'í tihua'utá'an se'ímej.

A'íj nu jín ne'uun amuaata'íti a'ujná'imua a'ujna já'ahua'a
ti ayén téja'arájtehuaa tijín Babilonia.

Ayee pu hui tihua'utá'ixaa í Dios.

⁴⁴ A'ujna itzitá, a'íi pu jé'eseijre'eca'a huá'a jemi í tavaújsimua'a teeca
a'íjna í ti curé'anami'í í inaamua a'u mej e'etiújse'iri. Ayee mú hui éene'en
huatétaahuaca'a a'ij ti ye'í a'ín Dios tiraata'a'áj a'íjna í Moisés, t'íj ayén
tiraata'ixaa tijín ti nu'u raatétaaven ayén éene'en t'íj a'íjna í mua'atejri a'ij
ti a'ín tiraatase'íjra.

⁴⁵ Mat'íj ra'ancuré'a me'íjna í inaamua, aj mú mi u ye'erájtí a'íime í
mej mú a'uvé'uju'un a'íjna jamuan í Josué mat'íj hua'utéemua'íti í teite
a'ímej jemi í mej me'uun é'echejca'a. Dios pu hua'iráavi'íti t'íj a'ín
hua'utá'an a'ímej í tavaújsimua'a teeca sej chuéjra'a japua mej japuan
huaujchéte'ajra'ani. A'uu pu jé'eseijre'eca'a a'íjna í inaamua ajta na'a
caí a'íjna teja'uré'ene a'ájna xicájra'a jetze ti jetzen a'ín huatase'íjre'en
a'íjna í rey, í David teecan.

⁴⁶ A'íjna í David teecan, a'íi pu raac'í ti Dios r'í tirájcha'íca'a. A'íj pu jín
raatéjhuau a'íjna í David í Dios jemi t'íj Dios raatá'an ti David rá'ajtaaven
í teyuu t'íj ayén tí'ivaire'e á'ara'ani t'íj chí'ira'an a'íjna í Diojra'an a'íjna
í Jacobo. ⁴⁷ Capu ajta ayén teja'uré'ene sino a'íi pu rá'ajtaahuaca'a í
chí'ira'an í Dios a'íjna í Salomón.

⁴⁸ M'í ajta, Dios pu jaítze'e antiújmua'aree caí máaj ja'ati, a'íi pu caí é'e
é'eche í chí'ij tzajta'a í mej rá'ajtaahuaca'a í teite. A'íj pu hui jín ayén
ra'uyú'uxaca'a í seij ti tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan tijín: ⁴⁹ Ayee pu
ti'ixa í tavástar'a. Ayen tijín:

Nee nu a'ujye'íxi'isin í ne'ipúa japua u ta japua,
neajta nu'u e'erácheputarita í chaanaca japua.

¿Ti'itáni chí'ira'a senaatétaaven ineetzi?

¿Ca'ín a'uné jetze é'eri'iri nej nu'u huánse'lupe'en?

⁵⁰ ¿Ni necaí ne'ín pú'een inee

i nej nain tiú'utaahuaca'a

ti a'uun tejé'eseijre'e u ta japua,

ajta ti tí'iseijre'e íyien chaanaca japua?

Ayee pu ti'ixa í Dios.

⁵¹ Aj pu 'i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Esteban. Ayen tijín:

—Mú'een xu 'i mu'ári'eri. Capu hui ti'it'íj a'amua tzajta'a uténinei.
Ayee xu antaújnaamua í ru tzajta'a, mat'íj rijcaa í á'amuavaujsimua'aci'í.
Ja'anáj ti na'a nain xicaj tzajta'a, mú'een xu caí ra'ancuré'a'ave a'íjna í
xiéjnu'ucare'ara'an í Dios.

⁵² Na'ími'í a'achú mej pua'améca í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze
me'ecan, a'íime í mej a'ij pua'a huá'uruu í á'amuavaujsimua'aci'í. A'íi

mú majta huá'ucuii a'ímej í mej amuacaícan raataxájtaca'a yee a'í pu yé ve'ecánejsin í ti ri'éene'ecán jín seijre'e í Dios jemi.

Me'ecui xaa ne'u, mú'een mi sej caí ramua'areereca'a, mú'een xu raateévi'i, seajta raajé'ica. ⁵³ A'íme í mej tí'ivaire'e u ta japua í Dios jemi, a'í mú amuaatáui í ye'irá ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. Mi seajta mú'een, caxu rá'atzaahuate'eca'a. —Aye pu'u tiu'uxájtaca'a a'íjna í Esteban.

Mej nu'u raajé'ica me'íjna í Esteban

⁵⁴ Mat'íj miyen tiráanamujri'i, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a. A'íj mú jín temua'a tite'evá'ujche'eve í rutamej jetze. Temua'a mú tí'ijneechejca'a. ⁵⁵ Ajta a'íjn í Esteban, xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íj pu jetze rucá'anejca'a. Aj pu í á á'ujneereca'a í ta japua. Ti'iquí ayén éene'een tiu'uséj ti airátatzaca'a a'ujna ti é'eseijre'e í Dios, ajta ti a'uun a'utéveeca'a a'íjna í Jesús, ri'íríinta'a í Dios.

⁵⁶ Ajta ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Esteban ayén tijín:

—Casi'i, néjsej í ti ari antácuuni í ta japua, neajta ne'íjna sejí í ti ajta huá'a jetze airáne í teite. Aj huatéjvee ri'íríinta'a í Dios. —Aye pu jemin tiu'utaxájtaca'a.

⁵⁷ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi huiteújnaxi í rumuájca'a jime'e í runaxaiita'a mej mi caí ráanamua a'íj ti tí'ixa. Majta huatej'ihujraa ca'anín jime'e a'íme. Majta u a'utéruaachecha'a jemin. ⁵⁸ Aj mú mi ru'iráajaj me'újna u chajta'a. Mat'íj mi autéjhuii mej raateátu'asixi'in tetej jime'e. Majta me'ín í mej tí'ijseijraca'a, a'íj mú te'ití'ujchuiixi í tiú'ujsiicu'u. Mat'íj mi á tejá'ajraj á chuaata'a jemin a'íjna í temuaj ti ayén ántehuaa tijín Saulo.

⁵⁹ Mat'íj ratú'axaca'a a'íjna í Esteban, ayé pu tiraatéjhua í Dios jemi, tijín:

—Jesús, nevástara'a, patá'aj ra'ancuré'an i nexiejniu'uca.

⁶⁰ Aj pu 'i títunutaca'a. Ayen tijín:

—Nevástara'a, capej a'ímej jetze pej jetzen rapua'ajte'e a'íjna í mej jín auteájturaa mú'etzi jemi. —Aye pu tiu'utaxájtaca'a.

Ti'iquí huam'í a'íjna í Esteban.

8

¹ Ajta a'íjn í Saulo, a'íj pu tí'ijseijraca'a mat'íj raajé'ica me'íjna í Esteban.

A'íjna xicájra'a jetze mat'íj raajé'ica, majta á'yen autéjhuii mej a'íj pua'a huá'uruuren ca'anín jime'e a'ímej í mej té'atzaahuate'e, í mej me'uun a'uté'uuca'a a'ánna Jerusalén. Majta á'yen a'ucíjxi nainjapua tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Judea, majta u Samaaria. A'íj mu'u caí a'ucíj a'íme í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase.

Saulo pu nu'u a'íj pua'a huá'aruure a'ímej í mej té'atzaahuate'e

² Majta seica í mej r'í tira'ará'aste í hua'aye'ira, a'íj mú ra'avá'ana me'íjna í Esteban teecan. Jéihua mú rú'uxieemiste'eca'a. ³ Ajta a'íjn Saulo, a'íj pua'a pu huá'aruurejca'a a'ímej í mej té'atzaahuate'e. A'u ti na'a mej a'uchéjme'ecaa, a'íj pu a'uteáru'ipiche'e u huá'achi'ita. Ajta hua'irája'apuana'a í teteca, ajta a'ímej mé 'uuca. Naijmi'ica pu ti'itatú'irihua'a mej mi hua'unán.

I ti nu'u tihuá'a'ixa'atehua'a a'íjna í Felipe a'ímej í mej Samaaria é'eme'ecan

⁴ Majta me'ín í mej a'ucíjxi, a'u ti na'a mej á'ujjuhua'ane'e, a'íí mú tihua'umuá'ate í teite me'íjna jime'e í niuucari í ti Dios jín hua'irájtuani. ⁵ Aj pu 'i seij u a'atanéj a'ujna já'ahua'a chajta'a ti a'uun e'ejtémecan a'ujna u Samaaria. Aye pu ántehuaa a'íjna í ja'ati tijín Felipe. Aj pu 'i a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en a'íjna jetze me'ecan í Cirístu'u. ⁶ Jéihua mú rá'ajaahuate'eca'a í teite. Mat'íj ráanamujri'i a'íjna í Felipe, ajta mat'íj tiu'uséj a'ij ti ti'itij huaríj, jéihua mú rá'atzaahuate'eca'a, a'iné ayé pu rijca mej mi ráamua'aree í ti Dios jetze arájca'anejca'a. ⁷ Majta mu'ití huarúj í mej tiyáaru'use huá'a tzajta'a seijre'eca'a; jé'ecan mú huajjhuaca'a a'íime í tiyáaru'use mat'íj huiráaci í teite tzajta'a. Majta mu'ití mú huarúj í mej ciyáaxavi'i, majta í mej ru'íica jetze ciyáaxavi'i. ⁸ A'íj mú jín hua'újemua'ave temua'a naa a'ujna chajta'a.

A'íjna í Simón ti nu'u huápi'i tiu'ur'íire

⁹ Seij pu ajta a'utéveeca'a ti ayén ántehuaa tijín Simón. Jé'ecan pu rú'umua'areereca'a a'íjna ti ti'itíj a'ij huáruuren a'íjna jime'e mej a'ij te'utasej í teite. Pu'uri á'atee ti ayén rijcaa a'íjna í Simón. Jéihua pu á'ujtzaahuate'eca'a a'íjna jime'e ti nu'u jé'ecan ruxe've'e. ¹⁰ Naími'i mú rá'atzaahuate'eca'a, tíj na'a ti'iríi, majta í mej vaujsi. Miyen ti'ixáata tijín:
—Dios pu hui jetze arájca'ane amijna mi teáata'a.

¹¹ Pu'uri a'atevi'i a'íjna í Simón ti ayén rijcaa mej mi a'ij te'utasej. A'íj mú jín rá'atzaahuate'eca'a. ¹² Majta a'íí mú rá'antzaahua t'íj a'íin Felipe hua'utá'ixa a'íjna jime'e í niuucari í ti ayén tí'iraxa í ti jetzen tí'ajta í Dios, ajta í ti jín raxa í Jesús jetze me'ecan. Aj mú mi huámua'i'ivijhuaca'a í teteca, majta í 'uuca. ¹³ Ajta a'íin í Simón, a'íí pu ajta rá'antzaahua. Ajta huámua'i'ivijhuaca'a. Jé'ecan pu a'ij te'utasej a'íjna jime'e a'ij ti ye'í rijcaa a'íjna í Felipe, ajta a'íjna jime'e ti ti'itíj hua'utasejra í mej jín ráamua'aree ti Dios jetze arájca'anejca'a a'íjna í Felipe. A'íj pu jín a'íin Simón a'utéjche ti á'uche'ecane'en jamuan.

A'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan, a'úu mú a'uté'uuca'a u Samaaria

¹⁴ Mat'íj ráamua'areeri'i a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, í mej meri rá'antzaahua í niuucari í ti Dios jemi é'eme'ecan a'íime í mej Samaaria a'uchéjme, aj mú mi hua'uta'íteca'a a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan a'íimej jemi.

¹⁵ Mat'íj me'uun a'ará'a, aj mú mi raatáhuaviiri'i í Dios t'íj huateáturan huá'a tzajta'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. ¹⁶ A'iné caxí pu yé ve'ecánejca'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios t'íj huateáturan huá'a tzajta'a. Majta a'íime í teite, naími'i mú huámua'i'ivijhuaca'a niuucajtze'en a'íjna í Jesús. ¹⁷ Mat'íj mi me'ín í mej hua'apua, a'íí mú hua'avé'emuari'exi a'án huá'amu'uutze'e a'íime í teite. Mat'íj miyen huaríj, aj pu xaa yé ve'ecáne huá'a tzajta'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹⁸ Ti'iquí a'íin Simón raasej ti yé ve'ecáne a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios mat'íj seij avé'emuari'e a'án mu'úutze'en. Ti'iquí a'íin tumin hua'utá'amí'ícaa. ¹⁹ Aye pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Simón tijín:

—Setá'aj naatá'an nej niyen huárini, nej seij avé'emuari'en, t'íj yé ve'ecáanen a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios t'íj a'íin huateáturan a'íjna tzajta'a í ja'ati.

²⁰ Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pedro tijín:

—Ché'e antipua'are mi tumin, pajta mú'ee, a'iné pej pi piyen tí'imua'atze mú'ee pej tumin jín tiú'unanan í Dios ti tihua'atá'aca. ²¹ Capu hui ayén tiraavíjete'e pej piyen tiu'utévaire'en pe'íjna jime'e. Capej mú'ee huatá'aci'ipua a'íjna jime'e í pej caí rí'i tí'itíá'acha'íi mua'a tzajta'a í Dios jemi. ²² Patá'aj raatapuá'ajta pe'íjna jime'e í pej a'ij pua'a tí'iruure. Patá'aj hui raatáhuavii í Dios, tí'ij a'íin Dios timuaatá'uuni'i a'íjna jime'e í pej rájteu mua'a tzajta'a. ²³ Ayee nu tí'imuaseij mú'heetzi, jé'ecan pej chueere'e mua'a tzajta'a. Temua'a pej tirajpuaíitzi pua'amé pe'íjna jime'e í pej auteájturaa í Dios jemi. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro.

²⁴ Aj pu 'i ayén tiu'utaniú a'íjna í Simón tíjín:

—Setá'aj raatáhuavii í Dios ti ij caí tí'itíj a'ij neruuren, setíj seuchén tiu'utaxájtaca'a.

²⁵ A'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan, a'íi mú tihua'utá'ixaa í teite me'íjna jime'e í mej raaseíj a'ij ti tí'itíj ráaruu í Jesús, majta hua'utá'ixaa í niuucari í ti jín hua'irájtuaani í Dios. Mú'iiacací mú miyen tihua'utá'ixaa í teite mej a'uchéjme a'ujna u Samaaria. Matí'ij mi a'ucíj a'ánna Jerusalén.

A'íjna í Felipe, ajta í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a ti Etiopia é'eme'ecan

²⁶ Tí'iquí seij tiu'uxájtaca'a jamuan a'íjna í Felipe. A'ii pu a'íin pú'een'e a'íjna í ja'ati seij ti tí'ivaire'e u ta japua í Dios jemi. Ayee pu tiraata'ixaa tíjín:

—Aricu á'ura'a aate pújme'en a'ájna juyéjra'a jetze ti Jerusalén a'uré'enine'i u jetze pújme'en a'ujna Gaza já'ahua'a.

A'íjna juyéjra'a jetze, a'ii pu a'íin pú'een ti a'uun mu'utzitá a'uré'enine'i. ²⁷ Aj pu 'i á'uraa a'íjna í Felipe. A pu a'ucamé'eca tí'ij ja'ati antinájcheca'a ti Etiopia é'eme'ecan. A'íi pu a'íin pú'een í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a a'íjna í ja'ati. Ve'ecán jín pu tí'itéjvee a'íjna jemi í mej jee Candace. Ayee pu huataújmua'a Candace tíjín Hua'areina í mej me'uun é'eme'ecan a'ujna Etiopia. A'íjna í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a, a'íi pu antiújmua'areereca'a ti tumin seire'eca'a. A'íi pu a'ánna a'atanéj a'ánna Jerusalén tí'ij Dios a'utéenajche.

²⁸ Pu'uri a'uun píjé'ejve a'ájna chuéjra'a japua ti a'uun é'eme'ecan. A'íi pu jetze a'aracáí í carreta huamé'ecaa. Yu'uxari pu jetze té'ejijve'eca'a ti a'íin ra'uyú'uxaca'a a'íjna í ja'ati ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Ayee pu ántehuaaca'a tíjín Isaías.

²⁹ Aj pu 'i a'íin xíejniu'ucare'ara'an í Dios, raatá'ixaa a'íjna í Felipe tíjín:

—Ajtéxáiri vejli'i amijna jetze mi carreta. Patá'aj ra'antinájche.

³⁰ Huatíéechijmé'e pu a'íjna í Felipe ra'antinájcheca'a a'íjna í ja'ati. Tí'iquí a'íin Felipe ráanamujri'i í ti té'ejijve'eca'a a'íjna jetze í yu'uxari a'íin ti ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Isaías teecan. Aj pu 'i a'íin Felipe ayén tiraata'ihua'uri'i tíjín:

—¿Ni peyeú'ite í pej rá'ajijve'e?

³¹ Aj pu 'i ayén tiu'utaniú a'íjna í ja'ati tíjín:

—¿A'iné tí'irí'iri nej yaú'itíe ná'ara'ani, ti pua'a caí ja'ati naatá'itíi a'ij ti huataújmua'a í niuucari, nej ni yaú'itíe ná'ara'ani? —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ja'ati.

Aj pu 'i raatá'inee a'íjna tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a ti a'íin Felipe antíra'ani í carreta jetze, ti nu'u a'ujjéjxi'ín jamuan.

³² Ayee pu té'axajtaca'a í ti jetzen té'ejijve'eca'a ti ayén té'esiimua'ihuaca'a tíjín:

Meye'ujáj mej mi raajé'ica matíj nu'u hua'arujca í cáne'axi.

Ayee pu'u éene'e a'ame tíj cáne'a mej racáyejsin.

A'iné ayée pu a'íjna í cáne'a capu avé'eniú, yee cumu ti caí té'anri'ire.

Mat'íj miyen raatéxiehuataca'a, ayée pu che'atá na'a caí te'evé'eniucua a'íjna matí'ij a'íj pua'a ráaru.

³³ Jéihua pu nu'u tiu'utatévi'iri'i a'íjna jime'e í mej ra'utéxiehuari'iri'i.

Capu ja'ati japuan huaniú a'íjna.

Capu ajta a'íj tí'iri'iri ti ja'ati ayén tiu'utaxáj a'íjna jetze í huáacixa'astemua'ame'en a'íjna í ja'ati

a'iné a'íj pu nu'u ya'uví'iti í xiéjniu'ucare'ara'an tí'ij caí ché'e íyen seijre'e chaanaca japua.

³⁴ Aj pu 'i a'ín ti uvé'e'atajpi'ihuaca'a, ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna í Felipe tíjín:

—Patá'aj naatá'ixaate'en, ¿ni rusej teújxajta na'ari ja'ati sej téxajta?

³⁵ Aj pu 'i a'ín Felipe a'utéjche ti raatá'ixaate'en a'íjna jime'e í ti rá'ajjive'eca'a í yu'uxari jetze. A'íj pu huataxájtaca'a a'íjna í niuucari a'íjna jime'e a'íj ti ti'tíj ráaru a'íjna í Jesús.

³⁶ Mat'íj mi ayée a'uré'ene a'u ti jé'ejmuaa. Aj pu 'i a'ín í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a ayée pu tiraata'ixaa a'íjna í Felipe tíjín:

—Casi'i, ye'ecui ájmuaa. ¿Ni qui caí rí'iri pej náamuai'ihua ineetzi?

³⁷ Aj pu 'i Felipe ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Ti pua'a peté'atzaahuat'e mua'a tzajta'a, aj pu xaa ne'u huatarí'iristari.

Aj pu 'i ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a tíjín:

—Nee nu xaa ne'u té'atzaahuat'e ti a'ín Jesús í'í yaujra'an í Dios.

³⁸ Aj pu 'i raata'áij ti huatéchaxin í carreta. Mat'íj mi acáaci í mej hua'apua. Aj mú mi atéeci á jaata'a. Ti'iquí a'ín Felipe ráamuai'ihuaca'a a'íjna í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a. ³⁹ Aj mú mi aitacíj á jaata'a. Ajta á'iyen a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ya'uví'iti a'íjna í Felipe jíye'itzi jime'e. Ajta a'ín í tu'uvé'e'atajpi'ihuaca'a capu ché'e raasej í Felipe a'íj ti huárupi. Capu amín a'íj, iyá'uraa naa tiú'ujtemua'ave'e.

⁴⁰ Ajta, a'ín í Felipe, a'úu pu a'utasejre a'ujna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Azoto. A'íj pu tihua'utá'ixaa í teite a'íjna jime'e í niuucari ti jín Dios hua'irájtuaani. Ayee pu a'íjna jín huaríj, ajtahua'a mé yee ti huachájta'ajme, ajtahua'a méyee, ajta na'a caí a'ará'a a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Cesarea.

9

Tí'ij nu'u a'ín Saulo huataújtuaa í Dios jemi
(Hch. 22:3-16; 26:9-18)

¹ Ajta a'ín í Saulo, ayén auj tihuá'anechejca'a ti huá'ucui'ini a'ímej í mej rá'atzaahuat'e'eca'a a'íjna í tavástara'a. A'íj pu jín a'íjna u a'utéesej a'íjna ti tihuá'a'aijte'eca'a u teyujta'a. ² Aj pu 'i raatáhuaviiri'i ti a'ín raatapíjten í yu'uxari í ti jín u a'uteáru teyujta'a ajta já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuuaa tíjín Damasco. Ti pua'a nu'u a'uun huajá'uteuni í teite í mej nu'u rá'atzaahuat'e'eca'a í niuucari í mej jín rí'í titeejú'ucca í Dios jemi, aj pu nu'u i hua'irávi'itij hua'anají'ici'exi'in, tí'ij nu'u i huá'avi'itin u Jerusalén.

³ Tí'ij ari a'uun vejli'i aumé'ecaa a'ájna Damasco, jíye'itzi jín pu jéihua jairanéeri'ici já'araa. Júte'e ve'ecáane a'ájna a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í

Saulo. ⁴ Ti'iquí a'ín e'erájve á chuaata'a. Ti'itij pu huánamuajri'i ti ayén tiraata'ixaa tijín:

—Saulo, Saulo, ¿a'iné 'een jín piyen a'ij pua'a neruure?

⁵ Aj pu 'i ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna í Saulo tijín:

—¿A'ataani pej pú'een, nevástara'a?

Aj pu 'i ayén tiu'utánamuajre tijín:

—Nee nu ne'ín pú'een i nej 'i Jesús, i pej a'ij pua'a neruure.

⁶ Aj pu 'i tavástara'a ayén tiu'utaniú tijín:

—Ájchesi, aricu u chajta'a. Aa mú muaja'utá'ixaate'esin a'ij pej ye'í huárini.

⁷ Majta me'ín í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, a'úu mú a'uté'uuca'a, camu ché'e avé'eniuuca'a. Ti'itij mú xaa huánamuajri'i, aru camu ja'atij á'a a'uséij.

⁸ A'uu pu 'i ájchee a'íjna í Saulo. Tí'ij mé úuneereca'a, capu ché'e atáneerica'a. Matí'ij mi ra'anaví'ira'a í muájca'are'ara'an jetze, meya'uví'iti u Damasco. ⁹ Aye pu á'atee a'achú cumu huaíca xicaj ti aracúuni'i, ajta ti caí ti'itij huácuaa; ayée pu che'atá na'a á'atee huaíca xicaj ti caí yé'ecare'e.

Ananias pu nu'u u huajé'emuaare a'íjna í Saulo

¹⁰ Seij pu a'utéveeca'a a'ujna Damasco, ja'ati ti ajta té'atzaahuate'eca'a. Aye pu ántehuaaca'a tijín Ananias. Aj pu 'i tavástara'a huatasejre jemin a'íjna í Ananias. Aye pu tiraatajé tijín:

—Ananias.

Aj pu 'i ayén tiu'utaniú tijín:

—Ye'e nej huatéjvee, nevástara'a.

¹¹ Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í tavástara'a tijín:

—Aricu, a'ájna cáayera'a jetze ti ayén téja'arájtehuaa tijín ti huataújje'iye. Patá'aj hui pe'uun tiu'uta'íhua'un í Judás ti é'eche ti pua'a a'uun a'utácatii a'íjna í ja'ati ti ayén ántehuaa tijín Saulo. Tarso pu hui é'eme'ecan a'íjna í ja'ati. A'í pu rahuauhuau í Dios jemi. ¹² Ja'ati pu nu'u huatasejre a'íjna jemi í Saulo. Tevij pu huatasejre ti ayén ántehuaa tijín Ananias. Ajta ayén tiú'usejre ti a'ín Ananias nu'u ra'avé'emuariej a'án mu'úutze'en ti ij ajtahua'a atáneere. —Aye pu tiraata'ixaa í tavástara'a.

¹³ Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Ananias:

—Casi'i, nevástara'a. Mu'iití mú meri naatá'ixaa a'ij ti ti'itij ruure a'íjna í ja'ati. Jé'ecan pu nu'u a'ij pua'a huá'aruure a'ímej í mej muá'atzaahuate'e a'uun mej a'uchéjme a'ujna Jerusalén. ¹⁴ Ajta íjii, a'íme í mej tí'ajta u teyujta'a, a'í mú nu'u raatá'a ti a'ín yé tanén, tí'ij hua'irávi'itin hua'anaj'íci'exi'in a'ímej í mej muaná'amiche mú'eetzi.

¹⁵ Ajtahua'a pu ayén tiraata'a'ij í tavástara'a tijín:

—Aricu. Nee nu hui ra'avé'ehuaa ne'íjna í ja'ati tí'ij a'ín neetzi jetze me'ecan tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej se'ij chu'éjra'a japua é'eche, ajta í hua'arey. A'í pu hui ajta neetzi jetze me'ecan tihua'utá'ixaate'esin í mej me'uun a'uchéjme a'ujna u Israél. ¹⁶ Ayej xaa ne'u, nee nu raatasejrate'esin ne'íjna í Saulo í ti ayén tiú'ujxe'leve'e ti jeíhua rajpuaítzi á'ara'ani neetzi jetze me'ecan. —Aye pu tiraata'ixaa í tavástara'a.

¹⁷ Aj pu 'i á'urra a'íjna í Ananias. A'uu pu a'ará'a Judás ti é'eche. Aj pu 'i a'uun a'uteájrupi u chí'ita. Ajta á'iyen ra'avé'emuariej a'án mu'úutze'en a'íjna í Saulo. Aj pu 'i ayén raatateújte tijín:

—Ne'ihuaara'a, Saulo. A'í pu hui ayén tinaata'aíj í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti mú'etzi jemi a'utasejre pat'íj yé ve'etame'eca. Ayee pu tinaata'aíj pej pi pajtáhua'a atáneere, ajta pej pe'íjna jetze ará'aca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Ananias.

¹⁸ Jíme'en pu'u ayén tiraata'ixaa, aítácuurixi í jí'seáara'an jetze í ti'itíj navíira'an ti huatéehua. Aj pu'í ajtáhua'a atáneereca'a. Tí'iquí a'íjn ájchee a'íjna í Saulo. Tí'iquí huámuai'ivijhuaca'a. ¹⁹ Aj pu 'í xaa tiú'ucuaa. Ajta ru'uhuatáca'anisti'iri'i. A'uu pu huateájturaa huá'a jamuan í mej té'atzaahuat'e hua'apua, huaíca xicaj, a'ujna u Damasco.

Saulo pu nu'u tihuá'a'ixaate'e u Damasco

²⁰ Aj pu 'í a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en u hua'atéyujta'a. Ayee pu tihuá'amua'atehua'a ti nu'u yaujra'an pú'een í Dios a'íjna í Jesús. ²¹ Naíjmi'í í mej ráanamujri'i, a'íj mú a'íj yá'usejrac'a'a jé'ecan. Ayee mú tí'ixajta'a tíjín:

—¿Ni caí a'íjn pú'een í ti a'íj pua'a huá'uruu a'ánna Jerusalén a'ímej í mej raná'amiche'e me'íjna í Jesús? ¿Ajta ni caí a'íjna pu jín mú a'uvé'emej tí'íj amán hua'iráví'itín hua'anaj'íci'exi'ín tí'íj hua'utátuiire'en í mej tí'íajta a'ujna teyujta'a a'ánna Jerusalén? —Ayee mú tiú'urixaate'ecaa.

²² Máaj pu'u jaítze'e ru'uhuatáca'anisti'iri'i tí'íj a'íjn ayén tihua'utá'ixaate'en í teite. Jé'ecan pu hua'utéemua'iti a'ímej í juríiyu í mej Damasco é'eché a'íjna jime'e ti ayén tiraataxájtaca'a tíjín:

—Jee, ayej tí'íayajna, a'íjna í Jesús, a'íj pu a'íjn pú'een í ti Dios án yá'ujra í ipuari japua!

Saulo pu nu'u huataúruu mej nu'u mi caí raatéevi'i

²³ A'atzu á'ateevi'íca, aj mú mi raaxí'epi'íntare a'íjme í mej Israél jetze ajtéme'ecan mej mi raajé'íca me'íjna í Saulo. ²⁴ Nain tújca'ari tzajta'a, majta nain tíca'ari tzajta'a, a'úu mú e'ítéte'eca'a ti é'epueerta a'u ti e'iránine'í í juye. Ajta, a'íj pu ráamua'areeri'i a'íjna í Saulo tíjín maraatévi'íra.

²⁵ Majta me'ín í seica, í mej té'atzaahuat'e, a'íj mú ra'ateájra sicíri jetze ti ve'ée. Mat'íj mi ra'acájtuaa tíca'imua a'atzaj cumu já'íta'a tíca'a me'íjna í Saulo í jaxu'u jetze. Aj pu 'í á'uraa.

²⁶ Tí'iquí a'uun a'ará'a u Jerusalén. A'íj pu raxí'eve'eca'a ti hua'ajtéjaahuat'e'en a'ímej í mej té'atzaahuat'e. Mi majta, camu raxí'eve'eca'a a'iné méjtziine'eca'a. Camu a'atzu rá'atzaahuat'e'eca'a ti a'íjn ayén té'atzaahuat'e a'íjna í Saulo. ²⁷ Capu amán a'íj, a'íj pu í Bernabé, a'íj pu ra'ancuré'evi'íti. Aj pu 'í ya'uví'iti a'ímej jemi í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. Ajta hua'utá'ixa ti nu'u a'íjn Saulo, a'íjna huasej í tavástar'a tí'íj nu'u á a'ume'eca juye jetze, ajta Saulo pu hua'utá'ixa tzáahuati'íra'a jime'e a'ímej í mej Damasco é'eché. A'íj pu tihuá'íxaa Jesús jetze me'ecan.

²⁸ A'íj pu jín, a'uun a'uteájturaa a'íjna í Saulo a'ánna Jerusalén. Ajta a'íjme huá'a jamuan á'uche'ecane'e. Tihuá'a'ixaate'eca'a Jesús jetze me'ecan tzáahuati'íra'a jime'e.

²⁹ Seica pu ajta jamuan tiu'uxájtaca'a. A'íj mú a'íjn pú'een í mej tí'ixaxa'a hua'aniyuca jime'e í griego. Jéihua mú tiú'urixaate'ecaa me'íjna jime'e. A'íj mú rá'atése'eca'a mej raajé'íca. ³⁰ Mat'íj a'íjme í mej ihuáamu'a'ame'en pú'een í mej té'atzaahuat'e, mat'íj me'ín ráamua'areeri'i, aj mú mi ya'uví'iti me'íjna í Saulo a'ujna já'ahua'a ti

ayén téja'arájtehuuaa tijín Cesarea. Mat'íj mi raata'íteca'a a'uun pújme'en chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Tarso.

³¹ Tíj na'a a'u ti na'a mej a'uchéjme í mej té'atzaahuuate'e, a'ujna já'ahua'a ti ajtémecan a'ujna Judea, ajta a'ujna Galilea, ajta a'ujna Samaaria, naími'i mú rí'i titeechéjme'ecaa temua'a naa. Jé'ecan mú rucá'anejca'a í ru tzajta'a. Majta me'íjna jetze arájucanejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios í ti rí'i tihua'utá'a. Metí'itziine'eca'a a'íjna jime'e ti pua'a ti'itij jín ma'uté'itzen í Dios jemi. Majta huatámu'iireca'a jeíhua.

T'íj nu'u a'ín tiráhuuaa a'íjna í Eneas

³² Ajta a'íjna í Pedro, a'í pu á'uche'ecane'e hua'amuáare í í'huaamua'ame'en í tavástar'a. A'ímej pu ajta u ja'uvé'emuaareca'a í seica í mej té'atzaahuuate'eca'a. A'uun mú é'echejca'a, chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Lida. ³³ Seíj pu huáteu a'ujna, teáata'a ti ayén ántehuaa tijín Eneas. Pu'uri á'ateevi'ica aráhuai'ca nine'ira'a ti huáca'atii í utaatzí japua. Ciyáaxara'aca'a a'íjna í ja'ati. ³⁴ Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pedro tijín:

—¡Eneas! Jesús í ti Dios án yá'ujra ipuari japua, a'í pu hui tí'imuahuaate'en. Ájchesi, patá'aj rí'i ráaruuren mi á'utaatzí.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu 'i ájchee í Eneas. ³⁵ Majta me'ín í mej a'uun huachéjme'ecaa a'ujna Lida, majta me'újna u Sarón, naími'i mú raaseíj. Majta jéjcuacan jín tiu'umuá'aj. Merá'antzaahua micu me'íjna í tavástar'a.

T'íj nu'u ra'ajjáj í Doorca huá'a tzajta'a a'íme í mí'ichite

³⁶ Seíj ti nu'u ajta té'atzaahuuate'e, a'ujna já'ahua'a pu a'utéveeca'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Jope. 'Hita'a a'íjna í ja'ati. Ayee pu ántehuaa tijín Tabita. Tabita, ayée pu huataújmuua'a hua'aniuuca jime'e í griego tijín Doorca. A'í pu ayén ríjca ti'iti jime'e ti i'í xí'epi'ín. Jéíhua pu hua'atéva'irihua'a í mej caí a'ij tí'ijviicua'iraca'a.

³⁷ T'íj Pedro auj a'uun a'utéveeca'a a'ujna u Lida, tijcuí'ineca'a a'íjna í Doorca. Tí'iquí huam'í. Seica mú racá'irí'i me'íjna í mí'ichi. Mat'íj mi ru'uteájtuua a'ánna ta'amuájca ti aité'asi í cuaartu.

³⁸ A pu vejlí'i pítejá'arici u Lida, a'ujna já'ahua'a Jope. Ajta a'úu pu a'utéveeca'a a'íjna í Pedro a'ujna u Lida. A'íné a'íme í mej té'atzaahuuate'eca'a mu'uri ramua'areereca'a ti a'uun a'utéveeca'a, a'í mú hua'uta'íteca'a hua'apuaca mej mi ya'utá'ixaaate'en a'ij ti ti'itij huar'íj. Ayee mú tí'ijree tijín:

—Patá'aj hui ca'anacan á'ura'ani a'ujna Jope.

³⁹ Tí'iquí Pedro á'uraa huá'a jamuan. T'íj a'uun a'ará'a, a'í mú ya'uví'iti a'ánna ti auucá'a í mí'ichi í cuaartu tzajta'a. Majta me'ín mé 'uuca í mej mua'antiújjímuajtareca'a a'íjna jime'e mej huácuii í huá'acina'ajmuua'a, a'í mú jemin a'atavéjme'ecaa. Maújyeineca'a. Mat'íj mi tiraataseíjra ti'itíj caxuri, majta síicu'uri, ti'itíj ti tí'itaahuacare'e a'íjna í Doorca t'íj aúche'e ruurica'a. ⁴⁰ Aj pu 'i Pedro hua'uta'áj mej huirácíne. Aj pu 'i títunutaca'a. Tí'iquí raatéjhuau í Dios jemi. Pí pu ancuré'eevee tí'ij raaseíj a'íjna í mí'ichi. Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—¡Tabita, ajchesi!

Aj pu 'i atáneereca'a. T'íj i raaseíj a'íjna í Pedro. Aj pu 'i a'ujyeíjxi caama japua. ⁴¹ Ajta á'iyen Pedro pu rajví'i muájca'are'ara'an jetze. Aj

pu 'i ra'ajjáj. Tí'iquí a'ñin Pedro, hua'utajé a'ímej í í'ihuaamua'ame'en, ajta a'ímej mé 'uuca í mej antiújj#muajtareca'a. A'íj pu hua'utaseíjra í tí huamí'i. Pu'uri ruurica'a a'íjna.

⁴² Majta áiyen nainjapua ráamua'areeri'i a'íme í mej me'uun a'uchéjme'ecaa a'ujna Jope. Mu'ití mú rá'antzaahua me'íjna í tavástar'a. ⁴³ Ajta a'ñin í Pedro, a'atzu pu a'uun a'uteájturaa a'ujna u Jope. Seij pu jemi á'ucatii ti navij tí'ihua'aca. Simón pu ántehuaaca'a a'íjna í ja'ati.

10

Ti nu'u seij huataseíjre a'íjna jemi í Cornelio

¹ Ajta seij a'uun a'utéveeca'a a'ujna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Cesarea. Ayee pu ántehuaaca'a a'íjna í teáata'a tíjín Cornelio. A'í pu a'ñin pú'een'e í hua'acapítan í mej miyen ánte'aruaa tíjín xantaaru'u í mej Italia é'eme'ecan. ² A'íjna í Cornelio, jeíhua pu raná'amiche'e í Dios, majta í seica í teitestemua'ame'en. Cornelio pu ajta rá'astehua'a í hua'aye'ira a'íme í mej Israel jetze ajtéme'ecan. Jeíhua pu hua'utévai tumin jime'e, ajta rahuauca'a jeíhua í Dios jemi.

³ Ja'anáj pu ayén tiuju'uríj. A'atzaj te'ecáará'a í tacuarixpua já'ita'a ucamé'ecaa í xicaj, tí'ij tí'itíj huataseíjre. Cu xiee tevi uteájrupi u chí'ita a'u ti a'utéveeca'a a'íjna í Cornelio. Raaseíj temua'a naa. A'í pu a'ñin pú'een seij ti tí'ivaire'e í ta japua í Dios jemi a'íjna ti huataseíjre. Aj pu 'i ayén tiraatajé tíjín:

—¡Cornelio!

⁴ Tí'iquí rajseíra'ajraa. Tí'itzi#ne'eca'a a'íjna í Cornelio. Aj pu 'i ayén tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Tí'itáni, nevástar'a?

Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa a'íjna ti tí'ivaire'e í ta japua tíjín:

—Dios pu hui ra'ancuré'a nain í pej peri ráahuaviiri'i, ajta í pej jín hua'utévai í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. ⁵ Patá'aj hua'uta'ájte'en í teteca mej u á'uju'un me'újna u Jope, mej mi ya'uvé'evi'tin me'íjna í Simón ti ajta ayén ántehuaa tíjín Pedro. ⁶ A'uu pu hui a'utéjvee seij jamuan ti ajta ayén ántehuaa tíjín Simón. Navij pu tí'ihua'aca a'íjna í Simón. A pu vejli'i é'eche a'u ti jaj e'eve'e'ástime. A'í pu hui timuaatá'ixaate'esin a'ij pej ye'l huárini. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í ti tí'ivaire'e í ta japua.

⁷ Aj pu 'i á'uraa a'íjna í tevi ti tirá'ixaa a'íjna í Cornelio. Aj pu 'i a'ñin Cornelio, hua'apuaca huata'íteca'a í mej ravaire'e. Seij pu ajta seij huata'íteca'a ti 'i xantaaru'u. Jé'ecan pu rá'astejca'a í hua'aye'ira a'íjna jime'e a'íjna í xantaaru'u. ⁸ Nain pu hua'utá'ixa a'ij ti tí'itíj huaríj. Aj pu 'i hua'uta'íteca'a mej nu'u u á'uju'un u Jope.

Ti nu'u tí'itíj huataseíjre jemin í Pedro

(Hch. 11:5-10)

⁹ Yee ruijmua'ate'e yee, a'atzaj tacuarixpua, matí'ij meri á vejli'i aujú'ucaa u chajta'a, aj pu 'i Pedro antíraa í chí'ij japua a'u ti a'upá'atza tí'ij raatéjhuauni í Dios jemi. ¹⁰ Jé'ecan pu huata'í'icuataca'a. Pu'uri ayén tí'ijxe'eve'eca'a ti tiú'ucua'ani. Matí'ij mauj rí'í tí'iruurejca'a í tí'í'icua'ani, aj pu 'i tí'itíj huataseíjre í jemin. ¹¹ Ayee pu a'íjna tiu'uséj ti nu'u antaújcu u ta japua. Tí'itíj pu á e'icáme'eca'a á júte'e, saavana tí'itíj, muáacuaci'e pu uhuá'isquínajme, ajta antij'í'ici'ihuaca'a. ¹² Naíjmi'i mú tité'eseijre'eca'a a'íjna jetze í saavana naíjmi'i í animaaales,

í mej muáacuaca ajta'íicajmee, majta í mej chuaata'a huaci'ica, í mej á'usinuurejye'i, majta í mej rá'ara'ive.

¹³ Aj pu 'i ja'ati huánamuajri'i ti ayén tiraata'ixaa tijín:

—Pedro, ajchesi. Iiya'a huá'ucui patá'aj huá'ucua'ani.

¹⁴ Ajta a'íin í Pedro, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Canu xaa ne'u. Canu ja'anáj racua'ani í ti caí tatá'aca í taye'irá na'ari ti'itíj ti xána'avi'ire'e.

¹⁵ Ajtahua'a ja'ati huánamuajri'i. Ayen tijín:

—A'iné nain pu rí'i tiu'uteájtuaa í Dios, capej ché'e piyen tí'ixajta yee xána'avi'ire'e.

¹⁶ Ayee pu huaíacajetze. Ajtahua'a tíraa júte'e u ta japua a'íjna í saavana.

A'íime í ti hua'uta'íteca'a a'íjna í Cornelio

(Hch. 11:11-14)

¹⁷ Jé'ecan pu tí'imua'ajca a'íjna í Pedro tijín a'iquí 'een jín yé tanéj a'íjna mi ti'itíj, a'iquí té'eme íjii a'íjna jime'e í hua'aye'ira. Aúche'e pu tí'imua'ajcá mat'íj me'ín a'ará'a tá'apueerta a'íime í ti huaja'uta'íteca'a a'íjna í Cornelio. A'íi mú tiu'uta'íhua'u a'u ti é'echejca'a a'íjna í Simón. Mat'íj me'uun a'ará'a.

¹⁸ Aj mú mi ca'anín jín hua'utajé ti pua'a nu'u a'uun á'uca a'íjna í Simón ti ajta ayén ántehuaa tijín Pedro. ¹⁹ Ajta a'íjna, aúche'e pu tí'imua'ajcá a'íjna jime'e í ti huatasejre í jemin. Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tijín:

—Simón, seica mú hui muahuahuau. Mé huaíca a'íime í mej muaatéhuaunen. ²⁰ Ájchesi. Patá'aj acájra'ani. Pej pi á'ura'ani huá'a jamuan. Capej tí'itziíne'e a'iné nee nu hua'uta'íteca'a.

²¹ Aj pu 'i acájraa a'íjna í Pedro a'u mej a'uté'uuca'a. Ti'iquí ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nee nu ne'ín pú'een i sej nehuahuau. ¿Ti'itájni jín yé sevé'uju'un?

²² Aj mú mi miyen titeetaniú tijín:

—Ayee tu 'een jín yevé'uju'un a'íjna jetze me'ecan a'íjna í Cornelio í ti hua'acapítan. Rí'i pu hui tí'ítevij. Jéhua pu hui raná'amiche'e í Dios. Ajta naími'i mú rí'i tirájcha'íi í mej Israel jetze ajtéme'ecan. Seij ti tí'ivaire'e u ta japua í Dios jemi, a'íi pu raatá'ixaa ti a'íin mú'eetzi huata'áijta pej nu'u á'ura'ani áa ti é'eche a'íjna, tí'ij a'íin Cornelio muáanamua nain jime'e a'achú pej pena'a caj tihua'utá'ixaate'esin í niuucari. —Ayee mú tiraata'ixaa.

²³ Ti'iquí a'íin hua'utá'ínee mej uteárute u chí'ita. A'uu mú a'uteájturaa a'ujna. Yee ruíjmua'ate'e yee pu á'uraa a'íjna í Pedro huá'a jamuan í mej huaíca. Majta seica mú a'ucíj í'ihuaamua'ame'en í mej té'atzaahuate'e me'uun é'echejca'a a'ujna u Jope.

Pedro pu nu'u a'uun a'ará'a áa ti é'eche a'íjna í Cornelio

²⁴ Majta seíj jetze í xicaj, a'úu mú a'ará'a u Cesarea. A'íi pu huá'achu'eve'eca'a a'íjna í Cornelio. A'íj pu jín hua'utajé í ru'ihuaamua'a, ajta í ru'amigustemua'a. Naíjmi'i mú tiújseij u chí'ita. ²⁵ Tí'ij Pedro u a'uteájrupi u chí'ita, a'íi pu ra'antinájcheca'a a'íjna í Cornelio. Aj pu 'i a'íin Cornelio á e'erájve á vejlí'ipuan í Pedro. ²⁶ Aj pu 'i a'íin Pedro pu ra'ajjáj. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Huatéechaxi, tevi nu'u pú'een inee.

27 Mat'ij a'atzu tiu'uxáata rujímua'a, mat'ij mi uteájrupi u chil'ita. Ti'iquí a'íin Pedro hua'usej í mej tiújsej jeíhua í teite. 28 Aj pu 'i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro tijín:

—Mú'een xan tirú'umua'aree í taye'irá ti caí taatá'aca itejmi i tej Israél jetze ajtème'ecan tej nu'u caí tiyen titejá'ujuhua'ane'en a'ímej jamuan í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan ni tej nu'u caí tiyen tihua'amuaare.

'Mi ajta Dios pu naatasejra ti caí ayén tiraavjíte'le nej niyen tiraaxajta yee capu amín té'aste amijna í ja'ati nusu yee xána'avilire'e pu seijre'le amijna. 29 A'ij mú jín, naatajé me'íjna i ta'ihuaamua'a nej nu'u mú a'uvé'eme'en, canu ti'tíj a'ij tiu'utaxájtaca'a. Ayee nu ti'ijxe'leve'le nej ráamua'aree a'íqui 'een jín senaatajé. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro.

30 Aj pu 'i ayén tiu'utaniú a'íjna í Cornelio tijín:

—Pu'uri hui teumé muáacua xicaj, ayée nu niche huatacaí, nehuánitzi'ive'e. Neajta raatéjhuaú í Dios jemi, a'atzaj cumu já'ita'a ucamé'ecaa í xicaj. Ti'iquí ja'ati huatasejre ineetzi jemi. Naa pu ti'itemastájye'icaa a'íjna í ti ru'ucávijca'a. 31 Ajta ayén tinaatá'ixaa a'íjna í ja'ati tijín: “Cornelio, Dios pu nu'u ari ráanamujri'í a'íjna í pej raatéjhuaú í jemin. Ajta a'íi pu ra'utámua'areeri'í a'achú pej caj tihua'utapuaíjve í mej caí a'ij ti'ijviicua'i. 32 Patá'aj hui hua'uta'íte mej u á'uju'un a'ujna u Jope. Miché'le nu'u ya'uvé'evilitin me'íjna í Simón, ti ajta ayén ántehuaa tijín Pedro. Aa pu á'uca a'u ti é'eche í Simón, a'íjna ti navij ti'ihua'aca. Aa pu nu'u é'eche a'ájna vejli'í jaj ti e'leve'ástime.” Ayee pu hui tinaatá'ixaa.

33 A'ij nu jín ca'anacan hua'uta'íteca'a mi seica mej mi muaaja'utájeeve. X'épi'in pej huaríj pej peri mú ya'uvé'eme. Yee tu'uri, ticu, naími'í u'uté'uu. Dios pu ramua'aree a'ij tej ye'í ti'ijxe'leve'le, tetá'aj naími'í ráanamua a'achú tíj na'a caj a'íin tavástara'a tímuaata'ajj pej titaatá'ixaate'en. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Cornelio.

34 Aj pu 'i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro tijín:

—Nu'uri xaa niyen tí'initieje'le íjii tijín ayej xaa ne'u ti'ayajna a'íjna jemi í Dios naími'í mú miyen titeetaniú tijín Dios pu ayén che'atá na'a ti'ijxe'leve'le naíjmi'íca jime'le tíj ajta itejmi. 35 Naíjmi'íca pu a'ancuré'eviliti í Dios a'ímej í teite í mej r'í'i tiratá'aca, majta mej x'épi'in rici. Capu Dios jetze ruxe'leve'le ti pua'a seíj chuéjra'a japua mé'eme'ecantan me'íjna í ja'atén.

36 A'ii pu hui a'íin pú'een í niuucari í ti Dios jín ayén tihua'utajé a'ímej í huáacixa'astemua'ame'en a'íjna í Israél teecan. A'íi pu ayén tihua'utá'ixaa í niuucari jime'le ti tiu'utémua'aviste'le a'íjna jime'le ti huá'a japua huaniú a'íjna í Jesús í ti Dios án yá'ujra í ipuari japua. A'íjna í ti tavástara'a pú'een itejmi, a'íi pu taatá'a tej ti r'í'i titeeteáturan í Dios jemi.

37 Xu'uri ramua'aree a'ij ti ye'í ti'iti huaríj a'ujna já'ahua'a tíj na'a nainjapua u Judea. A'uu pu a'utéjche a'ujna u Galilea tí'ij a'íin tihua'utá'ixaa í teite, ajta tí'ij ráamuai'ihuaca'a a'íjna í Juan. 38 Dios pu ya'uta'íteca'a í ruxéjniu'uca tí'ij a'íin jemin huateáturan í Jesús. Ajta a'íin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ij pu jetze arájjca'anejca'a a'íjna í Jesús. Ti'iquí á'uche'ecane'le já'araa. Ayee pu í'irijcaa í ti í'ixi'epi'in jime'le. Ajta tihua'ahua'atehua'a naíjmi'íca í mej rajpuaíjzti me'íjna jime'le ti tiyaaru'u tihua'a'ajjte'eca'a. Ayee pu 'i rijcaa a'íjna í Jesús a'iné Dios pu raatévai.

39 Teen tu raasej nain jime'le a'ij ti huaríj íyee a'u mej é'eche a'íime í mej Israél jetze ajtème'ecan ajta a'ánna Jerusalén. A'íi mú rá'utatai í ciyej

jetze ta'utácúruu. Ayeé mú hui 'een jín raajé'ica me'íjna í Jesús. ⁴⁰ Ajta, Dios pu ajtahua'a raatatíste í xiéjniu'ucare'ara'an t'íj teuumé'eca huaíca xicaj ti huam'í. A'íj pu jín ajtahua'a huatarúj a'íjna í Jesús. Ajta Dios pu hui hua'utá'a mej mí seica raaseíj. ⁴¹ Camu naími'lí raaseíj, sino a'í mu'u í ti hua'avé'evi'iti í Dios. Iteen tu te'ín pú'een í tej tiú'ucuaa, teajta hua'í jamuan a'íjna í Jesús t'íj a'itara'a a'u mej e'evé'enami'ihuaime í mí'ichite. Teen tu hui xaa ne'u raaseíj.

⁴² 'A'í pu titaata'aíj tej ti tihua'utá'ixaate'en í teite, teajta tiyen tiraataxáj yee Jesús pu a'ín pú'een í ti Dios ra'antíhua'u a'íjna jime'e í ti hua'uxíjte'en naíjmi'ica í teite, í mej mauj ruurijme, majta í mej meri huácuii. ⁴³ Ajta í mej títetaté'eca'a me'íjna jime'e mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, naími'lí mú tiu'utaxájtaca'a me'íjna jime'e ti pua'a nu'u ja'ati ti na'a, rá'antzaahuat'e'en a'íjna í Jesús, nain pu nu'u jín tiraatá'uuni'ira í ti jín auteájturaa í Dios jemi niuucajtze'en í Jesús.

Ti nu'u a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu huateájturaa huá'a jemi a'ímej í mej seíj chuéjra'a japua é'eme'ecan

(Hch. 11:15-17)

⁴⁴ Aúche'e pu tí'ixajtaca'a a'íjna í Pedro, t'íj a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios yé ve'ecáane. Tí'iquí huateájturaa huá'a tzajta'a naíjmi'ica jemi a'ímej í mej ráanamujri'lí a'íj ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro. ⁴⁵ Seica mú majta á a'uté'uuca'a í mej a'ímej jetze ajtémecan í mej té'atzaahuat'e, í mej majta a'ímej jetze ajtémecan í mej ra'ancuré'ecura'a í runavij í ta'antiújvi'lí í mej jetzen sea'araca. Jé'ecan mú r'í ta'utaseíj a'íme me'íjna jín ti Dios ajta raateájtuaa í ruxiéjniu'uca a'ímej jemi í mej seíj chuéjra'a japua é'eme'ecan. ⁴⁶ Ayeé mú 'een jín r'í ta'utaseíj a'iné ayée mú tíhua'unamujri'lí í mej seica niuucari jín tí'ixajtaca'a, majta jé'ecan mú r'í tiratá'acare'e í Dios.

⁴⁷ Aj pu 'i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Pedro tijín:

—Ayeé mú che'atá mena'a tira'ancuré'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tetíj iteen. Ayej ne'ase, capu méèj ja'ati ti hua'utá'íjmi mej caí rumuai'ihua a'íme í teite. Capu xaa ne'u méèj ja'ati.

⁴⁸ Ajta á'iyen hua'uta'aíj mej huaújmuai'ihua niuucajtze'en a'íjna í Jesús í ti ajta Ciriístu'u pú'een, í ti Dios án yá'ujra í ipuari japua. Ayeé pu a'íjna jín huaríj, mat'íj mí me'ín í mej huámuaí'ivijhuaca'a, a'í mú raatáhuaviiri'lí me'íjna í Pedro ti a'ín á a'uteáturan huá'a jamuan a'achú cumu hua'apua xicaj, huaíca xicaj.

11

Ti nu'u tihua'utá'ixaa a'íjna jime'e í Cornelio

(Hch. 10:9-23, 44-48)

¹ Aj mú mí a'íme í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, majta a'íme í mej ihuáamu'a'ame'en pú'een í mej me'uun a'uchéjme nainjapua í Judea, a'í mú ráamu'a'reeri'lí tijín a'í mú majta ra'ancuré'a í niuucari í ti a'íjna jetze a'uvé'emej í Dios a'íme í mej seíj chuéjra'a japua é'eme'ecan.

² Tí'ij a'ín Pedro a'ánna a'ará'a a'ánna Jerusalén, majta á'iyen a'íme í mej té'atzaahuat'e, í mej ra'antisí'iche í runavij, a'íj mú pua'a tiraatajé me'íjna. ³ Miyen tijín:

—A'íj pej pua'a huaríj a'iné a'ímej pej huaja'uvé'emuaareca'a í mej caí ra'antisí'iche í runavij, pajta huá'a jamuan tiú'ucuaa. —Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a a'íme.

4 Aj pu 'i Pedro a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en nain a'ij ti ti'itíj huaríj.
5 Ayeen tijín:

—A'u u nu chajta'a a'utéveeca'a a'ujna Jope. Neraatéhuasime'eca'a í Dios jemi. Aj pu 'i ti'itíj ineetzi jemi huatasejre, saavana ti'itíj ti júte'e á e'licaanej. Muáacuaci'e pu ajtaujhua'isquínajmee, ajta antijí'ici'ihuaca'a. An pu hui e'licaanej a'u nej á'ujcatii. 6 Nee nu rasejrraca'a. Aj nu ni a'ímej huasej a'ijna tzajta'a í saavana jeíhua mú animaales, í mej muáacuaca ajta'ícajme, majta í mej simuáruuni, majta í mej chuaata'a huaci'ica í mej á'usinuurejye'i, majta í mej rá'ara'ive.

7 'Netí'ij ni ne'ijna huánamuajri'i. Aj pu 'i ja'ati ayén tinaatá'ixaa tijín: “¡Pedro, ajchesi! Iiya'a huá'ucuii, patá'aj huá'ucua'ani.” 8 Ayeen nu hui tiu'utaniú tijín: “Nevástara'a, canu xaa ne'u, a'iné canu ja'anáj ráacua ti'itíj ti caí tatá'aca í taye'irá nusu ti'itíj ti xána'avi'ire'e.”

9 'Ute'e pu hui pújme'en ajtahua'a ja'ati ayén tinaatá'ixaa tijín: “A'iné nain pu tiú'utaahuaca'a í Dios, capej ché'e piyen tí'ixajta yee xána'avi'ire'e.” 10 Huaíca pu ayén tiuju'uríj. Ajta á'iyen tíraa júte'e u ta japua a'ijna í saavana.

11 Jíme'en pu'u tíraa, seica mú hui u a'ará'a a'ujna a'u nej á'ucatii inee. Mé huaíca'a a'íme. A'u mú nu'u huaja'uta'íteca'a u Cesarea mej mi náahuani ineetzi. 12 Ajta a'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu naata'áij nej nu'u á'ura'ani huá'a jamuan a'ímej, nej nu'u caí huá'atziíne'e. A'í mú majta a'ucíj ne jamuan a'ímej í ta'ihuaamua'a í mej arájsevi. Naími'i tu a'uteájrupi u chi'ita a'u ti'é'eche a'ijna í ja'ati.

13 'A'í pu taata'ixaa ti nu'u seij huatasejre a'ájna a'u ti'é'eche. A'ijna í tevi, a'í pu a'ín pú'eene'e seij ti nu'u tí'ivaire'e u ta japua í Dios jemi. Ayeen pu nu'u tiraata'ixaa a'ijna í tevi tijín: “Patá'aj hua'uta'íte mi teteca a'ujna u Jope mej mi u ya'utájeeve a'ijna í Simón ti ajta ayén ántehuaa tijín Pedro. 14 'A'í pu nu'u timuaatá'ixaate'esin a'ij ti ye'í Dios timuaatá'uuni'ira ajta naíjmi'ica a'ímej á'ateitestemua'a.” Ayeen pu hui tiraata'ixaa a'ijna í ja'ati.

15 'Netí'ij a'utéjche nej tihua'utá'ixaate'en, aj pu 'i yé ve'ecáane a'ijna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'í pu hui a'uteájturaa huá'a tzajta'a a'ímej. Ayeen pu che'atá na'a tiu'uteájturaa itejmi tzajta'a. 16 Aj nu ni ra'utámua'areeri'i ne'ijna í ti ayén tiu'utaxájtaca'a í tavástara'a tijín: “Ayeen xaa ne'u ti'ayajna, a'ijna jime'e í Juan, a'í pu nu'u huá'umuai'ihuacare'e á jaj jime'e. Aru a'í pu xiéjniu'ucare'ara'an í Dios huateáturaasin mú'ejmi tzajta'a.” Ayeen pu tiu'utaxájtaca'a a'ijna í tavástara'a.

17 'A'íj pu jín, ti pua'a Dios ayén che'atá na'a tíhua'utapuaíjve'en í ti ajta taatapuaíjve itejmi tetí'ij rá'antzaahua a'ijna í Jesús í ti Dios án yá'ujra í ipuari japua, a'iné auj tí'iri'iri nej ra'antimuá'itín í Dios. —Ayeen pu'u tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Pedro.

18 Matí'ij ráanamujri'i me'ijna í'ihuaamua'ame'en í mej me'uun a'uchéjme a'ánna Jerusalén, camu ché'e ti'itíj xajtaca'a, sino r'í mú tiraatá'a í Dios tijín:

—Huateáxcui'ihua, pu'uri hui Dios hua'utá'a í mej seíj chuéjra'a japua'é'eche mej mi jéjcuacan jín tiú'umua'ati mej mi ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e.

I mej nu'u me'uun e'etiújse'iri u Antioquía

19 Majta me'ín í mej a'ucíjxi me'ijna jime'e í mej seica raajé'ica me'ijna í Esteban, majta a'ij pua'a huá'uruu a'ímej í mej té'atzaahuat'e, a'í

mú a'imuá a'ucíjxi. A'uu mú a'ará'a a'ájna já'ahua'a Fenicia, majta seica a'ujna já'ahua'a Chipre, majta seica a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Antioquía. A'ímej mú huatá'ixaa í niuucari í mej Israél jetze ajtémecan. ²⁰ Majta í seica í mej Chipre é'eme'ecan a'ímej jamuan í mej Cirene é'eme'ecan, a'íí mú me'uun a'atanéj me'újna u Antioquía. Aj mú mi autéjhuii mej hua'utá'ixaate'en a'ímej í mej hua'aniuuca jín tí'ixaxa'a í griego. A'íj mú hua'utá'ixa í niuucari í ti tiu'utému'a'aviste'e a'ájna jetze me'ecan í tavástar'a a'ájna í Jesús. ²¹ Jéihua pu hua'utévai í tavástar'a. A'íj mú jín mu'iití rá'antzaahua. Majta ra'ancuré'evi'iti í tavástar'a.

²² Majta me'ín í mej té'atzaahuat'e, í mej me'uun a'uchéjme a'ánna Jerusalén, mat'íj me'ín ráanamujri'i a'íj ti tí'itíj huaríj, a'íj mú huata'íteca'a í Bernabé a'ujna Antioquía. ²³ Tí'íj a'uun a'ará'a a'ájna í Bernabé, tí'iqui raasej ti Dios r'íi tiú'uruu huá'a jemi. A'íj pu jín jé'ecan huataújtemua'ave a'ájna í Bernabé. Ayeé pu tihua'utá'ixaa mej nu'u u huateújca'anen í ru tzajta'a mej mi mauj rá'atzaahuat'e í tavástar'a.

²⁴ Ayeé pu tiú'uruu a'ájna í Bernabé, a'íné r'íi pu tí'itevistaca'a. Jé'ecan pu a'ájna jetze arájca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ajta jéihua pu té'atzaahuat'e'eca'a. A'íj pu jín jéihua hua'utému'a'iti í teite mej mi rá'antzaahuat'e'en me'ájna í tavástar'a.

²⁵ Tí'íjtá'i á'uraa a'ájna í Bernabé a'ujna u Tarso ti i ráahuauni a'ájna í Saulo. ²⁶ Tí'iquí ráateu. Aj pu 'i a'uun ye'eráavi'iti a'ujna Antioquía. A'uu mú á'atee huá'a jamuan í mej té'atzaahuat'e a'achú cumu seij nine'ira'a. Majta tihua'umuá'ate jéihua í teite a'ájna í Bernabé, ajta a'ájna í Saulo. A'ujna u Antioquía, majta me'ín í teite amuacaícan mú miyen hua'utamujteca'a tijín cristianos mú pú'een.

²⁷ A'ájna xicájra'a jetze, seica mú u a'ará'a a'ujna Antioquía Jerusalén mej e'eráaci. A'íí mú me'ín pú'eene'e í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. ²⁸ Ayeé pu ántehua'aca'a seij tijín Agabo. A'íí pu á a'ut'échaxi á já'ita'a huá'a tzajta'a. A'íj pu jetze arájca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, tí'íj ayén tihua'utá'ixaate'en ti nu'u huatúuri'ihua a'ame nainjapua íiyen chaanaca japua. (Ayej xaa ne'u tiuju'uríj tí'íj a'ín tí'aijtaca'a a'ájna í rey ti ayén ántehuaa tijín Claudio.)

²⁹ Aj mú mi me'ín í mej té'atzaahuat'e í mej me'uun a'uchéjme a'ujna Antioquía, a'íí mú raaxí'epi'intare mej tihua'uta'ájte'en a'ímej í ru'ihuaamua'a a'ujna u Judea í mej jín huateújvair'e'en, seij majta seij mej miyen tihua'utapuaíjve'en a'achú mej caj tí'ijviicua'i. ³⁰ Ayeé mú huaríj. U mú tihua'uta'íti'iri'i nain í mej tihua'utapuaíjve. Ajta a'ín í Bernabé, a'ájna jamuan í Saulo, a'íí mi hua'utátuii í huá'avaujsimua'a a'ímej í mej me'uun a'uté'uuca'a a'ánna Jerusalén.

12

Mat'íj nu'u raajé'ica a'ájna í Jacobo, majta ra'iteáana me'ájna í Pedro

¹ Ajta, a'ájna xicájra'a jetze, a'ájna í rey í Heródes, a'íí pu a'utéjche ti huá'avivi'i seica í mej té'atzaahuat'e tí'íj a'íj pua'a huá'uruuren. ² A'íí pu raata'ájtaca'a mej raajé'ica í Jacobo, í ti ja'atzeáara'an pú'een a'ájna í Juan. A'íí mú ru'íjveíjcheca'a í mu'úura'an. ³ A'íné a'íí pu ramua'areerca'a ti hua'aránajcheca'a a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan ti a'ín ayén tiú'uruu, a'íí pu ajta huatéevi'i a'ájna í Pedro, a'ájna mat'íj me'ín tí'iyestejca'a me'ájna jime'e mej racua'aca í pan ti caí cujchira'a.

⁴ Ayeé pu a'íjna jín huaríj í Heródes ti ra'iteáana a'ujna carcel. Jéihua mú racha'íica'a miyen muáacua mé'e. Majtahua'a méyee memuáacua mé'e. Majtahua'a muáacua mé'e. Majtahua'a méyee muáacua mé'e. Ayeé pu a'íjn tí'imua'ajca ti a'ájna ru'irájtuaani mej mi raasej naími'i í teite. Ayeé pu tiu'umuá'aj ti ayén huárini, tí'ij te'enáará'an í mej tiu'uyé'este me'íjna jime'e cáne'axi mej cui'ica. ⁵ A'íj pu jín a'íjn Heródes racha'íica'a a'íjna í Pedro.

Mi majta í mej té'atzaahuat'e, a'íi mú a'ujca'anécan jín rahuauca'a í Dios jemi me'íjna jime'e í Pedro.

Dios pu ru'irájtuaa a'íjna í Pedro

⁶ Yee ruijmua'ate'e yee pu huateática'areca'a ajta pu'uri ru'irájtuaaniche'e mej mi raasej í teite. Ajta a'íjn í Pedro í'icujcaa. A já'ita'a a'ure'eca'ití anáji'ici'ihuaca'a cadeena jime'e ru'íca jetze, ajta rumuájca'a jetze. Majta í xantaaru'u mej hua'apua, a'íi mú ajtatápi'ihuajme'ecaa me'íjna jetze í Pedro. Majta seica í xantaaru'u, a'úu mú á e'ité'uuca'a tá'apueerta, mej racha'íica'a.

⁷ Aj pu 'i jíye'itzi jime'e, seij huatasejre jemin. A'íi pu a'íjn pú'een seij ti tí'ivaire'e u ta japua í tavástara'a jemi. Ajta uhuanéeri'icire'ajraa a'ujna u carcel. Aj pu 'i raatáruureajxi a'íjna í tevi. Raajiste a'íjna í Pedro. Ayen tijín:

—Ca'anacan, ajchesi.

Aj pu 'i á é'ejvatzijxi í cadeena á chuaata'a a'íjna ti jín jí'ici'ihuaca'a í Pedro. ⁸ Aj pu 'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Ucá'achejte'e mua'asiicu'u, ajta ajtá'aca'acait'e.

Aj pu 'i ayén huaríj a'íjna í Pedro. Ajtahua'a ayén tiraata'ixaa a'íjna í ti tí'ivaire'e u ta japua tijín:

—Ucá'achejte'e mi seij muá'acáixu. Patá'aj naatavájra ineetzi.

⁹ Aj pu 'i huirájraa a'íjna í Pedro, cujta'an a'íjna í ti tí'ivaire'e u ta japua. Ajta capu ramua'areereca'a ti ayén tí'ayajna a'íj ti tí'itíj raruurejca'a a'íjna jamuan í ti tí'ivaire'e u ta japua. Capu ramua'areereca'a ti ayén tí'ayajna nusu tí'imaaraca'a na'a.

¹⁰ Matí'ij mi me'uun a'ur'éne a'u ti a'utéveeca'a seij í xantaaru'u ti racha'íica'a í carcel. Majta á'ayee seij jemi í xantaaru'u. Aj mú mi me'ín a'ur'éne a'utí tepúusti'i puéertara'a e'itéjvee a'u ti a'atanén í juye. Tí'iquí antaújcu rusej a'íjna í puéerta. Aj mú mi huiráaci. A'íj mú jetze a'ucíj í juye. Matí'ij mi raatéexijte a'u ti a'úu'ase í juye. Jíye'itzi jín pu á'uraa a'íjna í ti tí'ivaire'e u ta japua. ¹¹ Aj pu 'i ráamua'areeri'i a'íjna í Pedro ti ayén tí'ayajna. Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Nu'uri ramua'aree ti ayén tí'ayajna ti tavástara'a seij u a'uta'íteca'a ti tí'ivaire'e u ta japua tí'ij a'íjn nu'irájtuaani tí'ij caí ayén tináaruuren a'íj ti tí'ijxe'leve'e a'íjna í Heródes, majta a'ímej í mej Israel jetze ajtéme'ecan.

¹² Tí'ij a'íjn ráamua'areeri'i ti ayén tí'ayajna, aj pu 'i á'uraa. A'uu pu a'ará'a María ti é'eche, náanajra'an a'íjna í Juan ti ajta ayén ántehuaa tijín Marcos. A'uu mú tiújsej jeíhua í teite. A'íi mú rahuauca'a í Dios jemi. ¹³ Tí'iquí a'íjn te'ejteátu'asixi a'ájna tá'apueerta a'ájna ta'anténine'i. Aj pu 'i seij huirájraa tí'ij raasej ja'ati ti pírici. Temuaij a'íjna, íita'a ti ayén ántehuaa tijín Rode. ¹⁴ Tí'ij a'íjn ráanamujri'i ti huajjúhuaca'a, a'íi pu ráamua'areeri'i tijín a'íi pu pírici í Pedro. Capu ajta te'entacú. Ayeé pu huaríj, a'iné huápi'i pu rútemua'ave'eca'a a'íjna í temuaij. Tí'iquí

a'utiéechejraa t'íj huaja'utá'ixaate'en ti nu'u á a'utéveeca'a á tá'apueerta a'íjna í Pedro.

¹⁵ Aj mú mi miyen tiraata'ixaa me'íjna í temuaj tijín:

—Pá'atimua'i pepu'u.

Ajta a'íin, jeihua pu ayén tí'ixajtaca'a ti ayén ti'ayajna, tijín:

—A'í pu hui pírici.

Majta me'ín, miyen tijín:

—Capu a'íin pú'een. Xiéjniu'ucare'ara'an pu pú'een.

¹⁶ Ajta aúche'e a'íin Pedro, te'ejteátu'axa'a í puéerta jetze. Aj mú mi xaa te'entacú. Mat'íj raasej, jé'ecan mú a'íj te'utasej. ¹⁷ Rumuájca'a pu jín hua'utá'ixa a'íjna í Pedro mej mi cá ché'e a'íj teáruaasime'en. Aj pu 'i hua'utá'ixa a'íj ti ye'í tiru'irájtuaa u carcel a'íjna í tavástar'a. Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj raatá'ixaate'en se'íjna í Jacobo, seajta í seica í ta'ihuaamua'a.

Aj pu'í á'uraa. Ti'iquí u já'ahua'a yee a'ará'a.

¹⁸ Yee ruijmua'ate'e yee cumu tapuá'arijme'eca. Jéihua mú á'upuaapua'are'e í xantaaru'u. Camu ramua'areereca'a a'íj ti ti'ítij ráaru a'íjna í Pedro. ¹⁹ Jéihua pu rahuauhuau a'íjna í Heródes. Capu ráateu. Aj pu 'i a'ímej huata'íhua'uri'i í xantaaru'u í mej racha'íca'a. Ajta á'iyen a'íin Heródes hua'uta'ájtaca'a mej nu'u huá'ucui'ini a'ímej í xantaaru'u. Aj pu 'i a'íin huirájraa u Judea a'íjna í Heródes. Ti'iquí a'uun a'ará'a a'ujna Cesarea. A'u u pu á'atee.

T'íj nu'u huam'í í Heródes

²⁰ Ajta a'íin í Heródes, temua'a pu tihua'ajaaxiejvi'iracaa a'ímej í mej a'uun a'uchéjme a'ujna u Tiro, majta í mej Sidón é'eche. A'í mú tiújsej. Mat'íj mi naími'i u a'atanéj a'ujna Cesarea. Méjxe'eve'eca'a mej tiu'uxáj me'íjna jamuan í Heródes. Mat'íj mi sej huamuá'iti tumin jime'e. A'í pu a'íin pú'een í ti ravaire'eca'a a'íjna í rey. Ayee pu ántehuaaca'a a'íjna í ja'ati tijín Blasto. A'í pu hua'utévai mej mi tiu'uxáj jamuan. Mat'íj mi raatáhuaviiri'i me'íjna í Heródes t'íj cá ché'e huá'ajaaxiejvi'ira a'ímej, sino ché'e r'í t'eeen'en. Majta rátzíine'eca'a a'íné a'úu pu teja'uvé'eye'ícaaa í tihua'acua'ira a'ujna já'ahua'a a'ujna chuéjra'a japua a'u ti tejé'ajta a'íjna í Heródes.

²¹ A'ájna xicájra'a jetze mej raaxí'epi'íntare, a'í pu ucaújchejte í rusiicu'u í mej jín ráamua'ati ti a'íin i'írey. Aj pu 'i acáayejxi í ipuari jetze. Ti'iquí tihua'utá'ixaa naíjmi'ica í teite. ²² Mat'íj ráanamujri'i me'íjna í Heródes, ayéé mú titeetejíhuajraa tijín:

—Dios pu hui pírici mi ti ti'ixa, capu tevi pú'een.

²³ Ajta a'íin í Heródes, capu r'í tiraatá'a í Dios. A'íj pu jín á'iyen sej í ti tí'ivaire'e u ta japua í tavástar'a jemi, a'í pu tiráacui'ini. Ti'iquí tijcu'íneca'a. Mat'íj mi me'ín chu'ínute raatéjci'ici me'íjna í Heródes. Aj pu 'i huam'í.

²⁴ Majta, jeihua mú ráanamujri'i í niuucari í mej tavástar'a jetze me'ecan tiu'utaxájtaca'a. Amuacaícan, a'í mú ráanamujri'i a'ímej í mej á vejli'i antachéjme, majta ájca'íhua í méyee mej a'uchéjme, majtáhua'a ajca'íhuá'imua mej a'uchéjme. Naíjmi'ici'e pu huanamuá'areajraa. ²⁵ Ajta a'íin í Bernabé, ajta í Saulo, mat'íj araúraste í mej tihua'uta'í'iri'i, a'í mú a'ucj a'ujna Jerusalén. Majta ya'uví'iti me'íjna í Juan ti ajta ayén ántehuaaca'a tijín Marcos.

13

Mat'ij amuacaícan a'ucíj majtáhua'a méyee a'íjna í Saulo, ajta a'íjna í Bernabé mej mi tihuaú'ixaate'en í teite

¹ Ajta, a'ujna já'ahua'a, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Antioquía, a'úu mú a'uté'uuca'a í teite í mej té'atzaahuat'e. Seica mú tí'ixajtac'a í Dios jetze me'ecan, majta seica mú tihua'amua'atejca'a í teite. A'ii mú a'íin pú'een a'íjna í Bernabé, ajta a'íjna í Simón, ti ajta ayén ántehuaaca'a tijín ti xu'umuara'a. Ajtaha'a a'íjna í Lucio í Cirene é'eme'ecan, ajta í Manaén. (A'íjna í Manaén, a'íi pu amiigura'an pu éne'e í Heródes ti tí'ajtac'a nainjapua u Galilea). Ajta pu a'íin a'uun a'utéveeca'a a'íjna í Saulo.

² Ja'anáj mú téniúuve'e, majta rú'itzi'ive'eca'a, aj pu i a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Sehue'evé'eví'itichi semájna mi Bernabé, seajta semájna mi Saulo matá'aj hui miyen tiu'utévaire'en me'íjna jíme'en í nej neri tihua'utá'itiira.

³ Aj mú mi raatáhuaviiri'í í Dios, majta rú'itzi'ive'e. Mat'ij mi hua'avé'emuarí'exi í huá'amuu'utze'e. Aj mú mi hua'uta'íteca'a mej nu'u á'ucine.

Mat'ij nu'u me'uun a'atanéj u Chipre

⁴ A'íné a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu hua'uta'íteca'a a'íjna í Bernabé, ajta a'íjna í Saulo, a'úu mú pújme'en a'ucíj a'ujna já'ahua'a, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Seleucia. Aj mú mi atéeci í baarcu jetze. Mat'ij mi a'uun jetze pújme'en antacíj seij chuejra'a japua ti e'eráhuachi ti ayén téja'arájtehuaa tijín Chipre.

⁵ A'uu mú vejlí'i e'ejtéene a'ujna já'ahua'a baarcu ti a'utéche'eca. Ayee pu téja'arájtehuaa í chajta'ana tijín Salamina. Mat'ij mi autéjhuii mej tihua'utá'ixaate'en a'ij ti tihua'utá'ixaa í Dios. A'uu pu tihua'a'ixaate'eca'a hua'ateyuu tzajta'a a'íimej í mej Israél jetze ajtémecan. Ajta a'íjna í Juan, a'íi pu huá'a jamuan huamé'ecaa, ajta pu a'íin huá'avaire'eca'a.

⁶ Nain japua mú ú'uciñeca'a tíj na'a á teje'eráhuachi. Mat'ij mi me'uun a'ará'a chajta'a, ti ayén téja'arájtehuaa tijín Pafos. A'uu mú ra'antinájcheca'a seíj í ti Israél jetze ajtémecan ti ayén ántehuaaca'a tijín Barjesús. Támua'aree a'íjna. Ajta tí'ihua'itaca ti nu'u tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

⁷ A'íjna ti támua'aree, a'íi pu ravaire'eca'a í tajtuhuan í ti jín antiújmua'aree. Ayee pu ántehuaaca'a a'íjna í tajtuhuan tijín Sergio Paulo. Jé'ecan pu té'umua'areereca'a a'íjna í tajtuhuan. Aj pu i hua'uta'aíjtaca'a a'íjna í Bernabé, ajta a'íjna í Saulo a'íjna jime'e ti a'íin tajtuhuan ayén tí'ijxe'eve'eca'a ti huá'unamua a'ij ti 'een jín huaja'uta'íteca'a í Dios.

⁸ Ajta a'íin ti támua'aree, a'íi pu ayén ántehuaaca'a tijín Elimas. A'íi pu huá'a jetze me'ecan huatéechaxi tí'ij caí té'antzaahuat'e'en a'íjna í tajtuhuan. ⁹ Ajta a'íin í Saulo, ti ajta ayén ántehuaa tijín Pablo, a'íi pu a'íjna jetze arájuca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Aj pu i ra'aráasej temua'anaa.

¹⁰ Tí'iquí ayén tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pe tí'ihua'itaca, í ti tiyaaru'u a'atáata pú'een, mú'ee pe caí raxí'eve'e naijmi'í tíj na'a tí'ixi'epi'ín. ¿Ni qui hui pecáí ja'anáj ra'antipúa'ajte'esin pej caí mú'ee tihua'antiú'uuni'ira'an mej miyen rici a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios? ¹¹ Pu'uri Dios puajtzi muaatá'asin íjii.

Pua'aracúuni pej pua'amé. Capej hui ché'e mé uunéeri pua'amé tújca'ari tzajta'a.

Ti'iquí ayén tel'irájraa a'ij ti tiraata'ixaa a'ijna í Pablo. Temua'a pu tel'aracúuni'i já'araa a'ijna ti támua'arejca'a. Cu xiee ti cuj huatética'are í jemin, ajta cumu ti huamé'en ciéeniste'e. Aj pu i ja'ati huáhuau ti ra'anaví'ira'a, ayén tijín capu mé úunee.

¹² Ajta a'íin í tajtuhuan, tí'ij raasej a'ij ti til'itj huarj, tí'iqui rá'antzaahua a'iné a'ij pu pua'a ra'utasej a'ij mej ye'í tihua'umuá'ate me'ijna jime'e í tavástar'a ti raniuuca.

Mat'ij nu'u me'uun a'uté'uuca'a u Antioquía ti a'uun huatacá'a u Pisidia

¹³ Aj mú mi a'ucj, a'ijna í Pablo, majta me'ijna í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. A'uu mú atéeci í baarcu jetze. Mat'ij mi me'uun a'uré'ene a'ujna já'ahua'a sej chuéjra'a japua ti ayén téja'arjtehuaa tijín Panfilia. A'uu mú a'ará'a a'ujna chajta'ana japua ti ayén téja'arjtehuaa tijín Perge. Ti'iquí a'ijna í Juan, a'úu pu huaja'utétuaxi. Ajta a'uun airáne u Jerusalén.

¹⁴ Majta me'ín í seica, a'íi mú huiráaci a'ujna Perge. Mat'ij mi me'uun a'ará'a a'ujna já'ahua'a a'ujna chuéjra'a japua ti ayén téja'arjtehuaa tijín Pisidia. Mat'ij mi me'uun a'ará'a a'ujna Antioquía. A'uu mú a'uteájrupi huá'a teyuu tzajta'a a'ijna xicájra'a mej jetzen ruse'upi. Mat'ij mi huatéra'aseca'a. ¹⁵ Aj mú mi seica ra'ujjve í yu'uxari í te'anxí, majta í seica í yu'uxari í mej te'uyú'uxaca'a í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Mat'ij mi í mej tí'ajta teyujta'a, a'íi mú miyen tihua'utá'ixaa tijín:

—Ta'ihuaamua'a, ti pua'a til'itj sehuá'a'ixaate'ecu í teite, á'iyen sehua'utá'ixaate'e íjii.

Ti nu'u a'íin Pablo ayén tihua'utá'ixaa

¹⁶ Aj pu i a'íi á a'utéechaxi a'ijna í Pablo. Tí'ij i rumuájca'a jín hua'utá'ijmíjri'i tijín mej caí a'ij teáruaasime'en. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een teteca mi sej Israél jetze ajtémecan, mú'een mi sej seajta rá'atzaahuate'e í Dios, xáanamujri'i hui se'ijna i niuucari. ¹⁷ A'ijna í hua'aDioj í mej uyé'esise'ira'a a'ujna Israél, a'íi pu hua'avé'evi'iti a'ímej í tayá'upuaci'istemua'a. Aj pu i a'íin hua'utámu'íire jeihua mat'ij mauj me'uun é'echejca'a a'u mej caí chuej é'ejcha'ica'a. A mú é'echejca'a me'újna já'ahua'a sej chuéjra'a japua ti ayén téja'arjtehuaa tijín Egipto. Aj pu nu'u i Dios hua'irájtuaa, a'ujna chuéjra'a japua, a'iné a'íi pu ayén hua'umuá'amuat'ecaa.

¹⁸ A'íi pu nu'u huá'a jime'e huá'uviicua'ire hua'apuate nine'ira'a mat'ij á'ujjuhua'ane'e a'ujna já'ahua'a itzitá. ¹⁹ Ajta arahua'apuáca pu antipué'ari í teite í mej me'uun a'uchéjme'ecaa í sej chuéjra'a japua, ti ayén téja'arjtehuaa tijín Canaán. Aj pu nu'u i hua'utapuaíjve í ruteítestemua'a a'ímej í mej huá'achueere'ecaa í mej amuacaícan me'uun é'echejca'a.

²⁰ Jirá'atee nu'u a'achú cumu muáacua ciento japuan muáacua jetze nine'ira'a ti ayén hua'utéemua'iti. Ajta á'iyen Dios pu nú'u hua'utá'a í ruyaujmua'a ti tihua'uta'ájte'en jueesi jime'e. Ayee pu nu'u teumé'eca ajta na'a caí huatasejre a'ijna í Samuel í ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

²¹ Aj mú nu'u mi raatáhuaviiri'i ti Dios tiu'utá'an ti sej rey tihua'uta'ájte'en. Aj pu i Dios ayén raatá'a ti sej tihua'uta'ájte'en. A'íi

pu nu'u a'ñin pu'éene'e a'ñina í Saúl ti yaujra'an pú'een a'ñina í Cis, í ti huá'a jetze ajtème'ecantaca'a a'ñimej í mej Benjamín jetze airáne. Saúl pu tihua'uta'a'áj a'achú cumu hua'apuate nine'ira'a.

²² 'Aj pu nu'u í Dios rá'ari'iri'i a'ñina í Saúl ti tihuá'a'ajjte'eca'a. Aj pu í a'ñina huatá'a ti a'ñin í David tihua'uta'ajjte'en rey jime'e. Jíme'en pu nu'u tiu'utaxájtaca'a í Dios, ayén tijín: "Nee nu hui ra'antíhua'u ne'ñina í David, í ti yaujra'an pú'een a'ñina í Isaí. Rí'i pu xáahuí tinaatá'asin ineetzi. Naíjmi'i pu ayén tí'irini a'ij nej tí'ijxe'eve'e." ²³ Sejí ti nu'u í ihuaacixa'ara'an a'ñina í David teecan, a'ii pu hui a'ñin pú'een í Jesús í ti Dios ya'uta'íteca'a a'ñimej jemi í mej Israél a'uchéjme ti ij huá'a japua huániuuni. Aye pu te'ará'aste í Dios a'ñina ti jíme'en te'ataújratziiri'i.

²⁴ 'Tí'ij caí xi á a'utasejre a'ñina í Jesús, a'ñi pu hui Juan hua'utá'ixa a'ñimej í mej Israél mé a'uchéjme. Aye pu tihua'utá'ixaa ti nu'u ayén ruxe'eve'e mej huámua'ivijhua, ajta mej nu'u seicié tiú'umua'ati í ru tzajta'a. ²⁵ Ajta, tí'ij ari a'ájna teja'uré'enejsime'eca í xicájra'a ti jetzen huámi'ini í Juan, ayée pu tiu'utaxájtaca'a a'ñina tijín: "Canu hui nee ne'ñin pírici í sej rachú'eve'e. Sejí pu a'ñin pú'een, aúche'e pu mé e'evé'eme. A'ñina jemi, capu hui ayén tínaavíjte'e ineetzi nej tí'itij jín raatévaire'en tí'itij jime'e ti cñieen jín seijre'e. A'ñi pu jaítze'e ve'ecán jín tí'itevé'e a'ame necai'inee."

²⁶ 'Ne'ihuáamua'a, mi sej Abraham jetze huanéj, mi seajta Dios jemi té'atzaahuat'e, mú'ejmi pu hui jemi a'ame a'ñina í niuucari tijín a'amua japua huániuuni í Dios.

²⁷ 'Mí majta a'ñimej í mej Jerusalén mé é'echejca'a, majta a'ñime í mej tihuá'a'ajjte'eca'a, camu a'atzu ramua'areereca'a ja'ati ti pírici a'ñina í Jesús, camu majta yaú'itiée muá'araa í niuucari í mej ra'uyú'uxaca'a a'ñime í mej mejmi'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Aye mú tira'ará'aste me'ñina í niuucari me'ñina jime'e mej tí'itij jín jetzen te'ujpuá'ajte me'ñina í Jesús. Camu rí'i a'ij mej ra'ujíjve'eca'a a'ñina í niuucari a'ij ti ye'í huataújmua'a ja'anáj ti na'a tí'ijtá a'ájna teja'uré'enen a'ájna xicájra'a í mej jetzen ruse'upi.

²⁸ 'Camu hui majta a'ij tirájteu í mej jín ráamua'aree ti ayén tiraavíjte'e ti a'ñin huámi'ini. Mi majta, a'ñi mú Pilato huatá'ixaa ti a'ñin raata'ajta mej nu'u raajé'ica. ²⁹ Matí'ij mi miyen tiujú'uruurée nain tíj na'a ti té'eyu'usi'ihuaca'a a'ñina í yu'uxari jetze, aj mú mi ra'acájtí í cúruu jetze. Matí'ij mi ra'avá'ana.

³⁰ 'Aru Dios pu hui ayén tiraatá'a ti huatarún í mi'ichite tzajta'a. ³¹ Ajta a'ñin í Jesús, a'ñi pu huataújsejratata'a a'ñimej jemi í mej amuacaícan jamuan á'ujuhua'ane'eca'a tí'ij a'ñin e'erájraa a'ujna Galilea, tí'ij a'uun a'ará'a a'ánna Jerusalén. Ijii, a'ii mú hui a'ñin pú'een í mej tihuá'a'ixaate'e í teite a'ñina jime'e a'ñina í Jesús.

³²⁻³³ 'Teajta iteen, ayée tu tejá'amua'ixaate'e tel'ñina í niuucari í ti amuaatatémua'aviste'esin a'ñina í ti jín Dios te'ataújratziiri'i a'ñimej jemi í tavaújsimua'aci'i. A'ñi pu hui araúraste itejmi jemi, iteen í tej huá'ayaajmua'a. A'ñi pu jín araúraste ti a'ñin raatá'a ti huatarún í mi'ichite tzajta'a a'ñina í Jesús. Aye pu té'eyu'usi'ihuaca'a í Chuiicari jetze í ti hua'apua tijín: "Mú'ee pej ní'yauj. Ijii nu xaa neri'inee muá'íya'upua na'ame."

³⁴ 'Jíme'en hui a'ñina í niuucari ti nu'u Dios ayén tiraatá'a ti huatarún ajtahua'a í mi'ichite tzajta'a tí'ij caí ja'anáj huatépete í ti ratéhua'ira'a,

ayée pu té'eyu'usi'ihuaca'a tijín: “Ayeé nu che'atá nena'a tejámuaatá'asin naíjmi'ica a'achú pua'améca a'ij nej neri ti'itij jín te'atánratziiri'i ne'íjna í David, í nej jín tiraatá'a, ti neetzi jemi seijre'e í ti xí'epi'in 'een.”³⁵ A'íj pu hui jín ayén té'eyu'usi'ihuaca'a sej jetze í Chuiicari tijín: “Capej mú'ee ti'itá'acare'en ti huatépete í ti ratéhua'ira'a a'íjna ti muavaire'e, ti ajta ri'éene'ecán jín seijre'e mú'etzi jemi.”

³⁶ Puj, ayej ti'ayajna xaa, a'íj pu hui í David hua'utévai í ruteítestemua'a a'ij ti tí'ijxe'eve'eca'a í Dios. Tí'iquí huam'í'i, mat'í'ij mi ra'avá'ana a'ímej jamuan í ruvaújsimua'a teeca. Ajta á'iyen huatejpetzi í ti ratéhua'ira'a, tzí'te'e.³⁷ Mi ajta a'ín í ti ratéhua'ira'a a'íjna ti Dios raatá'a ti huatarún, capu xaa ne'u huatejpetzi.

³⁸ A'íj nu jín niyen tí'ijxe'eve'e, ne'ihuaamua'a, sej hui ráamua'aree tetíj teri tejá'amua'ixaate'e ti Dios tejámuaatá'uuni'ira a'íjna jime'e ti Jesús huam'í'i mú'ejmi jetze me'ecan tu í a'ín raaté'uuna í sej jín auteájturaa í jemin.³⁹ A'íj pu jetze hua'irájtuaa naíjmi'ica a'achú pua'améca mej té'atzaahuat'e. A'íj pu hua'irátuaasin naíjmi'ica í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Mi ajta, a'íjna í yu'uxari ti ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moisés teecan, capu ja'anáj ti'itij jín hua'irátuaniiche'e.

⁴⁰ R'í'í xu'u mú'een tí'ij caí ayén tejamuáaruuren a'ij mej mejm'í'i tiu'utaxájtaca'a a'íjme í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.⁴¹ Miyen tijín:

Casi'i, mú'een xu ta'utéxiehuari'iri'i, ché'e utévatziiin í á'amuatza'ia.

Seajta mú'een antipua'are, a'iné ayée nu rini íjii sej ché'e ruuri,

ti'itij nu jín niyen ríci í sej caí ja'anáj rá'antzaahuat'esin.

Capu amín a'ij ti pua'a ja'ati ayén tejamuá'ixaate'en.

Aj pu í Pablo pu a'íjna a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en a'ímej í teite í mej caí Israel jetze ajtémecan

⁴² Aj mú mi huiráci u teyujta'a. Mat'í'ij huiráci'ne, aj mú mi seica raatá'ínee ti tihua'utá'ixaate'en jaítze'e a'íjna jime'en sej jetze í xicaj mej jetzen ruse'upi.⁴³ Tí'íj antipua'areca'a í mej ráanamujri'i í niuucari, mat'í'ij mi jeíhua teite a'ucíj jamuan a'íjna í Pablo, majta a'íjna í Bernabé. Seica mú a'ín pú'eene'e í mej Israel jetze ajtémecan, majta seica í mej raataxí'eve í hua'aye'ira, a'íj mú pú'een í mej Israel é'eme'ecan.

A'íjna í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé, jeíhua mú tihua'a'ixaate'eca'a. Mehua'u'íjcate mej nu'u ráahuauni í ti nu'u Dios ayén tiraateátuaasin.

⁴⁴ Tí'íj ajtahua'a teja'uré'ene a'ájna xicájra'a í mej jetzen ruse'upi, naími'i mú e'etiújsej í mej me'uun a'uchéjme a'ánna Jerusalén, mej mi ráanamua í niuucari ti jín tí'ajta a'íjna í Dios.⁴⁵ Mat'í'ij mi me'ín í mej Israel jetze ajtémecan, mat'í'ij hua'usej mej jeíhua teite tiújsej, jé'ecan mú huá'anchueere. Aj mú mi autéjhui mej me'íjna jetze te'ujpuá'ajte'en ti'itij jime'e me'íjna í Pablo. A'ij mú pua'a tí'ijjeeveca'a a'ij ti tí'ixajtaca'a.

⁴⁶ Mat'í'ij mi huá'a jetze huatéjca'ane a'íjna í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé. Mat'í'ij mi miyen tihua'utá'ixaa tijín:

—A'íj pu hui ruxe'eve'e tej amuacaícan tejamuá'ixaate'en í niuucari ti jetzen rá'axa í Dios, mú'etzi jemi mi sej Israel jetze ajtémecan. A'iné caxu ra'ancuré'asin, capu ajta a'ij tejamuá'amitiejte'e ti ayén tejámuaavíj'te'e sej siyen ruuri xá'ara'ani í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e. A'íj tu jín, teri u á'uju'nu huá'a jemi í mej caí Israel jetze ajtémecan.

⁴⁷ Ayeé pu hui té'eme, a'iné ayée pu titaata'a'íj í tavástara'a tijín:

Nee nu amua'antíhua'u setá'aj tihua'utá'ixaate'en í mej caí Israél jetze ajtème'ecan,

seajta nainjapua tíj na'a íiyen chaanaca japua.

A'íí mú ramua'aréeren me'íjna í niuucari í nej jín hua'irátuaasin.

—Aye me'íí tihua'utá'ixaa.

⁴⁸ Mat'íij ráanamujri'í í mej caí Israél jetze ajtème'ecan, jé'ecan mú huataújtemua'ave. Jé'ecan mú rí'í tiraatá'a í niuucari tí jetzen rá'axa í Dios. Majta naími'í í tí Dios amuacaícan u huaja'antíhuau mej mí ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e a'u tí é'eseijre'e í Dios, a'íí mú rá'antzaahua. ⁴⁹ A'íj pu jín, jé'ecan mú hua'utá'ixa nainjapua a'ujna chuéjra'a japua. T'íij pí na'a tí tápuaapua'are, jaítze'e mú teite miyen tiráanamujri'í í niuucari tí jín Dios hua'irátuaasin ajta mena'a caí ráanamujri'í naími'í í mej me'uun a'uchéjme.

⁵⁰ Mí majta me'íjna í mej Israél jetze ajtème'ecan, a'íí mú ca'aníjra'a hua'utá'a mej mí tiníniu'ucacun seica í uuca í mej jé'ecan rá'atzaahuat'e'e í Dios, í 'uuca mej jaítze'e tí'itij jín ruxe'eve'eca'a í chajta'ana. Majta seica ca'aníjra'a hua'utá'a í teteca í mej jeíhua tí'itij jín ruxe'eve'eca'a a'ujna u chajta'a. Ca'aníjra'a mú hua'utá'a mej mí a'ij pua'a huá'uruuren me'íjna í Pablo, majta me'íjna í Bernabé. Aj mú mí hua'utamúári a'ujna a'u mej a'uchéjme.

⁵¹ Majta me'ín í mej hua'apua, a'íí mú tiu'utéca'atzi í tiú'ujca'acai tí'ij cáaxin í chuej, mej mí me'ín teite miyen tiráamua'aree mej auteájturaa í Dios jemi. Aj mú mí a'ucíj.

Aa mú a'ará'a já'ahua'a chajta'a tí ayén téja'arájtehuaa tíjín Iconio.

⁵² Majta me'ín í mej té'atzaahuat'e'e, jé'ecan mú huataújtemua'ave. Majta me'íjna jetze rucá'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

14

Mej nu'u me'uun a'uté'uuca'a u Iconio

¹ Ajta a'ín í Pablo, ajta í Bernabé, mat'íij me'uun a'ará'a a'ujna Iconio, aj mú mí a'uteájrupi hua'atéyujta'a a'íime í mej Israél jetze ajtème'ecan. A'uu mú tihua'íixaa í teite tzáahuatí'ira'a jime'e. A'íj mú jín, jeíhua rá'antzaahua a'íime í mej Israél jetze ajtème'ecan, majta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

² Majta seica, í mej caí té'atzaahuat'e'eca'a, a'íí mú ca'aníjra'a hua'utá'a a'íimej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. A'íj mú jín a'ij pua'a te'utánamujri'í a'íimej í mej hua'apua. ³ A'íj mú jín á'atee a'íjna í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé, ca'anín mú jín tihua'utá'ixaa í tavástara'a jetze me'ecan. A'íj pu jín ca'aníjra'a hua'utá'a mej mí miyen huárini mej ráamua'aree í teite, mej Dios jetze arájca'ane í mej hua'apua.

⁴ Majta í teite í mej é'echejca'a u chajta'a, a'íí mú tiújse'irihua'a seica mej miyen tí'ijmua'areereca'a a'íimej jemi í mej Israél jetze ajtème'ecan, majta seica tí'ijmua'areereca'a a'íimej jemi í mej hua'apua. ⁵ Aj mú mí me'ín í mej Israél jetze ajtème'ecan, majta a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'íimej jamuan í mej tihuá'aijte'e, a'íí mú miyen tiraaxí'epi'intare mej nu'u a'ij pua'a huárini, majta nu'u hua'uteátu'asixi'ín tetej jime'e.

⁶ Aj mú mí ráamua'areeri'í a'íime í mej hua'apua. A'íj mú jín huataúruu. A'uu mú a'ará'a a'ujna já'ahua'a tí ayén téja'arájtehuaa tíjín Listra, ajta tí ayén téja'arájtehuaa tíjín Derbe. A'uu pu jetzen ajtème'ecan a'ujna u

Licaonia. Majta á'ujjuhua'ane'e tǵj na'a a'u ti imuá ja'u'ástimee í chuej.
7 Maúche'e mú tihuá'a'ixaate'eca'a í teite a'ǵjna í niuucari ti jǵn Dios
hua'irátuaasin.

Mej nu'u me'uun a'uté'uuca'a me'újna u Listra

8 A'uu pu seij a'utéveeca'a a'ujna já'ahua'a Listra, tevi ti caí
rá'aye'ivejca'a í ru'ǵca jetze. Aye'e pu éene'e huanú'ihuaca'a. Capu
huáye'icaa. 9 A'ǵi pu ráanamujari'i a'ij ti tí'ixajta'a a'ǵjna í Pablo. Ti'iquí
a'ǵn Pablo raasej. A pu temua'a naa tirú'umua'areereca'a ti a'ǵjna ti caí
r'ǵen ru'ǵca jetze, a'ǵi pu rujni a'ǵjna jime'e ti té'antzaahuate'en. 10 Aj pu i
ayén tiraatajé ca'anín jime'e tijǵn:

—Huatéechaxi.

Ti'iquí a'ǵn ájtzucu. Ajta á á'uche'ecane'e já'araa.

11 Mat'ǵij raasej a'ij ti ti'itǵj huáruu í Pablo, aj mú mi huajǵjhuaca'a í teite
runiuuca jime'e mej jime'en tí'ixaxa'a a'ujna Licaonia. Miyen tijǵn:

—ǵ Diosi mú yé ve'ecáane. Cu xǵee muaateújteitesteca'a mej mi yé
huatasejre íiye itejmi jemi.

12 Yee mú tiu'utaxájtaca'a tijǵn:

—Amijna mi Bernabé, a'ǵi pu hui a'ǵn pú'een í Dios tej tiyen rata-
muá'amua tijǵn Júpter, ajta amijna í Pablo, a'ǵi pu hui a'ǵn pú'een a'ǵjna í
Mercurio.

Aye'e mú raatamuá'a me'ǵjna í Pablo, a'iné a'ǵi pu nu'u raataxájtaca'a.

13 Aa pu vejlǵi jé'esejre'eca'a í teyuu a'ǵjna ta'anténine'i a'ujna cha-
jta'a. Ajta a'ǵn í puaarij ti tí'ivaire'e Júpter jemi a'ujna teyujta'a, a'ǵi
pu u huaja'uvé'ejajpuaca'a í tuuru'use, ajta í xuuxu'u ti tutǵjhua. A'ǵjna
í puaarij, majta í teite, a'ǵi mú huá'ana'amiche'e í tuuru'use, majta
huá'umuai'ivejtaca'a.

14 Majta me'ǵn í Pablo, ajta a'ǵjna í Bernabé, mat'ǵij ráamua'areeri'i, á
mú aúurupi í teite tzajta'a, meruaachijmé'e, majta antǵijihua. Mat'ǵij mi
amuacaícan tiu'utésiujtza'anaxi í tiú'ujcǵxu me'ǵjna jime'e mej mi me'ǵjna
jǵn hua'utá'ijmiǵjra í teite. 15 Miyen tijǵn:

—Mú'een teteca, ¿a'iné sej si siyen rici? Teen tu hui teajta teteca
pú'een, setǵj mú'een. Aye'e tu 'een jǵn mú a'uvé'uju'un tetá'aj teja-
muá'ixaate'en setá'aj mú'een raatapuá'ajta se'ǵjna ti caí ti'itǵj vaire'e,
setá'aj raténa'amiche'en í Dios ti i'irúuri, ti ajta raatétaahuaca'a í ta japua ti
auuteájmu'a, ajta í chaanaca tej japuan yen seijre'e, ajta í jaj ti íiye seijre'e
ta jamuan, ajta nain tǵj na'a pua'amé tí'iseijre'e íiye chaanaca japua, ajta
jaj tzajta'a ti tí'iseijre'e.

16 A'ǵjné'ímua pu hui Dios hua'utá'a í teite mej miyen éene'en seijre'e
matǵj me'ǵn tí'ijxe'eve'eca'a. 17 Mi ajta, tǵj na'a jéjcu'a imuá tǵj na'a ti yú
e'iré'ene, Dios pu huá'a jemi tiu'uteájtuaa í mej jime'en ráamua'aree a'ǵj ti
ye'í huarǵj í Dios. Aye'e xu hui tí'ijmu'a'aree ti Dios á'amuacha'ǵj temua'a
naa. Nain pu jǵn tejámuatá'asin viite jime'e, mej huáviiye, ajta ti
tiú'ucǵire, ajta tejámuatá'asin í sej ráacua'ani, ajta sej rǵéene'e se'ǵre'e
xá'ara'ani mi ruxǵejniu'uca jetze. —Aye'e pu tihuá'utá'ixaa.

18 Mu'iiicáca pu huatá'ixaa í teite. Xa'ichu'i pu hua'utéemua'iti mej mi
caí miyen tihuá'amua'ivejte'e.

Mat'ǵij nu'u raateátu'asixi me'ǵjna í Pablo me'újna u Listra

19 Aj mú mi seica u a'uvé'uju'un. A'uu mú e'eráaci a'ujna já'ahua'a
Antioquía, majta me'újna Iconio. A'ii mú a'ǵn pú'een í mej Israél jetze
ajtéme'ecan. Mat'ǵij mi hua'utá'ixa í teite ti nu'u a'ij pua'a tí'itevij í Pablo.

Matí'ij mi raateátu'asixi tetej jime'e. Ayee mú tiu'umuá'aj tijín huamí'i. A'ij mú jín mi ya'ujáanajraa á pua'acíe í chajta'ana jetze.

²⁰ Aj mú mi me'ín í mej té'atzaahuat'e me'uun e'etiújseij a'u mej yauujájsime'e í Pablo. Mua'ajteáxiireca'a a'u mej yauutéj. Jíme'en mu'u jemin ajteáxiireca'a, aj pu í ájchee a'íjna í Pablo. Ajtahua'a, pu a'uteájrupi u chajta'a. Yee ruijmua'ate'e yee, a'íi pu á'uraa a'íjna jamuan í Bernabé. A'uu mú a'ucíj u Derbe.

²¹ A'uu mú tihuaú'ixaa í niuucari jime'e ti jín Dios hua'irátuaasin. Jéihua mú hua'utéemua'íti í teite a'ujna Derbe, mej mi me'ín té'antzaahuat'e'en. Aj mú mi huaré'aci me'újna u Listra, majta me'újna u Iconio, majta u Antioquía. ²² Nainjapua mú ca'aníjra'a hua'atá'a a'ímej í mej té'atzaahuat'e'e mej mi caí ratápuaapua'ajta'an mej té'atzaahuat'e'e, majta hua'utá'ixa ti nu'u ayén tiú'ujxe'eve'e ti ja'ati amuacaícan ayén tirajpuaíitzi á'ara'ani ti í a'uun a'uteárute a'ujna ti é'eseijre'e í Dios.

²³ Majta hua'avé'ehuau í hua'avaujsi mej mi tiu'utévaire'en u huá'a teyujta'a. Matí'ij téniúuve'e, majta huaúritzi'ive, aj mú mi ra'íjca í tavástar'a najmí'íca í mej rá'atzaahuat'e'e.

²⁴ Matí'ij antacíj a'ujna já'ahua'a seij chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Pisidia. A'uu mú a'ará'a a'ujna já'ahua'a seij chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Panfilia. ²⁵ Aj mú mi me'uun a'ará'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Perge. A'uu mú tihuaú'ixaa í niuucari jime'e. Aj mú mi a'ucíj a'ujna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín u Atalia.

²⁶ A'uu mú baarcu jetze atéeci. Matí'ij mi antacíj yútan pújme'en a'ujna já'ahua'a Antioquía. Aa pu pítejá'arici a'u mej yau'íjca í Dios ti hua'acha'íi á'ara'ani mej mi miyen ríjca a'ij mej tihua'uta'íti'iri'í í ru'ihuaamua'a. ²⁷ Matí'ij mi me'uun a'ará'a a'ujna Antioquía. Aj mú mi hua'ajtéseij í mej teyujta'a e'etiújse'irihua'a. Nain mú tihua'utá'ixaa í niuucari jime'e a'ij ti Dios ayén tihua'utá'a a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan mej mi majta me'ín té'antzaahuat'e'en. ²⁸ Matí'ij mi me'uun á'atee huá'a jamuan í mej té'atzaahuat'e'e a'ujna Antioquía.

15

Matí'ij nu'u huá'a'itziite'eca'a a'íme í mej rá'astijre'eca'a í ruye'ira í mej Israel hecé ajtémecan

¹ Seica mú me'uun a'ará'a a'ujna u Antioquía. A'íi mú a'íin pú'een í mej Israel jetze ajtémecan. A'uu mú e'eráaci a'ujna Judea. Matí'ij mi autéjhuii mej tihua'umua'aten í ru'ihuaamua'a. Miyen tijín:

—Ti pua'a secaí ra'ancuré'ecura'a í runavij í mej jetzen sea'araca a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Moisés teecan, ti pua'a secaí siyen huárini, seij ajta seij, capu a'ij tí'iri'iri ti Dios tejámuaatá'uuni'í.

² Mi majta a'íjna í Pablo, ajta í Bernabé, jé'ecan mú tihua'a'ixaate'eca'a tzáahuati'ira'a jime'e. Aj mú mi a'ímej ru'ihuaamua'a miyen tiu'íjca a'ímej í mej hua'apua, huá'a jamuan í seica mej mi á'ujciine a'ánna Jerusalén, mej mi raaxí'epi'intare'en a'ímej jamuan í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, majta í vaujsi í mej tiújse'irihua'a u teyujta'a a'ánna Jerusalén.

³ Majta me'ín í mej tiújse'irihua'a a'ujna Antioquía, a'íi mú hua'uta'a'íj. Matí'ij mi a'ucíj. A'uu mú Fenicia a'uré'ene, majta me'újna u Samaaria. Nainjapua mú tihua'utá'ixaa me'íjna jime'e mej té'antzaahuat'e'en í

Dios jemi, a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. A'íj mú jín huataújtemua'ave temua'a naa a'íime í huá'a'ihuaamua'a matí'íj huá'unamuajri'i a'íj mej tí'ixajtaca'a.

⁴Matí'íj me'uun a'ará'a a'ájna Jerusalén a'ájna í Pablo, ajta a'ájna í Bernabé, jé'ecan mú hua'ancuré'evi'iti temua'a naa a'íime í mej tiújse'irihua'a u teyujta'a, majta í mej tamuáamuata'a japan hua'apua ará'ase, majta í vaujsi. Matí'íj mi miyen tihua'utá'ixaa nain tí Dios tiu'uteájtuaa jaítze'e huá'a jemi í seica í teite.

⁵Majta seica a'ímej í fariseos í mej té'atzaahuat'e, a'íi mú a'ájna a'uté'uuca'a. Miyen tíjín:

—Jé'ecan pu hui ruxe'eve'e mej miyen huárini a'ímej í mej té'atzaahuat'e í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. Mich'é hui ra'ará'asten nain jime'e a'íj tí tiu'utaxájtaca'a a'ájna í Moisés teecan. Mich'é ra'antisíjchixi'in í runavij.

Matí'íj nu'u me'uun e'etiújseij u Jerusalén

⁶Aj mú mi tiújseij a'ímej í mej tamuáamuata'a japan hua'apua ará'ase, majta í vaujsi mej mi tí'huaúrixaate'en me'íjna jime'e. ⁷Matí'íj a'atzu á'atevi'ica mej tí'ixa, aj pu í a'íin Pedro ájchee. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ne'ihuaamua'a, mú'een xu hui seri ramua'aree ja'anáj tí ímuá Dios na'antíhuau ineetzi nej a'amua jetze ajtémecan, nej ní tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e tí jín Dios tihua'utá'uuni'i í mej cáí Israel jetze ajtémecan mej mi rá'antzaahuat'e'en. ⁸Ajta a'íin Dios, í tí tirú'umua'aree a'íj tí ja'atí tí'ímua'atze í ru tzajta'a, a'íi pu taatasejra tí a'íin miijmu hua'ancuré'evi'iti. Ayee pu che'atá na'a tihua'utá'a tí a'íin xiéjniu'ucare'ara'an huateáturan a'ímej tzajta'a tíj titaatá'a itejmi.

⁹Jemin í Dios, naími'i tu tiyen taxí'ej tena'a 'een. A'íj tí a'íin raajéjcuare í taxiejniu'uca tetí'íj rá'antzaahua, ayée pu che'atá na'a tihua'ajejcuaren í huá'axiejniu'uca a'ímej. ¹⁰A'íj pu hui jín, a'íiné 'een jín siyen tirá'axijte'e í Dios se'íjna jime'e sej tihua'a'íjcate'e a'ímej í mej té'atzaahuat'e ye'irá jime'e í mej cáí ravícuá'iraca'a í tavaújsimua'a teeca, teajta iteen.

¹¹Mí ajta, ayée pu titá'amitiejte'e itejmi tej cáí tí'inajchita, te'íjna jime'e tí tavástara'a ta japua huaniú itejmi. Ayee pu hui che'atá na'a huá'a japua tí'iniuuni a'ímej. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹²Aj mí mú raatapuá'ajtaca'a naími'i í mej tí'ixajtaca'a. Jé'ecan mú huá'anamuajraca'a matí'íj tihua'a'ixaate'eca'a me'íjna í Pablo, majta me'íjna í Bernabé. Nain mú hua'utá'ixa tíj na'a tí hua'utá'a í Dios í huá'a tzajta'a a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. Jéihua mú rí'í huaríj í mej jín rí'í te'utasej. Dios pu hua'utévai a'ímej í mej hua'apua. ¹³Matí'íj ra'anticí'i mej tí'ixa, aj pu í Jacobo ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ne'ihuaamua'a, xáanamuajri'i í nej amuaatá'ixaate'esin. ¹⁴Amijna í Simón auchén pu hui titaatá'ixaa tí Dios huá'a jime'en hua'utévai a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, seica teite tzajta'a mej mí rí'í tiraatá'an. ¹⁵A'íj tí tí'ixa a'íjna, ayée mú hui che'atá mena'a mejmí'í tira'uyú'uxaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayee pu xaa ne'u té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze. ¹⁶Ayen tíjín:

Tí'íj antipué'aren, nee nu uvé'enejsin.

A'íjna í chí'ira'an í David, í tí'írí'í á'ave, nee nu neajtahua'a rajajsin.

Nee nu rá'ajtaahua jéjcuacan ne'íjna jetze í tí auj á jé'ejnee.

17 Majta í seica í teite,

miché'e naími'i ráahuauni í tavástar'a a'íime í teite í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, mej mi náamua'ati a'ij nej ántehuaa inee.

18 Ayee pu ti'ixa í tavástar'a í ti jécua'imua hua'utá'ixa a'íjna í ti'itj í mej nu'u ráamua'ati.

19 'A'ij nu hui jín niyen tejá'amua'ixaate'e tej caí tiyen tihúa'ajaaxiejv'i'ira a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan í mej mauchén té'antzaahuat'esin. 20 Jaítze'e pu tí'ivaire'e tej tihua'uta'it'i'í yu'uxari jetze, tej ti tiyen tihua'utá'ixaate'en mej nu'u caí tí'icua'a í ti tí'icua'iri'í í mej ráamua'í'ivajtaca'a huá'a jemi í huá'a dioosi, majta nu'u caí ruxána'acira'ate úucate jamuan, ajta mej caí í 'uuca ruxána'acira'ate í tetecca jamuan.

'Majta mej nu'u caí racua'aca huá'ire'ara'an ti'itj mej raatécua'imí'in, ajta mej caí racua'aca í xúure'ara'an. 21 A'li pu ayén tiú'ujxe'eve'e, a'iné matj mena'a tite'utéhuii a'ujna a'u mej a'uchéjme í teite, ayée mú tihua'utá'ixaa a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Moisés teecan, majta hua'atéyujta'a mú ra'ujjve í yu'uxari jetze ti a'ín ra'uyú'uxaca'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

Í mej nu'u tihua'uta'it'i'iri'í a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan

22 Aj mú mi me'ín í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, majta í vaujsi, a'íi mú raaxí'epi'intare mej seica avé'ehuauni í ru jemi mej mi hua'uta'íte a'íjna jamuan í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé, mej mi á'ucí'ine a'ujna Antioquía. A'ímej mú antíhuau a'íjna í Judás ti ajta ayén ántehuaa tijín Barsabás, majta me'íjna í Silas. A'íime í mej hua'apua, a'li mú a'ín pú'een hua'avaujsi í mej tí'ixi'epi'intare'e. 23 A'ímej mú jemi raata'ítecca'a í yu'uxari ti ayén a'íjna jín tirá'axa:

“Íteen, i tej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, teajta i tej i'í vaujsi i tej títase'iri u teyujta'a, ayée tu á'amuateujte'e mi sej té'atzaahuat'e, mi sej seij chuéjra'a japua a'uchéjme se'újna Antioquía, seajta amen ti huatacá'a a'ujna já'ahua'a Siria, ajta se'újna já'ahua'a u Cilicia.

24 “Tu'uri ráamua'areeri'í mej seica í tej caí huatá'aca, a'íi mú yé a'ucj'í yie Jerusalén. Jé'ecan mú á'amua'itziite'eca'a me'íjna jime'e í mej tejamuá'ixaa. Jé'ecan pu utéevatzí í á'amuatjazta'a. 25 A'iné naími'í tu'uri tiyen tiu'utá'a í niuucari jime'e, ayée pu titá'amitiejte'e ti i'í xí'epi'ín tej hua'antíhuauuni seica í téjmi jetze mej ajtéme'ecan. A'ímej tu ti antíhuau tej ti hua'uta'íte mú'ejmi jemi, mej mi u á'uju'un í teite a'ímej jamuan í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé.

26 “A'íime í mej hua'apua, a'íi mú miyen tite'ehuaújca'ane ti pua'a ayén tiú'ujxe'eve'e mej huácu'ini a'íjna jime'e metihua'utá'ixaate'en í teite a'íjna jetze me'ecan í tavástar'a í Jesús ti i'í Ciriístu'u. 27 A'ij tu jín tihua'uta'aítecca'a te'íjna í Judás, teajta te'íjna í Silas. A'íi mú tejámuatá'ixaate'esin rujímua'a mú'ejmi jemi mej mi nain jín tejámuatá'ixaate'en í niuucari jime'e a'ij tej teri tiraaxí'epi'intare.

28 “Jee xaa ne'u, ayée pu tirá'amitiejte'e a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ajta itejmi, ayée pu titá'amitiejte'e ti i'í xí'epi'ín tej caí jéihua ti'itj jín tejá'amua'íjcate'e, sino a'ij tu'u í ti jaítze'e ruxe'eve'e. 29 Caxu racua'aca í huá'ahua'íra'a í ye'emuaate í mej huá'umuai'ivejtaca'a í huá'a dioosi jemi. Caxu seajta racua'aca huá'ire'ara'an í ti huatécua'imí'inihuaca'a na'ari ti'itj xúure'ara'an.

“Caxu seajta tiú'ujxana'acira'ate 'úcate jamuan, majta memíjna í mé 'uuca, mej caí tiú'ujxana'acira'ate í teteca jamuan a'ij tej tejá'amua'ixaate'e. Rí'i xu titeeteáturaasin í Dios jemi ti pua'a siyen huárini se'íjna jime'e. Ché'e a'ij tejá'amuavaire'e.”

Mat'íj a'íjna í Judás, ajta a'íjna í Silas, a'úu mú a'uté'uuca'a u Antioquía

³⁰ Mat'íj mi miyen huaríj, mat'íj mi me'uun huajau'iteca'a a'ujna Antioquía. Aj mú mi a'ucíj. A'uú mú e'etiújsej naími'í í mej té'atzaahuat'e'e. Mat'íj mi hua'utapíj í yu'uxari.

³¹ Majta me'ín í huá'ihuaamua'a, mat'íj ra'ujíjve í yu'uxari jetze, jé'ecan mú huataújtemua'ave a'íné naa pu hua'utá'a a'íjna í yu'uxari.

³² Ajta, a'íjna í Judás, ajta a'íjna í Silas, a'íi mú rujímua'a mena'a antiújmua'areereca'a majta me'íjna jín mej mi tiu'utaxáj í Dios jetze me'ecan. A'íj mú jín ca'aníjra'a jeíhua hua'utá'a í huá'ihuaamua'a a'íjna jime'e í mej tihua'utá'ixaa. Rí'i mú temua'a naa tihua'utá'a.

³³ Mat'íj mi a'atzu me'uun á'atee. Aj mú mi me'ín í huá'ihuaamua'ame'en miyen tihua'utá'ixaa mej á'ucíne ruxí'evi'ira'a jime'e a'u mej e'eráaci, mej mi majtáhua'a me'uun e'ará'asti a'ímej jemi í mej huaja'uta'iteca'a. ³⁴ Mi ajta, a'íjna í Silas, ayée pu tira'aránajcheca'a ti a'uun a'uteáturan. ³⁵ Majta me'ín, í Pablo, ajta í Bernabé, a'íi mú a'úu na'a a'uteáturaa a'ujna Antioquía. Majta jamuan í seica, camuché'e mú metihua'amua'atejca'a. Majta tihua'a'ixaate'eca'a í niuucari jime'e ti jime'en rá'axa í tavástara'a.

Mat'íj nu'u já'íta'a a'utacíj a'íjna í Pablo, ajta a'íjna í Bernabé

³⁶ A'atzu á'ateevi'ica, aj pu í a'íin í Pablo ayén tiraata'ixaa a'íjna í Bernabé tíjín:

—Tiché'e teajtáhua'a huaja'uvé'emuaare í ta'ihuaamua'a í mej me'uun a'uchéjme nainjapua a'u tej teri huaja'utá'ixaa í niuucari ti jín ra'axa í tavástara'a, tetá'aj ráamua'aree a'ij ti ye'í tihua'avai're'e.

³⁷ Ajta a'íin í Bernabé, a'íj pu huávi'itíjme'e a'íjna í Juan, ti ajta ayén ántehuaa tíjín Marcos. ³⁸ Mi ajta a'íjna í Pablo, capu rá'avi'itími'ica'a a'íné a'íi pu Marcos a'uun huaja'uhua'axi a'ujna já'ahua'a u Panfilia. Capu ché'e tí'imuari'eca'a huá'a jamuan.

³⁹ Jéihua mú huaújte'axi. A'íj mú jín ruséxu'íjmé'e a'ucíjxi. Ajta a'íjna í Bernabé, a'íi pu xaa ya'uví'iti a'íjna í Marcos. Baarcu jetze mú a'ucíj mej mi me'uun e'ará'asti a'ujna u Chipre. ⁴⁰ Ajta a'íin í Pablo, a'íi pu ra'antíhua'u a'íjna í Silas.

Majta me'ín í huá'a'ihuaamua'a, a'íi mú ra'íjca í Dios í ti huá'ucha'íin í tavástara'a a'ímej í mej hua'apua. Mat'íj mi a'ucíj. ⁴¹ A'áa mú a'ur'é'ene a'ujna u Siria, ajta a'ujna Cilicia. A'u ti na'a a'úu mej e'etiújse'iri u teyujta'a, a'íi mú ca'aníjra'a hua'utá'aca í ru'ihuaamua'a.

16

Pablo pu nu'u ra'avé'ehua'u a'íjna í Timoteo

¹ A'íjna í Pablo, ajta a'íjna í Silas, áa mú a'ucáane me'újna u Derbe, majta me'újna u Listra. A'uú mú seíj huáteu ti té'atzaahuat'e'e. Ayee pu ántehuaaca'a a'íjna tíjín Timoteo. Ajta a'íjna í náànajra'an, Israel pu jetze ajtéme'ecan, ajta táátajra'an, griego pu pú'ee'ene'e a'íjna. ² Rí'i mú tirájcha'íica'a a'íjna í Timoteo a'íime ihuáamua'ame'en í mej Listra é'eme'ecan, majta í mej Iconio é'eme'ecan.

³ A'ijna í Pablo, ayée pu tí'ijxe'eve'eca'a ti a'ín Timoteo u á'ume'en huá'a jamuan. A'ij pu jín raata'íteca'a mej ra'antisijche í naviira'an mej mi caí huataníniu'ucacun a'íime í mej Israél jetze ajtème'ecan. Ayee pu'u, a'íné naími'i í mej me'uun a'uchéjme'ecaa a'ujna a'úunimua tǵ na'a a'uun ti huatacá'a, a'íi mú ramua'areereca'a ti táatajra'an a'íjna í Timoteo, a'íi pu griego pú'eene'e.

⁴ Mat'ij mi me'uun a'ará'a seǵ jetze í chajta'ana, a'úu mú hua'utá'ixaate'e í teite a'ij mej tiraax'í'epi'íntare í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, majta í vaujsi í mej Jerusalén a'ujteí a'ij mej tí'ijxe'eve'eca'a mej miyen huárini í teite. Mat'ij ra'antici'i í teite mej tihua'utá'ixaa, seǵ jetze í chajta'a, majtáhua'a méyee miyen huarǵ, majtáhua'a méyee. ⁵ A'ij pu jín, a'íime í mej tíujse'irihua'a, a'íi mú ahuajca'ane mej mi jaítze'e té'antzaahua. Majta huatámu'íireca'a.

T'ij nu'u Pablo jemi huataseǵre a'íjna í ja'ati ti Macedonia é'eme'ecan

⁶ Nainjapua mú huacǵ a'ujna tǵ na'a a'uun ti huatacá'a u Frigia. Aru capu hua'utá'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios mej a'uteárute a'ujna ti ayén téja'arájtehuaa tǵjín Asia, mej mi tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e ti jíme'en rá'axa í Dios niuuca. ⁷ Aj mú mi a'ujna vejli'i a'atanéj a'u ti e'eve'e'ástime seǵ chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tǵjín Misia. A'uu mú a'utearutéche'e a'íjna chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tǵjín Bitinia, aru capu a'ij tiu'utári'iristareca'a a'íné capu hua'utá'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Jesús.

⁸ Mat'ij mi antacǵ u jetze pújme'en u Bitinia. Mat'ij mi a'uun pújme'en a'ucájrupi chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tǵjín Troas. ⁹ Tíca'ímua pu tí'tǵ huámaaraca'a a'íjna í Pablo. Ti nu'u a'uun a'utéjvee után pújme'en ja'ati ti seǵ chuéjra'a japua é'eme'ecan ti ayén téja'arájtehuaa tǵjín Macedonia. Jé'ecan pu nu'u hua'utáhuaviiri'i ayén tǵjín:

—Xa'itáciini yú jetze pújme'en, mú'een, setá'aj hui taatévaire'en itejmi. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ja'ati.

¹⁰ Tí'ij ayén tíu'umaaraca'a a'íjna í Pablo, ca'anacan tu huátacate tej ti antáciine a'ujna já'ahua'a Macedonia, a'íné ayée pu titá'amitíejte'eca'a ti a'ín Dios taatajé tej ti tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e ti jín Dios hua'irátuaasin.

T'ij nu'u Lidia huataújtuaa í tavástara'a jemi

¹¹ Tet'ij huiráaci te'újna u Troas, a'úu tu antacǵ í baarcu jetze a'ujna u Samotracia a'ujna a'u ti chuej a'utacá'a jaata'a. Yee ruijmua'ate'e yee tu e'entanéj a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tǵjín Neápolis.

¹² Tet'ij huiráaci te'újna, aj tu ti te'uun a'ará'a seǵ jetze í chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tǵjín Filipos. A'uu mú mejm'i é'echejca'a a'íime í mej Roma jetze ajtème'ecan. Ajta, a'ujna Filipos, a'ii pu a'ín pú'een í chajta'a ti jaítze'e ruxe'eve'e tǵ na'a a'uun ti huatacá'a u Macedonia. A'uu tu a'atzu á'atee tej te'uun a'uté'uu.

¹³ Ja'anáj matǵ pua'a rusé'upihua'a, a'úu tu huiráaci á pua'acié u chajta'a. A'uu tu já'ahua'a a'uré'ene vejli'i jate'e tej ti ráahuauni a'u ti é'erí'iri tej huatéjniuuni í Dios jemi. A'uu tu a'ujrá'aseca'a. Aj tu ti autéjhuii tej tihua'utá'ixaate'en í 'uuca í mej tíujseǵ me'újna a'íjna jime'e í niuucari ti jetzen rá'axa í Dios. ¹⁴ Seǵ í 'íta'a, ayée pu ántehuaaca'a tǵjín Lidia. Tiatira pu é'eme'ecan a'íjna. A'íi pu cǵxuri tí'itua'aracae'e ti tí'inaca'amua. A'íi pu ajta raná'achemi'ica'a í Dios. Aj pu i Dios raatá'a ti rá'antzaahuate'en

a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pablo. ¹⁵ A pu i huámuai'íviijhuaca'a, majta a'íime í í'ihuaamua'ame'en.

Aj pu i ayén titaatajé a'íjna í Lidia tíjín:

—Ti pua'a ayén tejamuá'amitiejte'e a'íjna jime'e í nej neri rá'atzaahuate'e ne'íjna í tavástara'a, setá'aj mú a'uvé'uju'un nej jamuan sej si se'uun a'uté'uu xá'ara'ani a'u nej é'eche. —Ayee pu titaatá'ixaa.

A'íi pu ta'antimua'íiti.

T'íj nu'u huataújtuaa í tavástara'a jemi a'íjna í 'íta'a ti huá'amua'itici í teite

¹⁶ Ja'anáj ayée pu titáaru. A'uu tu aujú'ucaa a'ujna mej yé'ana'amiche í Dios. A'uu tu ti ra'antinájcheca'a sej í temuaj ti tiyaaru'u tzejta'an seijre'eca'a. 'Íta'a pu pú'eene'e a'íjna. A'íjna í tiyaaru'u, a'íi pu raay'í'itihua'a ti tí'itij huámua'aree. Jéihua pu huá'amua'ítichistehua'a a'íjna í 'íta'a í tumín huá'a jemi í mej racha'íica'a. ¹⁷ Tí'iquí a'íin taatavén. Aa pu e'eve'ejijhuajme'e ayén tíjín:

—Mí teteca, a'íi mú hui ravaire'e í Dios í ti ta japua é'eseijre'e na'ijm'íica japua matá'aj miyen tejámuaatá'ixaate'en a'ij ti tí'iri'iri ti Dios tejámuaatá'uuni'í.

¹⁸ Ayee pu a'urijne'e nain xicaj tzejta'a ajta t'íj caí ché'e rá'aviicua'í a'íjna í Pablo. Aj pu'í pí a'uré'eve. Tí'iquí ayén tiraata'ixaa a'íjna í tiyaaru'u tíjín:

—Ayee nu hui tí'imua'ajte'e a'íjna jetze me'ecan í Círístu'u pej huirájra'ani pemíjna jetze mí temuaj. —Ayee pu tiraata'ixaa.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'í á'iyen huirájraa a'íjna í 'íta'a jetze.

¹⁹ Majta me'ín í mej racha'íica'a í temuaj, mat'íj ráamu'a'areer'í ti caí ché'e a'ij tí'iri'iri mej raamuá'itín í tumín a'íjna jetze, aj mú mí hua'uvívi'í me'íjna í Pablo, majta me'íjna í Silas. Mat'íj mí huaja'uví'iti a'íimej jemi í mej tí'ajta a'ujna já'ahua'a ti e'eráyaujta'a a'u mej tejé'etu'araca tí'itij.

²⁰ Mat'íj mí á huajaútuua huá'a jemi í jueesi. Miyen tí'ixáata tíjín:

—A'íime i teteca, Israel mej jetze ajtéme'ecan, jéihua mú hui huá'ajaaxiejte'e íiyu mej a'uchéjme. ²¹ Seicié mú hui tihuá'amua'ate í ye'irá jetze ti caí ayén titaavijte'e itejmí, tej tiyen tirá'antzaahuate'en, na'ari tej tiyen huárini iteen i tej Roma jetze ajtéme'ecan.

²² Mat'íj mí me'ín teite hua'utájaaxiejví'iri'í me'íjna í Pablo, majta me'íjna í Silas. Aj mú mí me'ín jueesi miyen tiu'uta'ájtaca'a mej nu'u tihua'acá'ari'iraxín í tihuá'aciixu, majta nu'u hua'utéevajxi pí'ista jime'e.

²³ Mat'íj hua'utéevajxi jéihua, majta hua'íteána. Majta ra'íjca ti me'íjna í tí'ícha'íi ti huá'ucha'íin temua'a naa. ²⁴ A'íjna mej tirácha'íiraste, a'íi pu hua'uteájtuaa ujca'íhuá'imua ti jaú'ase. Ajta í huá'íica, án pu ra'anárujte'axi a'íjna jetze í taabla ti ij caí huirácu'ucunen í huá'íica.

T'íj nu'u huataújtuaa í tavástara'a jemi a'íjna ti huá'acha'íica'a

²⁵ A'atzaj teuumé'eca tíca'imua, a'atzaj cumu já'ita'a tíca'a, a'íi mú téniusime'e í Dios jemi, majta tí'ichuiicaca'a a'íjna í Pablo, ajta a'íjna í Silas. Majta í seica í mej námi'ihuaca'a, a'íi mú huá'anamuajraca'a.

²⁶ T'íj í jíye'itzi jime'e huateújca'atzijxi í chuej. Ajta í jaxu'u a'u mej é'enami'ihuaca'a, ca'anín pu jín huateújca'atzijxi. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj pu i te'entaújcuunaxi a'u ti é'epueerta, a'ujna a'u mej é'enami'ihuaca'a, ajta tí'íjtz'a'anixi í cadeena í mej jín anaj'í'ici'ihuajme'eca'a í mej námi'ihuaca'a.

27 Ajta a'ñin ti tí'icha'ii, tí'ij huatáji, aj pu i raasej ti te'entacúuni'ihuajme'ecaa a'jina a'u ti é'epueerta. A'ñi pu 'i rú'ijcupi í ruchun tí'ij i huaújje'ica a'ine yee pu raatá'a cumu mu'uri huiráaci í mej námi'ihuaca'a. 28 Mi ajta, a'ñin í Pablo, ca'anacan pu huajjihuaca'a. Ayee pu tiraatajé tijín:

—Capej hui piyen aruure pej piyen ajé'icata. Teuche'e tu naími'i huiráatei.

29 Aj pu 'i taij huahuáu. Ti'iquí á'iyeen u a'uteájrupi huatiéechijmé'e a'ujna a'u mej é'enami'ihuaca'a. Aj pu 'i á'é'ejtunutaca'a a'ujna vejl'i a'u mej a'uté'uuca'a a'jina í Pablo, ajta a'jina í Silas. 30 Ti'iquí hua'iráavi'iti. Aj pu i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'ine náarini tí'ij Dios tinaatá'uuni'i?

31 Mat'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj rá'antzaahuat'e'en í tavástara'a, a'jina í Jesús. Aj pu xaa Dios timuaatá'uuni'ira, ajta a'imej í mej á jamuan á'é'eche.

32 Mat'ij mi miyen tirá'ixaa me'jina í ja'ati, majta a'ñime í mej jamuan á'é'eche a'jina jime'e í niuucari ti jetzen rá'axa í tavástara'a. 33 Yee pu 'i éene'e a'atzaj tíca'imua a'ñin ti tí'icha'ii'ca'a, a'ñi pu hua'ujá'usi í mej tzaanica'a. Mat'ij mi á'iyeen huaújmuai'ihuaca'a a'jina í ti tí'icha'ii'ca'a, majta a'imej í mej jamuan á'é'eche. 34 Tí'ij i huaja'uví'iti í ruche. Aj pu 'i tihua'umí. Ajta í mej jamuan á'é'eche, jé'ecan mú huataújtemua'ave me'jina jime'e mej rá'antzaahua í Dios.

Mej nu'u hua'utátuaa me'jina í Pablo, majta me'jina í Silas

35 Tapuá'arijme'ecaa mú me'ñin í jueesi hua'uta'áj í polisiiya. Ayee mú tiraata'ixaa a'jina ti tí'icha'ii'ca'a tijín:

—Ché'e hua'irájtuaani í mej námi'i í mej hua'apua.

36 Aj pu i a'ñin ti tí'icha'ii, ayee pu tiraata'ixaa a'jina í Pablo tijín:

—Menaata'áj í jueesi nej nu'u amua'irájtuaani. A'ij pu jín, pu'uri ri'iri sej huiráciine. Capu ja'ati ché'e á'amua'jaaxijte'e a'ame. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'jina ti tí'icha'ii'ca'a.

37 Ajta a'ñin í Pablo, ayee pu tiraata'ixaa a'jina ti tí'icha'ii'ca'a tijín:

—Aricu, hua'utá'ixaate'e í polisiiya tijín: “Itejmi, i tej a'imej jetze ajtémecan í mej romanos pú'een, a'ñi mú caí ti'tij taata'íhua'ura a'ij tej ti'tij jín titeuteájturaa, a'ñi mú majta taateevajxi mé jéjre'e teite tza-jta'a, majta ta'íteána. ¿Ti'itáni? ¿Ni meri tá'axijte'en avíitzi'i jime'e? Catu xaa ne'u huiráaju'un. Miché'e me'ñin yéve'eré'enen matá'aj me'ñin tu'irájtuaani.”

38 Mat'ij mi me'ñin polisiiya miyen tihua'utá'ixaa a'imej í jueesi a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'jina í Pablo. Mat'ij ráamua'areeri'i ti a'ñin í Pablo, ajta a'ñin í Silas a'imej jetze mú nu'u jetze ajtémecan í romano, jé'ecan mú tiu'utátziin a'imej í jueesi. 39 Mat'ij mi u á'uju'un a'imej í jueesi mej mi teja'utaúruuni'i huá'a jemi í mej hua'apua. Mat'ij mi hua'irájtuaa. Aj mú mi ca'aníjra'a hua'utá'a mej huiráciine a'ujna chajta'a. 40 Mi majta me'ñin í mej hua'apua, mat'ij huiráaci a'ujna carcel, a'úu mú á'uju'un Lidia ti'échejca'a mej mi hua'usej í ru'ihuaamua'a í mej té'atzaahuat'e. Ca'aníjra'a mú hua'utá'a í huá'a tzajta'a. Aj mú mi a'ucj.

17

Mat'ij nu'u mi autéjhuii mej tiújne'usi'ite'en me'ujna u Tesalónica

¹ Mat'ij mi me'uun a'uré'ene a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Anfipolis, ajta ti ayén téja'arájtehuaa tijín Apolonia. Aj mú mi-jtá'í me'uun a'ará'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Tesalónica a'u ti hua'ateyuu é'eseijre'e a'íime í mej Israél jetze ajtémecan. ² Tij na'a tí'ijrí'rejca'a a'íjna í Pablo. A'uu pu a'uteájrupi hua'atáyujta'a ja'anáj ti ayén teja'uré'ene a'ájna xicájra'a jetze mat'ij pua'a ruse'upi. Huaíca itieeri tzajta'a pu tihua'utá'ixaa í yu'uxari jetze.

³ Ayee pu tihúa'a'ixaate'eca'a ti ayén tiú'uxe'eve'eca'a ti a'íin rajpuaíjtzí á'ara'aní a'íjna í ti nu'u Dios án yá'ujra í ipuari japua. Ajta, nu'u tí'ij huamí'in, ayee pu tiú'uxe'eve'eca'a ti huatarún ajtahua'a huá'a tzajta'a í mí'ichite. Ayee pu tihúa'a'ixaate'eca'a tijín:

—A'íjna í Jesús, a'íi pu hui a'íin pú'een í ti Dios án yá'ujra í ipuari japua.

⁴ Mat'ij mi seica rá'antzaahua í mej Israél jetze ajtémecan. Aj mú mi huá'ajaahua me'íjna í Pablo, majta me'íjna í Silas, majta mú jeihua té'antzaahua í mej me'ín pú'een í griego í mej raná'amiche'e í Dios, majta mu'íití í 'uuca í mej jaítze'e raxí'eve'e í chajta'ana.

⁵ Majta a'íime í mej Israél jetze ajtémecan, jé'ecan mú huá'anchueere. A'íj mú jín huá'ajseij seica í mej a'íj pua'a tí'iteteite í mej á'ujujhua'ane'e a'ujna já'ahua'a a'u mej teje'etuáaj muá'aye'í. Aj mú mi ca'aníjra'a hua'utá'a í teite mej mi huataníniu'ucacun. Jé'ecan pu a'íj pua'a tiuju'uteáarij a'ujna í chajta'a.

Aj mú mi me'uun á'uju'un Jasón ti é'eche. A'ímej mú mi huáhuau í Pablo, majta me'íjna í Silas, mej mi hua'iráv'ítin, majta tiu'utátuiire'en í teite jemi.

⁶ Mi majta, camu huá'uteu a'ímej í mej hua'apua; seica mú huá'eteu. A'íj mú jín a'ímej a'ujájpuaca'a me'íjna í Jasón, majta seica í ihuá'amua'ame'en. A'íi mú mé huaja'ujájpuaca'a a'ímej jemi í mej tí'itij jín títetateí. Majta antijíhua miyen tijín:

—Me'íjna í teteca í mej huá'ajaaxiejte'e nainjapua í teite í chaanaca japua, a'íj mú jín majta meri miyen u a'uvé'uju'un. ⁷ Ajta a'íjna í Jasón, a'íi pu hui hua'ancuré'evi'ítí í ruche. Camu té'aste í ye'irá jetze í ti tiu'uta'aíjtaca'a a'íjna í ta rey, a'íjna ti ayén ántehuaa tijín César. Ayee mú tí'ixa ti nu'u hui seij a'íin pú'een í rey, a'íjna í ja'ati ti ayén ántehuaa tijín Jesús. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej a'íj pua'a tí'iteteite.

⁸ Mat'ij a'ímej huánamuajri'í, jé'ecan pu a'íj pua'a hua'utá'a í huá'a tzajta'a í teite, majta í mej tí'itij jín títetateí. ⁹ Aj pu í a'íin í Jasón, majta me'íjna í seica, tumín mú tiu'utá'a a'ímej jemi í mej títetateí mej mi hua'utátuaani caí ché'e miyen huá'aruure matíj huá'uruu u mej huaja'uvé'ejajpuaca'a. Majta a'íime í mej títetateí, a'íi mú hua'utátuaa.

Mat'ij nu'u me'uun a'uté'uuca'a u Berea a'íjna í Pablo, ajta a'íjna í Silas

¹⁰ Mat'ij mi me'ín huá'ihuaamua'a ca'anacan hua'uta'íteca'a me'íjna í Pablo, majta me'íjna í Silas mej á'ucíine tíca'ari tzajta'a a'ujna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Berea. Jíme'en mu'u me'uun a'ará'a, aj mú mi a'uteájrupi hua'atáyujta'a a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan.

¹¹ A'íime í mej Berea é'eche, jaítze'e mú rí'í naa tihúa'ajeeveca'a mecaí a'íime í mej Tesalónica a'uchéjme'ecaa. Naa mú rí'í tira'ancuré'a í niuucari. Tí'ij pí'í na'a nain xicaj tzajta'a, a'íi mú rahuauca'a í yu'uxari jetze mej mi ráamua'aree ti pua'a ayén tí'ayajna nusu caí a'íj ti tí'ixajta'a a'íjna í Pablo. ¹² A'íj mú jín mu'íití té'antzaahua, majta mu'íití í mej a'íimej jetze ajtémecan í griego. A'íi mú majta té'antzaahua í mé 'uuca í mej rí'í

huajá'useijraca'a temua'a naa. Ayee mú che'atá mena'a té'antzaahua í teteca.

¹³ Majta a'íime í mej Israel jetze ajtémecan, a'íime í mej Tesalónica é'echejca'a, matí'ij ráamua'areeri'i ti a'ín Pablo tihuaú'ixaa í niuucari ti jetzen rá'axa í Dios a'ujna Berea, matí'ij mi me'uun á'uju'un. A'í mú majta ca'aníjra'a hua'utá'a í teite mej mi hua'utá'jaaxiejvi'i. Jé'ecan mú huá'aniu'ucaste'eca'a. ¹⁴ Majta me'ín í huá'a'ihuaamua'a, a'í mú caí á'atee; á'iyen mú raata'íteca'a ti Pablo á'ura'ani a'ujna ti e'eve'e'ástime í jaj ti ve'éé. Majta me'ín í Silas, ajta í Timoteo, a'í mú a'uteájturaa a'ujna u Berea.

¹⁵ Majta í mej Pablo jamuan a'ucíj, a'í mú ya'uví'iti chajta'a jetze ti ayén téja'arájtéhuaa tíjín Atenas. Majta á'iyen huaré'aci. Mehua'uta'ítaca'a me'íjna í Silas, majta me'íjna í Timoteo mej nu'u tiújseire'en ca'anacan.

Tí'ij Pablo a'uun a'utéveeca'a u Atenas

¹⁶ Tí'ij Pablo aúche'e huá'achu'eve'eca'a a'ujna Atenas, jé'ecan pu tiniú'ucaca'a í ru jetze a'íjna jime'e ti hua'useíj í huá'a diosi í mej á e'eré'ete'ecaa nainjapua a'ujna chajta'ana. ¹⁷ A'íj pu jín, a'ín Pablo tihua'a'ixaate'eca'a huá'a teyujta'a a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan, ajta a'ímej jemi í griego í mej Dios ná'amiche'e. Ajta tíj na'a nain tújca'ari tzajta'a, a'í pu tihua'a'ixaate'eca'a a'ímej í mej me'uun a'uté'uuca'a a'ujna a'u mej tejé'etu'araca.

¹⁸ Majta me'uun seica a'uté'uuca'a í mej tiú'ujmua'ate a'ij mej tí'ixaxa'a a'íime í mej jee epicúreos, majta seica í mej tiú'ujmua'ate a'ij mej tí'ixaxa'a a'íime í mej miyen huataújmua'a tíjín estoicos. Matí'ij mi autéjhuii mej tiu'uxáj jeíhua. Matí'ij mi autéjhuii mej miyen tirá'ixaate'en me'íjna. Ayee mú seica tí'ixa tíjín:

—¿A'iné hui tí'ixa mi ti jeíhua tí'ixa?

Majta seica miyen tí'ixa tíjín:

—Xiee ayén hui tí'ita'ixaate'e seíj jime'e í niuucari ti seíj jemi é'eme'ecan í Dios.

Ayee mú tiu'utaxájtaca'a a'iné Pablo pu ayén tihua'a'ixaate'eca'a a'íjna jime'e í Jesús, ajta a'íjna ti nu'u huatarúj huá'a tzajta'a í mi'ichite.

¹⁹ Matí'ij mi ya'uví'iti a'ánna a'u mej e'etiújse'irihua'a jiri japua ti ayén téja'arájtéhuaa tíjín Areópago. Ayee mú tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni rí'irí tej iteen ráamua'aree mi pej hui jéjcuacan jín tí'itamua'ate?

²⁰ ¿A'iné petí'ita'ixaate'e tí'itij jime'e tej caí yaú'itie, tej caí ja'anáj ráanamujri'i? Ayee tu hui tí'ijxe'eve'e tej ráamua'aree a'ij ti huataújmua'a a'íjna í niuucari.

²¹ Ayee mú a'íjna jín tiraata'íhua'uri'i, a'iné naími'i í mej Atenas é'eme'ecan, majta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan í mej meri me'uun a'uchéjme a'ujna Atenas, camu máâj tí'itij avé'emua'areereca'a. A'í mu'u pí namujraca'a í ti jéjcuacan jín tihua'a'ixaate'eca'a í niuucari.

²² Aj pu i Pablo huatéechaxi já'ita'a huá'a tzajta'a í mej e'etiújseire'eca'a a'ujna Areópago. Ayen tíjín:

—Mú'een mi sej teteca, Atenas sej é'eme'ecan, nain nu jín tí'iseij sej jeíhua huá'achu'eve'e í rudiojtemua'a. ²³ Ayee nu hui tejá'amua'ixaate'e a'iné netí'ij á'uche'ecane'e nehuá'aseijraca'a a'u ti na'a sej ye'utéchajtza seíj í a'amua diosi. Seíj nu huaseíj ipuari japua ti jetzen té'eyu'usi'i ayén tíjín: “Tej rí'i tiraatá'an í Dios tej caí ramua'ate.” A'íjna sej caí ramua'ate, rí'i xu tiraatá'aca. A'ij nu xaa jín niyen tejámuaatá'ixaate'esin.

²⁴ 'A'íjna í Dios ti raatétaahuaca'a i chaanaca tej japuan seijre'e, ajta nain jime'e ti ayén tí'iseijre'e, a'íi pu hui a'ín pú'een í ti tí'ajta naíjmi'ici'e u ta japua, ajta naíjmi'ici'e íyien chaanaca japua. Capu ayun che í Dios íyu teyujta'a í mej rá'ajtaahuaca'a í teteca. ²⁵ Capu ayén tiú'ujxe'eve'e mej raatévaire'en tí'itij jime'e ti tirá'aturaate'e a'iné a'íi pu rusej hua'atá'aca naíjmi'ica í teteca mej ruuri muá'ara'ani, mej ucajyáatiye'ican, ajta hua'atá'aca naíjmi'ica tñ na'a tí'itij ti huá'aturaate'e.

²⁶ 'Aye'e pu Dios ráaru'u mej seij jetze huanéj í teáata'a naími'í í teite mej mi nainjapua seijre'e íyien chaanaca japua. Ajta, a'íi pu hui raaxí'epi'íntare a'achú mej á'atijti'íren, ajta a'u mej a'uchéjme'eni. ²⁷ 'Aye'e pu Dios a'íjna jín huaríj mej mi ráahuauni me'íjna, mej mi miyen éeni'ici'e ráateuni. Mi ajta a'ín, capu a'achú a'ímuá mé'e é'eseijre'e itejmi jemi.

²⁸ 'Aye'e pu'u na'a tí'een a'iné a'íj tu jetze ruuri í Dios, tej ti tiyen éene'e mé té'ujuhua'ane'en, tej ti tiyen huaté'uuca. Majta me'ín í mej tí'ichuicaca mú'ejmi tzajta'a, seica mú majta miyen che'atá mena'a tiu'utaxájtaca'a a'íj nej inee tejá'amua'ixaate'e. Majta miyen tijín: "Teen tu teajta yaújmu'a'ame'en pú'een í Dios."

²⁹ 'Ja'iné teen tu yaújmu'a'ame'en pú'een í Dios, capu hui ayén tiraavijte'e tej tiyen tí'imua'jca ti Dios ayén 'een tñ tí'itij ti taavíjhua oro jime'e, nusu í plata jime'e, nusu tetej jime'e. Capu ayén 'een tñ tí'itij í mej raatétaahuaca'a í teite a'íj mej ye'í tirájteu me'íjna jime'e í rumua'atzíira'a.

³⁰⁻³¹ 'A'íjná'imua, camu ramua'areereca'a í teite a'íj ti tí'ijxe'eve'e í Dios tñ na'a ti yú e'iré'ene. Ajta a'ín í Dios, capu ja'anáj hua'uxájte a'ajná'imua. Mi ajta, íjii pu xaa, a'íi pu tihua'ajte'e naíjmi'ici'e mej nu'u seicié tiú'umua'ati í teite, a'íjna jime'e, ti Dios ari ayén tiraaxí'epi'íntare seij xicá'jra'a jetze ti jetzen hua'uxájte'en naíjmi'ica í mej yen a'uchéjme íyien i chaanaca japua. A'íi pu hui huá'axijte'en a'íjna í ja'ati ti Dios ra'antíhua'u. Dios pu ari hua'utasejra naíjmi'ica í teite ti ayén tí'ayajna a'íjna jime'e ti ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite a'íjna í ja'ati. —Aye'e pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pablo.

³² Mat'íj ráanamuajri'í ti Dios ra'ajjáj í mi'ichite tzajta'a a'íjna í Jesús, seica mú rá'axiehuari'iraca'a. Majta seica miyen tijín:

—Aye'e tu tí'ijxe'eve'e pej pajtáhua'a titá'ixaate'en pe'íjna jime'e.

³³ Aj pu i ajtá'ara í Pablo huá'a jetze. ³⁴ Aru maúche'e mú seica í teite á'ujuhua'ane'e jamuan. Merá'antzaahua micu. A'íi mú me'ín pú'een, í mej huá'a tzajta'a a'uté'uuca'a a'íjna í Dionisio, í ti huá'a jetze ajtémecantaca'a a'ujna Areópago, ajta seij í 'íita'a ti ayén ántehuaa tijín Dámaris, majta seica mú majta té'antzaahua.

18

T'íj nu'u Pablo a'uun a'utéveeca'a a'ujna u Corinto

¹ Ajta á'iyen Pablo huirá'raa a'ujna Atenas. Tí'iquí a'uun a'ará'a cha'jta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Corinto. ² A'u'u pu yá'uteu seij ti Israél jetze ajtémecan ti ayén ántehuaa tijín Aquila. A'u'u pu é'eme'ecan a'ujna seij chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Ponto. A'íjna í Aquila, ajta a'íjna í íra'ara'an ti ayén ántehuaa tijín Priscila, a'íi mú me'uun e'eráaci a'ujna já'ahua'a seij chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Italia, a'iné ayé'e pu tiú'uxe'eve'eca'a mej nu'u á'uci'ine me'újna a'íjna jime'e í hua'arey í romanos ti ayén á teja'uta'íteca'a mej á'uci'ine naími'í í mej Israél jetze ajtémecan.

Ajta a'ñin í Pablo, a'ñi pu u huaja'uvé'emuaareca'a. ³ Pablo pu racú'üne'epuaca'a í navij chí'ira'a. Ayeé mú che'atá mena'a tí'imuari'eca'a a'ñimej, a'ñina í Aquila, ajta a'ñina í Priscila. A'ij pu jín a'uteájturaa huá'a jamuan, ajta tí'imuari'eca'a huá'a jamuan a'ñina í Pablo.

⁴ Nain xicájra'a jetze matíj pua'a ruse'upi, a'úu pu a'uteáru'ipiche'e huá'a teyujta'a, tihuá'a'ixaate'eca'a tí'ij ayén éeni'ici'e hua'antimúá'itin a'ñimej í mej Israel jetze ajtémecan, majta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

⁵ Matí'ij mi huiráaci a'ujna u Macedonia a'ñina í Silas, ajta a'ñina í Timoteo. Matí'ij mi me'uun a'ará'a a'u ti a'utéveeca'a í Pablo, ti ajta jín antiújmua'areereca'a nain jime'e ti tihua'utá'ixaate'en í yu'uxari jetze. Naa te'ehuauritiéecan jime'e, a'ñi pu tihuá'a'ixaate'eca'a a'ñimej í mej Israel jetze ajtémecan, a'ñina jime'e ti Jesús a'ñin pú'een í tevi ti Dios án yá'ujra í ipuari japua, a'ñina mej rachú'eve'eca'a.

⁶ Majta me'ñin, camu a'atzu raxí'eve'eca'a mej ráanamua. A'ij mú jín autéjhui mej a'ij pua'a tirájeeve. Aj pu i Pablo tiu'utéca'atzijxi í tiú'ujcixu mej mi ráamua'aree tíjn ma'uté'itzee í Dios jemi. Ayeé pu tihua'utá'ixaa tíjn:

—Mú'een xu pú'eene'e xá'aju'un tí'ij mú'ejmi jetze rájveti í puaíjtzí. Nee nu hui ra'ará'aste ti tinaa'íjca. Ijii ti yú auca'ití a'ame, huá'a jemi nu a'umé'e na'ame í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa.

⁷ Aj pu i huirájraa u hua'atéyujta'a. Aa pu a'ará'a áa ti é'eche ja'ati ti ayén ántehuaa tíjn Justo. A'ñi pu raná'amiche'e í Dios, ajta a'uun é'echejca'a a'ájna vejli'i a'u ti a'utéjvee í teyuu. ⁸ Ajta a'ñin í Crispo, í ti tí'ajta u teyujta'a, a'ñi pu rá'antzaahua í tavástara'a, majta miyen che'atá mena'a náimi'i ti huá'a jamuan é'echejca'a a'ñina í Crispo. Majta seica í mej Corinto a'uchéjme'ecaa, matí'ij ráanamua'jri'i í niuucari, jeihua mú rá'antzaahua. Matí'ij mi huámuai'ivijhuaca'a.

⁹ Aj pu i tíca'imua, tí'ij a'ñin Pablo tí'imaaraca'a, a'ñi pu raasej í tavástara'a. Ayeé pu tiraata'ixaa tíjn:

—Capej tí'itziine'e. Paúche'e pej hui tihuá'a'ixaate'e pua'amé. Capej tépuaapua'aren. ¹⁰ Nee nu mú'etzi jamuan yé huatéjvee. Capu ja'ati tímua'antiú'uuni'ira. Capu ajta ja'ati puaíjtzí muaatá'asin. Jéihua nu hui títefestemua'a íye chajta'a. —Ayeé pu tiraata'ixaa í tavástara'a.

¹¹ A'ij pu jín Pablo ayén a'uun é'etee seij nine'ira'a japuan já'ita'a a'ujna Corinto. Tihuá'amua'atejcaa a'ñina jime'e í niuucari ti jetzen rá'axa í Dios.

¹² Aru tí'ij a'ñin Galión a'uun tí'ivaire'eca'a tajtuhuan jime'e a'ujna ti ayén téja'arájtehuaa tíjn Acaya, a'ñime í mej Israel jetze ajtémecan, a'ñi mú autéjhui mej tiníniu'ucacun me'ñina jemi í Pablo. Matí'ij mi ya'ujáj jueesi jemi. ¹³ Aj mú mi miyen tiraata'ixaa í tajtuhuan tíjn:

—A'ijna i teáata'a, a'ñi pu hui huá'amua'itijca'a í teite mej mi miyen seicié tí'ijna'amiche'en í Dios. Aru capu hui ayén tihua'atá'aca í taye'irá mej miyen rijca.

¹⁴⁻¹⁵ Pu'uri tín tiu'utaxáatache'e a'ñina í Pablo, tí'ij a'ñin Galión, ayén tihua'utá'ixaa a'ñimej í mej Israel jetze ajtémecan tíjn:

—Casi'i mú'een, mi seij Israel jetze ajtémecan, ti pua'a hui amín tí'itj a'ij pua'a huáruu ti caí xí'epi'in, na'ari tí'itj huajé'ica ti huápi'i ruxe'eve'e, aj nu xaa niyen téja'amuanamuáarache'en. Mí ajta caí a'iné a'ii pu'u jín tí'ixa á'amua'ye'ira, ¿a'iquí huataújmua'a a'ñina? ¿Ni caí

niuucari pú'een a'íjna? Ayee pu hui tiraavíjte'e rujímua'a sej mú'een siyen ra'antipua'ajte'en, a'iné canu nee raxí'leve'e nej raaxí'epi'intare'en ne'íjna i niuucari. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁶ Tí'ij i hua'irájtuua á pua'acié a'ujna a'u mej e'etiújse'irihua'a í jueesi. ¹⁷ Aj mú mi me'ín í mej í'i griego, naími'í mú rajví'í me'íjna í Sóstenes í ti tí'ajta u teyujta'a. Matí'ij mi raatéevajxi a'ujna jemi í tajtuhuan. Mi ajta a'íjna í Galión, capu jetzen ruxe'leve'e já'araa a'íjna jime'e.

Tí'ij nu'u Pablo a'utéjche ti mú já'ahua'a a'atanén, ajta mú á'ayee

¹⁸ Aúche'e a'atzu á'atee a'ujna Corinto a'íjna í Pablo. Tí'iquí hua'utateújte í ru'ihuaamua'a. Ajta á'iyen baarcu jetze ateájraa, ajta á'uraa jamuan a'íjna í Priscila, ajta a'íjna í Aquila. Matí'ij antácüne a'ujna já'ahua'a sej chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Siria. Tí'ij caí xi u e'erájraa a'ujna u Cencrea, aj mú mi racaaye ti i ra'ará'asten ti'iti jime'e ti a'ín a'íjna jín te'ataújratziiri'í.

¹⁹ Matí'ij mi me'uun a'ará'a a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Éfeso. A'uun pu huaja'utéhui í Pablo a'íjna í Priscila, ajta a'íjna í Aquila. Aj pu i a'uun a'uré'ene a'ujna teyujta'a. Tihua'utá'ixaa a'íme'í mej Israél jetze ajtémecan í mej tiújse'irihua'a a'ujna. ²⁰ A'í mú raatajé ti nu'u jaítze'e á'ateevi'in. Mi ajta caí, capu ahuaújca'ane.

²¹ Aj pu i hua'utateújte. Ayen tijín:

—Ja'anáj nu'irén yé tanéjsin ti pua'a Dios naatá'an.

Aj pu i ajteájraa í baarcu jetze. Tí'iquí a'uun Éfeso á'uraa. ²² Tí'ij a'uun a'utane'e, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Cesarea. Amuacaícan pu a'ánna a'ujnéj u Jerusalén. Tí'ij i hua'utateújte í mej tiújse'ij u teyujta'a. Ajta á'iyen, a'ín a'uun a'ucáane a'ujna Antioquía. ²³ A'uun pu a'atzu á'atee a'ujna. Aj pu 'i u e'erájraa. Aa pu a'atáne'e a'u ti e'echájta'ajmee sexu'ijmé'e a'u mej a'uchéjme'ecaa í teite, sej chuéjra'a japua ti ayén téja'arájtehuaa tijín Galacia, ajtahua'a sej ti ayén téja'arájtehuaa tijín Frigia. A'í pu ca'aníjra'a hua'atá'acare'e naíjmi'íca í mej té'atzaahuat'e.

Tí'ij nu'u Apolos tihua'utá'ixaa í niuucari jime'e a'ujna Éfeso

²⁴ A'íjna xicáara'a jetze, sej pu á e'iré'ene ti Israél jetze ajtémecan. Ayee pu ántehuaa tijín Apolos. A'uun pu é'eché a'ujna chajta'ana jetze ti ayén téja'arájtehuaa tijín Alejandria. Jé'ecan pu raayí'itihua'a ti tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e. Ajta temua'a tiraayí'itihua'a a'íj ti ye'í huataújmu'a í ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze. ²⁵ Naa pu tiú'umua'atejcaa a'íj ti tí'ijxe'leve'eca'a í tavástara'a. Tiu'utaxájtaca'a a'ujca'anéecan jime'e, ajta ti temua'a naa rí'í tiu'utániuuni a'íjna jime'e í Jesús. Ajta a'íj pu'u mua'areereca'a a'íjna í ti jín Juan hua'utámuai'ihuaca'a.

²⁶ A'í pu a'íjna jín a'utéjche ti tihua'utá'ixaate'en u teyujta'a a'ujca'anéecan jime'e. Matí'ij me'ín ráanamujri'í a'íjna í Priscila, ajta a'íjna í Aquila, a'í mú raatá'ínee ti huaja'uvé'emuaare a'ujna a'u mej é'eché. A'uun mú rá'itiri'í jaítze'e a'íj ti tí'ijxe'leve'e í tavástara'a. ²⁷ Ajta tí'ij ari á'uye'imí'íca'a a'ujna já'ahua'a Acaya a'íjna í Apolo, a'í mú ihuáamu'a'ame'en ca'aníjra'a raatá'a. Aj mú mi tihuaja'uta'itiri'í í ru'ihuaamua'a í mej a'uun é'eché mej nu'u naa temua'a tira'ancuré'evi'itin. Tí'ij a'ín Apolos a'uun a'ará'a a'ujna Acaya, jé'ecan pu hua'utáva'i ti Dios hua'utá'a rux'evi'ira'a jime'e mej rá'antzaahuat'e. ²⁸ A'ujca'anéecan jime'e pu hua'utéemua'iti í teite

a'ímej tzajta'a í mej Israel jetze ajtémecan. A'ijna yu'uxari jetze pu tihua'utasejrate ti Jesús a'ín pú'een í ti nu'u Dios án yá'ujra í ipuari japua.

19

T'ij nu'u Pablo a'uun

¹ T'ij a'ín Apolos a'uun a'utéveeca'a a'ujna Corinto, Pablo pu a'ánna imuá a'utéene mu'utzitá japua. T'ijtá'i a'uun a'ará'a a'ujna Éfeso. U pu huajá'uteu seica í mej té'atzaahuat'e. ² Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni caí huateájturaa mú'ejmi tzajta'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios set'ij rá'antzaahua?

Mat'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Catu xaa teen mé'e yé'enamujraca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

³ Aj pu i Pablo ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'ataani niuucajtze'en jín xáamuai'ivijhuaca'a?

Mat'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—A'ij tu niuucajtze'en jín huatámua'ihuaca'a a'ijna í Juan teecan.

⁴ Pablo pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Juan pu hui huá'umuai'ihuaca'a í teite a'ijna jime'e mej mi seicié tiú'umuati í ru tzajta'a. Mi ajta, a'í pu huá'a'ixaate'eca'a mej nu'u té'antzaahuat'e'en jemin í ti auj uvé'enejsin méjca'i huáyee. A'í pu hui a'ín pú'eeene'e a'ame í Jesús, í ti Dios án yá'ujra í ipuari japua.

⁵ Mat'ij ráanamujri'i, aj mú mi huá'umuai'ivijhuaca'a niuucajtze'en a'ijna í Jesús. ⁶ Ajta, jíme'en pu'u a'ín Pablo hua'avé'emuari'exi án huá'amu'uutze'e, aj pu i a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios huatasejre huá'a tzajta'a. Mat'ij mi autéjhuii mej tiu'uxáj niucari jime'e mej caí xi raay'itihua'a, majta mej tiu'utaxá í Dios jetze me'ecan. ⁷ Ayee mú ará'axcaa cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua í teteca.

⁸ A'ateevi'i a'achú cumu hua'íca máxcira'i ti a'ín Pablo á'uche'ecane'e hua'atéyujta'a. A'u pu tihua'a'ixaate'eca'a a'ujca'anécan jime'e. Ajta hua'atémua'itijme'e í teite a'ijna jime'e í ti Dios tí'ajta íyen chanaca japua, ajta u ta japua.

⁹ Mi majta seica, camu jíme'en tiu'utá'a í ruxiéjniu'uca mej ráanamua í niucari ti jíme'en tihua'a'ixaate'eca'a. Camu ché'e rá'antzaahuat'e'ecua'a sino ayé mu'u a'ij pua'a tí'ixajtaca'a í teite tzajta'a. Ti'iquí a'ín Pablo avé'eraa huá'a tzajta'a.

Ti'iquí seica í mej té'atzaahuat'e, a'ímej pu a'uví'iti a'u mej ti-huá'umua'aten, a'ujna já'ahua'a chí'ira'an jetze a'ijna ti ayén ántehuaa tijín Tiranno. A'u pu tihua'a'ixaate'eca'a nain xicájra'a tzajta'a. ¹⁰ Ayee pu teuumé'eca a'achú cumu hua'apua nine'ira'a ti a'ín Pablo ayén ti-huá'amu'atejca'a. A'ij pu jín naími'i í mej me'uun a'uchéjme'ecaa a'ujna Asia, naími'i mú ráanamujri'i í niucari ti jetzen rá'axa í tavástar'a, a'ijna í Jesús, naími'i í mej Israel jetze ajtémecan, majta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

¹¹ Ajta a'ín í Dios, ve'ecán pu jín r'í huá'uruu í teite a'ijna jetze í Pablo mej mi naími'i naa r'í te'utasejra í Dios jemi. ¹² T'ij ajta a'ijna í pañuura'an a'ijna í Pablo, ajta a'ijna í cíxuri ti jín avé'ujji'ic'e, ti pua'a nu'u ja'ati huá'a japua án teja'upítira'ani a'ímej japua í mej tí'icucui'i, aj mú nu'u mi huarúj naími'i, ajta nu'u hua'utamuíri í tiyaaru'u í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a a'ímej í teite.

13-14 Majta seica í mej Israél jetze ajtémecantaca'a í mej á'ujuhua'ane'e a'u ti na'a mej a'uchéjme'ecaa, a'íí mú huá'amuarite'eca'a í tiyáaru'use í mej huá'a tzajta'a seijre'eca'a í teite. Méjxe'eve'eca'a mej miyen huáriní niúucare'ara'an jime'e í Jesús.

Ayee mú che'atá mena'a tí'ijxe'eve'eca'a ja'ati tí'iyaujmua'a ti Israél jetze ajtémecantaca'a mej raatamuárite'en í tiyaaru'u ti tevi tzajta'a seijre'eca'a. Ayee mú ará'axcaa aráhua'apua a'íme í yaújmua'ame'en a'íjna í ja'ati ti tihuá'ajte'e í mej tí'livaire'e u teyujta'a. Ayee pu ántehuaaca'a a'íjna í ja'ati tíjn Esceva. Mat'íj mi me'ín yaújmua'ame'en miyen tiraatajé í tiyaaru'u tíjn:

—Ayee nu hui tejá'amua'ijte'e ne'íjna jetze me'ecan a'íjna í Jesús í ti jetzen me'ecan ti'ixa í Pablo.

15 Aj pu i ayén tiu'utaniú a'íjna í tiyaaru'u tíjn:

—Néjmua'ate hui ne'íjna í Jesús, neajta ne'íjna í Pablo. Ari mú'een, ¿a'atéenni sej pírici?

16 Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu 'i a'ín tiyaaru'u ca'anacan huá'a jetze rájve. A'íj pu jín hua'utémua'iti. Jé'ecan pu hua'utéevajxi. Majta me'ín, ca'anacan mú huiráaci, memua'mua'avijmé'e, meti'ipuaíjti'ihuajmé'e. Mat'íj mi huataúruu. 17 Majta í mej me'uun é'echejca'a me'újna Éfeso, naími'i mú ráamua'areeri'i ti tí'tíj huá'uruu a'íme í mej Israél jetze ajtémecan, majta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. A'íj mú jín tiu'utátziin naími'i. Mat'íj mi rí'i tiraatá'a í tavástar'a, a'íjna í Jesús.

18 Majta mu'iiti í mej té'atzaahuate'e, a'íí mú u a'uvé'uju'un mej tiraataxáj mé jéjre'e tí'ti jime'e ti a'ij pua'a een í mej jín meri auteájturaa, tí'tíj ti na'a í mej a'ij pua'a huaríj. 19 Majta í mej tí'ichahuaara, u mú teja'ará'í'ipi í tiú'ujyu'uxari. Aj mú mi tiu'utaj, meti'iseírac'a í teite. Mat'íj raaté'itíee a'achú tíj na'a caj tí'ijnajcheca'a a'íjna í yu'uxari, ayée pu ará'a a'achú cumu muáacua jetze ví'ira'a í plata. 20 Ayee pu ca'anín jín tí'ijnamuajre'eca'a í niuucari ti jetzen rá'axa í tavástar'a, ajta méyee, ajta nainjapua mú ráamua'areeri'i.

21 Tí'ij ayén tiu'uríj. Tí'iquí Pablo raaxí'epi'intare ti i u huaja'uvé'emuaare a'ujna Macedonia, ajta a'ujna Acaya, ajta tí'ij a'ájna á'ume'en u Jerusalén. Ajta ti nu'u, a'ánna huajá'umuaaren a'ánna Jerusalén, ruxe'eve'e pu nu'u a'ame ti a'uun á'ume'en a'ujna Roma. 22 A'íj pu jín hua'apuaca huata'íteca'a í mej ravaire'e, a'íjna í Timoteo, ajta a'íjna í Erasto mej mi á'ucíne a'ujna Macedonia. Ajta a'ín í Pablo, a'úu pu aúche'e a'uteájturaa a'ujna u Asia.

Mat'íj nu'u mi autéjhui mej tiú'urítziite'en me'újna u Éfeso me'íjna í teite

23 A'íjna xicájra'a jetze, jeíhua mú huataníniu'ucacua'a í teite me'íjna jime'e ti huatasejre í hua'aye'ira í mej té'atzaahuate'e. 24 Seij pu a'ín pú'ee'e ti ayén ántehuaa tíjn Demetrio. A'íí pu chí'ij ta'ahuaca ti cíleen ti plata rumua'atí. Ayee pu éene'en ta'ahuaca pu tíj diosi ti huá'achi'i. Ayee pu ántehuaa a'íjna í hua'adioj tíjn Artemisa. Jéíhua pu huá'amua'itici í mej jamuan tí'imuari'eca'a. 25 Huá'ajseij a'ímej í mej jamuan tí'imuari'eca'a, ajta seica í mej miyen che'atá mena'a tí'imuari'eca'a tí'tíj jime'e. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjn:

—Teteca, mú'een xu ramua'aree tej temua'a naa tí'ijmua'itici í tumin te'íjna jime'e tej tí'imijhuaca. ²⁶ Temua'a xu tí'ijmua'aree, seajta rana-mua se'íjna í Pablo, a'í pu tejá'uxajtan ti a'ímej í diosi a'úu mé'é'eseijre'e u teyujta'a, teteca mú huá'ata'ahuaca. Camu nu'u diosi pírici. A'íj pu hui jín ari jeíhua hua'utéemua'iti í teite í mej miyun me'ecan Éfeso, ajta nainjapua a'uun ti huatacá'a tǎj na'a u Asia.

²⁷ 'Jé'ecan pu a'íj pua'a tí'iruure, a'iné ayéé pu hui tiu'utári'iriistari tej jeíhua tejá'uríeeni í tej jín tí'imijhuaca. Ajta a'íjna jime'e í tatéyuu ti tzajta'an huirájvee í tadioj ti ve'ée, a'íjna í Artemisa, ayéé pu tiu'utári'iriistari mej hui caí ché'e miyen tí'ijna'amiche'en. Majta, camu ché'e raataxí'eve'esin í ti ve'ée a'íjna í dios í mej raná'amiche'e nainjapua a'uun ti huatacá'a tǎj na'a u Asia, ajta tǎj na'a íiyen chaanaca japua. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

²⁸ Mat'íj ráanamujri'i me'íjna, jé'ecan mú huataníniu'ucacuca'a. Ma'utéjhuii mej téjjihuajmé'e. Miyen tíjín:

—Huápi'i pu hui ve'ée a'íjna í Artemisa, Éfeso ti é'eme'ecan.

²⁹ Ca'anacan mú a'uváijtzyme'e. Mat'íj mi huaruáachijmé'e naími'i. Me'uun a'uteájrupi u teyujta'a. Mat'íj mi teite huavívi'i a'ímej í mej hua'apua, a'íjna í Gayo, ajta a'íjna í Aristarco, í mej Macedonia é'eme'ecan. A'í mú a'ujjuhua'ane'e jamuan a'íjna í Pablo. Mat'íj mi huaja'ujájpua'a a'ujna chí'ita a'u mej e'etiújse'irihua'a í teite.

³⁰ Ajta a'íjn í Pablo, a'í pu ayén tí'ijxe'eve'eca'a ti ajta a'íjn a'uun a'uteároute. Majta me'ín í mej té'atzaahuate'e camu tiu'utá'a ti uteároute. ³¹ Majta seica í mej tí'ajta a'ujna Asia, í Pablo ti huá'ihuaara'a, a'í mú miyen tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ché'e nu'u caí a'uteáru'ípiche'en a'ujna chí'ita.

³² Majta a'ímej í teite, ayéé mú mauj títetéjjihuajmé'e. Seica mú seicié tí'itejjihuaca'a. Majta seica seicié. Majta já'ita'a mú ará'axcaa í mej caí ramua'areereca'a a'íj mej 'een jín téjjihuajmé'e, majta camu ramua'areereca'a a'íj mej 'een jín tiújseij. ³³ Majta me'ín í mej Israél jetze ajtéme'ecan, seica mú miyen ca'aníjra'a tiraatá'a ti a'íjna í Alejandro ti-hua'utá'ixaate'en í teite. Mat'íj mi seica ayeuutáxi a'u mej e'evé'enejne'e í teite. Majta seica miyen tira'arájee a'íj ti ye'í huárini. Ajta a'íjn í Alejandro, a'í pu rumuájca'a jín hua'utá'ijmíjri'i mej caí ché'e tí'ixajta. A'í pu ayén tí'ijxe'eve'eca'a ti huá'a japua huatáaniuni a'ímej í mej Israél jetze ajtéme'ecan.

³⁴ Mí majta í teite, mat'íj ráamua'areeri'i ti a'íjn Israél jetze ajtéme'ecan, naími'i mú jíjhuaca'a a'achú cumu hua'apua hora. Miyen tíjín:

—Huápi'i pu ve'ée, a'íjna í Artemisa ti Éfeso é'eme'ecan.

³⁵ Ajta a'íjn í tí'iyu'uxaca, a'í pu xaa hua'utá'ijmíjri'i mej nu'u caí ché'e tí'ixajta. Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa í teite tíjín:

—Mú'een teteca, Éfeso sej é'eme'ecan, naími'i í teite í mej íiyen chaanaca japua seijre'e, naími'i mú hui ramua'aree tej iteen antítamua'aree te'íjna jime'e tej ráacha'íjn í teyuu ti tzajta'an urájca í dios ti ve'ée, a'íjna í Artemisa, ajta a'íjna í tetej ti u e'icájve u ta japua. ³⁶ Capu a'íj tí'iri'iri ti ja'ati rá'axieehuari'ira a'íjna. Xaatapuá'ajta mí sej téjjihua. Caxu hui tí'itǎj mua'aree a'íj sej tí'itǎj ruure.

37 'Mú'een xu yé huavé'evi'iti se'ímej í teteca íiyu chí'ita, se'íjna í Gayo, seajta se'íjna í Aristarco. Majta me'ín, camu hui ja'anáj tiu'unáhua u teyujta'a, camu majta a'ij pua'a ti'ixa í tadioj jemi.

38 'Tí pua'a hui a'ín Demetrio, majta í mej jamuan tí'imuari'e, ti pua'a ja'ati huá'ajaaxiejvi'ira, te'entácuuni'í a'ujna í jueesi mej e'iráati. Miché'e me'ín me'uun e'ehuaújniuste'en. 39 Ajta ti pua'a mú'een ti'itíj jín setiú'ujcha'íire'e, rujámua'a xu raaxí'epi'íntare'en a'ij ti ti'itíj jín ti'itá'aca í yu'uxari jetze. 40 Ayájna tetíj een, ayé pu hui tiu'utáci'ipe mej téjmi jetze te'ujpuá'ajte'en me'íjna jime'e, a'ij tej ti'itíj huáruu íiye chajta'a tej tiyen ti'itá'itziite'e. Ti pua'a miyen me'íjna jín téjmi jetze te'ujpuá'ajte'en, capu ti'itíj mé'e já'ahua'a tej tiyen tiu'utá'an í mej jín taatátuaani. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna ti ti'iyu'uxaca.

41 Tí'ij antipuá'areca'a ti ti'ixa, a'í pu hua'irá'iteca'a í teite.

20

Tí'ij nu'u Pablo a'uun a'atanéj u Macedonia, ajta u Grecia

1 Tí'ij antipuá'areca'a í mej huaúritziite, Pablo pu hua'utajé í mej té'atzaahuate'e ti ij a'ín a'atzu ca'aníjra'a hua'utá'an mej mi caí ruxieemíjte'e. Aj pu í hua'iré'echuixi seij ajta seij, ajta hua'utateújte. Tí'iquí á'uraa u Macedonia.

2 Nainjapua pu huá'umuaareca'a matíj mena'a titeechéejme'ecaa a'ímej í í'ihuaamua'ame'en. Jé'ecan pu ca'aníjra'a hua'utá'a a'íjna jime'e í ti jín tihua'utá'ixaa. Ajta á'iyen, a'uun a'ará'a a'ujna u Grecia. 3 A'u pu ayén á'atee a'achú cumu huaíca máxcira'í.

Tí'iquí atéye'imijca'a í baarcu jetze ti í antára'ani a'ujna Siria. Majta a'íme í mej Israél jetze ajtémecantaca'a, a'í mú miyen tiraaxí'epi'íntare mej me'uun ye'itéchueve'en juye jetze ti jetzen huaméj.

Ajta a'íjna í Pablo, tí'ij nu'u í ráamua'areeri'í. Tí'iquí ayén tiu'utaxájtaca'a tijín niché'e huaré'ara'ani nej ni ne'uun a'uré'enen u Macedonia. 4 A'í mú a'ucíj jamuan, a'íjna í Sópater ti yaujra'an pú'een a'íjna í Pirro. A'u pu é'eme'ecan a'íjna í Sópater u Berea. A'í mú majta a'ucíj a'íjna í Aristarco, ajta í Segundo, í mej Tesalónica é'eche. Gayo pu ajta á'uraa a'uun ti Derbe é'eme'ecan. A'í mú majta a'ucíj a'íjna í Timoteo, ajta a'íjna í Tíquico, ajta Trófimo. A'u mú é'eme'ecan a'u ti huatacá'a u Asia.

5 A'í mú í ta'ihuaamua'a án e'ejrá'aseca'a. Majta me'ín, a'ú mú nu'u taje'echu'eve'e muá'aju'un itejmí a'ujna chajta'a u Troas. 6 Teajta iteen, tí'ij te'upuá'areca'a í mej tiu'uyé'este me'íjna jime'e í mej racua'aca í pan ti caí levadura ranaxca, a'ú tu e'eráaci a'ujna Filipos í baarcu jetze. Anxíj xicaj tu jetze a'ará'a a'ujna Troas. A'u tu huajá'uteu í seica. Teajta iteen, a'ú tu á'atee aráhua'apua xicaj.

Tí'ij nu'u Pablo a'uun a'atanéj u Troas

7 Tí'ij tá teja'uré'ene í seij xicájra'a jetze, a'í mú tiújseij mej mi hua'uré'e'í'ipi'ite'en í pan. Ajta a'í pu tihua'umuá'ate a'íjna í Pablo. A'íne ayé pu tiú'uxe'eve'eca'a ti á'ura'ani í seij xicájra'a jetze ti ra'ité'ase, á'uche'e pu tihua'á'ixaaate'eca'a ajta já'ita'a tíca'imua.

8 A'u mú tiújseij a'ánna imuá cuartu jetze, ti tiú'ujhuaica. An pu ú'utaaca jeíhua í cantira'a. 9 Ajta a'ú pu huiracatii temuaj ti ayén ántehuaaca'a tijín Eutico. An pu ave'eré'eyeijxi ti anacun.

Ajta a'ñin í Pablo, jeíhua pu tihuaú'ixaa. J'é'ecan pu á'atee ti tihua'a'ixaate'e. A'íj pu jín huamuá'itiche í cutzi jime'e a'íjna í Eutico. Aj pu í ticu. Cuj pu ancure'ejvej ti tiú'ujhuaica jetze í chí'ij. Mat'í'ij mi ra'ajjá m'í'ichican.

¹⁰ Aj pu í acájraa a'íjna í Pablo. T'í'ij i ra'avé'evii a'íjna í temuaij t'í'iri m'í'ichi. T'í'iquí ru'ihuaamua'a ayén tiu'utá'ixaa tijín:

—Caxu t'í'itziine'e. Aúche'e pu hui ruuri.

¹¹ Aj pu í ajtahua'a antíraa í chí'ij jetze. Hua'uré'e'í'ipi'ite í pan. Mat'í'ij mi ráacua. Temua'a pu tiu'utáxa'ii ti tihua'a'ixaate'e. Tapuá'arijme'eca pu á'uraa. ¹² Ajta a'ñin í temuaij, ruurican mú a'uví'ti. J'é'ecan mú naa tiu'utaújtemua'ave.

T'í'ij nu'u i u a'ajrájraa u Troas, ti nu'u i a'uun e'ará'asti u Mileto

¹³ Teajta iteen, ta'anáaté'e tu á'uju'un. Tet'í'ij ti baarcu jetze atéeci. A'uu tu a'ará'a te'újna Asón, tej ti ye'erávi'itin te'íjna í Pablo, a'iné ru'icán pu e'eráye'imijca'a. ¹⁴ Tet'í'ij ráateu te'íjna í Pablo te'újna Asón, t'í'iqui ta jamuan ateájraa í baarcu jetze. Teti'ijta ti a'ucíj a'ujna já'ahua'a u Mitilene. ¹⁵ A'uu tu huiráaci.

Yee ruijmua'ate'e yee tu antacíj után pújme'en. A'uu tu vejli'i e'ejtenee a'utí e'eráhuachi ti ayén téja'arájtehuaa tijín Quio, tet'í'ij ti seíj jetze í xicaj te'uun antanéj te'újna Samos. Yee ruijmua'ate'e yee a'uun tu a'ará'a a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Mileto.

¹⁶ Ayeé tu huaríj a'iné Pablo pu raaxí'epi'intare ti caí a'uun a'atanén a'ujna Éfeso. Capu ajta e'etéerimi'ica'a a'ujna a'uun ti huatacá'a u Asia. Ca'anacan pu u a'uránejmí'ica'a a'ujna Jerusalén, ti pua'a nu'u í'iri'iristan tej te'uun a'uté'uuca'a mat'í'ij t'í'yesten me'íjna jime'e mej ra'utámua'aree ti ari ayén teumé anxíj tamuáamuata'a xicaj.

A'ij ti nu'u Pablo tihua'utá'ixaa a'ímej í vaujsi í mej me'uun é'eme'ecan u Éfeso

¹⁷ A'uu pu a'utevéé u Mileto, t'í'ij Pablo hua'uta'ajjtaca'a mej u a'uvé'uju'un í vaujsi í mej huá'a jetze ajtéme'ecan a'ímej í mej tiújse'irihua'a a'ujna u Éfeso. ¹⁸ Mat'í'ij mi me'ín vaujsi á e'iré'ene. Aj pu í ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een xu ramua'aree a'ij nej yé tiu'utéjvee netíj nena'a amuacaícan nej yé ra'áa íye Asia. ¹⁹ Ayeé nu hui t'í'ijvairé'e í tavástará'a tzáahuati'ira'a jime'e. Canu á'antzaahuaté'e ne'íjna jime'e sino nehuányeinixi ne'íjna jime'e nejá'amuacha'ij. Neajta, jeíhua nu tiu'utése ne'íjna jime'e mej a'ij pua'a tinaatajé.

²⁰ Canu ja'anáj á'atura nej caí tejá'amua'ixaate'e ti'itíj ti amuaatéva'iri mú'ejmi. Netejá'amua'itii ne'újna teyujta'a, neajta ne'újna á'amuache. ²¹ Netihua'utá'ixaa ne'ímej í mej Israel jetze ajtéme'ecan, neajta ne'ímej í mej seíj chuéjra'a japua é'eme'ecan, ti ayén tiú'ujxe'eve'e mej seicié tiú'umua'ati í Dios jemi, majta rá'antzaahuaté'en me'íjna í tavástará'a í Jesús a'íjna ti Dios án yá'ujra í ipuari japua.

²² T'í'ij ajta íjii, a'úu nu hui Jerusalén a'umé'e na'ame ne'íjna jime'e ti a'ñin xiéjniucare'ara'an í Dios ayén tinaata'áj. Canu xáahuí ramua'aree a'ij ti t'itíj mu'u nejé'eruuren. ²³ A'ij nu'u xaa mua'aree, ti a'ñin xiéjniucare'ara'an í Dios amuacaícan ayén tinaatá'ixaa yee a'u ti na'a ti huachájta'ajme, a'úu mú nu'u ne'íteánajsín. Ayeé nej nu'u tirajpuaítzi na'ame.

24 'Capu amán a'ij, capu ne jetze ruxe'eve'e ineetzi. Ajta netevi, capu tí'itij ranajche ineetzi jemi. A'ii nu'u hui niyen tí'ijxe'eve'e, nej ra'antici'iti nej huára'ani íiyen chaanaca japua, neajta ra'ará'asten ne'íjna jime'e í Dios ti ayén tinaa'íjca nej tihua'utá'ixaate'en í teite í niucari jime'e ti jetzen rá'axa í Dios, tí'ij a'íin tihua'utá'uuni'i ruxí'evi'ira'a jime'e.

25 'Mí seajta mú'een, nej á'amujemi á'uche'ecane'e á'aye'i, neajta já'amua'ixaate'e jíme'en í Dios ti nainjapua tí'aijta, íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Ayee nu tí'ijmua'aree sej caí ché'e ja'anáj neseijran ineetzi. 26-27 A'ij nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e íjii, ti pua'a ja'ati yá'uríeeni í ruxíejniu'uca í Dios jemi, capu Dios ne jetze rapua'ajte'e, a'iné canu ja'anáj raatapuá'ajtaca'a nej tejamuá'ixaa í niucari, sino nain nu tejamuá'ixaa a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios.

28 'Rí'i xu'u mú'een mi ru tzajta'a. Seajta rí'i xu'u huá'a jetze a'ímej í teite Dios ti tejámua'íjca. Setá'aj huá'ucha'íin najjmi'ica í mej tí'ijse'iri í Dios jemi, í ti huá'unanai í rutevij jime'e a'íjna í Jesús.

29 'Ayee nu nee tí'ijmua'aree netí'ij á'ura'ani, seica mú a'uvé'uju'u muá'aju'un mú'eezi tzajta'a mej miyen 'een matíj íira'ave tite'uteáru'ipi huá'a tzajta'a í ye'emuaate. Camu tihua'utá'uuni'ira í mej té'atzaahuate'e. 30 Majta seica mú a'amua tzajta'a huatasejre'esin. Hua'itzi mú jín tejá'amua'aten mej mi amuá'iseire'en mú'ejmi í ru jemi.

31 'Naa xu'u rí'i mú'een. A'ij xu autámua'aree, tí'irí ayén teuumé hua'ica nine'ira'a nej tejá'amua'ixaate'e sej neajta sej nain tújca'ari tzajta'a, nain tíca'ari tzajta'a, niyen ni te'icányé'ine'e a'amua jime'e.

32 'Neajta íjii, netejá'amua'íjcate'e í Dios jemi, ne'íjna jime'e í niucari ti jetzen rá'axa a'achú ti caj titaatapuá'ijve'esin í Dios. A'íjna í niucari pu amuaatá'asin í ca'aníjra'a, ajta amuaatá'asin sej a'ut'é'e xá'ara'ani huá'a jamuan í ti Dios rusej hua'avé'ejajpuaca'a.

33 'Canu ja'anáj niyen tí'ijxe'eve'eca'a nej ra'ancuré'an huá'a tumin, canu neajta í tihuá'acixu a'ímej í ne'ihuaamua'a. 34 Ayee xu hui seajta tí'ijmua'aree nej huaténvai nemuajca'a jime'e, neajta niyen che'atá nena'a tihua'utévai a'ímej í mej nej jamuan á'ujjuhua'ane'e. 35 Nain nu hui jín tiu'umuáriej, neajta nu amuá'itiri'i ti ayén tiú'ujxe'eve'e a'íjna jime'e tej hua'utévaire'en í mej caí a'ij tí'ijviicua'i.

'Mú'een xu seajta siyen tira'utámua'aree a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í Jesús tíjín: "Jaítze'e pu rí'i rutémua'ave'e a'íjna í ti tí'itá'aca caí a'íjna í ti te'encuré'aca." —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pablo.

36 Tí'ij ayén tihua'uta'ixáate'e, aj pu i Pablo tínunutaca'a huá'a jamuan a'ímej í vaujsi. Ajta raatéjhua'u í Dios jemi. 37 Naíimi'i mú ru'iré'echuixi, majta tiujyeinejraa. 38 A'ii pu a'íin pú'een í niucari ti raataxájtaca'a ti jaítze'e a'ij pua'a hua'utá'a yee mej nu'u caí ché'e ja'anáj mé'e yé'eseijran. Aj mú mi u á'uju'un jamuan a'u ti e'eteájraa í baarcu jetze.

21

Tí'ij nu'u a'íin Pablo á'uraa a'ujna u Jerusalén

1 Tetí'ij ti á huaja'uhuá'axi í ta'ihuaamua'a, tetí'ij ti atéeci í baarcu jetze. Aj tu ti antacíj a'ujna u Cos. Yee ruijmua'ate'e yee tu te'uun a'uráne te'újna Rodas. Teajta te'uun huiráaci, tetí'ijta ti te'uun a'uráne a'ujna u Pátara. 2 A'uu tu ti sej á'uteu í baarcu ti Fenicia a'umé. A'ij tu jetze atéeci. Tetí'ij ti a'ucíj.

³ A'uu tu aujú'ucaa tetí'ij raasej á ti e'eráhuachi. Ayee pu téja'arájtehuua tijín Chipre. A'uu tu taútata'a pújme'en ajcáne, mú tu á'uju'un tena'a ajta a'ujna u Siria. A'uu mú te'irátuaaxi í ijca ti tiú'utisime'e í baarcu. A'ij tu jín acáaci. Ayee pu téja'arájtehuua a'ujna tijín Tiro.

⁴ A'uu tu ti huá'uteu í ta'ihuaamua'a. A'uu tu ti huá'a jamuan a'uteájturaa aráhua'apua xicaj jetze. Aj pu i xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ti'itíj hua'utá'ixa a'ímej. A'ij mú jín raatá'ijmijraca ti nu'u caí á'ura'ani a'íjna í Pablo a'ujna Jerusalén.

⁵ Tí'ij teja'uré'ene aráhua'apua xicaj jetze, aj tu ti a'ucíj. Naími'i í mej té'atzaahuat'e, majta í mej hua'atévi'itín, majta í huá'ayaujmua'a, a'úu mú tajaútuua ti ja'u'ástimee chajta'a jetze. A'uu tu títunutaxi ja'apuaíri japua, tej ti raatéjhuauni í Dios jemi. ⁶ Tetí'ij ti hua'utateúute'e, aj tu ti atéeci í baarcu jetze. Majta me'ín í mej á taje'evá'atuaa, a'úu mú huaré'aci.

⁷ Tetí'ij huiráaci te'újna Tiro, teuche'e tu huajú'ucaa baarcu jetze. Tetí'ij ti te'uun a'ará'a te'újna Tolemaida. Tetí'ij ti hua'utateújte í ta'ihuaamua'a. Teajta te'uun huá'a jamuan a'uteájturaa sei xicaj. ⁸ Yee ruijmua'ate'e yee pu á'uraa í Pablo. Teajta iteen i tej jamuan á'ujjuhua'ane'e, teajta tu jamuan a'ucíj. Tetí'ij ti aítacíj a'u ti pújme'en, chajta'a ti ayén teja'arájtehuua tijín Cesarea.

A'uu tu a'ará'a áa ti é'eche a'íjna í Felipe ti tejá'uxajtan teite tzajta'a. A'ii pu a'ín pú'een seij í mej aráhua'apua ará'ase í mej tí'ivaire'e u teyujta'a. A'uu tu a'uteájturaa te'íjna jamuan í Felipe. ⁹ Muáacuaca pu tiyaúumua'a júucajtacan mej caí xi víiche'e. A'íi mú tí'ixajta'a niuucari jime'e ti Dios raateájtuaa huá'a jemi.

¹⁰ A'uun tu á'atee yee pua'an xicaj tí'ij seij á e'iré'ene ti ayén ántehuaa tijín Agabo. A'uu pu e'erájraa a'ujna u Judea. A'ii pu pírici a'íjna í Agabo seij ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. ¹¹ U pu a'uvé'emej ti ij támua'areeri'i. Aj pu i ra'avé'existaca'a í Pablo í puaaseájre'ara'an. Tí'iquí a'íjna jín ra'amuáaj'i'icie í íicájra'an jetze, ajta í muájca'are'ara'an jetze. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayee pu hui tí'ixa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios a'íjna ti jíme'en yee, mej nu'u ra'amuáaj'i'ici'esin a'íjna jime'e í puaaseájre'ara'an a'ímej í mej Israel jetze ajtème'ecan a'ujna Jerusalén. Majta nu'u hua'utátuiire'esin a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

¹² Tetí'ij ráanamujri'i te'íjna, iteen, majta a'íime í mej Cesarea é'eme'ecan, naími'i tu raatajé ti nu'u caí a'uun á'ume'en.

¹³ Aj pu i ayén tiu'utaniú í Pablo tijín:

—¿A'iné 'een jín siyen tiú'ujyein, seajta a'ij pua'a tité'ujmuajte ineetzi jime'e? Niché'e hui huámi'ini. Ayee nu té'enca'ane mej na'amuáaj'i'ici'en, neajta nej huámi'ini ne'újna Jerusalén ne'íjna jime'e nej ravaire'e í tavástar'a í Jesús. —Ayee pu titaatá'ixaa a'íjna í Pablo.

¹⁴ A'iné catu raatáviicua'irili tej ra'antimuá'itín, tetí'ij ti raatá'a ti u á'ume'en. Ayee tu tiraata'ixaa tijín:

—Ché'e ayén teja'uré'enen a'ij ti tí'ijxe'eve'e í tavástar'a.

¹⁵ Teajta á'yien huátacate. Tetí'ij ti te'uun a'ujnéj a'ájna Jerusalén. ¹⁶ Seica í mej té'atzaahuat'e í mej Cesarea é'eme'ecan, a'íi mú a'ujnéj ta jamuan. Ajta seij ti huá'a jetze ajtème'ecan í mé Chipre é'eme'ecan, ayéé pu ántehuaa tijín Mnasón. Pu'uri á'atee temua'a ti té'atzaahuat'e. A'uu tu e'eraíxanche'e a'u ti é'eche a'íjna.

Tí'ij nu'u Pablo ye'uvé'emuareca'a a'íjna í Jacobo

¹⁷ Tetí'ij te'uun a'ará'a, naa mú rí'i tita'ancuré'evi'iti í ta'ihuaamua'a. Jé'ecan mú huataújtemua'ave. ¹⁸ Yee ruijmua'ate'e yee pu Pablo ta jamuan u á'ueme tej ti ye'uvé'emuareca'a te'íjna í Jacobo. Majta í vaujsi, naími'i mú a'uun a'uté'uuca'a.

¹⁹ Aj pu'í Pablo hua'utateújte. Ti'iquí ayén tihua'utá'ixaa naíjmi'ica a'ij ti ti'itíj huaríj a'ímej jemi í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'íjna jime'e ti Dios jetze ruca'ané a'íin í Pablo, ayén Dios jetze te'araújca'anejca'a. ²⁰ Matí'ij ráanamujri'i, aj mú mi rí'i tiraatá'a í Dios. Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa me'íjna í Pablo tijín:

—Casi'i, ta'ihuaara'a, a'iné a'íime í mej Israel jetze ajtémecan, mu'ití mú hui té'atzaahuat'e, majta, naími'i mú raxí'eve'e ti ja'ati ayén huárini a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í yu'uxari jetze a'íjna í Moisés teecan ti ra'uyú'uxaca'a. ²¹ Majta miyen ti'ixaa pej nu'u tihuá'amua'ate a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan, í mej majta seíj chuéjra'a japua é'eche, mú'ee pej nu'u piyen tihuá'amua'ate mej nu'u caí miyen rijca a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Moisés, mej nu'u caí ra'antisíjchixi'í í hua'anavij í huá'ayaujmu'a'a, majta nu'u caí ra'ará'asten í taye'irá.

²² '¿A'iné tena'a tíjrini?, a'iné matí'ij ráamua'aree í teite pej yé uvé'ene, aj mú mi tiújseire'esin.

²³ 'Patá'aj piyen huárini a'ij tej timuaatá'ixaate'esin iteen. Muáacua mú yé muaaté'uu í teteca, í mej ti'itíj jín te'ataújratziiri'í í Dios jemi. ²⁴ Patá'aj huá'anvi'itín pe'újna teyujta'a pej pi huá'ajejcuare'en huá'a jamuan, pajta tiu'unáachita í mej huá'ajjive'en. Aj pu hui xaa rí'iríista a'ame mej caújyaxi'ín. Aj mú mi ramua'aréeren ti caí ayén ti'ayajna a'ij mej timuaatá'ixaa mú'eetzi, sino pajta pej mú'ee ra'ará'astejsin í yu'uxari.

²⁵ 'Majta í mej caí Israel jetze ajtémecan, tu'uri tihua'uta'íti'iri'í tej tiyen raaxí'epi'intare mej caí hua'ira'a cua'aca mej ráamuai'ivajtaca'a. A'í pu hui xaa rí'irí mej ráacua'ani í mej caí ráamuai'ivajtaca'a. Aru, camu nu'u majta xúure'e cua'aca, majta caí racua'aca í huá'ire'ara'an í mej racácu'a'imín. Majta caí tiú'ujxana'acira'a í teteca 'uuca jamuan í mej caí hua'atévilitín, majta í 'uuca, mej nu'u caí seica anteána'axcan í teteca í mej caí huá'acina'ajmu'a'a pú'een.

Mej nu'u raatéevi'í me'íjna í Pablo u teyujta'a

²⁶ Yee ruijmua'ate'e yee, Pablo pu huaja'uví'iti a'ímej í teteca. Ajta huaújjejcuare huá'a jamuan. Aj pu í teyujta'a a'uteájrupi ti í hua'utá'ixaate'en í mej tí'ajta a'ujna matí'ij ra'antipúa'ajte'en í mej rujéjcuare'en, majta me'íjna jín miyen huárini mej tiú'umuai'ivejta, seij ajta seij.

²⁷ Tí'ij ari tímua'a antipúa'arijme'eca aráhua'apua xicaj jetze, seica í mej Israel jetze ajtémecan, a'í mú raasej a'íjna í Pablo a'ujna teyujta'a. A'íime a'úu mú é'eme'ecan tíj na'a a'úu ti huatacá'a u Asia. Matí'ij raasej, nainjapua mú hua'utá'ixa í teite. Ca'aníjra'a mú hua'utá'a mej huataníniu'ucacu, matí'ijta mi raatéevi'í. ²⁸ Muaajíhuaca'a ca'anín jime'e. Miyen tijín:

—Mú'een teteca mi seij hui Israel jetze ajtémecan, sataatávare'e. A'ii pu hui a'íin pú'een í teáata'a ti nainjapua á'uche'ecan, tihuá'amua'ate naíjmi'ica í teite mej nu'u mé rúurieni í taye'irá, majta mej nu'u caí ra'ará'asten a'ij ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze, majta mej mi miyen a'ij

pua'a tí'ixajta a'íjna jime'e í teyuu. Ajta a'ín, seíj pu hui griegos uteárujte íyu teyujta'a, a'íj pu jín auté'ítze í taye'irá jime'e.

²⁹ Ayee mú tiu'utaxájtaca'a, a'íné amuacáí mú raaseíj me'íjna í Trófimo tí Éfeso é'eme'ecan. A'uú mú ya'useíj chajta'a, jamuan a'íjna í Pablo. A'íj mú jín miyen tiu'umuá'aj tí a'uun ru'uteárujte a'ujna teyujta'a.

³⁰ Nainjapua í chajta'a, jeíhua mú ru'ítziite'eca'a. Majta cure'leruaáchejye'icaa. Mat'íj mí raatéevi'i me'íjna í Pablo. Majta ru'irajáanajraa á pua'acéí a'ujna teyujta'a. Majta á'iyen te'íteáana á tí é'epueerta.

³¹ Mu'uri tén raajé'icatache'e me'íjna í Pablo. Tí'íj í ráamua'areeri'i a'íjna í xantaaru'u ta'amuájca ayén tíjín mej nu'u nainjapua rú'ítziite'e u chajta'a. Ajta a'íjna í xantaaru'u, ayée pu a'íjna te'entiújmua'areereca'a tí tihua'uta'aíjte'en í xantaaru'u í mej seiví'ira'a ará'axcaa.

³² Aj pu í a'ín xantaaru'u ta'amuájca huá'ajseíj í ruxantaaru'ustemua'a, ajta a'ímeíj í mej anxíte tí'íajta. Mat'íj mí u á'uju'un meruaachijmé'e a'u mej a'uté'uuca'a í teite. Majta me'ín í teite, mat'íj hua'useíj me'íjna í xantaaru'u ta'amuájca jamuan í ruxantaaru'ustemua'a, mat'íj mí raatapuá'ajtaca'a mej ratéva'ara'a í Pablo.

³³ Aj pu í ajteáxiireca'a í xantaaru'u ta'amuájca. Tí'íj í rajví'i a'íjna í Pablo. Aj pu í raata'ajtaca'a mej ra'amuáji'icí'en hua'apuaca jime'e í cadeena. Aj pu í ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'ataani pírici? ¿Tí'ítájni a'íj huáruu?

³⁴ Majta me'ín í teite, seica mú miyen seicéí títetéjjihuaíjmé'e, majta seica seicéí. A'íj pu jín caí a'íj tiráamua'areeri'i tzáahuatí'ira'a jime'e a'íjna í xantaaru'u ta'amuájca a'íjna jime'e mej jeíhua téjjihuaíjmé'e. Tí'íj í raata'ajtaca'a mej ra'anján a'u mej e'iráati í xantaaru'u. ³⁵ A'íné jeíhua mú teite, majta ca'anéeri jín ratáca'aníhua'a me'íjna í Pablo, mat'íj mí me'ín í xantaaru'u huá'ajajni'iri'i. Mat'íj mí yá'uchuii me'íjna í Pablo, majta ra'antítuaa me'íjna escalaera jetze tí ajtiú'upu'u í chí'íj jetze.

³⁶ Majta me'ín teite í mej raatavén, ayée mú mauj títetéjjihuaíjmé'e tíjín:
—Xá'ajajni'iri'i, ch'é'e huámi'ini.

Tí'íj nu'u Pablo rujapua huataniú

³⁷ Mat'íj ru'uteáruute'esime'eca me'íjna í Pablo a'u mej e'iráati í xantaaru'u, tí'íqui a'ín Pablo tiraata'íhua'uri'i a'íjna í xantaaru'u ta'amuájca tíjín:

—¿Ni pecaí neetá'aca nej a'atzu tímuaatá'ixaate'en?

Ajta a'ín xantaaru'u ta'amuájca, ayée pu tiu'utaniú tíjín:

—¿Ni mú'ee peraayí'ti í hua'aniuuca í griego? ³⁸ ¿Ni pecaí pe'ín pú'een í pej Egipto é'eme'ecan, í pej pauchén huá'ítziite'eca'a í teite mej mí autéjhuii mej tíujne'usi'ite'en? ¿Ni pecaí mú'ee pe'ín pírici í pej huaja'uví'ti muácaua ví'ira'a mej tí'ítecuí'ica pe'újna a'u tí caí é'e tí'ítíj?

³⁹ Aj pu í Pablo ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Mí neajta, nee nu Israél jetze ajtémé'ecan. A'uú nu é'eme'ecan a'ujna Tarso, chajta'ana tí jeíhua ruxe'eve'e a'uun tí huatacá'a u Cilicia. Jéíhua nu muahuavii pej naatá'an nej tihua'utá'ixaate'en í teite.

⁴⁰ Aj pu í xaa raatá'a tí tihua'utá'ixaate'en. Aj pu í Pablo huatéechaxi a'íjna escalaera jetze. Rumuájca'a pu jín hua'utá'íjmáijri'i mej caí ch'é'e téjjihuaíjme'en. Mat'íj caí ch'é'e e'íjtéruuasime'eca, aj pu í hua'aniuuca jín tihua'utá'ixaa í hebreo. Ayen tíjín:

22

1 —Ne'ihuaamua'a, seajta nevaújsimua'a, xáanamujri'i a'ij nej tejámuaatá'ixaate'esin inee jíme'en.

2 Mat'ij ráanamujri'i ti ayén tihua'utá'ixaa hua'aniuuca jime'e í hebreo, mat'ij mi huateápua'areca'a temua'a naa.

Ajta ayén tihua'utá'ixaa a'ijna í Pablo tijín:

3 —Nee nu hui Israél jetze ajtème'ecan. A'uu nu ja'unú'ihuaca'a a'ujna já'ahua'a Tarso a'úu ti huatacá'a u Cilicia. Aru, ayuu nu huavé'ese yú Jerusalén. Netihuánmua'ate ne'ijna jemi í Gamaliel, ti tejténamujraca'a í yu'uxari jetze ájca'i ti imuá'é'eme'ecan. Ayee nu hui nee tiú'uvai jemin í Dios nain jime'e í nexi'evi'ira'a setíj mú'een rici íjii. 4 Ja'anáj imuá nu a'ij pua'a huá'aruurejca'a ne'imej í mej té'atzaahuate'e a'ijna jime'e í niuucari í mej jetzen huajú'ucaa. Nehua'utavén ajta nena'a caí huá'ucuii. Neajta naíjmi'ica huavívi'i í teteca, neajta í mej 'uuca nej ni hua'iteáanan.

5 'A'ijna ti tihuá'ajjte'e a'imej í mej ti'ivaire'e teyujta'a, majta a'imej í vaujsi, naími'i mú hui ramua'aree í mej yu'uxari naatapíj nej ni huaja'uvé'ejajpuan u Damasco í ta'ihuaamua'a í mej Israél jetze ajtème'ecan nej ni tiu'utátuiire'en. A'uu nu á'ume nej ni hua'uvívi'iran nu í mej té'atzaahuate'e, neajta u huá'jarájajpu neyujna Jerusalén tej ti puajtzi hua'utá'an.

*Pablo pu tihuá'a'ixaate'e a'ijna jime'e ti a'ín tavástar'a ra'antíhua'u
(Hch. 9:1-19; 26:12-18)*

6 'Netí'ij ni ne'uun aumé'ecaa juye jetze. Nu'uri tímua'a antéesime'eca ne'újna Damasco a'atzaj cumu tacuarixpua. Ca'anacan pu hui taij huatátaaxi inee jemi. Júte'e pu e'icátatzave'e ca'anín jime'e. 7 Netí'ij ni ca'anacan á e'erájve á chuaata'a. Neajta á'iyen ja'ati huánamujri'i ti ayén tinaatajé tijín: “Saulo, ¿a'iné'een jín piyen a'ij pua'a neruure?”

8 'Netí'ij ni niyen tiraata'íhua'uri'i tijín: “¿A'ataani pej píríci mú'ee, nevástar'a?” Ajta ayén tinaatá'ixaa tijín: “Nee nu nu'u hui a'ín pú'een Jesús nej Nazarét é'eme'ecan, nee nu a'ín pú'een í pej a'ij pua'a neruure.”

9 'Majta me'ín í mej ne jamuan huajú'ucaa, a'í mú majta raasej í taij, majta tiu'utátziin. Mi majta, camu ráanamujri'i í ja'ati ti naatajé.

10 'Netí'ij ni niyen tiraata'íhua'uri'i tijín: “¿A'iné' ti'itíj neruuren, nevástar'a?”

'Ajta a'ín tavástar'a, ayée pu hui tinaatá'ixaa tijín: “Ájchesi, aricu a'ujna u Damasco. A'uu mú muaatá'ixaate'esin nain a'ij pej ye'í huárini.”

11 'Neajta aracúuni'i na'araa í taij jime'e. A'íj mú jín me'ín í mej ne jamuan huajú'ucaa, a'í mú nejaútuua u Damasco.

12 'Seij pu a'uun a'utéveeca'a a'ujna ti ayén ántehuaa tijín Ananias. Nain pu jín ra'ará'aste í ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Moisés teecan. Rí'i mú tiraatajé naími'i í mej Israél jetze ajtème'ecan í mej a'uun é'echejca'a a'ujna Damasco. 13 Mu pu a'uvé'emej ti náamuare a'ijna. Aa vejli'i pu ne jemi huatéechaxi. Aj pu i ayén tinaatá'ixaa tijín: “Ne'ihuaara'a, Saulo, patá'aj atanéeri puá'ara'ani.”

Jíme'en pu'u ayén tinaatá'ixaa, aj nu ni atáneerica'a na'araa. 14 Ajta ayén tinaatá'ixaa tijín: “Hua'aDioj í tavaújsimua'a teecan, a'í pu nu'u hui mua'avé'evi'iti mú'eetzi pej pi ráamua'aree a'ij ti tí'ijxe'eve'e, pajta rasejran a'ijna ti caí ja'anáj tí'itíj jín auteájturaa í Dios jemi, pajta ranamujran a'ij ti tí'itíj tí'ixa. 15 Mú'ee pe á'uche'ecane'e pua'amé teite tzajta'a

pe'íjna jetze me'ecan í tavástarala. Mú'ee pe nu'u hui huá'a'ixaate'e pua'amé a'ij pej peri tiu'uséij, pajta í pej peri ráanamujri'i. ¹⁶ Ajta íjii, ¿ti'itáni pauj chu'eve'e? Ájchesi, é'e huá'amua'i'ihuachi, pajta raatajéeven niuucajtze'en í tavástarala ti ij a'íin timuaatá'uuni'i í pej jín auteájturaa í Dios jemi." Ayee pu hui tinaatá'ixaa.

Pablo pu tihuá'a'ixaate'e ti Dios a'íjna jín ra'antíhua'u ti ij tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan

¹⁷ Netí'ij ni neyun a'uvé'emej yú Jerusalén. Teyujta'a nu a'uteájrupi nej ni Dios jemi tiu'utáne'uuni'i. Neajta a'íyen tiú'umaaraca'a. ¹⁸ A'íj nu hui tavástarala huasej, ti nu'u ayén tinaatá'ixaa tijín: "Ca'anacan, á'ura'a ayujna Jerusalén a'iné camu muá'antzaahuate'esin a'ij pej tihua'utá'ixaate'esin ineetzi jetze me'ecan."

¹⁹ Aj nu ni niyen tiraata'ixaa tijín: "Nevástarala, a'íi mú ramua'aree í nej á'uche'ecane'e hua'atáyujta'a á, neajta méyee, neajta hua'iteána í mej té'atzaahuate'e mú'etzi jemi, neajta hua'utéevajxi. ²⁰ Majta ramua'aree nej ne'uun a'utéveeca'a ne'újna matí'ij raajé'ica me'íjna í Esteban í ti tiu'utaxájtaca'a mú'etzi jetze me'ecan. Nee nu hui tiu'utá'a ne'íjna jime'e mej raajé'ica. Neajta tiú'ucha'íi í tihuá'acíxu a'ímej í mej raajé'ica."

²¹ Mí ajta a'íin tavástarala, ayee pu tinaatá'ixaa tijín: "Aricu, a'iné nemuaata'íti imuá teite tzajta'a í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan." —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pablo.

Ti nu'u a'íin xantaaru'u ta'amuájca, a'íi pu racha'íica

²² Maúche'e mú ráanamujri'i. Aj mú mi autéjhuii mej huatejíihuajra'ani. Míyen tijín:

—Xá'anvi'itichi setá'aj raajé'ica. Tena'ajtzí raata'ájtache'e mej raajé'ica.

²³ Jé'ecan mú téjijhuajmé'e. Majta tiú'ujcíxu, júte'e mú tejá'uhua'anáa, majta chuej eiré'aratzí. Júte'e mú tejá'uhua'anáa. ²⁴ Majta mauj téjijhuajmé'e, ajta a'íin xantaaru'u ta'amuájca, a'íi pu hua'uta'áij mej ru'uteájtuaani u téte'e a'u mé'éche í xantaaru'u. Ajta tiu'uta'ájtaca'a mej ra'iré'avajxi'in, majta tiraa'íhua'uran me'íjna í Pablo mej mi ráamua'aree a'ij mej 'een jín miyen títetéjijhuajmé'e í teite. ²⁵ Matí'ij mi ra'atéej'íicie mej mi ra'iré'avajxi'in.

Aj pu í Pablo ayén tiraata'ixaa í ti ti'itéjvee ti áa a'utéjvee ayén tijín:

—¿Ni ayén tejamuaatá'aca í á'amuaye'ira sej si na'iré'avajxi'in ineetzi í nej ne'uun Roma jetze e'ejtémecan? Mí majta caí xí miyen tiraaxí'epi'íntare mej puajtzí naatá'an ineetzi.

²⁶ Ajta a'íin ti anxíte tí'ajta, tí'ij ráanamujri'i a'íjna í Pablo, a'úu pu á'ume a'íjna jemi xantaaru'u í ta'amuájca. Aj pu í ayén tiraata'ixaa tijín:

—¿A'iné pena'a píjriin a'íjna jime'e í ja'ati? A'u pu chajta'a é'eme'ecan Roma ti e'ejtémecan.

²⁷ Aj pu í a'íin í xantaaru'u í ta'amuájca, á e'iré'ene í Pablo jemi. Tí'iquí ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Naatá'ixaate'e. ¿Ni pe'uun é'eme'ecan chajta'a ti Roma e'ejtémecan?

Aj pu í Pablo ayén tiu'utaniú tijín:

—Jee.

²⁸ Aj pu í a'íin í xantaaru'u í ta'amuájca ayén tiraata'ixaa tijín:

—Jeihua nu tiu'unájchitaca'a inee nej ni huatenromáanota.

Tí'ij i ayén Pablo tiraata'ixaa tijín:

—Ni'i romano inee a'iné a'úu nu ja'unú'ihuaca'a.

²⁹ Majta me'ín í mej raata'íhua'uri'i, aj mú mi avé'eci rujámua'a. Ajta a'ín xantaaru'u í ta'amuájca, a'í pu miijmu tiu'utátziin tí'ij ráamua'areeri'i ti aiteújna a'íjna í Pablo, í ti a'uun Roma ajtémecan.

Tí'ij nu'u a'ín xantaaru'u í ta'amuájca, a'í pu nu'u ya'ujáj huá'a jemi í jueesi

³⁰ Yee ruijmua'ate'e yee, ajta a'ín xantaaru'u í ta'amuájca, ayée pu tí'ijxe'eve'eca'a ti ráamua'aree a'ij mej 'een jín miyen tí'ijxajtzi'i í Pablo a'íme í mej Israél jetze ajtémecan. Ti'iquí ra'uxíjte. Ajta hua'uta'a'áj mej nu'u tiújseire'en a'ímej í mej tí'aijta u teyujta'a, majta í jueesi. Aj pu í ya'ujáj a'íjna í Pablo. Ti'iquí huá'a jemi á yaúutuaa.

23

¹ Tí'ij i hua'usej í Pablo a'ímej í huá'a jueesi í mej e'etiújseire'eca'a. Tí'ij i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ne'íhuaamua'a, tíj na'a nej ché'e temuaísta, tíj na'a ti yú e'iré'ene nain nu jín te'ará'aste. Canu hui tí'itij jín auteájturaa í Dios jemi.

² Aj pu i a'ín Ananias, í ti tihuá'ajjte'e a'ímej í mej tí'ivaire'e u teyujta'a, a'í pu hua'uta'a'áj mej ra'ancájveeni.

³ Ajta a'ín Pablo, ayén tiraata'ixaa tijín:

—Dios pu mua'ancávejsin mú'eetzi, mi pej a'ij pua'a tí'itevij. Mú'ee pepu'u pemem huatáca pej pi na'uxíjte'en pe'íjna jetze i yu'uxari. Mi pajta, ayée pej te'uteáturaasin pe'íjna jime'e pej hua'uta'a'áj mej na'ancájveeni.

⁴ Majta me'ín í mej me'uun e'eré'ete'ecaa, ayée mú tiraata'ixaa tijín:

—¿A'iné pej pi piyen a'ij pua'a tí'ijree pemíjna í ti jaítze'e ruxe'leve'e í Dios jemi?

⁵ Ayee pu tihua'utá'ixaa í Pablo tijín:

—Ne'íhuaamua'a, canu ramua'areereca'a ja'ati ti pú'een. Mi ajta tzij a'ín pú'een í ti jaítze'e ruxe'leve'e í Dios jemi. Ajta, ti pua'a néjmua'areere, canu niyen tiu'utaxáatache'e, a'iné ayée pu té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze tijín: “Capej a'ij pua'a tí'ijxajta pe'íjna ti tihuá'ajjte'e í teite.”

⁶ Aj pu i ráamua'areeri'i í Pablo tijín seica mú pú'eene'e í mej miyen huataújmu'a tijín saduceos, majta seica miyen tijín fariseos. Aj pu i ca'anín jime'e hua'utajé tijín:

—Ne'íhuaamua'a, nee nu fariseo pírici. Huá'a jetze nu huanú'ihuaca'a a'ímej í fariseos. Ijii tí'inexajtzi'i iijecuí me'íjna jime'e nej rachú'leve'e a'íjna xicáara'an jetze mat'íj huatarún í mí'ichite.

⁷ Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pablo, aj mú mi autéjhuii mej tí'ihuaúrihua'u a'íme í fariseos, majta a'íme í saduceos. A'ij pu jín caí ché'e huatári'iristareca'a mej tí'itij huax'epi'íntare'en mat'íj tiuúje seij ajta seij.

⁸ Majta me'ín í saduceos, ayée mú tí'ixa tijín: “Camu nu'u huatarújsin í mí'ichite.” Majta miyen tijín: “Camu nu'u seíre'e muá'aju'un í xiéjniu'ucare'ara'an mej tí'ivaire'e u ta japua, camu majta seíre'e muá'aju'un í huá'axiejniu'uca a'ímej í meri huácuii.”

Mi majta a'íme fariseos, nain mú jín té'atzaahuate'eca'a. ⁹ Jé'ecan mú jeihua jíjhuaca'a. Mu'uri jaítze'e jeihua téjijhuajmé'e. Mat'íj mi seica huatéhuixi. A'íi mú a'ín pú'een í mej tihuá'amua'ate í yu'uxari jetze.

Majta mú me'ín pírici í mej fariseos jetze ajtémecan. Aj mú mi miyen tiu'utaxájtaca'a tijn:

—Amijna mi ja'ati, capu hui ti'itij a'ij huáruu. Ajta ti pua'a seij ari tiraata'ixaa í xiéjniu'ucari ti tí'ivaire'e ve'ecán jime'e u ta japua ti é'esejre'e, tiché'e caí jemin niuuca'an í Dios.

¹⁰ Jé'ecan mú jeíhua tiú'urixaate'ecaa. Mu'uri jaítze'e níniu'ucacuca'a. A'ij pu jín tiu'utátziin í xantaaru'u ti anxíte tí'ajta. Ajta ayén tiu'umuá'aj tijn temua'a mú hui tiraatéte'eneaxi'isin a'ijna í Pablo. A'ij pu jín hua'uta'a'aj í xantaaru'u mej á'uju'un mej mi ru'irávi'itin ca'anéeri jime'e, mej mi me'uun rá'anvi'itin a'u mé'éche í xantaaru'u.

¹¹ Seij tíca'ari tzajta'a pu a'ín tavástar'a huatasejre vejli'i a'ijna jemi í Pablo. Ayee pu tiraata'ixaa tijn:

—Uhuaté'aca'anechi mua'a tzajta'a. Ayájna patij peri ne jemi tiu'utaniú'íiyen Jerusalén, ayée pej hui che'atá pena'a teja'utaxájta pe'újna Roma.

Mej nu'u miyen titehuaújxi'epi'intari'iri'i mej raajé'ica í Pablo

¹²⁻¹³ Yee ruijmua'ate'e yee, seica í mej Israel jetze ajtémecan, a'íi mú te'ataújratziiri'i mej raajé'ica me'ijna í Pablo. Hua'apuate japon cáj caj mú ará'axcaa í teteca. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijn: “Camu nu'u tí'icua'ani, ni camu majta ye'en ajta mena'a caí raajé'ica.” ¹⁴ A'uu mú á'uju'un a'imej jemi í mej tí'ajta u teyujta'a, majta a'imej jemi í hua'avaujsi. Ayee mú tihua'utá'ixaa tijn:

—Tu'uri hui tiyen tite'etáratziiri'i tej caí ché'e tiú'ucua'ani, ajta tena'a caí raajé'ica í Pablo. Aj tu hui ti tí'icua'ani, teajta ye'en. ¹⁵ Ijii, ayée xu huárini mú'een, majta í seica í jueesi, setá'aj raatáhuavii í xantaaru'u ta'amuájca ti ye'erávi'itin í Pablo, a'ijna jime'e sej si tiu'uta'íhua'u temua'a naa. Teajta iteen, tu'uri rí'i huatarúu tej raajé'ica mat'ij caí xi yé'uvé'ene.

¹⁶ Mi ajta, pa'ari'i pu ti'inamuáaraca tí'ij ayén tihua'utá'ixaa. Aj pu 'i a'ín pa'ari'i a'uun á'ume a'u mej'éche í xantaaru'u. Tí'ij í raatá'ixaa a'ijna í Pablo. A'ijna í pa'ari'i, a'íi pu rayauj cu'utzeáara'an í Pablo.

¹⁷ Tí'iquí a'ín Pablo seij huatajé í mej anxíte tí'ajta. Ayee pu tiraata'ixaa tijn:

—Patá'aj hui rá'anvi'itin í pa'ari'i a'ijna í ta'amuájca jemi í xantaaru'u. Tí'itij pu raatá'ixaate'esin.

¹⁸ Tí'iquí a'ín ti anxíte tí'ajta, ya'uví'iti í xantaaru'u jemi ta'amuájca. Tí'ij í ayén tiraata'ixaa tijn:

—A'ijna í Pablo ti aiteánami'i, ayée pu tinaata'a'aj nej nu'u ye'erávi'itin íiye mú'etzi jemi ne'ijna í pa'ari'i. Tí'itij pu nu'u muaatá'ixaate'esin.

¹⁹ Ajta a'ín xantaaru'u ta'amuájca, ra'amuaví'ira í muájca'are'ara'an jetze. Tí'ij í ya'uví'iti á'ayee. Tí'ij í ayén tiraata'íhua'uri'i tijn:

—¿Tí'itájni péne'ixaate'emi'i?

²⁰ Ayee pu tiraata'ixaa í pa'ari'i tijn:

—A'íime í mej Israel jetze ajtémecan, a'íi mú te'ataújratziiri'i mej muaatáhuavii í Pablo, pej nu'u ruijmua'a rá'anvi'itin huá'a jemi í hua'ajueesi matá'aj nu'u rí'i tiráamua'aree.

²¹ Aru, capej huá'atzaahuat'e. Seica mú nu'u rachú'eve'e muá'aju'un me'újna juye jetze avíitzi'i jime'e. Hua'apuate japon cáj caj mú ará'ase a'íime í teteca. Meraaxi'epi'intarej runiuuca jime'e mej nu'u caí tí'itij cua'ani, majta nu'u caí ye'en ajta mena'a nu'u caí raajé'ica. Mu'uri rí'i huaújruu. Méjchu'eve'e mu'u mi pej raatá'an ti ayén huárini.

²² Aj pu i í xantaaru'u ta'amuájca raata'íteca'a í pa'ari'i ti á'ura'ani. Amuacaícan pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Capej ja'ati ixaate'e a'ij pej tinaatá'ixaa.

Xantaaru'u pu a'ijna Pablo a'uví'iti a'ijna jemi í tajtuhuan ti ayén ántehuaa tijín Félix

²³ Aj pu i hua'apuaca huatajé í mej anxíte tí'aijta. Tí'ij i ayén tíhua'uta'aíj tijín:

—Huá'ajseire'en í xantaaru'u, a'achú cumu hua'apua ciento í mej ru'icán á'uju'un, majta huaícate japuan tamuáamuata'a mej avé'ete'ete, majta hua'apua ciento í mej chun tiu'í'isin. Setá'aj á'uju'un se'újna Cesarea íjii tíca'a a'atzaj aramuáacua jetze pu teumé'eca í tíca'ari.

²⁴ Ajta hua'utá'ixaa tijín:

—Seajta seíj té'esiirate'en í cahuaayu'u í Pablo ti japuan ave'ecaí a'umé. Setá'aj se'uun yeúutuaani í tajtuhuan jemi ti ayén ántehuaa tijín Félix. Caxu ja'ati tá'acare'en ti a'ij raruuráa.

²⁵ Ayee pu tiraata'í'ti'iri'i a'ijna í Félix tijín:

²⁶ “Claudio Lisias, í tajtuhuan ti jeíhua ruxe'eve'e. Ayee nu muateujte'e mú'ee Félix mi pej tajtuhuan jín tí'itéjvee, mi pej jeíhua axí'eve'e. ²⁷ A'ímej í mej Israél jetze ajtémecan, a'íi mú raatéevi'i me'ijna í tevi. Méje'icatache'e mú, aru nee nu a'uré'ene nehua'antí'ivi'ití í nexantaaru'ustemua'a. Nee nu japuan huaniú a'iné neráamua'areeri'i ti a'ín romano pú'een. ²⁸ Neya'uví'iti huá'a jemi í jueesi í mej tí'ixi'epi'intare'e a'iné néjmua'areerimí'ica'a a'ij mej 'een jín tí'ijxajtzi'i.

²⁹ “Netí'ij ni ráamua'areeri'i mej me'ijna jín tí'ijxajtzi'i me'ijna jime'e í ruye'irá. Capu tí'itíj jín auteájturaa í mej jín raajé'ica nusu í mej jín ra'íteáanan a'ijna í ja'ati. ³⁰ Aru netí'ij ráamua'areeri'i mej seica í mej me'uun Israél jetze ajtémecan, a'íi mú nu'u te'ataújratziiri'i mej raajé'ica, netí'ij ni muaata'í'ti'iri'i ne'ijna í tevi. Neajta nu hua'uta'aíj í mej tí'ijxajtzi'i mej mú'etzi huatá'ixaaate'en í mej jín tí'ijxajtzi'i.” Aj pu í a'ijna huata'í'ti'iri'i í tajtuhuan.

³¹ Majta me'ín xantaaru'u, ayée mú ráaruu a'ij ti tihua'utá'ixaa í xantaaru'u ta'amuájca. Tíca'a mú ya'uví'iti me'ijna í Pablo. Matí'ij mi me'uun ya'uré'eneijte a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Antipatris.

³² Yee ruijmua'ate'e yee mú a'ucíj í mej ta'avé'ete'ete me'ijna Pablo jamuan. Majta í mej ru'icán huajú'ucaa, a'íi mú huaré'aci a'u mej é'eche í xantaaru'u. ³³ Matí'ij a'ucané me'újna Cesarea í mej avé'ete'ete, matí'ij mi raatátui me'ijna í yu'uxari, majta me'ijna í Pablo.

³⁴ Ajta a'ín í tajtuhuan tí'ij ra'ancuré'epi í yu'uxari, aj pu i ra'ujíjve. Ajta á'iyen a'ijna Pablo tiu'uta'íhua'uri'i ayén tijín:

—¿Tí'itáni chuéjra'a japua pé'eme'ecan?

Tí'ij i ráamua'areeri'i ti a'uun Cilicia é'eme'ecan.

³⁵ Aj pu i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Aj nu muánamuajran matí'ij yé uvé'enen í mej tí'itíj jín mú'etzi jetze tí'ijpua'ajte'e.

Aj pu í raata'aíjtaca'a mej nu'u ráacha'ín í polisiiya a'ujna a'u ti Heródes e'irájca.

24

Tí'ij nu'u Pablo ruseíj rujapua huaniú a'ijna jemi í Félix

¹ Anxíj xicaj pu teumé'eca, tí'ij a'ín í Ananias í ti tí'ajta u teyujta'a, a'í pu a'ucané a'ujna Cesarea a'ímej jamuan í hua'avaujsi, ajta se'í ti abogado pírici. Ayee pu ántehuaa a'íjna tijín Tértulo. A'í mú tí'itíj jín jetzen te'ujpuá'ajte a'íjna í Pablo í tajtuhuan jemi. ² Mat'í'ij u ya'utajé í Pablo, aj pu í a'ín Tértulo a'utéjche ti tiraaxájtzi'i. Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Félix tijín:

—Tu'uri hui jeíhua r'í'í tí'itechéé naa taxiéehua pajta pauj mú'ee tí'ita'ajte'e. Jeíhua pej r'í'í tirájteuve é'e tzajta'a tetá'aj jaítze'e r'í'í yee tí'itechéjme'eni. ³ Nain tu teri ancuré'a. A'íj tu jín naa titaatátémua'ave nainjapua. R'í'í tu timuaatá'aca mú'ee Félix pej í'í tajtuhuan, pej jeíhua naa r'í'í tí'iruure. ⁴ Aru tetá'aj caí máàj muá'itzee, ayéé nu tí'imuahavii pej a'atzu huatá'an í ca'aníjra'a pej a'atzu táanamua tej timuaatá'ixaate'esin.

⁵ 'Ja'iné amijna mi tevi, jeíhua tu'uri hui tirájteuri'iri'í ti tí'itziita íyén chaanaca japua. Nain japua pu ca'anéjri hua'utá'a í teite í mej Israél jetze ajtéme'ecan mej mi huaujné'usi'ite'en. A'í pu ajta antiújmua'aree a'ímej jime'e í mej rá'tzaahuate'e me'íjna ti Nazarét é'eme'ecan. ⁶ Ajta a'í pu huataútese ti raatéxiehuata í teyuu. A'íj tu hui jín rajví'i. Ayee tu tí'ijxe'leve'eca'a tej puajíjti raatá'an a'íj ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze.

⁷ 'Ajta a'uun ti ta'amuájca, a'íjna í Lisias, a'í pu a'uun a'uteájrupi. Tí'íj í tá'ajajni'iri'í ca'anéeri jime'e. ⁸ Ajta ayén titaatá'ixaa tijín mej mú'eetzi jemi a'uvé'uju'un í mej tí'ijxajtzi'i. Ti pua'a nu'u mú'ee ase'íj petiraa'íhua'u, aj pej xaa ramua'aréren ti ayén ti'ayajna nain í tej jín tí'itíj jín jetzen tí'ijpuá'ajte'e. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Tértulo.

⁹ Majta me'ín í mej a'uté'uuca'a í mej Israél jetze ajtéme'ecan, a'í mú majta naími'í miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayee pu ti'ayajna.

¹⁰ Aj pu í a'ín tajtuhuan rumuájca'a jín tiraata'ixaa a'íjna í Pablo ayén tijín:

—Patá'aj hui tiu'utaxáj.

Tí'íj í Pablo ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—R'í'í pu hui tinaatá'a nej huatánne'a inee, a'iné néjmua'aree tijín juees pej pírici a'íjna chuéjra'a japua. Pepu'uri á'atee pej juees pírici. ¹¹ ¿A'iné tí'iri'iri pej ráamua'aree ti ayén ti'ayajna? Auchén pu tamuáamuata'a japan hua'apua xicaj á'atee nej á'an a'ujnéj án Jerusalén nej ni r'í'í tiraatá'an í Dios.

¹² 'Majta a'íme í mej tí'inexajtzi'i, mat'í'ij naateevi'í, canu hua'ajteá'axi'íca'a í teite a'ujna teyujta'a ti ve'éé tzajta'a, ni canu neajta ca'aníjra'a hua'atá'aca mej huataníniu'ucacun a'ujna teyujta'a, ni canu neajta ca'aníjra'a hua'atá'aca ne'újna u chajta'a. ¹³ Am'íme mi teite, camu majta a'íj tirájteusin í mej jín ne jetze te'ujpuá'ajte'en.

¹⁴ 'Ayee nu'u xaa tí'imua'ixaate'e. Nee nu hui ravaire'e í Dios í mej raná'amiche'e í nevaújsimua'aci'í. Nee nu ravaire'e ne'íjna jime'e í ye'irá í mej jetzen huajú'ucaa. A'íjna jime'e í neye'irá, ayéé mú tí'ixa am'íme tijín nese'íj nu a'íj tirájteu. Mi neajta, canu. Nain nu hui ántzaahua a'íj ti ye'í té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze í ti te'anxávi, neajta nain a'achú mej caj ra'uyú'uxaca'a a'íme í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

¹⁵ 'Ayee nu hui neajta inee tirájxe'evi'íra'a í Dios jemi, mat'íj am'íme ne'íjna jime'e mej huatarújsin í mi'ichite tzajta'a í mej meri huácuii, a'íme í mej r'í'í tí'iteteitesta'a, majta a'íme í mej a'íj pua'a titeetiújcha'íca. ¹⁶ Aj

nu hui jín tí'itese'e nej niyen ri'éene'e mé né'uche'ecane'en í Dios jemi, neajta huá'a jemi í teite.

¹⁷ Tí'ij teuumé'eca a'achú pua'an nine'ira'a nej á'uche'ecan nej ni tumin hua'utá'an í neteítestemua'a, neajta tiu'utámuaí'ivejtan í Dios jemi. ¹⁸ Netí'ij ni u e'ehuánjejuare a'ij ti té'axa í taye'irá jime'e í yu'uxari jetze. Ayee nu rijcaa matí'ij seica taaseíj me'újna teyujta'a ti ve'ée.

¹⁹ A'íi mú me'ín pú'eene'e í mej me'uun é'eme'ecan a'uun ti huatacá'a a'ujna Asia. Camu jeíhua á é'eteítestaca'a ineetzi jemi, camu majta rú'ítziite'eca'a. Ti pua'a ti'itíj a'ij meté'umua'areere ineetzi jemi, miché'e me'ín yé ve'eré'enen mú'eetzi jemi mej mi me'íjna jín ne jetze te'ujpuá'ajte'en. ²⁰ Na'ari caí, miché'e memín mi mej yé huaté'uu raataxáj ti'itíj í nej jín auteájturaa netí'ij ne'uun a'utéveeca'a huá'a jemi í huá'a jueesi.

²¹ Tíj caí hui a'íi pú'een í ti'itíj í nej jín auteájturaa netí'ij u a'utéveeca'a huá'a jemi, netí'ij ni huajíhuaca'a niyen tíjn: “Mú'een xu tí'inexajtzi'í íjii se'íjna jime'e í nej té'atzaahuat'e a'íjna jime'e mej nu'u majtáhua'a huatarújsin í mi'ichite.” —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pablo.

²² Tí'ij Félix ráanamua'jri'í, capu ra'aránjacheca'a ti raaxí'epi'intare'en. A'iné a'íi pu rú'umua'areeca'a a'ij ti éene'e í hua'aye'ira í mej té'atzaahuat'e. Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjn:

—Che'e mi'í uvé'enen í xantaaru'u í ta'amuájca a'íjna í Lisias. Aj nu temua'a naa tí'ijmua'areeren a'íjna í sej jín tí'ijxajtzi'í mú'een.

²³ Aj pu í Félix a'íjna huata'áij í xantaaru'u ti anxíte tí'áijta ti auj racha'íca a'íjna í Pablo. Ajta nu'u a'atzu raatá'an ti á'uche'ecane'en ruseíj. Ajta mej ráamuaare í amiigustemua'ame'en, majta ti'itíj tiraatá'an ti tirá'aturaate'e. Ajta a'íjna í Félix, aj pu í á'uraa.

²⁴ Tí'ij teuumé'eca a'achú pua'an xica, ajtahua'a pu uvé'ene a'íjna í Félix, ajta jamuan íra'ara'an ti ayén ántehuaa tíjn Drusila. A'íi pu Israel jetze ajtém'e'ecan. Tí'ij í raata'ájtaca'a í Pablo ti í a'ín tiraata'íhua'u a'íjna jime'e ti pua'a ja'ati rá'atzaahuat'e a'íjna í Jesús, ti í'í Ciríistu'u.

²⁵ Pablo pu ayén tiraata'ixaa ti ayén tiú'ujxe'eve'e ti ja'ati ayén huárini í ti í'í xí'epi'ín jime'e naíjmi'íca jemi, ajta nu'u ti rí'í hua'utécha'íin. Pablo pu ajta ayén a'íjna tiu'utá'ixaa a'íjna í Félix ti Dios ayén puajtzi tihua'utá'asin a'íime í mej yen seijre'e íyen í chaanaca japua. A'íj pu jín tiu'utátziin a'íjna í Félix. Aj pu í ayén tiraata'ixaa tíjn:

—Patá'aj á'ura'ani íjii. Nemuaatájeevi hui neajtahua'a netí'ij huatá'íipe. Aj nu ni muánamuajran neajtahua'a.

²⁶ Mi ajta a'ín Félix ayée pu tí'ijxe'eve'eca'a ti Pablo tumin raatá'an a'íjna jime'e ti raatátuaani. A'íj pu jín jeíhua pu raata'ájtaca'a ti tiu'uxáj jamuan. ²⁷ Tí'ij teuumé'eca hua'apua nine'ira'a, ti'iqui Félix airá'jraa ti tí'itéveeca'a tajtuhuan jime'e. Ti'iquitá'í seij te'enteájrupi tajtuhuan jime'e. Ayee pu ántehuaaca'a tíjn Porcio Festo. Ajta a'ín í Félix, ayée pu tí'ijxe'eve'eca'a ti ri'éene'e huateáturan a'íme'j jemi í mej Israel jetze ajtém'e'ecan. A'íj pu jín caí raatátuaa í Pablo.

25

Tí'ij nu'u Pablo a'uun a'utéveeca'a í Festo jemi

¹ Aj pu í Festo a'uun a'ará'a a'ujna tí'ij te'enteárate tajtuhuan jime'e. Huaíca xicaj pu á'atee a'ujna Cesarea. Aj pu í a'ujnéj a'ájna Jerusalén.

² Majta me'ín í mej tihua'áijte'e u teyujta'a, majta seica í mej Israel

jetze ajtéme'ecan í mej ve'ecán jín títetateí, a'íi mú jemin a'ur'éene me'íjna í Festo. Mat'íij mi tiraaxájtzi'iri'i me'íjna í Pablo. ³ Jéihua mú rájhuaviiri'i ti'it'ij ti huá'a jetze ruxe'eve'eca'a ti a'íin Festo raata'aíjta mej ya'uvé'evi'itin me'íjna í Pablo. Ayee mú ti'imua'ajca a'íimej mej raajé'ica á já'ahua'a, juye jetze.

⁴ Ajta ayée pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Festo tijín:

—Aitenami'i a'íjna í Pablo a'ujna Cesarea. Neajta inee, a'úu nu a'umé'e na'ame ruijmua'a, na'ari aaruijmua'a. ⁵ Miché'e seica u á'uju'un ne jamuan í mej tí'aijta ve'ecán jime'e mej mi ráamua'aree ti pua'a a'íin Pablo auté'itze ti'it'ij jime'e, mej mi me'ín ti'it'ij jín jetzen te'ujpuá'ajte'en. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁶ Ayee pu u é'etee a'achú cumu aráhuaica xicaj, na'ari tamuáamuata'a xicaj a'ájna Jerusalén. Aj pu i a'ucáane a'ujna Cesarea. Yee ruijmua'ate'e yee pu a'ujyejxi huá'a jamuan í jueesi. Aj pu i raata'aíjtaca'a mej nu'u ye'eráajan me'íjna í Pablo.

⁷ Tí'ij a'íin Pablo a'uteájrupi a'ujna, aj mú mi me'ín í mej Israél jetze ajtéme'ecan, a'íime í mej me'uun e'eráaci u Jerusalén, a'íi mú ajteáxareca'a. Mat'íij mi jéihua tiraaxájtzi'iri'i me'íjna jime'e ti a'ij pua'a een. Aru capu huatári'iristareca'a mej raataxáj ti pua'a ayén ti'ayajna nusu caí.

⁸ Aj pu i Pablo tiu'utaxájtaca'a tí'ij huateújnán. Ayen tijín:

—Canu hui ti'it'ij jín auteájturaa jemin í huá'ayu'uxa í mej Israél jetze ajtéme'ecan ni canu neajta ne'íjna jime'e í hua'ateyuu. Canu neajta ti'it'ij jín auteájturaa a'íjna jemi í ti tihuá'ajte'e a'íimej í romanos. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Pablo.

⁹ Ajta a'íin í Festo, a'iné ayée pu tí'ijxe'eve'eca'a ti rí'i tiu'uteáturan a'íimej jemi í mej Israél jetze ajtéme'ecan, tí'ij í ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni mua'aráanajche pej á'ura'ani pe'ánna Jerusalén neatá'aj ne'ájna ye'uxí'epi'intare'en mú'etzi jime'e?

¹⁰ Pablo pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Yee nu huatéjvee huá'a jemi i jueesi i mej hua'íca i mej ravaire'e í ti tihuá'ajte'e í romanos. Ayee pu hui tiraavíjte'e sej raaxí'epi'intare'en seyajna a'iné pepu'uri temua'a ramua'aree, canu ti'it'ij jín auteájturaa a'íimej jemi í mej Israél jetze ajtéme'ecan. ¹¹ Ti pua'a xaa na'uteáturanche'e ti'it'ij jime'e ti hua'atá'aca mej naajé'ica, aj nu xaa ánc'a'anénche'e nej huámi'ini. Na'ari caí, ti pua'a hui caí ayén ti'ayajna a'ij mej meri tinaaxájtzi'iri'i, capu ja'ati huataújci'ipua ti neetzi tiu'utátuiire'en huá'a jemi. Némuaahuavii ti a'íin raaxí'epi'intare'en a'íjna ti tihuá'ajte'e í romanos.

¹² Ajta a'íin í Festo, a'íimej jamuan pu tiu'uxájtaca'a í mej tirá'ixaa. Aj pu i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pablo tijín:

—Mú'ee pe hui rájhua u ti a'íin raaxí'epi'intare'en í ti tihuá'ajte'e í romanos, a'íjna jemi pe a'umé.

Tí'ij nu'u Pablo a'uun a'utéveeca'a a'íjna jemi í Agripa

¹³ Teuumé'eca a'achú cumu hua'apua xicaj, hua'íca xicaj tí'ij seij a'uun a'ará'a a'ujna u Cesarea. A'ii pu a'íin pú'een a'íjna ti rey jime'e ti'itéveeca'a. A'íi pu tihuá'ajte'e a'íimej í mej Israél jetze ajtéme'ecan. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Agripa. A'ii pu ajta a'uun a'ará'a a'íjna ti yá'uvi'itin ti ayén ántehuaaca'a tijín Berenice. A'uú mú a'uvé'ujuun mej mi raatateújte'en me'íjna í Festo. ¹⁴⁻¹⁵ A'iné jéihua mú u á'ateeri me'újna,

Festo pu raatá'ixaa a'íjna í rey a'íjna jime'e í Pablo. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—A'íjna tí'ij hui Félix airá'jraa í ti jín ti'itéveeca'a, netí'ij ne'újna á'ucatiu u Jerusalén, a'íime í mej tí'ajta huá'a teyujta'a, majta hua'avaujsi í mej Israél jetze ajtémecan, a'íi mú tí'titij jín jetzen te'ujpuá'ajte me'íjna í Pablo. Majta á'yien néjhuaviiri'i nej puaíjtzí raatá'an. ¹⁶ Ayee nu tihua'utá'ixaa ne'íjna jime'e tí caí taatá'aca í hua'aye'ira í romanos tej tiyen puaíjtzí raatá'an í Ja'atij tí a'íin huámí'ini. Amuacaí pu ayén tiú'ujxe'leve'e tí a'íin ja'ati tiu'uxáj huá'a jamuan í mej tí'titij jín jetzen tí'ijpua'ajte'e tí rusej runiuuca jín huateújnan.

¹⁷ 'A'íj nu hui jín, matí'ij mú a'uvé'eju'un neetzi jemi, canu a'achú á'atee, sino yee ruijmua'ate'e yee nu a'ujye'íjxi huá'a jamuan í jueesi. Netí'ij ní raata'ajtaca'a mej rá'anvi'itin í Pablo. ¹⁸ Majta me'ín í mej tí'titij jín jetzen te'ujpuá'ajte, matí'ij autéjhuii mej tiu'utaxáj, camu me'íjna jín jetzen te'ujpuá'ajte a'ij nej tí'imua'ajca. ¹⁹ A'ii mu'u jín tiraaxájtzi'irí'i me'íjna jime'e í ruye'irá, ajta a'íjna í ja'ati teecan tí ayén ántehuaaca'a tijín Jesús. Mí ajta a'íin Pablo ayén tí'ixa tijín: “Aúche'e pu nu'u ruuri a'íjna í Jesús.”

²⁰ 'Ja'iné canu a'atzu rájteu a'ij nej ye'í huárini ne'íjna jime'e, neti-raata'íhua'urí'i ne'íjna í Pablo tí pua'a u á'uye'imi'i a'ánna Jerusalén mej mí ye'uxí'epi'íntare'en me'íjna jime'e. ²¹ Tí'iquí a'íin naatáhuaviiri'i tí a'íin hui raaxí'epi'íntare'en í tí'tita'ajjte'e ítejmi í tej romanos pú'een. Netí'ij ní raata'íteca'a tí aiteánami'íhua, ajta caí capu rí'irí nej raata'íte ne'íjna jemi í tí'tita'ajjte'e.

²² Aj pu í a'íin Agripa ayén tiraata'ixaa tijín:

—Na'aráanajche hui nej ráanamua inee ruséntacan.

Aj pu í ayén tiu'utaniú a'íjna í Festo tijín:

—Ruijmua'a pej hui ranamua'jran.

²³ Yee ruijmua'ate'e yee pu a'uun a'ará'a a'íjna í Agripa, ajta a'íjna í Berenice, ajta a'íjna í Festo. Jéhua mú á'ujtzaahuate'eca'a. Matí'ij mí me'uun a'uteájrapi huá'a jamuan í mej vivejmé'en jín títetaté í xantaaru'u, majta í mej ye'eráaja me'íjna í Pablo. ²⁴ Yee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Festo tijín:

—Agripa mí pej í'i rey, seajta mí sej yee huaté'uu ta jamuan, xaasej hui semíjna mí teví. A'íime í mej Israél jetze ajtémecan í mej a'uun é'eche a'ánna Jerusalén, majta í mej íiyen a'uchéjme ayujna Cesarea, naími'i mú naatáhuaviiri'i amíjna jime'e í teví. Ayee mú títetéjjíhuajmé'e tijín: “Capu nu'u ché'e ayén tiraavíjte'e tí ruuri.”

²⁵ 'Ayee pu hui tiná'amítiejte'e ineetzi tí caí tí'titij jín auté'ítze tí hua'atá'aca mej raajé'ica. Ajta amíjna, ayee pu tinaatáhuaviiri'i tí a'íin nu'u raaxí'epi'íntare'en a'íjna í tí'tita'ajjte'e. Netí'ij ní niyen tiu'umuá'aj tijín niché'e raata'íte ne'újna u Roma.

²⁶ 'Ja'iné capu hui a'ij tiná'amítiejte'e a'ij nej ye'í tiraata'íte í nevástara'a, a'íjna tí tí'tita'ajjte'e a'íjna jime'e í teví, nee nu yee ravé'evi'iti mú'ejmi jemi, ne'íhuaamua'a, neajta mú'eetzi jemi, Agripa, mí pej í'i rey, patá'aj tiraa'íhua'u tí'ij huámua'areeri'íhua a'ij nej ye'í tiraata'íte. ²⁷ Ayee pu'u, a'iné ayej ne'ase capu tí'titij vaire'e tí pua'a nej caí ra'uyú'uxan a'ij mej tí'titij jín jetzen tí'ijpua'ajte'e nej ní raata'íte. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Festo.

26

Tí'ij nu'u Pablo rusej runiuuca jín huateújna a'íjna jemi í rey, a'íjna ti i'i Agripa

¹ Aj pu i Agripa ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pablo tijín: —Nee nu maaatá'asin pej tiu'utaxáj mua'a niuuca jime'e.

Aj pu i Pablo ajmejca'ataca'a. Tí'ij i a'utéjche ti huateújnan runiuuca jime'e. ² Ayen tijín:

—Agripa mú'ee pej i'i rey, yee pu hui tiná'amitiejte'e ti temua'a naa tineetéva'iri nej yé huatéjvee mú'eetzi jemi nej ni huaténnan íjii i mej jín tí'inexajtzi'i í mej Israél jetze ajtémecan. ³ Naa pu ne'ase a'iné pepu'uri ramua'aree a'ij ti 'een í hua'aye'ira í mej Israél jetze ajtémecan, pajta ramua'aree í mej jíme'en rújee. A'ij nu jín niyen tí'imuaahuavii pej náanamua temua'a naa.

A'ij ti tí'itéchejca'a a'íjna í Pablo tí'ij caí xi huataújtuaa í tavástara'a jemi

⁴ 'Naíimi'i í mej Israél jetze ajtémecan mu'uri hui ramua'aree a'ij nej yé tiu'utéveeca netí'ij pá'ari'istaca'a, ajta íjii nej neri vásta'a. Canu tí'itij a'ij huáruu a'ujna nej é'eche ni iyecuí, canu neajta tí'itij a'ij ruure. ⁵ Mu'uri á'atee mej nemua'ate. Ti pua'a hua'aráanajche, i'iri'iri mej miyen tiu'utaxáj yee nain nu jín te'ara'aste'a í ye'irá í mej raaxí'epi'intare í mej i'i fariseo. Jaítze'e pu hui muári'eri hua'aye'ira a'ímej í fariseo.

⁶ 'Mí majta, mu'uri u ne'aráajaj mej mi neetzi jetze te'ujpuá'ajte'en me'íjna jime'e nej rachú'eve'e ne'íjna ti Dios jín te'ataújratziiri'i í tavaújsimua'aci'i jemi.

⁷ 'Majta a'íime í tate'ítestemua'a í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'íi mú majta rachú'eve'e ajta na'a caí teja'ur'énen a'íjna xicáara'a jetze matí'ij huatarúsin huá'a tzajta'a í mi'ichite. A'ij mú hui jín raná'amiche'e í Dios. Nain tújca'ari tzajta'a, majta nain tíca'ari tzajta'a mú ravaire'e. Ajta mú'ee, Agripa, pej i'i rey, a'iné ayée nu che'atá nena'a tí'ijchu'eve'en ne'íjna, a'ij mú jín tí'inexajtzi'i. ⁸ 'Ni tzaa caí ri'iri sej rá'antzaahuat'e'en ti Dios ajtahua'a hua'utá'asen í mej meri huácuii mej mi majtáhua'a huatarún?

Pablo pu nu'u a'ij pua'a huá'aruurejca'a a'ímej í mej té'atzaahuat'e

⁹ 'Nee nu neajta jéjcu'a'imua niyen tí'imua'ajca ti ayén tiu'ujxe'eve'e nej nain jín tihua'utá'ijmii í mej rá'atzaahuat'e me'íjna ti ayén ántehuaa tijín Jesús ti Nazarét é'eme'ecan. ¹⁰ Neajta niyen huaríj a'ánna Jerusalén. A'íime í mej tí'aijta teyujta'a, a'íi mú hui cuapée naatapíj í nej jín huatánci'ipua nej hua'íteáanan jeíhua í mej té'atzaahuat'e. Ajta, matí'ij huá'acui'icare'e, nee nu neajta tiu'utá'a í ca'aníjra'a ne'íjna jime'e ti na'aráanajcheca'a.

¹¹ 'Mu'íití nu hui puaijtzi hua'utá'a mej mi ra'antipuá'ajte'en í mej rá'atzaahuat'e, mej mi majta raatéxieehuata me'íjna í Jesús. Ayee nu huá'aruurejca'a nainjapua hua'atéyujta'a, a'iné jeíhua nu huá'ajcha'ire'eca. A'u ti na'a nu huayé'ive matíj mena'a titechéejme'ecaa nej ni a'ij pua'a huá'uruuren.

Pablo pu nu'u ajtahua'a tihuá'a'ixaate'e í teite ti Jesús ru'irájtuaa (Hch. 9:1-19; 22:6-16)

¹² 'Ayee nu éeni'íci'e aumé'ecaa ne'újna Damasco. A'íime í mej tí'aijta teyujta'a, a'íi mú hui naata'íteca'a, majta naatá'a í nej jín niyen ríci.

¹³ 'Ayee nu tí'imua'ixaate'e, mú'ee pej i'i rey, a'úu nu aumé'eca juye jetze a'atzaj cumu tacuarixpua netí'ij raasej ti a'licátaaxi u ta japua. Temua'a pu ne jetze tí'irájve í taij, ajta huá'a jetze í mej ne jamuan á'ujuhua'ane'e. Jaitze'e pu huatátaaxi caí í xicaj. ¹⁴ Tetí'ij ti a'itavátzi. Aj nu ni ja'ati huánamuajri'i ti á'a teja'utaxájtaca'a hua'aniuuca jime'e a'íme í mej Israél jetze ajtém'e'ecan tijín: "Saulo, Saulo, ¿a'iné pej pi piyen a'ij pua'a neruure ineetzi? Mú'ee pe asej a'aa í puaíjtzi."

¹⁵ 'Netí'ij ni niyen tiraata'íhua'uri'i tijín: "¿A'ataani pej pú'een, nevástara'a?"

'Aj pu í ayén tiu'utaniú tijín: "Nee nu nu'u ne'ín pú'een í Jesús, pej a'ij pua'a neruure. ¹⁶ Ájchesi. Huatéechaxi. Ayee nu 'een jín huatasejre mú'etzi jemi nej ni timua'íjcate'en ne'íjna jime'e pej naatévaire'e, pajta tihua'utá'ixaate'en í teite a'ij pej peri tiu'uséj inee jemi, pajta piyen tihua'utá'ixaate'esin a'ij nej nauj éeni'ici'e timuaatasejrate'esin.

¹⁷⁻¹⁸ "Nee nu nu'u á japua niuuni huá'a jemi í mej Israél jetze ajtém'e'ecan, neajta huá'a jemi í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. Ijii nu hui muata'íti pej á'ura'ani a'ímej jemi mej mi yaú'itiée muá'ara'ani, majta ráamua'aree a'ij ti tí'ijxe'leve'e í Dios, ti í caí ché'e a'ín tihua'áihte'e í Satanás sino Dios pu'u tihua'uta'aíjte'esin. Aj pu nu'u xaa Dios tihua'utá'uuni'ira. Ajta hua'utá'asin mej me'uun a'uté'e muá'ara'ani a'ímej jamuan í ti Dios rí'í á tihuaja'utéhuui a'íjna jime'e í mej ná'antzaahua." Ayee pu hui tinaatá'ixaa a'íjna í Jesús.

¹⁹ 'Ayee pu'u xaa, Agripa mú'ee pej i'i rey, nera'ará'aste ne'íjna u ta japua ti é'esejre'e. ²⁰ Netí'ij ni amuacá tihua'utá'ixaa ne'ímej í mej a'uun a'uchéjme a'ujna Damasco. Neajta a'ímej jemi í mej me'uun Jerusalén é'eche. Neajta naíjmi'ici'e tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Judea, a'úu nu tihua'utá'ixaa í teite, neajta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. Jéihua nu hui hua'ujé mej mi seicié tiú'umua'ati í ru tzajta'a, mej mi majtáhua'a Dios jemi seíre'e muá'ara'ani, matá'aj majta miyen huárini mej mi seica ráamua'aree tijín: "Mu'uri seicié tiu'umuá'aj." ²¹ A'íj mú hui jín í mej Israél jetze ajtém'e'ecan, a'íj mú naateevi'i a'ujna teyujta'a. Méneje'icacacua'a, micu.

²²⁻²³ 'Mí ajta, Dios pu naatévai jéihua. A'íj nu jín caí xi huamí'i sino naúche'e nu hui tihua'á'ixaate'e naíjmi'ica í teite, í mej tí'iríi, neajta í mej vaujsi. A'ii nu'u hua'utá'ixa a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'íme í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, ajta a'íjna í Moisés teecan. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a ti ayén éene'en riníche'en ti nu'u ayén rajpuaiitzi á'ara'ani a'ín ti Dios án yá'ujra í ipuari jetze. Ajta nu'u tí'ij huamí'in, a'íj pu a'ín pú'eene'e a'ame í ti amuacá huatarújsin í mi'ichite tzajta'a. Ajta á'iyen a'ín nu'u tihua'á'ixaate'en ti ari é'esejre'e í ti jín Dios hua'utévai í teite í mej Israél jetze ajtém'e'ecan, ajta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

Pablo pu nu'u tí'itese'e a'ij ti ye'í tiraamuá'itin a'íjna í rey

²⁴ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a í Pablo, aj pu í á'iyen huajjihuaca'a a'íjna í Festo tijín:

—Pablo, pá'atimua'i mú'ee. Pá'atimua'i hui pe'íjna jime'e pej jéihua tihua'amua'ate.

²⁵ Ajta a'ín í Pablo, ayéé pu tiraata'ixaa tijín:

—Festo pej i'i tajtuhuan. Canu hui netímua'i. A'íjna jime'e í nej neri tejamuá'ixaa nemua'atziira'a jetze pu huanéj ti rí'en, ajta ayén tí'ayajna.

²⁶ Amí pu hui rey rú'umua'aree a'íjna jime'e. A'íj pu jín tí'irí'iri nej caí

tí'itziine'e netiu'utaxáj jamuan. Ayej ne'ase, capu tí'itjij a'ij huarjij ti caí ráamua'areeri'i, a'iné capu tí'itjij a'ij huarjij avíitzi'i jime'e.

²⁷ 'Ari mú'ee, Agripa pej i'i rey, ¿ni pecaí rá'atzaahuat'e e í mej tiu'utaxájtaca'a a'híme í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan? Nee nu ramua'aree pej rá'atzaahuat'e.

²⁸ Ajta Agripa ayén tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni ayén timuá'amitiejte'e pej pe'ijna jín na'antimuá'itín nej neajta inee té'antzaahuat'en a'ijna jime'e í niuucari ti caí ti'imulíi?

²⁹ Ajta a'hín í Pablo ayén tiu'utaniú tijín:

—Ti pua'a cij na'a, na'ari ti pua'a jeíhua, ayée nu hui tí'ijxe'ev'e e í Dios jemi, pej mú'ee, majta naími'i mi seica í mej nenamua íjii, mej mi miyen tira'ará'asten me'ijna í Jesús netjij inee, í nej jíme'en neri puaíjtzí huatánne'a, sino mej caí miyen tirajpuaíitzi muá'ara'ani netjij inee.

³⁰ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Pablo, tí'ij i huatéechaxi a'ijna í rey, ajta a'ijna í tajtuhuan, ajta a'ijna í Berenice; majta mú huatéhuiixi í mej e'eré'ete'ecaa huá'a jamuan. ³¹ Aj mú mi huiráaci rujímua'a mej mi tí'ihuá'urixaa'te'en me'ijna jime'e. Majta miyen tíú'urixaa'te'ecaa tijín:

—Amijna mi tevi, capu hui tí'itjij a'ij huáruu í ti tí'itá'aca í mej jín raajé'ica. Capu ajta ayén tiraavjíte'e ti ayén aiteánami'ihua.

³² Ajta a'hín Agripa, a'hí pu ayén tiraata'ixaa a'ijna í Festo tijín:

—Ti pua'a a'hín caí ayén tí'ijhuauca ti a'hín raaxí'epi'intare'en í ti tí'ita'ajjte'e, rí'irístaca'a pu tej ra'uxjíte'enche'e iteen.

27

Mej nu'u raata'íte me'ijna í Pablo a'ujna u Roma

¹ Mat'ij raaxí'epi'intare mej hua'uta'íte a'ujna Italia, mat'ij mi tiu'utátui me'ijna í Pablo, majta í seica í mej námi'ihuaca'a seij jemi í ti anxíte tí'ajta. Aye pu ántehuaaca'a a'ijna tijín Julio. A'hí pu tíhuá'ajjte'e í mej miyen ánte'arua tijín xantaaru'ustemua'ame'en í ti tí'ita'ajjte'e.

² A'u tu a'atéeci baarcu jetze a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Adramitio. Ajta a'hín í baarcu, a'hí pu antamé'eniche'e után pújme'en ti ij a'uun a'ure'enéniche'e a'u mej baarcu a'uté'uuve ti huatacá'a u Asia. Tet'ij ti a'ucij, seij pu ajta á'uraa ta jamuan ti ayén ántehuaaca'a tijín Aristarco. A'u pu é'eme'ecan a'ujna Tesalónica, a'ujna chajta'a ti a'uun huatacá'a a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Macedonia.

³ Yee ruijmua'ate'e yee, tet'ij ti te'uun a'ará'a baarcu ti a'utéche'eca ti ayén téja'arájtehuaa tijín Sidón. Ajta a'hín í Julio, a'hí pu rí'i tí'te'vistaca'a a'ijna jemi í Pablo. A'hí pu raatá'a ti huá'umuaare í ru'amiigustemua'a. Majta me'hín í amiigustemua'ame'en, rí'i mú naa tira'ancuré'evi'iti í Pablo.

⁴ A'u tu tijtá ti antacj. Tet'ij ti te'uun a'uré'ene ti e'eráhuachi, ta'útata'a tu pújme'en ajcaane. A'ujna ti ayén téja'arájtehuaa tijín Chipre. A'u tu pújme'en a'uré'erupi a'iné yéeme'en pu avé'eecaca. ⁵ Tet'ijta ti antacj a'ájna vejli'i ti e'ev'e'el'ástime í jaj, a'uun ti huatacá'a a'ujna u Cilicia, ajta u Panfilia. Tet'ijta ti te'uun antanéj a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Mira, ajta a'uun ti huatacá'a já'ahua'a Licia.

⁶ Ajta a'hín ti anxíte tí'ajta, seij pu a'uun huá'teu í baarcu ti Italia á'ume. A'u pu é'eme'ecan a'ijna í baarcu a'ujna Alejandria. Aj pu a'hín taata'ajj tej atéciine te'ijna jetze. ⁷ A'ijna í baarcu, yee pu pua'an xicaj á'atee

ti huaméj. Jé'ecan pu taatamuári'eriste. Xa'ichu'i tu á vejli'i a'uré'ene a'ujna ti e'eráahuachi ti ayén téja'arájtehuaa tijín Gnido. Aúche'e pu á e'evé'eecaca'a a'ujna. A'íj tu jín u jetze pújme'en ajcáane ti e'eráahuachi ti ayén téja'arájtehuaa tijín Creta. A'uu tu vejli'i a'uré'ene a'ujna já'ahua'a Salmón.

⁸ Teti'ijta ti mú á'uju'un muári'eri jime'e a'ujna ti e'eve'e'ástime í jaj. Teti'ijta ti te'uun antanéj ti baarcu a'utéche'eca ti ayén téja'arájtehuaa tijín Ti a'urí'en ti rí'irí ti irá'ujcheni. A'uu pu vejli'i pítejá'arici a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Lasea.

⁹⁻¹⁰ Tu'uri a'ateevi'i tej huajú'un. Pu'uri tiú'utziñni'ire'ecaa a'ujna a'u tej a'uju'ucaa, a'íné pu'uri vejli'i pí tí'irijca í ti jetzen ti huáseevi'i á'aye'i. A'íj pu jín ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Pablo, tijín:

—Mú'een teteca, ayée pu hui tiná'amitiejte'e ineetzi ti jé'ecan tiú'utziñni'ire'e a'ame, ti pua'a taajú'un. Teyá'ujisin i baarcu, teajta í ijca, ajta ayén tiu'utári'iristari tej hui á'uveti iteen.

¹¹ Ajta a'ín ti anxíte tí'ajta, jaítze'e pu rá'antzaahua a'íjna í ja'ati ti baarcu huajájsin, ajta a'íjna ti antiújmua'aree a'íjna u baarcu jime'e. Ajta a'íjna í niuucari í ti Pablo hua'utá'ixa, capu rá'antzaahua.

¹² Ajta a'ujna mej autéjhuii, capu naa hua'é'ene'e mej mi me'uun á'ateevi'in me'újna a'íjna xicá'ra'a jetze ti huácimua'jra. A'íj mú jín mu'iití miyen tiu'umuá'aj mej á'uciine me'újna mej mi me'uun e'ará'asti me'újna Fenice, tej ti a'atzu á'ateevi'in te'újna, baarcu ti a'utéche'eca. A'ujna Fenice, a'úu pu Creta e'ejtémecan. A'uu pu seijre'eca'a tíj na'a újtepua pújme'en, ajta ante pújme'en.

Tí'ij nu'u japuutzari hua'utá'aseca'a eeca jamuan á jaata'a

¹³ A'ujna, cíj pu ti'iré'e'ecarej ye'icáa yénte pújme'en. Aye'e mú tí'ixajtaca'a tijín rí'irí mej nu'u mauj huajú'un. Mat'íj mi a'ucíj. A'uu mú vejli'i e'ejtéene a'u ti e'eve'e'ástime í jaj, a'ujna u Creta.

¹⁴ Mi ajta, capu a'achú a'ateevi'i, ca'anín jín u a'utá'eecareca'a í jirí jetze. Ca'anín pu jín raataj'ítze í baarcu a'íjna ti yéntepua pújme'en a'iré'e'ecareca'a. ¹⁵ Jé'ecan pu yé'utajchá'raa í baarcu. Capu ché'e huatári'iristareca'a tej huajú'un í eeca tzajta'a. A'íj tu jín huatáta'a ti tá'antini í eeca. ¹⁶ Aj tu ti te'uun a'uré'ene ti e'eráahuachi, chuej ti cálieen, ti ayén téja'arájtehuaa tijín Cauda. Capu ayén rí'i huápi'i tiú'eecaca'a a'ujna.

Ajta a'ín í baarcu ti cálieen jín seijre'e tej raajájsime'e, muári'eri tu jín ra'antítuaa í baarcu jetze ti ve'ée. ¹⁷ Mat'íj meri ra'antítuaa, aj mú mi raatacá'ane caujnari jime'e í baarcu ti ve'ée. Mu'uri tí'itziñne'eca'a ti ari té'ejcacee í sej japua. Aye'e pu téja'arájtehuaa a'ujna tijín La Sirte. A'íj mú jín ra'acájtuaa á jaata'a í tí'itij ti ij ra'anján í eeca.

¹⁸ Yee ruijmua'ate'e yee, aúche'e pu huá'eecaca'a temua'a, jeíhua. Mat'íj mi autéjhuii mej te'etéhua'axin á jaata'a í ijca mej tiú'utisime'e í baarcu jetze. ¹⁹ Huaíca xicaj tu á'atee tej te'eteehua'axi tamujca'a jime'e nain ti tiú'utisime'ecaa í baarcu.

²⁰ Jé'ecan tu á'atee tej caí a'atzu raasej í xicaj, teajta í xu'ura'ave. Ajta aúche'e pu a'ij pua'a hua'é'eene'ecaa. Temua'a pu tiú'eecaca'a, majta viiyeca'a. Tu'uri tiyen tí'mua'ajca tej teri muá'itiche'esin. Teajta tiyen tí'muajca tej caí ché'e a'ij rini.

²¹ Ajta tu'uri a'ateevi'i tej caí tí'itij cua'acaa. Aj pu i huatéechaxi huá'a tzajta'a a'íjna í Pablo. Aye'e pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een teteca, sena'ajtzí ná'antzaahuat'e'enze'e. Sej caí e'erací'lica'anche'e se'újna u Creta, catu tiyen teja'uríeé'niche'e í ijca. ²² Aru íjii, jeíhua nu hui á'amuahavii sej uhuat'eújca'anen mi ru tzajta'a, a'liné capu ja'ati mi'ini mú'een. Tij teajta baarcu á'urieni. Capu amán ti'itíj.

²³ Tí'ca'a, sej pu hui huataseíjre inee jemi, sej ti ravaire'e í Dios í nej neajta ravaire'e inee, í ti ajta necha'ii. ²⁴ Ayeé pu tinaatá'ixaa tijín: “Pablo, capej nu'u tí'itziíine'e. Ruxe'eve'e ti a'íin César raaxí'epi'intare'en í mej jín ti'ímuaxájtzi'i. Ajta nu'u ruxí'evi'ira'a pu jín Dios raatá'a mej ruuri muá'ara'ani naími'i a'achú pua'amé mej huajú'un é'e jamuan.”

²⁵ A'íj pu hui jín setá'aj uhuat'eújca'anen mi ru tzajta'a, mú'een, teteca. Nee nu xaa rá'atzaahuat'e'e í Dios. Ayeé pu té'eme a'íj ti a'íin tinaatá'ixaa. ²⁶ Mi ajta, aúche'e pu hui ruxe'eve'e tej te'uun e'ará'asti a'ujna já'ahua'a ti e'eráahuachi.

²⁷ Teuumé'eca a'achú cumu tamuáamuata'a japuan muáacua xicaj, tí'ca'a, aúche'e pu ráatajchijme'e í baarcu í eeca. A'ijna japua í jaj ti ayén téja'arájtehuaa tijín Adriático, tí'ij teja'uré'ene cumu a'atzaj já'ita'a tí'ca'a, a'íime í mej ramuari'e í baarcu, mu'uri ramua'areeca'a tej teri ratá'asijme'e a'u ti e'eráahuachi. ²⁸ Mat'íj mi raat'é'itíe caujnari jime'e a'achú ti auutí'i. Ayeé pu aut'í'icaa a'achú cumu seité japuan tamuáamuata'a japuan arájsevi meetro. Capu a'atzu a'ateevi'i, majtáhua'a raat'é'itíe, pu'uri seité japuan aráhua'apua meetro aut'í'icaa.

²⁹ Mat'íj mi muáacuaca atéhua'axi í tepúusti'i ti acaujtua'avijmee cítzata'an í baarcu ti i sej jetze avá'ujnan. Met'itziíne'eca'a tej te'ejteátu'a í tetej jetze. Majta tí'itziíne'eca'a, a'íj mú jín aut'éjhuii mej huat'éjniuuni ajta na'a caí huatapuá'are.

³⁰ Seica mú miyen tí'ijxe'eve'eca'a mej huirácíne í baarcu jetze. A'íi mú miyen ruseíjrataca'a mej ra'atéhua'axin í tepúusti'i ti acaujtua'avijmee. Mi majta caí miyen huaríj. Meraacájtuaa mu'u í baarcu í ti cílieen jín seijre'e mej mi me'íjna jetze huat'eújvair'e'en. ³¹ Aj pu i Pablo ayén tiraata'ixaa a'íjna anxíte ti tí'áijta, ajta í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e tijín:

—Ayeé pu hui tiú'ujxe'eve'e mej yee huat'eáturan ta jamuan íiye baarcu jetze, na'ari caí, capu ti'itíj a'íj tejámuaatévair'e'esin.

³² A'íj mú jín me'ín xantaaru'u ra'antiveíjcheca'a í caujnari í ti jín a'íjtápi'ihuaca'a í baarcu ti cílieen jín seijre'e. Aj pu 'i atéjve á jaata'a.

³³ Tí'ij ari tén tapuá'arijme'eca, Pablo pu ayén ca'aníjra'a tihua'utá'a í huá'a tzajta'a mej nu'u ti'icua'ani. Ayen tijín:

—Pu'uri á'atee tamuáamuata'a japuan muáacua xicaj sej siyen ti'íjchú'eve'e, seajta siyen tirajpuaíjtzi tujri jime'e, caxu mé'e tejé'ecua'a.

³⁴ Nu'uri tejá'amua'ixaate'e sej a'atzu tiú'ucua'ani. Ayeé pu hui tiú'ujxe'eve'e sej si caí huácui'ini, a'iné capu ti'itíj a'íj á'amuaruuren.

³⁵ Tí'ij ayén tihua'utá'ixaa, aj pu 'i pan huíirá'i. Tí'ij i rí'í tiraatá'a í Dios jemi, mejseíraca'a í teite. Tí'ij i ra'antútaaraxi í pan, aj pu i a'ut'éjche ti ráacua'ani. ³⁶ Naími'i mú á'ujca'anejca'a. Mat'íj mi tiú'ucuaa majta a'íme. ³⁷ Ayeé tu ará'axcaa a'achú cumu hua'apua ciento japuan huaícate japuan tamuáamuata'a japuan arájsevi tej aráte'ecaa í baarcu jetze. ³⁸ Mat'íj tiú'ucuaa a'achú ti hua'aránajcheca'a, mat'íj mi ra'ateájrie á jaata'a me'íjna í tríigu ti ij caí ché'e tíjetere í baarcu.

Tí'ij nu'u baarcu atéjrupi á jaata'a

³⁹ Tí'ij huateapuá'areca'a, camu ché'e huamuájtejcaa a'u ti pítejá'arici. Matí'ij mi raasej a'u ti é'eri'iri ti a'utéjcheni í baarcu, a'u ti huatáseaata'a. A'u'u mú tí'ijxe'eve'eca'a mej ye'use'aráchejra'ani í baarcu í sej japua ti pua'a ri'iriistan. ⁴⁰ Matí'ij mi ra'antivejchecha'a í caujnari í mej jín ra'ijtápe í baarcu. Majta raatáxipi í ciyej mej jetzen huaju'un. Matí'ij mi raatáxijtaca'a me'ijna í caujnari í ti jín ajtatápi'ihuajme'ecaa í paala í mej jín raatéchaxijte'en í baarcu. Majta miyen huarj, merajcá'ane í cixuri í ta'acáavii í baarcu jetze á ti aúnee ti ij ra'anján eeca jime'e a'ijna í cixuri. Matí'ij mi huataúra'a ti rá'antini a'ijna í baarcu.

⁴¹ Ajta catu raatá'aseca'a a'ájna a'u ti á'useaata'a a'iné sej jetze pu te'ejcáxi. Capu ché'e ri'iriistaca'a mej raatáru'uxante'en a'u ti aúnee. Ajta í cítzata'an u baarcu, pu'uri teená'achijme'ecaa a'ijna jime'e ti ra'ajtéeva'ara í jaj ca'anín jime'e.

⁴² Majta me'ín xantaaru'u, mehuá'acui'icucua naíjmi'ica í mej aiteánami'ihuaca'a mej mi caí antajaún, ajta, mej mi caí á'uci'ica'an. ⁴³ Ajta a'ín anxíte ti tí'ajta, a'í pu ayén tí'ijxe'eve'eca'a ti japuan huániuuni tí'ij ráavaire'en a'ijna í Pablo. Aj pu jín caí hua'utá'a í xantaaru'u mej huá'ucui'ini. Aj pu í ayén tíhua'uta'áj í mej raay'í'itihua'a mej huatajaún mej nu'u anáat'é'e mua'atévatzin á jaata'a mej mi antajaún u jetze pújme'en a'u ti á'useaata'a. ⁴⁴ Majta nu'u seica ciyej japua huatajaún, majta seica ciyej japua ti ti'ipá'atza í baarcu jetze ajtaná'axi. A'u'u mú naími'i a'ará'a u jetze pújme'en. Capu ja'ati aujámí.

28

Tí'ij Pablo a'uun a'utéveeca'a u Malta

¹ Tetí'ij teri te'uun e'eré'etei ti e'eráhuachi, naími'i tu ruuricaa. Capu seij huamí'i. Aj tu ti ráamua'areeri'i tijín ayée pu téja'arájtehuua a'ájna ti e'eráhuachi tijín Malta. ² Majta me'ín í mej a'uun é'eche, rí'i mú tí'iteteitestaca'a itejmi jemi. Matí'ij mi aúnaí, aj mú mi taatajé tej ahuátapiste'en a'iné mevíyecaa, ajta huáseevi'i.

³ Ajta a'ín Pablo, ciyej pu huaré'esej tí'ij ra'anajtuaa á tá'ataa. Aj pu í cu'ucu'u u airáne ti tiu'ujé'ica í taij jetze a'iné capu rá'aviicua'ireca'a ti pisti í taij. Tí'iquí Pablo tímu'iiri'i muájca'are'ara'an jetze. ⁴ Majta me'ín í mej a'uun é'eche, matí'ij raasej ti cu'ucu'u a'án cávii'icua muájca'are'ara'an jetze í Pablo, ayée mú tíu'urixaate'ecaa tijín:

—Cu xiee a'ín pú'een í ti tí'itecui'ica. Pu'uri xaa ráavai ti caí aujámí á jaata'a. Mi ajta, ayée pu hui tiraavj'te'e í Dios jemi, ti caí raatá'asin ti ruuri á'ara'ani a'ijna í Pablo.

⁵ Tí'iquí a'ín Pablo, raatéca'atzij í rumuájca'a. Aj pu i án tá'ataa huavázi í cu'ucu'u. Capu tí'itj a'ij ráaruu í Pablo. ⁶ Majta me'ín í teite, ayée mú tí'imujca tijín pu'uri t'n teájaasin. Majta seica miyen tijín pu'uri t'n mí'ini. Metí'ijchu'eve'eca'a a'atzaj ti tí'itj a'ij raruuren.

A'atzu á'ateevi'ica, ajta a'ijna í Pablo, capu tí'itj a'ij ráaruu. Aj mú mi seicié tiu'umuáj. Matí'ij mi miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Amijna, Dios pu hui pírici.

⁷ A'ujna vejli'i chuej ti a'utacá'a, ajta a'ijna í ja'ati í ti tajtuhuan pírici a'ujna ti e'eráhuachi, a'í pu ta'ancuré'evi'iti. Ajta, temua'a pu naa títaaxá'apuairi'i huaíca xicaj tzajta'a. Ayee pu ántehuaaca'a a'ijna tijín Publio.

⁸ Ajta a'ñn táàtajra'an a'ñna í Publio, a'ñ pu tí'icui'lica'a. Jéihua pu pístacare'e, ajta a'achu'itaca'a. Tí'iquí Pablo ráamuareca'a. Ajta raatáhuaviiri'i í Dios ti huarún. Aj pu i ra'avé'emuarej án mu'úutze'en. Tí'ij í huarúj. ⁹ Ayee pu'u huaríj, majta mú seica u a'uvé'uju'un í mej tí'icucui' í mej a'uun é'eche. A'ímej pu ajta tiú'uhuaa.

¹⁰ Jé'ecan mú rí'i titaateje, majta nain mú titaatapuáijve a'achú ti titá'aturaate'ecaa í tej jín á'uju'un. Teti'ijta ti huátacate tej ti á'ucíne.

Tí'ij nu'u Pablo a'uun a'ará'a u Roma

¹¹ Tí'ij teuumé'eca huaíca máxcira'i, aj tu ti atéeci seíj jetze í baarcu ti ajta a'uun a'uteájturaa téjmi jamuan ajta tíj na'a caí ché'e tiú'ucimujravi'icaa. A'uu pu é'eme'ecan a'ñna í baarcu u Alejandria í ti taajá'uti. Ajta, tí'itíj pu seijre'eca'a á ti aúneee í baarcu jetze. Tí'ti pu antitaaviihuahjme'ecaa hua'apua ti ayén seijre'e tíj diososi í mej hua'apua, seij ti ayén ántehuaa tíjín Cástor, ajta í seij tíjín Pólux. Teti'ijta ti te'uun a'ucíj tej ti te'uun u e'ará'asti, seíj jetze í chajta'a. ¹² Teti'ij ti te'uun a'ará'a baarcu ti a'utéche'eca a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Siracusa. Huaíca xicaj tu á'atee te'újna. ¹³ Teti'ij ti a'ucíj. Teti'ij ti te'uun vejl'i ajtéene ti e'eve'e'ástime. A'uu tu ti a'ará'a te'újna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Regio.

Yee ruijmua'ate'e yee yénte pújme'en pu ve'etá'leecaca'a ca'anín jime'e. Teajta seíj jetze í xicaj, a'úu tu a'ará'a a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Puteolí. ¹⁴ A'uu tu huá'uteu seica í ta'ihuaamua'a. Matí'ij mi taatajé tej te'uun a'uteáturan huá'a jamuan sei iteeri. Ayee tu te'ijna jín huaríj, teti'ij ti te'uun a'ará'a te'újna u Roma.

¹⁵ Majta me'ñ í ta'ihuaamua'a í mej me'uun é'eche, mu'uri ramua'areereca'a tej teri te'uun á'uju'un. A'íj mú jín huiráaci u chajta'a mej mi ta'antinájche. A'uu mú imuá e'eráaci me'újna chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjín El Foro de Apio, ajta ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Ti huaíca chí'ij e'erá'ase a'u mej á'ujta'aruaijve'e.

Tí'ij Pablo hua'usej, aj pu 'i rí'i tiraatá'a í Dios, ajta jaítze'e ahua'ujca'ane í ru tzajta'a. ¹⁶ Teti'ij te'uun a'ará'a te'újna u Roma, a'ñ mú raatá'a ti Pablo rusej námi'ihua. Seíj pu'u racha'íca'a í xantaaru'u.

Tí'ij nu'u Pablo tihuá'a'ixaate'e a'ujna u Roma

¹⁷ Teuumé'eca huaíca xicaj tzajta'a, aj pu í Pablo hua'utajé í mej tihuá'aijte'e í mej Israél jetze ajtéme'ecan. Matí'ij tiújseij, tí'iquí Pablo ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ne'ihuaamua'a, canu hui tí'itíj a'ij huá'uruu a'ímej jemi í teite, canu neajta auté'ítze a'ñna jime'e í taye'irá. Ayee nu éene'e, majtáhua'a mú naateevi'i me'újna Jerusalén, matí'ij mi a'íime hua'utátui í romanos. ¹⁸ Metína'íhua'uri'i, majta miyen tí'ijxe'eve'eca'a mej naatátuaani a'iné canu tí'itíj a'ij huáruu ti ayén tiraavíjte'e mej me'ijna jín naajé'ica.

¹⁹ 'Canu tí'itíj jín tihuá'axajtzi'iran í mej Israél jetze ajtéme'ecan inee. Mi majta, matí'ij hua'újniuuste, aj nu ni raatáhuaviiri'i ti a'ñn raax'epi'intare'en a'ñna ti ayén ántehuaa tíjín César. ²⁰ A'ñ nu hui jín niyen tiraatáhuaviiri'i nej yé amuaatéseej, neajta tejamuá'ixaate'en. A'íj nu jín amuá'j'ic'i'i cadeena jime'e a'iné nee nu niyen che'atá nena'a tí'ijchú'eve'e í Dios matíj a'íime í mej Israél jetze ajtéme'ecan.

²¹ Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Capu ja'ati mú titaja'utá'iti'iri'i mú'etzi jime'e a'ujna u Judea. Majta í ta'ihuaamua'a, í mej a'uun e'eráaci, capu ajta ja'ati tí'itíj jín

ti'imuaxájtzi'i, ni capu ajta ja'ati titaatá'ixaa mú'etzi jime'e ti'itij pej a'ij huáruu mé já'ahua'a.

²² 'Ajta itejmi, ta'aráanajche tej hui ráanamua a'ij pej ti'ixa mú'ee, a'iné naíjmi'ici'e pu a'ij pua'a namuajre'e a'ijna jime'e í ti jéjca í niuucari pej tihua'ihuá'ixaa í teite. —Ayeé mú tiraata'ixaa me'ijna í Pablo.

²³ Mat'ij mi raaxí'epi'intare ja'anáj mej majtáhua'a tiújseire'esin mej mi majtáhua'a ráanamua me'ijna í Pablo. Mu'ití mú ajteáxiireca'a í teite a'u ti Pablo a'utéveeca'a. Tíj na'a aré'apua'a te'utéjche ajta chúmua'anímua, raatapuá'ajtaca'a ti tihuaú'ixaa a'ijna jime'e ti Dios tí'ajta nainjapua íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua. A'ijna í Pablo huá'atése'eca'a ti hua'utémua'itin mej mi rá'antzaahuaté'en í Jesús. A'ijna í yu'uxari jetze pu tihua'utá'ixaate'eca'a a'ín ti ra'uyú'uxaca'a a'ijna í Moisés teecan, ajta a'ín mej ra'uyú'uxaca'a í seica í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. ²⁴ Seica mú rá'atzaahuaté'eca'a a'ij ti Pablo tihua'a'ixaate'eca'a. Majta seica, camu a'atzu rá'atzaahuaté'eca'a.

²⁵ Mat'ij mi caí a'ij tiu'utá'a. A'ij mu jín a'ucíjxi. Maúche'e mú seica ranamuáaraca'a a'ij ti Pablo tí'ixajtaca'a. Tí'ij ra'antipuá'ajte, ayéé pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, tzáahuati'ira'a pu hui jín tihua'utá'ixaa á'amuavaujsimua'aci'í tí'ij a'ín Isaías ayén tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan tíjín:

²⁶ Arico, huá'a tzajta'a a'ímej jemi í teitestemua'ame'en.

Patá'aj nu'u tihua'utá'ixaate'en yee mú'een xu ranamuara xá'aju'un, aru caxu yaú'itíéé xá'aju'un.

Ja'ati pu nu'u xaa tejámuaatá'ixaate'esin a'ijna jime'e í niuucari, aru caxu ramua'aréeren a'ij ti huataújmua'a.

²⁷ Ayeé nu nu'u huá'aruuren a'iné mu'uri hua'uteáana í huá'axiejniu'uca jetze.

Majta nácuca'í pú'een.

Yee mú cu xíee mecaí tanamuaj.

Camu nu'u majta atanéjne'e.

Canu xaa hua'utá'asin mej mé uunéjne'ere.

Canu neajta hua'utá'asin mej ráanamua a'íme mej mi yaú'itíéé muá'ara'ani í ru tzajta'a,

mej mi caí yé vé'uju'un ineetzi jemi nej ni tihua'utá'uuni'í.

Ayeé a'ijna í Isaías í Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

²⁸ 'Setá'aj hui siyen ráamua'aree mú'een, íjji ti yú aumé, ti Dios ari hua'utá'a í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, mej mi miyen che'atá mena'a tira'ancuré'an í ti jín Dios te'ataújratziiri'í ti nu'u huá'a japua huatáaniuni. A'í mú xaa ranamuajran, micu. —Ayeé pu tihua'utá'ixaa a'ijna í Pablo.

²⁹ Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Pablo, aj mú mi a'ucíj í mej Israél jetze ajtémecan. Mat'ij mi huiráaci á pua'acié. Aj mú mi ti'itíurixáate'ajraa rujímua'a.

³⁰ Ajta a'ijna í Pablo, a'úu pu á'atee hua'apua nine'ira'a a'ujna u chí'ita í mej huataújneij tzajta'a. A'í pu hua'ancuré'evi'itijcicare'e naíjmi'ica í mej yé'emuaarecare'e. ³¹ Jéihua pu tihua'a'ixa'atehua'a a'ijna jime'e ti Dios nain jín antiújmua'aree íiyen chaanaca japua, ajta u ta japua. Ajta tihua'amua'atehua'a a'ijna jime'e í tavástaraa, í Jesús ti Dios án

yá'ujra í ipuari japua. Capu tí'itziine'eca'a a'íjna í Pablo. Ajta capu ja'ati niu'ucami'ica'a.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Roma a'uchéjme'ecaa

Pablo pu huá'ateujte'e

¹ A'ij nu jetze tejá'amuyau'use'e ne'íjna jime'e í nej ravaire'e í Ciríistu'u ti i'í Jesús. A'í pu na'antíhuau ineetzi, i nej i'í Pablo nej ni ne'íjna jín te'ará'asten a'ij ti a'ín tinaa'íjca. Ayee pu een jín na'avé'ehua huá'a tzajta'a í seica, nej ni tihua'utá'ixaate'en ne'íjna jime'e í niuucari ti jín Dios huá'a japua huániiuni.

² Jéjca imúa pu Dios ayén te'ataújratziiri'i ti ayén rí'í tihua'utá'an a'ímej í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. A'íj mú jín miyen ra'utéyu'uxaca'a me'íjna jetze í yu'uxari ti yen téjmi jemi huatéjturaa. ³ Ajta a'ín í niuucari, a'íj pu jíme'en raxa a'íjna ti i'í yaujra'an pú'een, ti ajta airáne a'íjna jetze í David teecan. Ayee pu teja'uré'ene a'íné a'í pu teáatacan huanú'ihuaca'a matíj í seica.

⁴ Mí ajta a'ín í Dios, a'í pu á'iyen ayén ra'antíhua'u ti nain jín antiújmua'areere a'íjna jime'e ti a'íjna jetze arájca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios a'íjna ti ayén raatamuá'a tijín niyauj pu yee pú'een. Dios pu ayén nain jín tira'íjca tí'ij a'ín a'itáara huá'a tzajta'a í mí'ichite. A'í pu a'ín pú'een a'íjna í ja'ati ti ayén ántehuaa Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u. A'í pu tavástara'a pú'een.

⁵ Ciríistu'u nu jetze ra'ancuré'a a'íjna ti jín í Dios rí'í tinaatá'a nej ni niyen jetzen me'ecan á'ura'ani huá'a tzajta'a í teite nej ni niyen hua'utá'inen mej mi ra'ará'astijre'en me'íjna í tavástara'a me'íjna jime'e mej té'antzaahuate'en, naími'í í teite í mej yen chaanaca japua huachéjme.

⁶ Seajta mú'een, mú'een xu seajta huá'a jetze ajtéme'ecan a'íme í teite, í ti Dios ajta amua'antíhua'u mú'ejmi sej si jetzen ajtéme'ecanta xá'ara'ani í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u.

⁷ A'íjna yu'uxari jetze nu niyen tejá'amuyau'use'e naíjmi'ica mi sej se'uun huachéjme se'újna u Roma, mú'een í ti Dios já'amuxa'e've'e, ti ajta amua'antíhua'u sej si jemin seíre'e xá'ara'ani. Ché'e ayén teja'uré'enen ti a'ín í Dios, í tej rájya'upua, ajta í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u, miché'e me'ín rí'í tejamuatá'an, majta amua'anpuá'ajte'en.

Pablo pu nu'u raxí'eve'e ti huaja'uvé'emuaare u Roma

⁸ Amuacaícan jime'e, ayée nu naíjmi'í rí'í tiratá'aca ne'íjna í Dios í nej ravaire'e ne'íjna jime'e sej siyen tirá'astijre'e í Dios. Jamuan í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u, ayée nu rí'í tiratá'aca, a'íné nain japua í chaanaca mu'uri ramua'aree sej siyen té'atzaahuate'e. ⁹⁻¹⁰ Ajta a'ín í Dios, í nej ravaire'e nain jín a'achú nej a'anca'anéecan jín niyen tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jíme'en raxa a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, a'í pu tirú'umua'aree nej ja'anáj ti na'a niyen amua'utámua'areeri'i netí'ijtá rahuavíiraj ná'aye'í. Ayee nu tí'ijhuavii ti ayén neetá'acare'en í Dios nej ne'uun á'amuaaaree ná'ara'ani ti pua'a ayén Dios tirá'aca'ane. ¹¹ Jéihua nu á'amuaajrami'í nej ni ca'aníjra'a amuaatá'an sej si se'íjna jetze arájca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si jaítze'e te'utáviica'í.

¹² Jee xaa ne'u, ayée nu tí'ijxe'eve'e inee, tej ti tiyen che'atá tena'a ca'aníjra'a huaatá'an itejmi jemi, a'íjna jime'e tej taxí'ej té'atzaahuat'e taxí'evi'ira'a jime'e. ¹³ Ayee nu neajta tí'ijxe'eve'e, ne'ihuaamua'a, sej siyen ráamua'aree nej mu'ítí niyen raaxí'epi'intare nej ne'uun a'atanén mú'ejmi jemi. Tíj na'a nej amuacaí niyen tiraaxí'epi'intare nej niyen huárini, tíj na'a ti yú e'iré'ene, ti'itíj pu naatá'ijmújri'i nej ni caí ne'uun á'ume'en. Ayee nu tí'ijxe'eve'eca'a nej niyen che'atá nena'a tiraamuá'itín mú'ejmi jime'e í nej jín tiu'utátuiire'en í Dios jemi a'ij nej neri tiraamuá'iti huá'a tzajta'a í seica í teite í mej sej chuéjra'a japua huachéjme.

¹⁴ Ayee nu neri ne'íjna jín te'atánratziiri'i í Dios jemi nej ni tihua'utá'ixaate'en a'íime í mej raayí'iti hua'aniuuca a'íime í mej Grecia é'eme'ecan, nej ni neajta tihua'utá'ixaate'en a'íime í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan. Capu amín a'ij ti pua'a jeíhua mé té'umua'aree nusu ti pua'a mecaí ti'tíj a'ij té'umua'aree, naúche'e nu niyen tihua'utá'ixaate'esin naíjmi'ica. ¹⁵ A'íj nu jín jeíhua a'anca'anéecan jín niyen raxí'eve'e nej neajta tejámuatá'ixaate'en í niuucari jime'e ti jín Dios a'amua japua huániuuni, mú'een, mi sej Roma é'eche.

Ti té'eviicua'i í niuucari

¹⁶ Capu netévi'iraste'e a'íjna í niuucari, sino a'íj nu jín rí'i tiratá'aca í Dios, a'iné í niuucari jetze pu me'ecan í muári'eri'ire'ara'an í Dios í ti jín huá'a japua huániuuni naíjmi'ica í mej ra'ará'astijre'esin, amuacaícan a'íime í mej Israél jetze ajtémecan, majta á'iyyen a'íime í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan.

¹⁷ A'íjna í niuucari jetze pu ajta sejire'e a'ij ti huaríj í Dios mej mi me'ín teite miyen ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin. Ayee mú xaa ne'u ri'éene'ecán jín huateáturaasin í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e, me'íjna jime'e mej meri té'atzaahuat'e. A'íj pu jín ayén té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tíjín: “A'íjna ti urarí'ene'acan jín huateájturaa í Dios jemi í ru tzajta'a, a'íj pu ruurican huateáturaasin a'íjna jime'e ti araújca'ane a'íjna jime'e ti té'atzaahuat'e.”

Naími'i mú á'atura í Dios jemi

¹⁸ Mí ajta, júte'e pu e'evé'eme'ecan a'íjna ti jéjre'e sejire'e ti rí'i huápi'i niu'ucami'i í Dios a'íjna jime'e a'ij mej rici í teite a'íjna ti a'ij pua'a 'een, a'íjna jime'e í mej meri mé rúurie í Dios, majta a'ij pua'a tihuá'ajcha'íi í ruxí'ej teite, majta miyen tihuá'ijmú mej caí ché'e ranajche í Dios tzáahuati'ira'a jime'e. Ayee mú 'een jín huá'aruure mej mí a'ij pua'a tí'tite'testa muá'ara'ani. ¹⁹ Ajta tíj na'a ti ayén í'iri'iri ti ja'atí ayén tirá'amitiejte'e a'ij ti 'een í Dios, matíj mena'a pua'amé í teite miyen tirú'umua'aree í ru tzajta'a a'iné Dios pu rusej ari hua'utasejrate.

²⁰ Tíj na'a ti Dios raatétaahuaca'a í chaanaca ti yú e'iré'ene, temua'a pu naa ayén tihuá'amitiejte'e á'aye'i a'íime a'íjna í tej caí rasise'i tají'i jime'e. A'íj pu xaa ayén tirá'amitiejte'e á'aye'i a'ij ti 'een í muári'eri'ire'ara'an í Dios, ajta ti ayén huateáturan tíj na'a ti yú auca'ití a'ame, tíj na'a rusén jime'e, a'iné ayée pu 'een í Dios. Ayee pu tirá'amitiejte'e á'aye'i a'íjna jime'e ti Dios ari raatétaahuaca'a. A'íj pu jín, capu ri'iri ti ja'atí ayén jetzen sej té'ujpuaapua'are'en. A'íime mú rujímua'a miyen pú'een. ²¹ A'íj mú ramua'atejca'a í Dios. Majta raatéxiehuataca'a me'íjna jime'e mej caí ché'e ranajcheca'a me'íjna ti í'i Dios, camu majta rí'i tiraatá'acare'e. Mí majta a'íime, a'íj mú jetze ucájrupi mej me'íjna jetze tiú'umua'ati í

mua'atzíira'a ti caí ti'itíj vaire'eca'a. Capu ché'e huatári'iristareca'a ti ayén tihua'utámítiejte'en tzáahuati'ira'a jime'e.

²² Mat'íj mauj miyen tí'ixajtaca'a tijn teen tu yee r'í metíteumámua'aree, capu ayén te'irájraa. Jaitze'e mú caí mé uumuámua'aree mu'araa. ²³ Ayee pu tihua'aruurejca'a asta mena'a caí raatapuá'ajtaca'a mej miyen r'í tiraatá'an me'íjna í Dios ti caí ja'anáj m'ini. Ayee mu'u seij huateánajcheca'a ti ayén seijre'e t'íj tevi na'ari t'íj pina'a nusu t'íj ti'itíj ti muáacuaca ajta'ícajmee ca'ín ti'itíj ti á'usinuuren.

²⁴ A'íj pu jín Dios ayén mé hua'uhua'axi mej mi miyen ra'ará'astijre'en najjmi'í t'íj na'a ti a'ij pua'a 'een ti ayén tihua'ámitiejte'e í huá'a tzajta'a, ti'itíj ti na'a ti a'ij pua'a 'een í mej jín huaújtemua'ave'en. A'íj mú majta miyen tí'ijri'irée muá'araa í ru jetze t'íj na'a ti tiu'utévi'iraste'e.

²⁵ Ayee pu a'íjna jín tihua'uruu a'íné a'íj mú ya'uhua'axi me'íjna ti jime'en raxa í Dios tzáahuati'ira'a jime'e mej mi ra'ará'astijre'en me'íjna ti hua'itzi na'a pú'een. A'íj mú miyen hua'uténaajcheca'a, majta hua'utévai a'ímej ti Dios huá'utaahuaca'a. Camu ché'e mi ravaíre'ecu muá'araa me'íjna í Dios, í tej tiyen r'íj tiratá'aca t'íj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén teja'uré'enen.

²⁶ A'íj pu jín Dios ayén hua'utá'a mej mi miyen ra'ará'astijre'en ti'itíj ti a'ij pua'a éene'ecan jín huiránineica í huá'a tzajta'a, t'íj na'a ti tiu'utévi'iraste'e. Ajta a'íjme í mej 'uuca í mej huá'a jetze ajtème'ecantaca'a, a'íj mú tiratépuaapua'ajtehua'a mej miyen tite'enteújnaxca teteca jamuan a'ij ti a'ín Dios tihua'uteájtuaa. Ayee mu'u 'een jín huaríj mej mi miyen seicié huárini ti caí a'ín Dios ayén éeni'ici'e tihua'uteájtuaa.

²⁷ Majta a'íjme í teteca, ayée mú che'atá mena'a tiratépuaapua'ajtehua'a mej miyen tihua'anteánaxcan í 'uuca a'ij ti tiraaxí'epi'intare í Dios. Ayee mú éeni'ici'e huaríj me'íjna jime'e mej ruxí'ej teteca jamuan huaújxana'acira'aten a'íjna jime'e í ti a'ij pua'a 'een ti huá'a tzajta'a huiráninei. Ayee mú huaríj me'íjna jime'e ti tiu'utévi'iraste'e í ruxí'ej teteca jamuan. A'íj pu jín pu'uri tihua'ucí'í a'ij ti tiraavíjte'e a'íjna jime'e í mej jéihua huáp'í a'ij pua'a huaríj.

²⁸ Ajta, a'íné capu ayén tihua'ámitiejte'eca'a ti ayén raavíjte'eca'a mej miyen ráamua'ati í Dios, a'íj pu ayén hua'utá'a mej miyen tiú'umua'ati a'ij mej tirájteu rujímua'a a'íjna jime'e í rumua'atzíira'a. Ayee mu'u huaríj me'íjna jime'e ti caí ti'itíj vaire'e, ajta mej mi miyen tí'ijri'irée t'íj na'a ti caí ayén tiraavíjte'e.

²⁹ Nain pu huá'a jemi seijre'e ti a'ij pua'a 'een. A'íj mú jín huaújxana'acira'ataca'a, majta a'ij pua'a titetiújcha'íca'a. Jé'ecan mú tí'inecua'atzeca'a. Jee xaa ne'u a'ij mú pua'a tí'tete'itestaca'a. A'íj mú jetze ucájrupi: a'íj mú tí'iteúra'ate'ecare'e í tí'á'ara'an í ruxí'ej tevi. Majta tí'itecuí'íca. Jéihua mú majta ruté'axi'íca. Majta rucuanamuajca'a rujímua'a. Majta mú a'ij pua'a huá'aruurejca'a í ru'ihuaamua'a. Jee xaa ne'u, ayée mú rici. A'ij mú pua'a tiú'ujjepe'e.

³⁰ Hua'itzi mú jín tihua'a'ixaate'e í ruxí'ej teite, majta rájcha'íire'e í Dios. Majta ruxí'evi'ira'a jín hua'utéxieehuataca'a í ruxí'ej teite. Majta á'ujtzaahuate'e. Ayee mú rusejrataca'a mej nu'u huáp'í ruxe'eve'e. A'íj mú majta jetzen ucájrupi a'ij mej ye'í huárini mej mi a'ij pua'a tihua'utzejrajmua'an. Camu majta huá'astijre'e í ruvaújsimua'a. ³¹ Camu a'atzu miyen tí'ijri'ire ti xí'epi'in 'een seijre'e. Jéihua mú majta

caí arauárate í mej jín te'ataújratziiri'i. Camu majta huá'axe'eve'e í rute'testemua'a. Camu a'atzu xaa ne'u hua'acu'uvée muá'aye'i í ruxí'ej teite.

³² Rumua'atzíira'a mú jín tirú'umua'aree a'ij ti Dios ari tiraaxí'epi'intare ti ayén tiraavíjite'e ti ayén tiráaci'ti ti huámí'ini a'íjna í ja'ati ti ayén tí'ijri'ire. Capu huá'a jetze ruxe'eve'e. Maúche'e mú miyen rici. Majta ca'aníjra'a hua'atá'aca í seica mej mi miyen che'atá mena'a tí'ijri'irée muá'ara'ani.

2

Dios pu tzáahuati'ira'a jín tihua'axijte'e í teite

¹ Pajta mú'ee, ja'atí pej pírici, ti pua'a piyen seij jetze tí'ijpua'ajte'e í a'axí'ej tevi tí'itj jime'e. Capu rí'iri pej piyen tiu'utaxáj yee capej a'íin pu'éene'e í pej jín piyen huaríj tí'itj ti a'ij pua'a 'een. Mú'ee pej asej á jetze tíá'apua'ajte'e pe'íjna jime'e pej piyen che'atá pena'a tí'tiá'acha'íi a'ij ti a'íin tí'tiújcha'íi a'íjna í pej jetzen tí'itj jín tí'ijpua'ajte'e. ² Teajta iteen, ayée tu ramua'aree ti a'íin Dios ayén tihua'uxíjite'en tzáahuati'ira'a jime'e a'ímej í mej miyen a'ij pua'a titetiújcha'íi.

³ ¿Ni qui ayén timuá'amitiejte'e ti caí Dios puaijtzí muaatá'asin, mú'ee mi pej piyen che'atá pena'a a'ij pua'a tí'tiá'acha'íi tíj ajta a'íin a'ij pua'a tí'tiújcha'íi í pej jetzen tí'ijpua'ajte'e tí'itj jime'en? ⁴ ¿Ní qui mú'ee pej raatéxiehuataca'a pe'íjna í Dios ti jeíhua huápi'í rí'í timuaatá'aca, ti ajta mua'acu'uvée á'aye'í? Aúche'e pu té'eviicua'íi mú'ee'tzi jime'e. ¿Ni caí tí'itj mú'ee'tzi jetze tásiseiri ti Dios ayén rí'í timuaatá'aca pej pi seicié tíú'umua'ati í jemin?

⁵ Mí pajta mú'ee, ¿a'íné pej pi peri ra'íteána í á'axiejniu'uca pej pi caí seicié tíú'umua'ati í Dios jemi? Ayee pej ramuá'itici ti a'íin Dios jeíhua huápi'í puaijtzí muaatá'asin a'ájna xicájra'a jetze ti jetzen ayén huatasejre'en á jéjre'e í Dios tí'ij nain jín tí'té'axijte'en tzáahuati'ira'a jime'e.

⁶ A'íi pu Dios nu'u ja'atí ayén tiu'utá'asin a'ij ti nu'u tiraavíjite'e seij ajta seij. ⁷ Majta seica, a'íi mú í mej miyen té'eviicua'íi mej miyen rí'í titetiújcha'íi me'íjna jime'e mej miyen rahuauhuau ti Dios ayén rí'í tihua'utá'an, ti a'íin ajta ve'ecán jín tihua'uta'ajte'en, ti ajta ayén tihua'utá'an mej mi ruurican huateáturan í jemin tíj na'a rusén jime'e, ayée pu xaa ne'u tihua'aci'iti mej ruurican huateáturan í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e.

⁸ Ajta a'íime í mej rujímua'a mena'a rájteuve, majta caí á'ujca'ane mej miyen ra'ará'astijre'en a'íjna jime'e ti ayén tí'ayajna, sino a'íi mu'u me'íjna jín ra'ará'astijre'e me'íjna ti huá'a tzajta'a huiiránine ti a'ij pua'a 'een, ayée pu tihua'aci'iti ti Dios ayén hua'ajte'á'axí'isin. A'ij pu pua'a tihua'utá'asin í puaijtzí a'íjna jime'e ti niu'ucamí'í.

⁹ Matíj mena'a pua'amé í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi, jé'ecan pu hua'utamuarí'eriste'esin. Dios pu huápi'í puaijtzí hua'utá'asin, amuacáí a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan, ajta á'iyen a'ímej jemi í mej seij chújra'a japua huachéjme.

¹⁰ Majta a'íime, matíj mena'a pua'amé í mej rí'í titetiújcha'íi, Dios pu ayén rí'í tihua'utá'asin. A'íi pu ajta ve'ecán jín tihua'uta'ajte'esin. Temua'a pu naa hua'anpuá'ajte'esin tíj na'a rusén jime'e. Ayee pu xaa

ne'u tihuá'aci'ti a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan, majta a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

¹¹ Ayee pu té'eme a'iné naími'i mú ruxí'ej 'een í Dios jemi. ¹² Matíj mena'a pua'amé í mej caí ja'anáj ra'ancuré'a í niuucari í mej jín tí'ajta, ayée mú majta á'apua'aren. Mí ajta Dios pu caí huá'axijte'esin a'íjna jime'e í niuucari. Majta a'íme í mej ra'ancuré'a me'íjna í niuucari, ti pua'a miyen tí'itíj jín até'itze'ara'an, matíj mena'a pua'amé, a'íjna í niuucari, a'í pu xaa tí'itíj jín huá'a jetze te'ujpuá'ajte'esin. ¹³ Ayee pu'u, a'iné a'íme í mej urarí'ene'acan jín huateáturaasin í Dios jemi, camu miyen huateáturaasin me'íjna jime'e mej ranamua me'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta. Camu xaa ne'u, sino ayée mú xaa urarí'ene'acan jín huateáturaasin í Dios jemi ti pua'a miyen ra'ará'astijre'en a'íj ti tirá'axa a'íjna í niuucari.

¹⁴ Jee xaa ne'u, a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, í mej caí ja'anáj ra'ancuré'a í niuucari, ti pua'a miyen ra'ará'astijre'en a'íj ti tí'ixa me'íjna jime'e mej a'íj tirájteu í ru tzajta'a, ayée pu a'íjna jín huataújmu'a a'íj ru tzajta'a a'íj tirájteu me'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta.

¹⁵ A'í mú miyen tí'itaseijrate'e tíj na'a a'íj ti a'íjn tí'ijxe'eve'e í niuucari í mej jín tí'ajta. A'í pu seijre'e í huá'a tzajta'a. Tzáahuati'ira'a pu jín hua'atá'aca mej xaa tí'rú'umua'aree a'íj ti tí'ijxe'eve'e a'íjna í niuucari. Ayee pu huá'a jetze tí'ipuaapua'ajte'e í huá'amua'atziira'a, ajta a'í pu tihua'atá'uuni'iraca.

¹⁶ Ayee pu té'eme a'íj nej tejá'amua'ate. A'ájna xicájra'a jetze ti jetzen nain jín antiújmua'areere a'ame a'íjna í Jesús ti ajta í'í Círístu'u, Dios pu raatá'asin ti a'íjn Círístu'u huá'axijte'en í teteca tíj na'a í mej jín miyen tiú'uruu avíitzi jime'e.

A'íme í mej Israél jetze ajtémecan, ajta í niuucari ti Moisés raateájtuaa

¹⁷ Pajta mú'ee, tiché'e tiyen mú'eetzi jín tiu'utaxáj pej nu'u pe'íjna jetze ajtémecan í Israél, pajta rá'astijre'e pe'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, pajta piyen á'atzaahuat'e pe'íjna jime'e pej nu'u ranajche tzáahuati'ira'a jime'e í Dios. ¹⁸ ¿Ni qui ayén tí'ayajna, nusu peri ramua'aree a'íj ti a'íjn tí'ijxe'eve'e? ¿Ni pajta peri piyen raxí'epi'intare'e í ti í'ixi'epi'in pe'íjna jime'e pej temua'a naa tihuá'amua'ate pe'íjna jetze í niuucari í mej jín tí'ajta?

¹⁹ ¿Ni qui pajta piyen tí'imua'atze pej nu'u raayí'iti pej tihuá'umua'aten a'ímej í mej caí ja'anáj tí'ihuaújmu'a'ate? ¿Na'ari pej nu'u raayí'iti pej tihua'utaseijrate'en tzáahuati'ira'a jime'e a'íj ti 'een í Dios? ²⁰ ¿Ni qui piyen raayí'iti pej rí'i tihuá'umua'aten a'ímej í ti caí ayén tihuá'amitiejte'e a'íj ti tiraavíjte'e, nusu piyen raayí'iti pej tihuá'umua'aten a'ímej í mej caí xi huavaújse? ¿Ni qui ayén tí'ayajna pej piyen raayí'iti a'íjna jime'e í niuucari í mej jín tí'ajta, ti ajta ayén tzáahuati'ira'a jín té'eyu'usi'i? ¿Ni tzaa ayén tí'ivaire'e a'íjna í niuucari pej pi nain jín rú'umua'areere?

²¹ Tí pua'a ayén tí'ayajna mú'eetzi jemi, mi pej seica tiú'umua'aten, ¿a'iné 'een jime'e pecái piyen tí'amua'ate asej? Mí pej piyen tihua'amua'ate mej nu'u caí tiu'unáhua'an, ¿ai qui piyen caí tí'inahua'aj mú'ee? ²² Ayee pej pajta tihuá'ixaate'e mej nu'u caí ruxána'acira'ate. ¿Ni qui mú'ee pecái axana'acira'ate? Mí ti caí mua'aráanajche mej huá'anajche í mej caí dios pú'een, ¿ni pecái piyen tí'inahua'aj huá'a teyujta'a tzajta'a? ²³ Mú'ee pej ca'anéeri hua'atá'aca mej mi ratéxieehua í

Dios a'íjna jime'e pej caí ra'ará'astijre'e pe'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta. Mí pajta mú'ee, mú'ee pej ahua'atzaahuat'e pe'íjna jime'e í niuucari.

²⁴ A'íj pu jín ayén té'eyu'usi'i, tíjín: "A'íj mú pua'a tiya'usej í Dios a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan mú'ejmi jime'e." ²⁵ Tí pua'a piyen rá'astijre'e pe'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, aj pu xaa ayén timuaatévaire'esin mej mi ráamua'aree í teite pej pe'íjna jetze ajtème'ecan a'íjna í Israél. Mí ajta, ti pua'a piyen til'itj jín auteáturan pe'íjna jetze í niuucari, ayée mú muáruuren matj hua'arujca a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

²⁶ Ajta, ja'atí ti seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, ti pua'a a'íin ayén ra'ará'astijre'en í niuucari í mej jín tí'ajta, ¿ni caí Dios ayén tiraatá'asin a'íjna í ja'atí ti ayén éene'en huateáturan a'ímej jemi í mej Israél jetze ajtème'ecan tíj í ja'ati ti ra'antisíjcheca'a í runavij? Jee xaa ne'u, ayée mú rici. ²⁷ A'íjna í ja'ati ti caí ra'antisíjcheca'a í runavij ti ajta auj rá'astijre'e í niuucari í mej jín tí'ajta, a'í pu muá'axijte'en mú'eetzi a'íjna jime'e pej até'itzea'ara pe'íjna jemi í niuucari. Capu amán a'íj pej peri ra'ancuré'a pe'íjna í niuucari, pajta ra'antisíjcheca'a í á'anavij.

²⁸ Tí pua'a ja'atí ayée na'a tí'ijri'ire mé jéjre'e, capu ayén huataújmua'a ti a'íin í ja'ati tzáahuati'ira'a jín Israél jetze ajtème'ecan. Capu xaa ne'u. Ajta a'íin í ja'ati ti ayén ra'antisíjcheca'a í runavij, capu ayée na'a tí'ivaire'e ti ij ayén seíre'e á'ara'ani mé jéjre'e í huá'ire'ara'an jetze. ²⁹ Capu ayén tí'ayajna ti ja'atí tzáahuati'ira'a jín Israél jetze ajtème'ecan a'íjna jime'e ti a'íin te'ará'astijre mé jéjre'e seijre'e. A'í pu'u xaa ruxe'leve'e ti a'íin nain jín araúrasten í ru tzajta'a. Ajta, a'íjna í til'ití ti tí'ivaire'e ti ij ja'atí ayén urarí'ene'acan jín huateáturan í Dios jemi, capu a'í na'a í mej miyen tí'ijri'ire í ruhuá'ira'a jime'e. Capu ajta a'í na'a pírici ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze, sino a'í pu a'íin pírici ti a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén rí'í ráaruuren í ja'ati í tzajta'an. Ajta a'íjna í mej jín rí'í tiraatá'asin a'íjna í ja'ati, capu huá'a jemi a'iránineica í teite sino Dios pu jemi airánineica.

3

Cirístu'u pu tá'ari'ira í tej jín auteájturaa í Dios jemi

¹ ¿Tí'itájni jín a'íj rá'amua'araj a'íjna í ja'ati ti Israél jetze ajtème'ecan? ¿Ni qui til'itj a'íj tiraatéva'iri ti a'íin ra'antisíjcheca'a í runavij? ² Ayej xaa ne'u. Jéhua pu tira'ancuré'asin, ajta mu'iicáca pu jín raatéva'iri, a'íjna jime'e ti Dios amuacá raateájtuaa í runiuuca a'ímej jemi í mej Israél jetze ajtème'ecan.

³ Mí majta seica, camu miyen tira'ará'astijre. ¿A'iné huataújmua'a a'íjna í mej caí miyen tira'ará'astijre? ¿Ni qui miyen ra'uré'uuna me'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'i? ⁴ Camu a'atzu xaa ne'u. Ché'e ayén éene'en í Dios jemi ti a'íin Dios rusej ayén tzáahuati'ira'a jín huateáturan tíj na'a rusén jime'e. Mí majta í teteca, ché'e ayén éene'en mej tí'hua'itaca. Ché'e ayén éene'en a'iné ayée pu té'eyu'usi'i tíjín:

Mej mi ráamua'aree ti ayén tí'ayajna

a'íj pej peri tiu'utaxájtaca'a,

pej pi tiu'utémua'itin pe'íjna jime'e

mat'íj me'ín muá'axijte'en.

⁵ Tí pua'a ayén seijre'e ti Dios ayén urarí'ene'acan jín huateájturaa a'íjna jime'e tej caí rá'astijre'e iteen, ¿a'iné huataújmua'a amíjna? ¿Ni qui tiyen

tiu'utaxáj a'ij mej tí'ixaxa'a a'íime í mej caí ramua'ate í Dios? Ayee mú tijín: “Capu nu'u xi'epi'in ríci í Dios a'íjna jime'e tí a'ín huataniú'ucan itejmi jemi.”

⁶ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a ayén ti'ayajna a'ij mej tí'ixaxa'a a'íime, ¿a'íné auj tí'iri'iri ti a'ín Dios huá'axijte'en naíjmi'ica í mej yen huachéjme í chaanaca japua? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri.

⁷ Ri'iri tí ja'atí ayén tiu'utaxáj yee: “¿A'íné 'een jime'e Dios ayén auj ná'axijte'en a'íjna jime'e í nej nu'u auteájturaa í jemin? Capu ayén tiraavijte'e a'íné Dios pu jaítze'e tzáahuati'ira'a jín huateáturaasin a'íjna jime'e nej nu'u tí'ihua'itaca. Ajta jaítze'e mú miyen rí'i tiratá'aca í Dios me'íjna jime'e.”

⁸ Tí pua'a ayén ti'ayájnache'e a'ij ti tí'ixa a'íjna í ja'ati, ayée pu ajta ri'irístaca'a tej tiyen tiu'utaxájtache'e tijín: “Tiché'e nu'u tiyen a'ij pua'a tirájcha'íi tí ij ayén huateáturan í tí í'ixi'epi'in.” Jee xaa ne'u, ayée mú seica ta jetze tí'ijpua'ajte'e tej nu'u tiyen tí'ixaxa'a. Mu'uri xaa ne'u miyen ra'antimua'íti tí Dios ayén a'íjna jín huá'axijte'en. Naími'i tu auteájturaa í jemin.

⁹ ¿A'íné na'aquí? ¿Ni qui ayén huataújmu'a'a tí jaítze'e naa tí'itavaire'e itejmi í tej Israél jetze ajtémecan caí a'ímej? Capu xaa ne'u a'atzu, a'íné tu'uri tiyen raataxájtaca'a tí a'ín í tí a'ij pua'a 'een, a'í pu ta'antimua'íti tej tí a'uté'itzee í Dios jemi naíjmi'ica iteen í tej Israél jetze ajtémecan, majta a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. ¹⁰ Ayee pu xaa ne'u ti'ayajna a'íné ayée pu té'eyu'usi'i tijín:

Capu nu'u mé'e ja'atí

ti ayén urarí'ene'acan jín seijre'e.

Capu ja'atí.

¹¹ Capu nu'u mé'e ja'atí

ti yaú'itie a'ij tí 'een í Dios jemi.

Capu nu'u mé'e ja'atí

ti ayén rahuauhuaú ti ij raateánajche.

¹² Naími'i mú meri mé rúurie méjca'i.

Camu ché'e tí'itíj jín tí'ivaire'e í jemin.

Capu mé'e ja'atí

ti ayén rí'i tí'itíjcha'íi.

Capu ja'atí xaa ne'u.

¹³ A'ij pu pua'a namuajre'e a'ij mej tí'ixaxa'a.

Runeanu mú jín tí'ihua'itaca

mej mi huá'ucuanamuan í ruxí'ej teite.

Ayee pu che'atá na'a tí'ivaire'e í niuucari

í mej jín tí'ixaxa'a

tíj ajta í huá'ave'eri tí je'ihuajé'ica,

a'íjna tí cu'ucu'u jetze 'aíjninei.

¹⁴ Jéihua mú a'ij pua'a tíú'ujjepe'e,

majta huápi'i jeíhua huá'ajaaxiejte'e í ruxí'ej teite.

¹⁵ Ca'anacan mú a'uruáachejje'i

mej mi seij huajé'ica mé já'ahua'a.

¹⁶ A'u tí na'a mej é'eciinej,

a'í mú a'ujca'anéecan jín raaté'uuna

tíj na'a tí a'uun tejé'eseijre'e.

Jéihua mú puájtzi hua'atá'aca í ruxí'ej teite.

17 Capu ayén tihuá'amitiejte'e a'ij ti 'leen

tí'ij Dios hua'utéjpu'a'ajte'en í teite mej mi ru'ihuaamua'atan temua'a naa.

18 Camu majta rá'atese'e í Dios.

Camu majta ratá'aca ti huá'a jemi seijre'e.

19 Teajta iteen, tu'uri tiyen ramua'aree a'ij ti ti'ixa í niuucari í mej jín tí'aijta. Ayee pu tihuá'ixaate'e a'ímej í mej jetzen ruxe'leve'e mej miyen ra'ará'astijre'en me'íjna í niuucari. Ajta ayén huatétuihuaca'a mej mi huateáuran mej caí ché'e ti'itíj xajta naíjmi'i í teite me'íjna jime'e ti caí ché'e mé'e ti'itíj í mej ru jetze rujpuá'ajte'en. Ayee pu'u te'irájraa ti ij ayén ámitieere'e ti Dios huá'axijte'en naíjmi'ica í mej yen huachéjme í chaanaca japua a'íjna jime'e mej auteájturaa í jemin.

20 A'ij pu jín, capu ja'atí ayén ri'éene'ecán jín huateáturaasin í Dios jemi a'íjna jime'e ti a'ín ja'atí ayén rá'astijre'e a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta. Mí teajta iteen, ayée tu 'leen jín ramua'aree ti'itíj ti pírici ti a'ij pua'a 'leen te'íjna jime'e ti caí ri'irí tej nain jín ra'ará'astijre'en te'íjna í niuucari.

21 Ajta íjii, pu'uri ayén titaataseíjrate a'ij ti tí'iri'iri tej tiyen ri'éene'ecán jín huateáuran í Dios jemi. Tu'uri ramua'aree ti caí ayén che'atá na'a tí'ivaire'e a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta. Jee xaa ne'u, ayée pu che'atá na'a tí'ita'ixaate'e a'íjna í niuucari, majta a'íme í mej mejmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

22-23 Ayee pu che'atá na'a tihuá'aci'iti naíjmi'ica mej mi miyen ri'éene'ecán jín huateáuran í Dios jemi me'íjna jime'e mej miyen ra'ará'asten me'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciriístu'u. Ayee pu che'atá na'a tihuá'aci'iti a'ímej í mej Israél jetze ajtéme'ecan, majta a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'iné naími'i mú ruxí'ej 'leen í Dios jemi. Naími'i mú majta auteájturaa í jemin. Ajta capu ja'atí ayén raayí'iti tí'ij ayén nain jín rí'i tiraatá'an í Dios.

24 Ajta pu Dios ruxí'evi'lira'a jín ayén tíhua'uxí'epi'íntari'iri'i mej mi ri'éene'ecán jín huateáuran í jemin a'íjna jime'e ti a'í pu ayén rí'i tíhua'utá'a. Ayee pu 'leen jín huá'a japua huaniú a'íjna jime'e a'ij ti huaríj í Ciriístu'u ti ajta i'í Jesús. 25 Dios pu ayén raateájtuaa í Jesús huá'a tzajta'a a'íme í mej yen japuan huachéjme íyen chaanaca japua ti ij a'ín ayén huataúra'an tíj muaí'ivéjri í ti jín tiu'utanájchita a'íjna jime'e í mej té'echa'íica'a í Dios jemi. Ajta ti ij a'ín hua'utéjpu'a'ajte'en í Dios jemi a'íjna jime'e mej rá'atzaahuate'e. Dios pu ayén huaríj ti ij ayén tíhua'utaseíjrate'en ti caí a'ín a'ij pua'a huaríj tí'ij a'ín amuacaí tíhua'utá'uuni'iri'i í mej jín auteájturaa í jemin. Capu a'ájnámua puaíjtzí hua'atá'acare'e. 26 A'í pu ajta ayén huaríj mej mi me'ín í mej huáteite íjii miyen raaseíj ti a'ín xí'epi'ín huaríj a'íjna jime'e ti ruseíj urarí'en. Ayee pu ajta huaríj mej mi ráamua'aree ti ajta xí'epi'ín rici a'íjna jime'e ti ayén tihuá'axi'epi'íntari'i mej mi miyen ri'éene'ecán jín huateáuran í jemin, naíjmi'ica, a'achú mej pua'amé rá'astijre'e.

27 Tí pua'a ayén ti'ayajna, ¿ti'itájni jín tá'atatzahuate'e? Catu ti'itíj jime'e, a'iné capu ché'e ayén tiraavíjte'e. ¿Ti'itájni pírici í niuucari ti taatá'ijmíjra? ¿Ni qui a'íjna jime'e tej ra'ará'astijre'en te'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta? Capu xaa ne'u a'ín pú'een, sino a'íjna í niuucari í tej jín té'atzaahuate'e.

28 Ayee pu xaa ti'ayajna, a'iné ayée pu titá'amitiejte'e ti ja'atí ayén ri'éene'ecán jín huateáturaasin í Dios jemi a'íjna jime'e ti a'ín ja'atí

té'atzaahuat'e. Ajta capu ti'it'ij jín raatéva'iri ti ayén ra'ará'astijre'en a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta.

²⁹⁻³⁰ Ajta a'íin í Dios, ¿ni qui ayée na'a pú'een huá'a Dios, í mej Israél jetze ajtém'e'ecan nusu ajta huá'a Dios pú'een a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan? Jee xaa ne'u, a'íi pu ajta huá'a Dios pú'een a'iné seij pu'u a'íin pú'een í Dios. A'íi pu huá'axijte'en a'íime í mej Israél jetze ajtém'e'ecan mej mi ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin me'íjna jime'e í mej té'atzaahuat'e. A'íi pu ajta ayén che'atá na'a huá'axijte'en a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan mej mi miyen che'atá mena'a ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin a'iné ayée mú che'atá mena'a té'atzaahuat'e. ³¹ ¿Ni qui tiyen te'íjna jín ra'ur'é'uuna te'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta te'íjna jime'e tej tiyen té'atzaahuat'e? Catu xaa ne'u. Mí teajta iteen, teen tu te'íjna jín raanaíjmire'en.

4

Jíme'en a'íjna í Abraham

¹ ¿A'iné tena'a tiu'utaxájta te'íjna jime'e í tayaaxújci'i, a'íjna í Abraham teecan, í tej jetzen airáane? ¿A'iné tíraar'íire a'íjna jemi í Dios?

² Ayej xaa ne'u ti'ayajna, ti pua'a a'íin Abraham ayén ri'éene'ecán jín huateáturanche'e í Dios jemi, a'íjna jime'e ti ayén ti'it'ij jín te'ará'aste, aj pu xaa ri'iríista á'ame'enche'e ti a'íin rusej ahuaújtzaahuat'en. Mí ajta caí, capu a'atzu ri'iríistaca'a ti ayén huárini í Dios jemi.

³ Mí ajta, ayée pu té'axa í yu'uxari jetze tijín: “Abraham pu rá'antzaahua a'íjna í Dios. A'íj pu jín, ayée pu Dios tiraax'epi'intari'iri'i ti a'íin ayén urarí'ene'acan jín huateájturaa í jemin.” Aye pu té'eyu'usi'i.

⁴ Niché'e seij huataxáj í niuucari. Tí pua'a ja'atí ti'it'ij jín tí'imuarí'e, ayée pu ruxe'eve'e mej tiraanájchite'en me'íjna jime'e ti a'íin tiu'umuáriej. Camu ti'it'ij raatapuaíjve'esin rux'evi'ira'a jime'e, sino ayée mú tí'ijnajchite'en a'ij ti tiraavíjte'e.

⁵ Aye pu che'atá na'a 'een í Dios jemi. Capu a'atzu a'ij tí'iri'iri ti ja'atí ayén raamuá'itín ti ayén urarí'ene'acan jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jime'e ti ayée na'a tiu'umuáriej ti'it'ij jime'e. Mí ajta a'íin, ti pua'a ayén rá'antzaahuat'en a'íjna ti tihua'axi'epi'intari'ire a'íimej í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi mej mi miyen ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin, ti pua'a rá'antzaahuat'en na'a a'íjna í ja'ati, Dios pu a'íjna jín tí'ijxi'epi'intari'iran ti ij a'íin ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin.

⁶ Ajta, ayée pu che'atá na'a ra'utéyu'uxaca'a a'íjna í David teecan ti ayén té'axa ti nu'u Dios ayén rí'i tiratá'aca a'íjna í ja'ati ti Dios ayén tijí'ijxi'epi'intari'ire ti ij ayén a'íin ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin. Capu ajta nu'u jetzen ruxe'eve'e ti a'íin ja'atí caí tiu'umuáriej ti'it'ij jime'e ti x'í'epi'in 'een. ⁷ Aye tijín:

Rí'i pu tihua'utá'a a'íimej
 í ti Dios tihua'utá'uuni'iri'i
 í mej jín auteájturaa í jemin.

Miché'e me'íjna jín huaújtemua'ave'en,
 a'iné capu ché'e puaíjtzí hua'utá'asin.

⁸ Rí'i pu tiratá'aca a'íjna í ja'ati
 ti Dios caí ayén jetzen ti'it'ij jín te'ujpuá'ajte'en
 ti a'íin ti'it'ij jín auteájturaa í jemin.

⁹ Ajta a'íjna í ti jín Dios rí'i tihua'atá'aca, ¿ni qui a'ímej na'a cí'iti í mej meri ra'antisíjcheca'a í runavij na'ari ajta ayén tihuá'aci'iti í seica í mej caí miyen ra'antisíjcheca'a í runavij? Ayee nu neri tejámuaatá'ixaa ne'íjna jime'e í Abraham teecan, ti Dios ayén tiraaxí'epi'intari'iri'í ti a'íjn rí'éene'ecán jín huateájturaa í jemin, a'íjna jime'e ti a'íjn Abraham ayén rá'antzaahua.

¹⁰ ¿A'anajni ayén tiraaxí'epi'intari'iri'í í Dios? ¿Ni qui ayén ráaruu tí'ij Abraham caí xi ra'antisíjcheca'a í runavij? ¿Na'ari ayén tiraaxí'epi'intari'iri'í tí'ij a'íjn ayén ari ra'antisíjcheca'a? Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna, capu Dios ayén tiraaxí'epi'intari'iri'í tí'ij ari ra'antisíjcheca'a í runavij sino tí'ij caí xi ra'antisí'iche. ¹¹ Aj pu'í ayén raateájtuaa a'íjna í ye'irá mej mi miyen ra'antisíjche í runavij. Ajta ayén huataujmuajcaa a'íjna í ye'irá ti a'íjn Abraham teecan ayén rí'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi, a'íjna jime'e tí'ij caí xi ra'antisí'iche í runavij, a'í pu rá'antzaahuaté í Dios.

A'íj pu jín, a'í pu a'íjn pú'een í huá'ahuaacixa'a naíjmi'í a'íme í mej caí ra'antisí'iche í runavij, í mej majta té'atzaahuaté'e. A'íj pu jín Dios ayén che'atá na'a tihuá'axi'epi'intari'ire mej mi miyen che'atá mena'a rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi tíj a'íjna í huá'ayaaxujcí'i. ¹² Ajta a'íjna í Abraham teecan, a'í pu ajta huá'ahuaacixa'a pú'een í mej ra'antisí'iche í runavij. Majta a'íme, camu miyen mena'a ra'antisí'iche í runavij, sino a'í mú majta miyen éene'e rí'i titetiújcha'íí tíj ajta a'íjna í Abraham teecan rí'i ti'ití'ijcha'íca'a, a'íjna ti tahuáacixa'a pú'een, ti ajta té'atzaahuaté'eca'a tí'ij caí xi ra'antisí'iche í runavij.

I ti jín Dios te'ataújratziiri'í, a'í pu raanaíjmire a'íjna jime'e tej rá'antzaahua

¹³ Ajta pu Dios ayén te'ataújratziiri'í a'íjna jemi í Abraham, ajta a'ímej jemi í mej jetzen airáane ti nu'u ayén tiráaci'iti nain ti seijre'e íyen chaanaca japua. Capu Dios ayén te'ataújratziiri'í, a'íjna jime'e ti a'íjn Abraham ayén rá'astijre'eca'a a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta. Capu xaa ne'u, sino ayée pu 'een jín Dios te'ataújratziiri'í a'íjna jime'e ti a'íjn Abraham teecan ayén rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jime'e ti té'atzaahuaté'eca'a.

¹⁴⁻¹⁵ Ayee pu'u na'a, a'iné ti pua'a ayén tihuá'uci'iti a'ímej í mej rá'astijre'e me'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta, capu ché'e ayén ruxe'leve'e ti ja'atí ayén té'antzaahuaté'en, ajta capu ché'e ti'tíj vaire'e í ti jín Dios te'ataújratziiri'í. Puaíjtzi pu hua'atá'aca a'íjna jime'e ti caí rí'irí ti ja'atí nain jín ra'ará'astijre'en a'íjna í niuucari. Mí ajta, camu ti'tíj jín auteáturan ti pua'a caí seijre'e a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta.

¹⁶ A'íj pu jín, a'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'í ayén tihuá'aci'iti a'íjna jime'e mej miyen té'atzaahuaté'e ti ij ayén éene'e á'ara'ani ti Dios ruxi'evi'ira'a jín rí'i tihua'utá'an, ajta ti ayén tzáahuatí'ira'a jín tihuá'aci'iti naíjmi'íca a'ímej í mej me'íjna jetze airáane í Abraham teecan. Naíjmi'íca pu tí'ici'iti amuacaícan a'íme í mej ra'antisíjcheca'a í runavij, ajta a'íme í mej miyen che'atá mena'a té'atzaahuaté'e tíj a'íjna í Abraham teecan. A'í pu a'íjn pú'een í tahuáacixa'a, naíjmi'íca a'achú tej pua'amé.

¹⁷ Ayee pu té'eyu'usi'í tíjín: “Ayee nu neri timuaaxí'epi'intari'iri'í mú'etzi. Mu'íití mú teite mú'etzi jetze a'iránejsin.” A'íj pu jín, ayée pu tirá'amitije'te' í Dios, ti a'íjn Abraham teecan a'íjn pu'éene'e já'araa í tahuáacixa'a. Abraham pu ayén rá'antzaahua a'íjna í Dios ti raayí'iti ti

ajtahua'a hua'utátisten í huá'axiejniu'uca a'ímej í mej meri huácui. Ajta a'íjna í ti caí xi tí'iseijre'e, Dios pu runiuuca jín ayén tí'ixaxa'a tí'íj ajta ayén te'irájra'ani.

¹⁸ Ajta a'íjn í Abraham, tí'ij ayén tirá'amitiejte'eca'a ti caí ché'e a'ij tí'irí'iristaca'a ti típe'eri á'ara'ani, mi ajta, ayée pu té'antzaahua mej miyen mu'íití jetzen tite'iránejsin í teite a'ij ti Dios te'ataújratiiri'í í jemin. Ayen tíjín: "Ayee mú pua'amé muá'aju'u a'íme í mej mú'etzi jetze a'iránejsin matíj xu'ura'ave pua'an."

¹⁹ Pu'uri rájcha'íica'a a'íjna a'achú cumu anxíte nine'ira'a a'íjna í Abraham. A'íj pu jín ayén tirá'amitiejte'eca'a ti ari á'apua'aren í rutevij jetze. Ayee pu che'atá na'a tí'imua'ajca a'íjna í ru'íj jime'e, a'íjna í Sara, ti caí ché'e rí'irístaca'a ti tiyaúj á'ara'ani.

²⁰ Capu amín a'ij. Capu raatéxiehuateca'a ti rá'antzaahuate'en. Jé'ecan pu ra'utámua'areeri'í a'ij ti te'ataújratiiri'í í Dios. A'íj pu jín, huateújca'ane í ru tzajta'a ti ij jaítze'e ayén té'antzaahuate'en. Ajta, a'í pu rí'í tiraatá'a í Dios.

²¹ Ayee pu nain jín tirá'amitiejte'eca'a ti Dios ayén raayí'iti ti ayén huárini í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e a'ij ti a'íjn ari te'ataújratiiri'í. ²² A'íj pu jín ayén Dios tiraaxí'epi'íntari'iri'í ti a'íjn Abraham rí'éene'ecán jín huateáturan í jemin.

²³⁻²⁴ Ajta a'íjna í niuucari ti jíme'en ayén Dios tiraaxí'epi'íntari'iri'í, capu ayén té'eyu'usi'ihuaca'a ti ij ayée na'a tiráaci'iti a'íjna sino ayée pu ajta tí'itaci'iti itejmi. Dios pu ayén che'atá na'a titaaxí'epi'íntari'iri'í itejmi tej ti teajta rí'éene'ecán jín huateáturan í jemin. Ayee pu ajta tí'itaci'iti itejmi, i tej rá'atzaahuate'e a'íjna ti ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite a'íjna í Jesús ti ajta a'íjn pú'een í tavástara'a.

²⁵ A'í pu ayén huataújtuii ti i huám'ini ta jetze me'ecan, ti ij a'íjn tiu'unájchitaca'a ta jíme'en í tej té'echa'íica'a te'íjna jime'e í tej jín auteájturaa í Dios jemi. Aj pu'í Dios a'íjna jín ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite tej ti tiyen rí'éene'ecán jín huateáturan í jemin.

5

Capu ché'e taci'iti itejmi í puaíjtzi

¹ Ayee pu ti'ayajna. Tu'uri rí'éene'ecán jín huateáturaa í Dios jemi a'íjna jime'e í tej té'atzaahuate'e. Ajta a'íjn í tavástara'a, a'íjna Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u, a'í pu ayén ta'anpuá'ajte í Dios jemi. ² Pu'uri xaa ne'u rí'irí tej tiyen huatasejre'en jemin ti ij íjii, a'í rí'í titaatá'an. Ayee tu éeni'ici'e seijre'e ti a'í rí'í titaatá'a. Teajta tiyen te'íjna jín tátemua'ave'e te'íjna jime'e tej teuj rachú'eve'e a'ájna xicáara'an í tej jetzen seijre'e tá'ara'ani te'íjna jamuan í Dios ti ayén rí'í huápi'í naa seijre'e mej mi me'íjna jín rí'í naa tira'utasej í teite. ³ Capu a'í na'a, sino teajta te'íjna jín tiyen tátemua'ave'e te'íjna jime'e í tej jín rajpuaíjtzi, a'iné ayée tu tí'ijmua'aree tej tiyen raayí'iti tej te'utáviicua'í te'íjna jime'e tej ti'itíj jín tirajpuaíjtzica'a.

⁴ Ajta, ti pua'a tiyen raayí'iti tej tiyen te'utáviicua'í, teajta tu teri tiu'utéemua'iti í Dios jemi. Tí pua'a teajta tiyen tiu'utéemua'itín, aj pu xaa ayén í'irí'iri tej tiyen raachú'eve'en tej ti te'uun a'uteáturan í Dios jemi. ⁵ Capu ja'anáj taatatévi'iraste'esin tej tiyen raachú'eve'en a'iné jeíhua pu ca'aníjra'a taatá'a í Dios í tatzajta'a a'íjna jime'e tej jetzen arátaca'ane a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ajta Dios ayén tíya'uta'íteca'a í ruxíejniu'uca tí'ij téjmi jemi huateáturan. ⁶ Catu a'atzu

a'ij té'eviicua'iraca'a t'í'ij a'ájna teja'uré'ene a'ájna xicáara'an ti jetzen Dios ayén tiraaxí'epi'intare ti a'áin Ciríistu'u huá'a jetze me'ecan huám'i'ini í teite í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

7 A'ájna'imua pu ayén tí'irini ti ja'atí ayén huataúra'an ti huám'i'ini seij jetze me'ecan ti r'í'i tí'itevij. Jee xaa ne'u, camu mu'íi í mej miyen huataúra'an mej mi seij jetzen me'ecan huácui'ini. Capu amín a'ij ti pua'a a'áin ja'atí jé'ecan huápi'i r'í'i tí'itevij.

8 Mí ajta Dios, ayée pu 'een jín titaataseíjrate ti a'áin huápi'i taxe'eve'e a'ájna jime'e tet'í'ij teuj á'aturaave'e í jemin, Ciríistu'u pu xaa ta jetze me'ecan huám'i'i. 9 Aye'e pu'u 'een jín huam'í'i tej ti tiyen rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi. A'íj pu jín ayén huarín, ayej xaa ne'u ti'ayajna t'í'ij a'áin ta japua huániuuni ti ij caí táaci'iti í puaíjtzí ti ayén teja'uré'enejsin.

10 Aye'e pu ti'ayajna, a'iné tet'í'ij teuj rájcha'üre'eca'a te'íjna í Dios, a'áin pu ayén r'í'i táaruu tej ti tiyen r'í'i titeeteáturan í jemin a'ájna jime'e ti a'áin yaujra'an ta jetze me'ecan huam'í'i. Ijii, a'iné a'áin pu ayén r'í'i táaruu tej ti r'í'i titeeteáturan í Dios jemi, ¿ni caí ayén ti'ayajna ti a'áin tu'irájtuuani a'ájna jime'e ti ajtahua'a i'irúuri? Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna.

11 Capu a'áin na'a, sino teajta tu tiyen tátemua'ave'e jemin í Dios te'íjna jime'e ti a'áin tavástar'a, a'ájna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u, a'áin pu ayén r'í'i titáaruu tej ti tiyen r'í'i titeeteáturan í Dios jemi.

A'ájna í Adán, ajta a'ájna í Ciríistu'u

12 Aye'e pu ti'ayajna, ti a'ájna ti a'ij pua'a 'een ayén huataseíjre íiyen chaanaca japua a'ájna jime'e ti seij na'a ayén auteájturaa í Dios jemi. Ajta a'ájna jime'e ti a'ájna í seij ayén auteájturaa, aj pu'i ajta ayén teja'uré'ene ti huam'í'i a'ájna í ja'atí. A'iné naími'i mú miyen airáane me'íjna jetze í tevi, ayée pu ajta tihua'uc'í'i mej mi majta huácuii a'iné naími'i mú majta miyen auteájturaa í Dios jemi.

13 Jee xaa, t'í'ij caí xi huatétuuihuaca'a í niuucari í mej jín tí'ajjta, mu'uri miyen á'aturaacaj í teite í Dios jemi. Mí ajta, ti pua'a caí seijre'e í niuucari í mej jín tí'ajjta, capu ajta xaa rí'iríista a'ame ti ja'atí ayén ra'uxijte'en í seij tí'itíj jime'e í ti jín auteájturaa.

14 Mí ajta, tíj na'a ti Dios raatétaahuaca'a a'ájna í Adán asta na'a caí huataseíjre a'ájna í Moisés, naími'i mú huácuii í teite. Capu amín a'ij ti pua'a mecaí miyen che'atá mena'a huaríj a'ij ti huaríj a'ájna í Adán ti caí ayén ra'ará'astijre a'ij ti Dios ayén tira'íjca. Ajta a'ájna í Adán, a'áin pu ayén éene'e tíj a'ájna ti caí xi huataseíjre.

15 Mí ajta, capu ruxí'ej na'a a'ájna ti te'irájraa a'ájna jime'e ti Dios ruxí'evi'ira'a jín taatapuaíjve, ajta a'ájna ti airájraa ti seij na'a auteájturaa í Dios jemi. Capu xaa ne'u, a'iné mu'íití mú miyen huácuii me'íjna jime'e ti seij ayén auteájturaa í Dios jemi. Mí ajta, jaítze'e pu huápi'i tí'ivaire'e a'ájna ti Dios taatapuaíjve, a'iné a'áin pu ra'uré'uu a'ájna ti jetzen me'ecan seíire'e já'araa ti a'ij pua'a éene'eca'a ti ij ajta huá'aci'iti mu'íicáca a'ij ti í seij í tevi huaríj ruxí'evi'ira'a jime'e ti ij a'áin ayén rí'i tihua'utá'an.

16 Ajta, a'ájna ti Dios taatapuaíjve, capu ayén che'atá na'a 'een a'ij ti te'irájraa a'ájna jime'e ti í seij ayén auteájturaa í Dios jemi. Tí'íj a'áin í ja'atí ayén auteájturaa í Dios jemi, aj pu'i Dios ra'uxijte, ajta puaíjtzí raatá'a. Mí ajta Dios, mat'í'ij jeíhua auteájturaa í jemin, a'áin pu ayén taatapuaíjve a'ájna í tej jín urarí'ene'en jín huateáturan í jemin.

17 Aye'e pu'u xaa ne'u, a'iné ti pua'a ayén ti'ayántan í mej huácuii matíj mena'a pua'amé airáane me'íjna jetze í tevi, ayée pu ajta ayén ti'ayajna

mej mi ruuri muá'ara'ani me'íjna jime'e mej ra'ancuré'a me'íjna ti jín Dios jeíhua huápi'i rí'i tihua'utá'a, majta me'íjna jime'e miyen ra'ancuré'a ti hua'utepuajve mej mi miyen urarí'ene'acan jín huateáturan í jemin a'íjna jime'e a'íj ti huaríj a'íjna í tevi, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u.

¹⁸ Aye pu xaa ne'u teja'uré'ene, a'íné seij pu'u ayén auteájturaa í Dios jemi, Dios pu naíjmi'lica a'uxíjte ti ij puajtzi hua'utá'an. Aye pu ajta te'irájraa mej mi naíjmi'i miyen urarí'ene'acan jín huateáturan, mej mi ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e.

¹⁹ A'íj pu jín, ayén te'irájraa mej miyen tite'uteájturaa í Dios jemi a'íime í mej mu'íi a'íjna jime'e ti í seij a'íjna í Adán teecan ayén auteájturaa í Dios jemi, ayé pu ajta tihuá'aci'íti mu'íicáca mej mi miyen urarí'ene'acan jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jime'e ti í seij í tevi, a'íjna í Jesús, ayén araúrate a'íjna ti jín Dios tira'íjca. ²⁰ Ajta a'íin í niuucari í mej jín tí'aijta, ayé pu 'een jín raateájtuaa ti ij ayén jaítze'e huataseíjre'en í mej jín a'uteájturaa í Dios jemi. Mí ajta jíme'en a'íjna ti nu'u ayén jaítze'e huataseíjre í mej jín auteájturaa, ayé pu ajta te'irájraa. Dios pu ajta jaítze'e rí'i tihua'utá'a í ruxí'evi'ira'a jime'e.

²¹ Aye pu'u xaa ne'u, a'íjna ti a'íj pua'a 'een í Dios jemi, ayé pu a'íjna hua'utéemua'íti í mej huácuui. Aye pu te'irájraa tí'ij ayén che'atá na'a tiu'utéemua'íti a'ame a'íjna í ti jín Dios rí'i titaatá'a, tej ti rí'éene'ecán jín huateáturan, tej ti tiyen ruuri tá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e a'íjna jime'e ti a'íin tavástará'a í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u, a'íi pu ayén ta japua huaniú.

6

Teen tu nu'u ruurican jín seijre'e Ciríistu'u jemi

¹ ¿A'íné huataújmu'a í nej neri jamuá'ixa? ¿Ni qui tej teuj auté'ítze'ara'an í Dios jemi ti ij jaítze'e Dios rí'i titaatá'an?

² Catu xaa ne'u. ¿A'íné tí'irí'iri tej tiyen teuj títe'uté'ítze'ara'an í Dios jemi, a'íné catu ché'e rá'astijre'e tel'íjna ti a'íj pua'a 'een? Capu xaa ne'u ché'e a'íj tí'irí'iri tej ra'ará'asten í ti a'íj pua'a 'een.

³ Mí seajta mú'een, xu'uri siyen ramua'aree se'íjna, tet'íj huámuai'ivijhuaca'a tel'íjna jime'e tej teri rá'astijre'e tel'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús, teen tu teajta tel'íjna jetze ajtémecantaca'a tí'ij a'íin huamí'i.

⁴ Tet'íj huámuai'ivijhuaca'a, ayé pu ajta titáaru mej ta'avé'ena a'íjna jamuan í ti huamí'i, tej ti tiyen che'atá tena'a jéjcuacan jín ruuri tá'ara'ani a'íj ti ajta tiráaru a'íjna í Ciríistu'u. Dios pu ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mí'ichite a'íjna jime'e ti muári'eri'ire'ara'an huataseíjre.

⁵ Tí pua'a tiyen tel'íjna jetze ajtémecantaca'a tí'ij a'íin huamí'i, ayé pu ti'ayajna tej teajta jetzen ajtémecanta tá'aju'un tel'íjna tí'ij Dios ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mí'ichite.

⁶ Aye pu'u, ayé pu titá'amítiejte'e, ti a'íin ti a'íj pua'a 'een, í tej jín a'íj pua'a tí'títacha'íca'a, Dios pu ajta ra'uxíjte jamuan í Ciríistu'u mat'íj rá'utatai í Cúruu jetze, ti ij ayén antipua'are a'íjna ti a'íj pua'a 'een í tej jín a'íj pua'a tí'títacha'íca'a ti ij caí ché'e ca'aníjra'a tejámuaata'ájte'en a'íjna ti a'íj pua'a 'een. ⁷ Tí pua'a ja'atí ari huámí'ini, capu ché'e rí'irí'ista a'ame ti a'íin í ti a'íj pua'a 'een ayén tiraata'ájte'en.

⁸ Mí teajta iteen, ayé pu titá'amítiejte'e ti ayén ti'ayajna. Tí pua'a iteen Ciríistu'u jetze ajtémecan a'íjna jime'e ti huamí'i, teen tu teajtáhua'a ruuri tá'aju'un tel'íjna jamuan. ⁹ Ayej xaa ne'u ti'ayajna, a'íné Dios pu

ari ra'ajjáj a'ájna í Ciríistu'u huá'a tzajta'a í mi'ichite, a'áj pu jín, capu ché'e rí'írí ti Ciríistu'u ajtahua'a huámí'ini. Capu ché'e rí'írí ti ra'antimú'ítin a'ájna í muári'eri'ire'ara'an í mej jín huácuí'ini.

¹⁰ Tí'íj a'áin huamí'í, ayée pu 'een jín huamí'í ti ij ra'upuá'ajte'en a'ájna ti a'íj pua'a 'een í mej jín a'íj pua'a titetiújcha'íica'a. Ajta íjii, ti Ciríistu'u ajtahua'a i'irúuri, a'íi pu ayén a'ájna jín ruuri ti ij rí'í tiraatá'an í Dios.

¹¹ Ché'e ayén che'atá na'a tejamuá'amitiejte'e sej seri huácuíi sej si caí ché'e siyen ratéva'irihua'an se'ájna ti a'íj pua'a 'een. Ché'e ajta ayén tejamuá'amitiejte'e sej ruurican huateájturaa í Dios jemi a'ájna jime'e sej seri se'ájna jetze ajtéme'ecan í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús.

¹² A'áj pu jín, caxu siyen ratá'acare'en ti a'áin í ti a'íj pua'a 'een ayén tejá'amua'íjte'e í a'amua tzajta'a. Caxu seajta rá'astijre'e a'ájna ti a'íj pua'a 'een ti huiiráninei í a'amua tzajta'a.

¹³ Caxu seajta ratuuiire'e tíj na'a ti seijre'e í á'amuajetze se'ájna jemi í ti a'íj pua'a 'een sej si siyen ratéva'irihua'an, sino setá'aj siyen huataújtuiire'en í Dios jemi se'ájna jime'e ti ayén tejamuá'amitiejte'e ti a'áin ari amua'irájtua huá'a tzajta'a a'áime í mej meri huácuíi. Setá'aj siyen tiraatáuire'e tíj na'a ti seijre'e á'amuajetze sej si siyen se'ájna jín ratéva'irihua'an ti'ítíj jime'e ti xí'epi'in 'een. ¹⁴ Tí pua'a siyen huárini, capu ja'anáj tejámuaata'ájte'esin a'ájna ti a'íj pua'a 'een, a'iné xu'uri siyen se'ájna jetze araújca'ane ti Dios ruxí'evi'ira'a jín rí'í tejamuatá'aca. Caxu ché'e siyen ca'anéeri jín rá'astijre'e se'ájna í niuucari í mej jín tí'ajta.

Tí pua'a nu'u ca'anéeri mú jín tí'ivaire'e

¹⁵ ¿A'iné tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? ¿Ni qui tiyen teuj a'íj pua'a ti'ítítacha'íi tá'ara'ani te'ájna jime'e ti Dios ruxí'evi'ira'a jín rí'í titaatá'aca, teajta caí ché'e rá'astijre'e te'ájna í niuucari í mej jín tí'ajta? Catu xaa ne'u a'atzu.

¹⁶ Mú'een xu siyen ramua'aree ti pua'a siyen huataújtuiire'en ja'atí jemi sej si ca'anéeri jín ra'ará'astijre'en, mú'een xu ca'anéeri jín raatéva'irihua'a xá'aju'un, xaa ne'u. Capu amín a'íj, ti pua'a siyen tiraatéva'irihua'an se'ájna ti a'íj pua'a 'een, ti ajta ayén amuaatá'asin sej huácuí'ini, na'ari ti pua'a siyen sena'a tiraatéva'irihua'an se'ájna ti xí'epi'in 'een sej si siyen ruuri huateáturan í Dios jemi.

¹⁷ A'ajná'imua xu xaa siyen ca'anéeri jín raatévaí se'ájna ti a'íj pua'a 'een. Ajta íjii, ayée nu 'een jín rí'í tiraatá'aca í Dios ne'ájna jime'e sej a'ujca'anéecan jín ra'ará'astijre'e se'ájna í niuucari í mej jín tejamuua-muá'ate, í sej seajta ra'ancuré'a. ¹⁸ Dios pu amua'irájtua sej si caí ché'e ca'anéeri jín ratéva'irihua'an se'ájna ti a'íj pua'a 'een. Mí ajta, ayée pu amuáaruu sej si ca'anéeri jín raatévaire'en se'ájna ti xí'epi'in 'een a'ájna jemi í Dios.

¹⁹ Ayee nu ne'ájna jín e'ehauritiéecan jín tejá'amua'ixaate'e a'íj ti tihúa'aruurejca'a huá'a tzajta'a í teite a'iné ayée pu tejamuá'aturaate'e sej caí nain ja'ú'itie. Ayee xu sejmí'í tiú'ujtuíraca'a setíj sena'a sej ratéhua'ira'a sej si siyen raatéva'irihua'an í sej jín huateújxana'acira'aten, sej si seajta siyen huárini tíj na'a ti caí xí'epi'in 'een í Dios jemi. A'áj pu jín, ayée pu ruxe'leve'e sej siyen che'atá sena'a huataújtuiire'en nain jime'e setíj sena'a sej ratéhua'ira'a sej si siyen raatéva'irihua'an í ti xí'epi'in 'een sej si siyen ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi.

²⁰ Setí'íj seuj raatéva'irihua'a se'ájna ti a'íj pua'a 'een, capu a'amua jetze ruxe'leve'eca'a sej siyen ra'ará'astijre'en se'ájna ti xí'epi'in 'een í Dios

jemi. ²¹ ¿Tí'itájni jín a'ij tejámuaatévai a'ájná'imua a'ájna, tíj na'a ti ari já'amuateví'iraste'e? Capu sein tí'itáj, a'iné tíj na'a ti ayén a'ij pua'a 'een, ayé pu hua'atéva'irihua'a mej mi me'ájna jín huácu'i'ini.

²² Mí ajta íjii, tí'ij Dios amua'irájtua sej sí caí ch'é e ratéva'irihua'an a'ájna í ti a'ij pua'a 'een, ayé xu seri ca'anéeri jín raatéva'iri se'ájna í Dios. Ajta, ayé pu tejá'amuaci'ti sej siyen rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi, sej si siyen se'íre'e xá'ara'ani í jemin tíj na'a rusén jime'e.

²³ Ayee pu'u xaa ne'u tí'ayajna. Ayee pu raamuá'itín í ja'ati ti huámi'ini ti pua'a ayén raatévaire'e a'ájna ti a'ij pua'a 'een. Ajta, ayé pu 'een jín Dios rí'i titaatá'a ruxí'evi'ira'a jime'e tej ti tiyen ruuri huateáturan í jemin, a'ájna jime'e tej te'ájna jetze ajtém'e'ecan te'ájna í Ciríistu'u ti ajta í'i Jesús, í tavástara'a.

7

A'ij ti huataújmu'a'a ti pua'a 'íta'a huatéviche'en

¹ Ne'ihuaamua'a, mi sej ramua'aree a'ij ti té'axa í yu'uxari jetze í mej jín tí'ajta, ayé nu tejá'amua'ixaate'e ti a'ín niucari ayé na'a tí'ira'ajjte'e í ja'ati tíj na'a ti auj ruuri. Capu ch'é e tí'ira'aíte'e a'ame tí'ij huámi'ini.

² Ayee pu tí'ayajna, ti pua'a 'íta'a ayén ari víiche'e, ayé pu tí'ira'ajjte'e a'ájna í niucari ti nu'u ayén ruxe'eve'e ti a'ín 'íta'a ayén huateáturan jamuan í rucín tíj na'a ti auj ruuri. Ajta ti pua'a a'ín cína'ara'an í 'íta'a huámi'ini, capu ch'é e ayén tí'ira'aíte'e a'ame.

³ A'ij pu jín, ti pua'a nu'u sej jamuan huatéviche'en ti pua'a auj ruuri í cína'ara'an, ayé mú tiraatamuá'amuate'e muá'aju'u me'ájna í 'íta'a tíjín ti huaújxana'acira'ate. Mí ajta ti pua'a a'ín cína'ara'an ayén huámi'ini, a'ájna í niucari capu ch'é e tí'ira'aíte'e a'ame. Ajta camu ch'é e miyen raatamuá'amuate'e muá'aju'u tíjín ti huaújxana'acira'ate, ti pua'a sej jamuan huatéviche'en.

⁴ Seajta mú'een, ne'ihuaamua'a, a'iné Ciríistu'u pu ayén rajpuaíjtzi já'araa í rutevij jime'e mú'ejmi jetze me'ecan a'ájna jime'e ti huám'i í cúruu jetze, capu ch'é e tejá'amua'aíte'e a'ame a'ájna í niucari í mej jín tí'ajta. A'ij xu jín, mú'een sej jetze xu ajtém'e'ecan. A'ii pu a'ín pú'een a'ájna ti Dios ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mí'ichite sej si siyen raatátuiire'en í Dios jemi setíj sena'a sej se'ájna jín huaríj tí'ixi'epi'ín.

⁵ Ayee pu'u xaa ne'u tí'táaruu tí'ij ayén tí'ita'ajjte'eca'a a'ájna ti a'ij pua'a 'een. A'ájna í niucari í mej jín tí'ajta, a'ii pu ca'aníjra'a raatá'a a'ájna ti a'ij pua'a 'een ti huíráninei í ta tzajta'a. Ajta a'ín ti a'ij pua'a 'een, ayé pu tí'imuari'eca'a í ta tzajta'a, tetíj tena'a ve'é e í ta jetze, tej ti tiyen raamuá'itín tej huácu'i'ini.

⁶ Ajta íjii, capu ch'é e tí'ita'aíte'e a'ame a'ájna í niucari í mej jín tí'ajta, a'iné Ciríistu'u pu huám'i ta jetze me'ecan. A'ii pu a'ájna jetze taateájtuaa tej ti jécuaan jín tí'itéva'irihua'an te'ájna jime'e í ye'irá ti a'ájna jetze me'ecan í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, tej ti caí ch'é e tiyen tí'itéva'irihua'an í ye'irá jime'e ti mí'ime'ecan, ti ajta té'eyu'usi'ihuaca'a.

A'ájna ti a'ij pua'a 'een ti nu'u yen seijre'e neetzi jetze

⁷ ¿A'iné huataújmu'a'a a'ájna? ¿Ni ayén huataújmu'a'a, ti a'ín niucari í mej jín tí'ajta, ni caí a'ín pú'een í ti a'ij pua'a 'een? Capu xaa ne'u, a'iné canu niyen ramua'arérenche'e tí'itáj ti pírici ti a'ij pua'a 'een ti pua'a caí huateáturanche'e ítejmi jemi a'ájna í niucari í mej jín tí'ajta. Tí pua'a caí ayén tínaatá'ixaate'enche'e a'ájna í niucari tíjín: “Capej tí'inecua'atze”,

canu ja'anáj ramua'arérenche'e ti ayén a'ij pua'a 'een ti pua'a niyen tí'inecua'atze.

⁸ Ajta a'íjna ti a'ij pua'a 'een ti huuiráninei yú ne tzajta'a, a'í pu ayén ti'ihuaújxe'eviste neetzi jetze nej ni jeíhua huápi'i tí'inecua'atze a'íjna jime'e ti a'ín niuucari ayén tinaamuá'ate a'ij ti huataújmua'a a'íjna í niuucari ti jime'en yee “capej tí'inecua'atze.” Ayee pu'u, a'íné ti pua'a caí ayén seijre'e í niuucari í mej jín tí'aijta, capu ri'irí tej tiyen tí'iramua'areere tí'itíj ti pírici ti a'ij pua'a 'een. ⁹ Ajta jéjcuá imuá nu niyen nexiéehua á'uche'ecane'e; canu tí'itíj tí'ijmua'areereca'a. Capu tí'ine'ajjte'eca'a a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta. Aj nu ni niyen ra'utámua'areeri'i ne'íjna í niuucari. Net'íj ni niyen tiráamua'areeri'i tíj na'a í nej jín auteájturaa ne'íjna jemi í niuucari. Canu ché'e r'í'i mé te'uché'ecane'e.

¹⁰ Ajta, ayée pu tiná'amitiejte'eca'a ti ayén tiu'uríj. A'íjna í niuucari ti jín Dios ayén tiraax'í'epi'íntare ti nu'u jín r'í'i titaatá'acare'enche'e, capu ayén r'í'i titaatá'a tzíte'e, sino ayée pu'u na'uxíjte nej ni niyen huámi'ini ne'íjna jime'e nej caí ra'ará'aste ne'íjna í niuucari.

¹¹ Ayee pu a'íjna jín te'irájraa. A'íjna ti a'ij pua'a 'een, ayée pu ti'ihuaújxe'eviste ineetzi jetze a'íjna jime'e ti a'ín niuucari ayén tiu'utaxájtaca'a tí'itíj ti pírici ti a'ij pua'a 'een. Ajta á'iyen, a'ín ti a'ij pua'a 'een ayén náacuanamua nej ni caí niyen ra'ará'asten ne'íjna í niuucari. Ayee pu a'íjna jín huaríj, a'í pu í niuucari ayén na'uxíjte nej ni huámi'ini a'íjna jime'e nej caí ra'ará'astijre.

¹² A'íj pu jín, capu tí'itíj rá'aturaate'e a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta. Ajta a'íjna ti jín ayén tihúa'ajjte'e, capu ajta tí'itíj rá'aturaate'e. Ayee pu 'een jín tí'aijta a'ij ti tiraavíjte'e, ajta nain pu jín i'í x'í'epi'ín.

¹³ ¿Ni qui ayén huataújmua'a ti a'íjna ti i'í x'í'epi'ín ayén na'uxíjte nej ni niyen huámi'ini? Capu xaa ne'u a'atzu. Mí ajta, ayée pu ruxe'eve'eca'a tej tiyen tiraatámua'ati tí'itíj ti pírici ti a'ij pua'a 'een, tej ti tiyen tiráamua'aree ti a'ín pírici a'íjna ti xaa a'ij pua'a 'een í Dios jemi. A'íj pu jín a'íjna ti a'ij pua'a 'een ayén ti'ihuaújxe'eviste ineetzi jetze, ti i a'ín ti i'í x'í'epi'ín, ayén na'uxíjte'en nej ni ne'íjna jín huámi'ini, nej caí rá'aste ne'íjna í niuucari, ti ij ajta ayén seíre'e á'ar'ani ti jeíhua huápi'i a'ij pua'a seijre'e í Dios jemi a'íjna í tí'itíj ti a'ín niuucari raatá'ijmi.

¹⁴ Ayee tu ramua'aree ti a'ín niuucari a'íjna jetze me'ecan í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Mí neajta inee, i nej jín ratéhua'ira'a, nee nu neajta tí'ivaire'e nain jime'e ne'íjna ti a'ij pua'a 'een.

¹⁵ Ayee pu'u, canu yaú'ítie a'ij nej 'een jín niyen tí'itíncha'íi. A'íné í tí'itíj í nej niyen rax'í'eve'e nej jín niyen huárini, canu xaa ne'u niyen rici. Ajta, a'íjna ti caí a'atzu na'aráanajche, ayée nu ne'íjna jín rici.

¹⁶ Ayee pu'u, ti pua'a niyen rici ne'íjna jime'e ti caí a'atzu na'aráanajche, aj nu xaa ne'íjna jín niyen tiu'utaxáj yee a'í pu nu'u i'í x'í'epi'ín a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta. ¹⁷ A'íj pu jín, ayée na'a 'een. Canu ché'e ne'ín pú'een í nej neseíj niyen rici, sino a'í pu a'ín pú'een í ti a'ij pua'a 'een ti tásiseiri yú ne tzajta'a.

¹⁸ Ayee nu ramua'aree ti yú ne tzajta'a a'íjna jetze í nej ratéhua'ira'a, capu tí'itíj ú'useijre'e ti x'í'epi'ín 'een. Nee nu xaa niyen á'anca'ane nej niyen huárini ne'íjna jime'e ti i'í x'í'epi'ín. Mí neajta inee, capu ri'irí nej niyen rijca.

¹⁹ Mí ajta, í nej jín niyen rici, capu a'ín pú'een í ti i'í x'í'epi'ín ti ajta na'aráanajche nej niyen huárini. Ca pu xaa ne'u. Ajta, a'íjna ti a'ij pua'a

'een, ti ajta caí a'atzu na'aráanajche nej niyen rijca, naúche'e nu ne'íjna jín niyen rici. ²⁰ A'íj pu jín, ti pua'a niyen ne'íjna jín rijca a'ij ti caí tina'aráanajche, canu ché'e ne'ín pú'een inee, i nej niyen rici, sino a'íjna ti a'ij pua'a 'een ti ú'useijre'e yú ne tzajta'a, a'íi pu xaa a'ín pú'een í ti a'íjna jín ayén rici.

²¹ A'íj pu jín, ayée pu tiná'amitiejte'e ti ayén tí'ineruure. Netíj nena'a nej niyen ne'íjna jín á'anca'ane nej niyen huárini í ti i'í xí'epi'in jime'e, a'íi pu ajta neetzi jemi seijre'e a'íjna ti a'ij pua'a 'een.

²² Jee xaa ne'u, nexiejniu'uca nu jín niyen tí'ijxe'leve'e nej niyen ra'ará'astijre'en tíj na'a ti taateájtuaa í Dios. ²³ Ayee pu ajta tiná'amitiejte'e ti ayén tí'ineruure netíj nena'a tí'itéjvee í ne jetze. A'íi pu ne'use'e a'íjna ti a'ij pua'a 'een a'íjna jamuan í ti tí'ajta yú nexiejniu'uca jetze. A'íi pu ajta na'antimuá'iti nej ní ca'anéri jín raatéva'irihua'a ne'íjna ti a'ij pua'a 'een ti ayén tí'ajta yú nej jetze netíj nena'a tí'itéjvee.

²⁴ Cui'i xaa ineetzi. ¿A'ataani ayén nu'irájtuaasin a'íjna jetze i nej ratéhua'ira'a ti i caí ayén tináaci'iti nej niyen huámi'ini?

²⁵ Jee xaa ne'u, jé'ecan nu huápi'i rí'i tiratá'aca í Dios ne'íjna jime'e a'ij ti huaríj ta jetze me'ecan a'íjna í Jesús, í Ciríistu'u ti ajta tavástar'a pú'een. Mí neajta inee, nexiejniu'uca nu jín ratéva'iri a'ij ti titaateájtuaa a'íjna í Dios. Netíj nena'a tí'itéjvee yú ne jetze, ayée nu neajta ratéva'iri a'ij ti tí'ine'ajjte'e a'íjna ti a'ij pua'a 'een. Tej nu'u tiyen rí'i tí'itacha'íi taajú'un a'ij ti tí'ijxe'leve'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

8

¹⁻² Rumuári'eri'ire'ara'an pu jín amua'irájtua a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si siyen ruuri huateáturan í jemin a'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús. Capu ché'e ja'anáj tejá'amua'aíite'e a'ame a'íjna í muári'eri'ire'ara'an a'íjna ti a'ij pua'a 'een ti ajta jamuatá'aca sej huácu'ini. A'íj pu jín, capu ché'e Dios tí'itíj jín mú'ejmi jetze te'upuá'ajte'esin.

³ Ajta a'ín í Dios, a'íi pu ayén huaríj a'ij ti caí tiu'utári'iristareca'a ti ayén huárini itejmi jemi a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta. Capu a'atzu tavaire'eca'a a'íjna í niuucari a'íjna jime'e tej caí te'evícu'a'ira tej ra'ará'asten. A'íj pu jín Dios mú ya'uta'íteca'a í ruyauj ti ij a'ín ayén che'atá na'a huataseijre'en matíj a'íime í teteca í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi í Dios jemi, ti ij ajta a'ín huataújmuai'ivejta a'ímej jetze me'ecan í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Ayee pu a'íjna jín huaríj tí'ij ayén ra'uxíjte'en ti caí ché'e tí'ita'aíite'e á'ara'ani a'íjna ti a'ij pua'a 'een.

⁴ A'íi pu ayén huaríj tej ti te'íjna jín tiyen ra'ará'astijre'en a'ij ti tiraavíjte'e, a'ij ti a'ín tí'ijxe'leve'e a'íjna í niuucari. Ayee tu xaa teri tiyen ra'ará'astijre a'iné catu ché'e tiyen tí'ití'itacha'íi te'íjna jime'e ti a'ij pua'a 'een ti huiiráninei í ta tzajta'a, sino tej tiyen te'íjna jetze arátaca'ane te'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁵ Majta a'íime í mej miyen tí'ití'itújcha'íi me'íjna jime'e ti a'ij pua'a 'een ti huiiráninei í huá'a tzajta'a a'ímej, ayée mú me'íjna jín tí'imua'atze a'ij ti a'ín ca'aníjra'a tihua'atá'aca a'íjna ti a'ij pua'a 'een. Majta a'íime í mej me'íjna jetze araújca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée mú me'íjna jín rahuauhuaa a'ij ti tí'ijxe'leve'e a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. ⁶ Tí pua'a ja'atí ayén na'a a'íjna jetze tí'imua'ca ti a'ij pua'a 'een ti huiiráninei í tzajta'an, ayée pu tí'ijci'iti ti huámi'ini.

Mí ajta ti pua'a a'ín ja'atí ayén tiu'utaúra'an ti ayén ti'tiújcha'í a'ij ti a'ín tí'ijxe'eve'e a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée pu Dios ra'anpuá'ajte'en í tzajta'an, ajta ayén raatá'acare'en ti ayén ruurican huateáuran í jemin. ⁷ Ajta a'íjna í ja'ati ti a'íjna jetze tiú'umua'ati ti a'ij pua'a 'een, a'í pu rájcha'íire'e í Dios. Capu taúra'aca ti a'ín tí'ira'aáite'e á'ara'ani a'íjna í niuucari ti Dios jetze airáninei. Jee xaa ne'u, capu a'atzu a'ij tí'iri'iri ti a'ín ja'atí ayén ra'ará'asten rusej.

⁸ Ayee pu'u na'a. Capu a'ij tí'iri'iri mej rí'í tiraatá'an í Dios a'íime í mej mena'a miyen rá'astijre'e me'íjna ti a'ij pua'a 'een ti huiiráninei í huá'a tzajta'a.

⁹ Mí seajta mú'een, caxu siyen titetaúra'acare'en ti a'ín í ti a'ij pua'a 'een ayén tejá'amua'aáite'e á'ara'ani, a'iné a'í pu ari huateájturaa mú'ejmi jemi a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'í pu jín, a'í pu tejá'amua'aáite'e a'ame. Ajta, ti pua'a caí ayén seij jemi huateájturaa a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Ciríistu'u, a'íjna í ja'ati, capu Ciríistu'u jetze ajtéme'ecan.

¹⁰ Ajta, ti pua'a Ciríistu'u ayén huateájturaa í a'amua tzajta'a, ayée pu já'amuaci'iti ti a'ín auupuá'are í sej ratéhua'ira'a. Á'apua'aren xaa ne'u a'íjna jime'e ti huiiránineica'a á'aye'í ti a'ij pua'a 'een í a'amua tzajta'a. Mí ajta, ayée xu ruuri huateájturaa í a'amua tzajta'a a'íjna jime'e ti Dios ayén amua'uxijte sej si siyen rí'éene'ecán jín huateáuran í jemin. ¹¹ Ajta, ti pua'a ayén huateájturaa mú'ejmi tzajta'a í xiéjniu'ucare'ara'an a'íjna í Dios ti ra'ajjáj a'íjna í Jesús huá'a tzajta'a í mi'ichite, a'íjna ti ra'ajjáj í Ciríistu'u huá'a tzajta'a í mej meri huácui, a'í pu ajta rarújte'en í sej ratéhua'ira'a a'íjna jime'e ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an ari seijre'e í a'amua tzajta'a.

¹² A'í pu jín, ayén ruxe'eve'e itejmi jemi tej ti caí ché'e tiyen rá'astijre'e te'íjna ti a'ij pua'a 'een ti huiiráninei í ta tzajta'a. ¹³⁻¹⁴ Ayee pu'u na'a, a'iné ti pua'a siyen ra'ará'astijre'e se'íjna ti a'ij pua'a 'een ti huiiráninei í a'amua tzajta'a, ayée pu tejá'amuaci'iti sej huácui'ini. Mí seajta mú'een, ti pua'a siyen tira'antipúa'ajte'en se'íjna ti a'ij pua'a 'een ti ayén huiiráninei í a'amua tzajta'a, ti pua'a seajta siyen huárini se'íjna jime'e sej jetzen araujca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée pu tejá'amuaci'iti sej siyen ruuri huateáuran í Dios jemi, a'iné a'íime í mej miyen jetzen araujca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í mú yaújmua'ame'en pú'een í Dios.

¹⁵ Ajta a'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í sej ra'ancuré'a, capu ayén tejá'amua'ajte'e sej ca'anéeri jín tiu'umuári'en, sej si seajtáhua'a rátzii'ne'e se'íjna ti tejá'amua'ajte'e. Capu xaa ne'u, sino a'í pu'u a'ín pú'een í xiéjniu'ucari ti ayén á'amuaya'upuajtaca'a. A'í tu jín tiyen rá'anjee í Dios, tíjín: "Táata yee, taata." ¹⁶ Ajta a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ajta í tamua'atzíira'a, ayée mú che'atá mena'a tí'ijmua'aree tej nu'u tiyen yaújmua'ame'en pú'een í Dios, í ti tá'iya'upua.

¹⁷ Ajta, ti pua'a teri tiyen yaújmua'ame'en pú'éene'en í Dios, ti'ítíj pu a'íjna jín ajta tí'itaci'iti. Ayee pu tí'itaci'iti í Dios jemi tíj ajta ayén tiraaci'í í Ciríistu'u. Tí pua'a tiyen teajta jamuan Ciríistu'u rajpuajtzi, teen tu teajta jamuan Ciríistu'u ra'ancuré'asin te'íjna ti rí'í huápi'í naa seíire'e a'ame tíj na'a rusén jime'e.

A'íjna ti rí'í huápi'í naa seíire'e a'ame tí'ij auj mé e'evé'eme

¹⁸ Ayee pu xaa ne'u tiná'amitiejte'e ineetzi. A'íjna ti caí xi seijre'e itejmí jemi, í ti huápi'i naa seíire'e a'ame ti ajta tí'itaci'iti tí'íjtáhua'a huataseíjre'en í tavástarala, jeihua pu jaítze'e huápi'i ruxe'eve'e a'íjna caí a'íjna í tej jín rajpuaíjtzí íiyen chaanaca japua. ¹⁹ Ajta, tíj na'a ti ayén tí'iseijre'e ti Dios ayén tiú'utaahuaca'a, a'íi pu ari a'ujca'anéecan jín rachú'eve'e a'ájna xicáara'an ti jetzen Dios hua'utaseíjrata a'ímej í mej yaújmua'ame'en pú'een.

²⁰ Ajta nain tíj na'a a'íjna ti tí'iseijre'e, ayée pu seicié huaújrúu ti ij caí ayén éene'e á'ara'ani a'ij ti tí'ijxe'eve'eca'a í Dios. Mí ajta, capu ayén ruseíj huaújrúu sino Dios pu ruxí'evi'ira'a jín ayén raateájtuaa ti ij ayén raajéjcuare'en mejca'íhuáye.

²¹ Nain ti tí'iseijre'e, ayée pu tí'ijchú'eve'e a'ájna xicáara'an ti jetzen Dios ayén raateájtuaani ti ij caí ché'e ayén ca'anéeri jín ratéva'irihua'an a'íjna ti ra'antipua'ajte'esin. Aj pu xaa ayén che'atá na'a huataujseírata a'ame tíj na'a í ti Dios raatétaahuaca'a jamuan í mej yaújmua'ame'en pú'een í Dios. Ruxíéhua pu jín naa seíire'e a'ame. ²² Ayee tu tí'ijmua'aree ti ayén éene'e á'aye'i tíj na'a jéjcuá ímuá ti yú e'iré'ene, ti ayén che'atá na'a tí'iseijre'e ti taújye'in a'íjna jime'e ti temua'a tirajpuaíitzi á'aye'i tíj 'íita'a ti pua'a ayén tira'utacuí'ine.

²³ Mí teajta iteen, teen tu tiyen che'atá tena'a tataye'in a'iné pu'uri seijre'e itejmí jemi a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ti a'íin pú'een í ta'amuájca ti Dios ayén jín te'ataújratziiri'i. Ta'ataca'anéecan tu jín tiyen rachú'eve'e ti ij ayén nain jín titáaci'iti a'íjna jime'e tej yaújmua'ame'en pú'een í Dios, ti ij ajta Dios ayén ru'irájtuaani í tej ratéhua'ira'a.

²⁴ Ayee pu 'een jín Dios tu'irájtuaa tej ti tiyen rachú'eve'en te'íjna í tej caí xi raseíj. Mí ajta, ti pua'a teri raseíj í tej rachú'eve'e, capu ché'e ruxe'eve'e tej rachú'eve'e. ¿Ni caí ayén tí'ayajna ti caí mé'e ja'atí ti ayén rachú'eve'e a'íjna ti ari raseíj? Capu xaa ne'u mé'e ja'atí.

²⁵ A'iné tu'uri rachú'eve'e te'íjna ti caí xi taac'íi, a'íj pu jín ayén tiú'ujxe'eve'e tej tiyen rachú'eve'en tecá tiyen cátaxieehuata. ²⁶ Ajta a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu tavaire'e a'íjna jime'e í tej rahuavíraca í Dios jemi, a'iné catu a'ij rini tajámua'a, ni catu a'atzu ramua'aree tí'itíj ti niuucarijra'a ayén ruxe'eve'e tej ti tiyen tiu'utéjniuuni í jemin. A'íj pu jín a'íi pu ta jetze me'ecan téniuusin. Ayee pu tí'ici'ixi, cumu tícaí té'anri'ire, a'iné capu ja'atí raayí'iti ti ayén tiu'utaxáj. ²⁷ Ajta a'íjna ti ayén tirú'umua'aree nain jime'e a'ij tej tí'imua'atze í ta tzajta'a, a'íi pu ajta ramua'aree a'ij ti huataújmua'a a'íjna ti rahuavii a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios a'iné a'íi pu ayén huá'a japua huatáníuusin a'ij ti a'íin ayén tí'ijxe'eve'e í Dios.

Nain tu jín tiu'utémuaitin í jemin

²⁸ Teen tu teajta tiyen ramua'aree ti Dios ayén tavaire'e ti ij nain jín ayén te'irájra'ani ti í a'íjna jín rí'i titaatá'an itejmí, í tej raxí'eve'e í Dios. Ajta Dios pu a'íjna jín ayén taatajé tej ti tiyen ratéva'irihua'an a'ij ti a'íin ari titaaxí'epi'íntari'iri'i. ²⁹ Ajta a'íime í ti Dios jéjcuá ímuá huá'amua'ajtejca'a ti ayén hua'irájtuaani, a'íi pu ajta jéjcuá ímuá hua'antíhuau ti ij ayén huá'uruuren mej mi miyen che'atá mena'a seíire'e muá'ara'ani ti a'íjna í yaujra'an. Ajta ayén tiraaxí'epi'íntare ti ij ayén hua'ajá'a pu'éene'e á'ara'ani, a'íi pu ajta jaítze'e vásta'a pu'éene'e á'ara'ani mecaí í seica í ru'íhuamua'a í mej mu'íi ti Dios huá'aya'upuaca'a.

³⁰ Ajta a'ñime í ti ayén jéjcuá imuá hua'antíhuau, a'ñi pu ajta hua'utajé. Ajta a'ñime í ti ayén hua'utajé, a'ñi pu ajta ayén tíhua'uxí'epi'íntari'iri'í mej nu'u rí'éene'ecán jín huateáturan í jemin. Ajta a'ñime í ti ayén tíhua'uxí'epi'íntari'iri'í, a'ñi pu ajta ayén hua'utá'a mej mi nain jín miyen che'atá mena'a seíre'e tíj ajta a'uun seijre'e í yaujra'an tíj na'a rusén jime'e.

³¹ A'ñi pu jín, ¿a'íné tetiu'utaxájta? Tí pua'a Dios ayén ta japua niucari, ¿ni qui auj ayén tí'iri'iri'í ti ja'atí ayén ta'antipúa'ajte'en itejmi? Capu xaa ne'u. ³² Capu Dios ayén tiraatá'uuni'iri'í í ruyauj ti ij caí huámi'ini í cúruu jetze, sino ayée pu tíhua'utátuii ta jetze me'ecan naíjmi'ica, tetíj tena'a pua'amé iteen. A'ñi pu jín, ayén che'atá na'a ruxí'evi'ira'a jín ayén nain taatapuaíjve'esin, nain tíj na'a ti tí'iseijre'e í Ciriístu'u jemi.

³³ ¿A'ataani ayén tíhuá'axajtzi'íran a'imej ti Dios ayén hua'antíhuau? Capu ja'atí xaa ne'u, a'íné Dios pu ruseij ayén tíhua'uxí'epi'íntari'iri'í mej mi miyen rí'éene'ecán jín huateáturan í jemin. ³⁴ ¿A'ataani ayén tí'ijxi'epi'íntare'en ti ayén puaíjzti taatá'an itejmi? Capu ja'atí, a'íné seíj pu'u ta jetze me'ecan niuu a'ame. A'ñi pu ajta a'uun é'eseijre'e rí'iri'inta'an í Dios. A'ñi pu a'ñin pú'een í Ciriístu'u ti huami'ini ta jetze me'ecan. Jee xaa ne'u, jaítze'e pu ayén tiraavíjze'e tej tiyen raataxáj yee a'ñi pu a'ñin pú'een ti ajta a'itáaa huá'a tzajta'a í mej meri huácuui.

³⁵ ¿A'ataani ayén te'entiú'uuna í Ciriístu'u jemi ti ij caí ché'e ayén taxe'leve'e? ¿Ni qui ayén tí'ijruuren ti pua'a ti'itíj tamuári'eriste'e na'ari ti pua'a ti'itíj ayén tá'itziite'e? Capu xaa ne'u. ¿A'ri ti pua'a miyen a'ij pua'a táaruuren nusu ti pua'a tiyen tiejcu? Capu ajta a'íjna. ¿A'ri ti pua'a tej caí a'ij tí'ijviicua'í?, ca'ñin ¿tí pua'a ayén titáaci'iti ti tzi'ñni'ire'e í tej te'íjna jín huácu'ini? Capu xaa ne'u ayén te'entiú'uuna í Ciriístu'u jemi. ¿A'ri ti pua'a miyen táacui'ini? Capu ajta xaa ne'u.

³⁶ Aye pu té'eyu'usi'í tijín:
Tíj na'a ti 'eíjninei í xicaj,
asta na'a caí u e'eteárate,
tí'ij pína'a mú miyen huá'atu'ire'e a'imej
mej mi táacui'ini.
Aye pu tíhuá'amitiejte'e
tej tiyen che'atá tena'a ti'itéva'iri
matíj a'ñime í cáne'axi í mej huá'acui'ica
mej mi miyen ráatuaani í huá'ahua'ira'a í cáne'axi.

³⁷ Capu xaa ne'u ayén ja'atí te'entiú'uuna. Tíj na'a ti ayén tí'itaruure, nain tu jín tiyen tiu'utémua'iti a'íjna jime'e ti Ciriístu'u ayén taataxi'eve ti ij ayén huámi'ini ta jetze me'ecan.

³⁸⁻³⁹ Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Aye pu tiná'amitiejte'e ineetzi ti ayén ti'ayajna ti caí ti'itíj ayén te'entiú'uuna ti ij caí ché'e ayén titáaci'iti a'íjna ti jín Dios taataxi'eve. Capu amín a'ij ti pua'a tiyen ruuri huateáturan na'ari ti pua'a tiyen huácu'ini. Camu majta miyen te'entiú'uuna a'ñime í mej ta japua tí'ivaire'e í Dios jemi, na'ari a'ñime í mej miyen tí'ivaire'e í tiyaaru'u jemi. Ti'itíj ti na'a ti a'ij seijre'e, ti pua'a auj teja'uré'enejsin na'ari ti pua'a ari ayén te'irájraa nusu muári'eri'ire'ara'an pú'een í ja'ati, capu ajta ayén te'entiú'uuna. Capu amín a'ij ti pua'a a'ñin pu'éene'en ti ta japua é'eseijre'e na'ari u tajete, ti'itíj ti na'a ti ayén seijre'e, capu a'atzu a'ij tí'iri'iri'í ti ayén te'entiú'uuna í Ciriístu'u jemi, a'íjna í Jesús ti ajta tavástar'a pú'een.

9

Dios pu nu'u hua'antíhuau a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan

¹ Ayee nu tzáahuati'ira'a jín niyen tejá'amua'ixaate'e í Ciríistu'u jemi. Canu tí'ihua'i nena'a. Ayee nu á'anxijte'en í nemua'atziira'a jime'e nej ni niyen ráamua'ati ti pua'a ayén tiraavíjite'e nusu caí. Ajta a'íin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu ajta a'íjna jín nevaire'e. ² Jé'ecan nu huatánxieemijte'e, neajta ja'anáj ti na'a niyen rajpuaíjti yú ne tza-jta'a. ³ Tí pua'a rí'íríistanche'e, ti Ciríistu'u ayén mé núurieniche'e ti ij na'antipua'ajte'en huá'a jetze me'ecan í ne'ihuaamua'a, a'íime í mej miyen che'atá mena'a airaújnejte netíj inee.

⁴ A'íi mú Israél jetze ajtémecan. A'íi mú a'íin pú'een í ti Dios huá'aya'upuaca'a. A'íi pu ajta huatasejre huá'a jemi a'íjna ti naa seíire'e já'araa mej mi miyen raamuaarée ti Dios a'uun huateájturaa huá'a jemi. Dios pu ajta huá'a jemi mu'licáca jín tiu'utá'a í runíuuca a'ij ti ayén té'eme'enche'e. Majta a'íime, ayée mú ra'ancuré'a me'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, majta me'íjna í ye'irá a'ij mej tí'ina'amiche'e. Dios pu ajta mu'licáca jín te'ataújratiiri'i huá'a jemi. ⁵ A'íi mú majta huá'a jetze huanéj í tavaújsimua'a jetze. Ajta, huá'a jetze pu ayén airaújnejte a'íjna í Ciríistu'u ti ajta a'íin pú'een í Dios í ti nain jín antiújmua'aree. Tiché'e tiyen rí'í tiraatá'acare'en tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén teja'uré'enen.

⁶ Canu niyen tejá'amua'ixaate'e ti a'íin niuucari caí ti'itíj vaire'eca'a ti Dios ayén tihua'utá'a. Canu xaa ne'u, a'íiné a'íime í mej jetzen airaújnejte í tayá'upuaci'i a'íjna í Israél, camu naími'i miyen Israél jetze ajtémecan. ⁷ Ajta capu ayén huataújmua'a mej naími'i yaújmua'ame'en pú'een a'íjna í Abraham teecan ti pua'a miyen me'íjna jetze airaújnejte. Camu xaa ne'u. Mí ajta ayén tíjín: “Ayee pu ámitieere'e a'ame. A'íi mu'u a'íin pu'éene'e muá'aju'u í á'ayaujmua'a, a'íime í mej jetzen a'iránejsin a'íjna jetze í Isaac.”

⁸ Ayee pu'u na'a, a'íime í mej Abraham jetze airaújnejte, capu ayée na'a hua'uci'i naíjmi'lica ti Dios ayén huá'aya'upuaca'a me'íjna jime'e mej me'íjna jetze airaújnejte. Ayee pu ajta tihua'aci'iti a'íimej í mej té'atzaahuate'e me'íjna ti jín Dios te'ataújratiiri'i. A'íime pu xaa ayén ámitieere'e a'ame mej miyen yaújmua'ame'en pú'een a'íjna í Abraham teecan. ⁹ Ayee pu'u, a'íiné Dios pu ayén te'ataújratiiri'i tíjín: “A'ájna ti ari ayén tiraaxí'epi'intare ti ayén teja'uré'enejsin, nee nu neajtahua'a ye uvé'enejsin. Ajta a'íin í Sara, a'íi pu ari tiyaúj a'ame.”

¹⁰ Ajta í ti jaítze'e ruxe'eve'e, ayée pu tiráaruu a'íjna í Rebeca. A'íi pu hua'apuaca tiyaúmuua'a já'araa. Ajta seíj pu'u a'íin pu'éene'e í hua'atáàta, a'íjna í tayá'upuaci'i, a'íjna í Isaac. ¹¹⁻¹³ Ajta mat'íj caí xi huanúnu'ihua í mej hua'apua, mat'íj caí xi tí'itíj a'ij huáruurejca'a, ti pua'a ti xí'epi'in 'een na'ari ti a'ij pua'a 'een, ayée pu Dios tiraata'ixaa í hua'anáanaj tíjín: “A'íjna ti vástaa, a'íi pu raatévaire'esin a'íjna ti pa'ari'i.” Ajta ayén tíjín: “Nee nu raataxí'eve ne'íjna í Jacobo. Neajta rájcha'íre'eca'a ne'íjna í Esaú.” Ayee pu 'een jín tiraata'ixaa ti ij ayén ráamua'aree a'ij ti rici í Dios ti a'íin seíj avé'ehua. Capu ayén a'íjna jín ra'avé'ehua a'íjna jime'e ti a'íin ja'atí tí'itíj jín ra'ará'astijre, sino a'íi pu ayén 'een jín ra'avé'ehua ti a'íin Dios ruseíj raatajé.

¹⁴ A'íiné tiyen te'íjna jín tiu'utaxájta. ¿Ni qui tiyen tiu'utaxájta ti caí xí'epi'in rici í Dios? Catu xaa ne'u. ¹⁵ Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Moisés tíjín: “Nee nu niyen tiraatá'uuni'ira ja'atí ti na'a ti ayén na'aráanajche.

Neajta nu niyen rá'acu'uve ja'atí ti na'a ti ayén na'aráanajche.”¹⁶ A'íj pu jín, capu ayén tí'ijci'iti seij í ja'ati a'íjna jime'e ti ayén raxí'eve'e ruseíj. Capu ajta a'íjna jín ti tí'itíj rici, sino a'íjna jín pu ayén tí'ijci'iti ti Dios ayén rá'ancu'uvajxi.

¹⁷ A'íj pu jín Dios ayén tiraata'ixaa a'íjna í Faraón tijín: “Ayee nu ne'íjna jín niyen timua'íjca pej te'enteárute pe'íjna jime'e pej i'i rey, nej ni hua'utaseíjrate'en a'íj nej huárini í nemuári'eri'ira'a jime'e nej ni puaíjtzí muaatá'an. Aj mú mi neetzi jime'e miyen tihua'utá'ixaate'esin a'u ti na'a mej huachéjme íiyen chaanaca japua.”

¹⁸ A'íj pu jín, Dios ayén rá'acu'uve ja'atí ti na'a ti ayén ra'aráanajche. Ajta pu ayén raatá'aca ti ayén ra'atéchaxijte'en í xiéjniu'uca ja'atí ti na'a ti ayén ra'aráanajche í Dios ti ij ayén ráaruuren. ¹⁹ Ajta seíj mú'een, ayée pu tinaatá'ixaate'esin tijín: “Tí pua'a ayén ti'ayajna, ¿a'liné 'een jime'e Dios ayén auj ta jetze tí'ijpua'ajte'e? ¿A'ataani rájcha'íire'e í Dios?”

²⁰ Mí neajta inee, ayée nu tí'imua'íhuau tijín: “¿A'ataani pej pú'een pej pi piyen aníúuste'e í Dios jemi mi pej i'i teáata'a? Dios pu muaatétaahuaca'a mú'ee'tzi.” ¿Ni piyen tiraatá'ixaate'esin pe'íjna ti muaatétaahuaca'a tijín: “A'liné 'een jime'e piyen naatétaahuaca'a”? Capej xaa ne'u.

²¹ Niché'e neajtahua'a seij timuaata'íhua'u ne'íjna jime'e í ja'ati ti xa'ari tí'ita'ahuaca. ¿Ni caí ayén tiraavíjte'e ti a'ín seica huátaahuan í xa'ari ti naa tí'iseijre'e, ti ajta huápi'í tí'ijnajche, ajta seica ti caí naa tí'een, ti chá'ana'a na'a jín tí'livaire'e? Ajta nain a'íj pu jín ayén tí'itaavijhuaca'a seij jime'e í xarij. ²² ¿A'liné pena'a tiu'utaxájta ti pua'a Dios ayén huáriniiche'e ti a'ín caí huataniú'ucan, ajta ayén te'utavíicua'iranche'e temua'a naa a'íj mej rí'í muá'aye'í a'íime í ti ayén tiraavíjte'e ti a'ín Dios puaíjtzí hua'utá'an? Ayee pu 'een jín riní í Dios ti ij ayén ámitieere'e ti a'ín rumuári'eri'ire'ara'an jín puaíjtzí hua'utá'asin a'ímej í mej a'íj pua'a titetiújcha'í. ²³ Ajta, ayée pu te'utavíicua'iranche'e ti ij ajta tiraataseíjrata ti ayén huápi'í rí'í tihua'utá'a a'ímej í ti huá'ancu'uvajxi, í ti amuacaí ayén rí'í tihua'uteájtuaa ti ij ayén tihua'uci'iti mej mi ruuri miyen éeni'ici'e huateáturan í jemín tíj na'a rusén jime'e.

²⁴ Ayee pu xaa ne'u tí'itaruuren itejmi í ti ari taatajé, itejmi i tej Israél jetze ajtémecan, ajta a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. ²⁵ Jee xaa ne'u, ayée pu a'íjna jín tí'ixa í Dios a'íjna jetze ti ayén ra'utéyu'uxaca'a a'íjna í Oseas teecan tijín:

A'íime í mej caí amuacaí neetzi jetze ajtémecantaca'a,

nu'uri niyen hua'utámua'atzi
tijín mej neteítestemua'a pú'een.

Ajta a'íjna nej caí raataxí'eve,
ayée nu neajta raatámua'atzi
tijín mi nej muaxe'eve'e.

²⁶ Ajta, ayée pu té'eme a'ájna
a'u mej miyen tihua'utá'ixaa í teite
mej nu'u caí neteítestemua'a pú'een,

a'ájna mú miyen hua'utámua'atzi
mej nu'u yaújmua'ame'en pú'een í Dios ti i'i ruuri.

²⁷ Ajta a'ín í Isaías teecan, ayée pu ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a a'ímej jime'e í mej Israél jetze ajtémecan tijín: “Capu amín a'íj, ti pua'a miyen mu'icáa a'íime í huá'ayaujmu'a'a a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan. Tí pua'a mej miyen a'achú ará'axca tíj na'a ti seijre'e í seij ti a'uun é'ejca a'u

ti e'eve'e'ástime í jaj, capu najmí'ica hua'irátuaasin í Dios, sino a'ímej pu'u hua'irátuaasin í mej jín miyen huateájturaa.”

²⁸ “Ayeé pu té'eme, a'íné ca'anacan pu Dios ayén nain jín ra'antipua'ajte'esin ti puaíjtzí hua'utá'asin a'ímej í mej yen huachéjme í chaanaca japua.” ²⁹ Ayeé pu che'atá amuacaí tira'utéyu'uxaca'a a'íjna í Isaías tijín:

Ayeé tu éene'e ta'aju'unche'e matíj a'íime
 í mej me'uun a'uchéjme'ecaa u Sodoma,
 matíj majta a'íime í mej a'uun é'echejca'a u Gomorra,
 í mej caí ché'e é'eseijre'e me'újna.
 Mí ajta a'íin Dios, í ti tihuá'ajte'e najmí'ica
 í mej a'uun é'eseijre'e u ta japua,
 a'íi pu ayén raateájtuaa itejmi jemi
 mej mi miyen huateáturan a'íime
 í mej ta jetze airaújnejjte.

A'íime í mej Israél jetze ajtéme'ecan jíme'en í niuucari ti téjmi jemi huatétuihuaca'a

³⁰ A'íj pu jín, ¿a'íné tí'itíj teti'u'taxájta? Ayeé pu'u xaa ne'u. A'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, camu miyen rahuauca'a mej mi miyen ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi. Capu amín a'íj. Ayeé pu ajta tihua'ucí'í a'íjna jíme'e í mej miyen ri'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi me'íjna jíme'e mej té'antzaahua. ³¹ Mí majta a'íime, í mej Israél jetze ajtéme'ecantaca'a, í mej miyen rahuauca'a mej mi ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi, me'íjna jíme'e mej miyen ra'ará'astijre me'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, a'íi mú xaa caí miyen ra'ancuré'a me'íjna í mej rahuauca'a.

³²⁻³³ ¿A'íné 'een jín mecaí miyen ra'ancuré'a? Ayej xaa ne'u, ayée mú 'een jín huamuá'itiche me'íjna jíme'e mej rahuauca'a mej mi miyen huárini mej tí'itíj jín te'ará'astijre'en. Camu rahuauca'a me'íjna jíme'e mej té'antzaahuat'e'en. A'íi mú jín huamuá'itiche me'íjna jíme'e mej raatéxiehhuataca'a me'íjna ti jíme'en ayén té'eyu'usi'i tijín:

Casi'í, ayée nu raateátuaasin ne'íjna
 í ja'ati ne'újna u Sión.
 Ayeé pu tinaatéva'ire'e tíj í tetej
 í mej jetzen a'ijcá'acata í toteca,
 í mej majta jetzen a'itávitzej.
 Ajta capu raatatévi'iraste'esin a'íjna
 í ja'ati ti ayén rá'atzaahuat'e'en.

10

Camu nu'u raamuá'a me'íjna ti Dios raateájtuaa

¹ Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e, ne'íhuaamua'a, nej niyen a'anca'anéecan jín tí'ijxe'eve'e yú ne tzajta'a, neajta nu rahuauhau í Dios ti ij a'íin Dios ayén hua'irájtuaani. ² A'íime nu jín niyen tí'ixa í mej a'ujca'anéecan jín rana'amiche í Dios. Aru camu tzáahuati'ira'a jín rana'amiche. ³ Mat'íj miyen rahuauca a'íj mej ye'í huárini mej mi miyen ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi, camu a'atzu ramua'areereca'a a'íj ti Dios ari tiraaxí'epi'intare ti ij ja'atí ayén ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin. Ayeé nu'u rahuauca me'íjna í mej jín rujímua'a mena'a rájteu. A'íj mú jín miyen raatéxiehhuataca'a me'íjna í ti Dios ari ayén tiraaxí'epi'intare.

4 Ayeé pu'u na'a, a'iné Ciriístu'u pu nain jín ra'ará'astijre a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta ti ij ja'atí ti na'a ayén ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jime'e ti a'ín í ja'atí ayén té'atzaahuat'e.

5 Ajta a'íjna í Moisés teecan, ayée pu ra'uyú'uxaca'a ti nu'u a'ín í ja'atí ti rá'astijre'e a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, ayée pu nu'u ajta tiú'ujxe'eve'e ti a'ín a'íjna jetze araújca'ane í niuucari. ⁶⁻⁷ Ajta a'íjna í ja'atí ti ari ri'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi, ayée pu tí'imua'atze tijín: “Capej piyen té'umua'atze í a'atzajta'a ti ayén ruxe'eve'e peja'ujnén u ta japua pej yé rave'ecájnejte'en pe'íjna í Ciriístu'u.” Ajta ayén ti a'íjna jime'en: “Capej piyen pej téte'imua a'ucáanen í tajete pej ra'itátuaani í Ciriístu'u huá'a tzajta'a í mej meri huácuii.”

8 Mí ajta, ayée pu ti'ixa a'íjna ti tzáahuatí'ira'a jín huateájturaa ri'éene'ecán jín í Dios jemi tijín: “Pu'uri mú'leetzi jemi seijre'e í niuucari pej piyen tihua'utá'ixaate'en, pajta pe'íjna jetze piyen tí'imua'atze í á'a tzajta'a.” A'ii pu a'ín pú'een í niuucari í tej tiyen tihua'a'ixaate'e tá'aye'i.

9 Ayeé pu'u na'a, a'iné ti pua'a mémuaseiiraca'a í teite, pej piyen raataxáj yee Jesús pu tavástara'a pú'een, ajta ti pua'a piyen té'atzaahuat'e í á'a tzajta'a ti Dios ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite, aj pu xaa Dios mua'irájtuaani.

10 Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna, ja'atí pu ayén ri'éene'ecán jín huateáturaasin í Dios jemi a'íjna jime'e ti té'atzaahuat'e í ru tzajta'a. Dios pu ajta ru'irátuaasin a'íjna jime'e ti a'ín ja'atí ayén tiu'utaxájtaca'a ti Dios jetze ajtéme'ecan, meti'iseiiraca'a í teite.

11 Ayej xaa ne'u ti'ayajna, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i í niuucari jetze tijín: “Capu ja'anáj ratatévi'iraste'esin ja'atí ti na'a ti rá'antzaahuat'e'en a'íjna í Ciriístu'u.” ¹² Ayeé pu'u, naími'i mú ruxí'ej 'een, a'íime í mej Israél jetze ajtéme'ecan, majta a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'iné seij pu'u a'ín pú'een í tavástara'a ti ayén tí'ita'ajte'e naíjmi'ica itejmi, ti ajta nain jín rí'i tihua'atá'aca a'ímej í mej miyen rahuavii ti a'ín hua'utévaire'en.

13 Ajta ayén té'eyu'usi'i tijín: “Ja'atí ti na'a ti ayén rahuauhuau í tavástara'a jemi ti a'ín raatévaire'en, Dios pu ayén ru'irátuaasin a'íjna í ja'atí.” ¹⁴ Aru, ¿a'iné tí'iri'iri mej miyen rahuaviira me'íjna í tavástara'a ti pua'a mej caí xi rá'atzaahuat'e? Capu a'ij tí'iri'iri xaa ne'u. Ajta, ¿a'iné tí'iri'iri mej miyen rá'antzaahuat'e'en ti pua'a mej caí xi ráanamujri'i me'íjna ja'atí ti pírici? Capu a'atzu a'ij tí'iri'iri. Ajta, ¿a'iné tí'iri'iri mej miyen ráanamua ti pua'a caí ja'atí ayén tihua'utá'ixaate'en? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri.

15 Ajta, ¿a'iné tí'iri'iri mej miyen tihua'utá'ixaate'en ti pua'a mé caí huata'ítí'ihuaca'a mej me'uun á'uju'un huá'a jemi? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri. A'íj pu jín ayén té'eyu'usi'i tijín: “Jé'ecan tu huápi'i naa huá'aseijrate'e a'ímej í mej huata'ítí'ihuaca'a téjmi jemi mej mi taatá'ixaate'en me'íjna jime'en í tavástara'a.”

16 Mí ajta, camu naími'i miyen ra'ancuré'a me'íjna í niuucari í tej jín tátemua'ave'e, a'iné ayée pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan tijín: “Tavastara'a, capu ja'atí ayén rá'antzaahua a'ij tej tihua'utá'ixaa.”

17 Ayeé pu'u. Ja'atí pu ayén té'atzaahuat'e a'íjna jime'e ti ayén ráanamujri'i í mej tiu'utaxájtaca'a. Ajta a'ín í niuucari í mej miyen raataxájtaca'a, ayée mú 'een jín raataxájtaca'a a'iné Ciriístu'u pu ayén hua'uta'ajj.

¹⁸ Neajta inee, ayée nu tejá'amua'ihua'u ti pua'a mecaí ráanamujri'i. A'iné mijta, xaa ne'u. Ayen té'eyu'usi'i tijín:

Ayee pu nainjapua namuajre'e

a'ij mej tí'ixaxa'a íiyen chaanaca japua.

Ajta hua'aniuuca, mu'uri miyen ráanamujri'i

a'u ti na'a yen japuan í chaanaca tíj na'a auuyaúj.

¹⁹ Neajtahua'a nu niyen tejá'amua'ihua'u ti pua'a mecaí yaú'itíee muá'araa a'íime í mej Israél jetze ajtémecan. Ajmí'i pu ayén tiu'utaniú a'íjna í Moisés teecan. Ayen tijín:

Ayee nu ca'anéri jín amuaatá'asin

sej ahuaújchueere'en ne'íjna jime'e

nej rí'i tihua'utá'asin a'ímej

í mej caí Israél jetze ajtémecan.

Neajta nu amuaataniú'ucaste'esin ne'íjna jime'e

nej ni rí'i tihua'utá'asin a'ímej í teite

í mej caí rí'i mé tite'umuámua'aree.

²⁰ Ajta a'ín Isalaás, ayée pu huataúra'a ti ayén á jéjre'e tiu'utaxáj tijín:

Ayee mú na'antinájcheca'a a'íime

í mej caí náahuasime'e.

Neajta nu huatánsejrataca'a a'ímej jemi

í mej caí nehuauca'a.

²¹ Mí ajta a'ín, ayée pu tiu'utaxájtaca'a a'íime jime'e í mej Israél jetze ajtémecantaca'a tijín:

Tí'ij pí na'a nain xicaj tzajta'a,

ayée nu huá'ahuavii mej mi seicié tiú'umua'ati ineetzi jemi.

Mí ajta, camu a'atzu ná'astijre'e.

Temua'a mú tite'entaújnaamua ineetzi jemi.

11

Jíme'en í Israél, í ti Dios ra'antíhua'u

¹ A'íj nu jín niyen tejá'amua'ihua'u. ¿Ni qui ari mé hua'uhuá'axi í Dios a'ímej í mej teitestemua'ame'en pú'een? Capu xaa ne'u, a'iné capu mé núurie ineetzi, i nej neajta Israél jetze ajtémecan, a'iné a'íj nu jetze 'airáanej í Abraham teecan, neajta huá'a jetze ajtémecan a'íime í mej airaújneijte me'íjna jetze í Benjamín teecan.

² Jee xaa ne'u, capu ayén mé hua'uhuá'axi í Dios a'ímej í ruteítestemua'a í ti jéjcuá imuá hua'antíhuau. ¿Ni secaí siyen ramua'aree a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti a'íjna jín ayén té'axa a'ij ti a'ín Elías ayén tiraatéjhuau í Dios jemi ti ij a'ín puaíjtzi hua'utá'an? ³ Tijín: “Casi'i, nevástar'a, mu'uri huá'ucuii a'ímej í mej mú'etzi jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Majta miyen tiu'uté'uunaxi me'íjna í tejcuá í mej japuan tí'imua'ivajtaca. Nee nu'u ni yé huatéjvee. Capu ché'e máaj ja'atí. Majta meri nejé'icacacu.” Ayee pu'u tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Elías.

⁴ Mí ajta a'ín í Dios, ayée pu tiu'utaniú tijín: “Ayee nu hua'uteájtuaa mej mi miyen huateáturan ineetzi jemi a'achú cumu aráhua'apua vi'ira'a í teite, í mej caí ja'anáj ranajcheca'a me'íjna í Baal.” Ayee pu tiraata'ixaa. ⁵ Ayee pu che'atá na'a seijre'e íjii a'íime í mej teitestemua'ame'en pú'een. Dios pu ruxí'evi'ira'a jín hua'antíhuau. ⁶ Ajta ti pua'a Dios ayén hua'antíhuau ruxí'evi'ira'a jime'e, capu ché'e rí'irí mej miyen tí'itíj jín te'enteároute í jemin a'íjna jime'e mej miyen tí'itíj

jín ra'ará'astijre'en. Na'ari caí, capu ti'títj a'ij ti'itéva'iri ti Dios ayén hua'antíhuau í ruxí'eví'ira'a jime'e.

⁷ ¿A'iné na'aquí? A'íjna í mej a'ujca'anécan jín rahuauca'a a'a'íme í mej Israél jetze ajtémecantaca'a, camu ra'ancuré'a me'íjna. Mí majta, a'íme í ti Dios hua'antíhuau, a'íí mú xaa ra'ancuré'a. Majta a'íme í seica, Dios pu ayén ca'aníjra'a hua'utá'a mej mi antaújnaamuan í ruxíejniu'uca jetze í jemin.

⁸ Ayee pu'u na'a, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i tíjín: “Dios pu ayén huá'uruu mej mi miyen tíu'ujtímua'ira í rumu'úu jetze. Ayee pu huá'uruu ti ij caí a'ij tíhuá'amítiejte'e í mej rasise'i, mej mi majta caí yaú'itíée muá'ara'ani í mej ranamua. Ayee pu'í éene'e já'araa tíj na'a ti yú e'iré'ene.”

⁹ Ajta a'íin í David teecan, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:
Miché'e caí ché'e miyen rutémua'ave'e me'íjna jime'e

ti jeíhua tíhua'uc'í'i,
sino miché'e seica tíhuá'ari'i nain jime'e,
majta hua'antipúa'ajte'en.

Ché'e ayén huá'a japua rájveti
a'ij tí tiraavíjte'e a'íjna jime'e
mej auté'ítze í Dios jemi.

¹⁰ Ché'e caí ayén tíhuá'amítiejte'e
a'ij tí ti'títj tíhuá'uci'iti.

Miché'e miyen títeeteújca'anen
tíj na'a ti yú auca'ítí a'ame me'íjna jime'e
mej ca'anéeri jín tí'imuari'e.

Dios pu nu'u hua'irájtuaasin a'íime í mej seij chuéjra'a é'eme'ecan

¹¹ Neajta nu niyen tejá'amua'íhua'u. ¿Ni qui miyen nain jín auté'ítze ti ij ayén huá'a japua rájveti mej rajpuaitzi muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e, ti ij caí ché'e rí'iríistan ti Dios hua'irájtuaani? Capu xaa ne'u a'atzu, sino ayée pu éene'e já'araa. A'iné a'íí mú auteájturaa í Dios jemi, Dios pu ayén rí'í tíhua'utá'a a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan mej mi miyen ruuri huateáturan í jemin. Ayee pu 'een jín huaríj í Dios ti ij ayén huá'uruuren a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan mej mi chueere'e muá'ara'ani. ¹² Ajta, ti pu'a Dios ayén jeíhua huápi'i rí'í tíhua'utá'a a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan a'íjna jime'e í mej miyen huamuá'itiche í jemin a'íime í mej Israél jetze ajtémecantaca'a, jeíhua pu jaítze'e huápi'i tíhua'utá'asin naíjmi'ica a'ájna xicáara'an ti jetzen huá'anaijmire'en a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan.

¹³ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e mi seij seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'iné Dios pu ayén tinaata'áj nej niyen tejámuaatá'ixaate'en mú'ejmi, ayée nu tiu'utánca'ane nej ni nain jín jamuaatévaire'en a'ij tí tiraavíjte'e.

¹⁴ Ayee nu 'een jín rici nej ne'íjna jín ca'aníjra'a hua'utá'an ne'ímej í nexí'ej teite ti pu'a'a rí'iríistan mej mi chueere'e muá'ara'ani nej ni je'icáca antimuá'ítin mej miyen rá'antzaahuat'e'en.

¹⁵ Ayee pu'u, tí'ij a'íin Dios ayén mé hua'uhuá'axi a'ímej í mej Israél jetze ajtémecantaca'a, aj pu í a'íin hua'ancuré'eví'iti a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecantaca'a. ¿A'iné té'eme icu, tí'ij Dios ajtahua'a hua'ancuré'eví'itin a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan? ¿Ni caí ayén seíire'e a'ame tí'ij ti pu'a'a Dios ayén hua'ajjájpuan huá'a tzajta'a í mej meri huácui?

¹⁶ Niché'e sej niuucari amuaatá'ixaate'en ne'íjna jime'e í cuaíjtzi í mej jín pan ta'ahuaca. Tí pua'a Dios huateúra'ate'en a'íjna í cuaíjtzi í mej amuacaícan raatámuai'ívejte, a'í pu ajta huateúra'ate'esin nain í pan í mej ráataahuaca'a. Ajta, ti pua'a Dios ayén huateúra'ate a'íjna í naana'a ti jetzen ajtanéj í cıyej, a'í pu ajta huateúra'ate naíjmi'í í pi'ista ti jetzen ajta'ú'upu'u í cıyej jetze. Ayee pu che'atá na'a 'een mú'ejmi jemi.

¹⁷ Tiché'e tiyen raataxáj ti Dios ayén ra'antiná'axi jetzen í aceituuna je'icáca í pi'ista. Aj pu ij seíj antiví'ijte í pi'ista ti seíj jetze me'ecantaca'a aceituuna ti ruseíj ajnéj. Seajta mú'een, ayée xu se'íjna jetze ajtémecantaca'a í aceituuna ti ruseíj ajnéj. Ajta íjii, mú'een xu seri se'íjna jetze ajtémecan ti Dios jetze ra'antiví'ijte a'íjna í pi'ista. Pu'uri amú'uca'anisti'í a'íjna ti já'ara'ara'an p'rici a'íjna í aceituuna. ¹⁸ A'íj xu jín, caxu siyen á'ujtzaahuat'e se'íjna jime'e í ti Dios ari ra'antiná'axi a'íjna í pi'ista. Tí pua'a siyen á'ujtzaahuat'e setá'aj siyen tiú'umua'ati se'íjna jetze í niuucari ti ayén tijín yee: “Capu ayén mú'ejmi jetze araújca'ane í naana'ara'an a'íjna í cıyej, sino mú'een xu se'íjna jetze araújca'ane í naana'ara'an.”

¹⁹ Rí'irí sej siyen tí'ixajta ti jíme'en: “Ayee pu ra'antiná'axi a'íjna í pi'ista ti ij ayén ta'antiví'ijte'axi'in itejmi í cıyej jetze.”

²⁰⁻²¹ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna. Capu amín a'ij. Ayee pu 'een jín huá'uruu a'íjna jime'e mej caí rá'antzaahua. Mí seajta mú'een, ayée xu'u sena'a se'íjna jetze ajtémecan se'íjna jime'e sej siyen té'atzaahuat'e. Caxu siyen á'ujtzaahuat'e, sino setá'aj siyen tí'itziine'e, a'iné Dios capu ayén tiraatá'uuni'iri'í a'íjna í pi'ista ti ajtaneájxi í cıyej jetze ti r'én. Capu ajta tejámuatá'uuni'ira mú'ejmi.

²² Setá'aj siyen se'íjna jetze tiú'umua'ati í ti jín Dios amuá'ancu'uvajxi mú'ejmi, ajta í ti jín muári'eri hua'utá'a a'ímej. A'í pu muári'eri hua'utá'a a'ímej í mej auteájturaa í jemin. A'í pu ajta amuá'ancu'uvajxi mú'ejmi. Ajta, ayée pu auj á'amuaruuren ti pua'a siyen á'atevi'in sej se'íjna jetze araújca'ane ti jíme'en Dios r'í tejamuatá'a. Na'ari caí, a'í pu ajta mé amúhuhua'axi'sin mú'ejmi.

²³ Ajta a'íme, ti pua'a mecaí ché'e á'atevi'in mej caí miyen té'atzaahuat'e, Dios pu ayén ajtahua'a hua'antiví'ijte'esin a'iné a'í pu raay'íiti ti ayén huárini.

²⁴ Ayej xaa ne'u ti'ayajna, Dios pu raay'íiti ti ayén huárini a'ij ti caí tí'irineca ja'anáj ti na'a íiyen. A'í pu amua'antiná'axi a'íjna jetze í cıyej ti 'itziitá huanéj ti ij ayén amua'antiví'ijte'en jetzen í seij í mej ra'ateáhuii. Mí ajta, a'íme í mej Israél jetze ajtémecan, a'iné a'íme amuacal mú ajtémecantaca'a me'íjna jetze í cıyej, capu a'atzu muári'erista a'ame ti Dios ajtahua'a hua'antiví'ijte'axi'in a'íjna jetze, mej mi majtáhua'a teitestemua'ame'en pu'éne'e muá'ara'ani.

Tí'ij Dios hua'irátuaasin a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan

²⁵ Ayee nu tí'ijxe'eve'e, ne'ihuaamua'a, sej si yaú'itíe xá'ara'ani temua'a naa a'ij ti huataújmuua'a a'íjna ti rú'avaa í Dios jemi, sej si caí á'ujtzaahuat'e ti'itíj jime'e. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e mej meri antaújnaamua mu'ití a'íme í mej Israél jetze ajtémecan. Maúche'e mú miyen huateáturaasin asta mena'a caí miyen ara'astí muá'ara'ani a'achú mej pua'amé ti Dios ayén huá'uxi'epi'intare mej té'antzaahuat'e'en a'íme í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan.

26 Aj pu i xaa Dios hua'irájtuaani naíjmi'ica a'ímej í mej Israél jetze ajtém'e'ecan. A'íj pu jín ayén té'eyu'usli'í t'íjín:

Mu pu a'uvé'emé'e a'ame a'ujna u Sión,
a'íjna í ja'ati ti hua'irájtuaani.

Ayee pu r'í huá'aruuren a'íime
í mej Jacobo jetze airáane mej mi caí ché'e
a'íj pua'a titetiújcha'íi í Dios jemi.

27 Neajta nu niyen te'atánratziiri'í a'ímej jemi
nej niyen huá'uruuren ne'ájna xicáara'an
nej jetzen tíhua'utá'uuni'ira
í mej jín auteájturaa neetzi jemi.

28 A'íi mú rájcha'íire'e í Dios me'íjna jime'e mej raatéxiehuataca'a me'íjna í niuucari í ti jín Dios hua'irájtuaani. Ayee mú me'íjna jín huaríj, ayée pu tejamuaac'íi mú'ejmi sej si seajta ráanamua se'íjna í niuucari. Mí ajta, a'íin í Dios, aúche'e pu huá'axe'leve'e a'íjna jime'e ti jécua ímuá hua'antíhuau, ajta a'íjna jime'e ti ti'itíj jín te'ataújratziiri'í a'ímej jemi í huá'ahuaacixa'astemua'ac'íi.

29 Jee xaa ne'u, aúche'e pu hua'utévaire'esin a'iné Dios pu caí ra'uré'uuna a'íjna í niuucari ti ti'itíj jín te'ataújratziiri'í. Capu ajta yá'uhua'ana a'íjna ti jín hua'utajé. 30 Seajta mú'een, a'ájna'ímua xu caí seajta rá'astijre'eca'a. Mí ajta a'íin Dios pu ayén amuá'ancu'uvajxi mú'ejmi, a'iné a'íime í mej Israél jetze ajtém'e'ecan, camu rá'astijre'eca'a.

31 Ajta íjii, ayée mú 'een jín auteájturaa í Dios jemi ti ij ajta Dios huá'ancu'uvajxi'in a'íjna jime'e ti ari amuá'ancu'uvajxi mú'ejmi. 32 Ayee pu Dios hua'uxíjte naíjmi'ica í mej jín auteájturaa í jemin, ti ij ajta huá'ancu'uvajxi'in matíj mena'a pua'amé miyen seijre'e. 33 Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna. Jé'ecan pu huápi'í tiu'uyí'iti a'íjna í Dios. Nain pu jín tirú'umua'aree. Capu a'atzu ámitieere'e a'íj ti ti'itíj jín ayén tí'ixi'epi'íntare'e. Capu r'íri'í tej tiyen yaú'ítiee tá'ara'ani a'íj ti Dios ayén ruxi'evi'ira'a jín huá'aruure í teite í mej yen japuan seijre'e í chaanaca japua.

34 “¿A'ataani ramua'aree a'íj ti 'een í mua'atzi'ire'ara'an í Dios? ¿A'ataani ayén raatévaí í Dios ti ij ayén tiraata'ixaate'en a'íjna í Dios a'íj ti ye'í huárini? Capu ja'atí xaa ne'u. 35 ¿A'ataani ari ayén ti'itíj tiraatapuaíjve í Dios ti ij ayén ruxe'leve'e á'ara'ani ti a'íin Dios ajta ti'itíj jín ayén tirá'acha'íire'e a'íjna í ja'ati? Capu ja'atí xaa ne'u.” 36 Ayee pu'u, a'iné naíjmi'í pu jemin me'ecan. A'íi pu nain tiú'utaahuaca'a. Nain pu a'íjna jín ayén tí'iseijre'e ti ij ayén r'íi tiraatá'an. Teajta iteen, tiché'e teajta r'íi tiraatá'an tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén teja'uré'enen.

12

Mej nu'u huataújtuaani í Dios jemi

1 A'iné Dios pu ari amuá'ancu'uvajxi, ayée nu tejá'amuahavii, ne'ihuaamua'a, sej si huataújtuaani í Dios jemi í rutevij jime'e, setá'aj raateájtuaani í Dios jemi í sej seajta jín r'íi tiraatá'an. Tí pua'a seri siyen huárini, aj xu si raatévaire'en a'íj ti tiraavíjte'e, sej ruuri jín huataújmuai'ívejta. 2 Caxu siyen titetaúra'acare'en sej siyen che'atá sena'a titetiújcha'íi matíj a'íime í seica í mej yen japuan seijre'e í chaanaca. Caxu xaa ne'u siyen rijca mú'een, sino setá'aj siyen seicié huaújruuren se'íjna jime'e sej seri huaújje'cuare í á'amua'atziira'a jetze. Aj xu siyen

ramua'aréeren a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, seajta siyen ramua'aréeren tí'títj ti í'í xí'epi'in í Dios jemi, tí'títj ti ayén tira'aráanajche, nusu a'ij sej huárini sej si nain jín ra'ará'astijre'en a'ij ti Dios tí'ijxe'eve'e.

³ A'iné Dios pu a'íjna jín tinaa'íjca nej ni niyen tejamuáamua'aten, ayé nu tejá'amua'ixaate'e naíjmi'lica mú'ejmi. Ché'e caí ja'atí ayén á'ujtzaahuat'e, a'iné capu ayén tiraavíjte'e. Caxu xaa ne'u siyen rijca, sino setá'aj siyen rí'í mé tite'umuáamua'aree í ru jetze. Setá'aj siyen se'íjna jetze tiú'umua'ati a'ij ti tí'títj jín Dios ari tejámua'íjca, sej ajta sej. Aye pu xaa ne'u tiraavíjte'e.

⁴ Aye pu'u na'a. Tetj tena'a pua'amé tej tiyen ratéhua'ira'a, ajta capu tí'iseicaj na'a tñ na'a tí'itéjvee í ta jetze. Capu ajta tí'iseicaj na'a í ti jín titaatéva'iri tetj tena'a tiyen tí'itéjvee, sino ayé pu'u tí'imuí'i.

⁵ Aye pu che'atá na'a 'een tej teri Cirístu'u jetze ajtémecan. I tej mu'iití ará'ase, ayé tu naíjmi'í tí'titaseijrata tej sej tena'a jetze ajtémecan í teví. Ajta ja'atí ti na'a ti ta jetze ajtémecan, a'í pu ajta huá'a jetze ajtémecan í seica, a'achú mej pua'amé.

⁶ Capu ayén ruxí'ej na'a titaací'í itejmi a'íjna í tej jín teri ratéva'iri. A'íj pu jín, tiché'e tiyen tiraatévaire'en, a'ij ti a'ín Cirístu'u ayén rí'í titaatá'a. Tí pua'a ayén tiraací'í sej í ja'atí ti ayén tiu'utaxáj í Dios jetze me'ecan, ché'e a'ín ayén jetzen me'ecan tiu'utaxájta a'achú ti caj tirú'umua'aree.

⁷ Tí pua'a ayén tiraací'í sej í ja'atí ti ayén hua'utévaire'en í seica, ché'e ayén hua'utévaire'en, na'ari ti pua'a ayén tiraací'í ti ayén tihuá'umua'aten í seica, ché'e ayén tihuá'umua'aten.

⁸ Tí pua'a ayén tiraací'í a'íjna í ja'atí ti ayén raayí'tihua'an ti ca'aníjra'a hua'utá'an í seica, ché'e ayén ca'aníjra'a hua'utá'an. Seica pu ayén tihua'ucí'í mej miyen tihua'utapuaíjve'en a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Miché'e miyen ruxí'evi'ira'a jín temua'a naa tihua'utapuaíjve'en. Ajta a'ín ti ayén antiújmua'aree a'íjna jime'e ti tí'ajta teyujta'a, ché'e a'ín a'ujca'anécan jín tí'ivaire'e. Ajta a'ín ti huá'acu'uve a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, ché'e a'ín rutémua'ave'ecan jín huá'ancu'uvajxi'in.

A'ij mej ye'í tí'tiújcha'í í mej té'atzaahuat'e í Dios jemi

⁹ Aye pu ruxe'eve'e sej tzáahuati'ira'a jín huaújxe'eve'en sej seajta sej. Setá'aj raatéxiehuat'e'en se'íjna ti a'ij pua'a 'een, seajta ra'ará'astijre'en se'íjna ti í'í xí'epi'in. ¹⁰ Setá'aj siyen huaújxe'eve'en sej seajta sej tñ ru'ihuaamua'a naa. Setá'aj seajta huatéujca'anen temua'a naa se'íjna jime'e sej rí'í tiu'utá'an sej seajta sej. ¹¹ Caxu raaxiéhuata sej ratéva'irihua'an í tavástar'a, sino sa'ujca'anécan xu jín siyen se'íjna jetze huatéujca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹² Setá'aj huaújtemua'ave'en se'íjna jime'e sej siyen tí'títj jín tí'ichu'eve'e ti Dios jemi é'eme'ecan. Setá'aj seajta siyen te'utáviicua'í se'íjna jime'e í sej jín rajpuaíitzi xa'aye'í. Seuche'e xu rahuaviira í Dios. Caxu raatápuaapua'ata'an. ¹³ Setá'aj siyen tihua'uré'an í sej tí'ijcha'í a'ímej jemi í mej caí a'ij tí'ijviicua'í. Setá'aj seajta siyen ruxí'evi'ira'a jín hua'ancuré'evi'itin í á'amua'í'ej teite í ruche. ¹⁴ Aye xu seajta siyen huá'uruuren a'ímej í mej a'ij pua'a á'amuaruure. Setá'aj rí'í tihua'utá'an. Caxu siyen rahuaviira í Dios jemi ti ij a'ín puaíjti hua'utá'an, sino rí'í xu tihua'utá'an.

¹⁵ Setá'aj siyen huaújtemua'ave'en a'ímej jamuan í mej rutémua'ave'e. Aye xu seajta huárini sej huataújxiemiste'en a'ímej jamuan í mej ruxiéemiste'e.

16 Setá'aj siyen rí'i tí'itechejca tǎj í ru'ihuaamua'a naa. Caxu á'ujtzaahuat'e, sino setá'aj siyen anteújseire'en huá'a jamuan í mej caí tí'itǎj jǎn títeté'u'upu'u ti jéihua ruxe'eve'e. Caxu siyen á'ujtzaahuat'e í ru tzajta'a sej nu'u rí'i mé tite'umuámua'aree temua'a naa caí máaj ja'atí.

17 Tí pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a á'amuaruure mú'ejmi, caxu siyen che'atá sena'a a'ij pua'a raruure mú'een. Rí'i xu'u setá'aj siyen sena'a huárini tí'ij ayén rí'i tihuá'amitiejte'e naíjmi'lica í teite sej xí'epi'in rici.

18 Setá'aj siyen huárini, setǎj sena'a sej caj tirú'umua'aree, ti pua'a rí'iriistan, setá'aj rí'i titetiújcha'íi huá'a jemi í seica í teite, a'achú mej pua'amé.

19 Caxu puaíjti ratá'acare'en í ja'atí ti ari a'ij pua'a amuáaru, sino ché'e a'ín Dios ayén puaíjti raatá'an. Ayee xu huárini, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i tǎj: "Ayee pu tí'ineci'ipua ineetzi nej puaíjti raatá'an ne'íjna í ja'atí ti a'ij pua'a muáaru. Nee nu raatá'asin ne'íjna a'ij ti tiraavǎjte'e."

20 Mí seajta mú'een, ayée xu huárini a'ij ti té'eyu'usi'i tǎj: "Tí pua'a í'icuatá a'íjna ti muájcha'íire'e, patá'aj tiraamín. Ajta ti pua'a huata'í'imín a'íjna í ja'atí, patá'aj jaj raatá'an. Tí pua'a piyen huárini, ayée pej puaíjti raatá'asin pe'íjna jime'e pej xí'epi'in ráaru. A'íi pu xaa, a'íi pu tirajpuaíjti a'ame temua'a naa."

21 Caxu ratá'acare'en ti a'íjna ti a'ij pua'a 'een ayén amuaamuá'itín, sino setá'aj siyen tiraamuá'itín se'íjna ti a'ij pua'a 'een se'íjna jime'e sej xí'epi'in rici.

13

1 Ayee pu tiú'ujxe'eve'e ti ja'atí ti na'a ayén hua'ará'astijre'en a'ímej í mej tí'itǎj jǎn antiújmua'aree. Dios pu ayén raaxí'epi'íntare mej miyen tí'itǎj jǎn títetate'en. A'íj pu jǎn Dios ayén hua'antíhuau. ²A'íj pu jǎn, ti pua'a ja'atí caí huataúra'an ti ij ayén hua'ará'astijre'en, a'íi pu ajta mé rúhua'ana a'íjna ti Dios ayén raateájtuua íyen chaanaca japua. Ajta, ti pua'a ja'atí ayén huárini, puaíjti pu a'íjna japua rávaijti.

³⁻⁴Tí pua'a ja'atí ayén rí'i tí'itǎjcha'íi, capu ruxe'eve'e ti a'ín ja'atí ayén huá'atziíne'e a'ímej í mej tí'itǎj jǎn antiújmua'aree. Mí ajta, a'íjna ti a'ij pua'a tí'itǎjcha'íi, ayée pu xaa ne'u tiraavǎjte'e ti a'ín ayén huá'atziíne'e a'íime í mej tí'aijta. Tí pua'a piyen tí'ijxe'eve'e pej caí tí'itǎj jǎn rátziíne'e pe'íjna ti tí'aijta, patá'aj piyen huárini tí'itǎj jime'e ti í'í xí'epi'in. Tí pua'a piyen huárini, ayée pu rí'i tímuaatá'asin a'íjna ti tí'aijta, a'iné Dios pu a'íjna jǎn ra'antíhua'u ti ij a'ín tí'itǎj'irihua'an jemin. Mí ajta, ti pua'a piyen a'ij pua'a tí'tiá'acha'íi, aj pej xaa rátziíne'e pua'amé, a'iné a'íi pu a'íjna jǎn antiújmua'aree ti puaíjti jamuaatá'an. A'íi pu xaa ne'u tí'ivaire'e í Dios jemi ti ij Dios jetze me'ecan ayén puaíjti hua'utá'an a'ímej í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi.

⁵A'íj pu jǎn, ayén tiú'ujxe'eve'e sej siyen hua'ará'astijre'en a'ímej í mej tí'itǎj jǎn títetate'í ti ij caí ayén a'amua japua rájveti í puaíjti. Ayee pu ajta ruxe'eve'e a'íjna jime'e sej siyen ra'ará'astijre'e í Dios. ⁶Ayee pu ajta tiú'ujxe'eve'e sej seajta se'íjna jǎn tí'inajchita a'íjna ti á'amuaíjve'e, a'iné a'ímej í mej miyen á'amuaíjve'e, a'íi mú tí'ivaire'e í Dios jemi. Tí'íj pí na'a nain xicaj tzajta'a, ayée mú me'íjna jǎn tí'ivaire'e.

⁷Tí pua'a piyen ja'atí té'echa'íire'e, patá'aj piyen tiraanájchite'en a'achú pej caj tirá'acha'íire'e, na'ari ti pua'a piyen pe'íjna jǎn té'echa'íi í mej Gobierno jemi muajjve'e, patá'aj piyen che'atá pena'a tihua'unájchite'en. Ajta ti pua'a piyen pe'íjna jǎn té'echa'íi í mej muajjve'e me'íjna jime'e í

pej tí'itu'araca, patá'aj pajta piyen pe'íjna jín tiu'unájchita. Tí'pua'a ayén tiraavíjte'e pej piyen rí'i tihua'ajcha'íi a'ímej í mej tí'ajjta, patá'aj piyen huárini. Na'ari ti pua'a ayén tiraavíjte'e pej rí'i tihua'uteajtuaani a'ímej í mej titeté'u'upu'u, patá'aj piyen rí'i tihua'utá'an.

⁸ Setá'aj nain jín tiu'unájchita sej si caí ché'e ti'títj jín té'echa'íi í á'amuaxi'ej tevi jemi. Ayee xu'u sena'a se'íjna jín tirá'acha'íire'e í seij sej huaújxe'eve'en seij seajta seij, a'iné a'íjna ti ayén raxí'eve'e í ruxí'ej tevi, a'íi pu a'íjna jín ari ra'ará'astijre a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajjta.

⁹ Ayee pu tihua'uta'ajj tijín: “Capej tí'ixana'acire'e.” Ajta ayén tijín: “Capej tí'itecuí'ica.” Ajta i'í ti ayén tijín: “Capej tí'inahua'aj.” Ajta i'í ti ayén tijín: “Capej tí'inecua'atze.” Naíjmi'í í niuucari ti ayén 'een, ajta ti'títj ti a'ij ti ra'íté'ase, naíjmi'í tíj na'a ti ayén, a'íi pu ará'ase a'íjna jetze í niuucari ti ayén té'eyu'usi'í tijín: “Patá'aj piyen raxí'eve'e í axí'ej tevi patíj asej tí'axe'eve'e.”

¹⁰ Tí'pua'a ja'atí ayén tzáahuati'ira'a jín raxí'eve'e í ruxí'ej tevi, a'íi pu caí ja'anáj a'ij pua'a raruuren. A'íj pu jín, a'íjna í ja'ati nain jín ra'ará'astejsin a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajjta.

¹¹ Setá'aj siyen huárini se'íjna jime'e sej seri rú'umua'aree ti'títj ti xicáara'an jetze pítí'irici. Pu'uri ayén teja'uré'ene sej rí'i huaújruuren sej si atanéjne'ere temua'a naa, a'iné pu'uri jaítze'e vejli'í a'ájna xicáara'an ti jetzen Dios ta japua niuuni. Pu'uri xaa ne'u jaítze'e vejli'í ti caí vejli'itaca'a tetí'ij amuacáí té'antzaahua.

¹² Pu'uri jaítze'e huatíca'a a'íjna ti jetzen tí'ajjta a'íjna ti a'ij pua'a 'een. Pu'uri ajta vejli'í a'ájna xicáara'an ti jetzen Ciríistu'u ta japua niuuni. A'íj pu jín, tiché'e tiyen mé rúuhua'axin tíj na'a ti a'ij pua'a 'een tej tiyen amuacáí te'íjna jín tiyen rijcaa. Tiché'e teajta te'íjna jetze arátaca'anen í tej jín raatémua'itín te'íjna í tej jín tí'itese'e.

¹³ Tiché'e tiyen rí'i ti'títacha'íica a'ij mej tí'íjri'ire í teite mej néeriste'e á'ujjuhua'an. Tiché'e teajta caí ché'e tiyen a'ij pua'a éene'ecan jín tí'iyeste, teajta caí ché'e a'ij pua'a tí'íteta'arua, teajta caí ché'e tí'ixana'acire'e huá'a jamuan í mej tiú'unecua'atziste'e, teajta caí ché'e tí'ixana'acire'e se'íj jamuan ti caí a'íj pú'een í pej yá'uvli'itín. Tiché'e teajta caí tiyen ne'use'e tajímua'a. Capu ajta xí'epi'in tej tiyen a'atachueere'e tajímua'a.

¹⁴ Mí seajta mú'een, setá'aj siyen rí'i titetiújcha'íica a'ij ti ti'tiújcha'íica'a í tavástarala, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. Caxu ché'e siyen se'íjna jetze tí'imua'ajca a'ij sej ye'í huárini sej si siyen ra'ará'astijre'en se'íjna ti a'ij pua'a 'een ti huiiráninei í á'amuatzajta'a.

14

Catu nu'u rá'axijte'e í taxí'ej tevi

¹ Tí'pua'a ja'atí caí xi tirú'umua'aree a'ij ti huataújmua'a ti ayén ra'ará'astijre'en í tavástarala, setá'aj ra'ancuré'evi'itín ruxí'evi'ira'a jime'e. Caxu siyen sena'a rá'axijte'e se'íjna jime'e a'ij ti tirá'amitiejte'e a'íjna. ² Ayee pu tí'íjmua'aree rusej í Dios jemi ti nú'u ayén ti'itá'aca ti nain tiu'uca'aní, ajta a'íjna í seij, ti caí temua'a naa tirú'umua'aree a'ij ti 'een í Dios jemi, ayée pu tirá'amitiejte'e ti ayée na'a ti'itá'aca ti ráacua'ani ti te'ejnéj á'chuaata'a.

³ Ayee pu tiú'ujxe'eve'e ti a'íin í ti nain tí'icua'a caí ayén raxiéhuata a'íjna ti caí nain tí'icua'a. Ajta a'íin ti caí nain tí'icua'a, ayée pu che'atá

na'a ruxe'eve'e ti a'ín caí rá'axijte'e a'íjna ti nain tí'icua'a, a'iné Dios pu ajta ayén ra'ancuré'evi'iti a'íjna í ja'ati.

⁴ Pajta mú'ee, mi pej caí nain tí'icua'a, ¿a'atani ayén a'íjna jín timua'íjca pej piyen rá'axijte'en í ja'ati ti seíj jemi tí'ivaire'e? Capu ja'atí, a'iné seíj pu'u tí'ira'ajjte'e. Ajta a'ín í ja'ati, a'í pu ará'astijre'esin a'íjna ti tí'ira'ajjte'e. Na'ari ti pua'a caí ayén huárini, a'í pu jemin muá'itiche'en. Mí ajta, a'íjna ti nain tí'icua'a, a'í pu xaa ará'astijre'esin, a'iné tavástara'a pu ca'aníjra'a raatá'asin ti ij ayén ra'ará'astijre'en.

⁵ Ajta seíj jemi, ayée pu tirá'amitiejte'e ti sei xicaj ayén jaítze'e ruxe'eve'e í Dios jemi caí seica xicáara'an jetze. Ajta seíj jemi, ayée pu tirá'amitiejte'e ti ruxí'ej na'a ayén 'een nain xicáara'an jetze. Miché'e miyen rujímua'a mena'a tiraaxí'epi'intare'en temua'a naa, a'ij ti té'umua'atze í ru tzajta'a í ti xí'epi'in 'een í Dios jemi.

⁶ A'íjna ti ayén tirá'amitiejte'e ti seíj xicáara'an jetze jaítze'e ruxe'eve'e, ayée pu tiraaxí'epi'intare í tavástara'a jemi. Ajta a'ín ti nain tí'icua'a, ayée pu ajta rici í tavástara'a jemi, a'iné a'íjna í ja'ati ajta pu rí'i tiratá'aca í Dios. Ajta a'ín ti caí nain tí'icua'a, a'í pu ayén che'atá na'a tí'icua'a í tavástara'a jemi. A'í pu ajta rí'i tiratá'aca í Dios.

⁷ Aye'e pu'u, a'iné tetíj tena'a pua'amé iteen, capu ja'atí ayén ruseíj ruuri. Capu ajta ayén ruseíj mi'ini. ⁸ Tí pua'a tiyen i'irúuri, ayée tu i'irúuri tej ti rí'i tiraatá'an í tavástara'a na'ari ti pua'a tiyen huácui'ini, ayée tu che'atá tena'a cui'ini tej ti huatátatuiire'en í tatevij jime'e te'íjna jemi. A'íj pu jín, capu amín a'ij ti pua'a tiyen i'irúuri nusu ti pua'a tiyen huácui'ini. Teuche'e tu tavástara'a jetze ajtémecan. ⁹ A'íj pu jín, Ciríistu'u ayén huamí'i, ajta a'itáara huá'a tzajta'a í mi'ichite ti ij a'ín ayén hua'avastara'a pu'éene'e á'ara'ani a'ímej í mej meri huácuii, ajta a'ímej í mej mauj i'irúuri.

¹⁰ Pajta mú'ee, í pej caí xi tirú'umua'aree temua'a naa, ¿a'iné 'een jín piyen rá'axijte'e í a'ihuáara'a? Pajta mú'ee, í pej nain jín ti'itá'aca, a'iné 'een jín piyen raxiéhua pe'íjna í a'ihuáara'a. Capu a'atzu ayén tiraavíjte'e sej siyen rijca, a'iné naíjmi'i tu tiyen huataseíjre'esin a'íjna jemi í Dios ti ij a'ín ayén tá'uxijte'en naíjmi'ica itejmi.

¹¹ Aye'e pu xaa ne'u té'eyu'usi'i tijín:

Aye'e pu ti'ixa a'íjna í tavástara'a tijín:
A'iné nee nu ruuri, ayée pu ti'ayajna,
matíj mena'a pua'amé
mej yen chaanaca japua seijre'e,
a'í mú' títunutaxí'isin ineetzi jemi.
A'í mú' majta, miyen rí'i tinaatá'asin
me'íjna jime'e í nej Dios pú'een.

¹² A'íj pu jín, a'achú tej pua'amé tej yen seijre'e, naíjmi'i tu tiyen tiu'utaxájta mé jéjre'e í Dios jemi a'ij tej ti'itíj jín huaríj.

Tej nu'u caí ca'aníjra'a raatá'an í ta'ihuaara'a t'íj ti'itíj jín auté'itze

¹³ A'íj pu jín, tiché'e tiyen raatapuá'ajta tej tiyen té'ataxijte'e tajímua'a. Aru tiché'e tiyen raaxí'epi'intare'en í ta tzajta'a tej ti caí ché'e ti'itíj jín raatamuári'eristen í ta'ihuaara'a, nusu tej ti caí ché'e ca'aníjra'a raatá'an ti ij ti'itíj jín huamuá'itichen í Dios jemi. ¹⁴ Aye'e nu tirú'umua'aree inee, a'iné ayée nu tiú'unamuaajri'i ne'íjna jemi í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ayén ti'ayajna. Tíj na'a ti seíj racua'aca ti tí'icua'iri'i pú'een, capu ruseíj na'a raxana'ave'e a'íjna ti racua'aca. Mí ajta, ti pua'a a'íjna jemi í ja'ati ayén

tirá'amitiejte'e ti ti'itíj ayén xána'avil'ire'e, a'íjna jemi pu xaa ayén 'een, ti ayén xána'avil'ire'e.

¹⁵ Tí pua'a piyen ca'aníjra'a ratá'aca í a'ihuáara'a ti a'ín caí ayén racua'aca í ti'itíj í pej xaa racua'aca, ri'iríista a'ame pej raapuaíjtzite'en í tzajta'an a'iné, a'íjna jemi, a'í pu xána'avil'ire'e a'íjna ti ráacua. Capej xí'epi'in huaríj. Capej xaa ne'u raxí'eve'e í a'ihuáara'a pe'íjna jime'e pej ca'aníjra'a raatá'a ti ayén huárini a'ij ti tiraapuaíjtzitare. Capej mú'ee rá'apua'ajte'e í a'ihuáara'a a'iné Ciriístu'u pu ari jetzen me'ecan huamí'i. ¹⁶ Capej ché'e piyen ti'itiá'acha'íi. Na'ari caí, ayée mú seica miyen ti'ijxáatzi'ire'e muá'ara'ani me'íjna ti ayén timuá'amitiejte'e ti xí'epi'in 'een.

¹⁷ Aye'e nu tejá'amua'ixaate'e a'iné a'íjna ti ayén titaac'íi ti Dios ayén tí'ita'ajjte'e naíjmi'ica itejmi, capu ayén a'íjna jín tej tiyen tí'icua'a na'ari tej tiyen ye'eca. Capu xaa ne'u, sino ayée tu ri'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi. Teajta ri'í titeeteájturaa í ta tzajta'a. Ajta, a'í pu ca'aníjra'a taatá'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tej ti tiyen huatátatemua'ave'en.

¹⁸ Jee xaa ne'u, ja'atí ti na'a ti ayén ravaire'e í Ciriístu'u, a'íjna í ja'ati ayée pu ri'í tiratá'aca í Dios. Majta me'ín í teite, ayée pu ajta hua'aráanajche ti ayén tí'ijri'ire a'íjna í ja'ati.

¹⁹ A'íj pu jín, tiché'e tiyen ahuátaca'anen tej ti tiyen ri'í ti'itítacha'íi tej tiyen ta'ihuaamua'a tá'ara'ani temua'a naa, tej teajta ri'í huátaruuren tajímua'a tej ti jaítze'e raayí'itihua'an a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios.

²⁰ Caxu se'íjna jín raaté'uunan se'íjna ti Dios ayén raateájtuaa huá'a jemi í á'amua'ihuaamua'a se'íjna jime'e sej nain tí'icua'a. Naa pu ti'irí'een tíj na'a ti tí'icua'iri'í. Mí ajta, ti pua'a ja'atí a'íjna jín ca'aníjra'a raatá'an í ru'ihuaara'a ti a'ín ihuáare'ara'an ayén ráacua'ani a'íjna ti rajpuaíjtzí í Dios jemi, a'íj pu jín ayén auteáturaasin í Dios jemi a'íjna í ja'ati ti ayén ca'aníjra'a raatá'a í ru'ihuaara'a.

²¹ A'íj pu jín, jaítze'e pu ayén tiraavíjte'e pej caí piyen racua'aca í hua'ira'a ca'ín pej caí piyen raye'eca í nahuáj. Jee xaa ne'u patá'aj caí piyen ti'itíj jín a'ij huárini ti ayén ca'aníjra'a raatá'acare'en ti a'ín a'ihuáara'a ti'itíj jín auteáturan í Dios jemi. ²² Tí pua'a ayén timuá'amitiejte'e ti ayén ti'irí'een í Dios jemi pej piyen ti'itíj huácua'ani, patá'aj piyen ase'íj pena'a avíitzi jín tirú'umua'areere. Capej piyen tí'ixajta mé jéjre'e, teite tzajta'a. Ché'e huaújtemua'ave'en a'íjna í ja'ati ti caí rumua'atzíira'a jín á'ujxijte'e a'íjna jime'e a'ij ti ti'itíj jín rici, a'iné a'í pu ari ayén tiraaxí'epi'intare ti ayén ti'irí'een í Dios jemi.

²³ Mí ajta a'ín í ja'atí, ti pua'a caí xi temua'a naa tiraaxí'epi'intare ti ayén ti'irí'een í Dios jemi ti ij ti'itíj huácua'ani, ti pua'a ayén racua'aca, a'í pu a'íjna jín a'uxíjte'en ti a'ij pua'a rici a'iné a'í pu caí té'atzaahuate'e ayén ráacua. Ajta, ti'itíj ti na'a ti ja'atí ayén jín rici, ti pua'a caí ayén tiraaxí'epi'intare ti ayén ti'irí'een í Dios jemi ti ayén huárini, a'í pu a'íjna jín auteáturaasin í Dios jemi ti pua'a ayén rijca, a'iné capu té'atzaahuate'eca'a.

15

Tej nu'u ri'í tihua'atá'acare'en í taxí'ej teite

¹ Teajta iteen, i tej temua'a naa tirú'umua'aree a'ij ti 'een í Dios jemi, ayée pu tiraavíjte'e tej te'utáviicua'í te'íjna jime'e a'ij mej tí'ijri'ire a'íime í mej caí xi yaú'ítie temua'a naa í Dios jemi. Tiché'e caí tiyen

tena'a rahuauca itejmi jime'e a'ij ti titá'amitiejte'e, sino tiché'e rí'i ti-hua'utá'an í seica. ² Ayee pu titaavíjite'e itejmi, a'achú tej pua'amé, tej ti rí'i tiraatévaire'en í ta'ihuaara'a ti ij a'ín jaítze'e raayí'itihua'an a'ij ti tí'ijxe'leve'e í Dios.

³ Ayee pu xaa ne'u Círíistu'u ajta ayén huaríj. Capu ayée na'a rahuauca'a a'ij ti tira'aránajcheca'a, sino ayée pu tira'ará'aste a'ij ti té'eyu'usi'i tijín: “Ayee pu neetzi japua rájve mej na'ajteá'axi'ín mú'eetzi jetze me'ecan.”

⁴ Ayee pu'u, a'iné nain tíj na'a ti a'ájná'imua é'eyu'usi'ihuaca'a, ayée pu 'een jín té'eyu'usi'ihuaca'a tej ti jetzen huátamua'aten, ti ij a'ín ti é'eyu'usi'ihuaca'a ca'aníjra'a taatá'acare'en tej ti tiyen te'utáviicua'i, tea-ja tiyen rachú'leve'e ti Dios ayén tu'irájtuaani.

⁵⁻⁶ Ajta a'ín Dios ti ayén ca'aníjra'a amuaatá'aca sej si siyen hu-ateújca'anen, ajta sej si te'utáviicua'i, ché'e a'ín ajta amuaatá'acare'en sej rí'i titetiújcha'ií rujímua'a sej si siyen ru'ihuaamua'a xá'ara'ani temua'a naa a'achú sej pua'amé. Ché'e Dios rí'i tejamuaatá'acare'en a'íjna jime'e sej sej siyen rá'astijre'e í Círíistu'u ti ajta i'i Jesús, sej si naíjmi'i siyen rí'i tiraatá'an se'íjna í Dios ti ya'upuáara'an pú'een í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Círíistu'u. Setá'aj siyen rí'i tiraatá'acare'en a'achú sej tirú'umua'aree í á'amuatza'ja'a.

Naíjmi'ica pu nu'u tihúa'aci'iti í niuucari í mej jín huataújtemua'ave'esin

⁷ Setá'aj siyen che'atá sena'a ancuré'ujv'itín sej seajta sej a'ij ti Círíistu'u ajta amua'ancuré'evi'iti mú'ejmi sej si siyen se'íjna jín rí'i tiraatá'an í Dios.

⁸⁻⁹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti a'ín Círíistu'u ayén a'íjna jín te'enteájrupi ti ij hua'utévaire'en a'ímej í mej runavij a'antis'iche a'íjna jime'e mej miyen ráamua'aree ti Dios tzáahuati'ira'a jín araúraste a'ij ti ari te'ataújratziiri'i. Círíistu'u pu nain jín te'ataújratziiri'i huá'a jemi í huá'ahuaacixa'astemua'aci'i mej mi a'íme í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecantaca'a majta miyen rí'i tiraatá'asin í Dios me'íjna jime'e ti a'ín huá'ancu'uvajxi. Ayee pu té'eyu'usi'i tijín:

A'íj nu jín rí'i tímuaatá'asin huá'a tzajta'a a'ímej
í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan.

Ayee nu ti'ichuíca na'ame

nej ni ne'íjna jín rí'i tímuaatá'an.

¹⁰ Ajtahua'a ayén tijín:

Setá'aj huataújtemua'ave'en huá'a jamuan
í teitestemua'ame'en í Israél teecan,
mú'een mi sej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan.

¹¹ Ajtahua'a se'íj ayén tijín:

Setá'aj rí'i tiraatá'an í tavástara'a,
naíjmi'i mú'een, a'achú sej pua'amé,
mi sej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan.

Setá'aj seajta siyen tiu'utáchuiica í jemin
sej se'íjna jín rí'i tiraatá'an, naíjmi'i mú'een,
mi teite, mi sej yen huachéjme chaanaca japua.

¹² Ajtahua'a, ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan
tijín:

Seij pu airaújnejite'esin a'íjna jetze í Isaí.

A'í pu ayén huatase'íjre'esin

ti ij ayén tihua'uta'ajte'en naíjmi'ica a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

Majta a'íme, ayée mú rájchu'eve'esin
tí'ij a'ín hua'írájtuaani.

¹³ Ajta a'ín í Dios ti ayén ca'aníjra'a tatá'a tej ti tiyen raachú'eve'en, ché'e a'ín ayén r'í'í tejamuaatá'an sej si jeíhua huápi'i huataújtemua'ave'en, ti ij ajta amua'anpuá'ajte'en temua'a naa se'íjna jime'e sej siyen rá'astijre'e se'íjna í tavástar'a. Ché'e a'ín ajta ayén r'í'í tejamuaatá'an sej si jaítze'e siyen raachú'eve'en se'íjna jime'e sej se'íjna jetze araujca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹⁴ Ayee pu tiná'amitiejte'e ineetzi ti ayén ti'ayajna mú'ejmi jime'e sej siyen nain jín r'í'í titetiújcha'i seij seajta seij. Nain xu ú'umua'aree í ti ruxe'eve'e, seajta siyen raayí'iti sej si huaúriti seij seajta seij.

¹⁵⁻¹⁶ Ayee nu jeíhua ahuánca'ane nej ni niyen tejámuaatayú'use'en ti'itíj jime'e. Capu tí'iseicaj na'a, canu neajta tí'itziíne'eca'a nej niyen huaríj, sino ayée nu neajtahua'a ti'itíj jín amua'utámua'areeri'i ne'íjna jime'e, a'iné Dios pu ayén tinaalíjca. Ayee nu ne'íjna jín te'enteájrupi nej ni tiu'utévaire'en í Dios jemi. Neajta nu ne'íjna jín antínmua'aree nej niyen raatévaire'en í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús, nej ni niyen tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan a'ij ti ari huaríj í Dios. Ayee mú éene'e muá'aju'u tíj muai'ivéjri ti seij raateájtuaa í Dios jemi ti ij ayén r'í'í tiraatá'an.

Jee xaa ne'u, a'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu ayén huá'aruuren mej mi miyen urarí'ene'acan jín huateáturan í Dios jemi. ¹⁷ A'íj nu jín huápi'i huatántemua'ave'e jemin í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús ne'íjna jime'e nej niyen ravaire'e í Dios.

¹⁸⁻¹⁹ A'íj nu'u jín niyen á'anca'ane nej tejamuá'ixaate'en ne'íjna jime'e ti Ciríistu'u ari ayén tiú'uruu a'íjna jime'e nej ravaire'e mej mi me'ín í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan miyen ra'ará'astijre'en me'íjna í Dios. Ayee mú 'een jín rá'astijre'e me'íjna jime'e mej miyen ráanamujri'i a'ij nej tiu'utaxájtaca'a, majta miyen naasej ineetzi a'ij nej ti'itíj jín huaríj, nej niyen huaríj ti huápi'i ruxe'eve'e, í mej jín a'ij te'utasej, a'iné Dios pu raateájtuaa í rumuári'eri'ire'ara'an ineetzi jemi a'íjna jime'e nej ne'íjna jetze aránca'anejca'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

A'íj nu jín nain japua neri tihua'utá'ixaa ne'íjna í niuucari ti jime'en raxa í Ciríistu'u. Nainjapua tíj na'a a'uun mej huachéjme u Jerusalén, neajta méyee a'u mej e'eré'ete'ecaa ajta nena'a caí ne'uun ímuá'atanéj ne'íjna a'u mej a'uchéjme tíj na'a ti a'uun huatacá'a u Ilírico, nain nu jín tihua'utá'ixaa í Ciríistu'u jetze me'ecan.

²⁰ Tíj na'a nej a'utéjche nej ra'ará'astijre'en í tavástar'a ti yú e'iré'ene, ayée nu ahuánca'ane nej niyen tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e a'u mej caí xi ja'anáj yá'unamujri'i, nej ni caí niyen che'atá nena'a ne'íjna jetze autéjcheni a'u ti ari seij teja'umuáriej.

²¹ Mí neajta inee, ayée nu huaríj a'ij ti té'eyu'usí'i tíjín:

A'í mú rasejran me'íjna

í ti caí xi ja'atí a'íjna jín tihua'utá'ixaa.

Majta mú yaú'itiée muá'aju'u me'íjna

í mej caí xi ja'anáj ráanamujri'i.

Pablo pu nu'u á'uye'imi'i u Roma

22 A'ij pu jín, mu'iití mú naatá'ijmáijri'i nej caí niyen ne'uun a'atanén mú'ejmi jemi. 23-24 Aru íjii, a'iné capu ché'e mé'e é'eri'iri nej ne'uun teja'umuári'en tíj na'a ayun ti huacá'a, ajta a'iné pu'uri teja'uume a'achú pua'an nine'ira'a nej niyen tí'ijxe'eve'e nej amuaja'uvé'emuaare, ayé nu tí'imua'atze nej niyen huárini netí'ij ne'uun á'ume'en u España. Ayee nu tí'ijxe'eve'e inee nej ne'uun amuaja'utéseijra netí'ij ne'uun á'ume'en, tej ti a'atzu huátatemua'ave'en tajímua'a, sej si seajta naatévaire'en nej ni neajtahua'a u á'ume'en a'u nej á'ume.

25 Mí neajta inee, íjii, u nu a'umé'e na'ame u Jerusalén nej ni hua'utévaire'en a'ímej í mej me'uun é'eche í ta'huaamua'a, í mej Dios jemi seijre'e.

26 Majta a'ímej í mej me'uun Macedonia huachéjme, majta a'ímej í mej me'uun Acaya é'eme'ecan, ayé pu hua'aránajcheca'a mej ti'itíj hua'utá'an a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, í mej me'uun é'eche u Jerusalén.

27 Ayee pu tihua'aránajcheca'a mej miyen huárini. Jee xaa ne'u, ayé mú tihua'acha'íire'eca'a, a'iné a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, ayé pu tihua'uc'í mej ra'ancuré'an me'íjna í ti jín Dios rí'i tihua'utá'a a'ímej í mej Israel jetze ajtéme'ecantaca'a. A'ij mú jín, a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan miyen tihua'acha'íire'e mej miyen ti'itíj tihua'utá'an me'íjna í mej jín huateújvaire'en.

28 Ayee nu amuacá hua'utátuiire'esin ne'íjna í mej tiu'utá'a í ta'huaamua'a. Netí'ij nain jín ra'antic'ín, aj nu ni ne'uun a'umé mú'ejmi jemi. Neajta á'iyen u a'umé'e na'ame u España. 29 Ayee nu rú'umua'aree ti ayén té'eme a'ájna netí'ij ne'uun á'ume'en mú'ejmi jemi ti a'ín tavástar'a ayén nain jín rí'i titaatá'an naíjmi'ica itejmi. Capu ti'itíj a'ij tita'aturáate'e a'ame.

30 Ayee nu tejá'amuahuavii, ne'huaamua'a, mi sej seajta ra'ará'astijre'en í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Cirílistu'u, sej si siyen tinaatévaire'en se'íjna jime'e í nej jín tí'itese'e. Setá'aj siyen tí'ijhuaviira í Dios ineetzi jime'e.

31 Setá'aj siyen tí'ijhuaviira ti ij a'ín Dios ayén nu'irájtuaani mej mi caí a'ij neruure a'íime í mej caí miyen ra'ará'astijre'e í tavástar'a, a'íime í mej Judea huachéjme. Setá'aj seajta siyen rahuaviira mej mi me'ín í mej Dios jemi seijre'e, í mej Jerusalén é'eme'ecan, mej mi miyen ra'ancuré'an í nej jín hua'utévaire'en.

32 Ayee xu huárini nej ni ne'uun á'ume'en mú'ejmi jemi ti pua'a Dios ayén neetá'acare'en, tej ti tajímua'a huatátatemua'ave'en, tej ti teajta ca'aníjra'a huatáta'an sej teajta sej. 33 Ajta a'ín í Dios ti rí'i ta'anpuá'ajte, ché'e a'ín ayén huateá'turan naíjmi'ica jemi, mú'ejmi. Ché'e ayén teja'uré'enen.

16

Pablo pu huá'ateujte'e í ru'amiiigustemua'a

1 Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ne'íjna jime'e í ta'huaara'a ti 'íita'a, a'íjna í Febe. A'í pu huá'avaire'e a'ímej í mej e'etiújse'iri a'ujna já'ahua'a Cencrea.

2 Ayee nu tejá'amuahuavii sej si siyen ra'ancuré'evi'iti temua'a naa a'ij ti tiraavíjte'e itejmi jemi, í tej Dios jemi seijre'e. Setá'aj siyen ra'ancuré'evi'itin a'iné a'í pu ajta rá'astijre'e í tavástar'a. Setá'aj siyen

nain jín raatévaire'en tǵ na'a ti tirá'aturaate'e, a'iné a'í pu ari mu'icáca huatévai í teite, ajta pu neetzi huatévai.

³ Setá'aj hua'utateújte'en se'ímej í Priscila, seajta se'íjna í Aquila. A'í mú majta miyen neetzi jamuan tí'imuari'e tej ti naǵmi'lí raatévaire'en te'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús. ⁴ A'í mú miyen huataúra'a mej mi neetzi japua huániuuni. Ayee mú tǵn me'íjna jín huácuii. J'écan nu ne'íjna jín tí'intemua'ave'e. Majta a'íime, ayée mú majta tiú'ujtemua'ave'e matǵ mena'a pua'amé í mej e'etiújse'iri, a'íime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. ⁵ Setá'aj seajta hua'utateújte'en a'ímej í mej a'uun e'etiújse'iri a'u mej é'eche a'íjna í Priscila, ajta a'íjna í Aquila. Setá'aj seajta siyen tiraatateújte'en se'íjna í ne'amiigu í Epeneto, ti a'uun é'eche u Acaya ti ayén amuacá huataújtuiiri'í í Ciríistu'u jemi.

⁶ Setá'aj siyen tiraatateújte'en se'íjna í María, a'íjna ti ari jeíhua tiu'umuáiej mú'ejmi jemi. ⁷ Setá'aj seajta hua'utateújte'en se'ímej í Andrónico, seajta í Junias. A'í mú majta nee jamuan aiteánami'ihuaca'a. Majta a'íime í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'í mú temua'a naa huá'amuajte me'íjna í mej hua'apua, í mej majta amuacá ra'ará'astijre í Ciríistu'u nee caí inee.

⁸ Setá'aj siyen che'atá sena'a tiraatateújte'en se'íjna í Ampliato, í nej jeíhua raxí'eve'e í tavástar'a jemi. ⁹ Ayee xu seajta tiraatateújte'en se'íjna í Urbano ti ta jamuan ravaire'e í Ciríistu'u. Setá'aj siyen tiraatateújte'en se'íjna í Estaquis, í ne'amiigu í nej neajta jeíhua raxí'eve'e. ¹⁰ Setá'aj se'íjna huatatéujte'en í Apeles. A'í pu jeíhua rá'uviicua'iri'í í Ciríistu'u jetze me'ecan, ajta ayée pu tiu'utéemua'íti. Setá'aj siyen hua'utateújte'en se'ímej í mej Aristóbulo jamuan é'eche.

¹¹ Setá'aj seajta raatateújte'en í ne'ihuaara'a, se'íjna í Herodión. Ajta a'íime í mej Narciso jamuan é'eche, í mej majta rá'astijre'e í tavástar'a, setá'aj siyen che'atá sena'a tihua'utateújte'en.

¹² Setá'aj seajta se'ímej huatatéujte'en a'íjna í Trifena, seajta se'íjna í Trifosa. A'í mú 'úucaj pú'een, í mej majta jeíhua huápi'í tí'imuari'e í tavástar'a jemi. Setá'aj siyen raatateújte'en se'íjna í Pérsida, í ne'amiigu í nej neajta jeíhua raxí'eve'e. A'í pu a'íin pú'een seǵ í 'íta'a ti ajta jeíhua huápi'í ari tiu'umuáiej í tavástar'a jemi.

¹³ Setá'aj seajta raatateújte'en se'íjna í Rufo, tavástar'a ti ra'antíhua'u. Setá'aj seajta siyen raatateújte'en se'íjna náanajra'an a'íjna í Rufo, a'iné a'í pu ayén tináacha'í cumu nej yaujra'an i'í pú'eene'en. ¹⁴ Setá'aj siyen hua'utateújte'en se'ímej í Asíncrito, seajta se'íjna í Flegonte, seajta se'íjna í Hermas. Setá'aj siyen che'atá sena'a hua'utateújte'en í seica, se'íjna í Patrobas, seajta se'íjna í Hermes, seajta a'ímej í ta'ihuaamua'a í mej huá'a jamuan e'eré'etei. ¹⁵ Setá'aj seajta se'ímej huatatéujte'en se'íjna í Filólogo, seajta se'íjna í Julia, seajta se'íjna í Nereo, seajta í juutzeájra'an ti 'íta'a, seajta se'íjna í Olimpás, setá'aj seajta siyen hua'utateújte'en naǵmi'lica a'ímej í mej huá'a jamuan e'eré'etei, í mej majta Dios jemi seijre'e.

¹⁶ Setá'aj seajta siyen hua'utateújte'en seǵ seajta seǵ a'ij ti tiraavǵjte'e í Dios jemi. Matǵ mena'a pua'amé í mej e'etiújse'iri mej mi raanájche í Dios, naími'lí mú miyen tejá'amuateújte'e.

¹⁷⁻¹⁸ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, mú'een, ne'ihuaamua'a. Rí'í xu'u mú'een a'ímej jemi í mej ca'anǵra'a amuaatá'aca seǵ si já'íta'a a'utacíine, majta miyen á'amuamuari'eriste'e seǵ siyen auté'itzen í Dios jemi. A'í mú meri ajtacǵ a'íjna jetze a'ij seǵ

seri tíraarí'ire. Caxu huá'a jamuan á'ujjuhua'ane'en, a'iné matíj mena'a mej miyen 'een, camu a'atzu ravaire'e í tavástará'a, a'íjna í Ciríistu'u. Rujímua'a mu'u ravaire'e. Ayee mú me'íjna jín huá'acuanamua í teite í mej caí tí'titíj jín á'atura. Ayee mú me'íjna jín tihua'a'ixaate'e niuucari jime'e tí ayée na'a naa namuajre'e, nusu tí'titíj í mej jín ahuaújtzaahuat'e'en a'íime í mej miyen ranamua.

¹⁹ Naími'i mú meri miyen ráanamujri'i sej seri rá'astijre'e í tavástará'a. A'íj nu jín huápi'i netémua'ave'e mú'ejmi jime'e. Mí neajta inee, ayée nu tí'ijxe'eve'e sej siyen támua'aree sej si siyen rijca a'íj tí ayén tiraavíjte'e í Dios jemi, sej si seajta caí siyen huataúra'an sej siyen rijca se'íjna jime'e tí a'íj pua'a 'een. ²⁰ Ajta a'íjn í Dios tí rí'i ta'anpuá'ajte, ca'anacan pu nain jín ra'antipúa'ajte'esin a'íjna í Satanás, tí ij ayén amuaatá'an sej nain jín raatémua'ítin se'íjna í tiyaaru'u.

²¹ A'í pu ayén yé á'amuaateujte'e a'íjna í Timoteo, tí ne jamuan tí'imuarí'e. Yé mú majta á'amuaateujte'e í ne'ihuaamua'a a'íjna í Lucio, ajta í Jasón, ajta a'íjna í Sosípater.

²² Neajta inee, í nej í'i Tercio, í nej neajta niyen rá'ayu'uxa í Pablo jetze me'ecan ne'íjna í yu'uxari, nee nu neajta á'amuaateujte'e í tavástará'a jetze me'ecan. ²³ Ajta a'íjna í Gayo, í nej jemin yé huaca ajta tí rí'i tihua'atá'aca naíjmi'íca a'ímej í mej miyen yé tí'ujse'iri meyajna, a'í pu ajta yé á'amuaateujte'e. ²⁴ Majta a'íime, í Erasto tí a'íjna jín tí'ítéjvee íiye chajta'a tí tumín tíse'iri, ajta a'íjna í ta'ihuaara'a, a'íjna í Cuarto, a'í mú majta yé á'amuaateujte'e.

I tí jín ra'antipúa'ajte

²⁵ Tiché'e tiyen rí'i tíraatá'an te'íjna í Dios tí ayén raayí'iti tí ca'aníjra'a amuaatá'an sej si siyen rí'i títetí'ujcha'íca a'íj nej tejá'amua'ixaate'e ná'aye'i ne'íjna jime'e í niuucari tí jime'en raxa a'íj tí huaríj í Jesús tí ajta í'i Ciríistu'u. A'íjna í niuucari, a'íi pu a'íjn pú'een í tí Dios jín ari títaataseíjrate a'íjna tí ayén rú'avaataca'a tíj na'a tí Dios raatétaahuaca'a í chaanaca tí yú e'ír'é'ene.

²⁶ Mí ajta íjii, Dios pu ari títaataseíjrate. A'íjna í Dios tí seijre'e tíj na'a rusén jime'e, a'í pu ayén tíu'uta'aíjtaca'a tej tiyen ráamua'aree te'íjna jetze í mej jetzen ra'utéyu'uxaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Ayee pu tí'ijxe'eve'e mej mí naími'i matíj mena'a pua'amé í mej íiye seijre'e í chaanaca japua, mej mí rá'antzaahuat'e'en, majta ra'ará'astijre'en í jemin.

²⁷ Tiché'e tiyen rí'i tíraatá'acare'en tíj na'a rusén jime'e te'íjna í Dios tí a'íjn ruseíj nain jín támua'aree. Tiché'e tiyen rí'i tíraatá'acare'en a'íjna jime'e tí ta japua huaniú a'íjna í Jesús tí ajta í'i Ciríistu'u. Ché'e ayén teja'uré'enen.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Corinto a'uchéjme'ecaa, í ti seíj

Pablo pu huá'ateujte'e

¹⁻² Inee, i nej i'í Pablo, í ti Dios na'antíhuau ruxí'evi'ira'a jime'e nej ni tiu'utévaire'en í Ciriístu'u jetze me'ecan ti ajta a'ín pú'een í Jesús, ne'íjna jamuan í ta'ihuaara'a í Sóstenes. Yee nu tejá'amuayu'use'e mú'een mi sej se'uun e'etiújse'iri se'újna Corinto sej si raateánajche í Dios, mi sej rí'í tí'itesejre'e se'íjna jime'e ti a'ín Ciriístu'u, ti ajta Jesús pú'een, mú'ejmi huateúra'ate, ajta mú'ejmi huatajé sej si jemin sejre'e. Mú'een xu seajta huá'a jemi sejre'e matíj mena'a pua'amé mej yen sejre'e tíj na'a ve'ée í chaanaca í mej majta miyen tí'ixa ti yee Jesús pu hua'avastara'a pú'een. Jee xaa ne'u, a'í pu a'ín pú'een í hua'avastara'a, ajta ayén che'atá na'a tavástar'a pú'een itejmi.

³ Ajta a'ín í Dios í tej rájya'upua, ajta í tavástar'a a'íjna í Jesús ti ajta Ciriístu'u pú'een, míché'e me'ín rí'í tejamuaatá'an, majta amua'anpuá'ajte'en.

Í ti jín Dios rí'í tihua'utá'a

⁴⁻⁵ Ja'anáj ti na'a nu niyen rí'í tiraatá'aca í Dios nej ranajche mú'ejmi jime'e, a'iné jeíhua pu rí'í tejamuaatá'a í Dios a'íjna jime'e sej seri jemin sejre'e í Ciriístu'u, ti ajta Jesús pú'een, a'ine a'íjna jemi mú'een xu seri nain te'encuré'a ti tejámuatéva'iri í sej jín tihua'utá'ixaate'en í teite, ajta í sej jín yaú'tiíeé xá'ara'ani a'ij ti 'een í Dios jemi. ⁶ Ayee pu 'een jín amuaáruu a'iné mú'een xu temua'a naa tihua'utá'ixaa í teite í Ciriístu'u jetze me'ecan. ⁷ A'íj pu jín caí tí'iti jama'utéturaate í ti jín Dios rí'í tejamuaatá'a. A'íj xu jín, seuj rachú'eve'e ti yen huatasejre'en í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciriístu'u pú'een.

⁸ A'í pu ajta ca'aníjra'a amuaatá'asin sej si te'utáviicua'i ajta na'a caí nain te'entipua'are, ti ij caí ja'ati tí'iti jín a'amua jetze tí'ijpua'ajte'e a'íjna xicáara'a ti jetzen tihua'axiejte'en í teite a'íjna í tavástar'a, í Jesús ti ajta Ciriístu'u pú'een. A'í pu xaa tihua'axiejte'en a'achú mej pua'amé yen huachéjme í chaanaca japua. ⁹ Ayee pu té'eme a'iné Dios pu ayén araúrastejsin a'íjna jime'e í ti jín te'ataújratziiri'i. Ajta, a'í pu amuaatajé sej si siyen ruuristan jamuan í yaujra'an a'íjna í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciriístu'u pú'een.

Pablo pu ayén tihua'a'ihua'u tíjín: “¿Ni qui ayén huatámu'íire í Ciriístu'u?”

¹⁰ Mi neajta inee, ayée nu jeíhua tejá'amua huavii niuucajtze'en a'íjna í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciriístu'u sej si ruxí'ej sena'a tí'ixajta, sej si caí ché'e já'ita'a a'utaci'ica'an, sej si seajtáhua'a rí'í huaújruren, sej si se'íjna jín anteújseire'en naíjmi'i sej si siyen che'atá sej sena'a jín siyen tí'ixi'epi'íntare'e.

¹¹ Ayee nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e, ne'ihuaamua'a, a'iné a'íme í mej Cloé jemi é'eche, a'í mú miyen tinaatá'ixaa mú'ejmi jime'e sej nu'u rújaaxiejví'i rújímua'a sena'a. ¹² A'íjna jime'e í sej nu'u rújaaxiejví'i, ayée pu huataújmua'a sej siyen rici, ti seíj ayén tí'ixa yee: “Nee nu Pablo jetze ajtémecan.” Ajta seíj ayén yee: “Neajta inee, Apolos nu jetze

ajtéme'ecan." Ajta seij ayén yee: "Nee nu Pedro jetze ajtéme'ecan" na'ari yee: "Nee nu Ciríistu'u jetze ajtéme'ecan."

¹³ Niché'e a'atzu tejámuaata'íhua'u. ¿Ni qui ayén seicié huaújrui í Ciríistu'u ti ij ayén huatámu'íire? Capu xaa ne'u. ¿Ni qui miyen ná'utatai í cúruu jetze ineetzi í nej í'i Pablo mú'ejmi jetze me'ecan? Camu xaa ne'u a'atzu. Ari íjii, ¿ni qui niyen á'amuaa'íhuaca'a neniúucajtze'e í nej í'i Pablo? Canu xaa ne'u a'atzu.

¹⁴⁻¹⁵ Jé'ecan nu rí'i tiratá'aca í Dios nej caí ja'ati huámua'íhuaca'a sino a'ímej nu'u ne'íjna í Crispo, neajta ne'íjna í Gayo. Ayee nu'u huaríj sej si caí se'íjna jín á'ujtzaahuate'e se'íjna jime'e sej huámua'ívijhuaca'a neniúucajtze'e. ¹⁶⁻¹⁷ Neajta nu huá'umua'íhuaca'a a'ímej í teitestemua'ame'en a'íjna í Estéfanos. Ayee pu'u xaa ne'u, canu cui'i ramua'aree ti pua'a neajtahua'a seij huámua'íhuaca'a nusu necaí.

Jee xaa, capu Ciríistu'u ayén ne'uta'íteca'a nej ni huá'umua'íhua í teite sino ayée pu 'een jín ne'uta'íteca'a nej ni niyen tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e í ti jín Dios hua'irájtuaani. Capu ayén ne'uta'íteca'a nej ni ne'íjna jín tihua'utá'ixaate'en nej jeíhua huápi'i raayí'iti í huá'amua'atziira'a a'ímej í teteca í mej nu'u rí'i tiu'uyí'iti. Capu xaa ne'u, sino ayée pu'u a'íjna jín ne'uta'íteca'a ti ij ayén tí'ivaire'e á'ara'ani í muári'eri'ire'ara'an a'íjna í niuucari ti jíme'en raxa í Ciríistu'u, í mej rá'utatai í cúruu jetze.

Ciríistu'u pu a'ín pú'een í muári'eri'ire'ara'an í Dios

¹⁸ Ayee pu'u, a'iné a'ímej jemi í mej a'uvá'itzi, ayée pu tihua'amitiejte'e tej huatétatimua'í te'íjna jime'e tej tiyen tihua'ixaate'e ti Ciríistu'u ayén huamí'í huá'a jetze me'ecan í cúruu jetze. Mí teajta iteen, í ti Dios tu'irátuaasin, téjmi pu ayén titá'amitiejte'e ti a'ín niuucari a'ín pú'een í muári'eri'ire'ara'an í Dios. ¹⁹ A'iné ayée pu té'esiímua'í tijn:

Nee nu yee ra'antipua'ajte'esin
 í huá'amua'atziira'a a'ímej
 í mej nu'u jeíhua huápi'i raayí'iti.
 Neajta nu yee raaté'uuna nain
 í mej meri raarí'ire a'íme
 í mej temua'a tirú'umua'aree.

²⁰ Ti pua'a ayén tí'ayajna, ¿a'uné a'ij 'é'en a'íjna í ti temua'a tirú'umua'aree? Capu xaa ne'u mé'e já'ahua'a. Ajta a'ín ti tiú'ujmua'ate, ¿a'uné a'ij 'é'en a'íjna? Capu ajta mé'e já'ahua'a. Na'ari í seij ti ayén huápi'i raayí'iti ti tiu'utaxáj a'ímej jemi í mej íjii huáteite, ¿a'uné é'eseijre'e? Capu ché'e mé'e é'eseijre'e a'iné Dios pu ari raatasejrataca'a ti caí tí'iti a'ij huataújmu'a í huá'amua'atziira'a a'ímej í mej yen japuan huachéjme í chaanaca.

²¹ Mí ajta a'ín í Dios, ayée pu raaxí'epi'intare rumua'atziira'a jime'e ti caí rí'iríista a'ame mej miyen me'íjna jín ráamua'ati huá'amua'atziira'a jime'e a'íme í mej miyen íiyen seijre'e. Ayee pu 'een jín ayén raaxí'epi'intare í Dios a'iné ayée pu raxí'eve'eca'a ti ayén hua'irájtuaani a'íjna jime'e mej miyen rá'atzaahuate'e a'íjna í niuucari ti nu'u caí a'ij huataújmu'a, í niuucari tej tiyen tihua'ixaate'e.

²² Majta me'ín, í mej Israel jetze ajtéme'ecan, ayée mú tí'ijhuavii í Dios jemi í mej jín rí'i naa te'utasej, ajta a'íme í mej seij chuejra'a japua é'eme'ecan, a'í mú rahuauhau í mua'atziira'a mej mí me'íjna jín nain au'itíe muá'ara'ani. ²³ Mí teajta iteen, ayée tu tihua'ixaate'e te'íjna jime'e í Ciríistu'u í mej rá'utatai í cúruu jetze. Ajta a'ín í niuucari í tej jín

tihuá'ixaate'e, ayée pu a'íjna jín hua'utájaaxiejte'esin a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan. Ajta a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, ayée pu tihuá'amitiejte'e ti caí a'íj huataújmu'a.

²⁴ Mi majta a'íme, í ti Dios hua'utajé, ti pua'a a'íme í mej Israél jetze ajtémecan na'ari mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, ayée pu tihuá'amitiejte'e ti Ciríistu'u a'ín pú'een í muári'eri'ire'ara'an ti jín Dios hua'irájtuaani, ajta a'í pu a'ín pú'een í mua'atzíira'a ti jín Dios tí'ajta.

²⁵ Jee xaa ne'u, a'íjna ti nu'u caí a'íj huataújmu'a, a'íjna ti Dios jemi é'eme'ecan, jaítze'e pu raayí'ti caí í huá'amua'atziira'a í teteca. Ajta a'íjna ti nu'u caí rú'uca'anisti'i í Dios, jaítze'e pu tí'ivaire'e caí í huá'amuarí'eri'ira'a í teteca. ²⁶ ¿Ni caí ayén tejamuá'amitiejte'e mú'ejmi? Casí'i, a'íj ti 'een mú'ejmi tzajta'a ti Dios ayén amuaatajé. Caxu mu'íi mi seij jeíhua huápi'i rú'umua'aree í huá'amua'atziira'a a'ímej, í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua. Caxu seajta mu'íi mi seij se'íjna jín antiújmu'a'aree í ti jeíhua huápi'i ruxe'leve'e nusu se'íjna jetze airaújnejjte a'ímej í mej ruxiéehua á'ujjhu'a'ane'e. Caxu xaa ne'u.

²⁷ Mi ajta a'ín Dios, a'í pu hua'antíhuau a'ímej í mej caí a'íj té'umua'areeca'a ti ij a'ín hua'utatévi'iraste'en a'ímej í mej miyen rusejrata mej nu'u jeíhua huápi'i té'umua'aree. Dios pu ajta ayén hua'antíhuau a'ímej í mej caí tí'itij jín antiújmu'a'aree a'ímej jemi í mej yen huachéjme chaanaca japua ti ij ajta hua'utatévi'iraste'en a'ímej í mej ve'ecán jín títetateí.

²⁸⁻²⁹ Jee xaa, Dios pu ayén hua'antíhuau a'ímej í mej caí huá'a jetze tí'ica'anejca'a, ajta a'ímej í mej huá'axieehuataca'a. Ayee pu xaa ne'u tí'ayajna, Dios pu ayén a'íjna jín hua'antíhuau a'ímej í mej caí seijre'e a'ímej jemi í teteca ti ij ayén hua'antipúa'ajte'en a'ímej í mej títetateí íyen chaanaca japua, ti ij caí ja'ati ayén á'ujtzaahuat'e'e í Dios jemi.

³⁰ Mi seajta mú'een, xu'uri jemin seijre'e í Ciríistu'u a'íjna jime'e a'íj ti tejámuaxí'epi'íntari'iri'i í Dios. Ciríistu'u pu jemi é'eme'ecan í Dios mua'atzíira'a í tej jín tirú'umua'aree a'íj ti 'een í Dios jemi. A'í pu ajta ta japua huaniú tej ti rí'éene'ecán jín a'uteáturan í jemin. Ciríistu'u pu mú'ejmi huateúra'ate. A'í pu ajta tiu'utanájchitaca'a a'amua jime'e í seij jín té'echa'ica'a. ³¹ A'íj pu jín, ayén té'eyu'usi'i tijín: "Ti pua'a yee ja'ati ayén raxí'leve'e ti tí'itij jín á'ujtzaahuat'e'en, ché'e a'ín ayén huá'ini a'íjna jime'e a'íj ti tavástara'a ayén rí'i tiraatá'a."

2

Ayee pu'u na'a tihuá'ixaate'e a'íjna jime'e í Ciríistu'u í mej rá'utatai

¹⁻² Neajta inee, ne'ihuaamua'a, netí'ij amuacáí á mú ja'uvé'emuaareca'a nej ni tejámuatá'ixaate'en í niuucari ti jín Dios te'ataújratziiri'i, canu cui'i niyen ne'íjna jín tejamuá'ixaa ne'íjna jime'e í niuucari ti huápi'i jín naa namuajre'e, canu neajta ne'íjna jime'e í huá'amua'atziira'a í teteca sino ayée nu tiraaxí'epi'íntare nej a'í na'a yaú'itíe ná'ara'ani mú'ejmi jemi ne'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een, í mej rá'utatai í cúruu jetze.

³ Neajta, netí'ij ne'uun a'utéveeca'a mú'ejmi jemi, ayée nu amua'aséijrate'ecaa ti nu'u caí nú'uca'anisti'i. Cu xiee nej tí'itziine'eca'a. Jee xaa, jeíhua nu névivejca'a.

⁴ Ajta a'ín í niuucari, í nej jín tejamuá'ixaa, capu ayén éene'e tíj a'íjna ti huápi'i naa namuajre'e, ti ajta huá'amua'atziira'a jetze

airánineica í mej jín huá'amua'ítici í teite. Capu xaa ne'u, sino ayée nu ne'íjna jín tejámuaatá'ixaa sej si ráamua'aree nej ne'íjna jetze aránca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ajta a'íi pu jemin me'ecan í muári'eri'ira'a í nej jín niyen ríci. ⁵ Ayee nu ne'íjna jín huaríj, sej si caí se'íjna jetze araújca'anen í huá'amua'atziira'a í teteca sino sej si se'íjna jetze araújca'anen í muári'eri'ire'ara'an í Dios se'íjna jime'e í sej té'atzaahuat'e.

A'ijna ti rú'avaataca'a í Dios jemi, ti ajta ari titaatasejrate

⁶ Mi teajta iteen, teen tu xaa te'íjna jín tejamuá'ixaa sej jime'e í mua'atziira'a a'ímej tzajta'a í mej meri tiu'unájmi'ire. Ajta a'íin í mua'atziira'a, capu huá'a jetze huanéj a'ímej í mej yen japuan seijre'e í chaanaca. Capu ajta huá'a tzajta'a me'ecan a'ímej í mej tí'ajta íyen chaanaca japua, í mej majta a'uvá'ítzi. ⁷ Jee xaa ne'u, teen tu tiyen raxa í Dios mua'atziira'a jime'e ti caí rí'irí ti ja'ati ayén rusej a'ij tirájteuni, í mua'atziira'a ti rú'avaataca'a ti jíme'en ajmí'i imuá'íj caí xi huatasejre í chaanaca. Dios pu ayén tiraaxí'epi'intare ti ayén tí'itaci'iti itejmi a'íjna ti huápi'i naa seíre'e á'ara'ani.

⁸ Mi majta a'íime, í mej yen tí'ajta íyen chaanaca japua, capu a'atzu a'ij tihuá'amitiejte'eca'a a'íjna ti rú'avaataca'a, a'iné ti pua'a miyen ramua'arérecajche'e, camu miyen tirá'atatánche'e í tavástar'a, í ti ajta huápi'i naa tí'iseijre'e á'ara'ani tj na'a rusén jime'e. ⁹ Mi ajta, ayée pu té'eyu'usi'i tijín:

A'ijna ti yee Dios rí'i ráaruu a'ímej jime'e
 í mej raxí'leve'e,
 capu ja'ati ayén raasej,
 capu ajta a'ij tihuá'amitiejte'eca'a
 a'ij ti té'eme'enche'e.

¹⁰ Mi ajta a'íin, Dios pu taatasejrate a'íjna jime'e ti téjmi jemi raateájtuaa a'íjna í ruxíejniu'uca ti ij a'íin ayén titaata'ítii. Ajta a'íin xiéjniu'ucare'ara'an, nain pu jín ayén tirá'amitiejte'e, ajta nain pu tirú'umua'aree a'ij ti tirá'amitiejte'e í Dios.

¹¹ Ayee pu'u, a'iné huá'a jime'e í teteca, a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í teáata'a, a'íi pu'u tirú'umua'aree a'ij ti tirá'amitiejte'e a'íjna í ja'ati. Ayee pu che'atá na'a 'een í Dios jemi. Capu ja'ati tirú'umua'aree a'ij ti tirá'amitiejte'e í Dios sino a'íi pu'u í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹² Mi teajta iteen, catu te'íjna ancuré'a í huá'amua'atziira'a a'ímej í mej yen japuan huachéjme í chaanaca sino a'íi pu téjmi jemi huateájturaa a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tej ti yaú'ítíe tá'ara'ani a'ij ti Dios ari ruxí'evi'ira'a jín rí'i titaatá'a. ¹³ A'ii pu a'íin pú'een í tej amuá'ixaa. Capu a'íin na'a pú'een í huá'amua'atziira'a í mej jín tá'itíiri'í í teteca sino a'íi pu a'íin pú'een í niuucari ti ayén jín tá'itíiri'í í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ayee tu ríci tej huaú'ixaa a'ij ti huataújmu'a í mua'atziira'a ti Dios jemi é'eme'ecan te'íjna jime'e í niuucari ti a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ca'aníjra'a taatá'a tej tiyen tiu'utaxáj.

¹⁴ Ajta a'íjna ti caí jemin huateájturaa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu caí ra'ancuré'asin a'íjna ti jemin é'eme'ecan í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'iné capu tí'iti a'ij huataújmu'a a'íjna jemi í ja'ati. Capu rí'irí ti a'íin yaú'ítíe á'ara'ani a'iné ayée pu ruxe'leve'e ti ja'ati ayén jetzen araújca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ti ij ayén tirá'amitiejte'e a'ij ti huataújmu'a.

¹⁵ Ajta a'ñin ti jetzen araújca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, nain pu ayén tirá'amitiejte'e a'ame ti pua'a ayén tí'ivaire'e nusu caí. Mi ajta, capu rí'irí ti seij ayén rá'axijte'en a'íjna í ja'ati, ti pua'a tí'ivaire'e nusu caí. ¹⁶ Ayen tijín: “¿A'ataani yee tirú'umua'aree a'ij ti tirá'amitiejte'e í tavástara'a ti ij a'ñin ja'ati ayén tirá'itíi?” Mi teajta iteen, ayée pu ayén titá'amitiejte'e a'ij ti ajta tirá'amitiejte'e í Ciríistu'u.

3

Mej nu'u tí'imuarí'e jamuan í Dios

¹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, ne'ihuaamua'a, ti caí huatári'iristareca'a nej niyen tejámuaatá'ixaate'en tíj a'ñime í ti huá'a jemi huateájturaa í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, sino tíj a'ñime í mej yen japuan seijre'e í chaanaca, mi sej seuchén huataújtuiiri'í í Ciríistu'u jemi. ² Netí'ij tejamuaamí, canu cua'ira jamuaamí sino a'íj nu'u amua'antí'ite í léechi a'íné caxu xi yá'ujepi'ira'a í cua'ira. Seajta íjii, seúche'e xu siyen 'een. Caxuu xi teja'ujépi'ira'a.

³ Seúche'e xu siyen e'en matíj a'ímej í mej yen japuan huachéjme í chaanaca. A'íné ayée pu seijre'e mú'ejmi tzajta'a cumu sej ruchueere'e, seajta sej rújaaxiejví'í. ¿Ni caí ayén huataújmu'a'a sej seuj huá'a jemi ajtémecan a'ímej í mej yen japuan seijre'e í chaanaca? Jee xaa ne'u, mú'een xu siyen tí'ijri'ire a'ij mej tí'ijri'ire í seica í teteca. ⁴ Ayee xu rici. Seij ti mú'ejmi jemi ajtémecan ayén tí'ixa tíjín: “Nee nu Pablo jetze ajtémecan.” Ajta í seij ayén tíjín: “Neajta inee, Apolos nu jetze ajtémecan.” ¿Ni secá siyen che'atá sena'a rici matíj a'ímej í teteca í mej caí jetzen seijre'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios? Jee xaa ne'u, ayée xu rici.

⁵ Niché'e a'atzu tejá'amua'ihua'u. ¿A'íné tí'itij jín tí'ivaire'e a'íjna í Apolos, na'ari tí'itájni jín na'antínmu'a'aree inee, inee í'í Pablo? Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Teen tu'u ravaire'e í tavástara'a jemi. Ayee xu 'een jín té'antzaahua í tavástara'a jemi se'íjna jime'e tej tiyen ravaire'e, a'ij tíj a'ñin titaa'íjca seij ajta seij. ⁶ Ayee nu tí'ivaire'e tíj ja'ati ti ayén tiú'uhuii, ajta a'ñin í Apolos, a'ñi pu ayén tí'ivaire'e tíj ja'ati ti tiú'ipuaa. Ajta a'ñin í Dios, a'ñi pu raaváujsi'iri'í ti ij huáçire.

⁷ A'íj pu jín, a'íjna ti tiú'uhuii, capu tí'itij jín ruxe'eve'e. Ajta a'ñin ti tiú'ipuaa, capu tí'itij jín ruxe'eve'e, sino a'ñi pu xaa í Dios ti raaváujsi'iri'í ti í huáçire, a'ñi pu xaa a'ñin pú'een í ti ruxe'eve'e. ⁸⁻⁹ Naíjmi'í mú tí'ivaire'e a'íjna ti tí'ihuúite'e, ajta a'íjna ti tí'ipuáa á'aye'í. Ruxí'ej mu'u tí'ivaire'e, ajta Dios pu ayén hua'utá'asin a'ij ti tiraavíjite'e a'íjna jime'e í ti rací'icipua í ti jín tiu'umuáriej, a'íné teen tu jamuan tí'imuarí'e í Dios.

Seajta mú'een, ayée xu tí'itij jín tí'ivaire'e tíj a'u mej tejé'etaseehua, ajta tíj chí'ij ti Dios rá'ajtaahua.

¹⁰ Mi neajta inee, a'íné Dios pu jeíhua huápi'í naa tinaatá'a nej ni niyen tiu'umuári'en, ayée nu huaríj tíj ja'ati ti chí'ij ájtaahua. Nee nu ra'itátaahuaxi ne'íjna ti japuan ájtaavijhua í jaxu'u tíj ja'ati ti temua'a naa raayí'iti. Ajta í seij, a'ñi pu japuan té'ajtaahua. Ajta ayén ruxe'eve'e ti rí'í naa tirá'ajtaahua ti ij caí a'íj pua'a éene'e ájci'ipíihua. ¹¹ A'íné, jime'en a'íjna ti a'itátaavijhua, seij pu'u pú'een, ajta a'ñi pu a'ñin pú'een í Jesus ti ajta Ciríistu'u pú'een. Capu máàj ja'ati ti ayén tí'ivaire'e tíj a'íjna ti a'itátaavijhua.

¹²⁻¹³ Ajta, ayée pu seíre'e a'ame ti tí'itij ti jín japuan ájtaavijhuaca'a ti pua'a a'íjna jime'e í oro nusu plata jime'e na'ari tetej jime'e ti

huápi'i tí'ijnajche. Ajta ayén che'atá na'a seíre'e a'ame ti pua'a ayén ájtaavijhuaca'a a'íjna jime'e í cìyej na'ari íxaj jime'e ca'ín huáacixa'a jime'e. Jee xaa ne'u, ayée pu seíre'e a'ame í tí'iti í mej jín tiu'umuáriej í teite, seij ajta seij, matíj mena'a pua'amé mej íyén seíre'e í chaanaca japua. A'íjna xicáara'a jetze, ayée pu Dios raaxí'epi'íntare'en a'íj ti 'een, a'íné ayée pu teja'uré'enejsin tíj taij ti jín hua'utasejírate'esin. Ajta a'íjna í taij, a'íi pu raatémua'atzi ti pua'a xí'epi'ín metiu'umuáriej seij ajta seij nusu mecaí.

¹⁴ Ti pua'a ayén té'eviicua'i í taij tzajta'a a'íjna ti jín ja'ati tiu'umuáriej, ayée pu tí'iraci'iti a'íjna í ja'ati a'íj ti tiraavíjete. ¹⁵ Na'ari caí, ti pua'a huateájtaani í ti jín tiu'umuáriej í ja'ati, nain pu á'ujisin. Ajta a'ín í ja'ati, Dios pu xaa ru'irátuaasin aru ayée pu éene'e a'ame tíj ja'ati ti xa'ichu'í a'uun ráavai í taij tzajta'a.

¹⁶ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ne'íjna jime'e sej se'ín pú'een í chí'ira'an í Dios. Ajta mú'ejmi tzajta'a pu huateájturaa í xie'jniu'ucare'ara'an í Dios. ¹⁷ Ti pua'a ja'ati ayén raaté'uuna a'íjna í chí'ira'an í Dios, Dios pu ra'antipua'ájte'esin a'íjna í ja'ati a'íné pu'uri Dios huateúra'ate a'íjna í chí'ij, sej mú'een se'ín pú'een í chí'ira'an í Dios.

¹⁸⁻¹⁹ Caxu rucuanamua rujímua'a. Ti pua'a ayén tirá'amitiejte'e seíj í ja'ati ti ayén rí'í tirú'umua'aree a'íjna jime'e í huá'amua'atziira'a a'ímej í mej íjii huáteite, ché'e a'ín caí ché'e ayén á'ujtzaahuate'e a'íjna jime'e í huá'amua'atziira'a. Ché'e a'ín ayén ra'ancuré'an í mua'atziira'a ti tavástar'a jetze é'eme'ecan, a'íné a'íjna í huá'amua'atziira'a a'íme í mej íjii huáteite, capu tí'iti a'íj huataújmu'a í Dios jemi. Ayee pu xaa té'esiímua'i tíjín: “Dios pu huá'avivi'ira'an a'ímej í mej miyen á'ujtzaahuate'e me'íjna jime'e mej tí'ihua'itaca í rumua'atziira'a jime'e.”

²⁰ Ajta ayén té'eyu'usi'í tíjín: “Tavastara'a pu ramua'aree ti caí tí'itij vaire'e í huá'amua'atziira'a a'íme í mej nu'u jeíhua huápi'i té'umua'aree.”

²¹⁻²² A'íj xu jín, caxu ché'e siyen á'ujtzaahuate'e se'íjna jime'e sej nu'u seíj jetze ajtémecan í teáata'a. Naími'í pu ayén tejá'amua'ac'í'iti, ti pua'a niyen tejá'amua'aire'e inee, i nej í'í Pablo na'ari a'ín Apolos ayén tejá'amua'aire'e nusu a'íjna í Pedro. Ti pua'a ayén a'íjna jín rí'í tejamu'atá'an í Dios a'íjna jime'e tíj na'a ti íyén seíre'e chaanaca japua nusu sej siyen ruuri huateájturan na'ari sej siyen huácu'í'ini, tí'iti ti a'íj ti ayén íjii tí'iseíre'e ca'ín tí'iti ti ayén teja'uré'enejsin, naími'í pu ayén tejá'amua'aire'en.

²³ Seajta mú'een, ayée xu se'íjna jetze ajtémecan í Círístu'u, ajta a'ín Círístu'u, a'íi pu ajta Dios jetze ajtémecan.

4

I mej jín antiújmua'aree a'íme ti Dios tihua'uta'í'ire

¹ Ayee pu ruxe'eve'e ti ayén tejamu'á'amitiejte'e ítejmi jime'e tej tiyen ravaire'e í Círístu'u, ajta ti ayén titaa'íjca a'íjna jime'e í ti rú'avaa í Dios jemi. ² Ajta, a'íjna ti ravaire'e, ayée pu tíu'ujxe'eve'e ti a'ín í ja'ati ayén araúrasten nain jime'e a'íjna í ti jín tira'íjca. ³⁻⁴ Mí neajta inee, capu ne jetze ruxe'eve'e ti pua'a mú'een siyen na'uxjíte'en, na'ari miyen na'uxjíte'en a'íme í mej íjii huáteite me'íjna jime'e a'íj ti tihua'ámítejte'e. Jee xaa ne'u, canu nese'íj á'anxíjete'en, a'íné canu nee nese'íj ramua'aree tíj tí'itij jín na'uteájturaa í Dios jemi. Capu amín a'íj, capu ayén huataújmu'a ne'í neri xí'epi'ín 'een í Dios jemi. Tavástar'a pu a'ín pú'een í ti ná'axíjete'en.

⁵ A'ij xu jín siyen huárini. Caxu ti'ti jín huá'axijte'e ajta na'a caí a'ájna teja'urénen a'ájna xicáara'a ti jetzen Dios ari raaxí'epi'intare. Setá'aj seuj rachú'ev'e se'ájna í tavástar'a tí'ij ajtahua'a yé uvé'enen. Aj pu xaa, a'ín raatasej'rata tíj na'a ti rú'avaataca'a a'u ti a'utíca'a. A'ín pu ajta raatasej'rata í ti ayén tihuá'amitiejte'eca'a í huá'a tzajta'a í teite. Aj pu'í ayén tihuá'aci'ti ti Dios ayén rí'í tihua'utá'asin najmi'ica a'ij ti tiraavíjte'e seij ajta seij.

⁶ Mi neajta inee, nain jín í nej neri tejamuá'ixaa, ayéé nu tejámuaatá'tiiri'i neetzi jime'e neajta ne'ájna jime'e í Apolos nej ni ne'ájna jín jamuaatévair'e'en. Caxu yá'uhua'anan se'ájna í niuucari ti ayén tíjín: "Setá'aj siyen araúrasten se'ájna jime'e a'ij ti té'eyu'usil'i." Caxu siyen ahuaújtzaahuat'e'en se'ájna jime'e seij nu'u seij jetze ajtéme'ecan. Caxu seajta raatéxiehuaata í seij. ⁷ ¿Ni tzaa ja'ati ayén a'ájna jín timua'íjca a'ájna jime'e ti jaítze'e ruxe'ev'e' caí í ti jín antiújmua'aree í axí'ej tevi? Capu xaa ne'u. ¿Ni qui piyen ti'ti tí'ijcha'íi í pej caí ra'ancuré'a seij jemi? Capu xaa ne'u. Ajta, ti pua'a ayén ti'ayajna pej piyen ra'ancuré'a, ¿a'iné 'een jime'e piyen á'atzaahuat'e'e? Capu ayén tiraavíjte'e, a'iné Dios pu ayén muaatapuaíjve.

⁸ Mú'een xu nu'u seri huatájuxai temua'a naa. Seajta nu'u seri huatéjchijteaanitaca'a. Mú'een xu nu'u caí taatá'inee, seajta siyen tí'aijta rujímua'a sena'a. Oojala cuj t'n ayén teja'urénen seij siyen tiu'íta'áijta. Jéihua huápi'í nu niyen tí'ijxe'ev'e'e. ⁹ Ayee nu 'een jín niyen tejá'amua'ixaate'e a'iné ayéé pu tiná'amitiejte'e ti Dios ayén taatasej'rataca'a mú'ejmi jemi tej iteen a'ín pú'een í tej caí ti'tij jín antítamua'aree, teajta teen tu a'ín pú'een í mej majta jime'en meri raaxí'epi'intare tej nu'u huácu'ini a'u mej titejé'ecui'ica. Dios pu ayén taatasej'rataca'a najmi'ica jemi í mej ta japua seijre'e, ajta huá'a jemi í mej yen japuan huachéjme í chaanaca, a'u ti na'a nainjapua.

¹⁰ Ayee xu tí'ixaxa'a mú'een tej nu'u tatámua'i te'ájna jime'e tej tiyen ravaire'e í Ciríistu'u. Mi seajta mú'een, seij nu'u huápi'í naa tirú'umua'aree í Ciríistu'u jemi. Capu nu'u tú'uca'anisti'i itejmi. Mi seajta mú'een, ayéé xu nu'u nain jín té'eviicua'i. Jé'ecan mú' nu'u rí'í tejamuatá'aca mú'ejmi. Majta métaxana'ave'e mú' nu'u itejmi.

¹¹ Tíj na'a ti yú e'iré'ene, ajta íjii, ayéé tu tena'a jí'itiejcu, teajta 'i'icu. Temua'a tu titecá'ixure'e. Jé'ecan mú' a'ij pua'a taruure. Catu teajta mé'e é'eche. ¹² Ca'anín tu jín tí'imijhuaca tamújca'a jime'e. Ti pua'a a'ij pua'a meti'itaxájta, teen tu tiyen rí'í tihua'atá'aca. Ajta ti pua'a a'ij pua'a mé'taruure, teen tu tiyen rá'aviicua'í. ¹³ Ajta, mat'íj teite hua'itzi tátaavijre'e itejmi, rí'í tu naa tihuá'ajee. Tíj na'a ti yú e'iré'ene ajta íjii, ayéé pu tihuá'amitiejte'e itejmi jime'e tej nu'u jéihua huápi'í huá'axana'aviste'e, tej nu'u tiyen huá'aseijrate'e huá'a jemi tíj í xa'iri í mej mé rúuriera í mej yen japuan seijre'e í chaanaca.

¹⁴ Canu ne'ájna jín niyen tejá'amua'ixaate'e nej ni niyen amuaatatévi'iraste'en, sino nej ni rí'í jamuaatá'ti'í mú'een, mi seij siyen ná'aseijrate'e cumu niyaujmua'a í nej jéihua huápi'í já'amuaxe'ev'e'e. ¹⁵ Tij caí mu'ití mú' tejamuá'tiiri'í í Ciríistu'u jetze me'ecan. Capu a'ij ámitieere'e a'achú mej pua'amé ará'ase. Mi ajta, seij pu'u í ti á'amua'ya'upujataca'a, neajta inee, nee nu ne'ín pú'een í nej á'amua'ya'upujataca'a í Ciríistu'u jemi ne'ájna jime'e nej tejamuá'ixaa

í niuucari ti jín Dios amua'irájtuaani. ¹⁶ A'íj nu jín niyen tejá'amuaje sej siyen titeejú'un netíj inee.

¹⁷ A'íj nu jín niyen amuaata'ítiri'iri'í ne'íjna í Timoteo í nej neajta ya'upuáara'an pú'eene'e í tavástar'a'a jemi, í nej neajta jeihua huápi'i raxí'eve'e. A'íj pu amuaatánamuajriste'esin a'íj nej ti'ítíncha'íi jemin í Cirístu'u ti ajta i'í Jesús. Ayee nu che'atá nena'a tihuá'ítíi a'ímej í seica, a'u ti na'a mej e'etiújse'iri. ¹⁸ Seica mú'een, xu'uri á'ujtzaahuate'e. Cu xíee ti cuj ayén tejamuá'amitiejte'e nej caí ché'e ne'uun mú a'atanén.

¹⁹ Mí neajta inee, nee nu xaa ca'anacan ne'uun a'atanéjsin mú'ejmi jemi ti pua'a ayén tineetá'acare'en í tavástar'a'a. Aj nu xaa ramua'aréeren ti pua'a siyen ti'ítíjcha'íi muári'eri'ire'ara'an jime'e í Dios na'ari seíj niuucari sena'a jín siyen ti'ítíjcha'íi. ²⁰ Ayee pu'u xaa ne'u, a'íné a'íjna í Dios, capu niuucari na'a jín tí'ajta sino rumuári'eri'ire'ara'an jíme'en.

²¹ ¿A'íné setí'ijxe'eve'e mú'een? ¿Ni qui niyen ne'íjna jín u á'ume'en nej ni puajtzi amuaatá'an na'ari nej niyen ne'íjna jín amuja'uvé'emuare ne'íjna jime'e nejá'amuaxe'eve'e, nej ni neajta cua'anín jín tejamuá'ixaate'en?

5

Rá'axijte'e sej ti jeihua huápi'i a'íj pua'a ti'ítíjcha'íi

¹ Ayee nu tiú'unamuajri'í ti ayén ti'ayajna ti nú'u sej ti mú'ejmi jemi ajtémecan tí'ixana'acire'e a'íjna jime'e ti jamuan hui'ica a'íjna ti ratévi'ítin í ya'upuáara'an. Jé'ecan pu a'íj pua'a seijre'e a'íjna. Majta a'íime í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan, camu miyen rici. ² Mí seajta mú'een, a'íj xu jín á'ujtzaahuate'e. ¿Ni caí ayén tiraavíjte'e sej se'íjna jín huataújxieemiste'en? Jee xaa ne'u. Setá'aj raatamuárite'en se'íjna í ja'ati ti ij caí ché'e seijre'e mú'ejmi jemi.

³ Ayee nu tejá'amuá'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Yé nu ímuá huaca inee. Mí neajta, a'úu nu á'uca mú'ejmi jemi nemua'atziira'a jime'e. Nu'uri niyen ra'uxíjte ne'íjna í ja'ati ti ayén rici netíj niyen ráruurénche'e ti pua'a ne'uun á'ucatijshe'e. ⁴⁻⁵ Ayee xu huárini setí'ij e'etiújseire'en niuucajtze'en í tavástar'a'a, a'íjna í Jesús, ajta netí'ij ne'uun mú'ejmi jemi é'eseijre'e nemua'atziira'a jime'e. Setá'aj siyen se'íjna jetze araujca'anen í muári'eri'ire'ara'an í tavástar'a'a í Jesús sej si raatátuiire'en se'íjna í ja'ati í Satanás jemi ti ij a'ín tiyaaru'u ra'upuá'ajte'en í tévira'an, ti ij ajta Dios ru'irájtuaani í xiéjniu'ucare'ara'an í ja'ati a'íjna xicáara'a ti jetzen tiu'íta'ajta í tavástar'a'a.

⁶ Capu xí'epi'in sej siyen se'íjna jín á'ujtzaahuate'e a'íné ayée pu tiu'uteújnaxca mú'ejmi jemi tíj ajta tiu'uteújnaxca í mej rajnájchite'esin í cuaíjti. Cíj mu'u caj tírajnájchite'esin. Ajta á'iyen nainjapua huaneájxi'isin. ⁷ A'íj xu jín, setá'aj mé rúurieni se'íjna ti mí'ime'ecan sej si siyen huaujjéjcuare'en tíj a'íjna í cuaíjti ti caí tí'iti ránaxcaca'a. Ayee xu huárini a'íné pu'uri huataújmuai'ivejtaca'a a'íjna í Cirístu'u ti téjmi jetze me'ecan huamí'i ti ij caí puajtzi táaci'ítí. ⁸ A'íj pu jín, tiché'e tiyen tiú'uyesten a'íj ti tiraavíjte'e í Dios jemi, tetá'aj caí ché'e tiyen a'íj pua'a tí'ítítacha'íi, teajta caí ché'e tí'ítíj jín auteá'aturan í Dios jemi sino tiché'e tiyen rí'i tí'ítítacha'íi tzáahuati'ira'a jime'e, tiché'e teajta tiyen tena'a tiu'utaxáj niuucari jime'e ti ayén tí'ayajna.

⁹ Nu'uri niyen tejámuatá'ítíiri'iri'í í yu'uxari jetze sej caí huá'a jamuan tíjse'irihua'an a'ímej í mej tí'ixana'acire'e. ¹⁰ A'íjna í niuucari ti jíme'en

yee “í mej tí'ixana'acire'e”, capu ayén huataújmua'a ja'ati ti na'a ti a'ij pua'a rijca í Dios jemi, ti pua'a a'ij pua'a tí'itíújcha'í nusu ti huápi'í tí'inecua'atze ti jehua tí'ijcha'í na'ari tí'inahua'aj ca'ín sej na'amiche ti caí Dios pú'een. Ti pua'a ayén huataújmua'ati, ayée pu ruxe'eve'e a'ame sej siyen ajtá'ine naíjmi'ica jemi í mej yen japuan seijre'e í chaanaca.

¹¹ Mi ajta, ayée pu huataújmua'a í nej jín tejámuaatá'itiiri'í sej caí ché'e jamuan á'ujjhuane'en sej ti ayén tamuari tíj ta'ihuaara'a ti pua'a a'ín ja'ati ayén tí'ixana'acire'e nusu huápi'í tí'inecua'atze ti jehua tí'ijcha'í na'ari rana'amiche ti caí Dios pú'een ca'ín a'ij pua'a tiú'ujjepe'e. Caxu seajta jamuan á'ujjhuane'en ti pua'a ayén rutahuaíve'e na'ari tí'inahua'ara. Caxu seajta tí'icua'a jamuan sej ti ayén rici. ¹²⁻¹³ Canu ne'íjna jín antínmua'aree ne niyen hua'uxíjte'en a'ímej í mej caí téjmi jetze ajtémecan sino a'í pu Dios huá'axijte'en. Mi seajta mú'een, mú'een xu xaa se'íjna jín antiújmua'aree sej siyen hua'uxíjte'en a'ímej í mej 'a'amua jetze ajtémecan. Setá'aj raatamuárite'en se'íjna í ja'ati ti a'ij pua'a tí'itíújcha'í.

6

A'ij mej nu'u ye'í tiraaxí'epi'íntare'en rujímua'a

¹ Ti pua'a siyen tiú'ujaaxiejví'ira, ¿a'íné tí'iri'iri ti ja'ati ayén huataúra'an ti a'uun á'ume'en huá'a jemi í jueesi í mej caí téjmi jetze ajtémecan í tej té'atzaahuate'e mej mi me'ín miyen raaxí'epi'íntare'en? ¿A'íné 'een jime'e secaí rujímua'a raaxí'epi'íntare'en a'ímej jemi í mej jemin seijre'e í Dios? ² Xu'uri ramua'aree tej tiyen hua'uxíjte'en naíjmi'ica í mej yen japuan seijre'e í chaanaca. Ti pua'a ayén té'eme sej hua'uxíjte'en se'ímej í mej yen japuan seijre'e í chaanaca, ¿ni tzaa secaí raay'í'iti sej siyen raaxí'epi'íntare'en se'íjna ti caí tí'iti jetzen ruxe'eve'e?

³ Casi'i, teen tu teajta huá'axijte'e a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'e. A'ij pu jín, capu a'atzu muári'eri tej tiyen raaxí'epi'íntare'en a'íjna ti téjmi jetze ayén tí'ijnineí íjii tej huáteite. ⁴ Ajta ti pua'a ayén ruxe'eve'e sej siyen raaxí'epi'íntare'en se'íjna ti mú'ejmi jetze tí'ijnineí íjii, ¿a'íné 'een jime'e siyen se'íjna jín tihuá'íjcate'e mej mi jueesi jín antiújmua'areere a'ímej í mej caí rí'í tihuá'axe'eve'e í teite?

⁵ Ayee nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e nej ni amuaatatévil'iraste'en. ¿Ni tzaa caí rí'irí ti mú'ejmi jemi sej seijre'e ti ayén raay'í'iti ti temua'a naa ra'uxíjte'en a'íjna jime'e í mej rújaaxiejví'í í ta'ihuaamua'a í mej majta té'atzaahuate'e? ⁶ Mi seajta mú'een, ayée xu tí'ijri'ire. Sej pu ayén runiúuste'e í ru'ihuaara'a, ajta ayén rici huá'a jemi í mej caí té'atzaahuate'e.

⁷ Xu'uri se'íjna jín huamuá'itiche se'íjna jime'e ti ja'ati ayén runiúuste'e a'íjna jemi í ru'ihuaara'a. Ayee pu tejámuaatéva'iri sej siyen huataúra'an ti ja'ati ayén a'ij pua'a amuáaruuren nusu ti ayén tí'iti amuaanáhua'í. ⁸ Mi seajta mú'een, ayée xu rujímua'a se'ín pú'een í sej a'ij pua'a huá'aruuree xa'aye'í, seajta siyen tihuá'anahua'í. Ayee xu huá'aruure í ru'ihuaamua'a a'iquí nu'u mejá'amua'ihuaamua'a.

⁹ Mú'een xu ramua'aree temua'a naa ti caí ayén tihuá'aci'iti a'ímej í mej a'ij pua'a tí'itíújcha'í mej me'uun a'uteáruute a'u ti Dios tejé'ajta. Caxu taúra'acare'en ti ja'ati á'amuaacuanamua. Camu a'uun a'uteáruute a'íime í mej a'ij pua'a rijca na'ari a'íme í mej rana'amiche a'íjna ti caí Dios pú'een nusu a'íime í mej tí'ixana'acire'e í ruxí'ej tevi jamuan ca'ín a'íime í mej

ruxi'ej teteca jamuan tí'ixana'acire'e. ¹⁰ Capu ajta tihuá'aci'iti a'ímej í mej tí'inehua'ara nusu í mej jeíhua huáp'i tí'inecua'atze mej tí'ijcha'íca ca'ín í mej rutá'aruaijve'e na'ari í mej a'ij pua'a tiú'ujjepe'e o mej avíitzi jín tí'inehua'aj. Camu xaa ne'u seíre'e muá'aju'u í Dios jemi.

¹¹ Seajta mú'een, je'icáj xu huá'a jetze ajtème'ecantaca'a. Mi ajta Dios, a'í pu ari tejámuaacá'ari'iri'i í sej jín auteájturaa í jemin. A'í pu ajta huateúra'ate mú'ejmi. Ajta a'ijna jime'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, mú'een xu ri'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi niuucajtze'en a'ijna í tavástar'a, í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een.

Tí'iti tí'ri'en í ta jetze

¹² Nain pu í'ixi'epi'ín. Ajta ayée pu tinaatá'aca nej niyen huárini. Mi ajta, capu nain ayén tí'ivaire'e. Naíjmi'i pu i'i xi'epi'ín, ajta ayée pu xaa tinaatá'aca nej niyen huárini. Mi neajta ínee, canu huatáne'a'asin ti tí'iti na'antimuá'ítin nej ni ne'ijna jín ca'anéri jín tiraatévaire'en. ¹³ Ajta a'ijna ti tí'icua'iri'i, a'í pu ayén tí'ivaire'e í jucáj jetze. Ajta a'ijna í jucáj, a'í pu ajta ayén tí'ivaire'e ti cua'ira te'aráyeyixi'ín.

Mi ajta Dios, a'í pu ra'antipua'ajte'esin í jucáj, ajta í cua'ira. Ajta í tej ratéhua'ira'a, capu ayée na'a tí'ivaire'e tej ti te'ijna jín tí'ixana'acire'e sino tej ti te'ijna jín raatévaire'en í tavástar'a. Ajta í tavástar'a, a'í pu ajta raatévaire'esin a'ijna í tej ratéhua'ira'a. ¹⁴ Ajta a'ín Dios, a'í pu rumuári'eri'ire'ara'an jín ra'ajjáj í tavástar'a huá'a tzajta'a í mi'ichite. A'í pu ajta ta'ajjápua itejmi.

¹⁵ Xu'uri ramua'aree ti Ciríistu'u jetze ajtème'ecan a'ijna í sej ratéhua'ira'a. ¿A'iné huataújmua'a a'ijna? ¿Ni qui nej ra'anténajchite'e jamuan í 'íta'a ti tí'iteji'ivi í rutevij jime'e ne'ijna ti Ciríistu'u jetze ajtème'ecan? Capu xaa ne'u. ¹⁶ ¿Ni qui siyen ramua'aree ti a'ín ti ayén anteúnaxca jamuan í 'íta'a ti tí'iteji'ivi í rutevij jime'e, ayée pu huaújrui mej mi seíj mena'a tévira'an pú'eene'en? ¹⁷ Mi ajta, a'ín ti ayén huataújtuiire'en í tavástar'a jemi, ayée pu ruruuren ti a'ijna jamuan seíj na'a pú'een í xiéjniu'ucare'ara'an tzajta'a.

¹⁸ Setá'aj nain jín raatapuá'ajta sej siyen tí'ixana'acire'e. Ajta seica jime'e í mej jín ateáturaave í Dios jemi, naími'i pu ayén caí rutevij jín a'ij tiú'uruure. Mi ajta, ti pua'a ja'ati ayén tí'ixana'acire'e, a'í pu a'ij pua'a raruure í rutevij. ¹⁹⁻²⁰ Casi'i, ayée pu tí'ivaire'e í á'amuatevi tíj teyuu ti tzajta'an huiirájca í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'í pu a'amua tzajta'a seijre'e. Ajta, mú'een xu ra'ancuré'evi'iti í Dios. Mú'een xu caí se'ijna jín antiújmua'aree í rutevij a'iné a'í pu tiu'utanájchitaca'a mú'ejmi jetze me'ecan. A'ij pu jín ayén ruxe'leve'e sej siyen raná'amiche'en í rutevij jime'e.

7

Jíme'en a'ímej í mej néjne'iche, majta í mej ví'iche'e

¹ Jíme'en a'ijna í sej seri mé tineja'uta'ítiri'i, ayée pu temua'a tí'ixi'epi'ín ti caí ja'ati neiche. ² Mi ajta, ayée mú jeíhua me'ijna jín tí'ixana'acire'e. Miché'e miyen huárini, a'achú mej pua'amé. Miché'e huáneiche í teteca, seij ajta seij. Majta a'íme í 'uuca, miché'e majta huavíche'en, seij ajta seij. ³ Ajta a'ín í teáata'a, ché'e ayén ra'ará'astijre'en a'ij ti tiraavíjte'e a'ijna jemi í ru'íj. Ajta a'ín 'íta'a, ché'e ayén che'atá na'a ra'ará'astijre'en a'ij ti tiraavíjte'e í rucín jemi.

⁴ Ayee pu'u na'a, a'iné a'ín íra'ara'an, capu ayén a'íjna jín antiújmua'aree í rutevij jime'e sino a'í pu xaa ayén antiújmua'aree í cína'ara'an. Ajta a'ín cína'ara'an, capu ajta ayén a'íjna jín antiújmua'aree í rutevij jime'e, sino a'íjna íra'ara'an, a'í pu xaa a'íjna jín antiújmua'aree.

⁵ Caxu ché'e sena'a ajtac'íca'an sino se'íjna jime'e sej seri siyen raax'í'epi'íntare sej a'atzu á'ateevi'in sej huaténjuuni í Dios jemi. Setá'aj á'iyen ajteáx'íre tí'ij caí a'ín Satanás ayén ca'aníjra'a jamuaatá'an sej se'í jamuan tí'ihuaúxana'acira'aten a'íjna jime'e sej caí á'ujcu'uvejca'a.

⁶ Canu niyen tejá'amua'ítí'i sino ayée nu ne'íjna jín ca'aníjra'a jamuaatá'aca sej siyen rici. ⁷ Neajta inee, ayée nu tí'ijxe'leve'e mej mi miyen 'eene'en netíj inee, matíj mena'a pua'amé í teteca. Mi ajta a'ín Dios, a'í pu ari ayén tiraatá'a sej ajta sej a'íj ti a'ín tíhua'uxí'epi'íntari'írí'i.

⁸ Mi neajta inee, ayée nu tihuá'ixaate'e ne'ímej í mej caí xi huanéjne'icheca'a, majta a'ímej í mej majta caí xi víche'ejme, majta a'ímej í mej huaújseistareca'a. Jíme'en a'ímej, matíj mena'a pua'amé, ayée pu í'í x'í'epi'in mej mi miyen 'éene'e huateáturan netíj inee. ⁹ Aru, tí pua'a caí rí'írí mej á'ujcu'uvé'e, miché'e huanéjne'iche, majta huáv'íchen. Jaítze'e pu hua'atéva'írí mej miyen huárini mej caí rajpua'íjzi muá'ara'ani í ru tzajta'a.

¹⁰ Mi neajta inee, canu niyen tihuá'íjcate'e a'ímej í mej néjne'iche, majta í mej víche'ejme sino a'í pu tavástar'a ayén tihuá'ajte'e. Ché'e caí a'ín íra'ara'an ajtáye'ican a'íjna jemi í rucín. ¹¹ Ajta, tí pua'a ayén ajtára'ani, ché'e ayén éene'e huateáturan tí ruseijtan. Na'ari caí, ché'e ajtahua'a ra'anténaxca a'íjna í rucín. Ajta a'ín í cína'ara'an, ché'e ayén che'atá na'a huárini. Ché'e caí ajtáye'ican a'íjna jemi í ru'íj.

¹² Ajta, a'ímej jime'e í seica, capu ayén tihuá'ixaate'e í tavástar'a sino inee, nee nu niyen tihuá'ixaate'e. Ché'e ayén huárini a'íjna í ta'ihuaara'a tí a'íjna tévi'ítin í 'íita'a tí caí té'atzaahuat'e. Tí pua'a a'ín 'íita'a á'ujca'ane tí jamuan huateáturan, ayée pu tíu'ujxe'leve'e tí a'ín ta'ihuaara'a caí mé rúurieni. ¹³ Ayen che'atá na'a 'een jíme'en í 'íita'a tí ra'anténexca'a se'í teáata'a tí ajta caí té'atzaahuat'e. Tí pua'a a'ín ajta ayén á'ujca'ane tí jamuan huateáturan, ayée pu che'atá na'a ruxe'leve'e tí caí mé rúurieni í rucín.

¹⁴ Ayee pu a'íjna jín ruxe'leve'e, a'iné Dios pu ajta huateúra'ate a'íjna í cína'ara'an tí caí té'atzaahuat'e a'íjna jime'e niuucajtze'en í íra'ara'an. Ajta a'ín í íra'ara'an tí ajta caí té'atzaahuat'e, Dios pu ajta ayén huateúra'ate a'íjna íra'ara'an niuucajtze'en í ta'ihuaara'a. Na'ari caí, a'í mú xána'avi'íre'e muá'aju'u í yaújmua'ame'en. Mi ajta í Dios, a'í pu ari huateúra'ate a'ímej. ¹⁵ Mi ajta a'ín tí caí té'atzaahuat'e, tí pua'a ayén ajtára'ani, ché'e ayén 'eene'en. Capu ché'e ayén ruxe'leve'e mej naími'í huat'éen. Ajta a'ín í ta'ihuaara'a nusu a'ín í tajuu, ayée pu tihuá'aci'íti mej mí ruxíéhua raax'í'epi'íntare'en, a'iné Dios pu ayén taatajé tej tí temua'a naa ta'ihuaamua'a tá'ara'ani.

¹⁶ Ché'e ayén 'eene'en a'iné mí pej íra'ara'an pú'een, capej ramua'aree tí pua'a piyen ru'írájtuaani í á'acín nusu pecáí. Pajta mú'ee, mí pej cína'ara'an pú'een, capej pajta ramua'aree tí pua'a piyen ru'írájtuaani í 'á'a'íj nusu pecáí.

¹⁷ Ayee pu xaa ne'u tí'ayajna. Ayee nu tihuá'íjcate'e a'ímej í mej e'etíjse'írí nainjapua teyujta'a, a'achú mej pua'amé, mej mí miyen tíyen titeejú'un a'íj tí tavástar'a ayén tíhua'uxí'epi'íntari'írí'í se'í ajta se'í, a'íj

ti ajta Dios tihua'utajé. ¹⁸ Ti pua'a ari antisíjchi'ihuaca'a í naviira'an í ja'ati tí'ij Dios raatajé, ché'e a'ín ja'ati caí ayén tí'itese'e ti ra'avá'anan í ti antisíjchi'ihuaca'a. Ajta, ti pua'a caí xi antisíjchi'ihuaca'a í naviira'an í ja'ati tí'ij Dios raatajé, ayée pu ruxe'leve'e ti a'ín ja'ati caí ra'antisíche í runavij. ¹⁹ Ayee pu'u xaa ne'u, a'íné capu a'ij huataújmu'a í Dios jemi ti pua'a ja'ati ra'antisíjche í runavij nusu caí ayén ra'antisíjcheca'a. ²⁰ A'ij pu jín, ja'ati ti na'a, ché'e a'ín ayén éene'e huateáturan a'ij ti 'eene'e tí'ij Dios ayén raatajé.

²¹ Ti pua'a pauj ca'anéeri jín tí'imuari'eca'a tí'ij Dios muaatajé, capej pe'ijna jín a'ij té'amuaajca. Aru ti pua'a ayén tí'iri'ristan pej pi ra'antimuá'itín, pej pi pajta axiéehua á'uche'ecane'en, patá'aj piyen huárini. ²² Ayee pu'u na'a tí'een, a'íné a'ijna ti ca'anéeri jín tí'imuari'eca'a tí'ij tavástara'a raatajé, pu'uri ayén ruxí'evi'ira'a jín tí'ivaire'e í tavástara'a jemi. Ajta a'ín ti ruxiéehua tí'imuari'eca'a tí'ij tavástara'a raatajé, a'í pu ari ca'anéeri jín tí'ivaire'e í jemin.

²³ Círístu'u pu tiu'utanájchitaca'a í sej jín té'echa'íca'a í Dios jemi. A'ij pu jín, caxu ché'e taúra'acare'en sej ca'anéeri jín tí'imuari'e huá'a jemi í teteca. ²⁴ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, ne'ihuaamua'a, setá'aj siyen che'atá sena'a 'eene'en huateáturan í Dios jemi sej seajta sej setáj 'eene'e tí'ij a'ín amuaatajé.

²⁵ Jíme'en a'íime í mej caí víche'ejme, capu tí'itij jín tinaa'ljca í tavástara'a sino ayée nu tejá'amua'ixaate'e a'ij ti ayén tiná'amítiejte'e in-eetzi i nej caí até'ítzea'ara a'ijna jime'e ti a'ín ná'ancu'uvajxi í tavástara'a. ²⁶ A'íné pu'uri tén teja'uré'enejsin í tej jín rajpua'ítzi tá'aju'un, ayée pu tiná'amítiejte'e ti ayén tiraavíjte'e sej siyen 'eene'en huateáturan setáj 'een íjii.

²⁷ Ti pua'a peri sej tévilitine'en, capej piyen rahuauca a'ij pej ye'í huárini pej mé rúurieni. Na'ari ti pua'a pauj asej á'uche'ecane'en, capej piyen rahuauca pej huaténeiche. ²⁸ Mí ajta, ti pua'a sej huaténeiche, capu a'ín tí'itij jín auteájturaa í Dios jemi. Ajta ti pua'a sej 'íta'a ayén huatéviche'en, capu ajta tí'itij jín auteájturaa. Camu xaa ne'u a'ij pua'a rici sino ayée pu hua'utamua'í'eriste'esin me'ijna jime'e mej meri na'mí'í á'ujjuhua'an.

Mí neajta inee, ayée nu 'een jín niyen tejá'amua'ixaate'e a'íné canu raxí'leve'e ti ayén tejamuáaruuren. ²⁹ Casí'í, ne'ihuaamua'a, ayée pu huataújmu'a a'ijna í niuucari i nej já'amua'ixaate'e. Pu'uri tén teja'uré'enejsin a'ijna xicáara'a ti ayén titaaxí'epi'intari'iri'í. Tíj na'a íjii ti yú auca'ítí a'ame, miché'e miyen tí'itíujcha'í a'íime í mej néjne'iche. Miché'e miyen rijca matíj a'íime í mej caí xi huanéjne'icheca'a.

³⁰ Majta a'íime í mej ruxieemíjte'e, miché'e miyen 'eene'en yee cumu mej caí ruyein. Majta a'íime í mej rutémua'ave'e, miché'e majta miyen 'eene'en yee cumu mej caí ché'e na'anaj. Ajta a'íime í mej tí'inanaave, ché'e ayén tihua'amítiejte'e mej caí tí'iti tícha'íi. ³¹ Ajta a'íime í mej miyen me'ijna jín ruvaire'e ti íiyen tí'iseijre'e chaanaca japua, miché'e caí nain jín ruvaire'e, a'íné pu'uri tén te'entipua'ájte nain tíj na'a ti yen tí'iseijre'e íiyen chaanaca japua.

³² Neajta inee, ayée nu tí'ijxe'leve'e mú'ejmi jime'e sej caí tí'itij jín a'ij té'ujmuajca a'íné a'ijna ti caí neiche, ayée pu a'ijna jetze ruxe'leve'e a'ijna jime'e í ti tiráaci'iti í tavástara'a jemi. A'ij pu jín ayén rí'í tí'itíujcha'í tí'ij ayén rí'í tiraatá'an a'ijna í tavástara'a. ³³ Mí ajta a'ín ti neiche, ayée pu

a'íjna jetze ruxe'eve'e a'íjna jime'e ti yen tí'iseijre'e íyeyn chaanaca japua ti íj ayén a'íjna jín rí'i tiraatá'acare'en a'íjna í ru'íj. A'íj pu jín caí ché'e rí'írí ti nain jín tiraatévaire'en í tavástar'a.

³⁴ Ayee pu che'atá na'a 'een jime'en í 'íita'a ti rusej á'uche'ecan, ti ajta caí víiche'e. Ayee pu a'íjna jetze ruxe'eve'e a'íjna jime'e ti tí'iraci'iti í tavástar'a jemi. Ayee pu ajta a'íjna jetze ruxe'eve'e ti rí'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi, nain jime'e í rutevij jetze, ajta í ruxéjniu'uca jime'e. Mi ajta, a'ín í 'íita'a ti ari víiche'e, ayée pu a'íjna jetze ruxe'eve'e a'íjna ti yen tí'iseijre'e íyeyn chaanaca japua ti íj ayén rí'i tiraatá'acare'en í rucín.

³⁵ Canu ne'íjna jín niyen tejá'amua'ixaate'e nej ni tí'itij jín amuaatá'íjmií sino nej ni tí'itij jín amuaatévaire'en sej si siyen rí'i tí'itíújcha'íi a'íj ti tiraavíjte'e, sej si nain jín raná'amiche'en í tavástar'a.

³⁶ Ajta a'íjna í ja'ati ti ayén tiyaúj ti caí xi víiche'e, ti pua'a ayén rá'amítiejte'e ti caí xí'epi'ín rici ti raatá'íjmií, ajta ti pua'a ari mú á'ume'en í ti jín temuaístaca a'íjna í 'íita'a, ché'e a'ín ya'upuáara'an ayén huárini a'íj ti tirá'amítiejte'eca'a. Capu tí'itij jín tiú'ujxana'acira'aten í Dios jemi, ché'e a'ín 'íita'a huatévíiche'en. ³⁷ Mi ajta a'íjna í ja'ati, ti pua'a ayén temua'a naa tiraaxí'epi'intare í ru tzajta'a tiracha'íi á'aye'i í ruyauj a'íj ti 'een, ajta ti pua'a caí ja'ati ayén ca'aníjra'a ratá'aca ti huatévíiche'en a'íjna í yaujra'an, a'íjna í ja'ati, a'í pu xaa xí'epi'ín rici.

³⁸ A'íj pu jín, xí'epi'ín rici a'íjna í ja'ati ti ayén ratá'acare'en í ruyauj ti huatévíiche'en. Ajta a'ín í ja'ati ti ayén racha'íi á'aye'i í ruyauj a'íj ti 'een, ti íj caí huatévíiche'en, a'í pu jaítze'e xí'epi'ín rici. ³⁹ Ajta, a'íjna í 'íita'a ti ari víiche'e, a'í pu ca'anéeri jín naími'i seijre'e jamuan í rucín tíj na'a ti auj ruuri a'íjna í cína'ara'an.

Ajta, ti pua'a huámi'íni a'íjna í cína'ara'an, pu'uri rí'írí ti ajtahua'a ruxí'evi'íra'a jín huatévíiche'en a'íjna jamuan ja'ati ti ra'aráanajche. Seij pu'u ruxe'eve'e, ti ayén huatévíiche'en a'íj ti tiraavíjte'e í tavástar'a jemi. ⁴⁰ Mi ajta a'íjna í 'íita'a, jaítze'e pu í Dios rí'i tiratá'aca ti pua'a ayén 'éeni'ici'e huateáturan a'íj ti 'een. Ayee pu tiná'amítiejte'e ineetzi. Ajta ayej ne'ase ti ajta ayén che'atá na'a tirá'amítiejte'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

8

I cua'ira í mej tí'imuai'ivajtaca í rudioosi

¹ Jime'en í cua'ira í mej tí'imuai'ivajtaca í rudioosi jemi, ayée tu ramua'aree. Najmi'i tu mé úumua'aréjme. Ajta, ayée pu tí'irineca ti ja'ati ayén a'íjna jín á'ujtzaahuat'e ti jeíhua mé úumua'aree. Mi ajta, ja'ati pu rí'i a'íj tí'íjri'ire ti pua'a rí'i tí'íjxe'eve'e í ruxí'ej tevi. ² Ajta a'íjna í ja'ati ti ayén tí'imua'atze í ru tzajta'a ti jeíhua mé úumua'aree, a'í pu caí mé úumua'aree a'íj ti ye'í tiú'ujxe'eve'e í Dios jemi. ³ Mi ajta, Dios pu ramua'ate a'íjna í ja'ati ti rí'i tí'íjxe'eve'e í Dios.

⁴ A'íj pu jín, jime'en a'íjna í cua'ira í mej tihuá'amuai'ivejte'e í rudioosi, ayée tu ramua'aree mej caí rí'i miyen seijre'e íyeyn chaanaca japua í mej nu'u diosi pú'een. Teajta, teen tu ramua'aree ti seij na'a í Dios ti íyeyn seijre'e.

⁵ Jee xaa ne'u, mé mu'íi í mej jee dioosi pú'een, ti pua'a íyeyn mej seijre'e chaanaca japua nusu a'uun mej é'seijre'e u ta japua, a'iné ayée pu

titá'amitiejte'e mej i'imu'íi í mej dioosi pú'een, majta i'imu'íi í mej ti'itij jín títetateí.

⁶ Mi teajta iteen, ayée tu tí'ijmua'aree ti, itejmi jemi, seij na'a í Dios í tej rájya'upua. Nain pu a'íjna jemi tiu'utasej're. Teajta iteen, naími'i tu te'íjna jín seijre'e tej ti rí'i tiraateájtuaani í jemin. Ajta seij pu'u í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. Nain pu tiú'utaavijhuaca'a a'íjna jemi. Teajta iteen, naími'i tu te'íjna jetze arátaca'ane tej ti ruuri.

⁷ Mi majta, camu naími'i miyen che'atá mena'a tí'ijmua'aree, sino seica, ayée mú tí'ijr'i'irejca'a mej huá'ana'amiche'en í mej caí dioosi pírici. A'íj pu jín, ti pua'a miyen ráacua'ani í cua'ira í mej ramuai'ivajtaca, aúche'e pu ayén tihua'amitiejte'e mej majta me'íjna na'amiche í ti caí Dios pú'een me'íjna jime'e mej ráacua me'íjna í cua'ira mej ráamuai'ivajtaca'a. Ayee mú a'íjna jín raacuá'an, tí'iqui a'ij pua'a hua'atá'acare'e a'ame í huá'axiejniu'uca jetze a'íjna jime'e ti a'ij pua'a huárini a'íjna í huá'axiejniu'uca.

⁸ Aru, casi'i mú'een, capu ti'iti jín titatéva'iri í cua'ira í Dios jemi. Capu a'atzu a'uvaájtzi ti pua'a tecaí ráacua'ani. Capu ajta titatéva'iri ti pua'a teráacua'ani. ⁹ Mi seajta mú'een, rí'i xu'u sej si caí siyen a'ij pua'a ráaruuren seij í ja'ati ti caí jeíhua té'eviicua'i, setá'aj caí siyen ca'aníjra'a tiraatá'acare'en ti a'ín ayén auteáturan Dios jemi se'íjna jime'e ti i'i xí'epi'in mú'ejmi jemi.

¹⁰ Casi'i mú'ee, mi pej rí'i tí'ijmua'aree. Tiché'e tiyen tiraataxáj yee ja'ati ti caí jeíhua té'eviicua'i í ru tzajta'a, ajta a'íi pu muasej, pej pe'uun tej'éecua'a pe'újna teyujta'a a'u mej raná'amiche'e í hua'adioj. Tij ca'aníjra'a pepu'u raatá'asin a'íjna í ja'ati tí'ij a'ín ajta ráacua'ani í cua'ira í mej raatamuai'ivajtaca'a. ¹¹ Ayee pu a'íjna jín huaríj, aj pu'i a'uvaájtzi a'íjna í a'ihuáara'a ti caí jeíhua té'eviicua'i, ti ajta jetzen me'ecan huam'i'í í Ciríistu'u. A'uvaájtzi, icu, a'íjna jime'e pej ca'aníjra'a raatá'a pe'íjna jime'e pej nú'u rí'i tí'ijmua'aree a'ij ti 'een í Dios jemi.

¹² A'íj pu jín, setí'ij siyen auteáturan a'ímej jemi se'íjna jime'e sej a'ij pua'a huá'uruu í huá'amua'atziira'a jetze í mej caí jeíhua té'eviicua'i, mú'een xu seajta se'íjna jín auteáturaave í Ciríistu'u jemi. ¹³ A'íj pu jín, ti pua'a ne'ihuara'a a'uvaájtzi a'íjna jime'e ti ráacua í cua'ira í mej ráamuai'ivajtaca'a, canu ja'anáj racua'ani ne'íjna í cua'ira nej ni caí ca'aníjra'a raatá'an ti ayén huárini a'íjna ti jín a'uvaájtzi.

9

A'ij ti tihua'atá'aca a'íime í mej tiu'uta'a'íjti'ire

¹ Neajta inee, nexiéehua nu á'uche'ecan. Neajta nu ne'ín pú'een seij ti Dios ne'uta'íteca'a nej ni jetzen me'ecan tiu'utaxáj. Neajta nu raasej ne'íjna í Jesús, í tavástar'a. Seajta mú'een, xu'uri neetzi jemi seijre'e a'íjna jime'e nej tí'ivaire'e í tavástar'a jemi. ² Ti pua'a caí ayén tihua'amitiejte'e í seica jemi ti Dios ayén ne'uta'íteca'a, mú'ejmi jemi pu xaa ayén tejamuá'amitiejte'e a'iné mú'een xu se'ín pú'een í tej jín tiyen ramua'aree ti Dios ayén a'íjna jín tinaa'íjca.

³ Ayee nu huatánne'a a'ímej jemi í mej nej jíme'en tí'ihua'u. ⁴ ¿Ni caí ayén titaatá'aca tej tiú'ucua'ani, ajta tej huayé'en? Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna. ⁵ ¿Ni caí ayén che'atá na'a titaatá'aca tej seij tévi'itine'en ti ajta té'atzaahuate'e matíj í seica í ti Dios hua'uta'íteca'a, majta a'íime í ihuáamu'a'ame'en í tavástar'a, ajta a'íjna í Pedro?

⁶ Ari iteen, i nej i'li Pablo, ajta a'íjna í Bernabé, ¿ni qui teen tena'a te'íin pú'een í ti ayén ruxe'leve'e tej tamuájca'a jín tiu'umuári'en? ⁷ Capu ja'ati ti ayén tí'ivaire'e xantaaru'u jime'e ayén tihua'ujnájchite'en ruse'íj. Ajta capu ja'ati ayén caí racua'ani í táca'íra'an í ti ráahuii. Capu ajta ja'ati ayén caí ra'antí'isin hua'aleechi ti huá'aseire'e í ye'emua'e. ⁸ Canu niyen ti'ixa a'íj mej tirájteu rujímua'a mena'a í teteca sino ayée pu che'atá na'a té'eyu'usi'i jetzen í niuucari í mej jín tí'ajta.

⁹⁻¹⁰ Aye pu té'esiimua'i í yu'uxari jetze, ti Moisés teecan ra'uyú'uxaca'a tíjn: “Capej ra'ancánaamuan í puuya tí'ij a'íin atáye'icaa rayuu í triigu.” ¿Ni qui jetzen ruxe'leve'e í Dios a'íjna í puuya, na'ari téjmi na'a jime'en ayén ti'ixa? Jee xaa ne'u. Nain pu jín téjmi jín ayén tiu'utaxájtaca'a. Aye pu 'een jín téjmi jime'e ayén té'eyu'usi'ihuaca'a a'iné ayée pu tiraavíjte'e ti a'íin ja'ati ti tase'ehuaca ayén rachú'leve'e ti ti'itij ráaci'iti a'íjna jime'e ti tiú'utaseehuaca'a. Ajta, a'íin ti tí'itza'anaca, ayée pu ajta ayén tiraavíjte'e ti ayén rachú'leve'e ti ti'iti ráaci'iti a'íjna ti huá'íreca'a.

¹¹ Ti pua'a teri raateájtuaa mú'ejmi jemi te'íjna ti Dios jemi é'eme'ecan tí'ij rí'í á'amuaruuren, ¿ni qui ayén a'íj pua'a tejá'amuaseijrate'e ti ayén tí'itaci'iti je'icáj a'íjna í sej jín huateújvaire'en íiyen chaanaca japua? ¹² Ti pua'a ayén tiraavíjte'e ti ayén tihua'uci'iti í seica je'icáj í sej jín huateújvaire'en, jaítze'e pu ayén tiraavíjte'e ti ayén tí'itaci'iti itejmi.

Mi teajta iteen, catu tiyen ríci sino nain tu jín té'eviicua'i tej ti caí ra'antánaamuan sej si caí ché'e ra'ará'astijre'en í niuucari ti jime'en raxa í Círíistu'u. ¹³ Xu'uri ramua'aree a'íj mej ríci a'íime í mej tí'ivaire'e u teyujta'a. Aye mú racua'aca me'íjna í mej seica me'uun te'utetúutuhua'a mú á'aye'i u teyujta'a. Majta a'íime í mej me'uun tí'ivaire'e a'u mej tejé'emuai'ivajtaca, a'íi mú majta miyen racua'aca je'icáj í mej me'uun raatámua'i'ivajtaca'a.

¹⁴ Aye pu che'atá na'a 'een, tavástarala pu ayén tiu'uta'aíjtaca'a ti ayén tiraavíjte'e ti ayén tihua'uci'iti a'íimej í mej tihua'utá'ixaate'esin í niuucari ti jime'en raxa í Dios, mej mi me'íjna jín huateújvaire'en mej tiu'utaxáj me'íjna jime'e í niuucari ti jín Dios hua'írájtuaani.

¹⁵ Mi neajta inee, canu ja'anáj huatánne'a nej ne'íjna jín huaténvaire'en a'íj ti tiraavíjte'e ineetzi jemi. Canu neajta ne'íjna jín tejá'amuayu'use'e sej si siyen huárini ineetzi jemi. Jaítze'e pu na'aránanajche nej huámi'ini caí ja'ati ayén tiná'ari'i a'íjna í nej niyen ne'íjna jín huateáturaasin.

¹⁶ Capu xaa ne'u ayén tineetá'aca nej ne'íjna jín ahuántzaahuate'en ne'íjna jime'e nej niyen tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jín Dios hua'írájtuaani a'iné Dios pu ayén a'íjna jín tinaa'íjca. Puaíjtzi pu naatá'asin ti pua'a necaí niyen tihua'utá'ixaate'en.

¹⁷ Jee xaa ne'u, ti'iti pu ayén tí'ineci'itíche'en ti pua'a niyen nex'evi'ira'a jín tihua'utá'ixaate'enche'e. Mi ajta caí, capu, a'iné Dios ayén a'íjna jín tinaa'íjca. ¹⁸ Ti pua'a ayén tí'ayajna, ¿tí'itájni ayén tí'ineci'iti ineetzi? A'ii pu a'íin pú'een, nej caí hua'ajíive'e netihua'ixaate'e, neajta caí huaténvaire'en ne'íjna jime'e í nej jín antínmua'aree.

¹⁹ A'íj pu jín, nee nu niyen nexi'éehua naa tejá'uche'ecan nain jime'e. Capu ja'ati tí'ine'ajite'e. Mi neajta inee, rí'í nu neri huánruu naíjmí'ica jemi tíj ja'ati ti ca'anéri jín tí'imuari'e nej ni jaítze'e hua'umuá'itin. ²⁰ A'íimej jemi í mej Israél jetze ajtémecan, ayée nu huánruu yee cumu

nej Israél jetze ajtème'ecanta nej ni hua'umuá'itin í mej Israél jetze ajtème'ecan.

Jee xaa ne'u, capu ruxe'eve'e nej niyen rá'astijre'e í niuucari í mej jín tí'ajta. Capu amín a'ij, ayée nu huánruu tǵ ja'ati ti ayén rá'astijre'e nej ni hua'umuá'itin a'ímej í mej rá'astijre'e í niuucari í mej jín tí'ajta. ²¹ Neajta, a'ímej jemi í mej caí rá'astijre'e í niuucari í mej jín tí'ajta, ayée nu neajta huánruu tǵ ja'ati ti caí ayén rá'astijre'e nej ni neajta hua'umuá'itin a'ímej í mej caí rá'astijre'e í niuucari í mej jín tí'ajta.

Mi neajta inee, nee nu xaa seǵ niuucari ará'astejsin í Dios jemi, í niuucari ti jín titá'itiiri'í í Ciríistu'u. ²² A'ímej jemi í mej caí a'ij tí'ijviicua'í, neajta nu niyen huánruu tǵ ja'ati ti caí a'ij tí'ijviicua'í nej ni hua'umuá'itin a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'í. Naǵjmi'ica jemi nu niyen huánruu tǵ na'a ti seǵre'e nej ni seica huamuá'itin nain jín a'ij nej ye'í rici. ²³ Ayee nu 'een jín rici ne'íjna jime'e nej ni tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jín Dios hua'irájtuaani, ti ij ajta tí'ineci'iti í ti jín Dios rǵ'í tihua'utá'asin a'ímej í mej ra'ará'astijre'esin me'íjna í niuucari.

²⁴ Xu'uri ramua'aree a'ij mej tí'ijrǵ'ire a'íme í mej ru'acheca a'u mej é'ehua'acaca. Naǵmi'í í mej ru'acheca, ayée mú che'atá mena'a tí'itese'e mej tiu'umuá'itin. Mi ajta, seǵ pu'u a'ín pú'een í ti tí'imua'itin, ajta ra'ancuré'asin í mej raatapuaǵve'esin. Setá'aj siyen che'atá sena'a tiu'utése'en seǵ si seajta siyen tí'iti huamuá'itin í Dios jemi.

²⁵ A'ati ti na'a ti huá'a jamuan tí'echeca, ayée pu á'ujcu'uve nain jime'e ti ij ayén curuun ancuré'e'í'ín ti a'uvaǵtzi. Mi teajta iteen, ayée tu tí'itese'e tej ti curuun ancuré'e'í'ín ti naa seǵre'e a'ame tǵ na'a rusén jime'e. ²⁶⁻²⁷ A'íj nu jín, canu ché'e nena'a tí'echeca. Canu neajta ché'e nena'a tí'itatú'axa í eeca tzajta'a, sino ayée nu te'ejténtu'axa í ne jetze, neajta inee raamuá'iti ná'aye'í ca'anéeri jime'e tí'ij na'ará'astijre'en í nej ratéhua'ira'a. Ayee nu 'een jín rici ti ij caí Dios naaré'e'ite netǵ'ij neri niyen tihua'utá'ixaa í seica.

10

Mej nu'u caí raná'amiche'en me'íjna ti caí Dios pú'een

¹ Ayee nu tí'ijxe'eve'e inee, seǵ ra'utámua'aree ti jaitiri e'ecáave'e huá'uví'itijme'e í tavaújsimua'aci'í. Majta á'iyen jaata'a antacǵ. ² A'í mú huámua'í'ivijhuaca'a jamuan a'íjna í Moisés teecan tí'ij auj e'ecáve'eca'a a'íjna í jaitiri, majta matǵ'ij antajú'ucaa jaata'a. ³ Naǵmi'í mú majta ráacua me'íjna í cua'ira ti a'uun a'uvé'emej Dios tí'éseǵre'e. ⁴ Majta me'íjna anti'í í jaj ti ajta a'uun a'uvé'emej í Dios jemi, a'iné a'í mú jetze ra'anti'í me'íjna jetze í tetej ti huá'a jamuan huamé'ecaa. Ajta a'ín í tetej, a'ii pu a'ín pú'eene'e í Ciríistu'u.

⁵ Mi majta a'íme, mu'íití mú caí rǵ'í tiraatá'a í Dios. A'íj pu jín Dios ayén hua'antipua'ajte a'ujna a'u ti caí é'eti'itǵca'a.

⁶ Ajta, ayée pu 'een jín té'uyu'usi'ihuaca'a ti ij ayén titaatá'itiii itejmi tej ti caí tiyen te'íjna jetze tiyen títeejú'un a'íjna jetze ti a'ij pua'a een matǵ a'íme huarǵ. ⁷ Caxu huá'anajche í mej caí dios pú'een, matǵ seica a'íme huarǵ. Caxu huá'anajche xaa ne'u, a'iné ayée pu té'eyu'usi'í tíjín: "A'íme mú teite miyen a'ujrá'aseca'a mej mi tiú'ucua'ani, mej mi majta huayé'en. Matǵ'ij mí miyen ájhuiixi mej tiu'utéene'en."

⁸ Jé'ecan pu ruxe'eve'e seǵ caí siyen che'atá sena'a tiú'ujxana'acira'aten matǵ seica a'íme huarǵ. Majta, ayée mú huácuii seǵ xicaj tzajta'a a'achú

cumu seité japuan huaíca vi'ira'a í teite. ⁹ Tich'é e caí ti'iti jín ra'íhua'ura í tavástar'a matíj seica a'íme miyen huaríj. Matí'ij mi á'upua'areca'a, matí'ij cu'ucu'use hua'ucheí. ¹⁰ Teta'aj teajta caí a'ij tena'a ti'iteniuuca'an matíj majta seica miyen huaríj. Ajta a'ín ti te'entípuaa'ate, a'í pu hua'antípuá'ajte a'ímej.

¹¹ Jee xaa ne'u, ayée pu 'een jín tihua'uruu ti ij Dios ayén titaatá'ítiii. Mi ajta, ayée pu té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna jime'e tí'ij rí'i táaruuren itejmi, a'iné pu'uri a'ájna teja'uré'enejsin í xicaj ti jetzen te'entípuá'ari í chaanaca i tej japuan yen seijre'e.

¹² A'íj pu jín, ti pua'a ayén ja'ati seíj tirá'amítiejte'e ti caí rí'iriistan ti ti'itij jín até'ítze'ara'an í tavástar'a jemi, ché'e a'ín rí'i tiu'umé'en ti ij caí auteáturan. ¹³ Tíj na'a ti ayén a'amua japua rájve ti ij ca'aníjra'a amuaatá'an sej si ti'itij jín auteáturan í Dios jemi, ayée pu che'atá na'a huá'a japua rájve matíj mena'a pua'amé íiyen seijre'e chaanaca japua. Ajta a'ín Dios, capu ja'anáj até'ítzea'ara mú'ejmi jemi.

A'íj pu jín, Dios caí ja'anáj raatá'asin ti ti'itij ayén huápi'i ca'aníjra'a jamuaatá'an sej si auteáturan í Dios jemi se'íjna jime'e sej caí ché'e te'utáviicua'i. Mi ajta a'ín, tí'ij auj ayén ca'aníjra'a amuaatá'an sej si ti'itij jín auteáturan, Dios pu ajta amuaatá'asin a'ij sej ye'í huárini sej si ajtá'ine, sej si seajta te'utáviicua'i.

¹⁴ A'íj xu jín, ayée xu huárini, mi nej já'amuxa'eve'e. Rí'i xu'u mú'een, sej si caí ja'anáj huá'ana'amiche'en a'ímej í mej caí dioosi pú'een. ¹⁵ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tíj teite í mej rí'i meteuumuámua'are. Setá'aj rujímua'a siyen tiraaxí'epi'íntare'en ti pua'a xí'epi'ín netí'ixa na'ari necaí.

¹⁶ A'íjna í vaasu í tej jetzen ye'eca tej ti tiyen rí'i tiraatá'an í Dios, a'í pu ajta ayén huataújmu'a'a tej naími'i huatétavaire'en te'íjna jime'e Ciríistu'u ti raxuure'e. Ajta a'íjna í pan tej ra'antitá'ara'a tá'aye'i, teen tu teajta naími'i huatétavaire'en te'íjna jime'e ti Ciríistu'u ta japua huaniú í rutevij jime'e. ¹⁷ Ajta, a'iné seij pu'u í pan, ayée pu huataújmu'a'a í tej i'i mu'íi, tu'uri seíj tena'a teitejra'an pú'een tej seíj tena'a jetzen ajtémecan, a'iné naími'i tu seíj tena'a cua'aca í pan.

¹⁸ Casi'i, xu'uhuaújmu'a'atzi se'íjna jetze a'ij mej tí'ijri'ire a'íme í mej Israél jetze ajtémecan. A'íme í mej racua'aca í mej tí'imuai'ivajtaca, a'í mú majta naími'i tí'ivaire'e í Dios jemi.

¹⁹ ¿A'iné ne'u huataújmu'a'a í nej ti'ixa? ¿Ni qui jeíhua jetzen ruxe'eve'e í cua'ira í mej tí'imuai'ivajta huá'a jemi í mej caí dioosi pú'een? Capu xaa ne'u. Ari a'íjna ti caí dios pú'een, ¿ni qui jeíhua jetzen ruxe'eve'e a'íjna? ²⁰ Capu xaa ne'u, sein. Ayee pu huataújmu'a'a í nej tejá'amua'ixaate'e. A'íjna í mej tí'imuai'ivajta í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, camu raatámuai'ivajta í Dios jemi sino a'ímej jemi mu'u í tiyáaru'use. Canu raxí'eve'e sej hua'utévairé'en a'ímej í tiyáaru'use.

²¹ Capu rí'irí sej siyen jetzen ye'eca í vaasu í mej jín rí'i tiraatá'aca í tavástar'a ti pua'a seajta seuj se'íjna jetze ye'eca í vaasu í mej jín rana'amiche'í ti caí Dios pú'een. Capu ajta rí'irí sej jetzen tí'icua'a í meesa í mej jetzen ra'utámua'aree í tavástar'a ti pua'a seajta seuj se'íjna jetze tí'icua'a í meesa mej jetzen huá'ana'amiche'e í tiyáaru'use.

²² Na'ari caí, ayée tu a'íjna jín rini, ca'aníjra'a tu raatá'asin í Dios ti a'ín chueere'e á'ara'ani a'ímej jemi í tiyáaru'use ti ij ayén huataniú'ucan itejmi jemi. Ajta, a'í pu jeíhua huápi'i jaítze'e ruca'ané tecaí iteen.

Tej nu'u rí'i tiraatá'an í taxí'ej tevi

²³ Nain pu nu'u ayén tineetá'aca. Mi ajta, capu nain ayén tineetéva'iri. Nain pu xaa ayén tineetá'aca. Mi ajta, capu nain ayén rí'i neruure. ²⁴ Seajta, setá'aj siyen huaújuuren sej seajta sej. A'ati ti na'a, ché'e caí ayén rahauca í ti jín rí'i huatévairé'en, sino ché'e ayén rahauca a'ij ti ye'í huárini ti rí'i tiraatá'an í ruxí'ej tevi.

²⁵⁻²⁶ Setá'aj siyen ráacua'ani ti'iti ti na'a í mej ratua a'ujna mej é'esejre'e í mej tí'itu'araca. Caxu seajta siyen tiú'urihua'ura ti pua'a ayén a'ij pua'a amuáaruuren í á'amuaxiejniu'uca jetze nusu caí, a'iné tavástara'a pu ra'áa í chuej í tej japuan huachéjme. A'í pu ajta ra'áa tíj na'a ti íyen tí'isejre'e.

²⁷ Ti pua'a sej ti caí té'atzaahuatée ajta amuaata'inen sej jamuan tiú'ucua'ani, patá'aj piyen ahua'aca'anen pej pe'uun á'ume'en jamuan a'ijna í ja'ati, patá'aj nain tiú'ucua'ani tíj na'a ti án teje'etia'asin mú'eezti jemi. Capej tí'ihua'u pena'a ti ij caí a'ij pua'a muáruuren í axiejniu'uca jetze.

²⁸⁻²⁹ Mi ajta, ti pua'a ja'ati ayén timuaatá'ixaate'en yee ti nu'u huatámuaí'ivijti'ihuaca'a, ayée pej huárini pej caí racua'aca pe'ijna jime'e pej raxí'eve'e pej raatévaire'en pe'ijna í ja'ati ti ayén timuaatá'ixaa, pajta pe'ijna ti caí a'ij pua'a raruuren í xiéjniu'ucare'ara'an a'ijna í ja'ati.

Jee xaa ne'u, capu a'ij raruuren í á'axiejniu'uca. ¿A'iné 'een jime'e ayén tiu'utá'ijmá neetzi jemi nej ni caí niyen huárini a'ij ti tineetá'aca nej ni caí a'ij pua'a raruuren í xiéjniu'ucare'ara'an í nexí'ej tevi? ³⁰ ¿A'iné auj tí'iri'iri ti ja'ati ayén a'ij pua'a tí'inexajta a'ijna jime'e nej rí'i tiratá'aca í Dios ne'ijna jime'e í cua'ira nej nexí'ehua ráacua?

³¹ Ayee pu'u na'a, setíj sena'a ti'itij jín rici, ti pua'a setí'icua'aca na'ari seye'eca nusu ti'iti sej a'ij ruure, setá'aj siyen huárini setá'aj rí'i tiraatá'acare'en í Dios jemi. ³² Setá'aj siyen huárini sej si caí a'ij pua'a tihua'atá'acare'en se'íme í mej Israél jetze ajtéme'ecan nusu se'íme í mej sej chuejra'a japua é'eme'ecan na'ari se'íme í mej e'etiújs'e'iri í Dios jemi. ³³ Ayee nu tí'itese'e nej rí'i tihua'atá'acare'en naíjmi'ica nain jime'e ti ij ayén tihua'uci'iti í ti hua'atéva'iri, ti ij ajta Dios hua'irájtuaani. A'ij nu jín caí niyen nena'a rahauca í ti neetzi téva'iri.

11

¹ Neajta inee, ayée nu tiu'umé tíj ajta Ciríistu'u tiu'umé. Setá'aj seajta mú'een siyen che'atá sena'a huárini netíj inee.

A'ij mej nu'u ye'í huárini í 'uuca teyujta'a

² Mi seajta mú'een, xí'epi'in xu huaríj se'ijna jime'e sej nain jín néjmua'aree, seajta seuj rá'astjire'e í ye'irá í nej jamuaatá'itiri'i. ³ Mi neajta inee, ayée nu tí'ijxe'eve'e sej siyen ráamua'ati ti Ciríistu'u ayén antiújmua'aree a'ímej jemi, matíj mena'a pua'amé seijre'e í tetecca. Ayee mú che'atá mena'a í tetecca tite'entiújmua'aree a'ímej jemi í ru'íjta'amua'a. Ajta Dios pu ayén antiújmua'aree í Ciríistu'u jemi.

⁴ A'ij nu jín, ayée nu tejá'amua'ixaate'e. A'ati pu ayén raatéxiehuata a'ijna ti jín antiújmua'aree ti pua'a utemúucu'utzi huatéjniuuni. ⁵ Ajta, ti pua'a 'íta'a ayén antimuá'avi'i huatéjniuuni, nusu antimuá'avi'i tí'ixajta í Dios jetze me'ecan, a'í pu ajta raatéxiehuata a'ijna í ti tí'ira'ajte'e. Ayee pu che'atá na'a tiu'utévi'iraste'e tíj 'íta'a ti ayén caújyen rumu'úu jetze.

⁶ Ayee pu'u xaa tí'ayajna, a'iné ti pua'a 'íta'a caí ayén á'ujca'ane ti ra'avá'anan í rumu'úu, ayén tiraavíjte'e ti a'íin 'íta'a caújsiseaxi'in í

rumu'úu jetze. Mi ajta, ti pua'a ayén tirá'amitiejte'e ti tiu'utév'i'iraste'e ti ayén caújsiseaaxi'in, ché'e a'ín ayén ra'avá'anan í rumu'úu.

⁷ Jee xaa ne'u, ayée pu ruxe'eve'e ti antimuá'avi'i seijre'e í teáata'a a'iné a'í pu a'ín taavíjra'ara'an pú'een í Dios, ajta a'í pu a'ín pú'een í ti r'í tiratá'aca. Mi ajta a'ín 'íita'a, a'í pu a'ín pú'een í ti r'í tiratá'aca í teáata'a. ⁸ A'iné a'íjna í teáata'a, capu ayén a'íjna jetze huatétaavijhuaca'a í 'íita'a jetze sino a'ín 'íita'a, a'í pu xaa a'íjna jetze huatétaavijhuaca'a í teáata'a jetze. ⁹ Capu ajta ayén huatétaavijhuaca'a í teáata'a a'íjna jime'e tí'ij raatévaire'en í 'íita'a sino a'ín 'íita'a, ayée pu huatétaavijhuaca'a a'íjna jime'e tí'ij raatévaire'en í teáata'a.

¹⁰ A'íj pu jín ayén ruxe'eve'e ti a'ín 'íita'a ayén ra'avá'anan í rumu'úu ti ij ayén seijre'e ti a'ín rá'astijre'e a'íjna ti tí'ira'ajjte'e. Ayee pu ajta ruxe'eve'e ti ij caí a'ij pua'a hua'atá'acare'en a'ímej í mej tí'ivaire'e í ta japua. ¹¹ Mi ajta, camu rujímua'a seijre'e í 'uuca í tavástara'a jemi. Camu majta rujímua'a seijre'e í tteca jemi. ¹² Ayee pu'u na'a a'íjna jime'e ti a'ín 'íita'a a'íjna jetze huatétaavijhuaca'a í teáata'a, ajta a'ín teáata'a, ayée pu a'íjna jetze airaújnejjte í 'íita'a. Ajta nain pu Dios jemi teja'uvé'eme.

¹³ Setá'aj siyen rujímua'a sena'a tiraax'i'epi'intare'en ti pua'a ayén tiraavijte'e ti pua'a 'íita'a ayén antimuá'avi'i huatéjniuuni í Dios jemi. ¹⁴ ¿Ni caí ayén tejamuá'amitiejte'e a'íjna jime'e í tej ratéhua'ira'a ti ayén tiu'utév'i'iraste'e ti pua'a teáata'a ayén cáati'ire? ¹⁵ Mi ajta, ti pua'a 'íita'a ayén cáati'ire, a'í pu a'ín pú'een í ti jín r'í tiratá'aca í Dios a'iné ayée pu raateájtuua í cipua í jemin ti ij ayén ra'avá'anan. ¹⁶ Ti pua'a ja'ati ayén huárini ti tájaaxiejví'i a'íjna jime'e, setá'aj siyen tiraata'ixaate'en yee catu seicié tiyen tí'itítacha'íi, majta a'íme í mej pua'amecié e'etiújse'iri í Dios jemi, camu yee majta seicié miyen tí'itiújcha'íi.

A'ij mú pua'a rici mat'íj e'etiújseire'en

¹⁷ Ajta í nej neri jamuaatá'ixaate'esin, canu r'í tejámuaatá'asin a'iné set'íj mú'een e'etiújseire'en, caxu r'í'en jín e'etiújseire'en sino a'ij pua'a xu'u rijca. ¹⁸⁻¹⁹ Amuacaícan, ayée nu yé ráamua'areeri'i sej já'ita'a a'utacíca set'íj se'uun e'etiújseire'en. Mi neajta inee, tímua'a nu t'n té'atzaahuat'e a'iné ayée pu ruxe'eve'e mej seica airáaju'un mú'ejmi jemi í mej seicié tí'imua'atze sej si siyen hua'utámua'ati a'ímej í mej mú'ejmi jemi seijre'e, í mej majta tzáahuati'ira'a jín miyen rici.

²⁰ Mú'een xu seajta siyen huárini. Set'íj e'etiújseire'en, caxu se'íjna jín tí'ícu'a'ani í sej jín ra'utámua'aree ti tavástara'a ta japua huaniú. ²¹ Caxu xaa ne'u, sino tí'ij a'ájna teja'ur'é'enen sej siyen tí'ú'ucua'ani, set'íj sena'a pua'amé siyen rici sej seajta sej. Ayee xu anáaté'ee tí'ícu'a'ani í sej te'ucá'ini'eme'ecaa. Ajta í seica í mej caí miyen te'ucá'ini'eme'ecaa, capu ché'e tihua'ací'iti, sino metiéecuj mú muá'aju'u. Majta seica miyen huáp'i huatétea'aruajsin.

²² ¿A'íi tá'uj na'a? ¿Ni tzaa secaí huachéjme a'u sej tejá'ucua'ani, a'u sej seajta a'uyé'en, na'ari seri huá'axieehua a'ímej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi, nusu sej siyen rax'eve'e sej a'ij pua'a tihua'utá'an a'ímej í mej caí tí'iti tícha'íi? ¿A'iné na'a í nej jín tejá'amua'ixaate'e? ¿Ni qui niyen r'íi tejamuá'ixaate'en ne'íjna jime'e sej siyen tí'itiújcha'íi? Canu xaa ne'u.

Mat'íj nu'u ra'utámua'aree í tavástara'a
(Mt. 26:26-29; Mk. 14:22-25; Lk. 22:14-20)

²³ Ayee pu'u na'a, í ti nevástara'a raateájtuaa ineetzi jemi, a'ij nu'u neajta mú'ejmi jemi huateájtuaa. A'ajná'imua tíca'ari tzajta'a tí'ij avíitzi'i jín huatátuiri'ihuaca'a í tavástara'a, a'íjna í Jesús, a'íi pu raatí'ípií í pan. ²⁴ Tí'ij rí'í tiraatá'a í Dios, aj pu'í ra'antítaaraxí, ajta ayén tihua'utá'íxaa tíjín: "A'íi pu a'íin pú'een í nej ratéhua'ira'a í nej jín mú'ejmi japua niuuni. Setá'aj siyen ráacua'ani sej si se'íjna jín na'utámua'aree."

²⁵ Matí'ij tíu'ucuaa, ayée pu che'atá na'a huaríj a'íjna jime'e í vaasu í mej jetzen huayé'en. Ayee pu tihuá'ixaate'e tíjín: "Ayee pu huataújmu'a'a a'íjna í vaasu. A'íi pu a'íin pú'een í niuucari ti jécua í ti jín Dios tí'itij jín te'ataújratziiri'í a'íjna jime'e nej ra'iráxire'esin í nexuure'e. Ajta, a'íjna í ye'irá í sej jín huayé'en se'íjna jetze í vaasu, setíj sena'a sej siyen rici, sej siyen se'íjna jín na'utámua'aree." Ayee pu'u tihua'utá'íxaa.

²⁶ A'íj pu jín, setíj sena'a sej racua'ani se'íjna í pan, seajta sej huayé'en se'íjna jetze í vaasu, ayée xu se'íjna jín tihua'utá'ixaate'en a'íj ti huataújmu'a'a ti a'íin tavástara'a huamí'í. Mú'een xu siyen tihua'utá'ixaate'esin tíj na'a ti yú auca'ití a'ame ajta na'a caí uvé'enen í tavástara'a.

A'ij mej nu'u ye'í tiráacua'ani í mej jín ra'utámua'aree í tavástara'a

²⁷ A'íj pu jín, ja'ati ti na'a ti ayén ché'e na'a ráacua'ani a'íjna í pan, nusu cha'a na'a na'a huayé'en a'íjna jetze í vaasu a'íj ti caí tiraavíjte'e, ayée pu jetzen ujpuá'ari ti raatéxieehuataca'a í Círíistu'u ti ayén rajpuajíztica'a í rutevij jime'e, ti ajta ra'iráaxire í ruxuure'e. ²⁸ A'íj pu jín, ché'e ayén huárini ja'ati ti na'a ti ayén amuacaí rá'amítiejte'e a'íj ti 'een í ru tzajta'a í Dios jemi ti ij ayén ráamua'aree ti ari ayén tiraavíjte'e. Aj pu xaa, rí'írúista a'ame ti ayén ráacua'ani í pan, ajta ti huayé'en í vaasu jetze.

²⁹ Ayee pu 'een jín ayén ruxe'eve'e ti ja'ati ayén rá'amítiejte'e a'íj ti huataújmu'a'a a'íjna ti ratéhua'ira'a í tavástara'a. Ti pua'a ja'ati caí ayén rá'amítiejte'e a'íj ti huataújmu'a'a í ye'irá, ajta cha'a na'a na'a ráacua'ani í pan, ajta cha'a na'a na'a huayé'en í vaasu jetze, Dios pu ayén puaíjtzí raatá'asin a'íjna jime'e ti caí rí'í huaújruu a'íj ti tiraavíjte'e. ³⁰ A'íj mú' jín mu'íití caí ché'e huá'aca'anísti'í í mej a'amua jetze ajtémecan, majta tí'ícucuí'í. Majta seica meri huácuui.

³¹ A'íj pu jín, ti pua'a ayén amuacaí tá'amítiejte'e a'íj ti 'een í tatzajta'a í Dios jemi, capu ayén puaíjtzí táaci'íti. ³² Ajta, tíj na'a ti tavástara'a ayén tá'axijte'en, a'íi pu a'íjna jín puaíjtzí taatá'asin ti ij caí puaíjtzí táaci'íti naíjmi'íca jamuan í mej yen huachéjme, íiyen chaanaca japua.

³³ A'íj xu jín, mú'een, ne'íhuaamua'a, ayée xu huárini. Setí'ij u e'etíújseire'en, setá'aj huaújxe'eve'en seij seajta seij sej si naími'í tíu'ucua'ani. ³⁴ Ti pua'a ja'ati ayén jeíhua tí'ícuata, ché'e a'íin a'uun tejá'ucua'ani u ruche. Na'ari caí, Dios pu amuá'axijte'en setí'ij u e'etíújseire'en. Neajta inee, netí'ij ne'uun a'atanén mú'ejmi jemi, aj nu ni jaítze'e rí'í á'amuaruuren.

12

I ti nu'u jín tihua'u'íjca í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios

¹ Ayee nu tí'ijxe'eve'e sej ráamua'aree a'íj ti 'een a'íjna í ti jín tejámuaa'íjca í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

² Xu'uri sicu ramua'aree a'íj sej tí'íjri'irejca'a setí'ij caí xi té'atzaahuat'e'eca'a. A'íimej xu jemi á'ujca'anejca'a í mej caí diosi

pú'een, í mej majta caí tí'ixaxa'a. Mú'een xu huá'ajaahuate'eca'a a'ij ti ye'í tejamuá'amitiejte'eca'a. ³ A'ij nu jín niyen tejá'amua'ixaate'e. Ti pua'a ja'ati ayén a'ijna jetze araujca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ijna í xiéjniu'ucare'ara'an, capu ja'anáj ca'aníjra'a raatá'asin a'ijna í ja'ati ti ayén tiu'utaxáj yee: “Ché'e Dios puaijtzi raatá'an a'ijna í Jesús.” Mi ajta, ti pua'a ja'ati caí a'ijna jetze araujca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, capu a'atzu ajta ri'irí ti a'ín ayén tiu'utaxáj yee: “Jesús pu vástare'ara'an pú'een.”

⁴ Capu tí'iseicaj na'a í ti jín tejámuaa'íjca í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Mi ajta, seáj pu'u a'ijna í xiéjniu'ucari. ⁵ Capu tí'iseicaj na'a í sej jín tí'ivaire'e í Dios jemi. Mi ajta, seáj pu'u í ti tavástara'a pú'een. ⁶ Capu ajta tí'iseicaj na'a í sej jín tí'imuari'e. Mi ajta, seáj pu'u í Dios ti nain jín tí'imuari'e huá'a jamuan í teteca, a'achú mej pua'amé íiyen seijre'e.

⁷ Ajta naíjmi'ica jemi, a'ín xiéjniu'ucari ayén huatasejre ti ij tí'iti jín tihua'ijcate'en seij ajta seij, mej mi me'ijna jín tihua'utévaire'en naíjmi'ica. ⁸ Seáj pu ayén a'ijna jín tiraa'íjca a'ijna í xiéjniu'ucari ti ayén tiu'utaxáj temua'a pu naa raayí'tihua'acan jime'e. Ajtahua'a seáj, a'ín xiéjniu'ucari rusej pu ajta a'ijna jín tiraa'íjca í ja'ati ti ayén tiu'utaxáj a'ij ti tirú'umua'aree.

⁹ A'ijna í xiéjniu'ucari, rusej pu ajta ca'aníjra'a ratá'aca ti ja'ati té'atzaahuate'e, ajta seáj pu ayén tiratá'aca ti a'ín ja'ati tihua'ahua'atehua'an. ¹⁰ Ajta seáj, a'í pu ayén tiratá'aca í ja'ati ti ayén rijca í mej jín rí'í tira'utasej. Ajta seáj ti ayén tihua'utá'ixaate'en í Dios jetze me'ecan a'ijna jime'e ti a'ín xiéjniu'ucari ca'aníjra'a ratá'aca. Ajta í seáj, ayée pu tiratá'aca ti raayí'tihua'an ti raatámiejte'en tí'iti ti xiéjniu'ucari pú'een. Ajta seáj raayí'ti ti tiu'utaxáj seica jime'e í hua'aniuuca í mej seica chuéjra'a japua é'eme'ecan. Ajta seáj í ja'ati, ayée pu ratá'aca ti raayí'tihua'an ti ayén tiu'utaxáj a'ij ti huataújmu'a'a a'ijna ti raataxájtaca'a í seáj.

¹¹ Tíj na'a mej miyen jín rici, a'í pu rusej ca'aníjra'a hua'atá'aca a'ijna í xiéjniu'ucari. A'í pu rusej ayén hua'atá'aca naíjmi'ica, seij ajta seij, a'í ti a'ín tihua'uxí'epi'íntari'irí'i.

Sej pu'u í tej jetzen ajtémecan

¹² Ayee pu che'atá na'a 'een í Ciriístu'u jemi a'ij ti 'een a'ijna jime'e ti seáj ratéhua'ira'a. Seáj pu'u ti ratéhua'ira'a, ajta jeíhua pu tí'imuí'í ti jetzen tí'iseijre'e. Mi ajta, ti pua'a ayén tí'imuí'í ti jetzen seijre'e, seáj pu'u pú'een í tévira'an.

¹³ A'í pu jín, setí'ij huámua'í'vijhuaca'a, seáj pu'u í xiéjniu'ucari ti mú'ejmi tzajta'a huatájturaa ti ij ayén amuáaruuren sej sí seáj sena'a tévira'an pú'eene'e xá'ara'ani jamuan í Ciriístu'u. Capu amín a'ij, ti pua'a Israel jetze xa'ajtémecan na'ari siyen seij chuéjra'a japua é'eme'ecan nusu siyen ca'anéeri jín tí'imuari'e ca'ín siyen ruxiéehua á'ujjuhua'an. Seáj pu'u í xiéjniu'ucari sej jetzen araujca'ane. ¹⁴ Ajta, capu tí'iseicaj na'a ti jetzen seijre'e í tévira'an sino tí'imuí'í.

¹⁵ A'í pu jín, ti pua'a a'ín ꞑcájra'an ayén tiu'utaxáj yee a'iné canu muájca'a pú'een, canu neajta ajtémecan í tévira'an jetze, capu ayén tí'ayajna. A'í pu aúche'e a'ín tévira'an jetze ajtémecan. ¹⁶ Ayen che'atá na'a, ti pua'a a'ín naxaira'an ayén tiu'utaxáj yee a'iné canu jí'isi pú'een, canu neajta jetzen ajtémecan í tévira'an, capu ajta ayén tí'ayajna. A'í pu xaa tévira'an jetze ajtémecan a'ijna í naxaira'an.

17 Ti pua'a nain tévira'an a'ín pú'ee'ne'en í j'i'isi, ¿a'iné tí'iri'iri ti hui-iténamuajra? Capu a'ij tí'iri'iri. Ajta, ti pua'a nain tévira'an a'ín pú'ee'ne'en í ti jín huíteájnamua, ¿a'iné tí'iri'iri ti tiú'i'ichue? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri.

18 Mi ajta a'ín Dios, ayée pu éene'en tiu'uteájtuaa í ti jetzen seijre'e í tévira'an í Ciríistu'u a'ij ti a'ín tiraaxí'epi'intare. 19 Ti pua'a naími'i ti jetzen seijre'e ayén seij na'a pú'ee'ne'en, ¿a'uné é'eselijre'e a'ame í tévira'an? Capu mé'e já'ahua'a a'ame. 20 Mi ajta, ayée pu ti'imul'í ti tévira'an jetze tí'iseijre'e, ajta seij pu'u í tévira'an.

21 A'ij pu jín, capu rí'iri ti a'ín j'i'isi ayén tiraata'ixaate'en í muájca'a tijín: “Capej nej jetze ruxe'leve'e mú'ee.” Capu ajta rí'iri ti a'ín mu'úura'an ayén che'atá na'a tiraata'ixaate'en í 'i'icaj yee: “Capej nej jetze ruxe'leve'e mú'ee.”

22 Mi ajta, a'ín ti jetzen seijre'e ti ayén titá'amitiejte'e ti caí ruca'ané, a'í pu xaa ayén jaítze'e ruxe'leve'e caí í seica. 23 Ajta, a'ín ti jetzen seijre'e í tej tiyen ratéxiehhuata te'íjna jime'e ti ayén titá'amitiejte'e ti caí ti'itij vaire'e, a'í tu jaítze'e rí'í tiratá'aca te'íjna jime'e í tej jín rí'í tiraatéchejte'en. Ajta a'ín ti jetzen seijre'e ti ajta tiu'utévi'iraste'e ti pua'a ayén seijre'e mé jéjre'e, a'ij tu tiyen rí'í ti'itíche'ete a'ij ti tiraavíjete. 24-25 Ajta, í seica ti jetzen seijre'e, ti ajta caí ayén tiu'utévi'iraste'e, catu tiyen rí'í tiratéche'ete.

Mi ajta Dios, ayée pu éene'en huateájtuaa í tévira'an tí'ij ayén jaítze'e rí'í tiratá'acare'en a'íjna ti tirá'aturaate'e mej mi caí já'ita'a a'utá'ine í mej tévira'an jetze ajtémecan sino mej mi miyen che'atá mena'a ahuaúcu'uven seij majta seij. 26 A'iné ti pua'a seij ayén tirajpuaíjtzí, naími'i mú miyen che'atá mena'a tirajpuaíjtzí muá'aju'un. Ajta ti pua'a ayén tirá'acá'iti seij ti ti'itij jín rí'í tiu'uteáturan, naími'i mú majta jamuan huataújemua'ave'esin. 27 Ayee pu ajta xaa ne'u tí'een mú'ejmi jime'e. Mú'een xu tévira'an pú'een í Ciríistu'u. Naími'i xu jetzen ajtémecan, seij seajta seij.

28 Ajta a'ín Dios ari hua'antíhuau a'ímej í mej tí'iti jín tihua'utévaire'en í mej u e'etiújse'iri teyujta'a. Amuacaí, a'í pu hua'antíhuau a'ímej í ti hua'uta'íteca'a mej á'ujjuhua'ane'en metihúa'ixáate'e, ajta á'iye'n a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'an. A'í pu ajta hua'antíhuau a'ímej mej mi miyen tihúa'umua'aten, majta í mej miyen tiu'umuári'en í mej jín naa rí'í te'utasej í teite, ajta a'ímej í mej tihúa'ahua'atehua'an. Majta a'ímej í mej tí'iti jín hua'utévaire'en, majta í mej tí'itij jín antiújmua'aree, majta a'ímej í mej seica niuucari jín tí'ixaxa'a. Naíjmi'ica pu ayén tiu'utá'a í Dios.

29 ¿Ni qui naíjmi'ica ayén tiu'utá'a mej mi miyen á'ujjuhua'ane'en metihúa'ixáate'e? Capu xaa ne'u. ¿Ni qui majta naíjmi'i miyen tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan? Camu majta xaa ne'u. Na'ari ¿ni qui naíjmi'i miyen tihúa'amua'aten? Camu xaa ne'u. ¿Ni qui naíjmi'ica ayén tiu'utá'a mej mi tiu'umuári'en í mej jín naa rí'í te'utasej í teite? Camu xaa ne'u. 30 Jari qui a'íjna, ¿ni naíjmi'i miyen tihúa'ahuaate'e nusu miyen seij niuucari jín tí'ixaxa'a na'ari miyen tiu'utaxá a'ij ti huataújmua'a í ti raataxájtaca'a í seij? Camu xaa ne'u naíjmi'i miyen tite'entiújmua'aree. 31 Seajta mú'een, setá'aj siyen huateújca'anen seij si siyen ráateuni í Dios jemi se'íjna ti jaítze'e ruxe'leve'e, ti pua'a siyen tí'ijxe'leve'e. Mi neajta inee, naúche'e nu jamuaatá'itiira a'ij seij jaítze'e rí'éene'en jín tí'iteseijre'e.

13

Mej nu'u huaújxe'eve'en seij majta seij

¹ Ti pua'a necaí raxí'eve'e í nexí'ej tevi nej niyen tí'ira'ixaate'e, capu tí'itij vaire'e. Ayee nu éene'e na'ame í jemin tǵ í tepúusti'i tí ayén 'een tǵ taampu í tí jǵn ja'ati ché'e na'a tí'iruahte'e na'ari tǵ tuxa'a í tí ru jetze rájvitze. Capu amín a'ij tí pua'a niyen seica niuucari jǵn tirá'ixaate'en nusu ne'ǵna jime'e í hua'aniuuca í mej tí'ivaire'e u ta japua. ² Ti pua'a necaí raxí'eve'e í nexí'ej tevi, capu ajta tí'iti vaire'e nej raay'íiti nej tiu'utaxáj Dios jetze me'ecan. Ti pua'a neyaú'itíee nain tǵ na'a tí rú'avaa í Dios jemi, nusu nej nain ú'umua'aree na'ari niyen té'atzaahuate'e nej ní niyen tiraata'ajte'en í jírí tí a'uun tícheni a'u tí a'utáca. Ti pua'a niyen raay'íiti, canu tí'itij jǵn tí'ivaire'e tí pua'a necaí neajta raxí'eve'e í nexí'ej tevi.

³ Ayee pu che'atá na'a 'een tí pua'a niyen tihua'uré'e'a'ate'en nain tǵ na'a nej tí'ijcha'í na'ari tí pua'a neajta niyen huatánne'an í ne jime'e mej mí naateátaira, canu neajta tí'iti mua'itín tí pua'a necaí raxí'eve'e í nexí'ej tevi.

⁴ Ti pua'a ja'ati ayén raxí'eve'e í ruxí'ej tevi, ayée pu 'eene'e a'ame. A'í pu a'ateeví'i tí te'utáviiicua'i a'ame, ajta r'íi tirá'ancu'uvajxí'ísin í seij. Capu ajta chueere'e, ajta capu á'ujtzaahuate'e. ⁵ Ajta a'ín tí raxí'eve'e í ruxí'ej tevi, capu jíye'itzi jime'e runeeste tí huataniú'ucan, ajta capu rájcha'íire'e í seij. Capu ajta te'entiú'uunaca, ajta caí rahuauca í tí jetzen ruxe'eve'e. Capu ajta ra'utámua'areeri'i tí pua'a ja'ati ayén a'ij pua'a ráaruuren.

⁶ Ayee pu ajta 'een í ja'ati tí ayén raxí'eve'e í ruxí'ej tevi. Capu a'ǵna jǵn huataújtemua'ave'esin a'ǵna jime'e tí a'ij pua'a een sino a'ǵ pu jǵn huataújtemua'ave'esin a'ǵna jime'e tí tzáahuatí'ira'a jǵn ayén huaríj. ⁷ Ti pua'a ja'ati ayén raxí'eve'e í ruxí'ej tevi, a'í pu nain jǵn tiraatá'uuní'ira. Nain pu ajta jǵn té'atzaahuate'e tí a'ín Dios r'íi tiraatá'asin. A'í pu ajta nain jǵn tí'ijchú'eve'e tí Dios nain jǵn araúrastejsin. Nain pu ajta jǵn té'eviicua'í í tí jǵn tirajpuaíjtzí.

⁸ Capu ja'anáj huatépua'ari tej tí tiyen tí'itaxe'eve'e. Mí ajta, a'í pu xaa huatépua'ari tej tí tiyen tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan. Ajta, tej tí tiyen seica niuucari jǵn tí'ixaxa'a, a'í pu ajta huatépua'ari. Ajta, a'ǵna tí téjmi jemi huateájturaa tej tí temua'a naa tirú'umua'areere, a'í pu ajta huatépua'ari.

⁹ Ayee pu'u xaa, catu nain jǵn tirú'umua'aree. Catu teajta nain jǵn tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan. ¹⁰ Mí ajta, tí'ij ayén huatasejíre'en í tí ari huaújnaijmire, aj pu xaa huatépua'ari í tí á'aturaacaj.

¹¹ Netí'ij nauj pá'ari'istaca'a, ayée nu che'atá nena'a tí'ixaxa'ata'a tǵ pa'ari'í, neajta niyen tí'imua'atzejca'a tǵ pa'ari'í. Ajta íjii, í nej neri vásta'a, ayée nu neri mé rúurie nej niyen mé teúumua'arejca'a tǵ pa'ari'í.

¹² Ajta íjii, ayée tu che'atá tena'a rasise'í í Dios tetǵ taciéenime'e tí'isise'ij 'ájte'ehua jetze, í tej caí temua'a raseíj. Mí ajta, a'ǵna xicáara'a tí mé'e vé'eme, aj tu xaa raseijran í jetzen, temua'a naa. Íjii, je'icáj nu caj té'umua'aree. Mí ajta, a'ǵna xicáara'a jetze, nain nu jǵn yaú'itíee na'ame tǵ ajta Dios tí'inemua'ate. ¹³ A'ǵ pu jǵn, tí'ihuaica tí íjii ayén seijre'e ítejmi jemi. A'í pu'u a'ín pú'een: tej té'atzaahuate'e, tej rachú'eve'e tí Dios nain jǵn raanaíjmire'en, tej huátaxe'eve'en. Ajta a'í pu a'ín pú'een í tí jaitze'e ruxe'eve'e, tej huátaxe'eve'en seij teajta seij.

14

Jíme'en í mej seǵ niuucari jín tiu'utaxáj

¹ Setá'aj siyen rahuauca seǵ huaújxe'leve'en seǵ seajta seǵ. Ayeé pu 'i 'eene'e, seúche'e xu siyen seajta rahuauca ti Dios rí'i tejamuaatá'acare'en a'ǵjna jime'e, í muári'eri'ire'ara'an ti a'ǵjna jemi seǵre'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, seǵ si siyen tiu'utaxáj Dios jetze me'ecan. ² Mi ajta, a'ǵn í ti raayí'iti ti seǵ niuucari jín tiu'utaxáj, capu ayén tihuaú'ixaate'e í teite a'iné camu yaú'itiéé muá'aju'u a'ǵj ti ti'ixa. A'ǵi pu'pu jamuan ti'ixa í Dios a'ǵjna jime'e ti rú'avaa jemin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

³ Mi ajta, a'ǵn ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, a'ǵi pu xaa a'ǵimej tí'ixáate'e í teteca ti ij rí'i huá'uruuren, ti ij ajta ca'aníjra'a hua'utá'an, ti ij ajta rí'i tihua'utájeeve. ⁴ Ajta a'ǵn ti seǵ niuucari jín tí'ixaxa'a, a'ǵi pu ruseǵ rí'i ruruure. Mi ajta, a'ǵn ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, a'ǵi pu rí'i huá'aruuren naǵmi'ica í mej a'uun e'etiújse'iri teyujta'a.

⁵ Ayeé nu xaa tí'ijxe'leve'e seǵ naǵmi'li siyen seica niuucari jín tiu'utaxáj. Mi neajta inee, jaítze'e nu niyen tí'ijxe'leve'e a'ǵjna seǵ Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'an.

Casi'li mú'een, ti pua'a caí mé'e já'ahua'a ja'ati ti ayén tihuaú'ixaate'en a'ǵimej jemi í teite a'ǵj ti huataújmua'a a'ǵjna ti raataxájtaca'a a'ǵjna ti seǵ niuucari jín tí'ixaxa'a, ti pua'a caí ja'ati ti ayén raayí'iti, capu a'ǵj tí'iri'iri ti rí'i huá'uruuren a'ǵimej í mej e'etiújse'iri teyujta'a. A'ǵj pu jín jaítze'e pu ruxe'leve'e a'ame a'ǵjna ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a caí a'ǵjna í ja'ati ti seǵ niuucari jín tí'ixaxa'a.

⁶ Casi'li, ne'ihuaamua'a, ti pua'a ne'uun á'ume'en mú'ejmi jemi neǵ tejámuaatá'ixaate'en seǵ jime'e í niuucari í seǵ caí yaú'itie, canu ti'iti jín a'ǵj tejámuaatévaire'esin. Ayeé pu té'eme ti pua'a necaí tejámuaatá'ixaate'en ne'ǵjna ti rú'avaataca'a í Dios jemi, nusu ti pua'a necaí Dios jetze me'ecan na'ari ti pua'a necaí ti'itij jín tejámuaatá'ixaate'en ti ca'aníjra'a jamuaatá'an ca'ǵn ti pua'a necaí tejámuaatá'itiii.

⁷ Ayeé pu che'atá na'a ruxe'leve'e ti ja'ati ayén e'ehuauritiéecan jín tiu'utácuina a'ǵjna jetze í cǵ'isiti'ira'a ti caí uráxiejniu'uca na'ari a'ǵjna jetze í mej jetzen ruxité jín tí'icuinaca. Ti pua'a caí e'ehuauritiéecan jín tiu'utácuina í cǵ'isiti'ira'a jetze, ¿a'iné auǵ tí'iri'iri ti ja'ati ayén ráamua'aree ti'iti ti chuiicarira'a pú'een? ⁸ Ajta, ti pua'a caí e'ehuauritiéecan jín huatánamujre'en í corneeta jetze, capu ja'ati rucaten ti ij u a'uvé'ene'use'en.

⁹ Ayeé pu che'atá na'a 'een mú'ejmi jemi, ti pua'a siyen tihua'utá'ixaate'en í teite niuucari jime'e í mej caí yaú'itie. ¿A'iné tí'iri'iri ti ja'ati ayén ráamua'aree a'ǵj ti huataújmua'a í seǵ raataxájtaca'a? Capu a'ǵj tí'iri'iri. Capu ti'itij vaire'e a'ame í seǵ raataxájtaca'a.

¹⁰ Temua'a pu ti'imuí'i í niuucari ti iyen namujre'e chaanaca japua. Ajta naǵmi'li mú miyen e'ehuauritiéecan jín tí'ixaxa'a. ¹¹ Mi ajta, ti pua'a necaí ramua'aree a'ǵj ti huataújmua'a í niuucari, ayéé nu seǵre'e na'ame í jemin í ti raxa tǵ ja'ati ti seǵ chuéjra'a japua é'eme'ecan. Ajta a'ǵjna ti ti'ixa, a'ǵi pu ajta ineetzi jemi ayeǵ éene'e seǵire'e a'ame tǵ ja'ati ti seǵ chuéjra'a japua é'eme'ecan.

¹² A'ǵj pu jín, mi seǵ huápi'i raxí'leve'e ti a'ǵn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti'itij amuaatá'an, ayéé pu che'atá na'a 'een mú'ejmi jime'e, setá'aj ahuaújca'anen seǵ hua'utémua'itin í seica se'ǵjna jime'e seǵ rí'i huá'uruuren a'ǵimej í mej u e'etiújse'iri teyujta'a.

¹³ Mi ajta a'ñin ti seǵ niuucari jín tí'ixaxa'a, ayée pu ruxe'leve'e ti a'ñin ja'ati ayén raatáhuavii ti a'ñin Dios ayén raatá'an í muári'eri'ire'ara'an ti jín yaú'itíeé á'ara'ani a'ij ti tí'ixa.

¹⁴ Ayee pu xaa ne'u tí'een, a'íné ti pua'a niyen ne'ǵjna jín raatéjhuauni seǵ jime'e í niuucari, nexiejniu'uca pu xaa ajta huaténiiusin. Mi ajta, nemua'atziira'a pu caí tí'ti jín tí'imua'itín. ¹⁵ Ari inee, ¿a'íné nerini? Nexiejniu'uca nu jín xaa huaténiiusin. Neajta niyen che'atá nena'a nemua'atziira'a jín niyen rini. Neajta nu tiu'utáchuiica nexiejniu'uca jime'e, neajta í nemua'atziira'a jime'e. ¹⁶ Ti pua'a piyen r'íi tiraatá'an í Dios á'axiejniu'uca jime'e, ¿a'íné tí'iri'iri ti ja'ati ti caí mú'ejmi jetze ajtémecan ayén huaténiiuuni yee ché'le ayén té'ara'ani tí'ij ayén muáanamua pej piyen r'íi tiraatá'aca í Dios? Capu r'iri a'íné a'ǵjna í ja'ati, capu yaú'itíeé a'ame a'ij pej tiu'utaxájta. ¹⁷ Rí'iríista pu a'ame pej piyen temua'a naa r'íi tiraatá'an í Dios. Mi pajta mú'ee, capej a'ij r'íi ráaruu í axí'ej tevi.

¹⁸ Ayee nu 'een jín jeihua r'íi tiratá'aca í Dios ne'ǵjna jime'e nej jaítze'le niyen tí'ixaxa'a seica jime'e í niuucari secaí naími'i mú'een. ¹⁹ Neajta, net'íj huá'a jemi a'utéveeca a'ímej í mej e'etiújse'iri teyujta'a, nej ni niyen tihua'utá'titii, jaítze'le pu na'aráanajche ineetzi nej e'ehuauritiéecan jín tihua'utá'ixaate'en anxíj niuucari jime'e necaí nej niyen tiu'utaxáj tamuáamuata'a vi'ira'a niuuca seǵ jime'e í niuucari í mej caí yaú'itie.

²⁰ Ne'ihuaamua'a, caxu ché'le siyen tí'imuaajca matj í tí'iríi, sino setá'aj siyen éene'en seijre'le matj í tí'iríi se'ǵjna jime'e sej caí a'ij pua'a rici. Setá'aj seajta siyen che'atá sena'a tiú'umua'ati matj a'íme í mej meri vaujsi. ²¹ Ayee pu té'eyu'usi'i a'ǵjna jetze í niuucari í mej jín tí'aajta tijn: “Ayee nu tihua'utá'ixaate'esin a'ǵjna í teitejra'a ne'ǵjna jime'e í mej seica niuucari jín tí'ixaxa'a. A'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'í mú tihua'utá'ixaate'esin. Mi majta a'íme í nete'ítestemua'a, camu na'ará'astijre'esin ineetzi.”

²² A'ij pu jín, a'ǵjna í niuucari í mej caí yaú'itie, capu ayén tí'ivaire'e ti í tihua'utá'titii a'ímej í mej té'atzaahuat'e sino ayée pu tí'ivaire'e huá'a jemi í mej caí té'atzaahuat'e.

²³ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna. Casi'i, ¿a'íné tí'ti metiu'utaxájta í seica í mej caí té'atzaahuat'e, na'ari í seica í mej caí r'íi mé titeumuámua'aree ti pua'a a'uun ma'uteároute a'u sej e'etiújse'iri? Seajta mú'een, ti pua'a xaa siyen naími'i tí'ixáata xá'aju'un seica jime'e í niuucari í mej caí yaú'itie, ¿a'íné tihua'amitiejte'e a'ímej? ¿Ni qui siyen nu'u tite'eteújtímua'iri'i? Jee xaa ne'u.

²⁴ Ajta, ti pua'a seǵ a'uun a'uteároute mú'ejmi jemi ti caí té'atzaahuat'e nusu ti caí mú'ejmi jetze ajtémecan, seajta mú'een, ti pua'a xaa naími'i setí'ixáata xá'aju'un í Dios jetze me'ecan, ayée pu tiraatámítiejte'esin sej naími'i rá'axijte'en a'ǵjna jime'e ti a'ñin ayén auteájturaa í Dios jemi. ²⁵ Aj pu'i ayén huatasejre'esin tj na'a ti ru'a'avaataca'a u tzaajta'an. Ajta a'ñin teáata'a, á e'erávajtzi á chuaata'a. A'í pu raaténajchi í Dios, ajta ayén tiu'utaxájta yee ti Dios mú'ejmi jemi seijre'le.

Mej mi naín jín miyen huá'ini a'ij ti tiraavíjte'e

²⁶ ¿A'íné sena'a si rini, ne'ihuaamua'a? Setá'aj siyen huá'ini setj sena'a sej e'etiújseire'esin. Setá'aj naími'i r'íi huaújruren tí'ti jime'e, ti pua'a seǵ tí'ichuicami'i, nusu seǵ tí'ti jín tihua'itírami'i na'ari tí'ixajtami'i í ti jetzen raateájtuaa í Dios ca'ñ seǵ niuucari jín tí'ixajtami'i, na'ari

seij ayén raxí'eve'e ti tihuaú'ixaate'en a'ij ti huataújmua'a í niuucari ti raataxájtaca'a í seij. Setá'aj siyen huárini seij rí'i huá'uruuren naíjmi'ica.

²⁷ Ti pua'a seica miyen raxí'eve'e mej seica niuucari jín tiu'utaxáj, miché'e miyen 'eene'en mej hua'apua mé'e na'ari mej huaíca mé'e. Miché'e miyen tiu'utaxáj seij majta seij. Ajta, ché'e seij ayén tihuaú'ixaate'en a'ij ti huataújmua'a. ²⁸ Ajta, ti pua'a caí mé'e ja'ati ti ayén raayí'iti ti ayén tihuaú'ixaate'en a'ij ti huataújmua'a, ché'e a'ín caí tí'ixajta huá'a jemi í mej e'etiújse'iri. Ché'e a'ín rusej tí'ixajta í ru jemi, ajta í Dios jemi.

²⁹ Majta a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, miché'e miyen éene'en tí'ixajta, mej hua'apua mena'a, na'ari mej huaíca mena'a. Majta í seica, miché'e miyen tiraaxí'epi'intare'en a'ij ti tí'ixa í seij. ³⁰ Ajta, ti pua'a jíye'itzi jín tí'iti raateájtuaani seij jemi, ché'e a'ín ti tí'ixa ayén raatapuá'ajta.

³¹ Ayee pu tí'iri'iri seij naími'i Dios jetze me'ecan tiu'utaxáj seij si tíhua'utá'ítii naíjmi'ica, seij si seajta ca'aníjra'a hua'utá'an. ³²⁻³³ Majta a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, ayée pu ruxe'eve'e mej majta raayí'itihua'an mej tiraa'íjcate'en í ruxéjniu'uca huá'a jemi í mej e'etiújse'iri. Ayee pu ruxe'eve'e a'iné capu Dios cha'a na'a huá'aruuren mej mi caí xí'epi'ín ruruure sino a'íi pu hua'utépu'ajte'esin.

Setá'aj siyen che'atá sena'a huárini a'ij mej meri tí'ijri'ire naíjmi'i í seica í mej e'etiújse'iri í Dios jemi. ³⁴ Caxu hua'atá'acare'en a'íimej í 'uuca, mej mi tí'ixajta matí'ij e'etiújseire'en u teyujta'a. Capu a'ij tí'iri'iri mej tí'ixajta sino mej ra'ará'astijre'en a'ij ti té'eyu'usi'í yu'uxari jetze í mej jín tí'ajta. ³⁵ Ti pua'a miyen raxí'eve'e mej tí'iti huámua'aree, miché'e miyen tíhua'uta'ihua'u í rucína'astemua'a í ruche. Ayee pu xaa ne'u, a'iné ayée pu tiu'utévi'iraste'e ti pua'a 'íita'a tí'ixajta huá'a jemi í mej e'etiújse'iri u teyujta'a.

³⁶ ¿A'ii tá'uj na'a? ¿Ni mú'ejmi jetze a'uvé'emej í niuucari ti jíme'en raxa í Dios, na'ari ayén na'a mú'ejmi jemi huatétuihuaca'a? Capu xaa ne'u. ³⁷ Ti pua'a ja'ati ayén tirá'amitiejte'e í ru jetze ti a'íi rusej a'ín pú'een seij ti tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan, na'ari a'ín jetze aráu'jca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ché'e a'ín ayén ráamua'ati nej niyen ne'íjna jín tejá'amuyau'use'e a'ij ti a'ín tinaa'íjca í tavástara'a. ³⁸ Ti pua'a a'ín ja'ati caí ayén ráamua'ati, caxu seajta mú'een siyen rá'astijre ti 'ij ayén tíhua'uci'iti.

³⁹ A'ij pu jín, ne'ihuaamua'a, naa pu tí'ixi'epi'ín seij ca'anín jín rahuauca seij Dios jetze me'ecan tí'ixajta. Seajta, setá'aj caí huá'ijmíjra í mej seica niuucari jín tí'ixajta. ⁴⁰ Ayee pu'u na'a, setíj sena'a seij siyen ríci, setá'aj siyen xí'epi'ín éene'ecan jín ríjca a'ij ti tiraavíjte'e.

15

Cirístu'u pu a'itá'raa huá'a tzajta'a í mi'ichite

¹ Neajta nu niyen tejá'amua'ixaate'e, ne'ihuaamua'a, seij si ra'utámua'aree a'ij nej éene'en jín tejamuá'ixaa ne'íjna í niuucari ti jín Dios jamua'irátuaasin, í seij seajta ra'ancuré'a, í seij seajta seuj siyen jemin seijre'e. ² A'ii pu a'ín pú'een í niuucari ti jín Dios amua'irátuaasin ti pua'a seuj siyen rá'astijre'e a'ij seij neri tejámuatá'ixaa. Na'ari caí, capu tí'itij a'ij tejá'amuaaire'e ti pua'a seicié sena'a tirá'antzaahua.

³ Ayee na'a, a'iné ayée nu che'atá nena'a a'amua jemi raateájtuaa ne'íjna í nej neajta ra'ancuré'a í ti jaítze'e ruxe'eve'e tej ráamua'aree ti a'ín Ciríistu'u huamí'i ta jetze me'ecan ti ij titaatá'uuni'i í tej jín auteájturaa í Dios jemi. Ayee pu té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze. ⁴ Matí'ij nu'u ra'avá'ana, ajta, tí'ij ayén teuumé'eca huaíca xícaj tzajta'a, Dios pu ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze.

⁵ Aj pu 'i a'íjna jemi huataseíjre í Pedro, ajta á'yien huá'a jemi í mej tamuáamuata'a japuan sej ará'ase. ⁶ Ajta á'yien a'ímej jemi huataseíjre í mej miyen a'ará'ase a'achú cumu anxíj ciento japuan cáj caj matí'ij naíjmi'i u e'etíjseire'eca'a. Maúche'e mú mu'íi ruuri, majta seica, meri huácuii.

⁷ Tí'iquí ajta a'íjna jemi huataseíjre í Jacobo, ajta á'yien naíjmi'ica jemi í ti hua'antíhuau.

⁸⁻⁹ Ajta, neetzi jemi pu'uqui te'entipúá'ajte ti ayén huataseíjre. Tij ayée nu huanú'ihuaca'a matí'ij caí xí nechú'eve'eca'a, a'iné nee nu ne'ín pú'een í ti jaítze'e cíieene'en jín ti'itéjvee huá'a jemi ti Dios hua'antíhuau. Jee xaa ne'u, capu ayén tiraavíjite'e nej niyen raataxáj yee nee nu huá'a jetze ajtémecan a'ímej í ti Dios hua'antíhuau, a'iné nee nu huápi'i a'ij pua'a huá'uruu a'ímej í mej e'etíjse'irihua'a mej mi raaténajche í Dios.

¹⁰ Mi ajta Dios, a'íi pu rí'i tinaatá'a. A'íj nu jín nee nu ne'ín pú'een sej ti Dios na'antíhuau. Ajta jé'ecan pu huápi'i tiu'utévai ti a'ín ayén rí'i tinaatá'a a'iné jaítze'e nu ca'anín jín tiu'umuáriej mecaí í seica. Mi ajta, Dios pu a'ín pú'eene'e ti ca'aníjra'a naatá'a. Canu nesej nena'a tiu'umuáriej. ¹¹ Capu amín a'ij. Capu jetzen ruxe'eve'e ti pua'a a'íime mé tiu'umuáriej nusu inee. Naími'i tu tiyen che'atá tena'a tihuá'ixaate'e. Seajta mú'een, ayée xu che'atá sena'a té'antzaahua.

Matí'ij a'itajú'un í mi'ichite

¹² Ajta, ti pua'a teri tiyen tejamuá'ixaa ti Dios ra'ajjáj í Ciríistu'u huá'a tzajta'a í mi'ichite, ça'iné 'een jime'e miyen tí'ixáata muá'aye'i seica, í mej a'amua jetze ajtémecan a'íjna jime'e mej nu'u caí ché'e huatarújsin a'íime í mej meri huácuii?

¹³ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Ti pua'a ayén mecaí ché'e huatarún a'íime í mej meri huácuii, capu ajta Dios ra'ajjáj í Ciríistu'u huá'a tzajta'a í mi'ichite. ¹⁴ Ajta, ti pua'a Dios caí ra'ajjáj í Ciríistu'u, capu tí'iti vaire'e í tej teri tejamuá'ixaa, ajta capu tí'itij vaire'e sej siyen té'atzaahuat'e. ¹⁵ Ajta, ayée pu té'eme tej tí'ihua'ítaca tena'a te'íjna jime'e í tej jín tiu'utaxájtaca'a te'íjna jime'e í Dios, a'iné tu'uri tiyen raataxájtaca'a yee: "A'íi pu ra'ajjáj í Ciríistu'u huá'a tzajta'a í mi'ichite." Mi ajta caí capu, ti pua'a mecaí ché'e huatarún í mej meri huácuii. Jee xaa ne'u, ti pua'a ayén 'een matíj seica tí'ixaxa'a, capu Dios ayén ra'ajjáj.

¹⁶ Ayee pu'u, ti pua'a Dios caí hua'ajájpuaxi'i a'ímej í mej meri huácuii, ayée pu huataújmu'a'a ti caí Dios ajta ra'ajjáj í Ciríistu'u. ¹⁷ Ti pua'a caí ra'ajjáj a'íjna í Ciríistu'u, capu tí'itij vaire'e sej siyen té'atzaahuat'e. Ajta, ti pua'a caí ra'ajjáj, capu ayén a'amua japua huaniú í sej jín auteájturaa í Dios jemi. ¹⁸ Ajta a'íime í mej miyen té'atzaahuat'e í Ciríistu'u jemi muáacuii, mu'uri á'uvej. ¹⁹ Ti pua'a ayée na'a auj titaatéva'iri tej teuj í'irúuri tej tiyen rá'atzaahuat'e í Ciríistu'u, jaítze'e pu a'ij pua'a tí'itaruure ti caí a'ij tihuá'aruure naíjmi'ica a'ímej í seica í mej yen japuan seijre'e í chaanaca.

20 Mi ajta xaa, ayée pu ti'ayajna ti Ciriistu'u a'itáaraa huá'a tzajta'a í mi'ichite. A'ii pu a'ín pú'een í ta'anáayeijxi í tej jín ramua'aree mej majta huatarújsin a'íime í mej meri huácuii.

21 Ayee pu'u na'a, a'iné ayée pu tihuá'aci'iti í teite mej miyen huácui'ini me'íjna jime'e ti seij na'a í teáata'a ayén auteájturaa í Dios jemi, ayée pu che'atá na'a tihuá'aci'iti mej huatarún me'íjna jime'e ti ajta seij na'a í teáata'a huatarúj huá'a tzajta'a í mi'ichite. 22 A'iné naími'li mú miyen cui'lica me'íjna jime'e ti a'ín Adán auteájturaa í Dios jemi, ayée mú che'atá mena'a huatarújsin me'íjna jime'e mej me'íjna jetze ajtème'ecan a'íjna í Ciriistu'u.

23 Mi ajta, ayée pu tihuá'aci'iti a'ij ti tihua'uxi'epi'intari'iri'i í xicáara'an jetze ti ayén tiraavíjite'e. Amuacá pu huatarúj a'íjna í Ciriistu'u. Ajta á'iyen, t'íij yé uv'énen, a'íime mú huatarújsin a'íime í mej Ciriistu'u jetze ajtème'ecan. 24 Aj pu 'i nain te'entipué'ajte. Amuacá pu Ciriistu'u a'íimej antipué'ajte'esin matíj mena'a títeté'u'upu'u, ajta a'íimej í mej ti'itij jín antiújmua'aree. Aj pu'li xaa tiu'utátuiire'esin í Dios jemi t'ij na'a a'ín ti jín antiújmua'areereca'a.

25 Ayee pu'u, a'iné ayée pu ruxe'leve'e ti a'ín Ciriistu'u ayén tiu'ita'áijta ajta na'a caí hua'utémuaitin matíj mena'a pua'amé mej rájcha'íire'e. 26 Ajta í ti jín te'entipué'ajte ti raatémua'itin í ti rájcha'íire'e, a'ii pu a'ín pú'een í ti jín ú'umi'ini. 27 Ajta, t'íij ayén ti'ixa ti nu'u a'ín nain tiu'utémuaiti, capu xaa ne'u ayén huataújmua'a ti a'ín ajta raatémua'iti a'íjna í Dios ti ayén raatá'a ti nain jín antiújmua'areere.

28 T'íij tiu'utémuaitin nain t'ij na'a ti íiyen t'íiseijre'e, ajta júte'e ti tej'éeseijre'e, a'íjna ti i'li yaujra'an pú'een í Dios, a'í pu ruse'ij huataújtuaasin a'íjna jemi í Dios ti nain jín antiújmua'aree, matíj mena'a pua'amé í mej íiyen seijre'e chaanaca japua, ajta u ta japua.

29 Ti pua'a pí na'a ayén seicié éene'en, ¿a'ij ti huateújmua'atiiche'e mej miyen t'íijri'íire í teite mej huámuai'ivijhua a'íimej jetze me'ecan í mej meri huácuii? Ti pua'a mecaí ché'e miyen huatarún í mej meri huácuii, ¿a'iné 'een jime'e miyen huá'aniucajtze'e rumuai'ihuaca?

30 Teajta iteen, ¿a'iné 'een jime'e tiyen á'ataca'ane t'ij na'a tej tiyen huácui'ini puaíjtzí jime'e?

31 Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ne'íjna jime'e nej ahuántzaahuate'en mú'ejmi jime'e í Ciriistu'u jemi, a'íjna í Jesús ti ajta tavástara'a pú'een. T'íij pí na'a nain xicaj tzajta'a, ayée pu tiná'amitiejte'e ineetzi nej neri mi'ímica. 32 Ti pua'a mecaí huatarún í mej meri huácuii, ¿a'iné ti'itij tineetéva'iri nej niyen teáata'a pú'een, ti pua'a niyen huaténe'use'en huá'a jamuan í ti'itén a'ujna já'ahua'a u Éfeso?

Ayee mú xaa tí'ixaxa'a tijín: "Tiché'e yee tiú'ucua'ani, teajta ti'iti antiyé'en, a'iné ruijmua'a tu cui'ini."

33 Caxu ratá'acare'en ti ja'ati á'amucuanamua ti'itij jime'e. Casi'i, a'íime í mej a'ij pua'a títetiújcha'íi, ayée mú nu'u a'ij pua'a ca'aníjra'a hua'atá'aca í mej r'íi títetiújcha'íi mej mi majta miyen che'atá mena'a a'ij pua'a huárini.

34 Setá'aj seajtáhua'a r'íi mé titeumuámua'are'en, setá'aj seajta raatapuá'ajta í sej jín até'itzaeara í Dios jemi. Camu tzáahuati'ira'a jín ramua'ate í Dios seica í mej a'amua jetze ajtème'ecan. Ayee nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e nej ni amuaatatévi'iraste'en.

A'ij mej se'ire'e muá'aju'u mat'ij huatarún í m'ichite

³⁵ Mi ajta, ti pua'a ja'ati ayén tiu'uta'íhua'u tijín: “¿A'iné ye'í tí'iri'iri mej huatarún í m'ichite? ¿Tí'títájni tévira'an jín miyen se'ire'e muá'aju'u?”

³⁶ Mi neajta inee, ayée nu tiraatá'ixaate'esin yee, mi pej caí mé úumua'aree. A'ijna í jatzi pej raahuáste, capu ajnéjsin ti pua'a caí amuacaí a'utátzi'ite. ³⁷ Patí'ij tí'ihuaste'e, capej pe'ijna huaste'e í c'ijey ti ajnéjsin sino a'ij pej huaste'en í jatzi ti pua'a tí'iti triigu nusu tí'iti seica. ³⁸ Ajta a'ín í Dios, a'í pu ayén ratá'aca í c'íye'ara'an a'ij ti ari tiraax'epi'intari'iri'i, seij ajta seij í jatzi.

³⁹ Ajta, capu rux'ej na'a 'een í hua'ira'a. Seij pu seicié éene'e téhua'ira'a í teáata'a. Ajta seicié mú éene'en téhua'ira'a í ye'emuaate. Majta a'íime í pina'ase, a'í mú majta seicié éene'en téhua'ira'a. A'í mú majta í hua'ité, seicié mú majta éene'en téhua'ira'a.

⁴⁰ Ajta ti júte'e tí'iseijre'e, ajta ti íiyen tí'iseijre'e chaanaca japua, capu rux'ej na'a tí'een. Ajta, seij pu a'ín pú'een í ti naa tihua'aseijrate'e a'ijna ti júte'e tí'iseijre'e. Ajta seij pu ajta a'ín pú'een í ti naa tihua'aseijrate'e a'ijna ti tí'iseijre'e íiyen chaanaca japua. ⁴¹ A'ijna í xicaj, a'í pu seij a'ín pú'een ti naa tihua'aseijrate'e. Ajta í máxcira'i, capu rux'ej na'a ayén tihua'aseijrate'e. Majta a'íime í xu'ura'ave, camu majta rux'ej mena'a miyen 'een.

⁴² Ayee pu che'atá na'a éene'en tí'iseijre'e a'ijna jime'e í mej huatarújsin a'íime í mej meri huácuui. A'ijna í tévira'an ti huanú'ihuaca'a, a'í pu á'apua'aren. Ajta a'ín ti Dios ra'ajjásin, capu ché'e ja'anáj á'apua'aren a'ijna. ⁴³ A'ijna tévira'an, ayée pu huanú'ihuaca'a mej caí r'í'í tiratá'acare'en. Ajta, tí'ij Dios ra'ajján, a'í pu temua'a naa r'í'í tiraatá'asin. Tí'ij huanú'ihua a'ijna í tévira'an, capu a'atzu ruca'ané. Ajta, tí'ij Dios ra'ajján, a'í pu rumuári'eri'ire'ara'an jín ra'ajjásin.

⁴⁴ Ayee pu éene'en nu'ihuan ti ij te'utáviicua'i íiyen chaanaca japua. Ajta, ayée pu éene'en ra'ajjásin ti ij ayén jetzen araujca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ti pua'a ayén seijre'e í tévira'an ti ayén te'utáviicua'i íiyen chaanaca japua, ajta pu ayén che'atá na'a seijre'e í tévira'an ti jetzen araujca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁴⁵ Jee xaa ne'u, ayée pu té'eyu'usi'i tijín: “A'ijna í tevi, a'ijna í Adán ti amuacaí huatasejre, a'í pu ayén éene'en ruuri huateájturaa.” Ajta a'ijna í tevi, a'ijna ti ajta Adán pírici í tu'uvé'eteajti, ayée pu éene'en huateájturaa xiéjniu'ucari ti ayej a'uj tihua'atá'aca mej miyen ruuri muá'ara'ani.

⁴⁶ Capu amuacaí huatasejre a'ijna ti jetzen araujca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, sino a'ijna ti rusej te'utáviicua'i íiyen chaanaca japua. Tí'ij a'ín ayén huatasejre'en, aj pu xaa huatasejre'esin a'ijna ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an jetze araujca'anen. ⁴⁷ Ajta, a'ín í teáata'a, í ti amuacaí huatasejre, a'í pu chuej jín huatétaavijhuaca'a. A'ij pu jín, íiyen mej chuej japua me'ecan. Ajta í teáata'a, í ti hua'apua ti huanéj, a'í pu júte'e é'eme'ecan.

⁴⁸ Majta a'íime í mej yen japuan huachéjme íiyen chaanaca japua, ayée mú 'een tíj ajta 'een í tevi ti chuej japua me'ecan. Majta a'íime í mej jetzen ajtémecan a'ijna ti júte'e é'eme'ecan, ayée mú majta 'een tíj 'een a'ijna í ja'ati. ⁴⁹ A'ij tej teri tiyen 'een tévira'an jime'e a'ijna í tevi ti chuej japua me'ecan, ayée tu che'atá tena'a éene'e tá'aju'un tévira'an jime'e a'ijna í tevi ti júte'e é'eme'ecan.

⁵⁰ Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e, ne'ihuaamua'a. Capu rí'irí ti a'uun a'uteárute a'u ti Dios tejé'aijta ja'ati ti na'a ti auj ayén seijre'e tévira'an jime'e a'íjna í tevi ti chuej japua me'ecan. Ajta, a'íjna í ja'ati ti á'apua'aren, capu rí'irí ti ayén tiráaci'iti a'íjna ti caí ja'anáj á'apua'aren.

⁵¹ Xáanamua'iri'í mú'een, a'iné ayéé nu tejámuaatá'ixaate'esin ti'itij jime'e ti rú'avaataca'a í Dios jemi. Catu naími'í cui'ini, sino Dios pu naíjmi'ica seicié taruuren itejmi. ⁵²⁻⁵³ Ayeé pu té'eme a'íjna xicáara'a ti jetzen huatánamua'jre'en í trompeeta ti jíme'en nain te'entipua'ajte. Tí'ij a'ín ti ta japua tí'ivaire'e ucáajijhua í trompeeta jetze, aj pu'í ayén seíre'e a'ame tí'ij mej huatémxcava'axi'ín jíye'ítzi jime'e. Aj pu'í Dios hua'ajjá'jpuaxi'ísin a'ímej í mej meri huácuí mej mi caí ché'e ja'anáj auupuá'are. Teajta iteen, seicié tu huatétaruurejsin, a'iné ayéé pu ruxe'leve'e ti a'ín ti á'apua'aren ayén seicié huaú'ruuren ti ij caí ché'e auupuá'are. Ajta ayén ruxe'leve'e ti a'ín ti mi'ini, ajta ayén seicié huaú'ruuren ti ij caí ché'e huámi'ini.

⁵⁴ Tí'ij seicié huaú'ruuren a'íjna ti á'apua'aren ti ij caí ché'e auupuá'are, ajta tí'ij ari seicié huaú'ruu a'íjna ti mi'iníche'e ti ij caí ché'e huámi'ini, aj pu xaa ayén teja'uré'enejsin a'ij ti amuacáí té'eyu'usi'ihuaca'a, a'íjna í niuucari ti jíme'en raxa yee: “Nain pu hui jín raatémua'iti a'íjna í ti huá'acuí'ica. ⁵⁵ Mi pej huá'acuí'ica, ¿a'uné a'ij 'een í pej jín hua'utéemua'iti? Capu mé'e é'eseijre'e xaa ne'u.” Ajta ayén tí'ij: “Mi pej jín tihua'upua'íj, ¿a'uné a'ij 'een? Capu xaa ne'u mé'e já'ahua'a.”

⁵⁶ Ajta a'íjna ti jín tihua'apua'ijte'e a'íjna ti ajta huá'acuí'ica, a'í pu a'íjna jetze araú'ca'anen í mej jín até'ítze'aaara í Dios jemi. Ajta a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, a'í pu a'ín pú'een ti ca'aní'jra'a hua'atá'aca mej mi miyen auté'ítze'ara'an í Dios jemi.

⁵⁷ Mi ajta, tiché'e tiyen rí'í tiratá'acare'en te'íjna í Dios ti ayén titatá'aca tej tiyen tiu'utéemua'itin te'íjna jime'e tej jetzen ajtémecan í tavá'stara'a, a'íjna í Jesús ti ajta Cirí'stu'u pú'een.

⁵⁸ A'íj xu jín siyen huárini, ne'ihuaamua'a, mi nej já'amuaxe'leve'e huápi'i. Setá'aj rí'í tí'itesejre'e ja'anáj ti na'a, setá'aj seajta te'utá'viicua'í ti ij caí ja'ati amua'ari'í í á'amuamua'atziira'a. Setá'aj seajta a'ujca'anéecan jín tiu'umuári'en í tavá'stara'a jemi ja'anáj ti na'a, a'iné xu'uri ramua'aree ti jé'ecan huápi'í tejámuaté'vá'iri. Caxu huáapua'a sena'a tí'imua'ri'e tavá'stara'a jetze me'ecan.

16

Jíme'en í tumin í mej huá'uhuaviiri'í huá'a jime'e í ru'ihuaamua'a

¹ Jíme'en í tumin sej raseire'e sej si jín hua'utévaire'en a'ímej í mej Dios jemi seijre'e, ayéé nu che'atá nena'a tejá'amua'íjcate'e a'ij nej neri tihua'u'íjca a'ímej í mej e'etiú'jse'iri nainjapua u Galacia.

² Ayeé xu huárini sej seajta sej, a'íjna xicáara'a ti jetzen te'ute'itíen í itieeri. Ché'e seíj ayén ra'ajta'an í ruche a'achú ti caj tí'ixe'evi'ira'a, ti pua'a Dios raatá'a jeíhua nusu cíj na'a. Ché'e a'ín rá'seire'en tíj na'a seíj itieeri ti ij caí ché'e ayén ruxe'leve'e sej rá'sé'irihua'an a'ájna netí'ij ne'uun a'atanén. ³ Netí'ij ne'uun e'ará'asti, aj nu ni niyen hua'uré'epijte'esin í yu'uxari a'ímej í sej hua'antíhuau mej mi me'íjna jín majta ra'anú'an a'ujna u Jerusalén í sej seri rá'sejj sej hua'utapua'íjve'esin. ⁴ Ti pua'a ajta ayén tiná'amitiejte'e ti ayén titaaté'vá'iri nej neajta ne'uun á'ume'en, a'íj mú majta á'uju'u muá'aju'u neetzi jamuan.

A'ij ti nu'u huárini t'íj a'uun á'ume'en sej chuéjra'a japua

⁵ Netíj ne'uun amuacá a'atanén u Macedonia, aj nu ni amúmuuarin. Mi neajta inee, nauj mi'i ne'uun u a'atanén u Macedonia. ⁶ Tij necái a'atzu mú'ejmi jemi á'ateeri, na'ari niyen á'ateevi'in tíj na'a ti huásevi'i a'ame sej si siyen naatévaire'e se'íjna jime'e a'u ti na'a nej á'ume. ⁷ Canu niyen raxí'eve'e nej íjii nena'a amuaaséj nej ni a'atzu nena'a amuáamuare, sino ayéé nu raxí'eve'e nej ni á'ateevi'in nej ne'uun á'ucatii mú'ejmi jemi, ti pua'a ayén tinetá'acare'en í tavástar'a.

⁸⁻⁹ Mi neajta inee, a'úu nu a'utevéé na'ame ne'újna u Éfeso ajta na'a caí teja'uréenen a'ájna mat'íj tí'iyeste me'íjna jime'e ta'aráhua'apua ti ará'ase í itieeri. Jee xaa, ayéé nu huárini a'iné naa pu tináavai a'íjna jime'e í nej tí'imuarí'e nej ni jeíhua huápi'i raatévaire'en í tavástar'a. Capu amín a'ij mej jeíhua néjcha'íire'e.

¹⁰ Ajta, tí'ij a'uun a'atanén a'íjna í Timoteo, setá'aj rí'i tirájcha'íica temua'a naa, a'iné a'íi pu ayén che'atá na'a tí'ivaire'e í tavástar'a jemi netíj inee. ¹¹ Ché'e caí ja'ati raxiéhuata. Tí'ij ajtahua'a u a'arájra'ani, setá'aj raatá'an tíj na'a ti ayén ruxe'leve'e ti ij ajtahua'a yé ra'astí neetzi jemi. Ayeé nu rachú'leve'e ti a'ín yé huácatii huá'a jamuan í seica í ta'ihuaamua'a.

¹² Ajta a'íjna í ta'ihuaara'a, a'íjna í Apolos, jé'ecan nu ca'aníjra'a raatá'acare'e ná'aye'i ti mú'ejmi jemi a'atanén huá'a jamuan í seica í ta'ihuaamua'a. Mi ajta a'ín, capu á'uye'imi'i já'araa. Aj pu nu'u a'uun a'atanésin mú'ejmi jemi tí'ij huatáci'ipéeca.

I niuucari ti jín ra'antipúa'ajte

¹³ Rí'i xu'u mú'een. Setá'aj rí'i tí'iteseijsre'e se'íjna jime'e sej rá'astijre'e í tavástar'a. Setá'aj seajta huateújca'anen í ru tzajta'a. Setá'aj seajta araújca'anen se'íjna jetze í xíéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si te'utáviicua'í. ¹⁴ Setíj sena'a sej siyen ríci, setá'aj siyen ríjca se'íjna jime'e sej huaújxe'leve'en.

¹⁵⁻¹⁶ Xu'uri ramua'aree a'íi mú a'ín pú'een í mej amuacá huataújtuiiri'í í tavástar'a jemi ayujna Acaya a'íime í teitestemua'ame'en a'íjna í Estéfnas. A'íi mú majta meri me'íjna jín autéjhuii mej hua'utévaire'en a'ímej í mej Dios jetze ajtémecan. Ayeé nu ca'aníjra'a amuaatá'aca, ne'ihuaamua'a, sej si huá'atzaahuate'e a'ímej, seajta naíjmi'íca í teite í mej miyen che'atá mena'a tí'imuarí'e tetíj iteen, í mej majta tzáahuati'íra'a jín tí'ivaire'e í tavástar'a jetze me'ecan.

¹⁷ Nee nu xaa huatántemua'ave mat'íj yé ra'áa, a'íjna í Estéfnas jamuan a'íjna í Fortunato, ajta a'íjna í Acaico. A'íi mú xaa rí'i tinaatá'a me'íjna jime'e mej yé náamuareca'a mú'ejmi jetze me'ecan ti ij caí tí'iti ná'aturaate'e. ¹⁸ A'íi mú rí'i tinaatá'a yú ne tzajta'a. Majta mú rí'i amuaatá'asin mú'ejmi í a'amua tzajta'a. Ayeé pu tíu'ujxe'leve'e sej rí'i tihua'utá'an naíjmi'íca í teteca mej miyen 'een matíj a'íime í mej huaíca.

¹⁹ Yé mú á'amuateujte'e a'íime í mej e'etiújsre'iri hua'atáyujta'a ti a'u ti seijre'e tíj na'a ti a'u ti huatacá'a íiye Asia. Ajta a'íjna í Aquila, ajta a'íjna í Priscila, a'íi mú temua'a naa á'amuateujte'e niuucajtze'en í tavástar'a. Ayeé mú che'atá mena'a yé á'amuateujte'e naíjmi'í í mej e'etiújsre'iri a'u mej é'eche a'íjna í Aquila, ajta a'íjna í Priscila. ²⁰ Naími'í í ta'ihuaamua'a í mej yé huatéi, a'íi mú majta á'amuateujte'e. Setá'aj huaúteujte'en temua'a naa, xu'iteújpi'ítze'axi'í niuucajtze'en í tavástar'a.

21 Neajta inee, i nej Pablo pú'een, nemuajca'a nu jín tejá'amuyayuse'e nej ni neajta amuaatateujte'en.

22 Ti pua'a ja'ati caí raxí'eve'e í tavástara'a, ché'e ayén puaíjtzi ráaci'iti. Ché'e yé uvé'enen í tavástara'a.

23 Ché'e a'ín tavástara'a, a'ijna í Jesús, ché'e a'ín rí'i tejamuatá'acare'en.
24 Jéihua nu neajta já'amuaxe'eve'e ne'ijna jime'e sej seajta se'ijna jetze ajtéme'ecan í tavástara'a, a'ijna í Jesús. Yee pu'u, ché'e ayén teja'uré'enen.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Corinto é'eme'ecan, í ti hua'apua

A'í pu tihua'ateujte'e

¹ Inee, i nej i'li Pablo, nee nu sej ne'ín pú'een ti Dios ayén tinaa'íjca ruxí'evi'ira'a jime'e nej ni niyen tihua'utá'ixaate'en a'ij ti ti'iti tí'iseijre'e í Ciríistu'u jemi, í ti ajta i'li Jesús. Jamuan a'íjna í ta'ihuaara'a a'íjna í Timoteo, ayée tu tejá'amuayu'use'e mi sej e'etiújse'iri sej si raateánajche í Dios, mi sej Corinto a'uchéjme, teajta tiyen tihua'ayu'use'e na'íjmi'ica í mej Dios jemi seijre'e, matíj mena'a í mej me'uun a'uchéjme tíj na'a ti a'uun huatacá'a u Acaya.

² Ché'e a'íjna í Dios, í tej rájya'upua, ajta a'íjna í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een, míché'e rí'i tejamuaatá'acare'en, majta rí'i tejamua'anpuá'ajte'en sej si temua'a naa ru'ihuáamua'ataa xá'ara'ani.

I ti nu'u jín rajpuaíjtzi í Pablo

³ Tiché'e rí'i tiraatá'acare'en te'íjna í Dios ti ajta ya'upuáara'an pú'een í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. A'íjna í Dios, a'í pu a'ín pú'een í tej rájya'upua ti ajta nain jín ta'acu'uvée á'aye'i. A'í pu a'ín pú'een í Dios ti ajta nain jín rí'i taarú'u.

⁴ A'í pu ajta rí'i taarú'u a'íjna jime'e í tej jín á'aviicua'ire'e tá'ayeli tej ti tiyen che'atá tena'a rí'i hua'anrú'ure'en a'ímej í mej ti'itij jín á'aviicua'ire'e. A'íj tu jín tiché'e tiyen rí'i hua'anrú'ure'en te'íjna jime'e í ti jín Dios ajta rí'i taarú'u.

⁵ Ayej xaa ne'u ti'ayajna ti temua'a naa ayén tí'itaci'ipuaca a'íjna ti jín ajta rajpuaíjtzica'a a'íjna í Ciríistu'u. Ayen che'atá na'a Ciríistu'u ajta temua'a naa rí'i taarú'u tej ti te'utáviicua'i.

⁶ Ti pua'a tiyen ti'itij jín á'aviicua'ire'e, ayée pu ajta tí'ivaire'e ti ij Dios rí'i amua'anrú'ure'en, ajta amua'irájtuaani. Ajta, ti pua'a Dios ayén rí'i ta'anrú'ure'e, ayée pu ajta tí'ivaire'e ti ij ajta a'ín rí'i amua'anrú'ure'en. Ayej pu xaa tejá'amuaruure mú'ejmi ti pua'a siyen che'atá sena'a temua'a naa te'utáviicua'i í sej jín rajpuaíjtzi tetíj iteen tirajpuaíjtzi.

⁷ Ayej pu titá'amitiejte'e sej siyen xaa ne'u té'eviicua'i, a'íné ayée tu tí'ijmua'aree ti ayén che'atá sena'a teja'amuaci'ipuaca sej siyen rajpuaíjtzi tetíj iteen, ajta Dios pu ayén che'atá na'a rí'i amua'anrú'ure'e a'ame mú'ejmi tíj ajta rí'i tita'anrú'ure'e a'ame itejmi.

⁸ Ayej tu tí'ijxe'eve'e, ta'ihuaamua'a, sej ráamua'aree a'ij tej tirajpuaíjtzica'a tetí'ij te'uun a'uté'eca'a a'ujna u Asia. Jé'ecan tu huápi'i á'aviicua'ire'eca'a, ajta na'a caí utéevatzí í tatzajta'a. Ayej pu titá'amitiejte'eca'a tej caí ché'e a'ij huárini.

⁹ Jee zíte'e, ayée pu titá'amitiejte'eca'a í tatzajta'a tej huácui'ini. Mi ajta, ayée pu a'íjna jín táaruu tej ti caí tajímua'a á'atatzaahuate'e sino tej ti te'íjna jetze arátaca'anen í Dios ti hua'ajjá'apuana í mej meri huácuii.

¹⁰ A'í pu ayén tu'irájtuaa ti ij caí ayén titáaci'iti tej te'íjna jín huácui'ini ti huápi'i a'ij pua'a seijre'e. A'í pu ajta aúche'e tu'irátuaasin. Jee xaa ne'u, ayée tu ti'ijchú'eve'e ti a'ín ajtahua'a tu'irájtuaani.

¹¹ Mi ajta, ayée pu tu'ujxe'eve'e sej se'íjna jín taatévaire'en, sej rahuavira í Dios itejmi jime'e, mej mi majta mu'íi miyen rí'i tiraatá'acare'en í

Dios itejmi jime'e me'ijna jime'e ti a'ñn Dios ayén che'atá na'a rí'i titaatá'a itejmi a'ij sej seri mu'ití tirájhuaviiri'i.

A'iné nu'u 'een jime'e caí u a'atanéj u Corinto a'ijna í Pablo

¹² A'ij tu xaa jñn á'atzaahuate'en. Ajta a'ñn í taxiejniu'uca ayén tí'ita'ixaa'e ti ayén ti'ayajna tej tiyen rí'i tí'títacha'íi huá'a jemi í mej íyen seijre'e chaanaca japua, teajta jaítze'e rí'i tí'títacha'íi mú'ejmi jemi. Tíj na'a tej tiyen huaríj, ayée tu tzáahuati'ira'a jín tiyen rijcaa í Dios jemi, nain jime'e a'ij ti tiraavíjte'e. Catu tiyen tí'ijri'irejca'a a'ij mej tí'ijri'ire í teteca mej íyen seijre'e í chaanaca japua sino Dios pu ayén rí'i titaatá'a.

¹³⁻¹⁴ Ajta, í nej tejá'amuayu'use'e, ayée pu'u na'a a'ñn pú'een a'ij sej sena'a tiraayí'iti sej ra'ujíjve'en, a'ij sej sena'a seajta tityeú'itie. Ayee nu neajta tí'ijxe'eve'e sej ráamua'aree nain jime'e tej te'ñn pú'een í sej jín rí'i tiraatá'asin í Dios. Jee xaa, xu'uri siyen ráamua'areeri'i. Seajta mú'een, mú'een xu se'ñn pú'een í tej jín rí'i tiraatá'asin a'ijna xicáara'an ti jetzen ajtahua'a huatasejre'esin a'ijna í tavástar'a, a'ijna í Jesús.

¹⁵ A'iné ayée pu tiná'amitiejte'eca'a, ayée nu tiraaxí'epi'intare nej amuacaí ne'uun a'atanén mú'ejmi jemi nej ni neajtahua'a rí'i tejamuaatá'an.

¹⁶ Ayee nu tí'ijxe'eve'eca'a nej amuaámuaree netí'ij ne'uun á'ume'en u Macedonia, neajta netí'ij ne'uun pí'é'ejveti neajtahua'a á'amuamuaaren. Neajta niyen raxí'eve'eca'a sej siyen tiraaxí'epi'intare'en í sej jñn naatávaire'e nej ni ne'uun á'ume'en u Judea.

¹⁷ ¿A'iné tejamuaá'amitiejte'e mú'ejmi? ¿Ni qui siyen tiná'aseijrate'e ti caí rí'irí sej ná'antzaahuate'en se'ijna jime'e nej nu'u caí tzáahuati'ira'a jñn tí'ixi'epi'intare'e? Mi neajta inee, canu xaa ne'u niyen 'een, a'iné canu niyen tí'ijri'ire matíj a'íime í teteca í mej rujímua'a tí'imua'atze tíjñn "jee." Mi ajta, capu ayén te'iráame.

¹⁸ Mi ajta Dios, a'íi pu caí ja'anáj até'ítze'a'ara. A'ij pu jñn, a'ijna í tej teri amuaatá'ixaa, capu ayén 'een ti hua'apuaca jñn huataújmu'a. A'ijna ti jíme'en raxa yee "jee", capu ajta ayén huataújmu'a yee "capu."

¹⁹ Ajta a'ijna ti yaujra'an pú'een í Dios, a'ijna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een, teen tu tiyen jíme'en amua'ixaa inee, jamuan a'ijna í Silvano, ajta a'ijna í Timoteo. A'ijna í Ciríistu'u, nain pu jñn tihuaújmu'a'atziite'e, ajta raxí'epi'intare'e. A'ijna jemi tíj na'a í niuucari ti jíme'en raxa yee "jee", ja'anáj ti na'a pu ayén te'iráame tíjñn "jee."

²⁰ Ajta nain í ti jñn Dios te'ataújratziiri'i, a'íi pu araúrastejsin í Ciríistu'u jetze. A'ij tu jñn tiyen tí'ixaxa'a yee "jee." Yee pu ti'ayajna í jemin. Ayee tu jñn rí'i tiratá'aca í Dios.

²¹ Mi ajta Dios, a'íi pu a'ñn pú'een í ti rí'i titájcha'íi itejmi. A'íi pu ajta rí'i tejamuájcha'íi mú'ejmi jemin í Ciríistu'u.

²² A'íi pu itejmi huateúra'ate, ajta raateájtuaa í ruxíejniu'uca itejmi jemi tej ti ráamua'aree ti a'ñn raanaíjmire'en í ti ari taatá'a.

²³ Dios pu rú'umua'aree a'ij nej tí'imua'atze. Canu tí'ihua'i nena'a. Canu ché'e nena'a tí'ixi'epi'intare'e sino rí'i nu tí'ixi'epi'intare'e. Ayee nu 'een jñn caí ne'uun a'atanéj mú'ejmi jemi nej ni caí amuaatamuári'eriste'en.

²⁴ Catu xaa ne'u tiyen tejá'amua'ajte'e sej si ca'anéeri jñn ra'ará'astijre'en í tavástar'a, sino a'amua jamuan tu tí'imuarí'e sej si se'ijna jñn huataújtemua'ave'en, a'iné mú'een xu rá'astijre'e xa'aye'i temua'a naa.

2

¹ Mi neajta inee, ayée nu tihuánxi'epi'íntari'iri'i nej caí neajtahua'a amuaámuaare nej ni caí neajtahua'a amuaatáxieemijte'en.

² Jee xaa ne'u, ti pua'a niyen amuaatáxieemijte'en, ¿a'atéenqui mena'a mi me'ín pu'éene'e muá'aju'u í mej naatatémua'aviste'esin? Capu ché'e sein ja'ati, a'iné mú'een xu se'ín pú'een í nej amuaatáxieemijte.

³ Ayee nu 'een jín niyen tejamuaatayú'use nej ni ramua'areere sej caí naatéxieemijte'esin netí'ij ne'uun e'ará'asti, a'iné ayée pu tiraavíjite'e sej naatatémua'aviste'en. Mi ajta, ayée pu tiná'amitiejte'eca'a sej siyen 'een najjmi'i mú'een sej se'íjna jín huataújtemua'ave'en se'íjna jime'e í nej neajta jín netémua'avi.

⁴ Netí'ij tejamuaatayú'use, jeíhua pu a'ij pua'a né'asejca'a, neajta neyeine temua'a. Jee xaa, huápi'i pu nú'ucui'ica'a yú ne tza-jta'a, a'iné canu raxí'eve'eca'a nej amuaatáxieemijte'en, sino ayée nu tí'ijxe'eve'eca'a sej ráamua'aree nej jeíhua huápi'i já'amuxaxe'eve'e.

Mej nu'u tiraatá'uuni'i a'íjna ti auteájturaa í Pablo jemi

⁵ Mi ajta, ti pua'a ja'ati ayén tí'iti jín a'ij tiú'uruu ti i ja'ati huataújxieemiste'en, capu ayén neetzi na'a huáruu sino je'icáj pu ajta mú'ejmi ayén huáruu. Ayee nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e nej ni caí jeíhua amuaatamuári'eriste'en najjmi'ica mú'ejmi.

⁶ Pu'uri a'íi pu'u, í mej mu'íití meri miyen puaíjzti raatá'a a'íjna í ja'ati ti ayén huaríj.

⁷ A'íj pu jín, ayée pu ari tiú'ujxe'eve'e sej tiraatá'uuni'i, seajta rí'i ra'anrú'ure'en. Na'ari caí, a'íi pu muá'itiche'en nain jime'e a'íjna jime'e ti jeíhua huápi'i ruxieemíjte'e.

⁸ A'íj nu jín niyen ca'aníjra'a amuaatá'asin sej seajtáhua'a siyen tiraataseíjrate'en sej seuj raxí'eve'e. ⁹ Ayee nu 'een jín tejamuaatayú'use nej ni amuaatéeseij a'ij sej titetiújcha'íi mú'een, ajta nej ni ráamua'aree ti pua'a siyen nain jín té'aste.

¹⁰⁻¹¹ Ja'ati ti na'a sej tiraatá'uuni'i, nee nu neajta niyen che'atá nena'a tiraatá'uuni'ira. Ti pua'a niyen tí'iti jín tiraatá'uuni'iri'i, tí'iti ti na'a, ayée nu 'een jín tiraatá'uuni'iri'i nej ni a'amua japua huániumi í Ciríistu'u jemi ti ij caí a'ín Satanás tí'iti jín ta'antimú'á'itin, a'iné teen tu xaa ramua'aree a'ij ti a'ín éeni'ici'e tí'imuari'e.

A'ij pu nu'u pua'a tiraatá'acare'e a'íjna í Pablo tí'ij auj á'ucatii u Troas

¹² Netí'ij ne'uun a'ará'a ne'újna u chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Troas, nej ni ne'uun tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jime'en raxa í Ciríistu'u, nevástara'a pu ayén naatá'a nej ni nexiéehua temua'a naa tihua'utá'ixaate'en í teite.

¹³ Mi neajta, jeíhua nu huápi'i tí'imujca ne'íjna jime'e nej caí ráateu í ne'ihuaara'a, ne'íjna í Tito, ti caí a'uun a'utéveeca'a. A'íj nu jín hua'utateúute'e, ne'uun á'ume u Macedonia.

Tej nu'u tiu'utémuaitin jamuan í Ciríistu'u

¹⁴ Ajta, temua'a tu rí'i tiraatá'asin te'íjna í Dios ti ayén taatá'aca temua'a naa tej tiu'utémuaitin jamuan í Ciríistu'u. Cu xiee tej cuj iteen já'ita'a huajú'un, ajta a'íi pu Ciríistu'u amuacái huamé'en, majta ta cújta'a huajú'un í tej teri hua'utéemua'iti. Ajta a'u ti na'a tej já'ita'a huajú'un, Dios pu ayén raruure ti téjmi jetze airáninei a'íjna ti naa té'eeca í mej jín ráamua'atí.

15 Teajta iteen, ayée tu seijre'e í Dios jemi. Cu xiee tej cuj iteen ráatisin í ti naa té'eeca a'íjna jime'e tej tiyen Ciríistu'u jetze ajtémecan. Ayee tu che'atá tena'a seijre'e huá'a jemi í ti Dios hua'irátuaasin, ajta huá'a jemi í mej á'apua'aren.

16 Ayee pu 'een, a'ímej jemi í seica í mej á'apua'aren, ayée pu huá'a jemi té'eeca t'ij ti'iti ti huamí'i í mej jín majta á'apua'aren. Ajta a'íme í seica í ti Dios hua'irátuaasin, ayée pu huá'a jemi té'eeca t'ij ti'iti ti ruuri ti naa teáari'e í mej jín huaújrujte'en. ¿A'ataani ayén á'avejren t'ij ayén tiu'utévaire'en í Dios jemi? Capu xaa ne'u mé é'e ja'ati ti ayén á'avejren.

17 Mi teajta iteen, catu tiyen e'en mat'ij í seica, í mej mu'íiti, í mej miyen huateúvair'e'en í mej jín ramuá'itici me'íjna jime'e mej ramuari'e í niuucari ti jíme'en raxa í Dios. Mi teajta iteen, ayée tu tzáahuati'ira'a jín ti'títacha'ii a'liné Dios pu ta'antihuau. Teajta iteen, ayée tu í Dios jemi tí'ixaxa'a t'ij seij ti Ciríistu'u jetze me'ecan tí'ivaire'e.

3

A'íjna í niuucari ti jéjcuacan jín te'ataújratziiri'í í Dios

1 ¿Ni qui ayén tejamuá'amitiejte'e tej teajtáhua'a autéjhuii tej tajímua'a tiyen r'íi ti'itáta'aca mú'ejmi jemi? Na'ari, ¿ni qui ayén ruxe'eve'e ti ja'ati ayén yu'uxari autéyu'uxan í ti jín r'íi tejamuatá'aca itejmi jime'e nusu ayén tiú'ujxe'eve'e sej ra'utéyu'uxan í sej jetzen r'íi ti'itáta'aca itejmi? Seica jemi pu xaa ayén tiú'ujxe'eve'e, aru itejmi jemi, capu.

2 Mú'een xu rujímua'a sena'a se'ín pú'een í ti titaatéva'iri t'ij yu'uxari í tej jín huatátaseijrata huá'a jemi, mat'ij mena'a pua'amé mej yen seijre'e mej mi ra'ujjve'en, mej yaú'itiée muá'ara'ani.

3 Mú'een xu xaa siyen 'een t'ij yu'uxari ti Ciríistu'u jetze a'uvé'emej. Mi ajta, capu tetej jetze a'uyú'usi'ihuaca'a sino a'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu raateájtuaa mú'ejmi jemi t'ij ayén a'amua tzajta'a te'useíre'e á'ara'ani mi sej seuj ruuri.

4 Ayee tu té'atzaahuate'e a'liné Ciríistu'u pu ayén tí'iseijre'e í Dios jemi.

5 Capu ayén tiraavíjte'e tej tajímua'a tiyen tiu'utaxá yee téjmi pu jetze seijre'e í muári'eri'ira'a tej ti tiyen raayi'itihua'an sino a'íjna í tej jetzen arátaca'ane, a'í pu a'uun a'uvé'eye'i í Dios jemi.

6 Ajta a'ín Dios, a'í pu ayén ta'antihuau tej ti tiyen te'íjna jín tiu'utévaire'en, a'íjna í niuucari ti jéjcuac ti Dios ajta jín te'ataújratziiri'í. Teajta iteen, catu te'íjna jín tí'imuari'e ti á'ayu'usi'í tetej jetze, sino a'ij tu jíme'en ti ayén seijre'e ti jetzen airánineí í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

Ajta a'ín í niuucari ti á'é'eyu'usi'ihuaca'a í tetej jetze, a'í pu ayén hua'atá'aca mej mi miyen ja'ati a'uxíjte'en ti ij a'ín huámí'ini. Mi ajta, a'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu ruurican a'ihuateájtuaani.

7 Mi ajta a'ín í niuucari í mej jín miyen ja'ati a'uxíjte'en t'ij a'ín huámí'ini, ayée pu á'é'eyu'usi'ihuaca'a tetej jetze ti a'uré'etzatzaihuaca'a. Jé'ecan pu huápi'i naa seijre'eca'a t'ij Dios ayén raateájtuaa a'íjna jemi í Moisés. Ajta a'ín Moisés, ayée pu huápi'i tetáatiye'icaa í néerime'ara'an jetze. Majta a'íme í mej Israel jetze ajtémecan, capu r'í'irístaca'a mej ra'aráaseij í Moisés a'íjna jime'e ti ayén huápi'i tetáatiye'icaa í néerime'ara'an jetze. Mi ajta, a'í pu tépua'arijme'eca'a.

8 Ajta a'ín ti jín tí'ivaire'e a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ¿ni caí ayén jehua huápi'i jaítze'e naa seíre'e á'ara'ani?

⁹ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna. Ti pua'a ayén jeíhua huápi'i naa seijre'eca'a a'ájna'imua tí'ij Dios raateájtuaa í niuucari í mej jín ja'ati a'uxíjite'en, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti jaítze'e huápi'i naa seíre'e á'ara'ani a'ájna í niuucari ti raatá'aca í ja'ati ti a'ín ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi.

¹⁰ Jee tzíte'e, ayée pu ti'ayajna, a'í pu ajmí'li huápi'i naa seijre'eca'a a'ájna í niuucari ti raateájtuaa í Moisés jemi. Ajta íjii, capu ché'e naa seijre'e a'ájna jime'e ti ari seíj huataseíjre ti jaítze'e huápi'i naa seijre'e.

¹¹ Ajta, ti pua'a ayén naa éene'en huataseíjre a'ájna ti ajta tépua'ari, jaítze'e pu huápi'i naa seíre'e a'ame a'ájna í ti ayén huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e.

¹² A'iné tu'uri tiyen rachú'eve'e í Dios jemi ti ayén te'irájra'ani, a'íj tu jín tiyen taxiéehua tihuá'ixaate'e, teajta caí tí'itziine'e.

¹³ Catu tiyen rici a'íj ti a'ín Moisés huaríj ti cíxuri jín arájna í runéerime jetze mej mi caí ra'arásej a'ímme í mej Israél jetze ajtémecantaca'a, mej mi caí raaseíjra tí'ij a'ájna tépua'arijme'en a'ájna ti tetáatiye'icaa.

¹⁴ Majta me'ín, a'í mú caí huataúra'a mej yaú'itiée muá'ara'ani. Ayee mú huaríj. Cu xiee mej cuj arájna cíxuri jime'e. Tíj na'a a'ájna'imua ti yú é'iré'ene, ayée pu 'een seijre'e. Matí'ij ra'ujíve'e me'ájna í niuucari ti mí'ime'ecan í ti jín Dios ayén amuacá te'ataújratziiri'i, aúche'e pu ayén seijre'e í mej jín aránami'li, ajta capu xi ja'ati hua'utáxíxi, a'iné a'í pu'u raayí'iti í Círíistu'u.

¹⁵ Jee xaa ne'u, ayée pu tí'een íjii, ja'anáj ti na'a ti ayén ruxe'eve'e mej ra'ujíjve'en a'ájna í yu'uxari ti Moisés ra'uyú'uxaca'a, maúche'e mú miyen aranámí'ihuajmee mej mi caí yaú'itiée muá'ara'ani.

¹⁶ Mí ajta, ti pua'a ja'ati ayén huataújtuiire'en í tavástar'a jemi, Dios pu ra'utáxijta a'ájna ti jín aránami'ihuaca'a.

¹⁷ Ajta a'ín í ti i'li tavástar'a, ajta a'ín í ti i'li xiéjniu'ucare'ara'an, a'í mú ruxí'ej 'een, ajta a'u ti a'ín é'eseijre'e í xiéjniu'ucare'ara'an í tavástar'a, a'úu pu é'eri'iri ti ja'ati ruxiéehua á'uche'ecane'en í Dios jemi.

¹⁸ Mí teajta iteen, ayée tu éeni'ic'e seijre'e. Ayee tu seijre'e. Cu xiee tej caí aranámí'ihuajmee, teajta tiyen che'atá tena'a temua'a naa tí'itaseijrata tíj ajta a'ín tavástar'a temua'a naa tiú'ujseijrata. Teen tu seicié huatétaruurejsin tej ti tiyen seíre'e tá'ara'ani tíj tévira'an í tavástar'a, tej ti jaítze'e temua'a naa rí'li ti'itaseijratáa tá'aju'un tíj na'a ti yú auca'ití a'ame. Ajta, a'í pu jetzen airánineí í tavástar'a jetze, ajta a'ájna jamuan í ruxiéjniu'uca.

4

A'í mú nu'u tí'ivaire'e í Círíistu'u jemi

¹ Teajta iteen, teen tu te'ájna jín tí'ivaire'e í Dios jemi a'ájna jime'e ti a'ín Dios ayén tá'ancu'uvajxi. A'íj tu jín caí muá'itiche'e.

² Mí teajta iteen, tu'uri raatéxieehuataca'a tej ti tiyen a'íj pua'a rijca avíitzi jime'e, tej ti teajta caí tiyen rijca a'ájna ti tiu'utévi'iraste'e, tej ti caí tí'itíj jín tacuanamua. Catu á'ataca'ane tej tiyen tí'itíj jín tiu'uhuá'ita. Catu teajta á'ataca'ane tej seicié tiu'utaxáj te'ájna jime'e í niuucari ti jime'en raxa í Dios, sino ayée tu jé'iyecan jín tí'ixaxa'a tzáahuati'ira'a jime'e. Ayee tu te'ájna jín rici tej ti tiyen tiu'utaseijrata huá'a jemi matíj mena'a pua'amé í teite tej ti ca'aníjra'a hua'utá'an mej mi ráamua'aree a'íj ti ayén tí'ayajna í Dios jemi.

³ Ajta, ti pua'a ayén a'utanámi'i í niuucari í tej jín tihuá'ixaate'e, ayée pu'u na'a a'utanámi'i huá'a jemi í mej á'apua'are.

⁴ A'íi mú a'ín pú'een í ti hua'utánamua í huá'amua'atziira'a tzajta'a a'íjna í dios ti naíjmi'ica tí'ajte'e í mej íjii huáteite. Ayee pu 'een jín huá'uruu mej mi caí yaú'itíeé muá'ara'ani í niuucari ti ayén tí'ivaire'e tíj tatzari ti hua'atátzavi'i í huá'a tzajta'a mej mi miyen ráamua'ati me'íjna í tavástara'a ti ayén huápi'i naa seijre'e. A'íi pu ajta a'ín pú'een í ti nain jín ruxí'ej 'een tíj í Dios.

⁵ Ayee pu xaa ti'ayajna, a'iné catu tajámua'a tena'a tihuá'ixaate'e, sino a'íjna í tej jíme'en tihuá'ixaate'e, a'íi pu a'ín pú'een í Jesús ti ajta í'i Ciríistu'u. A'íi pu ajta a'ín pú'een í tavástara'a. Teajta iteen, ayée tu tejá'amuavaire'e mú'ejmi Jesús jetze me'ecan.

⁶ Ajta a'ín í Dios, ayée pu ajmí'i imuá ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín: “Ché'e á'ataaca í taij a'ujna a'utí a'utíca'a.” A'íi pu ajta utétatzeareca'a yú tatzajta'a, ti ij a'ín ayén taatá'an tej yaú'itíeé tá'ara'ani, a'ij ti 'een jín huápi'i naa seijre'e í Dios a'íjna jíme'e ti Ciríistu'u a'íjna jemi seijre'e.

Tej nu'u tiu'utémua'iti te'íjna jíme'e ti Dios jetze airáninei

⁷ Teajta iteen, ayée tu seijre'e í Dios jemi tíj xa'ari ti xarij jín taavíjhua, í tej tzajta'an teri ruuhuáseij í ti jín Dios rí'i titaatá'a, í ti ajta huápi'i tí'ijnajche. Ayee pu 'een í ti seijre'e ti a'ín muári'eri'ire'ara'an ti nain jín tiu'utémua'itin, capu téjmi jetze airáninei, sino a'ij pu'u jetze í Dios.

⁸ Nain tu jín rajpuaíjtzi iteen. Mi teajta, catu a'atzu muá'itiche'en. Capu ajta a'ij tá'amítiejte'e a'ij ti té'eme. Mi teajta iteen, teen tu a'ij tirájteuve a'ij tej huáriní.

⁹ A'íime í teite, a'ij mú pua'a xaa táruurée muá'aye'i. Mi ajta Dios, capu mé túuhua'ana. A'íi mú xaa tá'ajipua. Mi ajta, camu ta'antipua'ajte'esin.

¹⁰ A'u ti na'a tej'éeciine, ayée tu che'atá tena'a tí'ipuaíjti'ihua tá'aju'un, a'ij ti éenil'ici'e huamí'i í Jesús. Ayee tu te'íjna jín rini, a'iné teen tu rá'aviicua'i, ajta ayén che'atá na'a seijre'e jemin í tej ratéhua'ira'a a'íjna ti jín Jesús ajta taatá'aca tej teuj ruuri.

¹¹ A'iné iteen, i tej teuj ruuri, ayée pu tí'itaruure, ja'anáj ti na'a tu á'ataca'ane tej huácu'ini niuucajtze'en í Jesús. Ajta a'íjna jemi í tej ratéhua'ira'a, ti ajta á'apuapua'are, a'íjna jemi pu ajta seíire'e a'ame í muári'eri'ira'a ti jín ajtahua'a ruuri a'íjna í Jesús.

¹² A'íj pu jín, teen tu tiyen rajpuaíjtzi te'íjna jíme'e tej tiyen á'ataca'ane tej huácu'ini. Mi seajta mú'een, ruxíéhua xu rí'i tí'itechéjme se'íjna jíme'e tej iteen rajpuaíjtzi.

¹³⁻¹⁴ Ayee pu té'eyu'usi'i tíjín: “Nee nu té'antzaahua. A'íj nu hui jín niyen tiu'utaxájtaca'a.”

Ayee pu che'atá na'a 'een itejmi jemi. Teen tu teajta té'atzaahuante'e, teajta tiyen tí'ixaxa'a te'íjna jíme'e tej teri ramua'aree ti a'íjna í ti ra'ajjáj í tavástara'a, a'íjna í Jesús, huá'a tzajta'a í mi'ichite, a'íi pu ajta ta'ajjájpuaxi'isin jamuan í Jesús. A'íi pu ajta taataseíjrata mú'ejmi jamuan tej ti naími'i huateáturan í jemin.

¹⁵ Ajta nain ti ayén tiu'uríj, a'íi pu tejámuatéva'iri mú'ejmi, a'iné setí'ij jaítze'e huatámu'íire se'íjna jíme'e ti Dios rí'i tejamuatá'aca, jaítze'e xu huataújtemua'ave'esin sej si huápi'i rí'i tiraatá'an í Dios.

A'ijna ti á'apuapua'are, ajta a'íjna ti seíire'e a'ame tíj na'a rusén jíme'e

¹⁶ Ayee tu jín caí cataxiéehuajye'i. Jee xaa, a'íjna í tej ratéhua'ira'a ti mé jéjre'e seijre'e, a'í pu á'apuapua'are'e. Mi ajta í ti yú tatzajta'a seijre'e, a'í pu rujéjcuare'e ja'anáj ti na'a nain xicaj tzajta'a.

¹⁷ Ajta a'íjna í tej jín cáj caj rajpuaíjtzi, ti ajta caí jeíhua ruxe'eve'e, a'í pu ayén rí'i taruure tej ti tiyen ra'ancuré'an te'íjna ti huápi'i naa seíre'e a'ame tíj na'a rusén jime'e. Capu a'atzu ratí'ase a'íjna ti íjii seijre'e. Ajta, jeíhua pu jaítze'e ruxe'eve'e caí í tej jín rajpuaíjtzica'a.

¹⁸ A'íj tu jín, catu á'ataca'ane a'íjna jemi í ti tí'ítaavíjhua, ti ajta mé jéjre'e seijre'e, sino a'ij tu jemi á'ataca'ane te'íjna ti caí taavíjhua, í ti ajta caí mé jéjre'e seijre'e, a'iné a'íjna ti ayén taavíjhua, capu á'ateeri. Mi ajta, a'íjna ti caí taavíjhua, ti ajta caí mé jéjre'e seijre'e, a'í pu xaa á'ateeri tíj na'a rusén jime'e.

5

Capu nu'u té'eviicua'i í tej ratéhua'ira'a

¹ Ajta a'íjna í tej ratéhua'ira'a, ayée pu titaatéva'iri tíj inaamua tej jeten chejca. Teajta tiyen tí'ijmua'aree ti pua'a huaté'uune a'íjna í inaamua, teuche'e tu huatéechi'i í ti Dios jemi é'eseijre'e, ti ajta caí muájca'a jín taavíjhua. Júte'e pu e'eseíre'e a'ame tíj na'a rusén jime'e.

² Teajta iteen, tej teuj íyen seijre'e chaanaca japua, teen tu taxiéjniuuste'e yú tatzajta'a, teajta tiyen taxieemijte'e te'íjna jime'e tej tíj te'uun a'uteároute te'újna chí'ita ti júte'e é'eseijre'e ti ajta Dios jín ta'icánajsin.

³ Ayee pu a'íjna jín rini ti ayén ta'icanán, catu ti ché'e muámua'avijmé'e mé á'ujujhua'ane'e tá'aju'un. ⁴ Ayee pu tí'een, a'iné íjii tej teuj jeten huachéjme a'íjna í inaamua, jé'ecan tu tayein yú tatzajta'a, te'íjna jime'e ti ayén tamuári'eriste'e tí'iti jime'e. Capu a'í na'a tej tiyen rá'tziine'e ti Dios ayén tá'ari'i a'íjna ti jín ta'icánajsin, sino tej huápi'i tiyen tí'ijxe'eve'e ti a'íjn jaítze'e ta'icáanan, ti ij a'íjn ti á'ateeri tíj na'a rusén jime'e nain tí'icáanan a'íjna ti á'apuapua'are.

⁵ Ajta, a'íjn ti ayén rí'i taruure tej ti tiyen te'íjna ancuré'an, a'ii pu a'íjn pú'een í ti Dios rusej raateájtuaa ítejmi jemi, í ruxéjniu'uca tej ti tiyen rá'mua'aree ti Dios a'íjna jín te'ataújratziiri'i ítejmi jemi.

⁶⁻⁷ A'íj tu jín, ja'anáj ti na'a, a'í pu ca'aníjra'a tatá'aca, a'iné ayée tu ramua'aree tetí'ij teuj tiyen ruuri seijre'e te'íjna jetze í tej ratéhua'ira'a, teen tu caí xi te'uun a'ujteí í tavástara'a jemi. Ayee pu'u xaa ne'u tí'een, a'iné ayée tu 'een jín yé á'ujujhua'an te'íjna jime'e tej rá'atzaahuate'e. Catu te'íjna jime'e tena'a yé á'ujujhua'an tej ti te'íjna jetze arátaca'anen a'íjna tej tí'isise'ij teyajna.

⁸ Temua'a pu ca'aníjra'a tatá'aca, ajta jaítze'e pu ta'aráanajche tej tí'huiini te'íjna jetze í tej ratéhua'ira'a tej ti te'uun é'eseijre'e a'u tej a'utéechi'i í tavástara'a jemi.

⁹ A'íj tu jín, tiyen tí'itese'e tej tiyen rí'i tí'ítitacha'íi tej tiyen rí'i tiraatá'an í tavástara'a. Capu amán a'ij, ti pua'a tiyen a'ímuá seijre'e nusu tiyen jemin seijre'e.

¹⁰ Jee xaa ne'u ti ayén tí'een, a'iné ayée pu tiú'ujxe'eve'e tej naíjmi'i tiyen huatátaseijrata a'ujna a'u ti a'utáca í Ciríistu'u ti ij a'íjn tá'uxijte'en naíjmi'ua ítejmi. Aj pu xaa ayén tí'ijci'iti a'ij ti tiraavíjte'e seij ajta seij a'ij ti tí'iti tiu'umuá'iti a'íjna jime'e a'ij ti huaríj tí'ij auj ruurica'a, ti pua'a xí'epi'in huaríj nusu a'ij pua'a huaríj.

A'ijna ti Dios raajéjcuare

11 A'ij tu jín, tu'uri ramua'aree ti ayén tiú'ujxe'eve'e tej jeihua huápi'i rá'atese'e í tavástara'a, ayée tu 'een jín tí'itese'e tá'aye'i tej ti hua'utémua'itín í teteca mej mi ra'ancuré'an í ti ayén ti'ayajna itejmi jetze. Ajta a'ín í Dios, a'íi pu ramua'aree a'ij tej e'en. Ajta, ayée nu tí'ijxe'eve'e ti ayén che'atá na'a tejamuá'amitiejte'e í a'amua xiéjniu'uca tzajta'a.

12 Catu teajtáhua'a mú'ejmi jemi ra'irá'aca í tej jín ahuátatzaahuat'e'en, sino teen tu jamuatá'aca í sej jín huataújtemua'ave'en itejmi jime'e sej si siyen raayí'itihua'an sej huatáaniuni a'íimej jemi í mej miyen me'ijna jín ahuáújzaahuat'e'en me'ijna jime'e a'ij ti ja'ati huaújse'irataca mejse'iraca'a í teite, í mej majta caí huá'a jetze ruxe'eve'e a'ij ti 'een a'ijna í ja'ati í ru tzajta'a.

13 Ti pua'a ayén ti'ayajna a'ij mej tí'ixaxa'a tej nu'u tatímua'i, ayée tu 'een jín tatímua'i tej ti tiyen raatévaire'en í Dios. Na'ari caí, ti pua'a tiyen rí'i mé titeumuámua'aree, ayée tu 'een jín rici tej ti rí'i jamuaatévaire'en mú'ejmi.

14 A'ii pu xaa a'ín pú'een í ti tí'ita'ajite'e ti a'ín Ciríistu'u taxe'eve'e. Ayee pu titá'amitiejte'e itejmi ti seij na'a huamí'i huá'a jetze me'ecan, naíjmi'ica, a'achú pua'amé í teite. Ajta, ti pua'a ayén tiu'uríj, a'ij mú jín naíjmi'i jamuan huácuii.

15 Ayee pu ajta 'een jín huá'a jetze me'ecan huamí'i mej mi a'íime í mej mauj ruuri mej caí ché'e rujímua'a mena'a a'ij tirájteuve'en a'ij mej ye'lí jetze me'ecan huamí'i, ti ajta huatarúj huá'a tzajta'a í mi'ichite.

16 A'ij pu jín, íjii ti yú auca'ití a'ame, catu ché'e tiyen ja'ati mé 'usíse'ij a'ij ti titá'amitiejte'e í tatzajta'a a'ijna jime'e í tej jín raaseij mé jéjre'e. Jee xaa, ayée tu tejmí'i tí'ijseijraca'a í Ciríistu'u tí'ij a'ín auj tevi na'a pú'een'e. Ajta íjii, catu ché'e tiyen rasise'i.

17 A'ij pu jín, ti pua'a ja'ati ayén Ciríistu'u jetze ajtémecan, a'íi pu a'ín pú'een seij ti Dios ari raajéjcuare. Pu'uri mé teuvátzi a'ij ti tí'itíu'jcha'íica'a ti mí'ime'ecan jime'e. Nain pu jéjcuacan jín seijre'e í jemin.

Tej nu'u rí'i huá'uruuren mej mi rí'éene'en huateáturan í Dios jemi a'ijna í tej jime'en tí'ixa

18 Naíjmi'i tíj na'a a'ijna í tej jime'en tí'ixa, a'íi pu jemi é'eme'ecan í Dios ti ayén táaruu tej ti teajtáhua'a rí'éene'en huateáturan í jemin a'ijna jime'e ti Ciríistu'u ayén ta japua huaniú. A'íi pu Dios ajta ayén a'ijna jín titaalíjca tej ti teajta tiyen huá'uruuren í teite mej mi majtáhua'a rí'éene'en huateáturan í jemin.

19 Ayee pu huataújmua'a ti a'ín Dios ayén huá'uruu a'íimej í mej yen huachéjme í chaanaca japua mej mi majtáhua'a rí'éene'en huateáturan í jemin a'ijna jime'e ti Ciríistu'u huá'a japua huaniú. A'ij pu jín caí ayén Dios hua'uxíjte a'ijna jime'e í mej jín auteájturaa í jemin, sino a'íi pu a'ijna jín titaalíjca a'ijna jime'e í niuucari í tej jín rí'i huá'uruuren mej mi majtáhua'a rí'éene'en huateáturan í jemin.

20 A'ij tu jín, teen tu te'ín pú'een í ti Dios taata'íteca'a tej ti ti-hua'utá'ixaate'en í Ciríistu'u jetze me'ecan. Dios pu ayén tihuá'ajee a'ijna jime'e í niuucari í tej jín tihuá'ixaate'e. A'ij tu jín tiyen tejá'amuaje setá'aj siyen seajtáhua'a rí'éene'en huateáturan í Dios jemi.

21 Ajta a'ín í Dios, ayée pu ráaruu í Ciríistu'u téjmi jetze me'ecan. A'ijna ti caí ja'anáj tí'iti jín auteájturaa í jemin, a'íi pu Dios ayén ráaruu ti japuan rájveti nain í puaíjtzí ti taci'itíche'en itejmi a'ijna jime'e í tej jín auteájturaa

í Dios jemi, tej ti jamuan í Ciríistu'u tiyen rí'éene'ecán jín huateáturan í jemin.

6

A'ij ti nu'u een ja'ati ti Ciríistu'u jetze me'ecan tí'ivaire'e

¹ A'iné teen tu naíjmi'i tí'imuari'e, ayée tu teajtáhua'a tejá'amuaaje sej siyen ra'ancuré'an í ti jín Dios rí'i tejámuaatá'asin sej si siyen jeíhua huáp'i raatátuiire'en í jemin a'íjna í sej jín tiu'umuáriej.

² A'ij pu jín ayén té'eyu'usi'i tíjín:

Ayee nu muáanamujri'i

a'íjna xicáara'an ti jetzen ari huaxí'epi'in.

Neajta, niyen muaatévai

a'íjna xicáara'an nej hui jetzen mua'irájtuaa.

Casi'i, mú'een, pu'uri ayén teja'uré'ene a'íjna xicáara'a ti jetzen ari huaxí'epi'in sej ra'ancuré'an. Jee xaa ne'u, pu'uri a'ájna pítí'irici a'íjna xicáara'a ti jetzen Dios amua'irájtuaani.

³ Teajta iteen, catu tiyen hua'utamuarí'eriste'e tí'iti jime'e ti ti-hua'antiú'uuni'i, sino ayée tu rí'i tí'itítacha'íi tá'aye'i ti ij caí ja'ati a'ij tí'itaxajta.

⁴ Mi teajta iteen, ayée tu mú'ejmi jemi taseíjrata matíj a'ímej í mej tí'ivaire'e í Dios jemi nain jime'e. Capu amín a'ij, ti pua'a tiyen jeíhua huáp'i tí'itíj jín á'aviicua'ire'e nusu tiyen tirajpuaíjtzi na'ari tí'iti tamuarí'eriste'e ca'ín tí'iti a'ij pua'a taruure.

⁵ Teuche'e tu tiyen che'atá tena'a tí'ivaire'e, tij majta miyen taatévajxi'in nusu ta'iteáanan na'ari taatamuárite'en a'u ti na'a tej á'ujujhua'an ca'ín tej muári'eri jín tí'imuari'e, nusu tej huatáxa'aire'en tej atanéjne'eri na'ari tej huatatiéjcuca'a.

⁶ Ayee pu ajta seijre'e tej tiyen tí'ivaire'e í Dios jemi a'íjna jime'e tej caí tí'iti jín a'ij pua'a rici, teajta temua'a naa tí'irú'umua'aree a'ij ti 'een í Dios, teajta temua'a tu té'eviicua'i huá'a jemi í seica. Teen tu teajta rí'i tihuájcha'íi í taxí'ej teite, teajta te'íjna jetze arátaca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Teajta tu tzáahuatí'ira'a jín huá'axe'eve'e.

⁷ Ayee tu teajta jé'iyecan jín tí'ixaxa'a. Catu tí'ihua'i tena'a. Teajta te'íjna jín tí'imuari'e í muári'eri'ire'ara'an jime'e í Dios. Teajta tu tiyen seijre'e te'íjna jamuan í tej jín tiu'utése'en nain jime'e ti ta jetze seijre'e tej ti tiyen huárini ti naa 'een í Dios jemi.

⁸ Ti pua'a miyen rí'i titaatá'an na'ari miyen taatéxieehua, nusu miyen a'ij pua'a tí'itaxajta ca'ín rí'i metihua'a'ixaate'e itejmi jime'e, teuche'e tu tiyen tí'ivaire'e. Ayee mú majta tí'itaxáata muá'aju'u tej nu'u tí'ihua'itaca. Mi teajta iteen, tzáahuatí'ira'a tu jín tiyen rici.

⁹ Capu ajta ta jetze ruxe'eve'e ti pua'a mecaí tamua'ate nusu métamua'ate. Ayee tu teajta huá'a jemi seijre'e cu xiee tej cui'icu. Mi teajta iteen, teuche'e tu ruuri. Puaíjtzi mú tá'ate'e aru camu tá'apua'ajte'en.

¹⁰ Ayee tu seijre'e cumu tej taxí'emijte'e. Mi teajta iteen, ja'anáj ti na'a tu tátemua'ave'e. Catu a'ij tí'ijviicua'i. Mi teajta, ayée tu huá'aruuren mu'ití mej mi huateújchijteaanita. Catu nu'u tí'iti tícha'íi. Mi teajta, nain tu xaa tí'ijcha'íi.

¹¹ Ayee nu e'ehuauritiécan jín tejamuá'ixaa nain jime'e, mú'een, mi sej Corinto a'uchéjme. Jéihua nu á'anca'ane mú'ejmi jemi. ¹² Catu tí'iti á'amuaaire'e mú'ejmi, sino mú'een xu rujámua'a sena'a rumuaire'e

se'íjna jime'e a'ij ti tejamuá'मितiejte'e í á'amuatza'jta'a. ¹³ A'íj nu jín niyen tejá'amua'huavii sej si seajtá'hua'a ahuaújca'anen itejmi jemi. Ayee nu xaa tejá'amua'íxaate'e cumu sej ti'iríi pú'eene'en.

Tej nu'u caí hua'ajtéja'ahuatehua'an a'ímej í mej caí té'atzaahuate'e

¹⁴ Caxu hua'ajtéja'ahuatehua'an a'ímej í mej caí té'atzaahuate'e. Xu'uhuaújmu'a'atzi a'íjna jime'e, ¿a'iné tí'irí'iríi mej se'ij mena'a teitejra'a pú'eene'en a'íjna ti urarí'en í Dios jemi, ajta a'íjna ti a'ij pua'a ti'ití'ujcha'íi? Capu xaa ne'u a'ij tí'irí'iríi. Ari a'íjna, ¿ni qui ruxí'ej na'a seijre'e í neeriste'e, ajta í tíca'ari tzajta'a? Capu xaa ne'u.

¹⁵ ¿Tí'itájni a'ij metí'ixi'epi'íntare'en a'íjna í Ciríistu'u, jamuan a'íjna í Sata'nás? Capu xaa ne'u ti'iti. Ajta a'íjn ti té'atzaahuate'e, ¿ni qui ayén ruxí'ej na'a ra'ancuré'asin tíj ajta ra'ancuré'asin a'íjna ti caí té'atzaahuate'e? Capu xaa ne'u ti'iti.

¹⁶ ¿Tí'itájni a'ij metí'ixi'epi'íntare'en a'íime í mej tí'ivaire'e teyujta'a a'ímej jamuan í tí'tén í mej huá'ana'amiche'e í mej caí Dios pú'een? Capu xaa ne'u ti'iti. Teajta iteen, ayée tu tí'ivaire'e í Dios jemi tíj teyuu ti tzajta'an huiirájca í Dios ti í'irúuri. A'íj pu jín ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín: Nee nu u'uchée na'ame huá'a tzajta'a.

Neajta nu huá'a Dios pu'éene'e na'ame.

Majta a'íime, a'íi mú nete'ítestemua'a pu'éene'e muá'aju'u.

¹⁷ Ayee pu tí'ixa í tavástara'a tíjín:

A'íj xu jín ajtácíine huá'a jemi
sej si rujíme'en á'ujujhua'ane'en.

Caxu tí'iti muarí'e ti xána'aví'ire'e.

Neajta nu niyen rí'í amua'ancuré'evi'iti.

¹⁸ Ajta ayén tí'ixa í tavástara'a

ti nain jín anti'ujmu'a'aree tíjín:

Nee nu á'amua'upua pu'éene'e na'ame.

Seajta mú'een, ayée xu niyaujmu'a'a pu'éene'e xá'aju'un,

setíj sena'a sej teteca pú'een,

ajta mi sej 'uuca. Yee pu'u.

7

¹ A'iné Dios pu ayén te'ataújratziiri'i, mú'een ta'ihuaamua'a í tej já'amua'xe'eve'e, tiché'e tiyen mé tirúurieeni tíj na'a ti ayén tí'itaxana'aviste'e, ti a'íjna jetze airánineica í tatevij jetze nusu í ta tzajta'an, tej ti raana'íjmire'en a'íjna ti tita'aturáate'e tej ti rí'éene'ecán jín huateá'turan í Dios jemi. Teta'aj tiyen huárini te'íjna jime'e ti Dios ayén huateúra'ate itejmi jemi.

Pablo pu huá'axe'eve'e a'ímej í mej Corinto é'eche

² Caxu ra'antánaamuan í á'amua'xiejniu'uca itejmi jemi, a'iné catu a'ij pua'a amua'aruu. Catu teajta ja'ati ca'aníjra'a huatá'a ti ij a'ij pua'a ti'ití'ujcha'íi. Jee xaa ne'u, catu ja'ati tiu'uhua'ítze tej ti tí'itíj jín huatétavaire'en.

³ Canu niyen tejá'amua'íxaate'e nej ni tí'itíj jín ama'uxíjte'en. Canu a'atzu, a'iné nu'uri niyen tejamuá'íxaa tej tiyen á'ataca'ane mú'ejmi jemi, ti pua'a tiyen na'ími'i huácui'ini nusu tiyen na'ími'i ruuri huateá'turan.

⁴ Jé'ecan nu nexíéhua tejá'amua'íxaate'e, canu a'ij tí'tízi'íne'e nena'a. Jéihua nu á'antzaahuate'e mú'ejmi jime'e, neajta jéihua nu

rí'i té'enemua'ate. Neajta huápi'i nu netémua'ave'e nain jime'e í tej rajpuaíjtzi.

A'íi mú seicié tiu'umuá'aj

⁵ Mi teajta iteen, tetí'ij te'uun a'ará'a u Macedonia, capu a'atzu huatári'iristareca'a tej huátase'upe'en, sino teen tu rajpuaíjtzica'a nain jime'e, tíj na'a ti ayén titáaru. Jé'ecan tu á'aviicua'ire'eca'a huá'a jemi í teite, teajta tí'tziine'eca'a í tatzajta'a.

⁶ Ajta a'íin í Dios ti rí'i hua'anrú'ure'e á'aye'i í mej a'ij té'ujmua'ate, a'íi pu ayén rí'i táaruu a'íjna jime'e ti a'íin yé uvé'ene í Tito.

⁷ Ayeé pu xaa a'íjna jín rí'i táaruu, ajta a'íjna jime'e ti a'íin Tito ajta rí'i táaruu ajta a'íjna jime'e sej amuacai rí'i ráaruu a'íjna í ta'ihuaara'a. A'íi pu xaa titaatá'ixaa mú'ejmi jime'e, sej nu'u jé'hua huápi'i siyen tí'ijxe'eve'e sej naase'ij, sej nu'u temua'a seajta tiújxieemijte'e, ajta nu'u temua'a mú'ejmi jetze ruxe'eve'e a'ij ti tí'inevaire'e ineetzi. A'íj nu jín jaítze'e huatántemua'ave.

⁸ Mi neajta inee, capu ché'e a'ij pua'a ne'ase nej niyen amuaatéxieemijte ne'íjna jime'e a'ij nej tejámuaatá'itiiiri'i. Amuacai pu xaa, a'ij pua'a né'asejca'a, aru capu ché'e, a'iné a'atzu pu'u á'atee sej ruxieemijte'eca'a.

⁹ Mi ajta, canu ne'íjna jín netémua'ave'e ne'íjna jime'e sej huataújxieemiste, sino a'íj nu jín nena'a netémua'ave'e sej siyen huataújxieemiste sej si seicié tí'itiiújcha'íica'a. Ayeé pu xaa ne'u a'ij pua'a amuaatá'a sej si siyen huataújxieemiste'en jemin í Dios. A'íj pu jín, catu tajímua'a tena'a puaíjtzi amuaatá'a.

¹⁰ Jee xaa ne'u. Ti pua'a ja'ati ayén huataújxieemiste'en í Dios jemi ti ij seicié tí'itiiújcha'íica'a, capu xaa a'ij pua'a tiraatá'asin, sino Dios pu ru'irátuaasin. Na'ari ti pua'a ja'ati ayée na'a ruxieemijte'e matíj a'íime í mej yen japuan seijre'e í chaanaca, ayée pu teja'uré'enejsin ti auupuá'are.

¹¹ Aru casi'i mú'een, a'ij ti tejamuáaru a'íjna jime'e sej siyen huataújxieemiste'en í Dios jemi. Huápi'i pu ca'aníjra'a amuaatá'a sej ráahuauni í ti jín Dios tejámuaatá'uuni'i. Jé'ecan xu huataníniu'ucacuca'a se'íjna jime'e ti a'ij pua'a éene'e. Jé'ecan xu seajta tí'itziine'eca'a se'íjna jime'e ti a'amuaci'tíiche'e í puaíjtzi. Seajta jé'ecan huápi'i á'ujca'anejca'a ineetzi jime'e, seajta huápi'i xu a'ij té'ujmua'ate. Mú'een xu seajta temua'a naa puaíjtzi raatá'a a'íjna ti a'ij pua'a rijcaa. Ijii tu xaa tiyen ramua'aree sej caí tí'ti jín auteájturaa a'íjna jime'e ti a'ij pua'a éene'e.

¹² A'íj pu jín temua'a tiu'utévai í nej amuaata'ítiiiri'i. Mi neajta inee, canu ne'íjna jín amuaata'ítiiiri'i ne'íjna jime'e í ja'ati ti ayén auteájturaa, canu neajta amuaata'ítiiiri'i ne'íjna jime'e ti ja'ati sej jemi auteájturaa, sino ayée nu 'een jín amuaata'ítiiiri'i ti ij ayén amuaatámitejte'en mú'ejmi í Dios jemi a'achú sej caj á'ujca'ane téjmi jemi.

¹³ A'íj tu jín teri rí'i huaríj í tatzajta'a. Capu ajta a'íi na'a tej teri rí'i huaríj, sino teajta tiyen te'íjna jín huatátatemua'ave'e te'íjna jime'e ti a'íin Tito ayén che'atá na'a rutémua'ave'e, a'iné mú'een naími'i xu rí'i tiraatá'a í tzajta'an.

¹⁴ Jee xaa, nu'uri nejmí'i ahuántzaahua í Tito jemi mú'ejmi jime'e. Seajta mú'een, caxu a'atzu naatatévi'iraste. A'iné nain í tej teri tejamuá'ixaa, ayée pu ti'ayajna, ayée pu che'atá na'a ayén ti'ayajna í tej jime'en ahuátatzaahuete jemin í Tito. ¹⁵ Ajta jaítze'e pu a'íin ayén ahuájca'ane

mú'ejmi jemi, a'iné a'í pu ayén ra'utamua'areeri'i a'ij sej mú'een naími'i titá'astijre'e. A'í pu ajta a'íjna atamuá'areeri'ihua'a á'aye'i sej siyen temua'a naa ra'ancuré'evi'iti, sej siyen jeihua huápi'i tí'tziine'eca'a.

¹⁶ Neajta inee, nee nu netémua'ave'e, a'iné nain nu jín á'anca'ane mú'ejmi jemi, a'iné mú'een xu xaa araúratejsin.

8

A'ij mej nu'u tiu'utapuaíjve'e a'íime í mej e'etiújse'iri teyujta'a

¹ Ta'ihuaamua'a, ayée tu tí'ijxe'eve'e sej ráamua'aree a'ij ti Dios rí'i tihua'utá'a a'ímej í mej u e'etiújse'iri a'u ti na'a a'uun ti huatacá'a u Macedonia.

² Matí'ij mauj jeihua huápi'i á'aviicua'ire'eca'a, ajta jeihua tihua'aturaate'eca'a í mej jín huateújvair'e'en, mi majta, jeihua mú huápi'i rútemua'ave'eca'a. A'ij pu jín ayén te'irájraa mej miyen ruxí'evi'ira'a jín tiu'utévai me'íjna jime'e ti jeihua huápi'i ará'aseca'a í Dios jemi.

³ Ayee nu tihua'utéxajta í mej miyen tiu'utapuaíjve a'achú mej caj tí'ijviicua'iraca'a. Jee xaa, a'í mú ruxí'evi'ira'a jín jaítze'e miyen huaríj.

⁴ Ca'anín mú jín tájhuaviiri'i tej tiyen hua'utá'an mej tiu'utévair'e'en me'íjna jime'e mej hua'utévair'e'en a'ímej í mej e'etiújse'iri í mej ajtémecan í tavástar'a jetze.

⁵ Mi majta a'íime, camu miyen mena'a tiu'utapuaíjve a'ij tej tí'ijchu'eve'eca'a. Amuacaí mú huataseíjre í tavástar'a jemi, majta á'iyen itejmi jemi me'íjna jime'e ti ayén tí'ijxe'eve'eca'a í Dios.

⁶ A'ij tu jín teri ca'aníjra'a raatá'a te'íjna í Tito ti a'ín ayén raanaíjmire'en mú'ejmi jemi a'íjna ti jín amuacaí a'utéjche mú'ejmi tzajta'a sej si siyen che'atá sena'a tiu'utapuaíjve'en ruxí'evi'ira'a jime'e.

⁷ Ajta íjii, a'iné jaítze'e pu ayén tejamuaac'í mú'ejmi caí í seica, nain jime'e, ti pua'a sej rá'atzaahuat'e'en í tavástar'a na'ari sej tihua'utá'ixaate'en í niucari jime'e ti ayén tí'ayajna nusu sej rú'umua'areere a'ij ti 'een í Dios jemi, ca'ín seajta nain jín á'ujca'ane itejmi jemi, seajta tax'e'ave'e. A'ij pu jín, ayée tu tí'ijxe'eve'e. Ayee xu huárini sej si seajta hua'utémua'itín se'íjna jime'e í sej jín rí'i tihua'utá'asin.

⁸ Canu ne'íjna jín tejamuaata'aíjtesin, sino ayée nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e sej si huataújseijrata sej siyen che'atá sena'a tzáahuati'ira'a jín huá'axe'eve'e se'ímej í mej Jerusalén e'etiújse'iri matíj í seica í mej a'ujca'anéecan jín hua'utévai í ru'ihuaamua'a.

⁹ Jee xaa, xu'uri ramua'aree í ti jín rí'i titaatá'a ruxí'evi'ira'a jime'e í tavástar'a, a'íjna í Jesús, ti ajta Ciríistu'u pú'een. A'í pu ayén nain tí'ijcha'íica'a, mi ajta a'í pu u júte'e ayén éeni'ici'e huataújseijrataca'a tíj sej jí caí a'ij tí'ijviicua'í ti ij mú'ejmi japua huániuni, sej si siyen se'íjna jín seíre'e xá'ara'ani sej se'ín pu'éene'e xá'ara'ani í sej ra'ancuré'asin í jemin se'íjna jime'e ti a'ín Ciríistu'u caí a'ij tí'ijviicua'iraca'a.

¹⁰ Ayee pu tiná'amitiejte'e a'íjna jime'e í sej hua'utévair'e'en. Ayee pu i'í xí'epi'in sej íjii raanaíjmire'en í sej jín autéjhuii í ru'usí, í sej amuacaí se'íjna jín te'ataújratziiri'i, seajta amuacaí siyen rijcaa.

¹¹ Mi seajta mú'een, íjii setá'aj raanaíjmire'en í sej jín siyen rijcaa. A'iné mú'een xu a'ujca'anéecan jín huataúra'a sej siyen huárini, setá'aj siyen che'atá sena'a se'íjna jín raanaíjmire'en sej siyen tiu'utá'an a'achú sej caj tí'ijcha'íi.

¹² A'iné, ti pua'a ja'ati á'ujca'ane ti ti'iti tiu'utá'an, ayée pu xí'epi'in tirá'aseijrate'e í Dios ti a'ín ja'ati ayén tiu'utá'a a'achú ti caj tí'ijcha'íi. Capu a'atzu jetzen ruxe'eve'e í Dios ti'iti ti a'ij caí tí'ijcha'íi a'íjna í ja'ati ti xaa ti'iti tiu'utá'a.

¹³⁻¹⁴ Canu ne'íjna jín niyen tejá'amua'ixaate'e ti ij caí hua'utamuarí'eriste'en í seica. Canu neajta ne'íjna jín á'amua'ijcate'e ti huápi'i muári'eri mú'ejmi jemi. Ayee nu'u ni niyen tí'ijxe'eve'e sej si ruxí'ej sena'a te'utáviicua'i. A'íj pu jín, ayén tí'ivaire'e í sej jeíhua tí'ijcha'íi íjii sej si se'íjna jín hua'utévaire'en í ti tihuá'aturaate'e. Ajta, méjca'íhua yee, a'íi mú miyen che'atá mena'a amuaatévaire'esin me'íjna jime'e í mej jeíhua tí'ijcha'íi ti ij caí ti'iti tejamuá'aturaate'e mú'ejmi.

¹⁵ Ayee pu xaa ne'u, a'iné ayée pu té'eyu'usili'í tijín: “Capu nu'u ti'iti turaaveca a'íjna jemi ti jeíhua rájseij. Ajta, capu nu'u tirá'aturaate'eca'a a'íjna ti c'ij na'a rájseij.”

Tito pu a'uun a'atanéjsin

¹⁶ Me'ecui xaa, jeíhua tu huápi'i r'íi tí'ira'ate'e í Dios ti ayén ca'aníjra'a raatá'a a'íjna í Tito ti ayén a'ujca'anécan jín amuaatamuá'areeri'i netíj inee.

¹⁷ A'íi pu xaa ayén ra'ancuré'a a'íjna í tej jín ca'aníjra'a raatá'a, ajta a'íjna jime'e, ti jeíhua á'ujca'anejca'a. A'íi pu ruse'ij huataúra'a ti ij a'uun u á'ume'en mú'ejmi jemi.

¹⁸ Teajta iteen, ta'íhuaara'a tu huata'íteca'a ti ij ajta jamuan u á'ume'en. A'íjna í ta'íhuaara'a, naíjmi'ici'e mú r'íi tí'iseij me'íjna jime'e a'ij ti a'ín tihuá'ixaate'e á'aye'í í niuucari ti jín Dios hua'írájtuaani.

¹⁹ Ajta, a'íime í mej me'uun e'etiújse'iri í Dios jemi, a'íi mú ra'antíhua'u ti ij a'ín ta jamuan á'uche'ecane'en tej ti naími'í tiyen aráta'asten te'íjna jime'e í tej hua'utá'asin, tej ti te'íjna jín r'íi tiraateájtuaani í tavástar'a. Teajta tiyen 'een jín raata'íteca'a ti a'uun á'ume'en mú'ejmi jemi sej si ráamua'aree tej teuj á'ataca'ane tej tiyen hua'utévaire'en í mej caí a'ij tí'ijviicua'i.

²⁰ Ayee tu tí'itese'e ti ij caí ja'ati ayén tí'itaxajtzi'ira a'íjna jime'e tej nu'u a'ij pua'a r'ici te'íjna jime'e tej ramuari'e a'íjna í mej miyen a'ujca'anécan jín tiu'utá'a, ti ti'imul'íi.

²¹ Ayee pu'u xaa ne'u, a'iné catu tiyen tena'a tí'itese'e tej ti tiyen rijca a'ij ti tiraavíjte'e í tavástar'a jemi, sino tej ti tiyen che'atá tena'a rijca a'ij ti tiraavíjte'e huá'a jemi í teteca.

²² Teajta a'ímej jamuan í mej hua'apua, teajtáhua'a tu sej huata'íti í ta'íhuaara'a, í ti ari mu'íiti huataújseijrataka'a ti a'ín temua'a naa á'ujca'anejca'a mu'íiti jime'e. Ajta íjii, jaítze'e pu á'ujca'ane a'íjna jime'e ti jeíhua huápi'i té'atzaahuate'e mú'ejmi jemi.

²³ Ajta, a'íjna í Tito, a'ii pu a'ín pú'een ti neetzi jamuan tí'ivaire'e mú'ejmi jime'e. Naíjmi'í tu tí'imuari'e. Majta a'íime í mej hua'apua í ta'íhuaamua'a, a'ii mú a'ín pú'een í mej hua'uta'íteca'a a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri. A'ii mú a'ín pú'een í mej huá'a jetze me'ecan tí'ivaire'e í teite majta me'íjna jín r'íi tiraatá'aca í Ciríistu'u.

²⁴ A'íj xu jín, setá'aj siyen hua'utaseijrate'en se'ímej í teteca sej tzáahuatí'ira'a jín huá'axe'eve'e, mej mi naíjmi'í miyen ráamua'aree nain-japua a'u mej e'etiújse'iri mej mi ta'utátzaahuate'en a'ij ti tiraavíjte'e tej tiyen á'atatzaahuate'e mú'ejmi jime'e.

9

A'ij tejye'í huárini tej ti hua'utévaire'en í seica

¹ Jíme'en a'íjna í tej jín huá'avaire'e a'ímej í ti Dios rí'í tihua'ajcha'íi, capu a'atzu ruxe'eve'e tej tiyen tejamaatayú'use.

² A'iné nu'uri ramua'aree sej seri á'ujca'ane sej si siyen huárini ruxí'evi'ira'a jime'e. A'ij nu jín niyen á'antzaahuat'e huá'a jemi í mej me'uun a'uchéjme tíj na'a a'uun ti huatacá'a u Macedonia. Ayee nu tihua'ixaate'e yee pu'uri ayén á'atee se'ij nine'ira'a í sej seri rí'í hua'újuu. Ajta, xu'uri ca'aníjra'a hua'atá'aca a'íjna jime'e sej siyen a'ujca'anécan jín tiu'utévaire'en.

³ Mi neajta inee, ayée nu 'een jín ta'ihuaamua'a huata'íti mú'ejmi jemi ti ij caí ayén te'irájra'ani tej huáapua'a tena'a ahuátatzaahuat'e'en a'íjna jime'e sej caí xí'í hua'újuu, a'ij nej neri tihua'utá'ixaa mú'ejmi jime'e.

⁴ Na'ari caí, ti pua'a seica í mej me'uun Macedonia é'eme'ecan miyen me'uun ne jamuan á'uju'un, teajta tiyen amuáateuni sej caí xí'í hua'újuuren, aj pu xaa taatatévi'iraste'esin itejmi. Capu amuaatatévi'iraste'esin mú'ejmi, sino itejmi pu xaa a'íjna jime'e tej mú'ejmi jín ahuátatzaahuat'e.

⁵ A'ij pu jín ayée pu tinaatámítiejte ti ayén tiú'ujxe'eve'e nej niyen ca'aníjra'a hua'utá'an í ne'ihuaamua'a mej mi me'uun á'uju'un mú'ejmi jemi, mej mi amuacáí rí'í amuáaruuren me'íjna jime'e í sej jín te'ataújratziiri'í sej tiu'utapuaijve'en. Ayee pu'u, a'iné canu raxí'eve'eca'a nej ca'anéeri jín amuaata'ájte'en sej si tiu'utapuaijve'en sino sej si ruxí'evi'ira'a jín tiu'utá'an.

⁶ Caxu yá'uhua'anan. Ti pua'a c'ij sena'a tiu'utá'an, c'ij xu'u sea-jta te'ancuré'asin. Ajta, ti pua'a jeihua setiu'utá'an, jeihua xu sea-jta te'ancuré'asin.

⁷ Ayee pu tiú'ujxe'eve'e sej siyen huárini, seij sea-jta seij. Ché'e ja'ati ti na'a ayén tiu'utá'an a'ij ti ari tiraaxí'epi'intare í ru tzajta'a. Ché'e caí ayén ramuájche'e, a'iné jé'ecan pu ra'aránajeche í Dios ti ja'ati rutémua'ave'e tiu'utapuaijve'en.

⁸ Ajta a'íjn í Dios, a'íi pu raayí'iti ti ayén raatámu'iiren nain jime'e í ti jín rí'í tejamaatá'an sej si siyen ja'anáj ti na'a te'encuré'a'ave'en tíj na'a ti tiú'ujxe'eve'e. A'íi pu ajta ayén raatámu'iirejsin ti ij ayén ti'ici'ipée a'íjna jaitze setíj sena'a sej jín tiu'umuári'en ti xí'epi'in 'een.

⁹ Ayee pu té'eyu'usi'í tíjín:

A'íi pu a'ímuá tihua'urá'ate.

A'íi pu ajta tihua'apuaijve'e

a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i.

Ajta, tíj na'a ti ayén rici ti xí'epi'in 'een,

a'íi pu ayén huateáturaasin í Dios jemi

tíj na'a rusén jime'e.

¹⁰ Ajta a'íjn ti ti'itá'aca í imue'eri ti jín ja'ati ayén tiu'uhuáste'en, a'íi pu ajta ayén tiu'utá'asin, ajta raatámu'iiren í sej jín huateújvaire'en sej si jaitze'e siyen tiu'umuári'en a'íjna jime'e ti xí'epi'in 'een.

¹¹ Jéihua pu huápi'í raatámu'iirejsin nain jime'e ti tejamuá'aturaate'e sej si ruxí'evi'ira'a jín tihua'utá'an temua'a naa.

A'ij tu jín iteen, temua'a tu rí'í tiraatá'asin í Dios

¹² A'iné tǎj na'a sej siyen se'ǎjna jǎn tǎ'ivaire'e, mú'een xu siyen hua'atáva'iri a'ǎmej í mej Dios jemi seijre'e, se'ǎjna jime'e í ti tihuá'aturaate'e. Ajta, caxu a'ǎi sena'a jǎn tǎ'ivaire'e, sino ajta mú jeǎhua rǎ'i tiraatá'aca í Dios jemi me'ǎjna jime'e a'ij sej huarǎj.

¹³ Ayee pu'u, a'iné ayée xu se'ǎjna jǎn tihuá'avaire'e, a'ǎi mú me'ǎjna jǎn ramua'aréeren a'ij sej tirá'aste í tavástara'a. Seajta mú'een, ayée xu se'ǎjna jǎn rǎ'i tiraatá'asin í Dios sej rá'astijre'e, seajta ra'ancuré'a'aca í niuucari ti jǎn Dios amua'irátuaasin. Ayee xu seajta rǎ'i tiraatá'asin í Dios se'ǎjna jime'e í sej temua'a naa tǎhua'utapuaǎjve a'ǎmej í mej Jerusalén a'uchéjme, seajta naǎjmi'ica.

¹⁴ Majta a'ǎime, ayée mú á'ujca'ane mú'ejmi jemi, majta miyen rahuahuau í Dios jemi mú'ejmi jime'e, me'ǎjna jime'e ti Dios jeǎhua huápi'i rǎ'i tihua'utá'a a'ij sej ti'iti jǎn huarǎj.

¹⁵ Tiché'e tiyen rǎ'i tiraatá'an í Dios temua'a naa te'ǎjna jime'e ti a'ǎn ayén taatapuaǎjve a'ǎjna ti ayén huápi'i tiú'ujxe'eve'e í ti jime'en caí rǎ'iri tej tiyen rǎ'i tiraatá'an a'ij ti tiraavǎjte'e.

10

Pablo pu nu'u tǎ'iseijrata a'ij ti Dios tiraata'ǎj

¹ Neajta inee, i nej i'i Pablo, ayée nu ca'anǎjra'a amuatá'aca ne'ǎjna jime'e nej niyen che'atá nena'a rǎ'i ti'itíncha'ǎi tǎj ajta í Ciríistu'u ti ayén te'utáviiuca'iri'i matǎ'ij a'ij pua'a ráaruu, ti ajta huá'ancu'uvajxi í teite. Nee nu ne'ǎn pú'een í mej miyen tǎ'ixaxa'a nej nu'u tǎ'itziine'e ti pua'a mú'ejmi jemi naatéveeca, neajta nu'u huaténca'ane yú ne tzajta'a mú'ejmi jemi netǎ'ij nu'u ye'imúa huatéveeca.

² Mi neajta inee, ayée nu amuaatáhuaviira sej caí siyen rijca netǎ'ij ne'uun a'utéveeca mú'ejmi jemi, setá'aj caí ca'anǎjra'a neetá'acare'en nej niyen huatánseijrata nej niyen che'atá nena'a neca'ane yú ne tzajta'a netǎj niyen ti'ihuánxi'epi'intari'ire nej niyen huatánseijrata huá'a jemi í mej miyen tǎ'itaxajti'i tej nu'u tiyen ti'itítacha'ǎi matǎj a'ǎime í mej íiyen huachéjme chaanaca japua.

³ Teajta iteen, teen tu á'ujjhuua'an íiyen chaanaca japua tatevij jime'e í tej ratéhua'ira'a. Mi teajta iteen, catu tiyen tatevij jǎn ne'use'e.

⁴ A'iné a'ǎjna í tej jǎn ne'use'e, capu a'uun a'uvé'emej í huá'amua'atziira'a jetze í mej rutevij jǎn á'ujjhuua'an, sino a'úu pu a'uvé'emej í tej jetzen arátaca'ane tej ti muári'eri'ire'ara'an jǎn raaté'uuna te'ǎjna í mej jǎn téujnaamua.

⁵ Teen tu ra'uré'uunaca tǎj na'a í huá'amua'atziira'a í mej jǎn huá'acuanamua í teite. Teen tu ramuá'itici í huá'amua'atziira'a, tǎj na'a í mej jǎn á'ujtzaahuate'e mecaí ratá'aca í ruxéjniu'uca mej ráamua'ati í Dios. Tǎj na'a huá'amua'atziira'a, ayée tu che'atá tena'a raruure tǎj í xantaaru'u ti ja'ati seǎj huatéevi'i, ajta tiu'utátuiire'en a'ǎjna jemi ti tǎ'ajta. A'ǎj tu jǎn tǎj na'a í huá'amua'atziira'a tej tiyen ramuá'itici, teen tu Ciríistu'u jemi tǎ'ituiire'e ti ij ayén ra'ará'astijre'en.

⁶ Teajta iteen, tu'uri rǎ'i huatarúu tej ti tiyen huárini setǎ'ij rǎ'i raanǎjmire'en sej rá'astijre'en í Dios. Ti pua'a a'ǎjna seǎj ayén raatéxiehuata ti caí ché'e ayén ra'ará'astijre'en, puaǎjti tu raatá'asin naǎjmi'ica ja'ati ti na'a ti ayén rini.

⁷ Me'ecui xaa, setá'aj siyen se'ǎjna jetze tiú'umua'ati í ti ayén ti'ayajna. Ti pua'a ja'ati ayén tirá'amitiejte'e ti a'ǎn Ciríistu'u jetze ajtème'ecan, ché'e

a'ñin ajta ra'utámua'aree í ru tzajta'a tej teajta tiyen che'atá tena'a iteen í Ciríistu'u jetze ajtémecan tǵ ajta a'ǵjna.

⁸ Capu amín a'ij, ti pua'a inee jaítze'e na'ahuántzaahuate'en ne'ǵjna jime'e í ti jín nevástara'a tinaa'ǵjca. Capu a'ǵjna jín ayén tinaa'ǵjca nej ni amua'antipúa'ajte'en sino nej ni rí'i amuáaruuren. Mi neajta inee, canu ja'ati huatá'asin ti a'ñin ayén naatatévi'iraste'en.

⁹ Ayee nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e sej si caí ayén tinejá'useijra nej nu'u tejá'amuarite'e ne'ǵjna jime'e a'ij nej tejá'amuyau'use'e.

¹⁰ A'iné ayée mú tí'ixaxa'a tijín tǵ na'a ti rá'ayu'uxaca, ca'anǵjra'a pu tatá'aca, ajta ca'anéri pu jín tí'ita'aijte'e a'ǵjna í yu'uxari jetze. Mi ajta a'ñin, ti pua'a nu'u yé huatéveeca itejmi jemi, capu á'ujca'ane ti ayén titaatá'ixaate'en. Ajta, capu nu'u a'atzu ruxe'leve'e a'ij ti tí'ixáata a'ame.

¹¹ Majta a'ñime í mej miyen tí'ixaxa'a, miché'e miyen ráamua'aree tijín ayée tu che'atá tena'a tí'ixaxa'a í yu'uxari jetze ti pua'a ye'ímuá taaté'uuca tetǵ teajta tí'ixaxa'a ti pua'a te'uun mú'ejmi jemi a'uté'uuca'a.

¹² Mi teajta iteen, catu á'ataca'ane tej tiyen raataxáj yee teen tu huá'a jetze ajtémecan í seica. Catu teajta tiyen yee ayée tu che'atá tena'a 'een matǵ í seica í mej miyen rí'i ruruure mú'ejmi jemi. Majta a'ñime, ti pua'a miyen tiú'ujseijra seij ajta seij, majta miyen á'ujtzaahuate'e rujámua'a, ti pua'a miyen rǵjca, camu xaa ne'u miyen rí'i mé titeumuámua'aree.

¹³ Mi teajta iteen, ayée tu tena'a á'atatzaahuate'e a'ij ti ayén tiraavǵjte'e. Ayee tu rǵci a'achú ti caj Dios ayén taaté'itǵitze tej ti tiyen ahuátatzaahuate'en mú'ejmi jime'e.

¹⁴ Catu tiyen huápi'i mú a'ucí'ica í ti jín Dios taaté'itǵitze ti pua'a tiyen te'uun a'atanén mú'ejmi jemi sino teen tu te'ñin pú'een í tej amuacá tejámuaatá'ixaa í niuucari ti jíme'en raxa í Ciríistu'u.

¹⁵ Catu huápi'i á'atatzaahuate'e te'ǵjna jime'e í mej jín tiu'umuáriej í seica, sino ayée tu tí'ixxe'leve'e iteen, sej jaítze'e té'antzaahuate'en, tej ti jaítze'e tiu'utévaire'en mú'ejmi jemi.

¹⁶ Teen tu tiyen raxí'leve'e tej te'uun tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jíme'en raxa í Ciríistu'u, huá'a jemi í mej a'ímuá a'uchéjme seij chuéjra'a japua, ti ij caí ayén ruxe'leve'e tej tiyen á'atatzaahuate'e te'ǵjna jime'e a'ij ti tiu'umuáriej í seij, a'ujna a'u ti ayén tirá'itǵitze.

¹⁷ Ayen tijín: "A'ǵjna ti ayén á'ujtzaahuate'e, ché'e a'ñin a'ǵjna jín á'ujtzaahuate'e a'ij ti Dios ayén rí'i tiraatá'a."

¹⁸ Ayee pu'u xaa tí'een, a'iné a'ǵjna ti rusej rí'i tiú'ujseijrata, capu a'ñin pú'een a'ǵjna ti Dios ayén ra'ancuré'evi'iti sino a'ǵjna í ja'ati ti a'ñin tavástara'a ayén rí'i tí'ijseijra.

11

Pablo pu tzáahuati'ira'a jín ti'itǵjvee í tavástara'a jemi

¹ Ayee nu tí'ixxe'leve'e sej si a'atzu te'utáviicua'i se'ǵjna jime'e nej ni niyen netámua'ira jín netejá'amua'ixaate'e. Jee xaa, setá'aj a'atzu te'utáviicua'i neetzi jemi.

² Tij caí ti a'ñin Dios ayén naatá'a nej ni niyen amuá'anchueere'en mú'ejmi, a'iné nee nu niyen raaxí'epi'intare sej si siyen a'ǵj sena'a jemin huateáuran í Ciríistu'u sej caí tí'iti jín até'itze'ara'an, yee cumu sej huatévice'en í jemin.

³ Mi neajta inee, ayée nu éeni'ici'e tí'tizǵine'e ti pua'a ayén che'atá na'a ja'ati amuaacuanamuan tǵ a'ñin í cu'ucu'u ayén tiráacuanamuan í

rumua'atzíira'a jime'e a'íjna í Eva. Ayeé nu neajta éení'icí'e tí'itziíine'e, tí pua'a ayén a'íj pua'a amuáaruuren í á'amuamua'atziira'a jetze sej sí cáí ché'e tzáahuatí'íra'a jín rá'astijre'e í Ciríistu'u, sej sí cáí ché'e siyen nain jín raná'amiche'en.

⁴ Ayeé pu tí'een, a'íné tí pua'a ja'atí mú a'uvé'eme'en tí ajta ayén tí'ixaxa'a seica jime'e í niuucari tí jíme'en raxa í Jesús, tí cáí ruxí'ej 'een a'íj tej terí tejamuá'ixaa, mú'een xu xaa rí'í tíra'ancuré'eví'itijcica. Na'ari cáí, tí pua'a seíj ayén huateáturan mú'ejmí jemi í xiéjniu'ucari tí cáí a'ín pú'een tí Díos amuacáí raateájtuaa mú'ejmí jemi, mí seajta mú'een, naa xu temua'a tíra'ancuré'eví'itijcica. Na'ari cáí, tí pua'a siyen ra'ancuré'an seíj í niuucari tí ajta cáí ruxí'ej 'een a'íj tí 'een í sej amuacáí ra'ancuré'a, temua'a xu naa tírá'astijre'e se'íjna.

⁵ Ayeé pu tiná'amítiejte'e ineetzi, nej cáí niyen jaítze'e ciliéene'e jín tí'ivaire'e mecaí a'íime í mej nu'u miyen tiu'uta'aíjti'ire mej mí jeíhua huápi'í ve'ecán jín tíu'utévaire'en.

⁶ Tí pua'a ayén tí'een nej nu'u cáí niyen ne'íjna jín tíhuá'amua'ate nej ní temua'a naa tiu'utaxá huá'a jemi í teite, capu amín a'íj, a'íné temua'a nu naa ínee rí'í tírú'umua'aree ne'íjna jíme'e a'íj nej tí'ixaxa'a. Nain tu jín tíyen temua'a naa tejamuataseíjrate mú'ejmí jemi, teajta naíjmi'ica jemi.

⁷ ¿Ní qui necaí auteájturaa í Díos jemi ne'íjna jíme'e nej niyen huánruu nej ní ciliéene'e jín tiu'utévaire'en mú'ejmí jemi tí íj Díos huápi'í tejamuata'an mú'ejmí a'íjna jíme'e nej huáapua'a nena'a tejámuaatá'ixaa í niuucari tí jíme'en raxa í Díos? Canu xaa a'atzu a'íjna jín auteájturaa í Díos jemi.

Single line Composer ⁸ Nee nu huajá'uríiri'í a'ímej í mej pua'amecié e'tiújse'iri í Díos jemi nej ní ne'íjna jín huaténvaire'en nej ní neajta amuaatévaire'en mú'ejmí.

⁹ Ajta, netí'íj ne'uun a'utéveeca'a mú'ejmí jemi, ajta jeíhua pu tiná'aturaate'eca'a, canu tí'itij jín amuaatamuári'eriste a'íné a'íime í ne'ihuamua'a í mej me'uun a'uvé'uju'un, a'íí mú miyen naatá'a í tí tiná'aturaate'eca'a. Ayeé nu nain jín huaríj nej ní cáí amuaatá'iaaxiejte'en. Neajta naúche'e nu niyen ne'íjna jín ríci.

¹⁰ Tíj na'a tí ayén tí'ayajna Ciríistu'u jemi, a'íí pu ajta neetzi jemi seijre'e. A'íj nu jín cáí raatá'asin tí ja'atí ayén naatá'íjmií nej ní cáí ché'e tíhua'utá'ixaate'en tíj na'a a'u tí huatacá'a u Acaya a'íjna í nej jín a'utántzaahuate'en.

¹¹ ¿A'íné 'éen jíme'e? ¿Ní qui a'íjna jíme'e nej cáí já'amuaxe'eve'e? Capu xaa ne'u. Díos pu xaa ramua'aree tíjín nejá'amuaxe'eve'e.

¹² Neajta, a'íj nej ríci, naúche'e nu jaítze'e niyen rini nej ní ra'antipua'á'ajte'en ne'íjna jíme'e í mej jín á'ujtzaahuate'e mej nu'u miyen che'atá mena'a tí'imuari'e tetíj iteen.

Single line Composer ¹³ Matíj mena'a mej miyen 'een matíj a'íime, a'íí mú cáí tzáahuatí'íra'a jín huata'ítí'ihuaca'a. A'íí mú hua'ítzi jín tí'imuari'e, majta miyen tíú'ujseijrata tí nu'u Ciríistu'u hua'uta'íteca'a.

¹⁴ Teajta iteen, catu rí'í tíra'utaseíj te'íjna jíme'e. Teen tu terí tíyen ramua'aree tí a'ín Satanás ajta ayén ruseijrata tí a'ín pú'een seíj tí tí'ivaire'e u ta japua a'u tí á'úneerí'í rusén jíme'e.

¹⁵ A'íj pu jín, capu a'íj taatéjteuuve tí pua'a a'íime í mej miyen tí'ijvaire'e í Satanás jemi miyen che'atá mena'a tíú'ujseijrata mej nu'u me'íjna jín

tí'ivaire'e í ti xí'epi'in l'éen jime'e. Majta, ayée mú te'entipua'ajte a'ij mej meri tiraamuá'iti me'íjna jime'e a'ij mej tí'itij huáruu.

I ti nu'u jín tirajpua'íjzi a'íjna í San Pablo

¹⁶ Neajtahua'a nu niyen tejá'amua'ixaate'e: caxu siyen tí'ineseijra nej nu'u netímua'i. Na'ari caí, ti pua'a siyen tí'ineseijra, setá'aj siyen na'ancuré'evi'itín tój seij ti rutímua'i nej ni neajta a'atzu ahuántzaahuat'e'en.

¹⁷ Canu ne'íjna jín niyen tejá'amua'ixaate'e ne'íjna jime'e ti ayén tinaa'íjca í tavástar'a, sino nej niyen netímua'iracan jín tí'ixa nej ni tzáahuatí'ira'a jín ahuántzaahuat'e'en.

¹⁸ A'iné mu'ití mú miyen á'ujtzaahuat'e me'íjna jime'e a'ij mej tí'ití'ijcha'íi í ru jetze, ayée nu che'atá nena'a á'antzaahuat'e'en a'ij nej tí'itíncha'íi í ne jetze.

¹⁹ Mi seajta mú'een, jeíhua xu r'í'í mé tite'umuámua'aree. A'íj xu jín temua'a naa te'ataví'icua'i a'ímej jemi í mej rutímua'i.

²⁰ Ti pua'a ja'ati ayén tejámuaata'áijte'en sej si ca'anéeri jín tiu'umuári'en, mú'een xu siyen te'ataví'icua'i. Na'ari, ti pua'a ja'ati ayén amua'ari'í í sej jín huateújvair'e'en, mú'een xu seajta te'ataví'icua'i se'íjna jime'e. Seajta siyen che'atá sena'a ríci ti pua'a ja'ati amuaacuanamuan nusu ti pua'a ja'ati á'ujtzaahuat'e mú'ejmi jemi na'ari ti pua'a ayén amu'itéjveeni.

²¹ Jee xaa ne'u, j'éecan nu huáp'í'í tí'itevi'ira'a tej caí tiyen che'atá tena'a á'ataca'ane matíj a'íime.

Mi ajta, tí'ití ti na'a ti jín ja'ati ayén á'ujtzaahuat'e, ayée nu che'atá inee ne'íjna jín á'antzaahuat'e.

²² ¿Ni qui miyen nu'u a'ímej jetze ajtém'e'ecan í mej miyen hua'atamuá'amua tíjín Hebreos? Nee nu neajta a'ímej jetze ajtém'e'ecan. ¿Ni qui miyen nu'u me'íjna jetze airáne a'íjna í Israél? Ayee nu che'atá inee ne'íjna jetze airáne. Na'ari, ti pua'a miyen nu'u Abraham jetze airaújnejte. Neajta nu inee a'íjna jetze airánnejte.

²³ ¿Ni qui miyen nu'u tí'ivaire'e Círístu'u jetze me'ecan? Jaítze'e nu inee niyen tí'ivaire'e. Ijii nu xaa netímua'iracan jín tejá'amua'ixaate'e. Jaítze'e nu jeíhua tí'imuari'e mecaí a'íime. Jaítze'e nu jeíhua aiteánami'ihuaca'a mecaí a'íime. Mu'ití mú naatéevajxi. Canu ché'e ramua'aree a'achú mej pua'amé miyen náaruu. Neajta nu mu'ití tén huam'í'í. ²⁴ Anxívi pua'amé mú miyen náaruu a'íime í mej Israél jetze ajtém'e'ecan, mej miyen na'itéevajxi navij puásire'ara'a jime'e ayén pua'amé seité japuan tamuáamuata'a japuan aramuáacua.

Single line Composer ²⁵ Huaíca pua'amé mú na'itéevajxi ciyej jime'e. Majta seíj naatétu'asixi tetej jime'e. Huaíca pua'amé pu a'ucájrupi í baarcu í nej tzajta'an yé'icacare'e. Ayee nu neajta á'atee seíj tíca'ari, neajta seíj tújca'ari nej ne'uun jaj japua huajaújsime'e.

²⁶ Jéihua nu a'ímuá huayé'ive í juye jetze, neajta jeíhua nu tiu'utátziin ne'íjna jime'e nej antáye'icáa í játe'ana japua, neajta ne'ímej jime'e í nahua'ari, ajta a'ímej jemi í nej hua'axí'ej Israél jetze ajtém'e'ecan na'ari a'ímej jemi í mej seíj chuéjra'a japua é'eme'ecan. Neajta niyen che'atá nena'a tiu'utátziin a'u nej á'uye'ícaa ti pua'a chajta'a namari a'u ti caí mé'e é'e ja'ati nusu játe'ana jetze ti ve'é'e, neajta a'ímej jemi mej miyen tí'ihua'itaca me'íjna jime'e mej nu'u ta'ihuaamua'a pú'een.

²⁷ Jéihua nu rá'uviicua'iri'i, neajta jeíhua rajpuaíjtzica'a. Mu'ití nu pua'amé huatáxa'ai nej atanee ne'íjna jime'e í nej tiu'utátziin. Neajta nu rajpuaíjtzica'a ne'íjna jime'e nej huata'í'cuataca'a, neajta nej huata'í'imi. Mu'ití nu pua'amé necaí tiú'ucuaa, neajta huatéxaami, neajta caí ti'it'échejca'a.

²⁸ Ajta i'í, t'ij na'a nain t'ujca'ari tzajta'a, ayée pu ti'inemuári'eriste'e a'íjna jime'e ne jé'ecan a'ij té'enemua'ate a'ímej jemi í mej nainjapua e'etiújse'iri í Dios jemi.

²⁹ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a se'ij caí rú'uca'anisti'ira ti huá'a jetze ajtémecan í mej e'etiújse'iri í Dios jemi, ayée pu ajta caí neetzi tinú'uca'anisti'í í jemin. Ajta, ti pua'a ja'ati ayén ca'aníjra'a raatá'an se'ij ti ajta huá'a jetze ajtémecan ti ij a'ín ayén auté'itzen í Dios jemi, jé'ecan pu naatájaaxiejte'esin.

³⁰ Ti pua'a ayén tiú'ujxe'leve'e nej ti'iti jín ahuántzaahuat'en, ayée nu huárini nej niyen ne'íjna jín á'antzaahuat'en ne'íjna jime'e í ti caí nú'uca'anisti'í.

³¹ Ajta a'ín í Dios ti ajta ya'upuáara'an pú'een í tavástara'a, a'íjna í Jesús, a'í pu ramua'aree nej caí tí'ihua'í. Tiché'e rí'í tiraatá'an a'íjna í Dios t'ij na'a rusén jime'e.

³² Net'íj ne'uun a'utéveeca'a u Damasco, a'íjna í tajtuhuan ti a'ín rey ra'antíhua'u, a'í pu racha'í'ca'a í chajta'a, a'ujna u Damasco, ti ij a'ín ayén naateevi'í.

³³ Mí neajta inee, ayée nu éeni'ici'e huirájraa mej na'acájtuaa sic'iri jetze a'ujna a'u ti anacun í jaxu'u jetze.

12

Ti'iti pu xaa huatase'ijre í Pablo jemi

¹ Naúche'e nu á'antzaahuat'e. Capu a'ij rini ti caí ti'iti jín tineetéva'iri. Nu'uri ne'íjna jín tejámuaatá'ixaate'esin a'ij ti ti'iti tiu'utase'ijre ineetzi jemi, ajta a'íjna ti tavástara'a ayén naatase'ijra.

² A'ati nu niyen mua'ate ti Ciri'istu'u jetze ajtémecan ti ja'anáj ayén tiráaru. Pu'uri á'atee a'achú cumu tamuáamuata'a japuan muáacua nine'ira'a ti Dios júte'imua ya'uví'iti a'u mej é'eseijre'e í mej Dios jemi tí'ivaire'e. Canu ramua'aree ti pua'a a'ín ja'ati aúche'e ayén seijre'e í rutevij jime'e nusu caí. Dios pu xaa ramua'aree.

³ Nee nu xaa ramua'aree ti Dios ayén ya'uví'iti u júte'imua a'ujna a'u ti naa hua'éen. Canu ramua'aree ti pua'a auj seijre'e í rutevij jime'e nusu caí ché'e, sino a'í pu í Dios ramua'aree.

⁴ A'uu pu ayén éeni'ici'e tejá'anamua a'íjna ti caí a'ij tí'iri'iri ti ja'ati raataxáj íyien chaanaca japua, a'iné capu ayén á'achauutzijre'e ti ja'ati ayén raataxáj íyien chaanaca japua.

⁵ Canu ne jime'en á'antzaahuat'en, sino a'íj nu xaa jín á'antzaahuat'en ne'íjna í ja'ati. Ajta ti pua'a niyen ne jime'en á'antzaahuat'e, a'ij nu jín a'utántzaahuat'esin ne'íjna jime'e í ti caí nú'uca'anisti'í.

⁶ Mí ajta, ti pua'a niyen ca'aníjra'a tí'itáne'a'acare'en nej ni a'utántzaahuat'en, canu ne'ín pú'een'e na'ame seij ti cha'a na'a tí'ixa, a'iné nee nu tzáahuati'ira'a jín tiu'utaxájta. Mí neajta inee, canu niyen rini ti ij caí ja'ati ayén huápi'í tí'ineseijra ineetzi a'ij ti caí tiraavíjte'e, sino ché'e a'ín ayén tí'ineseijra a'ij nej rici, ajta a'ij nej tí'ixa.

7 A'iné jé'ecan pu huápi'i tiú'ujxe'eve'eca'a a'íjna ti huatasejre ineetzi jemi, nej ni caí huápi'i ahuántzaahuat'e'en, Dios pu ayén raateájtuaa ineetzi jemi ti'iti ti ne'itziite'eca'a í netevi jetze. Cu xiee ti cuj tziicare'e na'ajtéjtze í ne jetze. A'íi pu a'íin pú'eene'e í ti Satanás ya'uta'íteca'a ti ná'itziite'en nej ni caí huápi'i ahuántzaahuat'e'en.

8 Huaíca pua'amé nu niyen ne'íjna jín tirájhuaaviiri'í í tavástara'a ti ná'ari'í a'íjna ti nú'ucui'lica'a yú ne tzajta'a.

9 Ajta a'íin í tavástara'a, a'íi pu ayén tinaatá'ixaa tijín: “A'íjna í nej nexí'evi'ira'a jín r'íi tímuaatá'aca, ayée pu á'avejre mú'eetzi, a'iné ayée pu raanaájmire'en í nemuári'eri'ira'a a'íjna jime'e í ti caí mú'uca'anisti'í.”

A'íj nu jín, niyen nexí'evi'ira'a jín ahuántzaahuat'e'en ne'íjna jime'e ti caí nú'uca'anisti'í ti ij a'íin muári'eri'ire'ara'an í Ciríistu'u ayén neetzi jemi huateáturan. ¹⁰ A'íj nu jín, niyen nexí'evi'ira'a jín á'anca'ane í Ciríistu'u jetze me'ecan nej ni ne'íjna jín te'utáviicua'í a'íjna ti caí nú'uca'anisti'í nusu í mej a'íj pua'a tí'inejee na'ari a'íjna ti nemuári'eri'ira'a ca'ín mej a'íj pua'a neruure na'ari mej puaájtzi tinaatá'aca. Ayee nu á'anca'ane a'iné t'íj na'a ti caí nú'uca'anisti'í, a'íj nu jetze aránca'ane í tavástara'a ti 'íj r'íi t'inetá'aca ineetzi.

Pablo pu huápi'i a'íj té'ujmua'ate huá'a jemi í mej Corinto e'etiújse'iri

¹¹ Jee xaa ne'u, nee nu xaa netímua'í. Mú'een xu ca'anéri naatá'a nej ni niyen huáriní. Mí ajta, jaítze'e pu ayén tiraavíjte'ecache'en sej siyen r'íi na'anrú'ure'en, a'iné canu xaa ne'u jaítze'e ciliéene'e jín tí'ivaire'e mecaí a'íime í mej nu'u huápi'i ve'ecán jín tí'ivaire'e ti eeri'í Dios nu'u hua'antíhuau. Capu amín a'íj nej caí ti'iti jín antínmua'aree.

¹² Xu'uri tiu'uséj mú'ejmi jemi ti ayén huaríj t'íj na'a ti ayén rijca í ja'atí ti Dios raata'íteca'a. A'íjna í mej jín naa r'íi tira'utasej, ajta a'íjna ti jín Dios tihuá'u'itziiri'í, ajta a'íjna ti ayén huaríj a'íjna jime'e í muári'eri'ire'ara'an í Dios, naájmí'í pu ayén tiu'utasejre mú'ejmi jemi netí'ij nauj té'eviicua'iraca'a a'íimej jemi í mej néjcha'íire'e.

¹³ ¿Tí'itájni ayén caí tejamuaac'íi ti ajta caí ayén tihua'uc'íi a'íimej í mej pua'amecié e'etiújse'iri? Capu ti'iti xaa ne'u, sino a'íjna í nej caí ja'anáj tí'itij jín muári'eri amuaatá'a. Setá'aj tinaatá'uuni'í nej caí ne'íjna jín x'í'epi'in pí amuáaruu.

Huaíca pu jín ayén tí'ixa a'íjna í Pablo ti huaja'uvé'emuaare

¹⁴ Casi'í, mú'een, nu'uri neajtahua'a r'íi huánruu nej ni neajtahua'a amuaja'uvé'emuaare. Pu'uri huaíca teja'uré'enejsin. Neajta, canu a'atzu tí'itij jín muári'eri amuaatá'asin, a'iné canu rúuhuaumen ti mú'ejmi á'amua'a, sino nej mú'ejmi a'uvé'ehuauni. Ayee nu rici a'iné capu ayén tiraavíjte'e mej me'ín tí'íríi miyen ruvaújsimua'a tí'iti tá'acare'en, sino a'íime í vaújsimua'ame'en, a'íi mú' miyen tí'iti hua'utá'aca í ruyaujmua'a.

¹⁵ Nee nu xaa nexí'evi'ira'a jín tí'iti á'ujjsin neetzi ti ne'áa na'ari niyen raaxíjte'en t'íj na'a ti neetzi ne'áa nej ni jamuaatévaire'en mú'ejmi. Ajta, ti pua'a niyen jaítze'e já'amuaaxe'eve'e, ¿ni qui ayén huataújmu'a'a sej caí ché'e siyen nexí'eve'e ineetzi?

¹⁶ Ché'e ayén 'eene'en nej caí tí'iti jín muári'eri á'amua'ate. Ayee xu tí'ixa nej nu'u huápi'í rú'umua'aree nej hua'ítzi jín tí'itíncha'íica'a, neajta nu'u hua'ítzi jín amujá'urie.

¹⁷ ¿Ni niyen tí'iti jín amujá'urie ne'íjna jime'e nej seica huata'íteca'a mú'ejmi jemi? Canu xaa ne'u.

18 Nee nu ca'aníjra'a raatá'a ne'íjna í Tito ti ij a'ín a'ume'en mú'ejmi jemi. Neajta jamuan raata'íteca'a ne'íjna í ta'ihuaara'a. ¿Ni qui tí'ti jín amua'áj'urie a'íjna í Tito? Capu xaa ne'u. ¿Ni tecaí iteen tiyen che'atá tena'a tí'titacha'íi t'í ajta a'íjna? ¿Ni tecaí tiyen che'atá tena'a á'ataca'ane mú'ejmi jemi t'í ajta a'íjna? A'iné t'íjtá xaa ne'u.

19 T'íj na'a nej niyen tejá'amua'ixaate'e, ayén tejamuá'amitiejte'e tej tiyen ta japua huatétanan mú'ejmi jemi. Mí teajta iteen, catu, sino í Dios jemi tu tiyen tejá'amua'ixaate'e te'íjna jime'e tej Círíistu'u jetze ajtémecan, tej ti nain jín r'í amua'aruuren mú'ejmi, í tej já'amuaxe'eve'e.

20 Ayeen nu 'een jín tí'tizíine'e ti pua'a neri ne'uun e'ará'asti, neajta niyen éeni'íci'e amua'ateuni sej caí siyen tí'tiújcha'íi a'íj nej tí'íjxe'eve'e, seajta siyen éeni'íci'e naaté'uuni mú'een nej caí niyen 'een a'íj sej sea-jta tí'íjxe'eve'e. ¿Ni qui siyen mú'een xu tiujteá'axí'isin nusu siyen ahua'újchueere'en na'ari siyen tiníniu'ucacu? ¿Ni qui siyen já'íta'a a'utajú'un na'ari seajta siyen a'íj pua'a tí'ihua'újxajtzi'i nusu a'íj pua'a setiú'ujxajta? ¿Ni qui majta seica miyen á'ujtzaahuatete muá'aju'u, majta a'íj pua'a ríj muá'aju'u?

21 Ayeen nu neajta éeni'íci'e tí'tizíine'e ti ayén Dios naatatévi'iraste'en mú'ejmi jemi net'íj neajtahua'a ne'uun e'ará'asti. Tíj caí ayén tíu'ujxe'eve'e a'ame nej ne'íjna jín huaténxieemijte'en ne'íjna jime'e í mej mu'íiti, a'íime í mej a'amua jetze ajtémecan, í mej majta amuacaí auteájturaa í Dios jemi. A'íi mú a'ín pú'een í mej majta caí xí seicié tiu'umuá'aj mej mi raatapuá'ajta í mej jín auté'itzea'ara, t'íj na'a ti a'íj pua'a seijre'e í Dios jemi, mej ruxána'acira'ate'eca'a, mej majta rutevij jín raamuá'itijci í tumín, mej caí tí'ti á'astijre'e, a'íjna í mej jín miyen a'íj pua'a tí'tiújcha'íi.

13

Pablo pu tihua'íjmi

1 Nu'uri hua'apua jama'uvé'emuaareca'a, neajtahua'a nu neri t'ín a'atanéjsin mú'ejmi jemi. Ayeen nu rini a'íj ti té'eyu'usi'í t'íjín: “Mej mi tzáahuati'ira'a jín seíj a'ux'íjte'en, ayéen pu ruxe'eve'e mej miyen tiu'utaxáj hua'apua í teite nusu hua'íca.”

2-3 Ayeen nu tihua'utániuuche í mej mejm'íi auteájturaa í Dios jemi, neajta naíjmi'íca í seica. Ijii, nej ye'ímuá huatéjvee, nu'uri neajtahua'a niyen che'atá nena'a tihua'aniuuche net'íj huaríj net'íj hua'apua amua'amuareca'a. Tí pua'a neajtahua'a ne'uun a'atanén, canu ché'e t'ihua'utá'uuni'ira, a'iné mú'een xu siyen raxí'eve'e nej tí'ti jamuaataseíjrate'en í sej jín ráamua'aree ti a'ín Círíistu'u ayén ca'aníjra'a tinaatá'aca nej ni niyen tiu'uxáj a'íjna jetze me'ecan. Ajta a'ín Círíistu'u, capu ayén 'een mú'ejmi jemi t'íj seíj ti caí rú'uca'anisti'í, sino jé'ecan pu huápi'í tiu'umuá'íj mú'ejmi jemi a'íjna jime'e í rumuá'í'eri'ire'ara'an.

4 A'íi pu xaa jín ayén á'utataihuaca'a í cúruu jetze a'íjna jime'e ti caí rú'uca'anisti'í'iraca'a í rutevij jetze. Mí ajta íjii, a'íi pu ruuri seijre'e a'íjna jime'e í muá'í'eri'ire'ara'an í Dios. Ajta, itejmi, ayéen pu che'atá na'a caí tú'uca'anisti'í a'íjna jime'e tej Círíistu'u jetze ajtémecan. Mí teajta iteen, í tej jín tí'ivaire'e mú'ejmi jemi, teen tu ruuri tá'aju'un í jemin te'íjna jime'e tej jetzen arátaca'ane í Dios.

5 Setá'aj siyen hua'íjmu'a'atziite'en aísí ti pua'a siyen rá'astijre'e se'íjna jime'e sej té'atzaahuatete nusu secaí. Setá'aj huatéjseij temua'a naa

í ru jetze. ¿Ni qui ayén ari tejamuá'amitiejte'e ti a'ín Jesús, ti ajta Ciríistu'u pú'een, a'ín mú'ejmi jemi huateájturaa? Na'ari caí, nusu seri huamuá'itiche.

⁶ Ayeé nu tí'ijxe'eve'e ti ij ayén tejamuá'amitiejte'e tej caí huamuá'itiche iteen.

⁷ Mi teajta iteen, ayée tu tí'ijhuavii í Dios sej si caí tí'ti jín auteáturan. Catu tiyen ta jíme'en rahuauhuau ti ij ayén tejamuá'amitiejte'e tej tiyen te'íjna jín te'ará'asten, sino sej si siyen huárini a'ij ti tiraavíjte'e. Capu amín a'ij, ti pua'a ayén tejamuá'amitiejte'e tej huamuá'itiche nusu tecaí.

⁸ Ayeé nu 'een jín niyen tejá'amua'ixaate'e, a'iné catu te'íjna jín antítamua'aree tej raatá'ijmii te'íjna ti tzáahuati'ira'a jín seijre'e, sino teen tu te'íjna jín antítamua'aree tej ti tiu'utévaire'en te'íjna jime'e ti tzáahuati'ira'a jín seijre'e.

⁹ Teen tu xaa tiyen tátemua'ave'e te'íjna jime'e ti caí tú'uca'anistí'i itejmi, teajta te'íjna jime'e sej mú'een seri huateújca'ane í ru tzajta'a í tavástar'a'a jemi. Ayeé tu mú'ejmi jíme'en tí'ijhuavii ti ij Dios ayén amuaanaíjmire'en.

¹⁰ Ayeé nu ye'ímuá huatéjvee niyen tejá'amua'ayuse'e ti ij caí ayén tiú'ujxe'eve'e á'ara'ani nej ni niyen amuaatamuári'eriste'en ne'íjna jime'e ti nevástar'a'a ayén tinaa'íjca nej ni r'í'i amuaaruuren. Capu xaa ne'u a'íjna jín ayén tinaa'íjca nej ámuataté'uuna.

Huá'ateujte'e, a'í pu ajta ra'antipua'ajte

¹¹ Setá'aj huaújtemua'ave'en, ne'ihuaamua'a. Setá'aj r'í'i huaújruren se'íjna jime'e a'ij sej tí'tiújcha'íi. Setá'aj seajta siyen rá'astijre'e í nej jín á'amua'huavii. Setá'aj seajta siyen che'atá sena'a r'í'i tiú'umua'atí, setá'aj seajta ruxiéehua tí'itechejca. Tí pua'a siyen huárini, a'í pu mú'ejmi tzajta'a huateáturaasin a'íjna í Dios ti ayén já'amua'axe'eve'e, ti ajta amua'anpuá'ajte'en.

¹² Setá'aj siyen huaújteujte'en, xu'iteújpi'ítze'axi'in se'íjna jime'e sej naími'í Ciríistu'u jetze ajtémecan.

¹³ Naími'í í mej té'atzaahuate'e, í mej majta íiye tiújse'íri, a'í mú'á'amua'ateujte'e.

¹⁴ Ché'e ayén mú'ejmi jemi huateáturan a'íjna í ti jín r'í'i tejamaatá'aca í tavástar'a'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. Ché'e ajta já'amua'axe'eve'e í Dios. Ché'e ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén huateáturan mú'ejmi jemi naíjmi'íca. Ché'e ayén teja'uré'enen. Antipua'areca'a.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Gálatas a'uchéejme'ecaa

Pablo pu huá'ateujte'e

¹⁻² Inee, inee i'í Pablo, naíjmi'lica jamuan í ne'ihuaamua'a í mej nee jamuan yé huateí, teen tu yé tejá'amuayu'use'e mú'ejmi mi sej e'etiújse'ire mu'licacié u Galacia. Nee nu ne'ín pú'een sej í ti Dios neja'uta'íteca'a. Capu tevi na'a neja'uta'íteca'a, capu ja'atí ajta na'antíhuau sino a'í pu'u í Jesús ti i'í Cirístu'u, ajta í táatjra'an ti a'ín pú'een í Dios ti ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite.

³ Ché'e a'ín í Dios í tej rájya'upua, ajta a'ín í tavástara'a a'íjna í Jesús ti ajta i'í Cirístu'u, miché'e me'ín rí'í tejamuaatá'an ruxí'evi'ira'a jime'e, miché'e majta rí'í tejamuhuatépu'a'ajte'en í á'amuatzajta'a. ⁴ Ché'e ayén éene'en, a'íné a'í pú'u í tavástara'a huataúra'a ti huámi'ini ta jetze me'ecan ti ij a'ín tu'irájtuaani a'ímej tzajta'a í mej a'ij pua'a titetiújcha'í í mej yen japuan huachéjme íyen chaanaca japua. Aye pu tí'ijxe'eve'e í Dios í tej rájya'upua ti a'ín Jesús ayén huá'ini. ⁵ A'ij pu jín tiché'e tiyen rí'í tiraatá'an tíj na'a rusén jime'e. Aye pu'u, ché'e ayén teja'uré'enen.

Capu máaj niuucari í ti jín hua'irátuaasin a'íjna í Dios

⁶ Jé'ecan nu a'ij pua'a te'utánmua'a ne'íjna jime'e sej siyen ca'anacan mé rúhuanana se'íjna ti amuaatajé sej si ra'ará'astijre'en sej a'íné Cirístu'u pu a'amua japua huaniú ruxí'evi'ira'a jime'e. Mú'een xu mé rúhuanana sej si seicié tira'ancuré'an seica í niuucari í sej nu'u jín huataújtemua'ave'en.

⁷ Mí ajta caí, capu a'atzu a'ín pú'een sej í niuucari í ti jín Dios amua'irátuaasin. Aye ne'ase seica mú á'amua'tziite'e sej si caí ché'e rí'í tité'ujmua'ate. Tij mecaí miyen tí'itese'e mej seicié ráaruuren í niuucari ti xaa a'ij tí'itj jime'en tí'iraxa í Cirístu'u. ⁸ Aru ti pua'a ja'atí ayén seicié tejá'amua'ixaate'e í niuucari ti caí ayén namuajre'e a'ij tej teri tejamuá'ixaa, ché'e Dios puajtzi raatá'an. Capu amín a'ij ja'atí ti pú'een ti ayén seicié tejá'amua'ixaate'e, ti pua'a inee na'ari sej ti tí'ivaire'e u ta japua.

⁹ Tu'uri tiyen tejá'amua'ixa. Teajtáhua'a tu tiyen tejá'amua'ixaate'e yee ti pua'a ja'atí ayén seicié tejá'amua'ixaate'e seica í niuucari ti caí ayén namuajre'e a'ij tej teri tejamuá'ixaa, ché'e Dios puajtzi raatá'an.

¹⁰ ¿A'íné setí'imua'atze mú'een neetzi jime'e? ¿Ni qui yee nej niyen ráahuasin í teite tzajta'a mej mi rí'í tinaasej nusu nej niyen ráahuasin í Dios jemi ti a'ín xaa rí'í tinaasej? ¿Ni qui ayén tejamuá'amitiejte'e nej ne'íjna jín niyen tí'itese'e nej ni rí'í tihua'utá'an í teite? Tí pua'a ayén té'eme'enche'e nej ne'íjna jín tí'itese'e, capu ché'e rí'irísta á'ame'enche'e nej niyen nicu tí'ijvaire'e í Cirístu'u.

Capu nu'u rusej a'ij tirájteu a'ij ti tí'itj jín tí'ivaire'e í Cirístu'u jemi

¹¹ Aye nu tí'ijxe'eve'e, ne'ihuaamua'a, sej si ráamua'ati ti caí ja'atí rusej a'ij tirájteu í niuucari í nej jín tejamuá'ixaa. ¹² Canu ra'ancuré'a teite jemi. Capu ja'atí ayén tineemuá'ate, sino í Cirístu'u, a'í pu tinaatasejrate a'íjna ti avítzi'ihuaca'a í Dios jemi.

13 Seajta mú'een, xu'uri ráamua'areeri'i a'ij nej tí'ijri'irejca'a í jéjcu'a'imua netí'ij nauj rá'astijre'eca'a í hua'aye'ira a'íime í mej Israél jetze ajtémecan. Na'aranca'anéecan nu jín a'ij pua'a huá'aruurejca'a a'ímej í mej Ciríistu'u jemi seijre'eca'a. Nee nu tí'itese'eca'a nej hua'antipua'ajte'en naíjmi'ica. ¹⁴ Jaitze'e nu rá'astijre'eca'a í nevaújsimua'a teecan tihua'aye'ira caí a'íime í nexí'ej teite, í mej Israél jetze ajtémecan, í mej majta miyen tí'itetei netí'j inee. Naíjmi'ica nu huatéemua'iti ne'íjna jime'e í nej raayí'itihua'a í taye'irá.

¹⁵⁻¹⁶ Mí ajta Dios, a'íi pu na'antíhuau netí'ij caí xi huanú'ihua. A'íi pu ajta naatajé a'íjna jime'e ti ná'ancu'uvajxi ruxí'evi'ira'a jime'e. Tí'ij í ra'aránajcheca'a nej ráamua'ati a'íjna ti í'li yaujra'an nej ni niyen tihua'utá'ixaate'en huá'a tzajta'a a'ímej í mej caí Israél jetze ajtémecan. Tí'ij Dios ayén náaruu, canu ja'atí jemi a'atanéj ti ij a'íin tinaamuá'aten a'ij nej tí'ití jín niyen huárini. ¹⁷ Canu neajta ne'uun a'ujnéj ánti Jerusalén nej ni huá'umuaare a'ímej í mej amuacaí antíhuaviihuaca'a netí'ij caí xi inee, sino á'iyen nu ne'uun a'atanéj u Arabia. Aj nu ni'íjtá ne'uun á'ume u Damasco.

¹⁸ Huaíca nine'ira'a nu ne'uun é'etee. Aj nu ni ne'uun a'ujnéj ánti Jerusalén nej ni ráamua'ati ne'íjna í Pedro. Neajta nu jamuan á'ucatii a'achú cumu hua'apua itieeri. ¹⁹ Seij nu neajta ne'uun a'uséj ne'íjna í Jacobo ti í'li juutzeájra'an í tavástar'a. Canu máaj ja'atí a'uséj ti huá'a jetze ajtémecantaca'a a'íime í mej antíhuaviihuaca'a. ²⁰ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti a'íin Dios ajta ramua'aree nej caí hua'ítzi jín tejá'amuyu'use'e.

²¹ Neajta á'iyen, ne'uun u a'ará'a ne'újna í seij chuéjra'a japua u Siria, neajta ne'újna u Cilicia. ²² Majta a'íime í mej me'uun a'uchéjme í mej majta Ciríistu'u jemi seijre'e, capu ja'atí nemua'ajcaa.

²³ A'íi mu'u niuucari namuajraca'a tíjín: "A'íi pu yeehui a'íin pú'een í ti ajmí'í a'ij pua'a taruurejca'a. Mí ajta íjii pu yeehui ayén tihua'á'ixaate'e á'aye'í í teite mej mi miyen tira'ará'astijre'en í ye'irá ti ajmí'í ra'antipua'ajte'emí'icaa." ²⁴ Majta a'íime, rí'í mú tiraatá'aca í Dios ineetzi jime'e.

2

A'íi mú nu'u ra'ancuré'evi'iti a'ímej í mej tiu'uta'aíjti'ire

¹ Tí'ij ari ayén teuumé'eca a'achú cumu tamuáamuata'a japuan muáacua nine'ira'a, neajtahua'a nu ne'uun a'ujnéj ánti Jerusalén ne'íjna jamuan í Bernabé. Neajta nu ne'ín a'uví'ití í Tito. ² A'uu nu a'ujnéj ne'íjna jime'e ti Dios ayén ca'aníjra'a naatá'a. A'uu nu tihua'utá'ixaa nain jime'e í niuucari a'ij nej ye'í tihua'ihua'á'ixaate'esin ne'ímej í mej caí Israél jetze ajtémecan. Aru avíitzi nu jín niyen huaríj huá'a jemi í mej nu'u tihua'á'ajte'e. Ayee nu een jín huaríj ti ij caí ja'atí tina'antiú'uuni'í a'íjna jime'e a'ij nej rici. Tí pua'a ayén tina'antiú'uuni'í, capu ché'e tí'ití huatévaire'esin a'ij nej rici.

³ Mí ajta caí, capu ayén te'irájraa a'ij mej í seica, tí'ijxe'eve'eca'a a'iné a'íime í mej tihua'ajte'eca'a, camu miyen raata'íteca'a a'íjna jime'e í mej ra'antisíjchixi'in í runavij, a'iné huá'a jetze pu ajtémecan í griego a'íjna í Tito. ⁴ Ayee pu een jín huataseíjre ítejmi jemi a'iné seica mú avíitzi jín uteájrupi ítejmi tzajta'a mej mi tájeeve a'ij tej tí'itítacha'íi iteen í Ciríistu'u

jemi ti a'ín ari tu'irájtuaa. A'íí mú miyen ruseíjrataca'a mej nu'u téjmi jetze ajtéme'ecan.

Mí majta caí, camu. Metí'ihua'itaca mu'u. Ayee mu'u raxí'eve'eca'a micu mej mi titaata'ajte'en ca'anéjri jime'e. ⁵ Catu a'atza hua'utá'a mej mi miyen titaatémua'itín, a'iné ayée tu tí'ijxe'eve'eca'a ti auj ri'iríista á'ara'ani sej ráanamua tzáahuati'ira'a jime'e í niuucari ti jín Dios amua'irátuaasin.

⁶ Majta a'íime, í mej nú'u huápi'i mú ruxe'eve'e, camu máàj a'ij tirájteu mej mi majta me'ín raanaíjmire'en a'ij nej tihua'ihuá'ixaa í teite í mej caí Israél jetze ajtéme'ecan. Ajta, capu ne jetze ruxe'eve'e ti pua'a mej miyen huápi'i ruxe'eve'e nusu mecaí, a'iné Dios pu ruxí'ej na'a hua'ancuré'evi'itici í teite, matíj mena'a pua'amé.

⁷ Mí majta me'ín, matí'ijtá'ij ayén tihua'amitiejte'eca'a ti a'ín Dios ayén che'atá na'a tinaata'ajte'eca'a ineetzi tíj ajta ayén a'ij tiu'uta'ajte'eca'a a'íjna í Pedro. Tihua'amitiejte'eca'a ti Dios ayén tinaata'ajte'eca'a nej ni tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej caí Israél jetze ajtéme'ecan ne'íjna í niuucari ti jín Dios hua'irájtuaani. Mí ajta a'ín, í Pedro, Dios pu ayén tiraata'ajte'eca'a ti ayén tihua'utá'ixaate'en a'ímej í mej Israél jetze ajtéme'ecan.

⁸ Ayee pu'u na'a, a'iné a'ín ti tí'imuari'eca'a í Pedro jamuan ti ij tiraata'ajte'en ti a'ín huá'a jamuan u á'ume'en í mej Israél jetze ajtéme'ecan, a'íí pu ayén che'atá na'a tí'imuari'eca'a ineetzi jamuan nej ni huá'a jamuan u á'ume'en í mej caí Israél jetze ajtéme'ecan.

⁹ Majta me'ín í mej huaíca, a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Pedro, ajta a'íjna í Juan, a'ii mú a'ín pu'éene'e í mej jee antiújmua'aree a'ímej jemi í seica í mej Dios jemi seijre'e. Tí'ij ari ayén tihua'amitiejte'eca'a ti Dios ayén rí'i tinaatá'a, aj mú mi temua'a naa tina'ancuré'evi'iti, majta me'ín temua'a naa te'encuré'evi'iti me'íjna í Bernabé. A'íí mú xaa miyen tiraaxí'epi'intare itejmi jime'e tej nu'u huá'a jamuan u á'uju'un a'ímej í mej caí Israél jetze ajtéme'ecan tej ti tiyen tihua'utá'ixaate'en, majta miyen ru jetze mej nu'u a'ímej jemi u á'uju'un í mej Israél jetze ajtéme'ecan.

¹⁰ A'íí mu'u tájhuaviiri'i tej nu'u a'ímej autámua'aree teuche'e í mej caí a'ij té'eviicua'i tej nu'u hua'utévaire'en. Neajta inee, nee nu xaa ahuánca'ane nej ni nexí'evi'ira'a jín niyen huárini.

Pablo pu ra'ajté'axi a'íjna í Pedro a'ujna já'ahua'a u Antioquía

¹¹ Ajta a'ín í Pedro, tí'ij a'uun a'atanéj u Antioquía, nee nu ra'ajté'axi í jemin, a'iné a'íí pu a'uté'itzee tí'itíj jime'e. ¹² Matí'ij caí xi á a'atanéj seica í teteca jamuan a'íjna í Jacobo, ayée pu rijcaa a'íjna í Pedro. Huá'a jamuan pu tí'icua'acare'e a'ímej í mej caí Israél jetze ajtéme'ecan. Mí ajta a'ín, matí'ij e'iré'ene a'íime í seica, Pedro pu ayén a'utéjche ti ajtára'ani huá'a jemi í mej caí Israél jetze ajtéme'ecan. Capu ché'e huá'ajaahuate'eca'a a'iné huá'atziíhne'eca'a a'ímej í mej huá'a jetze ajtéme'ecan a'íime í mej miyen ra'antisí'iche í runavij.

¹³ Majta í seica í mej Israél jetze ajtéme'ecan, camu majta miyen huaríj jé'iyecan jime'e sino miyen hua'itzi jín ruseíjrataca'a a'ij ti ajta huaríj a'íjna í Pedro. A'íj pu jín te'uteujhua'itze ajta a'íjna í Bernabé. ¹⁴ Tí'ij ayén tiná'amitiejte'eca'a mej caí miyen rí'i titetiújcha'íica'a tzáahuati'ira'a jime'e a'ij ti tí'itamua'ate í niuucari, matí'ij neseíiraca'a í teite niyen tiraata'ixaa ne'íjna í Pedro tíjín: “Mú'ee pej huá'a jetze ajtéme'ecan

í mej Israél jetze huanéj. Mí pajta mú'ee, ayée pepu'u ti'iti'á'acha'íi matíj a'íime í mej caí Israél jetze ajtémecan. Pecaj xaa ne'u piyen ti'iti'á'acha'íi. ¿A'iné een jime'e piyen huá'aruure pe'ímej í mej caí Israél jetze ajtémecan mej mí miyen te'araurasten tihuá'aye'íra a'íime í mej Israél jetze ajtémecan?"

Dios pu ayén naíjmi'ica huirátuaasin matíj mana'a mej té'atzaahuat'e

¹⁵ Teen tu huá'a jetze ajtémecan te'íjna jime'e tej Israél jetze huanéj. Catu huá'a jetze ajtémecan a'íimej í mej auté'itze'ara í Dios jemi. ¹⁶ Teen tu tiyen ramua'aree a'ij ti een í Dios jemi ti ja'atí ri'éene'ecán jín huateáturan í jemin. Capu xaa ne'u ti'ití a'ij tiraatévaire'en a'íjna í ja'ati ti pua'a nain jín araurasten a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, sino a'íi pu xaa ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi ti pua'a a'ín ra'ará'astijre'en í Jesús ti ajta íi Ciríistu'u. Teajta iteen, ayée tu teajta iteen teri rá'atzaahuat'e te'íjna í Ciríistu'u ti ajta íi Jesús tej ti tiyen ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jime'e tej ra'ará'astijre'en te'íjna í Ciríistu'u. Catu xaa ne'u ra'ará'astijre'e te'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta a'iné capu ja'atí ri'éene'ecán jín huateáturaasin í Dios jemi ti pua'a ra'ará'astijre'en a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta.

¹⁷ Ari ti pua'a ayén te'irájra'ani tej tiyen a'ij pua'a éene'ecan jín huateáturan matíj a'íime í mej caí Israél jetze ajtémecan te'íjna jime'e tej tiyen ráahuasin tej ti tiyen ri'éene'ecán jín huateáturan jemin í Ciríistu'u, ¿a'iné na'aquí huataújmu'a? ¿Ni qui ayén huataújmu'a ti Ciríistu'u ca'aníjra'a tatá'a tej ti tiyen a'ij pua'a ti'ititacha'íi? Capu xaa ne'u, capu a'atzu. ¹⁸ Mí neajta inee, ti pua'a neajtahua'a nena'a ra'utéjcheni nej ra'ará'astijre'en í nej nejmi'í raatapuá'ajtaca'a nej niyen rá'astijre'eca'a, ti pua'a niyen huárini neajtahua'a, ayée pu huataújmu'a tijín yee na'uté'itze ti'itíj jime'e net'íj amuacaícan raatapuá'ajtaca'a.

¹⁹ A'íj pu jín, net'íj rá'astijre'eca'a í niuucari í mej jín tí'ajta, ayée pu teja'uré'ene ti caí huatári'iristareca'a nej nain jín aráne'astijre'en. A'íj pu jín ayén pu huataújmu'a, cu xíee nej huamí'í jemin a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta nej ni ruurican huateáturan í Dios jemi. ²⁰ Naac'íi ajta ineetzi mej mí miyen náaruuren mat'íj rá'utatai í Ciríistu'u í cúruu jetze. A'íj nu jín caí ché'e nena'a ruurican huateájturaa sino ruurican nu huateájturaa a'iné Ciríistu'u pu ruurican seijre'e neetzi jetze. Ajta a'ij nej rí'í ti'itíncha'íi íjii nej nauj ratéhua'íra'a, ayée nu aránca'ane ne'íjna jime'e nej ra'ará'astijre'en ne'íjna ti íi yaujra'an pú'een í Dios. A'íi pu ícu naataxí'íeve, ajta huatúra'a ti huámí'ini neetzi jetze me'ecan.

²¹ A'íj nu jín caí mé rúujisin ne'íjna í ti Dios jín rí'í tinaatá'a rux'í'evi'íra'a jime'e. Ayej xaa ne'u, ti pua'a ri'íristanche'e ti ja'atí ayén ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jime'e ti nain jín ra'ará'asten a'íjna jime'e í niuucari í mej jín tí'ajta, capu ché'e ti'ití huateváíre'enche'e ti huamí'í í Ciríistu'u.

3

Jíme'en a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, ajta í mej té'atzaahuat'e

¹ Mú'een, mí sej Galacia a'uchéjme, caxu a'atzu mé úumu'aree mú'een. ¿A'ataani á'amuaaxiénereca'a sej sí siyen a'ij pua'a mé titeumuá'aren? Mú'ejmí jemi tu temua'a naa tejámuaatá'ixaa mej rá'utatai me'íjna í Jesús ti ajta íi Ciríistu'u.

² Niché'e sej tejámuaata'íhua'u. ¿A'iné sej si éeni'ic'i'e ra'ancuré'a í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios? ¿Ni qui se'íjna jín sej rá'astijre'eca'a í niuucari í mej jín tí'ajta na'ari se'íjna jín sej rá'atzaahuat'e'eca'a í sej ráanamujri'i ítejmí jemi? ³ ¿Ni tzaa siyen rí'i huápi'i caí mé teuúmua'aree? Ayee xu ra'utéjhuii sej si siyen aráu'ca'ane se'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. ¿Ni tzaa ayén tejamuá'amitiejte'e sej si siyen raanaíjmire'en sej ra'ará'astijre'en í tavástara'a se'íjna jime'e sej ru jetze a'ij tirájteu rujímu'a'a sena'a? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri.

⁴ Naíjmi'i tíj na'a í ti Dios jín rí'i tejamuaatá'a, ¿ni qui ayén tejamuáaruu ti ij ayén éene'e á'ara'ani ti nain tejá'uveti? Mí ajta, capu xaa ne'u a'ij ámitieere'e ti pua'a nain tejá'uveti nusu caí. ⁵ ¿A'iné een jime'e Dios raata'iteca'a í ruxiéjniu'uca ti a'ín mú'ejmi jemi huat'eáturan? Ajta, ¿a'iné een jime'e Dios ayén tiu'umuá'iej mú'ejmi jemi a'íjna jime'e ti raaré'an í tí'imuari'ihua ti huápi'i ruxe'eve'e? ¿Ni qui ayén huaríj a'íjna jime'e sej ra'ará'astijre se'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta? Capu a'atzu xaa ne'u, sino ayée pu'u huaríj a'íjna jime'e sej rá'atzaahuat'e'eca'a í tej teri tejamuá'ixaa.

⁶ Ayee pu che'atá na'a té'atzaahuat'e'eca'a a'íjna í Abraham teecan a'ij ti Dios tiraata'ixaa. A'íj pu jín, Abraham ri'éene'ecán jín huat'eájturaa í Dios jemi. ⁷ Setá'aj siyen ráamua'aree se'íjna ti jíme'en yee matíj mena'a pua'amé í mej té'atzaahuat'e'e, a'ii mú nu'u a'ín pú'een í mej jetzen airáne a'íjna í Abraham teecan.

⁸ Ajta, jéjcu'a imuá, a'íj pu ayén té'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze ti Dios ayén tihua'atá'acare'en a'ímej í mej caí Israél jetze ajtème'ecan mej mi ri'éene'ecán jín huat'eáturan í jemin a'íjna jime'e í mej té'atzaahuat'e'e, micu. Ajta a'ín í Dios, amuacaícan pu ayén tiraata'ixaa a'íjna í Abraham teecan a'íjna í niuucari ti jíme'en Dios hua'irájtuaani, ayén tíjín: “Naíjmi'ica í teite í mej huachéjme íiyen chaanaca japua, nee nu yee rí'i tihua'utá'asin mú'eetzi jime'e.”

⁹ A'íj pu jín, naíjmi'ica í mej té'atzaahuat'e'e, Dios pu rí'i tihua'utá'asin jamuan a'íjna í Abraham teecan ti ajta rá'atzaahuat'e'eca'a í Dios.

¹⁰ Mí ajta a'íjme í mej ra'ará'astijre me'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, naíjmi'ica pu puaíjti huatá'asin í Dios, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i tíjín: “Puaíjti pu yee tiraatá'asin ja'atí ti na'a ti caí nain jín ra'ará'astijre'en a'ij ti ye'í té'axa jetzen í niuucari í mej jín tí'ajta.” ¹¹ Ajta a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, capu rí'irí ti a'ín ayén ráaruuren í ja'ati tí'ij ayén urarí'ene'acan jín huat'eáturan í Dios jemi. Ayee pu'u éene'e já'araa a'iné ayée pu ajta té'eyu'usi'i tíjín: “A'íj pu hui ti ri'éene'e jín huat'eájturaa í Dios jemi, a'íj pu yee ruuri a'ame a'íjna jime'e, icu, ti a'ín ayén té'atzaahuat'e'e.”

¹² Tí pua'a ja'atí ayén ra'ará'astijre'en í niuucari í mej jín tí'ajta, capu ayén ruxe'eve'e ti a'íjna ja'atí té'antzaahuat'e'en, sino ché'e ra'ará'astijre'en pu'u a'íjna í niuucari a'iné ayée pu té'eyu'usi'i tíjín: “A'íjna ti yee ayén ra'ará'astijre'en a'ij ti té'eyu'usi'i í niuucari jetze, a'íj pu yee a'íjna jín rí'i ti'itíu'jcha'í a'ame.”

Single Line Composer ¹³ Ajta a'íjna í Círístu'u, a'íj pu tu'irájtuaa ti ij caí puaíjti táaci'iti a'íjna jime'e tej caí rá'astijre'e í niuucari í mej jín tí'ajta. Puaíjti pu xaa raaci'í ta jetze me'ecan a'iné ayée pu té'eyu'usi'i tíjín: “Puaíjti pu yee raatá'asin ja'atí ti na'a mej rá'atatan í ciyej jetze.” ¹⁴ Ayee pu a'íjna jín tiráaruu ti ij ayén tihua'uci'iti a'íjmej í mej caí Israél jetze ajtème'ecan a'íjna í ti jín Dios rí'i tiraatá'a a'íjna í Abraham

teecan, ti ij ajta tej te'íjna jín té'atzaahuat'e te'ij ra'ancuré'an te'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios a'íj ti a'íin ari te'ataújratziiri'i.

Jíme'en í niuucari í mej jín tí'ajta ajta a'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'i

¹⁵ Casi'i, ne'ihuaamua'a, tiché'e te'íjna jín tiu'utaxáj a'íj ti tí'irineca tej ti teuj yen huachéjme íyen chaanaca japua. Tí pua'a ja'atí ari ra'uyú'uxaca'a í cuapée jetze í mej jín ra'ancuré'an í tí'á'ara'an í ja'atí ti huam'íi, ti pua'a ari ayén té'eyu'usi'ihua a'íj ti tiraav'íjete'e, capu ri'írí ti ja'atí tí'ití mááj jetzen ra'uyú'uxa. Ruxe'eve'e mej ra'ará'astijre'en a'íj ti té'eyu'usi'ihua.

¹⁶ Me'ecui xaa, Dios pu ayén ajm'íi te'ataújratziiri'i tí'itíj jíme'e a'íjna jemi í Abraham teecan, ajta a'ímej jemi í mej jetzen a'iránejsin. Aru, capu ayén té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti ayén tihuá'uci'itíche'e í mej mu'ití a'iránejsin a'íjna í Abraham teecan jetze, sino ti ayén tiráaci'itíche'e í ti se'íj na'a a'iránejsin. Ajta a'íin ti se'íj na'a, a'íi pu a'íin pú'een í Círístu'u.

¹⁷ Aye'e pu huataújmua'a a'íjna. Amuacaícan, Dios pu ayén raatá'a í runi-uuca í Abraham jemi a'íj ti teja'uré'enejsin. Tí'íjta ari teummé'eca a'achú cumu muáacuacientos nine'ira'a japuan seité japuan tamú'amuata'a, aj pu'í Dios hua'utá'a a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta. A'íj pu jín, capu ri'írí ti a'íin niuucari ra'uré'uuna a'íjna ti jín Dios amuacaícan tihuau'íjca í Abraham teecan jemi. A'íj pu jín aúche'e tí'ivaire'e a'íjna í ti jín tihuau'íjca.

¹⁸ Aye'e pu'u tí'een, a'íné ti pua'a tí'ití ayén tiráaci'ití se'íj í ja'atí a'íjna jíme'e ti a'íin niuucari í mej jín tí'ajta ayén tiraatá'aca, capu ché'e ayée na'a éene'e a'ame ti ayén tiráaci'ití a'íjna jíme'e ti ja'atí ayén te'ataújratziiri'i ti ayén nu'u teja'uré'enejsin. Ajta a'íin Dios, a'íi pu rux'í'eví'ira'a jín ayén rí'í tiraatá'a a'íjna í Abraham teecan a'íné ayée pu te'ataújratziiri'i.

¹⁹ Tí pua'a ayén een, ¿a'íné ti i Dios hua'utá'a a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta? Ayej xaa ne'u, ayée pu een jín raateájtuaa huá'a jemi mej mí ráamua'aree nain jíme'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Aye'e pu éene'e á'ame'enche'e ajta na'a caí huataseíjre'enche'e a'íjna ti jetzen huanéj a'íjna í Abraham teecan a'íj ti ayén Dios tihuau'íjca ti ayén té'eme'enche'e. Ajta a'íin í niuucari í mej jín tí'ajta, capu Dios ruse'íj raateájtuaa huá'a jemi, sino a'íime í mej tí'ivaire'e í ta japua, a'íi mú majta raax'í'epí'intare mej mí huá'a jemi raateájtuaani me'íjna í niuucari.

²⁰ Aye'e pu'u na'a, ti pua'a ayén seijre'e se'íj ti í'ixi'epí'in, a'íi pu ti-hua'utévaire'esin naíjmi'íca í mej tí'irixaate'e, mej mí ra'antipua'ajte'en. Mí ajta, se'íj pu'u pú'een í Dios. Ruse'íj pu ayén tihuau'íjca, ajta ruse'íj pu raanaíjmire.

Jíme'en í ti jín tí'ivaire'e a'íjna í niuucari í mej tí'ajta

²¹ ¿A'íné na'a jí? ¿Ni qui ayén huataújmua'a ti seicié té'axa a'íjna jetze í niuucari í mej jín tí'ajta, ajta seicié té'axa a'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'i? Capu xaa ne'u, a'íné ti pua'a ayén tí'iri'iríistache'e ti taatá'acare'en tej rúurijche'e í Dios jemi a'íjna í niuucari ti huateájturaa a'ímej jemi, aj pu xaa, ícu, ri'iríistaca'a tej ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jíme'e tej rá'astijre'e te'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta.

²² Mí ajta, a'íjna í niuucari jetze, ayée pu té'axa mej nu'u naími'í miyen auteájturaa í Dios jemi, a'achú mej mena'a pua'amé yen huachéjme íyen chaanaca japua. Aye'e pu een jén té'axa ti ij a'íjna jín ri'iríistan ti a'íin Dios te'ataújratziiri'i ti tihuá'uci'ití a'íjna jíme'e mej ra'ará'astijre'en me'íjna í

Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u. Jee xaa ne'u, ayée pu'u na'a ti a'íjna ti jín Dios te'ataújratiiri'i, a'ímej pu tí'ici'iti a'ímej í mej miyen té'atzaahuat'e.

²³ Tí'ij caí xi huataseíjre í Ciríistu'u tej ti tiyen ra'ará'astijre'en, ayée pu éeni'ici'e seijre'eca'a cumu tej aiteánami'ihuaca'a a'íjna jime'e ti ca'anín jín tacha'i a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta. Ayee tu éene'e huateájturaa a'ájná'imua tíj na'a ti yú e'iré'ene tíj íjii ayén huataseíjre a'íjna í tej teri ticu rá'atzaahuat'e. ²⁴ A'íj pu jín, ayén pu tacha'i a'íjna í niuucari ajta na'a caí huataseíjre'en í Ciríistu'u tej ti tiyen ri'éene'ecán jín huateáturan a'íjna jime'e tej ra'ará'astijre te'íjna í Ciríistu'u.

²⁵ Me'ecui xaa ne'u, a'iné ari huataseíjre í tej jemin rá'astijre'e, capu ché'e tacha'i a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta.

²⁶⁻²⁷ Naími'i xu yaújmua'ame'en pú'een í Dios se'íjna jime'e sej rá'astijre'e se'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús, a'iné Ciríistu'u pu á'amuaneeere'e sej sil'i siyen éene'e xá'ara'ani tíj a'íjna, setíj sena'a pua'amé huámua'i'ivijhuaca'a í jemin.

²⁸ A'íj pu jín, caí ché'e mé'e já'ahua'a í ti Israél jetze ajtéme'ecan, na'ari ti jí'i Griego. Capu ajta mé já'ahua'a í Ciríistu'u jemi í ti jí'i seíj ti ca'anéeri jín tí'imuari'e nusu í ti ruxiéehua jín tí'imuari'e. Capu ajta jetzen ruxe'eve'e í Ciríistu'u ti pua'a ja'atí teáata'a pú'eene'en nusu 'íta'a na'a, a'iné naíjmi'i xu Ciríistu'u jetze ajtéme'ecan. Mú'een xu xaa seij teitejra'a pú'een í jemin.

²⁹ Ajta, ti pua'a siyen Ciríistu'u jetze ajtéme'ecan, a'íj xu jín seajta yaújmua'ame'en pú'een a'íjna í Abraham teecan, ajta a'íj pu tejá'amuaci'iti a'íjna ti jín Dios te'ataújratiiri'i.

4

Ciríistu'u pu'u raayí'iti ti rí'i taateájtuaani tí'ij Dios taatéya'upuajta

¹ Niché'e niyen neajta seij tiu'utaxáj. A'íjna í ja'ati ti ayén nain tiráaci'iti, meenti auj pá'ari'ista, ayée pu che'atá na'a een tíj ajta seíj ti ca'anéeri jín tí'imuari'e. Capu amín a'íj ti ari nain tí'á'ara'an pú'een. ² Ruxe'eve'e ti a'íjn hua'ará'astijre'en a'ímej í mej racha'í, í mej me'íjna jín antiújmua'aree mej tiú'ucha'íjn nain í tí'á'ara'an ajta na'a caí ari ayén te'araúrasten a'achú pua'an nine'ira'a ti ari pí'tí'ihuáujxi'epi'íntari'iri'í í táàtajra'an jemi.

³ Ayee pu che'atá na'a éene'e já'araa itejmi jemi. Tí'ij caí xi teja'uré'ene a'ájna xicájra'a ti jetzen tí'itaci'iti a'íjna í ti ari pí'tí'ihuáujxi'epi'íntari'iri'í, ayée tu éeni'ici'e seijre'eca'a matíj a'íjme í mej ca'anéeri jín tí'imuari'e a'iné teuche'e tu rá'astijre'eca'a í tihua'aye'ira í mej rujímua'a mena'a rájteu í mej Israél jetze ajtéme'ecan.

⁴⁻⁵ Mí ajta Dios, tí'ij ari teja'uré'enen a'íjna xicájra'a ti jetzen ayén raaxí'epi'íntare, a'íj pu ruyauj a'uta'íteca'a ti yé ve'ecáanen. Ajta a'íjn yaujra'an, a'íj pu huanú'ihuaca'a í 'íta'a jetze, ajta ayén tiraaci'í ti ayén tí'ra'ará'astijre'en í niuucari í mej jín tí'aijta, ti ij a'íjn hua'írájuaani a'íjme í mej ca'anéeri jín rá'astijre'eca'a me'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta, tej ti tiyen ra'ancuré'an nain a'íj ti tiraavíjte'e ti titáaci'iti a'íjna jime'e ti Dios ayén taatéya'upuajta'ca'a.

⁶ A'iné mú'een xu yaújmua'ame'en pú'een í Dios, Dios pu ye'uta'íteca'a í ruyauj xiéjniu'uca tí'ij a'íjn xiéjniu'ucare'ara'an huateáturan í á'amuatza'ja'a. A'íj pu a'íjn pú'een í xiéjniu'ucari ti ayén rájee tíjín: "Abba, mi pej ní'iy'a'upua." ⁷ A'íj xu jín caí ché'e ca'anéeri jín tí'imuari'e

sino xu'uri yaújmua'ame'en pú'een. A'iné mú'een xu'uri yaújmua'ame'en pú'een, Dios pu ajta ayén amuáaruu ti ti'itíj tejamuáaci'ti.

Pablo pu a'ij té'ujmuaajca a'imej jime'e í mej té'atzaahuatete

⁸ Jéjcuá imuá, setí'ij caí xi ramua'ajcaa í Dios, mú'een xu ca'anéeri jín tihuá'avaire'eca'a a'imej í mej caí miyen huatasej're mej mi dioosi pu'éene'en muá'ara'ani sino teite mu'u miyen tí'ijxe'eve'eca'a. ⁹ Aru íjii, sej seri ramua'ate í Dios nusu íjii ti Dios r'í'í tejamuaatá'a a'íjna jime'e ti á'amuaumajte mú'ejmi, ¿a'iné auj tí'iri'iri ti ti'ití ca'aníjra'a amuaatá'an sej si'í seajtáhua'a ra'ará'astij're'en í tihuá'aye'ira ti caí ti'itíj vaire'e, í ti caí amuatá'acare'e sej r'í'í me titeumuámua'are'en? ¿Ni qui siyen huataúra'an sej seajtáhua'a ca'anéeri jín tiu'utévaire'en se'íjna jime'e í niuucari?

¹⁰ Mú'een xu siyen tiraayí'itihua'an se'íjna jime'e ti ari a'ájna teja'uré'ene í xicaj ti jetzen ti'ití a'ij huaríj na'ari í máxcira'í ti jetzen ti'ití teja'uré'enejsin nusu a'ájna tí'ij ari pí'tí'irici víita'ari tzajta'a ca'ín xíjcata'a. Seajta se'íjna autámua'areeri'í í nine'ira'a í mej jetzen miyen tí'ijri'ire ti'itíj jime'e. ¹¹ A'íj nu jín niyen tí'itziine'e mú'ejmi jime'e. Ayej ne'ase capu ti'itíj huatévaí nain í nej jín tiu'umuáriej mú'ejmi tzajta'a.

¹² Ne'ihuaamua'a, ayé nu tejá'amuaahuavii sej siyen rijca netíj inee. Aye nu neajta ti'tíncha'iica'a setíj mú'een, setí'ij caí xi ramua'ajcaa í niuucari í mej jín tí'ajta. Netí'ij ne'uun á'ucatii a'amua jamuan, caxu ti'itíj jín auteájturaa ineetzi jemi. ¹³ Netí'ij amuacaícan tejámuaatá'ixaa í niuucari ti jín Dios amua'irájtuaani, ayé nu tí'licui'ican jín niyen huaríj. ¹⁴ Jéihua pu huápi'í ámuaatamuári'eristareca'a a'íjna jime'e nej niyen tí'licui'icaa. Mí seajta mú'een, caxu naataxána'ajve. Caxu seajta naatéxieehuataca'a, sino temua'a xu naa tína'ancuré'evi'iti yee cumu nej a'ín pu'éene'en sej ti tí'ivaire'e u ta japua na'ari nej inee a'ín pu'éene'en í Ciriístu'u rusej ti ajta i'í Jesús.

¹⁵ ¿A'ii tá'uj tzaa huaríj sej si caí ché'e siyen r'í'í naa tiú'ujtemua'ave'e setíj sejmí'í éene'e netí'ij ne'uun á'ucatii a'amua jamuan? Jee xaa ne'u, ri'iri nej niyen raataxáj tzáahuati'ira'a jime'e yee ti pua'a ri'iríistanche'e a'ájna'imua sej siyen huáriní, ayé xu ra'itatu'utú'unche'e í á'amua'aj'isi, seajta naatatú'utu'ute'enche'e ineetzi. ¹⁶ ¿A'iné na'a qui? ¿Ni seri néjcha'ire'e se'íjna jime'e nej niyen tzáahuati'ira'a jín tejá'amua'ixaate'e?

¹⁷ Majta a'íime í teite, jéihua mú á'aviicua'ire'e mej mi amuaatémua'itín mej mi rujáimua'a mú'ejmi jime'e huaújtemua'ave'en. Aye mu tí'ijxe'eve'e tej tij já'ita'a a'utáciine sej si caí ché'e á'aviicua'ire'e téjmi jamuan sino sej si siyen sicu r'í'í tihuá'axe'eve'e a'imej. ¹⁸ Naa pu xí'epi'ín ti pua'a ja'atí á'aviicua'ire'e sej si r'í'í tiraatéxe'eve'en. Ajta capu ayén ruxe'eve'e nej ne'uun á'ucatii a'amua jamuan. A'í pu'u ché'e a'ín a'utéviicua'ire'en a'ij ti tiraavíjete'e a'íjna jime'e ti tí'ixi'epi'ín.

¹⁹ Mí sej ní'ití'irijmua'a, jéihua nu tirajpua'íitzi na'ame mú'ejmi jime'e, ayén cumu í 'íita'a ti ra'utacu'íine pa'ari'í jime'e. Aye pu té'eme ajta sena'a caí siyen che'atá sena'a r'í'í titetiújcha'íí tíj a'íjna í Ciriístu'u. ²⁰ Canu a'atzu ramua'aree a'ij nej ye'í huáriní mú'ejmi jime'e. R'í'í cu nena'a ne'uun á'ucati'jche'e mú'ejmi jemi nej ni'í caí ché'e tejá'amua'ayuse'e nena'a, sino nej ni tejamuá'ixaate'en senese'iraca.

A'íjna í Agar, ajta a'íjna í Sara, í tej jime'en yaú'itíéé tá'ara'ani í mej hua'apua

²¹ Setá'aj siyen tinaatá'ixaate'en mú'een mi sej siyen raxí'eve'e sej si ra'ará'astijre'en se'íjna í niuucari í mej jín t'l'ajta, ¿ni tzaa secaí siyen tiráanamujri'i a'íj ti té'axa a'íjna jetze í niuucari? ²² Ayeé pu té'eyu'usi'i ti nu'u hua'apuaca típe'eristemua'a í mej teteca a'íjna í Abraham teecan. Sej pu nu'u jetzen huanú'ihuaca'a a'íjna í 'íita'a ti nu'u ca'anéeri jín t'l'imuari'eca'a, ajta í sej, a'íj pu nu'u jetzen huanú'ihuaca'a a'íjna í 'íita'a ti nu'u ruxiéehua á'uche'ecane'e.

²³ A'íjna ti huanú'ihuaca'a a'íjna jetze í 'íita'a ti ca'anéeri jín t'l'imuari'eca'a, a'íj pu nu'u che'atá na'a ayaana éene'en huanú'ihuaca'a matíj í t'íríi. Ajta nu'u í se'íj, a'íjna ti nu'u huanú'ihuaca'a jetzen í 'íita'a ti nu'u ruxiéehua á'uche'ecane'e, a'íj pu a'íjna jín huanú'ihuaca'a ti nu'u Dios ayén jín te'ataújratziiri'i.

²⁴ Ri'írí tej tiyen raataxáj ti ayén huataújmua'a a'íjna í niuucari ti ayén té'eyu'usi'i. A'íime í 'uuca í mej hua'apua, ayée mú huataújmua'a í niuucari ti hua'apua ti jín Dios tihuau'íjca í teteca jemi. Sej niuucari pu a'uun é'eme'ecan í jírí japua ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Sinaí. A'íj mú jetzen a'íránejsin a'íime í t'íríi í mej tiu'utévaire'esin ca'anéeri jime'e. Ajta a'íjna í niuucari, a'íj pírici a'íjna í 'íita'a ti ayén ántehuaa tíjín Hagar.

²⁵ A'íjna í Hagar, ayée pu huataújmua'a a'íjna í jírí í Sinaí, ti a'uun a'utacá'a u Arabia. Ayeé pu ajta huataújmua'a chajta'a ti é'eseijre'e u Jerusalén, a'iné aúche'e pu ca'anéeri jín t'l'imuari'e jamuan í yaújmua'ame'en.

²⁶ Ajta a'íjna í Jerusalén ti ta japua é'eme'ecan, a'íj pu ruxiéehua á'uche'ecan. Ajta a'íj pu pú'een í tanáana. ²⁷ Ayeé pu'u na'a a'iné ayée pu té'eyu'usi'i tíjín:

Pajta mú'ee, ti caí ché'e mua'utacu'íini, patá'aj ca'anín jín huá'ayeinixi'in. Ayeé pej huárini, a'iné pepu'uri jaítze'e tiyaúumua'a pua'amé mi pej caí ja'anáj autájucataca'a caí a'íjna í 'íita'a ti rucín jamuan huáhuui.

²⁸ Seajta mú'een, ne'ihuaamua'a, ayée xu che'atá sena'a seijre'e tíj a'íjna í Isaac ti a'íjna jín airáne ti jín Dios ayén te'ataújratziiri'i.

²⁹ A'ajná'imua a'íjna í yaujra'an ti ayén che'atá na'a éene'en huanú'ihuaca'a matíj í t'íríi, a'íj pu a'íj pua'a tiráaru a'íjna í yaujra'an ti ayén huanú'ihuaca'a a'íjna jime'e í t'l'imuari'eri'ire'ara'an í xiejniu'ucare'ara'an í Dios. Ajta íjii, ayée pu che'atá t'íríineca.

³⁰ Mí ajta, ¿a'iné té'axa í yu'uxari jetze? ¿Ni qui ayén tíjín yee: “Patá'aj yeehui raatamuárite'en pe'íjna í 'íita'a ti ca'anéeri jín t'l'imuari'e, pajta yeehui í yaujra'an”? Jee xaa, a'iné capu yee ja'anáj t'ítí t'íjci'ítí a'íjna í yaujra'an í 'íita'a ti ca'anéeri jín t'l'imuari'e, sino “nain pu yee t'íjci'ítí a'íjna í yaujra'an í 'íita'a ti ruxiéehua á'uche'ecan.” ³¹ A'íj pu jín, ne'ihuaamua'a, catu te'íjna jetze airáne a'íjna í 'íita'a ti ca'anéeri jín t'l'imuari'eca'a. Catu xaa ne'u, sino a'íj tu jetzen airáne a'íjna í 'íita'a ti ruxiéehua á'uche'ecane'e.

5

Mej nu'u caí taúra'acare'en mej ca'anéjri jín t'l'imuari'e

¹ Ciríistu'u pu tu'irájtuaa tej ti taxiéehua á'ujjuhua'ane'en. A'íj xu jín, caxu ché'e taúra'acare'en sej siyen ca'anéeri jín t'l'imuari'e. A'íj pu xaa á'amuaamuarí'eristée'ame.

² Neajta inee, í nej í'i Pablo, ayée nu tejá'amua'ixaate'e. Tí pua'a siyen huataúra'an mej ra'antisíjchixi'in í a'amua navij jetze, capu ché'e a'atzu jamuaatévaire'esin í Ciríistu'u. ³ Neajta nu niyen tiraatá'ixaate'esin

tzáahuati'ira'a jime'e ja'atí ti na'a ti ayén huataúra'an mej ra'antisíjche í naviira'an jetze, ayée pu ajta ruxe'eve'e ti a'ín nain jín ra'ará'astijre'en tíj na'a a'ij ti té'eyu'usi'i jetzen í niuucari í mej jín tí'ajta.

⁴ Mú'een, mi sej nu'u siyen rahuahuau sej si ri'éene'ecán jín hu-ateáturan í Dios jemi, mú'een xu seri mé rúurie se'íjna í Ciriístu'u. Mú'een xu ajtacíj jemin a'íjna í ti rí'i tejamuaatá'a. ⁵ Mí teajta iteen, teen tú te'íjna jetze arátaca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios te'íjna jime'e tej té'atzaahuate'e. Ayee tu een jín arátaca'anéecan jín rachú'eve'en ti ayén titáaci'iti tej ti tiyen ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'ij tej tí'ijxe'eve'e.

⁶ Ayee pu'u tí'een, a'iné í Ciriístu'u jemi, capu a'atzu jetzen ruxe'eve'e ti pua'a ja'atí ari ra'antisíjcheca'a í runavij nusu caí. Mí ajta, a'í pu xaa jetzen ruxe'eve'e ti ja'atí ayén hua'utaxi'eve'en í teite a'íjna jime'e ti té'atzaahuate'e tzáahuati'ira'a jime'e.

⁷ Temua'a xu sejmí'i siyen tí'ijri'irejca'a. ¿A'ataani tejamua'antiú'uuni'iri'i sej si caí ché'e siyen rá'astijre'e se'íjna í niuucari ti ayén ti'ayajna? ⁸ Capu xaa ne'u ayén ca'aníjra'a amuaatá'aca a'íjna ti á'amuajee, sino sej pu ja'atí jetze me'ecan.

⁹ Ayej ne'ase ti ayén che'atá na'a á'amuaruure tíj ajta ayén raruure í pan í mej rana'achite me'íjna í levadura ti'ití. Aj pu'í rárutixi'ín nain japua í pan tzajta'a. ¹⁰ Ayee pu tiná'amitiejte'e ti tavástar'a caí amuaatá'a sej seicié tiú'umua'ati. Ajta a'ín í ja'ati ti tejamua'antiú'uuni'i, tavástar'a pu puaíjtzi raatá'asin, ja'atí ti na'a ti ayén rici.

¹¹ Ayee nu tejá'amua'ihua'u, ne'ihuaamua'a, ti pua'a niyen nena'a tejá'amua'ixaate'e ti ayén nu'u tiú'ujxe'eve'e mej ra'antisíjche í runavij, ¿a'iné een jín miyen mauj a'ij pua'a neruure? Tí pua'a niyen tejá'amua'ixaate'e, capu ché'e ja'atí nejaaxi'éete'e a'ame a'íjna jime'e nej niyen tejá'amua'ixaate'e ti Ciriístu'u huamí'i í cúruu jetze. ¹² Ajta jime'en a'ímej í mej tejamua'antiú'uuni'i, ayée pu tina'aráanajche ineetzi, ti ru'uráxuaahua í nahuaa ti ij nain jín hua'atésíjchixi'ín.

¹³ Mí seajta mú'een, ne'ihuaamua'a, Dios pu ayén amuaatajé sej si'í ruxiéhua á'ujjuhua'ane'en, sicu. Ayee pu í éene'e, caxu huataúra'an sej si siyen ché'e sena'a tí'ijri'irée a'ij ti tejamuá'amitiejte'e í ti a'ij pua'a een jime'e, sino setá'aj huateújvair'e'en rujímua'a se'íjna jime'e sej huaújxe'eve'en. ¹⁴ Setá'aj siyen rí'i titetiújcha'í a'iné tíj na'a ti té'axa jetzen í niuucari í mej jín tí'ajta, nain pu araúrastejsin sej jime'e í niuucari ti ayén yee: "Patá'aj yee raxi'eve'e pe'íjna í axi'ej tevi patíj aseíj tí'axe'eve'e." ¹⁵ Tí pua'a seuj siyen a'ij pua'a tiú'uxajta, na'ari seuj siyen titetiújcha'íire'e se'íjna jime'e sej chueere'e, rí'i xu'u mú'een sej si caí ahuáujpua'ajte'en rujímua'a.

Jime'en a'íjna ti ta tzajta'a huiránineica, ajta a'íjna ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios airánineica

¹⁶ A'íj nu jín, ayée nu tejá'amua'ixaate'e, setá'aj siyen tí'ijri'irée sej se'íjna jetze arájca'ane'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si caí siyen ra'ará'astijre'en se'íjna í ti a'ij pua'a een ti huiiráninei í a'amua tzajta'a. ¹⁷ Ayee pu'u, a'iné í xí'evi'ire'ara'an ti a'ij pua'a een ti huiiráninei í tzajta'an í ja'ati, a'í pu rájcha'íire'e í xí'evi'ire'ara'an í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'í mú miyen tiújcha'íire'e. A'íj xu jín caí ja'anáj á'aturaaven tí'tíj jime'e sej si caí siyen huárini a'ij sej riníche'en.

¹⁸ Mí ajta, ti pua'a a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén ca'aníjra'a amuaatá'an sej si siyen ra'ará'astijre'en a'ij ti a'ín tí'ijxe'eve'e, capu ché'e mú'ejmi jetze te'upuá'ajte'en tí'itíj jime'e a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta.

¹⁹ Temua'a pu tirá'amitiejte'e a'ij ti rici ti pua'a ja'atí ayén ra'ará'astijre'en í ruxí'eví'ira'a ti a'ij pua'a een ti huiiráninei í tzajta'an. Ayeé mú rici í teite, metí'ixana'acire'e, majta a'ij pua'a titejá'ujujhua'ane'en. Cha'a na'a mú taúra'aca seica jamuan í teite.

²⁰ A'í mú majta huá'anajche a'ímej í mej caí dioosi pú'een, majta mú huá'achahua'iraca í ruxí'ej teite. Jé'ecan mú tíujcha'íre'e muá'aye'i seica jamuan. Camu majta rí'í tí'iru'ixaate'e. Majta mú á'ujchuéere muá'aye'i. Jé'ecan mú majta runé'usi'ite'e muá'aye'i me'íjna jime'e mej tíú'uteúra'ate'en nain. Já'ita'a mú a'utací'ica muá'aye'i. Majta téhuicare'e muá'aye'i seica jemi me'íjna jime'e mej seicié tí'imua'atze.

²¹ Jé'ecan mú majta tí'inecua'atze í tihua'áa í seica, majta rutá'aruaijve'e. Meta'aruáj mú ruxiéehua á'ujujhua'ane'e muá'aye'i jamuan í mej tí'iyeste tí'itíj jime'e. Tíj na'a ti ayén a'ij pua'a een, ayée mú rici a'íme í mej ra'ará'astijre'en í ruxí'eví'ira'a ti a'ij pua'a een ti huiiráninei í huá'a tzajta'a. Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e, a'íme í mej miyen a'ij pua'a titetiújcha'í, capu xaa ne'u ayén tihuá'ací'ti mej me'uun a'uteároute a'u ti Dios é'eseijre'e.

²² Mí majta a'íme í mej jetzen arajújca'ane me'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée mú rí'í titetiújcha'í. Mehuá'axe'eve'e mú muá'aye'i í seica í teite. Maújtemua'ave'e mú muá'aye'i. Temua'a pu naa rí'í huateápua'areca'a í huá'a tzajta'a. Majta raayí'ti mej te'utáviicua'i me'íjna jime'e ti huá'amuari'eriste'e. Rí'í mú majta tihuá'acha'í muá'aye'i í ruxí'ej teite. Rí'í mú tí'iteteite a'íme. Camu tí'itíj jín auté'itzeaaara í seica jemi.

²³ Rí'í mú tí'itíjcha'ícan jín mé á'ujujhua'an. Camu majta rí'í a'ij rij muá'aye'i. Ajta a'ímej jime'en í teite mej miyen 'een, capu mé'e já'ahua'a sej í niuucari ti ayén huá'a jetze tí'itíj jín te'upuá'ajte'en. ²⁴ Majta a'íme, í mej jetzen ajtémecan í Ciriistu'u, mu'uri nain tí'iteca'a me'íjna jime'e í ruxí'eví'ira'a ti a'ij pua'a een ti huiiráninei í huá'a tzajta'a mej mí caí ché'e a'ij pua'a titetiújcha'í. ²⁵ Tí pua'a tiyen ruurican huateáturan í Dios jemi te'íjna jime'e tej jetzen arátaca'anen te'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, tiché'e teajta tiyen rí'í tí'itítacha'í te'íjna jime'e tej teajta jetzen arátaca'anen te'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an jetze.

²⁶ Tiché'e caí á'atataahuate'e tí'itíj jime'e. Tiché'e teajta caí ca'aníjra'a tatá'acare'en tej ti huatétane'usi'ite'en tajímua'a. Tiché'e teajta caí tihuá'anecua'atzi'ira í tihua'áa í taxí'ej teite.

6

Mej nu'u huateújvairé'en sej ajta sej

¹ Ne'ihuaamua'a, ti pua'a sej mú'een auteáturan tí'itíj jime'e, setá'aj siyen huárini. Ché'e sej mú'een rí'í ráaruuren. Ajta a'ín ti rí'í ráaruurejsin, ché'e a'ín pu'éene'e í ti jaítze'e araujca'anée a'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ché'e ajta rí'í tí'itíjcha'ícan jín ayén rí'í ráaruuren, ajta caí yá'uhua'anan ti í'iri'iri ti tí'tí ca'aníjra'a raatá'an ti ij ayén che'atá na'a auteáturan tíj ajta í sej. ² Sej si ra'ará'astijre'en í niuucari ti Ciriistu'u jetze me'ecan. Ruxe'eve'e sej siyen huateújvairé'en sej ajta sej se'íjna jime'e ti ja'atí te'utáviicua'i a'íjna ti raatamuári'eriste'e.

³ Ayee pu'u, a'iné ti pua'a ja'atí ayén tiraatámitiejte'e ti a'íi na'a rusej jéihua ruxe'leve'e, ti pua'a caí ti'ití, a'íi pu rucuanamuan rusej í ru tzajta'a. ⁴ Mí ajta, ché'e ayén éene'en ti ja'atí ti na'a ayén tiráamua'ati a'ij ti tí'imijhuaca rusej. Tí'ijta ayén huarín, aj pu xaa rí'irísta a'ame ti ahuaújtzaahuate'en, aru a'íi pu'u na'a a'íjna jime'e ti ari tiú'uruu rusej. Capu ché'e ruxe'leve'e a'ame ti a'ín ayén ahuaújtzaahuate'en a'íjna jime'e ti ayén nu'u jaítze'e ruxe'leve'e caí í ruxí'ej tevi. ⁵ Ché'e ayén éene'en a'iné ayée pu ruxe'leve'e ti ja'atí ti na'a ayén rá'aviicua'iran a'íjna jime'e ti raatamuári'eriste'e.

⁶ Ajta a'íime ti ja'atí ayén tihuá'amua'ate a'ij ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze, miché'e me'ín c'ij tiraatá'an í ti jín huateújvairé'en a'íjna ti tihuá'amua'ate.

⁷ Caxu siyen rucuanamua. Capu rí'irí sej raatéieehuata í Dios, a'iné a'íi pu tiu'utánajchita a'ij ti tiraavíjte'e. A'achú sej caj tiu'utá'an, ayée pu che'atá na'a tejá'amuaci'iti. ⁸ A'íjna í ja'ati ti ayén ti'tiújcha'íi ti ij ayén r'íi tiraatá'an í ruxí'evi'ira'a ti a'ij pua'a een ti huiiráninei í tzajta'an, ayée pu tí'iraci'iti ti tejá'uríeeni a'íjna jime'e í ruxí'evi'ira'a ti a'ij pua'a een.

Ajta a'ín í ja'ati ti ayén r'íi ti'tiújcha'íi ti ayén r'íi tiraatá'an a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée pu tí'iraci'iti ti ayén ruurican huateáturan í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e. ⁹ Tiché'e caí taxieemijte'e te'íjna jime'e tej tiyen raruure í ti i'í xí'epi'ín, a'iné tí'ij a'ájna teja'uré'enen ja'anáj ti huaújxi'epi'íntare, ti pua'a tecaí amuacaícan raatéieehuata, a'ájna xicá'ra'a jetze pu xaa tí'itaci'iti nain a'ij ti tiraavíjte'e. ¹⁰ A'íj pu jín, tíj na'a ti ayén tí'itaci'iti tej tiyen huárini, tiché'e tiyen r'íi tihuá'ucha'ín í taxí'ej teite. Teta'aj jaítze'e r'íi tihuá'ucha'ín a'ímej í mej majta ta jamuan té'atzaahuate'e.

Mej nu'u r'íi tiraasej ti ij caí ja'atí huá'ucuanamua

¹¹ R'íi xu'u mú'een tiraasej a'ij nej ve'ecán jín tira'uyú'uxaca'a í ne-muajca'a jime'e. ¹² Mí majta, a'íime í mej á'amua'itziite'e, ayée mu'u een jín tí'ite'e se j ca'anéjri jín ra'ajtásiichixi'ín í runavij mej mí rujímua'a mena'a huateújvairé'en. Camu raxí'eve'e ti puaijtzí hua'utá'an a'íjna jime'e mej nu'u majta ra'ará'astijre'en me'íjna í Ciríistu'u í ti á'utataihuaca'a í cúruu jetze. ¹³ A'íi mú huataúra'a mej mí ra'ajtasíjche í runavij, mí majta caí camu ra'ará'astijre'e í niuucari í mej jín tí'ajta. Ayee mu'u raxí'eve'e mej mí amuaataséjrate'en a'íime í mej Israél jetze ajtémecan mej mí me'íjna jín ahuaújtzaahuate'en a'íime jemi í sej nu'u ra'ajtasíjcheca'a í runavij.

¹⁴ Mí neajta inee, ché'e nu'u caí ja'anáj ahuaúntzaahuate'en ti'tíj jime'e sino ché'e a'íi pu'u na'a ti Ciríistu'u nej jetze me'ecan rajpuaijtzí já'araa í cúruu jetze. A'íj nu jín caí ché'e ra'ará'astijre'en í tihuá'aye'ira a'íimej í mej yen chaanaca japua huachéjme. A'íj mú majta jín néjcha'íire'e ineetzi. ¹⁵ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e a'iné capu ché'e ti'tíj ne jetze ruxe'leve'e ti pua'a ja'atí ra'ajtasíjcheca'a í runavij nusu caí. A'íi pu'u xaa Dios jetze ruxe'leve'e ti a'ín ja'atí seicié tiú'umua'ati ti ij rujéjcuatze'en huateáturan jemin í Dios.

I ti jín ra'antipua'ari

Single Line Composer ¹⁶ Ché'e Dios hua'utéjpu'ajte'en, ajta huá'ancu'uvajxi'ín a'achú mej mena'a pua'amé ra'ará'astijre'e a'íjna í niuucari, a'iné a'íi mú a'ín pú'een í mej Israél jetze ajtémecan, í teitejra'a í ti Dios hua'antíhuau.

¹⁷ A'íj pu jín íjii ti yú auca'ití a'ame, ché'e caí ché'e ja'atí né'itziite'e, a'iné temua'a nu neri nicu ti'icápita'inara'a ne'íjna jime'e í nej rajpuaíjtzi í Jesús jetze me'ecan.

¹⁸ Ché'e a'ín tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u, ché'e a'ín r'í tejamuaatá'an í a'amua tzajta'a, mi sej ne'ihuaamua'a pú'een. Ayee pu'u, ché'e ayén té'ara'ani.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Éfeso a'uchéjme'ecaa

Pablo pu tihuá'iti a'ímej í mej e'etiújse'iri hua'atéyujta'a a'ujna u Éfeso

¹ Inee, í nej í'í Pablo, nee nu sej pírici ti Dios na'antíhuau ruxí'eví'ira'a jime'e nej ni ti'itíj jín tiraatévaire'en a'íjna í Ciriístu'u ti ajta í'í Jesús. Ayee nu tejá'amuayu'use'e mú'ejmi, mi sej teitestemua'ame'en pú'een í Dios, mi sej Éfeso é'eche. Nain xu jín araúraste a'ij ti ari tejámua'íjca a'íjna í Ciriístu'u ti ajta í'í Jesús. ² Ajta a'íjn í Dios, í tej rájya'upua jamuan, ajta a'íjn í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta í'í Ciriístu'u, mich'é'e me'íjn rí'í tejamuáacha'íjn, majta amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a.

Jíme'en a'íjna ti jín rí'í titatá'aca a'íjna í Ciriístu'u

³ Tich'é'e rí'í tiraatá'an te'íjna í Dios í ti ya'upuáara'an pú'een í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta í'í Ciriístu'u, a'íné a'íjn Dios, a'í'í pu ayén taatapuaíjve nain tíj na'a ti é'eseijre'e u ta japua ti ij titáaci'iti jamuan í Ciriístu'u.

⁴ Ayee pu ti'ayajna, a'íné jéjcuá ímuá, tí'ij caj xí raatétaahuaca'a í chaanaca í tej yen japuan seijre'e, a'ájna'ímua Dios pu ta'antíhuau jamuan í Ciriístu'u tej ti tiyen urarí'ene'e tá'ara'ani í tatzajta'a, tej ti caí ti'itíj jín auteáturan í jemin. ⁵⁻⁶ A'íné jeíhua pu huápi'í taxé'eve'eca'a, ayée pu titaaxí'epi'íntari'iri'í ti a'íjn rusej tayá'upua á'ara'ani a'íjna jime'e ti Ciriístu'u ayén huárini ti ta jetze me'ecan huámi'íni.

Dios pu ayén titaaxí'epi'íntari'iri'í í ruxí'eví'ira'a jime'e. Ayee éene'e á'ara'ani, tej ti tiyen rí'í tiraatá'an a'íjna jime'e ti jeíhua huápi'í naa seijre'e ti a'íjn Dios ayén rí'í titáacha'íjn. Ajta ruxí'eví'ira'a jín ayén rí'í titáacha'íjn jamuan a'íjna í ti raxí'eve'e, a'íjna í Ciriístu'u. ⁷ A'í'í xaa tiu'utanájchitaca'a a'íjna í tej jín té'echa'íca'a í Dios jemi. Ayee pu a'íjna jín tiu'utanájchitaca'a a'íjna jime'e ti ruxuure'e airáaxire ta jetze me'ecan ti ij Dios ayén titaatá'uuni'í í tej jín jemin auteájturaa. Ayee tu een jén ramua'aree ti Dios rí'í titáacha'í'í ruxí'eví'ira'a jime'e, nain jime'e ti tejé'eseijre'e u ta japua.

⁸ Nain pu ayén taatapuaíjve a'íjna jime'e ti a'íjn nain jín rí'í mé teuúmua'aree, ajta nain jín yaú'ítie a'íjna í Dios. ⁹ Ajta, ayée pu taatá'a tej ráamua'ati ti'ití'í pírici ti rú'avaa a'íjna jime'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e, a'íné ayée pu ra'aránajcheca'a ti ayén huárini tí'ij a'íjn ayén tiraaxí'epi'íntare ti'ití'í jín ti'ítevé'e a'ame í Ciriístu'u.

¹⁰ Ayee pu raaxí'epi'íntare ti ayén éene'e a'ame tí'ij teja'uré'enen a'ájna xicájra'a ti jetzen nain araúrastejsin, ti ij Ciriístu'u hua'amú'úu pu'ene'e a'ame naíjmi'í matíj mana'a pua'amé é'eseijre'e u ta japua, ajta matíj mana'a pua'amé yen seijre'e íyén chaanaca japua.

¹¹⁻¹² Teajta iteen, í tej amuacáí rá'antzaahua te'íjna í Ciriístu'u, Dios pu ajta ta'antíhuau ti ij ti'ití'í táaci'iti jamuan í Ciriístu'u. A'í'í pu jéjcuá ímuá taaxí'epi'íntari'iri'í a'ij ti ayén tira'aránajcheca'a. A'í'í pu a'íjn pú'een í ti Dios nain jín rí'í tiú'uruuren a'ij ti ari ti'íhuaújxi'epi'íntari'iri'í tej ti tiyen rí'í tiraatá'an te'íjna jime'e ti jeíhua huápi'í naa tí'iseijre'e í jemin.

¹³ Seajta mú'een, mi sej siyen ráanamujri'í í niuucari ti ayén ti'ayajna, í ti Dios jín amua'irátuaasin, mú'een xu seajta rá'antzaahua. Ajta,

ayée pu che'atá na'a tejamuaací'i jamuan í Ciríistu'u tǵ ari Dios ayén te'ataújratziiri'i ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén huateáturan mú'ejmi jemi.

¹⁴ Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ii pu a'ín pú'een í ti téjmi jemi huateájturaa, í tej teajta jín ramua'aree ti ayén ti'ayajna ti ti'ití táaci'iti a'ájna xicájra'an ti jetzen Dios titaatátuiire'esin a'íjna jime'e í Ciríistu'u ti ta jetze me'ecan tiu'utanájchitaca'a tej ti rí'i tiraatá'an te'íjna jime'e ti jeíhua huápi'i naa tí'iseijre'e í jemin.

Pablo pu rahuauhuau í Dios jemi ti a'ín ayén hua'atá'acare'en mej temua'a naa rí'i titá'umua'ati

¹⁵⁻¹⁶ A'íj nu jín, tǵ na'a nej amuaací ráanamujri'i sej siyen rí'i rá'astijre'e í tavástar'a, a'íjna í Jesús, seajta siyen rí'i tihuá'ajcha'íi naíjmi'ica a'ímej í teitestemua'ame'en í Dios, tǵ na'a ti yú e'iré'ene, canu ja'anáj raata-puá'ajtaca'a nej niyen tí'ijteujtzi'ire'e í Dios mú'ejmi jime'e, neajta nu rahuauhuau mú'ejmi jime'e.

¹⁷ Aye'e nu nauj niyen rahuauhuau jemin a'íjna ti ya'upuáara'an pú'een í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u. Aye'e nu rahuauhuau ne'íjna í ya'upuáara'an ti huápi'i naa seijre'e ti ij a'ín xiéjniu'ucare'ara'an ayén amuaatá'an sej si rí'i mé titeumuámua'aree, sej si seajta rí'i tiyaú'itíe'e xá'ara'ani a'íjna ti ari huatasejre mú'ejmi jemi sej si siyen tiráamua'ati temua'a naa í Dios.

¹⁸ Aye'e nu neajta rahuauhuau sej si seajta yaú'itíe'e xá'ara'ani tzáahuati'ira'a jime'e í a'amua tzajta'a sej si siyen ráamua'aree ti'ití ti pírici í sej rachú'eve'e, í ti jín amuaatajé í Dios, sej si seajta siyen ráamua'aree a'íj ti een tǵ na'a pu'a'amé ti rí'i huápi'i naa seijra a'ame a'íjna ti huá'aci'iti a'ímej í teitestemua'ame'en í Dios.

¹⁹⁻²⁰ Neajta nu niyen rahuauhuau sej si siyen ráamua'aree ti caí ámitieere'e, ti huápi'i jeíhua raayí'iti í Dios ti ti'itíj jín ayén huáruuren í téjmi tzajta'a a'íjna í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e. Teen tu tiyen rá'atzaahuate'e a'íjna jime'e ti ari jeíhua huápi'i rí'i tiú'uruu í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e a'íjna jime'e a'íj ti huaríj í Ciríistu'u jime'e tí'ij ayén raatarújte huá'a tzajta'a í mi'ichite, ajta ya'uví'iti u ta japua. Tí'ij í án ya'ujra í ipuari japua ruri'írínta'a pújme'en.

²¹ Ciríistu'u pu a'íjna jín te'enteájrapi í ti jaítze'e ve'ée caí máaj ti'ití ti u júte'e é'eseijre'e. A'íi pu jaítze'e ve'ecán jín ti'itéjvee caí máaj ja'atí ti tí'ajta na'ari ja'atí ti ti'ití jín antiújmua'aree nusu tevi ti ca'anéeri jín tiu'utéemua'iti o ja'atí ti a'íjna jín ti'itéjvee ti amuájca jime'e. Jaítze'e pu ajta ayén tiú'ujxe'leve'e í niuucari í tej jín tiyen ratamuá'amua te'íjna í Ciríistu'u caí máaj seij í niuucari í tej jín ja'atí huatamuá'a. Aye'e pu xaa ne'u che'atá een íjii ti me'ecan, ajta ti yú auca'ití a'ame tǵ na'a rusén jime'e.

²² Ajta a'ín Dios, a'íi pu raatá'a ti Ciríistu'u nain jín antiújmua'areere, ajta a'íi pu ra'antíhua'u ti tiu'utévair'e'en a'íjna jime'e ti a'ín pu'éene'e á'ara'ani í hua'amuíu nain jime'e í huá'a jemi í mej e'etiújse'iri mej mi raateánajche í Dios.

²³ Majta a'íime í mej e'etiújse'iri, ayée mú che'atá mana'a ajtémecan a'íjna jetze í hua'amuíu tǵ ja'atí ratéhua'ira'a í ru jetze, a'iné a'íjna í Ciríistu'u ti ajta hua'amuíu pú'een, a'íi pu huá'anaijmire'en nain jime'e. A'iné a'íi pu a'ín pú'een í ti raanaíjmire'en tǵ na'a ti é'eseijre'e ti Dios raatétaahuaca'a.

2

Dios pu nu'u hua'irájtuaa mej mi caí ché'e ti'itíj jín te'uteáturan í jemin

¹ Seajta mú'een, ayée xu 'eene'e sej mi'ichica'a í Dios jemi a'íjna jime'e í sej jín auteájturaa í jemin, ajta a'íjna í sej a'ij pua'a rijcaa. ² Ayee xu a'ij pua'a titetiújcha'lica'a set'ij seuj siyen rijcaa a'ij mej rici íjii a'íime í mej yen japuan seijre'e í chaanaca japua.

A'ájná'imua a'íj xu siyen á'astjire'eca'a se'íjna ti a'ij pua'a een ti ajta a'íjna jín antiújmua'aree ti ayén tihua'uta'a'ájte'en a'ímej í mej xiéjniu'ucari pú'een í mej seijre'e eeca tzajta'a. A'ii pu a'ín pú'een í xiéjniu'ucari ti ari tí'imuari'e huá'a tzajta'a a'ímej í mej huá'a jetze ajtème'ecan a'ímej í mej caí ja'atí á'astjire'e.

³ Teajta iteen, amuacaícan tu naími'i tiyen huá'a jetze ajtème'ecantaca'a a'ímej. Ayee tu che'atá tena'a rá'astjire'eca'a a'ij ti titá'amitiejte'eca'a a'íjna jime'e ti'ití ti huanéj í ta jetze nusu ti'ití ti huatasejre í tamua'atzíira'a jime'e. Tíj na'a ti seijre'eca'a í ta jetze, teen tu raatá'acare'e ti a'ín titaata'a'ájte'en. Ayee tu éene'eca'a matíj í seica í ti Dios puaíjtzí hua'utá'asin.

⁴ Mí ajta Dios, a'íj pu jeíhua huápi'i taataxí'eve. A'íj pu jín, naa pu tá'ancu'uvajxi ruxí'eví'ira'a jime'e. ⁵ Tetí'ij teuj tiyen éene'e tej mi'ichica'a a'íjna jime'e í tej jín auteájturaa í jemin, a'íj pu taatarújta jamuan í Círíistu'u. A'íj pu amua'irájtua a'íjna jime'e ti huápi'i rí'i tejamuájcha'ii ruxí'eví'ira'a jime'e.

⁶ Ajta, Dios pu taajíste jamuan í Círíistu'u. A'íj pu ajta a'íjna jamuan án taja'urá'atzaca'a a'ujna u júte'e a'u ti tí'ajta a'íjna í Círíistu'u ti ajta i'í Jesús. ⁷ Ayee pu een jín huaríj ti ij ayén éene'e á'ara'ani tíj na'a ti yú auca'ití a'ame tíj na'a rusén jime'e. A'íj pu taatasejrate'esin ti rí'i huápi'i titájcha'ii a'íjna jime'e ti a'ín ta japua huaniú a'íjna í Círíistu'u ti ajta i'í Jesús.

⁸ A'íj pu amua'irájtua a'íjna jime'e ti a'ín rí'i tejamuájcha'ii a'íjna jime'e sej rá'antzaahua. Dios pu ayén amuaatá'a ruxí'eví'ira'a jime'e. Caxu rujímua'a sena'a a'ij tirájteu. ⁹ Tí'ij caí ja'atí á'ujtzaahuat'e, a'íj pu jín caí rí'irí ti ja'atí rusej raamuá'itín a'íjna jime'e a'ij ti xí'epi'ín jín rici.

¹⁰ Ayee pu'u na'a, a'iné teen tu te'ín pú'een í Dios ayén rusej táaruurejsin a'ij ti tirá'amitiejte'e. Jéjcuacan pu ayén táaruu í tatzajta'a jamuan a'íjna í Círíistu'u ti ajta i'í Jesús tej ti tiyen huárini a'íjna jime'e ti i'í xí'epi'ín a'ij ti a'ín amuacaícan rí'i tiráaruu téjmi jime'e.

Círíistu'u pu ta'anpuá'ajte yú tatzajta'a

¹¹⁻¹² A'íj pu jín caxu siyen yá'uhua'anan ti a'ájná'imua ayée xu 'eene'e sej caí Círíistu'u jemi huaté'uuca. Ajta mú'een xu caí huá'a jetze ajtème'ecantaca'a a'ímej í mej Israel jetze ajtème'ecan.

Ayej xaa ne'u ti'ayajna, a'íime í mej miyen huataújmua'a tíjín: “I tej ra'antisí'iche í tanavíj”; ayée mú amuaatamuá'a mú'ejmi tíjín “Mí sej caí siyen ra'antisí'iche í runavíj.” Ayee mú tejá'amuaxa me'íjna jime'e sej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. Caxu seajta yá'uhua'anan ti a'ájná'imua, ayée xu caí ajtème'ecantaca'a a'ímej jetze í ti Dios huá'a jemi raateájtuaa í niuucari í ti jín te'ataújratziiri'i ti ayén rí'i tihua'utá'an. Capu ajta mé'e já'ahua'aca'a í sej jín rachú'eve'en. Ajta, capu huatasejre mú'ejmi jemi í Dios íiyen chaanaca japua.

¹³ Mí ajta íjii, mi sej a'imua' a'uté'uuca'a a'u tej teajta iteen jé'eseijre'eca'a, xu'uri vejli'i huaté'uu téjmi jemi a'íjna jime'e ti a'ín

Ciríistu'u ayén a'amua japua huaniú a'íjna jime'e ti ruxuure'e airáaxire. ¹⁴ A'ii pu a'íin pú'een í ti ta'anpuá'ajte yú tatzajta'a naíjmi'ica mú'ejmi, ajta itejmi. A'íi pu ayén táaruu tej ti tiyen sej tena'a teitestemua'ame'en pu'éene'e tá'ara'ani. A'íi pu raaté'uu a'íjna ti te'entanámi'ihuaca'a, a'íjna í tej jíme'en tané'usi'ite'eca'a.

¹⁵ A'íi pu ra'antipué'ajte í rutevij jime'e a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, nain jime'e í mej jín tihua'a'íjmiira. Ayee pu een jín huaríj ti ij ayén huá'uruuren í ru jetze a'ímej í mej hua'apua mej mi sej mana'a teitestemua'ame'en pu'éene'e muá'ara'ani. Ayee pu a'íjna jín huaríj, a'íi pu hua'utéepua'ajte í mej hua'apua.

¹⁶ A'íj pu ajta jín ayén huaríj tej ti teajtáhua'a a'uté'uu tá'ara'ani í Dios jemi í tej hua'apua a'íjna jime'e í rutevij í mej rá'utatai í cúruu jetze. Ayee pu een jín huaríj, a'íi pu ra'antipué'ajte í tej jín tané'usi'ite'eca'a.

¹⁷ A'íi pu mú pa'uvé'emej ti í ayén tejámuaatá'ixaate'en a'íjna jime'e í niuucari í ti jín amua'anpuá'ajte'en mi sej a'ímuá a'uté'uuca'a. Ayee pu che'atá na'a tihua'utá'ixaa a'ímej í mej vejli'i seijre'eca'a a'íjna jime'e í niuucari í ti jín ajta hua'utéepua'ajte a'ímej.

¹⁸ Ayee pu'u, Ciríistu'u ta japua huaniú, tej ti, i tej hua'apua, sej tena'a jín í xiéjniu'ucari tiyen jamuan tiu'utaxáj te'íjna jamuan í tej rájya'upua. ¹⁹ A'íj xu jín caí ché'e se'íin pú'een í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan na'ari a'íime í mej caí a'ij rumuari, sino xu'uri huá'a jetze ajtémecan a'ímej jemi í mej a'uté'uu í Dios jemi. Jee xaa ne'u, xu'uri huá'a jetze ajtémecan a'ímej í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios.

²⁰ Naíjmi'i tu tí'ivaire'e tá'aju'un tíj sej í chí'ij ti tzajta'an é'eseijre'e í Dios. A'íime í ti hua'utajé í Jesús, majta a'íime í mej mejmi'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, ayée mú tí'ivaire'e muá'aju'un tíj tetej ti japuan ájtaavijhua í jaxu'u. Ajta a'íin í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús, a'ii pu a'íin pú'een í tetej ti esquineero jín tí'ivaire'e.

²¹ Naími'i tu tí'tavi'iraxi'isin jetzen te'íjna í Ciríistu'u, teajta naími'i tu huatéju'u tá'aju'un tej ti tiyen tí'ivaire'e tá'ara'ani tíj teyuu ti jetzen Dios huirájcati. ²² Seajta mú'een, jetzen a'íjna í Ciríistu'u, mú'een xu seajta tí'ujvi'iraxi'isin sej si siyen tí'ivaire'e xá'ara'ani tíj chí'ij ti jetzen huirájcati í ruxiéjniu'uca jime'e a'íjna í Dios.

3

Pablo pu nu'u a'íjna jín antiújmua'aree ti raateájtuaani a'íjna í niuucari huá'a jemi í mej caí Israel jetze ajtémecan

¹ A'íj nu jín niyen rici inee, i nej i'i Pablo, i nej neajta aiteánami'i ne'íjna jime'e nej tí'ivaire'e jemin í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús ne'íjna jime'e nej tejá'amua'ixaate'e mú'een mi sej caí Israel jetze ajtémecan.

² Tij secaí seri ráanamujri'i se'íjna jime'e ti Dios ayén r'íi tinaateájtuaa a'íjna jime'e ti ayén tinaa'íjca nej ni tejámuaatá'ixaate'en mú'ejmi. ³ Nu'uri cij caj tejámuaatá'itiiiri'i a'íjna jime'e ti Dios naatasejrate mé jéjre'e tí'ití ti pírici í ti rú'avaataca'a í jemin.

⁴ Set'íj ra'ujliven a'ij nej tejá'amuyu'use'e ne'íjna jetze i yu'uxari, aj xu xaa yaú'itíeé xá'aju'un a'ij nej tiyeú'itie temua'a naa ne'íjna jime'e ti rú'avaataca'a a'íjna jetze í Ciríistu'u.

⁵ Capu xaa ne'u hua'utasejrate a'ímej í seica í teite í mej caí ché'e ye'e já'ahua'aca'a, í mej jécua ímuá seijre'eca'a. Mí ajta íjii, a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén hua'utasejrate a'ímej í mej huaté'uu í Dios

jemi mej mi miyen tiraatévaire'en. A'íi pu ajta ayén tihua'utasejrate a'ímej í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan.

⁶ A'ii pu a'íin pú'een í ti rú'avaataca'a ti a'íime í mej caí Israél jetze ajtème'ecan, ayée pu tihua'aci'iti jamuan a'ímej í mej Israél jetze ajtème'ecan, mej mi naími'i anteújseire'en mej mi miyen 'eene'en mej sejí mana'a teitestemua'ame'en pu'éene'e muá'ara'ani, mej mi naími'i ra'ancuré'an a'íjna ti te'ataújratziiri'i ti ayén riníche'en a'íjna í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús.

⁷ A'íj nu jín niyen te'enteájrupi ne'íjna jime'e nej niyen tí'ivaire'e nej tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e ti jime'en raxa í Dios. A'íi pu ayén r'íi tinájcha'íi a'íjna jime'e ti ayén naatapuaíjve ruxi'eví'ira'a jime'e nej ni niyen tiu'umuári'en ne'íjna jime'e í muári'eri'ire'ara'an í Dios.

⁸⁻⁹ Ayee pu een, nee nu ne'ín pú'een í ti jaítze'e caí ruxe'eve'e mecaí í seica í mej cíleen jín títeté'u'upu'u í Dios jemi. Capu amín a'íj, aúche'e pu Dios ayén r'íi tinájcha'íi ti a'íjna jín tinaa'íjca nej ni tihua'utá'ixaate'en ne'íimej í mej caí Israél jetze ajtème'ecan mej mi ráamua'aree a'íj ti een Ciríistu'u jemi ti tí'iseijre'e, ti caí ámitieere'e naíjmi'i t'íj na'a tí'ípua'amé ti tí'tiaci'iti a'íjna jemi t'íj na'a rusén jime'e, nej ni tihua'utá'ixaate'en naíjmi'ica temua'a naa a'íj ti Dios tiraaxí'epi'intare a'íj ti té'eme a'íjna jime'e í ti rú'avaa. Jéjcuá imuá t'íj na'a ti yú e'íré'ene, a'íi pu rú'avaataca'a í Dios jemi, í ti nain tiú'utaahuaca'a t'íj na'a tí'ípua'amé ti tí'iseijre'e.

¹⁰⁻¹¹ Ayee pu tiraaxí'epi'intare mej mi miyen ra'antícuuna a'íjna í ti rú'avaataca'a a'ímej jemi í mej e'etiújse'iri u teyujta'a mej mi a'ímej hua'usej í mej tí'ajta u ta japua, majta a'ímej í mej tí'tíj jín antiújmua'aree a'uun ti Dios é'eseijre'e, mej mi miyen ráamua'aree ti caí tí'iseicaj na'a í Dios ti jín ayén huar'íj í rumua'atzíira'a jime'e, a'íjna ti jéjcuá imuá ayén tiraaxí'epi'intare t'íj na'a rusén jime'e. A'íi pu ari ra'antic'íi a'íjna jime'e ti a'íin Ciríistu'u, a'íjna í Jesús ti ajta i'i tavástar'a pú'een, a'íi pu ta japua huaniú.

¹² A'íné tu'uri rá'atzaahuate'e te'íjna, ajta a'íjna jime'e ti a'íin Ciríistu'u huam'íi ta jetze me'ecan, a'íj pu jín ari r'í'írí tej ti caí tí'tzi'ine'e ja'anáj ti na'a te'uun e'ará'asti í Dios jemi.

¹³ A'íj nu jín niyen tejá'amuahuavii, sej caí ruxiéemiste'e a'íjna jime'e nej niyen tirajpuaíjzi mú'ejmi jetze me'ecan, a'íné jeíhua pu huápi'í tejá'amuaci'iti ti ayén tí'ineruure.

Ciríistu'u pu nú'u taxe'eve'e

¹⁴⁻¹⁵ A'íj nu jín niyen títunuta jemin í tej rájya'upua í tej jetzen ra'ancuré'a a'íj ti huataújmua'a seij ajta seij í teitestemua'ame'en, í mej u júte'e é'eseijre'e, majta í mej yen chaanaca japua huachéjme, mat'íj mana'a pua'amé í teitestemua'ame'en í Dios.

¹⁶⁻¹⁷ Ayee nu tí'ijhuavii ti a'íin Dios ca'aníjra'a amuaatá'an í a'amua tzajta'a sej si siyen se'íjna jetze araújca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ché'e a'íin Dios ajta ayén r'íi tejá'amuacha'íi a'íjna jime'e ti a'íin amuaaré'epijte a'íjna ti naa je'icáj tí'iseijre'e í jemin, ti ij a'íin Ciríistu'u a'uun a'uteáuran mú'ejmi jemi, a'íjna jime'e sej siyen rá'astijre'e.

¹⁸ Ayee nu neajta tí'ijhuavii sej si siyen amuacá huaújxe'eve'en nain jime'e, sej si seajta siyen nain jín te'utáviicua'í se'íjna jime'e sej huápi'í huaújxe'eve'en, sej si seajta á'iyen se'íjna jetze araújca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si ráamua'aree nain jime'e í ti jín Ciríistu'u

já'amuaxe'eve'e. Tíj na'a a'u ti é'eseijre'e aaté'imua, ajtepuá'imua, aací'imua, a'í pu xaa a'uun e'ará'asti ti ij a'uun amuaaxí'eve'en.

¹⁹ Jee xaa ne'u, ayée nu tí'ijhuavii mú'ejmi jime'e sej si siyen ráamua'aree í ti jín Ciriístu'u já'amuaxe'eve'e, a'íjna ti caí ámitieere'e nain jime'e, tí'ij a'uun a'uteáturan mú'ejmi jemi naíjmi'i tíj na'a í ti jín Dios amuaanaíjmire'en.

²⁰⁻²¹ Ajta a'ín í ti jeíhua huáp'i raayí'ti ti ayén huárini a'íjna jime'e í tej caí raayí'ti tej rahuavii nusu ti caí ayén titá'amitiejte'e a'íjna jime'e ti a'ín tí'imuari'e í ta tzajta'a í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e, tiché'e tiyen rí'i tiraatá'an a'u tej e'etútase'iri í jemin. Jamuan a'íjna í Ciriístu'u ti ajta i'í Jesús, tiché'e tiyen che'atá tena'a rí'i tiraatá'an tíj na'a ti yú auca'ití a'ame tíj na'a rusén jime'e. Yee pu icu. Ché'e ayén teja'uré'enen.

4

Naími'i mú seíj mana'a teitestemua'ame'en pú'een í Dios a'iné xiéjniu'ucare'ara'an í Dios hua'upuá'ajte

¹ A'íj nu jín, inee, i nej aiteánami'i a'íjna jime'e nej ravaire'e í tavástarala, ayée nu tejá'amuahuavii sej si siyen rí'i titetiújcha'í a'íj ti tiraavíjte'e a'iné Dios pu amuaatajé.

² Sej si caí ti'tíj jín á'ujtzaahuat'e sino ayée xu'u cumu sej caí ti'tíj jín ti'itéjvee. Sej si huá'ancu'uvajxi'in sej si te'utáviicua'í seíj seaíja seíj a'íjna jime'e sej huaújxe'eve'en.

³ Setá'aj huatéujca'anen sej si seuj seíj sena'a teitestemua'ame'en pú'eene'en a'iné a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu rí'i tejamuáaseire'esin a'íjna jime'e ti ari amua'anpuá'ajte.

⁴ Ayee pu'u tí'een, a'iné seíj mu'u í teitestemua'ame'en í mej yen seijre'e, ajta seíj pu'u í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. Ayee pu che'atá na'a een ti seíj na'a a'íjna sej jetzen rachú'eve'e a'íjna ti jín amuaatajé í Dios.

⁵ Seíj pu'u í tavástarala, ajta seíj pu'u a'ín pú'een í tej rá'atzaahuat'e, ajta seíj pu'u jín í niuucajtze'en í mej jín muá'í'ivijhuaca'a. ⁶ Ajta seíj pu'u í Dios, í tej naími'i rájya'upua. A'í pu nain jín antiújmua'aree. A'í pu ajta nain jín tí'imuari'e tí'ij nain tiu'unalíjmi'ire'en. A'í pu ajta naíjmi'i jemi seijre'e itejmi jemi.

⁷ Ajta itejmi, ayée pu títaatapuaíjve í Ciriístu'u seíj ajta seíj a'íjna í ti jín rí'i tí'itacha'íca'a a'íj ti a'ín títaaxí'epi'intari'iri'i. ⁸ A'íj pu jín ayén té'eyu'usi'i tíjín:

Tí'ij nu'u a'ín a'ujnéj u ta japua,
a'í pu nu'u huaja'uvi'ití a'ímej
ti ij hua'iteáanan naíjmi'ica
í ti hua'utéemua'iti.

A'í pu ajta nu'u hua'uré'epijte a'ímej
í rute'ítestemua'a a'íjna
ti jín rí'i tíhuájcha'íca'a.

⁹ Ajta a'íjna i niuucari ti ayén raxa yee: “A'í pu nu'u a'ujnéj u ta japua”, ¿a'iné huataújmua'a a'íjna? ¿Ni qui ayén huataújmua'a yee a'í pu ajta amuaacá yé ve'ecáane liyen chaanaca japua? Jee xaa ne'u, ayée pu tí'ayajna ti ayén huataújmua'a.

¹⁰ A'íjna ti yé ve'ecáane, a'í pu a'ín pú'een í ti a'uun a'ujnéj anná'imua u ta japua ti ij raanaíjmire'en tíj na'a ti tí'ipua'amé ti nainjapua tí'iseijre'e.

¹¹ A'íi pu a'íin pú'een í ti seica antíhuau, mej mi te'enteáruite me'íjna jime'e í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, ajta seica, mej mi miyen tiu'utévaire'en me'íjna jime'e mej tiu'utaxáí Dios jetze me'ecan. A'íi pu ajta seica antíhuau mej mi miyen á'ujjuhua'ane'en mej ti-hua'utá'ixaate'en í teite í niuucari ti jín Dios hua'irátuasin, ajta seica, mej mi miyen me'íjna jín antiújmua'areere mej mi r'íi tihuá'ucha'in í mej e'etiújse'iri. Ajta seica, a'íi pu ayén tihua'utá'a mej mi tihuá'umua'aten í teite.

¹² Aye pu een jín hua'antíhuau mej mi r'íi huá'uruuren í huá'a tzajta'a í mej huaté'uu í Dios jemi, mej mi a'íime majta tiu'utévaire'en a'íjna jime'e mej mi tiújvi'iraxi'in jamuan í Ciríistu'u. ¹³ Aye tu een jín huarín, aj tu xaa e'ará'asti tej ti seíj tena'a jín rá'antzaahuate'en, tej ti tiyen che'atá tena'a ráamu'a'ati te'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios. Aj tu xaa, nain jín teri huavaújse a'íjna jime'e tej teri tiu'unaíjmire a'íj ti Ciríistu'u titaaxí'epi'íntari'iri'í tej ti tiyen 'eene'en tíj ajta a'íin een.

¹⁴ Aye tu teajta te'íjna jín huarín, catu ché'e tiyen 'éene'e tá'aju'un matíj í tí'iríi mej mana'a tejá'unamuajran, me'íjna jime'e mej caí xí ramua'aree yee ayé pu tí'ixi'epi'in o capu ayén tí'ixi'epi'in. Catu ché'e tiyen cha'a tena'a titeejú'un tíj í jaitiri ti a'íin eeca ayén ráatajchi a'u ti na'a pújme'en. Capu ché'e rí'iríista a'ame mej mi miyen chá'a mana'a titáacuanamuan me'íjna jime'e a'íj ti tihua'aráanajche mej titá'ixaate'en a'íime í teteca í mej raayí'iti temua'a naa mej jín e'íhuácuanamuan me'íjna jime'e ti hua'itzi na'a pú'een.

¹⁵ Mí teajta iteen, ayé tu tí'ixáata tá'aju'un jé'iyecan jime'e a'iné tétaxe'eve'e. Aye tu een jín huarín, aj tu xaa nain jín tí'tavi'iraxi'isin jamuan í ti tamu'úu pú'een, ti í'í Ciríistu'u.

¹⁶ Ajta a'íjna jetze, naíjmi'ica pu ayén vaujsi'í í ruteítstemua'a, ajta naíjmi'í mú tiújvi'iraxi'isin nainjapua tíj mana'a mej antiújna'amiche. Aye pu té'eme a'íjna jime'e mej huaújxe'eve'en seíj majta seíj, ajta a'íjna jime'e matíj mana'a pua'amé miyen tí'imuari'e me'íjna jime'e a'íj ti tihua'ucí'í seíj ajta seíj.

A'íi mú nu'u jéjcuatze'en seijre'e í Ciríistu'u jemi

¹⁷ A'íj nu jín, niyen tejá'amua'ixaate'e. Aye nu tejá'amua'íjcate'e í tavástara'a jetze me'ecan sej si caí ché'e siyen titetiújcha'íi matíj a'íime í mej caí Israél jetze ajtémecan. Capu tí'itíj vaire'e í huá'amua'atziira'a.

¹⁸ Camu r'íi tiyeú'ítie, majta a'imúa mú a'uteájturaa a'u ti caí é'eseijre'e í Dios ti í'í ruuri, a'íjna jime'e mej caí ramua'aree a'íj ti een í Dios jemi me'íjna jime'e mej ra'antaná í ruxíejniu'uca.

¹⁹ Camu ché'e rutévi'ira'a. A'íj mú jín miyen huataúra'a mej miyen huárini a'íj ti tihuá'amítiejte'e, tí'ití ti hua'aráanajche í huá'a tzajta'a mej mi nain jín tiú'uxana'acira'aten. Majta me'ín, camuché'e á'ujcu'uvéé ráahuausin mej majtáhua'a miyen a'íj pua'a huárini.

²⁰ Mí seajta mú'een, caxu siyen raamuá'a se'íjna jemi í Ciríistu'u, sej si siyen che'atá sena'a a'íj pua'a huárini matíj a'íime.

²¹ Ayej ne'ase xu'uri ráamu'a'areeri'í, ti ajta a'íin tejamuaamuá'ate tzáahuatí'ira'a jime'e a'íj ti een a'íjna jemi í Jesús.

²² Aye pu tejamuaamuá'ate a'íjna jime'e a'íj sej sejmí'í titetiújcha'íica'a, sej si yá'uhua'axin a'íj sej sejmí'í titetiújcha'íica'a, a'iné ayé pu a'íj pua'a á'amuaruurejca'a a'íjna jime'e ti á'amuaacuanamuajca'a a'íjna í á'amua'atziira'a ti tí'íhua'ítaca.

23-24 Ajta, sej si siyen huaujjéjcuare'en se'íjna jime'e a'ij sej mé titeumuámua'aree sej si siyen rí'i titetiújcha'íi a'ij ti tejámuaax'íepi'intari'iri'i sej si siyen 'eene'e xá'ara'ani t'íj í Dios ti nain jín ayén rici tzáahuati'ira'a jime'e a'ij ti tiraavíjte'e, ajta a'íi pu urar'íen.

25 A'íj pu jín, ayén ruxe'leve'e sej raatapuá'ajta sej caí siyen tiú'ujcuanamua, sino ayée xu jé'iyecan jín tiraata'ixaate'en í ruxí'ej tevi, a'iné naími'i tu sej tena'a jetze ajtémecan í teitestemua'ame'en.

26-27 Tí pua'a siyen ti'it'íj jín huataníniu'ucacu, caxu se'íjna jín ti'it'íj jín auteáturaave'en í Dios jemi. Caxu seajta siyen á'ateevi'in sej seri níniu'ucacu ti'it'íj jime'e. Ayee nu tejá'amua'íjcate'e sej caí raatá'asin ti a'ín tiyaaru'u ayén avíitzi jín huatasej're'en mú'ejmi tzajta'a.

28 Ajta a'íjna ti ti'inahua'ara, ayée pu ruxe'leve'e ti caí ché'e tí'inahua'aj sino ché'e rumuájca'a jín tiu'umuári'en ti'it'íj ti a'ij tiratéva'iri ti ij ayén ti'it'í huamuá'itín í ti jín hua'utévaire'en a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i.

29 Caxu ti'it'í xajta ti a'ij pua'a namuaj're'e, ajta ti caí ti'it'íj vaire'e sino a'íj xu'u huataxáj í niuucari ti i'í xí'epi'in a'íjna jime'e ti hua'atéva'iri mej mi jaítze'e yaú'itíeé muá'ara'ani a'ij ti tihuá'aturaate'e, ti ij ajta rí'i tihua'utá'an a'ímej í mej ranamua. 30 Caxu seajta a'ij pua'a tiraatá'an í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íjna ti rujámua'a amuaat'huii ajta na'a caí teja'uré'enen a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios amua'irátuaasin.

31 Setá'aj raatapuá'ajta nain jime'e í sej jín a'ij pua'a mé titeumuámua'aree, na'ari í sej jín tí'ijjaaxiejte'e nusu í sej jín níniu'ucacu ca'ín í sej jín hua'ataj'íivi í teite o sej jín a'ij pua'a tihuá'axa. Nain t'íj na'a ti a'ij pua'a een, setá'aj siyen raatapuá'ajta. 32 Setá'aj rí'i titetiújcha'íi, seajta ahuaújcu'uven sej seajta sej. Setá'aj siyen tiu'utaúruuni'i sej seajta sej a'iné Dios pu ajta tejámuaatá'uuni'iri'i a'íjna jime'e ti Ciríistu'u a'amua japua huaniú.

5

A'ij mej ye'í rí'i ti'tiújcha'íi muá'ara'ani a'ij ti tí'ijxe'leve'e í Dios

1 A'íj xu jín siyen tite'ehuaújca'anen sej si siyen rí'i tite'urarí'eene'en í ru tzajta'a a'ij ti te'urar'íen í Dios, a'iné xu'uri yaújmu'a'ame'en pú'een í Dios ti já'amua'leve'e. 2 Setá'aj siyen rí'i titetiújcha'íi se'íjna jime'e sej huaújxe'leve'e a'iné Ciríistu'u pu ayén che'atá na'a taataxí'eve. A'íi pu huataújmuai'ivejtaca'a ta jetze me'ecan í Dios jemi. A'iné a'íi pu a'íjna jín rí'i tiraatá'a í Dios, a'íj pu jín ayén éene'e seij're'e t'íj muai'ivéjri ti naa teáar'íe u ta japua a'íjna jime'e ti a'ín ayén ta jetze me'ecan huaniú.

3 Caxu a'atzu raatá'acare'en ti ayén huárini mú'ejmi tzajta'a sej huaújxana'acira'aten na'ari sej ti'it'í jín a'ij pua'a huárini nusu sej huápi'i ranecua'atze í tumín. Capu xaa ne'u ayén tiraavíjte'e mej miyen huárini a'íime í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios, í ti hua'utehuii í ru jemi.

4 Caxu seajta hua'atá'acare'en mej miyen tí'ixajta niuucari jime'e ti a'ij pua'a namuaj're'e na'ari ti caí ti'it'íj vaire'e nusu í mej jín tité'exieehuari'i. Capu a'atzu i'í xí'epi'in mej miyen a'ij pua'a tí'itejeeve sino miché'e rí'i tiraatá'an í Dios.

5 Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna, ti pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a tí'itevistáa a'íjna jime'e ti tiú'ujxana'acira'aten nusu a'íjna jime'e ti a'ij pua'a mé teuúmua'aree ca'ín a'íjna jime'e ti huápi'i raxí'leve'e ti jeíhua tí'ijcha'íi, capu ja'anáj raci'iti ti a'íjna a'uun a'uteáru'te Dios ti é'esiej're'e a'ájna í xicájra'a ti jetzen tiu'uta'aíjta a'íjna í Ciríistu'u, a'iné a'ín ti huápi'i

raxí'eve'e ti jeíhua tí'ijcha'íi, ayée pu seijre'e í Dios jemi tǵ seǵ ti ayén rana'amiche tí'ití ti caí Dios pírici.

⁶ Caxu raatá'acare'en ti ja'atí amuáacuanamua a'ǵjna jime'e í niuucari ti hua'itzi na'a pú'een, a'iné Dios pu jeíhua huápi'í puaǵtzi hua'utá'asin a'ǵmej í mej miyen tí'ihua'itaca. A'íi mú a'ǵin pú'een í mej caí rá'astijre'e í Dios. ⁷ A'ǵ xu jín, caxu hua'ajteánaxcan a'ǵmej.

⁸ A'ǵná'imua xu seajta siyen titetiújcha'íica'a matǵ a'ǵime í mej tǵca'amiste'e á'ujuhua'an. Mí seajta íjii, ayée xu een matǵ a'ǵime í mej néeriste'e á'ujuhua'an. Ayee xu seri 'een a'ǵjna jime'e ti Ciriístu'u a'amua japua huaniú. A'ǵ xu jín, seuj siyen rǵ'í huárini matǵ a'ǵime í mej néeriste'e á'ujuhua'an.

⁹ Ayee mú xaa ne'u rǵ'í titetiújcha'íi í mej néeriste'e á'ujuhua'an mej miyen nain jín rici ti xǵ'epi'in jime'e, majta miyen rici a'ǵ ti tiraavǵte'e, ajta ti tzáahuati'ira'a jime'e seijre'e.

¹⁰ Setá'aj seajta ráahuauuni sej yaú'itíeé xá'ara'ani a'ǵ sej rǵ'í tiraatá'an í Dios.

¹¹⁻¹² Caxu a'atzu hua'ajteánaxcan huá'a jemi í mej miyen a'ǵ pua'a titetiújcha'íi í mej tǵca'amiste'e á'ujuhua'an, sino ayée xu hua'utaseǵrate'en ti caí tí'itǵ vaire'e a'ǵ mej rici, a'iné ayée pu tiu'utévi'iraste'e ti ja'atí ayén tí'ixajta a'ǵ mej avíitzi jín rici a'ǵime í mej caí ja'atí á'astijre'e.

¹³⁻¹⁴ Mí ajta, naǵmi'í pu huataseǵre'esin a'ǵ ti een ti pua'a ja'atí raatétatzavi'í, a'iné a'ǵjna í tatzari, nain pu jín tí'iseijrata a'ǵ ti een. A'ǵ pu jín, ayén té'eyu'usi'í tǵjín:

Huatájisi mi pej i'í cutzú.

Ajta ajchesi amájna huá'a tzajta'a í mi'íchite.

Ajta a'ǵin Ciriístu'u pu muatétatzavi'ira.

¹⁵ Rǵ'í xu'u mú'een, sej si siyen rǵ'í titetiújcha'íi matǵ a'ǵime í mej rǵ'í me titeumuámua'aree. Caxu siyen 'eene'en matǵ a'ǵime í mej seicié me titeumuámua'aree. ¹⁶ Setá'aj siyen ahuaújca'anen sej si nain jín siyen huárini a'ǵ ti tí'ixǵ'epi'in íjii ti auj huaxǵ'epi'in a'iné a'ǵ pua'a mú miyen rici í mej huáteemua íjii.

¹⁷ A'ǵ xu jín, caxu seicié me titeumuámua'aree sino ayée xu ahuaújca'anen sej si siyen yaú'itíeé xá'ara'ani a'ǵ ti tí'ijxe'eve'e í tavástar'a. ¹⁸ Caxu siyen ta'aruu a'iné ti pua'a siyen huárini, a'ǵ pu pua'a á'amuaruuren ajta secaí nain jín á'uveti. Mí seajta mú'een, setá'aj nain jín araújca'anen se'ǵjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

¹⁹ Setǵ'ij u e'letíújseire'en, setá'aj siyen tí'ihuaúrixaate'en se'ǵjna jime'e í chuicari í sej seajta jín tí'icuiina, seajta í sej jín rǵ'í tiraatá'an í Dios. Setá'aj siyen tiu'utáchuica, seajta tiu'utácuina í a'amua tzajta'a sej si siyen rǵ'í tiraatá'an í tavástar'a.

²⁰ Seajta, setá'aj siyen huárini ja'anáj ti na'a sej tí'ijteujtzi'ire'e í Dios í tej rájya'upua nain jime'e ti tí'iseijre'e niuucajtze'en í tavástar'a, a'ǵjna í Jesús ti ajta i'í Ciriístu'u.

A'ǵ mej ye'í rǵ'í titetiújcha'íi muá'ara'ani a'ǵime í mej víche'ejme

²¹ Setá'aj siyen huárini sej siyen huataúra'an sej huaújvaire'en seǵ seajta seǵ se'ǵjna jime'e seǵ rá'astijre'e se'ǵjna í Ciriístu'u.

²² Seajta mú'een, mi seǵ víche'ejme, setá'aj siyen huataúra'an sej siyen che'atá sena'a hua'ará'astijre'en í rucná'astemua'a setǵ seri tirá'astijre'e se'ǵjna í tavástar'a. ²³ Ayee xu een jín huárini a'iné a'ǵin í cína'ara'an

í 'híta'a, ayée pu che'atá na'a te'entiújmua'aree a'íjna jemi í ti ratévi'itín t'íj ajta a'íin Ciríistu'u te'entiújmua'aree na'íjmi'íca jemi í mej e'etiújse'iri í jemin. Ajta Ciríistu'u pu hua'íratuaasin.

²⁴ Me'ecui xaa, a'iné a'íi mú rá'astijre'e me'íjna í Ciríistu'u a'íime í mej e'etiújse'iri í jemin, ayée pu che'atá na'a ruxe'eve'e mej mi a'íime í mej víche'ejme mej mi hua'ará'astijre'en a'íimej í rucína'astemua'a nain jime'e.

A'ij mej ye'í r'íi titetiújcha'íi muá'ara'ani a'íime í mej néjne'ichejme

²⁵⁻²⁶ Seajta mú'een, mi sej huá'acinastemua'a pú'een, setá'aj siyen che'atá sena'a huá'axe'eve'e í ru'íjta'amua'a t'íj ajta a'íin Ciríistu'u tihua'utaxí'eve a'íimej í mej e'etiújse'iri í jemin. A'íi pu ajta huataúra'a ti huámi'íni huá'a jetze me'ecan ti ij ajta rujímua'a hua'utehuii í ruteítstemua'a. A'íi pu hua'ujéjcuare a'íjna jime'e ti huá'ari'iri'í í mej jín auteájturaa í jemin. A'íi pu ajta r'íi huá'uruu í huá'a tzajta'a a'íjna jime'e mej rá'antzaahua me'íjna í niuucari ti a'íin raateájtuaa huá'a jemi.

²⁷ A'íi pu Ciríistu'u ajta huataújtuiire'esin í ru jemi. Ayee mú seíire'e muá'aju'un t'íj ja'atí ti síicu'uri jín ucaújchejte ti caí a'atzu ti'it'íj cámejjri'í, ti caí a'atzu huatétzu'uta, ti caí ti'it'íj tirá'aturaate'e. Ayee mú naa seíire'e muá'aju'un t'íj ti'it'íj ti témaxcava'ara'a. Naa mú urarí'ene'e muá'aju'un, majta camu ti'it'íj jín a'aturáa muá'aju'un t'íj caí ja'atí ti'it'íj jín huá'a jetze te'ujpuá'ajte'en.

²⁸ Ayee pu ruxe'eve'e mej mi a'íime í mej neíche'ejme miyen che'atá mana'a tihua'axe'eve'e í ru'íjta'amua'a mat'íj majta tiú'ujxe'eve'e í ru jetze. A'ín ti ayén raxí'eve'e í ru'íj, a'íi pu ajta ayén ruxe'eve'e ruse'íj.

²⁹ Ayee pu'u tí'een, a'iné capu ja'atí ja'anáj ayén rájcha'íire'eca'a í rutevij, sino a'íi pu ti'íjmicua, ajta r'íi pu ayén che'atá na'a raaxá'apuai t'íj ajta a'íin Ciríistu'u r'íi tihua'axá'apuai a'íimej í mej e'etiújse'iri í jemin.

³⁰ Teen tu xaa títavi'iraxi jamuan a'íjna í Ciríistu'u. ³¹ Ayen t'íjín: "A'íj pu nu'u jín, ja'atí pu ayén mé rúujisin í rutáàta, ajta í runáàna ti ij nu'u huaténe'iche a'íjna jamuan í ru'íj. Majta nu'u a'íime í mej hua'apua, ayée mú nu'u se'íj mana'a teitejra'a pu'eene'e muá'ara'ani." Yee pu'u xaa ne'u.

³² A'ii pu pú'een ti'it'íj ti huápi'íi ruxe'eve'e ti ajta avíitzi jín ayén tí'een. Mí neajta inee a'ij nu jime'en ti'íxa ne'íjna í Ciríistu'u, neajta ne'íimej jime'e í mej e'etiújse'iri í jemin.

³³ Mí seajta mú'een, set'íj sena'a sej neíche'ejme, ayée pu tiú'ujxe'eve'e sej siyen che'atá sena'a huá'axe'eve'e í á'amua'íjste'emua'aca set'íj seajta tiú'ujxe'eve'e í rutevij jetze. Ajta a'íime í mej víche'ejme, ayée pu ajta tiú'ujxe'eve'e mej hua'ará'astijre'en í huá'acinastemua'a.

6

A'ij mej ye'í r'íi titetiújcha'íi muá'ara'ani a'íime í mej yaújmua'ame'en pú'een

¹ Seajta mú'een, mi sej i'íi ti'írii, setá'aj hua'ará'astijre'en í ruvaújsimua'a a'iné ayée pu tiraavíjte'e í tavástara'a jemi. ² Ayen t'íjín: "Patá'aj nu'u r'íi tihua'utá'an í a'atáàta, ajta a'anáàna." A'ii pu a'íin pú'een í niuucari ti jín Dios te'ataújratiiri'í ti'it'íj jime'e ti pua'a ja'atí ayén ra'ará'astijre'en. ³ Ajta ayén t'íjín: "T'í ij temua'a naa timuáavaire'en, pej pi pajta nu'u á'ateevi'ín pej ruuri puá'ara'ani íiyen chaanaca japua."

4 Seajta mú'een, mi sej huá'aya'upua pú'een, caxu muári'eristan í ruyaujmua'a jemi mej mi caí huataniú'ucan, sino rí'i xu tihua'ucha'in. Sej si tihua'umua'aten, seajta tihua'utá'ixaate'en temua'a naa a'ij ti tí'ijxe'eve'e í tavástarala.

5 Seajta mú'een, mi sej ca'anéri jín tí'ivaire'e se'j jemi, setá'aj hua'ará'astijre'en a'ímej í mej íyeyen chaanaca japua tejá'amua'ijte'e. Setá'aj siyeyen che'atá sena'a hua'ará'astijre'en set'j seajta tirá'astijre'e tzáahuati'ira'a jime'e se'íjna í Ciriístu'u, a'íjna jime'e sej rí'i huataújseijrata, seajta siyeyen tí'tzi'ine'e ti pua'a secaí nain jín te'ará'asten.

6 Setá'aj siyeyen a'ujca'anéecan jín tihua'utévaire'en a'ímej í mej tejá'amua'aijte'e ti pua'a miyeyen tejá'amuaseij nusu mecaí. Setá'aj siyeyen che'atá sena'a tihua'utévaire'en set'j seajta tiraatévaire'en se'íjna í Ciriístu'u. Setá'aj siyeyen se'íjna jín araúrasten a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios nain jime'e a'achú sej ú'ucaca'ane í ru tzajta'a.

7-8 Setá'aj siyeyen che'atá sena'a ruxí'evi'ira'a jime'e tihua'utévaire'en yee cumu tavástarala jemi xu tí'ivaire'e. Jee xaa ne'u, caxu teteca sena'a jemin tí'ivaire'e a'iné ayée xu ramua'aree ti a'ín tavástarala ayén tiraatapuaíjve'esin naijmi'ica a'ij ti tí'tí huáruu ti i'i xí'epi'in. Capu amán a'ij ti pua'a a'ín ja'atí ca'anéri jín tí'imuari'e nusu ayén ruxí'evi'ira'a jín tí'ivaire'e.

9 Seajta mú'een, mi sej tihua'aijte'e, ayée xu che'atá sena'a rí'i tihua'ajcha'í a'ímej í mej mú'ejmi jemi tí'ivaire'e. Caxu huá'aneche a'iné xu'uri ramua'aree ti a'ín ti a'uun é'eseijre'e u ta japua, a'ij pu tihua'aijte'e a'ímej í mej mú'ejmi jemi tí'ivaire'e. A'í pu ajta tejá'amua'aijte'e mú'ejmi. Ajta í jemin, nai'mi'i xu ruxí'ej 'een, mi sej tihua'aijte'e, seajta mi sej ca'anéri jín tí'imijhuaca.

Jíme'en í tej jín tiu'utése'en

10 Tíj íjii, setá'aj siyeyen huateújca'anen a'íjna jime'e sej jetzen araújca'anen í tavástarala sej nain jín tiu'utémua'itín í muári'eri'ire'ara'an jime'e. 11 Setá'aj rí'i titecaujnan nain jime'e í ti Dios raateájtuaa mú'ejmi jemi í sej jín tí'itese'e tíj ajta xantaaru'u ti nainjapua cauñnan, sej si te'utáviicua'i nain jime'e ti tiyaaru'u avíitzi jín tiraaxí'epi'intare a'ij ti huárini ti amuaatémuaitín.

12 Ayee xu huárini a'iné catu xaa ne'u a'ímej jamuan tí'itese'eca'a í teteca sino huá'a jamuan a'ímej í mej tí'itíj jín antiújmua'aree, majta a'ímej í mej tí'aijta, a'íme í xíejniu'ucari í mej a'ij pua'a 'een, í mej majta títetateí tí'itíj jime'e ti tíca'amiste'e seijre'e íyeyen chaanaca japua, ajta í mej é'eseijre'e u ta japua.

13 A'ij xu jín nainjapua cauñnan se'íjna jime'e ti Dios raateájtuaa mú'ejmi jemi sej si jín tí'itese'e tí'ij a'ájna teja'uré'enen í xicaj ti jetzen huataseijre'en a'íjna ti a'ij pua'a een. Ayee xu huárini ti ij caí a'ín mé jamaútaxin a'u sej a'uté'uuca'a. Seajta mú'een, set'íj seri raatéemua'iti, ayée xu huárini, setá'aj se'uun a'uté'uu pua'acivé xá'ara'ani.

14 Ayee xu se'íre'e xá'aju'un, nain í sej siyeyen tiu'utaxáj, jé'iyecan xu jín siyeyen raataxáj. Ajta nain a'ij sej rici, ayée xu siyeyen raruuren a'ij ti tiraavíjte'e í Dios jemi. A'ij pu xaa ayén tejámuaatévaire'esin tíj ajta tí'ivaire'e a'íjna í puaasi ti jín avá'ujjicicé í xantaaru'u, ajta a'íjna ti jín antaújnaamua í rútaavítze'e.

15 Setá'aj siyeyen che'atá sena'a rí'i huaújruren tíj ajta se'j ti ri'éene'e jín ajtaújca'acaite'e ti í a'uun japon é'eye'ive a'u ti a'ij pua'a jau'én. Setá'aj

siyen huateújca'anen sej si siyen te'utáviicua'i sej tihua'utá'ixaate'en í teite se'íjna jime'e í niuucari ti jín Dios hua'anpuá'ajte'esin. ¹⁶ Seajta se'íjna jime'e, setá'aj siyen huárini, setá'aj nain jín rá'antzaahuate'en í tavástar'a. Ayeé xu een jín huarín, mú'leen xu raay'íitihua'an sej huateújnan tí'ij cáí tí'itíj jín amua'antipua'ajte'en a'íjna í tiyaaru'u.

¹⁷ Setá'aj seajta ra'ancuré'an a'íjna ti jín Dios amua'irátuaasin. Ayeé pu tejámuaatéva'iri tíj ajta tiraatéva'ire í xantaaru'u a'íjna ti jín utemúucu'utzi. Ajta í'i, setá'aj siyen ru'itéchueeca a'íjna í chuun tí ruxí'ejta'a ajcamímijmee tí amuaatáchuiite'esin a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. A'íjna tí ruxí'ejta'a ajcamímijmee, a'íi pu a'ín pú'een í niuucari tí jetzen raxa í Dios.

A'íné een jime'e miyen huatéjniuuni, ajta a'ij mej ye'í huárini

¹⁸ Setá'aj siyen araujca'anen se'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios sej si rahuauca í Dios jemi tí'ij pí na'a se'íjna jime'e nain tí'ití ti a'ij tejamuá'aturaate'e. A'íj xu jín, seúche'e xu atanéjne'ere. Caxu raxíéhuata sej siyen huá'a jime'e rahuauca í Dios jemi naíjmi'lica a'ímej í mej huaté'uu í Dios jemi.

¹⁹ Setá'aj siyen rahuauca í Dios jemi neetzi jime'e tí ij a'ín Dios ayén naatá'an a'ij nej niyen tiu'utaxáj ja'anáj tí na'a, nej ni niyen tihua'utá'ixaate'en í teite, nej ni niyen cáí tí'itziine'e tí'ití jime'e nej niyen tihua'utá'ixaate'en ne'íjna jime'e tí é'aviitzi'í a'íjna jime'e a'ij tí Ciríistu'u ta japua huaniú.

²⁰ A'íj nu jín neri aiteánami'í ne'íjna jime'e nej tihua'ixaate'e í teite í Jesús jetze me'ecan. Setá'aj siyen tí'ijhuaviira í Dios jemi nej ni cáí tí'itziine'e tí'itíj jime'e nej tihua'utá'ixaate'en a'ij tí ayén tínaavíjte'e ineetzi nej niyen huárini.

Pablo pu huá'ateujte'e, ajta ra'antipua'ajte

²¹ Ajta a'ín Tíquico, í ne'íhuaara'a í nej raxí'eve'e tí ayén che'atá na'a té'atzaahuate'e í tavástar'a jemi netíj inee, a'íi pu cáí tí'itíj jín até'itzea'ara í Dios jemi. A'íi pu nain tejámuaatá'ixaate'esin sej si ráamua'aree a'ij tí tí'inevaire'e, sej si seajta ráamua'aree a'ij nej ríci.

²² Ayeé nu een jín mú'ejmi jemi raata'ítí sej si ráamua'aree a'ij tí tí'itavaire'e, tí ij ajta a'ín rí'í tejámuaatá'an.

²³ Ché'e Dios hua'utéjpua'ajte'en naíjmi'lica í sej ru'íhuaamua'a. Ajta a'ín í Dios í tej rájya'upua, ajta a'ín í tavástar'a, a'íjna í Jesús tí ajta í'í Ciríistu'u, míché'e me'ín amuaataxe'eve'en a'iné mú'een xu té'atzaahuate'e.

²⁴ Ché'e a'ij tihua'avaire'e naíjmi'lica í mej rusén jín raxí'eve'e me'íjna í tavástar'a, a'íjna í Jesús tí ajta í'í Ciríistu'u.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'imej í mej Filipos a'uchéjme'ecaa

Pablo pu huá'ateujte'e

¹ Inee, i nej i'li Pablo, ajta a'íjna i Timoteo, iteen i tej ravaire'e te'íjna í Jesus í Ciríistu'u, ayée tu tejá'amuayu'use'e naíjmi'lica mú'een, mi sej rá'atzaahuat'e se'íjna í Jesus í Ciríistu'u, majta me'íime í mej tejá'amua'ajjte'e, majta me'íime í mej tejá'amuavaire'e ti'itij jime'e. Naíjmi'lica tu tejá'amuayu'use'e mi sej Filipos a'uhuachéjme.

² Ché'e a'ín Dios í ti tá'íya'upua, ajta a'ín í tavástar'a a'íjna í Jesus ti ajta i'li Ciríistu'u, miché'e me'ín rí'í tejá'amuacha'í muá'ara'ani, miché'e majta amua'anpuá'ajte'en í á'amua'axiejniu'uca jetze mi sej mu'í, sej si x'í'epi'ín ru'ihuaamua'a xá'ara'ani temua'a naa.

Pablo pu huá'ahuaviitze'e a'íime í mej té'atzaahuat'e

³ Jé'ecan nu netémua'ave'e í Dios jemi ja'anáj ti na'a nej huáhuau í Dios jemi mú'ejmi jime'en net'íjta amua'utámua'aree. ⁴ Ja'anáj ti na'a nej huahuauca í Dios jemi naíjmi'lica jime'e mú'een, jé'ecan nu tí'ijteujtzi'ire'e í Dios jemi net'íjta á'amuaamua'areere.

⁵ Ayee nu'u caj tí'irici inee a'íjna jime'e í sej naatévai tej ti hua'utá'ixaate'en í teite te'íjna í niuucari ti jime'en raxa í Dios. Senaatévai í jéjcuu, seajta íjii. ⁶ Nee nu neajta jépi'ín tejá'umua'aree ti a'íjna í ti a'utéjche ti rí'í amuáaruuren í a'amua tzajta'a, a'í pu xaa ne'u raanaíjmire'esin a'íjna xicájra'a jetze tí'ij ajtahua'a uvé'enen a'íjna í Jesús ti ajta ayén ántehuaa í Ciríistu'u.

⁷ Ayee pu tiraavíjte'e nej niyen tí'ihuánmua'aten mú'ejmi jime'e a'iné mú'ejmi nu a'amua jemi á'anca'ane. Ti pua'a niyen í'inami'ihua, na'ari ti pua'a nej a'íjna jetze huatániuni í niuucari ti a'íjna jetze raxa í Dios, na'ari niyen tiraataxáj yee temua'a pu i'li x'í'epi'ín amijna i niuucari, naími'i tu ra'ancuré'a'ave í tej jín rajpuaitzi, teajta a'achú ti caj taatapuaíjve í Dios.

⁸ Dios pu ramua'aree nej jeíhua a'ij pua'a té'ennemua'ate mú'ejmi jime'e. Ayee nu che'atá a'amua jetze á'anca'ane a'ij ti a'ín ajta a'amua jetze á'ujca'ane a'íjna í Jesus ti ajta i'li Ciríistu'u.

⁹ Ayee nu tí'ijhuavii í Dios jemi naíjmi'i jime'e mi sej ru'ihuaamua'a, sej si jaítze'e huaújxe'eve'en rujímuua'a tíj na'a ti yú auca'ití a'ame, setá'aj caí tí'itij jín auté'itzen, setá'aj siyen raay'í'itihua'an jaítze'e, setá'aj nain jín rí'í mé titeumuámua'aree í Dios jemi.

¹⁰ Neajta nu niyen tí'ijxe'eve'e ti ij ayén amuaatámítiejte'en í ti jaítze'e ruxe'eve'e, ti ij caí tí'iti a'amua tzajta'a tásiseiirihua'an ti a'ij pua'a een, ti ij caí ja'ati tí'itij jín mú'ejmi jetze te'ujpuá'ajte'en a'íjna xicájra'a jetze tí'ij yéj uvé'enen a'íjna í Ciríistu'u í ti Dios án yá'ujra í ipuari japua.

¹¹ Setá'aj siyen huárini tí'iti ti í'ixi'epi'ín a'íjna jemi í Jesus ti ajta i'li Ciríistu'u tíj na'a ti yú a'ucá'a. Aj mú mi xaa jeíhua rí'í tiraatá'asin í Dios.

Nain pu nu'u jín tiu'utévair'e'esin í Ciríistu'u jemi

¹² Casi'i, ne'ihuaamua'a, ayée nu tí'ijxe'eve'e sej ráamua'aree a'íjna jime'e, a'ij ti tí'iti náaruu, í netí'ij tiu'utévai niuucajtze'en í Dios mej mi jaítze'e ráanamua. ¹³ Pu'uri jéjre'e seijre'e nej námi'i ne'íjna jime'e nej

tí'ivaire'e í Ciríistu'u jetze me'ecan. Temua'a mú ramua'aree a'íime í xantaaru'u í mej racha'íí a'íjna ti ve'ecán jín ti'it'éjvee, majta í seica. Naími'í mú ramua'aree.

¹⁴ Majta í seica í ne'ihuaamua'a, í mej majta ti'ixa í Ciríistu'u jetze me'ecan, mu'uri á'ujca'anejca'a me'íjna jíme'e nej námi'í. Mu'uri ti'ixa ca'anisíj jíme'e. Camu ti'it'ij jín ti'tizííne'e.

¹⁵ Mí majta seica miyen ti'ixa í Ciríistu'u jetze me'ecan, a'iné jéihua mú chueere'e neetzi jíme'e, mej néjcha'íire'e. Majta seica miyen ti'ixa tzáahuati'íra'a jíme'e.

¹⁶ A'íime í mej ti'ixa tzáahuati'íra'a jíme'e, ayée mú rici a'iné men'íixe'eve'e. A'íí mú ramua'aree nej námi'í a'íjna jíme'e nej ne'íjna jín ti'íxajtaca'a Ciríistu'u jetze me'ecan.

¹⁷ Mí majta í seica, a'íí mú rujíimua'a mena'a a'íj tirájteu mej tiu'utaxáj í Ciríistu'u jetze me'ecan. Camu ti'ixa tzáahuati'íra'a jíme'e sino ayée mú tí'imua'atze ti pua'a miyen ti'ixa, aj nu ni jaítze'e tirajpua'ítzi na'ame íiyu nej námi'í.

¹⁸ Aru, ¿a'iné í'iríni? A'íí pu a'íin pú'een í ti jaítze'e ruxe'eve'e í mej tí'ixaxa'a í Ciríistu'u jetze me'ecan. A'íj nu jín netémua'ave'e. Capu ne jetze ruxe'eve'e a'íj mej ye'í ti'ixa, ti pua'a metí'ixajta jé'iyecan jíme'e nusu mecaí. Ayej ti'ayajna. Mí neajta inee, jaítze'e nu mááj netémua'ave'e.

¹⁹ Ayee nu'u, nee nu ramua'aree ti xí'epi'in tel'íráame neetzi jemi a'iné mú'een xu rahuavíí í Dios jemi. Ajta a'íin í xí'éjniu'ucare'ara'an í Ciríistu'u, a'íí pu í ajta naatévai.

²⁰ Jé'ecan nu rachú'eve'e, ayée nu neajta tí'ijxe'eve'e, nej ni caí ja'anáj tí'ítevi'íra'a í Dios jemi. Huápi'í nu raxí'eve'e nej niyen a'ahuánca'ane'en nej niyen rí'í tiu'utánseijrata mej mí ráamua'aree í nej Ciríistu'u nu jetze neca'ane ti pua'a niyen irá'ateevi'in nej í'írúuri ná'ara'ani na'ari nej huámi'íni.

²¹ Ayee pu tiná'amítiejte'e ineetzi, ti pua'a niyen irá'ateevi'in nej í'írúuri ná'ara'ani, nain nu jín tiu'utévaire'esin ne'íjna jemi í Ciríistu'u. Mí neajta, ti pua'a neri huámi'íni, nee nu xaa tiu'utému'ítí í ta japua.

²² Ti pua'a niyen irá'ateevi'in nej í'írúuri ná'ara'ani, aj nu xaa ne'u nain tí'isejran a'íj nej tí'imuari'e. Aj nu xaa ne'u tiu'utému'ítí. A'íj nu xaa caí mua'aree tí'ítij ti jaítze'e í'ixí'epi'in, tíj nej irá'ateevi'in nej ruuri nusu nej ca'anacan huámi'íni.

²³ Jé'ecan nu ráamua'areeri'í i nexíejni'u'uca jíme'e. Aru canu xáahuí ramua'aree tí'ítij ti jaítze'e na'aráanajche. Jé'ecan pu ayén ne'astí á'aye'í nej á'ura'ani neatá'aj a'utevée ná'ara'ani í Ciríistu'u jemi. Jaítze'e pu í'ixí'epi'in tzíte'e nej á'ura'ani. ²⁴ Mí ajta jaítze'e pu a'amua jetze ruxe'eve'e nej ruuri ná'ara'ani.

²⁵ Ayej ne'ase, ayén ti'ayajna nej yen huacaí ná'ara'ani. Ayen nu huacaí na'ame sej si jaítze'e rá'antzaahuat'e'en, sej si jaítze'e huaújtemua'ave'en.

²⁶ A'íj pu jín netí'íjtáhua'a yé huacaí ná'ara'ani a'amua jemi, jé'ecan xu huataújtemua'ave'esin, seajta rí'í tiraatá'an í Ciríistu'u ti í'í Jesús, a'iné a'íí pu naatévai ineetzi.

²⁷ Me'ecui xaa, huápi'í pu ruxe'eve'e sej siyen huárini a'íj ti tiraavíjte'e, setíj tiráanamujri'í se'íjna jetze í niuucari ti jetzen raxa í Dios. Ti pua'a ne'uun a'atanén nej tejámuaatá'ixaate'en na'ari nej yé'umua'ati ye'imua, ayée nu raxí'eve'e nej ni ráamua'aree sej seuj té'atzaahuat'e'e naíjmi'í.

Setá'aj naíjmi'i tiu'utése'en ti ij caí ja'ati amuaamuá'itin sej si caí ché'e rá'atzaahuaté'en í niuucari ti jetzen raxa í Dios.

²⁸ Mú'een xu caí siyen tihuaítziine'e setiu'utatése'e sej ti'ihuaúrixaate'en huá'a jamuan í mej amuájcha'üre'e. Ti pu'a siyen huárini, aj mú xaa ráamua'aree mej huatéepua'are. Mi seajta mú'een, Dios pu amua'irájtuaani.

²⁹ Ayee pu'u na'a, a'iné Dios pu amuaatá'a sej rajpuaíjtzi xá'ara'ani Ciríistu'u jetze me'ecan, seajta rá'antzaahuaté'en. ³⁰ Ayee tu teri taxí'ej anti'uuve tel'ijna jime'e setíj amuacaícan naaseíj í nej jín tí'itese'eca'a, seajta seúche'e xu ranamujran nej tí'itese'e naúche'e.

2

Ciríistu'u pu nu'u ti'itíjín tí'iteveeca'a, aj pu i antíraa í júte'e

¹⁻² Mú'een xu Ciríistu'u jetze ruca'ané í a'amua tzajta'a. A'íi pu ajta rí'i amuaatá'aca ti a'ín já'amuaxe'eve'e í Ciríistu'u sej si xí'epí'in huárini, a'iné xu'uri ra'ancuré'evi'iti í xiéjniu'ucare'ara'an, seajta seica xu tihua'umua'atziire'e, seajta xu seica á huá'acu'uve. A'íj nu jín á'amuahuvii sej rí'i tinaatá'an nain jime'e, sej si siyen ruxí'ej tiú'umua'ati temua'a naa naíjmi'i, sej si siyen ruxí'ej titehuaújxe'eve'en, sej si ruxí'ej tirájteuve'en seíj ajta mi seíj, sej si mú'een rujímua'a ráahuauni.

³ Ché'e caí ja'ati ruseíj rájteuve'en í ti jín ahuaújtzahuaté'en. Ajta ché'e caí ja'ati teúura'ate'e, sino ché'e a'ín ayén tiraatámítiejte'en ti jaítze'e tí'ivaire'e í seíj caí a'ijna. ⁴ Ché'e caí ja'ati a'íi na'a rahuauca a'ijna í ti jetzen ruxe'eve'e ruseíj, sino ché'e ajta raatévaire'en í seíj a'ijna jime'e ti ajta a'ijna jetze ruxe'eve'e.

⁵ Setá'aj siyen che'atá sena'a tiú'umua'ati a'ij ti tiu'umuá'aj a'ijna í Ciríistu'u ti ajta i'li Jesús.

⁶ Ajta a'ín í Ciríistu'u, ayée pu i éene'e i'li Dios, capu ayén tirá'amítiejte'eca'a ti ayén titeúura'ate'e ti ayén aúche'e ruxí'ej 'eene'en í Dios jemi. ⁷ Sinu áa pu ti'itíá'a í ruxí'evi'ira'a jime'e í ti jín tí'itevéé já'araa u ta japua. Aj pu i a'ín huaseíjre t'íj í ja'ati mej tí'ira'ajite'e. Ayee pu huanú'ihuaca'a tetíj iteen.

⁸ Ajta pu ayén tevi pu'éene'e tetíj iteen. Ajta a'ín, capu ve'ecán jín tí'iteveeca'a, sino huataúra'a ti huámi'ini. Huamí'i, icu, í cúruu jetze. ⁹ A'íj pu jín Dios anti'ímua ra'antítuaa. Aj pu i raatá'a ti te'enteárute tí'itij jime'e ti jaítze'e ve'ée caí máaj tí'iti.

¹⁰⁻¹¹ A'íj pu jín, a'ijna xicáara'an jetze tí'ij te'entipua'ajte'en nain, mat'íj ráamua'aree tíjín: "Pu'uri tí'ajta í Jesús", aj mú xaa tí'tunutaxi'in naími'i í mej é'eseíjre'e u ta japua, majta í mej yen seíjre'e íyen chaanaca japua, majta í mej é'eseíjre'e u tajete, matá'aj naími'i miyen raataxáj yee: "A'ii pu tavástara'a pú'een a'ijna í Jesús ti i'li Ciríistu'u." Ayee mú me'íjna jín huarín, aj mú mi rí'i tiraatá'asin í Dios í tej rájya'upua.

A'íime í mej té'atzaahuaté'e miyen nu'u tí'ivaire'e mej hua'utátatzavi'i í mej yen a'uchéjme íyen chaanaca japua

¹² Seajta mú'een, mi nee á'amua'ixe'eve'e, ja'anáj ti na'a nej á'ucatii a'amua jamuan, ja'anáj ti na'a, ayée xu huaríj netíj tejamuá'ixaa. Seajta íjii, nej yé imuá huatáca, setá'aj siyen che'atá sena'a huárini. Seúche'e xu siyen ríjca, a'ij nej tejá'amua'ixaate'e. Setá'aj raanaíjmire'en í ti auj

tejamuá'aturaate'e a'amua tzajta'a. Rí'i xu'u mú'een nain jime'e, sej si caí ti'itij jín auté'itzen í Dios jemi.

¹³ Ayee pu'u, a'iné Dios pu amuaatá'aca í ca'aníjra'a, sej si siyen rijcaa í ti í'ixi'epi'in a'ij ti a'ín tira'aráanajche. Ajta a'í pu tejámuatévaire'esin sej si raanaíjmire'en.

¹⁴⁻¹⁵ Naíjmi'i tíj na'a ti ayén ruxe'eve'e sej siyen huárini, setá'aj caí jíme'en runiúuste'e, na'ari sej caí jíme'en a'ij pua'a tiúj'ixaate'e tí'ij caí ja'ati ti'iti jín mú'ejmi jetze te'ujpuá'ajte'en.

Sej si seajta ti'iterí'ene'en í a'amua tzajta'a, sej si siyen teitestemua'ame'en pu'éene'en xá'ara'ani í Dios, sej si caí ti'itij jín auteá'uran í Dios jemi, íiyen chaanaca japua sej huápuaseaaruve'en huá'a tzajta'a í mej a'ij pua'a tí'teteite, í mej caí xí'epi'in me títeumuámua'aree. Seajta huá'a tzajta'a á'uci'ine sej tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jín Dios taajé'cuare'e ítejmi.

Ayee xu se'íjna jín huarín, mú'een xu huaseíjre'en á jéjre'e huá'a jemi í teite. Xiee sej cu mú'een hua'atátzaví'ira a'íime.

¹⁶ A'ij nu jín ahuántzaahuat'e'esin ne'ájna xicá'ara'an jetze tí'ij ajtahua'a uvé'enen a'íjna í Ciriístu'u. Ayee nu niyen ahuántzaahuat'e'esin ti jé'ecan naa tináavai nej ne'íjna jín tí'itese'eca'a, ajta ayén naa tináavai ne'íjna jime'e í nej tiu'umuáriej.

¹⁷ Mú'een xu tiu'utámua'i'vejta se'íjna jime'e sej tí'ivaire'e í Ciriístu'u jemi, seajta se'íjna jime'e sej rá'atzaahuat'e'e. Ajta, ti pua'a méneje'ícatan ayajna mej mi raanaíjmire'en í sej jín seri siyen tiu'utámua'i'vejtaca'a, naúche'e nu netémua'ave'e ne'íjna jime'e nej a'atzu tejámuatévai. Mú'ejmi nu jetze netémua'ave'e.

¹⁸ Seajta mú'een, setá'aj siyen che'atá sena'a huaújtemua'ave'en, seajta neetzi huatá'an í nej jín huatántemua'ave'en.

Jíme'en a'íjna í Timoteo, ajta a'íjna í Epafrodito

¹⁹ Ajta, ti pua'a ayén neetá'acare'en í nevástara'a a'íjna í Jesús, ayée nu raxí'eve'e nej ca'anacan Timoteo tiu'uta'íti'i mú'ejmi jemi nej ni huatántemua'ave'en netí'ij ráamua'aree a'ij ti tejá'amuavaire'e mú'ejmi.

²⁰ Capu mé'e ja'ati ayajna tíj amíjna ti ayén che'atá na'a tí'imua'atze netíj ínee, ti ajta ayén rahuauca tzáahuatí'ira'a jime'e a'íjna ti a'amua jetze ruxe'eve'e.

²¹ Mí majta mí seica, naími'i mú rahuauca í ti huá'a jetze ruxe'eve'e. Camu a'atzu rahuauca í ti jetzen ruxe'eve'e í Ciriístu'u ti í'í Jesús. ²² Aru xu'uri mú'een ramua'aree ti a'ín Timoteo, pu'uri tiu'utaseíjrataca'a ti caí auté'ítze a'iné pu'uri tinaatévai a'íjna jime'e nej tihua'utá'ixaa í niuucari ti jíme'en raxa í Dios. Jé'ecan pu tiu'umuáriej ne jamuan tíj seij yaujra'an tí'imíjhuaca jamuan í táatjra'an.

²³ A'ij nu jín néjxe'eve'e nej raata'íte mú'ejmi jemi netíj neri ráamua'areere a'ij ti ye'í tinaatévaire'esin íneetzi. ²⁴ Mí neajta ínee, naúche'e nu rachú'eve'e í nevástara'a, nej ni neseíj ca'anacan a'atanén.

²⁵ Ajta, ayej ne'ase, ayée pu ruxe'eve'e nej amuacaícan mú'ejmi jemi raata'íte í ne'íhuara'a, a'íjna í Epafrodito. A'í pu a'ín pú'een í sej mú'een neja'uta'íti'iri'i íneetzi jemi ti a'ín tinaatá'an tí'iti ti ná'aturaate'e. A'í pu tiu'umuáriej nee jamuan, teajta naíjmi'i tu tiu'utése'eca'a. ²⁶ Jé'ecan pu xaa á'amuaíjrami'i. Ajta a'ij pua'a raatá'a a'íjna jime'e í sej ráamua'areeri'i ti a'ín tíjcuí'ineca'a.

²⁷ Ayej xaa ne'u ti'ayajna ti tí'icui'ica'a. Tín pu huamí'i. Mi ajta, Dios pu rá'acu'uvejca'a a'íjna. Ajta ayén che'atá na'a ná'acu'uvejca'a ineetzi nej ni caí nexiémiste'eché'e. Pu'uri naací'i í nej jín rajpuaítzi ná'aye'i.

²⁸ A'íj nu jín neri jaitze'e raxí'eve'e nej raata'íte mú'ejmi jemi sej si huaújtemua'ave'en seti'ijtáhua'a raaseíj. Mi neajta inee, nej ni caí ché'e niyen tí'inexiémiste'e.

²⁹⁻³⁰ Setá'aj ra'ancuré'evilitin í tavástará'a jetze me'ecan. Setá'aj huaújtemua'ave'en a'íjna jemi í Epafrodito. Seajta rí'i tihuá'ajcha'íica í teteca tíj amijna, se'íjna jime'e ti t'n huamí'i ti tí'imuarí'eca'a í Ciríistu'u jetze me'ecan. A'íi pu ayén huataújtuaa ti huámí'ini tí'ij tináavaire'en ineetzi. Capu ayén tejamuaací'i mú'ejmi sej si siyen huárini a'iné sej caí yé já'ahua'aca'a.

3

Jíme'en a'íjna ti xaa tí'ivaire'e í Dios jemi

¹ Pu'uri íjii, ne'ihuaamua'a, setá'aj huaújtemua'ave'en jemin í tavástará'a. Nu'uri niyen tejamuaata'íti'iri'i. Nu'uri neajtahua'a nena'a tejá'amua'íti'i. Capu né'una'aviste'e neetzi jemi nej niyen rici, a'iné a'íi pu á'amuacha'íj a'ame.

² Rí'i xu'u mú'een, a'ímej jemi í teteca í mej miyen á'uujhúa'an matíj í tzi'ici í ti caí ja'ati huá'ajye'emua. A'íj mú' pua'a rici a'íime í teteca, mej ruhuá'ira'a ajtasí'iche. Metiú'itzíite'e, micu.

³ Mi teajta iteen, a'íi tu a'ín pu'een í tej tanavij a'antisí'iche tzáahuatí'ira'a jime'e. Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu xaa taatá'aca í tej rí'i tiratá'acare'en í Dios. Jé'ecan tu jetzen huatátatemua'ave'esin í Ciríistu'u ti ajta íi Jesús. Teajta iteen, catu xaa rá'atzaahuatete'íjna jime'e í tej rájteu í tatzajta'a.

⁴ Ti pua'a seíj ayén tirá'amitiejte'e ti ayén tiraavíjte'e ti rá'atzaahuatete'íjna í ti tirájteu í ru tzajta'a, ché'e a'ín ráamua'aree ti jaitze'e ayén tiraavíjte'e ineetzi jemi.

⁵ Tí'ij teuumé'eca aráhuaica xicaj nej jetzen huanú'ihuaca'a, mena'antisíjcheca'a í nenavij jetze. Huá'a jetze nu ajtémecan í mej jee yaújmua'ame'en a'íjna í Israél teecan. Neajta íi huáacaxa'ara'an a'íjna í Benjamín teecan. Huá'a jetze nu ajtémecan í mej jee hebreo pú'een. Ayeen nu huanú'ihuaca'a. Neajta nu hua'aniuuca jín tí'ixaxa'a. Jíme'en a'íjna í yu'uxari ti ra'uyú'uxaca'a a'íjna í Moises teecan, nee nu íi fariseo.

⁶ Ayeen nu rí'i huápí'i tí'itese'eca'a ne'íjna jime'e í neye'irá. A'íj nu jín a'íj pua'a tihuá'ajtea'axi'ica'a í mej rá'atzaahuatete'eca'a me'íjna í Jesús. Neajta, canu ja'anáj tí'itij jín auteájturaa a'íjna jime'e í nej tíjje'iraca'a. ⁷ Nain a'achú ti caj tí'ipua'amé, jé'ecan pu ne jetze ruxe'eve'eca'a í nej nejmi'í tíjje'iraca'a.

Ajta íjii, ayé pu tiná'amitiejte'e ineetzi ti caí ché'e tí'itij vaire'e a'íjna jime'e nej neri ravaire'e ne'íjna í Ciríistu'u. ⁸ Ajta a'íyén, í ti jaitze'e ruxe'eve'e, a'íj ti tí'iti tináací'ití'iche'e, pu'uri ayén tiná'amitiejte'e tíjín yee tiú'itzíite'e. Niché'e yee mé rúhua'axin.

A'íi pu'u, jé'ecan pu jaitze'e tineetéva'iri nej ráamua'ati ne'íjna í nevástará'a, a'íjna í Ciríistu'u ti ajta íi Jesús. Ne'íjna jime'e í Ciríistu'u, nain nu mé huahuá'axi. Cu xíee, xáiri ti cu pú'eene'en a'íjna ti ajmí'i na'aránajcheca'a. Ayeen pu tiná'amitiejte'e íjii ti ayén een jime'e. Nee nu mé rúuriexi ne'íjna jime'e nej ni tiu'utémua'ítin í Ciríistu'u jemi.

⁹ Ayee nu'u tí'imua'atze ne'íjna jíme'e, nej ni huatévée ná'ara'ani í Círístu'u jemi, nej ni caí tí'iti jín auteáturan í Dios jemi. Canu ché'e niyen tí'imua'atze yee nee nu rí'i tí'ítevij ne'íjna jíme'e nej yee nain jín ra'ará'astijre a'ij ti té'axa í yu'uxari jetze, sino ayée pu tirá'amítiejte'e í Dios í nej rí'i tí'ítevij, a'íjna jíme'e nej rá'atzaahuatée í Círístu'u.

¹⁰ A'íi pu a'ín pú'een í nej raxí'eve'e neatá'aj ráamua'ati ne'íjna í Círístu'u, neajta ráamua'ati í muári'eri'ira'a í ti jín Dios ra'ajjáj í Círístu'u huá'a tzajta'a í mí'ichite, neajta rajpuaíitzi na'ame í Círístu'u jamuan, nej ni niyen seíire'e ná'ara'ani tíj a'íjna í Círístu'u tí'ij huamí'i.

¹¹ A'íj nu jín rachú'eve'en nej raatá'ase a'íjna xicáara'an jetze matí'ij a'itácíine í mí'ichite ti pua'a necaí a'ij huárini inee.

A'íi pu nu'u tí'itese'e ti ayén tira'ará'asten ti jíme'en Círístu'u raatá'aseca'a

¹² Caxí nu xaa ne'u raatá'aseca'a ne'íjna í nej caí xi auté'itze'ara'an; canu neajta xí nain ra'ará'astijre. Naúche'e nu huátíeen nej ni raatá'ase ne'íjna í ti jíme'en naatá'aseca'a í Círístu'u ti i'i Jesús ti ij a'ín huatéúra'ate'en ineetzi.

¹³ Ne'ihuaamua'a, canu niyen tejá'amua'ixaate'e yee nu'uri raanaíjmiere, sino ayée nu'u rici: canu ché'e niyen ne'íjna jín tí'imua'atze yee í tu'uvé'eteajti sino netí'itese'e nej ni raatá'ase í ta'amuájca.

¹⁴ Ayee nu een jín rici, nej ni raatá'ase a'u ti a'utavíi í júm'inarí, nej ni tí'iti huamuá'itín í ti jín Dios né'ejee u júte'e í Círístu'u jemi, a'íjna jemi ti ajta i'i Jesús. ¹⁵ Naími'i a'achú tej caj ti'ípua'amé í tej teri vaujsi, tiché'e tiyen che'atá tena'a tiú'umua'ati. Na'ari caí ti pua'a siyen seicíé tiú'umua'ati tí'tíj jíme'e, ti caí ayén tejámuaavíjte'e, Dios pu tejámuaataseíjrate'esín.

¹⁶ A'íj tu'u, tiché'e tiyen ra'ará'astijre'en te'íjna jíme'e í tej teri raatá'aseca'a.

¹⁷ Ne'ihuaamua'a, setá'aj siyen ti'ihuaúritiejte'en netíj rici inee. Seajta mú'een, ayée xu tiú'umua'ati se'íjna jíme'e í mej miyen rici a'ij tej tejamuá'ixaa. Neajta nu xaa huányeinixi ne'íjna jíme'e í nej neri'itíhua'a niyen tejá'amua'ixaate'e.

¹⁸ Rí'i xu'u mú'een, a'iné mu'íi nu tejámuaatá'ixaa, ne'íjna jíme'e í nej neri'itíhua'a niyen tejámuaatá'ixaate'esín, neajta nu neyeínen ne'íjna jíme'e, í mej mu'ití seicíé miyen tí'imua'atze. Ayee mú rici, cu xíee mej cu rájcha'íire'e í Círístu'u ti a'ín huamí'i í cúruu jetze.

¹⁹ Ayee pu tihúa'ací'iti í mej yá'uríeeni í huá'axiejni'uca ti auj rurica'a. Me'ehuaújpua'arixi'isin, micu. Jaítze'e pu huá'a jetze ruxe'eve'e mej jéihua tiú'ucua'ani. A'íj pu jín hua'axaye pu pú'een í huá'a Dios. Majta miyen á'ujtzaahuatée me'íjna jíme'e í mej jín tiu'utatévi'ira'ata. A'íi mu'u jetze tiú'umua'ati a'íjna ti é'eseijre'e íiyen chaanaca japua.

²⁰ Mí teajta iteen, a'úu tu é'eme'ecan u ta japua. Teajta jé'ecan tu rachú'eve'e ti a'uun e'icáanen a'íjna ti tu'irájtuaani, í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti i'i Círístu'u.

²¹ A'íi pu seicíé táaruuren tíj na'a a'ín ratéhua'ira'a ti naa seijre'e, a'íjna í rumuári'eri'ire'ara'an jíme'e, í ti jín tiu'utéhua'itín naíjmi'i ti yé seijre'e íiyen chaanaca japua, ajta naíjmi'i ti án é'eseijre'e u ta japua.

4

Tej nu'u rí'i huátaruuren í tavástar'a jemi

¹ Ayee pu'u, ne'ihuaamua'a í nej já'amuaxe'eve'e. Jé'ecan nu á'amuaseijrami'i, a'iné mú'een xu a'ín pú'een í nej jín huatántemua'ave'e, í nej raamuá'iti. Xa'ahuaújca'anen mi ru tzajta'a sej si tiu'utévaire'en seúche'e í tavástara'a jemi, mú'een mi nej já'amuaxe'eve'e.

² Nee nu huá'ijee amá'mej, ne'íjna í Euodia, neajta ne'íjna í Sintique, mej mi antiújc'i'ipiire'en mej mi ru'ihuaamua'a muá'ara'ani í tavástara'a jemi.

³ Pajta mú'ee, mi pej xaa neetzi jetze ajtévaire'e, nee nu muahuavii í pej hua'utévaire'en amá'mej í uuca, a'iné a'íi mú majta najtévaire'eca'a ineetzi, teti'ij tihua'utá'ixaate'eca'a í niuucari ti jín Dios tu'irájtuaani. Majta jetzen rajtévaire'eca'a a'íjna í Clemente, majta huá'a jetze mi seica í mej neetzi jetze najtévaire'eca'a. Ayee pu té'eyu'usi'i í yu'luxari jetze a'ij mej ánte'arua mej mi a'uté'uu muá'ara'ani ruurican t'ij na'a rusén jime'e í Dios jemi.

⁴ Ja'anáj ti na'a nain xicaj tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a, sehuaújtemua'ave'e mú'een í tavástara'a jemi. Neajtahua'a nu tejámuaatá'ixaate'esin yee: Sehuaújtemua'ave'e.

⁵ Setá'aj naími'i siyen tiráamua'aree sej caí ti'iti teúura'ate'e, sino será'uviicua'i temua'a naa a'ímej í mej seicié ti'imua'atze. Pu'uri yé vejl'i huatéjvee í tavástara'a.

⁶ Caxu tí'imujca ti'itij jime'e, sino nain xu tiraata'ixaate'en í Dios jemi a'achú ti caj tejamuá'aturaate'e, setá'aj raatáhuavii nain jime'e, seajta r'íi tiraatá'an í Dios.

⁷ Aj pu xaa Dios amuaatá'asin í sej jín r'íi huárini í ru tzajta'a. Capu ja'ati ramua'aree a'ij ti ye'í tí'iri'iri ti ayén r'íi tejaamuaatá'an í ru tzajta'a. A'ij pu xaa Dios amuaatépua'ajte'esin í á'amuaxiejniu'uca, ajta í á'amuamua'atziira'a a'íjna jime'e í sej jetzen araújca'ane í Ciríistu'u ti il'i Jesús.

Mej nu'u r'íi tiú'umua'atzi me'íjna jetze ti x'í'epi'ín en

⁸ Seajta á'iyen, ne'ihuaamua'a, setá'aj siyen tiú'umua'ati se'íjna jetze ti'iti ti ayén tí'ayajna, na'ari ti'iti ti ayén raavíjte'e sej si r'íi tiraatéjtuaani nusu ti'iti ti ayén raavíjte'e ti tiráaci'iti sej.

Seajta siyen jetzen tiú'umua'ati ti'iti ti jé'iyecan, ca'ín ti'iti ti naa sejire'e. Ti pua'a ti'iti tí'ixi'epi'ín na'ari ayén tiraavíjte'e sej r'íi tiraata'ixaate'en, setá'aj se'íjna jetze tiú'umua'ati.

⁹ Ajta, ti'iti ti na'a nej tejamuamuá'ate, nusu ti'iti sej ra'ancuré'a neetzi jetze, na'ari nej tejámuaatá'ixaa, setá'aj siyen huárini. Ajta a'ín í Dios pu amuaatévaire'esin sej si naa r'íi titeeté'uuca.

Jíme'en í mej jín raatapuaijve

¹⁰ Jé'ecan nu huatántemua'ave'e í nevástara'a jemi, ne'íjna jime'e í sej seajtáhua'a sena'a na'utámua'areeri'i. Mú'een xu ramua'areereca'a tzíte'e ti'iti ti ná'aturaate'eca'a. Ayee pu'u, capu tejamuatá'a a'ij sej ye'í tínaatévaire'en.

¹¹ Canu niyen tí'ixa yee canu a'ij tí'ijviicua'i. Canu xaa ne'u. Nu'uri raar'íire a'ij nej tirá'aviicua'iran ne'íjna jime'e a'achú nej caj tí'ituaave.

¹² Nee nu ramua'aree a'ij nej ye'í huárini ti pua'a nej caí a'ij tí'ijviicua'i nusu ti pua'a yee netí'ituaave inee. Nee nu neri raar'íire nej nain jín tiu'utémuaitin ne'íjna jime'e í nej juxa na'ari ti pua'a ne'íicua. Ajta ti pua'a ti'iti na'avé'eturaate'en, na'ari ti pua'a necaí tí'itij tícha'ii, neajta

niyen raarí'ire nej tiu'utémua'itín. ¹³ Nain nu jín tiu'utémua'itín, ne'íjna jíme'e nej Ciríistu'u jetzen aránca'ane.

¹⁴ Mí seajta mú'een, xí'epi'ín xu huaríj se'íjna jíme'e sej siyen tinaatévai íiye nej a'íjna jín tí'itese'eca'a.

¹⁵ Seajta mú'een, mí sej Filipos é'eche, xu'uri ramua'aree a'ij ti 'eene'e setí'ij xa'ichu'li te'ará'aste amuacaícan í sej cíj rá'antzaahua í niuucari ti jíme'en raxa í Dios.

Netí'ij neri huiiramé'eca ne'újna Macedonia, mú'een xu'u naatévai se'íjna jíme'e í tej naíjmi'li tiu'umuáriej. Mú'een xu xaa tinaatapuaíjve ineetzi. Seajta mú'een xu te'encuré'a neetzi jemi. A'u ti na'a mú tiújse'irihua'a mí seica, camu a'atzu miyen huaríj setíj mú'een.

¹⁶ Ajta, netí'ij ne'uun a'utéveeca'a a'ujna Tesalónica, caxu seij sena'a tineja'uta'íti'iri'li a'íjna jíme'e í ti tiná'aturaate'eca'a.

¹⁷ Canu xaa rahuauca sej seajtáhua'a tinaatá'an, sino a'ij nu'u huauca í ti tejamuáaci'iti aúche'e. ¹⁸ Nain nu neri ancuré'a. Neajta xaa ne'u jaítze'e aúche'e. A'iné Epafrodito ari tinaatá'a a'achú sej caj tineja'uta'íti'iri'li, jeíhua nu tí'ijcha'íí neri í sej tineja'uta'íti'iri'li. Yee pu 'een tíj muai'ivéjri ti naa teáarí'e, ti naa 'een, ti ra'aráanajche í Dios.

¹⁹ Ajta a'íin í Dios í nej tí'ijvaire'e, a'íí pu nain tejámuaatapuaíjve'esin ruxí'evi'ira'a jíme'e a'achú ti caj tejamuá'aturaate'e. Ayee pu tejámuaatá'asin a'ij ti tiraavíjte'e, a'iné a'íin pu nain tí'ijcha'íí jamuan a'íjna í Ciríistu'u, í ti i'li Jesús.

²⁰ Tiché'e jé'ecan tiraatateújtzí'ire í Dios, a'íjna í tej rájya'upua. Tiché'e rí'í tiraataxáj tíj na'a rusén jíme'e. Ché'e ayajna.

A'ijna ti jín ra'antipua'ari

²¹ Setá'aj hua'utateújte'en neetzi jetze me'ecan naíjmi'lica í mej a'uté'uu í Dios jemi a'íjna jíme'e ti a'íin Ciríistu'u huá'a japua huaniú.

Majta í ne'ihuaamua'a í mej ayajna huateí, a'íí mú majta huá'ateujte'e. ²² Naíjmi'li í mej yé huateí ayajna, í mej yé huaté'uu í Dios jemi, a'íí mú á'amuateujte'e tzíte'e, a'ííme í mej huá'a jetze ajtémecan í huá'ateitestemua'a a'íjna ti i'li César.

²³ Ché'e a'íin í tavástara'a, a'íjna í Ciríistu'u ti i'li Jesús, ché'e a'íin rí'í tejá'amuacha'íí á'ara'ani.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Colosas a'uchéjme'ecaa

Pablo pu huá'ateujte'e

¹⁻² Inee, i nej i'i Pablo, nee nu neajta huá'a jetze ajtémecan a'ímej í ti tihua'uta'aíj a'íjna í Jesús, í ti ajta i'i Ciríistu'u. Ayee nu tí'ivaire'e í Ciríistu'u jemi, a'íné ayée pu tí'ijxe'eve'e í Dios. Jamuan ne'íjna i ne'ihuaara'a, a'íjna í Timoteo, ayée nu tejá'amuayu'use'e mi sej Colosas é'eche, mú'een mi sej a'uté'uu í Dios jemi.

Ayee tu tejá'amuateujte'e mú'een, mi sej seúche'e té'eviicua'i, se'íjna jime'e sej rá'atzaahuate'e se'íjna í Ciríistu'u. Ché'e a'ín í ti tá'íya'upua í ti i'i Dios, ché'e amín r'í tejá'amuacha'í á'ara'ani, ché'e ajta amua'anpuá'ajte'en í á'amuaxiejniu'uca tzajta'a.

Pablo pu huá'ahuaviitze'e a'ímej í mej té'atzaahuate'e

³ Ja'anáj ti na'a tej tí'ijhuavii te'íjna í Dios, í ti rájya'upua a'íjna í tavástarara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u, ja'anáj ti na'a tej tí'ijhuavii mú'ejmi jime'e, jé'ecan tu tátemua'ave'e í Dios jemi. ⁴ Ayee tu rici te'íjna jime'e tej teri yá'umua'areeri'i sej nu'u rá'atzaahuate'e se'íjna í Ciríistu'u ti i'i Jesús, seajta nu'u jéihua huá'ixe'eve'e najmí'lica í mej a'uté'uu í Dios jemi.

⁵ Ayee xu rijca, a'íné seúche'e rajchú'eve'e se'íjna í ti Dios á'amua'ine'e í ta japua. Tet'íj caí xi tejamuaatayú'use, mú'een xu seri sejmí'i ráanamujri'i se'íjna í niuucari ti jíme'en raxa í Dios a'atzáhuati'ire'e jime'e. ⁶ A'íjna i niuucari ayén che'atá na'a huatasejre mú'ejmi jemi tíj ajta huatasejre nainjapua í chaanaca. Ayee pu seijre'e teite tzajta'a tíj ciyej ti ájvaujse'esin, ti ajta antatáca'a.

Ayee pu che'atá na'a tí'iruure mú'ejmi jemi. Tíj aúche'e na'a set'íj amuacaícan ráamua'areeri'i iye'ehuaritiéecan jime'e ti Dios tzíte'e r'í á'amua'acha'í tíj na'a a'ín niuucari te'utéjche ti r'í amuáaruuren. ⁷ Najmí'i tíj na'a a'íjna, a'í pu tejamuaamuá'ate a'íjna í Epafras ti ta jamuan tí'ivaire'e. Jé'ecan tu raxí'eve'e te'íjna. Ajta a'ín, huápi'i pu ta jetze me'ecan tí'ivaire'e í Ciríistu'u jemi. Capu ti'itíj jín ateáturaaveca.

⁸ A'í pu ajta ari titaatá'ixaa í sej r'í huápi'i ru'ihuaamua'a seijre'e se'íjna jime'e sej jetzen araujca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁹ A'íj tu jín, catu ja'anáj raatapuá'ajtaca'a tej Dios tí'ijhuavii mú'ejmi jime'e. Nain xicaj tzajta'a ti yú e'iré'ene t'íj amín titaatá'ixaa, ayée tu rici. Dios tu tí'ijhuavii ti i a'ín tejamuáamua'aten nain jime'e sej si ráamua'aree a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, sej si temua'a mé titeumuáamua'aree, ti ij a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios amuaatá'an sej si ráamua'aree a'ij sej ye'í huárini e'ehauritiéecan jime'e temua'a naa.

¹⁰ Ayee tu een jín tí'ijhuavii sej si siyen huárini a'ij ti tihua'uvíjte'e a'ímej í mej ramua'ate a'íjna í tavástarara'a. Teajta sej si siyen r'í raatá'an se'íjna jime'e í sej jín tí'ímijhuacare'e. Setá'aj siyen éene'en tíj ciyej ti ájvaujse'esin, ti ajta antatáca'a. Ajta sej si jaítze'e raay'í'tihua'an a'ij ti een í Dios. ¹¹ Ché'e Dios amuaatá'an nain í ca'aníjra'a í á'amuaatzajta'a a'íjna jime'e í muári'eri'ire'ara'an í tej jín r'í tira'utasejra. Aj xu si jetzen

araújca'anejsin sej si te'utáviicua'i, sej si seajta seuj raachú'eve'en a'ij ti ti'ití á'amuaruuren, sej si seajta huaújtemua'ave'en.

¹² Ayeé xu een jín tí'ijteujtzi'ire'e xá'ara'ani í ti tá'iyá'upua, a'iné a'íi pu amuaatá'a sej si ra'ancuré'an se'íjna í ti tejamuáaci'iti sexu'ijmé'en a'ájna a'utí ja'anáj ti na'a huáneeri'í. Ayeé pu che'atá na'a tejá'amuaci'iti sej ajta mi sej tíj ayén tihuá'aci'iti í seica í mej huaté'uu í Dios jemi.

¹³ Ayeé pu té'eme, a'iné a'íi pu tu'irájtuaa a'ujna a'u ti a'utíca'a ja'anáj ti na'a tí'ij caí ché'e títa'ájte'en a'íjna ti a'uun antiújmua'aree. Dios pu taja'aráavi'iti a'ujna a'u ti tejé'ajta a'íjna í yaujra'an ti huápi'i raxí'eve'e.

¹⁴ Ayeé pu tiu'utanájchitaca'a í tej jín té'echa'íica'a í Dios jemi a'íjna jime'e ti a'íin yaujra'an ta jetze me'ecan huamí'i, ajta titaatá'uuni'iri'í í tej jín auteájturaa í jemin.

Dios pu nu'u ta'anpuá'ajte a'íjna jime'e ti Ciríistu'u huamí'i ta jetze me'ecan

¹⁵ Ajta a'íin í yaujra'an, a'íi pu a'íin pú'een í tej jetzen ráamua'aree a'ij ti een í Dios í tej caí rasise'í. A'íi pu ajta a'íin pú'een í ti amuacáí seijre'eca'a tí'ij caí xi mé'e jé'e tí'itijca'a. ¹⁶ A'íj pu jamuan Dios nain tiú'utaahuaca'a, tíj na'a tí'ipua'amé í ta japua ti tejé'eseijre'e, ajta tíj na'a pua'amé ti tejé'eseijre'e íiyen chaanaca japua, nain í tej rasise'í, ajta nain í tej caí rasise'í.

Majta me'ín í xiéjniu'ucari í mej tejé'ajta u ta japua, Dios pu nain hua'utaahuaca'a a'achú mej pua'amé. Aj pu i hua'antíhuau mej mi miyen che'atá mana'a tiu'utévairé'en í ta japua matíj tajtúhuaani, a'ajhuáase, muayajtúumua'a ti ve'ée, pixcaa muayúu, ajta tenántzi. Nain pu tiú'utaahuaca'a jamuan í Ciríistu'u, ajta Ciríistu'u pu hua'ancuré'evi'iti.

¹⁷ Ciríistu'u pu ayén seijre'eca'a tí'ij caí xi mé'e é'e tí'ititaca'a. Ajta nain pu Ciríistu'u jetze araújca'ane ti ij te'utáviicua'iran. ¹⁸ A'íi pu a'íin pú'een í ti ve'ecán jín antiújmua'aree ruteítestemua'a jime'e, a'íimej í mej té'atzaahuaté'e. A'íi pu a'íin pú'een í ti jetzen tiu'unéj nain ti tí'iseijre'e, ajta a'íi pu a'íin pú'een í ti amuacáí a'ítáaa huá'a tzajta'a í mi'ichite. A'íj pu jín ayée pu éene'e á'ara'ani ti jaítze'e ve'etí a'ame nain jime'e.

¹⁹ Ayeé pu'u, ra'aránajcheca'a í Dios ti Ciríistu'u ayén che'atá na'a éene'e á'ara'ani í ruxí'ej Dios nain jime'e. ²⁰ Ajta, ra'aránajcheca'a ti Ciríistu'u jamuan hua'utéjpua'ajte'en í mej rájcha'íire'e mej mi rí'i titeeteáturan í Dios jemi. Naíjmi'ica a'íimej í mej ta japua tejé'eseijre'e, majta a'íimej í mej yen seijre'e íiyen chaanaca japua, a'íi pu hua'utépua'ajtaca'a a'íjna jime'e ti Ciríistu'u ra'iráaxire í ruxuure'e í cúruu jetze, tí'ij huamí'i ta jetze me'ecan.

²¹ Seajta mú'een, amuacáí, caxu xí'epi'in éene'e í Dios jemi, seajta rájcha'íire'eca'a í a'amua tzajta'a se'íjna jime'e a'ij sej ye'í tí'ijri'irejca'a.

²² Mí ajta Dios pu ari amua'anpuá'ajte a'íjna jime'e ti Ciríistu'u huamí'i jetzen í cúruu. Ciríistu'u pu a'amua japua huaniú a'íjna jime'e ti tira-jpuaíjtica'a í ru jetze. Aj pu i amuá'avi'itin í Dios jemi, mú'een mi sej a'uté'uu xá'aju'un jemin. Caxu ché'e ja'anáj tí'itíj jín auteáturan í Dios jemi. Capu ajta ja'atí mú'ejmi jetze tí'itíj jín te'upuá'ajte'esin.

²³ Ayeé pu té'eme ti pua'a seuj te'utáviicua'i sej té'atzaahuaté'e, ajta ti pua'a secaí yá'uhua'anan í sej seuj rachú'eve'en a'ij ti tí'ixaxa'a í niuucari ti jín Dios amua'irájtuaani. A'íi pu a'íin pú'een í niuucari í mej meri tihua'utá'ixaa nainjapua. Mí neajta inee, Dios pu ajta ayén tinaa'íjca nej ni ne'íjna jín tiu'utévairé'en.

Pablo pu nu'u a'íjna jín antiújmua'aree ti hua'utévaire'en a'ímej í mej e'etíjse'iri í Dios jemi

²⁴ Ajta íjii, nee nu huatántemua'ave'e ne'íjna jime'e ti ayén tejámuaatéva'irihua'an í nej jín tirajpuaíjtzi na'araa. Neajta niyen raanaíjmire'en í ne jetze jime'e í ti te'áatura mej mi ráamua'aree a'íj ti tirajpuaíjtzica'a a'íjna í Ciríistu'u. A'íj nu jín nehuá'avaire'e a'ímej, í ti jín Ciríistu'u antiújmua'aree, a'íme í mej i'í teitestemua'ame'en. ²⁵ Nee nu xaa te'enteájrupi ne'íjna jime'e ti jín Dios ayén tinaa'íjca nej ni niyen huárini a'íj ti Dios ayén tiraaxí'epi'intare. A'íj nu jín tejámuaatá'ixaate'esin nain jime'e í niuucari ti jetzen raxa í Dios.

²⁶ A'íjna i niuucari, a'íi pu a'ín pú'een í ti rú'avaa ti Dios ramua'areereca'a avíitzi jime'e, ajca'ihua'ímua, nain xicaj tzajta'a ti yú e'iré'ene. A'íi í mej amuacaícan é'echejca'a, camu a'atzu ramua'areereca'a a'íj ti Dios riníche'en. Aru íjii, pu'uri tihua'utá'ixaa mé jéjre'e huá'a jemi í mej a'uté'uu í Dios jemi. ²⁷ Ayee pu raxí'epi'intare í Dios ti tihua'utá'ixaate'en mé jéjre'e mej mi ráamua'aree ti jé'ecan pu naa seijre'e a'íjna í ti rú'avaa huá'a tzajta'a í teite í mej miyen a'uchéjme nainjapua, íiyen í chaanaca japua. A'íi pu a'ín pú'een í Ciríistu'u ti a'amua tzajta'a é'eséjre'e. A'íi pu ajta amuaatá'asin sej si raseijran ti jé'ecan pu naa seijre'e í Dios jemi.

²⁸ Teajta iteen, ayée tu tihua'ixaate'e í teite a'íj ti ti'itíj huáruu a'íjna í Ciríistu'u. Naíjmi'ica tu rí'i ti'ixáate'e, teajta iye'ehuaritiéecan jín tu tihua'amua'aten mej mi ráamua'aree tzáahuati'ira'a jime'e ti tiu'utátuiire'en pua'a ayén ti'ayajna nusu caí. Ayee tu een jín rici tej ti urar'ene'acan jín tiu'utátuiire'en í Dios jemi a'ájna xicá'ra'a jetze tet'íj huá'anvi'itin naíjmi'ica í Ciríistu'u jemi.

²⁹ A'íj nu jín niyen ca'anín jín tí'imíjhuaca, neajta niyen tí'itese'e nain jime'e a'achú ti caj tíneta'aca í ca'aníjra'a, neajta nain jín í nej jín á'anca'ane.

2

A'íj pu nu'u té'ujmua'ate a'ímej jemi í mej Colosas a'uchéjme

¹ A'íj nu jín niyen raxí'eve'e sej si ráamua'aree nej a'amua japua tí'itese'esin jeíhua. Ayee nu che'atá nena'a huá'a japua tí'itese'e a'ímej í mej Laodicea é'eche, neajta a'ímej í mej caí ja'anáj naaseíj neneerime jetze.

² Ayee nu een jín rici mej mi huateújca'ane í ru tzajta'a, mej mi majta naíjmi'i ru'ihuaamua'a muá'ara'ani temua'a naa me'íjna jime'e í mej huaújxe'eve'e rujímua'a. Ayee nu raxí'eve'e ti tihua'aci'iti ti'ití ti jé'ecan tihua'utéva'irihua'an mej mi yaú'itiéé muá'ara'ani nain jime'e, mej mi majta ráamua'aree ti ayén ti'ayajna a'íjna ti rú'avaata í Dios jemi. A'íi pu a'ín pú'een a'íjna ti i'í Ciríistu'u. ³ Naíjmi'i í ti ruxe'eve'e tej ti rí'i mé titeumuá'mua'aree, jaítze'e pu titaatéva'irihua'an caí tumín ti rú'avaata teásta'a. Ajta a'ín í Ciríistu'u, a'íi pu taatá'asin tej ti yaú'itiéé tá'ara'ani nain jime'e, tej ti ráamua'aree tzáahuati'ira'a jime'e.

⁴ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e ti ij caí ja'atí amuaacuanamuan a'íjna jime'e í niuucari í ti caí jé'iyecan jín namuajre'e. ⁵ Canu xaa ye'eche a'amua jamuan, sino ayée nu ye'ímuá'yé huaca. Capu amín a'íj. Jeíhua nu amua'atamuá'areeri yú ne tzajta'a, cu xiee nej cu vejlí'i a'utéjvee mú'ejmi jemi. Jé'ecan nu huatántemua'ave'e ne'íjna jime'e nej neri ramua'aree í

sej rí'i ru'ihuaamua'a temua'a naa, Seajta te'utáviicua'i se'íjna jime'e í sej rá'atzaahuate'e se'íjna í Ciríistu'u.

Dios pu nu'u hua'unaíjmire'e í Ciríistu'u jemi

⁶ A'iné xu'uri autéjhuui sej rá'antzaahuate'en se'íjna ti a'ín pú'een í ti i'i tavástará'a, a'íjna Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u, setá'aj siyen rí'i titeeté'uuca a'ij ti tiraavíjite'e a'íjna jemi. ⁷ Setá'aj siyen se'íjna jetze ucarute í sej rájiteuni í Ciríistu'u jemi sej si siyen che'atá sena'a te'utáviicua'i t'ij c'ijej ti ajtanáana'ajme téte'imua chuaata'a. Xu'uri c'ij caj yaú'itie í Ciríistu'u jemi. Setá'aj siyen tihuaújmua'aten sej si yaú'itiee xá'ara'ani nain jime'e, sej si jaítze'e te'utáviicua'i se'íjna jime'e í sej rá'atzaahuate'e a'ij mej meri tejamaamuá'ate. Setá'aj seajta huápi'i tiraatateújtzi'ire'en í Dios.

⁸ Rí'i xu'u mú'een, caxu hua'atá'acare'en mej amuaatémua'itín seica jime'e niuucari í mej jín tí'ihua'itaca. Ayeé mú' tí'ijxe'leve'e mej mi miyen tejamuá'ari'i í sej jín té'atzaahuate'e me'íjna jime'e a'ij mej tirájteu rujímua'a, í niuucari ti caí tí'it'ij vaire'e. A'íjna, í mej tí'ixaxa'a, camu a'ij tirájteu í Ciríistu'u jemi, sino ayée mu'u tejá'amua'ixaate'e me'íjna jime'e í mej rujímua'a mena'a tirájteu, na'ari í mej jín tí'imua'ata me'íjna jime'e í mej rájye'irajca'a í jéjca.

⁹ Ayeé pu'u, a'iné nain t'ij na'a ti Dios een, a'íi pu huateájturaa í Ciríistu'u jemi í ru jetze. ¹⁰ Ajta Dios pu ayén amuaanaíjmire í Ciríistu'u jemi sej si ruuri xá'ara'ani jemin. Ajta a'ín í Ciríistu'u, a'ii pu a'ín pú'een í ta'anájca huá'a jemi mat'ij mena'a pua'amé'éseijre'e í xiéjniu'ucari í mej te'áijta, majta a'íime í mej títeté'u'upu'u u ta japua.

¹¹ Seajta mú'een, xu'uri ra'ará'aste se'íjna jime'e í mej ra'antisí'icheca í runavij. Mi seajta, caxu ra'ará'aste se'íjna jime'e í mej teteca miyen amuáaruu í rumuájca'a jime'e sino Ciríistu'u pu'u ayén ra'ará'aste mú'ejmi jetze me'ecan tí'ij huam'í'i í cúruu jetze. A'íi í pu nain amuá'ari'iri'i í sej jín a'ij pua'a ríjca ti ij caí ché'e tejámuaata'ajte'en í a'amua jetze.

¹² Ayeé pu tirá'amitiejte'e í Dios ti ayén tejamuáaruu set'íj huámuai'ivijhuaca'a. Xiee sej cu mú'een ava'ujnáa í Ciríistu'u jamuan. Ayen che'atá na'a t'ij sej mú'een a'itácine í mi'ichite tzajta'a jamuan í Ciríistu'u. Ayeé pu een a'íjna jime'e sej mú'een rá'atzaahuate'e se'íjna jime'e í muá'eri'ira'a Dios ti jín ra'ajjáj a'íjna í Ciríistu'u huá'a tzajta'a í mi'ichite.

¹³ A'ájná'imua, ayée xu'éne'e í ru tzajta'a, seúche'e xu mi'ichite pu'éne'e í Dios jemi, se'íjna jime'e í sej auteájturaa u Dios jemi, seajta se'íjna jime'e í mej caí miyen amua'antisíjchixi í á'amuanavi jetze. Mi ajta íjii, Dios pu ajtahua'a amuaatáste í á'amua'axiejniu'uca sej si a'ut'é'uu xá'ara'ani í Ciríistu'u jamuan. Nain pu ari tejámuaatá'uuni'iri'i í sej jín auteájturaa í jemin. ¹⁴ A'íi pu xaa ra'uré'uu a'íjna ti té'eyu'usi'ihuaca'a, í ti jetzen rá'axajtaca'a í niuucari ti jime'en téjmi jetze tí'it'ij jín te'ujpuá'ajte, í tej jime'en té'echa'hica'a. A'íi pu antipua'ari'ira'a a'íjna jime'e ti rá'utatai í cúruu jetze jamuan a'íjna í Ciríistu'u.

¹⁵ Majta me'ín í xiéjniu'ucari í mej tí'ajta, majta í mej títetatei í ta japua, Ciríistu'u pu huajá'uriiri'i í mej jín antiújmua'areereca'a. A'íi pu ajta hua'utatévi'iraste mé jéjre'e. Hua'ave'ejáapuajmé'e, pu a'iteájraa. Hua'utéemua'iti a'íjna jime'e ti huam'í'i í cúruu jetze.

Mej nu'u ráahuauni a'íjna ti í júte'e é'eme'ecan

¹⁶ A'ij pu jín, miché'e mi caí á'amuaumaire'e me'íjna jime'e a'ij sej tiú'ucua'ani, a'ij sej ye'í titeeyé'en, nusu a'íjna xicájra'a ti jetzen ayén nu'u ruxe'eve'e sej tiú'uyesten ti te'ute'itién í máxcira'í, na'ari ti te'ará'asti ja'anáj mej ruse'upi. ¹⁷ Naíjmi'í tǐj na'a ti ayén tǐ'een, cu xiee ti ja'atǐ huácien jetze á'uche'ecan. Ayee pu tǐ'ivaire'e tej ti tiyen ráamua'aree a'ij ti teja'uré'enejsin.

Mí ajta, í ti xǐ'epi'in tǐn, a'ii pu a'íin pú'een, a'íjna í Ciríistu'u. ¹⁸ Majta me'ín í mej hua'aráanajche mej rucínive'e jéjre'ecitze'e, a'íime í teteca mú nu'u tǐhua'utateújtzi'ire'e a'íimej í mej tǐtetateí í ta japua. Mí seajta mú'een, caxu hua'atá'acare'en miyen tejamuá'ari'íran me'íjna jime'e í sej seri raamuá'iti í Dios jemi. A'íi mú xaa rucínive'e me'íjna jime'e mej mi nain tiu'utaxáj a'ij mej nu'u tiu'usej a'ij ti tǐ'een u ta japua. Majta jeíhua ahuaújtzaahuate'en me'íjna jime'e í huá'amua'atziira'a í mej rujímua'a mana'a tirájteu. ¹⁹ Mu'uri mé rúurie me'íjna í ta'anájca í tej jetzen airáneajxi'in, í tej jetzen arátaca'ane tej ti tiyen che'atá tena'a naími'í huavaújse'en a'ij ti Dios titatá'aca tǐj ajta tiújvi'iraxi'in í cari táata'a jamuan.

²⁰ Casi'í mú'een, Ciríistu'u pu a'amua japua huaniú tǐ'ij huam'í, ajta camu ché'e tejá'amua'ajte'e me'íjna jime'e í huá'amua'atziira'a í seica í teteca. Tǐ pua'a ayén, a'iné een jín siyen che'atá sena'a tǐ'ijri'ire matǐj í seica í mej miyen tǐ'ijxe'eve'e mej tejámuaata'ájte'en me'íjna jime'e a'ij mej meri tǐ'ijri'irejca'a. ²¹ Ayee mú tejá'amua'ixaate'e tǐjín: “Caxu ra'ajtamua'amuate'en. Caxu ra'ajtácua'an. Caxu ra'ajtémijhua'an.”

²² Naíjmi'í tǐj na'a í niuucari ti ayén een, naími'í pu jíme'en raxa ti'itǐ ti antipua'ari a'íjna jime'e í mej raaxín. ²³ Ayej xaa ne'u, ayée pu tihuá'amitiejte'e ti i'í xǐ'epi'in ti pua'a ja'atǐ ra'ará'astijre'en a'íjna jime'e í niuucari ti ayén een. Ci xiee rǐ'í mú mé titeumuámua'aree, cu xiee ti tǐ'itǐa'í í ti jín tǐ'itǐveeca'a ruxǐ'evi'ira'a jime'e, cu xiee puajtzi pu raatá'an í ru jetze.

Mí ajta, capu ti'itǐj vaire'e sino ayée pu'u mej mi huataúra'an rujímua'a mana'a micu.

3

A'ij mej nu'u ye'í huárini a'íime í mej té'atzaahuate'e

¹ Ayee pu tirá'amitiejte'e í Dios í sej seri seajtáhua'a huatarúu jamuan í Ciríistu'u. A'íi j pu jín, ayée pu ruxe'eve'e sej siyen tiú'umua'ati se'íjna jime'e í ti tejé'eseijre'e u ta japua a'u ti Ciríistu'u nain jín antiújmua'aree u Dios jemi.

² Setá'aj siyen tiú'umua'ati se'íjna jime'e u ti tejé'eseijre'e u ta japua. Caxu siyen sena'a tiú'umua'ati se'íjna jime'e u ti tǐ'iseijre'e íiyen chaanaca japua. ³ Ayee xu huárini, a'iné xu'uri huácui u Ciríistu'u jamuan. Ajta, Ciríistu'u pu amuaaté'ine u ta japua u Dios jemi u sej jín ruuri xá'ara'ani jemín.

⁴ Ajta a'íin u Ciríistu'u, a'íjna tej jetzen arátaca'ane tej i'í ruuri, tǐ'ij a'íin huatasejre'en mé jéjre'e, aj tu ti tiyen che'atá tena'a huatasejre'en jamuan. Nain pu ayén naa tǐ'iseiire'e á'ame huápi'í mej mi naíjmi'í naa rǐ'í tira'utasej.

Jíme'en í mej mejm'í tǐ'ijri'irejca'a, ajta í ti jéjcuacan jín seijre'e

⁵ A'íi j pu jín, setá'aj siyen raatapuá'ajta naíjmi'í tǐj na'a ti a'ij pua'a een, ti a'amua jetze aiirániineica. Caxu huá'a jamuan jí'ipite'en u sej caí

naíjmi'i jí'ipi. Caxu ché'e siyen rijca í ruxána'acire'e jime'e. Caxu seajta taúra'acare'en ti tejámuata'ajte'en í a'amua jetze ti aiirániineica. Caxu ché'e rahuauca í ti a'ij pua'a een.

Seajta i'i, caxu tí'imuajche'e. Ja'atí ti ayén tí'imuajche'e, ayée pu che'atá na'a een u Dios jím tíj a'íjna í ja'ati ti raná'amiche'e í ti caí Dios pú'een. ⁶ Pu'uri teja'uré'enejsin ti 'utévatzijsin í puaíjzti huá'a japua í mej caí me'íjna jín ra'ará'astijre'e í Dios. Jé'ecan mú tirajpuaíjzti muá'aju'un.

⁷ Seajta mú'een, ayée xu amuacaícan rijca'a nain jime'e ti a'ij pua'a een, setí'ij seúche'e rá'astejca'a nain ti ayén. ⁸ Ajta íjii, ayée pu ruxe'eve'e sej tí'icaúra'ari'i naíjmi'i tíj na'a ti ayén een: Caxu níniu'ucacu, ni caxu rújaaxiévi'ira, ni caxu ruté'axi'i, ni caxu a'ij pua'a éene'en, ni caxu a'ij pua'a tihuá'ixaate'e huá'a jemi í teite. Caxu seajta a'ij pua'a tí'ixajta.

⁹ Caxu tí'iru'ixaate'e hua'itzi jime'e seíj ajta seíj, a'iné xu'uri raata-puá'ajtaca'a se'íjna ti mí'ime'ecan ti ú'useijre'eca'a í a'amua jetze. Seajta nain mé úurieeni a'ij ti ye'í rijca'a a'íjna ti mí'ime'ecan. ¹⁰ Ari mú'een, xu'uri tí'ihuaújchejte se'íjna jime'e ti tí'ir'een, ti tí'ijéjcu. Dios pu auj amuaajéjcuare'esin í a'amua tzajta'a sej si siyen éene'e xá'ara'ani tíj a'íjna ti amuaateájtuua íiyen chaanaca japua, sej si nain jín ráamua'ati.

¹¹ Ajta í Dios, capu jetzen ruxe'eve'e ti pua'a ja'atí Israél jetze ajtéme'ecan nusu ti pua'a i'i Griego pú'eeen'en. Capu ajta jetzen ruxe'eve'e ti pua'a peri ra'ará'aste pe'íjna jime'e mej mua'antisíjcheca'a á'a navij nusu pecai. Capu amín a'ij ti pua'a a'ímuá pé'eme'ecan, na'ari seíj chuéjra'a japua pe'eche. Capu ajta a'ij í'iríni ti pua'a seica pej jemin tí'ivaire'e na'ari pej piyen tihuá'ajte'e í seica. Ayee pu'u, Ciriístu'u pu xaa a'ín pú'een í ti ruxe'eve'e. Nain pu jín ra'ará'asten. Ajta a'ín pu huaté'aturaasin huá'a tzajta'a í rufestemua'a a'u ti na'a mej mena'a a'uchéjme.

¹² Ayee pu'u, Dios pu amua'antíhua'u. Xu'uri huaté'uu jemin, ajta a'í pu amuá'ixe'eve'e. Sej si siyen huárini a'ij ti tiraavíjze'e. Setá'aj ahuaújcu'oven seíj seajta seíj. Setá'aj rí'i huá'acha'i í seica, caxu á'ujtzaahuat'e, caxu seajta rucíinive'e. Setá'aj siyen te'utávíicua'i tí'ití ti a'ij tejá'amuaruure.

¹³ Setá'aj siyen rá'uviicua'i seíj seajta seíj. Setá'aj seajta tiu'utaúruuni'i ti pua'a seíj rájaaxieje'en í ruxí'ej tevi. A'iné tavástara'a pu ari mú'ejmi tiu'utá'uuni'irí'i, setá'aj siyen che'atá sena'a tiu'utaúruuni'i seíj seajta mi seíj. ¹⁴ Ajta, í ti jaítze'e ruxe'eve'e caí máa niuucari, setá'aj siyen huaújxe'eve'en. A'ii pu a'ín pú'een í sej jín avaujseijtare'en sej si seíj sena'a teitejra'a pu'éene'en xá'ara'ani. Ajta, a'í pu amuaanaíjmire'esin.

¹⁵ Ché'e Ciriístu'u amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a sej si ru'ihuaamua'a xá'ara'ani temua'a naa. Ayee pu tejamuaatajé í tavástara'a sej si siyen xí'epi'in éene'e seíj ajta mi seíj, a'iné naími'i xu ruseáxu'itare'en. Seajta siyen tí'ijtéujzti'ire'en í Dios.

¹⁶ Setá'aj siyen tiú'umua'ati jéhua se'íjna jime'e í niuucari ti jíme'en raxa í Ciriístu'u sej si ráamua'aree a'ij sej tihuá'umua'aten í seica, a'ij sej ye'í rí'i mé titeumuámua'are'en sej si tihuá'a'ixaate'en nain e'ehauritíéecan jime'e. Seajta chuiicari xu jín tiraatateújzti'ire'en í Dios. Ayee xu tiu'utáchuica í ru tzajta'a se'íjna jime'e chuiicari ti yu'uxari jetze me'ecan, nusu chuiicari ti Dios jetze raxa, na'ari tí'ití ti rí'i amuaatámua'atziite í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

17 Ayee pu'u, setíj sena'a til'ixa, setíj sena'a rici, setá'aj siyen huárini nain jíme'en niuucajtze'en í tavástar'a a'íjna í Jesús. Setá'aj tiraatateújtzi'ire'en í Dios í tá'íya'upua jamuan í Ciríistu'u.

A'ij mej ye'í huárini í mej té'atzaahuat'e a'ímej jemi í teite

18 Mú'een, mi sej vi'che'e, setá'aj ra'ará'astijre'en a'ímej jemi á'amuacinastemua'a, a'iné ayée pu tiraavíjte'e í tavástar'a jemi. 19 Seajta mú'een, mi sej neiche, setá'aj rí'í tihuá'ajcha'íi xá'ara'ani temua'a naa a'ímej í sej huajá'uvi'itín. Caxu a'ij tihuá'ajeeve.

20 Seajta mú'een, mi sej hua'atá'atájmu'a, setá'aj siyen nain jín hua'ará'astijre'en matíj mena'a tejamuá'íxaate'en a'íime í ruvaújsimua'a, a'iné a'íi pu rí'í tiraatá'asin a'íjna í tavástar'a.

21 Seajta mú'een, mi sej huá'avaujsimua'a, caxu huápi'í hua'ajteá'axi'í a'ímej í ruyaujmu'a mej mi caí a'ij pua'a té'ujmuajte.

22 Seajta mú'een, mi sej tí'ijti'ire'e, setá'aj nain jín ra'ará'astijre'en a'ímej í mej tejá'amua'ajte'e. Setá'aj siyen tiu'umuári'en temua'a naa setíj sena'a tiraayí'iti a'iné mú'een xu rá'atzaahuat'e se'íjna í tavástar'a. Caxu raatapuá'ajta se'íjna jíme'e tí'ij caí mé'e já'ahua'a a'íjna í ti tejá'amua'ajte'e. Seica mú miyen rici. Aj mú caj tí'imuarí'e ti pua'a a'íin ti tihuá'ajte'e ti huá'aseijra. Ayee mu'u rici mej mi rí'í raatá'an.

23 Mí seajta mú'een, setíj sena'a rici, setá'aj siyen che'atá sena'a tiu'umuári'en tzáahuati'ira'a jíme'e setíj tiraatévaire'enche'e se'íjna í tavástar'a. Caxu siyen sena'a tiu'umuári'en mej mi amuaaséij a'íime í teteca. 24 Xu'uri ramua'aree ti a'íin tavástar'a, a'íi pu ajta tejámuaatanájchite'esin í ti rujímua'a. Aúche'e pu tejá'amuaci'iti a'íjna sej raamuá'iti, a'iné a'ii pu a'íin pú'een í sej tí'ijvaire'e a'íjna í tavástar'a ti ajta í'í Ciríistu'u.

25 Mí ajta, a'íin í ti a'ij pua'a rici, ayée pu che'atá na'a a'ij pua'a tí'ijci'iti. Ruxí'ej pu tihuá'aruuren í Dios jemi, capu ja'atí jaitze'e rí'en caí í seij í jemin.

4

1 Seajta mú'een, mi sej tihuá'ajte'e, setá'aj tíhua'utapuaíjve'en tíj na'a í ti ruxe'ev'e, tíj na'a ti ayén tiraavíjte'e ti tihuá'aci'iti. Ayee xu huárini a'iné xu'uri ramua'aree ti seij ajta tejá'amua'ajte'e mú'ejmi. Júte'e pu é'eseijre'e a'íjna.

Jíme'en í ti te'entipué'ari, ajta í ti jíme'en ca'aníjra'a hua'utá'asin

2 Setá'aj seuj rahuaviira í Dios jemi. Caxu a'ij ruaaca. Seajta mú'een, seúche'e tí'ijteujtzi'ire'e í Dios. 3 Seajta, setá'aj siyen seuj rahuaviira í Dios jemi ítejmi jíme'e ti ij Dios ayén taatasejrate'en a'ij ti ye'í tí'ití huáruuren tej ti tiyen tíhua'utá'íxaate'en í niuucari, tej ti te'íjna hua'utasejrate'en í Ciríistu'u, a'íjna ti rú'avaata í Dios jemi. A'íj pu jín, nu'uri aiteánami'í.

4 Seuche'e xu seajta rahuaviira í Dios jemi neetzi jíme'e nej ni e'ehuauritiéecan jín tihuá'a'íxaate'en a'ij ti tiraavíjte'e nej niyen rici.

5 Ayee xu ríjca mú'een, caxu ché'e sena'a á'ujjuhua'ane'en huá'a jamuan í mej caí té'atzaahuat'e, sino ayée xu'u ríjca matíj teite í mej rí'í metíteumuámua'aree. Ja'anáj ti na'a ti í'iri'iri sej siyen huárini í ti í'í xí'epi'ín, ayée xu'u ríjca. 6 Setá'aj rí'í hua'atá'acare'en se'íjna jíme'e sej siyen tí'ixaxa'a, mej mi me'íjna jín ráamu'a'aree í sej caí rucínive'e. Seajta siyen tíhua'a'íxaate'en mej mi huajíjxin, mej mi rí'éene'e muá'ara'ani.

Jíme'en í ti te'entipúa'ari

⁷ Ajta a'ín í Tíquico a'íjna í ta'ihuaara'a í Cirístu'u jemi, a'í pu tejámuaatá'ixaate'esin nain a'ij ti tí'inevaire'e ineetzi. Jéihua nu raxí'eve'e nemíjna. A'í pu ari rí'í tináavai ara'axcáacan jíme'e. Capu ja'anáj á'tizee. Ajta, naíjmi'i tu tí'ivaire'e í tavástara'a jemi. ⁸ A'í j nu jín neraata'ítí múdejmi jemi ti ij ayén tejámuaatá'ixaate'en a'ij ti tí'itavaire'e, ti ij rí'í jamuaatá'an.

⁹ Neajta nu jamuan raata'ítí ne'íjna í Onésimo, í ti múdejmi jetze ajtémecan. Jé'ecan tu teajta raxí'eve'e tel'íjna í ta'ihuaara'a. Capu ajta ja'anáj á'tizee. A'í múdejmi nain jín tejámuaatá'ixaate'esin a'ij ti tí'iruure iyeecu.

¹⁰ Majta me'ín í ta'ihuaamua'a, a'í múdejmi á'amuateujte'e, amuacaícan a'íjna í Aristarco ti ajta ayajna aiteánami'i nee jamuan, ajta a'íjna í Marcos, ti í'í neuseá'ra'an pírici a'íjna í Bernabé. Xu'uri ramua'aree a'ij sej ye'í huárini a'íjna jíme'e, ti jíme'en yee ti pua'a a'ín a'uré'enen múdejmi jemi a'íjna í Marcos, setá'aj ra'ancuré'evi'ítin temua'a naa.

¹¹ Ajta a'ín í Jesús, í ti ajta ayén ántehuaa tijín Justo, a'í pu ajta á'amuateujte'e. A'í me'í mej huaíca, a'í mu'u a'ín pú'een í mej Israel jetze ajtémecan, í mej miyen neetzi jetze té'ejtévaire'e tej ti tiyen ti-hua'utá'ixaate'en í teite jíme'en í Dios ti tí'ajta íiyen chaanaca japua. Jé'ecan múdejmi naatá'a ineetzi.

¹² Ajtahua'a sej pu á'amuateujte'e, a'íjna í Epafras. A'í pu ajtémecan múdejmi jetze, ajta pu ravaire'e a'íjna í Jesús ti í'í Cirístu'u. Ja'anáj ti na'a pu tí'itese'e a'íjna jíme'e ti rahuavii í Dios jemi múdejmi jíme'e, sej si te'utá'viicua'l, sej si caí tí'ítíj jín auteáturan, sej si seajta ra'ará'astijre'en nain jíme'e a'ij ti tí'ijxe'leve'e í Dios. ¹³ Aye'e nu tejá'amua'ixaate'e ti ayén tí'ayajna. A'íjna í Epafras, jé'ecan pu tí'itese'e múdejmi jíme'e, ajta a'í me'í jíme'e í mej me'uun a'uchéjme, a'íjna já'ahua'a Laodicea, majta í mej sej jetze é'eche í chajta'a a'ájna Hierápolis. ¹⁴ A'í múdejmi majta á'amuateujte'e, a'íjna í Lucas, í ti tíhuá'ahua'ate, í tej raxí'eve'e, ajta a'íjna í Demas.

¹⁵ Setá'aj siyen hua'utateújte'en neetzi jetze me'ecan a'í me'í í ta'ihuaamua'a Laodicea mej a'uchéjme, seajta se'íjna í Ninfas. Setá'aj seajta hua'utateújte'en a'í me'í í mej e'etiújse'iri a'u ti é'eche í Ninfas.

¹⁶ Setí'ij seri ra'ujíjve se'íjna i yu'uxari sej si naíjmi'i ráanamua, setá'aj siyen tiu'uta'íte mej mi hua'utánamuajriste'en a'í me'í Laodicea mej é'eche. Ajta í sej í yu'uxari, Laodicea ti é'eme'ecan, setá'aj seajta ra'ujíjve'en sej si seajta naíjmi'i ráanamua. ¹⁷ Seajta, setá'aj siyen tiraata'ixaate'en se'íjna í Arquipo yee: "Rí'í pepu'u múde'e, pej pi nain jín ra'ará'asten í tavástara'a ti tímuaal'jcate."

¹⁸ Inee, i nej í'í Pablo, a'ij nu jetze já'amuateujte'e a'íjna i nej ra'uyú'uxaca'a nemuajca'a jíme'e. Caxu yá'uhua'anan í nej aiteánami'í. Ché'e a'ij tejá'amua'aire'e. Aye'e pu icu.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Tesalónica a'uchéjme'ecaa, í ti seij

A'í mú huá'ateujte'e í mej Tesalónica e'etiújse'iri

¹ Inee Pablo, ajta a'íjna i Silvano, ajta a'íjna i Timoteo, ayée tu tejá'amuayu'use'e mú'ejmi mi sej Tesalónica é'eche, sej seajta tiújse'iri í Dios jemi, seajta jemin í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u. Ayee tu tí'ijxe'eve'e ti Dios rí'i tejamuáacha'íin, ti ajta rí'i amuáaruuren a'amua tzajta'a sej si rí'i ru'ihuaamua'a xá'ara'ani.

Jíme'en í mej jín hua'utájuyete mej mi té'antzaahuante'en a'íme í mej Tesalónica é'eche

²⁻³ Ja'anáj ti na'a tu rí'i tiraatá'aca í Dios jemi mú'ejmi jíme'e. Ja'anáj ti na'a tej huavii í Dios, teajta tu rá'ixaate'e mú'ejmi jíme'e, a'iné mú'een xu jeíhua tí'imuari'e se'íjna jíme'e sej rá'astijre'e se'íjna í tavástar'a. Seajta siyen che'atá sena'a jeíhua tí'imuari'e se'íjna jíme'e sej raxí'eve'e sej hua'utévaire'en í seica í mej é'eseijre'e í Dios jemi. Seajta mú'een, caxu ja'anáj raatéxiehuataca'a í sej rachú'eve'e í tavástar'a a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u tí'ij a'íin amua'irájtuaani, a'u sej yé'ejpuaíjtzica'a.

⁴ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e mi sej ta'ihuaamua'a. Tu'uri ramua'aree ti Dios já'amuaxe'eve'e, ajta a'íi pu amua'avé'ehuauxi. ⁵ Ayee tu een jín ramua'aree a'iné tet'íj tiyen tejamuá'ixaa í niuucari jíme'e ti jíme'en raxa í Dios, caxu ché'e sena'a ráanamujri'i sino a'íj xu jín muári'eri'ire'ara'an í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íj xu jín temua'a naa yaú'itiée xa'araa í ru tzajta'a. A'íj xu seajta jín rú'umuua'areereca'a ti ayén ti'ayajna a'íjna í niuucari. Mú'een xu seajta siyen taseíjraca'a ti'itén tej teitejra'an pu'eene'e, teajta tiyen tí'ivaire'ecaa mú'ejmi jíme'e. Ayee tu huaríj mú'ejmi jemi sej si ráamua'aree a'íj ti tiraavíjte'e í tavástar'a a jemi.

⁶ Seajta mú'een á'iyyen xu siyen che'atá sena'a huaríj tet'íj iteen, ajta tíj a'íin huaríj í tavástar'a, a'iné jeíhua xu rajpuaíjtzica'a. Capu amín a'íj. Seuche'e xu huataújtemua'ave, a'iné a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu ca'aníjra'a amuaatá'a í a'amua tzajta'a. ⁷ A'íj mú jín, naímí'i a'íime í mej e'etiújse'iri, a'achú mej mena'a pua'amé í mej me'uun é'eme'ecan u Macedonia, majta í mej me'uun é'eme'ecan u Acaya, a'íi mú rí'i tejá'amuaseij mú'ejmi a'íj sej rici. ⁸ Capu a'úu na'a á'anamuajre'e mú'ejmi jemi í niuucari ti jíme'en raxa í tavástar'a, sino nainjapua pu namuajre'e a'íjna jíme'e sej seri rá'astijre'e í Dios. A'íj pu jín caí ché'e ruxe'eve'e tej tí'iti huataxáj te'íjna jíme'e.

⁹ Jee xaa ne'u, seica mú tí'ita'ixaate'e a'íj tej tite'utéjhuii tej tiu'umuári'en a'amua tzajta'a. Seajta nu'u, set'íj rá'antzaahua í Dios, seajta nu'u huaja'uhuá'axi se'ímej í mej caí Dioosi pú'een. Xu'uri nu'u ravaire'e se'íjna ti i'í Dios tzáahuatí'ira'a jíme'e, ti ajta ruuri rusén jíme'e. ¹⁰ Xu'uri nu'u íjii rachú'eve'e se'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios ti a'íin ajtahua'a u e'icáanen u ta japua, a'íjna Dios ti raatarujte huá'a tzajta'a í mí'ichite. A'íi pu a'íin pú'een í Jesús. A'íj pu tu'irátuaasin tí'ij caí puaíjtzi táaci'iti ti Dios hua'utá'asin a'ímej í mej yen chaanaca japua huachéjme.

2

A'ij ti teja'umuáriej a'íjna í Pablo huá'a jemi

¹ Seajta mú'een, ne'ihuaamua'a, temua'a xu ramua'aree ti naa titáavai tet'íj amuáamuaareca'a. ² Amuacaí mú xaa a'ij pua'a táaruu a'íime í mej Filipos é'leche. Jéihua tu rajpuaíjtzica'a te'újna. Xu'uri ramua'aree ti ayén ti'ayajna. Capu amín a'ij. A'iné Dios pu ca'aníjra'a taatá'a, a'ij tu jín teuj á'ataca'anejca'a tej tiyen tejámuaatá'ixaate'en í niuucari ti jín Dios amua'irátuaasin. Jéihua mú taatamuári'eriste xaa ne'u.

³ Catu te'íjna jín autéjhuii tej tiyen tejámuaatá'ixaate'en hua'itzi jime'e, sino teen tu tiyen ámuatá'ixaate te'íjna jime'e tej jé'iyecan jín ti'ixaxa'a. Catu teajta tí'itese'e tej amuaacuanamuan.

⁴ Mi teajta iteen, ayée tu tejá'amua'ixaate'e a'iné ayée pu tira'aránajcheca'a í Dios ti a'íjna jín ta'antíhuau tej ti amuá'ixaate'en í niuucari ti Dios jín amua'irátuaasin. Catu tiyen tí'itese'e tej r'íi tihua'utá'an í teite, sino tej r'íi tiraatá'an í Dios ti tirú'umua'aree a'ij tej te'á'uhuátamua'atzi í tatzajta'a.

⁵ Xu'uri ramua'aree tej caí ja'anáj tiyen tejámuaatá'ixaa tena'a te'íjna jime'e í niuucari ti naa á'amuanamuajriste'e. Catu teajta tiyen taseíjrataca'a tej ti'itij ancuré'an. Dios pu rú'umua'aree tej tiyen rici tzáahuati'ira'a jime'e.

⁶ Catu ja'anáj tiyen rahuahuau mú'ejmi jemi sej r'íi titaatá'an. Catu teajta tiyen rahuahuau seica jemi. Rí'iríistaca pu tej tiyen tejamuaatá'ijte'enche'e ca'anéeri jime'e a'íjna jime'e ti Ciríistu'u ta'antíhuau. ⁷ Mi teajta iteen, catu tiyen huaríj, sino r'íi tu ti'ítitacha'íica'a mú'ejmi jemi. Ayee tu che'atá tena'a r'íi tejamuájcha'ica'a t'ij a'ín í hua'anáànaj í ti'iríi r'íi tihuájcha'íi.

⁸ Jé'ecan tu á'amuaxe'eve'eca'a. A'ij pu jín, ayén ta'aránajcheca'a tej tiyen tejámuaatá'ixaate'en í niuucari ti Dios jín amua'irátuaasin. Teajta tiyen á'ataca'anejca'a tej tejamuatá'an nain t'ij tena'a tej tí'ljcha'íica'a, ayée tu teajta á'ataca'anejca'a tej huácu'i'ini mú'ejmi jetze me'ecan. Ayee tu tí'imua'atzejca'a a'iné jé'ecan tu á'ataca'ane mú'ejmi jemi. ⁹ Tij secaí seuj ramua'aree, ta'ihuaamua'a, tej jeihua tiu'umuáriej, teajta tej rajpuaíjtzica'a.

Jee xaa, tetiu'umuáriej tújca'ari tzajta'a, teajta tíca'ari tzajta'a tej ti caí ja'ati huatamuári'eriste'en tej amuaatá'ixaate'en í niuucari jime'e ti jín Dios amua'irátuaasin.

¹⁰ Mú'een xu taaseíj a'ij tej ti'ítitacha'íica'a mú'ejmi jemi, mi sej té'atzaahuate'e. Nain tu jín tiyen huaríj a'ij ti tiraavíjte'e í Dios jemi. Catu ja'anáj ja'ati a'ij pua'a huáruu. Catu teajta ti'itij jín auteájturaa. Dios pu ajta ramua'aree ti ayén ti'ayajna. ¹¹ Mú'een xu ramua'aree a'ij tej r'íi ti'ítitacha'íica'a mú'ejmi jemi najmi'ica a'achú sej pua'amé. Ayee tu che'atá tena'a tejamuá'itiiiri'i sej teajta sej t'ij tihuá'itíi í hua'atáata a'ímej í ti'iríi.

¹² A'ij tu jín, ca'aníjra'a amuaatá'a sej si siyen r'íi titetiújcha'íi a'ij ti tiraavíjte'e í Dios jemi. Teajta tiyen huaríj sej si huateújca'anen í ru tzajta'a. Jé'ecan tu á'amuajee sej si siyen huáriní a'ij ti tiraavíjte'e í Dios jemi, a'iné a'ii pu a'ín pú'een í ti á'amuajee sej si se'uun e'ará'asti a'u ti a'ín tejé'ajta í Dios, sej si seajta se'uun ye'encuré'an í sej jín naa seíre'e xá'aju'un t'ij na'a rusén jime'e. ¹³ Ten tu xaa tejamuá'ixaa í niuucari ti jime'en raxa í Dios. Seajta mú'een, set'íj ráanamujri'i, caxu

se'ijna jetze ra'ancuré'a í mej ché'e mena'a tí'ixaxa'a í teteca sino ayée xu tiyaúchueere'e ti Dios jetze me'ecan í niuucari. Jee xaa ne'u, a'íj pu jetze me'ecan, ajta a'íi pu rí'i á'amuaruuren í a'amua tzajta'a, mi sej té'atzaahuat'e. A'íj tu jín ja'anáj ti na'a tu tí'ijteujtzi'ire'e í Dios jemi te'ijna jime'e sej siyen ra'ancuré'a í niuucari.

¹⁴ Seajta mú'een, ta'ihuaamua'a, ayée xu huaríj, cu xiee sej huá'ijchueca'a a'ímej í mej Judea a'uchéjme, í mej majta e'etiújse'iri teyujta'a mej mi raateánajche í Dios, a'iné a'íi mú majta ajtémecan í Ciriistu'u jetze. Ayee xu che'atá sena'a tirajpuaíjtza'a a'ímej jemi í ruxí'ej teite a'íj mej tirajpuaíjtza'a a'íime í mej Judea é'eme'ecan.

¹⁵ Majta a'íime í seica, í mej caí té'atzaahuat'e'eca'a, a'íi mú raajé'ica í tavástara'a ti ajta i'í Jesús. Majta huá'ucuii a'ímej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Majta taatamuári itejmi. A'íj mú pua'a tiraatá'aca í Dios jemi. Majta mú huájcha'ire'e naíjmi'ica í teite í mej yen chaanaca japua huachéjme.

¹⁶ Ayee mú een jín miyen rici mej mi tá'ijmíjra tej ti caí ché'e hua'utá'ixaate'en í niuucari ti Dios jetze me'ecan a'ímej í mej Israél jetze ajtémecan. Camu a'atzu raxí'eve'e ti Dios hua'irájtuani í hua'axí'ej teite. Ayee mú me'ijna jín huarín, a'íi mú raamuá'itín ti Dios puaíjtzi hua'utá'an tíj na'a rusén jime'e a'íjna jime'e mej jeíhua huápí'i auteájturaa jemin í Dios. Pu'uri xaa a'ájna teja'uré'enejsin ti Dios puaíjtzi hua'utá'asin.

Pablo pu ayén tí'ijxe'eve'e ti ajtahua'a huá'umuaare

¹⁷ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Tet'íj ca'anéeri jín ajtacíj, catu mé amuuhuá'axi, sino jeíhua tu tí'imua'atzejca'a mú'ejmi jime'e. Capu a'atzu á'ateevi'ica tet'íj caí ché'e huáapua'a tej tiyen ye'imúa' huaté'en. A'íj tu jín jeíhua huápí'i tiu'utése tej ti a'atanén mú'ejmi jemi. ¹⁸ Jeíhua tu tiyen tí'ijxe'eve'e'eca'a tej te'uun a'atanén a'u sej é'eche. Jee xaa ne'u, ayée nu tí'ijxe'eve'e'eca'a inee, i nej i'í Pablo. Canu ja'anáj caí tí'ijxe'eve'e'eca'a. Mi ajta a'ín í Satanás, a'íi pu na'antánaamua.

¹⁹ Neajta nu niyen tejá'amua'ixaate'e tí'ti í nej jíme'en tí'ijchú'eve'e, í nej jíme'en netémua'ave'e, í nej jíme'en ahuántzaahuat'e'en ne'ijna jime'e nej tí'imua'itín ne'ijna xicáara'a jetze tí'ij ajtahua'a huatasej're'en í tavástara'a ti ajta i'í Jesús. ¿Ni secaí mú'een se'ín pú'een?

²⁰ Jee xaa ne'u, mú'een xu se'ín pú'een, í nej jíme'en a'utántzaahuat'esin, í nej jíme'en huatántemua'ave'esin.

3

A'íj mej tirajpuaíjtzi muá'aju'un

¹ Tet'íj caí ché'e té'eviicua'i tej caí ramua'aree a'íj ti tejá'amua'aire'eca'a, ayée pu titá'amitíejte'eca'a itejmi ti ayén jaítze'e tiraavíjte'e tej tiyen tajámua'a huatée'aturan teyujna Atenas. ²⁻³ A'íj tu jín, te'ín Timoteo tiu'uta'íti'iri'i ti u a'atanén mú'ejmi jemi. A'ijna í Timoteo, a'ii pu a'ín pú'een í ta'ihuaara'a, ajta Dios pu ra'avé'ehuau ti ij ta jamuan á'uche'ecane'en tej tihua'utá'ixaate'en í niuucari ti jíme'en raxa a'íj ti huaríj í Ciriistu'u. Ayee tu een jín tiraata'íti'iri'i ti ij a'ín Timoteo ca'aníjra'a amuaatá'an sej si huatéujca'anen í ru tzajta'a, ti ij caí sej raaté'ieehuata a'ijna jime'e ti jeíhua tirajpuaíjtzi íjii. Xu'uri temua'a ramua'aree ti ari tiraaxí'epi'íntari'iri'i tej tiyen tirajpuaíjtzi tá'ara'ani.

⁴ Jee xaa ne'u, tetí'ij te'uun a'uté'eca'a mú'ejmi jemi, ayée tu amua-caícan tejamuá'ixaa tej tiyen tirajpuaitzi tá'ara'aniche'e te'íjna jime'e mej a'ij pua'a taruurenche'e. Ajta ayén teja'uré'ene. A'ij xu seri mua'aree. ⁵ Neajta nu tiraatániu'uche nej ni ráamua'aree a'ij ti tejá'amua'aire'eca'a, ti pua'a seuj té'atzaahuate'e. Canu ché'e té'eviicua'iraca'a, a'iné nu'uri tí'tiizine'eca'a ne'íjna jime'e ti a'ín tiyaaru'u amuaatamuári'eriste'en mú'ejmi jemi sej si caí ché'e té'antzaahuate'en, tí'ij caí ché'e tí'ti vaire'e á'ara'ani naíjmi'í í tej jín tiu'umuá'iej mú'ejmi jemi.

⁶ Aru a'ín í Timoteo, pu'uri mú'ejmi jemi u e'erájraa. Tí'ita'ixaate'e a'íjna í tej jime'en tátemua'ave'e sej nu'u seuj té'atzaahuate'e, seajta huaújxe'eve'e seij seajta seij. Seajta nu'u seuj rutémua'ave'e seti'ijtá ta'utámua'aree itejmi. Mú'een xu nu'u raxí'eve'e sej taaseíj. Teajta iteen, ayée tu che'atá tena'a huápi'i tí'ijxe'eve'e tej amuaaséij.

⁷ Aye nu tejá'amua'ixaate'e, mú'een ta'ihuaamua'a. Jé'ecan pu rí'i taatá'a tetí'ij ráamua'areeri'i sej seuj siyen té'atzaahuate'e. Pu'uri xaa rí'irí tej te'utáviicua'í nain jime'e í tej jín rajpuaijtzi, ajta í tej jín taxiemiste'eca'a. ⁸ A'iné mú'een xu seuj té'eviicua'í sej seuj rá'atzaahuate'e í tavástar'a, pu'uri ajtahua'a í'iri'iri nej rí'i mé tiu'utéveeca. ⁹ A'ij tu jín jé'ecan huápi'i tí'ijteujtzi'ire'e í Dios mú'ejmi jime'e te'íjna jime'e tej jeíhua huápi'i tátemua'ave'e í mú'ejmi jemi a'iné mú'een xu rí'i titatá'aca.

¹⁰ Nain tújca'ari tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a, ca'anín tu jín rahuavii ti Dios ayén tatá'acare'en tej ti teajtáhua'a amuaaséij, teajta tejámuatévai're'en tej raanaíjmire'en tí'ti ti na'a ti tejamuá'aturaate'e a'íjna jime'e sej rá'atzaahuate'e í tavástar'a.

¹¹ Ajta a'ín í Dios í tej rájya'upua, ajta a'ín í tavástar'a ti ajta i'í Jesús, miché'e me'ín taatá'acare'en tej ti te'uun a'atenén mú'ejmi jemi. ¹² Ché'e a'ín tavástar'a ruxí'evi'ira'a jín amuaatá'an sej si jeíhua huápi'i huaújxe'eve'en seij seajta seij, sej si seajta siyen che'atá sena'a ti-huá'uxe'eve'en naíjmi'ica í teite a'achú mej mena'a pua'amé'í á'amua'axi'ej teite tetíj iteen tejá'amua'axe'eve'e.

¹³ Ché'e ajta a'ín amuaatá'an í ca'aníjra'a í á'amuatza'ajta'a sej si caí tí'ti'ij jín auteá'uran í Dios jemi í tej rájya'upua, sej si seajta siyen urarí'enejme'eni í a'amua tzajta'a a'íjna xicáara'an jetze ti ajtahua'a huataseíj're'en a'íjna í tavástar'a ti ajta i'í Jesús, jamuan naíjmi'í í mej tí'ivaire'e u ta japua.

4

A'ij mej ye'í huá'ini mej mi rí'i tiraatá'an í Dios

¹ Ajta íjii, ta'ihuaamua'a, tu'uri tiyen tejámuatá'ixaa a'ij sej ye'í titetiújcha'íi sej si rí'i tiraatá'an í Dios. Jee xaa, xu'uri siyen rí'i titetiújcha'íi. Mi teajta iteen, ayée tu tejá'amua'huavii Jesús jetze me'ecan sej si siyen jaítze'e rí'i titetiújcha'íi. Ten tu ca'aníjra'a amuaatá'asin sej si jaítze'e rí'i titetiújcha'íi tíj na'a ti yú auca'ití a'ame. ² Xu'uri xaa ramua'aree tí'ti ti niuucarijra'a pú'een í tej jín teri amua'ixaa Jesús jetze me'ecan.

³ Aye pu tí'ijxe'eve'e í Dios sej si urarí'ene'en xá'ara'ani, ajta nu'u sej raatapuá'ajta sej ja'ati jamuan tiú'ujxana'acira'ate. ⁴ Aye pu tí'ijxe'eve'e sej siyen tí'ijmua'areere sej siyen ráaruuren í rutevij sej si siyen huá'ini a'ij ti tiraavíj'te'e ti pua'a ja'ati huaténe'iche. Ché'e a'ín ayén ratévi'ítine'en mej mi raaseíj í seica ti xí'epi'in huaríj nain jime'e.

⁵ Ché'e a'ñn caí ché'e na'a ratévi'itine'en a'ij mej rici a'ñime í teitejra'a í mej caí rá'astijre'e í Dios, matíj mena'a pua'amé yen huachéjme ñyen chaanaca japua, í mej ché'e mena'a néjne'iche a'ij ti tihuá'amitiejte'e rumua'atzíra'a jime'e ti a'ij pua'a een. ⁶ Ajta nu'u ayén tiú'ujxe'eve'e ti ja'ati caí ja'anáj auteáturan a'íjna jime'e ti a'ij pua'a ráaruuren í ruxí'ej tevi a'íjna jime'e ti ruxána'acira'aten jamuan íra'ara'an í ru'ihuaara'a. Ayee pu'u, a'iné Dios pu puajtzi raatá'asin a'íjna ti ayén rini. Tu'uri tejmi'í tiyen tejámuaatá'ixaa. ⁷ Capu ayén titaatajé í Dios tej ti tiyen tiu'uxána'acire'en sino a'ñ pu ayén ta'antíhuau tej ti urarí'enejme'eni í tatzajta'a.

⁸ A'íj pu jín, ti pua'a ja'ati caí rá'atzaahuat'e a'ij tej tejá'amua'ixaate'e te'íjna jime'e, a'ñ pu caí mé rúuhua'axijsin í niuucari ti teteca jemi é'eme'ecan. Capu a'atzu, sino a'ñ pu xaa mé rúuhua'axijsin í Dios ti ruxíejniu'uca huata'íteca'a ti mú'ejmi jemi huateáturan. ⁹ Capu a'atzu ruxe'eve'e nej niyen tejá'amuyau'use'e a'íjna jime'e sej huaújxe'eve'en sej si temua'a naa tiú'uríhuamua'atan. Dios pu ari ramua'aree sej siyen huaújxe'eve'en.

¹⁰ Jee xaa, ayej ti'ayajna sej huá'axe'eve'e í ru'ihuaamua'a naíjmi'ica a'achú mej pua'amé a'u mej a'uchéjme tíj na'a a'utí huatacá'a u Macedonia. Mi teajta iteen, ayée tu'u ca'aníjra'a amuaatá'asin sej si seuj jaítze'e huaújxe'eve'en.

¹¹⁻¹² Ten tu teajta tiyen tejá'amua'íjcate'e sej si rí'í titetiújcha'í ti ij caí ti'íti á'amuaajaaxiejte'e, sej si antiújmua'areere se'íjna jime'e a'ij ti tiraaci'í sej ajta sej. Ajta i'í, ché'e ja'ati tiu'umuári'en í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e sej ajta sej a'ij ti tirú'umua'aree. Ayee tu amuacaícan tejámuaa'íjca mej mi rí'í tejamuaaséj a'ñime í mej té'astijre'e í tavástar'a jemi, ajta ti ij caí ti'íti tejamuá'aturaate'e.

Tí'ij ajtahua'a yen huatasejre'en í tavástar'a

¹³ Jíme'en a'ñmej í mej meri huácuii, ayée mú seijre'e: cu xíee mej cu'utzu. Ayee tu tí'ijxe'eve'e sej ráamua'aree tzáahuatí'ira'a jime'e sej si caí ché'e ruxíemiste'e matíj a'ñime í seica í mej caí rachú'leve'e í tavástar'a.

¹⁴ Ayee tu té'atzaahuat'e iteen: tí'ijta Jesús huam'í, a'ñ pu ajtahua'a huatarúj. A'íj tu jín tiyen teajta té'atzaahuat'e ti a'ñn Dios ajtahua'a hua'arávi'itín jamuan í Círístu'u a'ñmej í mej meri huácuii a'íjna jime'e í mej majta meri ra'ará'astijre me'íjna í Jesús.

¹⁵ Ayee tu tejá'amua'ixaate'e í tavástar'a jetze me'ecan ti ayén éene'e á'ara'ani. Catu anáaté'ee tá'aju'un iteen i tej tiyen ruuri seijre'e yen chaanaca japua tí'ij amín ajtahua'a huatasejre'en í tavástar'a sino a'ñime í mej meri huácuii, a'ñ mú xaa anáaté'ee muá'aju'un.

¹⁶ Tí'ij Dios raataxájta í niuucari ti jín tíhua'uta'aíjte'en, a'úu pu e'icánamuáare'e a'ame ti ja'ati ucáajijhua í trompeeta jetze a'ujna Dios ti é'eseijre'e. Ajta u e'icájijhua a'íjna ti jemin tí'ivaire'e. Aj pu xaa i tavástar'a u e'icánejsin u júte'e. Majta me'ín í mej huácuii, í mej anáaté'ee ra'ará'astijre, a'ñ mú a'ítajú'un a'u mej e'leve'enámí'ihuaime'ecaa. ¹⁷ Teajta á'íyen iteen, i tej teuj ruuri, i tej yen seijre'e í chaanaca japua, a'ñ pu ajta tá'avi'itín í jaitiri jetze huá'a jamuan í mej mauchén huatarúj. Ayee tu seíire'e tá'aju'un jamuan í tavástar'a tíj na'a rusén jime'e.

¹⁸ A'íj xu jín, rí'í xu tiu'utaúra'an mú'een rujímua'a se'íjna jime'e í niuucari i nej já'amua'ixaate'e.

5

Mej nu'u huaájcaten ti pua'a yee uvé'enen í tavástara'a

¹ Ta'ihuaamua'a, capu a'atzu ruxe'eve'e tej te'íjna jín tejá'amuayu'use'e a'atzaj ti pua'a yee uvé'enen í tavástara'a, ti'iti ti xicáara'an jetze ajtahua'a huatasej're'esin. ² Xu'uri ramua'aree temua'a naa ti ca'anacan teja'uré'enejsin. Ayee pu huatasej're'esin tíj nahua'ari ti uteáruti tíca'ari tzajta'a a'u ti tejé'enhua'an.

³ Majta me'ín í teite, ayée mú ti'ixáata muá'aju'un tíjín: “Capu ché'e ti'iti a'ij ríci. Pu'uri tiu'upuá'areajraa.” Ti pua'a meri miyen ti'ixajta, aj pu í a'ájna teja'uré'enejsin í xicáara'an ti jetzen hua'antipua'ajte'esin. Ayee pu seíre'e a'ame tíj 'íta'a ti ra'utacu'í'ine. Capu huatári'iristari mej huatá'uuna mej mi caí rajpua'ítzi muá'ara'ani.

⁴ Mi seajta mú'een, ta'ihuaamua'a, caxu ché'e tíca'amiste'e seijre'e. A'ij pu jín, caí ché'e mú'ejmi japua cájveti a'ájna xicáara'an jetze. Capu ayén teja'uré'enejsin mú'ejmi jemi tíj í nahua'ari ti a'uun a'uteáruti tíca'ari tzajta'a. ⁵ Capu a'atzu xaa ne'u, a'iné mú'een xu huá'a jetze ajtémecan a'ímej jemi í mej a'ájna é'eseijre'e a'u ti á'uneeri'í í Dios jemi. Mú'een xu huá'a jetze ajtémecan a'ímej jemi í mej á'ujjuhua'an tújca'ari tzajta'a. A'ij pu jín, ayén tiraavíjte'e tej tiyen huárini.

⁶ A'ij tu jín caí ché'e tiyen ríj tá'aju'un matíj í seica í mej miyen seijre'e. Cu xiee mej cu'utzu. Tiché'e tiyen é'ene'e tá'ara'ani tej atanéjne'ere, tej rí'í mé titeumuámua'aree. ⁷ Majta me'ín í mej cu'utzu, ayée mú ti'itecu'utzu tíca'amiste'e, majta me'ín í mej rutá'aruaijve'e, a'í'í mú rutá'aruaijve'e tí'ij auj huatíca'a.

⁸ Mi teajta iteen, a'iné teen tu huá'a jetze ajtémecan a'íme jemi í mej néeriste'e á'ujjuhua'an í Dios jemi, tiché'e tiyen rí'í titejá'ujjuhua'ane'en. Tiché'e teajta rá'antzaahuat'e'en í tavástara'a. Ti pua'a tiyen huárini, a'í'í pu tavástara'a ta japua niuuni. Tiché'e teajta huátaxe'eve'en seij teajta seij. Ti pua'a tiyen huárini, ayée pu xaa huatári'iristari tej tiyen ti'ijchú'eve'e ti Dios tu'irájtuaani.

⁹ Ayee pu een a'iné capu Dios ayén tiraaxí'epi'íntare itejmi jemi tej ti tiyen tirajpua'ítzi tá'ara'ani te'íjna jime'e ti Dios ti'itij jín tita'uxíjte'en. Capu xaa ne'u, sino ayée pu Dios ayén titaaxí'epi'íntari'iri'í ti a'íin tavástara'a ti ajta i'í Jesús ti i'í Ciríistu'u, a'í'í pu tu'irátuaasin. ¹⁰ A'í'í pu huamí'í ta jetze me'ecan tej ti tiyen ruuri tá'ara'ani jamuan í tavástara'a, tetíj tena'a a'achú tej pua'amé. Capu amín a'ij, tej teuj ruuri na'ari teri huácuii, naími'í tu huateáturaasin jemin tíj na'a rusén jime'e.

¹¹ A'í'í xu jín ca'aníjra'a tiu'utá'an seij seajta seij. Setá'aj seuj tiu'utévaire'en. Jee xaa, xu'uri siyen ríci seij seajta seij.

Pablo pu rí'í tihua'ixaate'e a'í'íme í mej té'atzaahuat'e'

¹² Mi seij ta'ihuaamua'a, ayée tu tejá'amuahuavii seij si rí'í tihua'íjcha'íi se'ímej í ruvaújsimua'a, í mej rí'í tí'imíjhuaca mú'ejmi jemi, í mej majta me'íjna jín antiújmua'aree mej tejamuámua'aten a'ij ti tí'íjxe'eve'e í tavástara'a. A'í'í mú majta ca'aníjra'a amuaatá'aca. ¹³ Ché'e ayén tejamuá'amitíejte'e mej jeíhua huápí'í rí'í tí'iteteite a'ájna jime'e mej miyen tí'imíjhuaca mú'ejmi jemi, seij si siyen rí'í tí'iteseijre'e í ru tzajta'a.

¹⁴ Ayee tu teajta tejá'amuahuavii seij si rí'í tihua'utá'ixaate'en a'í'ímej í mej caí tí'imuarí'ecu mej mi majtáhua'a tiu'umuári'en. Seij si ca'aníjra'a hua'utá'an a'í'ímej í mej caí rucacá'ane í ruxéjniu'uca jetze. Setá'aj

seajta hua'utévaire'en a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Setá'aj naíjmi'ica á'acu'uvee.

¹⁵ Rí'í xu'u mú'een ti ij caí ja'ati ayén che'atá na'a a'ij pua'a ráaruuren í ruxí'ej tevi ti ajta a'ij pua'a ráaruu a'íjna. Ayee xu tí'itese'e sej si ja'anáj ti na'a rí'í tihuájcha'íi seij seajta seij, seajta naíjmi'ica. ¹⁶⁻¹⁷ Setá'aj rutémua'ave'e ja'anáj ti na'a. Caxu ja'anáj ratapuá'ajtacare'en sej hu-atéjniuuni í Dios jemi.

¹⁸ Setá'aj nain jín tí'ijteujtzi'ire'e í Dios a'iné ayée pu tí'ijxe'leve'e sej siyen huárini a'iné Jesús, í ti í'í Ciriístu'u, a'í pu a'amua japua niuuni. ¹⁹ Caxu ra'antánaamuan se'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

²⁰ Caxu seajta a'ij pua'a tihuá'aseijra a'ímej í mej tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan, sino rí'í xu tihuá'unamua temua'a naa a'ij mej tí'ixa. ²¹ Naa xu temua'a tiu'uta'íhua'un tí'íti ti na'a í'í xí'epi'ín na'ari caí. Caxu ja'anáj yá'uhua'anan í ti í'í xí'epi'ín. ²² Tí'í pua'a tí'íti ayén tejamuá'amitíejte'e ti a'ij pua'a een, caxu ja'anáj siyen rijca tí'íti ti na'a ti ayén a'ij pua'a é'eene'en.

²³ Ajta a'ín Dios, a'íjna ti amua'anpuá'ajte'en, ché'e a'ín amuaaté'avaa ti ij nain jín amuaanaíjmire'en. Ché'e Dios amuaaté'avaa mú'ejmi sej si caí tí'íti jín a'aturáa u á'amuaxiejniu'uca tzajta'a nusu á'amuamua'atziira'a jetze na'ari í rutevij jetze a'ájna xicáara'an ti jetzen ajtahua'a yé uvé'enejsin í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta í'í Ciriístu'u. ²⁴ Capu a'atzu até'ítzea'ara a'íjna ti ayén tejamuaatajé. A'í pu ajta araúrastejsin a'íjna jime'e í ti jín te'ataújratziiri'í.

Í ti jín ra'antipuá'ajte

²⁵ Ta'íhuáamua'a, setá'aj rahuauca í Dios jemi téjmi jime'e.

²⁶ Setá'aj seajta hua'utateújte'en temua'a naa naíjmi'ica í ta'íhuaamua'a.

²⁷ Ayee nu tejá'amua'íjcate'e jemin í tavástara'a sej raata'ájta mej hua'utánamuajriste'en a'íjna í yu'uxari naíjmi'ica í ta'íhuaamua'a.

²⁸ Ajta a'ín tavástara'a, í Jesús ti ajta í'í Ciriístu'u, ché'e a'ín rí'í tejamuáacha'ín mú'ejmi. Ché'e ayén té'ara'ani.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ímej í mej Tesalónica a'uchéjme'ecaa, í ti hua'apua

Pablo pu tihuá'ayu'use'e a'ímej í mej Tesalónica a'uchéjme'ecaa, jamuan í seica

¹ Inee i nej i'i Pablo, jamuan i Silvano, ajta a'íjna i Timoteo, ayée tu tejá'amuayu'use'e mi sej Tesalónica é'eche, seajta mi sej e'etiújse'iri jemin a'íjna í Dios í tej rájya'upua, seajta jemin í tavástara'a a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u. ² Ajta a'íjn í Dios í tej rájya'upua, ajta a'íjn í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een, miché'e me'ín r'í tejamuáacha'íin, majta amua'anpuá'ajte'en temua'a naa a'amua tzajta'a.

Dios pu nu'u huá'axijte'en í mej a'ij pua'a tí'itíjcha'íi tí'ij yé uvé'enen í tavástara'a

³ Ayee pu xaa ne'u tíj'ixi'epi'ín tej tiyen tí'ijteujtzi'ire'e í Dios ja'anáj ti na'a mú'ejmi jime'e. Ayee pu tiraavíjte'e a'íné tíj na'a ti yú auucá'a, jaítze'e xu mú'een té'atzaahuat'e, ajta jaítze'e xu mú'een huaújxe'ev'e seij seajta seij.

⁴ A'íj tu jín r'í tejá'amuaxa í seica jemi í mej e'etiújse'iri mej mi tí'ijteujtzi'ire'e í Dios. Ayee tu een jín r'í tejá'amuaxa a'íné mú'een xu rá'aviicua'l temua'a naa í sej jín rajpuaíjti. Seajta mú'een, seúche'e xu rá'astijre'e í tavástara'a. ⁵ A'íj tu jín ramua'aree ti Dios ayén tí'ixi'epi'íntare'e a'ij ti tiraavíjte'e. Ajta ayée pu tirá'amitiejte'e í Dios ti ayén tiraavíjte'e sej se'uun u a'uteárute a'u ti tejé'aíjta. A'íj xu jín rajpuaíjti xa'aye'i íjii.

⁶ Dios pu ajta ayén che'atá na'a een naíjmi'lica jemi. A'í pu seij huatá'asin a'ij ti tiraavíjte'e. Majta a'íme í mej tejamua'antiú'uuni'iri'l, a'í pu puaíjti hua'utá'asin a'ij mej meri puaíjti tejamuaatá'a mú'ejmi. ⁷ Ajta Dios pu amuaatá'asin sej huaújse'upe'en ta jamuan a'ájna xicáara'an ti jetzen ajtahua'a huataseíjre'esin u júte'e í tavástara'a, a'íjna í Jesús. A'í pu huá'a jamuan huataseíjre'esin a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'e. Ayee pu seíire'e a'ame, cu xiee ti tí'itechejca a'íjna jime'e ti teátaasin.

⁸ A'í pu puaíjti hua'utá'asin a'ímej í mej caí ramua'ate í Dios, majta í mej caí ra'ará'astijre í niuucari ti jime'en raxa a'ij ti huaríj í tavástara'a a'íjna í Jesús. ⁹ A'í pu puaíjti jín hua'utá'asin ti caí ja'anáj antipua'ari. A'í pu ajta hua'uré'íti mej mi me'uun a'uteárute a'u ti caí é'eseijre'e í mej jín ráamua'aree ti Dios nainjapua tí'ajta rumuári'eri'ire'ara'an jime'e.

¹⁰ Ayee pu huá'aruuren a'ájna xicáara'an ti jetzen ajtahua'a yen uvé'enejsin mej mi r'í tiraatá'an a'ímej í teitestemua'ame'en í mej jemin huaté'uu. Majta naími'l í mej meri ra'ará'astijre, a'í mú r'í te'utaseíjra me'íjna jemi. Ayee pu ajta che'atá na'a tejamuáaci'iti sej raaseíj a'íjna jime'e sej rá'antzaahuat'e a'ij tej tejamuá'ixaa. ¹¹ A'íj tu jín, ja'anáj ti na'a tu rahuauhuaú í Dios jemi mú'ejmi jime'e. Ayee tu rahuauhuaú ti ayén tiraatá'amitiejte'e í Dios ti ayén tiraavíite'e á'aye'i ti amua'antíhua'u. Ché'e a'íjn raanaíjmire'en naíjmi'l tíj na'a sej seri jín te'ataújratziiri'l ti xí'epi'ín een. Ché'e a'íjn raanaíjmire'en a'íjna jime'e í rumuári'eri'ire'ara'an, ajta naíjmi'l tíj na'a sej jín tiu'umuári'en a'íjna jime'e sej té'atzaahuat'e.

12 Ayee tu een jín rahuauhuau sej si rí'i tiraatá'an se'íjna í tavástarala a'amua tzajta'a. Ché'e a'ín tavástarala ajta rí'i tejamuaatá'an mú'ejmi. Ayee tu tí'ijxe'eve'e a'iné a'íjna í Dios, ajta í tavástarala, a'íjna í Jesús ti ajta í'i Cirístu'u, a'íi mú rí'i tejá'amuacha'íi muá'aju'un t'j na'a rusén jime'e.

2

Jíme'en a'íjna í ja'ati ti caí ja'ati á'astijre'e, ti ajta rájcha'íire'e í Dios

1-2 Jíme'en a'íjna xicáara'an ti jetzen yen uvé'enejsin í tavástarala, a'íjna í Jesús ti ajta í'i Cirístu'u, tí'ij a'ín tájseire'en í ru jemi, ayée tu tejá'amuahuavii, ta'ihuaamua'a, sej caí tí'itzi'íne'e. Caxu tí'itá'acare'en ti ja'ati tejamua'antiú'uuni'íran, ti ayén tí'ixajta yee pu'uri teja'uré'ene a'íjna xicáara'an ti jetzen yen uvé'enejsin í tavástarala.

Caxu rá'atzaahuat'e ti pua'a ayén tejá'amua'ixaate'e yee nee nu tí'ixa Dios jetze me'ecan ne'íjna jime'e, na'ari ti pua'a ja'ati ayén yee ayée nu te'encuré'anamuajri'í t'jín yee pu'uri teja'uré'ene. Caxu seajta rá'atzaahuat'e ti ja'ati mú'ejmi jemin a'uré'enen, ayén tejá'amua'ixaate'e yee yu'uxari nu a'arápi ti a'ín Pablo ra'utéyu'uxaca'a ti jetzen té'eyu'usi'í ti yee ari teja'uré'ene a'íjna xicáara'an ti jetzen yen uvé'enejsin.

3 Caxu ja'ati tá'acare'en ti amuáacuanamua ti'iti jime'e, a'iné ayée pu ruxe'eve'e ti amuacá ayén teja'uré'enen mej mé rúurieni í Dios, majta autéhuijsin mej rájcha'íire'e muá'aju'un. Aj pu i huatasej're'esin a'íjna í ja'ati ti caí tí'iti á'astijre'e. A'í pu huá'a jetze ajt'eme'ecan a'ímej í ti Dios hua'antipua'ajte'esin.

4 A'í pu ajta rájcha'íire'e mat'j mena'a pua'amé í mej miyen huataújmu'a'a t'jín diosí mej pírici. A'í pu ayén á'ujtzaahuat'e ti nu'u jaítze'e ruxe'eve'e caí máaj tí'iti í mej miyen rateánajche. A'í pu jín ayén huarín, aj pu i a'uun a'uteárate teyujta'a a'u mej ya'utéanajche í Dios. Aj pu i a'íjna japua a'ujyej'ixa í ipuari japua, ajta a'uun huataújsej'rata ti nu'u a'ín pú'een í Dios.

5 ¿Ni qui secaí ché'e ramua'aree nej niyen ne'íjna jíme'en tejamuaatá'ixaa net'íj ne'uun a'utéveeca'a mú'ejmi jemi? Jee xaa ne'u, seúche'e xu ramua'aree. 6 Seajta siyen ramua'aree tí'iti ti pírici ti rá'íjmií ti ij caí ca'anacan huatasej're'en a'íjna í ja'ati ajta na'a caí ari teja'uré'enen ja'anáj ti pua'a huaújxi'ep'íntari'iri'í. 7 Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Pu'uri tí'imuari'e a'íjna ti rú'avaa ti caí tí'iti á'astijre'e. Mi ajta a'ín ti rá'íjmií, aúche'e pu ayén raateánajsin ajta na'a caí yá'uvi'itín.

8 Aj pu xaa huatasej're'esin mé jéj're'e a'íjna ti caí tí'iti á'astijre'e. Ajta a'ín tavástarala, a'íjna í Jesús, a'íi pu rajé'ícatan. A'í pu rá'apua'ajte'en a'íjna í runiuuca jime'e, ajta a'íjna jime'e ti naa se'íre'e a'ame tí'ij ajtahua'a huatasej're'esin í tavástarala.

9 Ajta a'ín ti caí tí'iti á'astijre'e, a'íi pu amuacá huatasej're'esin jíme'en í muári'eri'ire'ara'an a'íjna í Satanás. Jéihua pu ayén raruuren mej mi naa rí'i tira'utasej í teite. Jéihua pu huá'acuanamuan a'íjna jime'e í ti jín hua'utasej'rate'esin, í mej jín ramua'aréeren a'ij ti té'eme. 10 Ayee pu een jín huá'acuanamuan nain jime'e a'ij ti tirú'umua'aree mej mi a'upuá'arixi'ín í teite a'iné camu huataúra'a mej raataxí'eve'en í ti ayén tí'ayajna ti ij Dios hua'irájtuani.

11-12 A'í pu jín Dios tiu'uta'ajta ti a'uun a'uteáturan huá'a jemi a'íjna ti huá'acuanamua mej mi ca'anéeri jín rá'antzaahuat'e'en í ti hua'itzi na'a,

ti ij Dios hua'uxi'epi'intari'ire'en ayén tihua'axijte'en mej miyen a'ij pua'a huaríj a'íjna jime'e mej rá'atzaahuate'e í ti caí ayén ti'ayajna, sino ayée pu hua'aránajcheca'a mej miyen huárini í ti a'ij pua'a een í Dios jemi.

Dios pu nu'u hua'antíhuau t'íj hua'irájtuaani

¹³ Seajta mú'een, mi sej ta'ihuaamua'a, jeíhua pu já'amuaxe'eve'e í tavástara'a. Ajta, ayée pu tiraavíjte'e tej tiyen tí'ijteujtzi'ire'e í Dios tíj na'a mú'ejmi jime'e a'iné jéjcuá imuá Dios pu amua'antíhua'u ti ij a'ín amua'irájtuaani a'íjna jime'e ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an ayée amuaatéhuui, ajta a'íjna jime'e sej rá'atzaahuate'e í ti ayén ti'ayajna í Dios jemi.

¹⁴ Ayee pu een jín Dios ayén amuaatájé a'íjna jime'e í tej tejamuá'ixaa í Ciriístu'u jetze me'ecan ti ij ayén tejamuáaci'iti sej siyen che'atá sena'a naa seíire'e xá'ara'ani tíj ajta ayén naa seijre'e u ta japua í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciriístu'u.

¹⁵ A'íj xu jín, mi sej ta'ihuaamua'a, setá'aj huatéujca'anen í ru tza-jta'a. Seajta mú'een, ayée xu huárini se'íjna jime'e, tí'iti tej a'ij tejamaamuá'ate, nain tíj tena'a tejámuaatá'itíiri'i nusu tej amua'ixaa, caxu yá'uhua'anan.

¹⁶⁻¹⁷ Yee pu icu, ta'ihuaamua'a, ché'e ayén té'ara'ani, mej miyen amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a, majta ca'aníjra'a amuaatá'an sej si siyen tiu'umuári'en se'íjna jime'e nain jime'e ti tí'imuari'ira'a ti i'i xí'epi'in, sej si seajta siyen tihua'utá'ixaate'en. Ché'e ayén rí'i amuaáaruuren a'íjna í tavástara'a, a'íjna rusej í Jesús ti ajta i'i Ciriístu'u, ajta í Dios í tej rájya'upua, í ti taxe'eve'e tíj na'a rusén jime'e, ajta ayén taatá'a a'ij tej tiraachú'eve'en a'íjna jime'e ti rí'i titáacha'ín.

3

Pablo pu ayén tihua'ahuavii mej rahuavii ti a'ín Dios hua'irájtuaani

¹ Casi'i, ne'ihuaamua'a, setá'aj siyen rahuaviira téjmi jime'e tej ti ca'anacan tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e í tavástara'a ti raxa naíjmi'ici'e mej miyánna huachéjme, mej mi majta ráanamua a'íime í mej á imuá a'uchéjme ajta na'a caí nainjapua huánamuajre'en. Setá'aj siyen rahuaviira mej miyen che'atá mena'a ra'ará'astijre'en í niuucari setíj mú'een tira'ará'astijre. ² Setá'aj seajta rahuaviira ti a'ín tavástara'a tu'irájtuaani mej mi caí a'ij táaruuren í teteca í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi, í mej majta a'ij pua'a tí'teteite.

Ayee xu rahuaviira a'iné camu naími'i té'atzaahuate'e. ³ Ajta a'ín í tavástara'a, capu ja'anáj até'itzea'ara. A'í pu xaa ca'aníjra'a amuaatá'asin sej si te'utáviicua'i. Ajta, a'í pu rí'i tejá'amuacha'íi a'ame tí'ij caí amuaatémua'itín a'íjna ti a'ij pua'a een.

⁴ Teajta iteen, ayée pu titá'amítiejte'e a'íjna jemi í tavástara'a sej siyen huárini a'ij tej teri tejamaata'aíj. Ajta, ayée pu che'atá na'a titá'amítiejte'e sej seuj siyen huárini méjca'ihua yee.

⁵ Ché'e a'ín tavástara'a ca'aníjra'a amuaatá'an í a'amua tzajta'a sej si siyen che'atá sena'a titehuaújxe'eve'en sej seajta sej tíj ajta Dios tejá'amuaxe'eve'e mú'ejmi. Ché'e a'ín ajta amuaatá'an í ca'aníjra'a sej si siyen che'atá sena'a te'utáviicua'i tíj ajta Ciriístu'u te'utáviicua'iri'i.

Ti nu'u ayén ruxe'eve'e mej tiu'umuári'en

⁶ Ayee tu tejá'amuajíte'e, ta'ihuaamua'a, niuucajtze'en í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciriístu'u, sej si siyen caí titejá'ujjhuane'en

jamuan seij á'amua'ihuaara'a ti ajta i'i huá'ina'ase'e, ti caí tí'imijhuaca, ti caí ayén che'atá na'a rí'i tí'tiújcha'íi a'ij tej teri tejamuá'ixaa mú'ejmi. ⁷ Mú'een xu rujímua'a seri ramua'aree a'ij seij ye'í huárini, seij si siyen che'atá sena'a huárini tetí'iteen.

Catu a'atzu huá'ina'ase'eca'a tetí'ij teuj mú'ejmi jemi a'uté'uuca'a. ⁸ Catu huáapua'a tena'a tiú'ucuaa seij jemi, sino tetiu'unájchitaca'a ticu. Nain tújca'ari tzajta'a, teajta nain tíca'ari tzajta'a, tetiu'umuári'ej ca'anín jime'e. Jéihua tu te'utáviicua'iri'i tej ti caí tí'iti jín amuaatamuári'eriste'en.

⁹ Jee xaa ne'u, ayée pu tiraavíjte'eca'a tej huáapua'a tena'a tiú'ucua'ani. Capu amín a'ij. Seicié tu huaríj tej ti amuáamua'aten a'ij seij huárini, seij si siyen che'atá sena'a rí'i titetiújcha'íi. ¹⁰ Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Tetí'ij teuj a'uté'uuca'a mú'ejmi jemi, ayée tu tejámuaata'aíjta a'íjna jime'e yee: Tí'pua'a ja'ati caí jírá'ujca'ane ti tiu'umuári'en, caxu raatá'acare'en ti a'ín tiú'ucua'ani.

¹¹ Ajta íjii, ayée tu tí'inamua tíjín seica a'íime, a'íi mú huá'ina'ase'e. Camu tí'itij jín tí'imuari'e sino ayée mu'u rucínive'e mej mi tiú'itziite'e.

¹² Ayej tu ca'aníjra'a hua'utá'asin naíjmi'lica í mej miyen 'een, ayée tu tíhua'uta'aíjtesin a'íjna jemi í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'i Ciríistu'u, mej mi tiu'umuári'en, mej caí ché'e a'ij mena'a tí'itéruurejne'en, mej mi rujímua'a raamuá'itin í mej jín huateújvair'e'en.

¹³ Seajta mú'een, ne'ihuaamua'a, caxu raxiéehuata seij siyen huárini a'ij ti tiraavíjte'e.

¹⁴ Tí'pua'a ja'ati caí á'ujca'ane ti ra'ará'astijre'en a'ij tej tejá'amuayu'use'e te'íjna jetze i yu'uxari, ayée xu huárini. Setá'aj ráamua'ati se'íjna í ja'ati, seajta siyen tiyá'uhua'axin ti ij huataujtévi'irata a'íjna í ja'ati. ¹⁵ Mí seajta mú'een, caxu siyen a'ij pua'a raruure tíj ja'ati ti amuájcha'íire'e, sino ayée xu rí'i tiraatájeeve a'iné á'amua'ihuaara'a pu pú'een.

A'ípu rí'i tihua'utéatuaasin, ajta ra'antipúa'ajte

¹⁶ Ajta a'ín tavástar'a ti tiu'utépua'ajte, ché'e a'ín rusej amua'anpuá'ajte'en a'amua tzajta'a, ja'anáj ti na'a, ajta nain jime'e. Ché'e a'ín tavástar'a huateá'turan mú'ejmi jemi.

¹⁷ Inee Pablo, nemuajca'a nu jín tejá'amuayu'use'e a'íjna i yu'uxari jetze i nej jín amuaateújte'e. Ayej nu té'eyu'uxaca nainjapua í tí'ineyu'uxa. A'íj xu jín ráamua'aree ti ayén ti'ayajna nej ra'uyú'uxaca'a nesej. ¹⁸ Ajta a'ín tavástar'a, a'íjna í Jesús, ti ajta i'i Ciríistu'u, ché'e a'ín rí'i tejamuá'acha'ín naíjmi'lica mú'ejmi.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'íjna í Timoteo, í ti seij

A'íjna yu'uxari jetze pu rateújte'e

¹ Inee, i nej i'i Pablo, nee nu ne'ín pú'een seij ti ravaire'e a'íjna í Ciríistu'u ti ajta Jesús pú'een. Ayee pu éeni'ici'e na'antíhuau a'iné ayée pu tinaata'aj í Dios ti tu'irájtuaa, ajta í Ciríistu'u ti ajta i'i Jesús, í tej rajchú'eve'e.

² Ayee nu yé tí'imuyau'use'e mú'ee, Timoteo, pej piyen nemuari yee niyauj a'iné mú'ee pej pajta piyen che'atá pena'a tzáahuati'ira'a rá'astijre'e í tavástar'a netíj inee. Ayee nu tí'ijhuauhuau mú'etzi jime'e ti a'ín í Dios í ti tá'iyá'upua, ajta a'ín í Ciríistu'u ti ajta Jesús í i'i tavástar'a, miché'e me'ín rí'i timuaacha'íj muá'ara'ani, miché'e majta muá'ancu'uvajxi'in, miché'e majta rí'i mu'uhúaruuren í á'a tzajta'a.

Jíme'en í mej hua'itzi jín tí'imua'ata

³ Netí'ij ne'uun aumé'ecaa u Macedonia, ayée nu timuaatáhuaviiri'i pej pe'uun a'uteáturan a'ujna Éfeso. Neajtahua'a nu niyen tí'imuahavii pej pe'uun a'uteáturan pej pi piyen tihua'utá'ijmii í seica í teteca mej mi caí ché'e miyen tihuá'amua'ate me'íjna jime'e í niuucari ti hua'itzi jín namuajre'e.

⁴ Mata'aj caí ché'e me'íjna namuajra a'ij mej ti'itíj tihuá'a'ixaate'e me'íjna jime'e a'ij metiteejnéj í huáacixa'astemua'ame'en. Cu xiee mecaí ja'anáj ra'antipua'ajte'esin mej miyen raataxáj yee a'ii pu a'ín pú'een ti ayén huanéj í seij jetze, ajta í seij, seij pu ajta jetzen huanéj asta mena'a caí e'ará'asti í Dios jemi. Naíjmi'i tíj na'a, ayée pu'u tí'ivaire'e mej mi huateújne'usil'ite'en í teite me'íjna jime'e í mej caí a'ij tirú'umua'aree. Capu tí'itíj vaire'e mej mi raanaíjmire'en a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Tí'ij ja'atí ayén raanaíjmire'en, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti a'ín ja'atí ayén tirá'antzaahuate'en í Dios.

⁵ Ayee tu een jín tí'imua'ijcate'e mej mi huaújxe'eve'en seij majta seij me'íjna jime'e í mej urarí'en í ru tzajta'a, majta í mej rí'i mé titeumuámua'arejme, majta í mej tzáahuati'ira'a jín rá'astijre'e í tavástar'a.

⁶ Seica mú meri ya'uhua'axi mej miyen 'eene'e. A'íj mú jín autéjhuii mej miyen tiu'utaxáj me'íjna jime'e í niuucari ti caí ti'itíj vaire'e.

⁷ Ayee mú tí'ijxe'eve'e mej te'enteárute me'íjna jime'e mej tihuá'umua'aten a'ij ti huataújmua'a í niuucari í mej jín tí'aijta ti Moises ra'uyú'uxaca'a. Mí majta a'íjme, camu a'atzu yaú'itie a'ij mej tí'ixa. Camu majta ramua'aree a'ij ti een me'íjna jime'e í mej jín miyen raataxáj yee ayée pu tí'ayajna.

⁸ Teen tu ramua'aree ti tí'ivaire'e a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta, Moises ti ra'uyú'uxaca'a. Tí ij ayén tí'itéva'irihua'an, ayée pu ruxe'eve'e mej nain jín ra'ará'astijre'en a'ij ti tiú'ujxe'eve'e.

⁹ Teajta, tiyen tí'ijmua'aree tíjín ayée mú een jín ra'uyú'uxaca'a a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta mej mi hua'utá'ijmii a'íjme í mej a'ij pua'a titetiújcha'ii. Camu me'íjna jín hua'utá'ijmii'jra a'íjme í mej rí'i mé titeumuámua'aree í ru tzajta'a. A'íjme mú xaa me'íjna jín hua'utá'ijmii'jra í mej caí ranamuajracu a'ij ti tirá'axa í niuucari í mej jín tí'aijta, majta a'íjme í mej caí rá'astijre'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Majta seica, a'ii mú

a'ñin pú'een í mej rá'axieehuari'í í hua'aye'ira, majta a'ñime í mej a'ij pua'a titetiújcha'íí, majta a'ñime í mej rutáàta cui'ica, na'ari runáàna, ja'atí ti na'a ti tí'itecui'ica.

¹⁰ Ayeé mú majta í niuucari jín hua'utá'ijmüjra a'ñime í mej xána'acira'a 'úucate jemi, majta a'ñime í mej che'atá mena'a xána'acira'a huá'a jamuan í tí'iríí ca'ñin huá'a jamuan seica í teteca. Ayeé mú che'atá seica me'ñjna jín í niuucari hua'utá'ijmüjra a'ñime í mej seica vivi'í mej mi tihua'umuáriste'en ca'anéeri jime'e, majta a'ñime í mej tí'ihua'itaca, majta a'ñin í mej tí'itecuanamuajca. Tí'itíj ti na'a ti caí naa 'een, ti seicié 'een, a'ñi mú hua'utá'ijmüjra me'ñjna jime'e í niuucari í mej jín tí'aijta, tí'itíj ti na'a mej caí ranamuajracu í niuucari ti rí'í tiú'uruure í tiú'utzajta'a.

¹¹ A'ñjna í niuucari ti rí'í tiú'uruure, a'ñi pu a'ñjna jín ayén tirá'axa a'ij ti tí'iraxa í niuucari ti naa namuajre'e, ti ajta jín Dios tu'irájtuaani. Ajta a'ñin Dios, a'ñi pu a'ñjna jín tinaa'íjca ineetzi nej ni tihua'utá'ixaate'en ne'ñjna jime'e í niuucari. A'ñj nu jín rí'í tiraatá'asin í Dios.

A'ñi pu tí'ijteujtzi'ire'e a'ñjna jime'e ti Dios rá'ancu'uvajxi

¹² Jé'ecan nu tí'ijteujtzi'ire'e ne'ñjna í Ciríistu'u ti ajta í'í Jesús í tavástar'a í nej jetzen aránca'ane. Ayeé nu een jín tí'ijteujtzi'ire'e a'liné ayée pu tirá'amitiejte'eca'a nej caí tí'itíj jín auté'ítze. A'ñi pu na'antíhuau ineetzi nej ni raatévaire'en.

¹³ Jéjcuá imuá nu a'ij pua'a tí'ixaxa'ata'a í Dios jemi, neajta a'ij pua'a huá'aruurejca'a a'ñime í mej rá'astijre'e í tavástar'a. Jéihua nu huá'ane'usi'ite'eca'a. Aru capu amán a'ij, Dios pu ná'ancu'uvajxi a'ñjna jime'e nej caí ramua'areeca'a a'ij nej rijca, neajta caí té'atzaahuaté'eca'a.

¹⁴ Jéihua pu huápi'í rí'í tinéjcha'íí já'araa í tavástar'a. A'ñi pu ajta ayén naatá'a nej ni rá'antzaahua ne'ñjna í Ciríistu'u ti ajta ayén ántehuaa tíjñ Jesús. Ayeé pu ajta naatá'a nej ni raxí'eve'e ná'ara'ani.

¹⁵ Ayeé nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti ayén tí'ayajna ti a'ñjna jín mú pa'uvé'emej íiyen chaanaca japua a'ñjna í Ciríistu'u ti ajta í'í Jesús tí'ij a'ñin hua'irájtuaani a'ñime í mej a'ij pua'a titetiújcha'íí. Ché'e caí ja'atí ayén tí'ixajta yee capu ayén tí'ayajna. Nee nu ramua'aree a'liné nee nu ne'ñin pú'een í nej jaítze'e a'ij pua'a tí'itíncha'íica'a caí máaj ja'atí.

¹⁶ A'ñj pu jín Dios ná'ancu'uvajxi ineetzi í nej a'ñin pú'een í nej jaítze'e a'ij pua'a tí'itíncha'íica'a tí'ij a'ñin Ciríistu'u ti ajta í'í Jesús tihua'utasejrate'en í teite a'ij ti een jime'e í Ciríistu'u raayí'iti ti ja'atí tiu'utá'uuni'í nain jime'e tíj na'a ti a'ij pua'a een. A'ñi pu ayén tí'ijxe'eve'eca'a mej mi miyen raasej a'ñime í mej rá'antzaahuaté'enche'e mej mi me'uun a'uteáturan jemin ruurican tíj na'a rusén jime'e.

¹⁷ A'ñj pu jín, ayén tiú'ujxe'eve'e tej rí'í tiraatá'an tíj na'a rusén jime'e, teajta tiraatateujtzi'ire'en te'ñjna ti Tajtuhuan jín tí'itéjvee, ti caí ja'anáj rupuata'atan, ti ajta caí ja'anáj mi'ini, í tej caí ja'anáj rasej tají'í jime'e. A'ñi pu a'ñin pú'een í ti a'ñi na'a caj tí'íDioj.

¹⁸ Niyauj, mi pej í'í Timoteo, ayée nu tí'imua'ixaate'e a'ñjna jime'e í mej amuacaícan á jemi tiu'utaxájtaca'a a'ñime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan. Patá'aj piyen tiu'utatése'en temua'a naa pe'ñjna jime'e í pej jín tí'ivaire'e í tavástar'a jemi.

¹⁹ Patá'aj pajj té'atzaahuaté'e, pajta mú'ee rí'í tí'iti'á'acha'íí puá'ara'ani í a'atzajta'a tí'ij caí a'uun huatasejrate'en tí'itíj ti tiu'utévi'iraste'e. Seica mú meri mé rúhual'axi mej té'atzaahuaté'eca'a,

majta, a'íí mú raatéxíeehuataca'a mej rí'í té'usejre'ecaa í ru tzajta'a. Ayeé mú jín huarín, nain pu e'ehuaújpu'a'arixi í mej jín té'atzaahuat'e'eca'a.

²⁰ A'íí mej jemi nu ti'ixa í mej hua'apua, a'íjna í Himeneo, ajta a'íjna í Alejandro. A'íí mej nu neri tiu'utátui í Satanás jemi mej mi ráamua'ati mej caí ché'e a'íj pua'a tiraatá'an í tavástara'a a'íjna jime'e a'íj mej ríci.

2

Jíme'en a'íj mej ye'í sej huaténjuuni

¹⁻² Ayeé pu tiná'amtiejte'e ti ayén ruxe'eve'e sej si siyen huárini. Setá'aj naíjmi'ica jín huaténjuuni. A'íj xu jín siyen tiraatáhuavii, seaíta siyen huá'a jemi huaténjuuni, seaíta tihua'ateújtzi'ire naíjmi'ica jemi, a'íí mej í mej Tajtuhuan jín titet'é'u'upu'u, majta a'íí mej í mej tí'ajta. Ayeé xu huárini tej ti rí'í yee tí'itechejca, teaíta ra'ará'asten í taye'irá jime'e, teaíta rí'í tirájcha'íí tá'ara'ani í tavástara'a tí'íj caí ja'atí tájaaxiejte'e.

³⁻⁴ Ayeé pu tiraavíjte'e sej si siyen huárini. Ayeé pu tira'aráanajche a'ame í Dios ti tu'irájtuua, a'íné a'íí pu ayén tí'íjxe'eve'e ti naíjmi'ica huirájtuuaani, mej mi ráamua'aree nain tíj na'a ti ayén tí'ayajna a'íjna jemi. ⁵ Ayeé pu'u tí'een, a'íné sej pu'u í Dios, ajta sej pu'u a'íí pú'een ti huá'a japua huánjuuni í teite í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Ajta pu teáata'a pírici. A'íí pu a'íin pú'een í Cirístu'u ti ajta i'í Jesús.

⁶ A'íí pu huataújmuai'ivejritaca'a tí'íj a'íin tiu'utanájchita nain jime'e í mej jín auteájturaa í teite í Dios jemi. A'íí pu a'íin pú'een a'íjna ti Dios tihua'utá'ixaa á jéjre'e, a'atjaz ti pua'a raaxí'epi'íntare.

⁷ Mí neajta inee, a'íj pu jín na'antíhuau nej ni tihua'utá'ixaate'en í teite ne'íjna jime'e nej ni tiu'utévaire'en í Dios jemi. Ayeé nu tí'ímua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e. Canu tí'íhuua'í. Nee nu xaa tihua'amua'ate a'íí mej í mej té'atzaahuat'e'e í tavástara'a jemi, neajta tihua'utá'ixaate'esin tzáahuatí'ira'a jime'e a'íí mej í mej majta Israél jetze ajtémecan.

⁸ A'íj nu jín niyen tí'íjxe'eve'e matíj mena'a a'úu mej a'ucaíjme'e, miché'e huaténjuuni í Dios jemi, miyen rí'í tite'urarí'eene'en í ru tzajta'a majta caí níniu'ucacu, majta caí rújaaxí'evi'ira.

⁹ Ajta a'íí me í 'uuca, ayée nu che'atá tí'íjxe'eve'e mej mi miyen tí'itechejca a'íj ti tiraavíjte'e, miché'e miyen caí tí'itechejca me'íjna jime'e ti tiu'utévi'iraste'e sino me'íjna jime'e ti caí a'íj pua'a tihua'asejrate'e. Miché'e caí ayée mena'a teva'ujhuá'atehua'an í rucipua' jetze a'íjna jime'e ti huápi'í tí'íjnajche, miché'e majta caí ayée mena'a te'ucarújte'ejmé'en cumu tí'ítíj oro ti tí'ípu'éene'ejmee, miché'e majta caí huápi'í ayée mena'a te'ecamua'tzi'ívi'íjmé'e me'íjna jime'e tí'ítíj perla, nusu mecaí ayée mena'a tí'iteújche'etehua'an me'íjna jime'e í c'ixuri ti huápi'í tí'íjnajche. ¹⁰ Miché'e miyen huárini í 'uuca mej mi seica miyen ráamua'areere mej rí'í tí'íteteite. Miché'e miyen tiú'uruuren a'íj ti tí'ixi'epi'ín, a'íné ayée pu tihua'uvíjte'e a'íí mej í 'uuca í mej miyen tiú'ujsejrata mej miyen rá'astijre'e í Dios jemi.

¹¹ Ayeé pu ruxe'eve'e a'íí mej jemi í mej 'uuca mej mi ráari'íren miyen tí'inamuáara, majta miyen tihua'ará'astijre'en í teteca. ¹² Canu hua'atá'aca a'íí mej í 'uuca mej mi tihua'umua'aten u teyujta'a í teteca, ni mej majta tihua'uta'áíjte'en. Ruxe'eve'e ti a'íin 'ííta'a a'uun teyujta'a caí avé'eniucca'an. ¹³ Ayeé pu'u tí'een, a'íné Dios pu amuacaícan Adán huatétaahuaca'a. Ajta á'iyen a'íin Eva huatétaahuaca'a.

¹⁴ Ajta, a'ñin Adán, a'ñi pu ramua'areereca'a a'ij ti rijcaa t'ij auteájturaa í Dios jemi. Capu ja'atí ráacuanamua. Mí ajta a'ñin Eva, Satanás pu xaa ráacuanamua. A'ij pu jín a'aturáa já'araa í Dios jemi.

¹⁵ Aru Dios pu hua'irátuaasin a'imej í 'uuca mat'ij a'ñime tiyaúumua'a muá'ara'ani ti pua'a miyen á'ateeren mej té'atzaahuate'e, majta mej r'í tihuá'ajcha'ñi í seica. Majta mej urar'í'enejme'eni í ru tzajta'a me'ijna jime'e mej miyen huárini a'ij ti tiraavíjte'e.

3

Jíme'en a'ij mej ye'í huárini a'ñime í mej t'í'ajta teyujta'a

¹ Ayej xaa ne'u ti'ayajna a'ijna i niuucari. Tí pua'a ja'atí ayén raxí'eve'e ti a'ñin antiújmua'areere a'ijna jime'e ti hua'acha'ñi í mej e'etiújse'iri u teyujta'a, a'ñi pu xaa raxí'eve'e ti tiu'umuári'ihua ti i'í xí'epi'ñin. ² A'ij pu jín, ayén ruxe'eve'e ti ayén éene'en a'ijna ti ayén antiújmua'aree a'ijna jime'e ti hua'acha'ñi. Ruxe'eve'e ti caí ti'itíj jín a'aturáa mej mi caí a'ij pua'a tí'ixajta í teite, ajta ti sej na'a neiche. Ajta ayén ruxe'eve'e ti r'í'í ti'itíjcha'ñi, ti cáj na'a tí'iyeca í ti'itíj nahuáj, ajta ti caí tiú'ujxajtave'e, mej mi r'í'í tiraatá'an í teite. Ajta ayén ruxe'eve'e ti hua'ancuré'evi'itin temua'a naa a'imej í mej ramuáaren a'ájna ti é'eche, ajta ti raay'í'tihua'an ti tihuá'umua'aten temua'a naa.

³ Ajta ayén ruxe'eve'e ti caí rutahuaíve'e, ajta ti caí runé'use'eve'e, sino ti r'í'í tejá'ucati a'imej jemi í teite, ajta ti caí ti'itíj jín tí'ijaaxiejta. Ayej pu ajta ruxe'eve'e ti caí ramuájche'e í tumin ti ramuá'itici. ⁴ Ayej pu ruxe'eve'e ti raay'í'tihua'an ti tihua'uta'aíjte'en temua'a naa a'imej í mej jemin é'eche, ajta í yaújmua'ame'en. Ayej pu che'atá na'a ruxe'eve'e mej ra'ará'asten a'ij ti tiraavíjte'e. ⁵ Ayej pu tí'een, a'íné ti pua'a caí raay'í'tihua'an ti tihua'uta'aíjte'en a'imej í mej jemin é'eche, capu a'ij tí'iri'iri ti huá'ucha'ñin a'imej í mej a'uun e'etiújse'iri í teyujta'a mej mi tiraatateújtzi'ire'en í Dios.

⁶ Ruxe'eve'e ti ari á'atee ti té'antzaahua. Na'ari caí, a'ñi pu a'ujtzaahuate'en a'ijna jime'e ti ve'ecán jín ti'itéjvee. Tí pua'a ayén té'ujtzaahuate'e, Dios pu ayén che'atá tí'ijxi'epi'intare'en a'ij ti ari tiraaxí'epi'intare í tiyaaru'u jemi.

⁷ Ajta ayén ruxe'eve'e mej jemin ramua'areere ti r'í'í tí'ítevij a'ñime í mej caí té'atzaahuate'e. Na'ari caí, seica mú ra'utéxieehuari'ira, ajta a'ñin tiyaaru'u, a'ñi pu jíme'en ayén tiraatémua'iti.

A'ij mej ye'í huárini a'ñime í mej t'í'ivaire'e u teyujta'a

⁸ Jíme'en a'ñime í mej t'í'ivaire'e u teyujta'a, ayéj pu ruxe'eve'e mej miyen r'í'í mé tité'ujujhua'ane'en mej caí tí'ihua'ita, mej mi rá'antzaahuate'en í teite. Ajta ayén ruxe'eve'e mej caí jehua raye'eca tí'itíj nahuáj, majta mej caí ramuájche'e í tumin mej ramuá'itici a'ijna jime'e mej huá'ucuanamua í seica.

⁹ Ayej pu ajta ruxe'eve'e mej nain jín té'atzaahuate'en a'ijna ti rú'avaataca'a í Dios jemi, a'ij ti tiú'uruu í tavástar'a. Jé'ecan pu ruxe'eve'e mej miyen tí'irú'umua'areere í ru tzajta'a ti ayén ti'ayajna.

¹⁰ Tí pua'a miyen tí'ijxe'eve'e mej mi tiu'utévaire'en u teyujta'a, a'ñi pu ruxe'eve'e mej me'ín teite amuacaícan miyen tiraaxí'epi'intare'en a'imej jemi í mej t'í'ivaire'ecu. Tí pua'a caí tí'itíj a'ij tihuá'aturaate'e, aj pu r'í'irí'ista a'ame mej miyen tiu'utévaire'en.

¹¹ Ayee pu che'atá na'a tí'leen a'ímej jemi í 'uuca í mej huajá'uvi'itín. Jé'ecan pu ruxe'eve'e mej miyen rí'í mé tité'ujujhua'ane'en. Ruxe'eve'e mej caí a'ij pua'a tiú'ujxajtave'e, majta caí rutá'aruaijve'e, mej caí ti'titíj jín até'itze'ara'an.

¹² Majta a'íime í mej tí'ivaire'e u teyujta'a, ayée pu ruxe'eve'e ti sefj na'a neiche, ajta ti raayí'itihua'an ti temua'a naa tíhua'uta'ájte'en í ruyaujmu'a'a, ajta a'ímej í seica í rute'ítestemua'a.

¹³ Tí pua'a sefj rí'í tiu'utévaire'en u teyujta'a, ayée pu raamu'áitín mej rí'í tiraatá'an í teite me'íjna jime'e ti rí'í tiu'utévai. Ajta pu Dios raatáca'anisti'ire'esin ti ij auj tí'ivaire'e, ajta caí tí'itzi'ine'e a'iné a'í pu té'aste a'íjna í Ciríistu'u jemi ti ajta i'í Jesús.

Jíme'en í niuucari ti jé'iyecan jín namuajre'e, ti ajta titaatasefjrate í Dios

¹⁴⁻¹⁵ Ijii, nej tí'imuyau'use'e, ayée nu tí'ijxe'eve'e nej ca'anacan ne'uun a'utevéé ná'ara'ani mú'eetzi jemi. Aru ti pua'a ná'ateevi'in niyájna, ayée nu tí'ijxe'eve'e pej ráamua'aree a'ij mej ti'titíj jín huá'ini a'íime í teitestemua'ame'en í Dios, a'íime í mej e'etiújse'iri u teyujta'a mej mí tiraatateújtzi'ire'en me'íjna í Dios ti i'irúuri. A'íi mú a'ín pú'een í mej tihuá'a'ixaate'e í niuucari ti ayén ti'ayajna í Dios jemi. Majta a'íime, camu taúra'aca mej seicié tihua'utému'a'itín.

¹⁶ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna, capu hua'itzi na'a. Huá'ipi'í pu muári'eri ti ja'atí ráamua'ati a'íjna ti rú'avaa í Dios jemi, í tej jín tiyen tí'iyé'ira, a'iné ayée pu tiuju'uríj. A'íi pu ayén huatasefjre tehuá'ira'acan jime'e.

Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios,
a'íi pu ayén té'axajtaca'a
ti ayén ti'ayajna í Ciríistu'u jemi.

Majta a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e, a'íi mú raasefj.

Majta a'íime í teitejra'a

mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua,
seica mú miyen tihua'utá'ixaa a'ij ti a'ín huaríj.

Majta a'íime í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua,
mu'ití mú té'antzaahua a'íjna jemi.

Ajta Dios pu ya'uví'iti í ta japua

ti ij a'uun nain jín antiújmu'a'areere á'ara'ani.

4

Jíme'en a'ímej í mej raatéxāehuatá muá'aju'u mej mi caí ché'e té'atzaahuatē'en

¹ Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu ayén tí'ixa e'ehauritiéecan jime'e ti nu'u ayén té'eme méjca'ihua yee tí'ij te'entipua'arijme'en. Seica mú nu'u yá'uuhua'axisin í mej té'atzaahuatē'e. A'íime mú nu'u namuaara muá'aju'u í xiéjniu'ucari í mej tihuá'ahuaítze'e, majta mú ranamuajran a'ij ti a'ín tiyaaru'u tihuá'amua'aten.

² A'íj pu jín ayén huatasefjre'esin mej miyen hua'itzi jín tihuá'amua'aten me'íjna jime'e a'íime í mej tí'ihua'itaca, í majta a'ij pua'a titetiújcha'íi. Capu rí'irí ti ja'atí hua'utatévi'imua'an. A'iné camu miyen rici a'ij mej tirú'umua'aree í ru tzajta'a ti ayén tiraavíjte'e, cu xiee tiyaaru'u pu huá'ataixi'í í hua'amu'úu jetze.

³ A'íi mú hua'utá'ijmíjra í teite mej caí huateneíchen, mej caí huatéviche'en. Majta miyen tihua'uta'ájte'esin mej caí ráacua'ani tí'itíj ti

tí'licua'irí'i. Aru a'ñin Dios, nain pu yen tiu'uteájtuaa mej mi ra'ancuré'an í teite í mej té'atzaahuat'e, majta ramua'aree ti'itíj ti ayén ti'ayajna, mej mi me'íjna jín tiraatateújtzi'ire'en.

4⁵ A'iné temua'a pu ti'irí'een naíjmi'i tíj na'a ti Dios tiú'utaahuaca'a, capu ayén tiraavíjte'e ti ja'atí ti'itíj mé úrieni sino ché'e a'ñin ra'ancuré'an. Ché'e ajta a'íjna jín tiraatateújtzi'ire'en í Dios jemi, a'iné pu'uri a'uun e'avíitzi'ire'e í Dios jemi a'íjna jime'e ti a'ñin Dios ari ayén tiu'utátuiire'esin tí'ij huatéjniuuni í Dios jemi.

Jíme'en a'íjna ti temua'a naa tí'ivaire'e í Jesús jemi

6 Patá'aj piyen tihua'utá'an mej mi ráamua'ati í a'ihuáamua'a a'íjna i nej neri muaatá'ixaa. Tí pua'a piyen huárini, temua'a pej tiu'utévaire'esin í Cirístu'u jemi ti ajta í'í Jesús. Petiu'utévaire'esin pe'íjna jime'e tíj na'a pej pá'arí'istaca'a, mú'ee pej ranamuájraca'a í niuucari pej jetzen té'antzaahua, í niuucari í mej temua'a naa timuaamuá'ate.

7 Capej rá'atzaahuat'e a'íjna í niuucari ti caí Dios jemi é'eme'ecan, ti'itíj mej tí'imuarita ti caí ayén ti'ayajna, ti caí ti'itíj vaire'e. Patá'aj piyen ámu'a'ate pe'íjna jime'e pej piyen huárini a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios.

8 Cíj pu caj tí'ivaire'e ti pua'a piyen huá'acua'ajte'en pe'íjna jime'e pej raatá'an í a'atzejta'a pej pi huaté'aca'ane í mua'atévira'a jetze. Aru tí'ivaire'e tíj na'a naíjmi'ica ti pua'a piyen ámu'a'ate pe'íjna jime'e pej piyen huárini a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Tí'ivaire'e íjii pej yen huateáturan íyén chaanaca japua, ajta timuaatéva'ire pej pi ruuri puá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e.

9 Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuatí'ira'a jime'e ti ayén ti'ayajna. Ché'e caí ja'atí ayén seicié tí'ixajta. 10 Ayee tu een jín tí'imíjhuaca, teajta tí'itese'eca'a tej tiyen raachú'eve'en te'íjna jemi í Dios ti'í'irúuri, ti ajta rí'í tihua'atá'aca naíjmi'ica í teite jaítze'e. A'í pu ajta hua'irátuaasin a'ímej í mej té'atzaahuat'e.

11 Paúche'e tihuá'amua'ate, pajta pauj tihua'uta'aíjten pe'íjna jime'e nej yé tí'imuyau'use'e. 12 Capej ti'itá'acare'en ti ja'atí muacáxíeehuata a'íjna jime'e pej pauj temuaj, sino ayée pepu'u rí'í tejá'uche'ecane'en temua'a naa mej mi a'íime í mej té'atzaahuat'e miyen che'atá mena'a á'ujjuhua'ane'en patíj mú'ee a'íjna jime'e a'ij pej tihuá'ixaate'e, a'ij pej rí'í ti'ti'á'acha'í, ajta a'ij pej tihuá'axe'eve'e. Miché'e majta miyen che'atá mena'a timuá'íjchue patíj mú'ee a'íjna jime'e a'ij pej tirá'astijre'e í tavástar'a, ajta a'ij pej te'urarí'en í a'atzejta'a.

13 Ayee pej rijca asta necaí uvé'enen, patá'aj piyen hua'utánamuajriste'en í yu'uxari jetze í teite tzajta'a, pajta tihua'utá'ixaate'en, pajta tihuá'umua'aten. 14 Capej raxiéehuata a'íjna ti Dios muaatapuajve matí'ij mej vaujsi mua'ajtamuaríej, majta tiu'utaxájtaca'a mú'etzi jime'e í Dios jetze me'ecan.

15 Patá'aj piyen raruure pe'íjna jime'e, patá'aj nain jín tí'amua'ate mej mi naími'i miyen tiraaseíj pej raanaíjmire'en í ti mú'etzi jemi hu-ateájturaa. 16 Rí'í pepu'u pe'íjna jime'e a'ij pej ti'itíj ruure, pajta a'ij pej ti'itíj tihuá'amua'ate. Patá'aj piyen te'utáviicua'í pe'íjna jime'e a'iné ti pua'a piyen huárini, mú'ee pej aseíj huírátuaasin, pajta hua'irátuaasin a'ímej í mej muánamuajran.

5

A'ij ti ye'í ti'tiújcha'í á'ara'ani a'ímej jemi í mej té'atzaahuat'e

¹ Capej a'ij pua'a ti'ijteá'axi'í seij ti ari vástacira'i, sino r'í'í pej tiraatájeeve cumu a'atáata pepu'u. Ajta a'íme í teteca í mej caí xi vaújsicira'i, patá'aj r'í'í tihua'utájeeve cumu a'ihuáamua'a pepu'u. ² Patá'aj r'í'í tihua'utájeeve í 'uuca í mej meri ucarijse cumu a'anáana pepu'u, majta a'ímej í mej caí xi ucarijse cumu á'acu'utzimua'a pepu'u na'ari á'ajuutzimua'a. Patá'aj r'í'í tihua'utájeeve a'ij ti tiraavíjte'e nain jime'e.

³ Ajta a'íme í 'uuca í mej meri huaújseistareca'a, ti pua'a ayén ti'ayajna mej huaújseistareca'a, majta í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, patá'aj hua'utévaire'en. ⁴ Na'ari caí, ti pua'a auj tiyaúumua'a ca'ín auj tíye'ecuajmua'a, ayée pej huárini. Miché'e a'íme mi'li r'í'í ráaruuren mej me'íjna jín te'ará'asten mej hua'utévaire'en í ruxí'ej teite. Mat'í'ij miyen huarín, mu'uri xaa tiu'unájchitaca'a me'íjna jime'e í mej té'echa'íca'a ruvaújsimua'a jemi na'ari ruy'e'ecuajmua'a jemi. Ajta a'ii pu a'ín pú'een í ti r'í'í tiratá'aca í Dios.

⁵ Patá'aj piyen huárini, ti pua'a ja'atí xaa huaújseistareca'a, ti ajta caí a'ij tí'ijviicua'i, a'í pu xaa té'antzaahuat'e í Dios jemi, ajta téniúuve'e nain xicaj tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a ti 'ij ayén tí'ijhuaviira ti 'ij Dios raatévaire'en.

⁶ Ajta a'ín í 'íita'a ti huaújseistareca'a, ti pua'a ayén r'í'í tira'aráanajche a'íjna jime'e ti naa seijre'e jemin, cu xiee ti huam'í'í í Dios jemi. Mí ajta, aúche'e pu ruuri. ⁷ Patá'aj pajta hua'utánamuajriste'en í teite pe'íjna í niuucari mej mi caí ti'itíj jín a'aturáa muá'ara'ani, tí'ij ajta caí ja'atí ti'itíj jín huá'a jetze tí'ijpua'ajte'e.

⁸ Tí pua'a ja'atí caí tihua'utévaire'en a'ímej í ruteítestemua'a, a'ímej í mej jaítze'e vejli'í jemin é'eche, a'í pu a'íjna jín mé rúurie ti rá'atzaahuat'e'eca'a í Dios jemi. Jaítze'e pu a'ij pua'a rici caí se'íj ti a'ij pua'a ti'tiújcha'í, ti ajta caí ja'anáj rá'atzaahuat'e'e.

⁹ Jíme'en a'ímej í mej huaújseistareca'a, a'ímej pepu'u auyú'uxan í mej miyen rájcha'í a'achú cumu huaícate nine'ira'a o jaítze'e nine'ira'a. Ajta, ayée pu ruxe'eve'e ti caí ja'anáj tí'ixana'acire'e jemin í rucín teecan.

¹⁰ Ayee pu ajta ruxe'eve'e, mej naími'li ramua'areere í teite ti pua'a xí'epi'in huaríj ti'itíj jime'e, ti r'í'í tihua'uxá'apua'airi'í í tí'irí'í ca'ín ti hua'ancuré'evi'iti a'ímej í mej rámuarecare'e nusu ti hua'anája'usixi í huá'íca jetze a'ímej í mej huaté'uu í Dios jemi na'ari ti hua'utévai a'ímej í mej tihua'amuári'eriste'e o ti ayén huataúra'a ti ayén huárini ti'itíj ti a'ij tí'ixi'epi'in.

¹¹ Ajta a'íme í mej huataújseistareca'a, í mej mauj téemuastaca'a, capej piyen huá'ayu'uxa jetzen í cuapé, a'iné tí'ij ari jaítze'e hua'utá'asi mej huavíche'en, majta caí ché'e raxí'eve'e muá'aju'u mej tiu'utévaire'en í Círístu'u jemi, a'í mú xaa huatévice'esin.

¹² Tí pua'a piyen hua'uyú'uxan í cuapé jetze, ajta ti pua'a miyen huatévice'en, a'í mú rajpuaítzi muá'aju'un í Dios jemi a'iné mu'uri ra'utéxiehuari'iri'í í mej amuacaícan jín te'ataújratziiri'í í Dios jemi. ¹³ Ajta a'íjna jime'e, ayée mú tí'ijr'í'ire mej á'ujujhua'ane'en í huá'achi'li tzajta'a méyee, majta méyee. Ayee mú jín mé'ujujhua'an a'iné ayée mú rici a'ij ti'itíj tihua'aráanajche. Ayee mú á'ujujhua'an a'iné ayée méyee mej jeihua tiú'ujxajtave'e, majta jeihua tiú'urihua'uve'e me'íjna jime'e a'ij

6

¹ Ayee pu ruxe'eve'e mú'ejmi jemi setj sena'a pua'amé mej ca'anéri jín tejá'amuaamariste'e ti i ayén tejamuá'amitiejte'e ti ayén raavíjte'e sej hua'ará'astijre'en a'ímej í mej tejá'amua'ajjte'e. Na'ari ti pua'a secaí siyen huárini, a'íí mú a'ij pua'a tiu'utaxájta me'íjna jime'e í tej tiyen ratamuá'amua tijín Dios ti ta'ivástara'a, majta me'íjna jime'e a'ij tej tí'imua'ata.

² Ajta, a'iné a'íí mú í mej tejá'amua'ajjte'e, a'íí mú majta té'atzaahuate'e, ayée xu huárini. Caxu huá'axieehuari'ira se'íjna jime'e sej ru'ihuaamua'a í tavástara'a jemi, sino ayée xu jaítze'e tihua'utévaire'en. Ayee xu huárini a'iné jaítze'e pu tihuá'aci'iti a'ímej í mej tejá'amua'ajjte'e a'íjna jime'e sej siyen tihua'utévaire'en, majta miyen té'atzaahuate'e, ajta Dios pu huá'axe'eve'e. A'ii pu a'íín pú'een í ti ruxe'eve'e pej piyen tihuá'umua'aten. Pajta, patá'aj ca'aníjra'a hua'utá'an mej mi miyen huárini.

Jíme'en í ti tzáahuati'ira'a jín tájcha'íire'e

³⁻⁴ Seica mú miyen tí'imua'ataca me'íjna jime'e ti caí ayén ti'ayajna, ti seicié een a'íjna jime'e í niuucari ti rí'í táaruuren ti jíme'en taamuá'ate í tavástara'a í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u. Majta miyen tí'imua'ataca a'íjna jime'e ti seicié een a'íjna jime'e í niuucari ti tzáahuati'ira'a jín ti'ixa í Dios jemi. Tí pua'a ja'atí ayén éene'en, capu ti'itíj ú'umua'aree sino á'ujtzaahuate'e pu'u. Jéihua pu tiú'urihua'uve'e nain jime'e, ajta runé'use'eve'e a'íjna jime'e a'ij ti huataújmua'a sej í niuucari. A'ii pu a'íín pú'een í ti te'iráaye'i ti ayén rici. Muaújchueere'e rujámua'a na'ari muaújtese'e. Majta a'ij pua'a tiú'ujxajtave'e ca'ín sei pu ayén tí'ijxajtzi'í í ruxí'ej tevi ti ij a'ij pua'a ráaruuren.

⁵ Ja'anáj ti na'a muaújtese'e a'íime í mej a'ij pua'a mé titeumuá'mua'aree. A'íí pu tiyaaru'u tihuá'ari'iri'í í mej amuacaícan jín rú'umua'areereca'a tzáahuati'ira'a jime'e. A'íj pu jín ayén tihuá'amitiejte'e mej miyen tiraamuá'itin me'íjna jime'e mej huataújsejirata mej nu'u Ciríistu'u jemi tí'ivaire'e. ⁶ Mí ajta, ti pua'a ja'atí rí'í huá'uruuren a'íjna jime'e ti rá'astijre'e í Dios, jeíhua pu a'íjna jín raamuá'itin, ti pua'a ajta rutémua'ave'e.

⁷ A'iné tetí'ij huatasejre íiyen chaanaca japua, catu ti'itíj uvé'eneijte. Ajta, tetí'ij huírácíine tiyánna chaanaca japua, catu ti'itíj á'atini. ⁸ Ayee pu éene'e, tiché'e huátatemua'ave'en te'íjna jime'e tej tí'ijcha'íí í tej tí'icua'a, ajta í tej jín ti'itétache'ete.

⁹ Majta a'íime í mej miyen raxí'eve'e mej huateújchijteaanita, ayée mú 'een matí'ij a'íime í tí'itén ja'atí ti caujnari jín hua'utéje'icí'e. A'íí pu hua'utánamua í huá'a tzajta'a mej mi jeíhua tí'ijxe'eve'e, mej caí jín rí'í mé teuúmuá'mua'are'e, ti jeíhua a'ij pua'a tiú'uruure. A'ii pu a'íín pú'een í ti nain tihuá'ari'ira, ti hua'antipua'ajte'esin rusén jime'e.

¹⁰ A'iné a'ij pu jetze airáninei najmí'i tíj na'a ti a'ij pua'a sejire'e a'íjna jime'e mej huápí'i tumín necua'atze'e. Majta seica, a'íí mú meri ra'atéxieehuataca'a í mej té'atzaahuate'e me'íjna jime'e mej jeíhua huápí'í ranecua'atze'e í tumín. Matí'ij miyen huárini, jeíhua mú rajpuaíitzi muá'aju'u.

Tí nu'u tí'ite'e temua'a naa tí'ij raatémua'itin í ti xi'epi'in 'een

¹¹ Pajta mú'ee, mi pej rá'astijre'e í Dios, patá'aj caí a'atzu té'aste pe'íjna jime'e sino ayée pepu'u huárini. Patá'aj piyen tiráhuauuni

pej urarí'ene'en í a'atzajta'a, pajta patá'aj rí'i tí'ichejca í Dios jemi. Pajta patá'aj té'atzaahuat'e'e tzáahuatí'ira'a jime'e. Aye'e pepu'u pajta tí'raahuauuni pej huá'axe'eve'e temua'a naa í teite, pej te'utáviicua'i, pajta ayén huat'eá'apua'ajte'e mi a'atzajta'a.

¹² Patá'aj tí'itese'e temua'a naa pej pi raatémua'itin pe'íjna ti xí'epi'in een a'íjna jime'e pej té'atzaahuat'e'e. Patá'aj tí'itese'e pe'íjna huatémua'itin pej ruuri puá'ara'ani rusén jime'e í Dios jemi, a'iné a'íj pu jín Dios muaatajé a'ájna xicáara'an pej jetzen raatá'a á'aniuuca meti'iseíraca'a í teite. Xí'epi'in pej raataxájtaca'a pej nu'u ra'ará'astijre'en í tavástar'a jemi.

¹³ Aye'e nu tí'imua'ijcate'e tilítj jime'e jemin í Dios ti najmi'ica hua'atá'aca mej ruuri muá'ara'ani, ajta jemin í Ciríistu'u ti ajta í'í Jesús ti ajta xí'epi'in tiu'utaxájtaca'a tí'ij a'ín tí'ixaate'eca'a jemin a'íjna í tajtuhuan ti ayén ántehuaaca'a tijín Póncio Pilato.

¹⁴ Aye'e nu tí'imua'ijcate'e pej piyen ra'ará'astijre'en nain jín a'íj nej neri tímuata'áj, pej pi caí tí'itj jín auteáturan, ti ij caí ja'atí tí'itj jín mú'eetzi jetze te'ujpuá'ajte'en. Patá'aj pauj piyen rijca tíj na'a ti yú auca'ití a'ame asta caí ajtahua'a yé huatasejre'en í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta í'í Ciríistu'u.

¹⁵ Ajta ayén te'eme tí'ij Dios ayén raaxí'epi'intare'en yee pu'uri raavjite'e ti ajtahua'a huatasejre'en. Ajta a'ín Dios, a'ii pu a'ín pú'een í tej rí'i tíraatá'aca, í ti rusej nain japua tí'ajjta. A'í pu huá'amucán pú'een a'ímej í mej Tajtuhuan jín títeté'u'upu'u. A'ii pu ajta a'ín pú'een í hua'avastara'a a'ímej í tej tiyen hua'atamuá'amua tijín yee tavástar'a, í mej miyánna seijre'e íyen chaanaca japua.

¹⁶ A'í pu'u na'a a'ín pú'een í ti caí ja'anáj mi'ini, ajta a'ín pu a'uun á'uca a'u ti ayén jeihua á'utaaca a'u tej caí a'arájvee í jemin. Capu ja'atí ja'anáj raasej, ajta capu rí'irí ti ja'atí rují'i jín raasej. Tiché'e rí'i tíraatá'an, ajta ché'e a'ín nain jín antiújmua'aréere á'ara'ani rusén jime'e.

¹⁷ Aye'e pej tíhua'uta'ájte'en a'ímej í mej chíjteaani pú'een, í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua mej mi caí huá'axieehuata í seica í mej caí a'íj tí'ijviicua'i. Miché'e majta caí me'íjna jín á'ujtzaahuat'e'e me'íjna jime'e mej jeihua tí'ijcha'íi ti huápi'i tí'ijnajche, a'iné capu rí'irí mej ráamu'a'aree a'íj ti tíhua'atéva'irihua'an méjca'i huáyee. A'íj pu jín, miché'e rá'atzaahuat'e'e í Dios ti ruxí'evi'ira'a jín taatapuajve'esin najmi'i tíj na'a tej ti te'íjna jín huátatemua'ave'en.

¹⁸ Patá'aj tíhua'uta'ájte'en mej mi miyen huárini í ti í'í xí'epi'in jime'e, mej mi jeihua huápi'i miyen tiu'umuári'en me'íjna jime'e ti xí'epi'in, mej mi ruxí'evi'ira'a jín tíhua'utá'an í mej caí a'íj tí'ijviicua'i, mej mi rá'ujca'ane mej tiu'án temua'a naa a'íjna mej tí'ijcha'íi. ¹⁹ Tí pua'a miyen huárini, jeihua mú huápi'i raté'avaata í Dios jemi ti tíhua'atéva'irihua'an méjca'i huáyee rusén jime'e. Aye'e mú miyen huarín, a'íj mú xaa ramua'aréeren mej me'uun te'enteárute í Dios jemi mej mi ruuri muá'ara'ani rusén jime'e. A'ii pu a'ín pú'een í ti tíhua'atéva'irihua'an tzíte'e.

Jíme'en í ti ra'antipua'ari

²⁰ Mú'ee, mi pej í'í Timoteo, patá'aj rí'i pena'a pej pi nain jín te'ará'asten Dios ti jíme'en timua'íjca. Capej a'atzu rá'aste í mej jeihua tiú'ujxajtave'e me'íjna jime'e í niucari ti caí tí'itj vaire'e, ajta ti seicié 'een. Aye'e mú

té'ujtzaahuate mej tirú'umua'aree, aru capu ayén ti'ayajna. Camu a'atzu rú'umua'aree.

²¹ Majta seica meri huá'unamuajri'i. Ayee mú jín huarín, mat'ij mi me'ín ca'anacan ya'uhuá'axi í mej té'atzaahuate'e. Aj mú mi ajtacj í tavástar'a jemi, micu. Yee pu i cu. Ché'e a'ij tí'imuavaire'e.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'íjna í Timoteo, i ti hua'apua

Pablo pu rateújte'e

¹ Inee, nee nu i'li Pablo, ti Dios na'antíhuau ruxí'evi'ira'a jime'e nej ni raatévaire'en í Cirístu'u ti ajta i'li Jesús a'íjna jime'e ti Dios ayén te'ateújratiiri'li ti taatá'asin tej ruuri tá'ara'ani rusén jime'e jamuan te'íjna í Cirístu'u ti ajta i'li Jesús.

² Ayeé nu yé tí'imuyu'use'e mú'ee pej i'li Timoteo, mi pej ní'yauj. Ché'e a'ín Dios ti tá'iyá'upua, ajta a'ín í tavástará'a, í Cirístu'u ti ajta i'li Jesús, miché'e me'ín rí'í timuaatá'an, miché'e muá'ancu'uvajxi'ín, majta rí'í tímua'anpuá'ajte'en í a'atzajta'a.

Te'anxájta jíme'en a'íjna í Cirístu'u

³ Tíj na'a tetí'íjtá mua'utámua'aree, nain xicaj tzajta'a na'ari nain tíca'ari tzajta'a, netí'íjtá téniuusime'en, nee nu tí'íjteujtzi'ire'e mú'eeetzi jime'e í Dios jemi í nej jemin caí tí'ítíj jín auteájturaa nej ravaire'e. Ayeé nu che'atá nena'a jemin ravaire'e matíj me'ín tí'ivaire'eca'a í nehuácaxa'astemua'a teecan.

⁴ Nee nu mua'utámua'aree í pej jín ayein. A'íj nu jín jeíhua raxí'eve'e nej neajtahua'a muaaseíj nej ni ne'íjna jín huatántemua'ave'en.

⁵ Nee nu ra'utámua'areeri'li pej té'atzaahuat'e' záahuati'ira'a jime'e. A'í pu amuacaícan té'antzaahua í á'aye'ecua a'íjna í Loida teecan, ajta á'iyen a'anáàna Eunice ayén che'atá na'a té'antzaahua. Ajta íjii ayée pu tiná'amitiejte'e ineetzi pej piyen che'atá pena'a té'atzaahuat'e' í tavástará'a jemi.

⁶ A'íj nu jín niyen tí'imua'ajte'e pej pajtáhua'a ahua'aca'anen pej tiu'utévaire'en nain jime'e a'íj ti Dios tímuaatá'a netí'íj mua'avé'emuariej í nemuajca'a jime'e. ⁷ Patá'aj ahua'aca'anen temua'a naa a'íné capu ayén tiraatá'a í Dios tej tiyen tí'itzi'ine'e. Capu a'atzu, sino a'í pu títaatá'a tej te'íjna jetze arátaca'ane, teajta tej ti taxe'eve'e, teajta tej ti rí'í metíteumuámua'aree. ⁸ A'íj pej jín caí tí'ítevi'ira'a pej tihua'utá'ixaate'en í teite a'íj ti tiú'uruu í tavástará'a. Capej pajta tí'ítevi'ira'a pe'íjna jime'e nej rá'astijre'e. Mí pajta mú'ee, patá'aj ne jamuan huatá'an tej ti naími'í rajpuáitzi tá'ara'ani, tej ti Dios jetze arátaca'ane tej tiyen huárini mej mi jaitze'e ráanamua' í niuucari ti jín Dios hua'irátuaasin.

⁹ A'íj tu jetze arátaca'ane í Dios ti tu'irájtuaa itejmi, ajta títaa'íjca tej ti tiyen urarí'ene'en tá'ara'ani í tatzajta'a. Capu a'íjna jín tu'irájtuaa a'íjna jime'e tej tí'ítíj jín tiu'utévai. Capu xaa ne'u. Ayeé pu'u na'a tu'irájtuaa a'íjna jime'e a'íj ti amuacaícan tíraaxí'epi'íntare, ajta a'íjna jime'e ti rí'í títaatá'a. A'í pu ajmí'í rí'í títaatá'a jamuan í Cirístu'u ti ajta i'li Jesús. Tí'íj caí xi seijre'eca'a í chaanaca tej yen japuan puasearuve'e, a'í pu ayén rí'í títaatá'a.

¹⁰ Aru íjii, pu'uri á jéjre'e seijre'e a'íj ti rí'í títaatá'a a'íjna jime'e ti huataseíjre a'íjna ti tu'irájtuaa, a'íjna í Cirístu'u ti ajta i'li Jesús. A'í pu ra'antipua'ajte a'íjna í mej jín cui'ini. Ajta, a'í pu taatá'a tej raaseíj í tej ruuri tá'ara'ani rusén jime'e tej raará'astijre'en í niuucari ti jín Dios tu'irátuaasin.

¹¹ Ajta ineetzi, Dios pu na'antíhuau nej ni tihua'utá'ixaate'en í teite ne'íjna í niuucari, neajta ne'íjna jín tiu'utévaire'en, neajta nej tihua'umua'aten. ¹² A'íj nu jín niyen nena'a rajpuaíjtzí. Mí neajta, canu tí'iteví'ira'a a'iné nee nu ramua'ate ne'íjna í nej rá'astijre'e. Ajta ayén tiná'amitiejte'e ti a'ín raayí'ti ti raté'avaa í nej jíme'en tira'íjca tí'ij a'ájna huataseíjre'en a'ájna xicájra'a ti jetzen Dios ayén na'uxíjte'en a'íj ti tiraavíjte'e.

¹³ Ayee pepu'u pauj tihua'umua'aten pe'íjna jíme'e a'íj pej tináanamujri'i, í neniúuca jíme'e í ti rí'i tihua'utarújte'en. Patá'aj pauj piyen rá'astijre'e í tavástar'a, patá'aj pajta pauj piyen huá'axe'eve'e í teite.

¹⁴ Patá'aj rí'i tiraté'avaa í ti jín Dios timua'íjca. Patá'aj rí'i te'uhuaté'aca'anen pe'íjna jíme'e xiéjniu'ucare'ara'an í Dios pej jetze ará'aca'ane pej pi rí'i tiraté'avaa, a'iné a'ín xiéjniu'ucare'ara'an yé huateáturaasin téjmi jemi.

¹⁵ Pepu'uri ramua'aree í mej mé núurie naími'i a'íime í mej a'uun é'eme'ecan t'íj na'a a'úu ti huatacá'a u Asia. A'íi mú huá'a jetze ajtème'ecan a'íjna í Figelo, ajta a'íjna í Hermógenes. ¹⁶ Ayee nu tí'ijxe'eve'e ti a'ín tavástar'a rí'i huá'ancu'uvajxi'in í teitestemua'ame'en a'íjna í Onesíforo a'iné jeíhua pu yé nevé'etui í nej jín huarún. Capu ajta raatatévi'iraste nej aiteánami'ihuaca'a.

¹⁷ Mí ajta a'ín Onesíforo, t'íj a'uun a'utéveeca'a u Roma, a'íi pu náahuau muári'eri jíme'e. Aj pu i xaa náateu. ¹⁸ Ché'e tavástar'a ayén tiraatá'an ti Dios rí'i rá'ancu'uvajxi'in a'ájna xicájra'a ti jetzen tavástar'a ajtahua'a huataseíjre'en. Mú'ee pe ramua'aree temua'a naa naíjmi'i t'íj na'a í ti jín tinaatévai net'íj ne'uun á'ucatii u Éfeso.

2

Jíme'en a'íjna ti ravaire'e í Ciríistu'u t'íj xantaaru'u

¹ Pajta mú'ee, pej ní'yauj, patá'aj huaté'aca'anen í a'atzajta'a pe'íjna jíme'e ti Dios rí'i timuaatá'a a'iné mú'ee pe rá'astijre'e í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús. ² Ayee pepu'u huárini. A'íjna pej peri neetzi huánamujri'i a'íj nej tihua'utá'ixaa í teite, seica mej tí'iseíiraca'a, patíj pena'a tináanamujri'i, a'íj pepu'u jín tihua'uta'aíjte'en seica í teteca í mej rí'i titetiújcha'íi, mej mí raayí'ti tihua'an mej tihua'umua'aten í teite. Patá'aj te'utáviicua'i ta jamuan.

³ Patá'aj rí'i tiraatévaire'en í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús. Patá'aj piyen che'atá pena'a te'utáviicua'i ta jamuan a'íjna jíme'e í pej rajpuaíjtzí t'íj ajta xantaaru'u ti tí'ivaire'e te'utáviicua'i a'íjna jíme'e ti rajpuaíjtzí. ⁴ Ajta, ja'atí ti na'a ti tí'ivaire'e t'íj xantaaru'u, t'íj a'ín rí'i raatá'an a'íjna ti tí'ira'aíjte'e, a'íi pu'u na'a jetzen ruxe'eve'e a'íj mej rici í mej i'í xantaaru'u.

⁵ Ayee pu che'atá na'a 'een a'íime í mej me'uun a'uteárate mej mi tiu'utatése'en huá'a jamuan í mej huatéruaache. Tí ij seij raamuá'itin a'íjna í curuun, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti a'ín ayén tiu'utatése'en a'íj mej tiraaxí'epi'intare a'íime í mej tí'aijta. ⁶ Ajta a'íjna ti jeíhua tí'imijhuaca japuan í ruchuej, ayée pu tiraavíjte'e ti amuacaícan tiráaci'ti a'íjna ti tiú'ucíreca'a. Aj pu tihua'aci'ti í seica. ⁷ Patá'aj pe'íjna jetzen piyen tí'imua'atze a'íj nej tí'imua'ixaate'e, a'iné tavástar'a pu muaatá'asin pej yaú'ítiee puá'ara'ani nain jíme'e a'íj ti huataújmu'a'a.

⁸ Patá'aj ra'utámua'aree pe'ljna jime'e í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u. A'í pu ajtahua'a huatarúu huá'a tzajta'a í mi'ichite. A'í pu ajta huáacixa'ara'an pú'een a'ljna í David teecan. A'í pu a'ín pú'een í niuucari í nej tihua'a'ixaate'en í teite. ⁹ A'lj nu jín niyen rajpuaíjzi, mej miyen na'anáaji'iqui'en a'lj mej tihua'anáji'iqui í mej a'lj pua'a titetiújcha'íi. Aru naúche'e nu tihua'utá'ixaate'esin a'iné capu a'lj tí'iri'iri mej raté'avaa a'ljna í niuucari ti Dios jetze raxa a'u nej aiteánami'í. ¹⁰ A'lj nu jín nain jín te'utáviicua'ira ne'ímej jemi í ti Dios hua'antíhuau, ti ij ajta Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús hua'irájtuaani mej mi jemin huateáturan rusén jime'e a'u ti á'üneeri'í temua'a naa.

¹¹ Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e seij niuucari ti ayén tijín:

Tí pua'a tej tiyen jamuan huácuii,
teen tu teajta jamuan ruuri tá'ara'ani.

¹² Tí pua'a tej tiyen te'utáviicua'í í tej rajpuaíjzi,
teen tu teajta jamuan tí'aíta tá'aju'un.

Na'ari caí, ti pua'a tiyen mé rúurieni,
a'í pu ajta mé túuhua'axijsin itejmi.

¹³ Tí pua'a tiyen títe'uté'ítze'ara'an í Dios jemi,
a'í pu caí ja'anáj a'uté'ítzeesin itejmi jemi
a'iné capu ri'íri ti a'ín rusej ratíte í ru jetze.

Jíme'en a'ljna í ja'ati ti x'epi'in seijre'e

¹⁴ Patá'aj pauj pe'ljna jín tihua'utá'ixaate'en mej mi me'ljna jín ra'utámua'aree a'lj nej neri timuá'ixaa. Patá'aj rí'í tihua'utá'ixaate'en í Dios jemi mej mi caí tiú'ujtesi'ire'e rujímua'a niuucari jime'e a'iné capu tí'itj vaire'e sino a'lj pu pua'a na'a huá'aruure a'ímej í mej ranamua.

¹⁵ Patá'aj piyen pe'ljna jín tí'itese'e nain jín a'achú pej caj tirú'umua'aree pej pi huatá'aseijrata í Dios jemi patj seij í ti Dios raataxájtaca'a tijín x'epi'in pej huarj. Ayee pej piyen éene'e pua'amé tj seij ti tí'imijhuaca ti caí ja'anáj auteájturaa tí'itj jíme'e ti raatátevi'iraste'en. A'iné a'í pu x'epi'in rijca a'ljna jime'e ti tí'imua'ata a'lj ti tiraavjje'e a'ljna í niuucari ti ayén ti'ayajna.

¹⁶ Capej huá'ajaahuate'e a'ímej í mej jeíhua tiú'ujxajtave'e, a'iné a'íme í mej miyen tiú'ujxajtave'e, jaítze'e mú mé rúujipua í ye'irá ti ayén ti'ayajna asta mena'a caí ché'e tí'itj xajta ti x'epi'in 'een. ¹⁷ Jéihua mú a'lj pua'a tiú'uruure a'íme í mej miyen tiú'ujxajtave'e, tj na'a ti tiu'umé a'lj mej tí'ixa, jaítze'e pu a'lj pua'a huá'aruuren í teite. Ayee pu tí'irineca a'ímej jemi í mej hua'apua, a'ljna í Himeneo, ajta a'ljna í Fileto.

¹⁸ A'í mú meri mé rúuhua'axi í niuucari ti ayén ti'ayajna a'iné ayéé mú tí'ixaxa'a mej nu'u meri majtáhua'a huatarúj í mi'ichite. Mu'uri seica huatéemua'íti a'lj mej té'antzaahuate'en.

¹⁹ Mí ajta, Dios ayén tiú'uruu ti ij caí tí'itj ta'antipua'ajte'en itejmi. Cu xíeé tj chí'ij ájtaahuaca'a ti cimieentu japua rú'ujche ti caí ri'íri ti ja'atí ra'anján, ajta, ti á'ayu'usi'í ti ayén tijín: “Tavastara'a pu huá'amua'jte a'ímej í rute'ítestemua'a”; ajta ti ayén tijín: “Naími'í matj mena'a pua'amé í mej miyen raataxáj yee ti rá'astijre'e í tavástara'a, miché'e me'ín mé rúuhua'axin í mej a'lj pua'a jín titetiújcha'íi.”

²⁰ Jéihua pu tí'itj a'uun té'useijre'e chí'ij tzajta'a ti ve'éé. Capu a'í na'a seijre'e tí'itj ti taavjhua í oro jíme'e na'ari plata jíme'e sino ajta pu a'ín té'useijre'e ti ciyej jín tí'itaavijhua, ajta xarij jíme'e. Seica ti a'uun te'irá'a,

ayée pu tí'ivaire'e matí'ij tí'yeste, ajta seica ti ajta a'uun te'irá'a, cha'a na'a pu jín tí'ivaire'e.

²¹ Ayeé pu tí'een. Tí' pua'a ja'atí ayén raxí'eve'e ti tí'ivaire'e í Dios jemi tíj a'íjna í tí'títj ti ayén tí'ivaire'e matí'ij tí'yeste, ayée pu ruxe'eve'e ti mé rúurieni najmí'i tíj na'a ti a'ij pua'a 'een. Aj pu xaa ayén tiraavíite'e a'ame ti ij tiraatévaire'en í tavástar'a, ti ij tavástar'a ayén raté'avaa ti ij tiraatéva'irihua'an tí'títj jime'e ti xí'epi'in 'een.

²² Patá'aj pauj mé rúuhua'axin í mej jín a'ij pua'a titetiújcha'íi í mej teemua. Patá'aj piyen huárini huá'a jamuan í mej miyen ti'ixa yee mej rá'astijre'e í tavástar'a me'íjna jime'e í mej urarí'en í ru tzajta'a. Patá'aj piyen rijca a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Patá'aj pajta huá'axe'eve'e í teite. Pajta piyen hua'anpuá'ajte'en í huá'a tzajta'a í a'ihuáamua'a.

²³ Capej huá'astijre'e a'ímej í mej jeíhua tiú'ujxajtave'e a'iné pepu'uri ramua'aree ti ayée na'a tí'ivaire'e mej mi tiú'ujaaxiejte'en í teite í mej rí'í mé titeumuámua'aree.

²⁴ Ajta, capu ayén tiraavíjte'e seij ti tavástar'a vaire'e ti ayén éene'e á'uche'ecane'e ti seica jamuan tí'ijaaxiejta. Capu a'atzu, sino ché'e a'ín rí'í tihuá'umua'aten. Ché'e ajta caí niu'ucami'i te'utáviicua'í.

²⁵⁻²⁶ Ajta a'ín ti ravaire'e í tavástar'a, ayée pu ruxe'eve'e ti ruxiéhua rí'í huá'uruuren a'ímej í mej rájcha'íire'e a'ij ti a'ín tí'ímua'ataca. Ruxe'eve'e ti a'ín ra'utámua'aree yee rí'irí ti Dios hua'utá'an mej mi seicié tiú'umua'ati mej mi ráamua'ati í niuucari ti ayén ti'ayajna, mej mi majtáhua'a rí'í mé tite'umuámua'aree muá'ara'ani. Matí'ij miyen huárini, rí'iríista pu a'ame mej huirácíine a'u ti tiyaaru'u huáje'itéaana a'u ti ayén huá'uruu a'ij ti a'ín tí'ijxe'eve'eca'a mej ra'ará'astijre'en.

3

A'ij mej éene'e muá'aju'u í teite tí'ij te'entipué'ajte'en nain

¹ Ayej xaa ne'u ti'ayajna ti ayén té'eme méjca'íhua yee tí'ij te'entipué'arijme'en nain. Jéihua mú rajpuaíitzi muá'aju'u. ² Ayeé mú éene'e muá'aju'u í teite. Ayeé mú raxí'eve'e muá'aju'un seica í teite a'ij ti a'ímej tihuá'amitiejte'e seij ajta seij. Majta jeíhua huápí'i raxí'eve'e mej tumin tíseire'en. Jéihua mú á'ujtzaahuate'e muá'aju'u, majta jeíhua huá'axieehuata muá'aju'u í ruxí'ej teite. Jéihua mú a'ij pua'a tiu'uxáatave'e muá'aju'u.

Camu huá'atzaahuate'e muá'aju'u í ruvaújsimua'a. Camu majta rí'í tihua'utá'asin a'ímej í mej tí'títj jín hua'utévai. Jéihua mú a'ij pua'a titetiújcha'íi muá'aju'un. ³ Camu huá'axe'eve'e muá'aju'u í teite. Camu majta tihua'utá'uuni'ira sino jeíhua mú a'ij pua'a tiu'uxáatave'e muá'aju'u. A'íi mú majta simuáruuni muá'aju'u. Merájcha'íire'e mú muá'aju'u nain jime'e ti í'í xí'epi'in.

⁴ Avíitzi mú jín tiu'utátuiire'esin í ruxí'ej tevi. Camu a'atzu á'ujcu'uvéé muá'aju'u. Jéihua mú á'ujtzaahuate'e muá'aju'u me'íjna jime'e ti ayén tihua'amitiejte'e mej jeíhua ruxe'eve'e. Jéihua mú raxí'eve'e muá'aju'u mej miyen huárini a'ij ti tihua'aráanajche. Majta camu raxí'eve'e muá'aju'u í Dios.

⁵ Aru a'íi mú majta miyen huataújsejirata í teite jemi mej nu'u rá'astijre'e í Dios, aru camu a'íjna jetze araujca'anée muá'aju'u. Xíi mu'u mena'a tí'íteseíire'e muá'aju'un. Capej huá'ajaahuate'e mú'ee.

6 Ayeé mú 'een matíj a'íime í mej hua'itzi jín uteáru'ipi u huá'achi'ita í teite mej mi hua'utémua'itin a'ímej í 'uuca í mej caí té'eviicua'í í ru tzajta'a, í mej ruxiéemiste'e me'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Majta miyen huataura'aca ti tí'itíj ca'aníjra'a hua'utá'an mej mi miyen huárini tí'itíj ti a'ij pua'a 'een, ti ajta hua'aránanajche.

7 Ja'anáj ti na'a miyen tihuá'anamuajran í mej tihuá'amua'ate mej mi jaítze'e yaú'itiée muá'ara'ani tí'itíj ti jéjcuca. Camu ja'anáj huataúra'asin mej ráamua'ati í niuucari ti ayén tí'ayajna.

8 Ajta a'íime í teteca í mej tihuá'amua'ate, ayée mú che'atá mena'a tirájcha'ire'e í ti ayén tí'ayajna matíj a'íime í mej Moisés teecan mej ticha'íire'eca'a, a'íime í mej hua'apua. A'ii mú a'ín pú'eene'e a'íjna í Janes teecan, ajta a'íjna í Jambres teecan.

Ajta a'íime í mej miyen 'een, ayée mú a'ij pua'a mé titeumuámua'aree. Camu a'atzu té'atzaahuat'e tzáahuati'ira'a jime'e. 9 Camu ché'e á'ateeri mej miyen rici a'iné ayée che'atá na'a tihuá'aruuren a'ij ti tihuá'uruu í seica í mej hua'apua. Naími'í mú ramua'aréeren ti caí tí'itíj vaire'e a'ij mej tí'ixaxa'a.

Pablo pu ra'antipua'ajte í ti jín tira'íjcate'e a'íjna i Timoteo

10 Mí pajta mú'ee ramua'aree nain jime'e a'ij nej éeni'ici'e á'uche'ecan, í nej jín tí'imijhuaca. Mú'ee pej pajta ramua'aree nej tzáahuati'ira'a jín té'atzaahuat'e, nejta té'eviicua'í temua'a naa í nej jín rajpuaíjtzi.

11 Mú'ee pej ramua'aree temua'a naa mej a'ij pua'a náaruu, nej jéihua rajpuaíjtzi na'araa. Mú'ee pej ramua'aree tí'itíj ti a'ij náaruu a'ujna já'ahua'a u Antioquía, ajta a'ujna u Iconio, ajta a'ujna u Listra. Jéihua nu te'utáviicua'iri'í í nej jín rajpuaíjtzica'a. Ajta nevástara'a pu nu'irájtuaa nain jime'e í nej rajpuaíjtzica'a.

12 Ayej xaa ne'u, ayén che'atá na'a tí'iruuren ja'atí ti na'a ti tí'itese'e ti ra'ará'astijre'en í Ciríistu'u ti ajta í'í Jesús. A'ij mú pua'a raruuren me'íjna í ja'ati.

13 Ajta a'íime í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi, majta a'íime í mej caí tzáahuati'ira'a jín miyen rici, maúche'e mú jaítze'e a'ij pua'a 'eene'e muá'aju'u í ru tzajta'a. Maúche'e mú jaítze'e huá'acuanamua muá'aju'u seica í teite. Majta jaítze'e mú te'uteúhua'itze'esin rujímua'a.

14 Mí pajta mú'ee, patá'aj paj piyen té'atzaahuat'e a'ij pej tíraar'íire, pe'íjna jetze ti ayén timuá'amítiejte'eca'a. Patá'aj piyen paj té'atzaahuat'e a'iné mú'ee pe ramua'aree a'ij mej timuaamuá'ate.

15 Pajta, tíj na'a patí'ij pá'arí'ista, mú'ee pe ramua'areereca'a a'ij ti té'eyu'usi'í a'íjna jetze í yu'uxari ti Dios ru jemi raaté'avaataca'a. A'ii pu a'ín pú'een í niuucari ti muaatá'asin pej rí'í mé teuúmua'aree ti ij Dios mua'irájtuaani a'íjna jime'e pej rá'antzaahua í Ciríistu'u ti ajta í'í Jesús.

16 Naíjmi'í tíj na'a ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze ti Dios ru jemi raaté'avaataca'a, a'úu pu é'eme'ecan í Dios jemi a'iné xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu rumuári'eri'ire'ara'an jín hua'utá'a mej mi miyen tira'uyú'uxa. Ajta tí'ivaire'e mej mi jín tihuá'umua'aten í teite na'ari mej mi jín hua'utá'ixaate'en í mej jín ráamua'aree í mej jín auteájturaa í Dios jemi, mej mi rí'í huá'uruuren. Ajta pu tí'ivaire'e mej mi tihuá'umua'aten a'ij ti tí'ixi'epi'in í Dios jemi, ajta a'ij ti caí tí'ixi'epi'in mej mi urar'íene'e muá'ara'ani í ru tzajta'a. 17 Ajta ayén tiraaté'áva'iri a'íjna í ja'ati ti rá'astijre'e í Dios ti a'ín í yu'uxari jín huaújnajmire'en naími'í tíj na'a ti ruxe'eve'e ti ij ayén huárini tí'itíj ti a'ij tí'ixi'epi'in.

4

¹ Ayee nu 'een jín tí'imua'ijcate'e jemin í Dios, ajta jemin í Ciríistu'u ti ajta í'í Jesús. A'iné Ciríistu'u pu raaxí'epi'íntare'en a'ímej jemi í mej mauj yen huachéjme íyen chaanaca japua, ajta a'ímej jemi í mej meri huácuui. A'í pu ajtahua'a huatasejre'esin tí'ij tiu'uta'ájta nainjapua.

² Patá'aj mú'ee tihua'utá'ixaate'en í niuucari jime'e. Pajta patá'aj hua'utáhuavii ca'anín jime'e mej mi ráanamua ti pua'a miyen tité'ujca'ane mej ráanamua na'ari mecaí ranamujracu. Patá'aj rí'í huá'uruuren a'ímej í mej caí xí'epi'ín metíteumuámua'aree. Patá'aj hua'utá'ijmii mej mi caí a'ij pua'a ríjca. Patá'aj pajta hua'utá'an í ca'aníjra'a mej mi miyen huárini a'ij ti tiú'ujxe'eve'e.

Rí'í pepu'u pe'íjna jime'e pej pi te'utáviicua'í huá'a jemi í teite, pajta pe'íjna jime'e pej tihua'umua'aten temua'a naa. ³ Ayee pej huárini a'iné a'ájna pu teja'uré'enejsin a'ájna xicáara'an jetze mej jetzen caí ché'e te'evíicua'íra muá'aju'a mej ráanamua í ti í'í xí'epi'ín a'ij pej tí'ihuá'amua'ateca. Mí majta a'íime, seica mú huatájeevi a'ímej mej ráanamua me'íjna jime'e a'ij mej rujímua'a mena'a tirájteu. ⁴ A'í mú yá'uhua'axijsin í ti ayén tí'ayajna mej mi rá'antzaahuate'en í niuucari ti cha'a na'a pu'u tí'ixa.

⁵ Mí pajta mú'ee, patá'aj pauj nain jín rí'í mé teuúmua'aree. Patá'aj pajta te'utáviicua'í ti pua'a tí'ítíj muaatamuári'eristen. Neajta nu niyen tí'imua'ijcate'e pej rí'í tejá'uche'ecane'en pej pi tihua'utá'ixaate'en í teite í niuucari jime'e ti jín Dios hua'irájtuaani. Patá'aj nain jín te'ará'asten í pej jín antí'amua'aree pe'íjna jime'e í pej jín tí'ivaire'e í Dios jemi.

⁶ Ayee pu'u tí'een a'iné ayée pu tiná'amitiejte'e tíj nena'a nej r-ppuaíjtzica'a ti ayén tí'ivaire'e í Dios jemi cumu muai'ívéjri í mej án yejxíre'esin japuan í mej jetzen tí'imuai'ívajta. Pu'uri teja'uré'ene a'ájna xicáara'a nej jetzen huámí'ini.

⁷ Jéihua nu rá'uviicua'íri'í nej niyen huárini a'ij ti tiraavíjte'e í Dios jemi. Nu'uri ra'anticí'í í nej jín avé'enmua'areereca'a. Canu raatéxieehuataca'a sino nerá'astijre'eca'a í nevástara'a.

⁸ A'íj pu jín Dios raaté'avaataca'a ineetzi jemi tí'ítíj ti tináaci'ti a'ájna jime'e nej urarí'ene'en í ne tzajta'a. Nevástara'a pu raaxí'epi'íntare'en a'ij ti tiraavíjte'e; a'í pu a'ájna naatátistejsin a'ájna xicáara'an ti jetzen ayén tí'iraxi'epi'íntari'íran ineetzi jime'e. Ajta, capu neetzi na'a huatátistejsin, sino najími'ica a'achú pua'améca í mej aráujca'anécan jín rajchú'eve'e ti a'ín ajtahua'a huatasejre'en huá'a jemi.

Pablo pu tí'irixaate'e a'ij ti ye'í huárini

⁹⁻¹⁰ Patá'aj huatá'aca'anen tíj na'a ti tí'irí'íri pej yetanén neetzi jemi, a'iné Demas pu mé núurie a'ájna jime'e ti jaítze'e ra'aránajcheca'a í ti ayén tí'iseijre'e íyen chaanaca japua. Crescente pu a'uun á'ume a'ujna já'ahua'a ti huatacá'a u Galacia. ¹¹ Ajta a'ájna í Lucas, a'í pu'u yé huateájturaa neetzi jemi. Patá'aj raatá'inen pe'íjna í Marcos ti pua'a mé'e piya'usej ti ajamuan yé tanén. Patá'aj ye'erávi'ítin, a'iné a'í pu netéva'iri í nej jín tí'ivaire'e í Dios jemi. ¹² Neraata'íteca'a ne'íjna í Tíquico ti a'uun á'ume'en u Éfeso.

¹³ Patí'ij mú a'arájra'ani, patá'aj mú neja'arápijre'en í nej ra'iteváara ná'aye'í í nej ne'uun ye'uteájtua a'ájna jemi í Carpo, a'ujna Troas ti é'eche. Pajta, patá'aj mú tineja'arápijre'en í yu'uxari, ajta í seica í cuapée, neetzi ti tí'ine'aa.

¹⁴ Ajta a'ñin í Alejandro ti tepúusti'i tí'íta'ahuaca, jeíhua pu a'ij pua'a náaruu. Aru tavástara'a pu ayén raruuren a'ij ti tiraavíjite'e a'íjna jemi a'íjna jime'e a'ij ti náaruu. ¹⁵ Pajta mú'ee, rí'i pepu'u pe'íjna jemi tí'ij a'ñin caí muaatémua'itin, a'iné jeíhua pu rájcha'íire'eca'a a'ij tej tí-hua'utá'ixaate'eca'a í teite.

¹⁶ Netí'ij amuacaícan huatánne'a'aca'a, capu ja'atí neetzi jime'e huatéechaxi ti ne japua huániuuni. Naími'i mú mé núurie. Ché'e Dios caí puaíjtzí hua'atá'acare'en a'íjna jime'e a'ij mej huaríj. ¹⁷ Mí neajta inee, a'ij nu jetze ará'anca'ane í tavástara'a. A'í pu naatá'a í ruca'aníjra'a nej ni nain jín tihua'utá'ixaate'en í teite, mej mí naími'i ráanamua a'íime í mej caí Israel jetze ajtémecan. Ajta a'í pu nu'irájtuua nej ni caí ca'anacan huámí'ini.

¹⁸ Tavástara'a pu naatévaire'esin nain jime'e tí'ij caí a'ñin ti a'ij pua'a 'een naatémua'itin tí'itíj jime'e. A'í pu nu'irájtuuaasin ti ij ná'avi'itin u júte'e a'u ti a'ñin tejé'ajta nej ni ne'uun a'utevéé ná'ara'ani. Tiché'e tiyen rí'i tiraatá'an tíj na'a ti yú auumé tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén té'ara'ani.

I ti jín ra'antipua'ajte

¹⁹ Patá'aj naatateújti'itze'en a'íjna í Prisca, ajta a'íjna í Aquila, ajta a'ímej í teitestemua'ame'en a'íjna í Onesíforo. ²⁰ Ajta a'ñin í Erasto, a'úu pu a'uteájturaa a'ujna chajta'ara'a jetze u Corinto. Neajta Trófimo nu a'uun a'uteájtuaa tí'icuí'ican a'ujna chajta'ara'a jetze u Mileto.

²¹ Patá'aj huatá'aca'anen pej yetanén amuacaícan ajta caí xi a'ájna pítejá'arici ti huáseevi'i á'aye'i. A'í mú yé muatateújte'esin a'íjna í Eubulo, ajta a'íjna í Pudente, ajta a'íjna í Lino, ajta a'íjna í Claudia, majta naími'i í ta'ihuaamua'a í mej té'atzaahuat'e.

²² Ché'e a'ñin tavástara'a huatéaturan mú'heetzi jemi. Ché'e a'ñin rí'i timuaatá'an. Yee pu'u. Pu'uri antipua'areca'a.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'ijna í Tito

Pablo pu tí'ijyu'use'e a'ijna í Tito

¹ Inee, i nej i'í Pablo, ayée nu tí'ivaire'e í Dios jemi. Ajta a'íin í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u, a'íi pu na'antíhuau nej ni niyen tiu'utévaire'en ne'íjna jime'e mej mi jaítze'e té'atzaahuat'e a'íime í Dios ti hua'antíhuau, mej mi majta jaítze'e yaú'itíeé muá'ara'ani tzáahuati'ira'a jime'e. Tí pua'a meri yaú'itíeé muá'ara'ani tzáahuati'ira'a jime'e, aj mú mi r'íi titetiújcha'íi muá'aju'u me'íjna jime'e í ruye'irá. ² A'íj mú jín rachú'eve'e muá'aju'u mej miyen ruuri muá'ara'ani t'íj na'a rusén jime'e, a'iné ayée pu te'ataújratziiri'í í Dios jéjcuá imuá. Ajta a'íjna í Dios, capu tí'ihua'itaca.

³ Ajta a'íin Dios, a'iné pu'uri teja'uré'ene ja'anáj ti pua'a huaújxi'epi'íntari'ire, a'íi pu taatá'a tej ráamua'aree í runiuuca jime'e. A'íj pu jín ayén tinaata'a'áj a'íjna í Dios ti tu'irájtuaani nej ni tihua'utá'ixaate'en a'íjna jime'e ti Dios te'ataújratziiri'í. Jee xaa ne'u, a'íj nu jín tí'it'éjvee í tavástar'a jemi.

⁴ Ayee nu tí'imuyau'use'e, mi pej i'í Tito, mi pej pajta niyauj pu'éene'e pua'araa tzáahuati'ira'a jime'e pe'íjna jime'e pej piyen che'atá pena'a té'atzaahuat'e net'íj inee. Ayee nu tí'ijxe'eve'e mej miyen muáruuren a'íjna í Dios í tej rájya'upua, ajta a'íin í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús, í ti tu'irájtuaani, miché'e r'íi timuáacha'in, miché'e majta mua'anpuá'ajte'en í á'a tzajta'a.

I ti jín tí'imijhuaca a'ijna í Tito a'ujna u Creta

⁵ Ayee nu 'een jín muaja'uteájtuaa a'ujna u Creta í chuej ti e'eráahuachi í jaj japua pej pi r'íi ráaruuren í ti á'aturaacaj, pej pi pajta hua'antíhuauani a'íj nej neri timuá'ixaa a'íme'j í mej te'enteárate vaujsi jime'e nain japua mat'íj mena'a mej huachéjme a'ujna u Creta.

⁶ Ajta ayée pu ruxe'eve'e ti ayén 'een a'íjna í ja'ati ti te'enteárate vásta'a jime'e, ti caí tí'it'íj jín a'aturáa, ajta ti se'ij na'a tévi'itine'en í 'íta'a. Majta í yaújmua'ame'en a'íjna í ja'ati, ayée pu ruxe'eve'e mej té'atzaahuat'e, tí'ij caí ja'at'í a'íjna jín huá'a jetze te'upuá'ajte'en mej a'íj pua'a titetiújcha'íi na'ari mej caí tí'it'íj á'astijre'e.

⁷ Ja'at'í ti ayén vásta'a jín tí'it'éjvee, a'íi pu xaa ayén antiújmu'a'aree a'íjna jime'e ti Dios jetze me'ecan tí'ivaire'e a'íme'j jemi í teite. A'íj pu jín ayén ruxe'eve'e ti r'íi tí'it'íjcha'íi, ti caí tí'it'íj jín a'aturáa. Ruxe'eve'e ti caí ayén á'ujtzaahuat'e, ajta ti caí ca'anacan huataniú'ucan, ajta ti caí ruta'huái've'e. Ajta, ayén che'atá na'a ruxe'eve'e ti caí ayén runé'use'eve'e, ajta ti caí a'íjna jín ruvaire'e a'íjna jime'e í tumin mej tí'ipua'ivi u teyujta'a, na'ari ti caí tí'inecua'atze ti je'íhua tí'íjcha'íi.

⁸ Mí ajta a'íin, ché'e ayén éene'e á'ara'ani ti rux'í'evi'ira'a jime'e hua'ancuré'evi'it'ín mat'íj mena'a pua'amé ramuá'aren, ti ajta a'íjna jetze ucarute a'íjna jime'e ti x'í'epi'ín 'een. Ajta pu ayén ruxe'eve'e ti a'íin r'íi mé teuúmua'aree, ti ajta r'íi tí'it'íjcha'íi, ti ajta urar'én í ru tzajta'a. Ajta i'í, ayée pu ruxe'eve'e ti ruca'ané í ru tzajta'a ti ij caí tí'it'íj jín auteáturan a'íjna jime'e ti a'íj pua'a 'een.

⁹ Ruxe'eve'e ti a'ñn ajta yaú'itiée temua'a naa í niuucari ti ayén ti'ayajna a'ij tej teri tihua'umuá'ate ti ij caí ja'anáj yá'uhua'anan. Tí pua'a ayén huárini, aj pu xaa raayí'tihua'a a'ame ti ij tihua'umua'aten tzáahuati'ira'a jime'e a'ij ti ayén tiraavíj'te'e. A'ñ pu ajta raayí'tihua'a a'ame ti hua'utémua'itin a'ñmej í mej seicié tí'ixaxa'a.

¹⁰ Ayee pu ruxe'eve'e a'iné mu'iití mú mé á'ujuhua'an í mej caí ti'itíj á'astijre'e. Jéihua mú tihua'amua'ate me'ñna jime'e í niuucari ti caí ti'itíj vaire'e, ti ajta tiú'ucuanamua. A'ñmej mú jetze ajtémecan a'ñime í mej ra'antisí'iche í runavij.

¹¹ Jé'ecan pu ruxe'eve'e tej hua'utá'ijmii mej mi caí ché'e miyen tí'ixajta a'iné jeíhua mú tihua'antiú'uuni'ira matíj mena'a pua'amé ruteftestemua'a seij í ja'ati, majta méyee. Ayee mú 'een jín miyen tihua'amua'ate a'ñna jime'e í ti caí ayén tiraavíj'te'e mej mi avítzi jín raamuá'itin í tumin í mej rujímua'a huateú'vaire'en.

¹² Seij ti huá'a jetze ajtémecan, ti nu'u huá'a jetze me'ecan tí'ixaxa'a, ayén tiu'utaxájtaca'a a'ñmej jime'e tíjñ: “Naími'i mú tí'ihua'itaca a'ñime í mej Creta huachéjme. A'ij mú hui pua'a tí'iruure a'ñime í mej huá'ina'ase'e. Majta jeíhua huápi'i juxaaaveca ajta mena'a caí anajúcataxi'in.”

¹³⁻¹⁴ Jee xaa, ayée pu ti'ayajna a'ij ti tiraataxájtaca'a. A'ñ pu jín, ayée pu ruxe'eve'e pej piyen huárini. Patá'aj ca'anín jín hua'ajteá'axi'in mej mi té'antzaahuate'en tzáahuati'ira'a jime'e a'ij ti tiraavíj'te'e, mej mi caí ché'e ranamuajra í niuucari ti caí ti'itíj vaire'e ti ajta a'ñmej jetze huanéj a'ñime í mej Israél jetze ajtémecan, mej mi caí ché'e ranamuajra a'ij mej tihua'aij'te'e a'ñmej í teteca í mej caí raataxi'eve í ti ayén ti'ayajna í Dios jemi.

¹⁵ Ajta a'ñmej jemi í mej urarí'ene'en seijre'e í ru tzajta'a, ayée pu tihua'amitiej'te'e ti naími'i tíj na'a ti Dios ayén tiú'utaahuaca'a, a'ñ pu tí'ivaire'e í ruye'irá jime'e. Majta, camu a'atzu taúra'aca ti ti'itíj hua'utáxana'ave'en ti a'ij pua'a 'een. Mí ajta a'ñmej jemi í mej a'ij pua'a seijre'e í ru tzajta'a, capu ti'itíj i'irí'en. Jéihua mú a'ij pua'a mé titeumuámua'aree. Majta, camu ché'e raayí'ti mej miyen huaruitiej'te'en yee a'ñ pu ayén tiraavíj'te'e nusu a'ñ pu caí ayén tiraavíj'te'e.

¹⁶ Ayee mú tí'ixaxa'a tíjñ: “Teen tu ramua'ate í Dios.” Mí majta caí, camu ramua'ate a'iné camu miyen rici a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Jé'ecan mú tiú'uxana'avi'iste'e. Camu ti'itíj á'astijre'e. Camu majta ti'itíj jín a'ij tí'ivaire'e í Dios jemi.

2

Jíme'en í niuucari ti rí'i huá'aruure

¹ Mí pajta mú'ee, ayée pu ruxe'eve'e pej piyen tihua'umua'aten mej mi miyen rí'i titetiújcha'ii a'ij ti tiraavíj'te'e a'ñna jime'e mej té'atzaahuate'e tzáahuati'ira'a jime'e. ² Patá'aj piyen tihua'umua'aten í mej vaújsicira'i mej caí jeíhua rayé'ecare'en í nahuáj, sino cij mu'u, mej mi seica rí'i tihua'usej. Ruxe'eve'e mej mi rí'i mé titeumuámua'are'en, majta mej rí'i titetiújcha'ii me'ñna jime'e mej rá'astijre'e í tavástara'a. Ajta ayén ruxe'eve'e mej huá'uxe'eve'en í ruxí'ej teite, ajta mej mi te'utáviicua'i temua'a naa.

³ Patá'aj piyen che'atá pena'a tihua'umua'aten a'ñmej í ucarijse mej mi majta rí'i titetiújcha'ii. Capej hua'atá'acare'en mej a'ij pua'a tiú'ujeeve seij

ajta seij. Capu ajta ayén tiraavíjte'e mej jeíhua rayé'ecare'en í nahuáj, sino mej mi ráari'iren mej tihuá'umua'aten ti'itíj ti a'ij tí'ivaire'e. ⁴ Miché'e me'ín jucarijse miyen tihuá'umua'aten í mej 'uuca í mej mauj teemua mej mi miyen tihuá'uxe'eve'en í rucína'astemua'a, majta í ruyaujmua'a.

⁵ Ayee pu ruxe'eve'e mej rí'i metíteumuámua'aree a'íime í mej mauj teemua, mej mi caí tiú'uxana'acira'aten. Ajta, ayée pu ruxe'eve'e mej nain jín tí'ijcha'íi í ruche. Ajta, mej mi rí'i huá'acha'íi í rute'ítestemua'a. Miché'e majta hua'ará'astijre'en í rucína'astemua'a. Na'ari, ti pua'a mecaí miyen huárini, í seica í mej huá'aseij, camu ché'e raataxi'eve'esin mej ra'ará'astijre'en í tavástar'a.

⁶ Ayee pej che'atá pena'a ca'aníjra'a hua'utá'an í teteca í mej mauj teemua mej mi rí'i mé titeumuámua'are'en me'íjna jime'e a'ij mej rici. ⁷ Pajta mú'ee, patá'aj piyen aseíjrata huá'a jemi tíj seij ti ari araúrate nain jime'e a'ij nej neuchén timuá'ixaa, a'íjna jime'e a'ij pej rici ti i'í x'epi'in jime'e. Patá'aj tihuá'umua'aten tzáahuati'ira'a jime'e, pajta piyen tihua'utaseíjrate'en ti huá'pi'í ruxe'eve'e mej mi miyen huárini.

⁸ Patá'aj piyen tihua'utá'ixaate'en temua'a naa e'ehuauritiéecan jime'e a'ij ti tiraavíjte'e mej mi caí miyen seicié tí'ixajta. Ayee pej huárini ti i hua'utatévi'iraste'en a'ímej í mej muájcha'íire'e me'íjna jime'e mej caí ti'itíj jín huatánuiusin ti a'ij pua'a namuajre'e mej jín titaaxájtzi'i.

⁹ Patá'aj piyen tihua'utá'jeeve a'ímej í mej tí'imuarie ca'anéeri jime'e, mej mi hua'ará'astijre'en a'ímej í mej tihuá'ajjte'e. Miché'e miyen tiu'umuári'en mej mi nain jín rí'i tihua'utá'an. Ayee pu ruxe'eve'e mej caí a'ij mena'a tihuá'ajjeeve a'ímej í mej tihuá'ajjte'e. ¹⁰ Mej mi majta caí tihua'anáhuu'ira, sino mej mi nain jín hua'ará'astijre'en, matá'aj caí ti'itíj jín até'itze'ara'an. Tí pua'a miyen huárini, ayée mú'een jín ca'aníjra'a hua'utá'asin í seica mej mi majta raataxi'eve'en, mej majta ra'ará'astijre'en a'ij tej tihuá'amua'ate a'íjna jime'e ti Dios tu'irájtuaani.

¹¹ Jee xaa, pu'uri mé jéjre'e seijre'e ti Dios ari rí'i tihuá'acha'íi í teteca a'íjna jime'e ti Dios jírá'ujca'ane ti hua'irájtuaani na'íjmi'ica. ¹² A'íj tu jín ramua'aree ti ayén ruxe'eve'e tej ra'antipúa'ajte'en nain jime'e ti a'ij pua'a 'een í Dios jemi, ajta nain jín tej rájhuausin íiyen chaanaca japua, ti caí ayén á'ateere rusén jime'e.

Ajta, ayée pu ruxe'eve'e tej tiyen rí'i tí'itítacha'íi a'ij ti tiraavíjte'e, a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. Ajta ayén ruxe'eve'e tej rí'i mé titeumuámua'are'en tetíj tena'a tej tiyen á'ateeri íiyen japuan í chaanaca ti yen seijre'e.

¹³ Teajtáhua'a tu teuj rachú'eve'en í tej jín huatátatemua'ave'e a'ájna xicáara'an ti jetzen teja'uré'enejsin í tej rachú'eve'en ti ajtahua'a yé huataseíjre'esin a'íjna í Dios ti nain jín antiújmua'aree, ti ajta tu'irájtuaani. A'íi pu a'íin pú'een í Jesús ti ajta i'í Ciri'stu'u.

¹⁴ A'íi pu huataúra'a ti huámí'ini ta jetze me'ecan ti ij a'íin tiu'unájchita nain jime'e a'ij tej té'echa'íica'a iteen, te'íjna jime'e tej caí a'atzu ra'ará'astijre í Dios. Ayee pu 'een jín ajta huamí'i ta jetze me'ecan ti ij rí'i táaruuren í tatzajta'a tej ti teitestemua'ame'en pu'éene'e tá'ara'ani, tej ti ahuátaca'anen tej ti tiyen huárini i ti í'ixi'epi'in jime'e.

¹⁵ A'íi pu a'íin pú'een í ti ruxe'eve'e pej piyen tihuá'umua'aten. Patá'aj ca'aníjra'a hua'utá'an nain jime'e í pej jín anti'amua'aree. Patá'aj pajta hua'ajteá'axi'in. Capej hua'atá'acare'en ti ja'atí a'ij pua'a tí'imuaseijra.

3

A'ij mej ye'í huárini í mej té'atzaahuat'e

¹ Patá'aj hua'u'ljcate'en í teite mej mi miyen huá'astijre'en a'ímej í mej tí'ajta, majta a'ímej í mej tí'itíj jín antiújmua'aree. Miché'e miyen huárini a'ij mej tí'ijxe'eve'e í mej tí'ajta. Miché'e majta ahuaújca'anen mej mi me'ijna jín tiu'umuári'en tí'itíj ti a'ij tí'ixi'epi'in. ² Capej hua'atá'acare'en mej a'ij pua'a tihuá'ajevee í ruxí'ej teite sino patá'aj ca'aníjra'a hua'utá'an mej mi ru'ihuaamua'a muá'ara'ani temua'a naa, mej mi majta rí'í ti-huá'ucha'in í seica. Miché'e majta rí'í ti'ihuaúrixaate'en mej caí a'ij mena'a pua'a tiú'ujevee.

³ Capej yá'uhua'anan a'ij tej éene'e jéjcau imuá tetí'ij caí xí té'atzaahuat'e'eca'a. Catu tí'itíj ú'umua'areereca'a. Catu teajta tí'itíj á'astijre'eca'a. Tí'itíj ti na'a pu tacuanamujca'a. Cu xíee tej ravaire'eca'a ca'anéri jime'e í ti ta tzajta'a seijre'eca'a ti a'ij pua'a 'een. Ajta tí'itíj ti ta'aránajcheca'a ti caí xí'epi'in jime'e, a'ij tu teajta vaire'eca'a.

Ayee tu tí'ití'itacha'íica'a tej huá'ajcha'ire'eca í taxí'ej teite. Seica mú majta tájcha'íire'eca'a itejmi. Teajta iteen, ayée tu che'atá tena'a iteen tajímua'a tu tájaaxie'jví'iraca'a seij teajta seij.

⁴ Mí ajta a'ín í Dios í ti tu'irájtuua, a'í pu taatá'a tej tiyen raasej ti a'ín rí'í temua'a tí'itacha'íi. A'í pu ajta taxe'eve'e. ⁵ A'í pu xaa tu'irájtuua. Capu a'ijna jín tu'irájtuua a'ijna jime'e tej tiyen huarí í ti í'ixi'epi'in sino a'ijna jime'e ti a'ín tá'ancu'uvajxi. A'í pu taajéjcuare í ruxíejniu'uca jime'e. Cu xíee tej teajtáhua'a huanúnu'ihuaca'a í Dios jemi, a'ijna jime'e ti tá'ari'iri'í ti xána'avi'ire'eca'a í ta jetze.

⁶ Ruxíejniu'uca pu xaa huateájtuua itejmi jemi nain jime'e í ruxí'evi'ira'a a'ijna jime'e ti ta japua huaniú a'ijna í Jesús ti ajta í'í Ciriístu'u. ⁷ Ayee pu 'een jín raateájtuua téjmi jemi ti i a'ín ayén tiraaxí'epi'intare'en tej ti caí ché'e tí'itíj jín auteáturan í jemin a'ijna jime'e ti tá'ancu'uvajxi. Ayee tu 'een jín seijre'e tej ti teri rachú'eve'e tí'ij titáaci'ti méjca'ihua yee tej ruuri tá'ara'ani jemin tíj na'a rusén jime'e.

⁸ Ayee pu xaa ne'u tí'ayajna. A'ij nu jín niyen tí'ijxe'eve'e pej mú'ee ca'aníjra'a hua'utá'an mej mi rá'antzaahuat'e'en netíj nena'a neri timuá'ixaa a'ímej í mej meri rá'astijre'e í Dios. Miché'e majta rí'í mena'a me'ijna jetze ucarute mej rí'í titetiújcha'íica me'ijna jime'e ti í'ixi'epi'in. Tí pua'a miyen huárini, a'í mú xaa rí'í tiraatá'asin í Dios, majta hua'utévaire'en naíjmi'ica.

⁹ Mí majta seica, jéihua mú me'ijna jín tiú'urihua'ura muá'aju'u me'ijna jime'e ti caí ámitieere'e, majta seica me'ijna jetze ucáruti mej miyen tí'ixáata muá'aju'u yee a'atani tévira'an jetze huanéj í ruhuáacixa'astemua'aci'i. Majta seica, ayée mú tiú'urihua'ura muá'aju'u me'ijna jime'e yee a'iquí huataújmuua'a a'ijna í niuucari ti ra'uyú'uxaca'a a'ijna í Moisés teecan. Ayee mú 'een jín miyen autéhuijsin mej mi já'ita'a a'utácíne, majta mej mi huateújne'usi'ite'en. Naíjmi'í matíj mena'a miyen 'een matíj a'íime, camu tí'itíj vaire'e. Capej huá'ajaahuat'e'e.

¹⁰ Tí pua'a ja'atí ayén tejá'amua'itziite'e sej si siyen a'utehuiini sej si já'ita'a a'utácíne, ayée pej ráaruuren. Patá'aj seij pana'a raatá'ijmii na'ari hua'apua. Tí pua'a auj ayén ríjca ti caí muá'astijre'e, patá'aj raata'íte mé já'ahua'a. ¹¹ Tí pua'a caí muá'astijre'e, ayée pepu'u 'een jín piyen tiráamua'aree ti a'ín í tevi seicéi na'a tí'imua'atze ti caí ayén tiraavíjte'e. Pu'uri Dios raaxí'epi'intari'iri'í a'ijna jime'e ti puajtzi raatá'asin.

Pablo pu tí'ira'ixaate'e

¹² Nee nu muaata'ítí'ira mú'eetzi jemi ne'íjna í Artemas, neajta ne'íjna í Tíquico. Matí'ij me'uun e'ará'asti a'u pej a'utéjvee, aj pej xaa ahua'aca'anen a'achú pej caj tirú'umua'aree pej yé tanén neetzi jemi, ayujna Nicópolis. Ayee nu tiraaxí'epi'intare nej niyen neyun á'ateeri tíj na'a a'ájna tí huáseevi'i a'ame.

¹³ Patá'aj piyen huárini nain tíj na'a tí í'iri'iri pej hua'utévairé'en pe'íjna í Zenas, pajta pe'íjna í Apolos. A'íjna í Zenas, a'ii pu a'ín pú'een seij tí tí'ixi'epi'intare'e. Patá'aj hua'utévairé'en mej mi me'uun a'arácine. Patá'aj piyen rí'i ráaruuren tí ij caí tí'itíj tihua'aturaate'e. ¹⁴ Majta a'íime í tateítestemua'a, ayée pu ruxe'eve'e mej miyen tiraayí'itihua'an mej me'íjna jetze ucarute mej miyen rijca í tí í'ixi'epi'in jime'e mej mi me'íjna jín huateújvairé'esin. Na'ari caí, camu tí'itíj jín huateújvairé'esin.

I tí jín ra'antipúa'ajte

¹⁵ A'íi mú yee muateujte'e matíj mena'a pua'amé mej yé huaté'uu ne jamuan. Patá'aj piyen tihua'utateújte'en ta jetze me'ecan a'íimej í mej taxe'eve'e, í mej miyen che'atá mena'a té'atzaahuaté'e. Ché'e rí'i tejá'amuavairé'e.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Pablo a'íjna í Filemón

Pablo pu tirá'ayu'use'e í Filemón

¹⁻² Inee, i nej i'í Pablo, ayée nu een jín aiteánami'i a'íjna jime'e nej ra'ará'astijre í Ciríistu'u ti ajta Jesús pú'een. Jamuan í ne'ihuaara'a a'íjna í Timoteo, ayée nu tí'imuayu'use'e mi pej i'í Filemón, mi pej ta jamuan tí'imijhuaca, mi tej muaxe'eve'e jeíhua, ajta a'íjna ti i'í Apia, a'íjna í 'íita'a ti tajuu pú'een ti ajta té'atzaahuat'e, ajta mi Arquipo, í ti ayén che'atá na'a té'eviicua'i tetíj iteen. Teen tu tihuá'ayu'use'e naíjmi'ica í mej a'uun e'etiújse'iri a'u pej é'eche.

³ Ajta a'ín Dios í tej rájya'upua, ajta a'ín tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u, miché'e rí'í tejamuáacha'ín, miché'e majta amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a.

Filemón huá'axe'eve'e í teitestemua'ame'en í Dios, ajta rá'astijre'e í tavástar'a

⁴ Tíj na'a nej amua'utámua'aree, ayée nu rí'í tiratá'aca ná'aye'i í Dios netíj nena'a tí'ijhuavii. ⁵ Ayee nu een jín tí'ijteujtzi'ire'e ná'aye'i ne'íjna jime'e nej niyen tí'inamua pej jeíhua huápi'i rá'astijre'e í tavástar'a, a'íjna í Jesús. Pajta jeíhua huápi'i huá'axe'eve'e a'ímej í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios.

⁶ Ayee nu tí'ijhuavii í Dios jemi pej pi piyen huatá'aseijrata tzáahuatí'ira'a jime'e pej nain jín rá'astijre'e í tavástar'a mej mi í seica ráamua'aree tzáahuatí'ira'a jime'e a'ij ti een tíj na'a pua'amé tí'itací'ti a'íjna jime'e tej rá'atzaahuat'e í Ciríistu'u. ⁷ Jé'ecan nu netémua'ave'e mú'etzi jemi. Jee xaa ne'u, rí'í pej naatá'a a'íjna jime'e pej ca'aníjra'a hua'utá'a a'ímej í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios.

Pablo pu Onésimo japuan huániiusin

⁸ Nee nu xaa ne'íjna jín antínmua'aree nej tí'itíj jín timuaata'aíjte'en a'ij pej tí'iti huáruuren a'íjna jime'e ti Ciríistu'u na'antíhuau. ⁹ Mi neajta caí, canu niyen rini nej timuaata'aíjte'en ca'anéeri jime'e. A'í pu'u na'aráanajche nej niyen timuaatáhuavii a'íné jeíhua nu muaxe'eve'e ínee, i nej neri vástacira'i pú'een, neajta neri aiteánami'i ne'íjna jime'e nej rá'astijre'e í Ciríistu'u ti ajta i'í Jesús. ¹⁰ Ayee nu tí'imuahuavii ne'íjna jime'e í niyauj a'íjna í Onésimo, ti ari ajta té'atzaahuat'e a'íjna jime'e nej niyen raatéya'upujtaca'a ayujna a'u nej aiteánami'i.

¹¹ Jécua ímuá, capu tí'iti timuaatévai. Mi ajta a'ín, pu'uri tineet'éva'iri ineetzi, ajta pu mú'etzi tí'itéva'iri. ¹² Nu'uri ní raata'íti mú'etzi jemi ne'íjna í nej jeíhua huápi'i raxí'eve'e. ¹³ Ayee nu tí'ijxe'eve'eca'a ti yé hu-ateáturanche'e nee jamuan ti ij naatévaire'enche'e mú'etzi jetze me'ecan nej nauj yé aiteánami'i ne'íjna jime'e nej tihuá'ixaate'e í teite Ciríistu'u jetze me'ecan.

¹⁴ Mi neajta inee, canu tí'ijxe'eve'eca'a tí'itíj pej caí neetá'acare'en sino nej niyen Onésimo japuan huániiuni. Tí pua'a piyen tí'itíj jín naatévaire'enche'e, ayée nu tí'ijxe'eve'eca'a pej piyen huárini á'axe'evi'ira'a jime'e. Canu xaa ne'u raxí'eve'eca'a pej ca'anéeri jín piyen huáriniiche'e.

15-16 Tij caí ayén een jín a'atzu á'atee ti imuá a'ij huárupi ti ij ajtahua'a mú'etzi jemi huateáturan tíj na'a rusén jime'e, ti ij a'ín huateáturan mú'etzi jemi tíj muá'ihuaara'a pej jeíhua raxí'eve'e. Capu ché'e ca'anéeri jín muatévaire'esin sino a'ihuáara'a pu a'ame. Jé'ecan pu ruxe'eve'e ineetzi jemi a'íjna í ja'ati. Aru jaítze'e pu ruxe'eve'e mú'etzi jemi a'iné tevi pu pú'een, ajta a'ihuáara'a pú'een í tavástara'a jemi.

17 A'íj nu jín niyen muahuavii ti pua'a piyen tinaaseíjri'i nej á jamuan tí'imuari'e. Patá'aj piyen che'atá pena'a ra'ancuré'evi'itín pe'íjna í Onésimo patíj tina'ancuré'evi'iti ineetzi. 18 Ti pua'a ti'itij jín a'ij pua'a muáaruu na'ari ti pua'a ti'itij jín timuá'acha'íire'e, neetzi pej huajíjve'en.

19 Nemujca'a nu jín tí'imuayu'use'e. Inee, í inee i'í Pablo, nee nu tí'imuanajchite'en. Mí neajta inee, canu a'atzu ne'íjna jín timuaatá'ixaate'esin ne'íjna jime'e í pej tiná'acha'íire'e pe'íjna jime'e ti timuáaci'iti pej ruuri pua'amé tíj na'a rusén jime'e. 20 Ayee nu tí'ijxe'eve'e, ne'ihuaara'a, pej pí ti'itij jín naatévaire'en í tavástara'a jemi. Patá'aj ca'aníjra'a naatá'an í Círíistu'u jemi.

21 Ayee pu tiná'amitiejte'e ti ayén ti'ayajna pej piyen huárini a'ij nej tí'imuahuvii. A'íj nu jín yé tí'imuayu'use'e. Nu'uri ramua'aree pej piyen jaítze'e rini a'ij nej caí tí'imuahuvii. 22 Ajta a'íjna jime'e, patá'aj piyen huárini. Patá'aj seij rí'í huáruuren í cuaartu nej ni ne'uun huiirájcati, a'iné ayée nu rachú'eve'e ti Dios neetá'acare'en nej neajtahua'a ne'uun a'atanén mú'etzi jemi a'íjna jime'e pej piyen raatáhuaviiri'í í Dios jemi.

Seica mú raatateújte, ajta í niuucari ti jín ra'antipué'ajte'esin

23 A'íj pu ajta yé muateujte'e a'íjna í Epafras ti nej jamuan yé aiteánami'i, a'íjna jime'e ti ajta rá'astijre'e í Círíistu'u ti ajta i'í Jesús. 24 A'íj mú majta yé muateujte'e a'íjme, a'íjna í Marcos, ajta í Aristarco, ajta Demas, ajta í Lucas. A'íj mú a'ín pú'een í mej nej jamuan tí'imuari'e.

25 Ajta a'ín tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta i'í Círíistu'u, ché'e a'ín ruxí'evi'ira'a jín rí'í tejamuáacha'ín. Yee pu'u, ché'e ayén teja'ure'enén.

Í ti té'eyu'usi'ihuaca'a a'ímej jemi í mej Israél jetze ajtémecan

A'í pu yaujra'an tí'ta'ixaate'e í ruyá'upua jetze me'ecan

¹ Ayee pu jécua imuá, Dios mu'íití tihua'utá'ixaa í tavaújsimua'aci'i, mu'iicáca jime'e í niuucari. A'ajná'imua Dios pu ayén seica huata'íteca'a mej mi tiu'utaxáj Dios jetze me'ecan. ² Mí ajta íjii, tej huáteite, tíj na'a ti nain araúrastejsin, a'ín Dios ayén tira'íjca í ruyauj ti ij a'ín titaatá'ixaate'en í Dios jetze me'ecan. A'í pu ajta ayén tira'antíhua'u tí'ij nain tí'ijci'iti a'íjna í yaujra'an. Dios pu ajta jamuan tiú'utaahuaca'a í chaanaca í tej japuan yen seijre'e.

³ Ajta a'ín í yaujra'an, ayée pu nain jín che'atá na'a rí'i huápi'i naa seijre'e tíj ajta í Dios. Ajta í tévira'an, ayée pu che'atá na'a seijre'e tíj ajta í Dios. A'í pu ajta raví'i tíj na'a ti íiyen tí'seijre'e í chaanaca japua, ajta u ta japua. Runiuuca pu jín huápi'i antiújmua'aree, a'í pu ayén rici tí'ij á'ateevi'in. Tí'ij a'ín yaujra'an tihua'acá'arí'irí'i í mej jín auteájturaa í Dios jemi, aj pu'i a'uun a'ujyeíjxi ípuari japua ruri'irí'inta'a a'íjna ti nain jín antiújmua'aree, ti júte'e é'eseijre'e.

Ajta a'ín yaujra'an, jaítze'e pu ve'ecán jín tí'téjvee mecaí a'ímej í mej tí'ivaire'e u ta japua

⁴ Ayee pu 'een jín huaríj, ajta ayén te'irájraa ti a'ín ayén huápi'i jaítze'e rí'éene'e já'araa mecaí a'ímej í xiéjniu'ucari í mej ta japua tí'ivaire'e. Ajta jeíhua pu jaítze'e tí'ivaire'e í Dios jemi a'íjna í niuucari ti jín Dios ari raatamuá'a í ruyauj caí a'íjna í niuucari ti ajta jín hua'utamú'a a'íme í mej ta japua tí'ivaire'e. ⁵ Ayee pu'u xaa, Dios capu ja'anáj ayén tiraata'ixaa seíj ti huá'a jetze ajtémecan tíj ayén tiraata'ixaa í ruyauj tíjín:

Mú'ee pej niyauj pú'een.

Neajta inee, íjii nu mua'antíhuau.

Ajta ayén tíjín:

Nee nu ya'upuáara'an pu'éene'e na'ame.

Ajta amín, amí pu niyauj pu'éene'e a'ame.

⁶ Ajta, tí'ij ayén ye'eráavi'iti íiyen chaanaca japua a'íjna ti jécua imuá seijre'eca'a, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

Mích'e me'ín raateánajche matíj mena'a pua'amé

í mej tí'ivaire'e í Dios jemi.

⁷ Ajta, ayée pu huá'a jime'e tí'ixa a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'e tíjín:

Ayee pu huá'aruure a'ímej í mej tí'ivaire'e u ta japua

mej mi miyen seijre'e tíj eeca,

majta mej mi miyen seijre'e tíj taij ti á'ataa

a'íme í ti tihuá'ajte'e.

⁸ Mí ajta, jíme'en í ruyauj, ayée pu tí'ixa tíjín:

Mú'ee, mi pej Dios pú'een,

mú'ee pej anti'amua'aréere pua'amé

tíj na'a rusén jime'e.

Pepu'uri icu ru'itéechui í'itzi í mej jín ráamua'aree

pej urarí'en jín seijre'e,

pej pajta xí'epi'in tí'aijta a'ij ti tiraavíjte'e.

⁹ Mú'ee pej raataxí'eve mej rí'i tí'itiújcha'íi
tzáahuati'íra'a jime'e.

Ajta, capu a'atzu mua'aránajcheca'a
mej a'ij pua'a tí'itiújcha'íica'a.

A'íj pu jín, a'ín Dios í pej jemín seijre'e,
a'í pu ayén rí'i timuaateájtuaa
patá'aj jaítze'e huatá'atemua'ave'en
mecaí a'íme í mej mú'eetzi jamuan seijre'e.

¹⁰ Ajta ayén tijín:

Mú'ee, nevástara'a, jéjcuá imuá pej raatétaahuaca'a í chaanaca.

Ajta, tíj na'a tí íiye seijre'e u ta japua,
amuájca'a pej jín raatétaahuaca'a.

¹¹ A'í pu te'entipúa'ajte tíj na'a pua'amé
tí'íseijre'e.

Mí pajta mú'ee, paúche'e pej huatevéé pua'amé.

Ajta tíj na'a tí tiú'utaavijhuaca'a,
ayée pu tiu'utémi'ime'ecantari
tíj cíxuri tí caí ché'e tí'ítíj vaire'e.

¹² Ayee pej raatéxu'uta'inaxí'isin tíj cíxuri tí mí'ime'ecan,
í mej raateájtutzi.

Naími'i pu seicié ruruuren.

Mí pajta mú'ee, paúche'e piyen che'atá pena'a seijre'e
tíj na'a rusén jime'e.

Capej ja'anáj á'apua'aren.

¹³ Dios capu ja'anáj ayén tiraata'ixaa seíj tí ta japua tí'ivaire'e sino ruyauj
pu xaa ayén tiu'utá'ixaa tijín:

Patá'aj yé a'ujyeíjxi'in nejri'irínta'a.

Patá'aj piyen huácatii ajta nena'a caí hua'antimuá'itín
a'ímej í mej muájcha'íire'e
mej mi miyen timua'ará'astijre'en mú'eetzi.

¹⁴ Capu xaa ne'u ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'e
a'íné a'í mú a'ín pú'een í xiéjniu'ucari tí Dios ayén tihua'áijte'e mej mi
miyen tí'ivaire'e mé'ujjuhua'ane'en, mej mi hua'utévaire'en a'ímej í tí
huá'aci'ti tí Dios hua'irájtuaani.

2

Tej nu'u ra'ará'astijre'en í tej ráanamujri'i

¹ A'íj pu jín ayén ruxe'eve'e tej jaítze'e temua'a naa ra'ará'astijre'en
te'íjna í tej ráanamujri'i, tej tí caí yá'uhua'axin. ²⁻³ Jee xaa ne'u, a'íjna í
niuucari í mej mejmí'i raataxájtaca'a a'íme í mej ta japua tí'ivaire'e, a'í
pu xaa tí'ivaire'eca'a. Ajta ja'atí tí na'a tí caí tí'ítíj jín ra'ará'astijre, ayée
pu puaíjtzí ancuré'a a'ij tí tiraavíjte'eca'a. Tí pua'a ajmí'i ayén tihua'uruu:
¿A'íné auj tí'irí'iri tí caí puaíjtzí taatá'an tí pua'a tiyen tiraatéxíeehua
te'íjna í niuucari tí jín Dios tu'irátuaasin, tí ajta jeíhua huápi'i ruxe'eve'e?

Amuacaícan, tavástara'a pu ayén raataxájtaca'a. Ajta á'iyen, seica mú
taata'ixaa a'íme í mej ráanamujri'i. ⁴ Dios pu ajta te'anxájtaca'a a'íjna
jime'e tí ayén huaríj tí'ítíj jime'e tí huápi'i ruxe'eve'e, ajta tí'ítíj í tej jín
rí'i te'utaseíj. A'í pu ajta raateájtuaa í ruxíejniu'uca huá'a jemi a'ij tí

tira'aránajcheca'a ti ij a'ín xiéjniu'ucare'ara'an ayén hua'utá'an a'ij mej ye'í tiraay'í'tihua'an.

Cirístu'u pu ayén huanú'ihuaca'a matj a'ímej í júutzimua'ame'en

⁵ Ajta, capu Dios ayén a'íjna jín tihua'u'íjca a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'e mej mi me'íjna jín antiújmua'areere muá'ara'ani í chaanaca mej japuan huachéjme'e muá'aju'u, a'íjna í chaanaca í tej jíme'en tí'ixa.

⁶ Ayee pu ja'atí ja'anáj ayén tí'ixajtaca'a tijín:

Mú'ee Dios, mú'eetzi jemi ti caí a'atzu tí'itj jín ruxe'eve'e í teteca, matj mena'a pua'amé.

¿A'iné 'een jín piyen ra'utámua'areeri'í?

Ajta, a'ín ti jetzen airaújnejte í teáata'a,

¿a'iné 'een jín piyen r'í'í tiraatá'aca
pej piyen r'í'í tirájcha'í'í?

⁷ Ayee pej ráaruu ti ij a'atzu á'ateevi'in
ti jaítze'e ciliéene'e jín tí'itevéé á'ara'ani
caí a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'e.

Mí pajta mú'ee, r'í'í pej tiraatá'a pe'íjna jime'e
pej ra'antíhua'u ti jéihua huápi'í tiráaci'iti
mej mi naími'í naa r'í'í tira'utasej.

⁸ Pajta piyen tí'itj jín tira'íjca
t'í'ij a'ín ayén tihua'a'aíte'e a'ame í teite
mej mi naími'í ca'anéeri jín ra'ará'astijre'en.

Tí pua'a ayén a'íjna jín tira'íjcatache'e mej mi naími'í ra'ará'astijre'en, capu mé'e jé'e tí'titjtaca'a ti caí ra'ará'astijre'eca'a. Mí ajta íjii, ayée pu jépi'in seijre'e mej caí xi naími'í miyen rá'astijre'e.

⁹ Mí ajta itejmi, ayée pu jépi'in seijre'e jíme'en a'íjna í Jesús. Dios pu ayén ráaruu ti ij a'atzu á'ateevi'in jaítze'e ciliéene'e jín tí'itevéé á'ara'ani mecaí a'íme í mej ta japua tí'ivaire'e. Ajta íjii, Dios pu ayén r'í'í raateájtuua, ajta ve'ecán jín tira'íjca, a'íjna jime'e ti a'ín Jesús ayén rajpuaítzi já'araa a'íjna jime'e ti huamí'í. Dios pu ayén r'í'í tihua'utá'a í teite a'íjna jime'e ti a'ín Jesús ayén naími'íca jetze me'ecan huamí'í.

¹⁰ Nain pu tiraac'í'í a'íjna, ajta nain pu ayén jemin tí'iseijre'e a'íjna jime'e ti ayén nain tiú'utaahuaca'a. Ayee pu'u xaa ruxe'eve'eca'a ti a'ín hua'irájtuuaani mu'íicáca í ruyaujmua'a mej mi jemin huateáturan tíj na'a rusén jime'e. A'íj pu jín ayén tiraavíjte'e ti ayén raanaíjmire'en a'íjna ti já'ita'a vé'ejvee a'íjna jime'e ti ayén rajpuaítzi já'araa, a'íjna ti hua'irátuuaasin í ruyaujmua'a. ¹¹ Ajta a'ín ti huateúra'ate a'ímej, ajta a'ímej ti a'ín ari hua'itéví'itici, naími'í mú seij mena'a jetze ajtémecan. A'íj pu jín, capu ratéví'iraste'e ti a'ín ayén hua'atamuá'amuuate'en tijín: “Ne'ihuaamua'a mú pú'een.”

¹² Ajta ayén tijín:

Nee nu hua'utánamuajriste'esin

a'ij pej ántehuaa huá'a jemi í ne'ihuaamua'a.

Nee nu r'í'í timuaatá'asin huá'a tzajta'a

a'ímej í mej e'etiújse'iri.

¹³ Ajtahua'a ayén tijín:

Nee nu á'anca'ane í jemin.

Ajtahua'a rujéjcuatze'e, ayén tijín:

Yee nu huatéjvee huá'a jamuan í yaújmua'ame'en
ti Dios naatávi'itiste.

14-15 Majta a'íime í yaújmua'ame'en, ayée mú miyen che'atá mena'a éene'en téhuaira'a, majta miyen éene'en téxuure'e, a'íj pu jín Jesús ayén huaújruu tí'íj ayén che'atá na'a éene'en tehuá'ira'aca'a, ajta ayén éene'en téxuure'eca'a matíj a'ímej. Ayee pu 'een jín huaríj tí'íj ayén ra'antipua'ajte'en a'íjna í ti a'íjna jín antiújmua'aree í mej jín huácu'ini í teite. A'ii pu a'ín pú'een í tiyaaru'u.

A'íj pu jín Jesús huá'a jetze me'ecan huamí'i, ti ij ajta hua'irájtuaani a'ímej í mej ca'anéri jín seijre'eca'a tíj na'a mej auj ruuri mej miyen tí'itziíne'eca'a mej huácu'ini. ¹⁶ Jee xaa ne'u ayén ti'ayajna, capu ayén huaújruu matíj a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'e tí'íj hua'utévaire'en sino ayée pu huaújruu matíj a'ímej í mej Abraham jetze airaújneijte.

¹⁷ A'íj pu jín, ayén ruxe'eve'eca'a ti a'ín ayén seicié huaújruuren ti ij ayén éene'en seijre'e matíj a'íime í ihuáamua'ame'en nain jime'e ti ij ayén a'íjna jín te'enteároute í Dios jemi, ti ij ayén nain jín tiu'utévaire'en í Dios jemi, ti ij ajta ayén huá'ancu'uvajxi'ín í teite ti ij ajta caí ja'anáj tí'itíj jín até'itze'ara'an, ti ij ajta huá'arí'í í mej jín auteájturaa í Dios jemi. ¹⁸ Pu'uri xaa ne'u rí'írí ti a'ín ayén hua'utévaire'en a'ímej í mej á'aviicua'ire'e tí'itíj jime'e, a'íné a'íi pu ari rajpuaitzi já'araa, ajta rá'uviicua'irí'i.

3

Jaitze'e pu ve'ecán jín tí'itéjvee í Jesús caí a'íjna í Moisés

¹ A'íj pu jín, ayée xu huárini, ne'ihuaamua'a, mi ti Dios amua'itévi'itici, a'íné mú'ejmi pu huatá'ínee a'ín ti júte'e é'eseijre'e sej si naími'i siyen huateáturan í jemin. Setá'aj siyen se'íjna jetze tiu'umua'ati se'íjna jetze í Jesús ti Dios ayén a'íjna jín tira'íjca ti titaatá'ixaate'en a'íjna jime'e í niuucari í tej rá'astijre'e. A'íi pu Jesús ajta nain jín tí'ivaire'e í Dios jemi ti ij taatévaire'en itejmi. ² Ayee pu che'atá na'a Jesús pu nain jín araúrate a'íjna jemi ti ayén ra'antíhua'u tíj ajta a'ín Moisés ayén nain jín araúrate tí'íj ajmí'i tí'ivaire'eca'a í chí'ira'an jetze í Dios.

³ Mí ajta, Dios pu ayén tiraaxí'epi'íntari'irí'i ti ayén tiraavíjte'e ti jaitze'e rí'i tiraateájtuaani a'íjna í Jesús caí a'íjna í Moisés. Jee xaa ne'u, jaitze'e tu rí'i tiratá'aca te'íjna ti chí'i ta'ahuaca tecáí te'íjna í chí'i. ⁴ Ayee pu ti'ayajna a'íné tíj na'a ti tí'iseijre'e í chí'i, ja'atí pu rá'ajtaahuaca'a. Mí ajta Dios, a'íi pu nain tiu'utaahuaca'a tíj na'a ti tí'iseijre'e.

⁵ Ajta a'ín Moisés, nain pu jín araúrate tí'íj auj tí'ivaire'eca'a í chí'ira'an jetze í Dios. Ayee pu 'een jín huaríj, a'íi pu ajta ayén te'anxájtaca'a a'íj mej méjca'i huáye tiu'utaxájtache'e. ⁶ Mí ajta a'ín Ciriístu'u, a'íi pu ayén nain jín araúrate tí'íj tí'ivaire'eca'a í ruche.

Jee xaa, a'íi pu yaujra'an pú'eene'e a'íjna ti huatéechi'i. Teajta iteen, teen tu teitestemua'ame'en pú'een, teen tu teajta te'uun a'ujteí í chí'ira'an jetze, ti pua'a tiyen te'utáviicua'i tej taxiéehua tejá'uxajtane'en te'íjna í tej jín tátemua'ave'e te'íjna jime'e í tej rachú'eve'e.

A'íi mú nu'u huaújse'upe'en í Dios jemi a'íime í mej teitestemua'ame'en pú'een

⁷ A'íj xu jín, setá'aj ráanamua temua'a naa a'íj ti tí'ixa a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayén tíjín:

Tí pua'a íjii seráanamua ti ayén tejá'amua'ixaate'e
í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁸ Caxu siyen che'atá sena'a ra'antánaamuan

í a'amua tzajta'a matíj a'íime
 í mej ajca'ihuá'ímua huataújtze'ire ineetzi.
 A'ájna xicáara'an mej jetzen a'íj tiráataahuaca'a
 mej mi neja'upuá'ajte'en a'ájna a'u ti caí é'eti'itijca'a.
 9 A'uú mú miyen a'íj tiráataahuaca'a mej mi naamuá'itin,
 majta miyen me'uun é'etee
 a'achú cumu hua'apuate nine'ira'a
 mej tí'iseij netíj nena'a rijcaa.
 10 A'íj nu jín hua'utájaaxiejvi'iri'i ne'ímej
 í teitejra'a.

Neajta niyen tiu'utáneixaa yee ja'anáj ti na'a
 a'íi mú a'íj pua'a tí'imua'atze í ru tzajta'a.
 Majta, camu a'atzu ramua'aree a'íj nej tí'ijxe'eve'e.
 11 A'íj nu jín, neniú'ucara'a
 nu jín niyen te'atánratziiri'i
 mej caí ja'anáj me'uun a'uteáruti
 a'u mej e'ehuaújse'upe'en ineetzi jamuan.
 Ayeé pu xaa tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Dios.

12 Rí'i xu'u, ne'ihuaamua'a, ti ij caí ayén huatasejíre'en mú'ejmi jemi
 seij ti a'íj pua'a tí'itíujcha'íi í ru tzajta'a, ti ajta caí té'atzaahuatete. Caxu
 raatá'acare'en seij ti ayén 'een ti a'íin ayén á'ujca'ane ti mé rúurieni a'íjna
 í Dios tí'irúuri. 13 Seajta mú'een, setá'aj ca'aníjra'a huataúra'an seij seajta
 seij tíj na'a nain xicáara'an tzajta'a seij seuj ruuri ti ij caí seij mú'een ayén
 ra'antánaamuan í ru tzajta'a a'íjna jime'e ti ayén ráacuanamua a'íjna ti a'íj
 pua'a 'een.

14 Jee xaa ne'u, ayée pu ruxe'eve'e seij siyen huárini, a'iné ayée pu
 tí'itíj tí'itac'i'ti jamuan í Ciríistu'u ti pua'a tiyen teuj te'utáviicual' tíj na'a
 rusén jime'e í tej jín tátemua'ave'e te'íjna jime'e í tej rachú'eve'e tetí'ij
 tite'utéjhuii.

15 Ayeé pu xaa a'íj ti té'uyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze tíjín:
 Tí pua'a íjii seráanamua ti ayén tejá'amua'ixaate'e
 í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

Caxu siyen che'atá sena'a ra'antánaamuan
 í a'amua tzajta'a matíj a'íime
 í mej ajca'ihuá'ímua huataújtze'ire ineetzi jemi.

16 Majta a'íime, í mej ráanamujri'i, majta ra'utéxieehuari'iri'i, a'ii mú
 a'íin pú'een í ti Moisés teecan hua'iráavi'ti a'ujna u Egipto. 17 Ajta a'íime, í
 ti Dios ayén á'atee hua'apuate nine'ira'a ti huá'ajaaxiejvi'i a'íimej, a'ii mú
 a'íin pú'een í mej auteájturaa í Dios jemi, majta á'upua'areca'a me'újna
 já'ahua'a a'u ti caí é'eti'itijca'a. 18 A'íi mú majta me'ín pú'een í ti huá'a
 jíme'en Dios ayén te'ataújratziiri'i mej nu'u caí ja'anáj me'uun a'uteáruti
 a'u mej e'ehuaújse'upe'en a'íjna jime'e mej caí ra'ará'astijre.

19 Jee xaa ne'u, ayée pu tí'ayajna ti ayén titá'amitiejte'e ti caí ayén
 hua'uc'íi mej me'uun a'uteárute a'u mej e'ehuaújse'upe'en a'íjna jime'e
 mej caí té'antzaahua.

4

Dios pu taatá'asin tej ti jemin e'ehuátase'upe'en

1 Aúche'e pu ayén tí'ivaire'e í niuucari ti jín Dios ayén te'ataújratziiri'i
 tí'í'iri'iri tej te'uun a'uteárute a'u tí' a'íin taatá'asin tej te'uun

e'ehuátase'upe'en. A'íj pu jín, tiché'e rí'i tena'a ti ij caí ayén te'irájra'ani ti seij mú'een tí'itíj jín auté'itzen ti ij caí ráaci'ti ti a'uun a'uteárute. ² Ayee pu'u, ayée pu che'atá na'a taaci'i í niuucari ti jín Dios tu'irájtuaani, tíj ajta tihua'ucí'i a'ímej. Mí ajta, capu a'atzu a'íj tihua'utévai í mej ráanamujri'i a'íjna jime'e mej caí té'antzaahua matí'ij ráanamujri'i.

³ Ajta íjii, iteen i tej té'antzaahua, teen tu te'uun a'uteáruti a'u tej e'ehuátase'upe'en. Ayee pu huataújmu'a ti ayén tí'itaci'ti a'iné ayée pu Dios tiu'utaxájtaca'a huá'a jime'e tíjín:

Neniú'ucara'a nu jín te'atánratziiri'i

mej caí ja'anáj me'uun a'uteáruti

a'u mej e'ehuaújse'upe'en ineetzi jamuan.

Mí ajta, tíj na'a a'ájna'imua ti raatéaahuaca'a í chaanaca ti yú e'iré'ene, pu'uri ci'ipihuaca'a í ti jín Dios tiu'umuáriej. ⁴ Jee xaa ne'u, a'iné mé já'ahua'a pu ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna jime'e í xicáara'an ta'aráhua'apua. Ayen tíjín:

Ajta a'ájna xicáara'an jetze í ta'aráhua'apua,

Dios ayén raatapuá'ajtaca'a í ti jín tiu'umuáriej.

Ti'iquí huaújse'upe.

⁵ Ajta, teuche'e tu te'íjna jíme'en tí'ixa í niuucari ti jíme'en tiraataxájtaca'a í Dios tíjín:

Camu nu'u ja'anáj me'uun a'uteáruti

mej mi neetzi jamuan e'ehuaújse'upe'en.

⁶ A'íj pu jín, camuché'e mú miyen seijre'e seica í mej xaa me'uun a'uteárute mej mi jamuan í Dios e'ehuaújse'upe'en. Mí majta a'íime, í ti amuacá huá'a jemi raateájtuaa í niuucari ti jín Dios hua'irátuaaníche'en, camu me'uun a'uteájrupi me'íjna jime'e mej caí ra'ará'astijre. ⁷ A'íj pu jín, pu'uri jehua a'ateevi'i tí'ij a'íin Dios raatá'a a'íjna í David teecan ti ayén tiu'utaxáj ti Dios ayén raax'epi'intare ja'anáj ti ayén teja'uré'enejsin a'ájna xicáara'an ti ayén raatamuá'a tíjín "íjii." Ayee pu a'íjna jín tiu'utaxájtaca'a tíjín:

Tí pua'a íjii seráanamua a'ij ti tí'ixa í Dios,

caxu ra'antánaamuan í á'amuatzajta'a.

⁸ Ajta, ti pua'a a'íin Josué teecan ayén hua'uta'aníche'en mej huaúuse'upe'enche'e, capu ayén raataxájtanche'e í Dios a'íjna jime'e í seij jetze í xicaj. ⁹⁻¹⁰ A'íj pu jín, aúche'e pu tura huá'a jemi í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios mej mi jamuan huaújse'upe'en, a'iné ja'atí ti na'a ti ayén a'uun a'uteárute ti ij e'ehuaújse'upe'en í Dios jamuan, a'íi pu ayén che'atá na'a raatapuá'ajta í ti jín tí'imuari'e tíj ajta Dios tiraatapuá'ajtaca'a í ti jín tiu'umuáriej. ¹¹ A'íj pu jín, tiché'e tiyen ahuátaca'anen nain jime'e taca'aníjra'a tej ti te'uun a'uteárute, ti ij caí ja'atí ayén che'atá na'a huárini a'íj mej mejmí'i huaríj a'íime, í mej caí te'ará'aste me'íjna jime'e mej caí té'antzaahua.

¹² Ajta a'íin í niuucari ti Dios jetze airáninei, a'íi pu e'ihuarújte'en, ajta tí'imijhuaca huápi'i. Temua'a pu te'urú'ipi í tatzajta'a. Jaítze'e pu tí'ivaire'e caí í chun ti hua'apua jín ajcámimi, ti ajta huápi'i antámimi, í mej majta jín rasi'icheca í carij ti ruví'i, majta jín ra'utasí'iche í tu'utanaj. A'uu pu xaa urú'ipi a'íjna í niuucari í xiéjniu'ucare'ara'an jetze í tevi, ajta í mua'atzíire'ara'an jetze. Temua'a pu raayí'ti ti ayén raatámietje'en a'íj ti seij tí'imua'atze, ajta a'íj ti seij tí'ijxe'eve'e ti ayén huárini. ¹³ Tí'itíj ti na'a ti ayén tí'iseijre'e, ti ajta a'íjna jetze ajtème'ecan a'íjna ti Dios ayén

tiú'utaahuaca'a, tǵ na'a ti'ípua'amé, ayée pu jéjre'e seijre'e í jemin. Ajta ayén ruxe'eve'e tej naími'i tiyen tiu'utasejǵrata í jemin. Ajta, capu ti'itǵ rú'avaa í jemin.

Jesús pu a'ǵn pú'een í ti jaítze'e ve'ecán jǵn ti'itǵjee t'ǵj ta japua huániuuni

¹⁴ Ayee nu tejá'amua'ixaate'e. Pu'uri seijre'e í ta jemi seij ti ve'ecán jǵn tí'ivaire'e ta jetze me'ecan í Dios jemi. Ajta a'ǵi pu ari a'uun a'ujnéj u ta japua. A'ǵj pu jǵn, tiché'e tiyen taca'anǵra'a jǵn teuj rá'astijre'e te'ǵjna í tej té'atzaahuate'e. ¹⁵ A'iné a'ǵi pu ve'ecán jǵn tí'ivaire'e ta jetze me'ecan í Dios jemi, a'ǵi pu raayí'iti ti ayén tá'ancu'uvajxi'in a'ǵjna jime'e tej caí tácaca'anej í ta tzajta'a. A'ǵi pu che'atá na'a nain jǵn tirajpuaǵtzica'a tetǵ iteen tirajpuaǵtzi. Ajta, a'ǵi pu caí ti'itǵ jǵn até'itzeaara.

¹⁶ A'ǵj pu jǵn, tiché'e tiyen tax'evi'ira'a jǵn ajteáxiire te'ǵjna vejli'i a'u ti a'utǵjee í ipuari a'u ti a'ǵn e'ecájca í Dios ti ij a'ǵn ayén tá'ancu'uvajxi'in, t'ǵj ajta r'ǵi titaatá'an, ti ij ajta taatévaire'en ja'anáj ti na'a ti ruxe'eve'e.

5

Jesús pu ve'ecán jǵn ti'itǵjee í Dios jemi ta jetze me'ecan

¹ Ayee pu 'een a'ǵjna jime'e ja'atí ti na'a ti ayén ve'ecán jǵn tí'ivaire'e í Dios jemi. Amuacái mú miyen ra'avé'ehuausin huá'a tzajta'a í teite. Mat'ǵj mi miyen tí'ira'ǵcate'en ti ij a'ǵn huá'a japua huániuuni í Dios jemi. A'ǵi pu ajta tiu'utámuaí'ivajta a'ǵjna í mej raatapuaǵve'esin í Dios, ajta a'ǵjna í ye'emuaate í mej hua'utámuaí'ivajta me'ǵjna jime'e í mej jǵn auteájturaa í Dios jemi. ² A'iné a'ǵjna í ja'ati ajta ramua'aree ti caí ruseǵ té'eviicua'i, a'ǵi pu ajta raayí'iti ti huá'ancu'uvajxi'in a'ǵimej í mej caí a'ǵj tirú'umua'aree, ajta a'ǵimej í mej ti'itǵ jǵn até'itzeaara í Dios jemi. ³ A'ǵj pu jǵn ruxe'eve'e ti a'ǵn amuacáican ayén tiu'utámuaí'ivajta a'ǵjna jime'e ti a'ǵn ruseǵ ti'itǵ jǵn auteájturaa í Dios jemi. Ajta á'iyyen, ayée pu ruxe'eve'e ti ayén che'atá na'a huá'ini huá'a jime'e í teite í mej miyen che'atá mena'a ti'itǵ jǵn tite'uteájturaa í Dios jemi.

⁴ Ajta, capu ja'atí ayén ruseǵ te'enteárate a'ǵjna jime'e ti ayén tiu'utévaire'en í Dios jemi, sino ti pua'a Dios ayén a'ǵjna jǵn tira'ǵcate'e a'ǵj ti ayén tira'ǵca a'ǵjna í Aarón teecan. ⁵ A'ǵj pu jǵn, capu ayén ruseǵ huataǵtuaa a'ǵjna í Jesús ti ayén ve'ecán jǵn te'enteárate ti ij ayén tiu'utévaire'en í Dios jemi. Capu xaa ne'u, sino Dios pu ayén tiraata'ixaa tǵjǵn:

Mú'ee pej niyauj pǵrici.

Ijii nu niyen muaatéya'upuataca'a.

⁶ Ajta pua'amecié pu ayén ti'ixa tǵjǵn:

Mú'ee pej piyen pe'ǵjna jǵn tí'ivaire'e í Dios jemi

tǵj ajta ve'ecán jǵn tí'ivaire'e

a'ǵjna í Melquisedec tǵj na'a rusén jime'e.

⁷ T'ǵj auj yen seijre'eca'a íiyyen chaanaca japua, Jesús pu ayén huatéeniu, ajta raatéjhuaa a'ǵjna jemi ti raayí'itihua'a ti ru'irájtuaani. Jéihua pu ayén huaújyeineca'a a'ǵjna jemi t'ǵj a'ǵn caí raatá'acare'en ti huámi'ini. Ajta a'ǵn Dios ayén ráanamujri'i a'ǵjna jime'e ti ayén huataúra'a ti ayén araúrasten a'ǵj ti tí'ijxe'eve'eca'a í Dios.

⁸ Ayee pu í yaujra'an pu pú'een'e, aúche'e pu ayén r'ǵi ráaruu ti ayén ra'ará'astijre'en a'ǵjna jime'e í ti jǵn rajpuaǵtzica'a. ⁹ Ajta, t'ǵj Dios ayén raanaǵmire, Jesús pu a'ǵjna jǵn te'enteárupi a'ǵjna jime'e ti a'ǵn ayén

hua'irájtuaani tǵj na'a rusén jime'e naǵjmi'ica a'imej í mej rá'astijre'e.
 10 Ajta Dios ayén a'ǵjna jǵn tira'ǵjca ti ij ayén che'atá na'a ve'ecán jǵn
 tiu'utévaire'en í Dios jemi tǵj ajta tiu'utévai a'ǵjna í Melquisedec.

Mej nu'u jaítze'e yaú'itiéé muá'ara'ani í Dios jemi

11 Jéihua tu tejá'amua'ixaate'ecu te'ǵjna jime'e. Mí ajta, jé'ecan pu
 muári'eri tej tiyen temua'a naa tejámuaatá'ixaate'en a'iné caxu ca'anacan
 yaú'itiéé xá'aju'un. 12 Jee xaa ne'u, ǵjii tej tiyen tejá'amua'ixaate'e, ayée pu
 tiraavǵjte'ecache'en sej siyen rujǵmua'a sena'a tihúa'umua'aten í seica.

Mí ajta caí caxu, sino ayée pu ruxe'eve'e ti ja'atí ayén ajtahua'a teja-
 muáamua'aten í mej jǵn autéjhuiica mej tihúa'umua'aten me'ǵjna jime'e í
 niuucari ti Dios jetze a'uvé'eye'i. Ayee xu 'een matǵj a'ǵme í tí'irǵi í mej
 rumua'atí léechi ye'eca, mej caí xi yá'ujepi'ira'a í cua'ira.

13 Ja'atí ti na'a ti ayén 'een tǵj pa'ari'i ti léechi jǵn ruuri, capu xi yaú'itie
 a'ǵjna í niuucari í mej jǵn tihúa'umua'aten a'ǵj ti ye'í seǵj rǵ'i ti'tiúǵjcha'ǵi
 í Dios jemi. 14 Mí ajta, a'ǵjna í niuucari ti ayén tí'ivaire'e tǵj í cua'ira
 í mej racua'aca í mej vaujsi, ayée pu tihúa'aci'iti mej mi me'ǵjna jǵn
 tihúa'umua'aten a'imej í mej meri vaujsi, í mej majta meri raay'ǵi ti ayén
 tihúa'amitǵejte'e ti pua'a ti'tiǵj ayén tí'ixi'epi'in nusu caí. Ayee pu 'een jǵn
 miyen raay'ǵi me'ǵjna jime'e mej miyen rǵ'i ti'tiúǵjcha'ǵi í Dios jemi.

6

1 A'ǵj pu jǵn, tiché'e tiyen mé rúuhua'axin te'ǵjna í mej jǵn amuacá
 titá'itiǵiri'i jíme'en í Ciríistu'u tej ti tiyen jaítze'e huavaǵjse'en í Dios jemi.
 Tiché'e caí ché'e te'ǵjna jetze ucáaju'un, a'ǵjna í niuucari ti jíme'en raxa
 tej seicié tiú'umua'ati te'ǵjna jime'e í ye'irá ti caí ché'e ti'tǵj vaire'e í Dios
 jemi, nusu ti jíme'en raxa tej rá'atzaahuate'en í Dios. 2 Ajta seica ti ayén
 tí'ita'ajǵte'e tej nu'u huatámua'i'ivijhua na'ari tej nu'u hua'avé'emuari'en
 ca'ǵn ti jíme'en raxa a'ǵjna xicáara'an í mej jetzen a'itajú'un a'ǵme í
 mej meri huácuii. Ajta, a'ǵjna í niuucari ti jíme'en raxa ti Dios ayén
 huá'axǵjte'en seǵj ajta seǵj a'ǵj ti tí'iraci'iti tǵj na'a rusén jime'e. Naǵjmi'i
 tǵj na'a í tej teuchén tiraataxǵjtaca'a, ayée pu'u 'een í mej jǵn amuacá
 titá'itiǵiri'i. Pu'uri ruxe'eve'e tej jaítze'e huavaǵjse'en í Dios jemi. 3 Ayee
 tu te'ǵjna jǵn rini ti pua'a Dios ayén titaatá'acare'en.

4 Mí majta seica, ayée mú meri huarǵj. Seǵj pu ja'anáj ayén ti-
 huá'amitǵejte'eca'a ti ayén tí'ayajna a'ǵjna í niuucari. Mu'uri ja'anáj
 raamuá'a a'ǵjna ti Dios hua'utapuaǵjve ti ajta júte'e a'uvé'emej. Ajta a'ǵn
 xiéǵniu'ucare'ara'an í Dios ayén huá'a tzajta'a huatǵjturaa. 5 A'ǵi mú majta
 raataxi'eve a'ǵjna í niuucari ti i'ir'ǵen, ti ajta Dios jemi u a'uvé'emej. Majta
 mú ra'ancuré'a me'ǵjna í muári'eri'ira'a ti jǵn Dios ayén tiu'uta'aǵjta tǵj na'a
 rusén jime'e.

6 Matǵ'ij mi mé rúurie. A'ǵj pu jǵn capu a'atzu a'ǵj tí'iri'iri ti ayén
 hua'ujǵjcuare'en mej mi majtáhua'a seicié tiú'umua'ati. Capu xaa ne'u,
 a'iné a'ǵi mú majtáhua'a rujǵmua'a rá'utatan í cúruu jetze me'ǵjna ti
 yaujra'an pú'een í Dios. Majtahua'a mú á jǵjre'e huá'a tzajta'a í teite, a'ǵi
 mú majta rá'axieehuari'i.

7 Ayee pu che'atá na'a tí'irineca huá'a tzajta'a í teite tǵj ajta ayén
 tí'irineca í chuej japua matǵ'ij huatǵviye. Dios pu ayén rǵ'i tíratá'aca
 a'ǵjna í chuej ti pua'a matǵ'ijta huatǵviye, ayén japan tiu'unén a'ǵjna
 ti tihua'atǵva'iri a'imej í mej japan tí'ihua'aste. 8 Mí ajta, ti pua'a
 japan tiu'unén a'ǵjna ti tǵtzicare'e, ajta a'ǵjna ti tiú'uxu'uhua'ate'e matǵ'ij

huatéviiye, capu ti'itíj voire'e a'íjna í chuej. Jee xaa ne'u, ayée pu tí'iri'iri ti ayén té'eme ti Dios a'íj pua'a ráaruuren, ajta ayén tiraateátaira.

Tí nu'u rí'í na'a ne'u tén ahuá'avaire'e mej mauj ruuri

⁹ Capu amín a'íj tej tiyen tejá'amua'ixaate'e, mi tej já'amuaxe'eve'e, a'iné ayée pu titá'amitiejte'e mú'ejmi jime'e ti caí ayén tejamuáaci'iti a'íjna ti a'íj pua'a 'een, sino sej siyen ra'ancuré'asin tíj na'a ti ayén ti'iseíre'e a'ame a'ájna xicáara'an ti jetzen Dios amua'irájtuaani. ¹⁰ Dios pu xaa ra'utámua'areeri'i a'íj ti tiraavíjte'e í sej jín tiu'umuáriej, sej seajta hua'utaxí'leve í Dios jetze me'ecan a'ímej í ti hua'irávi'itici í Dios. Capu a'atzu yá'uhua'ana í Dios sej seri jín tihua'utévai, sej seajta seúche'e ti'itíj jín tihua'atéva'iri.

¹¹ Ayee tu tí'ijxe'eve'e mú'ejmi jime'e sej si siyen che'atá sena'a a'araujca'anéecan jín siyen rijca seica jime'e ti ij Dios ayén amuaanajmire'en a'íjna jime'e í sej jín rachú'leve'e ajta na'a caí nain te'entipúa'are. ¹² Setá'aj caí siyen huá'ina'ase'e sino siyen che'atá sena'a huárini matíj a'ímej í mej ra'ancuré'asin me'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'i ti ayén tihuá'uci'iti a'íjna jime'e mej té'atzaahuate'e, majta mej te'utáviicua'iri'i.

Ayee pu té'eme a'íj ti Dios te'ataújratziiri'i

¹³ Tí'ij Dios ayén te'ataújratziiri'i a'íjna í Abraham jemi, a'íi pu ayén rusej tiraata'ixaa í runiuuca jime'e, a'iné capu mé'e já'a hua'aca'a ja'atí ti jaítze'e ve'ecán jín ti'itéveeca'a ti ij ayén niúucare'ara'an jín tiraatá'an. ¹⁴ Ayee pu tiraata'ixaa tíjín: “Huápi'i nu rí'í timuaateátuaasin. Jéihua nu huápi'i hua'utamú'iirejsin í á'ayaujmua'a.”

¹⁵ Ajta a'íin Abraham, tí'ij a'atevi'i ti ayén rachú'leve'e ruxí'evi'ira'a jime'e, aj pu'i ayén ra'ancuré'a a'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'i.

¹⁶ Jee xaa ne'u, a'iné ayée mú tí'ijri'ire í teteca mej runiuuca ti'itá'aca a'íjna jime'e í niuucajtze'en a'íjna ti jaítze'e ve'ecán jín ti'itéjvee mecaí a'íime. Ajta ja'anáj ti na'a mej ti'itíj jín tiújte'a'axi'in, ayée mú ramua'aree ti ari rí'í ti'ihuaújxi'epi'íntare tí'ij sej runiuuca jín ayén ti'itá'aca. ¹⁷ A'íj pu jín, tí'ij Dios ayén tiraaxí'epi'íntare ti ayén tihua'utasejrate'en temua'a naa a'ímej í ti tihuá'aci'iti mej mi ráamua'aree ti caí a'atzu ri'iri ti seicié huárini a'íjna jime'e a'íj ti a'íin ari tiraaxí'epi'íntare, a'íi pu ajta ayén runiuuca jín tiraataxájtaca'a.

¹⁸ A'íj pu jín, tí'ihua'apua pu tí'iseijre'e ti caí ja'atí raayí'iti ti seicié tiú'uruuren í tatzajta'a, ti jime'en caí ri'iri ti Dios ayén tiu'utéehua'ita: a'íi pu a'íin pú'een, a'íjna í ti jín te'ataújratziiri'i, ajta runiuuca ti jín tiu'utaxájtaca'a. A'íj tu jín huatétaca'anen temua'a naa, iteen i tej jemin ajteáxí'reca'a ti ij a'íin tacha'i á'ara'ani, tej ti tiyen ra'ancuré'an í tej rachú'leve'e, a'íjna ti ajta ayén raateájtuaa itejmi jemi.

¹⁹ Ajta a'íin í tej rachú'leve'e, ayée pu ca'aníjra'a tatá'aca ti ij caí ti'itíj tá'itziite'e í tatzajta'a, ti ij caí ti'itíj ta'antimuá'itín. Cu xiee a'íi pu a'uteájrupi u ta japua, huarita'an a'íjna í cíxuri ti já'ita'a e'ecáaviij.

²⁰ Ajta a'íin í Jesús, a'íi pu amuacá a'uteájrupi ti ij a'íin ta japua huániuuni, a'íjna jime'e ti Dios ayén a'íjna jín tira'íjca ti i a'íin ayén che'atá na'a ve'ecán jín tiu'utévaire'en í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e tíj ajta a'íjna í Melquisedec.

7

Jaítze'e pu ve'ecán jín ti'itéjvee í Jesús caí í Melquisedec

¹⁻³ Ajta a'ín Melquisedec, capu tiya'upuaca'a, ajta capu tináanaca'a. Capu ajta ámitieere'e ja'atí ti jetzen airájnejite, capu ajta ayén ámitieere'e ja'anáj ti huanú'ihuaca'a na'ari ja'anáj ti huam'i. A'íj pu jín, ayée pu che'atá na'a huaújruu tíj ajta se'j ti yaujra'an pú'een í Dios. Ajta a'íj pu ayén ve'ecán jín ti'itevée a'ame í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e. A'ajná'imua a'íj pu ajta a'íjna jín ti'itéveeca'a í rey jime'e a'ímej jemi í mej Salem é'echejca'a, ajta ve'ecán jín ti'itéveeca'a a'íjna jemi í Dios ti nain jín antiújmua'aree.

Ajta a'íjna í mej jín miyen ratamuá'amua tijín Melquisedec, ayée pu huataújmua'a tijín “Rey ti rí'i naa tí'ajta”. Ajta a'íjna ti rey pú'een ti Salem é'eme'ecan, ayée pu huataújmua'a tijín “Rey ti rí'i tihuá'ajcha'íj mej mi ruxiéehua tí'itesejre'e”. A'íj pu ra'antinájcheca'a a'íjna í Abraham teecan tí'ij a'uun pu píjé'ejve a'u ti huajá'ucuii a'ímej í reeyejte. Ajta, a'ín Melquisedec ayén rí'i tiraateájtuaa. Tí'ij jí Abraham ayén raatapuaíjve tamuáamuata'a pua'amé ti a'íjna jetze ajtémecantaca'a tíj na'a ti ayén tihuá'ari'irí'i.

Jé'ecan pu ve'ecán jín ti'itéveeca'a a'íjna í Melquisedec

⁴ Setá'aj siyen se'íjna jetze tiú'umua'ati ti huápi'i ve'ecán jín ti'itéveeca'a í Dios jemi a'íjna ti tayaaxúj pú'een. Ajta a'íjna í Abraham teecan, a'íj pu ayén raatapuaíjve a'achú cumu tamuáamuata'a pua'amé ti a'íjna jetze ajtémecantaca'a tíj na'a ti ayén tihuá'ari'irí'i.

⁵ Jee xaa ne'u, a'íme í mej Leví jetze airájnejite í mej majta tí'tíj jín títetaté í Dios jemi, ayée mú tiu'uta'ajti'ire mej miyen hua'utáhuavii í teite a'achú cumu tamuáamuata'a pua'amé í mej tí'ijcha'íj a'ij ti té'eyu'usi'í a'íjna jetze í yu'uxari í mej jín tí'ajta. Ayeé mú xaa ne'u huá'ahuaviiraca'a í ru'ihuaamua'a. Capu amín a'ij, ti pua'a a'íj mú majta Abraham jetze airájnejite a'íme í ihuáamua'ame'en.

⁶ Mí ajta amín, í ti caí huá'a jetze ajtémecan, a'íj pu ra'ancuré'a a'íjna Abraham jemi a'achú cumu tamuáamuata'a pua'amé. A'íj pu ajta rí'i raateájtuaa a'íjna í Abraham. Ajta Dios pu tí'tíj jín te'ataújratziiri'í a'íjna jemi í Abraham. ⁷ Ajta, naími'í mú miyen ramua'aree ti ayén tí'ayajna ti a'ín ti jaítze'e ve'ecán jín ti'itéjvee ayén rí'i tiratá'aca í Dios jetze me'ecan a'íjna ti ciliéene'e jín ti'itéjvee.

⁸ Ajta, ayée pu tí'irineca íiyen chaanaca japua mej mi miyen ra'ancuré'an me'íjna í tamuáamuata'a ti pua'amé a'íme í teite í mej majta cuil'ica. Mí ajta, ayée pu tí'iteújxajta ti a'ajná'imua, a'íj pu ayén ra'ancuré'a a'íjna ti auj jín ruuri.

⁹⁻¹⁰ A'íj pu jín, rí'irí tej tiyen raataxáj yee a'íj pu Leví ajta ayén tiu'unájchitaca'a a'achú cumu tamuáamuata'a pua'amé a'íjna jime'e ti aúche'e huatasejre'esin a'íjna jetze í ruyaaxu, a'íjna í Abraham teecan. Leví pu xaa tiu'unájchitaca'a a'ajna tí'ij Melquisedec ayén ra'antinájcheca'a a'íjna í Abraham teecan.

Cirístu'u pu ve'ecán jín ti'itevée a'ame tíj na'a rusén jime'e

¹¹ Ajta, ti pua'a rí'iríistanche'e ti hua'unajmire'en í teite í Dios jemi a'íjna jime'e mej ve'ecán jín títetaté a'íme í mej Leví jetze ajtémecan, capu a'atzu ruxe'eve'e a'ame'enche'e ti se'j ayén huatasejre'en ti ayén che'atá na'a ve'ecán jín tiu'utévaire'en tíj ajta tiu'utévai a'íjna í Melquisedec, ti

ajta caí Leví jetze ajtémecantaca'a. Capu xaa ne'u ayén ruxe'eve'e á'ame'enche'e, a'iné a'ín niuucari í mej jín tí'ajta, a'í pu ayén huatasejre huá'a jemi í mej Leví jetze ajtémecantaca'a.

¹² Mí ajta xaa, ti pua'a ayén ruxe'eve'e mej seicié huárini mej mi hua'antíhuauni a'ímej í mej te'enteároute í Dios jemi, ayée pu che'atá na'a ruxe'eve'e mej seicié ráaruuren í niuucari í mej jín tiu'uta'á'jta.

¹³ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna, a'iné a'íjna í tej jíme'en raxa, seíj pu teitejra'a jetze ajtémecan, ajta capúu xi ja'anáj ja'atí ayén ti'itíj jín tiu'utévai í Dios jemi, ti ajta a'íjna teitejra'a jetze ajtémecan.

¹⁴ Jee sein, a'ín tavástar'a ayén Judá jetze airaújneijte. Ajta a'ín Moisés teecan capu ja'anáj ti'itíj huataxájtaca'a a'íjna jime'e í teitejra'a, ti huá'a jetze huatasejre'enche'e a'íme í mej ve'ecán jín ti'itevéé muá'aju'unche'e í Dios jemi.

¹⁵ Jee xaa, ayée pu ti'ayajna xaa ne'u, ti seíj ayén huatasejre ti ayén che'atá na'a ve'ecán jín ti'itéjvee í Dios jemi tíj ajta a'íjna í Melquisedec.

¹⁶ Ajta a'ín, capu ayén a'íjna jín tira'íjca a'íjna jime'e ti ayén araúrasten a'ij mej tira'uyú'uxaca'a a'íme í teteca í mej cui'íca a'ij ti tiú'ujxe'eve'e ti seíj jetzen airaanen tí'ij ti'itíj jín te'enteároute í Dios jemi.

Capu xaa ne'u ayée na'a, sino a'í pu a'íjna jín ayén te'enteájrupi a'íjna jime'e ti ayén ruurican seíre'e a'ame tíj na'a rusén jime'e. Ajta, capu rí'irí ti ja'atí ra'upuá'ajte'en. ¹⁷ Ajta, ayén jíme'en tiu'utaújxajtaca'a tíjín:

Mú'ee pe piyen che'atá pena'a

ve'ecán jín ti'itevéé pua'amé í Dios jemi

tíj na'a rusén jime'e tíj ajta a'íjna í Melquisedec.

¹⁸ Ayee pu té'eme, a'iné Dios pu ari ayén ra'uré'uu a'íjna í niuucari ti amuacaí raateájtuaa a'ímej jemi í mej Israél jetze ajtémecantaca'a. Ayee pu a'íjna jín huaríj a'iné camu té'eviicua'iraca'a a'íme í mej ve'ecán jín titetaté'eca'a, ajta capu ti'itíj tiu'utévai a'íjna í niuucari. ¹⁹ Jee xaa, capu ti'itíj huanaíjmire a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajjtaca'a, sino a'í pu xaa tí'ij Dios ayén raateájtuaa itejmi jemi a'íjna ti jaítze'e rí'en í tej rachú'eve'e, í tej teajta jín vejli'i ajteáxiire jemin í Dios.

²⁰ Ayee pu ajta 'een jín jaítze'e tí'ivaire'e a'íjna í tej rachú'eve'e a'íjna jime'e ti Dios ayén runiuuca tiu'utá'an, ayén raateájtuaa itejmi jemi. Majta a'ímej í seica, ayée pu Dios caí runiuuca jín tiu'utá'a a'ímej jime'e. Capu amín a'ij, maúche'e mú ve'ecán jín te'enteájrupi í Dios jemi.

²¹ Mí ajta a'íjna í Jesús, a'í pu a'íjna jín ayén te'enteájrupi niuucajtze'en a'íjna ti jíme'en tiu'utaxájtaca'a tíjín:

Tavástar'a, mú'ee pej ve'ecán jín ti'itevéé pua'amé

í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e,

ajta a'í pu caí ja'anáj ruhuárita'a cáame.

²² A'íj pu jín, ayén éene'e já'araa ti a'ín Jesús a'ín pú'eene'e í tej jín ráamua'aree ti jeíhua huápi'i jaítze'e rí'en a'íjna í niuucari ti jéjca í ti jín Dios te'ataújratziiri'i itejmi jemi. ²³ Majta a'íme í mej mejmí'i ve'ecán jín tiu'utévai í Dios jemi, mu'íití mú miyen ará'aseca'a me'íjna jime'e mej caí a'achú á'atee mej miyen me'íjna jín tiu'utévaire'en a'íjna jime'e mej cui'ícaa.

²⁴ Mí ajta amín í Jesús, a'iné amí pu ayén seíre'e a'ame tíj na'a rusén jime'e, a'í pu ajta ve'ecán jín ti'itevéé a'ame í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e. ²⁵ A'íj pu jín, a'í pu raayí'iti ti nain jín hua'irájtuaani a'ímej í mej huataújtuiire'en í Dios jemi me'íjna jime'e mej rá'astjire'e me'íjna í Jesús.

Ayee pu'u xaa ne'u, a'iné ayée pu 'een jín ruurican huateáturaasin ti ij huá'a japua huániuuni.

²⁶ A'íj pu ajta jín, ayée pu tiraavíjte'eca'a ti ayén ta japua huániuuni se'j ti ayén 'een tíj a'íjna ti ayén ve'ecán jín ti'it'éjvee í Dios jemi. A'íj pu rí'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi. Ajta, capu a'atzu ti'it'íj jín a'íj pua'a huá'aruuren í teite. Capu ajta ti'it'íj jín até'it'zeaaara í Dios jemi. Ajta, capu ayén ti'it'íjcha'í mat'í í seica í mej a'íj pua'a tí'iteseijre' í Dios jemi. Dios pu ajta ayén rí'í raateájtuaa ti ij a'íjn ayén jemin a'uteáturan júte'ímua u ta japua.

²⁷ Ajta, capu ayén ruxe'eve'e ti a'íjna Jesús ayén tiu'utámuaí'ivejta í ru jíme'en nain xicaj tzajta'a, capu ajta huá'a jíme'en í teite mat'í tí'íjri'ire a'íjme í seica í mej ve'ecán jín títetateí í Dios jemi. Capu xaa ne'u, a'iné ayée pu se'j na'a huaríj nain jíme'e tí'íj a'íjn ruse'j huataújmuai'ivejtaca'a. ²⁸ Ajta, a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta, ayée pu hua'antíhuauca mej mi ve'ecán jín tiu'utévaire'en a'íjme í teite í mej caí té'eviuca'i í ru tzajta'a. Mí ajta, a'íjna í niuucari í ti jín Dios te'ataújratziiri'i, a'íj pu ayén ra'antíhuauca a'íjna í yaujra'an ti ari huateújnajmire tíj na'a rusén jíme'e.

8

Jesús pu ve'ecán jín ti'it'éjvee u ta japua

¹ Ajta a'íjna í tej jíme'en ti'ixa, ayée pu huataújmuua'a. Pu'uri se'j ayén ve'ecán jín ti'it'éjvee í Dios jemi ti ayén ta japua niuuca. A'íj pu ari a'uun a'ujye'íjxi ruri'írínta'a a'u ti e'ecájca a'íjna ti huápi'í naa seijre'e a'ujna júte'e. ² A'uu pu tí'ivaire'e u teyujta'a, a'íjna jetze í inaamua ti tzáahuati'ira'a jín a'utéjvee a'u ti Dios é'eseijre'e. Capu tevi rá'ajtaahuaca'a sino tavástara'a pu'u.

³ Ayee pu tí'íjci'ícipua ja'at'í ti na'a ti ve'ecán jín ti'it'éjvee í Dios jemi ti a'íjn raateájtuaani í meesa japua a'íjna ti tiu'utapuaíjve'en, ajta í ti'itén mej hua'utámuaí'ivejtaca'a. A'íj pu jín ayén ruxe'eve'e ti a'íjn Jesús ajta ti'it'íj huatámuaí'ivejta.

⁴ Tí pua'a a'íjn ayén huatéveecache'en íiyen chaanaca japua, capu a'atzu rí'íríistanche'e ti a'íjn ayén ve'ecán jín tiu'utévaire'en í Dios jemi, a'iné maúche'e mú seica miyen seijre'e í mej miyen me'íjna jín tí'imuaí'ivejtaca í mej jín tiu'utapuaíjvee í Dios jemi, a'íj ti té'eyu'usi'í a'íjna jetze í niuucari í mej jín tí'aijta. ⁵ Majta a'íjme, ayée mú tí'ivaire'e a'íjna ti ayén seijre'e tíj cíeenime'ara'an a'íjna ti júte'e é'eseijre'e.

Majta, mat'íj miyen araúrasten í hua'aye'ira, ayée mú tí'ira'íjchue a'íj ti tzáahuati'ira'a jín seijre'e í júte'e í Dios jemi. A'íj pu jín, tí'íj Moisés teecan ayén a'utecheníche'en ti rá'ajtaahua a'íjna í inaamua ti Dios ayén tiraat'ítíiri'i, ayée pu tiraata'ixaa tíjín: “Patá'aj hui piyen nain jín huárini a'íj nej timuaatase'íjrate pat'íj pe'uun a'utéveeca'a í jíri japua.”

Cirístu'u pu nu'u raateájtuaa itejmi jemi í niuucari ti jaítze'e r'én caí í ti mí'ime'ecan

⁶ Mí ajta íjii, Cirístu'u pu'uri ayén ra'ancuré'a ti ayén a'íjna jín tiu'utévaire'en a'íjna jíme'e ti jaítze'e r'én í Dios jemi caí a'íjna í mej jín tí'ivaire'e íiyen chaanaca japua. Ayee pu che'atá na'a jaítze'e r'én a'íjna í niuucari í ti jín ta japua huaniú. Ayee pu 'een jín jaítze'e r'én a'iné jaítze'e pu r'én a'íjna í niuucari í ti Dios ayén raatá'a, ti ajta jaítze'e r'én a'íjna í ti jín te'ataújratziiri'i ti tí'itaci'iti.

7 Ajta a'ín niuucarijra'a í ti jín amuacaí Dios te'ataújratziiri'i, ti pua'a ayén caí ti'itíj jín te'utéturaanche'e, capu a'atzu huataujci'ipuáache'e ti seíj ayén huáteuni í ti jín Dios ayén te'ateújratziira. 8 Mí ajta Dios, ayée pu huá'a jetze te'ujpuá'ajte mej caí a'atzu araúrate me'íjna jime'e í niuucari ti amuacaí raateájtuaa huá'a jemi. A'íj pu jín ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín:

Ayee pu ti'ixa í tavástara'a yee me'ecui xaa, ne'u.

Pu'uri a'ájna xicáara'an jetze teja'uré'enejsin
nej jetzen jéjcuacan jín niuucari tihua'utá'asin
í nej jín te'atánratziira ne'ímej jemi
í mej Israél jetze ajtéme'ecan,

neajta huá'a jemi í teitestemua'ame'en a'íjna í Judá.

9 Canu niyen che'atá nena'a éeni'ic'i'en
í niuucari hua'utá'asin netíj tihua'utá'a
a'ímej í huá'avaujsimua'aci'i,

a'ájna xicáara'an nej jetzen hua'utévai,
neajta hua'iráavi'iti a'ujna u Egipto,
a'iné camu á'atee mej miyen huárini
a'ij nej ne'íjna jín tihuau'íjca ne'íjna jetze
í niuucari nej raateájtuaa a'ímej jemi.

Mí ajta, capu ché'e nej jetze ruxe'eve'eca'a
nej r'í'i tihua'ucha'in.

10 A'íi pu a'ín pú'een í niuucari ti jéjcu
í nej jín te'atánratziira a'ímej jemi
í mej Israél jetze ajtéme'ecan.

Ayee pu ajta ti'ixa í tavástara'a tíjín:

T'íj te'entipúa'are a'ájna xicáara'an jetze,
ayée nu ca'aníjra'a hua'utá'asin
mej mí ra'utámua'aree í ru tzajta'a
í niuucari í nej jín tí'ajta.

Ayee nu raateátuaasin í neniucu huá'axiejniu'uca jetze,
seíj neajta seíj, temua'a naa.

Neajta nu inee huá'a Dios pu'éene'e na'ame.

Majta a'íime, a'íi mú neteítestemua'a muá'aju'u.

11 Majta a'íime, camu ché'e miyen tihua'utá'itíiira
í ruxí'ej teite yee setá'aj ráamua'ati í tavástara'a.

Camu xaa ne'u, a'iné naími'i
mú miyen nemua'atée muá'aju'u,

matíj mena'a pua'amé í teite,
a'íime í mej ciliéene'e jín títetateí,

majta a'ímej í mej ve'ecán jín títetateí.

12 Neajta inee, nee nu niyen tihua'utá'uuni'ira
í mej jín a'ij pua'a ti'itíjcha'íca'a ineetzi jemi.

Neajta, canu ché'e ja'anáj niyen ra'utámua'areeri'i
í mej jín neetzi jemi auteájturaa.

13 Ayee pu'u na'a, a'iné tavástara'a pu ayén jíme'en ti'ixa yee “jéjcuacan nu jín niuucari huateátuaasin”, ayée pu 'een jín ajta ayén tiraaxí'epi'íntare ti ari mí'ime'ecan a'íjna í niuucari ti amuacaí huá'a jemi raateájtuaa. Ajta a'ín ti ari mí'ime'ecánta já'araa, ajta caí ché'e ti'itíj vaire'e, pu'uri t'n antipúa'ari nain jime'e.

9

I inaamua ti yen seijre'eca'a iyen chaanaca japua

¹ Ajta jíme'en í niuucari ti amuacái a'ímej jemi raateájtuaa, ayée pu jetzen té'eyu'usi'ihuaca'a a'ij mej ye'í huárini mej mi raná'amiche'en í Dios, ajta a'ij ti éene'e seíre'e a'ame a'íjna í inaamua. ² Ajta a'ín í inaamua, hua'apua pu jín ájtaavijhuaca'a í mej tzajta'an te'irá'a í mej jín tí'ina'amiche'e. Ajta tzajta'an í ti á jéjre'e ájtaavijhuaca'a, a'úu pu a'utéveeca'a a'íjna ti antitátzajmee, ajta a'íjna í meesa ti ajta japuan e'etiá'a a'íjna í pan ti Dios jemi huatéuihuaca'a. Ayee pu téja'arájtehuuaa ti nu'u "a'ájna a'u ti Dios huatéúra'ate."

³ Ajta, huarita'an a'íjna cáxuri ti já'ita'a e'ecáavij ti hua'apua, a'úu pu seíj a'utéveeca'a í inaamua. Ayee mú te'etamuá'amua tíjín "A'íjna ti Dios huápi'i huatéúra'ate". ⁴ A'uu pu tzajta'an seijre'eca'a a'íjna ti oro jín taavíjhuaca'a, mej majta japuan tí'imuai'ivejtacare'e cítzive'eri jime'e. A'uu mú majta ru'uteájtuaa a'íjna í chí'ira'an ti oro jín nain japua cámeijri'ihuaca'a, ti ajta urámuaaca'a a'íjna tetej ti jetzen té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna í niuucari ti jín Dios amuacái te'ataújratziiri'i. A'uu pu ajta huírájcati a'íjna í xa'ari ti oro jín taavíjhuaca'a, ti ajta tzajta'an urámuaanica'a a'íjna í cua'ira, a'íjna í mej miyen ratamuá'amua tíjín maná. A'uu pu ajta huíráca'atii a'íjna í Aarón itzj ti jetzen te'ejtaneájxi.

⁵ Majta a'íme í mej ta japua tí'ivaire'e, í mej majta huápi'i naa seijre'e, a'úu mú japuan utiú'uuca'a a'íme í mej hua'apua. A'íi mú ru'ana jín ra'avá'anajca'a a'ujna a'u ti Dios tihua'utá'uuni'iracare'e. A'iné tí'imuí í mej me'uun te'irá'a, capu cí'ipe tej íjii tiu'utaxáj seexu'ijmé'en nain tj na'a.

⁶ Mat'ij meri nain r'i tiú'uruu, ja'anáj ti na'a mú me'uun a'uteáru'ípiche'e tzajta'an í ti amuájca í inaamua a'íme í mej ve'ecán jín tí'ivaire'eca'a í Dios jemi mej mi miyen huárini a'ij mej me'íjna jín tite'entiújmua'aree a'ij ti tiú'ujxe'eve'e.

⁷ Ajta í seíj jetze í inaamua, seíj pu'u a'uun a'uteáru'ípi tj na'a sei nine'ira'a jime'e. A'íi pu a'ín pu'éene'e a'íjna ti jaítze'e ve'ecán jín tí'ivaire'eca'a í Dios jemi. Ajta a'íjna huajásime'e a'íjna í xúure'e ti jín tiu'utámuai'ivejta í rujúmua'a í ti jín auteájturaa í Dios jemi, ajta a'ímej jime'e í teite, í mej jín Dios jemi auteájturaa.

⁸ Ajta a'ín í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée pu jíme'en tí'ita'ixaate'e ti ayén huataújmua'a ti caí xi te'entácuuni'i tej ti te'uun a'uteároute a'ájna ti jeíhua huápi'i huatéúra'ate í Dios ti pua'a auj a'uun a'utéveeca a'íjna í inaamua ti á jéjre'e é'eseijre'e. ⁹ Ajta a'ín ti á jéjre'e é'eseijre'e, ayée pu huataújmua'a í hua'aye'ira í mej íjii huáteite. Ayee mú tí'ijri'ire a'íme í mej miyen araúrasten me'íjna í ye'irá. A'íi mú tí'itatú'iri í Dios jemi tí'itj ti na'a mej tí'ipuaijve'e, majta í mej raatámuai'ivajta.

Mí ajta, tj na'a ti ayén 'een í mej raatámuai'ivajta, capu a'ín pú'een í ti xaa raanaíjmire'en í mua'atzíire'ara'an a'íjna ti rana'amiche í Dios. ¹⁰ Capu xaa ne'u, a'iné ayée pu'u a'íjna jín tí'ivaire'e í mej racua'aca nusu mej raye'eca na'ari í mej jín huaté'ihuaxi'ín, naíjmi'i tj na'a pu a'ín pú'een í mej mena'a jín tí'ajta a'ij ti huárini í rujúmua'a. Ayee pu tí'ihuaújxi'epi'ntare mej miyen rici asta na'a caí Dios ayén raanaíjmire'en tj na'a ti tí'iseijre'e.

I xúure'e ti jín huaújnajmire í niuucari ti jécua

11 Ajta íjii, Ciríistu'u pu ayén huataseíjre itejmi jemi a'íné a'íi pu ve'ecán jín ti'it'éjvee í Dios jemi ti ij ayén a'íjna jín rí'i titaatá'an t'íj na'a ti í'ixi'epi'in 'een ti auj ayén teja'uré'enejsin. A'u'u pu já'íta'a a'uteájrupi í inaamua jete ti jaítze'e tí'ivaire'e, ti ajta jeíhua jaítze'e huateújnaimire, a'íné capu ayén ájtaavijhuaca'a muájca'a jime'e. 12 Seíj pu'u a'uun a'uteájrupi a'ujna ti Dios ayén huateúra'ate. Ajta, capu a'ín huajáasime'e a'uun a'uteájrupi í hua'axuure'e a'ímej í caurasi nusu a'ímej í viseáaru'use, sino ruxuure'e pu jín a'uun a'uteájrupi ti ij raatáhuauni ti tiu'utánájchita huá'a jetze me'ecan í teite t'íj na'a rusén jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

13 Jee xaa ne'u, c'íj pu caj tí'ivaire'eca'a mej miyen huá'aruuren a'íme í mej ti'it'íj jín auteájturaa í Dios jemi, mej miyen hua'uté'íiraxi'in me'íjna jime'e í hua'axuure'e í caurasi, ajta í hua'axuure'e í tuuru'use. Majta mú jín hua'acáviviiraca í nasíjra'an í viseáaru'u ti huáàcaj í mej raateátaí. 14 A'íj pu jín jeíhua pu huápi'i jaítze'e jamuaaté'íiraxi'in í a'amua mua'atzíra'a jetze a'íjna jime'e í xúure'e ti Ciríistu'u ra'iráaxire. Ajta, a'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti rusén jín seijre'e, a'íj pu jetze hu-ateújca'anejca'a ti ij ayén caí ti'it'íj jín a'aturáa tí'ij huataújmuai'ivejtaca'a í Dios jemi. Aye pu 'een jín huaríj sej si siyen raatapua'ajta sej rá'astijre'e se'íjna í ye'irá ti caí ché'e ti'it'íj vaire'e, sej si tiu'utévaire'en se'íjna jemi í Dios ti í'irúuri.

15 A'íj pu jín, a'íi pu a'ín pú'een ti ayén tiraaxi'epi'intare ti Dios jécuaan jín te'ateújratiira huá'a jemi ti hua'utajé mej mi miyen ra'ancuré'an a'íjna ti tihua'aci'iti t'íj na'a rusén jime'e a'íj ti Dios te'ataújratiiri'i. Aye pu té'eme, a'íné Ciríistu'u pu huami'i a'íjna jime'e ti ij huá'ari'i í mej jín auteájturaa í Dios jemi mat'íj mauj rá'astijre'eca'a me'íjna í niuucari í ti amuacaí jín te'ataújratiiri'i í Dios.

16 Aye pu tí'een, ti pua'a ayén seijre'e í cuapée ti jetzen té'eyu'usi'i ti nu'u ayén tí'iraci'iti seíj í ja'ati, amuacaícan pu ayén ruxe'leve'e ti a'íjna í ja'atí huámi'ini ti ayén cuapée jín te'ataújratiiri'i. 17 Jee xaa ne'u, aj pu xaa ayén tí'ivaire'e a'íjna í cuapée ti pua'a ayén huámi'ini a'íjna í ja'atí ti a'íjna jín te'ataújratiiri'i. Ajta, ti pua'a auj ruuri a'íjna í ja'ati, capu a'atzu tíratéva'iri í seíj a'íjna í cuapée í ja'atí ti ayén tí'iraci'iti.

18 A'íj pu jín, ayée pu ajta ayén ruxe'leve'eca'a ti a'ín niuucari ti amuacaícan jín te'ataújratiiri'i í Dios, a'íi pu ajta a'íjna jín ti'ihuaújxi'epi'intari'iri'i a'íjna jime'e ti ti'it'íj ruxuure'e airáaxire. 19 T'íj a'ín Moisés teecan ayén tihua'utánamuajriste naíjmi'ica í teite t'íj na'a ayén té'eyu'usi'ihuaca'a jetzen í niuucari í mej jín tí'aijta, a'íi pu tírajnájchi a'íjna í hua'axuure'e í viseáaru'u, ajta jamuan í hua'axuure'e í caurasi a'íjna í jaj jamuan, ajta jamuan a'íjna í muxaj ti pa'u, ajta jamuan a'íjna í hisopo pi'ista. Aj pu ij, a'íjna jín, ayén raatétzutijraxi í yu'uxari ti jiri'i, ajta hua'utétzutijraxi naíjmi'ica í teite.

20 Aye pu a'íjna jín huaríj, aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa t'íj: "A'ii pu a'ín pú'een í xúure'e ti jín ayén tiu'uxi'epi'intari'ihuaca'a a'íjna í niuucari ti jín Dios ayén te'ataújratiiri'i mú'ejmi jemi. Aye nu che'ajna jín huaríj a'íj ti a'ín titaata'ajj." 21 Ajta a'ín Moisés teecan, ayén che'atá na'a xúure'e jín raatétzutijraxi a'íjna í inaamua, ajta t'íj na'a tí'ipua'amé í xa'ari, ajta í tuxa'a í mej jín tí'ivaire'e a'ujna inaamua jete.

22 Jee xaa ne'u, ayén ti'ayajna. Jíme'en a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta, tímua'a mú t'n nain huateú'í'iraxi xúure'e jime'e. Ajta, ti pua'a caí ti'it'íj

ra'iráxire'en í ruxuure'e, capu a'ij tí'iri'iri ti ayén tihua'utá'uuni'i í teite í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

I muai'ivéjri ti xaa jaítze'e rí'en

²³ A'ij pu jín ayén ruxe'eve'eca'a mej miyen raaté'iraxi'in tíj na'a ti ayén seijre'eca'a tíj ciénime'ara'an pú'een a'íjna ti júte'e é'eseijre'e. Ajta ayén ruxe'eve'eca'a ti ja'atí ayén raaté'iraxi'in a'íjna ti júte'e é'eseijre'e a'íjna jime'e í muai'ivéjri ti jaítze'e rí'en caí í mej jín miyen tí'ijri'ire íyen chaanaca japua.

²⁴ Ajta a'ín Ciríistu'u, capu a'uun a'uteájrupi inaamua jete ti muájca'a jín ajtaavijhuaca'a, ti ajta ayén 'een tíj ciénime'ara'an a'íjna ti júte'e é'eseijre'e, sino a'úu pu u ta japua a'uteájrupi í Dios jemi ta jetze me'ecan.

²⁵ Ajta, capu a'uun a'uteájrupi ti ij mu'ití huataújmuai'ivejta tíj ajta a'ín ti ve'ecán jín tí'ivaire'e íyen chaanaca japua. Ayee pu tíj na'a seij nine'ira'a jetze a'í pu a'uteáru'ipi a'ájna ti Dios huateúra'ate ti ij raatétzutijraxi'in xúure'e jime'e ti a'ín rusej caí ra'iráxire, sino seij pu'u a'uun a'uteájrupi a'íjna í Ciríistu'u. ²⁶ Na'ari caí, ayée pu ruxe'eve'e á'ame'enche'e ti a'ín mu'ití rajpuaítzi á'ame'enche'e tíj na'a ti huatasejre í chaanaca tej japuan yen seijre'e.

Mí ajta, ayée pu xaa ne'u ti'ayajna ti a'ín seij na'a ayén huatasejre íjii ti ari nain te'entipúa'ajte ti ij ra'antipúa'ajte'en í mej jín até'itzaara í Dios jemi. Ayee pu 'een jín ra'antipúa'ajte a'íjna ti rusej huataújmuai'ivejtaca'a. ²⁷⁻²⁸ Ajta, ayée pu tí'ihuaújxi'epi'intari'iri'i a'ímej jemi í teite ti seij na'a ayén tiráaci'iti í teáata'a ti huámi'ini, ajta á'iyen Dios rá'axijte'en. Ayee pu che'atá na'a 'een ti a'ín Ciríistu'u seij na'a huataújmuai'ivejtaca'a huá'a jetze me'ecan í teite ti ij huá'ari'i í mej jín mu'ití auteájturaa í Dios jemi. Ajta, a'í pu ajtahua'a huatasejre'esin huá'a jemi í mej a'ujca'anéecan jín rachú'eve'e. Capu ché'e puaítzi hua'utá'asin a'íjna jime'e í mej jín á'atura í teite sino a'í pu ícu hua'irátuaasin.

10

Capu rí'iri'í ti a'ín niuucari í mej jín tí'ajta ayén hua'unaíjmire'en í teite

¹ Ajta a'ín í niuucari í mej jín tí'ajta, ayée pu'u na'a 'een tíj ciénime'ara'an tíj na'a ti í'ixi'epi'in ti ayén teja'uré'enejsin. Capu a'ín pú'een a'íjna ti tzáahuati'ira'a jín seijre'e í Dios jemi. Ajta, a'íné ayée pu ruxe'eve'e mej miyen che'atá mena'a tiu'utámua'ivejta tíj na'a seij nine'ira'a jime'e, a'ij pu jín capu a'atzu a'ij tí'iri'iri ti a'ín niuucari ayén hua'unaíjmire'en a'ímej í mej jemin ajteáxiri í Dios jemi.

² Na'ari caí, ti pua'a pí na'a, ¿ni qui mecaí raatapuá'ajtanche'e mej miyen tiu'utámua'ivejta? Jee xaa ne'u, a'íné ti pua'a miyen ti-hua'utá'uuni'irache'en í mej jín auteájturaa í Dios jemi, camu ché'e miyen ra'utámua'aréerejche'e mej tí'itj jín auteáturan.

³ Mí ajta, ayée mú me'íjna jín ra'utámua'aree tíj na'a seij nine'ira'a í mej jín Dios jemi auteájturaa me'íjna jime'e mej miyen tí'imuai'ivejtaca.

⁴ Ayee pu'u na'a, a'íné capu rí'iri'í ti ayén a'íjna jín tihua'utá'uuni'i í mej jín auteájturaa í Dios jemi a'íjna jime'e í hua'axuure'e a'ímej í tuuru'use, majta a'ímej í caurasi. ⁵ A'ij pu jín, tí'ij a'ín Ciríistu'u yen huatasejre íyen chaanaca japua, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

Capej piyen raataxí'eve nej tí'itj tiu'utámua'ivejta na'ari nej tí'itj tiu'utátuui'en mú'heetzi jemi,

sino ayée pej rí'i náaruu í nej ratéhua'ira'a.

⁶ Capu a'atzu mua'aránajcheca'a
mej miyen tiu'utámuai'ivejta mú'etzi jemi
í mej hua'uteátaj na'ari

í mej miyen tiu'utátuiri'i mú'etzi jemi a'íjna jime'e
í mej jín auteájturaa mú'etzi jemi.

⁷ Netí'ij ni niyen tiu'utáneixaa yee:

“Me'ecui xaa, ayée nu 'een jín mú a'uvé'emej
nej ni niyen te'ará'asten a'ij pej tí'ijxe'eve'e,
mú'ee, mi pej Dios pú'een, a'ij ti neetzi jime'e
té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti jíri'i.”

⁸ Amuacá pu ayén tiu'utaxájtaca'a yee ti Dios caí ra'aránajcheca'a mej miyen tiu'utámuai'ivejta na'ari mej tí'itáj tiu'utátuure'en í jemin. Ajta yee ti caí raataxi'leve mej miyen tiu'utámuai'ivejtaca'a í mej hua'uteátaj nusu mej me'íjna jín tiu'utámuai'ivejtaca'a me'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi. Naími'i tój na'a mej miyen tí'imuai'ivejta, ayée pu tihua'uta'áj mej miyen huárini a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta.

⁹ Ajta á'iyeen ayén tiu'utaxájtaca'a tijn: “Me'ecui xaa, ayée nu 'een jín mú a'uvé'emej nej ni niyen te'ará'asten a'ij pej tí'ijxe'eve'e mú'ee, mi pej Dios pú'een.” Ayee pu huataújmua'a a'íjna ti raataxájtaca'a ti a'ín ari ra'uré'uu a'íjna í niuucari ti amuacá huatétuuihuaca'a ti ij raateájtuaani í tu'uvé'eteajti. ¹⁰ Ajta, a'iné ayén ruxí'evi'ira'a jín mú a'uvé'emej, a'í pu ajta ayén tu'iráavi'iti tój na'a rusén jime'e a'íjna jime'e ti ayén huataújmua'i'ivejtaca'a í rutevij jime'e a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een.

Ciríistu'u pu ayén tihua'utá'uuni'i í mej jín auteájturaa í Dios jemi

¹¹ Ajta ja'atí ti na'a ti ve'ecán jín tí'itéjvee í Dios jemi, ayée pu nain tújca'ari tzajta'a tí'ivaire'e a'íjna jime'e í ti jín tira'ljca. Ja'anáj ti na'a ayén che'atá na'a tí'imuai'ivejtaca, a'íjna ti caí tí'itáj vaire'e ti ij tihua'utá'uuni'i í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

¹² Mí ajta a'ín Ciríistu'u, tí'ij ayén seíj na'a tiu'utámuai'ivejtaca'a ti ij ayén tihua'utá'uuni'i tój na'a rusén jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi, a'í pu a'uun a'ujye'íjxi rí'iríinta'a í Dios. ¹³⁻¹⁴ Aj pu'i a'utéjche ti raachú'eve'en asta na'a caí temua'a naa tihua'utémuai'itin naíjmi'ica í mej rájcha'íire'e, a'iné seíj pu jín í muai'ivéjri, ayén hua'unajmire tój na'a rusén jime'e a'ímej í ti hua'iráavi'iti. ¹⁵ Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée pu che'atá na'a tí'ixa itejmi jemi. Amuacá pu ayén tiu'utaxájtaca'a tijn:

¹⁶ Ayee pu tí'ixa í tavástara'a ti jime'en yee:

A'í pu a'ín pú'een í niuucari

í nej jín te'atánratziiri'i huá'a jemi

tí'ij te'entipúa'are a'ájna xicáara'an jetze.

Nee nu niyen hua'utá'asin mej mi miyen ra'utámua'aree í ru tzajta'a
í niuucari í nej jín tí'ajta.

Neajta nu niyen raateátuaasin ne'íjna í niuucari
í huá'amua'atziira'a jetze.

¹⁷ Ajta ayén tí'ixa tijn:

Canu ché'e ra'utámua'areeri'i

í mej jín neetzi jemi auteájturaa

na'ari í mej jín a'ij pua'a tí'itíjcha'íica'a.

¹⁸ A'íj pu jín, camu ché'e miyen tí'imuai'ivejtaca me'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi, a'iné Dios pu ari tihua'utá'uuni'iri'i.

Mej nu'u te'utáviicua'i

¹⁹ Ajta íjii, ne'ihuaamua'a, ayée pu ti'itá'aca tej ti taxiéehua te'uun a'uteáru teyujta'a a'u ti Dios e'irájca a'íjna jime'e ti a'ín Jesús ra'iráaxire í ruxuure'e ta jetze me'ecan.

²⁰ A'íj pu jín ayén jéjuacan jín taatájuyete í tej japuan huajú'un tej ti teajta já'ita'a a'uteáru te'utáviicua'i a'u ti e'ecáaviij a'íjna í cáxuri tej ti te'uun tzajta'an ruurican jín huateáturan te'íjna jemi a'íjna jime'e ti rujíme'en huataújmuai'ivejtaca'a. Ajta a'ín í cáxuri, yee pu huataújmuai'ivejtaca'a í tévira'an a'íjna í Jesús. ²¹ Ajta, íjii pu ayén ve'ecán jín tí'ivaire'e í jemin ta jetze me'ecan í tej teitestemua'ame'en pú'een í Dios.

²² A'íj pu jín, tiché'e tiyen vejli'i ajteáxiire í jemin tetíj teite í tej tzáahuati'íra'a jín urarí'en seijre'e í ta tzajta'a. Tiché'e taxiéehua jemin ajteáxiire te'íjna jime'e tej tiyen rá'atzaahuate'e ti ayén ti'ayajna ti a'ín Dios rí'i titaatá'asin a'íjna jime'e ti a'ín Cirístu'u ari taaté'íiraxi í taxiejniu'uca jetze tej ti caí ché'e ra'utámua'aree í tamua'atzíira'a jetze a'íjna ti a'ij pua'a 'een. Nain pu jín icu, taaté'íiraxi í ta jetze.

²³ Tiché'e tiyen te'íjna jín te'utáviicua'i tej teuj tiyen té'atzaahuate'e a'ij tej teri tihua'utá'ixaa í teite a'íjna jime'e í tej rachú'eve'e. Ché'e caí ti'itíj ayén ca'aníjra'a tata'acare'en tej ti caí ché'e té'atzaahuate'e í Cirístu'u, a'iné a'íi pu caí ja'anáj ti'itíj jín até'itzaaara ti runiuuca jín te'ataújratziiri'í itejmi jemi. ²⁴ Tiché'e tiyen huárini tej ti ca'aníjra'a huatáta'an seij teajta seij tej ti huátaxe'eve'en, teajta tiyen huárini ti xí'epi'ín jime'e.

²⁵ Tiché'e caí raxiéehuata tej tiyen caí ché'e e'etítase'írihua'an a'ij mej tí'ijri'ire í seica, sino tiché'e jaítze'e ca'aníjra'a huatáta'an tej ti tiyen rí'i tí'ihuátaxe'eve'en tetíj ta'ihuaamua'a te'íjna jime'e ti ayén titá'amitíejte'e ti a'ájna xicáara'an jetze ari teja'uré'enejsin.

Mej nu'u caí ché'e a'ij pua'a ti'itíjcha'íi

²⁶⁻²⁷ Mí ajta, ti pua'a tiyen taxí'evi'íra'a jín teuj tiyen a'ij pua'a ti'itítacha'íi tetí'ij teri ráamua'areeri'í a'ij ti tirá'axa a'íjna jetze í yu'uxari ti tzáahuati'íra'a jín té'axa, capu ché'e tí'itaci'iti seíj í muai'ívéjri í ti jín Dios titaatá'uuni'í, sino a'íi pu'u xaa ayén tí'itaci'iti a'íjna ti tzi'íni'ire'e, ti a'ín Dios puajtzi jín taatá'asin. Huápi'í pu puajtzi jín hua'utá'asin a'íme'í í mej rájcha'íire'e. Ayee pu a'íjna jín huá'aruuren tíj taij ti nain jín tí'ita'íraca a'íjna jime'e ti huápi'í niu'ucami'í.

²⁸ Jíme'en a'íjna í niuucari ti ra'utéyu'uxaca'a a'íjna í Moisés tecan, ti pua'a hua'apua, na'ari hua'íca metí'ise'íiraca'a ti ja'atí ayén tí'itíj jín auteajturaa a'íjna jemi í niuucari í mej jín tí'ajta, ti pua'a miyen raataxáj yee a'íi pu tí'itíj jín auteajturaa, camu ché'e rá'ancu'uvajxi'ísín, sino méjje'licatan. ²⁹ Ajta jaítze'e pu a'ij pua'a tí'iraci'iti a'íjna í ja'atí ti pua'a mé rúurieni a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios. Jéihua pu huápi'í jaítze'e puajtzi jín tiraatá'asin a'íjna jime'e ti a'íjna í ja'atí ayén raatéxieehuataca'a a'íjna í xúure'e ti jín raaxí'epi'íntare a'íjna í niuucari ti jín Dios te'ataújratziiri'í, ti ajta jín Dios ru'iráavi'íti. A'íj pu ajta jín raataniú'ucaste a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

³⁰ Ayee pu té'eme, a'iné tu'uri ramua'ate a'íjna ti ayén raataxájtaca'a tíjín: “Ayee pu tí'ineci'icipua ineetzi nej ni puajtzi raatá'an ne'íjna í ja'atí.” Ajta ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín: “Tavastara'a pu huá'axijte'en í ruteítestemua'a.”

³¹ Jee xaa ne'u, jéihua pu huápi'í tzi'íni'ire'e ti Dios ti i'irúuri ayén ra'uxíjte'en seíj ti a'ij pua'a ti'itíjcha'íi í jemin.

Ruxe'eve'e mej nu'u te'utáviicua'i

³² Setá'aj ra'utámua'aree a'ij ti éeni'ic'e seijre'eca'a a'ájná'imua, set'íj amuacá' ra'ancuré'a se'íjna í tavástar'a. Aj xu si te'utáviicua'iri'i se'íjna í sej jín huáviicua'ire. Jéihua xu rajpuaíjtzica'a. ³³ A'ajná'imua ne'u mú miyen amá'uxiehuari'iri'i, meti'iseíraca'a í teite. Majta, a'ij mú pua'a amuáaru. A'ajná'imua ne'u, mú'een xu seajta ca'aníjra'a hua'utá'a a'ímej í seica, í mej miyen che'atá mena'a rajpuaíjtzica'a, a'iné naími'i xu ru'ihuaamua'a pú'een.

³⁴ Mú'een xu huá'ancu'uvajxi a'ímej í mej aiteánami'ihuaca'a. Seajta siyen se'íjna jín huataújtemua'ave temua'a naa mat'íj miyen tejamuá'ari'iri'i í sej tí'ijcha'íca'a. Ayee xu 'een jín siyen huataújtemua'ave, a'iné xu'uri ramua'areereca'a rujímua'a sej siyen tí'ijcha'íí í Dios jemi se'íjna ti tejá'amua'a ti jaitze'e rí'en, ti ajta ayén seíire'e a'ame tíj na'a rusén jime'e.

³⁵ A'íj pu jín, caxu yá'ujipuan í sej a'ujca'anéecan jín rachú'eve'e, a'iné jéihua pu huápi'i tejá'amuaci'iti a'íjna jime'e sej siyen te'utáviicua'iri'i. ³⁶ Jee xaa ne'u, ayée pu ruxe'eve'e sej siyen te'utáviicua'i, sej si seajta siyen huárini a'ij ti a'ín tí'ijxe'eve'e ti i ayén tejamuáaci'iti a'íjna í ti jín Dios te'ataújratziiri'i mú'ejmi jemi.

³⁷ Ayee pu'u na'a, a'iné capu a'atzu á'ateeri a'ij ti té'eyu'usi'i tijín:

A'íjna ti yé uvé'enejsin,

a'íí pu xaa huataseíjre'esin.

Capu ché'e á'ateeri.

³⁸ Ajta a'ín ti rí'éene'ecán jín huateájturaa ineetzi jemi,

a'íí pu a'íjna jín ruuri a'ame

a'íjna jime'e ti té'atzaahuate'e.

Mí ajta, ti pua'a a'ín caújxiehuata,

capu a'atzu na'aranáache a'ame yú ne tzajta'a.

³⁹ Mí teajta iteen, catu huá'a jetze ajtéme'ecan í mej miyen caújxiehuataca, a'íime í ti Dios hua'antipua'ajte'esin. Catu xaa ne'u, sino teen tu huá'a jetze ajtéme'ecan í mej té'atzaahuate'e, a'íime í ti Dios hua'irátuaasin tíj na'a rusén jime'e.

11

A'íime í mej té'antzaahua

¹ Ayee pu tí'een tej tiyen té'atzaahuate'e, a'íj tu jín tiyen ramua'aree ti ayén té'eme a'íjna í tej jín tí'ichu'eve'e. A'íj tu ajta jín ramua'aree ti ayén tí'ayajna í tej caí rasise'i. ² A'íjna jín mej té'antzaahua a'íime í mej mejmí'i seijre'eca'a í tavaújsimua'aci'i, a'íj pu jín Dios ayén rí'i tihua'utéxajtac'a.

³ A'íjna jín tej té'atzaahuate'e, a'íj pu jín ayén titá'amitejte'e ti naíjmi'i tíj na'a íjii ti tí'iseijre'e, ayée pu 'een jín huataseíjre a'íjna jime'e ti caí seijre'eca'a, a'iné Dios pu ayén raataxájtaca'a.

⁴ A'íjna jín ti ayén té'antzaahua a'íjna í Abel teecan, a'íj pu jín ayén tiu'utámua'i'vejtaca'a í Dios jemi tí'itíj jime'e ti jaitze'e rí'éene'ecán jín seijre'eca'a í Dios jemi caí a'íjna ti jín tiu'utámua'i'vejtaca'a a'íjna í Caín teecan. A'íj pu jín Dios ayén jime'en tiraataxájtaca'a ti a'ín Abel rí'éene'ecán jín huateájturaa í jemin a'íjna jime'e ti ra'ancuré'a a'íjna ti jín tiu'utámua'i'vejtaca'a. Ajta a'ín í Abel, a'íí pu xaa huamí'i. Mí ajta, aúche'e pu tí'ita'ixaate'e a'íjna jime'e ti té'antzaahua.

⁵ A'íjna jín ti té'antzaahua a'íjna í Enóc, a'íj pu jín Dios ayén ya'uví'iti u ta japua ti ij caí ráaci'iti ti huámi'ini. Majta í seica, camu mé'e ya'uteu a'íjna jime'e ti Dios ya'uví'iti. Ayee mú jíme'en tiu'utaxájtaca'a ti nu'u ra'aránjateca'a í Dios a'íj ti ti'itiújcha'íica'a. ⁶ Ajta ti pua'a ja'atí caí té'atzaahuat'e, capu a'atzu ri'irí ti a'ín ja'atí ayén huárini a'íj ti tira'aránanajche í Dios.

Ayee pu tí'een, a'iné ti pua'a ja'atí ayén raxí'eve'e ti vejli'í ajteáxiire í Dios jemi, amuacaí pu ayén ruxe'eve'e ti a'ín ja'atí ayén té'antzaahuat'e'en ti Dios seijre'e, ajta ti a'ín Dios ayén rí'í tihua'atá'aca a'ímej í mej a'ujca'anécan jín rahuauhuau.

⁷ A'í pu ajta té'antzaahua a'íjna í Noé teecan. A'íj pu jín, tí'ij Dios ayén tiraatániu'uche a'íjna jime'e ti nu'u ayén teja'uré'enejsin, aj pu'í a'ín Noé rá'antzaahua, ajta a'íyeyen raatétaahuaca'a a'íjna í canuuhua'a ti ve'ée, tí'ij ajta jín hua'utévai í rute'ítestemua'a mej mi caí huácui'ini. Ayee pu a'íjna jín huaríj, a'í pu hua'utá'a a'ímej í mej íyeyen japuan seijre'eca'a í chaanaca mej ráamua'aree mej caí x'epi'ín rijcaa í Dios jemi. A'íj pu jín, ayée pu tiraaci'í a'íjna í Noé teecan tí'ij ayén ri'éene'ecán jín huateáturan í Dios jemi a'íjna jime'e ti té'antzaahua.

⁸ Ayee pu che'atá na'a té'antzaahua a'íjna í Abraham teecan. A'íj pu jín ayén ra'ará'astijre tí'ij Dios ayén raata'íteca'a ti a'uun á'ura'ani a'ujna a'u ti yé'eci'iti. A'íj pu jín, a'ín caí ramua'areereca'a a'u ti á'ume, a'í pu a'uun á'uraa. ⁹ A'íjna jime'e ti té'antzaahua, a'í pu á'ucatií a'u ti caí é'eme'ecan, a'ájna seíj chuéjra'a japua ti jíme'en Dios ayén te'ataújratziiri'í ti ayén yé'eci'iti. A'uu pu á'ucatií navij chí'ira'a jete a'íjna jamuan í Isaac teecan, ajta a'íjna í Jacobo teecan, í ti huá'a jemi Dios ayén che'atá na'a a'íjna jín te'ataújratziiri'í ti ayén tihuá'uci'iti tíj ajta tí'ijci'iti a'íjna í Abraham teecan.

¹⁰ A'íj pu jín ayén huaríj a'iné ayée pu tí'ijchu'eve'eca'a ti a'uun a'uteárute a'ájna chajta'a ti caí ja'atí ja'anáj raté'uuna a'íjna jime'e ti Dios rusej ráasiimua'a a'íj ti seíre'e a'ame, ajta rá'ajtaahuaca'a.

¹¹ A'íjna jime'e ti té'antzaahua a'íjna í Sara teecan, a'íj pu jín Dios ayén tiraatá'a ti ayén pa'ari'í huataseíjre'en í jetzen, capu amín a'íj ti ari huápi'í ucaristaca'a. Ayee pu a'íjna jín ayén tiraaci'í a'íjna jime'e ti ayén tirá'amítiejte'eca'a ti a'ín Dios ayén araúrastejsin a'íjna jime'e í ti jín te'ataújratziiri'í. ¹² A'íj mú jín miyeyen airáane mu'íití me'íjna jetze seíj ti ari á'ame'erejca'a. Ayee mú mu'íití huataseíjre í yaújmua'ame'en matíj mena'a pua'amé í xu'ura'ave í mej júte'e é'eseijre'e, nusu matíj majta miyeyen ará'aseca'a tíj í sej ti a'uun é'ejca a'u ti e'eve'e'ástime í jaj ti ve'ée. Ayee mú mu'íicáa ti caí ri'irí ti ja'atí hua'uté'itien.

¹³ Naími'í a'íime mej caí xi ra'ancuré'aca'a me'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'í a'íjna jime'e mej té'antzaahua, a'í mú huácui. Cu xiee mu'urí a'imua' raseíira, majta a'imua' a'uté'uu maraatateújte me'íjna ti tihuá'aci'iti a'íjna jime'e mej té'antzaahua. Ayee mú me'íjna jín huaríj, ayée mú majta me'íjna jín tiraataxájtaca'a yee mej caí huá'a jetze ajtémecantaca'a a'ímej í mej íyeyen huachéjme chaanaca japua, majta ca'aníjra'a jín u e'eráaci í ruche.

¹⁴ Ajta, ti pua'a miyeyen tí'ixajta í teite matíj a'íime, ayée pu huataújmua'a a'íjna í mej miyeyen tí'ixa tíjín mu'urí seíj chuéjra'a úuhuaumen a'u mej a'uté'en. ¹⁵ Ajta a'íjna í seíj chuéjra'a í mej nu'u rúuhuaumen, capu a'ájna pítejá'arici a'u mej u e'eráaci, a'iné ti pua'a miyeyen ra'utámua'aréerejche'e

me'ijna í chuéjra'a í mej japuan e'eráaci, ayée pu rí'irístaca'a mej huaré'eciinejche'e.

¹⁶ Mí majta a'íime, mu'uri miyen raxí'eve'eca'a mej a'uun a'uté'en seij chuéjra'a japua ti jaítze'e rí'en. Ayee pu huataújmua'a a'ijna í niuucari tijín seij chuéjra'a mú úuhuaumen ti ta japua é'eseijre'e. A'ij pu jín, capu ratévi'iraste'e í Dios mej miyen raatámua'ati tijín huá'a Dios pu pú'een, a'iné a'íi pu ari rí'i ráaruu seij chajta'a a'u mej a'uteáturan tíj na'a rusén jime'e.

¹⁷⁻¹⁸ A'ijna jime'e ti té'antzaahua a'ijna í Abraham teecan, a'ij pu jín tí'ij Dios ayén raatéseij, a'íi pu raatámua'i'ivajtaca'a í ruyauj a'ijna í Isaac teecan. A'ijna í ja'ati ti ra'ancuré'a a'ijna ti jín te'ataújratziiri'í í Dios, a'íi pu ajta ayén titaúura'acare'e ti raatámua'i'ivajta í ruyauj ti seij na'a pú'een, ti ajta jime'en Dios ayén raataxájtaca'a tijín: “Naími'í í mej a'iránejsin mú'eetzi jetze, ayée mú raatámua'atzi tijín huá'aya'upua pu pú'een a'ijna í Isaac.”

¹⁹ A'ij pu jín ayén tirá'amitiejte'eca'a a'ijna í Abraham ti a'íin Dios raayí'itihua'a ti hua'ajjájpuaan a'íimej í teteca í mej meri huácuii. Ajta, tí'ij Dios ayén raatátui í yaujra'an, ayée pu tiraatámitiejte ti a'íin Isaac a'ítáraa huá'a tzajta'a í mej meri huácuii.

²⁰ A'ijna jín ti mé'e ajta té'antzaahua, a'ijna í Isaac teecan, a'ij pu jín ayén rájhua'viiri'í í Dios ti a'íin rí'i tihua'uteájtuaani mejca'ihuáyee í yaújmua'ame'en a'ijna í Jacobo teecan, ajta a'ijna í Esaú teecan.

²¹ A'ijna jime'e ti té'antzaahua a'ijna í Jacobo teecan, a'ij pu jín tí'ij ari á'ame'erejca'a, aicaújtuta japuan í ru'itzi, rí'i tihua'uteájtuaa seij ajta seij í yaújmua'ame'en a'ijna í José teecan. A'íi pu ajta raná'amiche'e í Dios.

²² A'ijna jime'e ti té'antzaahua a'ijna í José teecan, a'ij pu jín, tí'ij ari vástacira'itaca'a, ayée pu tihua'utá'ixaa a'ijna jime'e mej nu'u miyen huíráaju'un a'íime í mej Israél jetze ajtémecantaca'a mej mí seij chuéjra'a japua a'uté'en. Ajta pu ayén tíhua'uta'aíj a'u mej téje'evá'anan í tí'icariira'an.

²³ A'ijna jime'e mej té'antzaahua í vaújsimua'ame'en a'ijna í Moisés teecan, a'ij pu jín, tí'ij huanú'ihuaca'a, a'íi mú raaté'avaataca'a huaíca máxcira'í jime'e a'iné ayée pu tíhua'amitiejte'eca'a ti naa seijre'eca'a a'ijna í pa'ari'í. Majta, camu raatátziin a'ijna í ti jín tiu'uta'aíjtaca'a a'ijna í rey mej nu'u huá'ucui'ini í tí'iríi mej teteca.

²⁴ A'ijna jime'e ti té'antzaahua a'ijna í Moisés teecan, tí'ij ari vástaca'a, capu huataúra'a mej miyen raatámua'ati tijín yaujra'an pu pú'een a'ijna í 'íita'a í rey ti rape'eri. ²⁵ Ayee pu tiraaxí'epi'intare ti ayén rajpuaítzi á'ara'ani a'íimej jamuan í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios. Ajta, capu a'atzu ra'aránajcheca'a ti ayén a'atzu á'ateevi'in huataújtemua'ave'en a'ijna jime'e ti ayén huárini a'ijna ti a'ij pua'a'een í Dios jemi.

²⁶ Ayee pu tirá'amitiejte'eca'a ti ayén jaítze'e ratéva'iri mej miyen tirá'uxieehuari'í Círístu'u jetze me'ecan caí ti ayén tiratéva'iri tíj na'a ti huápi'í tí'ijnajche í mej tí'ijcha'íi a'íime í mej tí'áijtaca'a a'ujna u Egipto. Ayee pu 'een jín ayén rachú'eve'eca'a a'ijna ti tí'iraci'iti í Dios jemi.

²⁷ A'ijna jime'e ti té'antzaahua, a'uun pu e'erájaa u Egipto. Ajta, capu raatátziin ti pua'a jéihua huápi'í huataniú'ucan a'ijna í rey, sino temua'a pu te'utávica'iri'í. Cu xíee ti cuj a'ímuá raseíireca'a a'ijna í Dios ti caí seijre'e.

²⁸ A'íjna jime'e ti té'antzaahua, a'íj pu jín ayén te'ará'aste a'íjna xicáara'an ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'i. Ayee pu 'een jín ra'ajtépitijraxi xúure'e jime'e ti i caí ayén tihuá'uci'iti a'íjna ti huá'acui'ini a'ímej í mej anáat'é'e huanúnu'ihuaca'a.

²⁹ A'íjna jime'e mej té'antzaahua í teite, a'íj mú jín miyen antacáj í jaj japua ti ve'ée ti ayén té'ja'arájtehuua tijín Jaj ti Pa'u. Ayee mú japuan antacáj tíj chuej ti huáchi. Mí majta, a'íime í mej Egipto é'eme'ecantaca'a, mat'íj miyen raataxí'eve mej miyen che'atá mena'a huárini, mat'íj mi auujámij.

³⁰ A'íjna jime'e mej té'antzaahua í mej Israél jetze ajtémecantaca'a, a'íj pu jín mat'íj meri aráhua'apua xicaj pua'amé ataúnajchecha'a a'ujna chajta'a, aj pu'í á'avatzi í jaxu'u í ti jín ré'enamí'ihuaca'a a'ujna chajta'a, u Jericó.

³¹ A'íjna jime'e ti té'antzaahua a'íjna í Rahab teecan, a'íjna í 'íita'a ti huá'ajjve'eca'a mej mi jamuan jí'ipite'e, a'iné a'íj pu temua'a naa hua'ancuré'evi'iti a'ímej í mej miyen te'uhuaré'ixi'ere'en í chajta'a, a'íj pu jín caí huam'í huá'a jamuan í mej caí ra'ará'astijre í Dios.

³² ¿Tí'ítajni neajtahua'a amuaatá'ixaate'en? Capu tí'ici'ipe nej niyen tejámuaatá'ixaate'en a'íj mej huaríj a'íjna í Gedeón teecan, ajta a'íjna í Barac teecan, ajta a'íjna í Sansón teecan, ajta a'íjna í Jefté teecan, ajta a'íjna í David teecan, ajta a'íjna í Samuel teecan, majta a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a.

³³ Ayee mú hua'utéemua'iti a'ímej í mej títetaté'eca'a í rey jime'e seíj chuéjra'a japua, majta rí'í tiu'uta'ájtaca'a, majta ra'ancuré'a a'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'i. Majta seica miyen hua'ancáanajxi huá'ateni'tize'e í muajyéte. Mat'íj mena'a mej miyen huaríj, ayée mú me'íjna jín huaríj a'íjna jime'e mej té'antzaahua.

³⁴ Majta seica miyen ra'ujé'ica í taij ti ij caí hua'uteáaira, majta seica huataúruu mej mi caí huá'ucui'ini. Ayee pu tihuá'uruu a'ímej í mej caí rucacá'anejca'a. Ca'aníjra'a pu xaa hua'utá'a mej mi miyen huatéujca'anen temua'a naa. Mat'íj mi miyen hua'utéemua'iti mat'íj mena'a mej jín huané'use, majta hua'utamuári a'ímej í xantaaru'u í mej seíj chuéjra'a japua é'eme'ecantaca'a. ³⁵ Majta a'íime í 'uuca, ayée mú majtáhua'a hua'ancuré'evi'iti í rute'ítestemua'a í mej majtáhua'a aítacáj huá'a tzajta'a í mej meri huácuii.

Majta seica, ayée mú rajpuaíitzi muá'araa me'íjna jime'e mej caí hua'atá'acare'e mej hua'irájtuaani a'u mej hua'iteána. Ayee mú 'een jín huaríj me'íjna jime'e mej miyen rachú'eve'eca'a mej majtáhua'a huatarún mej mi me'uun ruuri a'uteáturan seíj chuéjra'a japua ti jaítze'e rí'en. ³⁶ Majta seica miyen rajpuaíitzi muá'araa me'íjna jime'e mej huá'uxiehuari'iri'i nusu mej hua'utéevajxi na'ari mej hua'anáj'ici'ixi cadeena jime'e na'ari mej hua'itéanajxi.

³⁷ Ayee mú majta huá'uruu. Mehua'uteátu'asixi tetej jime'e. Majta já'ita'a hua'utaveíjchixi. Majta huá'ucuii chun jime'e ti ruxí'ejta'a te'ejcamíimijmee. Ayee mú 'eene'en tí'itéchejca'a me'íjna jime'e í hua'anavij í cáne'axi nusu í hua'anavij í caurasi. Camu a'íj tí'ijviicua'iraca'a. Jéhua mú rajpuaíitzi'ca'a. Majta a'íj mú pua'a tihuá'ajcha'íca'a. ³⁸ Camu huatéechi'ica'a: a'u ti na'a mú á'ujjuhua'ane'eca'a, a'u ti caí é'e tí'ititaca'a, majta a'u ti a'ujírime'eca'a. Majta a'úu mú é'chejca'a a'u ti é'eteasta'a, majta me'újna cuunísta'a, ajta a'u ti na'a ti huacúunijmee tíj na'a íyen chaanaca japua.

Mí majta a'íime, jeíhua mú huápi'i jaítze'e tí'ivaire'eca'a í Dios jemi mecaí a'ímej í mej caí huá'axe'eve'eca'a. ³⁹⁻⁴⁰ Dios pu ayén r'í'i tihua'uteájtuaa naíjmi'ica a'íjna jime'e mej té'antzaahua. Mí majta a'íime, camu xi ra'ancuré'a a'íjna ti jín Dios te'ataújratziiri'lí a'íjna jime'e ti Dios ari titaaxí'epi'intari'iri'lí itejmi jemi a'íjna ti jaítze'e r'én ti a'ín ayén téjmi jamuan hua'unaíjmire'en a'ímej.

12

A'ij ti ye'í r'í'i tí'itíújcha'íi a'íjna ti Círístu'u jemi seijre'e

¹ A'iné jeíhua mú ta jemi huaté'uu í mej tí'iseij, tiché'e tiyen raatéxieehua te'íjna jime'e ti ayén tamuári'eriste'e, tiché'e teajta raata-puá'ajta te'íjna í tej jín até'ítzeara í Dios jemi, te'íjna ti ja'anáj ti na'a tatéjil'iqui. Tiché'e tiyen te'utáviicua'lí temua'a naa tej ti xi'epi'in rijca te'íjna jime'e í ti jín Dios titaa'íjca tej ra'antipuá'ajte'en íiyen chaanaca japua.

² Tiché'e temíjna jetze arátaca'anen í Jesús, a'íjna ti amuacáí taataseíjrate a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. A'íi pu ajta ayén taanaíjmire'en í Dios jemi a'íjna jime'e tej tiyen té'antzaahuat'e'en. A'iné a'íi pu ayén ramua'areereca'a ti ayén tiráaci'iti a'íjna ti jín huataújtemua'ave, a'íj pu jín ayén rá'uviicua'iri'lí mej rá'utatan í cúruu jetze. Capu jetzen ruxe'eve'eca'a mej miyen me'íjna jín puájtzi raatá'an ti ayén ratatévil'ira'aste'eca'a. Ajta íjii, án pu e'ecájca rí'irínta'a a'íjna í ipuari a'u ti japuan Dios e'ecájca.

³ Setá'aj siyen se'íjna jetze tiú'umua'ati a'ij ti a'ín huaríj ti ayén te'utáviicua'iri'lí temua'a naa a'ímej í mej jeíhua huápi'i rájcha'íire'eca'a í Dios jemi. Setá'aj siyen se'íjna jetze ra'utámua'aree sej sí caí cua'ana, ti í caí utévatzin í a'amua tzajta'a. ⁴ Caxuu xi siyen á'aviicua'ire ajta sena'a caí ra'iráaxire í á'amuaxuure'e se'íjna jime'e sej se'íjna jamuan á'aviicua'ire'e tíj na'a ti a'ij pua'a 'een í Dios jemi. ⁵ Seajta siyen ya'uhuá'axi se'íjna í niuucari ti jín Dios ayén ca'aníjra'a ámuatá'aca, tíj hua'atáata ayén tihuá'a'ixaate'e í ruyaujmua'a tíjín:

Niyauj, capej rá'axieehuata

ti tavástara'a ayén tí'imua'itíii,

capej pajta piyen axieemiste'e

ti pua'a a'ín puájtzi muaatá'an.

⁶ Capej xaa ne'u piyen huárini,

a'iné tavástara'a pu ayén tí'ira'itíii

a'íjna ti raxí'eve'e,

ajta ayén puájtzi ratá'aca ja'atí ti na'a

ti ayén ra'ancuré'evi'iti tíj ruyauj.

⁷ Ruxe'eve'e sej siyen te'utáviicua'lí a'iné Dios pu á'amua'itíi. Aye'e pu che'atá na'a á'amuaruure tíj seíj teáata'a ayén huá'aruure í ruyaujmua'a. Ja'atí ti na'a ti ya'upuáara'an pú'een ayén tihuá'itíii í ruyaujmua'a a'achú mej pua'amé. ⁸ Tí pua'a ayén tihuá'uci'iti matíj mena'a pua'amé í mej yaújmua'ame'en pú'een ti huá'aya'upua ayén tihuá'itíii, ajta ti pua'a ja'atí caí ayén tejá'amua'itíii, a'íj xu jín caí yaújmua'ame'en pú'een, sino a'íime xu pú'een í mej chá'a mena'a huanúnu'ihuaca'a, í mej caí tíya'upua.

⁹ Ajta í'i, naími'i tu tetíj tena'a pua'amé tiyen tíya'upuaca'a, teajta tu tiyen huá'astijre'eca'a te'íjna jime'e mej titá'itíiri'lí. A'íj pu jín, jeíhua pu jaítze'e ayén tiraavíjte'e tej tiyen ra'ará'astijre'en te'íjna í

tayá'upua ti rusén jín seijre'e, tej ti jemin ruuri tá'ara'ani. ¹⁰ A'íime í tayá'upua, ayée mú a'atzu mena'a a'ateevi'i miyen titaatá'itiiiri'i a'ij ti tihua'aránajcheca'a.

Mí ajta a'íin Dios, ayée pu 'een jín ayén tí'ita'itiií ti ij rí'i táaruuren, tej ti tiyen urarí'ene'acan jín huateáturan tíj ajta a'íjna. ¹¹ Jee xaa, capu naa tiu'ase ti pua'a auj tí'ita'itiiira, sino teen tu rajpuaíjtzi. Mí ajta, tí'ij ajtahua'a rí'i titaatépua'ajte'en tej ti rí'i tí'itacha'íi tá'ara'ani te'íjna jime'e ti ayén titaatá'itiiiri'i a'íjna jime'e í tej rajpuaíjtzica'a.

Mej nu'u caí ti'itíj jín auteáturan

¹² A'íj pu jín, setá'aj huatéújca'anen. Caxu siyen seijre'e tíj ja'atí ti ruxiéemiste'e, ti caí ruca'ané í rumuájca'a jetze, ajta rutunúj jetze. ¹³ Setá'aj rí'i huaújrúuren nain jime'e sej si temua'a naa titeejú'un í Dios jemi, sej si caí ché'e a'íj pua'a huatzúna'iche'en, sino sej si huarún temua'a naa. ¹⁴ Setá'aj se'íjna jín tiu'utatése'en sej ruxiéehua naa tí'itesejre'e naíjmi'ica jemi í teteca. Setá'aj seajta sej siyen ri'éene'ecán jín huateáturan í a'amua tzajta'a, a'iné ti pua'a ja'atí caí ayén urarí'ene'e í ru tzajta'a, capu ja'anáj raseijran í tavástar'a.

¹⁵ Caxu raatá'acare'en ti se'ij mú'een ayén tí'itíj jín auteáturan ti ij caí ché'e Dios ayén rí'i tiraatá'an. Rí'i xu'u mú'een ti caí ayén huatasejíre'en mú'ejmi jemi ja'atí ti ayén seicié á'amuaruuren ti ij ayén tejamua'ítziite'en, ti ajta ayén ca'aníjra'a hua'utá'an jeíhua í teite mej mí miyen tí'itíj jín auté'itzen í Dios jemi.

¹⁶ Rí'i xu'u seajta, tí'ij caí ja'atí ayén tiú'ujxana'acira'ate na'ari raatéxieehua a'íjna ti Dios raateájtuaa itejmi jemi tíj a'íjna í Esaú. A'í pu ayén ráatuaa a'íjna ti raci'itíiche'en, ti á'are'ara'an pu'éene'e a'íjna jime'e ti Israel jetze ajtémecan. A'í pu ajta a'íin pu'éene'e ti amua-caí huanú'ihuaca'a. Ajta ayée pu 'een jín ráatuaa a'íjna jime'e ti huatá'icuataca'a.

¹⁷ Seajta seri ramua'aree a'ij ti te'irájraa. Tí'ij ajtahua'a ayén raataxí'leve ti ayén tí'iraci'iti a'íjna ti jín Dios ayén rí'i tiraateájtuaani, ayée pu raaré'iteca'a a'íjna í ya'upuáara'an. Capu ché'e huatá'iríristareca'a ti caújxiehuata. Capu amín a'ij ti ajta ruyeine rájhua.

A'íjna í jirí, í Sinaí, ajta í se'ij í Sión

¹⁸ Ajta, caxu siyen che'etá sena'a ajteáxiireca'a í Dios jemi matíj a'íime í mej me'uun a'atanéj jirí jetze a'u ti caí hua'utá'a mej japuan á'ujjuhua'ane'en, a'u ti jetzen jeíhua á'ataaca'a, a'u ti a'utíca'aca'a. Huápi'i pu xaa huatíca'acaa, ajta jé'ecan mú viiyeca'a japuutzari jime'e. ¹⁹ Ajta ayén ja'atí ucájjihuaca'a trompeeta jetze. Aj pu i se'ij ayén tiu'utaxájtaca'a. Huápi'i pu tziíní'ire'eca'a í ti namuajre'eca'a. A'íj mú jín miyen tirájhuaaviiri'i í teite ti a'íin caí ché'e ayén tihua'a'ixaate'e.

²⁰ Ayeé mú huaríj a'iné camu a'atzu rá'aviicua'ireca'a me'íjna ti ayén tíhua'uta'áij tíjín: “Tí pua'a tí'itíj ayén japuan á'uche'ecane'en í jirí, capu amín a'ij tí'itíj ti pírici, setá'aj siyen raateátu'asixi'in tetej jime'e.” ²¹ Jee xaa ne'u, huápi'i pu tziínis'i seijre'eca'a í ti raase'ij a'íjna í Moisés teecan. A'íj pu jín ayén tiu'utaxájtaca'a tíjín: “Nénvivej ne'íjna jime'e nej tí'itziíne'e.”

²² Mí ajta, caxu siyen se'újna ajteáxiireca'a, sino se'ij xu'u jetze, a'íjna í jirí ti ayén téja'arájtéhuaa tíjín Sión, a'u ti é'eseijre'e a'íjna í chajta'a a'u ti á'uca í Dios ti ruuri, a'ujna u Jerusalén ti júte'e é'eseijre'e. A'u mú majta

e'etiújseïre mu'ití í mej ta japua tí'ivaire'e mej mi me'újna tiú'uyesten. Majta ayée mú pua'amé ti caí rí'irí ti ja'atí ayén hua'uté'itien a'achú mej ará'ase.

²³ Mú'een xu seajta huá'a jamuan ajteáxiireca'a í mej miyen e'etiújseïre me'íjna jime'e ti ayén che'atá tíhuá'aci'ti tíj ayén tiráaci'ti a'íjna í yaujra'an ti amuacá huanú'ihuaca'a. A'í mú majta meri á'ayu'usi'i me'újna u ta japua. Seajta mú'een, ayée xu jemin ajteáxiireca'a se'íjna jemi ti huá'axijte'e í teite. A'í pu a'ín pú'een í Dios ti naíjmi'ica tí'ajte'e.

Mú'een xu seajta huá'a jamuan e'etiújsej í huá'axiejniu'uca a'ímej í teteca í mej urarí'ene'acan jín huateájturaa í Dios jemi, a'íime ti ajta Dios hua'unajmire.

²⁴ Xu'uri seajta ajteáxiireca'a se'íjna jemi í Jesús, a'íjna ti ayén raaxí'epi'intare a'íjna jime'e í niuucari ti jaíte'e rí'en, ti ajtahua'a jín te'ataújratziiri'i í Dios. Ajta a'ín í xúure'ara'an ti a'ín ra'íráaxire, jaíte'e pu rí'éene'ecán jín seijre'e í Dios jemi caí í ti Abel teecan yá'urie, a'íne a'íjna í ti Jesús ayén ra'íráaxire, a'í pu a'ín pú'een í ti jín Dios rí'í titaatá'a itejmi.

²⁵ Rí'í xu'u mú'een, sej si caí siyen raatéxieehua se'íjna ti tejá'amua'ixaate'e. Jee xaa ne'u, camu huateújvai a'ímej mat'íj raatéxieehuataca'a a'íjna ti íiyen chaanaca japua tíhua'utajé. A'íj pu jín, capu a'atzu a'íj huatá'íristari tej tiyen huatétavaire'en ti pua'a tiyen raatéxieehua te'íjna ti ayén tí'itajee ti júte'e é'eseijre'e.

²⁶ A'ajná'imua, a'í pu raatáruureajxi í chaanaca tí'íj tiu'utaxájtaca'a. Mí ajta íjii, pu'uri ajtahua'a ayén te'ataújratziiri'i tíjín: “Neajtahua'a nu niyen raatáruureajxi'isin ne'íjna í chaanaca, neajta naíjmi'í tíj na'a ti é'eseijre'e u ta japua.” ²⁷ A'íjna í niuucari ti jime'en yee “neajtahua'a nu raatáruureajxi'isin”, ayée pu huataújmua'a ti amuacá raatáruureajxi'isin tíj na'a ti tiú'utaavijhuaca'a. Aj pu'í tí'ti'asin ti ij ayén huateáturen a'íjna ti caí rí'irí ti ja'atí ayén raatáruureajxi'in.

²⁸⁻²⁹ A'íj pu jín, tiché'e te'íjna jín huatátatemua'ave'en te'íjna jime'e ti ayén tí'itaci'ti tej te'uun a'uteáturen seíj chuéjra'a japua ti caí ja'atí raay'íti ti raatáruureajxi'in. A'íj pu jín, tiché'e teajta tiyen raná'amiche'en te'íjna í Dios a'íj ti tira'aráanajche. Tiché'e tiyen rátzii'ne'e ra'ará'astijre'en, a'íne a'íjna í Dios í tej rana'amiche, ayée pu 'een tíj taj ti nain tí'ita'iraca.

13

A'íj tej nu'u tiyen huá'ini

¹ Setá'aj sej huaújxe'eve'en tíj ru'ihuaamua'a. ² Caxu yá'uhua'anan sej temua'a naa hua'ancuré'evi'itin í ta'ihuaamua'a í sej caí huá'amua'ite a'íne mat'íj seica miyen huaríj, ayée pu te'irájraa mej caí ramua'areereca'a miyen hua'ancuré'evi'iti a'ímej í mej ta japua tí'ivaire'eca'a.

³ Setá'aj hua'utámua'aree se'ímej í mej aiteánami'í yee cumu mú'een xu seajta huá'a jamuan aiteánami'í. Setá'aj seajta hua'utámua'aree se'ímej í mej a'íj pua'a huá'aruure a'íne naími'í tu seíj tena'a jetze ajtémecan.

⁴ Miché'e naími'í miyen tí'imua'jca ti í'ixi'epi'in mej huanéjne'iche í teite. Caxu hua'atá'acare'en mej miyen tí'ixana'acire'e í mej meri néjne'iche a'íne Dios pu xaa huá'axijte'en a'ímej í mej a'íj pua'a tí'itújcha'í, majta a'ímej í mej tí'ixana'acire'e.

⁵ Caxu siyen huataúra'an sej siyen jaítze'e raxí'leve'e í tumin secaí mááj ti'ítí. Setá'aj siyen se'íjna jín huataújtemua'ave'en se'íjna jime'e sej caj tí'ijcha'íi, a'íné ayée pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í tavástar'a tijín: "Canu ja'anáj mé mú jaúujisin. Canu neajta ja'anáj mú ja'uhua'axijsin." ⁶ A'íj pu jín, ri'irí tej tiyen taxiéehua tiu'utaxáj yee:

Tavástar'a pu nevaire'e,

a'íj nu jín caí tí'tiziine'e

a'íj mej neruuren í teite.

⁷ Setá'aj hua'utámua'aree a'ímej teteca, í mej tejamuá'itíiri'i me'íjna jime'e í niuucari ti Dios jetze a'uvé'emej. Setá'aj se'íjna jetze tiú'umua'ati a'íj ti huá'a jemi te'irájraa sej si siyen che'atá sena'a ra'ará'astjire'en se'íjna í Jesús matj a'íme.

⁸ Ajta a'ín í Jesús ti ajta Cirístu'u pú'een, ayée pu che'atá seijre'e íjii, tíj ajta seijre'eca'a jéjcuá imuá, tíj ajta ayén seíire'e a'ame tíj na'a rusén jime'e. ⁹ Caxu huataúra'an ti ja'atí ayén amuaacuanamuan a'íjna jime'e í niuucari mej ché'e mena'a jín tejá'amua'itíi ti seicié huataújmu'a'a a'íj tej tejamuá'itíiri'i iteen. Mí seajta mú'een, setá'aj siyen huateújca'anen í ru tzajta'a se'íjna jime'e ti Dios tí'ítíj jín r'í'í tejamuaatá'a. Capu a'atzu a'íj tí'iri'iri sej se'íjna jín sej huateújca'anen í ru tzajta'a se'íjna jime'e í ye'irá ti ayén tihuá'ajjte'e tí'ítíj cua'ira mej ráacua'aní. Capu a'atzu hua'utévai a'ímej í mej me'íjna jín ra'ará'astjire.

¹⁰ Ajta ayée pu Dios raateájtuaa itejmi jemi í mej japuan tí'imuaí'ivajtaca ti jíme'en caí ayén hua'atá'aca mej jetzen tiú'ucua'ani a'ímej í mej me'uun tí'ivaire'e í inaamua jete. ¹¹ Ayee pu che'atá na'a tiráaru a'íjna í Jesús tíj ajta a'ín ti ve'ecán jín tí'it'éjvee í Dios jemi ayén huá'aruurejca'a a'ímej í ye'emuaate í mej hua'utámuaí'ivajtaca'a me'íjna jetze me'ecan í mej jín auteájturaa í Dios jemi í teite. T'í'ij ari huá'ucuii, aj pu'i a'uun raatétuaacare'e í hua'axuure'e a'ujna inaamua jete. Ajta í huá'a hua'ira'a, a'í pu a'uun raatétuaacare'e á pua'acié a'u mej a'uchéjme'ecaa í teite, ti ij a'uun raateátiira.

¹² Ajta a'ín Jesús, ayée pu che'atá na'a tirajpuaíjtzica'a á pua'acié í chajta'a jetze ti ij ayén ri'éene'ecán jín hua'iráv'itín í ruteítestemua'a a'íjna jime'e ti ra'iráaxire í ruxuure'e. ¹³ A'íj pu jín, tiché'e tiyen jemin ajteáxiire á pua'acié a'u tej tejmí'i a'uchéjme'ecaa tej ti tiyen che'atá tena'a te'utáviicua'í me'íjna jime'e ti tiu'utév'iraste'e tíj ajta a'ín te'utáviicua'iri'í.

¹⁴ Ayej xaa ne'u ayén tiraavíjte'e a'íné capu ayén raateájtuaa itejmi jemi chajta'a ti íiye seijre'e chaanaca japua ti á'ateevi'in sino teuche'e tu ráahuausin te'íjna ti ayén auj huataseíjre'esin. ¹⁵ A'íné Jesús pu ayén ta japua huaniú, tiché'e tiyen ja'anáj ti na'a niuucajtze'en r'í'í tiraateájtuaani í Dios jemi. A'íi pu a'ín pú'een í tej jín tí'imuaí'ivajtaca, a'íjna í niuucari í tej jín huatátatemua'ave'en, í tej teajta jín ra'utámua'aree. ¹⁶ Caxu yá'uhua'anan sej siyen rijca se'íjna ti í'ixi'ep'i'n, seajta siyen tihua'utévaire'en í seica se'íjna jime'e í sej tí'ijcha'íi, a'íné temua'a pu ra'aráanajche í Dios sej siyen se'íjna jín r'í'í tiraatá'acare'en a'íj sej ríci. Tij siyen tiu'utámuaí'ivejta í Dios jemi.

¹⁷ Setá'aj hua'ará'astjire'en se'ímej í mej miyen antiújmu'a'aree teyu-ja'ta. Setá'aj siyen huárini a'íj mej tejá'amua'ajjte'e, a'íné a'í mú á'amua'aj'í muá'aye'í me'íjna jime'e sej si siyen ra'ará'astjire'en í Dios. Majta mú miyen ramua'aree ti ayén ruxe'leve'e mej raatánamujriste'en

í Dios a'ij mej ti'itj jín huarj. Miché'e miyen ruxiéehua tejamaata'itii, a'iné capu a'atzu a'ij tejámuatéva'iri ti pua'a miyen huataújxiemiste'en me'ijna jime'e sej muári'eri hua'atá'aca.

A'ijna ti jín ra'antipúa'ajte

¹⁸ Ayee pu titá'amitiejte'e yú tatzajta'a tej nain jín xí'epi'in rici, teajta tiyen tí'ijxe'eve'e tej tiyen huárini a'ij ti tiraavijte'e. A'ij xu jín, setá'aj seuj rahuaviira í Dios jemi itejmi jime'e. ¹⁹ Neajta nu niyen á'amuajee ca'anín jime'e sej si jaítze'e siyen huárini sej rájhuavii í Dios jemi ti ij ajtahua'a naatá'an nej ca'anacan mú'ejmi jemi a'utéveeca.

²⁰⁻²¹ Tiché'e tiyen rí'i tiraatá'acare'en te'ijna í Dios ti rí'i tu'uhuatépu'ajte'en, ti ajta ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mí'ichite a'ijna í tavástara'a a'ijna ti Jesús pú'een. A'ii pu a'ín pú'een ti ayén ve'ecán jín antiújmua'aree a'ijna jime'e ti hua'acha'íi á'ara'ani í ruteítstemua'a tíj seij ti huá'a cujta'a huamé'en í cáne'axi. Ayee pu éeni'ici'e seijre'e a'ijna jime'e ti ra'iráaxire í ruxuure'e ti ij ayén raaxí'epi'intare'en a'ijna í niuucari ti jín Dios te'ataújratziiri'í tíj na'a rusén jime'e.

Ché'e a'ín Dios ayén amuaanaíjmire'en nain jime'e ti xí'epi'in 'een sej si siyen huárini a'ij ti a'ín tí'ijxe'eve'e. Ché'e a'ín ayén amuáaruuren sej si siyen 'eene'en seijre'e a'ij ti tira'aráanajche a'ijna jime'e ti a'ín Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een ayén a'amua japua huaniú. A'ij pu jín, tiché'e tiyen rí'i tiratá'acare'en tíj na'a rusén jime'e.

²² Ne'ihuaamua'a, ayé'e nu tejá'amua huavii sej siyen rá'uviicua'í se'ijna í niuucari í nej jín ca'aníjra'a amuatá'aca, a'iné c'j nu'u caj niyen tejámuata'itiiiri'í. ²³ Setá'aj ráamua'aree mej meri raatátuaa í ta'ihuaara'a a'ijna í Timoteo. Tí pua'a ca'anacan yé ra'asti, nee nu rá'avi'itín neetzi jamuan, aj nu ni a'umé'e na'ame mú'ejmi jemi tej ti naími'í amuaaséj.

²⁴ Setá'aj hua'utateújte'en a'íme'j í mej nain jín antiújmua'aree mú'ejmi jemi, seajta naíjmi'íca í ti Dios huateúra'ate. Majta a'íme'j í mej miyun Italia é'eme'ecan, a'í mú' naíjmi'í yé á'amuateujte'e.

²⁵ Ché'e a'ín Dios rí'i tejamaata'acare'en naíjmi'íca mú'ejmi. Yee pu'u xaa. Ché'e ayén té'ara'ani.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í Santiago

Santiago pu huá'ateujte'e

¹ Inee Santiago, i nej tí'ivaire'e í Dios jemi, neajta ne'íjna í tavástar'a'a jemi, a'íjna í Jesús ti ajta Cirístu'u pú'een, ayée nu ne'íjna jetze tejá'amuateujte'e, mi sej huá'a jetze ajtém'e'ecan a'ímej í teitejra'a í mej huá'a jetze airaújnejjte a'ímej í huá'avaujsimua'aci'i í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, seajta mi ti Dios amuaaré'e'itixi a'u ti na'a sej chuéjra'a japua.

Jíme'en í ja'ati ti xaa té'atzaahuate'e, ti ajta naa tirú'umua'aree

² Ti pua'a ayén tejamuáaci'ti tíj na'a a'íjna í sej jín á'aviicua'ire'e, setá'aj siyen tiú'umua'ati ti xí'epi'in 'een, setá'aj seajta se'íjna jín hu-ataújtemua'ave'en.

³ Ayee xu huárini, a'iné xu'uri ramua'aree ti pua'a ayén a'íjna jín amuáaruuren ti ij Dios ayén amuaatéeseij ti pua'a siyen rá'astijre'e nusu secaí, a'íí pu ajta ayén á'amuaruuren sej si te'utáviicua'i. ⁴ Setá'aj seajta siyen r'íí ráaruuren sej si nain jín te'utáviicua'i, a'iné set'íj siyen se'íjna jín huarín, ayée xu nain jín araúrastejsin í Dios jemi, seajta siyen runaíjmire'en. Capu tí'iti tejamua'utéturaate'esin.

⁵ Ti pua'a rá'aturaate'e sejí ti ij naa tirú'umua'areere a'ij ti ye'í huárini, ché'e a'íin ayén raatáhuavii í Dios. Ajta a'íin Dios, ayée pu a'íjna jín raatá'asin, a'iné a'íí pu ruxí'evi'ira'a jín jeíhua huápi'i tihua'atá'aca í ruteítestemua'a. Ajta, a'íí pu caí hua'ajteá'axi'isin.

⁶ Mi ajta, ché'e a'íin í ja'ati ayén a'íjna tiraatáhuavii a'íjna jíme'e ti ayén tí'ayajna ti xaa té'atzaahuate'e, icu. Ché'e a'íin caí a'ij mé'e tejé'eti'ititán, a'iné a'íjna í ja'ati ti xaa a'ij pu pua'a na'a tirá'amitiejte'e, ayée pu che'atá na'a 'een tíj ajta 'een í jaj ti aujruuréjvee í eeca jíme'e.

⁷⁻⁸ Capu a'atzu xí'epi'in mé teuúmua'aree a'íjna í ja'ati a'íjna jíme'e ti hua'apuaca jín á'ujca'ane ti ij ayén huárini. Capu a'atzu ayén tirá'amitiejte'e a'ij ti huárini tí'itij jíme'e. Ajta ja'ati ti ayén 'een, capu a'atzu ra'ancuré'asin í tavástar'a'a jemi.

⁹ Ajta a'íin í ta'ihuaara'a ti caí a'ij tí'ijviicua'i, ché'e a'íin a'íjna jín hu-ataújtemua'ave'en a'íjna jíme'e ti Dios ayén jeíhua huápi'i r'íí tiraatá'asin.

A'íí pu tiu'utépu'ajte a'íjna ti chíjteaani tí'ijcha'íí

¹⁰ Ajta a'íin í ta'ihuaara'a ti ajta chíjteaani pú'een, ché'e a'íin ayén r'íí tiratá'acare'en í Dios a'íjna jíme'e ti ayén tiráaci'ti a'íjna ti raatatévil'iraste'esin. A'íí pu xaa ayén che'atá na'a tiu'utépu'a'ari tíj ajta a'íjna í xuuxu'u ti tu'upi jetze xuta'a.

¹¹ Jee xaa, tí'ij u e'íjnén í xicaj, a'íí pu 'i a'íin tu'upi ayén huatéhuasin í xicaj jíme'e. Ajta a'íin xuuxu'ura'an, a'íí pu cávatzijsin. Ayee pu 'i tiu'utépu'a'ari í ti jín naa seijre'eca'a. Ayee pu che'atá na'a tí'ijruuren a'íjna í chíjteaani. A'íí pu á'apua'aren nain jíme'e ti jeíhua huápi'i tí'ijcha'ííca'a.

Ti pua'a tí'iti ayén ca'aníjra'a tí'itá'acare'en tí ja'ati a'ij pua'a huárini í Dios jemi

¹² R'íí pu tiraatá'aca a'íjna í ja'ati ti pua'a ayén rá'aviicua'i a'íjna ti ca'aníjra'a ratá'aca ti ayén huárini ti a'ij pua'a een í Dios jemi, a'iné tí'ij ari ayén te'utáviicua'i a'íjna ti jín raatamuári'eriste, Dios pu ayén

tiraatá'asin a'íjna ti ayén raamuá'iti, ti ayén ruurican huateáturan a'u ti Dios é'eseijre'e tíj na'a rusén jime'e. Ayee pu a'íjna jín te'ataújratziiri'í í Dios ti ayén hua'utá'asin najmí'lica a'ímej í mej miyen raxí'eve'e me'íjna í Dios.

¹³ Tí pua'a ayén ca'aníjra'a tiraatá'aca seíj í ja'ati ti ayén ráaruuren a'íjna ti a'ij pua'a een í Dios jemi, ché'e caí a'ín ayén tiu'utaxáj yee Dios pu ayén ca'aníjra'a raatá'aca t'íj ayén huárini a'íné capu rí'irí ti Dios ayén ca'aníjra'a raatá'an ti i a'ín ja'ati ayén a'ij pua'a huárini. Jee xaa ne'u, capu ajta a'atzu rí'irí ti ja'ati ayén ca'aníjra'a raatá'an í Dios t'íj a'ín Dios ayén huárini a'íjna ti a'ij pua'a een. Ajta a'ín í Dios, capu ja'anáj ayén ca'aníjra'a tiraatá'aca í ja'ati t'íj a'ín ja'ati ayén huárini a'íjna ti a'ij pua'a een.

¹⁴ Mí ajta, ti pua'a ayén ca'aníjra'a raatá'an í ja'ati ti ayén huárini a'íjna ti a'ij pua'a een í Dios jemi, ayée pu xaa a'íjna jetze á'ujca'ane a'íjna jetze í ruxí'eví'ira'a ti jetzen airáninei í tzajta'an. A'í pu a'íjna jín á'ujca'ane ti ayén tirá'amítiejte'e ti naa seijre'e a'íjna í ti'iti ti a'ij pua'a een. ¹⁵ Jíme'en pu'u ayén raaxí'epí'intare ti ayén huárini, aj pu 'i ayén auteáturaasin í Dios jemi. Ajta, ti pua'a ari huataújnajmire'en a'íjna ti a'ij pua'a een í Dios jemi, aj pu 'i mí'ini a'íjna í ja'ati ti a'ut'é'itzee í Dios jemi.

¹⁶ Ne'ihuaamua'a, mí nej jeíhua huápí'í já'amuaxe'eve'e, caxu huataúra'an ti ja'ati ti'iti jín amuaacuanamuan. ¹⁷ Tíj na'a ti xí'epí'in 'een, ti ajta caí ti'iti jín á'atura ti ayén rí'í tejamuáaci'iti ja'anáj ti na'a, a'úu pu é'eme'ecan u ta japua, a'íjna jemi í tej rájya'upua, a'íjna ti nain tiú'utaahuaca'a a'íjna ti ayén tí'itatzave'e ti júte'e é'eseijre'e. Mí ajta, a'íjna jemi, ja'anáj ti na'a pu ayén che'atá na'a tí'iseijre'e itejmí jemi. Capu a'atzu seicié ruruurejca, capu ajta ayén ráaruurejsin t'íj ayén huatética'are itejmí jemi.

¹⁸ Ruxí'eví'ira'a pu jín, ayén taatá'a tej tiyen huataseijre'en í chaanaca japua a'íjna jime'e ti téjmi jemi raateájtuaa í runiuuca ti tzáahuati'ira'a jín seijre'e. Ayee pu 'een jín huaríj tej ti tiyen che'atá tena'a éeni'ici'e seijre'e tá'ara'ani tíj ajta a'íjna ti amuacaícan jín huataseijre í eloote í mej majta ratatú'irihua'a mú á'aye'í í Dios jemi.

A'íme í mej rá'astijre'e í niuucari

¹⁹⁻²⁰ A'íj pu jín, setá'aj siyen ráamua'aree a'ij sej ye'í huárini, ne'ihuaamua'a, mí nej já'amuaxe'eve'e. Rí'í xu'u, sej si ráanamua temua'a naa. Mí seajta, caxu ca'anacan tihua'utá'ixaate'esin í teite. Caxu seajta ca'anacan huataníniu'ucacu, a'íné capu rí'irí ti ja'ati ayén ráaruuren a'íjna ti xí'epí'in 'een í Dios jemi ti pua'a ayén niu'ucara'a jín ti'itiújcha'íi. ²¹ A'íj pu jín, setá'aj siyen raatapuá'ajta nain jime'e ti a'ij pua'a een, ti ajta xána'avisí'í seijre'e. Mí seajta mú'een, setá'aj siyen ruxieemíjte'e ra'ancuré'an se'íjna í niuucari ti mú'ejmí jemi huatétuúhuaca'a, ti ajta jín Dios ayén raayí'iti ti amua'irájtuaani.

²² Seajta mú'een, caxu siyen sena'a ranamuajra a'ij ti ti'ixa í niuucari sino seajta siyen huárini a'ij ti tejá'amua'itíi. Na'ari caí, ayée xu rucuanamuáa xá'aju'un rujímua'a sena'a. ²³ Ayee pu 'een a'íjna í ja'ati ti caí ayén rici a'ij ti ti'ixa í niuucari sino ayée na'a ruseíj ranamuajra. Ayee pu 'een tíj a'íjna í ja'ati ti ruciéenime'e seíj í 'ájte'ehua jetze. ²⁴ Jíme'en pu'u ruseíj, aj pu í tichesin, ajta á'iyen yá'uhua'axíjsin a'ij ti seijre'eca'a í ciéenime'ara'an.

²⁵ Ajta a'ín ti temua'a naa tirá'aseij a'íjna í niuucari ti jín Dios tí'íajta, ti ajta caí ti'iti jín á'atura, ti ajta Dios jín ru'irájtuaani, ayée pu Dios rí'í

tiraatá'asin ti pua'a a'ñin pu'éene'e a'ame seij ti ayén rí'i ti'itíujcha'ñ a'ij ti a'ñin niuucari ti'ixa. Na'ari caí ti pua'a a'ñi na'a pu'éene'e a'ame seij ti ayé na'a ranamujra, ajta ca'anacan yá'uhua'axin, capu rí'éene'en huateáturaasin í Dios jemi.

²⁶ Ti pua'a ja'ati ayén tiú'ujxajta í ru tzajta'a yee ti temua'a naa tirá'astijre'e í ruye'irá, ajta ti pua'a a'ñin ja'ati caí raatapuá'ajta ti a'ij pua'a tihuá'axajta í ruxí'ej teite, a'ñi pu ayén rucuanamua í ru tzajta'a. Capu ti'iti vaire'e a'ñina í ye'irájra'an a'ñina í ja'ati.

²⁷ Ayeé mú rici a'ñime í mej miyen ra'ará'astijre'e í ye'irá ti rí'éene'en jín seijre'e í Dios jemi, ti ajta caí ti'itij jín á'atura jemin í tej rájya'upua. Miché'e ayéé mena'a rijca: mej mi miyen huá'umuaare a'ñime í mej ti'iti jín rajpuajtzi me'ñina jime'e í mej xí'ejcanta muá'araa nusu mej antiújseijtareca'a; mej mi majta ahuaújcu'uven, mej mi caí huaújxana'acira'aten a'ñime jamuan í mej chaanaca japua huachéjme.

2

Mej mi caí a'ij pua'a huajá'useijra í ruxí'ej teite

¹ Ne'ihuaamua'a, a'liné mú'een xu rá'astijre'e í tavástar'a, a'ñina í Jesús ti ajta Ciriístu'u pú'een, ti ajta nain jín antiújmua'aree í Dios jemi, a'ñi pu jín, setá'aj siyen ruxí'ej sena'a huajá'useijra naíjmi'ica í teite. Capu amín a'ij, ti pua'a seij chíjteaani pú'een nusu caí.

² Tiché'e tiyen tiraataxáj yee hua'apua mú me'uun a'uteáruti a'u sej e'etiújse'iri. Ajta í seij, ayéé pu aniira ucárujte'e, ajta naa éene'e ti'itechéé. Ajta í seij, a'ñi pu caí a'ij tí'ijviicua'i, ajta ayén mí'ime'ecan ucachéé.

³ Seajta mú'een, ayéé xu temua'a naa ra'ancuré'evi'itin se'ñina ti naa éene'e ti'itéchen, seajta siyen tiraata'ixaate'en tijín: "Ííye'e jí, patá'aj yé a'ujyeíjxi'in a'u ti jaítze'e á'ujxe'eve'e." Ajta, jíme'en a'ñina ti ayén mí'ime'ecan ucáachen, siyen che'e na'a xu'u tiraata'ixaate'en tijín: "Patá'aj mé huatéveeca nusu yé a'ujyeíjxi'i yé ne'ñcata'a."

⁴ Ti pua'a siyen rijca, ¿ni qui siyen ruxí'ej sena'a tihuá'useijra í ruxí'ej teite? ¿Ni qui secá siyen ruruure matíj a'ñime í mej a'ij pua'a mé titeumuámua'aree, í mej majta huá'axijte'e í ruxí'ej teite? Ayej xaa ne'u ti'ayajna. Ti pua'a siyen caí ruxí'ej sena'a tihuá'useijra í ruxí'ej teite, ayéé xu ruruure matíj a'ñime.

⁵ Casi'i, xáanamujri'i, ne'ihuaamua'a. Dios pu ayén hua'avé'ejajpuaxi a'ñime í mej caí a'ij tí'ijviicua'i a'ñimej tzajta'a í mej yen japuan huachéjme í chaanaca japua, mej mi jeíhua huápi'i tí'ijcha'ñica í Dios jemi me'ñina jime'e mej té'atzaahuaté'e, ti ij ajta ayén tihuá'uci'iti mej jamuan tiu'uta'aíjta tíj na'a Dios ari a'ñina jín te'ataújratziiri'i huá'a jemi í mej raxí'eve'e.

⁶ Mí seajta mú'een, xu'uri raatéxiehuataca'a se'ñina ti caí a'ij tí'ijviicua'i. Majta a'ñime í mej chíjteaani pú'een, a'ñi mú a'ñin pú'een í mej puajtzi amuaatá'aca. Majta miyen amuá'avi'itijcica huá'a jemi í mej tí'ixi'epi'intare'e. ⁷ A'ñi mú majta a'ij pua'a tí'ijxa me'ñina í niuucajtze'en sej jín siyen ánte'arua, í sej seajta rí'i tiratá'aca.

⁸ Xí'epi'in xu rici ti pua'a siyen tzáahuati'ira'a jín ra'ará'astijre'en se'ñina í niuucari ti jín Dios tí'ajta ti ayén jíme'en tí'ixa í niuucari jetze tijín: "Patá'aj piyen raxí'eve'e í axí'ej tevi patíj asej tí'axe'leve'e." ⁹ Mí ajta, ti pua'a secá siyen ruxí'ej sena'a tihuá'useijra í teite, ayéé xu seri

auteájturaa í Dios jemi. Ajta a'ín í niuucari ti jín Dios tí'ajta, ayée pu ari ayén ama'uxijte a'íjna jime'e sej caí rá'aste se'íjna í niuucari.

¹⁰ Ayee pu'u na'a, a'iné ti pua'a ja'ati ayén nain jín te'ará'aste a'íjna í niuucari mej jín tí'ajta, ajta ti pua'a ayén se'í jín auteájturaa í niuucari jemi, ayée mú rá'axijte'e ti nain jín auteájturaa. ¹¹ A'iné a'ín ti ayén raataxájtaca'a tijín: “Capej tí'axana'acira'ate”, a'í pu ajta ayén raataxájtaca'a tijín: “Capej tí'itecui'ica.” A'íj pu jín, ti pua'a piyen caí tí'ihuá'axana'acira'aten, mi pajta piyen xaa tiu'ujé'ica, a'íj pej jín peri auteájturaa a'íjna jemi í niuucari í mej jín tí'ajta.

¹² A'íj pu jín, setá'aj siyen tí'ixajta, sea'ja siyen rí'í ti'tiú'jcha'íi a'íj ti tiraavijte'e a'íjna jime'e ti Dios ayén a'íjna jín amuá'axijte'en a'íjna jemi í niuucari ti jín amua'irájtuaani. ¹³ Jee xaa ne'u, ti pua'a ja'ati caí ayén huá'acu'uve í ruxí'ej teite, capu Dios ayén rá'ancu'uvaxí'isin a'íjna xicáara'an ti jetzen tité'axijte'en. Na'ari caí, ti pua'a ja'ati ayén huá'acu'uve í ruxí'ej teite, Dios pu rí'í tiraatá'asin a'íjna xicáara'an jetze.

A'íjna ti jín ja'ati té'atzaahuat'e, ajta ti jín rí'í ti'tiú'jcha'íi

¹⁴ Ne'ihuaamua'a, ¿a'iné ti'ti jín tiratéva'iri se'í í ja'ati ti pua'a ayén na'a tí'ixajta yee ti té'atzaahuat'e, ajta caí ayén ti'ti jín rí'jca í mej jín ramua'aree ti ayén ti'ayajna ti a'ín ja'ati té'atzaahuat'e? ¿Ni rí'í'iri ti a'ín ayén ru'irájtuaani ti ayén na'a té'atzaahuat'e? Capu xaa ne'u.

¹⁵⁻¹⁶ Tiché'e tiyen tiraataxá'j yee ti ja'ati ayén huárini ti a'amua jetze ajtéme'ecan. Capu amín a'íj, ti pua'a teáata'a pírici, na'ari 'íita'a. A'í pu ayén caí ti'ti'échen, ajta caí ti'ti tí'cha'íi ti ráacua'ani tíj na'a se'í xicaj jetze. Ajta a'ín ja'ati ayén á a'ire'enen se'í jemi ti ajta mú'ejmi jetze ajtéme'ecan. Aj pu 'i ayén tiraata'ixaate'en a'íjna ti tirá'aturaate'e. Ajta a'íjna í ja'ati, ayée na'a tiraata'ixaate'en yee “Aricu, ché'e rí'í mu'u timuajé'evaire'e.” Ajta caí ti'ti raatá'an ti jín huaté'ujvair'e'en. ¿A'iné na'aqui té'eme a'íjna jemi ti caí ti'ti tihua'utá'a, a'íjna í ja'ati ti ayée na'a té'atzaahuat'e? ¿Ni qui temua'a naa? Capu a'atzu xaa ne'u.

¹⁷ A'íj pu jín, ti pua'a ja'ati ayée na'a té'atzaahuat'e, ajta caí ti'ti jín ayén rici ti jín raatase'írate'esin yee ayej ti'ayajna ti a'ín ja'ati té'atzaahuat'e, capu a'atzu a'íj ti'ti'éva'iri.

¹⁸ Mi ajta, ja'ati pu ayén tiu'utaxá'ja tijín: “Se'íj pu ayée na'a té'atzaahuat'e, ajta í se'íj, a'í pu ayén ti'ti jín ti xí'epi'ín 'éen rici.” Mi neajta inee, ayée nu tí'imua'ixaate'e yee patá'aj naatase'írate'en í pej jín té'atzaahuat'e pej caí piyen ti'ti ti xí'epi'ín 'een jín tí'iruure.

Mi neajta inee, ayée nu timuaatase'írate'esin ti ayén ti'ayajna nej té'atzaahuat'e ne'íjna jime'e í nej ti'ti jín niyen rici ti xí'epi'ín 'een.

¹⁹ Ayee pepu'u té'atzaahuat'e ti se'íj na'a pú'een í Dios. Xí'epi'ín pej rici. Ayee mú che'atá mena'a té'atzaahuat'e a'íime í tiyáaru'use, majta ruvivé. ²⁰ Mi pej caí rí'í mé teuúmua'aree, ¿ni tzaa piyen raxí'eve'e nej niyen temua'a naa timuaatase'írate'en ti caí ti'ti a'íj ti'ti'éva'iri ti pua'a ja'ati ayée na'a té'atzaahuat'e, ajta caí ti'ti jín ayén rici ti xí'epi'ín 'een?

²¹ A'íjna í tayá'upuaci'í a'íjna í Abraham teecan, urarí'ene'acan pu jín huaté'ajturaa í Dios jemi a'íjna jime'e ti raatámua'í'ivajtaca'a í ruyau'j tetej japua, a'íjna í Isaac. ¿Ni caí ayén ti'ayajna? Jee xaa ne'u. ²² A'íj pu jín, ayée tu ramua'aree ti a'íjna a'íj ti huarí'j, ayée pu jamuan ti'ti'éva'iri a'íjna ti ajta té'atzaahuat'e. Ajta, ayée pu raana'íjmi're ti té'atzaahuat'e'eca'a a'íjna í Abraham a'íjna jime'e a'íj ti huarí'j. ²³ Ti'íquí ayén araúraste a'íjna ti ayén

té'eyu'usil'i í yu'uxari jetze tíjín: “Abraham pu rá'antzaahua a'íjna í Dios, ajta ayée pu tiraaxí'epi'intari'iriri'í ti a'íin ayén rí'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi.” Matí'ij mi miyen raatamuá'a tíjín: “Ti amiigura'an pú'een í Dios.”

²⁴ A'íj pu jín, ayée pu ámitieere'e ti seij ayén rí'éene'ecán jín huateáturaasin í Dios jemi a'íjna jime'e a'íj ti ajta ríci, capu a'íi na'a jín ti té'atzaahuat'e. ²⁵ Ayee pu che'atá na'a tiráaruu a'íjna í Rahab teecan, a'íjna í 'íita'a ti ramuá'íticijca í tumín í rutevij jime'e. Tí'ij a'íin ayén rí'íi hua'ancuré'evi'íiti a'ímej í mej rá'eeve'eca'a, aj pu 'i seij jetze í juye hua'uta'íteca'a. Tí'ij ayén a'íjna jín huaríj, aj pu 'i ayén urarí'ene'acan jín huateájturaa í Dios jemi. ²⁶ A'íné, capu rí'irí ti ja'ati ruuri á'ara'ani ti pua'a caí uráxiejniu'uca, ayée pu che'atá na'a caí tí'ítij vaire'e ti pua'a ja'ati ayée na'a té'atzaahuat'e, ajta caí tí'íiti a'íj ruure ti xí'epi'in 'een.

3

A'ij ti tí'ítij jín tí'ivaire'e neanureá'ara'an í seij

¹ Setá'aj caí siyen huataúra'an sej mu'íiti se'íjna jín te'enteároute se'íjna jime'e sej tihua'amua'atée í seica a'íné xu'uri ramua'aree ti jaítze'e ca'anín jín tá'axijte'en í Dios itejmi, i tej tiyen tí'imua'ata ti caí ayén tíhuá'axijte'en a'ímej í mej caí miyen tí'imua'ata.

² Jee xaa, naími'íi tu tiyen tí'ítij jín tite'uté'ítze'ara. Ajta ti pua'a ja'ati caí ayén tí'íiti jín até'ítze'ara'an a'íjna jime'e a'íj ti a'íin tí'ixa, ayée tu tí'íjmua'aree ti a'íin pú'een ti rí'éene'ecán jín seijre'e, ajta ti a'íin raayí'íiti ti ayén á'ujcu'úven í rutevij jime'e tí'íj caí tí'ítij jín auteáturan.

³ Casi'íi, ayée tu hua'ancárujti'íiraca huá'atene'en í cahuaayu'u te'íjna í xaachín mej mi ta'ará'astijre'en. A'íj tu jín, te'íjna jín tiyen hua'aré'eca'ani. ⁴ Ajta a'íjna í baarcu, ti ajta temua'a tí'íve'ée. A'íi pu eeca ayén ráatajchi ca'anín jime'e. Mi ajta, a'íjna jín í ciyej ti jaata'a atéjvee, ayée pu tí'ívaire'e ti ij a'íin í ti ramuarí'e ayén raajájsime'en í baarcu a'u ti a'íin ayén yé'exe'eve'e.

⁵ Ayee pu che'atá na'a cílieene'en seijre'e í ta jetze a'íjna í taneanúj. Mi ajta, ayée pu á'ujca'ane ti ve'ecán jín ahuaújtzaahuat'e'en. Teajta iteen, temua'a tu teri tiyen ramua'aree ti ayén rí'irí ti taij ti cíj na'a teájtaani, ayée pu ve'ecán jín tiu'uré'ataasin.

⁶ Jee xaa ne'u, ayée pu che'atá na'a seijre'e í taneanúj tíj taij. Ayee pu ajta seijre'e tíj na'a ti a'íj pua'a een í mej jín a'íj pua'a títetíjcha'íi a'íime í mej yen japuan huachéjme í chaanaca japua. A'íi pu tajá'ujípua tíj na'a í ta jetze. A'íjna ti a'íj pua'a een ti jetzen 'aíjninei í taneanúj, a'íi pu ca'aníjra'a ratá'aca í tiyaaru'u ti ayén huárini. A'íi pu ajta a'íjna jín ayén ca'aníjra'a hua'atá'aca mej mi miyen runiú'ucara'a jín a'íj pua'a tí'íteseijre'e matíj mena'a pua'amé miyen yen japuan huachéjme íiyen chaanaca japua.

⁷ Jee xaa ne'u, ayée mú tiraayí'íiti í teite mej hua'umuá'acante'en matíj mena'a pua'amé yen seijre'e a'ímej í tí'itén mej íiyen xuaa, majta í mej rá'ara'ive, majta í mej sínuurive á chuaata'a, majta í mej jaata'a á'axuaa. Mu'uri miyen tihua'umuá'acaante naíjmi'íca.

⁸ Mi ajta, capu ja'ati ayén raayí'íiti ti ruseíj ayén raamuá'acante'en í runeanuuj. Ayee pu 'een a'íjna í neanuri tíj a'íjna ti a'íj pua'a een, ti caí ja'anáj tí'ítij jín té'astijre'e. Ajta a'íin ti jetzen 'aíjninei, ayée pu che'atá na'a 'een tíj huá'ave'eri ti tiu'ujé'íca.

⁹ A'íj tu jín taneanúj tiyen r'íi jín tiratá'aca te'íjna í tavástará'a, te'íjna í tej teajta rájya'upua. Teajta te'íjna jín tiyen a'íj pua'a tihuá'axa te'ímej í teteca í ti Dios ayén huá'utaahuaca'a miyen seíre'e tíj í tévira'an. ¹⁰ Ajta, ayée pu tí'irineca tej a'íj tena'a jín í taneanúj tiyen r'íi tí'itá'aca, teajta tiyen te'íjna jín a'íj pua'a tí'ixa. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, ne'ihuaamua'a, tí caí ayén tiraavíjte'e.

¹¹ Niché'e seíj jín niyen tejámuaatá'ixaate'en. Jíme'en a'íjna a'u tí e'ejaíjxa, ¿ni qui rí'irí tí a'uun miijmu ayén ajnéen a'íjna í jaj tí rumua'atí jamuan í jaj tí antzíjvi'i? Capu a'atzu xaa ne'u.

¹² Ne'ihuaamua'a, ayée pu che'atá na'a 'een a'íjna jime'e í huaréj, a'iné capu rí'irí tí a'íjna jetze ayén huatáca'an a'íjna í aceituuna. Ajta a'íjna jetze í uuva, capu rí'irí tí ayén jetzen huatáca'an a'íjna í huaréj. A'íj pu jín, ayén che'atá na'a caí rí'irí tí jaj tí rumua'atí a'uun ajnéen a'u tí e'ejaíjxa, tí ajta jetzen ajnéen a'íjna í jaj ta'antzíjvi'i.

Mua'atzíra'a tí júte'e é'eme'ecan

¹³ Tí pua'a ja'atí mú'ejmi jemi seijre'e tí r'íi mé teuúmua'aree, tí ajta yaú'ítie temua'a naa, ché'e a'íin ayén a'íjna jín tejamuaataseíjrate'en a'íjna jime'e tí r'íi tí'itíújcha'íica'a, tí ajta ayén ruseijrata tí caí ve'ecán jín antiújmua'aree. Ayee xu se'íjna jín ramua'aree tí a'íin ja'atí tzáahuatí'ira'a jín r'íi mé teuúmua'aree.

¹⁴ Mí seajta mú'een, tí pua'a siyen huápi'i chueere'e í ru tzajta'a, ajta tí pua'a siyen ca'anín jín tí'itese'eca'a sej siyen ra'antimuá'itín a'íj sej tí'íjxe'leve'e í ru tzajta'a, caxu siyen se'íjna jín á'ujtzaahuat'e. Caxu seajta tí'ihua'ita, se'íjna jime'e a'íj sej ríci. ¹⁵ Tíj na'a tí ayén 'een, capu ayén tiraavíjte'e. Capu ajta a'uun a'uvé'emej u ta japua Dios tí é'eseijre'e sino yen pu chaanaca japua huataseíjre. A'uu pu eiráninei huá'a mua'atzíra'a jetze a'íime í mej rujímua'a mena'a a'íj tirájteuve a'íj mej ríci.

Jee xaa ne'u, tiyaaru'u pu ayén ca'aníjra'a hua'atá'aca mej mí miyen huárini. ¹⁶ A'u tí na'a mej miyen chueere'e, ajta a'u tí na'a mej miyen ca'anín jín tí'itese'e mej mí miyen ra'antimuá'itín a'íj mej tí'íjxe'leve'e, a'úu mú miyen ché'e mena'a a'íj pua'a tí'itíújcha'íi muá'aye'i, majta miyen rá'astijre'e tí'ití tí na'a tí a'íj pua'a een.

¹⁷ Ajta a'íin mua'atzíra'a tí a'uun a'uvé'emej u ta japua Dios tí é'eseijre'e, ayée pu ca'aníjra'a hua'atá'aca mej miyen rí'éene'ecán jín seíre'e muá'ara'ani, mej mí majta temua'a naa tíú'uríhuamua'atan, majta ruxí'evi'ira'a jín miyen r'íi tí'iteseijre'e. A'íin pu ajta ayén ca'aníjra'a hua'atá'aca mej mí huá'astijre'e a'íimej í mej tihuá'ajte'e, mej mí majta ruxí'evi'ira'a jín huá'ancu'uvajxi'ín í ruxí'ej teite. Nain mú jín miyen ríci tí'itíj jime'e tí r'íi tí'iseijre'e. Tí pua'a miyen tí'itíj jín te'ataújratzii, ayée pu té'eme mej miyen huárini. Camu tí'ihua'itaca.

¹⁸ Ajta a'íime í mej miyen rahuahuau a'íj mej huárini mej mí hua'utéjpu'ajte'en í ruxí'ej teite mej mí caí ché'e miyen runé'usi'ite'e, ayée mú tíu'utátuure'esin í Dios jemi a'íjna tí rí'éene'ecán jín seijre'e í jemin me'íjna jime'e mej ruxí'evi'ira'a jín r'íi tí'itíújcha'íica'a, majta ca'aníjra'a hua'atá'aca í seica mej mí miyen che'atá mena'a huárini.

4

A'iné 'éen jime'e maújne'usi'ite'e í teite

¹ Ayee pu tí'irineca mú'ejmi tzajta'a. Xu'uri já'ita'a a'utac'íca, seajta runé'usi'ite'e. ¿A'uné jetze e'iraaye'i a'íjna ti ca'aníjra'a amuatá'aca sej si siyen rici? ¿Ni caí a'uun e'iraaye'i í a'amua tzajta'a? Jee xaa ne'u, a'íi pu pírici í á'amua'atziira'a ti ayén ca'aníjra'a amuatá'aca sej runé'usi'ite'e.

² Ayee xu rax'íeve'e sej jeíhua tí'ijcha'íica. Mi seajta caí, caxu siyen tí'ijcha'íi. A'íj xu jín siyen tí'itecuí'ica. Seajta jeíhua huápi'í tí'inecua'atze. Mi seajta mú'een, caxu siyen rá'acu'uvijre'e. A'íj xu jín siyen autéjhuíca sej runé'usi'ite'en, seajta rújaaxiejvi'í. Ayee xu 'een jín secaí tí'ijcha'íi se'íjna jime'e sej caí siyen rahuauhuau í Dios jemi.

³ Na'ari caí, ti pua'a siyen raatáhuavii, capu ayén tejamuaatá'aca a'íjna jime'e sej caí siyen jé'iyecan jín raatáhuaviiri'í, a'iné ayée xu éeni'ici'e rax'íeve'eca'a sej si ché'e sena'a raaxíjte'en a'ij ti tejamua'ámitiejte'eca'a, sej si se'íjna jín huataújtemua'ave'en.

⁴ Mi sej siyen ruxána'acire'e, ¿ni tzaa secaí siyen ramua'aree a'ij ti seijre'e í Dios jemi? Ti pua'a ja'ati ayén hua'ajtéjaahuat'e'en a'ímej í mej íyen chaanaca japua huachéjme, ti pua'a ayén che'atá na'a huárini a'ij mej tí'ijri'ire, a'íi pu ajta ayén éeni'ici'e huateáturan í Dios jemi ti sej ti rájcha'íire'e. A'íj pu jín, ti pua'a ja'ati ayén rax'íeve'e ti hua'ajtéjaahuat'e'en temua'a naa a'ímej í mej íyen seijre'e í chaanaca japua, a'íi pu ajta ayén éene'e a'ame tíj sej ti rájcha'íire'e í Dios.

⁵ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna. Na'ari caí, capu ti'ti jín a'ij huataújmua'a a'íjna í niuucari ti ari á'ayu'usi'í, ayén tíjín: “Jé'ecan pu chueere'e a'íjna jemi í xiéjniu'ucare'ara'an ti ayén raateájtuaa itejmi tzajta'a.”

⁶ Mi ajta a'íin Dios, ayée pu jaítze'e r'íi titatá'aca tej ti tiyen ra'ará'astijre'en. A'íj pu jín, ayén té'eyu'usi'í tíjín: “Dios pu ayén huá'ajcha'íire'e a'ímej í mej á'ujtzaahuat'e'e. Mi ajta, a'íi pu r'íi tíhua'atá'aca a'ímej í mej ruxieemíjte'e í jemin.”

⁷ A'íj pu jín, setá'aj siyen ra'ará'astijre'en í Dios. Setá'aj seajta rájcha'íire'e se'íjna í tiyaaru'u. Ti pua'a siyen huárini, aj pu xaa tíchesin mú'ejmi jemi. ⁸ Setá'aj ajteáxíire vejli'í í Dios jemi. Ti pua'a siyen huárini, aj pu 'i Dios ajta huateáturaasin vejli'í mú'ejmi jemi. Setá'aj caí ché'e tí'ti jín a'ij ríjca ti a'ij pua'a seijre'e, mi sej até'itze'ara í Dios jemi. Seajta, setá'aj raatátuiire'en í á'amua'axiejni'u'uca í Dios jemi ti ij a'íin ayén huateúra'ate'en mú'ejmi, mi sej siyen ruseijrata sej nu'u caí tí'ti jín até'itze'ara í Dios jemi.

⁹ Setá'aj a'ij pua'a te'utaújmua'ati se'íjna jime'e í sej jín auteájturaa í Dios jemi, setá'aj seajta huataújxiemiste'en, seajta huaújyeinixi'ín. Setá'aj caí ché'e siyen tí'ti jín na'anaa sino setá'aj siyen huataújxiemiste'en se'íjna jime'e a'ij sej sejm'íi ríjcaa. Setá'aj seajta caí ché'e huá'a jemi rutémua'ave'e sino ché'e ayén a'ij pua'a amuaatá'asti. ¹⁰ Setá'aj siyen ruyeine setira'ará'astijre'en í tavástara'a jemi. Ti pua'a siyen huárini, aj pu 'i r'íi tejámuaatétuaasin.

Tej nu'u caí rá'axijte'e í ta'ihuaara'a

¹¹ Caxu a'ij pua'a tiú'ujxajta sej seajta sej, ne'ihuaamua'a, a'iné ti pua'a ja'ati ayén a'ij pua'a tí'ijxajta í ru'ihuaara'a, na'ari ayén rá'axijte'e, a'íi pu ajta a'ij pua'a tí'ijxa a'íjna í yu'uxari í mej jín tí'ajta. A'íi pu ajta ayén rusej raax'íepi'intare ti caí ché'e tí'ti vaire'e a'íjna í niuucari. Seajta mú'een, ti pua'a siyen rujámua'a sena'a raax'íepi'intare'en ti caí ché'e

ti'iti vaire'e í niuucari í mej jín tí'ajta, caxu ché'e siyen rá'astijre'e a'ij ti tiraavíjte'e sino xu'uri siyen huaújruu tíj a'íime í mej tí'ixi'epi'intare'e.

¹² Mi ajta, sej pu'u a'íin pú'een ti ayén raateájtuaa a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta. Ajta, a'li pu a'íin pú'een ti ajta sej na'a ayén tí'ixi'epi'intare'e. A'íi pu'u na'a raayí'iti ti amua'irájtuaani, ajta ayén che'atá na'a, a'íi pu'u na'a raayí'iti ti amua'antipua'ajte'en. Ti pua'a ayén, ¿aliné 'een jín piyen tí'imua'atze pej pe'íjna jín anti'amua'aree pe'íjna jime'e pej piyen rá'axijte'e í a'ihuáara'a?

Tej nu'u caí ramua'aree a'ij ti te'emé'e a'ame

¹³ Rí'i xu'u mú'een, mi sej siyen tí'ixaxa'a tíjín sej nu'u se'uun á'uju'u xá'aju'un íjii nusu ruijmua'a já'ahua'a chajta'a jetze, sej nu'u se'uun siyen á'ateeri a'achú cumu sej nine'ira'a sej ti'itij jín teja'umuári'en sej si se'íjna jín tumin huamuá'itín. ¹⁴ Ayee xu tí'ixaxa'a a'ij sej huárini.

Mi seajta mú'een, caxu ramua'aree a'ij ti té'eme ruijmua'a, ti pua'a seuj ruuri xá'aju'un nusu secaí. Ayee xu 'een tíj a'íjna píxcaari ti a'atzu a'ateevi'i huatasej're'esin, ajta á'iyen a'upuá'arixi'ísín. ¹⁵ A'íj pu jín ayén tiraavíjte'e sej siyen tiu'utaxáj yee ti pua'a nu'u a'íin tavástar'a ayén amuatá'acare'en, sej siyen ruuri huateáturaasin, aj xu si seajta siyen huárini ti'iti jime'e nusu í sej jime'e.

¹⁶ Mi seajta mú'een, caxu siyen tí'ixaxa'a sino ayée xu á'ujtzaahuat'e se'íjna jime'e a'ij sej ruijmua'a sena'a a'ij tirájteu. A'íjna í sej jín á'ujtzaahuat'e, tíj na'a pua'amé ti ayén 'een, ayée pu a'ij pua'a seijre'e í Dios jemi. ¹⁷ Ajta, ja'ati ti na'a ti ayén rú'umua'aree a'ij ti tiraavíjte'e ti ayén huárini ti'iti jime'e, a'íi pu auteáturaasin í Dios jemi ti pua'a caí ayén huárini.

5

Miché'e nu'u r'íi tiráanamua a'íime í mej chíjteaani pú'een

¹ Rí'i xu'u mú'een, mi sej chíjteaani pú'een. Setá'aj huaújyeine, seajta ruxieemíjte'e huajíjhua se'íjna jime'e ti tén ari a'ájna teja'uré'enejsin a'ájna xicáara'an jetze sej jetzen rajpualítzi xá'aju'un. ² Pu'uri tí'ipeti tíj na'a í sej seri tí'ijsej á sej é'eche. Ajta, í tejá'amuaacíxu, mu'uri tí'iráaci'ixi a'íime í tejpuási. ³ Ajta pu'uri tiu'uteújchuitaamua a'íjna í oro í sej jéihua rájcha'íi. Ajta a'íjna í plata í sej seajta tí'ijsej, ayée pu che'atá na'a tiu'uteújchuitaamua.

Ajta a'íjna ti jín tiu'uteújchuitaamua, a'íi pu rusej amuaatéxajta, ajta tí'ij ayén amuá'axijte'e, ayée pu che'atá na'a á'amuaruuren tíj taij ti raateátaiira í á'amuahua'ira'a. Ayee xu se'íjna jín tí'ijsej ti jéihua huápí'i tí'ijnajche sej si se'íjna jín huataújtemua'ave'en íjii ti nain ari te'entipua'ajte.

⁴ Mi seajta mú'een, ayée xu hua'ítzi jín huá'ari'iri'i í mej raamuá'iti í teteca, í mej tiu'uré'eveijcheca'a í á'amuavi'ira'ata'a. Ajta a'íin tavástar'a pu'uri ramua'aree a'ij sej huaríj a'iné a'íin ti nain jín antiújmua'aree pu'uri huá'unamuajri'i í mej me'íjna jín runiúuste'e a'íime í mej tí'imuari'eca'a mú'ejmi jemi.

⁵ Ayee pu caí ti'itij tejamuá'aturaate'e, siyen ruxiéehua tí'itéchejca'a íiyen chaanaca japua. Ayee xu che'atá sena'a ruxiéehua tí'icua'acare'e. Cu xiee sej tiú'ujci'imite'e mej mi amuaacuí'ini tíj viseáaru'u ti teáruu. ⁶ Mú'een xu seajta ra'uxíjte, seajta raaujé'ica se'íjna ti r'íi ti'itíújcha'íca'a. Ajta a'íin, capu a'atzu amuaatá'ijmiijri'i.

Ca'aníjra'a pu hua'utá'asin mej mi temua'a naa te'utáviicua'i

⁷ A'íj xu jín ne'ihuaamua'a, setá'aj temua'a naa te'utáviicua'i ajta na'a caí yé uvé'enen í tavástar'a'a.

Casi'i, autámua'areeri'i a'íj ti ríci a'íjna ti chuej japua tí'imíjhuaca. Ayee pu rachú'eve'e ajta na'a caí tiú'ucíre a'íjna ti ájninei á chuaata'a, ti ij ayén ra'ancuré'an í táca'ira'an ti jeíhua huápi'i ruxe'eve'e. Ayee pu rachú'eve'e mej autejhuini mej huatéviye a'ájna víita'ari tzajta'a, ajta matí'ij atácheni.

⁸ Setá'aj siyen che'atá sena'a rachú'eve'en. Setá'aj huatéujca'anen í a'amua tzajta'a, a'iné pu'uri tén yé uvé'enejsin a'íjna í tavástar'a'a.

⁹ Caxu a'íj pua'a tiú'ujxajta seij seajta seij, ne'ihuaamua'a, ti ij caí Dios ayén che'atá na'a amua'uxíjte'en mú'ejmi. Rí'i xu'u mú'een, a'iné pu'uri tén yé uvé'enejsin a'íjna ti ayén tí'ixi'epi'intare'e.

¹⁰ Setá'aj siyen hua'utamua'aree se'ímej í mej tí'ixaxa'ata'a í tavástar'a'a jetze me'ecan. Setá'aj siyen tiráari'iren se'íme jemi a'íj mej huaríj me'íjna jime'e mej te'utáviicua'iri'i í mej jín rajpuaíjtzica'a.

¹¹ Casi'i, xa'utamua'areeri'i mú'een. Ayee pu titá'amítiejte'e ti Dios rí'i tihua'utá'a a'ímej í mej tí'itíj jín te'utáviicua'iri'i. Xu'uri ráamua'areeri'i se'íjna í ti jín te'utáviicua'iri'i a'íjna í Job teecan. Seajta, xu'uri ráamua'areeri'i a'íj ti tí'iti jín tavástar'a'a ayén tiraaxí'epi'intari'iri'i a'íjna jemi, ti a'ín tavástar'a'a ayén rí'i tirájcha'í jí'araa, ajta ayén rá'ancu'uvajxi.

Seica í niuucari ti jín ca'aníjra'a hua'atá'aca

¹² Ajta, a'ii pu a'ín pú'een ti jaítze'e ruxe'eve'e, ne'ihuaamua'a, sej caí tí'itíj jín te'ataújratzi'íracare'en, caxu siyen ríjca í ta japua ti é'eme'ecan jime'e, nusu í chaanaca jime'e, ní caxu tí'iti jime'e sino ché'e ayén éene'e á'ara'ani. Ti pua'a siyen raataxáj yee “jee”, ché'e ayén teja'uré'enen. Na'ari, ti pua'a siyen raataxáj yee “capu”, ché'e ajta ayén teja'uré'enen. Ayee xu a'íjna jín huárini ti ij caí Dios ayén ama'uxíjte'en.

¹³ Ti pua'a seij ti mú'ejmi jetze ajtéme'ecan ayén rajpuaíjtzi, ché'e a'ín ayén huatéjniuuni í Dios jemi tí'ij Dios ayén rá'ancu'uvajxi'ín. Na'ari ti pua'a seíj ayén rutémua'ave'e, ché'e a'ín chuicari jín rí'i tiraatá'acare'en í Dios.

¹⁴ Ti pua'a seij ti mú'ejmi jetze ajtéme'ecan ayén tí'icui'icaa, ché'e a'ín hua'utájeeve a'ímej í vaujsi í mej teyujta'a tí'ivaire'e mej mi me'íjna jín huatéjniuuni, mej mi majta niuucajtze'en í tavástar'a'a miyen ra'avé'ehuaate'en me'íjna í já'ara'ara'an a'íjna í aceituuna. ¹⁵ Ti pua'a miyen té'atzaahuate'e muaatéjniuuni, ayée pu a'íjna jín Dios ayén ru'íratuaasin a'íjna ti tí'icui'ica'a. Tavástar'a'a pu xaa rarújte'en, ajta ayén tiraatá'uuni'ira ti pua'a a'ín ja'ati tí'itíj jín auteájturaa í jemin.

¹⁶ A'íj pu jín, setá'aj siyen a'íj tiu'utaxáj seij seajta seij í seij jín auteájturaa í Dios jemi, seajta siyen huatéjniuuni seíj jime'e, seajta seíj, ti ij Dios ayén amuaarújte'en.

Jee xaa ne'u, jé'ecan pu tí'ivaire'e tí'itíj jime'e ti pua'a ja'ati ti urarí'ene'acan jín seijre'e ayén huatéjniuuni í Dios jemi. ¹⁷ Ajta a'íjna í Elías, ayée pu che'atá na'a tí'iteáataca'a tetíj iteen. Ajta, ca'anín pu jín huatéjniuve'e mej caí huatéviye. A'íj pu jín, ayén á'atee a'achú cumu huaíca nine'ira'a japuan já'ita'a mej caí huáviiyec'a'a. ¹⁸ Tí'iquí ajtahua'a huatéeniu. Majta á'iyen huatéviyec'a'a. Ajta a'ín ti tiu'uhuásti'ihuaca'a á chuaata'a ayén tiú'ucíreca'a.

¹⁹ Ne'ihuaamua'a, ayée nu tejá'amua'ixaate'e. Ti pua'a ja'ati ayén ruhuárita'a tí'icáame ti ij caí ché'e ayén té'atzaahuate'e, ayée pu té'eme

ti pua'a seij ayén raatémua'itín tí'ij ajtahua'a té'antzaahuate'en. ²⁰ Ja'ati ti na'a ti ayén raatémua'itín a'íjna ti auteájturaa í Dios jemi ti ij a'ín ayén raatapuá'ajta a'íjna ti jín até'itzea'ara, a'í pu ayén raatévaire'esín a'íjna jime'e ti caí yá'uríeeni í ruxíejniu'uca ti jín ruuri. A'í pu ajta a'íjna jín ayén huárini ti jeíhua huápí'i tiraatá'uuni'i a'íjna í Dios a'íjna ti jín auteájturaa í jemin.

Ayee pu'u xaa. Antipué'areca'a.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í San Pedro, í ti seij

Pedro pu huá'ateujte'e a'ímej í mej té'atzaahuate'e

¹ Inee, Pedro, ti Dios naata'íteca'a nej tiu'utévaire'en í jemin, yee nu á'amuateujte'e mú'ejmi, mi sej seij chuéjra'a japua a'uchéjme a'u mej amuaaré'e'itixi, tíj na'a a'u ti huatacá'a u Ponto, ajta a'ujna u Galacia, ajta a'ujna u Capadocia, ajta a'ujna u Asia, ajta a'ujna u Bitinia, a'u ti na'a sej a'uté'uu.

² A'íi pu ayén amua'antíhua'u a'íjna jime'e ti jécua imuá ayén tejámuaaxí'epi'intari'iri'i a'íj ti tejamuáaruuren a'íjna í Dios í tej rájya'upua. Ajta a'íin xiéjniu'ucare'ara'an ayén amua'iráavi'iti sej si siyen huateáturan í Dios jemi, a'íjna jime'e sej seri rá'astijre'e se'íjna í Ciriístu'u ti ayén ra'iráaxire í ruxuure'e ti ij ayén mú'ejmi japua huániuuni.

Ché'e a'íin Dios ayén r'íi tejamuatá'acare'en, ajta ché'e ayén amua'anpuá'ajte'en temua'a naa.

A'íjna ti rachú'eve'e a'íjna ti té'atzaahuate'e

³ Tiché'e r'íi tiraatá'acare'en te'íjna í Dios, ti ajta ya'upuáara'an pú'een í tavástar'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciriístu'u pú'een. A'íiné a'íi pu jéhua huápi'i tá'ancu'uvaxji, a'íi pu ayén taatá'a tej ti jécuaacan jín huanúnu'ihua tej ti tiyen raachú'eve'en te'íjna, í tej jín ruuri tá'aju'un a'íjna jime'e ti a'íin Dios ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite a'íjna í Jesús ti ajta Ciriístu'u pú'een. ⁴ A'íi pu ajta ayén titaatá'asin ti ayén titáaci'iti a'íjna ti caí ja'anáj huataújtuaasin, ti caí ajta ja'anáj huatéchueemuari, ti ajta caí ja'anáj e'ehuaújpua'arixi'isin. Dios pu ayén amujtá'are a'ujna u ta japua.

⁵ A'íi pu ajta ayén r'íi á'amua'acha'íi a'íjna jime'e í muári'eri'ire'ara'an, a'íiné mú'een xu siyen té'atzaahuate'e. Ajta pu'uri ayén r'íi ruurijhua ti ij a'íin ayén huatasejre'en a'íjna ti jín amua'irájtuaani a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen nain jín te'entipúa'ajte.

⁶ A'íj xu jín siyen temua'a naa rutémua'ave'e se'íjna jime'e ti Dios ayén r'íi tejámuaatá'asin. Mí ajta íjii, ayée pu ruxe'eve'e sej siyen se'íjna jín ruxieemájte'e sej mu'icáj jín rajpuaíjtzi. ⁷ Ayeé pu 'een jín ayén á'amuaruure mej mi miyen r'íi tiraatá'acare'en í Dios mú'ejmi jime'e a'ájna xicáara'an ti jetzen ajtahua'a huatasejre'en a'íjna í Jesús ti ajta Ciriístu'u pú'een.

Jee xaa ne'u, a'íi mú majta miyen r'íi amuaateátuaasin, majta r'íi tejamua'utasejra a'íiné mú'een xu siyen se'íjna jín te'utáviicua'iri'i í sej jín rajpuaíjtzica'a se'íjna jime'e sej té'atzaahuate'e. Ayeé pu tí'ivaire'e sej siyen rajpuaíjtzi ti ij Dios ayén ráamua'aree sej tzáahuati'ira'a jín té'atzaahuate'e. A'íj pu jín jaítze'e ayén tí'ivaire'e í Dios jemi sej siyen rajpuaíjtzi caí a'íjna í oro, í mej taij jín raaté'uuna ti ij rumua'atí á'ara'ani.

⁸ Ajta a'íin Ciriístu'u, mú'een xu caí ja'anáj raasej, ayée xu seuj raxí'eve'e. Seajta, caí xi raasej íjii, seúche'e xu siyen té'atzaahuate'e, seajta siyen se'íjna jín r'íi rutémua'ave'e. Capu ayén ri'irí ti ja'atí ayén raataxáj yee a'achú ti caj r'íi tiratá'aca a'íjna jime'e ti ayén tejá'amua'aci'iti a'íjna ti huápi'i naa seíire'e a'ame. ⁹ Ayeé xu ra'ancuré'asin ti Dios ayén amua'irájtuaani a'íjna jime'e sej siyen té'atzaahuate'e.

10 Majta a'ñme í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, a'ñ mú mejmí'i miyen tiu'utaxájtaca'a me'ñna jime'e ti jín Dios ayén rí'i tejámuaatá'aniche'e. A'ñ mú majta a'ujca'anéecan jín tí'ihuauca'a, majta me'ñna jín tí'imua'atzejca'a mej mi yaú'itíe muá'ara'ani.

11 Ayeé mú tí'ihuauca'a ti'itíj ti xicáara'an jetze ayén teja'uré'enejsin, ajta a'ij ti éene'e á'ame'enche'e a'ájna xicáara'an jetze ti jíme'en raataxájtaca'a a'ájna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti ajta ayén huateájturaa huá'a jemi. Camu a'atzu yaú'itíeeca'a a'ij ti huataújmu'a a'ájna ti jíme'en amuacá raataxájtaca'a yee ti a'ñ Ciríistu'u ayén rajpuaití á'ara'ani, ti ajta nu'u á'iyen Dios rí'i raateátuaasin mej mi rí'i tiye'usefira muá'ara'ani.

12 Ayeé pu Dios hua'utá'a mej mi miyen ráamua'aree mej caí rujímua'a miyen tí'ixajtaca'a sino ayée mú me'ñna jín tí'ivaire'eca'a mú'ejmi jime'e, matí'ij miyen jín tiu'utaxájtaca'a a'ij ti a'ñ xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén ca'aníjra'a hua'utá'a mej mi miyen tiu'utaxájtaca'a me'ñna jime'e í niuu-cari ti jín Dios amua'irátuaasin a'ij sej seuchén tiráanamujri'i. Dios pu u ta japua ya'uta'íteca'a í ruxiéjniu'uca ti ij a'ñ huá'a jamuan huateáturan. Majta a'ñme í mej ta japua tí'ivaire'e, mauche'e mú miyen ruxí'eve'e mej miyen yaú'itíe muá'ara'ani a'ájna ti jín Dios amua'irátuaasin.

Ca'aníjra'a pu hua'utá'asin mej mi rí'i tí'itiújcha'ñ muá'ara'ani

13 A'ij xu jín, setá'aj huateújca'anen í ru tzajta'a. Setá'aj seajta rí'i te'utaújmu'a'ati sej si temua'a naa nain jín raachú'eve'en a'ájna ti ayén tejamuacá'ití ti jín Dios rí'i tejámuaatá'asin a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen huatasej're'esin a'ájna í Jesús ti ajta i'í Ciríistu'u. 14 Setá'aj siyen che'atá sena'a huárini matíj ti'iríi í mej huá'astijre'e í ruvaújsimua'a. Setá'aj caí ché'e siyen a'ij pua'a tí'itiújcha'ñ a'ij ti ajmí'i ca'aníjra'a amuaatá'acare'e a'ájna í ti a'amua tzajta'a huiránineica setí'ij caí xi yaú'itíeeca'a a'ij ti tiraavíjte'e í Dios jemi.

15-16 Jee xaa ne'u, setá'aj caí a'ij pua'a rijca, sino setá'aj siyen nain jín rí'éene'ecán jín tí'itesej're'e tíj ajta rí'éene'ecán jín tí'isej're'e a'ájna ti amuaatajé. Setá'aj siyen nain jín huárini a'ij sej tí'itiújcha'ñ, a'iné ayée pu té'eyu'usi'i tíj: “Setá'aj siyen rí'éene'ecán jín tí'itesej're'e a'iné nee nu neajta rí'éene'ecán jín sej're’e.”

17 Ajta a'ñ Dios ayén ruxí'ej na'a huá'axijte'en í teite a'ij ti sejí huaríj. A'ij pu jín, ti pua'a siyen raatamuá'amuate'en yee rutáata, setá'aj rá'atese'e setíj sena'a sej íyen típuasearuve'e chaanaca japua. 18-19 Ayeé pu tiraavíjte'e sej siyen rí'i tí'itiújcha'ñ a'iné xu'uri ramua'aree tí'tíj ti pírici ti jíme'en Ciríistu'u ayén tiu'utanájchitaca'a a'ájna í sej jín té'echa'ñca'a í Dios jemi sej si caí ché'e siyen tí'ljri'irée a'ij sej se-jmí'i tí'ljri'irejca'a sel'ñna jime'e í ye'irá ti caí tí'tíj vaire'eca'a, í mej amuaatá'itíri'i í á'amuavaujsimua'aci'i.

Capu Ciríistu'u a'ájna jín tiu'utanájchitaca'a a'ájna jime'e í oro, na'ari a'ájna jime'e í plata, ti ayén á'apua'are, sino a'ñ pu a'ájna jín tiu'utanájchitaca'a a'ájna jime'e í ruxuure'e ti huápi'i tí'ivaire'e. Ayeé pu Ciríistu'u huataújmuai'ivejtaca'a tíj cáne'a, ti caí a'atzu cápita'ina, ti caí tí'tíj jín á'atura.

20 Ayeé pu Dios ra'antíhua'u tí'ij caí xi raatetéahua a'ájna í chaanaca tí'ij ayén a'ájna jín tí'utévaire'en. Ajta, íjii ti nain te'entipúa'ajte, Ciríistu'u pu ayén huatasej're ti ij a'amua japua huániuni.

21 Ayeé xu 'een jín siyen rá'atzaahuate'e í Dios sel'ñna jime'e a'ij ti huaríj a'ájna í Ciríistu'u. Ajta Dios ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mi'ichite. Tí'ijta'í

ayén rí'i tiraateájtuaa ti ij ayén nain jín antiújmua'areere tǵ na'a rusén jime'e. A'íj xu jín siyen té'atzaahuate'e, seajta tí'ichu'eve'e.

Ca'anǵjra'a pu hua'utá'asin mej nu'u huaújxe'eve'en

²² A'iné mú'een xu siyen rá'antzaahua se'íjna í niuucari ti ayén ti'ayajna sej si seajta siyen huá'axe'eve'e í ru'ihuaamua'a, a'íj xu jín seri rí'i uhuaújrui í a'amua tzajta'a. A'íj xu jín, setá'aj siyen a'ujca'anéecan jín huaújxe'eve'en sej seajta sej, temua'a naa.

²³ Ché'e ayén teja'uré'enen a'iné caxu jéjcuacan jín huanúnu'ihuaca'a a'íjna jime'e ti á'apuapua'are sino a'íjna jime'e ti caí ja'anáj á'apua'aren. A'íi pu a'ín pú'een í niuucari ti Dios jemi a'uvé'eye'i. A'íi pu taarújte'eve, ajta ayén rusén jín á'ateeri.

²⁴ Jee xaa ne'u, ayée pu che'atá na'a té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tǵjín:
Matǵ mena'a pua'amé mej ratéhua'ira'a,
ayée mú e'en tǵ a'íjna í ixaj.

Ajta í mej jín á'ujtzaahuate'e,
ayée pu 'een tǵ a'íjna í xuuxu'ura'an
a'íjna í ixaj.

Ayee pu tí'irineca ti ayén huatéehuan
a'íjna í ixaj,
ajta cávatǵjǵsin a'íjna í xuuxu'ura'an.

²⁵ Mǵ ajta a'ín í niuucari
ti Dios jemi a'uvé'eye'i,
a'íi pu rusén jín seíre'e a'ame.

Ajta a'ín í niuucari, a'íi pu a'ín pú'een í mej tejámuaatá'ixaa, í sej seajta jín huataújtemua'ave.

2

Ca'anǵjra'a pu hua'utá'asin mej mi jaítze'e yaú'itiée muá'ara'ani a'ij ti tiú'ujxe'eve'e

¹ A'íj pu jín, ayée pu ruxe'eve'e sej raatapuá'ajta se'íjna jime'e sej a'ij pua'a huá'aruure í ruxí'ej teite nusu sej huá'acuanamua ca'ín sej hua'itzi jín ruseijrata. Setá'aj seajta caí ruchueere'e sej seajta sej. Seajta setá'aj caí a'ij pua'a tihua'axajta í ruxí'ej teite. ²⁻³ Setá'aj siyen éene'en matǵ í tí'iríi í mej jeíhua huápi'i tzi'icuj mej mi me'íjna jín huavaújse'en me'íjna jime'e í huá'a tzi'ime í hua'anáanaj. Setá'aj siyen che'atá sena'a raxí'eve'e ti ij a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén a'íjna jín tejamuaata'itii a'íjna jime'e í niuucari ti ri'éene'ecán jín seijre'e ti ij a'íjna jín rí'i amuáaruuren ti ij ayén tejá'amuaaci'iti ti a'ín Dios ayén amua'irájtuaani, a'iné xu'uri ráamua'areeri'i ti a'ín tavástarara ayén rí'i tejá'amuaacha'íi á'aye'i.

Jíme'en í Ciríistu'u í ti tetej pú'een ti e'ihuateájtuaani

⁴ Ayee xu seri ajteáxiireca'a se'íjna jemi ti ayén 'een tǵ tetej ti i'irúuri. Majta í teteca, meruuhuá'axi me'íjna í tetej. Mǵ ajta Dios, a'íi pu ra'avé'ehuaui a'íjna jime'e ti rí'i huápi'i tiu'utévairé'en.

⁵ Seajta mú'een, ayée pu che'atá na'a Dios rí'i á'amuaruuren sej si siyen che'atá sena'a 'eene'en tiu'utévairé'en tǵ í tetej ti i'irúuri í ti jín chí'i irá'ajtaahua. Ayee pu á'amuaruuren sej si seíj sena'a seijre'e í teite ti mú'ejmi jamuan huateájturaa a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, sej si siyen rí'éene'ecán jín seijre'e í Dios jemi, sej si ve'ecán jín tiu'utévairé'en í jemin.

A'íj xu jín, setá'aj siyen rí'í xá'aju'un sej se'íjna jín tiu'utámuaí'ivejta se'íjna jime'e ti a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén amuaatá'asin, sej si siyen ra'utámua'aree ti ij ajta Dios ayén ra'ancuré'an a'íjna í muai'ivéjri a'íjna jime'e a'íj ti huaríj a'íjna í Jesús ti Cirístu'u pú'een.

⁶ Ayee pu tí'een, a'iné ayée pu té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze tijín:
Casi'í, xaaseíj.

Nu'uri ra'ateájra a'ujna u Sión, sej í tetej,
í nej ra'avé'ehuau
ti i ayén tiu'utévairé'en
nej japuan rá'ajtaahua í chí'ij.

Ajta a'íin í tetej,
jeihua nu huápi'í rí'í tiraateájtuaa.

Ajta, capu a'atzu rí'irí
mej miyen tiu'utatév'ire'e
ja'atí ti na'a ti ayén ra'ará'astijre'en
a'íjna í tetej.

⁷ Ajta, mú'ejmi jemi í sej té'atzaahuat'e, jé'ecan pu naa tejamuá'aseijrate'e a'íjna í tetej. Mí majta a'ímej jemi í mej caí á'ujca'ane mej té'antzaahuat'e'en, ayée pu té'eme a'íj ti té'eyu'usi'í tijín:

A'íjna í tetej í mej mé rúuhua'axi
a'íime í mej rá'ajtaahua í chí'ij,

Dios pu ayén ra'avé'ehuau
ti ayén tiu'utévairé'en
ti japuan rá'ajtaahua í chí'ij.

⁸ Ajta, ayén tijín:

A'íj pírici í tetej
í mej jetzen a'ijcá'acata í teite,
ajta í mej jetzen a'itávitzej.

Ayee mú'een jín jetzen a'ijcá'acata
me'íjna jime'e mej caí rá'astijre'e
me'íjna í niuucari í mej ráanamujri'í.

Ayee pu 'een jín ayén tíhua'uxí'epi'intari'iri'í tí'ij Dios ayén huá'uruuren.

Jíme'en a'ímej í mej Dios jetze ajtémecan

⁹ Mí seajta mú'een, ayée xu 'een tíj seica í teite í ti Dios hua'antíhuau, sej si siyen jamuan huatéaturan. Mú'een xu seajta se'íin pú'een a'íime í sej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan ti Dios ayén huatéura'ate. Mú'een xu seajta teitestemua'ame'en pú'een í Dios sej si siyen tíhua'utá'ixaate'en í sej jín rí'í tiratá'aca se'íjna ti ayén amuaatajé. Setá'aj caí ché'e siyen á'ujjuhua'ane'en a'u ti a'utíca'a, sino sej si se'uun a'uteaturan í jemin a'u ti á'uneeri'í sej si se'uun rí'í tiyé'eseijra.

¹⁰ A'íjná'imua, caxu teitestemua'ame'en pú'eene'eca'a í Dios. Mí seajta jíji, xu'uri mú'een teitestemua'ame'en pú'een í Dios. A'ajná'imua, capúu xi amuá'acu'uvejca'a a'íjna í Dios. Mí ajta jíji, a'í pu ari amuá'acu'uve.

A'íj mej ye'í huárini a'íime í mej té'atzaahuat'e

¹¹ Ayee nu tejá'amuahuvii mi nej já'amuxaxe've'e sej siyen seijre'e matíj a'íime í mej seíj chuéjra'a japua é'epuasearuve'e, na'ari matíj a'íime í mej hua'utamúari. Caxu siyen taúra'acare'en sej siyen rá'astijre'e se'íjna ti a'amua tzejta'a huuiráninei ti a'íj pua'a 'een, ti ajta tí'itese'e a'íjna jetze í á'amuxiejniu'uca.

¹² Setá'aj siyen rí'i titeetiújcha'íica huá'a jemi í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan ti ij xí'epi'in tel'irájra'ani ti pua'a miyen tí'tíj jín a'ij pua'a tejá'amuxajta. Tí pua'a siyen rijca, ayée mú rase'ira muá'aju'u sej xí'epi'in huaríj se'íjna jime'e í mej jín a'ij pua'a tejá'amuxajta'a, majta miyen rí'i tiraatá'asin me'íjna í Dios a'ájna xicáara'an ti jetzen ajtahua'a huatase'íjre'esin itejmi jemi í tavástara'a.

¹³ Setá'aj siyen huá'astijre'e matíj mena'a pua'amé í teite í mej tí'tíj jín antiújmua'aree a'iné ayée pu titaatá'itiiiri'í í tavástara'a. Tiché'e rá'astijre'e te'íjna ti a'íjna jín tí'ítéjvee ti nain jín tiu'uta'ajta, a'iné a'í pu a'ín pú'een ti jaítze'e ve'ecán jín tí'ivaire'e.

¹⁴ Tiché'e teajta huá'astijre'e a'ímej í tajtúhuaani, a'iné a'íjna ti nain jín tí'ajta, a'í pu ayén hua'uta'íteca'a mej mi puaíjtzí hua'utá'an a'ímej í mej a'ij pua'a tí'itíjcha'íi, mej mi majta rí'i tihua'atá'acare'en a'ímej í mej miyen rici a'ij ti tiraavíjte'e. ¹⁵ Ayee pu xaa tí'ijxe'eve'e í Dios sej siyen rí'i titeetiújcha'íica sej sí se'íjna jín hua'antimuá'ítin a'ímej í mej caí mé úumua'aree, mej mi caí ché'e miyen a'ij pua'a tí'ixajta, ti caí tí'tíj vaire'e.

¹⁶ Setá'aj siyen rijca matíj a'íime í mej ruxiéehua tí'imíjhuaca. Mí seajta mú'een, caxu siyen titeetaújtuutuhua'an sej a'ij pua'a huá'ini, seajta siyen jetzen rujpuá'ajte'en sej nu'u xí'epi'in huaríj se'íjna jime'e sej ruxiéehua á'ujjhuua'an. Setá'aj siyen rí'i titeetiújcha'íica matíj a'íime í mej ravaire'e í Dios. ¹⁷ Setá'aj rí'i tihua'ajcha'íi naíjmi'íca a'ij ti tiraavíjte'e. Setá'aj huá'axe'eve'e í ta'ihuaamua'a í mej majta té'atzaahuate'e. Setá'aj rá'atese'e í Dios. Setá'aj seajta rí'i tiraateájtuaani a'íjna í tajtuhuan ti nain jín tí'ajta íiyen chuéjra'a japua.

A'ij ti tiu'utévai í Círístu'u

¹⁸ Seajta mú'een, mi sej ca'anéeri jín tí'imíjhuaca, setá'aj hua'ará'astijre'en a'ij ti tiraavíjte'e a'ímej í mej tejá'amua'áiite'e. Setá'aj huá'astijre'e a'achú mej pua'amé. Caxu a'ímej sena'a ti pua'a miyen rí'i tejamuájcha'íi, na'ari mej rí'i tí'iteteite, na'ari ti pua'a a'ij pua'a metí'iteteite, setá'aj naíjmi'íca á'astijre'e.

¹⁹ Jee xaa ne'u, ayée pu Dios rí'i tiraateátuaasin a'íjna í ja'ati ti pua'a a'ín ayén ra'utámua'aree í Dios, ajta a'ín ayén te'utáviicua'í ti pua'a se'í ayén puaíjtzí raatá'an ti caí ayén tiraavíjte'e. ²⁰ Aru ti pua'a ayén puaíjtzí muáaci'íti a'íjna jime'e pej piyen a'ij pua'a huaríj, ti pua'a piyen pe'íjna jín te'utáviicua'í temua'a naa, capu a'atzu a'ij tímuaateva'íri. Na'ari caí, ti pua'a peri xí'epi'in huaríj, ti pua'a pe'íjna jín rajpuaíjtzí, pajta piyen te'utáviicua'í temua'a naa, Dios pu rí'i tímuaateátuaasin.

²¹ Jee xaa ne'u, Dios pu ayén a'íjna jín amuaatajé sej siyen rajpuaíjtzí, seajta te'utáviicua'í, a'iné a'íjna í Círístu'u a'amua jetze me'ecan pu rajpuaíjtzí já'araa.

Ayee pu a'íjna jín huaríj, tí'ij mú'ejmi huata'ítiií sej sí siyen che'atá sena'a huá'ini a'ij ti a'ín amuacai huaríj.

²² Capu tí'tíj jín auteájturaa í Dios jemi. Capu ajta ja'anáj tiu'uhua'ítaca'a. ²³ Matí'ij miyen ra'ajté'axi, a'í pu caí ayén hua'ajté'axi a'ímej. Matí'ij puaíjtzí raatá'a, ni capu ayén tihua'uxájtzí'iri'í, sino ayée pu huataújtuiiri'í a'íjna jemi ti ayén tzáahuati'ira'a jín tihua'axijte'e.

²⁴ A'í pu ruse'í rajpuaíjtzí já'araa í ru jetze í ta jetze me'ecan a'íjna jime'e í tej jín auteájturaa í Dios jemi. Ayee pu a'íjna jín huaríj tej ti tiyen

raatapuá'ajta í tej jín até'itzea'ara í Dios jemi. Mú'een xu se'íjna jín huarúj se'íjna jime'e ti a'ín rajpuaíjtzica'a.

²⁵ A'ájná'imua, ayée xu seijre'eca'a matj í cáne'axi ti caí ja'atí huá'aseire'e. Mí ajta íjii, xu'uri se'íjna jemi tiújseij, se'íjna jemi ti a'amua cujta'a huamé'en, ti ajta a'íjna jín antiújmua'aree ti nain jín a'amua japua huániuuni.

3

A'ij mej ye'í huárini í mej á'uruuvi'itin

¹ Seajta mú'een, mi sej víche'ejme, setá'aj siyen che'atá sena'a huá'astijre'e se'ímej í rucína'astemua'a. Ayee xu huárini sej si siyen 'éeni'ici'e hua'antimuá'itin í seica í mej caí rá'aste í niuucari ti jíme'en raxa í Ciríistu'u. Tí pua'a siyen huárini, capu ruxe'eve'e a'ame sej tihua'utá'ixaate'en sej si hua'utémua'itin sino siyen sena'a huá'amua'itin se'íjna jime'e sej rí'i ti'itiújcha'ii. ² A'íi mú xaa miyen ra'ancuré'asin í niuucari mat'íj raasej sej siyen tzáahuati'ira'a jín rana'amiche í Dios, seajta sej caí ti'itj jín á'atura a'ímej jemi í rucína'astemua'a.

³ Majta a'íime í mej víche'ejme, capu ayén tiraavjíte'e mej miyen mena'a rí'i huaújruren me'íjna jime'e ti jéjre'e seijre'e, ti pua'a a'íjna jime'e mej miyen rí'i ti'ihuaújcista, nusu mej miyen ti'itj jín ucaújruti'iraxi'in ti oro jín taavjijhua na'ari mej miyen rí'éene'ecán jín tiu'uteújchejte'en cixuri jime'e ti tí'tí'ij.

⁴ Capu a'íi na'a ayén tiraavjíte'e sino miché'e miyen rí'i tihua'aseijrate'e me'íjna ti rú'avaa í huá'a tzajta'an, me'íjna ti caí ja'anáj á'apua'aren. Miché'e caí miyen ti'itj jín huá'amuarí'eriste'e í rucína'astemua'a. A'ii pu a'ín pú'een ti jéihua huápi'i ruxe'eve'e í Dios jemi.

⁵ Ayee mú éeni'ici'e rí'i huaújrui ajca'ihuá'imua a'íime í 'uuca í mej rí'éene'ecán jín huateájturaa í Dios jemi, í mej majta té'antzaahua í Dios jemi. ⁶ Ayee mú che'atá mena'a hua'ará'astijre í rucína'astemua'a tíj a'íjna í Sara teecan ayén ra'ará'astijre a'íjna í Abraham teecan. Ajta, pu ayén raatamuá'a tíjn "nevástara'a." Seajta mú'een, mi sej víche'ejme, ayée xu yaújmua'ame'en pu'éene'e xá'aju'un a'íjna í Sara ti pua'a siyen nain jín rí'i huárini, seajta caí ti'itj jín tí'itzi'ine'e.

⁷ Seajta mú'een, mi sej néjne'iche, setá'aj siyen rí'i tihua'ajcha'ii í ru'íjta'amua'a. Setá'aj siyen rí'i tihua'uteájtuaani a'iné camu miyen ruca'ané setj mú'een, mi sej teteca pú'een. Naími'i xu seajta siyen che'atá sena'a ra'ancuré'asin se'íjna ti jín Dios rí'i tejámuaatá'asin sej si ruuri huateátturan í Dios jemi. Ayee xu rí'i tihua'ajcha'ii í ru'íjta'amua'a ti ij caí ti'itj jín amuaatamuári'eriste'en a'íjna jime'e í sej jín raatáhuaviira í Dios.

Mej mi nu'u ruxiéehua a'uteátturan

⁸ Yee pu'u xaa, ayée xu huárini, naíjmi'i mú'een. Setá'aj siyen che'atá sena'a rahuauca í Dios jemi sej si siyen ru'ihuaamua'aca temua'a naa. Setá'aj ahuaújcu'aven seij seajta seij, setá'aj siyen seajta huaújxe'eve'en. Setá'aj seajta siyen ahuaújca'anen a'ímej jemi í mej rajpuaíjtzi sej si rí'i tihua'utá'an. Seajta mú'een, setá'aj caí ti'itj jín á'ujtzaahuat'e'e.

⁹ Tí pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a amuáaruuren, caxu siyen che'atá sena'a a'ij pua'a raruure. Na'ari, ti pua'a ja'atí ayén a'ij pua'a tejá'amuaajta, caxu siyen che'atá sena'a a'ij pua'a tí'ijxajta, sino setá'aj siyen rí'i tiraatá'an, a'iné ayée pu a'íjna jín Dios tejamuaatajé sej si siyen huárini ti ij ajta a'ín Dios ayén ti'itj jín rí'i tejamuaatá'an.

10 Aye pu a'ijna jín té'eyu'usi'i tijín:
 Tí pua'a ja'atí ayén raxí'leve'e
 ti á'ateevi'in ruuri,
 ti ajta rí'i tiraatévaire'en
 nain xicaj tzajta'a,
 ché'e a'íin ayén huárini
 ti caí a'ij pua'a tiú'ujxajtave'e,
 ti caí ajta ayén tí'ihua'itacare'en.

11 Ché'e a'íin raatapuá'ajta
 ti a'ij pua'a ti'itiújcha'ii,
 ajta ché'e a'íin ayén huárini
 ti xí'epi'in jín seijre'e.
 Ché'e ajta a'íin ayén rahuauca
 ti rí'i tí'iseijre'e huá'a jemi í teite.
 Ché'e ahuaújca'anen ti ayén huárini.

12 Jee xaa, rí'i pu tihuá'aseij í Dios
 a'ímej í mej rí'i ti'itiújcha'ii.
 A'íi pu huá'anamua
 mat'ij miyen tí'ijhuaviira í jemin.
 Ajta ayée pu tavástar'a
 a'ij pua'a tihuá'aseij
 a'ímej í mej a'ij pua'a ti'itiújcha'ii.

13 Tí pua'a nu'u siyen rajpuaíjtzí se'ijna jime'e sej rí'i ti'itiújcha'ii, ni caí ja'atí ayén mé'eseijre'e ti ayén a'ij pua'a amuáaruuren a'ijna jime'e sej a'ujca'anécan jín tí'tese'e sej siyen huárini tí'itíj jime'e ti í'ixi'epi'in. Capu xaa ne'u. Capu mé'e ja'atí xaa ne'u. 14 Mí ajta, ti pua'a siyen se'ijna jín rajpuaíjtzí se'ijna jime'e sej xí'epi'in jín huaríj, capu amín a'ij. Dios pu rí'i tejámuaatá'asin. A'íj xu jín, caxu huá'atziine'e, caxu seajta a'ij pua'a tité'ujmuajca.

15 Mí seajta mú'een, setá'aj siyen rí'i tiraateájtuaani í ru tzajta'a se'ijna í Ciríistu'u, a'iné a'íi pu tavástar'a pú'een. Ja'anáj ti na'a xu siyen rí'i huaújruren sej si siyen huatévijnan huá'a jemi í mej miyen me'ijna jín tejá'amua'ihua'ura í sej jín tí'ichu'eve'e í ru jemi.

16 Mí seajta, setá'aj siyen sena'a rijca, setá'aj caí á'ujtzaahuat'e siyen tihuá'ixaate'e, setá'aj seajta rá'atese'e se'ijna í sej jamuan tí'ixa. Setá'aj siyen rí'i te'utaújmu'ati í rumua'atzíira'a jime'e sej si caí tí'itíj jín á'aturaacaj, ti ij ayén tíhua'utatévi'iraste'en a'ímej í mej a'ij pua'a á'amuaruure me'ijna jime'e mej miyen a'ij pua'a tejá'amuxa a'ij sej rí'i se'ijna jime'e sej rí'i ti'itiújcha'ii í Ciríistu'u jemi.

17 Aye na'a, a'iné ti pua'a Dios ayén tí'ijxe'eve'e sej tí'itíj jín rajpuaíjtzí, jaítze'e pu rí'i tejámuaatéva'iri sej siyen se'ijna jín rajpuaíjtzí sej xí'epi'in rí'i caí ti pua'a siyen se'ijna jín rajpuaíjtzí se'ijna jime'e sej a'ij pua'a rí'i.

18 Ajta a'íin Ciríistu'u, ayén se'ij na'a huamí'i a'ijna jime'e í mej jín na'ijmi'i miyen auteájturaa í Dios jemi. A'ijna ti caí tí'itíj jín auteájturaa, ayén huá'a jetze me'ecan huamí'i a'ímej í mej a'ij pua'a titeetiújcha'íica ti ij ayén huá'anvi'itin í Dios jemi. A'ijna í mej miyen raajé'ica í Ciríistu'u ti ratéhua'ira'aca'a, Dios pu ajta ayén ruxéjniu'uca jín ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mí'ichite.

19 Ajta a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén raatá'a ti tihua'utá'ixaate'en a'ímej í xiéjniu'ucari í mej me'uun tajete aiteánami'ihuaca'a. 20 Majta

a'íime í xiéjniu'ucari, a'ájna'imua mú miyen caí ra'ará'astijre, a'ájna xicáara'a jetze ti jetzen Dios auj ayén té'eviuca'iraca'a, ajta ayén rachú'eve'eca'a tí'ij auj a'íin Noé ratétaahuajme'e a'ájna í baarcu ti ve'ée. Ajta a'íi pu seica huatévai mej mi me'uun uteájrupi í baarcu tzajta'a mej mi caí aujámín í jaj jime'e. Ayee mú ará'aseca'a aráhuaica.

²¹ Ajta a'íin í jaj ayén huataújmua'a í sej jín huámuaí'ivijhuaca'a, a'ájna ti ajta jín Dios ayén amua'irájtua. Capu ayén huataújmua'a ti Dios ayén amua'ari'iri'i í chuej ti ca'ame'e í a'amua jetze, sino ayée pu huataújmua'a sej siyen rájhuaviiri'i í Dios ti ayén amuaatá'an sej ri'éene'ecán jín hu-ateáturan í rumua'atzíira'a jetze í Dios jemi, a'ájna jime'e ti ayén ra'ajjá huá'a tzajta'a í mi'ichite a'ájna í Jesús ti Ciríistu'u pú'een.

²² Ajta íjii, án pu a'ujnéj u ta japua ti ari a'uun e'ecájca ri'irínta'an pújme'en í Dios. A'íi pu ajta ari a'ájna jín antiújmua'aree ti tihua'uta'aíjte'en a'íimej í mej ta japua tí'ivaire'e, ajta a'íimej í mej ti'tíj jín antiújmua'aree, ajta a'íimej í mej ve'ecán jín títeté'u'upu'u, matíj mena'a pua'amé í mej xiéjniu'ucari pú'een.

4

A'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios tej tiyen huárini

¹ A'íné a'íin Ciríistu'u pu ayén ru jetze rajpuaítzi já'araa, setá'aj siyen se'ájna jetze tiú'umua'ati sej si siyen che'atá sena'a huárini, a'íné ja'atí ti na'a ti ayén ru jetze rajpuaítzi já'araa, ayée pu ari raatapuá'ajtaca'a ti ti'tíj jín até'itzeaa í Dios jemi. ² Ayee pu a'ájna jín a'ateevi'i ti ruuri a'ájna í ja'ati a'ájna jime'e ti a'ájna jetze arájca'ane a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios tíj na'a ti auj a'ateevi'i a'ame. Capu ché'e a'ájna jetze a'ujca'anée a'ame a'ájna ti a'ij pua'a 'een ti ajta jetzen huiráninei.

single line composer ³ Ché'e ayée na'a 'eene'en a'ij ti ari tiu'uríj tíj na'a mej amuacai huatasejre í teteca tíj na'a ti yú e'iré'ene a'ij ti ti-hua'aráanajche a'íimej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. Tej ti caí ché'e tiyen tena'a tí'ijri'ire matíj a'íime. Ayee mú ruxána'acira'ate'eca'a, majta á'ujca'ane me'ájna jetze ti a'ij pua'a 'een. Majta rutá'aruaijve'e, majta mej huápi'i tí'iyestehua'a. A'íi mú majta e'etiújse'iri mej mi naími'i miyen raná'amiche'en a'ájna ti caí Dios pú'een.

⁴ Ajta íjii, ayée mú a'ij pua'a tejá'useij sej caí ché'e huá'ajaahuate'e sej siyen caí ti'tíj á'astijre'e sej huá'a jamuan á'ujjuhua'ane'en. A'íj mú jín miyen a'ij pua'a á'amuaruure.

⁵ Mí ajta, ayée pu tihua'aci'ti mej miyen tiu'utaxáj a'ij mej titeetiújcha'ica me'ájna jemi ti ari r'íi huaújrui ti ij ayén hua'uxájte'en a'íimej í mej ruuri, ajta a'íimej í mej meri huácuii. ⁶ A'íné a'íi pu ajta ayén che'atá na'a huá'axijte'en a'íimej í mej meri huácuii tíj ajta titá'axijte'en itejmi i tej teuj ruuri. A'íj pu jín ajta ayén tihua'utá'ixaa a'íimej í mej huácuii a'ájna í niuucari ti jín Dios hua'irájtuaani ti ij a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tihua'utá'an mej miyen ruuri huateáturan tíj na'a rusén jime'e tíj ajta í Dios.

A'ij ti nu'u té'eme tí'ij nain te'entipua'ajte

⁷ Pu'uri tén nain te'entipua'ajte. A'íj xu jín siyen r'íi tirájteuve'en, seajta siyen nain jín a'ujcu'uve sej si siyen tí'ijhuauca í Dios jemi a'ij ti tiraavíjte'e. ⁸ Ajta, a'íi pu a'íin pú'een ti jaitze'e ruxe'eve'e sej caí ti'tíj jín a'aturáa, setá'aj siyen huaújxe'eve'en temua'a naa a'íné ti pua'a siyen

huaújxe'eve'en, ayée xu seajta tiu'utá'uuni'ira mu'iicáca jime'e ti se'ij ayén ti'it'ij jín auteájturaa mú'ejmi jemi. ⁹ Setá'aj caí a'ij pua'a ti'ixáata sino setá'aj huateúvtaire'en se'ij seajta se'ij.

¹⁰ Ayeé xu seajta huárini a'ij ti tiraavíjte'e a'ímej jemi í mej ravaire'e a'íjna í Dios, a'íné capu tí'iseicaj na'a í ti jín r'í'i tejamuaatá'a se'ij si se'íjna jín tiu'utévtaire'en. Setá'aj siyen huateúvtaire'en se'ij seajta se'ij se'íjna jime'e a'ij ti Dios se'ij tiu'utapuaíjve.

¹¹ A'atí ti na'a ti ayén tiu'utaxáj, ché'e a'ín ayén huárini ti ayén Dios jetze me'ecan tí'ixajta. Ajta ja'atí ti na'a ti ayén ti'it'ij jín tí'livaire'e, ché'e a'ín ayén huárini ti a'íjna jetze araujca'ane í Dios. Ayeé xu 'een jín siyen huárini mej mi nain jín r'í'i tiraateájtuaani me'íjna í Dios me'íjna jime'e ti a'ín Jesús, ti Ciríistu'u pú'een, ayén hua'utá'a í ca'aníjra'a mej mi miyen huárini. Ayeé mú r'í'i tiraatá'asin me'íjna í Ciríistu'u, a'íné a'í pu ajta ayén nain jín antiújmua'aréere a'ame tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén teja'uré'enen.

A'ij mej ye'í huárini mat'íj tirajpuaíltzi muá'aju'u a'íme í mej té'atzaahuat'e

¹² Mú'een, mi nej já'amua'xe'eve'e, ti pua'a siyen ti'it'ij jín á'aviicua'ire'e se'íjna í se'ij jín huápi'i rajpuaíltzi, ti ajta ca'anín jín a'amua japua rájve, caxu siyen a'ij té'ujmuajca, sete'entixáata yee ti caí xi ja'anáj ayén tí'iseijre'e í chaanaca japua, a'íné ayée pu 'een jín ayén tejamuaáruu ti ij Dios ayén amuaatése'ij, aísí ti pua'a secaí urarí'ene'acan jín seijre'e nusu secaí. ¹³ Caxu a'ij té'ujmuajca sino ayée xu huataújtemua'ave'en a'íné xu'uri rajpuaíltzi í Ciríistu'u jamuan se'ij si seajta siyen huataújtemua'ave'en se'íjna jime'e ti r'í'i tejamuaatá'asin a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen huataseíjre'esin a'íjna í mej jín naa r'í'i tira'utaseíjra í tavástar'a.

¹⁴ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna. Tí pua'a miyen a'ij pua'a teja'amuaxajta me'íjna jime'e se'ij siyen Ciríistu'u jetze ajtém'e'ecan, Dios pu a'íjna jín r'í'i tejamuaatá'aca. Ajta a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, í ti ajta ayén ca'aníjra'a tatá'aca tej ti tiyen r'í'i tiraateájtuaani í Ciríistu'u, a'í pu xiéjniu'ucare'ara'an ajta mú'ejmi jemi seijre'e.

¹⁵ Mí ajta, jime'en ja'atí ti na'a ti mú'ejmi jetze ajtém'e'ecan, ché'e amín caí ayén a'íjna jín tirajpuaíltzi a'íjna jime'e ti se'ij huajé'ica, na'ari ti'it'ij huanahua nusu ti a'ij pua'a ti'it'íjcha'íi, ca'ín ayén rijcaa ti caí jetzen ruxe'eve'e.

¹⁶ Mí ajta, ti pua'a se'ij ayén a'íjna jín á'aviicua'ire'e a'íjna ti jín rajpuaíltzi a'íjna jime'e ti Ciríistu'u jetze ajtém'e'ecan, ché'e a'ín caí tí'iteví'ira'atan, sino ché'e r'í'i tiraatá'an í Dios a'íjna jime'e ti Ciríistu'u jetze ajtém'e'ecan.

¹⁷ Ayeé pu'u xaa ne'u, a'íné pu'uri a'ájna teja'uré'ene ti ij Dios ayén hua'uxíjte'en í teite. Ajta, ayén autéchesin ti huá'axíjte'en í ruteífestemua'a. Ajta, ti pua'a ayén autéjcheni itejmi jemi, ¿a'iquí té'eme í ti huá'aci'iti a'ímej í mej caí rá'astijre'e a'íjna í niuucari ti Dios r'í'i titaateájtuaani itejmi jemi? ¹⁸ A'ij pu jín ayén té'eyu'usí'i tíjín: "Tí pua'a muári'eri jín Dios ayén ru'irájtuaa a'íjna í ja'ati ti r'í'i ti'it'íjcha'íica'a, ¿a'iquí éene'e a'ame huá'a jemi í mej a'ij pua'a tí'ijxa í Dios, majta a'ímej jemi í mej a'ij pua'a ti'it'íjcha'íi? Capu a'atzu a'ij xaa ne'u tihua'utévtaire'esin."

¹⁹ A'ij pu jín, miché'e miyen huárini ti'it'ij jime'e ti xí'ep'ín 'een, a'ij ti tiraavíjte'e a'íme í mej ti'it'ij jín á'aviicua'ire'e me'íjna í mej jín rajpuaíltzi me'íjna jime'e ti Dios ayén tihua'utá'a. Miché'e miyen raatátuiire'en í

ruxíejniu'uca a'íjna jemi ti hua'utétaahuaca'a ti ajta caí ja'anáj ti'itíj jín até'itzeaaara.

5

Pedro pu ca'aníjra'a hua'atá'aca a'ímej í vaujsi

¹ Ayee nu ca'aníjra'a hua'atá'aca, ne'ímej í mej vaujsi pú'een, í mej mú'ejmi jetze ajtéme'ecan. Nee nu neajta vásta'a pú'een. Neajta nu niyen tiu'uséij a'íjna ti jín rajpuaíjtzica'a a'íjna í Ciriístu'u. Ayee pu che'atá na'a tí'ineci'ítí ineetzi tíj ajta tihuá'aci'ítí a'ímej í mej majta Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'en a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen huatasejre'esin a'íjna ti huápi'i naa tí'iseiire'e a'ame í Dios jemi.

² Ayee nu tejá'amua'íjcate'e sej rí'i tihuá'ucha'in a'ímej í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios a'ij ti a'ín ari a'íjna jín tejámuaa'íjca. Caxu ca'anéeri jín siyen rijca sino ruxí'evi'ira'a jime'e xu'u, a'ij ti Dios tí'ijxe'eve'e. Caxu seajta se'íjna jín siyen rijca sej si ti'itíj jín huamuá'itín, sino ayé xu'u a'ujca'anéecan jín tiu'utévaire'en. Na'ari caí, ayé xu tiu'utatévi'ira'ata se'íjna jime'e sej ti'itíj huamuá'ítí.

³ Setá'aj caí á'ujtzaahuat'e sej ve'ecán jín antiújmua'aree sej siyen tíhua'uta'áijte'en mej mi ca'anéeri jín miyen ti'itíj jín huárini a'íime í sej huá'acha'íi.

Mí seajta mú'een, setá'aj siyen rí'i titeetiújcha'íica huá'a jemi a'ij ti tiraavíjte'e. ⁴ Tí pua'a siyen huárini, ayé pu tejá'amua'aci'ítí a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen huatasejre'esin a'íjna ti nain jín antiújmua'aree ti ayén che'atá na'a rí'i tí'itacha'íica tíj ajta ayén rici a'íjna ti rí'i tihuá'acha'íi í rucáne'axistemua'a. A'íi pu ayén amuaatátistejsin a'íjna í curuun ti caí ja'anáj a'upuá'arixi'ísín, ti ajta rí'i tí'iseiire'e a'ame í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e.

single line composer ⁵ Seajta mú'een, mi sej seuj teemua, setá'aj siyen huá'astijre'e se'ímej í vaujsi. Setá'aj naijmi'i siyen huárini, sej si siyen huárini secaí á'ujtzaahuat'e seij seajta seij, a'iné ayé pu té'eyu'usi'i tíjín: Dios pu muári'eri hua'atá'aca

a'ímej í mej á'ujtzaahuat'e.

Mí ajta, a'íi pu ayén rí'i tíhua'atá'aca

a'ímej í mej caí miyen á'ujtzaahuat'e.

Ca'aníjra'a pu hua'atá'aca a'ímej í mej e'etiújse'iri

⁶ Setá'aj siyen huataúra'an sej cílieene'ecan jín tiu'utévaire'en í Dios jemi, a'íjna ti nain jín antiújmua'aree, ti ij a'ín ayén ve'ecán jín tejámuaa'íjcate'en ja'anáj ti ayén tejámuaaxi'epi'íntari'iri'i. ⁷ Setá'aj siyen se'íjna jemi í Dios raateájtuaani tíj na'a í sej jín a'ij té'ujmua'ate a'iné jeíhua pu tí'imua'atze mú'ejmi jime'e a'ij ti tejá'amuaruuren.

⁸ Setá'aj temua'a naa tité'ujcu'uvee, seajta rí'i tí'ite'ixi'ere'e, mú'een, se'íjna jime'e ti a'ín tiyaaru'u, í ti amujcha'íire'e, ayén éeni'ici'e á'uche'ecan tíj muajye ti á'ujijhuan a'íjna jime'e ti ayén rahuauhuau a'íjna ti raatéci'ime.

⁹ Setá'aj siyen huatéjca'anen se'íjna jime'e sej té'atzaahuat'e sej si caí ratá'acare'en ti a'íjna í tiyaaru'u amua'antimua'ítín. Ayee xu seajta ramua'aree ti ayén huá'aruure a'ímej í á'amua'ihuaamua'a í mej miyen huacáijme a'u ti na'a í chaanaca japua. Ayee pu éeni'ici'e seijre'e ti ayén huá'anaijmire'en mej mi miyen che'atá mena'a a'íjna jín á'aviicua'ire'e í mej jín rajpuaíjtzi setá'aj seajta mú'een.

¹⁰ Ajta a'ñin í Dios ti nain jín rí'i ti'itá'aca, a'ñna ti ayén amuaatajé ti ij ayén tejamuáaci'iti a'ñna í sej jín naa rí'i tiyé'useijra í Ciríistu'u jemi tǵ na'a rusén jime'e, ayéé pu á'amuaruuren. Setǵ'ij a'atzu á'ateevi'in sej ti'itǵ jín á'aviicua'ire'e í sej jín rajpuaíjtzi, a'ñ pu rusej ayén amuaanajmire'en, ajta ayén ca'aníjra'a amuaatá'asin sej si te'utáviicua'i. A'ñ pu ajta ayén amuaatá'asin sej siyen huatéujca'anen temua'a naa.

¹¹ Ché'e a'ñin ayén a'ñna jín ti'itéveeca'a ti ayén nain jín antiújmua'areere tǵ na'a ti yú auca'ití a'ame, tǵ na'a rusén jime'e.

Ayee pu ra'antipúa'ajte

¹² Ayee nu cǵ caj tejá'amuyau'use'e ne'ñna jamuan í Silvano ti ayén tiná'amitiejte'e ti a'ñin pú'een sej í ne'ihuaara'a ti caí ti'itǵ jín até'itzaara. Ayee nu ne'ñna jetze tejá'amua'ixaate'e ti a'ii pu a'ñin pú'een í ti tzáahuatí'ira'a jín Dios ayén rí'i titatá'aca. Neajta ne'ñna jetze niyen ca'aníjra'a amuatá'aca sej si caí ja'anáj yá'uhua'anán a'ij nej tejá'amua'ixaate'e.

¹³ A'ñime í mej yé huaté'uu íyee Babilonia, í ti Dios ajta hua'antíhuau, yé mú á'amuateujte'e. A'ñ pu ajta yé á'amuateujte'e í niyauj, a'ñna í Marcos. ¹⁴ Setá'aj huaújteujte'en xu'iteújpi'itze'axi'in se'ñna jime'e sej huaújxe'eve'e, sej seajta sej. Ché'e a'ñin Dios rí'i amua'anpuá'ajte'en naíjmí'ica mú'ejmi mi sej Ciríistu'u jetze ajtéme'ecan. Ayee pu'u xaa. Antipúa'areca'a.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í San Pedro, í ti hua'apua

A'í pu huá'ateujte'e a'íjna í Pedro

¹ Inee Simón, i nej neajta Pedro pú'een, a'ij nu jetze tejá'amuayu'use'e ne'íjna jime'e nej ravaire'e ne'íjna í Jesús ti ajta Ciriístu'u pú'een. A'í pu na'antíhuau nej ni niyen tiu'utévaire'en í jemin. Seajta mú'een, Dios pu ayén amua'irájtua mú'ejmi, a'íjna í Dios ti urar'í'ene'acan jín seijre'e, sej si siyen che'atá sena'a té'atzaahuate'e tetíj iteen. A'í pu a'íjn pú'een ti jeíhua huápi'i tejámuatéva'iri.

² Ché'e ayén jaítze'e tejá'amuaci'iti ti r'íi tejamuaatá'acare'en, ajta ti r'íi tejamua'anpuá'ajte'en a'íjna jime'e sej seri ramua'ate í Dios, seajta se'íjna í Jesús, ti ajta tavástara'a pú'een.

A'ij mej r'íi titetiújcha'í muá'ara'ani a'íime í mej té'atzaahuate'e

³ Rumuári'eril'ira'a pu jín Dios ayén titaatá'a nain ti ruxe'eve'e í tej jín ruuri huateáturan í jemin, í tej teajta jín tiyen r'íi ti'itítacha'í a'ij ti a'íjn ayén ti'ijxe'eve'e. Ayee pu 'een jín ayén r'íi titaatá'a a'íjna jime'e tej tiyen raamuá'a te'íjna ti ayén taatajé tej ti tiyen huateáturan í jemin tíj na'a rusén jime'e ti ij ayén titáaci'iti a'íjna í tej jín r'íi tiyé'useijra, te'íjna jime'e ti a'íjn ayén nain jín antiújmua'aree.

⁴ A'iné ayén 'een í jemin, a'í pu ayén titaatá'a a'íjna í niuucari ti jín ve'ecán jín te'ataújratziiri'i, ti ajta jeíhua huápi'i ta jetze ruxe'eve'e tej ti te'íjna jín huatáta'uuna ti ij caí a'ij pua'a táaruuren a'íjna ti a'ij pua'a 'een ti huá'a tzajta'a seijre'e í teite í mej yen seijre'e chaanaca japua, tej ti teajta tiyen che'atá tena'a r'í'ene'ecán jín seijre'e tíj ajta í Dios.

⁵ A'íj xu jín, setá'aj siyen huateújca'anen sej se'íjna jín ra'ajténaajmire'en í sej jín té'atzaahuate'e se'íjna jime'e sej seajta tzáahuati'ira'a jín r'íi ti'itíújcha'í. Seajta setá'aj siyen se'íjna jín ra'ajténaajmire'en sej jín r'íi ti'itíújcha'í se'íjna jime'e sej temua'a naa tirú'umua'aree.

⁶ Setá'aj seajta se'íjna jín ra'ajténaajmire'en í sej jín r'íi tirú'umua'aree se'íjna jime'e sej seajta nain jín á'ujcu'uvée. Setá'aj seajta se'íjna jín ra'ajténaajmire'en í sej jín á'ujcu'uvée se'íjna jime'e sej seajta te'utáviicua'í. Setá'aj seajta se'íjna jín ra'ajténaajmire'en í sej jín siyen té'eviicua'í se'íjna jime'e sej tzáahuati'ira'a jín rana'amiche í Dios.

⁷ Setá'aj seajta se'íjna jín ra'ajténaajmire'en í sej jín tzáahuati'ira'a jín rana'amiche í Dios se'íjna jime'e sej temua'a naa huateúrihuaamua'ata. Setá'aj seajta se'íjna jín ra'ajténaajmire'en í sej siyen r'íi tiu'uteúrihuaamua'ataca'a se'íjna jime'e sej siyen titehuaújxe'eve'en.

⁸ Setá'aj siyen nain jín ra'ajténaajmire'en a'iné ti pua'a siyen r'íi titeetiújcha'íica temua'a naa, ayée pu á'amuaruure a'ame sej jeíhua huápi'i tiu'utévaire'en sej si temua'a naa ti'itíj jín tiu'utátuure'en í Dios jemi se'íjna jime'e sej tzáahuati'ira'a jín ramua'ate se'íjna í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciriístu'u pú'een.

⁹ Na'ari caí, ja'atí ti na'a ti ayén tirá'aturaate'e ti ayén nain jín ra'ajténaajmire'en í ti jín té'atzaahuate'e, ayée pu che'atá na'a 'een tíj ja'atí ti arácun, ti caí a'imua' t'íiseijrave. A'í pu ari ya'uhuá'axi ti Dios ayén tiraatá'uuni'iri'i a'íjna ti ajmí'i jín auteájturaa í jemin.

¹⁰ A'ij xu jín, ne'ihuaamua'a, setá'aj siyen jaítze'e huatéújca'anen sej si siyen huárini ti ij ayén ámitieere'e ti Dios ayén amuaatajé, ajta amua'antíhua'u. Tí pua'a siyen huárini, capu ja'anáj ayén á'amuaruuren ti Dios ayén mé amúhua'axin tǐj na'a rusén jime'e.

¹¹ Mí ajta, ayé pu tejá'amuaci'iti sej si temua'a naa se'uun a'uteárute a'u ti rusén jín teja'uta'áijta a'íjna í tavástara'a ti tu'irájtuaa, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een.

A'ij ti 'een jín té'eyu'usi'i a'íjna i yu'uxari

¹² A'ij nu jín niyen rini nej ja'anáj ti na'a niyen tejá'amua'ixaate'e sej siyen tira'utámua'aree se'íjna. Capu amín a'ij sej seri ramua'aree, seajta seri te'utávica'iri'i se'íjna jime'e sej siyen té'atzaahuatete'e.

¹³⁻¹⁴ Ayee pu tiná'amitiejte'e ti ayén tiraavíjte'e nej niyen huárini tǐj na'a nej nauj yen seijre'e, nej ni ca'aníjra'a amuaatá'acare'en sej si siyen tira'utámua'aree a'ij sej huárini, a'iné nu'uri niyen ramua'aree ti ari vejl'i pí'tí'irici a'ájna xicáara'an jetze nej jetzen mi'ini. Ayee nu ne'íjna jín ramua'aree a'iné a'í pu tavástara'a, a'íjna í Jesús, ti ajta Ciríistu'u pú'een, ayé pu tinaatá'ixaa.

¹⁵ Neajta nu niyen huaténca'anejsin nej ni niyen tejamuá'itii ti ij ayén huatári'iristare sej siyen ja'anáj ti na'a tira'utámua'aree netí'ij caí ché'e mé'e a'ahua'atan.

Pedro pu te'anxájta a'íjna jime'e ti rí'i tiyé'useijra a'íjna í Ciríistu'u

¹⁶ Tetí'ij te'íjna jamuá'ixa a'ij ti éen'ic'e huataseíjre'esin a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen ajtahua'a yé ve'ecánejsin a'íjna í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een, ti ij ayén nain jín antiújmua'areere, catu rá'astijre'eca'a te'íjna í niuucari í mej rujímua'a mena'a rájteu, í mej miyen tí'imua'atzejca'a. Catu xaa ne'u tajímua'a tena'a rájteu sino tají'isin tu jín naa rí'i tiye'useíra ta'araa ti a'í pu nain jín antiújmua'aree.

¹⁷ Ajta, Dios ayén rí'i tiraateájtuaa, ajta rí'i tiraatá'a a'íjna jime'e ti huáp'i tí'iseijre'e u ta japua tí'ij Dios ayén jime'en tiu'utaxájtaca'a tǐjín: "A'ii pu a'íin pú'een í niyauj, í nej jeihua huáp'i raxí'eve'e. A'í pu ajta rí'i tineetá'aca ineetzi."

¹⁸ Teajta iteen, ayé tu ráanamujri'i te'íjna í niuucari ti júte'e je'icánamujre tetí'ij telánna a'uté'uuca'a te'íjna jamuan a'ánna í jirí jetze ti Dios huatéúra'ate.

I niuucari mej jín tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan

¹⁹ Ajta a'íjna í tej ya'useíj, a'í pu ayén araúraste a'íjna ti ajmí'i ayén té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna í yu'uxari jetze í mej jime'en tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan. A'ij tu jín teri jaítze'e temua'a naa tirú'umua'aree ti ayén ti'ayajna a'íjna ti ajmí'i ayén té'eyu'usi'ihuaca'a.

Rí'i pu tejámuaatévaire'esin ti pua'a siyen che'atá sena'a ra'ará'astijre'en tǐj ajta ja'atí ayén temua'a naa te'atáne tatzari jime'e a'u ti a'utíca'a. Setá'aj siyen che'atá sena'a ra'ará'astijre'en tǐj ajta ja'atí ti ayén atáne ajta na'acai huataseíjre'en a'íjna í xu'ura'ave ti tapuá'arijme'eca u jé'ijnineí. Setá'aj siyen ra'ará'astijre'en ajta na'acai a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén huatéáturan í a'amua tzajta'a.

²⁰ Amuacá, ayé pu ruxe'eve'e sej siyen ráamua'aree ti caí ja'atí ja'anáj ruseíj a'ij tirájteu a'ij ti huataújmua'a a'íjna í niuucari í mej miyen tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan ti ayén raateájtuaa itejmi jemi.

21 Capu ja'atí ja'anáj rusej a'ij tirájteu ti ayén tiu'utaxáj í Dios jetze me'ecan sino a'íjna xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayée pu ca'aníjra'a hua'utá'a mej miyen tiu'utaxáj, a'ímej í mej me'íjna jín tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan.

2

A'íme í mej caí tzáahuati'ira'a jín tihuá'amua'ate

¹ Aj mú mi huá'a tzajta'a í teite miyen huatasejre seica í mej hua'itzi jín tihuá'u'itíiri'i. Ayee mú che'atá mena'a huatasejre'esin mú'ejmi jemi a'íme í mej majta hua'itzi jín tejamuaatá'itíiira. Avítzi mú jín miyen raateáuasin mú'ejmi jemi me'íjna í niuucari ti amuá'ujisin, í mej jín mé rúurieni me'íjna í tavástar'a ti ajta huá'a jetze me'ecan tiu'utanájchitaca'a í mej té'echa'íca'a í Dios jemi. A'íj pu jín tihuá'aci'iti ti a'ín Dios ayén ca'anacan hua'antipua'ajte'en.

² Majta mu'ití mú miyen hua'ará'astijre'esein mej mi miyen che'atá mena'a ti'ihuaúxana'acira'aten matíj a'íme. Ayee mú 'een jín seica miyen a'ij pua'a ti'ijxáata muá'aju'u me'íjna í niuucari í tej jíme'en huajú'un me'íjna jime'e a'ij mej ríci a'íme í mej hua'itzi jín tejámuaatá'itíiira.

³ Ayee mú 'een jín miyen mú'ejmi jíme'en tí'imua'itin me'íjna jime'e mej huápi'i raxí'eve'e mej jeíhua tí'ijcha'íca. A'íj mú jín miyen hua'itzi jín amuaatémua'iti. Tíj na'a ajca'íhua'imua tí'ij Dios ayén hua'uxájte, tíj na'a íjii aúche'e pu araúastejsin a'íjna í niuucari ti huá'a jíme'en tiu'utaxájtaca'a. Ajta ayén ti'ayajna ti Dios auj ayén hua'antipua'ajte'esin.

Single Line Composer ⁴ Jee xaa ne'u, Dios pu caí tihua'utá'uuni'iri'i a'ímej í mej mejmí'i ta japua tí'ivaire'eca'a, a'ímej í mej majta miyen ti'itíj jín auteájturaa í jemin, sino a'úu pu ayén huaje'etéehua'axi u tajete a'u ti puaíjti hua'atá'acare'e a'ame. A'u pu hua'uteájtuaa a'u ti e'etéecun mej mi me'luun é'enami'ihua a'u ti a'utíca'a. A'u mú e'avítzi'ihua muá'aju'u ajta na'a caí Dios ayén hua'uxájte'en a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen nain te'entipua'ajte.

⁵ Capu ajta tihua'utá'uuni'iri'i a'ímej í mej jéjcau ímuá yen seijre'eca'a, sino ayée pu tiu'utá'a ti a'ín jaj ayén tíjiste nainjapua í chaanaca ti ij a'íjna jín puaíjti hua'utá'an a'ímej í mej caí a'atzu rá'astijre'eca'a í Dios.

Mí ajta, a'í pu xaa raatévai a'íjna í Noé ti ayén tihua'utá'ixaa a'ij mej ye'í huárini mej mi xí'epi'in jín seijre'e í Dios jemi. Ajta Dios ayén hua'utévai a'ímej í seica í mej miyen aráhuapua ará'aseca'a.

⁶ A'í pu ajta hua'uxájte a'ímej í mej me'uun a'uchéjme'ecaa í cha-jta'a jetze ti hua'apua, a'ujna u Sodoma, ajta u Gomorra. Nain pu jín hua'uteátaj. Ayee pu 'een jín huá'uruu ti ij ayén titaatá'itíi a'ij ti huá'aruuren a'ímej í mej caí a'atzu rá'astijre'e í Dios.

⁷ Mí ajta, a'í pu raatévai a'íjna í Lot, a'íjna ti r'íi ti'itíjcha'íca'a í jemin, a'íjna ti ajta a'ij pua'a ará'aseca'a a'ij mej rijcaa í mej miyen huaúxana'acira'ate a'íme í mej caí a'atzu ti'itíj á'asteca'a.

⁸ Ajta a'ín í tevi ti r'íi ti'itíjcha'íca'a í Dios jemi, a'iné a'í pu nain tújca'ari tzajta'a ayén huá'a tzajta'a é'echejca'a, jeíhua pu rajpuaíjtica'a í ru tzajta'a ti r'íéene'ecán jín seijre'eca'a. Ayee pu 'een jín tirajpuaíjtica'a a'íjna jime'e ti ayén raasej, ajta ráanamujri'i í mej a'ij pua'a rijcaa a'íme í mej caí ti'itíj á'asteca'a.

⁹ A'íj pu jín, Dios ayén raayí'ti ti ayén ru'ijrájtuaani a'íjna jetze ti jín rajpuaíjtzi a'íjna í ja'ati ti rí'i tí'itíújcha'íi. A'í pu ajta ayén raayí'ti ti hua'íteáanan a'ímej í mej a'ij pua'a tí'itíújcha'íi ti ij ayén puaíjtzi hua'utá'an a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen huá'axijte'en naíjmi'íca.

Single Line Composer ¹⁰ Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna, ti ayén tihuá'ací'ti a'ímej í mej jetzen á'ujca'ane me'íjna jetze ti jeíhua a'ij pua'a tí'iseijre'e, mej mi miyen tí'ihuaújxana'acira'aten me'ímej jamuan í ruxí'ej teteca. Ayee pu che'atá na'a a'ij pua'a tí'iseijre'e mej caí a'atzu tí'itíj jín té'aste. Ayee mú á'ujca'ane mej miyen huárini a'ij ti tihuá'amitíejte'e. Jéíhua mú á'ujtzaahuate'e. A'í mú majta caí rátzii'ne'e miyen á'ujca'ane mej a'ij pua'a tihuá'axajta a'ímej í mej ta japua é'eseijre'e.

¹¹ Mí majta a'íme í mej ta japua tí'ivaire'e, camu miyen á'ujca'ane mej miyen a'ij pua'a tihuá'axajta a'ímej í teteca me'íjna jemi í tavástar'a. Mí majta a'íme, jaítze'e mú rucacá'ane, majta jaítze'e ve'ecán jín antiújmua'aree mecaí a'ímej í teteca.

¹² Majta a'íme í teteca, ayée mú a'ij pua'a tí'ixáata muá'aye'i me'íjna jime'e í mej caí a'atzu yaú'itíe. A'íj mú jín miyen che'atá mena'a seijre'e matíj a'íme í ye'emuaate í mej caí tivejául'itíe, í mej ché'e mena'a á'ujjuhua'an. Ayee mú 'een jín huanúnu'ihuaca'a mej mi teite hua'uvívi'in, majta huá'ucuí'ini. Majta a'íme í teteca, ayée mú che'atá mena'a antipua'ari me'íjna jime'e í mej jín a'ij pua'a huá'uruu a'ímej í mej amuacaí rí'i titeetíújcha'íica.

¹³ Ayee pu che'atá na'a tihua'utá'asin ti ja'atí ayén tihuá'ari'ira í mej tí'ijcha'íi matíj majta a'íme rujímua'a mena'a miyen tihuá'ari'iri'í í seica í mej tí'ijcha'íica'a. Ajta a'íjna í mej tí'itíj jín huataújtemua'ave'en, ayée mú tújca'ari tzajta'a ruxiéehua tí'iteseijre'e me'íjna jime'e ti jetzen huiiráninei. Ayee mú che'atá mena'a seijre'e huá'a tzajta'a í teite tíj tí'itíj ti é'ihuameijra, tíj ajta a'íjna ti jín cápita'inaca'a. Ruxiéehua mú rutémua'ave'e me'íjna jime'e mej amuáacuanamua muá'aju'u matí'ij majta miyen tí'iyeste mú'ejmi jamuan.

¹⁴ Ayee mú jetzen á'ujca'ane me'íjna jetze í jáita matíj mena'a mej miyen ranecua'atze mej mi miyen jamuan tí'ihuaújxana'acira'aten. Camu majta ja'anáj raatapuá'ajta mej miyen á'atura í Dios jemi. Majta, ayée mú ca'aníjra'a hua'atá'aca a'ímej í mej caí xi té'evíicua'i, mej mi majta miyen che'atá mena'a auteáturan í Dios jemi. Temua'a mú tíraarí'ire a'ij mej tí'itíj jín huárini mej mi miyen tíraatéevi'í tí'itíj ti na'a mej miyen tí'ijxe'eve'e me'íjna jime'e mej chueere'e. A'íi mú a'ín pú'een í teitejra'a ti Dios puaíjtzi hua'utá'asin.

¹⁵ Mu'uri ajtacíj í juye jetze í mej japuan huajú'un a'íme í ti rí'i tihuá'amitíejte'e. Majta meri me'íjna jetze ucájrupi tíj ajta ayén ucájrupi a'íjna í Balaam teecan ti yaujra'an pú'eene'e a'íjna í Beor teecan. Ajta a'íjna í Balaam, ayée pu ra'aránajcheca'a ti tí'itíj huamuá'ítin a'íjna jime'e ti a'ij pua'a huárini.

¹⁶ Mí ajta, puuru'u, ti caí té'anrí'ire, ayée pu tiu'utaniú tíj teáata'a. Aj pu'í ra'ajté'axi a'íjna í Balaam a'íjna jime'e ti a'ij pua'a ríjcaa. Ayee pu a'íjna jín huaríj, a'í pu ayén raatá'íjmíjri'í a'íjna ti ayén rusejrataca'a ti nu'u Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, ti caí tí'itíj jín ayén huárini a'íjna jime'e ti rutímua'í.

17 Ayee mú che'atá mena'a tí'ivaire'e a'íime í teteca tǵ a'u ti e'ejajxa a'u ti caí jaj 'e'ejm'íye na'ari í jaitiri ti eeca ráatajchi, ajta ti jetzen caí víjvi'íyey. Ayee pu tihuá'aci'iti mej me'uun a'uteáturan u tajete a'u ti huápi'í a'utíca'a tǵ na'a rusén jime'e.

18 Ayee pu a'íjna jín ayén tí'irineca a'íjna jime'e mej miyen ca'anín jín á'ujtzaahuate'e me'íjna jime'e í niuucari ti caí a'ij huataújmua'a. Majta miyen ca'aníjra'a hua'atá'aca í seica mej mi miyen tiú'umua'ati me'íjna jetze ti huá'a jetze huiiránineí ti ayén rusej a'ij tirájteu. Ayee mú a'íjna jín huaríj, a'íí mú miyen majta ca'aníjra'a hua'atá'aca a'ímej í mej camuché'e tihuújsin huá'a jemi mej mi majtáhua'a ti'itǵ jín auteáturan í Dios jemi me'íjna jime'e mej hua'itzi jín tihuá'ajjte'e a'ímej í teteca.

19 Ayee mú ti'itǵ jín títe'eteúratziiraca'a mej nu'u tihua'utá'an mej mi ruxiéehua á'ujjuhua'ane'en. Mí ajta, capu ri'iri a'iné a'íí mú rujímua'a mena'a miyen ca'anéeri jín tí'ivaire'e me'íjna jime'e mej a'ij pua'a ti'itíújcha'íí, a'iné ja'atí ti na'a ti ayén ca'anéeri jín tí'ivaire'e, a'íí pu ayén ravaire'e a'íjna í ja'ati ti ari ra'antimuá'iti.

20 Ajta ti pua'a meri miyen raatapuá'ajtacaa'a mej miyen che'atá mena'a a'ij pua'a tí'itíújcha'íí matǵ í seica í mej yen japuan seijre'e í chaanaca, ti pua'a miyen raatapuá'ajtacaa'a me'íjna jime'e mej ra'ancuré'a me'íjna í tavástara'a ti ajta ayén tu'irájtuaani, a'íjna í Jesús ti ajta Ciriístu'a pú'een, ti pua'a miyen me'íjna jín huaríj, majtáhua'a mú miyen a'ij pua'a huateáarij ti ij ajtahua'a hua'utémuaitin a'íjna ti a'ij pua'a 'een. Ajta, ayée mú jaítze'e a'ij pua'a ti'iteséire'e muá'aju'u tí'ij nain te'entipué'are caí ti jécua mej ímuá seijre'eca'a.

21 Mana'ajtzí caí ja'anáj ráamua'atijche'en me'íjna í ye'irá ti naa tí'iseijre'e í Dios jemi mecaí miyen ramua'areere, majta yá'uhua'axin a'íjna í niuucari ti jín Dios ayén huateúra'ate, ti ajta ayén raateájtuaa a'ímej jemi ti ij a'íjna jín tíhua'uta'ajte'en.

22 Ayee pu xaa tihuá'uruu a'ij ti té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze tíjín: "A'íjna í tz'í ajtahua'a pu mú a'uvé'emej a'utí ejjárj tí'ij ráacua'ani í rujára'iri." Ajta ti ayén tíjín: "A'íjna í tuixu ti hua'íihuaca'a, ajtahua'a pu mú a'uvé'emej a'u ti jaú'íihuaca'a í xarij jime'e ti ij ajtahua'a ayén hua'íihua."

3

Tí'ij uvé'enejsin í tavástara'a

1-2 Mú'een, nej já'amua'axe'eve'e, a'íí pu a'íin pú'een í nej hua'apuaca jetze jín tejá'amua'ayuse'e. Ayee nu che'atá nena'a ne'íjna jime'e í ti hua'apua, ca'aníjra'a nu jín amuatá'aca sej si siyen tzáahuati'ira'a jín tiú'umua'ati se'íjna jetze í nej jín niyen amuatá'aca sej ra'utámua'aree a'ij mej tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, setá'aj siyen che'atá sena'a ra'utámua'aree í niuucari í ti jín tejamuaata'ajj a'íjna í tavástara'a ti ajta a'íin pú'een a'íjna ti amua'irátuaasin. A'íí pu a'íin pú'een í niuucari ti a'íin ayén tiraateájtuaa ítejmi jemi tej ti tiyen tejámuaatá'ixaate'en mú'ejmi.

3 Ayee xu ramua'aree ti ayén té'eme a'ájna xicáara'an jetze ti jetzen nain te'entipué'ajte. A'íí mú huatasejre'esin a'íime í mej amuá'axieehuari'í mej mí rá'axieehuari'ira í niuucari ti téjmi jemi raateájtuaa. Ayee mú me'íjna jín á'ujjuhua'ane'e muá'aju'u mej miyen rá'astijre'e a'íjna ti ayén tihuá'amitiejte'e tǵ na'a a'ij ti tihua'aráanajche ti a'ij pua'a 'een.

⁴ Ayee mú ti'ixáata muá'aju'u tǎjín: “A'ii tá'uj huarǎj a'ǎjna í ti jǎn Dios ayén te'ataújratiiri'i ti nu'u yé huataseǎjre'esin. Tij caí, capu ayén teja'uré'enejsin a'iné aúche'e pu ayén che'atá na'a seǎjre'e tǎj aǎta ayén seǎjre'e á'aye'i tǎj na'a a'ǎjna xicáara'an mej jetzen huácuui í tavaújsimua'aci'i tǎj na'a aǎta ǎjii. Ayee pu che'atá na'a aúche'e seǎjre'e tǎj aǎta seǎjre'eca'a a'ǎjna tǎ'ǎj Dios ayén raatétaahuaca'a í chaanaca.”

⁵ Ayee mú 'een jǎn miyen ti'ixa me'ǎjna jime'e mej miyen ruxǎ'evi'ira'a jǎn taúra'aca miyen yá'uhua'axin ti jéjcu'a'ímua Dios ayén runiuuca jǎn tiu'uta'aǎjtaca'a ti ayén huataseǎjre'en a'ǎjna í ta japua. Aǎta a'ǎn í chaanaca, ayée pu tiu'utéaavijhuaca'a tǎ'ǎj ayén aǎnén á jaata'a. Aǎta a'ǎn ti japuan seǎjre'e, ayée pu aǎta a'ǎjna jǎn ruuri á'aye'i a'ǎjna jime'e í jaj.

⁶ Aǎta a'ǎime í mej jéjcu'a'ímua japuan huachéejme'ecaa í chaanaca japua, a'ǎi mú jǎn e'ehuaújpua'arixi me'ǎjna jime'e ti a'ǎn jaj ayén huatám'i'yeca'a, aǎta hua'ujámiste.

⁷ Mí aǎta ǎjii, ayée pu tǎ'ǎjci'iti a'ǎjna í ta japua ti ǎjii seǎjre'e, aǎta a'ǎjna í chaanaca í tej yen japuan seǎjre'e i tej ǎjii huáteite, Dios pu ayén racha'ǎi ti ǎj ayén raatéataira. Ayee pu ari raaxǎ'epǎ'intare ti ayén huárini a'ǎjna xicáara'an jetze ti jetzen huá'axǎjte'en í runiuuca jime'e, aǎta huá'apua'ajte'en a'ǎimej í teite í mej caí a'atzu rá'astǎjre'e.

⁸ Setá'aj caí siyen tiyá'uhua'axin, ti seǎj xicaj ayén che'atá na'a tǎ'itǎiej í Dios jemi tǎj aǎta tǎ'itǎiej a'achú cumu seǎj vi'ira'a nine'ira'a. Aǎta, seǎj vi'ira'a nine'ira'a ayén che'atá na'a tǎ'itǎiej í Dios jemi tǎj seǎj xicá'ra'a.

⁹ Tǎ' pua'a Dios ayén caí ca'anacan araúrasten a'ǎjna jime'e í ti jǎn te'ataújratiiri'i, capu ayén huataújmua'a ti caí ja'anáj a'ǎjna jǎn araúrasten a'ǎj mej tǎ'ímua'atze í seica sino temua'a pu ayén té'eviicua'i mú'ejmi jemi a'ǎjna jime'e ti caí raxǎ'eve'e ti ja'atǎ ayén á'uveti. Capu xaa ne'u ayén raxǎ'eve'e sino ayée pu raxǎ'eve'e mej naǎmi'i miyen huataújtuiire'en í jemǎn me'ǎjna jime'e mej seicié tiú'umua'ati mej mi caí ché'e a'ǎj pua'a rijca.

Single Line Composer ¹⁰ Mí ayée pu che'atá na'a teja'uré'enejsin a'ǎjna xicáara'an jetze ti jetzen huataseǎjre'esin í tavástara'a tǎj aǎta nahua'ari ayén avǎitzi jǎn huataseǎjre'en í tǎca'ari tzaǎta'a. Aǎta a'ǎn í ta japua, ayée pu huatánamuaǎjre'esin tǎ'ǎj antipua'are. Ca'anǎn pu jǎn tiu'utátzi'iti. Aǎta tǎj na'a ti ayén tiú'utaavijhuaca'a, a'ǎi pu ayén huataújtuaasin a'ǎjna jime'e ti rǎ'i huatéataasin. Aǎta a'ǎjna í chaanaca, aǎta nain tǎj na'a japuan tǎ'iseǎjre'e u ti tiú'utaavijhuaca'a, naǎmi'i tǎj na'a raatéataira.

¹¹ A'iné nain pu ayén huataújtuaasin, ayée pu tiú'ujxe'eve'e seǎj siyen rǎ'i tǎteetǎjcha'ǎica, seǎj si rǎ'i tǎ'iteseǎjre'e í Dios jemi nain jime'e a'ǎj seǎj rǎi, seǎj si seajta nain jǎn ra'ará'astǎjre'en í Dios.

¹² Setá'aj siyen rahuauca, seajta siyen a'ujca'anéecan jǎn ti'ǎjchú'eve'e ayén teja'uré'enen a'ǎjna xicáara'an jetze ti jetzen Dios te'entipua'ajte. Ayee pu a'ǎjna jǎn huataújtuaasin a'ǎjna í ta japua a'ǎjna jime'e ti taij raatéataira. Aǎta a'ǎjna ti jǎn nain tiú'utaavijhuaca'a tǎj na'a ti tǎ'iseǎjre'e, a'ǎi pu aǎta huataújtuaasin a'ǎjna jime'e ti rǎ'i tiraatéataira.

¹³ Mí teajta iteen, a'iné a'ǎi pu a'ǎjna jǎn te'ataújratiiri'i ti ayén huárini, a'ǎj tu jǎn tiyen rachú'eve'e seǎj í ta japua ti jéjcu'a, aǎta seǎj í chaanaca ti aǎta jéjcu'a a'u ti e'eseǎjre'e a'ame a'ǎjna ti rǎ'éene'ecán jǎn seǎjre'e matǎj mena'a me'uun seǎjre'e muá'aju'u.

I niuucari ti jǎn ra'antipua'ajte

14 A'íj xu jín siyen huárini, mi nej já'amuaxe'eve'e, a'iné ayée xu seri rachú'eve'e ti ayén teja'uré'enejsin. Setá'aj siyen títeeteújca'anen sej siyen éeni'ici'e seijre'e í jemin sej temua'a naa ru'ihuaamua'atan, sej si caí ti'itíj jín á'aturaacaj, ti ij a'ín Dios caí ti'itíj jín a'amua jetze te'ujpuá'ajte'en.

15 Setá'aj se'íjna jetze tiú'umua'ati ti Dios ayén amua'irátuaasin a'íjna jime'e ti raayí'iti ti te'utáviicua'i mú'ejmi jemi.

Ajta a'ín í ta'ihuaara'a í tej raxí'eve'e, a'íjna í Pablo, Dios pu ayén raatá'a ti yaú'itíeé á'ara'ani temua'a naa. A'í pu ayén che'atá na'a tejamuaatayú'use nain jime'e tetíj iteen.

16 Ajta a'íjna jetze ti a'ín ra'utéyu'uxaca'a, a'íjna jetze ayén namuajre'e seica í niuucari ti ayén muári'eri ti ja'atí ayén yaú'itíeé á'ara'ani. Ajta seica í teite í mej caí ti'itíj ú'umua'aree, í mej majta caí xi té'eviicua'i í mej jín té'atzaahuat'e, ayée mú tí'itese'e mej mi miyen seicié tiyaú'itíeé muá'ara'ani, mej mi majta tihua'a'itiiira a'ij ti caí ayén tiraavíjte'e a'íjna ti Pablo ra'utéyu'uxaca'a, ajta a'íjna ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze í yu'uxari ti Dios ayén raateájtuaa itejmi jemi. Tí pua'a miyen me'íjna jín huárini, ayée pu tihua'aci'iti mej antiújpua'ajte'en.

17 A'iné xu'uri amuacá siyen ramua'aree, mú'een mi nej já'amuaxe'eve'e, rí'i xu'u mú'een ti ij caí ja'atí ayén ca'aníjra'a amuaatá'an sej si siyen che'atá sena'a titecaújxiehuata í Dios jemi matíj a'íime í mej a'ij pua'a tí'iteteite, í mej caí ti'itíj á'astijre'e. Rí'i xu'u sej si caí se'íjna tejá'uhua'axin í sej jín té'eviicua'i se'íjna jime'e sej huá'astijre'e se'ímej teitejra'a. Seajta mú'een, setá'aj siyen huaújnajmi'ire'en í ru tzajta'a se'íjna jime'e ti a'ín tavástar'a rí'i tejamuatá'aca, a'íjna ti ajta amua'irájtua, a'íjna í Jesús ti ajta Círíistu'u pú'een.

18 Setá'aj siyen che'atá sena'a huaújnajmi'ire'en se'íjna jime'e sej ramua'ate. Tiché'e rí'i tiraateájtuaani íjii, teajta tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén teja'uré'enen. Yee pu'u. Pu'uri antipúa'areca'a.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í San Juan, í ti seij

I niuucari ti ruurican e'ihuateájtuaani

¹ Jíme'en a'íjna í Jesús ti Ciríistu'u pú'een, a'í pu jécua imuá seijre'eca'a tǎj na'a ti yú e'iré'ene. A'í pu ajta a'íjn pú'een í tej ráanamujri'i a'ij ti ye'í tiu'utaxájtaca'a. Teen tu teajta tajǎi jǎn raasej, teajta tiyen raamuá'a ja'ati ti pú'een'e, teajta tiyen tamuájca'a jǎn ra'ajtamuáriej te'íjna ti niuucari pú'een ti ajta ruurican e'ihuateájtuaani. ² Ajta, a'í pu huatasejre a'íjna ti ruurican e'ihuateájtuaani.

Teajta iteen, teen tu raasej. Teajta tiyen tiraataxájta, teajta tiyen tejá'amua'ixaate'e te'íjna ti rusén jǎn i'i ruuri, ti ajta jemin seijre'e í rutáata í Dios. Ajta, a'í pu téjmi jemi huatasejre.

³ A'ij tu teajta tiyen tejá'amua'ixaate'e te'íjna í tej raasej, teajta í tej ráanamujri'i, sej si seajta mú'een siyen che'atá sena'a tiú'umua'ati tetǎj iteen tí'imua'atze tej ti najmi'i ta'ihuaamua'a tá'ara'ani. Jee xaa ne'u, teen tu jemin seijre'e, te'íjna í Dios jemi í tej rájya'upua. Teen tu teajta tiyen che'atá tena'a jemin seijre'e te'íjna jemi í ti yaujra'an pú'een í Dios, a'íjna í Jesús, í ti ajta Ciríistu'u pú'een.

⁴ Ayee tu 'een jǎn tiyen tejá'amua'ayuse'e ti ij ayén raana'ijmi'ire'en í ti jamuaatá'aca sej jíme'en rutémua'ave'e.

Dios pu téjmi jemi seijre'e ti ayén che'atá na'a 'een tǎj tatzari

⁵ A'ii pu a'íjn pú'een í niuucari í ti Ciríistu'u ayén titaatá'ixaa ti nu'u a'íjn Dios ayén téjmi jemi seijre'e tǎj tatzari ti ayén tátatzavi'i í ta tzajta'a, ajta nu'u capu a'atzu jemin seijre'e ti'itǎj ti a'ij pua'a 'een, ti ayén che'atá na'a 'een tǎj tǎca'ari.

⁶ Tǎ pua'a tiyen te'íjna jetze tiyen mé titejǎ'ujuhua'ane'en a'u ti a'utǎca'a teajta rá'antixáata tiyen titeejú'un a'u yee tej Dios jemi seijre'e, catu jé'iyecan jǎn tiyen ti'itǎtacha'í sino tetǎ'ihua'itaca tu'u.

⁷ Mǎ teajta iteen, ti pua'a tiyen che'atá tena'a te'íjna jetze tiyen titeejú'un, te'íjna jetze ti tátatzavi'i, a'í pu rǎ'i taruure tej ti tiyen temua'a naa ta'ihuaamua'a tá'ara'ani. Ajta, a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, a'íjna í Jesús, a'í pu ajta tá'ari'lira nain tǎj na'a í tej jǎn ateáturaaveca í Dios jemi. A'í pu ayén taruure a'íjna jíme'e ti ari huamǎ'i ta jetze me'ecan. A'ij pu jǎn ayén tira'iráaxire í ruxuure'e.

⁸ Tǎ pua'a tiyen tiraataxáj yee tej nu'u caí ti'itǎj jǎn ateáturaaveca í Dios jemi, ayée tu tajǎmua'a tena'a tacuanamua. Ajta, a'íjna í niuucari ti ayén ti'ayajna, capu téjmi jemi seijre'e. ⁹ Mǎ teajta iteen, ti pua'a tiyen tiraataxáj í tej jǎn auteájturaa í Dios jemi, ayée tu tí'ijmua'aree ti Dios ra'arǎ'astejsin a'íjna jíme'en ti jǎn te'ataújratziiri'i ti nu'u ayén titaatá'uuni'i nain jíme'e í tej jǎn auteájturaa í jemin. Teen tu teajta tiyen tí'ijmua'aree ti ayén tiraavǎjte'e ti Dios ayén titaatá'uuni'i.

¹⁰ Tǎ pua'a tiyen tiraataxáj yee tej nu'u caí ja'anǎj ti'itǎj jǎn auteájturaa í Dios jemi, ayée pu huataújmua'a í tej teri tiyen te'íjna jíme'en raatamuá'a í Dios ti nu'u a'íjn tí'ihua'itaca. Ajta a'íjna í niuucari ti ayén téjmi jemi raateájtuaa, capu xaa ne'u a'atzu téjmi jemi seijre'e.

2

Ajta a'íjna í Círístu'u, a'í pu tí'ixí'epi'íntare'e itejmi jetze me'ecan

¹ Mí sej niyaujmua'a, mi nej huápi'i já'amuaxe'eve'e, ayée nu 'een jín tejá'amuayu'use'e sej si caí tí'itíj jín auteáturan í Dios jemi. Mí ajta, ti pua'a ja'ati ayén tí'itíj jín teuteáturan í Dios jemi, sej pu tayá'upua jemin seijre'e ti ta jetze me'ecan tí'ixí'epi'íntare'e. A'í pu a'ín pú'een a'íjna í Jesús ti ajta Círístu'u pú'een. A'í pu urarí'ene'acan jín seijre'e í Dios jemi. ² Círístu'u pu ajta ta jetze me'ecan rí'i tiraatá'a í Dios ti ij caí puaíjzi taatá'an a'íjna jime'e í tej jín auteájturaa í jemin. Ayee pu ajta che'atá na'a huá'a japua huaniú naíjmi'ica a'achú mej pua'amé í mej yen huachéjme í chaanaca japua.

³ Tí pua'a tiyen tirá'astijre'e a'ij ti a'ín titaata'a'áj, ayée tu a'íjna jín tiyen tí'ijmua'aree tej jé'iyecan jín tiyen tí'ijmua'ate. ⁴ Tí pua'a sej ja'ati caí rá'astijre'e a'ij ti titaata'a'áj, ajta ti pua'a a'íjna í ja'ati ayén tiu'utaxáj yee ti nu'u ayén tí'ijmua'ate a'íjna í Jesús, a'íjna í ja'ati, ayée pu tí'ihua'itaca. Ajta, capu jé'iyecan jín tí'itiújcha'íi.

⁵ Mí ajta, ti pua'a a'íjna í ja'ati ayén tira'ará'asten a'íjna i niuucari í ti téjmi jemi huatétuihuaca'a, ayée tu te'íjna jín tí'ijmua'aree ti ayén raanaíjmire í tzajta'an a'íjna í ja'ati ti a'ín jé'iyecan jín raxí'eve'e í Dios nain jime'e. Ayee tu teajta te'íjna jín tí'ijmua'aree tej tiyen te'íjna jemi seijre'e í Dios. ⁶ Ajta ti pua'a ja'ati ayén tiú'ujseijrata ti a'í pu miijmu ayén nu'u urarí'ene'acan jín seijre'e jemin í Dios, ayée pu ajta tiú'ujxe'eve'e ti a'ín ja'ati ayén che'atá na'a rí'i tí'itiújcha'íi tíj ajta a'ín Círístu'u rí'i tí'itiújcha'íica'a.

Ajta a'íjna í niuucari ti jéjcuacan jín tí'ita'ajte'e

⁷ Mí nej já'amuaxe'eve'e, canu jéjcuacan jín tejá'amuayu'use'e í ti jín titaata'a'áj í Dios, sino a'íj nu jín tejá'amuayu'use'e ne'íjna í niuucari ti jéjcuca imuá Dios ayén a'íjna jín titaata'a'áj tíj na'a ti jéjcuca imuá seijre'eca'a mú'ejmi jemi tíj na'a ti yú e'iré'ene. Ajta a'íjna ti jéjcuca imuá jín titaata'a'áj í Dios, a'í pu a'ín pú'een í niuucari í sej ráanamujr'i.

⁸ Mí neajta inee, neajta nu jéjcuacan jín tejá'amuayu'use'e ti ayén tí'ayajna a'íjna jemi, ajta mú'ejmi jemi, a'íné pu'uri te'entipúa'ari a'íjna ti a'uun é'eseijre'e a'u ti a'utíca'a. Ajta pu'uri a'utéjche ti huatatátzave'en a'íjna ti jé'iyecan jín tátatzavi'i.

⁹ Tí pua'a ja'ati ayén tiú'ujseijrata ti a'ín miijmu ari nu'u a'uun á'ume a'u ti á'uneeri'i, mi ajta a'íjna í ja'ati, a'í pu ru'ihuaara'a tícha'íire'e, a'í pu ajta á'uche'e a'uun aumé a'u ti a'utíca'a a'u ti caí á'atatzave'e.

¹⁰ Ajta a'ín í ja'ati ti raxí'eve'e í ru'ihuaara'a, a'í pu xaa a'uun aumé a'u ti á'atatzave'e í tavástara'a. Ajta capu tí'itíj jín a'aturáa í Dios jemi. ¹¹ Mí ajta, a'ín í tí'itíj jín rí'íru'ihuaara'a, a'í pu a'uun é'eseijre'e a'u ti a'utíca'a. A'í pu xaa auj aumé a'u ti a'utíca'a, ajta capu ramua'aree a'u ti á'ume a'íné tíca'ari pu ayén ráaruu ti ij arácun.

Tej nu'u caí tí'ixe'eve'e a'íjna ti yen seijre'e i chaanaca japua

¹² Ayee nu 'een jín tejá'amuayu'use'e mú'ejmi mi sej niyaujmua'a a'íné Dios pu ayén tejámuatá'uuni'iri'i í sej jín auteájturaa í jemin a'íjna jime'e a'ij ti huaríj a'íjna í Jesús. ¹³ Seajta mú'een, mi sej huá'avaajsimua'a pú'een, ayée nu 'een jín tejá'amuayu'use'e a'íné mú'een xu ramua'ate se'íjna ti tíj na'a jéjcuca imuá seijre'eca'a, ajta tíj na'a ti yú e'iré'ene seijre'e.

Seajta mú'een, mi sej teemua, ayée nu 'een jín tejá'amuayu'use'e a'iné mú'een xu seri ra'antimú'á'ti se'íjna í xiéjniu'ucari ti a'ij pua'a 'een.

Seajta mú'een, mi sej yaújmua'ame'en pú'een, ayée nu 'een jín tejá'amuayu'use'e a'iné mú'een xu ramua'ate se'íjna í tej rájya'upua. ¹⁴ Ayee nu neajta 'een jín tejá'amuayu'use'e mi sej huá'avaujsimua'a pú'een a'iné mú'een xu seri ramua'ate se'íjna ti jéjcuá imuá seijre'eca'a tǎj na'a ti yú e'iré'ene. Ayee nu neajta 'een jín tejá'amuayu'use'e mi sej teemua a'iné mú'een xu temua'a naa té'eviicua'i. Ajta a'íjna í niuucari ti Dios ayén téjmi jemi raateájtuaa, a'íi pu mú'ejmi jemi seijre'e a'iné mú'een xu rá'astjire'e. Mú'een xu seajta seri ra'antimú'á'ti se'íjna í xiéjniu'ucari ti a'ij pua'a 'een.

¹⁵ Ayee nu tejá'amua'íjcate'e sej caí siyen tihuá'íjchuej a'ímej í mej yen japuan huachéjme í chaanaca. Setá'aj caí seajta siyen tí'ijxe'eve'e tǎj na'a í ti tí'iseijre'e íyen chaanaca japua. Ja'ati ti na'a ti raxí'eve'e hua'aye'ira í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua, capu ajta cui'i raxí'eve'e í Dios.

¹⁶ Ayee pu xaa ne'u ti'ayajna, a'iné tǎj na'a ti ayén tí'iseijre'e íyen chaanaca japua, yen pu me'ecan. Tǎj na'a í mej miyen tité'ujca'ane a'íj ti tzajta'an tásiseiri, ajta tǎj na'a í mej rasej ti ca'aníjra'a hua'atá'aca mej mi me'íjna jime'e tí'inecua'atzen, ajta naíjmi'i tǎj na'a í mej jime'en á'ujtzaahuatete, nain tǎj na'a ti ayén 'een, a'íj pu jetze mé je'evé'eme í huá'amua'atziira'a í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua. Capu Dios jemi é'eme'ecan. ¹⁷ Ajta tǎj na'a ti huá'a jetze ruxe'eve'e a'ímej í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua, ajta a'íjna tǎj na'a í mej jetzen tité'ujca'ane, a'íi pu xaa te'entipua'ajte'esin.

Mí ajta a'íjna í ti ayén tirá'astjire'e a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, a'íi pu ruuri huateáturaasin í jemin tǎj na'a rusén jime'e.

A'íjna ti nu'u ayén ti'ayajna, ajta a'íjna ti nu'u hua'ítzi pú'een

¹⁸ Mí sej yaújmua'ame'en pú'een, pu'uri tǎn teja'uré'enejsin a'ájna xicáara'an ti jetzen nain te'entipua'ajte'esin. Mú'een xu seajta seri ráanamujri'i ti a'íin ayén huatasejre'esin a'íjna ti rájcha'íire'e í Ciriístu'u. Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna mej meri mu'íiti huatasejre' í mej rájcha'íire'e í Ciriístu'u. A'íj tu jín tiyen tí'ijmua'aree ti ari tímua'a teja'uré'enejsin a'íjna xicáara'an jetze ti nain te'entipua'ajte'esin.

¹⁹ A'íi mú ta jemi tíhuui. Mí majta, camu ta jetze ajtéme'ecantaca'a. Tǎj pua'a miyen ta jetze ajtéme'ecantache'e, a'íi mú ta jemi huateáturanche'e. Mí majta, ayée mú 'een jín ajtacíj ti ij ayén huatasejre'en mej caí naíjmi'i ta jetze ajtéme'ecan.

²⁰ Ajta a'íin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu ari huateáturaa mú'ejmi jemi, ajta a'íi pu ayén tejamuaatá'a í mua'atzíira'a sej si nain jé'iyecan jín tiú'umua'ati.

²¹ Canu ne'íjna jín tejá'amuayu'use'e ne'íjna jime'e sej caí jé'iyecan jín ramua'aree se'íjna ti ayén ti'ayajna sino ne'íjna jime'e sej xaa siyen ramua'aree. Ajta ti'itǎj ti ayén hua'ítzi pú'een, capu a'íránineica a'íjna jetze ti jé'iyecan jín ayén ti'ayajna.

²² ¿Ni secaí ramua'aree ja'ati ti a'íin pú'een ti tí'ihua'itaca? Jee xaa, a'íi pu a'íin pú'een í ti ayén ti'ixa yee ti caí Jesús a'íin pú'een í Ciriístu'u. A'íi pu a'íin pú'een ti rájcha'íire'e a'íjna í Ciriístu'u, a'íjna í ja'ati ti ayén che'atá na'a mé rúujipua a'íjna í tej rájya'upua, ti ajta mé rúujipua a'íin ti yaujra'an pú'een í Dios. ²³ Ja'ati ti na'a ti mé rúurieni a'íjna ti yaujra'an pú'een, capu ajta rǎi tí'iseijre'e a'íjna jemi í tej rájya'upua. Mí ajta, a'íin ti

ayén tiraataxáj yee Jesús pu a'ñin pú'een a'ñjna ti yaujra'an pú'een í Dios, ti pua'a ayén huárini, a'ñi pu ajta rí'i ti'iseíire'e a'ame í Dios jemi.

²⁴ Seajta mú'een, ayée xu huárini. Ché'e a'ñin niuucari í sej jéjcuá imuá ráanamujri'i, ché'e ayén mú'ejmi jemi huateáturan. Ajta a'ñjna í niuucari í sej jéjcuá imuá ráanamujri'i, ti pua'a ayén mú'ejmi jemi huateáturan, ayée xu seajta mú'een naími'i rí'i ti'iteseíire'e xá'aju'un se'ñjna jemi ti yaujra'an pú'een í Dios, seajta se'ñjna jemi í tej rájya'upua. ²⁵ Ajta a'ñi pu a'ñin pú'een í ti jín te'ataújratziiri'i itejmi jemi ti ayén titáaci'iti tej tiyen rusén jín ruuri tá'ara'ani í jemin.

²⁶ Ayee nu tejá'amuayu'use'e ne'ímej jíme'en í mej miyen tejá'amuahua'itze'e. ²⁷ Mí seajta mú'een, aúche'e pu mú'ejmi jemi seijre'e a'ñjna í mua'atzíira'a ti a'ñin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tejamuaatá'a. A'ñj pu jín caí ayén tiú'ujxe'eve'e ti ja'ati ayén tejamuá'itíi, a'íné a'ñjna í mua'atzíira'a, ayée pu tejá'amua'itíi nain jíme'e. A'ñi pu ajta jé'iyecan jín tejá'amua'itíi, ajta caí tejá'amuahua'itze'e. Setá'aj siyen che'atá sena'a huárini a'ñj ti ari tejamuaatá'itíiiri'i, setá'aj naíjmi'i huateáturan í jemin.

²⁸ Ajta í'i, mi sej yaújmua'ame'en pú'een, setá'aj siyen naími'i huateáturan í jemin tej ti tiyen a'ataca'anéecan jín ra'ancuré'evi'itin a'ájna xicáara'an ti jetzen huataseíjre'esin. Setá'aj seajta siyen huárini ti ij caí ta'atateví'iraste'en í jemin. ²⁹ Tí pua'a seri mú'een ramua'aree ti a'ñi pu ara'axcáacan jín seijre'e í Dios, xu'uri seajta ramua'aree ti ayén ti'ayajna ti ja'ati ti na'a ti ayén xi'epi'in ti'itíjcha'íi, a'ñjna í ja'ati, a'ñi pu xaa a'ñin Dios jetze airáane.

3

I yaújmua'ame'en í Dios

¹ Jee xaa ne'u, setá'aj se'ñjna jetze tiú'umua'ati ti a'ñin í tej rájya'upua, ayén jehua huápi'i taataxí'eve a'íné a'ñi pu xaa taatéya'upuajtaca'a. A'ñj tu jín, tu'uri yaújmua'ame'en pú'een í Dios. A'ñj mú' jín caí tamujte a'ñime í mej yen huachéjme í chaanaca japua me'ñjna jíme'e mej caí raamuá'a.

² Mí nej já'amuaxe'eve'e, tu'uri yaújmua'ame'en pú'een í Dios. Mí ajta caí xi a'ñj ámitieere'e a'ñj tej éene'e tá'aju'un. Mí teajta iteen, ayée tu tí'ijmua'aree ti ayén tí'tiaci'iti a'ájna xicáara'an jetze í ti jetzen huataseíjre'esin. A'ñi pu seicié taruuren yé ta jetze tej ti tiyen che'atá tena'a éene'e tá'ara'ani tíj ajta a'ñin éene'e seijre'e u ta japua a'íné a'ájna tu raseijran te'ñjna a'ñj ti 'een.

³ Ajta, ja'ati ti na'a ti ayén tí'ijchú'eve'e a'ñjna ti ayén tiráaci'iti, ayée pu a'ñjna jín rí'i ruruuren ti ayén che'atá na'a rumua'atzíira'a jíme'en rí'éene'e seíire'e á'ara'ani tíj ajta a'ñjna í Jesús ti ajta Círíistu'u pú'een.

⁴ Mí ajta, ja'ati ti na'a ti tí'itíj jín até'itzaara í Dios jemi, a'ñi pu ajta raatéxiehuata a'ñjna í niuucari ti jín Dios tí'aijta. Ajta tíj na'a í mej jín até'itzaara, ayée pu seijre'e í Dios jemi ti ayén che'atá na'a 'een í mej jín raatéxiehuata me'ñjna í niuucari ti ajta jín Dios tí'aijta.

⁵ Ajta, xu'uri ramua'aree ti ayén 'een jín huataseíjre a'ñjna tí'ij ayén ra'uré'uuna í tej jín auteájturaa í Dios jemi. Ajta, capu a'atzu tí'itíj jín até'itzaara í Dios jemi a'ñjna í Jesús, ti ajta Círíistu'u pú'een. ⁶ Ajta, ja'ati ti na'a ti Dios jemi seijre'e capu ajta á'atura í jemin. Mí ajta, ja'ati ti na'a ti ayén tí'itíj jín até'itzaara í Dios jemi, a'ñjna í ja'ati capúu xi yaú'itíiee já'araa a'ñj ti 'een a'ñjna, capu ajta xi raamuá'a.

⁷ Mí sej yaújmua'ame'en pú'een, caxu raatá'acare'en ti ja'ati ayén tejá'amuacuanamua. Ja'ati ti na'a ti ayén xí'epi'in ti'itíújcha'íi, a'íi pu ayén che'atá na'a ri'éene'ecán jín seijre'e í Dios jemi tǎj ajta a'íjna í Jesús, ti ajta Cirístu'u pú'een.

⁸ Mí ajta, ja'ati ti na'a ti ti'itǎj jín auté'itzeaara í Dios jemi, a'íi pu a'íjna jetze ajtémecan í tiyaaru'u, a'liné a'íjna í tiyaaru'u, ayée pu tǎj na'a jécua imuá te'utéjche ti ayén te'uté'itzeaara tǎj na'a í ti 'irí yé e'iré'ene. Ayee pu 'een jín huatasejre a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios ti ij raaté'uuna nain í muári'eri'ire'ara'an í tiyaaru'u.

⁹ Capu até'itzeaara í Dios jemi ja'ati ti na'a ti Dios jetze airáane. Capu ti'itǎj jín até'itzeaara a'íjna jime'e ti jemin seijre'e a'íjna ti Dios ayén raateájtuaa. Capu ri'irí ti a'ín ja'ati ayén ti'itǎj jín te'uté'itzeaara'an a'liné a'íi pu Dios jetze airáane. ¹⁰ Ayee pu a'íjna jín té'emitieere'e ja'atén mej pú'een í yaújmua'ame'en í Dios, ajta ja'atén mej pú'een í yaújmua'ame'en í tiyaaru'u. Capu Dios jetze airáane ja'ati ti caí xí'epi'in ti'itíújcha'íi, ti ajta caí raxí'eve'e í ru'ihuaara'a.

Tej nu'u huátaxe'eve'en sej teajta sej

¹¹ Ajta, a'íi pu a'ín pú'een í niuucari sej ráanamujri'i tǎj na'a jécua imuá tǎj na'a ti yú e'iré'ene ti ayén tiú'ujxe'eve'e tej tiyen titehuátaxe'eve'en sej teajta sej. ¹² Tej ti caí nu'u tiyen huárini a'ij ti ráaruu a'íjna í Caín teecan ti a'íjna jetze airáane a'íjna ti a'ij pua'a 'een. Ajta ayén tiraajé'ica í ru'ihuaara'a. ¿Ni secaí ramua'aree a'ij ti 'een jín raajé'ica? Ayee pu a'íjna jín tiraajé'ica a'íjna jime'e ti a'ij pua'a ti'itíújcha'íica'a a'íjna. Mí ajta, xí'epi'in pu ti'itíújcha'íica'a a'íjna í ihuáare'ara'an.

¹³ Ne'ihuaamua'a, caxu a'ij tité'ujmujca ti pua'a miyen tejamuájcha'íire'e a'íime í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua. ¹⁴ Ayee tu te'íjna jín tí'ijmua'aree tej caí ché'e mi'ichjta seijre'e í Dios jemi sino tu'uri tiyen ruurican jemin huateájturaa a'íjna jime'e tej huá'axe'eve'e te'ímej í ta'ihuaamua'a.

Mí ajta, ja'ati ti na'a ti caí raxí'eve'e í ru'ihuaara'a, a'íi pu aúche'e ayén mi'ichjta seijre'e í Dios jemi. ¹⁵ Jee xaa ne'u, a'íjna í ja'ati ti rájcha'íire'e í ru'ihuaara'a, a'íi pu a'ín pú'een ti tí'itecui'ica. Seajta mú'een, xu'uri siyen tí'ijmua'aree ti caí rusén jín ruuri huateáturaasin í Dios jemi ja'ati ti na'a ti ayén tí'itecui'ica. ¹⁶ Ayee tu te'íjna jín tí'ijmua'aree a'ij ti 'een ti pua'a ja'ati jé'iyecan jín raxí'eve'e í ru'ihuaara'a. A'íi pu Jesús ti Cirístu'u pírici, a'íi pu ta jetze me'ecan huamí'i. A'ij pu jín, ayén tiú'ujxe'eve'e tej tiyen che'atá tena'a huácu'ini huá'a jetze me'ecan í ta'ihuaamua'a.

¹⁷ Mí ajta, ti pua'a ja'ati ti ayén jeíhua huáp'i tí'ijcha'íi í mej jín huateújvare'en íyen chaanaca japua, ti pua'a ajta ayén raseijra ti a'ín ihuáare'ara'an caí a'ij tí'ijviicua'í, ajta ti pua'a caí rá'ancu'uvajxi'in ti ij ti'itǎj jín raatévare'en, capu a'atzu a'ij tí'iri'iri ti a'íjna ti jeíhua tí'ijcha'íi ayén tí'ixáata a'ame ti nu'u raxí'eve'e í Dios.

¹⁸ Mí sej yaújmua'ame'en pú'een, tiché'e caí tiyen tena'a tí'ixajta tej nu'u taxe'eve'e sej teajta sej. Tiché'e caí te'íjna jín tena'a tiyen tí'ixajta taniuuca jime'e sino tiché'e jé'iyecan jín huá'axe'eve'e te'íjna jime'e tej ti'itǎj jín hua'utévare'en í ta'ihuaamua'a.

A'ij ti nu'u ye'í tí'iri'iri tej nu'u caí tí'tziine'e í Dios jemi

¹⁹ Tí pua'a tiyen te'íjna jín huárini, aj tu xaa tiyen tí'ijmua'areeren tej tiyen jé'iyecan jín r'íi tí'ititacha'íi te'íjna jemi í niuucari ti ayén ti'ayajna.

Tí pua'a teajta te'íjna jín tiyen huárini, aj tu ti caí ché'e a'ij pua'a tite'utátamuajte í taxiejniu'uca jetze te'íjna jemi í Dios. ²⁰ Tí pua'a ayén tá'axijte'e í taxiejniu'uca, capu ruxe'eve'e tej tiyen tí'itziine'e a'iné jaítze'e pu ve'ecán jín tí'itéjvee í Dios caí í taxiejniu'uca. Ajta, a'í pu nain té'umua'aree.

²¹ Mí nej já'amuaxe'eve'e, ti pua'a caí tí'itíj jín tá'axijte'e í taxiejniu'uca, ayée pu 'een jín rí'irí tej caí tí'itíj jín tí'itziine'e í Dios jemi. ²² Ayee tu teajta te'íjna jín tiyen tira'ancuré'asin te'íjna jemi tí'itíj ti na'a tej raatáhuaviira. Ayee pu a'íjna jín tí'itaci'iti a'íjna jime'e tej tiyen tirá'astijre'e a'ij ti a'ín tí'ita'ajjte'e, ajta a'íjna jime'e tej tiyen r'íi tí'itítacha'íi a'ij ti tira'aránanjche.

²³ A'íi pu a'ín pú'een a'íjna ti jín ayén tí'ita'ajjte'e tej ti tiyen té'antzaahuate'en ti a'ín Jesús yaujra'an pú'een í Dios, ajta a'íi pu a'ín pú'een í Ciríistu'u ti Dios ra'antíhua'u, tej ti teajta tiyen titehuátaxe'eve'en seij teajta seij a'ij ti a'ín titaata'a'íj. ²⁴ Ajta a'ín ti ayén rá'astijre'e a'ij ti Dios tí'ajta, a'í pu ayén che'atá na'a jemin seijre'e í Dios tíj ajta Dios jemin tí'iseijre'e a'íjna í ja'ati. Ayee tu te'íjna jín tí'ijmua'aree ti a'ín Dios ta jemi seijre'e a'íjna jime'e ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén ta jemi huateájturaa.

4

A'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ajta a'íjna í xiéjniu'ucari ti rájcha'íire'e í Ciríistu'u

¹ Mí nej já'amuaxe'eve'e, setá'aj caí rá'atzaahuate'e ja'ati ti na'a ti ayén ruseijrata ti nu'u a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ca'aníjra'a raatá'a ti tiu'utaxáj, sino setá'aj amuacaícan hua'utésej seij si ráamua'aree tí'itíj ti xiejniu'ucarira'a ca'aníjra'a hua'atá'aca mej miyen tiu'utaxáj. Setá'aj siyen huárini a'iné a'íime í mej caí jé'iyecan jín tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan, mu'íiti mú meri huá'a tzajta'a huataseíjre a'ímej jemi í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua.

² Ayee tu te'íjna jín tiráamua'aree ti pua'a a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén ca'aníjra'a ratá'aca ti ja'ati ayén tiu'utaxáj í Dios jetze me'ecan nusu caí. Ja'ati ti na'a ti ayén tiraataxáj yee a'ín Jesús pu Ciríistu'u pú'een, a'í pu nu'u ajta ayén tehuá'ira'atacan jín huataseíjre íyen chaanaca japua, ti pua'a a'íjna í ja'ati ayén tiraataxáj, a'í pu a'ín pú'een ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén ca'aníjra'a ratá'aca ti ayén tiu'utaxáj Dios jetze me'ecan.

³ Mí ajta, ja'ati ti na'a ti ayén seicié tiraataxáj yee ti Jesús caí ayén tehuá'ira'atacan jín huataseíjre, a'í pu caí jé'iyecan jín tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan, sino a'í pu ayén ca'aníjra'a ratá'aca a'ij ti tiu'utaxáj a'íjna í xiéjniu'ucari ti rájcha'íire'e í Ciríistu'u. Xu'uri siyen tiráanamujri'í ti a'ín yen huataseíjre'esin íyen chaanaca japua. Jee xaa ne'u, pu'uri yen seijre'e huá'a tzajta'a í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua.

⁴ Mí sej yaújmua'ame'en, mú'een xu Dios jetze ajtémecan. Seajta seri hua'utémuaiti se'ímej í mej hua'itzi jín tí'ixaxa'a se'íjna jime'e ti a'ín í ti mú'ejmi jemi huateájturaa, jaítze'e pu ve'ecán jín antiújmua'aree caí a'íjna ti yen seijre'e íyen í chaanaca japua.

⁵ Mí majta a'íime, a'í mú huá'a jetze ajtémecan a'ímej í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua. A'íj pu jín, tíj na'a mej miyen tí'ixáata muá'aye'i, a'í pu ca'aníjra'a hua'atá'aca mej miyen tiu'utaxáj a'íjna í

huá'amua'atziira'a a'ímej í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua. Majta a'íme í mej yen seijre'e, a'íí mú miyen tihuá'anamua.

⁶ Mí teajta iteen, teen tu Dios jetze ajtémecan. Ja'ati ti na'a ti ayén ramua'ate í Dios, a'íí pu ayén tanamuaaj. Ajta a'íjna í ja'ati ti caí ramua'ate í Dios, a'íí pu ajta caí tanamuaaj. Aye tu 'een jín tiyen tí'ijmua'aree ti pua'a ja'ati ayén jé'iyecan jín tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan na'ari ti pua'a hua'itzi jín tí'ixaxa'a.

Dios pu huápi'i taxe'eve'e itejmi

⁷ Mí nej já'amuaxe'eve'e, tiché'e tiyen titehuátaxe'eve'en seij teajta seij a'iné Dios pu rusej ayén ca'anijra'a titatá'aca tej ti tiyen huátaxe'eve'en. Ajta a'íín ti huá'axe'eve'e í ruxí'ej teite, a'íí pu Dios jetze airáne, ajta a'íí pu ramua'ate í Dios. ⁸ Mí ajta, a'íín ti caí huá'axe'eve'e í ruxí'ej teite, a'íí pu caí xí ramua'ate í Dios, a'iné Dios pu jé'iyecan jín rusej taxe'eve'e, nain xicaj tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a.

⁹ Aye pu a'íjna jín téjmi jemi huatasejre ti Dios ayén taxe'eve'e a'íjna jime'e ti a'íín ayén ya'uta'íteca'a í ruyauj ti sej na'a pú'een ti ij yé uvé'enen íyen chaanaca japua tej ti ruuri huateáturan í Dios jemi te'íjna jime'e ti a'íín ta japua huaniú.

¹⁰ Aye pu a'íjna jín ayén éeni'ici'e seijre'e ti Dios ayén taxe'eve'e. Catu teen amuacáí raataxí'eve í Dios, sino a'íí pu amuacáí taataxí'eve itejmi, ajta ayén ya'uta'íteca'a í ruyauj ti ij a'íín ayén ra'uré'uuna í tej jín auteájturaa í Dios jemi ti ij caí Dios ayén puaíjti titaatá'acare'en.

¹¹ Mí nej já'amuaxe'eve'e, a'iné Dios pu'uri ayén titaataxí'eve, ayé pu tiú'ujxe'eve'e tej tiyen che'atá tena'a huátaxe'eve'en seij teajta seij. ¹² Capu ja'ati ja'anáj raasej í Dios. Mí ajta, ti pua'a tiyen tí'itaxe'eve'e seij teajta seij, Dios pu ayén téjmi jemi seijre'e, ajta a'íí pu téjmi jemi runajmire'e a'íjna ti jín Dios ayén tí'itaxe'eve'e.

¹³ Aye tu 'een jín tiyen tí'ijmua'aree tej tiyen jemin seijre'e, ajta ti ayén a'íín téjmi jemi seijre'e a'íjna jime'e ti ayén téjmi jemi raateájtuaa í ruxíejni'uuca. ¹⁴ Teajta iteen, teen tu tiyen tiraasej, teajta tiyen tirataxájtave ti a'íín í tej rájya'upua, a'íín ayén tíya'uta'íteca'a í ruyauj ti ij ayén hua'irájtuaani a'ímej í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua.

¹⁵ Ja'ati ti na'a ti ayén tiraataxáj yee Jesús pu nu'u ajta Ciríistu'u pú'een, a'íí pu ajta a'íín pú'een ti yaujra'an pírici í Dios. Dios pu jemin seijre'e a'íjna í ja'ati. Ajta a'íín í ja'ati, a'íí pu ayén che'atá na'a seijre'e í Dios jemi.

¹⁶ A'íj tu jín tiyen tí'ijmua'aree, teajta tiyen tirá'atzaahuate'e ti ayén tí'itaxe'eve'e í Dios, a'iné Dios pu ayén ja'anáj ti na'a tí'itaxe'eve'e. Ajta a'íín í ja'ati ti ayén seijre'e ti huá'axe'eve'e í ruxí'ej teite, a'íí pu ajta jemin seijre'e í Dios. Ajta Dios pu ayén che'atá na'a jemin seijre'e a'íjna í ja'ati.

¹⁷ Aye pu éeni'ici'e seijre'e ti ayén hua'únajimi'ire itejmi jemi tej ti caí tí'itziíne'e a'ájna xicáara'an ti jetzen huá'axijte'en, a'íjna jime'e tej tiyen che'atá tena'a seijre'e íyen chaanaca japua tíj ajta a'íjna, te'íjna jime'e tej huá'axe'eve'e í taxí'ej teite. ¹⁸ Tí pua'a ja'ati ayén rachú'eve'e a'ame a'ájna xicáara'an jetze ti Dios jetzen huá'axijte'en, capu ayén tí'itziíne'e, a'iné ti pua'a a'íjna í ja'ati nain jín ayén tí'ijxe'eve'e í Dios, a'íj pu jín raatépua'ajte'esin í ru tzajta'a a'íjna ti jín tí'itziíne'e ti Dios puaíjti raatá'an.

Aye pu xaa ne'u tí'ayajna a'iné ti pua'a ja'ati ayén tí'itziíne'e, a'íí pu ajta tí'itj jín rajpuaíjti a'aye'i. Ajta a'íín ti tí'itziíne'e, capu u hu-ate'únajmire í ru tzajta'a ti a'íín ayén tí'ijxe'eve'e í ruxí'ej tevi.

19 Ayee tu te'ijna jín tí'ijxe'eve'e í Dios a'iné Dios pu amuacaí ayén titaataxí'leve itejmi.

20 Tí pua'a ja'ati ayén tí'ixajta yee a'íi pu nu'u raxí'leve'e í Dios, ajta ti pua'a rájcha'íire'e í ru'ihuaara'a, ayée pu tí'ihua'itaca a'íjna í ja'ati. Ayee pu tí'een, a'iné ti pua'a a'íin caí raxí'leve'e í ru'ihuaara'a ti ayén mé tirúusise'iran, capu a'atzu a'ij tí'iri'iri ti a'íjna í ja'ati ayén raxí'leve'e a'íjna í Dios ti caí ja'anáj rasise'i.

21 Ajta a'ii pu a'íin pú'een í niuucari ti jín a'íin ayén titaata'a'áj. Ché'e nu'u a'íin ti ayén tí'ijxe'eve'e í Dios, ché'e a'íin ajta ayén tí'ijxe'eve'e í ru'ihuaara'a.

5

Tej nu'u teri hua'utémua'iti te'ijna ti a'ij pua'a 'een, ti ajta yen japan seijre'e íyen í chaanaca japua

1 Ja'ati ti na'a ti ayén té'atzaahuat'e ti Jesús a'íin pú'een a'íjna í Ciriistu'u ti Dios ra'antíhua'u, a'íjna í ja'ati, a'íi pu ajta Dios jetze huanéj. Ajta a'íin ti ayén tí'ijxe'eve'e a'íjna ti ya'upuáara'an pú'een, a'íi pu ajta ayén huá'axe'eve'e a'ímej í ti ayén hua'utéya'upuajtaca'a.

2 Ayee tu 'een jín tiyen tí'ijmua'aree tej jé'iyecan jín huá'axe'eve'e te'imej í mej yaújmu'a'ame'en pú'een í Dios te'ijna jíme'e tej tiyen tí'ijxe'eve'e í Dios, teajta tiyen tirá'astijre'e a'ij ti a'íin tí'ita'a'ijte'e. 3 Ajta, ayée pu huataújmu'a'a a'íjna í tej nu'u raxí'leve'e í Dios tej ti tiyen te'ijna jín ra'ará'astijre'en te'ijna í ti jín tí'ita'a'ijte'e. Ajta, capu muári'eri tej tiyen te'ijna jín ra'ará'astijre'en te'ijna ti jín Dios ayén tí'ita'a'ijte'e.

4 Ayee pu a'íjna jín ayén tí'een a'iné ja'ati ti na'a ti ayén Dios jetze airáane, a'íi pu hua'antimuá'itici a'ímej í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua. Ajta, ayée tu te'ijna jín hua'antimuá'itici te'ijna jíme'e tej té'atzaahuat'e.

5 A'ii pu a'íin pú'een ti hua'antimuá'itici a'ímej í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua. A'íi pu a'íin pú'een ti ayén té'atzaahuat'e ti Jesús a'íin pírici ti yaujra'an pú'een í Dios.

A'ijna ti nu'u raataxájtave a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios a'íjna jíme'en a'íin ti yaujra'an pú'een í Dios

6 Ajta a'íjna í Jesús ti Ciriistu'u pú'een, a'ii pu a'íin pú'een ti ayén huatasejre itejmi jemi. Ayee tu te'ijna jín ramua'aree ti a'íi pu jé'iyecan jín téjmi jemi huatasejre tí'ij ayén huámua'i'ivijhuaca'a, ajta ayén tira'iráaxire í ruxuure'e tí'ij huamí'i. Dios pu ayén tiraataxájtaca'a a'íjna jíme'en í Jesús tí'ij a'íin huámua'i'ivijhuaca'a. Ajta ayén che'atá na'a jíme'en tiraataxájtaca'a tí'ij Jesús huamí'i, majta raseíireca'a í teite. 7 Ajta a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu ayén raataxájtave a'íjna jíme'en a'iné a'íi pu jé'iyecan jín tí'ixaxa'a.

8 Jee xaa ne'u, mehuaíca í mej miyen raataxájtave. A'ii pu a'íin pú'een í xiéjniu'ucare'ara'an ti Dios téjmi jemi raateájtuaa. A'ii pu ajta a'íin pú'een í niuucari í tej ráanamujri'i tí'ij Jesús ayén huámua'i'ivijhuaca'a. A'ii pu ajta a'íin pú'een í tej jín ra'utamua'aree ti Ciriistu'u ayén tiu'umí'i í cúruu jetze. Majta me'íjna í mej huaíca, najmí'i mú miyen che'atá mena'a tiraataxájtave.

9 Ajta, ti pua'a tiyen tira'ancuré'an a'ij mej tí'ixa í teite mej yen japan seijre'e íyen chaanaca japua, ayée pu jaítze'e ayén tiraavíjte'e tej tiyen tira'ancuré'an a'ij ti ajta tí'ixa í Dios a'iné jaítze'e pu ruxe'eve'e a'ij ti a'íin

ti'ixa. A'ii pu a'ín pú'een ti jíme'en Dios raataxájtaca'a, ti raataxájtaca'a a'íjna jíme'e í ruyauj.

¹⁰ Ja'ati ti na'a ti rá'atzaahuat'e a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, a'íjna í ja'ati, a'í pu jemin seijre'e a'íjna ti jíme'en huataújxajtaca'a. Ajta ja'ati ti na'a ti caí rá'atzaahuat'e í Dios, a'í pu ayén ti'ixa ti nu'u tí'ihua'ítaca í Dios a'íjna jíme'e ti caí rá'antzaahua a'íjna ti jíme'en Dios raataxájtaca'a í ruyauj jíme'e.

¹¹ Ajta, a'ii pu a'ín pú'een ti jíme'en raataxájtaca'a, ti jíme'en Dios ayén taatá'a tej ti tiyen ruuri huateáturan í jemin t'íj na'a rusén jíme'e. Ajta, ayé tu 'een jín ruuri tá'aju'un te'íjna jíme'e ti a'íjna jetze ti yaujra'an pú'een, a'íj pu jetze airánineí í tej jín ruuri tá'ara'ani. ¹² Ja'ati ti na'a ti jemin seijre'e a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, a'í pu ajta jemin ruuri huateáturaasin t'íj na'a rusén jíme'e. Mí ajta, ja'ati ti na'a ti caí jemin seijre'e a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, capu ajta ruuri huateáturaasin í jemin t'íj na'a rusén jíme'e.

Tej tiyen ruuri huateáturaasin t'íj na'a rusén jíme'e

¹³ Ayee nu 'een jín niyen tejamuaatayú'use sej si siyen tiráamua'aree sej siyen jemin ruuri huateáturaasin t'íj na'a rusén jíme'e mi sej siyen té'atzaahuat'e se'íjna jemi ti yaujra'an pú'een í Dios.

¹⁴ Ajta, a'ii pu a'ín pú'een ti ca'aníjra'a tatá'a tej ti tiyen taxiéehua ajteáxiire í jemin. Tí pua'a tiyen tí'it'íj tiraatáhuavii a'íj ti tiraavíjte'e í jemin, ayé tu tiráamua'aree ti a'ín ayén tí'itanamua. ¹⁵ Ajta ti pua'a tiyen tiráamua'aree ti a'ín ayén tí'itanamua t'íj na'a a'íj tej tí'it'íj tiraatáhuaviira, a'íj tu jín tiyen teajta tiráamua'aree ti ayén titaatá'asin a'íj ti tiraavíjte'e a'íjna jíme'en í tej raatáhuaviiri'i.

¹⁶ Tí pua'a ja'ati ayén tí'ijseijra ti a'ín ihuáare'ara'an ayén te'uté'ítze'ara'an tí'it'íj jíme'e ti caí ayén tí'ijci'ít'i ti huámi'ini, ché'e a'ín ja'ati ayén a'íjna jín tiraatáhuavii í Dios. Tí pua'a ayén a'íjna jín huá'ini, Dios pu ajta ayén tiraatá'asin ti a'ín ruuri huateáturan í jemin a'íjna í ihuáare'ara'an ti ayén tí'it'íj jín te'uté'ítze'ara ti caí ayén a'íjna jíme'en tí'iráci'ít'i ti huámi'ini.

Mí ajta, ayé pu ajta seijre'e í mej jín auté'ítze'ara'a ti a'íjna jín ayén tí'iráci'ít'i ti ja'ati huámi'ini. Canu niyen tejá'amua'íjcate'e sej si se'íjna jín siyen tiraatáhuavii.

¹⁷ Mat'íj mena'a miyen me'íjna jín a'íj pua'a tí'iterici, a'ii pu ajta a'ín pú'een í mej jín auté'ítze'ara í Dios jemi. Ajta, aúche'e pu téjmi jemi seijre'e í mej jín auté'ítze'ara ti ajta caí ayén tí'iráci'ít'i ti ja'ati a'íjna jíme'en huámi'ini.

I ti nu'u jín te'entipúa'ajte'esin

¹⁸ Teen tu tiyen tí'ijmua'aree ti caí tí'it'íj jín auté'ítze'ara í ja'ati ti ayén Dios jetze airáne, sino a'íjna í ja'ati ti Dios jetze airáne, a'í pu ayén té'ujcu'uve, ajta caí í xiéjniu'ucari ti a'íj pua'a 'een capu ra'ajtamíjhua a'íjna í ja'ati.

¹⁹ Teen tu teajta tiyen tí'ijmua'aree tej Dios jetze ajtéme'ecan. Majta a'íme í seica í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua, najími'i mú rá'astijre'e me'íjna í xiéjniu'ucari ti a'íj pua'a 'een.

²⁰ Teajta tu tiyen tí'ijmua'aree ti a'ín ti yaujra'an pú'een í Dios yen huataseíjre. A'í pu ajta ayén taatá'a tej ti tiyen tiyau'ítiee tá'ara'ani tej

ti tiyen tiráamua'ati te'íjna ti ayén ti'ayajna. Teen tu teajta te'íjna jemi seijre'e ti ayén ti'ayajna.

Jee xaa ne'u, teen tu teajta jemin seijre'e te'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. A'ii pu a'ín pú'een í Dios ti nain jín ajta jé'iyecan jín seijre'e, ti ajta ayén titatá'aca tej tiyen ruuri huateáturan í jemin tíj na'a rusén jime'e.

²¹ Mí sej yaújmua'ame'en pú'een, ríi xu'u se'íjna jime'e, sej si caí raná'amiche'en ti'itíj ti na'a ti caí Dios pú'een.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í San Juan, í ti hua'apua

A'íjna ti ayén ti'ayajna, ajta a'íjna ti jín Dios taxe'eve'e

¹ Inee, i nej vásta'a pú'een, a'ij nu jetze yé muateujte'e, mú'ee mi pej hua'anáànaj pú'een a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri, mú'ee ti Dios mua'antíhuau. Yee nu neajta huá'ateujte'e í á'ayaujmu'a'a í mej rá'astijre'e í niuucari ti ayén ti'ayajna. Ayee nu niyen jé'iyecan jín tejá'amuaxe'eve'e, majta miyen che'atá mena'a tejá'amuaxe'eve'e matíj mena'a pua'amé í mej miyen tí'ijmu'a'aree í niuucari ti ayén ti'ayajna. ² Ayee tu te'íjna jín tejá'amuaxe'eve'e te'íjna jime'e ti a'ín niuucari ti ayén ti'ayajna, ayée pu téjmi jemi seijre'e, ajta ayén téjmi jemi seíre'e a'ame tíj na'a rusén jime'e.

³ Ché'e a'ín Dios í tej rájya'upua, a'íjna jamuan í Jesús ti Ciríistu'u pú'een, a'íjna ti ajta yaujra'an píríci í Dios, ché'e a'ín ayén r'íi tejamuaatá'acare'en, ajta jamuá'ancu'uvajxí'in, ajta jamuaatépua'ajte'en sej si siyen jé'iyecan jín r'íi ti'itíújcha'ii, sej si seajta huataújxe'eve'en sej seajta sej.

Tej nu'u tiyen titehuátaxe'eve'en sej teajta sej

⁴ Jé'ecan nu netémua'ave'e ne'íjna jime'e nej niyen tiráamua'areeri'i mej seica í mej mú'eetzi jetze ajtémecan miyen che'atá mena'a jé'iyecan jín miyen r'íi ti'itíújcha'ii a'ij ti titaata'aíj a'íjna í tej rájya'upua.

⁵ Ajta íjii, mi pej hua'anáànaj pú'een, ayée nu ti'itíj jín tí'imuahuvii. Canu jéjcuacan jín tí'imuyayu'use'e ne'íjna jime'en ti Dios ayén a'íjna jín titaata'aíj sino a'ij nu jín tí'imuyayu'use'e ne'íjna jime'en ti jéjcuu imuá téjmi jemi raateajtuua tej nu'u tiyen titehuátaxe'eve'en sej teajta sej.

⁶ Ayee pu a'íjna jín té'emitieere'e tej sej teajta sei jé'iyecan jín tira'ará'astijre'en a'ij ti a'ín tí'ita'aijte'e, tej nu'u tiyen titehuátaxe'eve'en. Ajta, a'ii pu a'ín pú'een í ti jín titaata'aíj. A'ij pu jín, a'iné ayée xu jéjcuu imuá tiráanamujri'i tíj na'a ti yú e'iré'ene, ayée pu tiú'ujxe'eve'e sej nu'u siyen titehuájxe'eve'en.

I mej tí'icuanamuan

⁷ Ayee pu a'íjna jín tiú'ujxe'eve'e sej siyen huárini, a'iné a'íime í mej tiú'ucuanamujca, mu'uri mu'iití huatasejre huá'a tzajta'a a'ímej í mej yen huachéjme í chaanaca japua. A'í mú miyen avíitzi jín tí'ixaxa'a ti nu'u a'ín Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een ayén nu'u caí tiu'uteújtevistaca'a. A'ii mú a'ín pú'een í mej tiú'ucuanamujca, í mej majta rájcha'íire'e í Ciríistu'u. ⁸ R'íi xu'u mú'een, ti ij caí ayén amuáaruuren mi a'amua tzajta'a sej si caí yá'uríeeni í sej jín tiu'umuáriej sino ti ij ayén naíjmi'i tejamuáaci'ti í sej raamuá'iti í Dios jemi.

⁹ Ja'atí ti na'a ti ayén ricí rusej a'ij ti tirájteuve, ajta ti caí ayén tirá'astijre'e a'íjna í niuucari ti jín Ciríistu'u ayén titá'itíiri'i, capu seijre'e í Dios jemi a'íjna í ja'ati.

Mí ajta, ja'atí ti na'a ti ayén tirá'astijre'e a'íjna ti jín ayén titá'itíiri'i, a'ii pu rájya'upua í Dios. Ayee pu che'atá na'a seijre'e a'íjna jemi ti yaujra'an pú'een í Dios.

10-11 Tí pua'a ja'atí mú'ejmi jemi mú a'uvé'eme'en ti caí ayén tirá'astijre'e a'íjna í niuucari ti téjmi jemi raateájtuaa, caxu rateújte'e, caxu seajta ra'ancuré'evi'itijicare'en a'u sej é'eche, a'iné ja'atí ti na'a ti ayén ra'ancuré'evi'itin, a'í pu jamuan ajta ayén rici ti a'ij pua'a 'een.

I ti nu'u jín te'entipua'ajte'esin

12 A'iné capu tí'iseicaj na'a í ti tiú'ujxe'eve'e í nej jín tejámuaatá'ixaate'en, sino tí'imu'íi, a'íj nu jín caí raxí'eve'e nej niyen tejámuaata'íti'í a'íjna i yu'uxari jetze sino ayée nu tí'ijchú'eve'e nej neseíj u á'ume'en mú'ejmi jemi tej ti najími'í taseíira tá'ara'ani, tej ti tiyen tenámi'í tihua'utá'ixaate'en tej ti nain jín huátatemua'ave'en.

13 Majta a'íime í mej yaújmua'ame'en pú'een, í mej jamuan e'etiújse'iri me'íjna á'ajuu í ti Dios ra'antíhua'u, a'í mú yé á'amuateujte'e. Ayee pu'u, ché'e ayén teja'uré'enen.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í San Juan, í ti huaíca

Rí'i pu nu'u naa tí'ijxajtac'a a'íjna í Gayo

¹ Inee i nej vásta'a pú'een, yé nu muateaujte'e, mú'ee Gayo mi nej muaxe'eve'e. Jee xaa ne'u, tzáahuati'ira'a nu jín muaxe'eve'e.

² Ayee nu tí'ijhuavii mú'eetzi jime'e, mi nej muaxe'eve'e, ti ij temua'a naa timuáavaire'en, pej pi pajta caí ti'ijcu'íne. Nee nu ramua'aree pej ri'éene'ecán jín seijre'e mua'a tzajta'a. ³ Jéihua nu huatántemua'ave ne'íjna jime'e mat'íj yé ra'áa seica í ta'ihuaamua'a, mat'íj miyen tinaatá'ixaa pej nu'u tzáahuati'ira'a jín rí'i ti'ití'á'acha'íi, a'iné mú'ee pej xaa piyen rá'astijre'e pe'íjna ti ayén ti'ayajna.

Tí nu'u hua'utévaire'en í ru'ihuaamua'a ti nu'u caí huá'amua'jte

⁴ A'í pu a'íjn pú'een ti huápi'í rí'i naa tinaatá'aca nej ni niyen tiráanamua mej miyen tzáahuati'ira'a jín rí'i ti'ití'ujcha'íi muá'aye'í í niyaujmua'a.

⁵⁻⁶ Mí nej muaxe'eve'e, xí'epi'in pej ríci tíj na'a pej piyen ti'itíj jín tihua'atéva'iri í ta'ihuaamua'a. Ajta jaitze'e pu xí'epi'in jín seijre'e í Dios jemi ti pua'a piyen hua'utévaire'en pe'ímej í pej caí huá'amua'jte a'iné a'íi mú miyen raataxájtaca'a huá'a jemi í mej yé tí'ujse'iri mú'eetzi jime'en pej nu'u piyen huá'axe'eve'e í a'axí'ej teite. Ayee nu tí'imuhavii patá'aj piyen tihua'utévaire'en temua'a naa ti ij caí ti'itíj huá'aturaate'e mat'íj a'ucú'ine a'iné ayéé pu tiraavíjte'e a'íjna jime'e mej miyen tí'ivaire'e í Dios jemi.

⁷ A'í mú me'íjna jetze me'ecan u e'eráaci, majta camu ti'itíj ancuré'a a'ímej jemi í mej seij chuérja'a japua é'eme'ecan. ⁸ A'í pu jín ayén tiú'ujxe'eve'e tej tiyen temua'a naa tihua'ancuré'evi'itín, teajta hua'utévaire'en ti'itíj jime'e í mej miyen ríci tej ti huá'a jamuan naíjmi'í tiu'umuári'en te'íjna jetze me'ecan ti ayén ti'ayajna.

Diótfes pu nu'u a'ij pua'a ti'ití'ujcha'íi

⁹ Nu'uri ti'itíj tihua'uta'ití'iri'í a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri. Mí ajta a'íjn Diótfes, ti huápi'í ra'aráanajche ti nain jín antiújmua'areere huá'a jemi, a'íi pu caí ra'ancuré'aca'a a'íjna í niuucari. ¹⁰ A'íj nu jín, net'íj ne'uun a'atanén mú'ejmi jemi, nee nu niyen tejámuaatá'asin sej ra'utámua'aree a'ij ti a'íjn ríci, ti ayén a'ij tí'inexa a'íjna jime'e í niuucari ti hua'itzi pú'een. Ajta, capu a'íi na'a ayén tira'aráanajche ti ayén neruure, sino a'íi pu ajta caí hua'ancuré'evi'itíjca í ta'ihuaamua'a.

Jee xaa, a'íi pu ajta ayén huá'íjmi'í a'ímej í mej miyen tí'ijxe'eve'e mej miyen tihua'ancuré'evi'itín. Ajta, a'íjn Diótfes, a'íi pu ayén ti-huá'amuarite'e mej mi caí ché'e me'uun e'etiújse'irihua'an.

Tí nu'u rí'i ti'ití'ujcha'íi a'ij ti tiraavíjte'e

¹¹ Mí nej muaxe'eve'e, capej piyen che'atá pena'a rijca tíj a'íjna ti a'ij pua'a ti'ití'ujcha'íi, sino patá'aj piyen che'atá pena'a rijca tíj ajta a'íjn ti xí'epi'in ti'ití'ujcha'íi. Ja'atí ti na'a ti xí'epi'in ríci, a'íi pu Dios jetze ajtéme'ecan. Mí ajta, ja'atí ti na'a ti a'ij pua'a ríci, a'íi pu caí ja'anáj raamuá'a í Dios.

Demetrio pu nu'u rí'i ti'ití'ujcha'íi

¹² Mí ajta, jíme'en a'íjna í Demetrio, naími'i mú miyen rí'i tí'ijxa. Jee xaa ne'u, ayée pu ti'ayajna ti a'ín ayén tzáahuati'ira'a jín ti'itiújcha'íi. Nee nu neajta niyen tiraataxájtave ne'íjna í Demetrio. Seajta mú'een, ayée xu siyen tí'ijmua'aree neetzi jíme'e nej jé'iyecan jín niyen tirataxájtave.

I ti jín te'entipúa'ari

¹³ Netí'ij tí'imuyau'use'eca'a, ayée pu ca'aníjra'a tineetá'aca nej jeíhua timuaatá'ixaate'en. Mí neajta inee, canu niyen raataxí'eve nej niyen timuaatayú'use'en i yu'uxari jetze. ¹⁴ Ayee nena'a éeni'ici'e tí'ijxe'eve'e nej ca'anacan mú'ejmi jemi a'atanén tej ti naíjmi'i tiu'utaxájemua'a naa.

¹⁵ Ché'e Dios mua'anpuá'ajte'en. A'í mú í ta'amiigustemua'a yé mu-ateujte'e. Patá'aj mú'ee piyen neetzi jetze me'ecan hua'utateújte'en naíjmi'ica í ne'amiigustemua'a í mej me'uun a'uté'uu. Ayee pu'u xaa, nu'uri ra'antipúa'ajte.

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a a'íjna í San Judás

Judás pu tihuá'ayu'use'e a'ímej í ti Dios hua'utajé

¹ Inee, i nej i'i Judás, nee nu seij pírici ti tí'ivaire'e a'íjna jemi í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. Nee nu neajta juutzeájra'an pú'een a'íjna í Jacobo. Ayeé nu tejá'amuayu'use'e mú'een mi ti amuaatajé í Dios, a'íjna í tej teajta rájya'upua. A'íi pu ajta á'amuacha'íi a'ame ti ij ayén tejamuáaci'iti seij siyen seíire'e xá'aju'un jemin í Ciríistu'u. ² Ché'e ayén tejamuáaci'iti ti Dios, ayén amuá'ancu'uvajxi'in temua'a naa, ti 'ij ajta nain jín amua'anpuá'ajte'en seij si siyen huápi'i huaújxe'eve'en seij seajta seij.

Jíme'en a'ímej í mej hua'itzi jín tihuá'itii

(2 Pedro 2:1-17)

³ Ayeé pu'u, ne'ihuaamua'a mi nej já'amuaxe'eve'e, ayéé nu tí'ijxe'eve'eca'a nej niyen ne'íjna jín tejámuaata'ítii ne'íjna jíme'e ti Dios tu'irátuaasin tetj tena'a pua'amé tej tiyen rá'astijre'e. Mi ajta, ca'aníjra'a pu naatá'aca nej ni niyen ca'anéeri jín tejámuaatayú'use'en nej ni niyen tejamuatahuavii seij siyen tiu'utatése'en seij si seuj ra'ará'astijre'en se'íjna í niuucari ti se'íj na'a raateájtuaa huá'a jemi í ti Dios huateúra'ate.

⁴ Seica mú avíltzi jín ajteújnaxcaca'a mú'ejmi jemi. A'íi mú a'íin pú'een í mej caí rá'astijre'e í Dios. Majta seicié pu ayén tihuá'amitiejte'e a'íjna í niuucari í tej jín ráamua'areeri'i ti huáapua'a pu rí'i titaatá'a a'íjna ti tí'ita'ajte'e, a'íjna í tavástara'a, í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. Ayeé pu tihuá'amitiejte'e ti nu'u a'íin tavástara'a ayén rí'i tihua'utá'a mej mi miyen ché'e mana'a a'ij pua'a títeetiújcha'íica a'ij ti tihuá'amitiejte'e. Ayeé mú me'íjna jín huarín, a'íi mú majta mé rúujipua í tavástara'a. Ajta ayén tihuá'aci'iti a'ij ti ajmí'i té'eyu'usi'ihuaca'a í mej jín rajpuaítzi muá'aju'un.

Jíme'en í ti Dios ajmí'i hua'uxíjte

⁵ Ayeé nu raxí'eve'e nej niyen amuaatá'an seij ra'utámua'aree ti a'íin tavástara'a xaa hua'irájtuaa a'ujna u Egipto a'ímej í rute'ítestemua'a. Aj pu'i á'iyen a'íin ayén hua'upuá'ajte a'ímej í mej caí ra'ará'astijre.

⁶ Majta a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e, í mej majta caí araúrate me'íjna jíme'e í ti jín Dios hua'antíhuau, sino maraate'íeehuataca'a me'íjna jíme'e í mej jín títeté'u'upu'uca'a u ta japua a'u mej a'uté'eca'a mej mi pua'amecié tí'iti jín te'enteároute ti jaítze'e jín seijre'e. A'íj pu jín, Dios ayén hua'íteána a'u ti a'utíca'a. A'uu mú aiteánami'ihua muá'aju'un tíj na'a ti yú auca'ítí a'ame tíj na'a rusén jíme'e, ti i a'íin Dios ayén puaíjtzi hua'utá'an a'íjna xicáara'an tí'ij huá'axijte'en najmí'ica matíj mana'a pua'amé seijre'e.

⁷ Ayeé pu che'atá na'a Dios hua'uxíjte a'ímej í mej Sodoma é'echejca'a, majta í seica í mej Gomorra é'eme'ecantaca'a, majta seica í mej a'ímuá antachéejme'ecaa. Ayeé mú huataúra'a a'íime mej mi huaújxana'acira'aten, mej mi majta seicié tí'ihuaújxana'acira'aten a'ij ti caí tiraavíjte'e, teáata'a jamuan í ruxí'ej teáata'a. Ayeé mú tiu'utasejíriti'ihuaca'a mej me'íin pú'een í mej miyen tirajpuaíjtzi muá'aju'un me'íjna jetze í taij ti caí ja'anáj á'amí'ini.

⁸ Majta a'ñime í mej avíitzi jín ajteújnaxcaca'a mú'ejmi jemi, ayée mú che'atá mana'a me'ñna jetze tí'ímua'atze yee mej ruxiéhua ruxána'acira'aten. A'ñj mú jín a'ñj pua'a raruure í rutevij. Majta miyen mé rúujipua ja'ati ti na'a ti ti'iti jín antiújmua'aree. A'ñi mú majta a'ñj pua'a tihuá'axa a'ñmej í mej ta japua é'eseijre'e, í mej majta r'íi huápi'i naa seijre'e.

⁹ Mi ajta a'ñin Miguel ti jeihua ti'iti jín tí'ivaire'e í ta japua, capu ayén huataúra'a ti ayén ca'anín jín ra'uxíjte'en a'ñna í tiyaaru'u matí'ij tí'itese'eca'a me'ñna jime'e a'ñj mej ráaruuren í tévira'an a'ñna í Moisés teecan. Capu xaa ayén ca'anín jín ra'uxíjte sino ayée pu tiraata'ixaa tijín: “Ché'e a'ñin tavástar'a mua'ajteá'axi'in.”

¹⁰ Mi majta a'ñime í teteca, ayée mú ché'e mana'a a'ñj pua'a tí'ixaxa'a me'ñna jime'e ti'iti ti a'ñj mej caí yaú'itie. Ajta ayée mú me'ñna jín rujímua'a aújpua'ajte'en me'ñna jime'e í mej rujímua'a a'ñj tirájteuve, ajta a'ñna ti a'ñj pua'a tihuá'amitiejte'e. Ayee mú 'een matíj í ti'iti mej caí raayí'iti mej tiú'umua'ati. A'ñj mú jín rujímua'a aújpua'ajte'en.

¹¹ Cui'i xaa, Dios pu puaíjtzí hua'utá'asin a'ñmej. Ayee mú che'atá mana'a a'ñj pua'a titetiújcha'ií tjí ajta a'ñna í Caín. Huáapua'a mú miyen huataúra'a mej mi miyen jeihua huápi'i raamuá'itin í puaíjtzí. Ayee mú che'atá mana'a tjí huaríj a'ñna í Balaam teecan ti jeihua huápi'i auté'itze í Dios jemi. Ayee mú che'atá mena'a ehuaújpua'arixi'in tjí ajta á'upua'areca'a a'ñna í Coré tí'ij a'ñin ca'anín jín raatéxíehhuataca'a a'ñna ti jín antiújmua'areerca'a a'ñna í Moisés teecan.

¹² Setíj sena'a e'etiújseire'en sej si naími'i tiú'ucua'ani se'ñna jime'e sej huaújxe'eve'en, a'ñime mú a'ñj pua'a r'íj muá'aye'i. Ayee mu'u, camu a'ñj mena'a tí'icua'a mú'ejmi jamuan, majta miyen tí'iseijre'e mú'ejmi jemi tjí cáxuri ti tí'icámeijri'i. A'ñi mú rujímua'a mena'a tiú'ujmi'icuaa, majta, camu tihuá'ami'icuaa í seica. Ayee mú 'een tjí jaitiri mej caí jetze víjvi'iyey sino eeca pu ráatisin. Ayee mú majta 'een tjí ciyey ti caí taaca tí'ij caí ché'e xíjcata'a pí'tí'irijca, ti pua'a ja'ati rá'ijcuta. Cu xíee hua'apua pu huatéhua nain jime'e.

¹³ Majta miyen 'een tjí í jaj ti á'ujruuréjvee ca'anín jime'e, ti ajta jetzen aamíxcua'iri ájninei. Ajta a'ñna ti huá'a jetze airáninei a'ñmej í teite, ayée pu hua'utatévi'iraste'en. Majta mú miyen 'een tjí xu'ura'ave í mej mauj á'ujjuhuan a'u ti a'utíca'a. Ayee pu tihuá'aci'iti mej me'uun a'uteáturan a'u ti jeihua huápi'i a'utíca'a.

¹⁴ Ajta a'ñin í Enóc, a'ñna ti aráhua'apua jetze tí'ite a'ñime í mej Adán jetzen airáne, a'ñi pu ayén tiu'utaxájtaca'a a'ñmej jime'e tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan tijín: “Casi'i, xaaseíj, tavástar'a pu yé ve'ecánejsin huá'a jamuan í mej ravaire'e í ta japua, a'ñime ti ajta huatúra'ate. ¹⁵ A'ñi pu huá'axi'epi'intari'iran naíjmi'íca, ajta a'ñj pu jín huá'axijte'en naíjmi'íca í mej rájcha'íre'eca'a í Dios a'ñna jime'e í mej a'ñj pua'a rijcaa ti caí ayén tiraavíjte'e í Dios jemi. A'ñi pu ajta a'ñna jín huá'axijte'en a'ñna jime'e mej miyen jeihua huápi'i a'ñj pua'a tí'ixajtaca'a í Dios a'ñime í mej auteájturaa í jemin mej mi caí miyen huá'ini a'ñj ti tiraavíjte'e í jemin.” Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ñna í Enóc.

¹⁶ A'ñime í teite, a'ñi mú a'ñin pú'een í mej tí'iti jín runiúuste'e, í mej níniu'ucacu. Ayee mú tí'itiújcha'ií a'ñj ti tihuá'amitiejte'e í huá'a tzajta'a. Ca'anín mú jín tí'ixáata muá'aye'i mej mi me'ñna jín á'ujtzaahuat'e. Majta miyen r'íi tihuá'ajee í teite mej mi tí'iti jín hua'utémua'itin.

Ca'aníjra'a pu hua'atá'aca a'ímej í mej té'atzaahuat'e

¹⁷ Mí seajta mú'een, mí nej já'amuaxe'eve'e, setá'aj ra'utámua'aree a'íj mej tiu'utaxájtaca'a í Dios jetze me'ecan a'íme í ti hua'antíhuau í tavástara'a, a'íjna í Jesús ti ajta Círístu'u pú'een.

¹⁸ Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a ti ayén teja'uré'enejsin tíjín: "A'ájna, tí'íj ari nain te'entipué'arijme'en, a'íí mú huataseíjre'esin a'íme í mej tité'exieehuari'ira muá'aju'un, í mej miyen tí'tiújcha'íí muá'aju'un a'íj tí tihuá'amitiejte'e í huá'a tzajta'a, tíj na'a tí caí ayén tiraavíjte'e í Dios jemi."

¹⁹ A'íí mú a'íín pú'een í mej ca'aníjra'a hua'atá'aca í teite mej mí já'íta'a a'utací'ica'an. A'íí mú rujímua'a mena'a a'íj tirájteu a'íj mej ríci. Camu a'atzu jetzen araújca'ane í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

²⁰ Mí seajta mú'een, mí nej já'amuaxe'eve'e, setá'aj ca'aníjra'a tiu'utá'an seij seajta seij, seij sí te'utáviicua'í se'íjna jime'e seij ra'arástíjre'en se'íjna tí Dios ayén huatéúra'ate. Setá'aj seajta araújca'anen se'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, seij sí siyen huatéjniuuni í Dios jemi. ²¹ Setá'aj seuj ra'utámua'aree tíj na'a tí yú auca'ítí a'ame tí a'íín Dios ayén já'amuaxe'eve'e. Setá'aj seajta siyen rachú'eve'e se'íjna í tavástara'a, a'íjna í Jesús tí ajta Círístu'u pú'een tí íj a'íín a'íjna jín amuá'ancu'uvajxi'ín a'íjna jime'e tí ayén tejámuaatá'asin seij siyen jemin ruurican huatéaturan tíj na'a rusén jime'e.

²² Setá'aj seajta ca'aníjra'a hua'utá'an seica í mej caí r'í'í té'atzaahuat'e. ²³ Setá'aj seajta hua'irájtuaani seica, muári'eri jime'e. Ayeé pu seíire'e a'ame. Cu xiee seij hua'irájtuaani í taij jetze. Seajta seica, í tí tí'itziini'ire'e jime'e, setá'aj huá'ancu'uvajxi'ín. R'í'í xu'u mú'een, a'íné jeíhua mú huápi'í xána'avisí'í seíire'e muá'aju'un a'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi.

I niuucari tí jín ra'antipué'ajte'esin

²⁴⁻²⁵ Ajta a'íín í Dios tí seij na'a pú'een, a'íí pu a'íín pú'een tí tu'irájtuaani. A'íí pu raayí'ítí tí ca'aníjra'a amuaatá'an seij sí caí tí'ítí jín até'ítze'ara'an í jemin. A'íí pu ajta amuaatéhuiite'esin í jemin a'u tí r'í'í huápi'í naa tí'iseijre'e. Mú'een xu caí tí'ítí a'aturáacan jín se'uun huaté'en, seajta huápi'í xu huataújtemua'ave'esin. Tiché'e tiyen r'í'í tiraatá'an, a'íné a'íí pu a'íjna jín tí'itéjvee a'íjna jime'e tí jaítze'e ve'éé. A'íí pu ajta nain jín tí'íajta, ajta nain jín antiújmua'aree. A'íí pu ajta ayén téjmi japua huaniú a'íjna jime'e tí Círístu'u tu'irájtuaa tí'íj caí xí huataseíire'e í chaanaca tej japuan seijre'e. Tiché'e tiyen te'íjna jín r'í'í tiraatá'an tíj na'a tí yú auca'ítí a'ame tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén teja'uré'enen.

Í niuucari ti jíme'en raxa í Jesús ti a'ín tiraatasejrate a'íjna í Juan

Í niuucari ti jín ra'utéjche

¹ Ayee nu ne'íjna jín tiu'utaxájta ne'íjna jime'e í niuucari í ti rú'avaataca'a í Dios jemi, ti ajta jíme'en raxa í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. Dios pu ayén raatá'a ti a'ín Ciríistu'u ajta hua'utasejrate'en a'ímej í mej ravaire'e mej mi ráamua'aree ti Dios ari ayén raaxí'epi'intare a'ij ti ca'anacan teja'uré'enejsin. Ajta a'ín Ciríistu'u, ayée pu a'íjna jín hua'utá'ixa a'íjna jime'e ti seij a'uta'íteca'a ti jemin tí'ivaire'e í júte'e ti ij ayén raatasejrate'en a'íjna í Juan.

² Nee nu niyen tejá'amua'ixaate'e ti ayén tí'ayajna a'íjna í niuucari ti Dios jemi é'eme'ecan, ti jíme'en raxa a'ij ti huaríj a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een.

³ Ché'e rutémua'ave'e a'íjna í ja'ati ti ayén huá'anamuajriste'e a'íjna í niuucari ti Dios jemi a'uvé'emej. Miché'e majta rutémua'ave'e a'íme í mej miyen ranamua, majta miyen rá'astjire'e a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze, a'iné pu'uri tén teja'uré'enejsin.

Juan pu tihuá'ayu'use'e a'ímej í mej e'etiújse'iri ta'aráhua'apua teyuu

⁴ Neajta inee, i nej í'li Juan, ayée nu tejá'amua'ayu'use'e mi sej se'uun e'etiújse'iri arahua'apuacié a'u ti huacá'a u Asia. Ché'e a'ín rí'í tejamuaatá'an, ajta amua'anpuá'ajte'en a'íjna ti jéjcuá imuá seijre'eca'a, ti ajta íjii seijre'e, ti ajta ayén auj seíire'e a'ame tíj na'a rusén jime'e. Ché'e ayén che'atá na'a amuáaruuren a'íjna xiéjniu'ucare'ara'an ti a'uun é'eseijre'e a'u ti Dios á'ujca ipuari japua. A'í'í pu aráhua'apua jín tí'ivaire'e.

⁵ Ché'e ajta a'ín rí'í tejamuaatá'an, ajta amua'anpuá'ajte'en a'íjna í Jesús ti ajta Ciríistu'u pú'een. A'í'í pu caí ja'anáj tí'iti jín até'itzea'ara a'íjna jime'e ti ayén te'anxájta í Dios jetze me'ecan. A'í'í pu ajta a'ín pú'een í ti amuacaí a'ítá'raa huá'a tzajta'a a'ímej í mí'ichite. A'í'í pu ajta a'ín pú'een ti tihuá'ajjte'e naíjmi'ica í mej títetateí íyien chaanaca japua. A'í'í pu taxe've'e, ajta ruxuure'e jín tacá'íjxi í tej jín auteájturaa í Dios jemi.

⁶ A'í'í pu ajta ayén taatá'a tej ti jamuan tiu'uta'áijta, ajta tej ti teajta raatévaire'en te'íjna í Diojra'an, í ti ajta rájya'upua í Ciríistu'u. Tiché'e tíyien rí'í tiratá'acare'en tíj na'a rusén jime'e. Ché'e a'ín ajta nain jín tiu'uta'áijta, tíj na'a ti yú auca'ití a'ame tíj na'a rusén jime'e.

⁷ Casí'í, xaasej, a'í'í pu jaitiri jetze yé ve'ecánejsin. Naími'í mú raseijran matíj mena'a mej raajé'ica. Majta naími'í í huá'ateistemua'a, matíj mena'a pua'amé íyien seijre'e í chaanaca japua, a'í'í mú ruyéíinen me'íjna jime'e mej huataújxiemiste'esin matí'ij raasej.

⁸ Ayee pu tí'ixa a'íjna í tavá'stara'a, ti ajta Dios pú'een ti seijre'e, ti ajta jéjcuá imuá seijre'eca'a, ajta ti seíire'e a'ame tíj na'a rusén jime'e. Ayen tíjín: “Nee nu ne'ín pú'een í ta'amujca, neajta, í netu'uve'eteájtí.”

Juan pu raasej í Ciríistu'u

⁹ Mí neajta inee, i nej í'li Juan, i nej á'amua'ihuaara'a pú'een, ayée nu che'atá nena'a a'amua jamuan rajpuaájtzi ne'íjna jime'e nej Ciríistu'u jetze ajtéme'ecan. Naími'í tu tiu'uta'áijta Ciríistu'u jamuan. Teajta naími'í

tu tiyen té'eviicua'i. A'uu nu á'ucatii a'ujna jaata'a ti e'eráhuachi ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Patmos. A'uu nu aiteánami'ihuaca'a ne'íjna jime'e nej tihua'utá'ixaa ne'íjna jime'e í niuucari ti jín raxa í Dios, ti ajta a'íjna jín raxa a'íj ti huaríj a'íjna í Jesús.

¹⁰ Tí'ij ari a'ájna píti'irijcaa matí'ij rana'amiche í tavástar'a, a'íin xiéjnui'ucare'ara'an í Dios ayén rájve neetzi jemi. Netí'ij ni niyen ráanamujri'i u nehuárita'a ti ja'ati ca'anín jín naatajé. Ayee pu namujre'eca'a tíj ti pua'a ja'ati ucáajijhua trompeeta jetze.

¹¹ Ayen tijín:

—Patá'aj hui ra'utéeyu'uxa í yu'uxari jetze a'íj pej tí'iseij. Pajta hua'uta'íti huá'a jemi í mej arahua'apuacié e'etiújse'iri í Dios jemi, a'uun ti huacá'a u Asia. Tíj na'a a'ujna u Éfeso, ajta a'ujna u Esmirna, ajta a'ujna u Pérgamo, ajta a'ujna u Tiatira, ajta a'ujna u Sardis, ajta a'ujna u Filadelfia, ajta a'ujna u Laodicea.

¹² Netí'ij ni pí a'uré'eve nej ni raasej ne'íjna í ja'ati ti nej'éjeveca'a. Netí'ij niyen huaríj, ayée nu éeni'ici'e tiu'uséj ti'iti ti japuan antitátzajmee, oro ti jín taavíjhuaca'a. Ayee pu pua'amé ará'aseca'a aráhua'apua í cantiira'a.

¹³ Ajta, a'úu pu já'ita'a a'íjna ti japuan antitátzajmee, sej pu a'uun huatéveeca'a ti ayén seijre'eca'a tíj tevi. Ayee pu éene'e te'ucávijjcaa cíxuri jime'e ti títi'ij, ajta puaasi pu jín avé'ejí'ici'ihuaca'a ti oro jín taavíjhua.

¹⁴ Cuaiínara'an pu huíjmu'ucca, ajta cuaiínavi'ican pu cácipuaca'a. Ayee pu seijre'eca'a tíj cáne'a muxaj ti cuaiina, ti ajta seijre'e tíj í seeri. Jé'ecan pu ajta ayén seijre'eca'a í jí'iseáara'an jetze tíj taij ti á'ataa.

¹⁵ Ajta, ayée pu seijre'eca'a í iicájra'an jetze tíj ti'iti ti cámejri'ihua, ti mesti. Naa pu ti'itemastájye'licaa tíj cobre mej án yá'uxire í taij tzajta'a. Ajta, tí'ij a'íin tí'ixajtaca'a, ayée pu namujre'eca'a tíj játe'ana ti sihuájna ti huatámi'iyeca'a.

¹⁶ A'íi pu ruri'irínta'a ru'ité'a'aca'a í rumuájca'a jetze, í xu'ura'ave í mej aráhua'apua ará'ase. Ajta a'íin í niuucari ti jetzen aijnineica'a, ayée pu seijre'eca'a tíj chun ti ruxí'ejta'a tejamíimijme. Ajta ayée pu té'ataaca'a í ru jetze tíj í xicaj ti nain jín airáxi'ixire.

¹⁷ Jíme'en nu'u raasej, aj nu ni e'erájve a'u ti e'era'íicajme. Cu xiee nej cu huámi'ini. Mi ajta a'íin, ruri'irínta'a jín í rumuájca'a na'ajtamuarieje. Ayee pu tinaatá'ixaa tijín:

—Capej hui tí'itziíne'e. Nee nu ne'ín pú'een í nej amuájca, ajta nej uvé'eteajti.

¹⁸ 'Nee nu ne'ín pú'een í nej i'irúuri. Nee nu huamí'i. Mi neajta, íjii, neajtahua'a nu i'irúuri tíj na'a rusén jime'e. Neajta nu ne'íjna jín antínmua'aree nej ni raaxí'epi'intare'en mej huácu'ini na'ari mej ruuri muá'ara'ani, neajta nej ni hua'íteáanan a'ujna a'u mej é'ecui'ini na'ari nej hua'irájtuaani ne'újna.

¹⁹ 'Me'ecui xaa, patá'aj pe'íjna autéeyu'uxa í pej peri raasej, í ti íjii seijre'e, ajta í ti auj seijre'e, ajta ti auj ayén teja'uré'enejsin.

²⁰ 'A'ímej jime'e í xu'ura'ave í mej aráhua'apua ará'ase í pej hua'usej í nej hua'ité'a'aca neri'irínta'a pújme'en í nemuajca'a jetze, ajta a'íjna í ti aráhua'apua ti japuan antitátzajmee, ayée nu'uri tímuaatá'ixaate'esin matíj mena'a pua'amé rú'avaataca'a mú'etzi jemi. Me'íjna í xu'ura'ave í mej aráhua'apua ará'ase, a'íi mú a'íin pú'een í mej me'íjna jín antiújmua'aree mej mi huá'ucha'íin í mej e'etiújse'iri huá'a teyujta'a. Ajta,

í ti aráhua'apua ti japuan antitátzajmee, a'ii mú me'ín pú'een í teite í mej arahua'apuacié e'etiújse'iri í mej rana'amiche í Dios.

2

I niuucari ti tihuá'ayu'use'e í ta'aráhua'apua teyuu: A'íime í mej Éfeso e'etiújse'iri

¹ 'Patá'aj piyen tiraata'ítí'i pe'íjna í ti a'íjna jín antiújmua'aree ti huá'acha'íi a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri u Éfeso ti jíme'en yee: "Ayeé pu ti'ixa a'íjna í ti hua'it'e'a'acaa ruri'irínta'a a'ímej í xu'ura'ave í mej aráhua'apua ará'ase. Ayeé pu ti'ixa a'íjna ti huá'a tzajta'a án é'eye'ive í ti oro jín taavíjhua, ti ajta antitátzajmee.

² "Nee nu hui niyen tí'ijmua'aree a'ij sej titetiújcha'íi, sej seajta temua'a naa té'eviicua'i. Seajta mú'een, caxu hua'ancuré'evi'itici a'ímej í mej a'ij pua'a titetiújcha'íi sino ayée xu seri huá'umua'areeri'í a'ímej í miyen rusej'rataca'a mej nu'u a'íin pú'een í ti Dios hua'antíhuau; mej nu'u tiu'utévaire'en tavástar'a jetze me'ecan. Mi majta a'íime, camu a'íin pú'een. Ayeé mu'u ruhuá'itaca'a.

³ "Nee nu niyen tí'ijmua'aree sej raayí'iti sej te'utáviicua'i nain jime'e. Mú'een xu seajta rajpuaíjtzi xa'aye'í. Seajta mú'een, caxu raatéxiehuataca'a sej na'ará'astijre'e.

⁴ "Mi neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e í sej jín auteájturaa in-eetzi jemi. Xu'uri raatéxiehuataca'a sej siyen nexí'eve'e setí'ij amuacáí tí'inexe'eve'eca'a.

⁵ "Setá'aj siyen se'íjna jetze tiú'umua'ati a'ij sej éeni'ici'e mé núurie. Setá'aj siyen seicié tiú'umua'ati sej si siyen che'atá rí'í titetiújcha'íi setí'ij amuacáí ríjcaa. Na'ari secaí siyen huárini, nee nu ne'uun mú'ejmi jemi e'tanéjsin nej ni amuá'ari'í a'íjna í ti antitátzajmee í ti ajta mú'ejmi jemi seijre'e. Ayeé nu xaa rini ti pua'a secaí seicié tiú'umua'ati.

⁶ "Mi seajta mú'een, xí'epi'ín xu rici a'íjna jime'e ti caí a'atzu amua'aráanajche a'ij mej ye'í rici a'íime í mej miyen hua'atamuá'amua tíjín: í mej ca'anéeri jín tí'ajta. Ayeé pu che'atá caí tina'aráanajche ineetzi.

⁷ "Ajta a'íin í ti huiteájnamua, ché'e a'íin rí'í tiráanamua a'ij ti a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tihuá'a'ixaate'e a'ímej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi. Ajta, a'íjna jime'e a'íjna í ja'ati ti tiu'umuá'itin, ayée nu raatá'asin ti a'íin ja'ati ayén ráacua'ani a'íjna jetze í ti seijre'e í ciyej ti jín i'irúuri á'ara'ani, a'íjna í ciyej í ti a'uun e'etávee a'u mej a'utaújtemua'ave'en jemin í Dios."

I mej Esmirna e'etiújse'iri

⁸ 'Patá'aj pajta piyen tiraata'ítí'i pe'íjna í ti a'íjna jín antiújmua'aree ti huá'acha'íi a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri u Esmirna ti jíme'en yee: "Ayeé pu ti'ixa a'íjna í ti a'íin pú'een í ta'amua'jca, ajta í ti a'íin pú'een í tu'uvé'eteajti, a'íjna í ti huam'í, ti ajta ajtahua'a huatarúj.

⁹ "Nee nu niyen tí'ijmua'aree í sej jín rajpuaíjtzi, seajta mú'een, secaí a'ij tí'ijviicua'i. Mi seajta mú'een, neetzi jemi xu chíjteaani pú'een temua'a jeíhua. Nee nu neajta ramua'aree mej jeíhua huápi'í tí'ihua'itaca a'íime í mej miyen rusej'rataca mej nu'u me'íjna jetze ajtéme'ecan í Israél. Mi ajta, capu ayén ti'ayajna sino a'íi mú'ejmin e'etiújse'iri í Satanás.

¹⁰ "Caxu rátziiine'e í sej rajpuaíjtzi xá'aju'un. Casí'í, a'íjna í tiyaaru'u, a'íi pu a'uun amua'utéuaasin seica jamuan a'u mej títejé'enaamuaca. Ayeé pu a'íjna jín á'amuaruuren mej mi amuaatéesej ti pua'a siyen

tiná'astijre'e nusu secaí. Ayee xu pua'an xicaj rajpuaíitzi xá'aju'un a'achú cumu tamuáamuata'a xicaj. Ti pua'a siyen nain jín te'utáviicua'lí ineetzi jemi, seajta caí a'ij sena'a ti pua'a miyen amuaacui'ini, nee nu ne'íjna amuaatá'asin ne'íjna í curuun í sej jín i'irúuri xá'aju'un t́j na'a rusén jime'e.

¹¹ “Ajta a'ín í ti huíteájnámua, ché'e a'ín rí'í tiráanamua a'ij ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tihuá'a'ixaate'e a'ímej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi. Ajta, a'íjna í ja'ati ti tiu'umuá'itín, capu a'atzu raci'ti ti a'ín ayén che'atá rajpuaíitzi á'ara'ani mat́j a'íme í mej yá'ujisin í ruxíejniu'uca í ti auj ruurica'a.”

I mej Pérgamo e'etiújse'iri

¹² 'Patá'aj pajta piyen tiraata'íti'i pe'íjna í ti a'íjna jín antiújmua'aree ti huá'acha'íi a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri u Pérgamo ti jíme'en yee: “Ayee pu ti'ixa a'íjna í ti ru'it'éechui í chun í ti ruxí'ejta'a tejcámímijme.

¹³ “Nee nu hui ramua'aree a'u sej a'uchéjme, a'ujna a'u ti tejé'aíjta a'íjna í Satanás. Mí seajta mú'een, seúche'e xu ná'astijre'e ineetzi. Caxu raatéxiehuataca'a sej ná'atzaahuat'e ineetzi se'ájna xicáara'a ti jetzen seijre'eca'a a'íjna í Antipas teecan, a'íjna ti ayén huataújseijrataca'a ti a'ín neetzi jetze me'ecan ti'ivaire'eca'a. Capu ti'iti jín auteájturaa ineetzi jemi a'íjna í ja'ati. Mí majta, a'íi mú raajé'ica mú'ejmi tzajta'a, me'újna a'u ti tejé'aíjta a'íjna í Satanás.

¹⁴ “Mí seajta mú'een, ti'iti xu jín auteájturaa ineetzi jemi. A'uu mú é'eseijre'e mú'ejmi jemi seica í mej miyen tirá'astijre'e me'íjna í niuucari í mej jín miyen che'atá tihuá'amua'ate t́j ajta a'ín Balaam teecan tiraamuá'ate a'íjna í Balac teecan ti ayén hua'ítzi jín hua'utémua'itín a'ímej í mej Israel jetze ajtémecantaca'a, mej mí miyen ráacua'ani me'íjna í hua'ira'a í mej ráamuai'ivajtaca'a a'ímej jemi í mej caí dios pú'een, ajta mej tiú'uxana'acire'e.

¹⁵ “Ayee mú che'atá mena'a seijre'e mú'ejmi jemi seica í mej miyen majta rá'astijre'e í hua'aye'ira a'ímej í mej ca'anéeri jín tí'aíjta, í mej jee nicolaitas. Mí seajta mú'een, ayée xu seuj hua'atá'aca mej me'uun é'eseijre'e.

¹⁶ “A'íj nu jín, niyen tejá'amua'ixaate'e yee setá'aj seicié tiú'umua'ati. Na'ari secaí siyen huárini, nee nu mú'ejmi jemi e'etanéjsin, nej ní hua'uténe'usi'ite'en a'ímej a'íjna jime'e nej niyen tiu'uta'aíjta sej ca'anéeri jín hua'utamuárite'en.

¹⁷ “Ajta a'ín ti huíteájnámua, ché'e a'ín temua'a naa tiráanamua a'ij ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios tihuá'a'ixaate'e a'ímej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi. Ajta a'ín í ti tiu'umuá'itín, ayée nu raatapuaíjve'esin a'íjna í cua'ira ti júte'e é'aviitzi'í. Neajta nu tetej raatátistejsin ti cuaínara'a. Ajta a'íjna jetze í tetej, jéjcuacan jín pu té'eyu'usi'í a'ij ti ari ántehuaa a'íjna í ja'ati. Ajta capu mé'e ja'ati ayén ramua'aree a'ij ti té'eyu'usi'í sino a'íi pu'u í ja'ati ramua'aree í nej raatátistejsin ne'íjna í tetej.”

I mej Tiatira e'etiújse'iri

¹⁸ 'Patá'aj pajta piyen tiraata'íti'i pe'íjna í ti a'íjna jín antiújmua'aree ti huá'acha'íi a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri u Tiatira ti jíme'en yee: “Ayee pu yee ti'ixa a'íjna ti yaujra'an pú'een í Dios, ti ajta ayén éene'en aj jí'isijmee t́j taij ti atiújmeme, ti ajta ayén éene'en ti'íicajme t́j cobre ti'iti í mej tiracámeijri'í.

19 “Nee nu ramua'aree a'ij sej titetiújcha'íi. Mú'een xu hui siyen ruxe'eve'e sej seajta sej. Seajta, siyen rux'eví'ira'a jín tí'ivaire'e. Seajta té'eviicua'í temua'a naa. Seajta íjii, jaítze'e xu r'í'í titetiújcha'íi secaí sejm'íi.

20 “Mi ajta, a'íi pu caí na'aráanajche a'ij sej ríci. Mú'een xu ratá'aca tí a'ín 'íita'a ayén a'utéveeca mú'ejmí jemi, a'íjna í 'íita'a tí ayén ántehuaa tíjn Jezabel. Aye pu rusejrata tí Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. Mi ajta, capu a'ín pú'een a'íné a'íi pu ayén hua'ítzi jín tihuá'amua'ate mej mi tí'íhuaújxana'acira'aten mej mi majta miyen ráacua'ani me'íjna í hua'ira'a í mej ráamuai'ivajtaca'a a'ímej jemi í mej caí dios pú'een.

21 “Nu'uri á'atee nej raatá'a tí seicié tiú'umua'ati. Mi ajta a'ín, capu a'atzu á'ujca'ane tí ayén seicié huárini a'íjna jime'e tí tí'ixana'acire'e.

22 “Me'ecui xaa, ayée nu án ye'erájsin utaatzí japua a'u mej é'ecu'ucutzu í mej tí'icucui'í. Majta a'íme í mej jemin tí'ixana'acire'en, ayée nu jeihua huápi'í puajtzi hua'utá'asin tí pua'a mecaí raatéxieehuata mej miyen a'ij pua'a ríci tíj ajta a'íjna.

23 “Neajta nu huá'acui'ini ne'ímej í yaújmua'ame'en a'íjna í 'íita'a. Majta naími'í, a'achú mej pua'amé e'etiújse'íri í Dios jemi, a'íi mú' ramua'aréeren nej ne'ín pú'een í tí rú'umua'aree a'ij tí tirá'amitiejte'e sej í rumua'atzíira'a jetze, ajta a'ij tí té'umua'atze í ru tzajta'a. Neajta, ayée nu amuaatá'asin sej neajta sej a'ij tí ayén tiraavíjte'e a'íjna jime'e a'ij tí sej tí'íitiújcha'íica'a.

24-25 “Sej seajta mú'een, mí seica, mí sej se'uun Tiatira é'eche, mí sej seajta caí siyen tirá'astijre'e se'íjna í niuucari tí hua'ítzi pú'een, caxu se'íjna rí'íree í mej jee jeihua huápi'í ruxe'eve'e í Satanás jemi. A'íj nu jín, canu máa a'ij tí'ítj jín tejá'amua'íjcate'e sino setá'aj siyen huárini sej seuj rá'astijre'e a'ij sej seri tíraarí'ire. Setá'aj siyen huárini asta nena'a caí neajtahua'a yé uvé'enen.

26 “Ajta a'ín tí tiu'umuá'ítin, tí ajta ayén che'atá na'a r'í'í tí'íitiújcha'íi netíj ínee, ajta na'a caí nain te'entipúa'are, nee nu ne'íjna jín tí'íira'íjcate'en tí ij a'ín tíhua'uta'áíjte'en a'ímej í mej sej chuéjra'a japua a'uchéjme.

27 “Ca'anéeri pu jín tíhua'a'áíte'e a'ame. Aye pu che'atá na'a tíhua'antipúa'áíjte'esin a'ímej í mej rájcha'íire'e tíj ja'atí ayén tíraatétaaraxí'ín í xa'ari tí xarij jín taavíjhua. Aye nu che'atá nena'a tí'íi jín tí'íira'íjcate'en tíj ajta a'ín níyá'upua ayén tí'íi jín tínaa'íjca.

28 “Neajta niyen huateáturan í jemin tí ij a'ín ayén tátzave'e á'ara'ani tíj a'íjna í xu'ura'ave tí 'áíjninei tapuá'arijme'eca.

29 “Ajta a'ín tí huíteájnamua, ch'é'e a'ín ja'atí temua'a naa tíráanamua a'ij tí a'ín xíéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tíhua'a'íxaate'e a'ímej í mej e'etiújse'íri í Dios jemi.”

3

Í mej Sardis e'etiújse'íri

1 'Patá'aj piyen tíraata'ítí'í pe'íjna tí a'íjna jín antiújmua'aree tí huá'acha'íi a'ímej í mej me'uun e'etiújse'íri u Sardis tí jíme'en yee: “Aye pu tí'íxa a'íjna tí jemin seijre'e í xíéjniu'ucare'ara'an í Dios tí arahua'apuáca jín tí'imuari'e. Nee nu neajta ru'ité'aa í xu'ura'ave í mej aráhua'apua ará'ase. Aye nu niyen tí'íjmua'aree í sej jín tí'imuari'e. Aye mú' tí'íxaxa'a sej nu'u ruuri se'íjna jime'e sej jeihua tí'imuari'e. Mí seajta mú'een, neetzi jemi xu siyen mí'ichí.

2 “Setá'aj atanéjne'ere, setá'aj seajta rí'i ráaruuren se'íjna ti auj mú'ejmi jemi seijre'e, ti ajta ari t́mua'a m'ini, a'iné ayée pu tiná'amitíejte'e ineetzi sej caí ti'itij jín araúraste í Dios jemi.

3 “Setá'aj siyen ra'utámua'aree í sej ra'ancuré'a, í sej seajta ráanamujri'i. Setá'aj se'íjna jín araúrasten, seajta seicié tiú'umua'ati. Ti pua'a secaí siyen atanéjne'ere, nee nu mú a'uvé'emé'e na'ame mú'ejmi jemi t́j nahua'ari. Seajta mú'een, caxu ramua'aréeren a'atzaj nej pua'a ne'uun e'etanéjsin mú'ejmi jemi.

4 “Mi majta, seica mú mú'ejmi jemi seijre'e í mej caí miyen ti'iti jín tite'á'atura í ru jetze. A'íi mú á'ujujhua'ane'e muá'aju'u ineetzi jamuan, majta á'ujujhua'ane'e muá'aju'u mej cuaiínavi'in tiu'uchén, a'iné ayée pu tihua'uvíjte'e a'ímej.

5 “A'íjna í ti t́imua'itin, ayée pu hui 'éene'e ti'itechée a'ame cuaiínavi'ican. Neajta inee, canu ra'uré'uuna í ti jín ántehuaa í yu'uxari jetze í mej jetzen á'ayu'usi'i a'ímej í mej rusén jín huateáturaasin í Dios jemi, sino nee nu neajta niyen tiraataxajta í ti jín ántehuaa jemin í niyá'upua, neajta huá'a jemi í mej jemin t́ivaire'e í niyá'upua.

6 “Ajta a'ín í ti huiteájnamua, ché'e a'ín ja'ati temua'a tiráanamua a'ij ti tihua'a'ixaate'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios a'ímej í mej e'etiújse'iri jemin í Dios.”

Í mej Filadelfia e'etiújse'iri

7 'Patá'aj pajta tiraata'íti'i pe'íjna í ti a'íjna jín antiújmua'aree ti huá'acha'íi a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri u Filadelfia ti jíme'en yee: “Patá'aj piyen ti jíme'en yee, ayée pu t́ixa a'íjna í Dios í ti r'í'i tirájcha'íi, a'íjna í ti ajta tzáahuati'ira'a jín t́ixaxa'a. A'íi pu yee ajta a'íjna jín antiújmua'aree ti hua'atá'aca mej mi me'uun a'uteárute a'u ti e'irájca a'íjna í ti jetzen huanéj í David teecan. Ti pua'a a'ín te'antácuuna, capu r'í'iri ti ja'ati te'iteáanan. Ajta, ti pua'a a'ín te'iteáanan, capu ajta r'í'iri ti ja'ati te'antácuuna.

8 “Nee nu ramua'aree a'ij sej rici. Casi'i, xaasej. Nu'uri niyen amuaatá'a sej si siyen ruxiéhua se'uun a'uteárute. Ajta, capu r'í'iri ti ja'ati amuaatá'ijmi. Nee nu ramua'aree ti caí jeíhua amú'uca'anisti'i. Mi seajta mú'een, seúche'e xu ra'ará'astijre'e a'ij nej tejamuá'ixaa. Caxu seajta nexiéhua.

9 “Me'ecui xaa, ayée nu huá'aruuren ne'ímej í mej miyen ruseijrata mej nu'u Israél jetze ajtéme'ecan. Camu xaa ne'u a'íjna jetze ajtéme'ecan sino met'íhua'itaca mu'u. A'íi mú jemin e'etiújse'iri í Satanás. Ayee nu ca'anéeri jín huá'aruuren mej mi mú a'uvé'uju'un mej t́itunutaxi'in mú'ejmi jemi mej mi majta ráamua'aree nej já'amuaxe'eve'e.

10 “A'iné mú'een xu siyen ra'ará'astijre'e a'ij nej neri tejámuaa'íjca, sej siyen che'atá sena'a te'utáviicua'i netíj neajta inee te'utáviicua'iri'i, ayée nu r'í'i tejá'amuacha'íi ti ij caí ayén tejamuá'aci'iti a'ájna mej jetzen miyen á'aviicua'ire'e muá'aju'u, a'íjna xicáara'a t́'ij ayén teja'uré'enejsin t́'ij huá'a japua rájveti najmi'ica í mej íiyen huachéjme í chaanaca japua. Mi'í mú a'uvé'uju'un mej t́itunutaxi'in mú'ejmi jemi mej mi majta ráamua'aree nej já'amuaxe'eve'e.

11 “Mu nu e'icáame inee ca'anacan. Rí'i xu'u, setá'aj siyen huá'arini setá'aj r'í'i tirájcha'íi xá'ara'ani í sej seri t́'ijcha'íi í Dios jemi. Caxu raatá'acare'en ti ja'ati á'amuanahua'ira í curuun í sej seri raatémua'iti.

12 “Ajta a'ñin ti tiu'umuá'itin, ayée nu ti'itij jín tiraata'ljcate'esin tí'ij ti'itevéé a'ame u téyujra'an í neDioj. A'ñi pu a'uun a'uracaí a'ame tíj na'a rusén jime'e. Neajta nu ra'acáchajtza ne'íjna jetze í ti jín ántehuaa í neDioj, neajta í ti jín téja'arájtehuaa chajta'ara'an í neDioj, a'ujna u Jerusalén í ti jéjcu, í ti ajta a'uun e'licaanej u ta japua a'u ti é'esejre'e í neDioj. Neajta nu niyen jetzen ra'acáchajtza í nej jéjcuacan jín ántehuaa.

13 “Ajta a'ñin ja'ati ti huíteájnamua, ché'e temua'a naa tiráanamua a'ij ti a'ñin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tihúa'a'ixaate'e a'ímej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi.”

I mej Laodicea e'etiújse'iri

14 'Patá'aj pajta piyen tiraata'íti'i pe'íjna í ti a'íjna jín antiújmua'aree ti huá'acha'ii a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri u Laodicea. Piyen ti jíme'en yee: “Ayee pu tí'ixa a'íjna ti ayén tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a tíjín: Ayen tí'ayajna, a'íjna ti ajta tzáahuati'ira'a jín a'ij tí'ixa Dios jime'e. Ajta capu ayén tí'ihua'itaca. A'ñi pu ajta a'ñin pú'een í ti Dios jamuan tiú'utaahuaca'a tíj na'a ti tí'isejre'e íjii.

15 “Nee nu ramua'aree a'ij sej titetiújcha'ii. Caxu a'ujca'anéecan jín na'ancuré'evi'iti ineetzi. Caxu seajta ca'anéri jín naatamuári, sino chá'ana'a xu'u siyen titetiújcha'ii. Ayee pu tina'aráanajche sej a'ujca'anéecan jín na'ancuré'evi'itin na'ari ca'anéri jín sej naatamuárite'en.

16 “Ayee xu tí'ivaire'e tíj jaj ti cǐj na'a tí'ipisti. Caxu siyen tí'ivaire'e tíj jaj ti jeíhua pisti nusu ti jeíhua cimujra. A'íj nu jín niyen á'amuaruuren tíj ja'ati ti ayén jaj ajtztitzee ti caí x'epi'ín rá'amencate'e. Nee nu ca'anéri jín mé amúuhua'axijsin.

17 “Ayee xu tí'ixaxa'a yee sej seri chíjteani sej pú'een, ti yee jeíhua huápi'i r'í'i tejamuáavai, ti yee caí tí'iti tejamuá'aturaate'e. Mi seajta mú'een, caxu siyen tí'ijmua'aree sej xána'avisí'i, seajta siyen a'ij pua'a huá'asejrate'e huá'a jemi í teite. Mú'een xu xaa caí a'ij tí'ijviicua'í, seajta aracúcu'unijmee, seajta siyen muámua'avijmé'e.

18 “A'íj nu jín, niyen tejá'amuahuvii sej si neetzi jemi ráananan se'íjna í oro ti taij jetze rutá'ahuaca sej si siyen huateújchijteaanita. Setá'aj siyen neetzi jemi ráananan í cǐxuri ti naa tí'icuaína sej si se'íjna jín ucaújchejte'axi'ín ti ij caí ayén seijre'e í sej jín tí'itevi'ira'a se'íjna jime'e sej muámua'avijmé'e. Setá'aj seajta neetzi jemi ráananan se'íjna í tí'iti í sej araujhuaate'en í rují'i jetze tí'ij r'í'iriistan sej tí'iti huasej.

19 “Ayee nu hua'ajtea'axi'ica'a, neajta puaíjtzí hua'atá'aca a'ímej í nej huá'axe'eve'e. A'íj pu jín, setá'aj seicié tiú'umua'ati, seajta a'ujca'anéecan jín na'ará'astijre'en.

20 “Me'ecui xaa, nee nu a'itéjvee tá'apueerta, nete'ejteáatu'axa. Ti pua'a ja'ati ayén náanamua nej rájee, ti pua'a a'ñin ajta tina'antácuune'en, aj nu ni jemin uteáruti tej ti naími'í tiú'ucua'ani tajjmua'a.

21 “Ajta a'ñin í ti tiu'umuá'itin, ayée nu raatá'asin ti ne jamuan a'ujyeíjxi'ín a'u nej tejé'ajta a'iné ayée pu tináaruu ineetzi. Netí'ij tiu'utéemua'iti, aj nu ni án niyá'upua jamuan a'ujyeíjxi a'u ti a'ñin tejé'ajta.

22 “Ajta a'ñin í ja'ati ti huíteájnamua, ché'e temua'a naa tiráanamua a'ij ti a'ñin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén tihúa'a'ixaate'e a'ímej í mej e'etiújse'iri í Dios jemi.”

4

A'ñ mú raná'amiche'e u ta japua

¹ Tí'ij raatapuá'ajtac'a ti tiu'uxájtac'a, aj nu ni niyen éeni'ici'e tiu'uséj. Seij nu huasej í puéerta ti antacúuni'ihuaca'a u ta japua. Ajta a'ñn í nej amuacaícan ráanamujri'i, ajtahua'a pu tí'ine'ixaate'eca'a. Ayee pu namuajre'eca'a tíj ja'ati ti ucáajijhua trompeeta jetze. Ayen tíjn:

—Yen vejnéechi nej ni timuaatasejrate'en a'ij ti tiú'ujxe'eve'e ti ayén teja'uré'enen méjca'í huáyee.

² Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtac'a, aj pu a'ñn xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'ñ pu neetzi jemi ru'uté'aa. Ayee nu éene'en tiu'uséj cumu a'u ti ipuari a'utéjvee u ta japua. Ajta a'ñna japua í ipuari, ja'ati pu jetzen acájca.

³ Ajta a'ñn ti jetzen acájca, ayée pu naa éene'en ti'itéechen. Ayee pu seijre'eca'a tíj tetej ti huápi'i tí'ijnajche, ti pa'u í tetej, ajta ti teúumua ajta í ti ranaxca. Ajta ayén seijre'eca'a tíj í seij í tetej í ti pa'u ti ajta naa tí'imesti. Cu'uxaí pu ajta atavijca'a a'u ti a'utéveeca'a í ipuari. Ayee pu rú'aaravi'i seijre'eca'a tíj a'ñna í tetej mej miyen ratamuá'amua tíjn esmeralda.

⁴ Ajta, seica í ipuari atavéjme'ecaa a'u ti a'utéjvee a'ñna í ipuari. Seité japuan muáacua pu ará'aseca'a a'ñna í ipuari. Majta me'ñn í vaujsi, a'ñ mú acaté'etejme'ecaa jetzen í seica í ipuari. Majta miyen seité japuan muáacua ará'aseca'a a'ñme í vaujsi. Majta cuaiñnavi'in mú ti'itéchejca'a, majta curuun te'utearújte'emé'e ti oro jín taavíjhuaca'a.

⁵ A'ájna seij japua í ipuari miyen témaxcava'ara'a, majta téniuuca'a. Ajta, án ti e'evé'evee í ipuari, tatzari pu a'atátime'ecaa ti ayén pua'amé aráhua'apua. Ajta a'ñn í tatzari, a'ii pu a'ñn pú'een í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti aráhua'apua jín tí'imuari'e.

⁶ Ajta a'ujna a'u ti e'evé'evee, ayée pu éene'e huámuan á chuaata'a a'ñna jime'e ti naa tí'imesti, ti ajta tí'itatjaz. Ayee pu seijre'eca'a tíj a'ñna í tetej mej miyen ratamuá'amua tíjn cristal.

Majta a'ñme í mej muáacua ará'ase í mej ruuri, a'úu mú uhua'ú'upu'ujme'ecaa tíj na'a tí'ipua'amé í ipuari. Tí'ij pí'na'a mú tí'iseij, nain japua, tíj na'a júte'imua, ajta íiyen chaanaca japua.

⁷ Ajta a'ñn í ti seiti, ayée pu araseijre'e tíj muajye. Ajta í ti hua'apua, ayée pu araseijre'e tíj puuya. Ajta a'ñn ti ruuri ti huaíca, ayée pu te'ecánee tíj teáata'a, ajta a'ñn í ti muáacua, ayée pu seijre'eca'a tíj cua'ira'ave ti rá'ara'ive.

⁸ Majta a'ñme í mej muáacua, í mej majta i'i ruuri, a'ñ mú arajsevica ajtá'anájmee. Tí'ij pí'na'a mú tí'iseij nainjapua tíj na'a júte'imua, majta íiyen chaanaca japua. Nain tújca'ari tzajta'a, majta nain tíca'ari tzajta'a, a'ñ mú jemin tí'ichuicaca'a í Dios. Camu ja'anáj raatapuá'ajta mej miyen tí'ichuica tíjn:

Rí'i pu tí'iseijre'e, temua'a pu urarí'ene'acan jín seijre'e,
xí'epi'in pu een seijre'e tíj na'a rusén jime'e í tavástara'a,
a'ñna í Dios ti nain jín antiújmua'aree,

a'ñna í ti ruseij seijre'eca'a, ti ajta seijre'e íjii,
ti ajta seire'e a'ame tíj na'a rusén jime'e.

⁹ Majta miyen rí'i tiratá'aca, majta raná'amiche'e, a'ñ mú majta tí'ijteujtzi'ire'e muá'aye'i me'ñna ti a'ñn ipuari jetze acájca, ti ajta ruuri tíj na'a rusén jime'e.

¹⁰ Matíj mena'a miyen rici í mej muáacua, í mej majta ruuri, a'ñ mú majta miyen rici a'ñme í mej vaujsi í mej seité japuan muáacua ará'ase. A'ñ

mú aicaujtuuxijsin me'íjna jemi í ti ipuari jetze acájca, mej mi raateánajche me'íjna ti i'li ruuri tǵ na'a rusén jime'e, majta raatátuiire'esin í jemin í tiu'ujcúrun. Majta miyen ti'ichuica tijín:

¹¹ Ayee pu timuaavíjte'e mú'eetzi,

mi pej tavástara'a pú'een, mi pej pajta i'li Dios.

Tej ti tiyen rǵi timuaatá'an,

tej ti tiyen muaná'amiche'en.

Pej pi nain jín anti'amua'aréere,

a'iné mú'ee pej nain tiú'utaahuaca'a,

nain í ti seijre'e íjii.

Ayee mú 'een jín huataseíjre me'íjna jime'e pej piyen tira'utéeca'ane á'axe'evi'ira'a jime'e.

A'íj mú jín miyen huátaavijhuaca'a.

5

I ti jǵri'í ti jetzen té'eyu'usi'í, ajta í Cáne'a

¹ Netǵij ni ayén éene'en tiu'uséj, ti a'íjna í ti acájca í ipuari jetze, ruri'iríinta'a pu ru'itépíjcaa í yu'uxari í ti ruxǵe'ajta'a té'esiimua'ihuaca'a, ajta, á'avijti'ihuaca'a arahua'apuáca jime'e í xijca.

² Neajta ja'ati huaseíj ti júte'e ti'ivaire'e. A'íjna í ja'ati jé'ecan pu huápi'í uráca'anée. Ca'anín pu jín tiu'utáhuau. Ayee pu tijín:

—¿A'ataani ayén huataújci'ípua ti a'ín ra'ajsiújtza'anaxi'ín í ti jín á'avi'ijti'ihuajmee, ajta í ti raatáxijta í yu'uxari? —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

³ Ti'iquí ayén te'irájraa. Tǵ na'a a'ujna já'ahua'a u júte'e, ajta íiyen chaanaca japua, ajta u tajete, capu mé'e ja'ati ti ayén tiu'utaúci'ípua í ti ayén tiraatáxijta, ajta ti ra'useíj a'íj ti té'eyu'usi'ihuaca'a.

⁴ Neajta inee, jeíhua nu huápi'í neyineca'a ne'íjna jime'e mej caí rateuve'eca'a seíj ti ayén tiu'utaúci'ípua í ti ayén tiraatáxijta í yu'uxari nusu ti ra'useíj, ajta ti ra'ujíjve'en.

⁵ Ti'iquí seij ti huá'a jetze ajtémecantaca'a a'ímej í vaujsi, ayée pu tinaatá'ixaa tijín:

—Capej ayeine. Me'ecui xaa, a'íjna mej miyen ratamuá'amua tijín í Muajye í ti huá'a jetze ajtémecan a'ímej í mej Israél jetze airáane, a'íjna í mej majta miyen ratamuá'amua tijín A'íjna í ti David jetze airaújnejte, a'íi pu ari tiu'utéemua'iti ti'íj a'ín ayén tira'ajsiújtza'anaxi'ín í ta'aráhua'apuáca jín á'avi'ijti'ihuajmee, ti ajta raatáxijta.

⁶ Neajta niyen éene'en tiu'uséj tǵ ti'iti í Cáne'a, ayée seijre'eca'a tǵ í mej meri raajé'ica. A'uu pu a'utéveeca'a jemin í ipuari. A'íi pu ajta huá'a tzajta'a seijre'eca'a í mej muáacua í mej ruuri, majta a'ímej í mej aitecaíjme'ecaa a'íme í vaujsi.

Ajta a'íjna í Cáne'a, arahua'apuáca pu ájta'ehuájme'ecaa, ajta arahua'apuájmé'en pu ájji'isijme'ecaa. Ajta a'ín jǵiseáara'an í ta'aráhua'apua, a'íi pu a'ín pú'een í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios í ti nainjapua u ya'uta'íteca'a íiyen chaanaca japua.

⁷ Ajta a'ín í Cáne'a, a'úu pu a'uvé'emej a'íjna jemi í ti e'ecájca í ipuari jetze. Ti'iquí ra'ancuré'epi a'íjna í yu'uxari í ti ri'iríinta'a seijre'eca'a a'íjna í ti ipuari jetze acájca.

⁸ Tǵij ra'ancuré'epi a'íjna í yu'uxari, a'íme í mej muáacua í mej ruuri, majta a'íme í vaujsi í mej seité japan muáacua ará'ase, a'íi mú

miyen a'ímuá aicaújtuuxi me'íjna jemi í Cáne'a. Matíj mena'a pua'amé te'ité'í'ica'a me'íjna í aarpa, majta tuxa'a ti oro jín tí'itaavijhuaca'a. Cuaane'e pu avé'ejistíjme'ecaa a'íjna jetze í tuxa'a. Ajta a'íjna í cuaane'e, a'íi pu a'íin pú'een í mej raatáhuaviiri'í í Dios a'íime í mej r'í'í tí'teseijre'e í Dios jemi.

⁹ Mat'íj mi miyen jéjcuacan jín tiu'utáchuiicaca'a tíjín:

Ayee pu tiraavíjte'e pej mú'ee piyen ra'ancuré'epin, pajta raatáxijta a'iné memuaajé'ica.

Pajta mú'ee, pepu'uri tiu'utánájchitaca'a

pe'íjna jime'e í á'axuure'e

í mej jín té'echa'ica'a í Dios jemi,

pej pi tiu'utátuiire'en í Dios jemi í teite

mej nainjapua é'eme'ecan.

A'íi mú huá'a jetze ajtéme'ecan matíj mena'a

seíj jetze mej airaújnejite

nusu a'achú pua'amé í mej seíj niuucari jín tí'ixaxa'a

nusu matíj mena'a pua'amé

í mej teitestemua'ame'en pú'een.

A'u ti na'a mej é'eseijre'e seíj japua í chuej,

a'úu mú é'eme'ecan.

¹⁰ Pajta mú'ee, pepu'uri piyen r'í'í huá'urru

mej mi miyen me'ín teitestemua'ame'en

pú'eene'en muá'ara'ani a'íjna í ti tí'aijta,

mej mi majta tí'itij jín tiu'utévaire'en

me'íjna jemi í Dios.

Mi majta a'íime, a'íi mú tiu'uta'aíjta

íiyen chaanaca japua.

Ayee mú tiu'utáchuiicaca'a.

¹¹ Net'íj ni atáneereca'a. Net'íj ni huá'unamuajri'í a'ímej í mej u ta japua tí'ivaire'e. Mé mu'iicáa huápi'í. Capu a'atzu r'í'í'í ti hua'uté'itien, ní capu ámitieere'e a'achú mej pua'amé. Ayee mú pua'amé matíj í xu'ura'ave. A'íi mú me'uun atavéejme'ecaa me'íjna jetze í ipuari, majta a'ímej jetze í mej muáacua í mej ruuri, majta a'ímej jetze í vaujsi.

¹² A'íi mú miyen ca'anín jín tiu'utáchuiicaca'a tíjín:

Tiché'e tiyen r'í'í tiraatá'an te'íjna í Cáne'a

í mej raajé'ica.

Jee xaa, ayée pu tiraavíjte'e ti a'íin ayén tira'ancuré'an a'íjna ti Dios jín

tira'íjcate'e,

ajta tíj na'a ti jemin tí'iseijre'e í Dios,

ajta í mua'atzíra'a í ti jín tiu'uta'aíjta,

ajta í muá'í'eri'íre'ara'an í ti jín nain jín tiu'utémuaitin.

Tiché'e r'í'í tiraatá'an, teajta ahuátatzaahuate'en te'íjna jemi,

tiché'e teajta huátatemua'ave'en

te'íjna jemi í Cáne'a.

Ayee mú tiu'utáchuiicaca'a.

¹³ Net'íj ni niyen tíhuá'unamuajri'í í mej tí'ichuíca, matíj mena'a pua'amé mej u ta japua é'eseijre'e, majta a'ímej mej íiyen seijre'e í chaanaca japua, majta a'íime, matíj pua'amé u tajete mej é'eseijre'e, majta a'ímej í mej japan é'eseijre'e í jaj ti ve'ée, majta matíj mena'a pua'amé a'aseijre'e í jaj tzajta'a. Naími'í mú miyen tí'ichuiicaca'a tíjín:

Tiché'e rí'í tiraatá'an te'íjna í ti acájca í ipuari jetze, teajta te'íjna í Cáne'a.
 Tiché'e rí'í tiraatá'an, tiché'e teajta rí'í tirájcha'íi,
 teajta rí'í tiraateájtuaani,
 teajta raatá'an ti nain jín antiújmua'areere á'ara'ani tǵ na'a ti yú auca'ítí
 a'ame tǵ na'a rusén jíme'e.

¹⁴ Majta a'íime í mej muáacua í mej ruuri, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tijín:
 —Ché'e ayén teja'uré'enen.

Majta a'íime í vaujsi, a'íi mú aicaújtuuxi, majta raateánajcheca'a í Dios.

6

I ti arahua'apuáca jín á'avijti'ihuaca'a

¹ Net'í'ij ni raasej ti a'íin Cáne'a seij antína'acaca'a í ti jín á'avijti'ihuaca'a í yu'uxari. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj nu ni ráanamujri'i seij ti huá'a jetze ajtémecan í mej ruuri, í mej majta muáacua. Ayee pu ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a. Cu xiee mej cuj huatéjniuuni. Ayen tijín:

—Iiya'a jíi.

² Neajtahua'a nu atáneereca'a ti pua'a á a'utéjvee a'íjna í cahuaayu'u í ti cuaínara'a. Ajta a'íin ti avé'eca, a'íi pu tú'unami'i huitéchuueca'a rumuájca'a jetze. Ajta, a'íi pu huirájraa ti ij hua'antimuá'itin. A'u ti na'a pu á'uye'icaa ajta na'a caí naíjmi'ica antimuá'iti.

³ Ti'iquí ajtahua'a ra'antína'acaca'a. Net'í'ij ni niyen tiráanamujri'i t'í'ij a'íin ti hua'apua ti ajta huá'a jetze ajtémecan í mej ruuri, í mej muáacua, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Iiya'a jíi.

Single Line Comp ⁴ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, seij pu huirájraa í cahuaayu'u ti pa'useáarara'a. Ajta ayée pu tiraatá'a a'íjna ti avé'eca ti ij a'íin ayén hua'ítziite'en í teite í mej yen seijre'e i chaanaca japua mej mi caí ché'e ru'ihuaamua'a muá'ara'ani sino mej mi huaújcu'ini seij ajta seij. A'íi pu jín, a'íi pu ra'ancuré'echui seij í chun í ti ve'ée, í ti ajta te'ejcamíimíjmee ruxí'ejta'a.

⁵ Aj pu 'i huaícacajetze ra'antína'acaca'a. Net'í'ij ni niyen tiráanamujri'i ti ajta seij ti huá'a jetze ajtémecan í mej ruuri, í mej muáacua, a'íi pu ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Iiya'a jíi.

Net'í'ij ni neajtahua'a atáneereca'a. Me'ecui xaa, á pu a'utéjvee seij í cahuaayu'u ti xu'umuara'a. Ajta a'íin í ti avé'eca, a'íi pu ráachuisime'e í mej jín te'ecá'itieera.

⁶ Net'í'ij ni ja'ati huánamujri'i. Cu xiee huá'a tzajta'a á'a teja'utaxájtaca'a í mej ruuri, a'íimej í mej muáacua. Ayen tijín:

—Sei medida í triigu, ayée pu che'atá na'a ti'ijnáache a'ame tǵ ja'ati ayén tiraamuá'itin seij xicaj jíme'e. Ajta hui huaíca medida í triigu ti títi'ijmé'en huíjmuaiyujme, ayée pu che'atá na'a ti'ijnáache a'ame tǵ ja'ati ayén tiraamuá'itin seij xicaj jíme'e. Mi seajta mú'een, caxu yá'ujipuan a'u mej tejé'ehuaste'e aceituuna ti'iti na'ari uuva ti'iti sino míché'e me'íjna jín huateúvtaire'en. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

⁷ Ti'iquí ayén í ti muáacua antína'acaca'a. Jíme'en pu'u ayén ra'antína'acaca'a, aj nu ni ráanamujri'i ti a'íin í ti muáacua ti ajta huá'a jetze ajtémecan í mej ruuri. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Iiya'a jíi.

⁸ Neajtahua'a nu atáneereca'a. Netí'ij ni raasej ne'íjna í cahuaayu'u í ti cáj tí'iteuumuara'a. Ajta a'ín í ti avé'eca, ayée pu ántehuaa tijn I nej huá'acuí'ica. Ajta í seij í ti cujta'an huamé'ecaa, ayée pu ajta ántehuaa tijn I nej huá'a chí'ij pú'een í mi'ichite. Dios pu ayén hua'utá'a mej mi me'íjna jín antiújmua'areere je'icáj a'ímej í mej yen huachéjme í teite íyen chaanaca japua mej mi huá'ucuí'ini a'ímej í teite me'íjna jime'e mej tíujne'usi'ite'en nusu tujri jime'e na'ari cuí'ini'ira'a jime'e o a'ímej jime'e í tí'itén í mej tí'iteci'imeca.

⁹ Tí'iquí í ta'anxívi antína'acaca'a. Netí'ij ni ne'ímej huasej í huá'axíejniu'uca a'ímej í mej me'íjna jín huá'cuíihuaca'a me'íjna mej ra'ará'astijre me'íjna í niuucari ti jime'en raxa í Dios, majta me'íjna jime'e mej ra'ancuré'a í niuucari Círístu'u ti raateájtuaa í huá'a jemi. Majta a'ímej, án mú e'ejté'eca'a í ipuari jete.

¹⁰ Majta ca'anín jín jíjhuaca'a tijn:

—Tavastara'a, mi pej rí'éene'ecán jín seijre'e, mi pej tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a, ¿a'achúni auj á'ateeri ajta pena'a caí piyen tiraaxí'epi'intare'en pe'ímej jime'e í mej táacuui, pej pí puajtzi hua'utá'an pe'ímej í mej án japuan huachéjme a'ánna chaanaca japua?

¹¹ Tí'iquí hua'uré'epijte í cixuri í ti tí'íjme, ti ajta tí'icuaina. Ayee pu tihua'utá'ixaa mej nu'u mauj a'atzu tiu'uchú'eve'en ajta na'a caí ayén te'araúrasten a'achú ti ari huá'uxí'epi'intari'iri'í a'ímej jemi í mej ruxí'ej tí'itij jín tí'ivaire'eca'a, ajta a'ímej í huá'a'ihuaamua'a í mej miyen che'atá mena'a éeni'ic'e cuí'ini matj a'íme.

¹² Tí'iquí í ta'arájsevi antína'acaca'a. Netí'ij ni neajtahua'a atáneereca'a. Me'ecui xaa ne'u. Jé'ecan pu huápi'í huatéjca'atzi í chaanaca. Ajta a'ín í xicaj, huatéxu'umuareca'a. Ayee pu seijre'eca'a tj a'íjna í cixuri ti xu'umua í mej jín tí'iteújche'etehua'a muá'aye'í ti pua'a maujxiemijte'e. Ajta a'íjna í máxcira'í, a'í pu huatépa'ureca'a. Ayee pu seijre'eca'a tj xúure'e.

¹³ Majta a'íme í xu'ura'ave, a'í mú miyen che'atá mena'a é'ejvatzijxi í chuej japua tj a'íjna í táca'ira'an í huaréj ti auj seijre'e tí'ij huáseeví'í á'aye'í. Ti pua'a a'ín cíye'ara'an huataújrueajxi'in eeca jime'e, naíjmi'í pu cávajtzi í táca'ira'an.

¹⁴ Ajta í ta japua ti tejé'eseijre'e, a'í pu e'ehuaújpua'arixi. Ayee pu che'atá na'a huatéeseijre tj ajta ja'ati yu'uxari huatéejire. Ajta tj na'a a'utí a'u jirime, ajta tj na'a a'utí e'erahuáchijmee í jaj japua, naíjmi'í pu huaré'axi. Capu ché'e mu'u é'e seíre'e já'araa í jirí.

¹⁵ Majta naími'í í mej yen japuan seijre'eca'a íyen chaanaca japua, á mú ahuaúravaataca'a já'ahua'a teásta'ana tzajta'a, majta jaij tzajta'a a'ujna jirí jetze. Ayee mú huarj a'íme í mej tí'itij jín tí'tetateí, ti pua'a tajtuhuan pú'een nusu presidente pú'een na'ari í mej tihua'áijte'e í xantaaru'u nusu í mecaí mej chíjteani pú'een nusu í mej jeíhua rucaca'anéjme. Naími'í matj mena'a pua'amé yen seijre'e íyen chaanaca japua, miyen huatéúravaataca'a. Capu amín a'ij ti pua'a ruxí'ej mena'a á'ujjuhua'ane'e a'ij ti tihua'aránanjche, na'ari ca'anéeri mú jín tí'imuari'eca'a.

¹⁶ Ayee mú tihua'utajé me'íjna í jirí, majta me'íjna í tetej tijn:

—Setá'aj yeehui ta japua rájveti sej si ta'avé'enan ti ij caí taasej a'íjna í ti acájca í ipuari japua, ajta ti ij caí puajtzi táaci'iti a'íjna jemi í Cáne'a í ti ari niu'ucami'í.

17 Jee xaa, pu'uri yeehui ayén teja'uré'ene a'íjna xicáara'a mej jetzen puaíjtzí taatá'asin me'íjna jime'e mej meri níniu'ucacu, majta capu ja'atí raayí'ití ti te'utáviicua'i a'íjna jime'e.

7

A'íime í mej Israél jetze ajtémecan, í ti Dios hua'avé'ejajpuaxi

1 Neajta ál'iyen muáacuaca huasej í mej tí'ivaire'e u ta japua. Aa mú a'uté'uuca'a. Seij pu a'uun jé'eseijre'eca'a u jetze pújme'en Teijmata'a, ajta seij a'ujna já'ahua'a Huáahuata pújme'en, ajta seij Cuameche pújme'en. Ajta í seij, a'úu pu a'utéveeca'a Tzareeme'en pújme'en. Majta a'íime í mej muáacua, a'íi mú caí hua'atá'acare'e í eeca ti huatá'eecare í chuej japua na'ari í jaj japua nusu ciyej tzajta'a.

2 Netí'ij ni seij huasej ti tí'ivaire'e u ta japua. A'uu pu pújme'en e'evé'eme'ecaa a'u ti 'aíjninei í xicaj. A'íi pu ru'iteátíica'a a'íjna í ti jín Dios hua'ajtiyú'uxaxij huá'acuaatze'e ti ayén té'axa mej nu'u teitestemua'ame'en pú'een. Aj pu 'i a'íin tevi ayén ca'anín jín hua'utajé a'íimej í mej me'íjna jín antiújmua'areereca'a mej a'ij pua'a ráaruuren í chaanaca, majta í jaj ti ve'ée.

3 Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Caxu xi puaíjtzí raatá'a í chaanaca na'ari í jaj ti ve'ée nusu í ciyej ajta tena'a caí hua'ajtiyú'uxaxi'in huá'acuaatze'e telímej í mej ravaire'e í taDioj. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

4 Netí'ij ni niyen tiráanamujri'i a'achú mej pua'amé'í ti hua'ajtiyú'uxaxij í huá'acuaatze'e. Ayee mú pua'améca a'achú cumu anxíte japan hua'apuate japan muáacua vi'ira'a. A'íi mú huá'a jetze ajtémecan matíj mena'a teitestemua'ame'en mej pú'een í mej airaújneijte me'íjna jetze í Israél.

5 Majta a'íime í mej me'íjna jetze airaújneijte í Judá, ayée mú ará'axcaa tamuáamuata'a japan hua'apua vi'ira'a. Majta a'íime í mej me'íjna jetze airaújneijte í Rubén, ayée mú che'atá ará'axcaa tamuáamuata'a japan hua'apua vi'ira'a. Majta a'íime í mej me'íjna jetze airaújneijte í Gad, ayée mú majta ará'axcaa a'achú cumu tamuáamuata'a japan hua'apua vi'ira'a.

6 Majta a'íime í mej me'íjna jetze airaújneijte í Aser, ayée mú che'atá mena'a ará'axcaa tamuáamuata'a japan hua'apua vi'ira'a. Majta a'íime í mej me'íjna jetze airaújneijte í Neftalí, ayée mú che'atá mena'a ará'axcaa a'achú cumu tamuáamuata'a japan hua'apua vi'ira'a. Majta mú miyen che'atá mena'a ará'axcaa a'achú cumu tamuáamuata'a japan hua'apua vi'ira'a a'íime í mej me'íjna jetze airaújneijte í Manasés.

7 A'íimej jime'e í seica, í mej Simeón jetze airaújneijte, ayée mú majta ará'axcaa a'achú cumu tamuáamuata'a japan hua'apua vi'ira'a. Majta a'íime í mej Leví jetze airaújneijte, ayée mú che'atá mena'a ará'axcaa a'achú cumu tamuáamuata'a japan hua'apua vi'ira'a. Majta a'íime í mej Isacar jetze airaújneijte, ayée mú che'atá ará'axcaa tamuáamuata'a japan hua'apua vi'ira'a.

8 Naími'i mú miyen tamuáamuata'a japan hua'apua vi'ira'a ara'ástime'ecaa a'íime í teitestemua'ame'en í mej Zabulón jetze airaújneijte, majta í mej me'íjna jetze airaújneijte í José, ayée mú che'atá ará'axcaa matíj í seica. Majta a'íime í mej Benjamín jetze airaújneijte, ayée mú che'atá mena'a ará'axcaa.

Jíme'en í mej mu'li í mej majta cuaiñavi'in ti'itéechen

⁹ Netí'ij ni neajtahua'a atáneereca'a, neajta hua'usej í seica í mej me'uun e'etiújseire'eca'a. Ayeé mú temua'a tí'itemu'licaa. Capu ri'irístaca'a ti ja'ati hua'uté'itien. A'u ti na'a mú é'eme'ecantajme'ecaa, matíj mena'a pua'amé me'ín pú'een í teite í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, matíj mena'a pua'amé í teite í mej seicié tí'ijye'ira, majta naíjmi'i mej seicié tí'ixaxa'a. A'uu mú a'uté'uuca'a jemin í Cáne'a. A'íi mú cuaiñavi'in ti'ítechéjme'ecaa a'íime, majta tacíj mú huiitepíijme'ecaa.

¹⁰ Ca'anín mú jín miyen tí'itejijhuaca'a tíjín:

Ca'anéri pu jín tu'irájtuaa a'íjna í taDioj í ti acájca í ipuari jetze, ajta a'íjna í Cáne'a.

¹¹ Majta a'íime í mej tí'ivaire'e u ta japua, a'íi mú atavéejme'ecaa a'u ti a'utéveeca'a í ipuari, majta a'u mej a'uté'uuca'a a'íime í vaujsi, majta a'íime í mej muácua í mej ruuri. Matí'ij mi aicaújtuxi í jemin í ti acájca í ipuari jetze mej mi raateánajche í Dios.

¹² Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

Ché'e ayén teja'uré'enen.

Tu'uri tiyen r'íi tiraatá'asin,

teajta tiyen r'íi tiya'useíira tá'aju'un,
a'iné a'íi pu nain té'umua'aree.

A'íj tu jín tiyen r'íi tiratá'acare'e tá'aju'un,

teajta r'íi tiraatetúutuhua'a tá'aju'un.

A'íi pu taDioj jemi seíire'e a'ame í

muári'eri'ire'ara'an, ajta í ca'aníjra'a
tíj na'a ti yú auca'ití a'ame tíj na'a rusén jime'e.

¹³ Aj pu 'i seij í ti vástacira'i ayén tinaata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'atéenni mej pú'een a'íime í mej cuaiñavi'in ti'ítechéjme? ¿A'uné jetze ma'uvé'uju'un?

¹⁴ Netí'ij ni niyen tiraata'ixaa tíjín:

—Mú'ee vásta'a, mú'ee pej ramua'aree pej piyen tinaatá'ixaate'en.

Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tíjín:

—A'ii mú hui me'ín pú'een í mej te'utáviicua'iri'i í mej jeíhua huápi'i rajpuaítzi muá'araa. A'ii mú meri tiu'ujá'usi í tiú'ujcixu, majta tiú'ucuaiinare í tihuá'acixu me'íjna jime'e mej ra'ará'astijre me'íjna í Ciríistu'u í ti huá'a jetze me'ecan huamí'i.

¹⁵ A'íj mú hui jín miyen íye seijre'e jemin í ipuari ti jetzen acájca a'íjna í Dios. A'íi mú majta ravaire'e teyujta'a a'u ti a'ín Dios é'eselijre'e. Nain tújca'ari tzajta'a, majta nain tíca'ari tzajta'a, a'úu mú ravaire'e. Ajta a'ín ipuari jetze ti acájca, a'íi pu huá'acha'ín a'íjna jime'e ti rusej huá'a jemi huateáturaasin.

¹⁶ Camu hui ché'e huatatújritze'esin, camu majta ché'e huata'í'icu. Capu ajta ché'e huá'acucui'i a'ame í hua'amu'úu í xicaj jime'e. Capu ajta ché'e hua'ataíixi'ira a'ame í xicaj.

¹⁷ A'iné a'íi pu Cáne'a a'íjna jetze á a'utéjvee í ipuari. A'íi pu huá'acha'ii a'ame. A'íi pu huá'avi'itín a'ájna a'u ti jé'ejmuaa í mej jín ruuri muá'ara'ani. Ajta a'ín Dios, a'íi pu r'íi tihua'utá'asin mej mi caí ché'e ti'iti jín ruxiéemiste'e.

8

I ti jín aráhua'apua á'avijti'ihuaca'a, ajta í cítzive'eri

¹ Ti'iquí a'ín Cáne'a ra'antína'acaca'a a'íjna í ti jín á'avijti'ihuaime'ecaa, a'íjna í ta'aráhua'apua. Aj pu 'i nainjapua tiu'upuá'areajraa u júte'e. Ayeé pu á'atee a'achú cumu já'íta'a hora ti caí ti'iti namuajre'eca'a.

² Net'íj ni hua'usej í mej aráhua'apua, í mej majta tí'ivaire'e u ta japua. A'íí mú a'ín pú'een í mej Dios jemi huaté'uuca. Mat'íj mi te'encuré'í í trompeeta, í ti aráhua'apua.

³ Aj pu 'i seij mú a'uvé'emej ti ajta tí'ivaire'e u ta japua. A'íí pu jetzen ajteechaxi a'íjna í mej japuan tí'imuai'ivajtaca. Ajta ti'iti huítéjajnaca'a cítzive'eri. Seij pu raatatíste í cuaane'e ti ij a'íjna rajnájchite'en a'íjna jamuan í niuucari í mej jín raatáhuacare'e í Dios jemi mat'íj mena'a pua'amé í mej r'í'í tí'itesejre'e í Dios jemi. Ajta, a'íjna í hua'aniuua, án pu jé'esejre'eca'a japuan a'íjna í ti oro jín taavíjhua í mej japuan tí'imuai'ivajtaca ti ajta jemin a'utéjvee a'íjna í ípuari.

⁴ Aj pu 'i temua'a té'ejcitzijtarixi a'íjna í cuaane'e a'íjna jamuan í niuucari í mej jín raatáhuacare'e í Dios jemi. A'íj pu jetzen ájczijtareca'a a'íjna í muájca'are'ara'an a'íjna í ti tí'ivaire'e u ta japua.

⁵ Aj pu 'i rájtíi a'íjna í cítzive'eri, ajta ra'avé'ejiste a'íjna í taij ti a'uun a'uvé'emej a'íjna japua í mej japuan tí'imuai'ivajtaca. Aj pu 'i á ya'ucáaxire í chaanaca japua. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj nu ni ráanamujri'i. Cu xiee muaténjuu. Jé'ecan pu temua'a tí'itéca'arajnajme'e. Majta témxcava'ara'a. Ajta huatéjca'atzijxi í chaanaca.

Jíme'en í trompeeta í mej te'ité'í'ica'a

⁶ Majta a'íime í mej aráhua'apua ará'ase, í mej majta tí'ivaire'e u ta japua, a'íime í mej trompeeta te'ité'í'ica'a, a'íí mú r'í'í huaújruu mej mi me'íjna tzajta'a ucájijhua.

⁷ Ajta a'íjna ta'amuájca, a'íí pu ucájijhuaca'a a'íjna tzajta'a í trompeeta. Jíme'en pu'u ayén huaríj, mat'íj mi téetej cáavatzí a'íjna jamuan í taij, xúure'e ti ranaxca. Nainjapua pu huavátzi íiyen chaanaca japua. Ajta je'icáj pu tiu'uré'ataa. Ajta a'ín í ciyej, je'icáj pu ajta tiu'uré'ataa. Ajta í xaj, naími'i pu huaré'ataa a'íjna.

⁸ Ajta a'ín í ti hua'apua í ti tí'ivaire'e u ta japua, a'íí pu ajta ucájijhuaca'a a'íjna tzajta'a í trompeeta. Ajta ti'iti pu ateájrie í jaj jetze í ti ve'ée. Cu xiee jiri na'a a'íjna í ti'iti í ti ajta teátaasime'e. Ti'iquí á a'ucájrupi á jaata'a. Aj pu 'i je'icáj seicé huaújruu í jaj tíj xúure'e.

⁹ Majta je'icáj mú huácuii í mej me'uun é'echejca'a. Majta, me'ín í baarcu í mej japuan é'eciineca'a í jaj, je'icáj mú majta huateána'axi.

¹⁰ Ajta a'ín í ti huaíca, a'íí pu ajta ucájijhuaca'a a'íjna tzajta'a í trompeeta. Jíme'en pu'u ucájijhuaca'a, aj pu 'i xu'ura'ave ti ve'ée e'icájve u júte'e. Ayeé pu té'ataaca'a tíj tatzari. Aj pu 'i á e'erájve je'icáca japua í játe'ana, ajta je'icáca japua a'u ti e'ejaxavi'ijme.

¹¹ Ajta a'ín í xu'ura'ave, ayéé pu ántehuaaca'a tíjín Ta'antzíjvi'i. Je'icáj pu antzíivi'i já'araa í jaj. Majta í teteca, mu'íití mú huácuii me'íjna jime'e mej ra'í me'íjna í jaj í ti antzíjvi'i.

¹² Ajta a'ín ti muácuu, a'íí pu ajta ucájijhuaca'a í trompeeta jetze. Jíme'en pu'u ayén huaríj, ti'iti pu ra'ajteátu'a í xicaj, ajta í máxcira'i, ajta je'icáj í xu'ura'ave mej mi caí ché'e miyen a'atáatime'eni. Je'icáj tújca'ari tzajta'a, camu ché'e á'ataaca'a, ajta je'icáj tíca'ari tzajta'a, camu majta ché'e á'ataaca'a.

¹³ Net'íj ni niyen á'ujneereca'a. Júte'imua pu seij rá'ara'aca'a í cua'ira'ave. Net'íj ni niyen ráanamujri'i ti ayén tí'ixajtaca'a tíjín:

—Cui'i xaa, cui'i xaa, cui'i xaa, a'ñme hui í mej íyén japuan huachéjme í chaanaca, a'iné jeíhua mú hui rajpuaítzi muá'aju'u mat'íj miyen ucáajijhua í seica í mej huaíca í trompeeta jetze. Pu'uri hui tén ayén teja'uré'enejsin.

9

¹ Aj pu 'i a'ñn ta'anxívi ayén ucáajijhuaca'a í trompeeta jetze. Jíme'en pu'u ayén huaríj, netí'ij ni raaseíj í xu'ura'ave ti ari e'icájve u júte'e, ajta án e'erájve í chaanaca japua. Ajta a'ñn, a'ñ pu ra'ancuré'echui a'íjna í yaavi í ti jín ra'antácuuna a'u ti e'etécun ti caí ayén té'emitieere'e a'achú ti ucátee.

² Aj pu 'i a'ñ pu ayén ra'antacú a'íjna ti e'etécun ti ayén caí ámitieere'e a'achú ti ucátee. Jíme'en pu'u ra'antacú, ayée pu huitácitziujtareca'a t'ij te'itácitziúuta á'aye'i í hoorno tzajta'a ti ve'ée. Ajta a'ñn í xicaj, ajta í máxcira'i, a'ñ mú a'utanámi'ihua muá'araa me'íjna jíme'e í citzij ti aítácitziujtaca'a a'ujna a'u ti e'etécun.

³ Mat'íj mi vítzi'ise huiitací citzij tzajta'a. Ayee mú tihua'utá'a mej mi miyen tiú'uche'eve'en mat'íj a'ñme í teaxcátee.

⁴ Ayee mú tihua'u'íjca mej nu'u caí a'ij pua'a raruure í íxaj ti ájninei í chuej japua na'ari tu'upi ti'iti nusu cyej. A'ii mu'u nu'u a'ñn pú'een í mej a'ij pua'a huá'aruuren, a'ímej í teite í ti caí té'eyu'usi'i huá'acuaatzi jetze mej nu'u teitestemua'ame'en pú'een í Dios.

⁵ Ayee mú tihua'utá'a mej miyen á'ateeri a'achú cumu anxíj máxcira'i mej puajtzi hua'utá'an í teteca. Majta, camu miyen tihua'utá'a mej huá'ucui'ini. Ajta, a'íjna í mej jín puajtzi hua'utá'asin, ayée pu che'atá na'a 'een ti pua'a teáxca raache'en í ja'ati.

⁶ Ayee pu té'eme a'íjna xicáara'a jetze. Ayee mú rahuauni í teteca mej huá'ucui'ini. Mi ajta, capu a'ij tiu'utá'iriistari. Jeíhua mú huá'pi'i jetzen á'ujca'ane mej huá'ucui'ini mej mi caí ché'e rajpuaíjti. Mi majta, ca'anéeri mú jín te'utá'viicua'ira.

⁷ Majta me'ñn vítzi'ise, ayée mú seijre'eca'a mat'íj cahuaayu'use í mej meri hua'acáanajxi mej mi japuan huané'use'en. Ti'iti mú ave'erújte'eme'eca'a í rumu'úu jetze. Ayee pu seijre'eca'a t'ij curuun ti oro jín taavíjhuaca'a. Ajta, hua'aneerime ayén seijre'eca'a mat'íj teite.

⁸ Ayee mú majta éene'e cácpuaca'a mat'íj 'uuca, majta miyen éene'e antátamejca'a mat'íj muajyéte.

⁹ Nainjapua mú ti'icácaujnacaa ti'itij jíme'e t'ij tepúusti'i pú'eene'e. Majta, jeíhua huá'pi'i cá'arajnaca'a mat'íj tirá'ara'ixi. Yee pu 'eene'e namuajre'eca'a mat'íj a'ñme í cahuaayu'use í mej ca'anín jín ru'uvé'ejapuaime'e í carreta í mej tzajta'an huaté'uuca'a a'ñme í mej uné'use'en.

¹⁰ Ayee mú éene'e huácuasi mat'íj teaxcátee. Ajta a'íjna í huá'amar'eri'ira'a í mej jín miyen éene'e á'ateeri anxíj máxcira'i mej puajtzi hua'utá'asin í teteca, a'ñ pu huá'acuasi seijre'e.

¹¹ Ajta a'ñn ti tihua'ajte'e, a'ii pu a'ñn pú'een í xiéjniu'ucari ti nain jín antiújmua'aree a'ujna ti e'etécun ti caí ámitieere'e a'achú ti caj ucátee. Ayee pu ántehuaa hua'aniuuca jíme'e a'ñme í Hebreos t'ijín Abadón. Ajta hua'aniuuca jíme'e í Griego, ayée pu ántehuaa t'ijín Apolión. Ayee pu huataújmua'a t'ijín: A'íjna ti e'ihuajé'ica.

¹² Pu'uri seíj mú á'ume í mej jín rajpuaítzi muá'ara'ani. Ajta aúche'e hua'apua á'atura ti ayén teja'uré'enen.

13-14 Aj pu 'i a'ñn ti arájsevi, a'ñi pu ajta ucájijhuaca'a í trompeeta jetze. Jíme'en pu'u ayén ucájijhuaca'a, netí'ij ni ja'atí huánamuajri'i ti a'uun tí'ixajtaca'a a'u ti a'utéjvee a'ñna í mej japuan tí'imuai'ivajtaca. Ayee pu tiraata'ixaa a'ñna ti ucájijhuaca'a tijín:

— Patá'aj huá'ixistaxi'in a'ñmej í mej muáacua í mej majta aiteánami'i a'ujna vejli'i játe'ana jetze ti ve'ée ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Eufrates.

15 Aj pu 'i huá'uxistaca'a a'ñmej í mej muáacua, í mej majta aiteánami'ihuaca'a ajta na'a caí a'ájna teja'uré'enen í xicáara'an mej jetzen huácuil'ini je'icáj í teite í mej yen japuan huachéjme. Pu'uri pí'ti'ihuaújxi'epi'intare a'atzaj ti pua'a, tí'itáni xicáara'an, ajta tí'itáni máxcira'ira'an, ajta tí'itáni nine'ira'a ti ayén huárini.

16 Majta me'ñn í xantaaru'u, í mej avé'ete'ete, ayée mú ará'aseca'a a'achú cumu seité ví'ira'a pua'amé mej mé'e, majta ayée mú pua'amé a'achú cumu tamuáamuata'a ví'ira'a í mej miyen pua'amé mej mé'e. Ayee nu tiú'unamuajri'i a'achú mej pua'amé ará'aseca'a.

17 Neajta, ayée nu éene'e hua'usej í cahuaayu'u netí'ij niyen tiú'umaaraca'a. A'ñme í mej avé'ete'ete, ayée mú anteújna í rútaviitze'e tí'itij jime'e ti ayén seijre'e tñ taj ti á'ataa, ajta í ti cuatujmua, ajta í ti teúumua. Majta a'ñme í cahuaayu'u, ayée mú 'eene'e huíjmu'uu matíj muajyéte. Ajta í ti án huá'atene'e jetze aijnineica'a í taij, jamuan í citzij, ajta a'ñna ti teúumua ti ayén té'eeca tñ tepúusti'i.

18 Matí'ij je'icáj huácuilhuaca'a í teteca í ti huaíca jetze í mej jín puaíjtzí hua'utá'a, a'ñna jín í taij, ajta a'ñna í citzij, ajta a'ñna í ti ayén té'eeca tñ tepúusti'i, tñ na'a pua'amé aijnineica'a án huá'ateni'itze'e í cahuaayu'u.

19 Jee xaa ne'u, ayée mú tiraay'í'ti mej titéecui'ini me'ñna jime'e í rutene'e. Ayee mú majta éene'e huácuasi matíj cu'ucu'use, majta miyen éene'e huíjmu'uu. Majta í mej jín puaíjtzí hua'utá'a í teteca.

20 Majta me'ñn í seica í mej yen japuan seijre'eca'a íiyen chaanaca japua, í mej caí huácuilhuaca'a me'ñna jime'e í cu'ini'ira'a, camu raatéxieehuataca'a í mej tí'ti huátaahuan í ti caí Dios pú'een. Camu majta raatapuá'ajtaca'a mej miyen raná'amiche'en me'ñna í tiyaaru'u na'ari me'ñme í tí'ti tévira'a ti ayén taavíjhua oro jime'e na'ari plata jime'e nusu cobre jime'e ca'ñn tetej jime'e o ciyej jime'e, tí'ti ti na'a, mej caí atanéjne'e. Camu majta huíteánajca'amua. Camu majta racñnivejme.

21 Majta a'ñme í teite, camu majta raatapuá'ajtaca'a mej caí tí'itecui'ica. Majta me'ñna í chahuaiiri camu majta raatapuá'ajtaca'a mej caí ramuari'e me'ñna í ti tiu'utéhua'itaca'a tí'ij araúrasten í hua'aye'ira. Majta í teite, mauche'e mú miyen ruxána'acire'eca'a, majta tiú'unahua'iraca'a.

10

I ti ta japua tí'ivaire'e, ajta a'ñna ti jiri'i ti ajta jetzen té'eyu'usi'i

1 Netí'ij ni neajtahua'a seij huasej ti tí'ivaire'e u ta japua. Jé'ecan pu ruca'ané a'ñna, ajta júte'e pu ve'ecáme'ecaa. Jaitiri pu racánajca'a, ajta cu'uxaí atavíjca'a í mu'úura'an jetze. Ayee pu té'ajtaave'e í néerime'ara'an tñ í xicaj, ajta ayén seijre'eca'a í ñicájra'an tñ tí'ti ti teátaasin.

2 A'ñi pu ru'itépíjcaa í rumuájca'a jetze í yu'uxari ti cálieen. Pu'uri autácuuri'ihuaca'a. Aj pu 'i e'era'ícataca'a í jaj japua í ti ve'ée a'ñna jime'e í ru'íca ruri'irínta'a pújme'en. A'ñi pu ajta e'era'ícataca'a í chuej japua í seij jime'e í ru'íca ru'útata'a pújme'en.

³ Aj pu 'i ca'anín jín huajíjhuaca'a. Ayee pu namuajre'eca'a tǎj muajye tí'íjǎ'íhuaca. Jíme'en pu'u ayén tiu'ujǎ'íhuaca'a, mat'íj mi huatéeniu a'íme í mej aráhua'apua ará'ase.

⁴ Mat'íj miyen huatéeniu, nee nu ra'ayú'uxaache'e. Neajta á'iyen ráanamujri'í í ja'ati ti júte'e neja'utajé ayén tǎjín:

—Patá'aj rú'umua'areere a'íj mej tiu'utaxájtaca'a í mej huatéeniu a'íme í mej aráhua'apua ará'ase. Capej rá'ayu'uxa.

⁵⁻⁶ Ajta a'ín í ti ta japua tí'ivaire'e í nej raaseíj ti jaj japua e'era'ícataca'a, ajta chuej japua ajta e'era'ícataca'a, a'íi pu ajmeíjca'ataca'a, ajta ayén te'ataújratziiri'í ti nu'u ari teja'uré'enejsin a'íjna xicáara'an ti jetzen nain te'entipua'ari. A'íj pu jetze te'ataújratziiri'í í niuucajtze'en a'íjna ti rusén jín ruuri. A'íi pu a'ín pú'een í Dios ti ta japua a'utéjmuua huatéaahuaca'a, ajta naíjmi'lica ti a'uun é'esejre'e. A'íi pu ajta raatéaahuaca'a í chaanaca í tej japuan yen seijre'e. A'íi pu ajta raatéaahuaca'a tǎj na'a ti japuan tí'isejre'e, ajta í jaj ti ve'ée, ajta tǎj na'a ti a'uun é'esejre'e.

⁷ Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ja'ati ti nu'u a'íjna a'araúrastejsin a'íjna í ti rú'avaa í Dios jemi a'íj ti a'ín Dios te'ataújratziiri'í huá'a jemi í mej ravaire'eca'a me'íjna jime'e mej jetzen me'ecan tí'ixaxa'ata'a. A'íjna pu nu'u ayén a'araúrastejsin a'íjna xicáara'an ti jetzen ucáajijhua í ti ta japua tí'ivaire'e í ti aráhua'apua pú'een.

⁸ Aj pu 'i a'ín í nej ráanamujri'í ti júte'e teja'utaxájtaca'a, ayée pu tinaatá'ixaa tǎjín:

—Aricu, a'íjna jemi patá'aj ra'ancuré'í'ín í yu'uxari ti autácuuri'í muájca'are'ara'an jetze a'íjna ti ta japua tí'ivaire'e, ti a'uun japuan huatéjvee í jaj japua, ti ajta a'uun japuan huatéjvee í chuej japua.

⁹ Net'íj ni ne'uun á'ume ne'íjna jemi ti ta japua tí'ivaire'e. Ayee nu tiraata'ixaa ti naata'í'ite'en í yu'uxari ti cǎlieen. Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tǎjín:

—Ye'ecuui, ne'u. Patá'aj hui raatéjcu'a'ani. A'íi pu mua'atzíivite'e a'ame mua'a jucaaatze'e. Ajta, ayée pu mua'améncate'e a'ame mua'aténí'itze'e tǎj searate.

¹⁰ Net'íj ni ra'ancuré'í ne'íjna í yu'uxari ti cǎlieen. A'uu nu ye'encuré'íi í muájca'are'ara'an jetze a'íjna ti ta japua tí'ivaire'e. Net'íj ni raatéjcuua. Jé'ecan pu naa tinú'ucacarejca'a í neteni jaítze'e tǎj searate. Ajta, net'íj yá'uxij, jé'ecan pu ná'atzijvire'eca'a yé nejucáatze'e.

¹¹ Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tǎjín:

—Ayee pu ajta ayén tiu'ujxe'eve'e pej pajtáhua'a tiu'utaxá'j a'ímej jemi í teite í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, í mej majta seíj niuucari jín tí'ixaxa'a, pajta huá'a jime'e í mej tihuá'aíjte'e.

11

Jíme'en í mej hua'apua í mej te'anxájta

¹ Aj pu 'i ja'ati naatáchui tí'iti ciyej í mej jín tí'itieeraca a'achú ti huatétee. Ayee pu tinaatá'ixaa tǎjín:

—Íiya'a jíi, patá'aj hui raaté'ítien a'achú ti antayaúj í teyuu a'u mej yé'ana'amiche í Dios, patá'aj pajta raaté'ítien a'achú ti auuyaúj a'íjna í mej japuan tí'imua'í'ivajtaca. Patá'aj pajta hua'uté'ítien a'achú mej pua'amé í mej me'uun rana'amiche.

² Pajta, capej hui pe'uun ra'ítíee a'achú ti antayaúj a'ujna á pua'acé ti e'eráyaujta'a. Patá'aj rujímua'a raateájtuaani a'iné Dios pu ari

hua'utá'a í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan mej mi miyen á'ateere a'achú cumu hua'apuate japuan hua'apua máxcira'í mej me'uun ra'avé'echetzí'inaxi'in me'íjna chajta'a ti Díos ayén ruseíj huateúra'ate.

³ Neajta inee, ayée nu hui tihua'utá'asin a'ímej í mej hua'apua í mej ca'aníjra'a tí'títá'aca inee jime'e í muári'eri'ira'a mej mi miyen á'ateevi'in a'achú cumu seivi'ira'a japuan tamuáamuata'ate japuan huaícate xicaj mej tihua'utá'ixaate'en neetzi jetze me'ecan. Ayee mú me'íjna jín tí'títeechen me'íjna jime'e í mej jín tí'títeújche'ete a'íme í mej ruxiéemiste'e me'íjna ti seij huamí'i.

⁴ A'ii mú hui a'íin pú'een í huaréj í ti tí'hua'apua í ti jemin e'etávee í tavástara'a ti íiyen tí'áijta chaanaca japua. A'ii mú hui majta me'ín pú'een í mej hua'apua í meta'antitátzajmee. A'íi mú xaa jemin seijre'e í tavástara'a.

⁵ Ti pua'a ja'ati ayén tí'ijxe'eve'e ti a'ij pua'a huá'uruuren, taij pu 'aíjninei án huá'ateni'itze'e, ajta huá'amua'itici a'ímej í mej huá'ajcha'ire'e. Jee xaa, ti pua'a hui ja'ati ayén tí'ijxe'eve'e ti a'ij pua'a huá'uruuren, ayée pu tí'huaújxi'epi'intare a'íjna jemi í ja'ati mej me'ín raajé'ica.

⁶ Majta a'íime í mej hua'apua, a'íj mú hui jín antiújmua'areere muá'aju'u mej hua'utá'íjmii í viite mej mi caí ché'e viiye mat'íj mauj tí-huá'ixaate'e í teite. A'íj mú jín miyen títe'entiújmua'aréere muá'aju'u mej seicié ráaruuren í jaj tí'ij ayén huataújru'ure'en tíj xúure'e. Ayee mú che'atá mena'a jín títe'entiújmua'aréere muá'aju'u mej puaíjzti hua'utá'an a'ímej í teite í mej íiyen seijre'e í chaanaca japua. Nain mú hui jín puaíjzti hua'utá'asin í cu'íni'ira'a jime'e tíj na'a ti ayén tihua'aráanajche.

⁷ Mat'íj ra'antipua'ajte'en í mej jín naatéxajta, aj pu 'i tí'ti a'uun a'ítaméj a'u ti e'letécun í ti caí ámitieere'e a'achú ti ucátee. A'íi pu hui hua'uténe'usi'ite'esin, ajta huá'acui'ini, ajta, hua'utému'a'iti.

⁸ A'uu mú majta a'uté'e muá'aju'u í mí'ichite caaye jetze a'ujna já'ahua'a chajta'a jetze ti ve'ée í ti nu'u ayén téja'arájtehuaa tíjín Sodoma, ajta ayén tíjín Egipto. A'uu pu hua'avastara'a á'utataihuaca'a í cúruu jetze.

⁹ Ayee mú mí'ichite huáruuren a'íime í teteca mej nain japua huachéjme, a'u ti na'a seíj chuéjra'a japua, a'íime í mej seíj niuucari jín tí'ixaxa'a, a'achú mej pua'amé ará'ase í teitejra'an. Huaíca xicaj japuan já'ita'a mú hua'aseíra muá'aju'u í mí'ichite. Majta, camu huatá'acare'e muá'aju'u ti ja'ati hua'avé'enan.

¹⁰ Majta a'íime í mej íiyen huachéjme í chaanaca japua, jeíhua mú huataújtemua'ave'esin me'íjna jime'e í mej meri huá'ucuii. A'íi mú majta me'íjna jín tí'iyesten, majta tiu'utaújpuaíjve'esin tí'ti me'íjna jime'e í mej caí ché'e huá'itziite'e a'íime í mej hua'apua í mej tí'ixaxa'ata'a í Díos jetze me'ecan, í mej majta nu'u puaíjzti hua'utá'a a'ímej í mej íiyen seijre'e í chaanaca japua.

¹¹ Tí'ij teumé'eca huaíca xicaj japuan já'ita'a, xiéjniu'ucare'ara'an í Díos, a'íi pu huateájturaa a'ímej jemi í mej hua'apua. Ajtahua'a pu hua'utatíste í huá'axiejni'uca í mej jín ruuri. Mat'íj mi ájhuiixi. Majta jeíhua tiu'utatíziin a'íime í mej hua'useíj.

¹² Mat'íj mi ráanamujri'í ti ja'ati ca'anín jín u e'icájijhuaca'a u júte'e ayén tíjín:

—Iiya'a, xá'ajcáinichi seyujna júte'e, jaitiri jetze u ta japua.
Mat'íj mi ticíj, mehua'aseírac'a í mej huá'ajcha'ire'eca.

¹³ Jíme'en mu'u ticíj, aj pu 'i huateújca'atzijxi í chaanaca temua'a naa. Ajta je'icáj pu é'evatzijxi í tihua'achi'i í ti a'uun a'uvéjme'ecaa. Majta aráhua'apuavi'ira mú huácui í teite tí'ij huateújca'atzijxi. Majta a'íme í seica í teite, jeihua mú huápi'i tiu'utátziin, majta rí'i tiraatéeje í Dios.

¹⁴ Pu'uri mú á'ume í mej jín rajpuaíjtzi í ti hua'apua. Ajta pu'uri tén teja'uré'enejsin í ti huaíca í mej jín rajpuaíjtzi muá'aju'u.

I trompeeta ti aráhua'apua

¹⁵ Aj pu 'i a'ín ti júte'e tí'ivaire'e, a'íjna ti aráhua'apua pú'een, a'í pu ajta ucáijihuaca'a. Neajta huá'unamuajri'i mej ca'anín jín tí'ixajtaca'a u júte'e, miyen tijín:

Pu'uri xaa te'enteájrupi í tavástar'a,

a'íjna í ti Dios ra'antíhua'u.

Pu'uri nain jín antiújmua'aree ti tihua'uta'ájte'en

a'ímej í mej huachéjme a'ánna chaanaca japua.

A'í pu tihua'uta'ájte'esin tíj na'a

ti yú auca'ití a'ame tíj na'a rusén jime'e.

¹⁶ Majta a'íme í vaujsi í mej seité japuan muáacua ará'ase, í mej majta huá'ipuari japua e'eré'etei í Dios jamuan, a'í mú aicaútuuxi, majta raateánajcheca'a í Dios.

¹⁷ Miyen tijín:

Rí'i tu tímuaatá'aca, tavástar'a,

mí pej Dios pú'een,

mí pej pajta nain jín antí'amua'aree,

mí pej pajta seijre'e íjii,

mí pej pajta seijre'eca'a jéjcuá imuá.

¹⁸ Majta a'íme í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, matíj pua'amé, jeihua mú huápi'i níniu'ucacuca'a.

Pajta mú'ee, pepu'uri huataniú'ucaca'a.

Pu'uri a'ájna teja'uré'ene a'íjna xicáara'a pej jetzen huá'axijte'en a'ímej í mej meri huácuii.

Patá'aj rí'i tihua'utá'an pe'ímej í mej muavaire'e,

a'íme í mej mú'eetzi jetze me'ecan tí'ixaxa'a,

majta a'íme í mej mú'eetzi jemi rí'i tí'itesejre'e.

Patá'aj rí'i tihua'utá'an matíj pua'amé muá'astijre'e.

Capu amín ti pua'a miyen ve'ecán jín títetaté'en na'ari ciliéene'e jín metítetatéin.

Patá'aj pajta hua'antipua'ájte'en a'ímej

í mej meri hua'upuá'ájte a'ímej

í mej íiyen chaanaca japua huachéjme.

Ayee mú tiu'utaxájtaca'a a'íme í mej seité japuan muáacua ará'ase.

¹⁹ Aj pu 'i a'ín í teyuu a'u ti Dios é'esejre'e u ta japua, a'í pu antácuunareca'a. Ajta a'uun teyujta'a seijre'eca'a a'íjna í chí'ij ti ciliéen ti ajta tzajta'an urácatii í niuucari ti jín te'ataújratziiri'í í Dios. Matí'ij mí huatémxcava'axi a'ujna teyujta'a, majta téniuuca'a. Jéihua pu ca'anín jín tí'itéca'arajnajme'e. Huateújca'atzijca'a í chuej, majta cáavatzi í tétej.

12

I'íta'a, ajta í cu'ucu'u

¹ Aj pu 'i tí'iti huataseijre u júte'e í nej jín rí'i te'utaseij. 'Íta'a pu seijre'eca'a ti ayén éene'en tí'itéchecja'a cáixuri jime'e ti naa tí'tetáatiye'i

tíj í xicaj. Ajta máxcira'i japua újveeca'a a'íjna í 'íta'a. A'í pu curuun ajta u'uteárujte'ecaa ti jetzen seijre'eca'a ti'iti cumu xu'ura'ave. Ayee mú ará'aseca'a a'achú cumu tamuáamuata'a japuan hua'apua.

² Pu'uri autájucaca'a, ajta ruyeinca'a a'íjna jime'e ti rá'acui'icaa a'iné pu'uri t'n tiyaúj a'ame.

³ Ajtahua'a seij huataseijre. Me'ecui xaa, a'íjna í cu'ucu'u í ti pa'u, í ti vivéj. Arahua'apuáca pu huíjmu'uu, ajta tamuáamuata'a ave'ehuájme. A'í pu ajta ru'uteárujte'ecaa í curuun í ti aráhua'apua.

⁴ Ajta, rucuasi pu j'n hua'aré'ana je'icáca a'ímej í xu'ura'ave í mej júte'e é'eseijre'e. Aj pu 'i hua'ajápuaca'a. Aj pu 'i huaje'icáhua'axi íiyen chaanaca japua. Ajta a'ín í cu'ucu'u, áa pu vejl'i jemin a'utéchaxi a'íjna í 'íta'a ti ari t'n tiyaúj a'ame t'íj raatéci'ime t'íj huanú'ihua í uneece'í.

⁵ Aj pu 'i tiyaúj já'araa, teáatacan. A'í pu a'ín pú'een ti ca'anéri j'n tihua'uta'ájte'esin matíj mena'a pua'amé í mej chaanaca japua é'eme'ecan. Ajta a'ín uneece'í, Dios pu ya'uv'íti u ta japua a'u ti é'eseijre'e í ipuari ti japuan acájca í Dios.

⁶ A'íjna í 'íta'a, áa pu huataúruu a'ujna pújme'en a'u ti caí é'e ja'ati, a'u ti ajta Dios r'í yá'uruurijtze. A'uu pu á'ateeri a'achú cumu seivi'ira'a japuan tamuáamuata'ate japuan huaícate xicaj. Ajta a'ín í Dios, a'í pu racha'í a'ame.

⁷ Mat'íj mi autéjhui mej huaténe'use'en í ta japua. A'íjna í Miguel, majta í mej jamuan t'ívaire'eca'a, a'í mú rané'usi'ite'eca'a me'íjna í cu'ucu'u, majta me'íjna í mej ravaire'eca'a í cu'ucu'u.

⁸ Mat'íj mi hua'utéemua'iti me'íjna í cu'ucu'u, majta a'ímej í mej ravaire'eca'a. Capu ché'e hua'utá'a mej me'uun a'uté'uuca'a u ta japua.

⁹ Mat'íj mi ye'icájríe me'íjna í cu'ucu'u ti vivéj, a'íjna í cu'ucu'u ti jécua ímuá seijre'eca'a, a'íjna í tej tiyen ratamuá'amua tíj'n tiyaaru'u, teajta í tej tiyen ratamuá'amua tíj'n Satanás. A'í pu a'ín pú'een a'íjna í ti huá'acuanamua matíj mena'a pua'amé yen seijre'e íiyen chaanaca japua. Aj mú mi aye'icájríe íiyen chaanaca japua, jamuan í mej ravaire'eca'a.

¹⁰ Net'íj ni ráamua'areeri'í ti ja'ati a'uun ta japua a'utéveeca'a. T'íquí ca'anín j'n tiu'utaxájtaca'a ayén tíj'n:

—Pu'uri hui xaa ayén teja'uré'ene ti a'ín í taDioj ari hua'irájtuaa a'ímej í mej rá'astijre'e. Pu'uri nain j'n antiújmua'aree ti íj tihua'uta'ájte'en najm'ica tíj na'a rusén jime'e. Pu'uri hui nain j'n tira'íjca a'íjna í Ciríistu'u ti ari ra'antíhua'u, a'iné pu'uri ya'ucájríe a'íjna ti tihuá'axajtzi'í í ta'ihuaamua'a. Nain xicaj tzajta'a, ajta nain t'íca'ari tzajta'a, a'í pu hui ayén tihuá'axajtzi'í a'íjna jemi í Dios.

¹¹ 'Majta me'ín í ta'ihuaamua'a, a'í mú me'íjna j'n ra'antimuá'iti me'íjna jime'e ti a'ín Cáne'a ra'iráaxire í ruxuure'e tíj muai'ivéjri í Dios jemi, majta mú ra'antimuá'iti me'íjna jime'e mej miyen ti-hua'utá'ixaate'eca'a a'íjna jime'e í niuucari í ti jíme'en raxa í Ciríistu'u. Camu a'atzu raatéxieehuataca'a mej rá'astijre'e. Capu amín a'ij ti pua'a ja'ati ayén huá'aneche ti huá'ucui'ini. Maúche'e mú rá'avíicua'í.

¹² 'Setá'aj siyen huaújtemua'ave'en mi sej seyun seijre'e ta japua, seajta mú'een, mi sej seyun t'ívaire'e. Seajta mú'een, mi sej seyun huachéjme se'újna chaanaca japua, seajta mú'een, mi sej se'uun a'uté'uuca'a í jaj japua, cu'í xaa, a'iné mú'ejmi jemi ari huataseijre a'íjna í tiyaaru'u. Ajta í'niuucami'í huápi'í a'iné pu'uri ramua'aree ti caí ché'e á'ateeri, a'iné Dios pu'uri ra'íteánajsin. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Dios.

¹³ Ajta a'ñin í cu'ucu'u, t'íj ráamua'areeri'í ti a'uun é'ejve í chaanaca japua, aj pu 'i raatavén a'ñna í 'íita'a í ti tiyaúj já'araa.

¹⁴ Ajta Dios pu ayén tiraatá'a a'ñna í 'íita'a ti ráavaire'en t'íj ca'anacan t'ícheni a'u ti a'íj éene'e a'ñna jemi í cu'ucu'u. Ajta Dios pu ti'íjmícu'a a'ame. Aj pu 'i a'uun a'ará'a a'u ti caí é'e ja'ati, a'u ti ajta Dios r'íi tiyá'uruurijtze. A'u pu á'ateeri a'achú cumu huaíca nine'ira'a japuan já'ita'a.

¹⁵ Aj pu 'i a'ñin cu'ucu'u jeíhua jaj aijxíre án ruténe'etze'e t'íj ya'ujaújte'en, ajta rá'ujamiste'en a'ñna í 'íita'a.

¹⁶ Ajta a'ñin í chuej, a'ñi pu raatévai a'ñna jime'e ti a'utátzi'ite t'íj ateárute í jaj, í ti ra'íjxíre í cu'ucu'u án ruténe'etze'e.

¹⁷ Aj pu 'i a'ñin cu'ucu'u raatájaaxiejvi'iri'í a'ñna í 'íita'a. Ajta á'uraa. Aj pu 'i a'utéjche ti hua'uténe'usi'ite'en a'ímej í seica, í mej yaújmua'ame'en pú'een a'ñna í 'íita'a. A'íi mú a'ñin pú'een í mej miyen rá'astijre'e a'íj ti tihuá'aíjte'e í Dios, í mej majta te'anxájta me'íjna jime'e í Jesús.

13

Jíme'en í mej hua'apua í mej majta huápi'i á'atesi'ire'e seijre'e

¹ Ajta a'ñin í cu'ucu'u, a'ñi pu a'uun a'utéchaxi ja'apuaíri japua, a'u ti e'leve'e'ástime í jaj ti ve'ée.

Net'íj ni ja'ati ti huápi'i á'atesi'ire'e huasej. A'ñi pu í jaj tzajta'a ti ve'ée a'ítamé'eca'a. Tamuaámuata'a pua'améca pu ave'ehuájme, ajta arahua'apuáca huíjmu'uu. Curuun pu te'uteárújtí'ihuaca'a í ru'e'ehuáj jetze seij ajta seij, ajta ayéé pu té'eyu'usi'í a'ñna jetze í mu'úura'an a'íj ti ántehuaa ti a'íj pua'a namuajre'e í Dios jemi.

² Ayee pu seijre'eca'a a'ñna í ti'iti í nej raasej. Ayee pu éene'e seijre'eca'a t'íj jíripu. Ayee pu éene'e ti'íicajme t'íj juutz'e. Ayee pu ajta 'een anténi t'íj muajye. Ajta a'ñin í cu'ucu'u, a'ñi pu nain raatátui a'ñna í ti'iti í rumuári'eri'ire'ara'an, ajta t'íj na'a ti jín t'í'ajta, ajta í ti jín jeíhua antiújmua'aree.

³ Cu xiee ti'ípuaíjtí'ihuaca'a seij í mu'úura'an t'íj huámi'ini. Ajta, ajtahua'a pu huarúj a'ñna í ti ti'ípuaíjtí'ihuaca'a. A'íj pu jín naijmi'í mat'íj mena'a mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, jé'ecan mú r'íi tira'utasej, majta ra'ará'astijre me'íjna í ti'iti.

⁴ Majta me'ín í teteca, a'ñi mú raateánajcheca'a me'íjna í cu'ucu'u a'iné pu'uri a'ñin cu'ucu'u raatátui a'ñna í ti'iti ti huápi'i á'atesi'ire'e í ti jín antiújmua'aree. Majta me'ín teite raateánajcheca'a me'íjna í ti'iti. Ayee mú t'íjín:

—¿A'ataani ayén 'een t'íj amijna mi ti'iti? ¿A'iné auj t'í'iri'iri ti ja'ati raaténe'usi'ite'en ti ij raatému'ítin? Capu xaa ne'u ja'ati. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

⁵ Ca'aníjra'a pu raatá'a t'íj á'ujtzaahuat'e huápi'i í Dios jemi. Ayee pu tiraatá'a ti ayén á'ateevi'in ti a'ñna jín antiújmua'aree ti jeíhua huápi'i a'íj pua'a t'í'ixajta. Ayee pu á'ateere a'achú cumu hua'apuate máxcira'í japuan hua'apua.

⁶ Aj pu 'i a'utéjche ti a'íj pua'a t'í'ixajta í Dios jemi a'ñna jime'e ti rusej ayén huaújruu t'íj í Dios. Jé'ecan pu a'íj pua'a tirá'ixaa a'ñna í Dios, ajta a'ímej í mej a'uun é'eseijre'e í Dios jemi u ta japua. A'ñi mú t'í'ivaire'e mat'íj chí'ira'an í ti tzajta'an seijre'e í Dios.

⁷ Ajta a'ñin í cu'ucu'u, a'ñi pu ca'aníjra'a raatá'a t'íj hua'uténe'usi'ite'en a'ímej í mej r'íi t'í'iteseijre'e í Dios jemi. Ajta ayén tiraatá'a t'íj

hua'utémuaitin. Ayee pu ajta tiraatá'a ti a'íjna jín antiújmua'areere tí'ij tihua'uta'aijte'en matíj mena'a pua'amé yen seijre'e íiyen chaanaca japua, a'íime teitejra'a, matíj mena'a mej seíj jetze airaújnejite majta a'íime í mej seíj chuejra'a japua é'eme'ecan, tíj na'a í ti seijre'e í hua'aniuuca.

⁸ Matíj mena'a pua'amé íiyen huachéjme í chaanaca japua, a'íi mú raná'amiche'e muá'aju'u, matíj mena'a í mej caí é'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze í ti ra'áa a'íjna í Cáne'a í ti huamé'ere tí'ij caí xi huatasejre í chaanaca. A'íjna í yu'uxari, a'íi pu a'íin pú'een ti jetzen té'eyu'usi'i a'íj ti ántehuaa seíj ajta seíj matíj mena'a pua'amé ruuri huateáturaa jemin í Cáne'a tíj na'a rusén jime'e.

⁹ Ti pua'a ja'ati huiteájnamua, ché'e a'íin temua'a naa tiráanamua.

¹⁰ Ti pua'a píti'ihuáu'xi'epi'intare'en, mej seíj huateví'iran mej ra'íteáanan, a'íi mú xaa raatéví'ira. Ti pua'a ja'ati titéecui'ini chun jime'e, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti ayén che'atá a'íjna jín tiú'umi'ini. Ayee pu Dios ayén tihua'utajé a'ímej í mej r'íi tí'itesejre'e í jemin mej mi te'utáviicua'i, mej mi majta rá'atzaahuat'e.

¹¹ Netí'ij ni seíj huasej í tí'iti ti a'itanej á chuaata'a. Hua'apuaca pu ave'ehuájmee tíj cáne'a. Ayee pu ajta tí'ixaxa'a tíj í cu'ucu'u.

¹² A'íi pu ra'ará'astijre a'íjna jetze me'ecan í tí'iti í ta'amuájca tíj na'a í ti jín antiújmua'aree. Ayee pu ca'anéeri jín tihua'aijte'e matíj mena'a mej íiyen seijre'e chaanaca japua mej mi raateánajche me'íjna í ta'amuájca ti huarúj í ti tí'ipuaíjti'ihuaca'a a'íjna jime'e í ti huam'íi.

¹³ Ayee pu tí'imíjhuaca a'íjna í ti ravaire'e mej mi tí'itij jín r'íi tira'utasej. Jee xaa, ne'u, ayée pu tiraay'íiti ti taij u e'icájríeni u júte'e, mejseíraca'a í teite.

¹⁴ A'íi pu huá'acuanamua í teite í mej yen seijre'e íiyen chaanaca japua a'íjna jime'e ti ca'aníjra'a ratá'aca ti ayén huárini a'íjna jetze me'ecan í ta'amuájca. Aj pu 'i ayén tihua'u'íjca mej mi ratetáahuan tí'iti tévira'a ti ayén seijre'e tíj a'íjna í tí'iti ta'amuájca, a'íjna í ti tiu'upuáijti'ihuaca'a a'íjna jime'e í chun, ajta a'íjna í tí'iti ti huarúj.

¹⁵ Ajta a'íin í ta'amuájca, ayée pu ajta tiraatá'a a'íjna í ti ravaire'e tí'ij xiéjniu'ucari raatátisten a'íjna í tí'iti tévira'a tí'ij tiu'utaxáj. Ayee pu ajta tiraatá'a ti a'íjna jín antiújmua'areere ti ayén tihua'uta'aijte'en mej raajé'lica ja'ati ti na'a í ti caí á'ujca'ane ti raateánajche a'íjna í tí'iti tévira'a.

¹⁶ A'íi pu ajta tihua'aijte'e mej mi anaújyu'uxaxi'ín í rumuájca'a jetze na'ari mej araujyú'uxaxi'ín í rucuaatzí jetze naíjmi'i í teite. Capu tihua'utá'uuni'ira ti pua'a ja'ati ayén c'lieen jín tí'itéjvee nusu ve'ecán jín tí'itéjvee, ti pua'a chíjteaani pú'een nusu caí a'íj tí'íjviicua'i. Capu ajta ti pua'a míyen ruxiéehua á'ujjuhua'ane'en na'ari mej ca'anéeri jín tí'imuari'e.

¹⁷ Ti pua'a caí ja'ati é'eyu'usi'ihua a'íj ti ántehuaa a'íjna í tí'iti na'ari í ti jín tí'ítiej, capu r'í'írísta a'ame ti a'íjna í ja'ati tí'iti huánanan. Capu ajta r'í'írísta a'ame ti tí'iti huátuaani.

¹⁸ A'íj pu jín, ayén tiú'ujxe'eve'e ti ja'ati r'íi mé teuúmua'aree. Ché'e a'íin yaú'ítíee á'ara'ani a'íj ti huataújmua'a a'íjna í ti jín tí'ítiej a'íj ti ántehuaa a'íjna í tí'iti. A'íjna í ti jín tí'ítiej, a'úu pu a'uvé'emej a'ímej tzejta'a í teteca. Ayee pu tí'ítiej a'achú arájsevi sieentu japuan huaícate japuan arájsevi.

14

Jíme'en í mej mu'íi mej jécuaacan jín tí'ichuíca

¹ Netí'ij ni atáneereca'a. ¡Me'ecui xaa! An pu huatéveeca'a a'íjna í Cáne'a jirí japua í ti ayén teja'arájtehuaa tijín Sión. A'íí mú majta jamuan me'ánna huaté'uuca í mej anxíte japuan hua'apuate japuan muáacua vi'ira'a ará'ase. Ayee pu té'eyu'usl'ihuaca'a aj huá'acuaatze'e a'ij ti ántehuaa a'íjna í Cáne'a, ajta a'ij ti ántehuaa a'íjna í ti rájya'upua.

² Netí'ij ni ráanamujri'i ti ja'ati u ta japua teja'utaxájtaca'a. Ayee pu namuajre'eca'a t'ij jaj ti sihuájna ca'anín. Ayee pu ajta namuajre'eca'a mat'ij mej téniuuca'an huápi'i. Ajta í niuucari í ti jín tiu'utaxájtaca'a, ayée pu namuajre'eca'a mat'ij a'íime í mej tí'icuiina a'íjna jetze í aarpa.

³ Majta miyen tí'ichuiicaca'a se'ij jime'e í chuiicari í ti jéjcuca a'íjna jemi í Dios, majta a'íimej jemi í mej muáacua í mej ruuri, majta a'íimej jemi í vaujsi í mej seité japuan muáacua ará'ase. Capu ja'ati raayí'itihua'a ti tiu'utáchuiica a'íjna jime'e í chuiicari sino a'íí mu'u í mej anxíte japuan hua'apuate japuan muáacua vi'ira'a ará'ase, í ti a'íin Cáne'a tiu'unájchitaca'a í mej jime'en té'echa'íica'a í Dios jemi. Mat'í'ij mi mauj iyá'ujuhua'ane'en íiyen chaanaca japua.

⁴ A'íí mú a'íin pú'een í mej caí ti'íhuaújxana'acire 'úucate jemi a'iné a'íí mú urar'í'ene'pé'eca jín á'ujuhua'ane'e. A'íí mú a'íin pú'een í mej miyen á'ujuhua'ane'e a'íjna jamuan í Cáne'a a'u ti na'a ti á'ume. A'íí pu hua'irájtuaa huá'a tzajta'a a'íimej í mej yen seijre'e íiyen chaanaca japua. Ajta a'íin í Cáne'a, a'íí pu ayén che'atá na'a huá'vi'itiste'esin í Dios jemi t'ij ja'ati tiu'utátuiire'esin í Dios jemi a'íjna í 'ic'iri ti amuacá ajtanéj. Jamuan í Dios, a'íí pu ajta hua'ancuré'evi'iti.

⁵ Ajta a'íime, camu a'atzu tí'íhua'itaca, sino temua'a mú urar'í'ene'en seijre'e í Dios jemi.

A'ij mej tiu'utaxájtaca'a í mej hua'íca í mej tí'ivaire'e u ta japua

⁶ Netí'ij ni se'ij huase'ij ti ta japua tí'ivaire'e. Júte'e pu rá'ara'aca'a t'í'ij tihua'utá'ixaate'en í niuucari í mej jín huataújtemua'ave'en mat'ij mej na'a rusén jime'e. A'íí pu rá'ara'aca'a t'í'ij tihua'utá'ixaate'en mat'ij mena'a pua'amé yen huachéjme i chaanaca japua, mat'ij mena'a pua'amé í mej se'ij chuéjra'a japua é'eme'ecan, mat'ij mena'a pua'amé me'ín pú'een í teite, mat'ij mena'a pua'amé í me'ín pú'een í teitestemua'ame'en, majta najjmi'i a'íimej í mej seicié tí'ixaxa'a.

⁷ Aj pu 'i ca'anín jín ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Setá'aj rá'atese'e í Dios, setá'aj seajta r'í'i tiraateájtuaani a'iné pu'uri ayén teja'uré'ene a'ájna ti jetzen Dios huá'axijte'en najjmi'ica í teite. Setá'aj raná'amiche'en a'íjna ti raatétaahuaca'a í ta japua, ajta í chaanaca, ajta í jaj ti ve'ée, ajta a'u ti na'a ti huaja'ixavi'ijmee.

⁸ Aj pu 'i se'ij ti tí'ivaire'e u ta japua í ti hua'apua, a'íí pu cujta'an tiu'uxájtajme'e. Ayen tijín:

Single Line Comp —Pu'uri á'ave. Nain pu jín á'ave a'íjna í Babilonia a'íjna í ti hua'utétimua'iraste a'íjna jime'e ti huá'a jamuan huatéújxana'acire mat'ij mena'a pua'amé se'ij chuéjra'a japua é'eme'ecantaca'a. Dios pu ajta raatétimua'iraste'esin a'íjna jime'e ti huápi'i niu'ucami'i.

⁹⁻¹⁰ Aj pu 'i se'ij ti ta japua tí'ivaire'e, a'íjna í ti hua'íca, a'íí pu ajta cujta'an tiu'uxájtajme'e ca'anín jime'e tijín:

—Ti pua'a hui ja'ati raná'amiche'en a'íjna í tevi ti huápi'i á'atesi'ire'e, ajta a'íjna í tevi, ajta ayén tira'utéca'anen mej rá'usiimua'an í cuaatze'ájra'an jetze nusu muájca'are'ara'an jetze a'ij ti ántehuaa a'íjna

í t'l'iti í ti huápi'i á'atesi'ire'e, Dios pu ajta raatétimua'iraste'esin a'íjna jime'e ti huápi'i niu'ucami'i. Ajta a'íin í ja'ati, ti'iti pu hui antí'isin ti ayén ráaruuren t'íj a'íjna í huá'ave'eri ti caí t'l'iti ranaxca, í mej jín huá'acui'ica. A'íi pu ajta rajpuaítzi a'ame í taj jime'e, ajta a'íjna jime'e ti ayén té'eeca t'íj tepústi'i. Ayee pu hui tirajpuaítzi a'ame huá'a jemi í mej ta japua t'l'ivaire'e, ajta a'íjna jemi í Cáne'a.

11 'Ajta a'íin í citzij ti ájcitziu a'íjna jime'e í mej jín rajpuaítzi, ayee pu hui á'ateeri t'íj na'a rusén jime'e ti ajcitzíúuta a'ame. Capu ajta hua'atá'aca mej huaújse'upe'en t'újca'ari tzajta'a nusu t'íca'ari tzajta'a. Ayee mú hui tirajpuaítzi muá'aju'u a'íime í mej rana'amiche me'íjna í ti'itij, ajta í tevi, mat'íj mena'a mej miyen ra'ancuré'a í mej jín huá'a jetze ra'uyú'uxa a'íj ti ántehuaa a'íjna í ti'iti.

12 'A'íj pu jín, Dios ayén tihua'ajee a'ímej í mej r'í'i t'l'itesejire'e í jemin mej mi te'utáviicua'i, a'ímej í mej rá'astijre'e a'íj ti tiu'uta'a'íjtaca'a í Dios, a'ímej í mej majta rá'atzaahuat'e me'íjna í Jesús.

13 Net'íj ni ráanamujri'i ti ja'ati júte'e teje'icáxajtaca'a. Ayee pu tinaatá'ixaa t'íjín:

—Patá'aj piyen tira'utéyu'uxa yee: “T'íj na'a ti yú auca'ití a'ame, miché'e r'í'i titeújmujte'e a'íime í mej rá'atzaahuat'e í tavástar'a.” Ajta a'íin í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ayén t'íjín: “Jee xaa ne'u, r'í'i pu Dios tihua'utá'a a'íné pu'uri r'í'iri mej huaújse'upe'en, mej mi caí ché'e t'l'iti jín á'aviicua'ire'e, a'íné pu'uri tihua'uc'í'i í mej raamuá'iti me'íjna jime'e mej tiu'umuá'iej.”

I ti chuej japua tiú'ucire

14 Net'íj ni neajtahua'a atáneereca'a. ¡Me'ecui xaa! A'íj nu huasej í jaitiri ti cuaiina. Seij pu ajta a'íin japuan újcatii ti ayén seijre'eca'a t'íj teáata'a. A'íi pu curuun uteárujte'ecaa ti oro jín taavíjhuaca'a, ajta ru'itéchueeca'a ruri'irínta'a pújme'en í chun ti aicaújtuta ti ajta temua'a naa te'entámíimi.

15 Aj pu 'i seij ti ta japua t'l'ivaire'e a'uun a'irájraa u teyujta'a. A'íi pu ca'anín jín ayén tiraatajé a'íjna ti jaitiri japua án á'ujcatii t'íjín:

—Patá'aj hui mi chun jín raaré'evejche í ti ari t'l'icire, patá'aj tiu'uré'atzaana, a'íné pu'uri a'ájna teja'uré'ene í pej jetzen tiu'uré'atzaana. Pu'uri hui jeíhua t'l'icire, ajta ari huaré'eca'anaca'a í chaanaca japua.

16 Ajta a'íin í ti jaitiri japua án á'ujcatii, a'íi pu ca'anín jín tiu'uré'evejcheca'a í chaanaca japua, ajta tiu'uré'etjaz t'íj na'a ti tiú'ucireca'a.

17 Aj pu 'i seij ti ta japua t'l'ivaire'e ajta a'uun e'irájraa u teyujta'a. A'íi pu ajta ru'itéchueeca'a seij í chun ti aicaújtuta, ti ajta temua'a naa te'entámíimi.

18 Aj pu 'i seij ti ta japua t'l'ivaire'e, a'uun e'irájraa a'u ti a'utéjvee a'íjna í mej japuan t'l'imua'íivajtaca. A'ii pu a'íin pú'een í ti a'íjna jín antiújmua'aree í taj jime'e. Aj pu 'i ayén tiraatajé a'íjna í ti ru'itéchueeca'a í chun ti aicaújtuta, ti ajta antámíimi. Ayen t'íjín:

—Patá'aj hui raaré'evejche, pajta rájseire'en í táca'ira'an í pi'ista ti a'uun a'uvéjme í chaanaca japua a'íné pu'uri cuasi a'íjna í uuva.

19 Jíme'en pu'u ayén tiraata'ixaa, aj pu 'i a'íin ayén raaré'evejcheca'a í chaanaca japua, ajta rájseij a'íjna í ti tiú'ucireca'a í chaanaca japua. Aj

pu 'i a'uun ya'ucáahua'axi a'íjna tzajta'a í mej jín rajaachi í uuva a'u ti Dios ya'ujáche a'íjna jime'e ti huápi'i niu'ucami'i.

²⁰ Aa mú ya'ujáche á pua'acivé á chajta'a. Xúure'e pu airámi'iyeca'a a'íjna í mej rá'ajache. Temua'a pu te'utí'i já'araa. Ayee pu te'utí'i a'utí'ímuá a'atá'ase í xáachime'ara'an jetze í cahuaay'u. Ajta, ayée pu a'uyaúcan japua huami'iyéjraa a'achú cumu huaíca ciento kilómetros.

15

A'íime í mej ta japua tí'ivaire'e, ajta í puaíjtzi ti aráhua'apua

¹ Netí'ij ni neajtahua'a seij huasej í ti ta japua jeihua ruxe'eve'e. Jé'ecan nu rí'i tira'utasej. A'íi mú a'ín pú'een í mej tí'ivaire'e u ta japua, í mej aráhua'apua ará'ase. A'íj mú jín antiújmua'aree me'íjna jime'e í puaíjtzi í ti ayén ará'ase a'achú cumu aráhua'apua. A'íi pu a'ín pú'een í ti nain jín te'entipua'ajta í ti jíme'en Dios ayén puaíjtzi hua'utá'asin a'íjna jime'e ti huápi'i niu'ucami'i.

² Netí'ij ni ti'ti huasej. Naa pu tí'imesti. Aa pu a'umuáanijme'ecaa, cu xiee viidrio na'a, tajj ti tzajta'an seijre'e. Majta a'íime í mej raatéemua'iti me'íjna í tevi ti huápi'i tesí'ire'e, majta í tevi ti ravaire'e, majta í ti jín ti'itiéé á'aye'i í ti jín ayén ántehuaa, a'úu mú huaté'uuca'a a'utí'íe'leve'e'ástime a'íjna í viidrio ti amuáanijmee. A'íi mú te'it'é'íica'a rumuájca'a jetze me'íjna í aarpa ti Dios hua'utapuaíjve mej mi me'íjna jín tiu'utácuina í amín.

³ Majta miyen me'íjna jín tí'ichuiicaca'a me'íjna jime'e a'ij ti huaríj a'íjna í Moisés ti tí'ivaire'eca'a í Dios jemi, majta me'íjna jime'e a'ij ti huaríj í Cáne'a. Miyen tijín:

Jé'ecan pej huápi'i rí'i naa huaríj

patí'ij tu'irájtuaa mú'ee, tavástara'a,

mi pej Dios pú'een, pej pajta nain jín anti'amua'aree.

A'íj tu jín rí'i te'utasej.

Tíj na'a a'ij pej rici, xí'epi'in pej rici,

pajta tzáahuati'ira'a jín raaxí'epi'intare'e,

mi pej piyen tí'ajta

tíj na'a ti yú auca'ití'í a'ame tíj na'a rusén jime'e.

⁴ Naími'i mú miyen rí'i timuaateájtuaani,

majta rí'i timuaatá'asin, mú'eetzi,

mi pej tavástara'a pú'een,

a'iné mú'ee pej asej ri'éene'ecán jín seijre'e í Dios jemi.

Naíjmi'i í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, a'íi mú a'uvé'uju'u muá'aju'u mej mi muaateánajche,

a'iné pepu'uri tíhua'utasejrate pej piyen xí'epi'in huaríj a'ij ti tiraavíjte'e.

⁵ Netí'ij ni atáneereca'a ti pua'a ari te'entácuuni'i u teyujta'a a'u ti e'iracati'í a'íjna í ti te'anxáta a'íjna jime'e í Dios.

⁶ Matí'ij mi me'uun a'iráaci u teyujta'a a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e í mej aráhua'apua ará'ase. Mu'uri ráatisime'e í puaíjtzi í ti ajta aráhua'apua ará'ase. Cíxuri mú majta ti'itechéé ti mé'e ti'itetáatiye'i temua'a naa. Majta mú avé'ejí'ici'ihuaajme'ecaa án rútaviitze'e puaasi jime'e ti oro jín taavíjhua.

⁷ Ajta seij í mej muáacua í mej ruuri, a'íi pu hua'uré'e'í'ipi'ite a'íimej í mej aráhua'apua ará'ase a'íjna í tuxa'a í ti avé'ejistijmee í ti jín huápi'i

niu'ucami'i í Dios í ti i'irúuri rusén jime'e. Seij ajta seij pu hua'uré'e'i'ipi'ite a'íjna í tuxa'a.

⁸ Aj pu 'i temua'a téjcitziujtareca'a u teyujta'a a'íjna jime'e í muári'eri'ire'ara'an í Dios. Ajta, jeíhua pu huápi'i huatátzareajraa. Aj pu 'i temua'a te'uhuájisteca'a u teyujta'a a'íjna í citzij. Capu ché'e huatári'iristareca'a ti seij a'uun a'uteáruite u teyujta'a ajta mena'a caí ra'antipua'ajte'en í mej aráhua'apua ará'ase mej puaíjtzi hua'utá'an í ti ajta aráhua'apua ará'ase.

16

I cutzape'e ti a'íjna jín avé'ejiste a'íjna jime'e ti Dios huápi'i niu'ucami'i

¹ Netí'ij ni seij huaseíj í ja'ati ti a'uun a'utéveeca'a u teyujta'a. Tí'iquí ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Sericu, setá'aj hui á ya'ucáxire'en í chaanaca japua tíj na'a í ti avé'ejisti í cutzape'e jetze í ti aráhua'apua ará'ase mej mi ráamua'aree ti huápi'i niu'ucami'i í Dios.

² Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna, aj pu 'i seij u a'uvé'emej. Tí'iquí á ya'ucájríe í chaanaca japua í cutzape'e jetze ti aramuáacua. Aj pu 'i huá'a japua rájve a'íjna í ti jín i'icá'atzata í ti a'ij pua'a té'eeca, ajta í ti a'ij pua'a seijre'eca'a. Ayee pu tihuá'uruu a'ímej ti huá'a jetze té'eyu'usi'ihuaca'a a'ij ti ántehuaa a'íjna í tí'ti, majta a'ímej í mej raateánajcheca'a.

³ Ajta, í ti hua'apua, a'íi pu ajta á ya'ucájríe í cutzape'e í ti aramuáacua japuan í jaj ti ve'ée. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj pu 'i seicié huaújrúu í jaj tíj xúure'e ti airámi'iyeca'a teví jetze ti huamí'i. Ajta, naijmi'i í mej jaj tzajta'a chejca'a, a'íi mú huácuii.

⁴ Ajta í ti huaíca, a'íi pu á ya'ucájríe a'íjna í seij í ti cutzape'e jetzen aramuáacua í játe'ana tzajta'a, ajta japuan a'u ti e'ejaijxajme. Jíme'en pu'u ayén huaríj, tíj na'a ti tí'iseijre'e seicié pu huaújrúu tíj xúure'e.

⁵ Netí'ij ni ráanamujri'i í ti a'íjna jín antiújmua'aree í jaj, a'íi pu ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Xí'epi'in pej hui huaríj pe'íjna jime'e pej hua'uxíjte, mú'ee, mi pej jéjcau ímuá seijre'eca'a, pajta íjii pej pauj seijre'e.

⁶ Naa pu hui xí'epi'in a'iné a'íime í teteca mu'uri huá'ucuii a'ímej í mej mú'etzi jemi rí'i tí'teseijre'e, majta a'ímej í mej mú'etzi jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. A'íj pej jín peri hua'utá'a mej majta xúure'e huayé'en. Ayee mú hui éeni'ici'e ra'antimuá'iti.

⁷ Netí'ij ni ráanamujri'i ti ja'ati ti a'uun a'utéveeca'a jetzen a'u mej tejé'emuai'ivajtaca. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Jee xaa ne'u, tavástara'a, mi pej Dios pú'een, mi pej hui pajta nain jín anti'amua'aree. Tzáahuati'ira'a pej jín huá'axijte'e. Naa pu tiraavíjte'e a'ij pej tihua'utá'a.

⁸ Ajta í ti muáacua, a'íi pu á ya'ucájríe í cutzape'e a'íjna japua í xicaj. Ajta ayén tiraatá'a a'íjna í xicaj ti huá'uta'ixi'iri.

⁹ Majta a'íime í teteca, huá'ataixi'i a'íjna jime'e ti huápi'i téjxíca'a. Majta a'ij pua'a tiraatajé í Dios í ti a'íjna jín antiújmua'aree ti puaíjtzi hua'atá'aca. Camu raatéxiehuataca'a a'íjna ti a'ij pua'a een a'ij mej rici, camu majta rí'i tiraatá'a í Dios.

¹⁰ Ajta í te'anxívi, a'íi pu ajta á ya'ucájríe a'íjna í cutzape'e a'íjna japua a'u ti e'ecáca a'íjna í tí'ti ti a'ij pua'a een. Jíme'en pu'u ayén huaríj,

huápi'i pu huateática'areca'a a'u ti tejé'aijta. Majta a'íime í teteca, a'íi mú avá'ujche'eve'e í runeanu jetze me'íjna jime'e mej jeíhua huápi'i rajpuaíjtzica'a.

¹¹ Majta jeíhua mú a'ij pua'a tiraatajé me'íjna í Dios í ti ta japua é'esejre'e me'íjna jime'e mej jeíhua huápi'i rajpuaíjtzica'a. Camu majta a'atzu raatéxiehuataca'a a'ij mej rijcaa ti a'ij pua'a een.

¹² Ajta í ti arájsévi, a'íi pu ajta á ya'ucájríe í cutzape'e a'íjna japua í játe'ana í ti ve'ée ti ayén téja'arájtehuua tijín Eufrates. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj pu 'i nainjapua ateáxi'i í játe'ana. Ayee pu 'een jín ateáxi'i mej mi antáciíne a'íime í mej tí'aijta a'u ti 'eíjninei í xicaj.

¹³ Net'íj ni hua'usej í mej huaíca í mej aijneájxi huá'ateni'itze'e a'íjna í cu'ucu'u, ajta a'íjna í tí'iti ti a'ij pua'a een, ajta a'íjna ti huá'a jetze me'ecan tí'ixaxa'a hua'itzi jime'e. Ayee mú seijre'eca'a matíj teecujse. A'íi mú a'íin pú'een í xiéjniu'ucari í mej a'ij pua'a 'een.

¹⁴ A'íi mú majta a'íin pú'een í xiéjniu'ucari í mej tiyaaru'u jetze ajtéme'ecan. A'íi mú á'ujujhua'an nainjapua í chaanaca mej mi huá'ajseire'en a'íimej í mej tí'aijta íyen chaanaca japua mej mi huaténe'use'en a'íjna xicáara'an ti huápi'i ruxe'eve'e tí'ij a'íin huatasejre'en í Dios ti nain jín antiújmua'aree.

¹⁵ Ayee pu tijín: "Me'ecui xaa, yee nu hui uvé'enejsin tíj nahua'ari ti avíiti jín a'uteáru'ipi í huá'a chí'ita. Rí'i pu tiraatá'a a'íjna ti a'atánee, ajta jín tí'itéechen tí'ij caí mua'avli'í á'uche'ecane'en, mejseiíra í teite í ti jín tí'itevi'ira'a." Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

¹⁶ Majta a'íime í mej huaíca, a'úu mú huá'ajsej a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuua hua'aníuua jime'e í hebreos tijín Armagedón.

¹⁷ Ajta í ti aráhua'apua, a'íi pu á ya'ucájríe í cutzape'e. Jíme'en pu'u ayén huaríj, aj pu 'i seij ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a ti a'uun a'utéveeca'a teyujta'a. A'ujna, a'u ti a'utéjvee í mej japuan tí'imuai'ivajta'a, ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna tijín:

—Pu'uri icu, antipua'areca'a.

¹⁸ Matí'ij mi huatémaxcava'axi, majta téniuua'a. Jéihua pu ajta tí'ica'arajnaca'a. Ajta jé'ecan huápi'i huatéujca'atzijxi í chaanaca. Tíj na'a ti yú e'iré'ene mej yen huatasejre í teteca íyen chaanaca japua, capu ja'anáj ayén huatéujca'atzijxi. Jé'ecan pu huápi'i xaa huatéujca'atzijxi.

¹⁹ Ajta a'íjna í chajta'a í ti ve'ée, huaíca pu autátzi'iteca'a. Ajta é'evatzijxi í huá'achajta'a í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan. A'íi pu Dios, ajta ra'utámua'areeri'í a'ujna u Babilonia tí'ij puaíjtzi raatá'an tí'ij tí'iraci'iti í ti jín huápi'i niu'ucami'í í Dios.

²⁰ Ajta tíj na'a a'u ti e'eráhuachi í jaj tzajta'a, a'íi pu e'ehuaújpua'arixi. Capu ajta ché'e seijre'eca'a a'u ti á'ujjíme.

²¹ Majta mú tétej cáavatzí, temua'a mevivejmé'e. Temua'a pu ti-jetéjme'ecaa a'achú cumu huaícate kiilu. A'íimej pu japua rájve í teteca. Majta a'íime í teteca, a'ij mú pua'a tiraatajé me'íjna í Dios me'íjna jime'e í tétej a'iné jeíhua mú rajpuaíjtzica'a mej miyen cáavatzí í tétej.

17

Dios pu ra'ujxíjte a'íjna í 'íta'a ti rutuaaca'a

¹ Aj pu 'i seij ti ta japua tí'ivaire'e, ti ajta seij huíteátíca'a í cutzape'e ti aráhua'apua ará'ase, a'íi pu mú a'uvé'emej, ajta ayén tinaatá'ixaa tijín:

—Iiya'a jii, nee nu muaatasejrate'esin a'ijna ti jin Dios ra'uxijte'en a'ijna í 'íta'a ti ve'ecán jin tí'iteveeca'a, ti ajta ramuá'ítica'a í tumin í ruhuá'ira'a jime'e. A'ii pu a'ín pú'een í ti a'uun á'ujca í jaj japua ti ve'ée.

² 'Majta a'íime í mej tí'ajta íyen chaanaca japua, a'íi m' huateújxana'acire me'ijna jamuan í 'íta'a. Majta a'íime í mej íyen huachéjme chaanaca japua, a'íi mú majta huateájta'arua me'ijna jime'e ti a'ín 'íta'a ayén hua'utá'a mej majta jamuan tí'ihuájxana'acira'aten.

³ Aj pu 'i a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íi pu neja'uví'iti a'ijna a'u ti caí é'e tí'iti. A'uu nu 'íta'a huasej ti a'ijna japua á'ujcatii í tí'iti ti pa'u. Ajta a'ín í tí'iti, jéihua pu jetzen é'eyu'usi'ihuaca'a í ti jin ayén ántehuaaca'a, ti ajta jin a'ij pua'a tí'ijxa í Dios. Arahua'apuáca pu huíjmu'uu a'ijna í tí'iti, ajta tamuáamuata'a pua'améca ave'ehuájme.

⁴ Tí'inacamua í ti tí'itechen, ajta c'ij caj tí'ipa'u. Jéihua pu huápi'i ucárujtí'ihuaca'a a'ijna í ti oro jin taavíjhua, ajta tetej ti huápi'i tí'ijnajche, ajta perla tí'iti. A'íi pu ajta ru'íteática'a í cutzape'e í ti oro jin taavíjhua. Ajta a'ijna jetze í cutzape'e, tí'iti pu avé'ejisti í ti tiú'uxana'avi'iste'e, ajta í ti jin huateújxana'acire a'ijna í 'íta'a.

⁵ Ajta ayén té'eyu'usi'ihuaca'a í cuaatzeájra'an jetze a'ij ti ántehuaa. Neajta íene, canu yaú'itié na'araa ne'ijna í niuucari ti jetzen té'eyu'usi'ihuaca'a ti jíme'en yee: “Babilonia, í ti ve'ecán jin tí'itejvee. Hua'ana'ana a'íimej í 'uuca í mej ramuá'ítici í tumin í ruhuá'ira'a jime'e. A'ii pu a'ín pú'een ti jetzen a'uun a'uvé'emej í ti tiú'uxana'avi'iste'e íyen chaanaca japua.”

⁶ Netí'ij ni raasej ti a'ín 'íta'a tahuáaca'a a'ijna jime'e í hua'axuure'e a'íime í mej r'íi tí'itezejre'e í Dios jemi, majta a'íime í mej huácuihuaca'a me'ijna jime'e mej rá'astijre'e me'ijna í Jesús. Jé'ecan nu a'ij te'utasej netí'ij raasej.

⁷ Ajta a'ín í ti ta japua tí'ivaire'e, ayée pu tinaatá'ixaa tíjin:

—¿A'íné 'een jin piyen te'utasej? Nee nu muaatá'ixaate'esin a'ij ti huataújmua'a a'ijna ti caí ámitieere'e a'ijna jime'e í 'íta'a, ajta a'ijna í tí'iti ti japuan avé'eca, í ti ajta arahua'apuáca huíjmu'uu, ajta ti tamuáamuata'a ave'ehuájme.

⁸ 'A'ijna í tí'iti pej hui raasej, a'íi pu ajmí'i huatasejre, ajta íjii, capu ché'e ye'e já'ahua'a. Ajta, aúche'e pu a'itaméj a'ujna a'utí e'etécun ti caí a'ij ámitieere'e a'achú ti ucátee. Méjca'i huáyee pu ajta á'apua'aren a'ijna í tí'iti. Majta a'íime í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua, í mej caí é'eyu'usi'ihuaca'a a'ijna jetze í yu'uxari a'ij mej ántea'arua, a'ijna í yu'uxari ti jéjcuá ímuá jetzen té'eyu'usi'ihuaca'a matíj mena'a pua'amé ruuri huateáturaa í Dios jemi, ayée mú r'íi tiya'useíira muá'aju'u matí'ij raasej me'ijna í tí'iti a'íné a'íi pu ajmí'i huatasejre, ajta a'ájná'ímua í'iruurica'a, ajta caí ché'e mé iye'ahua'a. Ajta, aúche'e pu huatasejre'esin.

⁹ 'A'ijna í niuucari, ti hui ja'ati yaú'itié á'ara'ani, ruxe'eve'e ti a'ijna jetze tiú'umua'ati temua'a naa. A'ijna í ti arahua'apuáca huíjmu'uu, ayée pu hui huataújmua'a tíjin: A'ijna í jiri ti aráhua'apua ará'ase ti japuan á'ujca a'ijna í 'íta'a.

¹⁰ 'A'íi mú majta a'ín pú'een í mej tí'ajta, í mej majta aráhua'apua ará'ase. Mua'anxívi í mej meri á'upua'areca'a. Seij pu'u auj tí'iti jin tí'itejvee. Ajta í seij, capu xi seijre'e. Í ti ayén huatasejre'esin, ayée pu hui tiú'ujxe'eve'e ti c'ij na'a caj té'eteevi'in.

¹¹ 'Ajta, a'ñn í ti'ítì ti ajmí'i huatasejre, ajta íjii capu ché'e ye'e já'ahua'a, a'ii pu a'ñn pú'een í ta'aráhuaiica. A'íi pu ajta huá'a jetze ajtéme'ecan a'íimej í mej aráhua'apua ará'ase. A'íi pu hui ajta á'apua'aren.

¹² 'Ajta a'íjna í ti tamuáamuata'a ave'ehuájme, ayée pu hui huataújmua'a tijn tamuáamuata'a mú ará'ase í mej tí'ajta. Majta a'íime, camúu xi me'íjna jín tite'enteájrupi mej mi tiu'uta'ájta. Maúche'e mú ra'ancuré'asin mej mi cáj mena'a caj tité'eteevi'in a'achú cumu sej hora mej tiu'uta'ájta jamuan í ti'ítì.

¹³ 'Naíjmi'i mú miyen rux'ej tí'imua'atze. Majta mej raatátuiire'en me'íjna í ti'ítij matj mena'a í mej jín antiújmua'aree, ajta í huá'amuar'eri'ira'a. ¹⁴ A'íi mú hui raaténe'usi'ite'esin me'íjna í Cáne'a.

'Ajta a'ñn í Cáne'a, a'íi pu hua'utémua'iti a'íné a'ii pu a'ñn pú'een í tavástara'a í ti ajta tihuá'ajjte'e a'íimej í ti hua'avásta'a pú'een í teite. A'ii pu hui ajta a'ñn pú'een í tajtuhuan ti naíjmi'ica tí'ajte'e í seica í tajtúhuaani. Majta a'íime í mej jemin sejre'e í Cáne'a, a'ii mú a'ñn pú'een í ti hua'utajé, ti ajta hua'antíhuau. A'ii mú majta a'ñn pú'een í mej caí até'itzea'ara í jemin.

¹⁵ Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tijn:

—A'íjna í jaj ti ve'ée í pej hui raasej, í ti ajta japuan á'ujca a'íjna í 'íita'a ti ramuá'ítici í tumin í ruhuá'ira'a jime'e, a'ii mú a'ñn pú'een í teitestemua'ame'en a'íjna í 'íita'a, majta í teitejra'an, majta í mej sej chuéjra'a japua é'eme'ecan, í mej majta sej jín tí'ixaxa'a í niuucari.

¹⁶ 'Ajta a'íjna ti tamuáamuata'a ave'ehuájme, í mej tí'ajta a'íjna jamuan í ti'ítì, a'íi mú rájcha'íire'e muá'aju'u me'íjna í 'íita'a ti ramuá'ítici í tumin í ruhuá'ira'a jime'e. Majta hua'aré'e'ítixi'isin í teite í mej rá'ajaahuat'eca'a. Majta ca'anéri jín tiracá'ari'ira tñ na'a í ti ti'itéechen. Majta raatéci'ime í huá'ire'ara'an. Majta ra'ateáaira.

¹⁷ 'Ayee pu té'eme, a'íné Dios pu ayén ca'aníjra'a hua'utá'asin mej mi miyen tira'ará'asten a'ij ti a'ñn tí'ijxe'eve'e me'íjna jime'e mej rux'ej mena'a tiú'umua'ati. Majta raatátuiire'en í ti'ítì jemi matj mena'a ti'ítì í mej jín antiújmua'aree. Ayee mú raruuren ajta na'a caí ayén te'araúrasten a'ij ti Dios ari tiraataxájtaca'a.

¹⁸ 'Ajta, a'íjna í 'íita'a í pej raasej, a'ii pu a'ñn pú'een í chajta'a ti ve'ée í ti tihuá'ajjte'e a'íimej í tajtúhuaani í mej ti'ítì jín títetateí a'u ti na'a íyen chaanaca japua. —Ayee pu tinaatá'ixaa a'íjna í ti ta japua tí'ivaire'e.

18

A'uu pu é'evatzijxi a'ujna u Babilonia

¹ Neajta sej huasej í ti ta japua tí'ivaire'e. Aa pu ta japua ve'ecáme'ecaa a'íjna. Jéhua pu huáp'i ti'ítij jín antiújmua'aree. Nain japua pu ajta huatátzareajraa íyen chaanaca japua a'íjna jime'e ti tétaave'e á ru jetze.

² Aj pu 'i ca'anín jín huajjhuaca'a ayén tijn:

—Pu'uri hui é'evatzijxi, pu'uri xaa hui é'evatzijxi a'ujna u Babilonia, í chajta'a ti vivéjme. Mu'uri hui me'uun a'uchéjme a'íime í tiyaaru'u. Pu'uri ajta huá'achi'i pú'een í xiéjniu'ucari í mej xána'avisi'i sejre'e. A'uu mú'é'e á'aseca, matj mena'a pua'amé í pina'ase í mej xána'avisi'i sejre'e, í tej caí a'atzu huá'axe'eve'e.

³ 'Ayee pu hui tiráaru, a'íné a'íi pu ca'aníjra'a hua'utá'a matj mena'a pua'amé í mej chuéjra'a japua é'eme'ecan mej mi miyen che'atá mena'a a'ij pua'a huárini tñ ajta huarj a'íjna í Babilonia. A'íj pu hui

jín Dios ayén che'atá na'a puaíjtzí tihua'utá'asin a'iné jé'ecan pu huápi'i niu'ucami'i a'íjna í Dios. A'íime í mej íyén tí'aijta í chaanaca japua, matíj mena'a pua'ame jamuan huateújxana'acire. Majta a'íime í mej tí'ítua'araca íyén chaanaca japua, a'íi mú hui meri huateújchijteaunitaca'a me'íjna jime'e mej jeíhua huápi'i tí'inecua'atzeca'a mej huápi'i tí'ijcha'íica a'íime. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ti ta japua tí'ivaire'e.

⁴ Netí'ij ni seíj huánamuajri'i ti júte'e teje'icáxajtaca'a ayén tijín:

—Setá'aj hui se'uun huiráciine mi sej neteítstemua'a pú'een, sej si caí seajta siyén auté'itzen tíj a'íjna, ti ij caí puaíjtzí amuaatá'an í Dios a'íj ti a'ín raatá'asin a'íjna í 'íita'a.

⁵ Jee xaa, a'íjna í ti jín ayén huaríj, a'íi pu hui ari nain jín auteájturaa í Dios jemi. Pu'uri xáahuí ámitieere'e íjii u ta japua Dios ti é'esejre'e. Ajta a'ín Dios, a'íi pu ari ra'utámua'areeri'i tíj na'a ti jín a'íj pua'a tí'itiújcha'íi.

⁶ 'Ché'e ayén tí'iraci'iti tíj ajta a'ín puaíjtzí tihua'utá'a í ti hua'utéemua'iti. Ché'e ajta hui hua'apua tiu'utanájchita tíj na'a seíj jime'e ti ayén huaríj ti a'íj pua'a een. Ajta a'ín í vaasu ti jetzen raye'eca a'íjna ti jín huateújtimua'íira, ché'e hui ayén ra'avé'ejisten a'íjna jime'e í ti hua'apua ará'ase í ti jín huateátauhan.

⁷ A'íi pu hui ahuáujtzaahua ruseíj, ajta huataújsejrataca'a a'íjna jime'e ti jeíhua huápi'i tí'ijcha'íica'a. Ché'e rux'ej na'a tiráaci'iti tí'ij rajpuaíitzi á'ara'aní, ajta ti huataújxieemiste'en. Ayeé pu hui tí'ixa í ru tzajta'a tijín yee: “A'íi pu a'íjna jín tí'itéjvee í 'íita'a ti tí'aijta, ajta ayén tijín ti caí ruseíjtaca'a, ti caí ja'anáj ruxieemíjte'e a'ame.”

⁸ A'íj pu hui jín ca'anacan japuan rávaijtzí seíj xicaj jime'e ti rajpuaíitzi á'ara'aní. Aj pu xaa tijcu'íini, ajta ruxieemíjte'e a'ame. Ajta ayén tira-jpuaíitzi a'ame tujri jime'e. Ajta huateáta'iri'íhua, a'iné jeíhua pu raayí'iti í rumuári'eri'ire'ara'an jime'e í tavástara'a, a'íjna í Dios ti ra'uxíjten. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ja'ati ti ta japua tí'ivaire'e.

⁹ Ajta a'íime í tajtúhuaani í mej tí'aijta íyén chaanaca japua, í mej majta jamuan huateújxana'acire, majta jamuan huateújchijteaunitaca'a, matí'ij raaseíj a'utí é'lejcitziu a'íjna jime'e ti teátaasin, a'íi mú ruyeinixi'ín, majta jíjhuan me'íjna jime'e í chajta'a.

¹⁰ Majta me'ín, á mú imuá a'uhuístira'asin me'íjna jime'e mej rátziine'e í ti jín rajpuaíitzi a'ame. Ayeé mú tí'ixáata muá'aju'u tijín:

—Cui'í xaa, cui'í xaa, mú'ee mi hui pej chajta'a pú'een ti ve'éé, mi pej jeíhua tí'itij jín anti'amua'aree, mi pej hui Babilonia pú'een, seíj xicaj pu jín ayén teja'uré'ene ti Dios ma'uxíjte'e.

¹¹⁻¹² Majta a'íime í mej tí'ítua'araca íyén chaanaca japua, a'íi mú majta ruyeinixi'ín, majta ruxieemíjte'e muá'aju'u me'íjna jime'e í chajta'a a'iné capu ché'e mé'e ja'ati ti tihuá'unanai í mej tí'ítua'araca tí'iti ti na'a mej tí'ítici, ti pua'a oro, nusu plata, na'ari tetej ti temua'a tí'ijnajche, tí'iti perla. Majta seica cuxuri tí'ítua'araca. Capu ché'e ja'ati tihuá'ananairan í ti tí'imesti, í ti nacamua, ti ta'atí, ti pa'u. Camu majta ché'e huá'ananaira muá'aju'u í ciyej mej tu'araca ti jeíhua tí'ijnajche na'ari tí'iti cobre nusu tepúusti'i nusu a'íjna í tetej í mej racaamete, í mej jín te'entámimite'en í tepuaij na'ari í chun.

¹³ Camu majta ché'e miyen tihuá'ananairan í mej cua'ira tijnájchite'en tí'iti tzencá, na'ari tí'iti ti na'a ti naa té'eeca nusu cuaane'e na'ari tí'iti mirra, na'ari cuaane'e ti cuaiina, tí'iti nahuáj, na'ari aceite, na'ari hariina ti rí'en, tí'iti triigu, ajta ye'emuaate mej seijre'e huáacasi, na'ari cáne'axi,

ajta cahuaayu'u. Ajta, a'ijna í carreta mej ru'uve'ejáapuaq muá'aye'i í cahuaayu'u, majta a'imej í mej ca'anéeri jín tí'imuarí'e ruxí'ej teite jemi, camu mi ché'e tihuá'anairan.

¹⁴ Ayeepu teja'uré'ene a'ij ti ajmí'i té'eyu'usi'ihuaca'a ayén tijín: "A'ijna ti temua'a tí'irí'een, í pej huápi'i raxí'eve'eca'a, capu ché'e seíre'e a'ame mú'etzi jemi. Ajta, naíjmi'i tíj na'a ti huápi'i tí'ijnajche, ajta ti naa seijre'e í pej jín á'atzaahuat'e asej, pepu'uri tejá'urí'e. Capej ché'e tí'ite'uuni."

¹⁵ Majta a'ime í mej tí'itu'araca, í mej majta me'ijna jín huateújchijteaanitaca'a me'ijna jime'e mej tihuá'anairaca'a, a'íí mú a'imuá huahuístira'asin, me'ijna jime'e mej rátziiine'e muá'aju'u ti Dios puajtzí raatá'a. Maúyjeinixí'in, majta ca'anín jín huataújxiemiste'esin.

¹⁶ Ayeepu mú tí'ixáata muá'aju'u tijín:

—Cui'i xaa, cui'i xaa, mú'ee pej chajta'a pú'een, ti ve'ée, í pej pe'ijna tí'itécheja'a í ti mesti ti naa 'een, pajta pe'ijna jime'e ti nacamua, pajta í ti pa'u jime'e, í pej ucá'arujti'irí'i pe'ijna í ti oro jín taavíjhua, pajta pe'ijna jime'e í tetej ti huápi'i tí'ijnajche, pajta pe'ijna jime'e í perla tí'iti.

¹⁷ 'Sej hora pu hui jín, naíjmi'i tiu'uré'axí tíj na'a ti huápi'i tí'ijnajcheca'a.

Majta a'ime í mej ramíjhuaca me'ijna í baarcu, majta a'ime í mej tí'imíjhuaca me'ijna jetze í baarcu í mej é'eciine í jaj japua, majta naíjmi'i í mej hua'ité vivi'i, a'úu mú imuá huahuístira'a.

¹⁸ Mat'ij raasej me'ijna í citzij ti ajtí'imua ájcitzíujtaca'a, ti té'ajtaiira í chajta'a, mat'ij mi huateúyjeineajraa. Miyen tijín:

—¿Tí'itájni máa chajta'a seijre'eca'a tíj amijna? Capu hui mé'e é'e chajta'a.

¹⁹ Mat'ij mi tí'iti avá'ujratziiraxí tí'iti ti muini í rumu'úu jetze, mej ruyein, majta ruxieemíj'te. Ayeepu mú tí'itejijhuaca'a tijín:

—Cui'i xaa, cui'i xaa, mú'ee hui chajta'a ti ve'ée, a'ine mú'etzi mú jetze huateújchijteaanitaca'a matj mena'a pua'amé mej tihuá'a'ajjte'eca'a a'imej í mej baarcu jetze antaci'ica í jaj japua. A'íí mú hui jín huateújchijteaanitaca'a me'ijna jime'e pej jéihua huápi'i tí'ijcha'íica'a. —Ayeepu mú tiu'utaxájtaca'a a'ime í teite.

²⁰ Seajta mú'een, mi sej ta japua é'eseijre'e, setá'aj huataújtemua'ave'en, seajta mú'een, mi sej rí'i tí'iteseijre'e í Dios jemi, seajta mú'een, mi ti Dios amua'antíhua'u, sej sí'i tihua'utá'ixaate'en í teite, seajta mú'een, mi sej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Setá'aj huataújtemua'ave'en se'ijna jime'e ti Dios ayén tejámuaaxí'epí'intarí'irí'i a'ijna jime'e ti ra'uxíj'te a'ijna í 'íta'a.

²¹ Aj pu 'i sej ti ta japua tí'ivaire'e, ti ajta jéihua huápi'i ruca'ané, a'íí pu tetej ájtí ti ayén seijre'eca'a tíj a'ijna í mej jín te'á'atí'ixíca. Aj pu 'i ra'ateájrie í jaj tzajta'a ti ve'ée. Ayeepu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayeepu hui che'atá na'a éeni'icí'e raaté'uuna a'ijna í chajta'a ti ve'ée, ti ayén téja'arájtehuua tijín Babilonia. Capu ché'e mé'e é'e seíre'e a'ame.

²² 'Camu ché'e miyen namuáare'e muá'aju'u a'ime í mej tí'icuinaca a'ijna jetze í aarpa nusu a'ime í mej tí'icuinaca rachuicari jime'e. Camu hui majta namuáare'e muá'aju'u mú'ejmi jemi a'ime í mej tí'icí'site'e cí'isiti'ira'a jetze na'ari a'ime í mej ucáají'ihua muá'aye'i í trompeeta jetze. Majta a'ime í mej tí'imíjhuaca, matj mena'a pua'améca, a'ij mej mena'a tiraayí'iti, camu hui ché'e mú'ejmi jemi seíre'e muá'aju'u. Camu

xaa ne'u a'atzu. Camu majta ché'e namuáare'e muá'aju'u a'íime í mej té'atixica.

²³ 'Ajta, capu hui ché'e a'atáa a'ame mú'ejmi jemi í taij ti huatátza á'aye'i í huá'achi'i tzajta'a. Capu ajta ché'e ayén namuáare'e a'ame mej xahuaani'i jín tiu'utaxáj a'íime í mej mauchén huanéjne'icheca'a, ajta mej mauchén huáviiche, a'iné a'íime í mej mú'ejmi jemi tí'itu'araca'a, a'ii mú me'ín pú'eene'e í mej yen japuan seijre'eca'a í chaanaca, í mej majta vivejmé'en jín títetaté'eca'a. Pajta piyen tihuá'ucuanamua matíj mena'a pua'amé í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan pe'íjna jime'e pej piyen huatá'aseijrataka'a pej huápi'i naa seijre'e a'íimej jemi mej mi miyen huárini ti a'ij pua'a een í Dios jemi.

²⁴ A'ii pu ajta a'ín pú'een ti huá'ucuii naíjmi'ica a'íimej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, majta a'íimej í mej rí'i tí'itesejre'eca'a í Dios jemi. Jee xaa ne'u, a'íi pu huá'ucuii matíj mena'a pua'amé huácuihuaca'a íiyen chaanaca japua, tíj na'a jéjcau imuá, ti ajta íjii.

19

A'íi mú ti'ichuíca júte'e u ta japua

¹ Netí'ijta ni huá'unamuajri'i í mej ta japua ca'anín jín tí'ichuiicaca'a. Cu xiee jeíhua huápi'i ajteáxiireca'a a'íime í mej tí'ichuiicaca'a. Miyen tíjín:

Aleluuya, tiché'e rí'i tiraatá'an í taDioj,
a'iné a'íi pu ari tu'irájtuaa, a'íi pu jetze a'uvé'emej í tej jín rí'i tira'utaseíj,
ajta a'ii pu a'ín pú'een í ti nain jín antiújmu'a'aree.

² Tzáahuati'ira'a pu jín huá'axijte'e,
ajta ayén, tiraavíjte'e ti a'ín puaíjtzi hua'atá'aca.
A'íi pu ari ra'uxíjte a'íjna í 'íta'a ti ve'ecán jín tí'itéveeca'a,
a'íjna í 'íta'a ti ruhuá'ira'a jín ramuá'ítica'a í tumin,
ti ajta ca'aníjra'a hua'utá'a a'íimej í mej án japuan
huachéejme'ecaa án chaanaca japua mej mi a'ij pua'a huárini
me'íjna jime'e mej jamuan huatéújxana'acire.

Dios pu ajta puaíjtzi raatá'a a'íjna jime'e
ti a'ín 'íta'a ayén huá'ucuii a'íimej í mej ravaire'e í Dios.

³ Majtahua'a mú huajíjhuaca'a miyen tíjín:
—Aleluuya, jé'ecan pu jetzen ajcítziúuta a'ame tíj na'a rusén jime'e.
—Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a.

⁴ Majta a'íime í vaujsi í mej seité japuan muáacua ará'ase, majta í mej muáacua, í mej majta ruuri, naíjmi'i mú aicaújtuuxi, mej mi raateánajche me'íjna í Dios í ti e'ecájca ipuari japua. Miyen tíjín:
—Ché'e ayén teja'uré'enen. Aleluuya.

⁵ Tí'iquí seij huajíjhuaca'a ti a'uun a'utéveeca'a a'ájna vejli'i jetzen í mej japuan tí'imuai'ivajtaca. Ayen tíjín:

Setá'aj rí'i tiraatá'an se'íjna í Dios,
naíjmi'i mú'een mi sej ravaire'e.
Capu amín a'ij, ti pua'a siyen vivejmé'en jín títetateí
na'ari sej ciliéene'e jín títetateí.

Tí'ij huaténeiche í Cáne'a

⁶ Netí'ij ni neajtahua'a huá'unamuajri'i a'íimej. Cu xiee jeíhua huápi'i ajteáxiireca'a. Ajta, matí'ij tiu'utaxájtaca'a, ayéé pu namuajre'eca'a tíj jaj

ti tetej tzajta'a mi'iye. Ayee pu ajta namuajre'eca'a cumu mej téniuuca'an. Miyen tijín:

Aleluuya, tiché'e rí'i tiraatá'an í Dios,

a'iné pu'uri nain jín tí'ajta a'íjna í tavástara'a í ti taDioj pú'een.

⁷ Tiché'e tiyen huatátatemua'ave'en,

teajta tiyen tiraatateújtzi'ire'en,

tej ti rí'i tiraatá'an

a'iné pu'uri a'ájna teja'uré'ene ti a'ín Cáne'a huaténeiche.

Ajta a'ín íra'ara'an pu'uri rí'i huaújruu.

⁸ Ayee pu tiraatá'a ti tiu'uteújchejte'en

a'íjna jime'e í cǎxuri ti mesti, ti ajta naa 'een,

ti temastájye'i, ti caí a'atzu chueemua.

Ajta a'íjna í cǎxuri ti naa 'een, a'ii pu a'ín pú'een a'ij mej meri huaríj a'íjna jime'e í ti xí'epi'in 'een í Dios jemi. A'íj pu xaa jín ucaújchejte'esin.

⁹ Ajta í ti ta japua tí'ivaire'e, ayée pu tinaatá'ixaa tijín:

—Patá'aj ra'utéeyu'uxa yee: “Rí'i pu tihua'utá'a a'ímej í ti Dios hua'utá'ínee mej tiú'ucua'ani jamuan a'íjna í Cáne'a a'íjna xicáara'an ti jetzen huaténeichi.”

Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tijín:

—Ayen ti'ayajna í Dios jemi a'ij nej neuchén timuá'ixaa.

¹⁰ Jíme'en pu'u ayén tinaatá'ixaa, netí'ij ni aicántutzi a'u ti e'era'íicajme nej ni raateánajche. Ajta a'ín, ayée pu tinaatá'ixaa tijín:

—Capej hui piyen neruure a'iné nee nu niyen che'atá nena'a tí'ivaire'e í Dios jemi patíj mú'ee, majta a'íime í a'ihuáamua'a í mej miyen te'anxája me'íjna jime'e a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í Jesús, majta a'ij ti a'ín huaríj. Patá'aj pe'íjna huateánajche í Dios, a'iné a'íjna í niuucari ti jíme'en raxa a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í Jesús, a'úu pu jetze a'uvé'emej í xiéjniu'ucari ti Dios jetzen me'ecan tí'ixaxa'a. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ja'ati.

A'í pu avé'eca japuan í cahuaayu'u ti cuainara'a

¹¹ Netí'ij ni raasej ti antacúuni'ihuaca'a u ta japua. Me'ecui xaa, cahuaayu'u pu án a'utéveeca'a. Naa pu tí'icuinara'a, ajta a'ín í ti japuan avé'eca, ayée mú ratamuá'amua tijín: “Í ti nain jín té'aste, ajta ti tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a.” A'í pu xí'epi'in ayén rici a'íjna jime'e ti huá'axijte'e í teite a'ij ti tiraavíjte'e. Ajta ayée pu che'atá na'a tí'ine'use'e.

¹² Yee pu seijre'e í j'iseáara'an jetze tíj taij ti á'ataa. Jé'ecan pu utearújti'ihuajmee í curuun í mu'úura'an jetze. Ajta jetzen pu té'eyu'usi'i a'ij ti ántehuaa. Ajta, capu ja'ati yaú'ítie a'ij ti huataújmu'a'a, sino a'í pu'u na'a rusej yaú'ítie.

¹³ Ayee pu éene'e tí'itéchejca'a í cǎxuri ti títi'ij, ajta xúure'e raaméri'ihuajme'ecaa. Ayee mú majta raatamuá'a tijín: “A'íjna í niuucari ti jíme'en raxa í Dios.”

¹⁴ Majta cujta'an huajú'ucua a'íime í xantaaru'u mej ta japua é'eme'ecan. Ayee mú éene'e tí'itéchejca'a í cǎxuri, ti mesti, ti ajta naa 'een. Naa pu tí'icuinana, ajta naa tí'iseijre'eca'a í tihua'acǎxu, ajta capu a'atzu tí'ichueemuavi'icaa. A'í mú cujta'an huajú'ucua í mé ta'avé'ete'ete a'ímej japua í cahuaayu'u mej cuaiina.

¹⁵ Ajta a'ín niúucare'ara'an, ayée pu huá'aruuren í teite tíj ja'ati tí'iti antisíjcheca'a a'íjna jime'e í chun. Ayee pu puajtzi tihua'utá'asin a'ímej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan a'íjna jime'e í runiuuca. Ca'anéeri pu

jín tíhua'uta'ajte'esin. Ajta, huá'a japua pu rávajtzi tǐj na'a í ti jín huápi'i niu'ucami'i í Dios, ti nain jín antiújmua'aree.

16 Jetzen í cǐxure'ara'an, ajta a'u ti ajtavé'e í chun, ayée pu té'eyu'usi'i a'ij mej ratamuá'amua tijín: “Hua'atajtuhuan a'ímej í tajtúhuaani, ajta, ti tíhua'ajte'e a'ímej í mej majta tí'ajta.”

17 Net'íj ni ja'ati huasej ti tí'ivaire'e u ta japua. Anti'ímua pu a'utéveeca'a í xicaj jetze. Ca'anín pu jín hua'utajé matǐj mena'a pua'améca í pina'ase í mej cǐ'icacaj, í mej majta rá'ara'ive u júte'e. Ayen tijín:

—Íye'e xu'u hui, mú a'uvé'eju'un sej si siyen tiú'ucua'ani se'íjna jime'e ti Dios ayén tejá'amuamin.

18 'Sej si hui ráacua'ani se'íjna í huá'ahua'ira'a a'ímej í mej tí'ajta na'ari huá'ahua'ira'a í hua'acapítan í xantaaru'u. Seajta siyen ráacua'ani huá'ahua'ira'a se'ímej í teteca í mej jeíhua rucacá'ane, seajta hui huá'ahua'ira'a í cahuaayu'u, seajta huá'ahua'ira'a se'ímej í mej avé'ete'ete. Nain xu hui cua'ani huá'ahua'ira'a í teteca, capu amín a'ij ti pua'a miyen ruxiéehua á'ujuhua'ane'en nusu mej ca'anéri jín tí'imuarí'eca'a. Capu amín a'ij ajta ti pua'a mej vivejmé'en títetateí nusu miyen ciliéene'e jín tí'ivaire'e. Mú'een xu xaa hui ráacua'ani í huá'ahua'ira'a. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna ti ta japua tí'ivaire'e.

19 Net'íj ni hua'usej mej e'etiújseire'eca'a a'íjna í ja'ati ti huápi'i á'atesi'ire'e, majta a'íime í mej yen tí'ajta í chaanaca japua. Huá'a jamuan í ruxantaaru'ustemua'a, a'íí mú e'etiújseire'eca'a mej mi raaténe'usi'ite'en me'íjna í ti avé'eca í cahuaayu'u japua, majta me'ímej í xantaaru'ustemua'ame'en.

20 Ajta a'íjna í ja'ati ti huápi'i á'atesi'ire'e, a'íí pu huatévi'iri'ihuaca'a a'íjna jamuan ti hua'itzi jín tí'ixaxa'ata'a a'íjna jetze me'ecan. Ajta, a'íjna í ti huápi'i á'atesi'ire'e, a'íí pu tiu'umuáriej í mej jín rǐ'i tira'utasej. Ayee pu 'een jín huá'ucuanamua a'ímej í mej ra'ancuré'a me'íjna í mej huá'a jetze á'ayu'usi'i a'ij ti ántehuaa a'íjna í ja'ati. Majta raateánajcheca'a a'íjna í tí'iti ti ayén éene'e seijre'e tǐj a'íjna í ja'ati ti huápi'i á'atesi'ire'e. Mej jime'en huavívi'iri'ihuaca'a a'ímej í mej hua'apua, mat'íj mi me'an huaje'etéehua'axi ruurica a'ájna já'ahua'a a'alaguun a'u ti azufre jín á'ataa.

21 Ajta, a'íjna ti cahuaayu'u japua avé'eca, a'íí pu ayén huá'aruu í seica í mej rá'astijre'eca'a me'íjna ti huápi'i á'atesi'ire'e. A'íí pu rusej huá'ucuii a'íjna jime'e í runiuuca ti ayén tí'ivaire'e tǐj chun ti a'íjninei téne'etze'en. Majta naíjmi'i í pina'ase, a'íí mú huáju'uxai temua'a jeíhua me'íjna jime'e í huá'ahua'ira'a a'ímej í mej huácuíihuaca'a.

20

Círístu'u pu nu'u tiu'uta'ajta sej vi'ira'a nine'ira'a

1 Net'íj ni sej huasej ti ta japua tí'ivaire'e. U júte'e pu ve'ecáme'ecaa. A'íí pu ajta yaavi huáchuisime'e a'íjna ti jín te'íteáanan a'u ti e'letécun ti caí a'ij ámitieere'e a'achú ti a'ucátee. A'íí pu ajta huapíjsime'e tí'iti cadeena, ti vivéj.

2 Aj pu 'i raatéevi'i a'íjna í cu'ucu'u, a'íjna ti jéjcua ímuá huatasejre. A'ii pu a'íin pú'een í ti ayén ántehuaa tijín tiyaaru'u, ajta Satanás. Aj pu 'i ra'íjtápe ti ij á'ateevi'ín a'achú cumu sej vi'ira'a nine'ira'a.

3 Aj pu 'i a'uun ya'ucájrre a'u ti e'letécun. Ajta ra'íteáana. Tí'iti pu ajta ancáavi'ijte tí'ij caí ché'e huá'acuanamua a'ímej í mej seij chuéjra'a japua

é'eme'ecan ajta na'a caí te'entipúa'ajte'en seíj vi'ira'a nine'ira'a. Aj pu 'i xaa, ayén tiú'ujxe'eve'e mej rá'ijxijta t'í'ij a'atzu á'ateevi'in ti ruxi'éehua á'uche'ecane'en.

⁴ Net'í'ij ni ipuari tiu'usé'ij, neajta ne'í'imej í mej jetzen acáte'ete'e. A'ii mú a'í'ín pú'een í mej ra'ancuré'a mej me'í'jna jín antiú'jmua'areere mej hua'uxjíte'en í teite. Neajta á'iyen huá'axiejniu'uca huaseíj a'í'imej í mej huá'ijveichixi í hua'amu'úu jetze me'í'jna jime'e mej tiu'utaxájtaca'a me'í'jna jetze me'ecan í Jesús, majta me'í'jna jime'e mej rá'astijre'eca'a me'í'jna í niuucari ti jime'en raxa í Dios.

Majta a'í'ime, camu raateánajcheca'a me'í'jna í ja'ati ti huá'pi'i á'atesi'ire'e, camu majta raateánajcheca'a í ti ravaire'e. Camu majta ra'ancuré'a í ti té'eyu'usi'ihuaca'a í huá'acuaatze'e nusu í huá'amuajca'a jetze a'íj ti ye'í ántehuaa a'í'jna í ja'ati ti huá'pi'i á'atesi'ire'e. A'í'í mú majta huatarúj jamuan í Ciríistu'u, majta me'í'jna jín ti'itevé'e muá'araa mat'íj tajtúhuaani t'íj na'a seíj vi'ira'a nine'ira'a jime'e.

⁵ A'ii mú a'í'ín píríci í mej amuacá huatarújsin í mej meri huácuii. Majta í seica, í mej meri huácuii, camu miyen majtáhua'a huatarúj ajta na'a caí te'entipúa'are seíj vi'ira'a nine'ira'a.

⁶ Rí'i pu tiraatá'a í ja'ati ti ayén t'í'ijci'íiti, ti ajta huatarújsin huá'a jamuan í mej anáaté'ee aitaju'un huá'a tzajta'a í mi'ichite. Rí'i pu tiraatá'a a'í'ne Dios pu ari huateúra'ate í ru jemi a'í'jna í ja'ati. Capu ajta ché'e ri'íríista a'ame ti ajtaha'a huá'mi'íni t'íj na'a rusén jime'e, sino ayée pu a'í'jna jín te'enteáruti t'í'ij ti'íiti jín t'í'ivaire'e í Dios jemi, ajta jemin í Ciríistu'u. A'í'í pu jamuan tiu'uta'á'ijta. Ayee pu a'ateevi'i a'achú seíj vi'ira'a nine'ira'a.

Dios pu ra'antimúá'íti í tiyaaru'u

⁷ Tí'í'ij te'entipúa'are í seíj vi'ira'a nine'ira'a, aj pu 'i ayén huatátuihua a'í'jna í Satanás a'ujna a'u ti aiteánami'ihuaca'a.

⁸ Ti'iquí a'ítaméj t'í'ij huá'ucuanamuan a'í'imej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan, mat'íj mena'a pua'amé yen seijre'e íiyen chaanaca japua, t'íj na'a Teijmata'a pújme'en, ajta Huáahuata pújme'en, ajta Cuameche, ajta Tzareeme'en. A'í'imej pu tiseire'esin í mej miyen huataújmua'a t'í'jín Gog, ajta a'í'imej í seica í mej miyen huataújmua'a t'í'jín Magog. Ayee mú ará'ase a'achú ti caj t'í'tiej í sej ti huaca a'utí e'eve'e'ástime í jaj ti ve'ée. Ajta a'í'ín í cu'ucu'u huá'ajseire'esin mej mi huaténe'usen.

⁹ Mat'í'ij mi nain japua á'ujujhua'ane'e t'íj na'a ti auuyaúj í chuej japua. Mat'í'ij mi rajnáj a'u mej te'uté'inaamuaca'a a'í'ime í mej rí'i t'í'itesejre'e í Dios jemi, majta rajnáj me'í'jna í chajta'a ti huá'pi'i hua'aráanajche a'í'imej í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios. Ajta, taij pu u e'icájve u ta japua. Ajta hua'uteátaj a'í'imej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e í tiyaaru'u.

¹⁰ Ajta a'í'ín í tiyaaru'u ti huá'ucuanamua, a'úu pu e'eteá'ri'ihuaca'a a'utí a'alaguun a'u ti azufre jín á'ataa, a'u ti ajta é'eseijre'e a'í'jna í ja'ati ti huá'pi'i á'atesi'ire'e, ajta a'í'jna ti ravaire'eca'a, a'í'jna ti hua'itzi jín t'í'ixaxa'ata'a a'í'jna jetze me'ecan ti huá'pi'i á'atesi'ire'e. A'uu mú mi rajpua'itzi muá'aju'u nain xicaj tzajta'a, ajta nain tíca'ari tzajta'a t'íj na'a rusén jime'e.

Dios pu huá'axijte'e a'utí é'eseijre'e í ipuari ti ve'ée

¹¹ Net'í'ij ni ipuari huaseíj ti ve'ée. Naa pu t'í'icua'ainara'a. Neajta ne'í'jna huaseíj í ti acájca. Ajta í chaanaca, ajta a'í'jna í ta japua, é'e huaújpua'arixi me'í'jna jemi. Camu ché'e mé'e jé'eseijre'eca'a.

12 Netí'ij ni ne'ímej huaseíj í mej meri huácuii, í mej vivejme'en jín títetaté'eca'a, majta í mej ciliéene'e jín tí'ivaire'eca'a. A'u u'ú mú e'eré'eveeca'a me'íjna jemi í ipuari. Majta seica ra'utácuuraca'a í yu'uxari. Majta seíj autácuuraca'a í yu'uxari ti jetzen té'eyu'usi'i a'ij mej ántea'arua í mej miyen ruuri huateáturaasin í Dios jemi. Dios pu ajta hua'uxíjte a'ímej í mej meri huácuii me'íjna jime'e a'ij ti té'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze, í ti jetzen ayén té'axa a'ij mej huaríj matí'ij mauj ruurica'a, seíj ajta seíj.

13 Matíj mena'a pua'amé í mej aujámi í jaj tzajta'a, a'íí mú huatarúj. Majta í seica, í mej huácuii a'utí na'a, capu amín ti'ítí pírici í ti huá'ucuii na'ari a'utí a'uteájturaa í huá'axiejniu'uca, naíjmi'i mú majtáhua'a huatarúj. Ajta Dios pu naíjmi'ica a'uxíjte a'íjna jime'e a'ij mej títetiújcha'íica'a matí'ij mauj ruurica'a.

14 Jíme'en pu'u hua'uxíjte, a'íí pu ra'upuá'ajte naíjmi'ica ti tí'itecui'ica, ajta a'ujna a'u mej a'uteájturaa í mej meri huácuii, í ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Hades. Naíjmi'ica pu atéehua'axi a'ujna jetze í a'alaguun ti azufre jín á'ataa. A'íi pu a'íin pú'een í mej hua'apuaca jetze huácui'ini, mej me'uun a'uteáturaasin a'ujna jetze í a'alaguun ti azufre jín á'ataa.

15 Ti pua'a caí ayén té'eyu'usi'ihuacajche'e a'ij ti seíj ántehuaa a'íjna jetze í yu'uxari ti jetzen té'eyu'usi'ihuaca'a a'ij mej ánte'arua a'íime í mej ruuri huateáturaasin í Dios jemi, ayée pu tí'ijruuren a'íjna í ja'ati ti caí é'eyu'usi'ihuaca'a. Dios pu ra'atéjisin a'ujna jetze í a'alaguun ti azufre jín á'ataa.

21

Dios pu rajéjcuare'e ta japua ti seijre'e, ajta í chaanaca ti yen seijre'e

1 Netí'ij ni raaseíj á júte'e ti ari jéjcuacan jín seijre'e. Ajta í chaanaca, ayée pu che'atá na'a jéjcuacan jín seijre'e. Ajta á júte'e ti mí'ime'ecan, ajta í chaanaca ti mí'ime'ecan, capu ché'e mé'e jé'eseijre'eca'a. Ajta í jaj ti ve'éé, capu ajta ché'e seijre'eca'a, a'iné naíjmi'i pu e'ehuaújpua'arixi.

2 Netí'ij ni raaseíj ti á ve'ecáme'ecaa á júte'e a'u ti Dios é'eseijre'e a'íjna í chajta'a ti Dios huatéúra'ate. Ayee pu téja'arájtehuaa tíjín Jerusalén ti jéjcuca. Ayee pu huaújrui a'íjna í chajta'a tíj ajta 'íita'a rí'í tiu'uteújchejte tí'ij ari huatéviche'esin.

3 Netí'ij ni ráanamujri'i ti ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a í ja'ati ti a'uun a'utéveeca'a jemin í ipuari. Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Xaaseíj, mú'een, a'iné pu'uri hui huataseíjre'esin huá'a jemi í teteca a'íjna í chí'ira'an í Dios. A'íí pu huateáturaasin huá'a jemi, majta a'íime, a'íí mú teitejra'an pú'een'e muá'aju'u. Ajta í Dios, a'íí pu ruseíj seíre'e a'ame huá'a jemi.

4 'Rí'í pu hui tihua'utá'asin mej mi caí ché'e ti'ítij jín ruxiéemiste'e. Camu ché'e cui'ini. Camu ché'e me'íjna jín ruxiéemiste'e muá'aju'u me'íjna jime'e ti seíj huamí'i. Camu majta ché'e ruyeine muá'aju'u; camu ché'e miyen tirajpuaítzi muá'aju'u me'íjna jime'e ti ti'iti huá'acucui'i, a'iné a'íjna í ti mí'ime'ecan, a'íí pu ari e'ehuaújpua'arixi. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í ja'ati.

5 Ajta a'íin í ti ipuari jetze acájca, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Me'ecui xaa, naíjmi'i í ti tí'iseijre'e, nee nu hui rajéjcuare'e.

Ajta ayén tíjín:

—Autéeyu'luxa a'íjna, a'iné nee nu tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a ne'íjna jime'e ti ayén tí'ayajna.

⁶ Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tijín:

—Pu'uri icu. Antipúa'areca'a. Nee nu hui ne'ín pú'een i nej amuájca, neajta i nej uvé'eteajti. Nee nu jéjcuá imuá huatasejre, neajta nain nu tiú'utaahuaca'a ti yen tí'seijre'e. Neajta nu nain jín ranaíjmire'e tíj na'a ti ajta tí'seijre'e. A'ati ti na'a ti neetzi jemi á'ujca'anen nej ni niyen tiraatá'an í ti tirá'aturaate'e í tzajta'an, huáapua'a nu tiraatá'asin ne'íjna í jaj ti a'uun eiráninei a'u ti e'ejaíjxa. Nee nu xaa jaj raatá'asin í ti jín ruuri a'ame tíj na'a rusén jime'e.

⁷ 'Ajta, a'íin ti tiu'utémua'iti, ayée pu tí'ijci'iti. Nee nu Diojra'an pú'eene'e na'ame, ajta a'íin, niyauj pu pú'eene'e a'ame.

⁸ 'Majta a'íime matíj mena'a pua'amé mej a'ij pua'a titetiújcha'íi neetzi jemi, ayée pu tihuá'aci'iti mej me'uun a'uteáturan a'alaguun ti azufre jín á'ataa. A'ii pu a'íin pú'een í mej jín hua'apuaca jetze huácu'ini. A'uu mú a'uteáturaasin a'íime í mej caí á'ujca'ane mej rajpuaíjtzi neetzi jetze me'ecan, majta a'íime í mej caí té'atzaahuate'e, majta a'íime í mej huá'anahua'aca naíjmi'lica, í tí'iríi, mé 'uuca, majta mé toteca. Majta seica me'uun a'uteáturaasin. A'ii mú a'íin pú'een í mej tí'itecuil'ica, majta í mej ruxána'acire'e, majta í mej tí'ichahuaara, majta a'íime í mej rana'amiche me'íjna í ti caí Dios pú'een, majta matíj mena'a pua'amé tí'ihuaitaca. Matíj mena'a pua'amé mej miyen 'een, a'úu mú a'uteáturaasin a'alaguun. —Ayeé pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Dios.

Jerusalén ti jéjcuá

⁹ Aj pu 'i, seij pu á e'iré'ene ineetzi jemi. A'ii pu a'íin pú'eene'e seij ti ta japua tí'ivaire'e ti huá'a jetze ajtémecan í mej aráhua'apua ará'ase, í mej ru'itetú'utujme'ecaa í cutzape'e ti ajta aráhua'apua ará'ase. Ajta a'íjna tzajta'a í cutzape'e, a'íi pu urámuaaca'a seij ajta seij í cu'ini'ira'a í mej jín rajpuaíjtzica'a í teite í mej yen seijre'eca'a japuan i chaanaca, í ti ajta aráhua'apua ará'ase. Ayeé pu tinaatá'ixaa tijín:

—Iiya'a jíi, nee nu hui tímuaatasejrate'esin ne'íjna í ti jemin te'ataújratziiri'í í Cáne'a ti íra'ara'an pú'eene'e a'ame.

¹⁰ Jíme'en pu'u ayén tinaatá'ixaa, aj pu 'i a'íin xíéjniu'ucare'ara'an í Dios huateájturaa ineetzi jemi. Aj pu 'i a'uun neja'uví'iti a'u ti jirí a'utacá'a, ti huápi'i ájtee, ti ajta ve'etí á a'utacá'a. Aj pu 'i tinaatasejrate a'íjna í chajta'a í Dios ti huateúra'ate ti ayén téja'arájtéhuaa tijín Jerusalén. A'uu pu u ta japua e'icáme'eca'a a'ujna ti Dios é'eseijre'e.

¹¹ Naa pu tí'itemastájye'icaa tíj ajta Dios huápi'i naa seijre'e. Ajta a'íjna í ti temastájye'icaa, ayée pu seijre'eca'a tíj tetej ti huápi'i tí'ijnajche, ti ajta naa tí'itatjaz tíj a'íjna í cristal. Ayeé pu ajta seijre'eca'a tíj a'íjna í jaspe.

¹² Jaxu'u pu jín tiré'anami'i a'úu ti ve'etí a'utacá'a, ti temua'a té'ejtee. Tamuáamuata'a japuan hua'apua pu ará'axcaa a'u ti é'epueerta. Majta a'íime í mej majta tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase a'íime í mej ta japua tí'ivaire'e, a'úu mú a'ité'u'upu'ujme'ecaa a'u ti é'epueertajme seij ajta seij. Ajta, í puéerta jetze, seíj jetze ajta seij, ayée pu té'eyu'usi'ihuaca'a a'ij mej ánte'arua a'íime í teitestemua'ame'en í mej huá'a jetze airaújneijte a'íime jetze í yaújmua'ame'en a'íjna í Israél teecan.

¹³ U Teijmata'a pújme'en, huaicacíé pu é'epueerta, ajta Tzareeme'en pújme'en, ajta huaicacíé pu ajta é'epueerta. Ayeé pu che'atá na'a, huaicacíé tá'apeerta ajta u Cuameche pújme'en, ajta u Huáahuata pújme'en huaicacíé pu ajta é'epueerta.

14 Ajta tamuáamuata'a japuan hua'apua pu te'ará'ase í ti tajé'este í ti ajta japuan ájtaavijhuaca'a í jaxu'u ti jín curé'anami'ihuaca'a í chajta'a. Ajta a'íjna jetze í ti tajé'este, ayée pu té'eyu'usi'í a'ij mej ánte'arua a'íime í mej majta tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, í ti ajta Cáne'a hua'antíhuau mej mi me'ín tejá'uxajtane'en me'íjna jetze me'ecan.

15 Ajta a'íin ti tí'ine'ixaate'eca'a, a'íi pu ti'iti huitéhueca'a cumu ti'iti ciyej ti oro jín taavíjhuaca'a. A'ii pu a'íin pú'eene'e ti jín raaté'itien a'achú ti auuyaúj í chajta'a, ajta a'achú ti antayaúj í puéerta, ajta a'achú ti ájtee í jaxu'u.

16 Ruxí'ej pu huatatí'tí'ijmee. Ayee pu che'atá naa huatátee tíj ajta auuyaúj. Ajta a'íin raaté'itíe í chajta'a a'íjna jime'e í ciyej. Ayee pu huatátee í chajta'a a'achú cumu hua'apua ví'ira'a kilómetros. Ayee pu che'atá na'a auuyaúj; ayée pu che'atá na'a ájtee.

17 A'íi pu ajta raaté'itíe a'íjna í jaxu'u. Ayee pu che'atá na'a tiraaté'itíe matíj tí'íjri'ire í teteca. Ayee pu ájtee a'achú cumu huaícate japuan anxívi meetro.

18 Ajta í jaxu'u, tetej pu jín ájtaavijhuaca'a mej miyen ratamuá'amua tíjín jaspe. Ajta a'íin í chajta'a, nain pu jín taavíjhuaca'a a'íjna jime'e í oro ti naa té'ajtaave'e tíj í viidrio.

19 Ajta a'íjna í ti tajé'este, ti ajta japuan ájtaavijhuaca'a a'íjna í jaxu'u í ti jín curé'anami'í í chajta'a, naa pu rí'í tí'írúurijhuaca'a tíj na'a ti é'esejre'e a'íjna jime'e í tetej ti huápí'í tí'íjnjache. A'íjna ti seij, a'íin pú'eene'e í jaspe. Ajta í ti hua'apua, zafiro pu pírici. Ajta í ti huaíca, a'íi pu pú'eene'e a'íjna í ágata ti sííchira'a. Ajta í ti muáacua, a'íi pu pírici í esmeralda, ti rú'aarara'a.

20 Ajta í ta'anxívi, a'íi pu a'íin pú'een a'íjna í ónice ti yú'uxare'e. Ajta í ta'arájsevi, a'íi pu pírici a'íjna í cornalina ti lípa'u. Ajta í seij, í ti aráhua'apua, crisólito pu pírici ti teuúmuara'a. Ajta í seij, í ta'aráhuaíca, berilo pu pírici ti rú'aarara'a seijre'e, í ti ajta cáj caj tí'íteuumuara'a. Ajta í ti aramuáacua, a'íi pu pírici í topacio ti naa tí'íteuumuara'a, ti ajta naa tí'ítatzaj. Ajta í seica, ayée pu tí'een. Í ti tamuáamuata'a, a'íi pu pírici í crisoprasa ti naa tí'íteuumuara'a, ti ajta cáj tí'íru'aarara'a. Ajta í ti tamuáamuata'a japuan seij, jacinto pu pú'een ti taijravi'ín jín nacamua. Ajta a'íin ti tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'ii pu a'íin pú'eene'e a'íjna í amatista ti naa tí'íjámua'ara.

21 Ajta a'íjna í puéerta ti tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase, a'íi pu jín taavíjhuaca'a a'íjna jime'e í perla, seij ajta seij í puéerta, seij jime'e í perla. Ajta í caaye jetze, nain pu oro jín taavíjhuaca'a ti ajta ayén naa tí'ítatzaj tíj a'íjna í viidrio.

22 Neajta nu niyen raasej ti caí teyuu mé'e é'ehua'acaa a'ujna chajta'a a'iné a'u ti na'a a'ujna chajta'a miyen rana'amiche me'íjna í tavástar'a, í Dios, a'íin ti nain jín antiújmua'aree, majta me'íjna í Cáne'a.

23 Capu ajta ruxe'eve'e ti a'íin xicaj hua'atátzavi'ira tújca'ari tzajta'a huá'a japua í teite. Capu ajta ruxe'eve'e ti a'íin máxcira'i tátzave'e tíca'ari tzajta'a, a'iné a'íjna í ti Dios jín rusej temastájye'í, a'ii pu a'íin pú'een ti hua'atátzavi'ira huá'a japua. Ajta, a'íjna í Cáne'a, a'ii pu a'íin pú'een í tatzari ti huá'a jemi huatátza.

24 Ajta a'íjna ti hua'atátza huá'a japua í mej me'uun huachéjme chajta'a, a'íi pu hua'atátzavi'ira a'ame huá'a japua a'íimej í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

Majta a'ñime í mej tihuá'ajte'e a'ñimej í mej yen huachéjme i chaanaca japua, a'úu mú a'uvé'aju'u muá'aju'u u chajta'a mej mi r'í'í tiraateájtuaani í Dios nain jime'e í mej jín rutémua'ave'e, majta nain jín mej tí'ijcha'íi ti jeíhua huápi'i tí'ijnajche.

²⁵ Capu ja'anáj te'iteánajsin tújca'ari tzajta'a a'u ti é'epueerta a'ujna chajta'a. Capu ajta ja'anáj huatética'ari a'ujna.

²⁶ A'uu mú ye'ará'asin í mej ve'ecán jín títetateí, ajta í ti jeíhua huápi'i tí'ijnajche, ti ajta naa tí'iseijre'e. Ayee mú raruuren matíj mena'a pua'amé seíj chuéjra'a japua mej é'eme'ecan.

²⁷ Capu ri'iríista a'ame ti tí'iti ti xána'aví'ire'e pú'een a'uun a'uteáturan a'ujna chajta'a. Capu ajta hua'atá'acare'en mej mi me'uun a'uteárute a'ñime í mej a'ij pua'a tí'itiújcha'íi na'ari a'ñime í mej tí'ihua'ítaca sino a'ñime mu'u me'uun a'uteáruti í mej jíme'en ayén té'eyu'usi'i a'ij mej ánte'arua a'ijna jetze í yu'uxari í mej míyen ruurican huateáturan me'ijna jemi í Cáne'a.

22

Jíme'en í játe'ana, ajta í ciyej ti a'uun é'eseijre'e

¹ Aj pu 'i tinaataseíjrate a'ijna í játe'ana ti jetzen 'airáanej a'u ti a'utéjvee í ipuari ti jetzen acájca í Dios, ajta a'ijna í Cáne'a. Ajta a'ijna í jaj ti mí'iyee, temua'a pu naa tiú'ujmua'ati. Naa pu ajta tí'itatjazaj tíj í cristal. A'íi pu a'ñin pú'een í jaj í ti caí ja'anáj ateáxi'isin.

² Já'ita'a pu mí'iyee í caaye jetze ti a'uun a'utaníne'i í chajta'a jetze.

Ajta, ciyej atavéejme'ecaa a'utí e'eve'e'ástime í jaj, seica a'u ti pújme'en, ajta seica u jetze pújme'en. A'íi pu a'ñin pú'een a'ijna í ciyej í mej jín ruuri muá'ara'ani. Tamuáamuata'a japuan hua'apua pu ará'ase í ti jín taaca tíj na'a seíj máxcira'i jetze pí'tí'irijca, aj pu 'ij ajta seica jín taca'an a'ijna í ciyej. Ajta í xamua'ira'an, ayée pu tí'ivaire'e mej mi me'ijna jín huaújrujte'en a'ñime í mej seij chuéjra'a japua é'eme'ecan.

³ Capu ché'e a'uun seíire'e a'ame í tí'iti ti Dios ayén tiraaxí'epi'íntare ti ayén puaíjtzí tiraatá'an sino a'úu mú a'ujté'e muá'aju'u í Dios jamuan, majta a'ñime í mej me'uun huachéjme me'újna chajta'a jamuan a'ijna í Cáne'a. A'íi mú tiu'uta'aíjta, majta a'ñime í mej tí'ivaire'e, a'íi mú raná'amiche'e muá'aju'u.

⁴ A'íi mú jemin seíire'e muá'aju'u, ajta aj pu e'eseíire'e a'ame aj huá'acuaatze'e a'ij ti ántehuaa a'ijna.

⁵ Capu ché'e ja'anáj huatética'ari a'ujna. Capu ché'e ruxe'eve'e a'ame mej míyen tatzari jín huateújtatzavi'i na'ari ayén ti hua'utétatzavi'in í xicaj, a'íné a'íi pu tavástar'a ti ajta Dios pú'een, a'íi pu hua'atáztzavi'ira a'ame. Majta a'ñime, a'íi mú tí'aíta muá'aju'u tíj na'a rusén jime'e.

Tí'ij uvé'enen í Círístu'u

⁶ Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tíjín:

—Ayee pu hui tí'ayajna a'ij nej tí'imua'ixaate'e a'íné tzáahuati'ira'a nu jín tí'ixa. Ajta a'ñin tavástar'a, a'ijna ti u ya'uta'íteca'a í ruxéjnie'uca tí'ij huá'a jemi huateáturan a'imej í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, a'íi pu ari naata'íteca'a i nej ta japua tí'ivaire'e nej ni tihua'utaseíjrate'en a'imej í mej ravaire'e í Dios a'ij ti tiú'ujxe'eve'e ti ca'anacan ayén teja'uré'enen.

⁷—Me'ecui xaa, nee nu hui mú a'uvé'emé'e na'ame.

Rí'i pu tiraatá'aca a'íjna ti ayén araúraste a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna i yu'uxari jetze.

⁸ Neajta inee, i nej i'i Juan, nee nu ne'ín pú'een nej ráanamujri'i, neajta nej raasej a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze i yu'uxari. Jíme'en nu'u niyen tiráanamujri'i, neajta tiu'uséij, aj nu ni niyen aicántutzi a'u ti e'era'íicajme a'íjna í ti ta japua tí'ivaire'e, ti ajta tinaatasejrate nej ni raateánajche. Aj nu ni raatenáachejche'en nicu.

⁹ Ajta a'íin, ayée pu tinaatá'ixaa tijín:

—Capej hui piyen neruure, mú'ee, a'iné ayée nu che'atá nena'a tí'ivaire'e í Dios jemi patj mú'ee, ajta matj majta a'íime í a'ihuáamua'a í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, majta matj mena'a pua'amé araúraste a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze i yu'uxari. Patá'aj pe'íjna hu-ateánajche í Dios.

¹⁰ Aj pu 'i ayén tinaatá'ixaa tijín:

—Capej hui rá'avaata í niuucari ti a'íjna jetze á'ayu'usi'i i yu'uxari, ti ajta Dios jetze me'ecan tí'ixa, a'iné pu'uri tñ a'ájna teja'uré'enejsin a'ájna xicáara'an jetze tí'ij naíjmi'i te'entipúa'ari.

¹¹ Ajta í ti hui a'ij pua'a tí'tiújcha'íi, ché'e auj ayén a'ij pua'a tí'tiújcha'íi. Ajta í ti xána'avi'ire'e, ché'e auj xána'avisí'i seijre'e. Ajta í ti ri'éene'ecán jín seijre'e í Dios jemi, ché'e auj ayén rí'i tí'iseíre'e á'ara'ani.

¹² 'Me'ecui xaa! Nee nu hui ca'anacan mú'a'uvé'eme'e na'ame nej ni hua'utá'an a'ij ti tiraamuá'itin, nej ni niyen tihua'utá'an matj mena'a pua'amé í mej tiraamuá'iti, seij ajta seij, a'ij ti tiraavíjte'e.

¹³ Nee nu ne'ín pú'een i ta'amuájca, neajta i nej tu'uvé'eteajti, neajta ne'ín pú'een i nej jéjcuá imuá huatasejre, neajta ne'ín pú'een i nej yen seíre'e na'ame tíj na'a rusén jime'e. Nee nu neajta ne'ín pú'een i nej nejmi'i huatasejre tí'ij caí xi tí'iti mé'e seijre'eca'a, neajta nu ne'ín pú'een i nej nain ancuré'asin tí'ij te'entipúa'ari tíj na'a ti jji tí'iseijre'e.

¹⁴ Rí'i pu tihua'atá'aca a'ímej í mej tí'ija'usica í tiú'ujcixi tí'ij ayén tihua'uci'iti mej me'íjna jetze ráacua'ani í ciyej í mej jín ruuri huateáturan, mej mi majta me'uun a'uteárute me'újna chajta'a me'íjna jetze a'u ti é'epueerta.

¹⁵ Ajta á pua'acié, a'úu mú a'uté'uu muá'aju'un a'íime í mej a'ij pua'a tí'tiújcha'íi, majta a'íime í mej tí'ichahuaara, majta a'íime í mej ruxána'acire'e. A'íi mú majta á pua'acié a'uté'uu muá'aju'un a'íime í mej tí'itecui'ica, majta í mej rana'amiche í ti caí Dios pú'een, majta matj mena'a pua'amé í ti ayén tihua'aráanajche ti hua'ítzi pú'een, majta í mej tí'ihua'itaca.

Jesús pu te'anxájta

¹⁶—Inee, i nej Jesús pú'een, nee nu u ya'uta'íteca'a mú'ejmi jemi ne'íjna ti nevaire'e tí'ij a'íin te'anxájta huá'a jemi a'ímej í mej me'uun e'etiújse'iri mej mi raateánajche í Dios. Nee nu ne'íjna jetze huanéj í David teecan. Nee nu huáacixa'ara'an pú'een a'íjna í David.

A'íin ti huatéeviche raatá'ineesin ti uvé'enen

¹⁷ Ajta a'íin xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, ajta a'íin ti auchén huatéeviche, ayée mú tí'ixa tijín:

—Ché'e mú a'uvé'eme'en.

Ajta í ti ranamua, ché'e ajta a'íin ayén tiu'utaxáj yee:

—Ché'e a'íin mú a'uvé'eme'en.

Ajta í ti jetzen á'ujca'ane ti ayén tira'ará'astijre'en, ché'e ja'ati ti na'a ayén mú a'uvé'eme'en, ché'e ajta huáapua'a ra'ancuré'an í jaj ti jín ruuri huateáturan.

A'í pu taatájeevi í Jesús

¹⁸ Ayeé nu niyen tihua'a'á'jcate'e ja'ati ti na'a ti ranamua a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna i yu'uxari jetze ti Dios jetze me'ecan ti'ixa, ti pua'a ja'ati ayén seicié tiu'utaxáj, Dios pu puajtzi raatá'asin a'ij ti té'eyu'usi'i a'íjna jetze i yu'uxari.

¹⁹ Ajta ti pua'a ja'ati ra'uré'uuna í ti'iti ti a'íjna jetze té'eyu'usi'i ti Dios jetze me'ecan ti'ixa, Dios pu ajta rá'ari'lira a'íjna tí'ij caí ché'e ráac'i'iti ti a'ín a'íjna jetze ráacua'ani a'íjna í ciyej ti jín ruuri á'ara'ani. Capu ajta ché'e ayén tí'ijci'iti ti a'ín a'uun a'uteárute í chajta'a jetze a'u ti Dios huateúra'ate. Ayej té'eyu'usi'i a'íjna i yu'uxari jetze.

Juan pu ayén te'evé'eniuuve

²⁰ Neajta inee, i nej te'anxájta ne'íjna jime'e, ayéé nu ti'ixa ne'íjna jime'e ti ayén ti'ayajna nej ca'anacan mú a'uvé'emé'e na'ame.

Ché'e ayén teja'uré'enen, patá'aj yé uvé'enen, tavástara'a, mi pej Jesús pú'een.

²¹ Ché'e a'ín tavástara'a ti ajta Jesús pú'een, ché'e a'ín rí'i tihua'utá'an a'ímej í mej teitestemua'ame'en pú'een í Dios. Ché'e ayén teja'uré'enen. Ayeé pu te'entipúa'areca'a í niúucare'ara'an í tavástara'a.